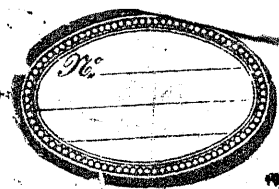

9 to 2-2.

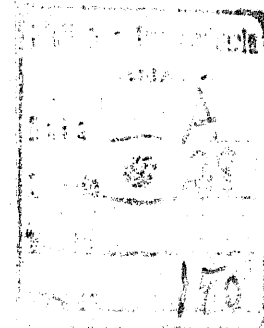
0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29

3-3-20

3

28-193

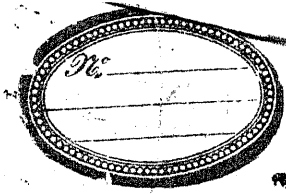

2 400 40

MADE IN SPAIN

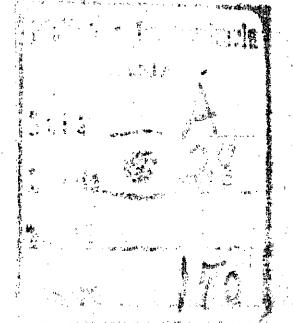
To
J. B. L. L.

3-3-23

3

28-193

R. M. 1000
P R O S P E R I

+ CARAVITÆ EBOLITANI

Prouinciarum Principatus citra, & Basilicatę Regij
Aduocati Fiscalis Commentaria.

+ SVPER RITIBVS MAGNÆ CVRIÆ
VICARIAE REGNI NEAPOLIS.

*In quibus ferè omnia, quæ ad praxim eiusdem Regni pertinent, & quæ à causarum
patronis iudicibusq; desiderari possunt, diligentissimè explicantur.*

De la libreria del Colegio Real Mayor de Granada.

Quibus multa hoc asterisco * notata ab eodem Authore dum viueret addita sunt.

HIS ADIUNXIMVS COMMENTARIA DOMINORVM,
*Annibalis Troysij Cauensis, & Ioannis Francisci Scaglioni,
super eisdem Ritibus.*

Opus Summarijs auctum, & nouo, locupletissimoq; Indice ornatum.

CVM PRIVILEGIIS

Illustrissimi Proregis Neapolis, & Serenissimi Domini Veneti.

DE LA LIBRERIA

DEL REAL COLEGIO MAYOR
Reunido de Santa Cruz, y
Santa Catalina.

J. 2.º C. 37. N. 17.

VENETIIS, M. D. LXXXVI.

Apud Valerium Bonellum. Expensis Iacobi Anielli Mariae, Bibliopole Neapolitani.

ILLVSTRISSIMO VIRO
THOMAE SALERNITANO,

LIBELLORVM MAGISTRO, REGIO
A LATERE CONSILIARIO,

Ludouicus, Laurentius, Marinus Prosperi. F. Carauitæ. S.P.

MAIORES nostri, Amplissime Salernitane, cum multa præclare legibus comprehendisse, tum illud Diuina quadam Sapientia statuisse videri solent, cum morientium voluntates adeo ratas, sanctasq; esse voluerunt, ut non modo quæ illi in tabulis reliquissent, sed quæ animo designasse, aliquo pacto videri possent, quasi publicæ Fidei commendata, pro legibus sancte, inuiolateq; ab hæredibus custodirentur. Aequum enim prudentissimi homines existimabant, ad quos vniuersi Iuris possessio pertineret, ad eosdem mentis, ac voluntatis hereditatem deferri, ut non rerum dominio solum, sed voluntatis etiam obseruatione ad illorum vicem proxime accederent. Quamobrem cum is semper parentis nostri, viri optimi, atque ornatissimi fuisset animus, ut quæ ipse summo studio, diuturnaque obseruatione de Iure ciuili scripta haberet, tuo nomine inscripta in lucem prodirent: Id tibi bona fide representauimus, quod ipse nisi mors præuenisset, magna cum voluptate fuerat præsoluturus. Idq; eo libentius præstitimus, quod tu vnus esses hac ætate, cuius virtutes egregias, ac pæne diuinas vno ore omnes prædicent, ac summis laudibus in cælum ferant, ut etiam si Patris iudicium abfuisset, id vltro tibi oblaturi essemus, quo tuæ dignitatis, atque amplitudinis, nostriq; officij, atque in te studij ratio à nobis habita videretur. Nos enim quasi fiduciarii tutores operis, quod ab eodem genitore procreatum germanum sane fratrem appellare possumus, te vtriusque Prudentiæ columen ipsi illi patronum dedimus, cuius nominis gloria maiorem in dies celebritatem esset consequuturum. Quum igitur Mentis in cælum receptæ, et cum Deo coniunctæ has res, ceterasq; per multas (pro beatificantis Dei dispositione amplissima) percipiant, magnam profectò ex ea re pater voluptatem accipiet, cum tibi debitum honorem habitum, ipsius vota præsoluta, operiq; bene consultum ac prospectum esse cognouerit. Etenim quis est, non horum modo, qui nunc viuunt, sed eorum, quos à maioribus accepimus, qui tecum, vel sanctitate vitæ, vel morum suauitate, vel consilij magnitudine, vel usu rerum, ac præstantissimarum artium scientia conferri possit? Testis est Italia, quæ in te præcipuè pri-

stina dignitatis reliquias intuetur, quæ cum iuris prudentiæ laude omnibus semper nationibus antecesserit te unum habet hoc tempore, quem huius disciplinæ cognitione facile uniuersis hominibus anteponat. Testis est tua hæc præclarissima Patria, quæ te inter præstantissimos Oratores: Principem mox in altissimo gradu dignitatis collocatum, summa omnium ordinum lætitia conspexit. Testis est Germania, quæ te apud Cæsarem pro Hispania Rege contra Sarmatiæ Regem summa cum admiratione dicentem audiuit: cum vultu, ac lingua Italiæ splendorem, gravitate, consiliique magnitudine ipsius, quem defendebas, Maiestatem in orbis uniuersi Theatro representares. Testis est Hispania, Testis Sicilia, quæ te in Regiis muneribus obeundis diligentissimum, in explicandis prudentissimum, in iure dicendo æquisimum, atque integerrimum cognouerunt. Testis denique Philippus ipse post hominum memoriam maximus, qui cum celeberrimis, atque Illustrissimis partibus Europæ imperet, in quibus quasi lumina quadam virtutum omnium semper extiterunt, te potissimum grauisimis quibusq; negociis Domi, forisque præficit, ut quemadmodum Rege ipso uniuersa pœna Christianæ Reipub. Salus, ac dignitas continetur: ita totius Regni summa, sociorum salus, quies, otium, Regis autoritas magna ex parte in sapientia, Iustitia, ac fide tua conquiescant. Is in primis te ex causis agendis, in quibus propè regnare videbaris, in præsidium, qui Patrimonium curant, collegium cooptauit, tibi postea à legatione Germanica redeunti Siciliensium Magistratum, (quam uisitationem appellant) cognitionem detulit; te mox consilii sui in hoc Regno Præsidentem, postremò in amplissimum libellorum Magistrum regentem legit, in quibus ita te gessisti, ut ampliore semper dignitate dignissimus habereris, itaque incertum reliquisti, felicior ne esses, an virtute præstantior. Nam neque Regis ab industria tua liberalitas; neque virtus tua est ab illius munificentia ullo vnquam tempore superata, quin tu promerendo, atque ipse remunerando iucundissimum omnium oculis per multos annos spectaculum præbuisstis. Quæ cum ita sint, cui nam potius, quam tibi parentis nostri labores commendari potuerunt? Par enim erat, viri consultissimi, quem Rex in Lucana mox in Neapolitana curia in causis ex crimine patronum sibi esse iusserat, opus immortalitate dignum, quod sine ulla arrogantia dictum volumus, tibi huius ætatis ornamento, ac iustitiæ parenti inscribi, ex quo non minus, immo uero plus longè splendoris, ac dignitatis in opus redundaturum esset, quàm ex eo ipso tibi laudis, & gloriæ apud omnes homines accessurum. Accipe igitur ab homine tui studiosissimo profectum munus in quo etiam nostram obseruantiam licet agnoscas, qui tali patre orbati in tuam fidem, ac patrocinium confugimus, ut quod ex illius obitu detrimentum acceptum est, tuo Præsidio, tuæque benignitate, qua omnes amplecteris, magna ex parte facillime resarciatur. Vale ex adibus nostris.

INDEX

INDEX
IN COMMENTARIA
DOCTISSIMORVM IURISCONS.
DOMINI PROSPERI CARAVITÆ
E B O L I T A N I.

Annibalis Troyfij Cauensis, & Francisci Scaglioni.

In quo ita ordinate omnia suis locis apposta sunt, ut nil ordinatius desiderari possit. Et si quid in opere imprimendo, culpa impressorum deprauatum est, in hoc restitutum Beneuolus Lector cognoscat.

Authore Domino Brunoro Sole, Veneto Iuriconsf.

ACTIO quædo incipi potest. Cauen. Ritu 39. nu. 1 191
 A citatione incipere quæ sit necesse. Cara. Rit. 167. nu. 10. 91
 A communi opinione non est recedendum. Cara. Ritu 260. numero 15 146
 A crimine manifesti vsurarij quæ & quomodo excusetur. Cauen. Ritu 199. nu. 5 206
 A decreto curiæ ciuili vel criminali, num appellatur? Cauen. Ritu 259. num. 2 211
 A falsi pœna qui excusetur? Cauen. Ritu 199. nu. 6 206
 A nimia taxatione appellari potest. Cara. Rit. 298. nu. 22. 181
 A perituro num recipiatur verum iuramentum. Scagl. Ritu 265. num. 3 228
 A præcepto debitori confesso facto num liceat appellare. Carau. Ritu 256. num. 5 142
 A quibus appellatur & non retardatur executio. Scaglio. in Ritu 260. num. 15 228
 A Sententia absolutionis in criminalibus quando non appellatur, & ratio quare. Carau. Ritu 258. num. 1 143
 A Sententia contra homicidam lata an liceat appellare. Carau. Ritu 259. num. 1 143
 A Sententijs Baronum ad magnam curiam appellatur. Carau. Ritu 52. num. 3 38
 A Sententijs a duabus vncijs infra non appellatur causa executionis retardanda. Carau. Ritu 187. num. 6 106
 A tormentis, id est a pronuntiatione siue decreto quæ esse torquendum, an appellatur. Carau. Ritu 259. nu. 9 144
 Ab interlocutoria, cum diffinitiuam non speratur, licet appellare. Carau. Ritu 256. num. 3 142
 Ab interlocutoria de iure canonico appellatur de iure ciuili vero non, ante diffinitiuam. Cara. Ritu 264. nu. 6 149
 Absens præsentibus non præstat impedimentum regulariter, cum exceptionibus. Carau. Ritu 207. num. 7 119
 Absens quis dicatur. Cauen. Ritu 266. num. 1 151
 Absens quinque modis dicitur. Cauen. vbi sup. nu. 6 212
 Absens quando quis dicatur. Scag. Ritu 264. nu. 2 228
 Absenti consignare, vendere, locare, & stipulari etiam potest. Carau. Ritu 44. num. 8 30
 Absentia voluntaria alicuius alterius conditio deterior fieri non debet. Carau. Ritu 153. num. 2 78
 Absentia contumaciam non operatur impedimentum. Carau. Ritu 207. num. 5 119
 Absentia malitiosa quæ & quæ dicatur. Cauen. Rit. 266. n. 4. 212
 Absentis vocatio saltem per tubitâ requiritur in actu qui fit vltima die termini. Carau. Ritu 143. num. 2 75
 Absolutio nec condemnatio in clericos a seculari iudice cadit. Carau. Ritu 235. num. 10 132
 Absolutio post mortem quando & quomodo fieri possit. Carau. Ritu 236. num. 16 133
 Absolutus in vno iudicio ab vno iudice a contumacia & delicto an dicatur absolutus ab alio iudice a quo fuit contumax ex eodem delicto. Carau. Ritu 269. nu. 12 158
 Absolutus non potest amplius molestari. Sca. Rit. 287. n. 2. 229
 Absurda in iure euitanda. Carau. Ritu 299. nu. 3 181
 Accusans in crimine vsurarium qualiter se debeat obligare ad penam. Carau. Ritu 196. num. 4 112
 Accusans, deferens, vel curiam instigans quando in expensis condemnatur, & quando vel quibus causis a prædictis excusabitur. Cauen. Ritu 41. num. 4 193
 Accusare an & quomodo quis possit vsurarium manifestum. Carau. Ritu 196. num. 2 111
 Accusare quod sit. Cau. Ritu 41. n. 1. f. 19. 4. & Rit. 192. n. 3. 205
 Accusatio vel denunciatio cui competat. Cauen. Ritu 41. numero 7 193
 Accusatio, vel denunciatio de iure cõi in omnibus publicis iudicijs permittebatur. Carau. Ritu 191. nu. 1 108
 Accusatio de vsuraria prauitate num sit cuiuslibet de populo prohibita. Cauen. Ritu 237. num. 3 209
 Accusato mortuo ante sententiam, num fiscus causam persequi poterit. Carau. Ritu 21. num. 11 20
 Accusato mortuo, nunquid Accusator ad prosequendam accusationem cogi possit? vbi sup. num. 12 108
 Accusator hodie non punitur pœna talionis. Carau. Ritu 108. num. 4 64
 Accusator, quis & qualiter admittatur in crimine vsurarium. Carau. Ritu 196. num. 1 111
 Accusator tenetur in termino cõparere sicut accusatus contumaciamq; accusare. Carau. Ritu 198. nu. 3 112
 Accusator hodie non porrigit libellum accusatorum, sed querelam exponit, & de querelæ solemnitatibus. Carau. Ritu 202. num. 6 115
 Accusatore desistente ante, vel post sententiam, pendente appellatione, num ex officio ad vltiora in causa sit procedendum. Carau. Ritu 21. num. 1 19
 Accusatore mortuo perit instantia contra accusatum. vbi supra, num. 10. 11 108
 Accusatore desistente, curia loco partis ex officio cum

† 3 procu-

Index.

procuratore fiscali procedit. Carau. Ritu 203. num. i. fol. 117. & Ritu 233. num. 14 130
¶ Accusatores in criminalibus fauorabiles sunt, vt malefici terreantur. Carau. Ritu 202. num. 4 115
¶ Accusatus si de maiori crimine accusatore reaccusabat de iure communi, super sedebatur in prima, & procedebatur in secunda accusatione. Carau. Ritu 193. num. 1. & quod sit contrarium de iure regni. ibid. 110
Accusatus criminaliter, an Accusatore ciuilitate reconuenire possit. Carau. Ritu 193. num. 6 eod.
¶ Acta curiæ quare in publico archiuo conseruanda sint de iure municipalis. Carau. Ritu 26. nu. 1. male autem contrarium statuitur de iure communi. num. 2 22
Acta in vim probationis absque citatione, quando produci possint. Carau. Ritu 30. num. 3 23
Acta originalia pœnes curiam remanent, eorum tñ copia datur parti. Carau. Ritu 69. nu. 1. & Ritu 96. nu. 1 59
Acta in vno iudicio facta, quando in alio fidem faciant. Carau. Ritu 241. num. 1 135
Acta quando reproducuntur, si sint testium depositiones ille contra quem producuntur eliger eis stare, vel iterum examinari vbi sup. num. 4 eod.
¶ Actio in factum vbi que exerceri potest vbi Reus forum foritur. Carau. Ritu 262. num. 16 147
Actio est ius residens in persona partium. vbi supra, numero 17 eod.
Actio duplex oritur ex debito. Cauen. Ritu 203. nu. 1 207
¶ Actus factis in seculari foro standum non est in ecclesiastico iudicio contra clericum. Carau. Ritu 235. nu. 12 132
Actus quis vti quando dicatur, secundum practicam. Carau. Ritu 241. num. 3 135
¶ Actor, ne citatio expiret, quando accusare debeat contumaciam rei. Carau. Ritu 72. num. 1 54
Actor quantum tempus habeat accusandi vltimam contumaciam. Carau. Ritu 226. num. 2 124
Actor forum rei sequi debet. Carau. Ritu 190. num. 9. fol. 110. & Ritu 228. num. 1 124
Actor, seu actus factis in seculari foro standum non est in ecclesiastico iudicio contra clericum. Carau. Ritu 235. numero 12 132
Actor in principio litis de expensis in casu succumbentia caueri tenetur. Carau. Ritu 200. num. 1 113
Actor vel fiscus vltimam contumaciam quando & quouel que super sedere possint. Carau. Ritu 207. nu. 1 119
Actor comparens tempore primæ, & vltimæ contumaciæ si instat procedendum in causa ad vltiora, an hoc sufficiat, vel contumaciam etiam accusabit. Carau. Ritu 218. numero 5 122
Actor nouam causam incipere, aliamque instantiam fabricare potest. Carau. Ritu 248. num. 14 139
Actor, & Reus quid facere teneantur in termino. Scagl. Ritu 69. num. 7 223
¶ Actori comparenti, dicenti que non habere paratum libellum, dabitur terminus arbitrio iudicis. Carau. Ritu 271. numero 1 157
¶ Actuarij circa assistentiam in curia, & discessum ab ea quomodo olim, & nunc se habebant in Regno. Carau. Ritu 27. num. 1 22
Actuarij in Regno, ad quæ teneantur circa annotationem actorum. Carau. Ritu 24. num. 1 21
Actuarij sententiarum instrumenta scribere debent. Carau. Ritu 34. num. 5 24
Actuarij, & subactuarij vnde, & quare ita dicantur. Carau. Ritu 35. num. 1 24
Actuarij in sententia quare illa verba, lecta, lata, apponere teneantur, & illa etiam curia pro tribunali sedente. Carau. Ritu 37. num. 9 25
Actuarij, & seruienes curiarum large officiales dicuntur. Carau. Ritu 49. num. 23 37
Actuarij curiarum debent esse presentes prolationi sententia. Carau. Ritu 250. num. 1 140

Actuarij, de iure, suspecti accusatur. Carau. Ritu 265. numero 7 151
Actuarij, an sindicatui stare teneantur. Carau. Ritu 295. numero 19 176
Actuarij, qui non dant numerum contumaciarum faciunt litem suam. Scagl. Ritu 3. num. 8 219
¶ Actuario absente a curia quo casu alius actuarius praesens possit supplere agēda in cā. Carau. Ritu 26. nu. 3 22
¶ Actuarius cuius expensis mittendus sit ad examinandum principales. Carau. Ritu 304. num. 4 180
Actuarins, an possit se introrittere de facto alterius. Scagl. Ritu 3. num. 7 219
¶ Actum non censetur ex absoluta potestate, nisi expressum fuerit. Carau. Ritu 272. num. 3 169
¶ Actus publicus manu publici notarij de eo rogati semper est scribendus. Carau. Ritu 34. num. 7 24
Actus iudiciarius die feriato prohibetur. Carau. Ritu 44. numero 1 30
Actus voluntarius per publicam personam etiam diebus feriatjs permittitur. Carau. Ritu 44. num. 2 eod.
Actus praecedere, & forma sequi debet. vbi sup. nu. 4 eod.
Actus contra iuris dispositionem quod sit nullus, quomodo intelligendum. Carau. vbi sup. num. 6 eod.
Actus faciendus cadens in diem feriatam, quod fiat sequenti die, intellige in citationibus, non in dilationibus. Carau. Ritu 69. num. 2 45
Actus faciendus die feriatam differendus in non feriatam, excipitur quando periculum esset in mora. Carau. Ritu 80. num. 3 53
Actus si tali die fieri deberet, reperireturque feriatam, sequenti die iuridico fieri. Cauen. Ritu 80. num. 1 197
Ad impossibile nemo tenetur, nec cogendus est, hinc legum latores ad impossibile mentem non adhibent. Carau. Ritu 5. num. 1 8
Ad inchoandam appellationem num requiratur libellus, vel litis contestatio. Carau. Ritu 6. num. 5 10
¶ Addita curia quomodo, & quando dicatur. Cauen. Ritu 197. num. 1 206
Ad poenam euitandam an oblatio tantum absque depositione, & consignatione sufficiat. Carau. Ritu 169. nu. 2. 95
Ad probandum excellentiam, quæ requirantur. Cauen. Ritu 101. num. 2 198
Aduena, seu forensis cum quo contractum fuit, noua causa non superueniente, suspectus non iurabitur. Carau. Ritu 170. num. 8 97
Aduerbijs vt diuersimode in iure exponi tur. Carau. Ritu 42. num. 2 29
Aduerbijs, statim, aliquid faciendum sine temporis interuallo significat aliqui cū temporis temperamento pluresque significationes habet. Carau. Ritu 172. nu. 1. & 2. 98
Aduocare prohibitus potest consulere in camera. Scagl. in Ritu 18. num. 12 221
Aduocati fiscali duo Neapoli, quando esse ceperunt, & in cuius persona secundus initium sumpsit. Carau. Ritu 2. numero 15 4
Aduocati antiquitus matriculati erant, & de publico salariabantur, & quare, Carau. Ritu 99. num. 1 60
Aduocati se abstinere debent ab eis, quæ causarum ordinem respiciunt. Carau. Ritu 100. num. 1 61
Aduocati ex pulchritudine laudem consequuntur. Carau. Ritu 101. num. 8 61
Aduocati fiscales ratione officij a principe approbati dicuntur. Carau. Ritu 168. num. 4 94
Aduocati antiquitus stipendia a publico percipiebant erantque matriculati. Carau. Ritu 201. num. 4 115
Aduocati caulationibus vtentes qua pena puniantur. Carau. Ritu 288. num. 1 170
Aduocati vtentes legibus, vt debent sunt plusquam religiosi. vbi sup. num. 2 eod.
Aduocati fiscali officium durabat olim per annum. Scagl. Ritu 18. num. 8 220

Aduo-

Index.

Aduocato licet mentem, & sensum legis tantum allegare. Carau. Ritu 75. num. 13 51
Aduocato absente litiganti dilatio danda est. Carau. Ritu 207. numero 6 119
Aduocato fiscali absente, non debet Locumtenens cognoscere. Scagl. Ritu 18. num. 4 220
Aduocatus, qui fuit in vna causa, an possit in eadem iudicare. Carau. Ritu 11. num. 5 12
Aduocatus fiscali quando & in quibus causis aduocare possit. Carau. Ritu 18. num. 4 16
Aduocatus fiscali inter personas ex generali clausula restituendas numerari potest. Carau. Ritu 18. num. 5 eod.
Aduocatus actoris primo, deinde Rei proponere debet. Carau. Ritu 2. num. 6 3
Aduocatus fiscali pro priuatis aduocando, dummodo non aduocet contra fiscum, hoc facere poterit. Carau. Ritu 18. nu. 8. 16
Aduocatus, & procurator fiscali eius officio pro quibus personis, & quando fungi debeat, cum limitationibus, vt per Carau. Ritu 19. num. 1 17
Aduocatus, & procurator fiscali eorum gagijs à Rege constitutis contenti esse debent. vbi supra num. 2 eod.
Aduocatus pauperum etiam stipendiatus, pro alijs, etiam accepta pecunia, postulat, & quare, impetrata venia. Carau. Ritu 23. num. 1 20
Aduocatus pauperum in Magna Curia sedet in rota cum iudicibus per horam. Carau. Ritu 23. num. 2 eod.
Aduocatus eius salarium, etiā sine labore percipere, quando poterit. Carau. Ritu 99. num. 5 60
Aduocatus (etiam pro Rege) gratis patrocinari non debet. vbi supra numero 6 eod.
Aduocatus à paupere aliquid accipiens peccat, in foro conscientia. vbi supra num. 9 eod.
Aduocatus si pauperis tenet patrocinium, denunciabitur ecclesiae, vel iudicis implorabitur officium ad eum cogendum. vbi supra num. 10 eod.
Aduocatus si iudice mandante, pauperis patrocinium renuat, priuabitur patrocinio. vbi supra nu. 11 eod.
Aduocatus fiscalis clarissimus vocat. Carau. Ritu 124. nu. 8. 74
Aduocatus fiscali absentibus iudicibus, an ius dicere possit. Carau. Ritu 168. num. 5 94
Aduocatus vincens causam propriam, an debeat habere patrocinium à parte sibi condemnata in expensis. Carau. Ritu 298. num. 26 181
Aduocatus fiscali vbi potest aduocare non debet deserere causam, & an possit contra fiscum aduocare. Scagl. Ritu 18. num. 1. & 2 220
Aduocatus causam coram iudice proponens, stare debet, non sedere. Cauen. Ritu 102. num. 1 118
Aduocatus fiscali potest interuenire in receptione testium, in tortura, & in votando. Scagl. Ritu 18. num. 20 220
Aduocatus in causa propria hēt salariū. vbi sup. nu. 1. 221
Aduocatus in eadem causa non potest esse iudex. vbi supra numero 14 221
Aduocatus non potest aduocare contra regē. vbi sup. nu. 15. eo. eod.
Aduocatus fiscali non debet litem per calumniam mouere. vbi supra num. 3 220
Aduocatus fiscali transmittit salarium ad hæredes. vbi supra & est immunis à muneribus. num. 5. & 7 220
Aduocatus fiscali sedebat in salutatione principis inter comites filij illustrabantur in folijs clarissimiorum, vbi supra nu. 9. & praefertur cæteris aduocatis. nu. 6 220
Aduocatus impeditus à clientulo, salarium habere debet. vbi supra numero 13 221
Aegrotantes seruire intelliguntur. Carau. Ritu 46. nu. 21. 32
Aequalitas in materia sedendi, surgendi, & loquendi minime seruatur. Carau. Ritu 46. num. 5 32
Aequalitas in penarum corporalium impositione non est seruanda, nam defertur nobili magis, quam ignobili. vbi supra numero 7 eod.
Aequalitas in iudicijs seruanda. Cauen. Ritu 46 194
Aequitas rigori quā preferenda. Carau. Ritu 208. nu. 1. 179

Aequitas duplex, scripta, & non scripta, vbi sup. nu. 2 eod.
Aerarius primo fuit vocatus quaestor. Scagl. in Ritu 9. numero 1 220
Affectus, quando non sequuto effectu puniatur. Cauen. Ritu 276. numero 3 212
Affecta persona eiusque priuilegia affecta esse dicuntur. Carau. Ritu 220. num. 18 123
¶ Afflictio non est addenda afflictio. Cauen. Ritu 290. numero 11 216
Agens alieno nomine debet ante litem contestatam monstrare se esse talem. Carau. Ritu 294. num. 1 174
Agēs, vt cessionarius, vel vt hæres nūquid ante litē cōtestatā cessionis copiam demonstrare teneatur. vbi sup. nu. 8. eo.
Alguzerios pro suo salario exequi posse num sit de iure. Carau. Ritu 42. num. 3 29
Aliqua sunt, quæ planam, aliqua vero plenam causæ cognitionem requirunt. Carau. Ritu 125. num. 1 68
Aliquem in vinculis esse, vel sub custodia fideiussorum, paria sunt. Carau. Ritu 47. num. 16 34
Aliquis cum vniuersitate vstram commisit, syndicus non querelat, & sic ex officio curia procedere nequit, an qui libet de vniuersitate ad querelam admittatur. Carau. Ritu 191. numero 16 110
Aliquis intendit examinare pro se aliquot testes, pars aduersa non recipi tanquam excommunicatos instat, offerens excommunicationē incontinenti probare, nunquid interim sint admittēdi. Carau. Ritu 236. nu. 29. 134
Aliquis vnica sententia ad diuersas summas condemnatus si fuit, nunquid talis sententia exequatur. Carau. Ritu 257. numero 11 143
Aliquis extra territorium delictum icu balistæ, & similibus commisit, reuersus in patriam, an de eo puniri possit. Cauen. Ritu 273. num. 33 213
Aliud est velle aliquid in genere, aliud petere in specie. Carau. Ritu 189. num. 3 107
Aliud est defensionem perimere, aliud vero defensionem distinguere. Carau. Ritu 220. num. 15 123
Aliud est dare, aliud confirmare. Carau. Ritu 301. nu. 10. 184
Aliud est esse talem, aliud haberi pro tali. Cauen. Ritu 101. numero 11 198
Aliud est agere, aliud agere velle. Carau. Ritu 197. nu. 2. 206
Allegans patriam potestatem probare debet. Carau. Ritu 166. numero 77 89
Allegas em allegata intelligi dēt. Carau. Ritu 220. nu. 9. 123
Allegans iudicem suspectum, & non probans, puniendus venit iudicis arbitrio, qui super suspicionibus processit. Carau. Ritu 265. num. 23 151
Allegans iudicem suspectum, si circa suspensiones, vel causam principalem non procedat, quid facturus est iudex. Carau. vbi supra num. 31 152
¶ Allegari incūbit onus probandi. Carau. Ritu 179. nu. 9. 102
¶ Allegare inconueniens non est soluere argumentum. Carau. Ritu 66. num. 7 42
Allegare quid sit. Carau. Ritu 75. num. 11 51
¶ Allegatio suspecti iudicis, à principali est facienda propter poenam, vel à procuratore habente speciale mandatum. Carau. Ritu 265. num. 25 151
¶ Allegationes iurium, an post conclusum in causa concedantur. Carau. Ritu 75. num. 5 50
¶ Alteri per alterum iniqua conditio inferri non debet. Carau. Ritu 235. num. 14 132
¶ Amicitia magna operatur idē, quā sanguinis coniunctio. Carau. Ritu 160. nu. 9. fol. 83. & Cauen. Ritu 192. nu. 7. 206
¶ Amicus animi custos dicitur. Carau. Ritu 3. num. 10 6
Amicus familiaris large domesticus dici potest. Carau. Ritu 46. numero 34 33
Amicus singularis inter suos numeratur. Amicus amici negocia perire non permittit, & amicitia ex conuersatione nascitur. Cauen. Ritu 192. num. 7 206
¶ Ancipites iuramentum subire non sunt cogendi. Carau. Ritu 280. numero 3 166

¶ Animi

Index.

¶ Animi virtus non idoneum, idoneum facit censeri fidei- iustorem. Carau. Ritu 160. num. 10	82	¶ Appellatio, an sit licita à præcepto debitori cōfesso facto. ibidem, numero 5	142
¶ Annus ad prosequendam appellationem, quando inci- piat currere. Carau. Ritu 6. num. 6	9	¶ Appellatio de modica summa non recipitur, cum ratio- nibus. Ritu 257. num. 1	142
¶ Annus ad prosequendam appellationem vtrum ab aper- tura processus, vel à die interpositæ appellationis cur- rat. vbi supra num. 8	9	¶ Appellatio quibus casibus non admittatur ad effectum re- tardandæ executionis, & afferuntur duo casus specifi- ce, & alij remissive. Carau. Ritu 257. num. 6	142
¶ Antiani, Syndici, & electi alienius ciuitatis reuelantes il- lius secreta, an & quando, & qua pœna puniantur. Ca- rauita Ritu 3. num. 8	6	¶ Appellatio quando non detur à sententijs absolutiõis in criminalibus, & ratio quare. Carau. Ritu 258. nu. 1	143
¶ Antiani reuelantes secreta vniuersitatis priuantur offi- cio. Scagl. Ritu 3. num. 6	219	¶ Appellatio & repulsa in criminalibus denegatur fisco, & quare. vbi supra num. 3	143
¶ Antichristus tanto tempore prædicabit quanto, & Chri- stus ipse prædicauit. Carau. Ritu 136. nu. 2	73	¶ Appellatio an sit licita à sententia contra homicidam la- ta, cum ampliatur, & limitatur. Carau. Ritu 259. nu. 1	143
¶ Apertura, vel pro aspectu, vel lumine impediendo fit. Ca- rauita Ritu 85. num. 2	55	¶ Appellatio omnis regulariter est recipienda. vbi supra nu- mero 2	143
¶ Apertura, quæ & quæ dōssitia dicatur. vbi supra num. 3	55	¶ Appellatio an detur à tormentis, id est à pronunciatione siue decreto lata, quæ esse torquendum. ibid. nu. 2	144
¶ Apertura cū cōonibus modulatis faciēda est. ibi. nu. 4. 55	55	¶ Appellatio ab interlocutoria manus iudicis non ligat re- gulariter. Ritu eod. num. 12	144
¶ Apertura inter seruitutes numerant. Carau. Ritu 85. nu. 1. 55	55	¶ Appellatio a decretis ciuilibus vel criminalibus Magua- Curie quando admittatur. vbi supra num. 16	144
¶ Appellandi tempus, quæ currat. Carau. Ritu 310. nu. 2. 137	137	¶ Appellatio quibus casibus de iure non admittitur, remis- siue. ibid. num. 18	144
¶ Appellans non sponte, sed coacte agit. Carauita Ritu 67. numero 10	43	¶ Appellatio deferta efficitur præsentato processu post legi- timum terminum, cum limitationib. Carau. Ritu 260. numero 1	145
¶ Appellans à die latæ sententiæ ad appellandum habet de- cē dies, & ex causa, biennium. Carau. Ritu 169. nu. 8.	96	¶ Appellatio de ritu & de iure permittitur à sententia con- demnatoria. Carau. Ritu 261. num. 3	146
¶ Appellans, vltra processum præsentationem, ad quid teneat. Carau. Ritu 260. num. 9	145	¶ Appellatio quorū modis deferta dici possit, & modi qui sint. Carau. Ritu 264. num. 5	150
¶ Appellans, nedom processum à iudice à quo infra quin- quaginta dies tenetur recuperare, sed & iudici ad quæ etiam præsentatur. vbi supra num. 10	145	¶ Appellatio ab interlocutoria competit iure canonico, iu- re ciuili vero non, ante diffinitiuam. vbi supra num. 6	149
¶ Appellans instanter, instantissime, ac sepius apostolos nō petere tenetur hodie. ibid. num. 11	145	¶ Appellatio in dubio, nō presumitur deferta. ibi. nu. 14. 149	149
¶ Appellans ab interlocutoria, grauatim causas exprime- re, in scriptisq; appellare tenetur. Carau. Ritu 288. nu. 11. 170	170	¶ Appellatio suspendit iurisdictionem. Carau. Ritu 265. nu- mero 20. & 30	150. & 151
¶ Appellans olim quomodo venire debebat, vt obtineret li- teras inhibitorias. Scagl. Ritu 260. nu. 17	228	¶ Appellatio, omissio medio, non admittitur. vbi supra nu- mero 37	150
¶ Appellantes, communiter, de nullitate dicunt ex eisdem actis. Carau. Ritu 257. num. 3	142	¶ Appellatio si fuerit interposita à sententia lata per quam quis in expensis cōdēnatur, iudex nunquid pendēte ap- pellatione taxabit expensas. Carau. Ritu 298. nu. 24. 180	180
¶ Appellanti, an debeat præfigi terminus ad se præsentan- dum cum processu coram iudice ad quem. Carau. Ri- tu 251. numero 3	140	¶ Appellatio potest de iure communi actuario præsentari. Cauen. Ritu 251. num. 2	210
¶ Appellari si contingat à sententia lata per eum cuius con- silio Baro procedere debebat in causa, nunquid ad iudi- cem secundarum causarum Baronis, vel ad Magnam Curiam appellabitur. Carau. Ritu 265. num. 36	152	¶ Appellatio non fit gratia retardandi executionem, sed re- uocandi sententiam. Cauen. Ritu 257. num. 1	212
¶ Appellari si cōtingat à iudiciorum sententijs, vel decreto in terra Baronis habentis primas, & secundas causas, ad quem sit appellandum. Carau. Ritu 295. nu. 23	176	¶ Appellatio de iure canonico etiam in minimis non pro- hibetur. vbi supra num. 2	212
¶ Appellari potest à taxatione expensarum præstandarum, ante sententiã diffinitiuam. Carau. Ritu 298. nu. 22. 181	181	¶ Appellatio quando interponatur, & quando currat dies appellationis interponendæ. Scagl. Ritu 6. nu. 1	218
¶ Appellari de iure communi ab aliquibus casibus, non li- cet. Cauen. Ritu 257. num. 1	211	¶ Appellatio, an & quo casu admittatur in causa vsuraria. Scagl. Ritu 20. num. 13	221
¶ Appellari, an possit à decreto curiæ ciuili, vel criminali. vbi supra numero 2	211	¶ Appellatio a duabus relationibus non suspendit executio- nem. Scagl. Ritu 123. num. 5	222
¶ Appellatio est triplex, vna à diffinitiuam, altera ab interlo- cutoria, Tertia ab alijs actibus extraiudicialibus. Cara- uita Ritu 6. num. 2	9	¶ Appellatio quid sit, & quid operetur, ad quos interpona- tur, & quæ debeat continere. Scagl. Ritu 260. nu. 1. 227	227
¶ Appellatio omnis, an sit semper puocatio. vbi supra num. 4. 10	10	¶ Appellatio a quo die currat, infra quos dies interpona- tur, & quæ tempus detur ad præsentandū processum, & prosequendū, & corā quo fiat præsentatio. vbi supra num. 3. eod.	227
¶ Appellatio suspendit pronunciatū, eiusq; articulus, à prin- cipali non est separandus. ibid. num. 9	10	¶ Appellatio non excludit, sed sustinet ius offerendi. ibidem numero 13	228
¶ Appellatio, & nullitas, quæ dicatur. Carau. Ritu 52. nu. 1. 38	38	¶ Appellatio a quibus detur, & non retardatur executio. vbi supra numero 15	228
¶ Appellatio à sententijs officialis prælati ecclesiastici, quem non apparet tenere terram cum vasillis in feudum, ad quem detur. vbi supra num. 8	38	¶ Appellatio admittitur aduersus iuramentū. ibi. nu. 21. eod.	228
¶ Appellatio suspendit pronunciatum, estq; defensionis spe- cies. Carau. Ritu 252. num. 3	140	¶ Appellatio agi non potest vbi causa per alium agi non potest. vbi supra num. 23	228
¶ Appellatio in omnibus casibus, & grauatimibus ciuilibus, & criminalibus est admittēda. Carau. Ritu 256. nu. 1. 142	142	¶ Appellatio non priuat iudicem quin in alia causa non co- gnoscat. in eod. Ritu num. 25	228
¶ Appellatio defensionis est species, & theriaca aduersus ini- quam sententiam iudicis. ibid. num. 2	142	¶ Appellatio quale beneficium afferat appel. anti. Scagl. in post. Ritu. in ver. Appellatio. ver. si fit infra decem. fol. 233. & in ver. Apertura	228
¶ Appellatio licita est ab interlocutoria, cum diffinitiuam non speratur, vbi supra num. 3	142	¶ Appellatione actorum quæ veniant, Carauita Ritu 34. numero 1	24

Appel-

Index.

¶ Appellatione comitum non veniunt Barones, secus econ- tra. Carau. Ritu 46. num. 15	31	¶ Armorum portatio Regis familiaribus concessa vbi lo- cum habeat. Carau. Ritu 232. num. 7	128
¶ Appellatione clericorum qui veniant. Carauita Ritu 231. numero 18	131	¶ Articuli in causis vnde sumendi sint. Carauita Ritu 70. numero 3	47
¶ Appellatione legitimum documentorum quid veniat. Carau. Ritu 236. num. 3	133	¶ Articuli repulsatorij infra terminum datū ad probandū non mifcentur cum articulis causæ principalis, & quæ sit pœna secus facientis. Carau. Ritu 282. num. 2	166
¶ Appellatione scripturarum veniunt scripturæ publicæ, & priuatæ. Carau. Ritu 238. num. 4	134	¶ Articulis nō probatis, actione iniuriarum testibus clien- tulus tenetur, & datur cautela ad talem penam euitan- dam. Carau. Ritu 73. num. 10	50
¶ Appellatione pendente nihil innouandum. Carau. Ritu 257. numero 2	142	¶ Articulus vnde dicatur, & quot habeat significaciones. Carau. Ritu 70. numero 2	47
¶ Appellatione deferta, appellans tempus iudicatis dari soli- tum non habebit. Carau. Ritu 264. nu. 11	148	¶ Aspectus loci omnem superat probationem. Carau. Ri- tu 239. numero 7	135
¶ Appellatione deferta Reus in expensis condemnabitur. vbi supra numero 13	148	¶ Attenta facti veritate in Regno proceditur in causis. Ca- rauita Ritu 242. num. 5	136
¶ Appellatione habitantium qui veniant. Carau. Ritu 301. numero 31	184	¶ Avaritia est radix omnium malorū. Carau. Ritu 18. nu. 7. 16	16
¶ Appellatione suorum quæ personæ veniant. Cauen. Ritu 192. numero 6. 7. & 13	206	¶ Audientia testium per dietam legalem absentium non committitur, & quare. Carau. Ritu 141. nu. 1	74
¶ Appellatione instrumentorum veniunt testes. Cauen. Ri- tu 245. numero 3	210	¶ Audientia testium in criminalibus regulariter non com- mittitur. vbi supra num. 2	74
¶ Appellatione deferta appellatus etiam potest prosequi ap- pellationem. Scagl. Ritu 260. num. 7	227	¶ Audientia testium vltra dietam quare cōmittat. ibi. nu. 3. eod.	74
¶ Appellatione frustra interposita punitur appellans. in eo. numero 24	228	¶ Audientia testium ad repulsam nullibi committitur, & ra- tio est, quia repulsa est odiosa. Carau. Ritu 146. nu. 1. 76	76
¶ Appellationem a causis criminalibus Magnæ Curie nō retardari executionem, intelligitur de vltra farum, Ca- rauita Ritu 259. num. 17	143	¶ Audientia testium in criminalibus senum, & valetudina- riorum quibus sit committenda, & in quibus casibus. Carau. Ritu 156. num. 1	79
¶ Appellanti reductio assimilatur. Carau. Ritu 170. nu. 18. 96	96	¶ Audientia in criminalibus an committatur in testibus impeditis ad iudicem venire, & iudici vel fisco suspen- dit. vbi supra num. 2	79
¶ Appellationis desertionis effectus qui. Carau. Ritu 264. numero 7	148	¶ Audientia egiarum personarum num committatur. ibidem numero 7	79
¶ Appellatur in Regno ad Magnam Curiam omissis me- dijs. Carau. Ritu 52. num. 2	38	¶ Audientia testium regulariter in criminalibus non com- mittitur, & quare. Carau. Ritu 157. num. 3	79
¶ Appellatur in Regno sententijs Baronum ad magnam cu- riam. vbi supra num. 3	38	¶ Audientia testium in ciuilibus committitur regulariter. Carau. Ritu 158. numero 1	80
¶ Appellatus quid faciat appellante non prosequente ap- pellationem. Cauen. Ritu 251. num. 1	211	¶ Audientia testium in ciuilibus non committitur in testi- bus distantibus in causa ardua, testibus suspectis, & cau- sis feudilibus. vbi supra num. 2. 3. 4. 5	80
¶ Appellatus etiam deferta appellatione prosequi potest appellationem. Scagl. Ritu 260. num. 7	227	¶ Audientia testium in repulsa an sit committenda. Cauen. Ritu 146. numero 1	201
¶ Apud iudicem nulla exceptio personarum, sed æquali- tas semper habenda, & in quibus casibus in specie. Ca- rauita Ritu 46. numero 1	31	¶ Audientia testium in quibus causis committatur. Scagl. Ritu 140. numero 1	223
¶ Arbitrator non potest nisi de contentis in compromisso iu- dicare. Carau. Ritu 67. num. 11	43	¶ Audientia testium an committatur in repulsa. Scagl. Ri- tu 276. numero 2	229
¶ Arbitri falsum coram eis deponentes possunt punire. Carau. Ritu 295. num. 27	174	¶ Auditores prouinciarum cum semper equitent per pro- uinciam, vnus quoque remaneat cū præside in loco re- sidentis, aliqua causa ciuili vel criminalis cum in ex- peditione fuisset, parsq; vna expeditio nem instaret, alia collegam expectari, vtrum præses cum illo tantum iudice possit iudicari facere. Carau. Ritu 53. nu. 1	39
¶ Arbitria ad iudiciorum instar redacta sunt. Carau. Ritu 75. numero 8	50	¶ Auditores prouinciarum sunt in solidum, corumq; officium authoritate ac vtilitate est publicum. vbi supra num. 2. eod.	41
¶ Archiepiscopi & episcopi an possint in eorum curijs ha- bere aduocatum & procuratorem fiscalem. Carau. Ri- tu 17. numero 11	15	¶ Auditores prouinciarum absente eū præside sententiam proferunt. Carau. Ritu 64. num. 3	41
¶ Arcus, balistæ appellatione non veniunt. Cauen. Ritu 273. numero 24	213	¶ Ausugere non dicitur, qui vadit ad superiorem. Carau. Ritu 269. num. 18	159
¶ Argumentum, a minoribus ad piam causam valet. Cara- uita Ritu 23. num. 5	20	¶ Autoritas iudicis competentis illicitum facit licitum, Carau. Ritu 272. num. 25	156
¶ Argumentum ab ordine literæ validum est. Carau. Ritu 46. num. 9. fol. 3. & Ritu 292. num. 5	173		
¶ Argumentum de tempore ad locum valet. Carauita Ritu 142. numero 6	75		
¶ Argumentum de instrumentis ad testes valet. Carau. Ritu 175. numero 1	100		
¶ Argumentum a contrario sensu in iure validissimum est. Carau. Ritu 265. num. 18	151		
¶ Argumentum a simili validum est in iure. Cauen. Ritu 286. numero 8	214		
¶ Argumentum a communiter accidentibus, valet. Cauen. Ritu 287. numero 8	215		
¶ Arma actoris quæ sint. Scagl. post Ritu. in verfic. Arma actoris	230		
¶ Arma Rei quæ sint, idem vbi supra in ver. Arma Rei.	230		
¶ Armorum appellatione quæ contineantur, Carau. Ritu 68. numero 4	44		

B

¶ Aldus quantum potuit doctrinæ Bartoli detraxit. Ca- rauita Ritu 166. num. 39	87
¶ Baldus nihil ignorauit. Carau. Ritu 265. nu. 29	151
¶ Bannitus comparens, vt audiatur, ne remaneat contu- max, quid seruare debeat. Carau. Ritu 204. nu. 1	116
¶ Bannitus vel excommunicatus a diuersis iudicibus, siue pro eodem facto, siue pro diuersis, eget pluribus reban- nimētis & ab solutionibus. Carau. Ritu 205. nu. 12. 117	117
¶ Bannitus habet menses duos a die banni, in Regno, ad comparandum, innocentiamque suam demonstran- dum. Carau. Ritu 212. num. 1	120

Banni-

Index.

Bannitus pro vna causa pro alia ad cōparendum per procuratorem non admittitur. Carau. Ritu 220. nu. 1 122
 Bannitus vt quis dicat quæ requirantur. vbi sup. nu. 3. eod.
 Bannitus extra ciuitatis protectionem esse dicitur, separatusq; à beneficijs alijs ciuitibus competentibus. ibidem, numero 4 eod.
 Bannitus etiam ad defendendum non admittitur, excommunicatus tamen sic, cum quatuor ampliationibus & limitationibus. in eod. Ritu, num. 5 eod.
 Bannitus citatus in aliqua curia ad rem aliquam tradendam, poterit ne comparere per procuratorem, excipiendo de precio non soluto. vbi supra num. 11 123
 Bannitus infamia facti infamis dicitur, & à dignitate repellitur. ibid. num. 19 123
 Bannitus potest impune occidi. Car. Ritu 269. nu. 3. 155
 Bannum an in feudilibus etiam bannitum afficiat. Carauita Ritu 220. num. 17 123
 Baro nunquid cogere possit aliquem ex vasallis, vel vniuersitatem ad dandum vnum qui exerceat ararij officium. Carau. Ritu 45. num. 6 31
 Baro quifnam appellari possit, & quæ Baro, Comes, Dux, Princeps, & Rex habere debeant, vt tales vere appellari possint. Carau. Ritu 46. num. 36 33
 Baro exhibens officialem delinquentem liberatur. Carau. Ritu 49. numero 20 37
 Baro an possit reuocare compositionem non legitime factam per suum officialem, & etiam per se ipsum. Carau. Ritu 273. numero 6 160
 Baro debet remittere delinquentes ad officiales proprios, licet ratione superioritatis ceperit illos. Scagl. Ritu 39. numero 6 222
 Baro vbi potest cognoscere, si præuenit, vtrum debeat causa ad ipsum remitti. Scagl. Ritu 47. num. 2 222
 Barones omnes habent quatuor literas arbitarias, & propterea pœnas componunt & permutant. Carauita Ritu 47. numero 8 34
 Barones in eorum terris sunt iustitiarj, idem que possunt quod Imperator in suo Regno. Carau. Ritu 49. nu. 9. 36
 Barones non habent aliam iurisdictionem quam ex eorum priuilegijs concessis. Carau. Ritu 265. nu. 3 150
 Barones secundas causas non habentes, an de suspicionibus suorum officialium cognoscere possint. Carau. Ritu 265. numero 4 eod.
 Bastardi & spurij an dicantur coniuncti. Cauens. Ritu 290. numero 33 217
 Belli exitus incertus, bellumq; periculosissimum est. Carauita Ritu 47. num. 11 34
 Bellorum septem genera reperiuntur. vbi sup. nu. 10. eod.
 Bellum quid sit, & apud quos illud indicendi potestas fuerit. ibid. numero 9 eod.
 Beneficia plura si petantur in vna causa, istud plurale ad duo tantum verificabitur. Carau. Ritu 71. nu. 1 48
 Beneficia in causis quibus personis statim conceduntur, & quare. vbi supra num. 2 eod.
 Beneficia quatuor in vna causa concedi possunt. ibidem, numero 3 eod.
 Beneficia quibus casibus ad probandum, vel plenius probandum peti non possunt. in eod. Ritu, nu. 4 eod.
 Beneficia non conceduntur in criminalibus. Cauens. Ritu 71. numero 1 196
 Beneficium cessionis bonorū in Regno, an sublatū esse videatur per Ritu 179. Car. in ipso Ritu 179. nu. 1. 102
 Beneficium in integrum restitutionis in delictorum executione non conceditur. Carau. Ritu 230. nu. 2 127
 Beneplacitum Regis morte ipsius non expirat, secus autem priuati. Carau. Ritu 2. num. 24 4
 Blasphemix causa crimini læsæ maiestatis æquiparatur. Carau. Ritu 73. num. 5 49
 Bona stabilia contumacis alienari prohibita à testatore vel a quocunq; num in confiscationem veniant. Carauita Ritu 132. num. 5 71

Bona in bello acquisita quomodo sint diuidenda, & an in foro cōsciencie retineri possint. Cauens. Ritu 47. nu. 7. 194
 Bonum consistit in ordine. Carau. Ritu 2. num. 9 3
 Breuiori via proficiscens si impeditur sibi ascribitur. Scagl. Ritu 260. num. 20 228

C

Calumnia in ciuilibus qualiter puniatur. Carau. Ritu 175. numero 5 100
 Calumniator quando similitudine supplicij puniendus sit. Carau. Ritu 175. num. 4 eod.
 Camera regie summaria quod proprium officium hodie sit. Carau. Ritu 57. num. 4 40
 Capere neminem aliquis potest, & detinere vltra duos dies. Scagl. Ritu 39. num. 1 221
 Capi quis debet de consilio assessoris vt carcerari possit. Scagl. Ritu 39. num. 2 221
 Capi potest quis in alieno territorio per spacium milliarium quindecim, in Regno. vbi sup. nu. 3 eod.
 Capi non possunt familiares officialium sine eorum licentia. ibid. numero 6 eod.
 Capitanei & Alguzerij non debent capere salarium vltra taxatum in pandecta. Scagl. Ritu 39. nu. 11 eod.
 Capitanei non possunt detinere aliquem in carcerem sine licentia. vbi supra num. 12 eod.
 Capitanei exequentes non debent capere arma e domo capti sub pœnis. vt ibid. num. 13 eod.
 Capitanei exequentes in alieno territorio, an teneantur petere licentiam. vbi supra num. 14 eod.
 Capitaneus si mittat officialem per comitatum, & officialis delinquat, ipsi Capitaneus imputandū est, idem de episcopo vicarium mittente. Carau. Ritu 49. nu. 18. 36
 Captura licita quando fiat, remissive ponit Cauens. Ritu 56. numero 4 195
 Captura ob fugæ suspicionem & die feriato, & a iudice in cōpetenti fieri permittitur. Cauens. Ritu 170. nu. 8. & 27. 204
 Captura si post non iustificabitur erit nulla, captusq; veniet relaxandus, & si aufereret, nemo pro eo tenetur, etiam si ipse redire iurasset. vbi supra num. 10 eod.
 Captus de facto, de facto erit liberandus. Carauita Ritu 39. numero 8 27
 Captus pro crimine potest recomendari pro debito. Scagl. Ritu 163. numero 20 225
 Caput tribunalis si est suspectum, nunquid talis suspicio in eodem tribunali allegatur. Carau. Ritu 265. numero 27. & 31 151. & 192
 Carcer quadruplex dicitur. Carau. Ritu 47. nu. 18 34
 Carcer ad custodiam non ad pœnam dicitur inuentus. vbi supra numero 19 eod.
 Carcer priuatus potest committi respectu duplicis finis. Carau. Ritu 269. num. 19 156
 Carcerari quando aliquis possit. Scagl. Ritu 39. nu. 7 221
 Carcerari in ciuilibus quando possit. vbi supra nu. 10 eod.
 Carcerarij plus debito, a carceratis exigentes incidunt in pœnam dupli. Carau. Ritu 43. num. 3 29
 Carcerarius a captiuo in carceribus non pernoctante nil exigere potest. Carau. Ritu 43. num. 1 eod.
 Carcerarius quid possit exigere a carcerato pernoctante. vbi supra numero 2 eod.
 Carcerarius sine licentia in scriptis habita ab officiali carceratum non liberat, cum practica super tali licentia. ibid. numero 6 eod.
 Carcerarius commentariensis etiam appellatur, & quare sic dicatur. in eod. Ritu, num. 8 eod.
 Carcerari nunquid ad inuicem sibi fideiubere possint. Carauita Ritu 160. num. 11 82
 Carceratio & detentio a iudicis arbitrio dependent. Carauita Ritu 41. num. 5 28
 Carceratio grauamen irretractabile dicitur. Carau. Ritu 166. numero 53 88
 Carceratio impeditur per cessionem. Car. Ri. 179. nu. 2. 102
 Carceratio affectata qn dicatur. Car. Ri. 269. nu. 16. 156
 Carce-

Index.

Carceratio an sit de mero & mixto imperio. Scagl. in Ritu 163. num. 24 225
 Carceratur in Regno de mandato iudicum, non aliter. Scagl. in Ritu 299. num. 1 230
 Carceratus pro fiscali debito quando liberatur nil soluit. Carau. Ritu 43. num. 4 29
 Carceratus ex indebita captura, & absque probationibus, liberatus nil soluit. vbi supra num. 5 eod.
 Carceratus dicitur qui non potest ire quo vult. Carau. Ritu 166. num. 27 87
 Carceratus iniuste an possit a priuato eximi propria auctoritate. Cauens. Ritu 39. num. 4 192
 Carceratus non potest banniri. Scagl. Ritu 38. nu. 4 221
 Carceratus quantum soluit pro portello. Scagl. in Ritu 39. numero 4 eod.
 Carceratus si aufugit incurrit crimen læsæ Maiestatis. vbi supra, num. 5 eod.
 Carceratus si vocetur super tenore instrumenti, non potest banniri. Scagl. in Ritu 163. num. 23 225
 Carceratus quid soluat. Scagl. in Ritu 299. num. 2 230
 Carceratus si frangit carceres, vel facit aufugere carceratos cum conspiratione tenetur crimine læsæ Maiestatis. vbi supra num. 3 eod.
 Carcerem priuatum committens lege Iulia maiestatis tenentur. Carau. Ritu 47. num. 3 34
 Carcerem priuatum committere quis dicatur. Cauens. Ritu 56. num. 2 195
 Carcerem priuatum non committit retinens mulierem libidinis causa, vel bannitum. vbi supra num. 7 eod.
 Carceribus quis an pro pecuniaria pœna detineri possit. Carau. Ritu 41. num. 17. 28
 Cardinalis quomodo se obuiam facit ei qui ad supplicium ducitur, liberandi eum a morte potestatem habet cum pileo suo. Carau. Ritu 259. num. 8 144
 Carnem suā nemo odio habuit. Car. Ritu 18. nu. 11 16
 Castra & terræ per prelatos possessæ num præsumantur feudales. Carau. Ritu 52. num. 5 39
 Castrensē peculium quod dicitur, quodue quasi castrensē. Carau. Ritu 201. num. 3 115
 Casus quibus aliquis possit subijci quæstionibus in Regno, sunt taxati. Carau. Ritu 201. num. 13 28
 Casus in quibus beneficia ad probandum, vel pinguius probandum non tenentur. Car. Ri. 71. nu. 4. 5. 6. 7. 47. & 48
 Casus plures in quibus ex non scripto procedendum sit. Carau. Ritu 115. num. 2 65
 Casus in quibus appellatio non admittitur, remissive. Carau. Ritu 127. num. 9 69
 Casus in quibus citatus etiam personaliter non comparendo non condemnabitur. Carau. Ritu 166. num. 15. 16. 17. 18. 19. 20 21 86
 Casus exceptuati qui & quot sint de quibus non possunt barones cognoscere. Carau. Ritu 230. num. 5 127
 Casus in quibus de iure secularis iudex contra clericū procedere potest, remissive. Carau. Ritu 235. num. 19 132
 Casus duo in quibus iura producantur etiam post terminum & conclusum in causa, & ad quem effectum. Car. Ritu 238. num. 1 134
 Casus duo in quibus appellatio ad effectū retardāda executionis nō admittit, & alij remissive. Car. Ri. 257. n. 6. 142
 Casus in quibus de iure appellatio non admittitur, remissive. Car. Ri. 259. num. 18 144
 Casus permisi in compositionibus faciendis, remissive. Carau. Ritu 275. num. 6 162
 Casus in quibus homo homini iniuriarum actione teneri potest remissive. Carau. Ritu 311. num. 21 190
 Casus in quibus puniatur affectus non sequito effectu. Cauens. Ritu 4. num. 5 192
 Casus in quibus in Regno ad torturam proceditur, remissive. Cauens. Ritu 41. num. 5 193
 Casus in quibus in regno ex officio proceditur. Cauens. Ritu 46. num. 2 193

Casus in quibus possit quis capi, & per spacium viginti horarum detineri. Cauens. Ritu 56. num. 3 195
 Casus duodecim in quibus ratione mendacij aliquibus beneficijs quis priuatur. Cauens. Ritu 79. nu. 7 197
 Casus quibus procurator in criminalibus admittatur, vel non. Cauens. Ritu 108. num. 1 189
 Casus in quibus Papa nec Imperator procuratorem admittit. vbi supra num. 2 eod.
 Casus in quibus non potest procurator interuenire. Cauens. Ritu 197. num. 4 207
 Casus in quibus requiritur scriptura. Cauens. Ritu 233. numero 21 208
 Causa ardua, quæ dicatur. Carau. Ritu 5. nu. 8 8
 Causa appellationis quando currere incipiat, & ad eam prosequendam datur annus, & quandoque biennium, & eo anno quinquaginta dies ad præsentandum processum. Carau. Ritu 6. num. 7 9
 Causa cessante cessare debet effectus. Carauita Ritu 11. num. 4 fol. 13. & Ritu 49. numero 8. fol. 36. & Ritu 311. numero 13 189
 Causa introducta beneficia an competant. Carau. Ritu 71. numero 6 47
 Causa modica quæ dicatur. Carau. Ritu 115. num. 4 66
 Causa executionis liquidati instrumenti, causa executionis instrumentalis, & instantia in ciuilibus quanto tempore durent. Carau. Ritu 168. num. 7 25
 Causa iuramenti criminalis est, in eaque procurator non potest interuenire. Carau. Ritu 182. num. 9 104
 Causa cessante cessat & ius quæsitum, cessatq; effectus de futuro successiuus. Carau. Ritu 233. num. 15 130
 Causa per personam de exceptione declinatoria inquisitam amplius non tractabitur. vbi supra num. 17 eod.
 Causa appellata quando post annum appellationis, & quando post mensem præsentati processus terminari possit. Carau. Ritu 251. num. 1 140
 Causa si cepta ordinarie fuit, postea ordo est peruersus, an possit de nullitate dici. Carau. Ritu 288. num. 33 171
 Causa & processus vere per citationem inchoat. Carauita Ritu 299. num. 2 181
 Causa ciuilibus quæ, & quæ criminalis, & quæ mixta. Cauens. Ritu 55. num. 8. & 11 195
 Causa minima in rustico quæ sit. Car. Ri. 115. nu. 2. 189
 Causa omissa per testes probatur. Car. Ri. 128. nu. 7. 200
 Causa ciuilibus quæ dicatur. Cauens. Ritu 144. num. 2 201
 Causa criminalis quæ dicatur. vbi supra num. 3 eod.
 Causa super liquidatione instrumenti est criminalis. Cauens. Ritu 166. num. 24 203
 Causa lucrativa quæ dicatur. Cauens. Ritu 228. nu. 3 207
 Causa feudalis quæ sit. Cauens. Ritu 244. num. 1 210
 Causa criminalis quæ, & quando stricte dicatur. Cauens. Ritu 246. numero 1 210
 Causa legitima recedendi quæ sit. Scagl. Ritu 7. nu. 1. 220
 Causa in libello quid sit. Scagl. post Ritu. in ver. causa. 230
 Causæ contra carceratos citissime hodie expediuntur, in eorū autem fauore nunquam. Car. Ri. 29. nu. 3. 22
 Causæ continentia diuidi non det. Car. Ri. 72. nu. 6. 48
 Causæ omnes hodie summarie dicuntur. vbi supra nu. 8. eod.
 Causæ modicæ priuilegia quæ. Carau. Ritu 115. nu. 3 66
 Causæ ciuiles, nisi in duobus casibus, non committuntur. Secus de criminalibus in Regno. Carau. Ritu 125. numero 2 69
 Causæ meri & mixti imperij demandari prohibentur. vbi supra numero 3 eod.
 Causæ vis tota in probationibus consistit. Carauita Ritu 157. numero 2 79
 Causæ meri & mixti imperij non delegantur regulariter. vbi supra numero 4 eod.
 Causæ feudales quæ in magna curia tractentur. Carauita Ritu 264. numero 1 148
 Causæ in Regno sola facti veritate inspecta, omissis solennitatibus terminantur. Carau. Ritu 288. nu. 4. 170
 Causæ

Index.

Causa quatuor propter quas rescindenda venit expensę
Carau. Ritu 298. num. 7 180
Causa modica quę dicantur, remissive. Cauen. Ritu 119.
numero 1 199
Causa criminales quę sint. Cauen. Ritu 141. nu. 1 201
Causa suspitionis quę sint. Cau. Ritu 265. nu. 1. & 7. 211
Causa quę impediunt desertionem appellationis. Scagl.
Ritu 6. numero 9 220
Cautela pro officialibus compositionem de delicto non
confitto facientibus. Carau. Ritu 276. num. 4 164
Cautela vt possit cessionarius instrumentum accusare. Ca
rauita Ritu 286. num. 7 168
Cautela ad validandum processum nullum ex defectu legi
timitate personę. Cauen. Ritu 294. num. 4 218
Cautela quę per qtuas moratoria etiã fideiussoribus pro
derit, cum limitationibus. Carau. Ritu 287. nu. 17. 169
Cautio in casu retractationis sententię an præstanda sit
antequam exequatur. Carau. Ritu 252. num. 8 141
Cautum est debitorem volentem creditorem præuenire
ad præstandum fideiussorem de soluendo debitum ac
etiam in casu succumbentię ad vncias decem teneri qui
præuentionem sine satisfactione intentauit, quæritur
num eius omissione sit nulla præuentione, & ea non ob
stãte ad instrumenti liquidationem sit procedendum.
Carau. Ritu 189. num. 4 107
Cedens si est priuilegiatus, cessionarius non, nunquid ce
dentis priuilegio cessionarius vti poterit circa fori ele
ctionem. Carau. Ritu 228. num. 14 125
Cedens qui non est in lite an teneatur deponere vt pluris.
Scagl. Ritu 119. num. 1 223
Celeres in expeditione iustitię esse debemus. Carau. Ri
tu 288. numero 3 170
Cessante ratione legis cessat ipsius dispositio. Carau. Ritu
193. numero 2 110
Cessante causa cessat ius quęsitum, cessatq; effectus de fu
turo successibus. Carau. Ritu 233. num. 15 130
Cessante causa cessabit effectus. Carau. Ritu 311. nu. 13. 189
Cessio vera & non simulata constare dicitur. Carau. Ritu
228. numero 10 125
Cessio simulata ex quibus constabit. vbi supra num. 12. &
sequentibus. eod.
Cessio necessaria quę dicatur. Cauen. Ritu 228. nu. 1 207
Cessio loco traditionis habetur. Cauen. Ri. 286. nu. 7 214
Cessio actionum in tertium quo iure, quibusve casibus
concessa vel prohibita sit. Cauen. Ritu 290. nu. 1 216
Cessio iuris est odiosa, & quare. vbi supra num. 4 eod.
Cessio vel legatum miserabili personę factum præsumi
tur ob piam causam. vbi supra num. 7 eod.
Cessio iurium personę coniuncta facta simulata non præ
sumitur. ibid. num. 28 217
Cessio lucratiua quãdo dicatur. Scagl. Ritu 286. nu. 1. 229
Cessionario banniti nunquid banni exceptio obstabit in
persona cedentis. Carau. Ritu 220. num. 16 123
Cessionarius nunquid præambuli petitionem afferre ces
sionem quę verificare, & liquidare instrumentum pos
sit, ad modum hæredis. Carau. Ritu 286. nu. 1 167
Cessionarius dicitur creditor. vbi supra num. 4 eod.
Cessionarius an dicatur creditor. Cauen. Ritu 166. nu
mero 6 202
Cessionarius an via exequutiua possit agere. vbi supra nu
mero 8 eod.
Cessionarius nunquid præambulam petitionem offerre
possit, cessionem verificare, instrumentumq; liquidare.
Cauen. Ritu 286. num. 2 214
Cessionarius est procurator in rem suam & creditor. vbi
supra numero 3 eod.
Cessionarius & principaliter creditor habet idem ius exe
cutionum. ibid. num. 5 eod.
Cessionarius vtrum possit liquidare instrumentum. Scagl.
Ritu 163. numero 21 225
Cessione iurium ex necessaria causa facta, regulariter

fraus, & simulatio non præsumitur. Cauen. Ritu 290.
numero 6 216
Cessionem simulatam non esse ex quibus constare pos
sit. Carau. Ritu 228. num. 11 125
Cingendus quando pro cincto habendus sit. Cauen. Ri
tu 101. numero 9 198
Citari quis non potest per solam denunciationem. Carau.
Ritu 29. numero 1 22
Citari quis in iudicio tribus modis potest, & qui sint. Ca
rauita Ritu 133. num. 2 72
Citati habentes priuilegium iudicis citantis forum decli
nandi, tenentur tamen comparere, eiusmodiq; priuile
gium allegare. Carau. Ritu 130. num. 3 127
Citatio illius qui interesse præterdit semper est necessa
ria, nisi fiat intra terminum. Carau. Ritu 38. nu. 3 26
Citatio expresse pro die dominico posita non differtur,
sed non valebit. Carau. Ritu 80. num. 2 53
Citatio num parti aduersę committenda sit. Carau. Ritu
112. numero 1 65
Citatio die feriata ad Dei honorem facta non valebit. Ca
rau. Ritu 116. numero 1 66
Citatio circumducta intimata nõ inducit litem pendentiã,
immo pro non facta habetur. Carau. Ritu 121. nu. 1 67
Citatio circumducta non impedit præscriptionem. vbi su
pra numero 2 eod.
Citatio continens breuem, & impossibilem terminum ad
comparandum, erit nulla. Carau. Ritu 123. nu. 3 68
Citatio certum terminum non statuens an teneat. vbi su
pra numero 9 68
Citatio quãdo sit necessaria seu à citatione incipere quan
do sit necesse. Carau. Ritu 167. num. 20 92
Citatio an interrumpat præscriptionem. vbi supra nume
ro 33. & 34 92
Citatio debitoris num requiratur super probatione facie
da de ipsius suspitione. Carau. Ritu 170. num. 15 97
Citatio vtrique parti semper consimilis assignatur. Carau.
Ritu 218. num. 3 121
Citatio per cedulę affixionem quando fiat in limine do
mus. vbi supra num. 4 eod.
Citatio partis in scripturarum præsentatione requiritur.
Carau. Ritu 242. num. 1. cum tribus fallentijs 136
Citatio facta die feriata in honorem Dei est nulla. Cauen.
Ritu 116. numero 3 199
Citatio facta die feriata pro non feriata an valeat. vbi su
pra numero 4 eod.
Citatio requiritur in petitione testium examinandorum.
Cauen. Ritu 147. num. 1 201
Citatio partis in quibus probationibus requiratur. Ca
uen. Ritu 181. num. 1 205
Citatio per edictum quomodo fiat. Scagl. Ritu 38. nu. 2. 221
Citatione eorum qui lædi possunt an necessaria sit in cõ
cessione nouę gratię. Scagl. Ritu 46. num. 10 222
Citatio generalis, & ad constituendum procuratorem in
structum quando possit expediri, & quomodo debeat
citari. Scagl. Ritu 69. num. 2 222
Citatio ad publicandum quem terminum habeat. Scagl.
post Ritu in ver. citatio ad publicandum 231
Citatio ad concludendum ad primam qualis terminus
sit. vbi supra in ver. citatio ad concludendum eod.
Citatione spirata, ex integro tamen iterum agi potest.
Carau. Ritu 123. num. 6 68
Citationes fieri non possunt à seruientibus curiæ, nisi
de iudicis commissione. Carau. Ritu 38. num. 1 26
Citationis dies sit feriatus, vel non, quis locus iudicij vel
citationis attendendus sit. Carau. Ritu 116. nu. 3 66
Citationis vel commissionis data num qualibet die feria
ta, etiam paschali, fieri possit. Carau. Ritu 117. nu
mero 1 66
Citationis petitio vigore instrumenti qualiter impediri
possit. Carau. Ritu 166. num. 80 90
Citatus ad curiam Vicarię ad recognoscendum apochas,

etiam

Index.

etiam si sit vasallus Baronum non remittitur nisi prius
apocha recognita. Carau. Ritu 54. num. 2 39
Citatus die feriata ad hominum necessitatem an teneatur
comparere. Carau. Ritu 116. num. 2 66
Citatus tenetur ad duo, scilicet comparere, & in termino.
Carau. Ritu 123. num. 7 68
Citatus super tenore instrumenti liquidandi personaliter
comparere debet. Carau. Ritu 166. num. 11 86
Citatus super tenore instrumenti cui renunciatum fuerat
eum iuramento exceptioni non numeratę pecunię, si
comparens infra biennium pecuniam in instrumento
promissam dicat non numeratam, num sit audiendus,
& an in vinculis causam dicet. vbi supra num. 41 87
Citatus super tenore instrumenti, si comparens petat in in
terrogationem ex causa aliqua, nunquid carcera
tio impedietur. ibid. num. 52 88
Citatus super tenore instrumenti comparens allegat iudi
cis incompetentiam, petitq; se ad competentem iudi
cem remitti, nunquid audiatur superfessa liquidatione
& incarceratione. in eod. Ritu, num. 73 80
Citatus debitor si veniat, defunctusq; sit creditor, an inter
rogatio ad hæredem instantiam procedat, dum constet
eum hæredem, comparatque liquidationis tempore.
Carau. Ritu 178. num. 1 101
Citatus, cum in carcere, vel infirmus, aut absens fuerit, ab
alio excusandus erit. Carau. Ritu 183. num. 1 104
Citatus non comparens in termino ad constituendum pro
curatorem, & fideiussionem de expensis præstandam, vl
terius non audietur, & adducitur practica quę hodie
super hoc seruatur. Carau. Ritu 202. num. 5 115
Citatus ciuilitate vel criminaliter ad comparandum infra
certos dies, comparens in vltima die termini, si actor nõ
comparat, accusabit in forma actori contumaciam. Ca
rau. Ritu 218. num. 1 121
Citatus a Regia audientia, quem notorie constat esse sub
baronis dominio, nunquid comparere teneatur, & priui
legium eius allegare. Carau. Ritu 230. num. 4 127
Citatus vt comparere teneatur debet in citatione casus ex
primi. vbi supra num. 6 127
Citatus in omni causa tanquam absens excusatur, cum am
pliat. Carau. Ritu 266. num. 1 152
Citatus tanquam infirmus excusatur. Carau. Ritu 267. nu
mero 1 153
Citatus veniens ad comparandum, si in itinere propter flu
minis inundationem pertransire non potuit, an prope
rea a contumacia excusabitur. Carau. Ritu 268. nume
ro 4 154
Citatus exceptionem loci sibi non tuti opponere poterit.
Carau. Ritu 269. num. 7 155
Citatus criminaliter in citantis carceribus detentus an
per procuratorem comparere possit. vbi supra nu. 10 156
Citatus per maiorem & minorem iudicem coram quo
comparere teneatur. ibid. num. 15 eod.
Citatus sub forma nullius iudicij pro confesso non habe
tur, nec terminum ad comparandum petit. Cauen. Ri
tu 120. num. 8 199
Citatus ad videnda iuramenta testium opponat, alias (fa
cta conclusione) excluditur a repulsa. Scagl. Ritu 73. nu
mero 2. fallit vbi testes repetuntur facta conclusione, nu
mero 3 223
Citatus super tenore instrumenti quid facere debeat. Scagl.
Ritu 163. num. 19 225
Citatus in loco nõ tuto & suspecto respectu pestis, & mali
aeris loci pör de ijs omnibus excipere. vbi supra nu. 27. eo.
Citatus si fuerit impeditus tenetur mittere procuratorem, &
non tenetur comparere ad locum inhonestum. ibid. nu.
co. vers. quid de impedito. eod.
Citatus si fuerit infirmus, vt excusetur, quid facere teneat
ur. in eo. Ritu num. 28 eod.
Citatus super tenore libelli debet habere paratos libellos.
Scagl. Ritu 266. num. 1 229

Ciues Neapolitani & habitantes ibi in omni causa trahuntur,
& non trahuntur. cum ampliationibus & limitationibus.
Carau. Ritu 301. num. 5 184
Ciuis Neapolitanus an foro alterius officialis possit con
sentire. Carau. Ritu 301. num. 6 184
Ciuis Neapolitanus quis dici potest nouem modis, vbi su
pra, num. 16. cum plurib. seq. 184
Ciuis Neapolitanus an hodie quis efficiatur an sola do
mus comparatione sine habitatione. ibid. num. 20 eod.
Ciuis & incola quomodo differant. in eo. Ritu 311. 26 eod.
Ciuitas Neapolitana, & eius homines pro hæredicijs, &
damnis clandestinis non molestantur ex priuilegio. Ca
rau. Ritu 311. num. 5 189
Clamis pro veste accipitur. Carau. Ritu 44. num. 3 30
Clausula, toties quoties, importat vt etiam post binam præ
sentationem, & post sententiam quis præsentare teneat
ur eum quem præsentare promissit, & quando, Carau.
Ritu 44. num. 11 30
Clausula generalis refertur ad ea ad quę commode referri
potest. Carau. Ritu 272. num. 29 160
Clausula de habenda remissione, partis non obligat ad im
possibilia. vbi supra num. 30 eod.
Clausula derogatoria quę verba continere debeat. Cauen.
Ritu 46. num. 12 193
Clausula non obstante tali &c. quid importet. vbi supra nu
mero 14 eod.
Clausula, quod plus valet donat, quando simulationis præ
sumptionem insurgere faciat. Cauensis Ritu 290. nu
mero 3 216
Clausula, super quibus omnibus & eorum singulis, quid
operetur. Scagl. Ritu 284. num. 1 229
Clerica quid sit, quidve significet. Cauensis Ritu 235. nu
mero 19 209
Clericatus cognitio ad quem iudicem spectet. Carau. Ri
tu 235. num. 4 131
Clericatus quomodo probetur. vbi supra num. 20 132
Clericatus per testes & per scripturam probatur. Carau. Ri
tu 275. num. 18 162
Clericatus an possit probari per testes. Scagl. Ritu 65. nu
mero 1. fol. 224. & Ritu 295. num. 4 230
Clerici compelluntur ad subeundam tutelam pupillo
rum, & miserabilium. Carau. Ritu 19. num. 19 18
Clerici coniugati citati per Magnam Curiam ad clericale
priuilegium remissionis fori admittantur. Carau. Ri
tu 66. num. 1 42
Clerici coniugati quo ad duo tantum gaudent priuilegio
clericali. vbi supra num. 5 eod.
Clerici coniugati qui vnicam & virginem duxerunt, in ha
bitu & tonsura incidentes ad eorum iudices remitten
di sunt pro omnibus causis, etiam secularibus negocijs
se immiscentes, & ab eorum iudice ter non moniti. Ca
rau. Ritu 66. num. 8 eod.
Clerici, pupilli, & viduę fori electionem habent. Carau. Ri
tu 67. num. 1 42
Clerici possunt adhiberi testes extra iudicem ad solemniz
andum contractum. Carau. Ritu 144. num. 4 76
Clerici in criminalibus cum superioris licentia & sine con
tra aliquem nullatenus admittuntur, & de facto exa
minati iudicium non faciunt, vbi supra, numero quinto
codem.
Clerici in repulsa cum licentia superioris, vel sine an pos
sint deponere ibid. num. 7 eod.
Clerici creditores an in liquidatione instrumenti compare
re in curia debeant. Carau. Ritu 166. num. 34 87
Clerici in foro seculari iudicis ad pœnam nullo modo se
summittere possunt. Carau. Ritu 200. num. 2 113
Clerici electionem fori contra eorum debitores quãdo ha
beant, & pro quibus rebent. Carau. Ritu 229. nu. 1 126
Clerici in Francia & Aretio eorum debitores pro quacun
que causa coram ecclesiastico iudice trahunt. vbi supra
numero 2 126

†† Clerici

Index.

Clerici privilegium immunitatis collectarum habent, cum ratione. *ibid.* num. 3 eod.
 Clerici etiam volentes coram iudice seculari non possunt conveniri, cum duodecim fallentijs. *Cauenf. Ritu 235. numero 15* 208
 Clerico citato, si nescitur nec allegatur clericatus, an pro laico interim habeatur, valeatque processus. *Carau. Ritu 65. num. 3* 42
 Clericorum appellatione qui veniant. *Carauita Ritu 235. numero 18* 132
 Clericorum appellatione non veniunt monachi, Episcopi, nec ceteri prelati. *Carau. Ritu 299. num. 6* 182
 Clericus exercens officium seculare si in eo excedat convenitur coram iudice laico. *Carauita Ritu 49. numero 15* 36
 Clericus citatus per iudicem laicum ignorantem illum esse clericum contumax effectus an multari possit ratione suae contumaciae. *Carau. Ritu 65. num. 1* 42
 Clericus citatus a iudice ignorante eum esse clericum tenetur comparere, suumque privilegium allegare. *Carau. Ritu 65. num. 2* 42
 Clericus differens eius clericatum a principio allegare nullo tenetur actori in expensis. Et qui iudex de hoc adeundus sit. *vbi supra. num. 8* 43
 Clericus si quis erat tempore commissi delicti & post delictum dimisso clericatu vnicam & virginem duxit, nunquid ad ecclesiasticum iudicem remittendus sit. *Carau. Ritu 66. num. 9* eod.
 Clericus per viam reconventionis, de iure communi, an coram iudice laico iuri stare debeat, & quid de qualibet alia persona agente. *Carau. Ritu 67. num. 3* 43
 Clericus si fuerit examinatus, & in suo examine reperiantur illa verba, talis iuratus testis cum superioris licentia, nunquid propterea licentia praesumenda erit. *Carau. Ritu 144. num. 9* 76
 Clericus succumbens coram iudice laico in expensis condemnatur ab eodem iudice. *Carauita Ritu 166. numero 36* 87
 Clericus Ritibus Magnae Curiae Vicariae vti volens, eorum forma, iusque vinculis attentis vti debet. *Carauita Ritu 167. num. 2* 91
 Clericus haeres laici conventus forum declinare potest de iure communi. *Carau. Ritu 234. num. 5* 131
 Clericus a iudice seculari citatus, vt clericus comparere non tenetur, secus si vt laicus, & ratio quare, ponitur per *Carau. Ritu 235. num. 1* eod.
 Clericus dato sibi termino ad probandum de clericatu quid habeat probare. *vbi supra. num. 21* 132
 Clericus secularis & monachus, in quo differant. *Carau. Ritu 275. num. 3* 163
 Clericus citatus a iudice laico, vt clericus, comparere an tenetur. *Cauen. Ritu 65. num. 1. & 4* 195
 Clericus per suam contumaciam in non comparando non amittit privilegium declinandi forum. *vbi supra, numero 3* eod.
 Clericus coniugatus non incedens in habitu, & tonsura non gaudet privilegij clericatus. *Cauenf. Ritu 66. numero 1* eod.
 Clericus actor potest reconueniri coram iudice coram quo egit. *Cauen. Ritu 67. num. 1* eod.
 Clericus agens in foro seculari an laicorum statutis ligetur. *vbi supra. Ritu eod. num. 3* eod.
 Clericus in Regno, quando ad compromittendum compellatur. *vbi supra. num. 4* 196
 Clericus in minoribus vxoratus quando clericali gaudeat privilegio, & a quibus abstinere se debeat. *Cauenf. Ritu 235. num. 2* 207
 Clericus portans habitum & non tonsuram, vel ecclia, an clericali gaudebit privilegio. *vbi supra. num. 5* 208
 Clericus coniugatus an coram iudice laico de causa mere civili conveniri possit. *ibid. num. 6* eod.

Clericus a iudice laico citatus, vt compareat vel non, considerandum est qualiter in citatione nominatur. *in eod. Ritu, num. 11* eod.
 Clericus assassinus poterit puniri a iudice laico absque degradatione. *Cauen. Ritu 235. num. 12* eod.
 Clericus quando propter sindicatum coram iudice laico conveniatur. *vbi supra. num. 13* eod.
 Clericus regulariter coram seculari iudice non convenitur. *cum 21. fallentijs, ibid. num. 14* eod.
 Clericus, etiam volens, coram iudice seculari non potest conveniri fallit vt *vbi supra. num. 15* eod.
 Clericus citra sanguinis poenam accusans, si iudex corporaliter punit accusatum, irregularis non fit. *in eod. Ritu, numero 23* 209
 Clericus debet ad suum iudicem remitti absque requisitione *Scagl. Ritu 46. num. 8* 222
 Clericus vt clericus citatus, si sit contumax, contumacia est nulla. *Scagl. Ritu 65. num. 2* eod.
 Clericus quomodo teneatur comparere. *vbi supra, numero 3* eod.
 Clericus vt clericus citatus non cogitur comparere, secus vt laicus. *Scagl. Ritu 295. num. 2* 230
 Coacervatio fieri non debet quando impeditur iurisdictione. *Carau. Ritu 257. num. 13* 122
 Coacervatio ad impediendam executionem fieri non debet. *vbi supra. num. 5* 142
 Coactores ararj qui dicantur. *Scagl. in Ritu 9. num. 8* 220
 Cognitio spiritalis ad secularem non pertinet. *Carau. Ritu 299. num. 5* 182
 Cognitio retardata, & denegata iustitiae spectat ad Magnam Curiam. *Scagl. Ritu 47. num. 3* 222
 Collega longa absentia si fuerit, causa per praesentem expeditur. *Carau. Ritu 53. num. 3* 39
 Comensales Regis, familiares, & actu servientes a iurisdictione Magnae Curiae exempti sunt, subditiq; magno fenescalco. *Carau. Ritu 46. num. 17. cum ampliationibus. numero 20. & 21* 32
 Comensalis domesticus quis dicatur. *vbi supra, numero 35* 33
 Comes praefertur Baroni in eod. *Ritu num. 14* 32
 Comestabuli officium, eiusque ethimologia. *Carau. Ritu 2. num. 22* 4
 Comestabulus superior est omnibus ducibus, comitibus, & Baronibus Regni. *vbi supra. num. 23* 5
 Comitum appellatione non veniunt Barones, secus contra. *Carau. Ritu 46. num. 15* 32
 Commater an ad querelandum occisores compatri sui sit admittenda. *Carau. Ritu 190. num. 3* 108
 Commissarius an sit mittendus ad examinandum principalem absentem expensis ipsius principalis melius veritatem scientis, vel petentis. *Carauita Ritu 153. numero 1* 78
 Commissarius deputatus pro examinandis impeditis testibus, examinavit tales, si pars aduersa contrarium probare intenderit, nunquid admittatur. *Carau. Ritu 156. numero 5* 79
 Commissarius deputatus ad testes examinandum an suspectus possit allegari. *Carau. Ritu 157. num. 13* 80
 Commissio pro examinandis testibus de partium voluntate est facienda. *Carau. Ritu 158. num. 8* 80
 Commissio iudicis de citando diebus feriatis expediti potest, quia cause cognitionem non desiderat. *Carau. Ritu 172. num. 5* 98
 Committens homicidium sine dolo, culpa tamen, mitius punitur. *Cauenf. Ritu 276. numero 8. 33. & 36. folio 13. & 214*
 Committens homicidium mandato tyranni morti non traditur. *Cauen. Ritu 273. num. 17* 213
 Committens testium examinationem alibi ad partis instantiam alij intimare debet. *Cauenf. Ritu 158. numero 1* 201
 Communis

Index.

Communis vsus loquendi in statutis attenditur. *Carau. Ritu 175. num. 3* 100
 Communis error facit ius. *Cauen. Ritu 199. num. 13* 206
 Commutare poenam, vel remittere post sententiam solius principis est, cum dubitatione. *Carauita Ritu 172. numero 11* 166
 Commutare poenam in delictis grauibz soli Regi, & collateralari consilio reservatum est. *Cauenf. Ritu 276. numero 5* 212
 Commutatio poenae in quibus delictis officialibus Regijs, irrequisito Rege prohibetur. *Cauenf. Ritu 276. numero 1. & 5* 212
 Comparere quando quis possit vel non possit per procuratorem, tam in civilibus quam in criminalibus. *Carau. Ritu 206. num. 4* 118
 Comparitiones coram quibus fieri debeant. *vbi supra, numero 2* eod.
 Competentia tractum successuum quando & quomodo habeat. *Carau. Ritu 233. num. 16* 130
 Compositio de delicto per iudicem quando fieri possit. *Carau. Ritu 276. num. 1* 164
 Compositio & transactio in quo differant, & aliquando pro eodem ponuntur. *vbi supra. num. 3* eod.
 Compositio si fuerit permessa, transactio quoque permessa censetur. *ibid. num. 6* eod.
 Compositio in locum poenae succedit. *in eodem Ritu. numero 7* eod.
 Compositio quando fieri possit. *Scaglio. Ritu 267. numero 1* 229
 Compositiones inquisitorum cum quibus & qualiter fieri debeant. *Carau. Ritu 261. num. 1* 146
 Compositiones vicem legalis poenae obtinent. *Carau. Ritu 272. num. 12. 23. & 24* 159
 Compositio summa qualis esse debeat, & cum licentia cuius fieri possit. *Carauita. Ritu 272. numero 19. & 30. 159. & 160*
 Computatio quae fit circa dies appellationis quomodo intelligatur. *Scagl. Ritu 260. num. 4* 227
 Concessio moratoria nunquid teneat creditoribus satisfactioem non petentibus. *Cauen. Ritu 287. num. 3* 215
 Conclusio non requiritur in causis summarijs. *Carau. Ritu 75. num. 1* 51
 Conclusio omissa non vitiat processum. *vbi supra, numero 2* eod.
 Conclusio causae non nocet dummodo facti veritas habeatur. *Carau. Ritu 238. num. 2* 134
 Conclusio fit post scripturarum praesentationem, quo casu fi negetur, & pars petat terminum ad eas praesentandum, seu comprobandum, nunquid dandus sit. *Carau. Ritu 238. num. 3* 135
 Conclusio in causa eisdem effectus quos sententia producit, cum ampliationibus & limitationibus. *Carauita Ritu 239. num. 3* 135
 Conclusio in causa multipliciter fieri potest. *vbi supra, numero 4* eod.
 Conclusio in causa an sit necessaria de iure communi. *Cauenf. Ritu 40. num. 2* 192
 Conclusio in causa quid operetur. *Scaglio. Ritu 236. numero 1* 227
 Conclusionem facta terminus datur ad iurium allegationes producendum, ipsarumque effectus. *Carau. Ritu 75. numero 4* 51
 Conclusionem facta liquere de causa dicitur. *Carau. Ritu 239. numero 2* 135
 Conclusionis diffinitio atque effectus diuersi. *Carauita Ritu 75. num. 3* 51
 Concurrentibus patre, & matre ad accusandum de morte filij, quis praerendus sit. *Cauen. Ritu 2. num. 8* 191
 Condemnatio lata contra principalem afficit eius fideiussorem etiam non requisitum. *Carauita Ritu 164. numero 1* 84

Condemnatus pro causa civili comparens quid facere debeat ne remaneat contumax. *Carauita Ritu 204. numero 2* 116
 Condemnatus appellans si sit conuictus & confessus, non est audiendus in Regno. *Carau. Ritu 259. num. 3* 143
 Conditio occupantis est melior. *Carauita Ritu 23. numero 12* 21
 Conditio personae locum faciens beneficio si deficiet, deficit & beneficium. *Carau. Ritu 46. num. 24* 33
 Conditio instrumenti iudici liquidanda est. *Cauenf. Ritu 167. numero 3* 203
 Conditione non adimpleta non oritur actio nec obligatio. *Carau. Ritu 189. num. 9* 107
 Confessio aduersarij non est probatio, sed ab onere probandi reuelatio, & quocumque facta admititur. *Carau. Ritu 149. num. 5* 77
 Confessio de recepto tacitam conditionem, si numeratio sequatur, habet. *Carau. Ritu 166. num. 44* 88
 Confessio extraiudicialis in civilibus & criminalibus nihil operatur, quid autem in tortura. *Carau. Ritu 235. numero 17* 132
 Confessio minoris in criminalibus in iudicio fieri, & ei tortura inferri an sine curatore possit. *Cauenf. Ritu 201. numero 4* 207
 Confessione de crimine coram iudice laico facta an per ecclesiasticum standum sit. *Carauita Ritu 235. numero 16* 132
 Confirmatio quid & quod duplex sit. *Carauita Ritu 301. numero 8. & 10* 184
 Confirmatio quando iura nouae concessionis operetur. *vbi supra. num. 9* eod.
 Confirmatio ex certa scientia fieri dicitur alio ex quinque modis. *Carauita Ritu 301. numero 11. 12. 13. 14. 15. 184. & 186*
 Coniuncta persona quae dicatur. *Cauenf. Ritu 290. numero 32* 217
 Coniunctus ante principalem ad accusandum non admittitur. *Cauen. Ritu 192. num. 10* 206
 Coniuncti quando civiliter vel criminaliter, vel criminaliter tantum possint accusare, remissure. *Carau. Ritu 272. num. 27* 160
 Coniunctis subuenire tenemur. *Cauenf. Ritu 290. numero 31* 217
 Coniunctitas facit cessare dolum & fraudem. *Cauenf. Ritu 290. num. 29* eod.
 Coniunctitas cum paupertate praesumi facit legatum ob piam causam. *vbi supra. num. 39* eod.
 Consideratio horarum ad multa prodest. *Carau. Ritu 193. numero 4* 110
 Consiliari bene est quaedam virtutis dispositio, prudentiaeque simulacrum. *Carau. Ritu 39. num. 5* 26
 Consiliarij, sacri consilij praesidentes, Regiae camerae, iudices magnae curiae, Auditores prouinciarum, nunquid ordinarij vel delegati dicantur. *Carauita Ritu 265. numero 28* 151
 Consiliarij prohibentur vota eorum publicare. *Scaglio. Ritu 3. num. 9* 219
 Consilio requisitio in actu omissa, actus non valet. *Carau. Ritu 39. num. 7* 27
 Consilium hominem a malo proposito trahit. *Carau. Ritu 39. num. 5* 26
 Constare qualiter dicatur. *Cauenf. Ritu 41. numero 9* 193
 Constare semiplene quando dicatur. *vbi supra numero 10. eodem.*
 Constare de delicto debet ante torturam vel condemnationem *ibid. numero 11. Et quid si non reperitur corpus occisi. num. 12* eod.
 Constitutio Regia vsurariorum in quo corrigatur per Ritu, 196. *Cauen. Ritu 199. num. 9* 206
 Constitutioni per regium rescriptum non derogatur, nisi si fiat

Index.

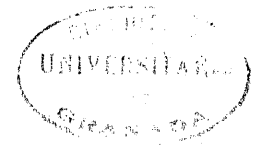
si fiat in eo specialis mentio. Cauensis Ritu 46. numero 1 193
 ¶ Conſuetudine vel lege præterita damnata, & futura dam-
 nari videtur. Carau. Ritu 1. num. 28 2
 Conſuetudinis diffinitio. Carau. Ritu 1. num. 7 1
 ¶ Conſuetudo quæ ſeruatur in Magna Curia in omnibus
 alijs curijs Regni ſeruanda eſt, cum duabus limitationi-
 bus, vt per Carau. Ritu 1. num. 3. 4. & 5 1
 Conſuetudo & præſcriptio quomodo & in quo differant,
 vbi ſup. num. 8 eod.
 Conſuetudo & ritus in quo differant, ibidem, numero 10.
 eodem.
 Conſuetudo, ritus, & mos aliquando idem important. in
 eod. Ritu num. 11 2
 Conſuetudo, ſtylus, mos, & obſeruantia aliquando con-
 funduntur. vbi ſup. num. 18 eod.
 Conſuetudo hominum memoriam in contrarium non
 habens vim ſtatuti ac priuilegij habet. Carau. Ritu 80.
 numero 5 54
 Conſuetudo & ſtylus ſacri Regij conſilij admittitur, quia
 Regem repræſentant. Carau. Ritu 84. num. 2 55
 Conſuetudo cuius non extat memoria in contrarium vim
 priuilegij habet, præſcribitque contra ius commune vbi
 ſup. num. 3 55
 Conſuetudo quando excuſet. Carau. Ritu 199. num. 4 112
 Conſuetudo per duas vices inducitur. Cauenſ. Ritu 128. nu-
 mero 9 200
 ¶ Continua poſſeſſio quomodo probetur. Carau. Ritu 15.
 numero 5 15
 ¶ Continue fieri dicitur etiam quod interpellatum ſit. vbi
 ſup. num. 2 14
 ¶ Continuo pro ſtatim & incontinenti, aliquando pro in-
 tegro, & etiam pro congruo ſumitur. ibidem, numero 3.
 eodem.
 ¶ Continuum in actu poſſeſſionis qualiter, ſit accipien-
 dum. in eod. Ritu num. 4 15
 ¶ Contra inſignes latrones etiam diebus feriatis procedi-
 tur. Carau. Ritu 80. num. 4 54
 Contra vſurarium manifeſtum proceditur abſque parus
 inſtantia. Cauen. Ritu 193. num. 1 206
 ¶ Contractus in protocollo redactos in publicam formam
 cum clauſularum extensione vitens notarius redigere
 debet, non alij committere. Cara. Ritu 34. num. 8 24
 Contractus vſurarius qualiter probetur, & multa in mate-
 ria vſuræ. Cauen. Ritu 199. num. 12 206
 Contractus mulieris cum iuramento, ſine mundo tamen,
 in quibus caſibus teneat. Cauen. Ritu 291. nu. 6 217
 ¶ Contrahens cum aduena. ſcientique reſeſſurum, nun-
 quid cum capi faciet. Cauen. Ritu 170. num. 7 204
 ¶ Contrariorum eadem eſt diſciplina. Cauenſ. Ritu 55. nu-
 mero 9 195
 ¶ Contumaces vſque ad quam horam poſſit comparere.
 Carau. Ritu 28. num. 1 22
 ¶ Contumaci audientia denegatur. Carauita Ritu 220. nu-
 mero 2 122
 Contumaci & bannito denegatur audientia. Carauita Ri-
 tu 269. num. 5 155
 ¶ Contumacia eſt delictum. Carau. Ritu 65. num. 4 42
 Contumacia & comparitio in clerico æquiparantur apud
 iudicem laicum, coram quo comparere, nec iuriſdictio-
 nem prorogare licebit. vbi ſup. num. 5 eod.
 Contumacia accuſanda ſi incidat in diem feriatam, dife-
 ritur in primum diem iuridicum. Carauita Ritu 80. nu-
 mero 1 54
 Contumacia non comparentis ſi non accuſatur, contumax
 non dicitur, limita quando ex officio proceditur, & in
 cauſis fiſcalibus. Carau. Ritu 123. num. 4 68
 Contumacia ciuilibis & criminalis paratam exequutionem
 habent. Carau. Ritu 127. num. 8 69
 Contumacia Rei in criminalibus maior eſt quam contu-
 macia actoris, cum ratione. Cara. Ritu 202. num. 3 115

Contumacia in criminalibus qualiter purgabitur, vt ban-
 num non obſtet bannito pro alia cauſa agere vel defen-
 dere volenti. Carau. Ritu 220. num. 22 123
 Contumacia prima poteſt in Regno accuſari etiam quod
 curia non regatur, quod tamen intellige vt per Carau.
 Ritu 225. num. 1 124
 Contumacia prima coram quo & qua hora poſſit & de-
 beat accuſari. vbi ſup. num. 2 eod.
 Contumacia morientis ante declarationem ſententiæ an
 noceat hæredi. Cauen. Ritu 120. num. 7 199
 ¶ Contumaciam purgare tria in ſe continet. Cara. Ritu. 65.
 numero 6 42
 Contumaciam purgare volens tam in ciuilibus quam in
 criminalibus ad quid teneatur. Carauita Ritu 211. nu-
 mero 2 120
 ¶ Contumax an ad purgandum contumaciam per procu-
 ratorem admittatur. Carau. Ritu 65. num. 7 42
 Contumax ſi extra territorium vnde contumax ſit bona
 habeat, an per iudicem ipſum contumacem facientem
 poſſint talia bona conſiſcari. Carauita Ritu 132. nume-
 ro 3 71
 Contumax criminalis qui forſiſdicari non poterat captus
 antiquitus tanto tempore in carceribus ſtare debebat,
 quanto in contumacia ſtetit, idem & de contumace ciui-
 li. Carau. Ritu 136. num. 1 73
 Contumax de fuga ſuſpectus dici poteſt. Carau. Ritu 172.
 numero 3 98
 Contumax non auditur niſi quando venit vt reus neceſſa-
 rius. Carau. Ritu 190. num. 8 108
 Contumax & excommunicatus æquiparantur. vbi ſupra
 numero 9 eod.
 Contumax pro vno delicto in aliquo tribunali, ad instan-
 tiam euſdem accuſatoris in alio contumax reputabi-
 tur, & ratio quare. Carau. Ritu 205. num. 1 116
 Contumax purgat contumaciam, comparenſque coram ſe-
 cundo iudice petit remiſſionem ſui ad Baronis officia-
 lem nunquid ſit audiendus. vbi ſup. num. 4 117
 Contumax contumacia iuriſdictionem prorogare non vi-
 detur. vbi ſup. num. 5 eod.
 Contumax qui coram ſecundo iudice ſoluendo pœnam
 purgauit contumaciam, an & aliam pœnam coram
 ſuo iudice vbi contumax eſt purgabit. ibidem, nume-
 ro 7 eod.
 Contumax facta ſolutione principalis pœnæ delicti coram
 vno iudice non tenetur coram alio. in eod. Ritu nume-
 ro 8 eod.
 Contumax abſens quando de iure communi vel municipi-
 ali condemnari poſſit. vbi ſup. num. 9 eod.
 Contumax condemnatus in duobus locis de eodem male-
 ficio an ad vtranque ſolutionem cogi poſſit. ibidem, nu-
 mero 10. eod.
 Contumax coram vno iudice ſi citetur ab alio non poteſt
 coram ſecundo allegare litis pendentiam coram pri-
 mo. vbi ſup. num. 11 eod.
 Contumax in duobus tribunalibus durat per annum in
 contumacia, qua propter bona eius curiæ quæ ipſum
 contumacem pronunciauit publicanda ſunt, quis iu-
 dex in eorum publicatione potior erit in eod. Ritu nu-
 mero 15 eod.
 Contumax in criminali cauſa pœna tertiar, ac ſextæ partis
 mobilium punitur. Carau. Ritu 206. num. 1 118
 Contumax qui vult purgare contumaciam tam in ciuili-
 bus quam in criminalibus ad quid teneatur. Carauita
 Ritu 211. num. 2 120
 Contumax non eſt audiendus, niſi ſtatim reſectis expenſis.
 vbi ſup. num. 3 eod.
 Contumax fictus & verus quis ſit. Carauita Ritu 212. nu-
 mero 2 120
 Contumax de perſona capi quando poſſit non purgata
 contumacia. Carau. Ritu 220. num. 7 122
 Contumax de perſona capi poteſt lapſo mēſe a die contra-
 ctæ

Index.

¶ Contumaciæ tam in ciuili quam in criminali cauſa.
 vbi ſup. num. 8 eod.
 Contumax niſi reſectis expenſis non auditur. Carauita Ri-
 tu 298. numero 2. & 8. cum ſuis ampliatis. & limitationi-
 bus. 180
 Contumax pro conſeſſo, niſi ter citatus, non habetur. Ca-
 uenſ. Ritu 120. numero 1. cum limitationibus. numero
 3. & 7 199
 Contumax verus quando quis dicatur, vbi ſupra, nume-
 ro 213 199. & 200
 Contumax quando carceretur. Scaglio. Ritu 163. nume-
 ro 50 226
 Contumax quomodo habeatur pro conſeſſo. Scaglio. Ritu
 264. num. 3 228
 Conuentus nõ in foro homicidij, volens conſentire, num
 beneficio pro ſe introducto renunciare poſſit. Carau. Ri-
 tu 231. num. 1 127
 Conuentus rei vindicatione nõ quid opponere poſſit, non
 moleſtandum, quia ſit infra tempus inuentarium con-
 ſiſcendi. Carau. Ritu 300. num. 15 183
 Copia articulorum in ſacro Regio conſilio ante cauſæ pu-
 blicationem non datur. Carau. Ritu 79. num. 11 53
 Copia proceſſus pauperi danda eſt abſque ſalario. Cauenſ.
 Ritu 290. num. 10 216
 Correctio in iure cuitanda. Carauita Ritu 297. numero
 ſecundo. 186
 Creditor quando aliquem citari feciſſet, & infirmaretur,
 quomodo circa liquidationem procederet. Carau. Ri-
 tu 166. num. 22 87
 Creditor cui liquebat de præuentione, nunquid ad pœ-
 nam ad quam debitor ſuit condemnatus teneatur. Ca-
 rau. Ritu 168. num. 2 93
 Creditor non habens inſtrumentum de debito, ſed apo-
 cham vel teſtes forre, lite pendente an ob fugæ ſuſpicio-
 nem ortam poſt contractum capturam petere poſſit. Ca-
 rau. Ritu 170. num. 17 97
 Creditor ſi non comparere, ſed generalis procurator, affinis,
 vel coniunctus, & velit probare per teſtes talem debito-
 rem effectum ſuſpectum fugitiuum, ac expediti citatio-
 nem, nunquid audiatur. vbi ſup. num. 19 eod.
 Creditor nomen ſui debitoris Titio in ſuo teſtamento lega-
 uit, legatarius, offenſo prius de legato, an tale inſtru-
 mentum contra debitorem liquidabit. Carau. Ritu 178.
 numero 8 101
 Creditor quo caſu poſſit ſe concordare cum debitore ſine
 licentia curiæ abſque metu pœnæ. Carau. Ritu 180. nu-
 mero 2 102
 Creditor debitori citato ſuper tenore inſtrumenti proroga-
 tionem aliquam vltimi peremptorij facere non poteſt,
 & ratio quare. Carau. Ritu 183. num. 2 104
 Creditor ratione delicti an ſit proprie creditor. Carauita
 Ritu 287. numero 13. fol. 171. & Cauenſ. Ritu 166. nu-
 mero 5 202
 Creditor principalis & ceſſionarius habent idem ius exe-
 quutiuum. Cauen. Ritu 286. num. 5 214
 Creditor quomodo poteſt implorare manum militarem
 contra fugientem. Scagl. Ritu 163. num. 30 225
 Creditor quando poſſit recuſare pecuniam oblatam, &
 quando non. vbi ſup. num. 31 eod.
 Creditor quando teneatur debitori conſignare inſtrumen-
 tum debiti. ibid. num. 32 eod.
 Creditor quando eſt in mora cum vno ex obligatis info-
 lidum an ſit in mora cum alijs. in eod. Ritu. numero 33
 eodem.
 Creditor quando dicatur eſſe in mora, vbi ſupra. nume-
 ro 37 eod.
 Creditori quomodo conſularur quando debitor eſt ſuſpe-
 ctus fugitiuus, ponitur præctica per Carau. Ritu 170.
 numero 1 96
 Crimen capitale vel non ex genere pœnæ iudicabitur. Ca-
 rau. Ritu 109. num. 3 64

Crimen perituri cum intentatur, an curia ex officio proce-
 dere poſſit parte non querelante. cum limitationibus.
 Carau. Ritu 270. num. 2 157
 Crimen perituri num publicum vel priuatum ſit. vbi ſup.
 numero 4 eod.
 Crimen repetundarum eſt publicum. ibidem. nume-
 ro 5 eod.
 Crimen per mortem extinguitur. Cauenſ. Ritu 55. nume-
 ro 3. & 8 195
 Crimen publicum ſemper durat. Cauenſ. Ritu 192. nume-
 ro 12 206
 Crimina in iudicium quot modis deducantur. Carauita Ri-
 tu 196. num. 3 111
 ¶ Criminaliter contra mortuum etiam, ideſt contra eius
 memoriam agi poteſt. Carau. Ritu 269. num. 11 156
 Criminaliter citatus in citatis carceribus detentus an per
 procuratorem comparere poſſit. vbi ſup. num. 10 eod.
 Cui non licet quod minus, minime licebit quod maius. Ca-
 rau. Ritu 187. num. 8 106
 Cui non communicamus viuo, nec mortuo communicare
 debemus. Carau. Ritu 236. num. 25 134
 Cuilibet perito creditur in arte ſua. Carau. Ritu 267. nume-
 ro 9 154
 Cuius eſt condere eius eſt & derogare. Carauita Ritu 84.
 numero 1 54
 Cultus iuſtitie ſilentium reputatur. Carau. Ritu 104. nu-
 ro 1 62
 Cura & regimen carceratorum qualis eſſe debeat. Scagl. Ri-
 tu 299. num. 4 230
 Curator in litem nunquid inuito dari poſſit. Carau. Ritu
 291. num. 3 173
 Curator nunquid dari poſſit inuitus. vbi ſupra, nu-
 mero 5 eod.
 Curator tripliciter datur. ibid. num. 6 eod.
 Curator quibus detur. Scagl. Ritu 287. num. 1 129
 Curia Magna in Regno quum quid ſeruatur, in omnibus
 alijs curijs ſeruandum eſt, cum duplici limitatione. Ca-
 rau. Ritu 1. num. 3. 4. & 5. fol. 1. & Ritu 37. num. 5. fol. 25.
 & Cauenſ. Ritu 1. num. 1 191
 Curia Vicariæ ſola in Regno cognofcit de præſentationi-
 bus inſtrumentorum. Carau. Ritu 54. num. 1 40
 Curia Vicariæ an poſſit torquere ex proceſſu informati-
 uo. vbi ſup. num. 3 eod.
 Curia Vicariæ perſonam vicarij generalis Regni repræ-
 ſentabat, torturamque inferre vltra & citra conſti-
 tutionis formam poterat. Carauita Ritu 55. nume-
 ro 2 eod.
 Curia Magna quare cognofcere non poteſt de donis curiæ
 factis ſine ſpeciali Regis mandato. Carau. Ritu 58. nu-
 mero 1 41
 Curia Magna non conuenitur niſi habita Regis licentia.
 vbi ſup. num. 1 eod.
 Curia Vicariæ regitur in Magna Curia ſæpe ſæpius ab-
 ſente regente. Carau. Ritu 64. num. 2 42
 Curia Magna, & Regiæ Audientie in toto Regno ordina-
 riam habent iuriſdictionem. Carauita Ritu 230. nume-
 ro 7 127
 Curia Regiarum Audientiarum principis curia dicitur.
 Carau. Ritu 232. num. 5 128
 Curia quælibet ſuos ritus ad cauſarum ordinationem ha-
 bet. Cauen. Ritu 1. num. 3 191
 Curia Magna caput, domina, & fons aliarum curiarum
 eſt, vbi ſup. num. 7 eod.
 Curia citatis teſtibus, & condemnatis non venientibus in
 ciuilibus & criminalibus procedit. Cauenſ. Ritu 87. nu-
 mero 1. 198
 Curia quando a captura incipiat. Cauenſ. Ritu 170. nu-
 mero 11 204
 Curia duæ antiquitus erant in ciuitate Neapolis ſcilicet
 Magna Curia, & Curia Vicariæ, & qui eis præerant. Ca-
 rau. Ritu 55. num. 1. 40

Index.

Curia Magnae Vicariae tribunal hodie representat duas curias supradictas. vbi sup. num. 3 eod.
 Curia Vicariae stylium tenentur fertiare alia curia. Carau. Ritu 83. num. 4 54
 Curiales non recipiuntur in fideiussores, & quare. Carau. Ritu 160. num. 3 82
 Curiales qui dicantur hodie. vbi sup. num. 4 eod.
 Curiales an perhorrescentiam iurare teneantur. Carau. Ritu 228. num. 18 125
 Curiales qui dicantur de iure communi, large & stricte. Carau. Ritu 232. num. 1 128
 Curiales audientiarum prouincialium nunquid habeant priuilegium eligendi forum. Cara. Ritu 232. nu. 3 eod.
 Curiales Regiarum audientiarum habent priuilegium electionis fori, assistentes tantum in eis, secus extra contraheutes, vel delinquentes. vbi sup. num. 6. & 8. eod.
 Custodes passuum & grassia quando possunt capere animalia, & homines, & victualia. Scaglio. Ritu 39. numero 8. 221
 Custodia fiat a curia sumptibus ipsius curiae. vbi supra. numero 9 eod.

D

Dans creditori dolosum prouisorem habet contra se actionem de dolo, & tenetur ad interesse. Cauen. Ritu 170. num. 3 204
 Data rei negatione verus actus numerationis non probatur. Carau. Ritu 166. num. 48 88
 Data cautione de expensis per accusatorem in casu succumbentiae, si succumbit non in causa principali, sed in ipsius desertione, an fideiussor teneatur. Cara. Ritu 194. numero 3 111
 Datio termini ad probatum habendum habet vim conclusionis. Carau. Ritu 152. num. 2 78
 De aliquibus voluntate quid fieri quando, & quomodo dicatur. Carau. Ritu 35. num. 3 24
 Debitor debiti priuati an & in quibus casibus incarcerationi possit. Carau. Ritu 166. num. 26 87
 Debitor creditori in alio loco quam creditoris domicilio in instrumento debitum soluere promisit, citatus super tenore instrumenti non comparet, an condemnabitur, vel si comparens instrumentum non liquidum ex praefata causa dicit, nunquid liquidabitur, & qualis erit forma actus publici. Carau. Ritu 167. numero 30. & 31. 93
 Debitor super tenore instrumenti citatus si comparet eoque praesente contra ipsum fit liquidatio, quapropter carceratur, eodem die facit pecuniam venire, offerens se paratum illam soluere, vel deponere, nunquid liquidationis poenam euitabit. Carauita Ritu 169. numero 6. 96
 Debitor super tenore instrumenti citatus, per procuratorem aut amicum mittit pecuniam debitam, vel extraneus pro eo comparet cum pecunia, num contra eum procedatur ad contumaciam & poenam. vbi sup. numero 12 eod.
 Debitor quando est suspectus fugitiuus quomodo creditori consulatur, traditur practica per Carau. Ritu 170. numero 1 97
 Debitor dato pignore non iurabitur suspectus fugitiuus. vbi sup. num. 4. & 10 97. & 98
 Debitor vt possit suspectus fugitiuus haberi, suspicio post contractum superuenire debet, ibid. num. 5 97
 Debitor meus quam secum contraxi dilapidare ceperat, non taliter quod suspitionis fugae timor esset, post contractum vero fortius dilapidat, nunquid eius suspitionem probare potero vt capiatur, in eo. Ritu, nu. 16 98
 Debitor super tenore instrumenti citatus si comparens sine pecunia se non teneri ad soluendum dicit, quia imminer euictio in re sibi vendita, in limine contractus, demonstratque per authenticam fidem litem sibi moram quid iuris. Carau. Ritu 173. num. 6 99

Debitor citatus si veniat, defunctusque sit creditor, an interrogatio ad haeredis instantiam procedat, dum cõstet eum haeredem, comparetque liquidationis tempore. Carau. Ritu 178. num. 1 102
 Debitor si carceratur vigore liquidationis alias factae, & dicit soluisse, & hoc ex praesumptione, quia alias fuerat ob hoc carceratus, nunquid probata tali carceratione fit liberandus. & an valeat consequentia, debitor fuit liberatus alias carceratus, ergo soluit. Carau. Ritu 179. numero 7 102
 Debitor super tenore instrumenti citatus fuit, creditorque eadem die super praesentatione, in ultimo peremptorio nunquid super liquidatione procedatur, praesentatione non obstante, an super praesentatione, liquidationem superferendo. Carau. Ritu 186. num. 1 144
 Debitor num appellare possit a praescepto sibi facto tanquam confessio, & dicere de errore suae confessionis coram iudice ad quem, ita quod appellatione pendente non possit molestari. Carau. Ritu 187. num. 5 106
 Debitor qui creditorem voluerit praesentare, secundum pragmaticam Regni, tenetur praesentare fideiussorem de soluendo debitum, & vncias decem in casu succumbentiae, an si talem praesentationem in iudicio intenuit fideiussione non praesentata, ipsa praesentatio erit nulla, ita quod ea non obstante procedi possit ad liquidationem instrumenti. Carau. Ritu 189. num. 4 107
 Debitor quis dicatur. Cauen. Ritu 166. num. 1. 3. & 5 202
 Debitor instrumentum non solemne in sui praesudicium pro vero fateri potest. vbi sup. num. 10 eod.
 Debitor creditori, & venditor emptori instrumentum facere compelluntur, ibid. num. 20. & an ijdem liquidum facere cogantur. num. 21 203
 Debitor a creditore in iudicij asssecuratione conuentum creditorem super instrumenti cassatione an praesentare, possit. Cauen. Ritu 189. num. 3 205
 Debitor probans soluisse creditori sui creditoris liberatur. vbi sup. num. 7 eod.
 Debitor liberatus tempore satisfaciendi assimilatur. ibidem. num. 8 eod.
 Debitor sub conditione pro asssecuratione iudicij, capi non potest. Scagl. Ritu 163. num. 22 223
 Debitor proprie qui dicatur. vbi sup. num. 36 eod.
 Debitoris fugitiui suspicio per quot testes probari debeat. Carau. Ritu 170. num. 9 98
 Debitoris fugitiui capturam quando iudex absque summaria cognitione concedere possit. vbi supra. numero 14 eod.
 Debitoris citatio num requiratur super probatione facienda de ipsius suspicione. ibid. num. 15 eod.
 Debitoris interest pro creditore comparentem speciale habere mandatum, & quare. in eodem. Ritu numero 20. eod.
 Debitoris, & creditoris haeres ad paria non iudicantur. Carau. Ritu 178. num. 2 102
 Debitum si non per scripturam sed per testes probaretur, fuissetque postea gaurentigiae praescriptum factum per notarium, nunquid possit liquidari secundum formam. Ritus 166. Cauen. Ritu 166. num. 11 202
 Debitum quando videatur remissum. Scagl. Ritu 163. numero 35 225
 Decisio Afflicti facit ius in Regno. Carau. Ritu 190. numero 6 108
 Decisiones sacri consilij faciunt ius in Regno. Carauita. Ritu 173. num. 11 99
 Decreto interposito, instrumentum fore liquidum, statutum dictans instrumentum habere executionem, vires habere incipit. Carau. Ritu 167. num. 18 92
 De eiusdem hominis facto non iterum quari debet. Carau. Ritu 272. num. 24 159
 Defectus formae quocunque vitiat actum. Cauen. Ritu 69. numero 3 196

Defen-

Index.

Defensio à iure naturali est permessa. Carau. Ritu 18. numero 9 17
 Defensio de iure naturali est, & ad certum tempus referuari potest. Carau. Ritu 167. numero 12. folio 92. & Ritu 220. numero 12 123
 Deformis & ignobilis non est satis idoneus ad felicitatem. Carau. Ritu 101. num. 9 62
 Delegatio licita est in casu impedimenti. Cara. Ritu 278. numero 2 165
 Delegatus in criminalibus non cognoscet ciuiles causas. Carau. Ritu 269. num. 12 156
 Delegatus finita delegatione die feriata quando sententiae possit. Cauen. Ritu 80. num. 2 197
 Delicta impunita remanere non debent. Carau. Ritu 39. numero 9 27
 Delicta plura concurrentia impunitatem non causant. Carau. Ritu 47. num. 17 35
 Delicta impunita non transeant. Carau. Ritu 272. numero 14 159
 Delicta manifesta sauerius, occulta lauius puniēda sunt. Carau. Ritu 276. num. 2 164
 Delicta enormia in clerico quae sint. Cauen. Ritu 4. numero 4 192
 Delicta enormia, grauiora, & grauiissima quae dicantur. Cauen. Ritu 41. num. 19 193
 Delicta poenam mortis naturalis insipientia quae sint. Cauen. Ritu 273. num. 2. & 33 212. & 213
 Delicta quae sint in quibus poena mutilationis locum habet. vbi supra num. 4 212
 Delicto commissio in quo procedi ex officio non potest, accusat aliquis de eo, dicens se iniuriam suam vel suorum prosequi, quia coniunctus est illius in quem erat commissum, num sibi credatur, an probabit, se talem vt procedi possit, Declara tamen & intellige vt late per Carau. Ritu 191. num. 7 109
 Delictorum qualitates sunt in magna consideratione pro augenda vel minuenda poena. Cauen. Ritu 276. numero 7. 213
 Delictum committendum an & quando quis reuelare tenetur. Carau. Ritu 4. num. 4 7
 Delictum nemini immunitatem praestare debet. Carau. Ritu 19. numero 24 18
 Delictum constare debet antequam quis detineatur. Carauita Ritu 41. num. 1 28
 Delictum si committitur propter quod ex officio procedi non potest, & propter delinquentis potentiam, offensus nec alij suo nomine accusare audent nunquid ad hoc sint cogendi. Carau. Ritu 191. num. 13 109
 Delictum si est commissum, & per curiam ex officio super eo processum, si pars offensa non querelat, nec remittit, quae si remitteret posset fieri compositio, an per aliquod remedium possit deueniri ad compositionem. Carauita Ritu 272. num. 20 159
 Delictum mitius punitur per lapsum temporis. Cauen. Ritu 273. numero 13 213
 Delictum minoratur ratione senectutis. vbi supra numero 14 eod.
 Delinquentes in paupertate semper marcescere digni sunt. Carau. Ritu 287. num. 14 169
 Denuncians in iudicio crimina ad certam poenam se obligabit, & talis obligatio vtrum in locum talionis vel inscriptionis successerit. Carauita Ritu 199. numero 2 112
 Denuncians sine curiae licentia desistens qua poena puniatur. Carau. Ritu 203. num. 2 115
 Denunciante aliquo non voluntarie sed coacte vigore sui officij, nunquid ad certam poenam obligatio fit necessaria. Carau. Ritu 199. num. 5 112
 Denunciante desistente, an & in quibus casibus curia denunciatum ad compositionem admittat. Carau. Ritu 203. numero 3 115

Denunciare quid sit. Cauen. Ritu 41. numero 2. fol. 192. & Ritu 192. numero 4. & 13. 205. & 206
 Denunciare, & accusare quid sit, & de differentia inter vtrumque. Cauen. Ritu 237. num. 1 209
 Denunciatio quadruplex, Euangelica, Canonica, Regularis, & iudicialia. Carau. Ritu 68. num. 9. fol. 45. & Cauen. Ritu 192. num. 13 206
 Denunciatio iudicialia duplex, publica & priuata. & de vtriusque effectu, & multa de materia remissionis tam respectu partis offensa quam eius consanguineorum, & successorum. Carau. Ritu 272. num. 1 158
 Denunciatio in delictis poenam merentibus, & non merentibus fieri potest. vbi supra num. 3 eod.
 Denunciator sicut Accusator tenetur insistere. Carau. Ritu 199. numero 1 112
 Denunciator & Accusator in quo differant, remissive. vbi supra numero 6 eod.
 Deposito testis non trahitur retro tempus ad iuramentum mutata eius conditione. Carau. Ritu 69. num. 9 46
 Deposito seu consignatio creditori ab extraneo facta quando debitorem liberet. cum limitationibus. Cauen. Ritu 173. numero 7 205
 Depositorum expensarum pro testibus quanto tempore durabit, & pro quibus expensis. Carauita Ritu 140. numero 7 74
 Desertio appellationis fingit retro. Carauita Ritu 264. numero 12 149
 Desertio appellationis non prohibet, dicere de nullitate per viam querelae, & recursus. Scaglio. Ritu 260. numero 6 227
 Desistens lite non dicitur de iure suo diffidere, sed lites execrari. Carau. Ritu 10. num. 9 12
 Determinatio plura respiciens determinabilia omnia pariformiter determinabit. Carau. Ritu 19. numero 12. fol. 18. & Ritu 166. num. 3 85
 Detineri antequam quis possit, constare debet de delicto. Carau. Ritu 41. num. 1 28
 Detineri quando in carceribus non possit inquisitus offerens fideiussores. vbi supra num. 14 28
 Detineri an quis in carceribus possit pro poena pecuniaria, ibid. num. 17 eod.
 Dicens se super impertinentibus examinatum auditur. Carau. Ritu 79. num. 10 52
 Dictio, Aut diuersatiue ponitur proprie & improprie aliquando. Carau. Ritu 3. num. 1 5
 Dictio, prout, ponitur casualiter, & limitatiue, aliquando etiam conditionaliter. Carau. Ritu 9. num. 7. fol. 11. & Ritu 11. numero 3 12
 Dictio, seu ampliatiue significat. Carauita Ritu 12. numero 3 12
 Dictio, de, quae pluribus modis in iure sumitur. Carauita Ritu 12. num. 1 13
 Dictio, etiam, quid de sua natura importet. Carauita Ritu 16. numero 1 14
 Dictio, si, de sui natura quid importet. Carauita Ritu 25. numero 6 21
 Dictio, & operatur concursum, ponitur que copulatiue & diuersificatiue. Carau. Ritu 46. num. 26 33
 Dictio, aliorum, similia implicare solet. Carauita Ritu 49. numero 4 35
 Dictio, & cuius sit naturae. Carau. Ritu 50. num. 1 37
 Dictio, alterius, similia importare solet. vbi supra numero 2 eod.
 Dictio, etiam, de sui natura exprimit casum magis dubitabilem, & includit minus dubitabilem. ibidem, numero 6 eod.
 Dictio, vt, necessitatem importat. Carauita Ritu 75. numero 9 51
 Dictio, quasi, improprietaem ac similitudinem denotat, & aliquando veritatem. Carauita Ritu 167. numero 25. & 26 92

Dictio,

Index.

Dictio, nisi, conditionem actus suspensi num importer. Carau. Ritu 189. num. 8 107
 Dictio, nullus, est signum vniuersale. Carau. Ritu 228. numero 8 125
 Dictiones iste, prout, quemadmodum, iuxta, vt, & sicut idem important. Carau. Ritu 9. num. 8 11
 Dictum clerici ad deponendum admissi quando valeat. Cauen. Ritu 144. num. 1 201
 Dies citationis sit feriatu vel non, quis locus, iudicij vel citationis attendendus sit. Carauita Ritu 116. numero 3 66
 Dies termini an computetur in termino. Carau. Ritu 119. numero 1 67
 Dies decem dati ad appellandum quando & quomodo currant. Scagl. post Ritus. in ver. decem dies 231
 Dieta legalis viginti continet milliaria, & est triplex, legalis, vulgaris, & singularis. Carauita Ritu 243. numero 5 136
 Dieta legalis quæ sit, remissive. Cauensis Ritu 141. numero 2 201
 Dieta vulgaris dicitur secundum consuetudinem regionis. Cauen. Ritu 243. num. 2 210
 Dieta appellacione in dubio de vulgari intelligitur. Carauita Ritu 243. num. 6 136
 Differentia inter consuetudinem & præscriptionem. Carauita Ritu 1. numero 8 1
 Differentia quæ sit inter procuratorem patrimonialium, & fiscalium. Carau. Ritu 17. num. 6 15
 Differentia inter penam & multam confunditur aliquando. Carau. Ritu 47. num. 7 34
 Differentia quæ sit inter articulos & exceptiones. Carauita Ritu 70. num. 1 46
 Differentia quæ sit inter positiones & articulos, & aliquando confunduntur. Carau. Ritu 79. num. 1 52
 Differentia inter accusatorem & denunciatores, ponitur remissive. Carau. Ritu 199. num. 6 113
 Differentia inter publicationem bonorum ex delicto, & ratione contumaciæ per lapsum anni remissive. Carauita Ritu 205. num. 17 118
 Differentia inter remissionem, concordiam, & pacem. Carauita Ritu 275. num. 1 161
 Differentia inter compositionem & transactionem, & quod aliquando pro eodem ponuntur. Carauita Ritu 276. numero 3 164
 Differentia in sigillante proprio vel alieno sigillo. Carau. Ritu 277. num. 12 165
 Differentia inter iudicem & assessorem quæ sit. Carau. Ritu 295. numero 2 175
 Differentia inter ciuem & incolam. Carauita Ritu 301. numero 26 185
 Differentia inter habitantem & habitatorem, vbi supra numero 32 185
 Differentia inter priuilegium fori & alia priuilegia. ibid. numero 34 185
 Differentia inter guerram, Bellum, Prælium, & Duellum. Cauen. Ritu 47. num. 2 194
 Differentia multæ inter appellacionem & supplicationem, remissive. Carau. Ritu 251. num. 4. fol. 142. & Cauen. Ritu 120. num. 14 200
 Differentia septem inter expensas debitas ratione contumaciæ, & debitas ratione victoriæ. Carauita Ritu 298. num. 9. cum plur. seq. 180
 Differentia inter denunciationem, & accusationem. Cauen. Ritu 192. num. 5 206
 Differunt procedere per accusationem, vel ad querelam, vel ex mero officio. Cauensis Ritu 41. numero 3 192
 Differunt petere in genere, & in specie. Cauen. Ritu 189. numero 5 205
 Diffidant sine principis licentia, pœna. Cauen. Ritu 47. numero 4 194
 Diffidatione a principe permilla, an pacta inter duellantes seruanda sint. vbi supra num. 5 107
 Diffinitio procuratoris & aduocati fiscalis qualis sit. Carauita Ritu 17. num. 10 15
 Dilatio ad probandum data peremptoria dicitur, & si dictum non fuerit. Carau. Ritu 149. num. 1. 77
 Dilatio simpliciter concessa nunquid ad iuratum debitum se extendat. Cauen. Ritu 287. num. 11 215
 Dilaciones in causa repulsæ non nisi cum cognitione conceduntur. Carau. Ritu 73. num. 4 49
 Dilaciones expectatoria ad veniendum vim peremptorij regulariter non habent. Carau. Ritu 198. num. 1 112
 Dilaciones ad probandum data, peremptoria intelliguntur, etiam si non sit dictum. vbi supra num. 2 107
 Dilaciones instantiam a lege vel statuto inductam non transibunt. Cauen. Ritu 245. num. 7 210
 Dilaciones nunquid sint arbitrariæ. vbi supra num. 13. cod. 47
 Dilationum materia tolli debet. Carauita Ritu 69. numero 1. & 3 45
 Dilationum materia est amputanda. Carau. Ritu 80. numero 8. folio 53. & Ritu 219. num. 1 122
 Dilatorie exceptiones quæ sunt. Scagl. post Ritus. in ver. dilatorie 230
 Dispositio Ritus quadragiesimi noni num vendicet sibi locum etiam in officialibus Baronum. Carau. Ritu 49. numero 3 35
 Dispositio Ritus 291. non seruatur. Carauita Ritu 291. numero 1 175
 Dispositio principis alterius dominium auferentis non est seruanda. Carau. Ritu 311. num. 12 189
 Dispositio iuris statui in ijs, quæ non sunt per iura feudorum decisa. Carau. Ritu 244. num. 1 137
 Diuisio iudicij quando inducatur, cum limitationibus. Carau. Ritu 207. num. 2 119
 Diuitiæ cum iustitia & temperantia sunt quærendæ. Carauita Ritu 5. num. 9 8
 Doctor per substitutum an legere possit. Carauita Ritu 2. numero 19 4
 Doctor antiquior inter doctores præfertur, cum sex limitationibus. Cauen. Ritu 101. num. 1 198
 Doctor per viginti annos legens comes palatinus efficitur, vbi supra num. 14 107
 Doctoratus ab Imperatore præfertur doctorato ab inferiori. Cauen. Ritu 101. num. 4 107
 Doctores carcerari an possint. Carauita Ritu 166. numero 30 87
 Doctores primo doctorati præcedent alios in sedendo. Carauita Ritu 101. num. 1 61
 Doctores seniores præferuntur iunioribus, paritate temporis in doctoratu concurrente. vbi supra num. 2 107
 Doctores in honoribus deferendis, non antiquiores, sed magis doctiores præferendi sunt. ibid. num. 4 107
 Doctores qui libros composuerunt, data paritate ætatis & doctoratus, præferuntur cæteris, & hoc cessante, nobiliores sanguine præferendi sunt. in cod. Ritu, numero 6 107
 Doctoribus & Aduocatis coram iudice quando & vbi sedere liceat, cæterisque personis. Carauita Ritu 101. numero 5 107
 Doctoris dictum secundum eius allegata intelligendum est. Carau. Ritu 21. num. 2 19
 Doctorum communis opinio, quod officialium familia captum relaxare teneatur sub cautione de stando iuri, & se præsentando, alias iniuriarum actione teneri qualiter sit intelligenda. Carau. Ritu 39. num. 6 26
 Doli capax quis & quando dicatur. Cauen. Ritu 276. numero 9 213
 Dolus cum dolo compensatur. Cauen. Ritu 120. numero 4 189
 Domestici appellacione qui contineantur, Carauita Ritu 46. numero 3 2

Dome-

Index.

Domestici quare sic dicti. vbi supra numero 33 107
 Dominus an teneatur de facto suæ familia. Carauita Ritu 49. numero 19 36
 Dormiens vel ebrius delinquendo an sint puniendi. Carauita Ritu 276. num. 36 214
 Dulcius in fonte quam in riuulo bibitur. Carauita Ritu 70. numero 7 47
 Dux præfertur comiti. Carau. Ritu 46. num. 13 32
 E
 Ecclesia Parochialis personalem residentiam requirit. Carau. Ritu 2. num. 20 4
 Ecclesia æquiparatur minoribus, iureque minoris fungitur, & etiam pius locus. Carau. Ritu 23. num. 4 20
 Ecclesia cæteris personis præfertur, etiam fisco. vbi supra numero 3 107
 Ecclesiæ & vniuersitates pupillis æquiparantur. Carau. Ritu 233. numero 3 129
 Edictum pro lege generali exponitur. Carauita Ritu 1. numero 1 1
 Effectus familiaritatis qui sint. Carauita Ritu 46. numero 18 32
 Effectus quis ex instantiæ peremptione resultabit. Carau. Ritu 248. numero 13 139
 Effectus desertionis appellacionis quis sit. Carauita Ritu 264. numero 7 149
 Effectus causæ summariæ, remissive. Carauita Ritu 288. numero 12 170
 Egestas est disciplinæ nouerca. Cauensis Ritu 290. numero 25 217
 Egregiæ personæ quæ dicantur. Cauensis Ritu 153. numero 1 201
 Elapso tempore instantiæ an post sententiam causa possit terminari. Cauen. Ritu 245. num. 12 210
 Elapso viginti annis a die natiuitatis actionis in instrumeto contentæ, via ordinaria, non iure municipalis proceditur. Carau. Ritu 167. num. 1 90
 Electio fori in quibus casibus locum habeat, remissive. Carauita Ritu 67. num. 2 43
 Electio ac variatio nisi semel tantum permittitur. Carau. Ritu 233. num. 10 129
 Eligens ex priuilegio forum, competet em iudicem etiam eligere debet. Carau. Ritu 233. num. 7 107
 Episcopum non habere fisco, cameram vero sic, quid intereat. Carau. Ritu 17. num. 12 16
 Episcopus sententiam a iudice laico latam exequi quando teneatur. Carau. Ritu 262. num. 19 148
 Episcopus solus absque capituli consensu nunquid iniuriam ecclesiæ illatam remittere possit. Carau. Ritu 275. numero 8 162
 Episcopus coniurationem contra temporalem dominum non retelans qua pœna sit puniendus. Cauen. Ritu 4. numero 2 192
 Error actuariorum expedientum exequutoriales contra citatos contumaces eadem die. Carauita Ritu 28. numero 2 22
 Esse in vinculis, quando & quomodo dicatur. Carauita Ritu 166. numero 29 87
 Enictio venit de natura contractus. Carauita Ritu 167. numero 21 91
 Exactum non dicitur quod adhuc debetur. Carauita Ritu 179. numero 8 102
 Examinatio testium regulariter non committitur. Cauen. Ritu 157. numero 1 201
 Examinacione testium extra iudicij locum alicui commissa, nunquid coram eo fiat publicatio. Carauita Ritu 72. numero 5 48
 Examinator potest etiam allegari suspectus. Carau. Ritu 157. numero 15 80
 Examinator ad quarum personarum domum est mittendus, & cuius sumptibus, & an tunc aduersarius sit moneendus, Cauen. Ritu 153. num. 2. & 3 201
 Ex causa datur biennium in materia appellacionis. Scagl. post Ritus. in ver. lex causa. 231
 Exceptio an semper de regula esse oporteat. Carau. Ritu 11. numero 6 12
 Exceptio non debet regulam ampliare. vbi supra, numero 7 107
 Exceptio excommunicationis spectat ad forum ecclesiasticum. Carau. Ritu 61. num. 1 41
 Exceptio falsi procuratoris quocumque opponitur. Carau. Ritu 107. num. 6 63
 Exceptio illegitimi, & exceptio falsi procuratoris æquiparatur, & quandoque vtraque opponitur. Carauita Ritu 107. numero 9 107
 Exceptio non numeratæ pecuniæ infra biennium opposita probata eo ipso dicitur. Carau. Ritu 166. num. 47 88
 Exceptio rei non traditæ, vel precij non soluti in promptu probata carcerationem impedit. vbi supra, numero 50 107
 Exceptio simulationis ac nullitatis in promptu probata carcerationem impedit. vbi supra num. 58. & 59 107
 Exceptio excommunicationis coram seculari iudice opponi tantum, non probari potest. Carau. Ritu 236. numero 1 133
 Exceptio excommunicationis in quacumque parte iudicij opponi potest. vbi supra num. 6 107
 Exceptio excommunicationis anomala dicitur. ibidem, numero 7 107
 Exceptio desertionis causæ ob non præsentationem processus infra quinquaginta dies opponitur, per alteram partem impedimentum allegatur, qua propter desertionis punctus dubius reditur, quid per iudicem faciendum sit. Carau. Ritu 260. num. 12 146
 Exceptio declinatoria fori in criminali causa an per procuratorem opponatur in Regno. Carauita Ritu 269. numero 1 155
 Exceptio probabilis & non necessaria a comparendo non excusat. vbi supra num. 17 156
 Exceptio nullitatis ex eisdem actis apparens per quemcunque propofita impedit processum ad condemnationem non comparentis. vbi supra num. 20 107
 Exceptio ad impediendum testis receptionem quando admittatur. Carau. Ritu 282. num. 3 166
 Exceptio debet esse de regula. Carauita Ritu 288. numero 23 173
 Exceptio legitimacionis personæ quæ dicatur. Carau. Ritu 294. numero 2 174
 Exceptio non numeratæ pecuniæ quando obstat instrumeto liquidando, cum limitationibus. Cauen. Ritu 166. numero 19 202
 Exceptio compensationis, an opponi possit quando instrumentum est liquidum. vbi supra num. 25. & 38 203
 Exceptio in criminalibus per procuratorem an admittatur. Cauen. Ritu 269. num. 1 212
 Exceptiones carcerationem impediens quomodo in promptu probari possint. Carau. Ritu 166. num. 60 89
 Exceptiones quæ pro parte citati vel citandi admittantur. Carau. Ritu 169. num. 13 96
 Exceptiones legitime admittuntur, non obstante statuto quod nulla exceptio admittatur. Carauita Ritu 228. numero 9 125
 Exceptiones in Regno quæ & quot per procuratorem opponantur. Carau. Ritu 269. num. 13 156
 Exceptiones dilatorie quando regulariter opponantur. Carau. Ritu 294. num. 3 174
 Exceptiones quam plures post liquidationem instrumeti opponi possunt. Cauen. Ritu 166. num. 28 203
 Exceptioni non numeratæ pecuniæ propter debitorum querentium pecuniam fragilitatem non est renunciandum. Carau. Ritu 166. num. 42 88
 Exceptionis opponendæ practica quædo citatur aliquis repertus alibi carceratus. Carau. Ritu 269. num. 14. 356
 Excom-

Index.

Excommunicatio maior quæ sit, & pro quo crimine imponatur contra incorrigibiles. Carauita Ritu 236. numero 3 133
 Excommunicatio minor quæ sit, eiusque effectus. vbi supra numero 4 eod.
 Excommunicatio à Deo illata, ita improprie appellatur, eiusque effectus. ibid. num. 5 eod.
 Excommunicatio partem ab agendo, & conueniendo expellit. in eod. Ritu num. 9 eod.
 Excommunicatus repellitur ab agendo. Carauita Ritu 61. numero 2 41
 Excommunicatus & contumax æquiparantur. Carauita Ritu 190. numero 9 108
 Excommunicatus nō excipit de excommunicatione contra excommunicatum. Carauita Ritu 236. num. 11 133
 Excommunicatus a patrocinando repellitur, & quamplures pœnæ ipsius referuntur, vbi supra num. 12. cum pluribus sequentibus. 134
 Excommunicatus nunquid compensationem possit opponere. Cauens. Ritu 236. num. 2 209
 Excommunicatus non potest agere, excipere autem sic. vbi supra num. 3 eod.
 Excusans citatum regulariter de eo infra certum terminum presentando promittere tenetur, cum limitationibus. Carauita Ritu 266. num. 6 153
 Excusans absentem non calumniæ causa fecisse iurare debet, & in quibus curijs obseruetur. Carauita Ritu 268. numero 1 154
 Excusatio pro citato per quamcunque personam porrigitur. Carauita Ritu 267. num. 4 153
 Excusatori absentiam in genere alleganti, ignorantique vbi citatus reperitur, terminus ad comparere faciendum citatum dabitur. Carauita Ritu 266. num. 3 eod.
 Excusatori citati quando & ex quibus causis locus sit. Scaglioni Ritu 163. num. 28 225
 Ex delicto duplex oritur actio. Cauensis Ritu 203. numero 1 207
 Ex diuersis non fit illatio. Carauita Ritu 169. numero 7 96
 Exempla non restringunt regulam. Carauita Ritu 42. num. 1. fol. 29. & Ritu 167. num. 16 91
 Exempla non arctant generalitatem antepositam. Cauens. Ritu 286. num. 4 214
 Exequentes non capiant arma a domo capti. Scaglioni Ritu 39. numero 13 221
 Exequentes in alieno territorio, an teneantur petere licentiam. vbi supra num. 14 eod.
 Exequutio quo casu ante omnia concedatur, & quando per appellationem non impediatur. Carauita Ritu 127. numero 1. 2. 3 69
 Exequutio pœnarum fiscalium quo ordine hodie in Regno fiat. Carauita Ritu 134. num. 1 72
 Exequutio publicis instrumentis data, guarentigiatis, & confessionalis etiam data intelligitur. Carauita Ritu 166. numero 7 86
 Exequutio vigore instrumenti guarentigiati confecti cum patre & filio an locum habeat contra filium allegantem solutionem a patria potestate, mortuo patre. vbi supra numero 79 90
 Exequutio personalis vel realis contra debitorem ex causa instrumenti, vel alia causa nunquid per nuncium die feriata fieri possit. Carauita, Ritu 172. numero 4 98
 Exequutio instrumenti qualiter olim concedebatur contra debitorem contumacem. Carauita, Ritu 180. numero 1 102
 Exerrens duo officia contra ritum qua pœna debeat puniri. Carauita Ritu 2. num. 34 5
 Exigere a procuratoribus & notarijs difficile est. Carauita Ritu 160. num. 6 82
 Exigere quid sit. Cauens. Ritu 166. num. 2 202

Expensæ in remissione clerici a iudice laico a quo sint faciendæ. Carauita Ritu 235. num. 13 132
 Expensæ promittendo ad examinandum principalem ab eo fieri debent. vbi supra num. 15 eod.
 Expensæ quo iure peti debeant. Carauita Ritu 297. numero 11 179
 Expensæ extraiudiciales quæ sint, remissive. vbi supra numero 12 eod.
 Expensæ in iudicio factæ ante diffinitiuam quibus casibus prestentur. Carauita Ritu 298. num. 1 180
 Expensæ propter quatuor causas veniunt rescindendæ. vbi supra numero 7 eod.
 Expensæ debitæ ratione victoriæ quomodo differant ab expensis debitis ratione contumaciæ. ibid. num. 9. cum pluribus sequentibus. 181
 Expensæ præstandæ ante sententiam diffinitiuam, si non soluantur, fiet pro eis exequutio prout in sententijs quæ in rem iudicatam transuerunt, cum ampliacionibus. in eod. Ritu num. 21 eod.
 Expensarum taxatio per quem fiat. Carauita Ritu 298. numero 4 eod.
 Expensarum taxatio est iurisdictionis. vbi supra numero 5 eod.
 Expensarum iudicibus faciendarum quot sint genera. ibid. num. 16. cum pluribus seq. eod.
 Expensarum taxationis sententia licet interlocutoria, habet vim diffinitiuam, & ab ea potest appellari. in eod. Ritu num. 22. & 23 eod.
 Extorquere dicitur qui per vim exigit. Carauita Ritu 14. numero 5. 14
 Extorsio an intelligatur prohibita, prohibita receptione a sponte dantibus. Carauita Ritu 14. num. 4 14
 Extranei hodie non admittuntur ad accusandum de adulterio. Cauens. Ritu 41. num. 18 193

F

Faciens insultum cum armis, & vulnerans vel non vulnerans qua pœna puniendus sit. Carauita Ritu 68. numero 13 45
 Faciens pro aliquo instrumentum liquidum, contra eum liquidare non potest. Cauens. Ritu 178. numero 1 205
 Facile est inuentis addere. Carauita, Ritu 49. numero 11 36
 Facilitas conueniendi multis consideratur modis. Cauens. Ritu 160. num. 2 201
 Facilius tollitur potestas competens iure speciali delegationis, quam competens iure communi. Carauita Ritu 48. numero 7 35
 Facta non præsumuntur nisi probentur. Carauita Ritu 144. numero 10 76
 Facta solutione principalis pœnæ delicti coram vno iudice, non tenentur coram alio. Carauita, Ritu 205. numero 8 117
 Facta conclusione liquere de causa dicitur. Carauita Ritu 239. numero 2 135
 Facta iniuriæ remissione per dissimulationem, an damnæ expensæ & interesse remissa videantur. Carauita Ritu 275. numero 4 161
 Facti veritate attenda in causis in Regno proceditur. Carauita Ritu 242. num. 5 136
 Factum quod non releuat fieri non debet. Carauita Ritu 169. numero 15 96
 Factum per Abbatem vel Episcopum cum capituli consensu per dominum factum dicitur. Carauita Ritu 275. numero 32 163
 Falsificans priuatam scripturam quæ probat falsi pœnâ puniendus sit sicut vrens. Carauita, Ritu 281. numero 5 166
 Fama est deterior testis qui haberi possit. Carauita Ritu 41. numero 9 28
 Fama res fallax & perniciofa est. vbi supra num. 10 eod. Fama

Index.

Fama qualiter probetur, remissive. ibid. num. 11. fol. eod. & Cauens. Ritu 41. num. 14 193
 Familiæ appellatione qui contineantur. Carauita Ritu 46. numero 30 33
 Familiares & seruitores gaudent semper dominorum privilegijs, & quare. Carauita Ritu 46. num. 27 33
 Familiares qui sint, & vnde dicantur. vbi supra numero 29 eod.
 Familiari inimico nulla maior pestis. Carauita Ritu 46. numero 20 32
 Familiaritas duplex, & quæ. Carauita, Ritu 46. numero 31 33
 Fatale primum currit a die interpositæ appellationis. Scaglioni. Ritu 6. num. 2. fol. 219. & secundum conceditur ex causa. num. 5 219
 Fatalia quare sic dicuntur. Scaglioni. Ritu 6. numero quarto eod.
 Fatuus esset qui peteret sententiæ executionem per actionem in factum. Carauita Ritu 128. num. 7 70
 Favor pupillorum ad pupillas etiam extendendus est. Carauita Ritu 19. num. 4 17
 Feriæ de iure diuino inductæ sunt. Carauita, Ritu 80. numero 6 53
 FERIA Iulij & Augusti quare restituantur, feriæ autem ad Dei honorem inductæ, non. Carauita, Ritu 92. numero 4 58
 Feriæ loci vbi Reus est seruandæ sunt. Cauens. Ritu 116. numero 1 199
 Feriæ ad hominum vtilitatem inductæ, vt puta vindemiarum, num seruandæ sint vbi vinum non colligitur. Cauens. Ritu 116. numero 5 eod.
 Feriæ messium & vindemiarum num proficiant etiam eis qui nihil horum habent. vbi supra num. 8 eod.
 Feriarum quatuor sunt species. Cauens. Ritu 116. numero 2 eod.
 Ferijs quibus possit renunciari. Cauens. Ritu 116. numero 4 eod.
 Feuda quaternata nobilitant. Cauens. Ritu 50. numero 2 194
 Feudi diffinitio. Cauens. Ritu 244. num. 4 210
 Feudum quaternatum quot modis dicatur, & quare sic, remissive. Carauita Ritu 50. num. 3 37
 Feudum quaternatum quid sit. Cauens. Ritu 50. numero 1. & 5 194
 Feudum ex pluribus membris & iuribus constitit. vbi supra numero 5 eod.
 Feudum quaternatum quid sit, remissive. Cauens. Ritu 2 210
 Ficta stipulatio a lege inducta in causa dotis executioni non demandatur. Cauens. Ritu 166. num. 13 202
 Fictioni præualeat veritas. Cauens. Ritu 101. numero 12 118
 Fida custodia quomodo in practica sit interpretanda. Carauita Ritu 235. num. 8 132
 Fideiussio & obligatio de conscientia & voluntate actuarij capta quando dicatur. Carauita Ritu 35. numero secundo 24
 Fideiussio, non cadit in confesso vel condemnato, de iudicio sisti, sed de iudicato soluendo. Carauita Ritu 159. numero 6 81
 Fideiussio capta per actuarium, nomine curiæ an valeat. Carauita Ritu 161. num. 2 83
 Fideiussio vicaria quæ dicatur. Carauita Ritu 163. numero 1 eod.
 Fideiussiones de iudicio sisti quare inuentæ sint. Carauita Ritu 159. numero 5 eod.
 Fideiussiones qua die & hora, & in quo loco capi possint. Carauita Ritu 161. num. 1 82
 Fideiussiones qualiter accipi possint diebus feriatis. vbi supra, numero 3 eod.
 Fideiussiones per quos accipi possint. ibid. num. 4 eod.

Fideiussionis peritio etiam tacita & subintellecta sufficit. Carauita Ritu 189. num. 6 107
 Fideiussor non ex nudo pacto, sed ex stipulatione obligatur. Carauita Ritu 159. num. 1 81
 Fideiussor idoneus quis dicatur. Carauita Ritu 160. numero 7 82
 Fideiussor non habilis propter paupertatem, si tamen sit coniuncta persona recipitur. idem de magno amico, & virtuoso. vbi supra num. 8 eod.
 Fideiussor de presentando aliquem, si non presentet an incidat in pœnam, & possit purgare moram. Carauita Ritu 163. numero 2 83
 Fideiussor de presentando aliquem qualiter liberetur, vel non. vbi supra, numero 4 eod.
 Fideiussor quo casu non sufficiat dari pro lite tunc mota, sed dari debeat pro quacunque in futurum mouenda. Carauita Ritu 173. num. 7 99
 Fideiussor a iure vel statuto requisitus dari debet etiam ab idoneo facultatibus. vbi supra num. 9 eod.
 Fideiussor præstitus ab officiali in principio officij, si ipse officialis refrimabitur, an de gestis anno sequenti teneatur. Carauita Ritu 295. num. 20 176
 Fideiussor habilis ad conueniendum esse debet. Cauens. Ritu 160. numero 1 201
 Fideiussor debitoris appellatione continetur. Cauens. Ritu 166. numero 3 202
 Fideiussorem dare quando quis non teneatur vel sic. Carauita Ritu 173. num. 8. & 10 99
 Fideiussores promittentes principalem presentare sub certa pœna, si non presentarent, quando pœna vel plus ab eis exigi possit. Carauita Ritu 159. numero 4 81
 Fideiussores in iudicio oblato ad conueniendum habiles esse debent, habilitasque ipsa in quibus consideranda sit. Carauita Ritu 160. num. 5. & 6 82
 Fideiussores & principales iurant in criminalibus, secus in ciuilibus. Carauita Ritu 165. num. 2 84
 Fideiussores accedere nō possunt vbi saltem nulla est obligatio. Carauita Ritu 200. num. 4 113
 Fideiussores largo sumpto vocabulo creditores dicuntur. Carauita Ritu 287. num. 18 169
 Fideiussores idonei qui non sint. Cauens. Ritu 135. numero 2 200
 Fideiussoria cautio etiam per rescriptum non remittitur. Cauens. Ritu 287. num. 10 215
 Fideiussorum materia circa eorum idoneitatem, remissive. Cauens. Ritu 135. num. 1 200
 Fides mala nocet præscriptioni. Carauita Ritu 167. numero 3 91
 Fides medici pro excusando infirmo quid continere debeat. Carauita Ritu 267. num. 5 154
 Fides infirmitas ad excusandum infirmum an vnus medici sufficiat. vbi supra num. 6. & 8 eod.
 Fides medici pro infirmo cuiuscunque gradus, sexus, & conditionis valet. ibid. num. 8 eod.
 Fides legalem notarium facit. Scaglioni. Ritu 163. numero 25 225
 Fieri non potest compositio sine partis remissione, & si fieri, quid iuris. Carauita Ritu 273. num. 5 160
 Filij familias in criminalibus an paternus consensus præstandus sit. & an eidem minori accusato sufficiat paternus consensus. Cauens. Ritu 201. numero primo & secundo 207
 Filio spiritali sicut & adoptiuo a compatre alimenta debentur. Carauita Ritu 191. num. 4 108
 Filius an & quando cum patre vna. & eadem persona censetur. Carauita Ritu 2. num. 21 4
 Filius pro patria tuenda patrem occidere potest, & econtra. Carauita Ritu 191. num. 21 109
 Filius representat personam patris. Scaglioni. Ritu 282. numero 1 229

Fi

¶ Filius familias an & quando fideiussor esse possit. Carau. Ritu 135. numero 2 73
 Filius familias ciuilitate, & naturaliter obligatur, habet tamen exceptionem. Carau. Ritu 200. num. 5 113
 Filius familias in bonis castrensibus parris vice fungitur. Carau. Ritu 201. num. 1 113
 Filius familias de bonis castrensibus, & quasi sine patris consensu disponere potest. Carauita Ritu 201. numero secundo 113
 Filius familias si in iudicio pro criminali causa erit accusans vel accusatus, num patris consensus requiratur. vbi supra numero 5 114
 Filius familias testari quando possit. Cauensis Ritu 101. numero 10 198
 ¶ Finis officij quo casu vsque ad successoris aduentum dicatur vel non. Carauita Ritu 295. numero septimo 175
 ¶ Fisco non acquiritur parte non instante. Carauita Ritu 128. numero 2 69
 Fisco grauato qualiter in Regno succurratur. Carau. Ritu 258. numero 5 143
 ¶ Fiscum habendi præminentia apud quem resideat. Carauita Ritu 17. num. 13 16
 ¶ Fiscus tenet locum accusatoris. Carauita Ritu 20. numero 1 18
 Fiscus regulariter in exequutione ac sequestro iure communi vitur. Carau. Ritu 127. num. 4 69
 Fiscus ratione contumaciæ quam partem habeat in mobilibus, quam vero in immobilibus, & quando. Carau. Ritu 132. numero 2 71
 Fiscus nullo iure reperitur prohibitus appellare. Carau. Ritu 258. numero 2 143
 Fiscus a sententia absolutoria an appellet. Cauen. Ritu 41. numero 16 193
 ¶ Fœmina est nimis fragilis, & ideo ciuitas ab ea male regitur. Carau. Ritu 1. num. 3 1 2
 Fœmina genus variū & mutabile semper, & inconstans. vbi supra numero 32 143
 Fœmina nihil sub secrete habet. ibid. num. 33 143
 ¶ Fœminæ iudicare vel magistratum gerere an valeant. Carau. Ritu 1. num. 30. & de ratione quare, quod limitata prout, numero 33 143
 ¶ Fœnus quid sit. Scagl. Ritu 20. num. 2 221
 Foriudicatio in quibus delictis locum habeat. Carau. Ritu 270. numero 1 157
 Forma interlocutoriarum seu capitulorum, remissive. Carau. Ritu 29. num. 5 23
 Forma omissa actus sequens est nullus. Carau. Ritu 44. numero 5 30
 Forma examinandi testes in defensionibus inquisitorum. Carau. Ritu 83. num. 1 54
 Forma in scribendis votis iudicum quæ in Magna Curia Vicariæ sit, & quæ in sacro Regio consilio. Carau. Ritu 163. numero 3 83
 Forma citandi principalem & suum fideiussorem. Carau. Ritu 163. numero 3 83
 Forma procedendi contra reum principalem vt se præsentet. Carau. Ritu 164. num. 2 143
 Forma quæ tenebatur in stipulandis fideiussionibus. Carauita Ritu 165. num. 1 143
 Forma petitionis curiæ offerendæ antequam hæres ad citandum debitorem super tenore instrumenti procedat. Carau. Ritu 181. num. 2 102
 Forma decreti declarantis quem esse hæredem talis, &c. vbi supra numero 3 102
 Forma petendi moratoriam pro debitis, remissive. Carau. Ritu 287. numero 2 168
 Forma tam actoris quam Rei in respondendo si tenet & possidet, remissive. Carauita, Ritu 300. numero octauo 183
 Forma libellandi in rei vindicatione. vbi supra, numero 14 183

Forma eroum quæ actuarij pro sententiarum scripturis exigere debent. Carau. Ritu 311. num. 1 183
 Forma seu taxa salariorum quæ actuarij pro copijs actuum exigere debent. vbi supra num. 3 183
 Forma libelli in causa feudali. Cauensis Ritu 50. numero 6 195
 Forma citandi quem vt principalem & legaliozem. Cauen. Ritu 79. numero 1 197
 Forma relationis iudicis pedanei. Scagl. Ritu 123. numero 3 223
 Forma contractus, & quot testes requiruntur, vt probetur. Scagl. Ritu 163. num. 2 224
 Formæ defectus quicunque vitiat actum. Cauen. Ritu 69. numero 3 196
 Formam quam iniuriati libellando seruabunt tradit. Carau. Ritu 311. numero 17 190
 Forum sortitus ratione contractus, ipsumque postea mutans in vtroque conuenitur. Carauita, Ritu 66. numero 10 43
 Fraus nemini prodesse debet. Carauita Ritu 67. numero 20 44
 Fraus & dolus non est præsumendus. Carauita Ritu 228. numero 13 125
 Fraus an præsumatur enumerantur casus trigintaquatuor. vbi supra numero 22 125

G

¶ Agia in aduocato fisci de iure communi erat sexcentorum aureorum. Carau. Ritu 19. num. 15 17
 Geminata promissiones sine causa valent. Cauens. Ritu 128. numero 8 200
 Geminatio verborum vbiunque reperta ab actu simpliciter diuersitatem facit. Carau. Ritu 35. num. 4 24
 Geminatio aliquid operatur, effectus geminationis quæ plures remissive. Cauen. Ritu 28. num. 12 200
 Geminatione verborum censetur electa industria personæ. Carau. Ritu 35. num. 6 24
 Geminationis virtus remissive. Cauensis Ritu 166. numero 38 203
 Gestæ per tutorem qui non satisfecit sunt ipso iure nulla. Carau. Ritu 275. num. 24 163
 Gratia noua quando conceditur sunt vocandi qui lædi possunt. Scagl. Ritu 46. num. 10 222
 Gratia benemeritis concessa an possint per principem reuocari, & dicitur quod non, excepta causa publicæ utilitatis. Carau. Ritu 101. num. 3 184
 Grauatamen irreparabile est interlocutoria de torquendo. Carau. Ritu 259. num. 13 144
 Grauat in Regno a sententia hebdomadarij ad quem & intra quot dies debeat appellare. Carauita Ritu 250. numero 1 140
 Guarentigia habet vim confessi. Cauensis Ritu 166. numero 16 202
 Guerra quæ sit, & quando proprie dicatur. Carauita Ritu 47. numero 12 34
 Guerra, Bellum, Prælium, & Duellum quomodo differant. Cauen. Ritu 41. num. 2 194
 Guerram quis facere quando & quomodo iuste dicatur. vbi supra numero 1 194

H

¶ Habens maiorem dignitatem in voce electionis præfertur. Carau. Ritu 2. num. 8 3
 Habens remissionem a principali, compositus & absolutus nunquid ad aliorum instantiam molestabitur, remissive. Carau. Ritu 191. num. 12 109
 Habens arbitrium secundum ius se regulabit. Cauen. Ritu 275. numero 34 214
 Habentes literas familiaritatis eius priuilegio an gaudeant, actu officij pro quo literæ datæ fuerunt minime exercentes. Carau. Ritu 46. num. 22 32
 Habere domicilium, & habitare differunt. Carauita Ritu 301. numero 30 185

Ha-

Habilis contra inhabilem in materia ferendi testimonij admittitur, non e contra. Carau. Ritu 46. num. 4 32
 Habitans ciuitatis Neapolis quis dicatur. Carauita Ritu 301. numero 27 143
 Habitans qui dicatur. vbi supra num. 29 143
 Habitans & habitator quomodo differant. ibidem, numero 32 143
 Habitans ciuitatis Neapolis nunquid statim eius priuilegijs gaudebit. in eod. Ritu, num. 33 143
 Habitantium appellatione qui veniant. Carau. Ritu 301. numero 31 143
 Habitatio hodie an requiratur ad efficiendum quem ciuem Neapolitanum, vcl sufficiat sola domus comparatio sine habitatione. Carau. Ritu 301. num. 20 143
 Habitatio seu habitare & habere domicilium differunt. vbi supra numero 30 143
 Habitator & habitans quomodo differant. Carauita Ritu 301. numero 32 143
 Habitus pro confesso facti qualitatem confiteri quando videatur. Cauen. Ritu 120. num. 5 199
 Habitus pro confesso in integrum non restituatur. vbi supra numero 12 200
 Habitus & tonsura in quibus consistat. Cauen. Ritu 235. numero 4 208
 Hæredi conuento pro contractu defuncti non licebit proprium priuilegium allegare. Carauita, Ritu 274. numero 1 130
 Hæredis persona eadem cum defuncto censetur. Carau. Ritu 178. num. 5 101
 Hæredis appellatio ad legatarios etiam trahitur. vbi supra numero 10 101
 Hæredis appellatione qui veniant. Cauens. Ritu 286. numero 13 214
 Hæreditas in duodecim vncias diuiditur. Carau. Ritu 50. numero 3 38
 ¶ Hæres debitoris & creditoris ad paria non iudicantur. Carau. Ritu 178. num. 2 101
 Hæres habet iustam ignorantia causam. vbi supra, numero 3 101
 Hæres hæredis creditoris an liquidare & comparere contra debitorem possit. ibid. num. 6 101
 Hæres hæredis testatoris est hæres. in eod. Ritu, nu. 7 103
 Hæres creditoris an de periurio accusare possit. Carau. Ritu 182. num. 7 103
 Hæres beneficium statuti loquētis in creditoris fauorem habet. Cauen. Ritu 168. num. 2 204
 Hæres cum cessionario parificatur in liquidatione. Cauen. Ritu 286. num. 9 214
 Hæres hæredis an instrumentum præsentabit cum petitione præambula. vbi supra num. 10 143
 Hæres hæredis verus est. ibid. num. 11 143
 ¶ Homicidium in duello sequutum quando puniatur. Cauen. Ritu 47. num. 3 194
 Homicidium committens sine dolo, culpa tamen, mitius puniatur. Cauen. Ritu 276. nu. 8. 35. & 36 213, & 214
 Homicidium mandato Tyranni committens morti non traditur. vbi supra num. 17 213
 ¶ Homines non sibi tantum sed patriæ nascuntur. Carau. Ritu 191. num. 19 109
 ¶ Hominis summæ peritiæ condemnati differtur exequutio donec princeps consulatur. Carauita Ritu 259. numero 7 144
 ¶ Homo homini quibus casibus iniuriarum actione teneri possit. Carau. Ritu 311. num. 21 190
 ¶ Honor omni commodo an sit præferendus. Carauita Ritu 5. numero 5 9
 Honor in iure multipliciter capitur. vbi supra. nu. 11 143
 ¶ Honoris interesse est maius quolibet alio. ibidem, numero 6 143
 ¶ Horarum consideratio in multis prodest. Carauita Ritu 186. num. 5 105

¶ Ictus balistæ mittens si in vniuersi iudicis est territorio, & ille contra quem mittitur in alterius, quis iudex de hoc cognoscat. Cauen. Ritu 276. num. 30 213
 Ictus balistæ, scloppetti, & archibutij pœna mortis naturalis puniuntur etiam non sequuta percussione. Cauens. Ritu 276. num. 22 213
 Ictus sagittæ cum arcu ad nocendum nunquid puniatur vt ictus balistæ, & similes. vbi supra num. 23 143
 Ictus cum arcu puniuntur extra ordinem. ibidem, numero 26 143
 Ictus balistæ & similes ante notam pragmaticam qualiter puniebantur. in eod. Ritu, num. 32 143
 ¶ Idoneus magis in honoribus deferendis est præferendus antiquiori. Carau. Ritu 101. num. 4 6
 ¶ Ignobilis ad fœlicitatem satis idoneus non est. Carauita Ritu 101. numero 9 61
 Ignorans & negligens non dici potest sciens. Carauita Ritu 4. numero 7 8
 Ignorantia etiam crassa & supina puniuntur in officiali. Carauita Ritu 4. num. 6 8
 Ignorantia, in dubio, præsumitur nisi probetur scientia. Carau. Ritu 170. num. 6 96
 Ignorantia quando verisimilis non est. Carau. Ritu 265. numero 26 151
 Ignorantia creditoris, in dubio, præsumitur, onusque scientiam probandi cui incumbat. Cauensis Ritu 170. numero 2 204
 Ille cui utilis competit actio exequutionem petere potest. Carau. Ritu 178. num. 9. & 11 101
 Imbreuiatura non est originalis. Scaglio. Ritu 163. numero 9 124
 Immobilia non indigent depositione, quia ex se exhibentur. Carau. Ritu 169. num. 10 95
 Impedimento cessante in persona venientis ad excusandum citatum, dum constat curiæ, quando admittatur, cum ampliationibus. Carau. Ritu 268. num. 2 154
 Impedimentum cessat cessante ratione impedimenti. Carauita Ritu 2. num. 32 5
 Impeditus a clientulo debet habere salarium. Scagl. Ritu 18. numero 13 221
 Imperium merum non per alios quam per prouinciarum præfides exercetur. Carau. Ritu 49. num. 2 35
 Impertinentium materia remissive. Carau. Ritu 282. numero 1 214
 Impetrans moratoriam facultatibus idoneus, an teneatur dare fideiussionem petitam à creditoribus. Cauens. Ritu 287. numero 7 215
 Importuni aduocati pœna quæ de iure canonico & ciuili. Carau. Ritu 104. num. 6 62
 Impossibile neminem obligat, & ad impossibile nemo tenetur, nec cogendus est, hinc legumlatores ad impossibile mentem non adhibent. Carau. Ritu 5. nu. 1 8
 Impossibilia & nimis difficilia extra humanam dicuntur naturam. Carau. Ritu 5. num. 2 8
 Impossibilitas in dispositione non comprehenditur in dubio. Carau. Ritu 152. num. 4 78
 In carceribus quis an pro pecuniaria pœna detineri possit. Carau. Ritu 41. num. 17 20
 Incola & ciuis quomodo differant. Carau. Ritu 301. numero 26 185
 Incola & habitans qui dicantur. vbi supra num. 29 143
 Inconueniens allegare non est soluere argumentum. Carauita Ritu 66. num. 7 43
 Indefinita æquipollens vniuersali. Carau. Ritu 6. numero 1. fol. 9. & Ritu 49. num. 6 35
 Indictum minus est quam semiplena probatio. Carau. Ritu 41. numero 3 28
 Inductis pro forma reuocari non potest. Carauita Ritu 295. numero 12 175
 Industria personæ an videatur electa in officijs demandatis, †††

Index.

aetatis, cum sex limitationibus. Carauita, Ritu 2. numero 17. & 20 4
 Industria tabellionis non ad scribendum, sed ut gestis det fidem est electa. Carau. Ritu 34. num. 4 24
 Infames aduocare non possunt, nec aliquam dignitatem habere. Carau. Ritu 100. num. 3 61
 Infans si conueniendus erit vtrum citari possit. Carau. Ritu 271. numero 8 173
 Infans & furiosus aequiparantur, Cauens. Ritu 286. numero 35 214
 Infirmitas qualis excuset aliquem à contumacia, Carau. Ritu 269. num. 24 157
 Inimicitia testem repellens grauissima, saltem grauis esse debet. Carau. Ritu 73. num. 9 49
 Inimicitia quolibet probabilis in specie sufficit ad recusandum iudicem. Carau. Ritu 265. num. 33 152
 Iniuria facta contra diuinam religionem, vel contra patriam, proprie iniuria appellatur. Carauita Ritu 191. numero 17 109
 Iniuria duplici remissione, tacita scilicet & expressa remittitur, & tacita qualiter fiat. Carauita, Ritu 275. numero 3 162
 Iniuria facta ecclesiasticae personae totam ecclesiam tangit, Deoque facta dicitur. Carau. Ritu 311. nu. 9 189
 Iniuria si fit facta monacho dicitur iniuriata ecclesia. Carauita Ritu 275. num. 30 163
 Iniuriae remissione facta per dissimulationem, an damna, expense, & interesse remissa videantur. Carau. Ritu 275. numero 4 161
 Iniuriam num quis alio modo quam verbis inferre possit. Carau. Ritu 311. num. 23 190
 Iniurians nunquid iniuriato ad satisfactionem iniuriae vel honoris teneatur, ita quod possit de hoc à iudice in sententia condemnari? Carauita, Ritu 311. numero 20 190
 Inquisitio incerta quando & quae dicatur. Cauens. Ritu 289. numero 2 216
 Inquisitio non petenti si testium nomina non darentur, processus non viuiabitur. Carauita, Ritu 72. numero 12 47
 Inquisitus offerens fideiussores quando detineri in carceribus non possit. Carau. Ritu 41. num. 14 28
 Inquisitus carceratus potest ad totam causam procuratorem constituere, praeterquam ad sententiam, & ad actus personales. Carau. Ritu 106. num. 3 63
 Inquisitus de crimine indultum sibi competens an per procuratorem petere possit. Carauita, Ritu 269. numero 4 155
 Inspicere debemus quae frequentius contingunt. Carau. Ritu 186. numero 3 105
 Instantia cepta cum defuncto num contra heredem ipso iure transeat, ita quod sententia lata contra defunctum contra heredem exequi possit. Carauita Ritu 234. numero 6 131
 Instantia causae incipit à die litis contestatae. Carauita Ritu 243. numero 1 136
 Instantia in causis summarijs vbi lis non contestatur incipit ab actu fieri solito post litem contestatam. vbi supra numero 2 eod.
 Instantia nunquam perit in ijs quae sunt ante litis contestationem. ibid. num. 4 eod.
 Instantia in feudalibus an duret per annum. Carau. Ritu 244. numero 2 137
 Instantia criminalis causae prorogatur per iudicem ex causa. Carau. Ritu 246. num. 1 138
 Instantia in causa criminali potest per partes prorogari, dummodo iuris metam non excedat. vbi supra, numero 2 eod.
 Instantia triennio in ciuilibus, biennio in criminalibus perimitur, cum ampliationibus & limitationibus. Carauita, Ritu 248. num. 1 eod.

Instantia in vno tantum casu in Regno prorogatur, de qua huius ratione. vbi supra num. 4 eod.
 Instantia triennij & biennij num possit per partes prorogari. ibid. numero 7 eod.
 Instantia nunquid triennij lapsu tantum biennijque pereat, vel iudicis sententia requiratur. in eodem Ritu, numero 10 eod.
 Instantia perempta in ciuilibus & criminalibus, iudex reum ab obseruatione iudicij absoluet. vbi supra, numero 17 139
 Instantia currit à die litis contestatae, Carauita Ritu 288. numero 40 172
 Instantia si erit breuis, vt in nundinis, an peti & concedi possint dilationes iustae, instantiam excedentes. Cauens. Ritu 245. numero 5 210
 Instantia in quibus emergentibus non currat. vbi supra, numero 8 eod.
 Instantia cum laico defuncto cepta, an in clericum heredem transeat. Cauens. Ritu 97. num. 5 196
 Instantiae causarum contra minores statuto tempore perimuntur. Carau. Ritu 23. num. 9 20
 Instantiae ciuilium, ac criminalium causarum num per Regem hodie in Regno prorogentur. Carau. Ritu 248. numero 2 138
 Instantiae peremptio quare sit inducta. vbi supra, numero 8 eod.
 Instantiam ipso iure restitui quando dicatur, & per iudicem sterisse causam non expediri quomodo dicatur. Ritu 248. numero 12 139
 Instructiones & ordinationes obseruandae à commissarijs mittendis pro exequutoribus poenarum accusatarum, & poenarum contumaciarum. Carauita, Ritu 132. numero 1 70
 Instructiones Regiae Audientiae pro compositionibus faciendis. Carau. Ritu 273. num. 4 160
 Instrumenta & aliae scripturae an possint coram notario produci in absentia iudicis. Carauita, Ritu 82. numero 2 53
 Instrumenta liquida accusata exequutionem paratam habent. Carau. Ritu 127. num. 6 68
 Instrumenta censuaria paratam exequutionem habent, immo maiora priuilegia quam sententiae. vbi supra numero 7 eod.
 Instrumenta guarentigiata quare ita appellantur, & vbi. Carau. Ritu 166. num. 5 85
 Instrumenta publica quae & quot modis dicantur. vbi supra numero 6 eod.
 Instrumenta guarentigiata exequutionem paratam habere in Regno, intelligendum est parus citatione prece dente. ibid. num. 10 eod.
 Instrumenta ex iuris communis dispositione exequutionem paratam, non habent. in eod. Ritu num. 31 86
 Instrumenta guarentigia ad hoc vt habeant exequutionem, quae requirantur. vbi supra num. 78 89
 Instrumenta & testes pares vires obtinent, & appellatione instrumentorum veniunt testes. Carauita Ritu 175. numero 2. & 3 100
 Instrumenta originalia praesentata an & quo casu restituantur producenti, vel remaneant in actis notarij. Carauita Ritu 176. num. 1 100
 Instrumenta originalia in quibus casibus retenta copia restituantur. Carau. Ritu 96. num. 3 58
 Instrumenta duo si in vna charta scripta reperiantur, quod primo scriptum censeatur. Cauens. Ritu 2. numero 2 191
 Instrumenta duo si stipulata sint à diuersis notarijs eadem die, quod prius praesumendum, sit remissive. & de prioritate horarum. vbi supra num. 5 eod.
 Instrumenta duo coram eodem notario, iudice, & testibus confecta, si reperiantur diuersa, quando pro vno censeantur. ibid. num. 12 eod.

Instru-

Index.

Instrumenta publica quae dicantur. Cauens. Ritu 166. numero 12 202
 Instrumenta producentur vsque ad conclusionem. Cauens. Ritu 245. num. 1 210
 Instrumenta tangencia magnates fiant per publicos demaniales notarios. Scagl. Ritu 163. num. 44 226
 Instrumenta extra Regnum quando possint praesentari. vbi supra num. 45 eod.
 Instrumenta facta tempore litis quid probent. ibidem, numero 60 eod.
 Instrumenta tenor attenditur, non citationis super instrumento. Scagl. Ritu 163. num. 42 eod.
 Instrumenti liquidatio quomodo fiat. vbi supra num. 18 225
 Instrumenti liquidatio fit extra locum iudicij, & quare. vbi supra num. 63 226
 Instrumentis extra Regnum confectis quomodo creditur. Carau. Ritu 188. num. 1 106
 Instrumento publicam formam habenti standum est. Carauita Ritu 188. num. 2 eod.
 Instrumento extra Regnum confecto absque probatione quare non credatur. vbi supra num. 8 eod.
 Instrumentorum appellatione veniunt testes. Cauens. Ritu 245. num. 3 210
 Instrumentorum appellatione quae comprehendantur. Scagl. Ritu 163. num. 1 224
 Instrumentum liquidandum in Magna Curia Vicariae subscriptum per illiteratos, facta ab eis signo crucis, in partibus vbi adsunt literati non valebit. Carauita Ritu 166. numero 9 85
 Instrumentum si cum tutoris autoritate stipulatur, allegari minor aetas non poterit. vbi supra num. 13 eod.
 Instrumentum probationem requirens illiquidum efficitur. ibid. num. 49 87
 Instrumentum confectum extra Regnum, liquidandum iuxta formam Ritus nunquid exequutioni demandabitur. in eod. Ritu, num. 61 88
 Instrumentum factum intra Regnum nunquid extra Regnum vbi Ritus 166. nec simile statutum viget exequutioni demandabitur. vbi supra num. 64 eod.
 Instrumentum restitutionis dotis non liquidabitur nisi probato casu restitutionis, nec instrumentum de promissa dote pro contrahendo matrimonio, nisi sequuto matrimonio, nec instrumentum quia deperditum, & per testes probetur. Carau. Ritu 167. num. 5 90
 Instrumentum ante diem solutionis venientem an exequatur ex iusta causa. vbi supra num. 8 eod.
 Instrumentum non citato debitore exequutionem paratam non habet. ibid. num. 9 eod.
 Instrumentum clausulam guarentigiae, & exequutionem paratam habere quid sit. in eod. Ritu, num. 13 91
 Instrumentum liquidum quando dicatur. vbi supra numero 14 eod.
 Instrumentum non liquidum liquidatur per aliud instrumentum, & an alijs modis liquidari possit, & quibus. ibidem, numero 15 eod.
 Instrumentum de proximo liquidandum reputatur liquidum. in eod. Ritu, num. 17 eod.
 Instrumentum debiti de per se non liquidum, sed relatione ad apocham testibus subscriptam, an tanquam liquidum in Magna Curia accusabitur. vbi supra, numero 22 eod.
 Instrumentum publicum & apocha quae dicantur inspecto communi vsu loquendi. ibid. num. 27 eod.
 Instrumentum si sit in parte liquidum, & in parte non, num ipsius praesentatio impediatur. Carauita Ritu 167. numero 28 92
 Instrumentum censuale confectum ultra annos viginti num paratam habebit exequutionem. vbi supra numero 31 eod.
 Instrumentum super quo quis citatur non continet pecuniam, sed vinum, oleum, & similia quae ad curiam

asportari commode minime poterunt, & quia si per eis etiam aliquid praetenditur, nu nquid verbis offerri possint, solui, vel deponi, & poena citari. Carau. Ritu 169. numero 9 95
 Instrumentum habens exequutionem paratam non solum contra debitorem, sed haeredes etiam exequitur. Carau. Ritu 178. num. 4 101
 Instrumentum extra Regnum confectum producenti quando credendum sit. Carau. Ritu 188. num. 5 106
 Instrumentum quando dicatur antiquum. vbi supra numero 7 eod.
 Instrumentum producens si literas testimoniales etiam produxit illud scilicet qui instrumentum scripsit esse publicum notarium, & pars aduersa dicat tale instrumentum non esse manu illius scriptum, an sufficienter dicat litera, an etiam de eius manu erit probandum. ibidem numero 11 eod.
 Instrumentum vt dicatur quae requirantur. Cauens. Ritu 166. numero 9 202
 Instrumentum vt liquidari possit validum esse debet. vbi supra numero 14 eod.
 Instrumentum conditionale, purificata conditione, an liquidari possit secundum formam Ritus 166. ibidem, numero 15 eod.
 Instrumentum an liquidabitur simul cum interesse si in eo aliquid incertum interesse promissum fuerit. vbi supra numero 18 eod.
 Instrumentum quod, & quando liquidum dicatur. ibid. numero 22 203
 Instrumentum in parte falsum nunquid totum falsum censeatur. vbi supra num. 32 eod.
 Instrumentum literis non intelligibilibus scriptum, vel contra formam statuti, non valet, & etiam si corrosum fuerit. ibid. num. 33. & 38 eod.
 Instrumentum guarentigiatum quid sit, remissive. vbi supra numero 35 eod.
 Instrumentum liquidum quid sit. ibid. num. 36 eod.
 Instrumentum etiam liquidum elapsis diebus viginti praesentari non potest. Cauens. Ritu 167. num. 1 eod.
 Instrumentum liquidi debiti conditionem continens liquidari non potest, nec paratam habet exequutionem. vbi supra num. 2 eod.
 Instrumentum vnum ex duobus iunctis probabitur liquidum. ibid. num. 4 eod.
 Instrumentum quando in actis praesentatur debet pars citari. cum limitationibus. Cauens. Ritu 242. numero 1 209
 Instrumentum quando est ultra libram, & praesentatur infra libram vtrum sufficiant duo testes. Scagl. Ritu 163. numero 3 224
 Instrumentum quando continet quantitatem incertam quomodo possit liquidari. vbi supra num. 13 eod.
 Instrumentum quando potest liquidari. ibidem numero 14 eod.
 Instrumentum dotis an possit liquidari. vbi supra, numero 15 eod.
 Instrumentum continens certam quantitatem vini, olei, frumenti, an possit liquidari. ibid. num. 16 eod.
 Instrumentum liquidum quando dicatur. vbi supra numero 17 eod.
 Instrumentum liquidum est probatio probata, ibidem, numero 38 225
 Instrumentum antiquum & antiquissimum quando dicatur. vbi supra num. 39 eod.
 Instrumentum quomodo possit reprobari. ibidem, numero 41 228
 Instrumentum quare non possit praesentari per procuratorem. Scagl. Ritu 163. num. 43 226
 Instrumentum extra Regnum infra vnciam quando possit praesentari, & quid fiat vbi allegatur satisfactio. vbi supra num. 47. & 47 eod.

†††

2

Instru-

Index.

Instrumentum, an exequi possit extra territorium statuen-
tis. ibid. numero 51 eod.
Insultus cum armis si contra aliquem factus fuerit, vul-
neraq; non sint sequuta, an ex officio sit procedendum.
Carau. Ritu 68. num. 12 43
Insultus dummodo sit factus cum armis, licet non sint se-
quuta vulnera, an & qua pena sit puniendus insultans.
vbi supra num. 13 eod.
Insultus cum armis factus est vis publica. ibidem, nu-
mero 15 eod.
Insultus cum armis factus, eisque non extractis, punitur
ac si extracta fuissent. vbi supra num. 17 eod.
Intellectus ad constitutionem Regni, eos qui scienter.
Scagl. Ritu 365. num. 2 228
Intentans remedium. l. diffamari. C. de ingenu. coram iu-
dice aduersarij intentare debet. Carauita Ritu 190. nu-
mero 5 108
Inter aduocatos & doctores præceder in sedendo primo
ad doctoratum promotus. Carauita Ritu 101. nume-
ro 1 60
Inter doctores, data paritate ætatis & doctoratus, præfer-
tur qui libros composuerit, & hoc cessante, nobilior san-
guine preferendus est. vbi supra num. 6 eod.
Inter nobiles, data paritate, quis præferendus sit. ibidem,
numero 7 eod.
Interloquutoria quid sit. Carau. Ritu 29. num. 4 21
Interloquutoria quo casu habeat effectum ligandi ma-
nus iudicis. Carau. Ritu 259. num. 19 144
Interloquutoriarum forma, remissive. Carauita Ritu 29.
numero 5 23
Interrogatio à principalibus facienda nunquid super ar-
ticulis, an super interrogatorijs sit facienda. Carau. Ri-
tu 93. numero 4 57
Interrogatoria interrogatiue, positiones assertiue fiunt.
vbi supra numero 5 eod.
Interpretatio illa capienda est, que magis valere quam pe-
rire actum facit. Carau. Ritu 297. num. 19 179
Inuentis addere facile est. Carauita Ritu 49. numero vn-
decimo 36
Iudæis conceditur vsura. Scagl. Ritu 20. num. 10 221
Iudex & notarius an quis esse simul possit. Carau. Ritu 2.
numero 33 5
Iudex an concordiam persuadere possit litigantibus. Ca-
rauita Ritu 10. num. 11 12
Iudex ecclesiasticus crimine vsurario an possit ex officio
procedere. Carau. Ritu 21. num. 7 19
Iudex in arbitrarijs causis alias pœnas quam imponi soli-
tas imponere non potest. Carau. Ritu 41. num. 16 28
Iudex secularis nullo modo contra clericum iudicabit.
Carau. Ritu 65. num. 9 41
Iudex laicus in causa criminali clericus iudex competens
non est. Carau. Ritu 67. num. 12 43
Iudex Reorum defensiones perquirere & recipere debet
ad sententiam vsque, super antiquis & nouis articulis.
Carau. Ritu 69. num. 15 46
Iudex in quacunque parte iudicij quando testes recipere
possit ex officio. vbi supra num. 16 eod.
Iudex quem à petitione & ab exceptione quando & pro-
pter quid excludere possit. Carau. Ritu 73. num. 7 49
Iudex aduocatorum negligentiam in iure, & in facto sup-
plere tenetur. Carau. Ritu 75. num. 6 50
Iudex ordinarius Delegatus, & Arbitrator de causa informa-
tus mortua & dubia facere debet. Carauita Ritu 75. nu-
mero 7 50
Iudex post cõclusum in causa ex officio an partem inter-
rogare poterit. Carau. Ritu 93. num. 1 57
Iudex ad quem iudici à quo mandare non potest, vt origi-
nalem processum, sed authenticam copiam tantum
transmittat. Carau. Ritu 96. num. 2 59
Iudex qui sententiam tulit si mortuus est, per eius succes-
sorem necessarius pars ad dicendum causam quare, cita-
bitur. idem mortua parte condemnata seruabitur in
eius hæredibus. Carau. Ritu 128. num. 8 70
Iudex propter suspensionem probationes angustare non
debet. Carau. Ritu 156. num. 3 79
Iudex maleficijs & fraudibus occurrere tenetur. vbi supra
numero 4 eod.
Iudex suam, non alterius iurisdictionem sequi debet. Cara-
uita Ritu 166. num. 65 89
Iudex in eligendo depositario nunquid & semetipsum
eligere possit & debeat. Carauita, Ritu 169. nume-
ro 5 96
Iudex capturam fugitiui debitoris absque summaria co-
gnitione quandoque concedere possit. Carauita Ritu
170. numero 14 27
Iudex potest debitorem vocare, ipsum que interrogare an
debitum soluerit si instrumentum est infra vnciam. Ca-
rauita Ritu 187. num. 2. & 4 105
Iudex competens ad effectum arctandi citatum compare-
re quis dicatur. Carau. Ritu 205. num. 14 117
Iudex equitate motus potest gratiam facere. Carauita Ri-
tu 219. numero 2 122
Iudex aliquem pro debito capere & carcerare non po-
test nisi prius condemnetur. Carauita, Ritu 220. nu-
mero 10 123
Iudex secularis clericum cum actorum copia contra ip-
sum ad suum iudicem remittere debet. Carauita Ritu
235. numero 11 132
Iudex de iure non de facto supplere potest. Carauita Ritu
241. numero 2 135
Iudex videns instantiam perire in expeditionis limine di-
lationes abbreviabit. Carau. Ritu 245. num. 2 137
Iudex ex officio sententiam quando proferre possit parte
non petente. vbi supra num. 3 eod.
Iudex qui sub pœna infra tempus instantiæ vel aliud ten-
netur causam expedire nõ incidit in eam vbi pars non
petit expeditionem. ibid. num. 5 eod.
Iudex perempta instantia in ciuilibus & criminalibus
Reum ab obseruatione iudicij absoluet. Carauita Ri-
tu 248. numero 17 139
Iudex in absentia actuarij quem eligere potest. Carau. Ri-
tu 250. numero 3 140
Iudex ad quem, si est de maioribus, cum causa terminum
abbreviare potest. Carau. Ritu 251. num. 4 140
Iudex appellationis nõ quid iudicem à quo citare debeat
vt ad sui processum defensionem veniat. Carauita Ritu
260. numero 13 146
Iudex appellationis quo casu debeat citare iudicem à quo.
vbi supra num. 14 eod.
Iudex appellationis cum expedit prouisiones pro trans-
missione actorum in Regno quid facere debeat. vbi su-
pra numero 16 eod.
Iudex à quo volens informare pro defensione suæ senten-
tiæ tantum, non vt aduersarij, iudicem ad quem, non
repellitur. ibid. num. 17 eod.
Iudex à quo si in casibus quibus venit citandus non ci-
tabitur, processum sit nullus. Carauita Ritu 260. nume-
ro 18 eod.
Iudex qui suam possit sententiam exequutioni manda-
re. Carau. Ritu 262. num. 2 147
Iudex appellationis in criminalibus mandat exequutio-
ni sententiam. vbi supra num. 4 eod.
Iudex nunquid ad parris instantiam statim exequatur sen-
tentiam quæ transit in rem iudicatam cum limita-
tionibus. ibid. num. 11 eod.
Iudex sententiam à se vel ab alio laram nunquid exequu-
tioni semper mādare teneatur, vel supersedere ad tem-
pus, vel in partem aliquando possit. cum fallentijs re-
missive. vbi supra num. 12 eod.
Iudex vbi sunt bona cõdemnati per alium iudicem pote-
rit ne sententiam talem exequi sine literis requisitorijs
illius, cum limitationibus. ibid. num. 14. & 18 eod.

Iudex

Index.

Iudex ad alterius iudicis requisitionem exequens, quem
stylum, suæ, vel requirentis curiæ seruabit. in eod. Ritu
numero 20 148
Iudex ad quem si fuit aditus, desertaq; est appellatio, eius
pronunciatio semper requiritur. Carauita Ritu 264.
numero 3 eod.
Iudex ad quem deserta appellatione de ea cognoscere &
pronunciare potest. vbi supra num. 10 149
Iudex vt suspectus remoris relationi & discussioni causæ
à qua remorus est non potest interuenire. Carauita Ri-
tu 265. numero 1 150
Iudex hodie in Regno coram quibus sit allegandus su-
spectus. vbi supra num. 2 eod.
Iudex allegatus suspectus quando in causa procedere pos-
sit. ibid. numero 17 151
Iudex recusatur suspectus an reiectis suspicionibus in cau-
sa procedat. vbi supra num. 21 eod.
Iudex allegatus suspectus si hoc non obstante procedat
in causa, acta nunquid valeant. vbi supra, nume-
ro 30 152
Iudex ex quibus causis possit suspectus recusari, remissi-
ue. ibid. numero 32 152
Iudex probatis suspicionibus in causa de iure ciuili & ca-
nonico an & quomodo in causa procedat. vbi supra
numero 34 152
Iudex quando de impedimento solo iuramento credat.
Carau. Ritu 268. num. 3 154
Iudex ex se Rei absolutionem quando prouidere debeat.
Carau. Ritu 269. numero 6 155
Iudex an habita partis remissione absque alio possit in-
quisitum componere. Carauita, Ritu 272. numero
quarto 158
Iudex in impositione pœnæ & compositione valde cir-
cumpectus esse debet. vbi supra num. 13 159
Iudex inquisitum composuit cum principalis offensi rem-
issione, nunquid ad instantiam alterius possit cum
iterum molestare. ibid. num. 23 eod.
Iudex in partis læsæ præiudicium delicta componere mi-
nime potest. Carau. Ritu 273. num. 1 160
Iudex an ex allegatis & probatis magis iudicet quam ex
ijs quæ priuatus vidit. Carauita, Ritu 284. numero
secundo 167
Iudex secundum purissimam conscientiam iudicabit. vbi
supra numero 3 eod.
Iudex iudicans sola facti veritate inspecta iudicat tan-
quam Deus. Carau. Ritu 288. num. 18 161
Iudex iudicans sola facti veritate inspecta poterit testes
infames, de iureque improbatos admittere. vbi supra
numero 19 eod.
Iudex pro tribunali sedendo, & per se ipsum sententiam
proferre debet. Diuersum in Magna Curia, & Regia
Audientia vigore inserti decreti. ibidem, numero 26.
& 27 171
Iudex litigans cum aliquo vt suspectus recusabitur. vbi
supra numero 32 eod.
Iudex si ommittit in condemnatoria sententia in expen-
sis condemnare, & victum appellat ab ipsa sententia,
num & victor ab omissa expensarum condemnatione
appellabit. cum limitationibus. Carauita Ritu 297.
numero 5 178
Iudex in sententia ommittendo expensarum condemna-
tionem, an possit addere eam supplendo. vbi supra nu-
mero 6 eod.
Iudex victum in expensis debite condemnandum si non
cõdemnauit an possit in syndicatu molestari, & emer-
gentia post litem contestatam in iudicis arbitrio con-
sistunt. ibid. numero 7 eod.
Iudex in consequentijs causæ ex officio pronunciat. vbi
supra numero 15 179
Iudex appellationis in sua sententia dicit, victum victori
in expensis condemnantes, nunquid de expensis prima
instantiæ, an & de secunda sit intelligendum. ibidem
numero 16 eod.
Iudex appellationis efficitur iudex totius causæ. vbi su-
pra. numero 17 eod.
Iudex expensas taxando non innouare, sed pronunciar
dicitur, seu pronunciata declarare. Carau. Ritu 298.
numero 25 181
Iudex expensarum condemnationem sibi referuare non
potest, sed earum taxationem sic Carauita, Ritu 310
numero 2 187
Iudex quis taxabit expensas in sententia referuatas. vbi
supra num. 3 eod.
Iudex successor est eadem persona cum præcessore respec-
tu officij ibid. num. 4 eod.
Iudex inique expensas taxans an possit eas reuocare vel
moderare. vbi supra num. 6 eod.
Iudex iniuriam ab aliquo contra aliquem propositam
æstimabit suo arbitrio. Carau. Ritu 311. nu. 19 190
Iudex appellationis quem ritum seruabit, suæ curiæ, vel
curiæ, iudicis a quo. Cauens. Ritu. nu. 4 191
Iudex in criminalibus quando de ciuili causa cognosce-
re possit. cū limitationibus. Cauens. Ritu 55. nu. 1 194
Iudex ex eadem instantia & processu potest criminaliter
& ciuilitate condemnare. vbi supra num. 2 195
Iudex in ciuilibus an de criminalibus cognoscere possit.
ibidem numero 4 eod.
Iudex in criminalibus an possit dare curatorem. vbi su-
pra numero 5 eod.
Iudex secularis cognoscit de clerico quando de clericatu
non constat. Cauens. Ritu 65. num. 4 eod.
Iudex laicus de quibus rebus iudicare non possit. Cauens.
Ritu 67. numero 2 196
Iudex laicus clericum quando ad expensas condemnat.
vbi supra numero 8 eod.
Iudex pro reperiendo maleficio innocentia nunquid in
quacunque iudicij parte testes recipere possit. Cauens.
Ritu 71. num. 3. & 6. 197
Iudex laicus an de instrumenti vsurarij oppositione co-
gnoscat. Cauens. Ritu. 166. num. 30 203
Iudex quando familiam ad capiendum suspectum conce-
dit cum non citat. Cauens. Ritu. 170. num. 9 204
Iudex de delicto non inquit non citato prius offenso.
Cauens. Ritu 192. num. 11 206
Iudex secularis de clericatu cognoscere non potest. Ca-
uens. Ritu 235. num. 1 207
Iudex laicus clericum assassinum absque degradatione
punire poterit. vbi supra num. 12 210
Iudex secularis an de excommunicationis exceptione co-
gnoscere possit. Cauens. Ritu 236. num. 1 209
Iudex facultatem habet dilationem breuiandi, & quare.
Cauens. Ritu 245. num. 4 210
Iudex dilationes in totum. auferre non potest. vbi supra
numero 6- eod.
Iudex an ad sententiam ex officio procedere, & alia facere
possit. ibid. num. 14 eod.
Iudex ad quem an possit tempus ab breuiare. Cauens. Ri-
tu 260. num. 3 211
Iudex quis de iure communi exequutioni sententiam man-
dauit in ciuilibus & criminalibus. Cauens. Ritu 262.
numero 1 211
Iudex an possit in totum recusari, vel debeat dari adiun-
ctus de iure ciuili & canonico. Cauens. Ritu 265
numero 4 eod.
Iudex si procedit in causa excusatione non obstante pro-
cessus est nullus. Cauens. Ritu 266. num. 2 212
Iudex potest augere & minuere pœnam causa cognita ca-
uens. Ritu 276. nu. 6 eod.
Iudex arbitrium habens persuasivæ probationi credere
potest. Cauens. Ritu 288. num. 5 215
Iudex vbi dubitat de Ritu potest se informare. Scagl. Ritu
1. num. 7. 219

††† 3

Iudex

Index.

Iudex laycus in tribus casibus potest procedere contra clericum. Scagl. Ritu 65. num. 2	222
Iudex infra quot dies post conclusum in causa debet causam expedire. Scagl. Ritu 243. num. 1	227
Iudicem suspectum allegans, & non probans puniendus venit iudicis arbitrio, qui super suspitionibus processit. Carau. Ritu 265. num. 23	151
Iudices & officiales pro visura processuum & allegationum in Regno aliquod recipere non possunt. Carauita Ritu 14. numero 1	13
Iudices in Regno pro testium examinatione, & tricesimis causarum commissarum possunt aliquid accipere. vbi supra numero 2	14
Iudices causas regulariter sibi non committunt, excepto vno casu tantum. Carau. Ritu 16. num. 2	14
Iudices pedanei qui & quot numero sint, eorumque officium quod est. vbi supra num. 3	eod.
Iudices pedanei salaria, trigessimas, & sportulas exigunt. ibid. numero 4	14
Iudices debent causas alijs committere, tenentur si fuerint de hoc requisiti. vbi supra num. 5	eod.
Iudices super facto prius sunt informandi, quia ex facto ius oritur. Carau. Ritu 75. num. 12	51
Iudices quandoq; per rationem partum aut nihil ad causam facientem mouentur, propterea lauiora motiua allegantur. vbi supra num. 14	eod.
Iudices id tantum agent vt res sine suspitione agantur. Carau. Ritu 79. num. 13	52
Iudices tenentur litibus & expensis parcere. Carauita Ritu 146. numero 2	76
Iudices infra quot dies debeant causam expedire post conclusionem in causa. Carauita Ritu 247. numero primo	138
Iudices & magistratus inferiores a sacro consilio potestatem non habent contra ius commune per stylum aliquid inducendi. Carauita, Ritu 260. numero sexto	145
Iudices tam ordinarij quam delegati suspecti accusari, & remoueri indistincte possunt. Carauita Ritu 265. numero 13	151
Iudices in Regno possunt inuitis partibus feriarum tempore procedere. Carau. Ritu 228. num. 6	170
Iudices in omnibus causis prae alijs veritatem attendere debent. vbi supra num. 14	171
Iudices qua forma ad expensarum taxationem procederent. Carau. Ritu 310. num. 10	187
Iudices de quibus possunt habere aliquid pro laboribus. Scagl. Ritu 14. num. 1	220
Iudices nec munera nec candelas capere possunt. vbi supra numero 2	eod.
Iudices baiulorum de consuetudine capiunt pro examine, pro decretis, & alijs. ibid. num. 4	eod.
Iudices hodie non committunt sibi causas. Scaglio. Ritu 123. numero 2	223
Iudici quicquid praemittitur non subijcitur iuris necessitati. Carau. Ritu 75. num. 10	51
Iudici communi in condemnatoria sententia an potestatem gratiam faciendi, moderandi, vel poenam minuendi liceat reseruare, & quid in officialibus Baronum, & Regijs. Carau. Ritu 272. num. 9	158
Iudici in sententia vel ante compositionem vel poenae commutationem facere liceat, non post. vbi supra numero 10	eod.
Iudici notorium vt iudici quid quomodo dicatur. Carau. Ritu 284. numero 1	167
Iudicia omnia sine omni suspitione esse debent. Carau. Ritu 11. numero 2	12
Iudicia claudicare non debent. Cauensis Ritu 287. numero 1	215
Iudiciaria denunciatio duplex publica & priuata, & de vtriusque effectu, & multa de materia remissionis tam	
respectu partis offensae, quam eius consanguineorum, & successorum. Carau. Ritu 272. num. 1	158
Iudicij locus attenditur in respicientibus litis ordinationem. Carau. Ritu 166. num. 62. & 63	89
Iudicij meta vbi est breuis, breuiiores dilaciones esse debent. Carau. Ritu 245. num. 1	137
Iudicis praecipuum factum in confessum habet executionem paratam & aequiparatur praecipuo facto a notario sponte se obliganti cum iuramento. Carauita Ritu 166. numero 33	87
Iudicis circumspectio in dandis dilacionibus qualis esse debeat. Carau. Ritu 247. num. 2	138
Iudicis officium residet in persona ipsius. Carauita Ritu 262. numero 18	148
Iudicis recusatio & appellatio a pari procedunt. Carau. Ritu 265. num. 19. 30. & 31.	151. & 152
Iudicis componentis autoritas facit illicitum licitum. Carau. Ritu 272. num. 25	159
Iudicis officium non impartitur nisi petenti. Cauen. Ritu 245. numero 16	210
Iudicium vbi ceptum est finem habere debet. Carauita Ritu 48. numero 4	35
Iudicium claudicare non debet. Carauita Ritu 93. numero 6	58
Iudicium frustratorium quando contra no possidentem agitur. Carau. Ritu 300. num. 5	182
Iudicium ex tribus constat personis. Cauen. Ritu 289. numero 8. folio 218. & Scagl. post Ritus. in versic. iudicium	230
Iudicium plenissimum quot personae faciant. vbi supra in versic. iudicium plenissimum	eod.
Iudicium a quo incipiat. ibidem in versic. incipit iudicium	eod.
Iura canonica & ciuilia ad imponendum celerem finem litibus satis laborauerunt. Carauita Ritu 10. numero secundo	11
Iura duobus casibus producuntur etiam post terminum & conclusum in causa, & ad quem effectum. Carauita Ritu 258. numero 1	134
Iuramenti receptio est actus pius, & erga Deum religio. Carau. Ritu 142. num. 4	75
Iuramenti causa criminalis est, in ea que procurator no potest interuenire. Carau. Ritu 182. num. 9	103
Iuramenti remissio ad quem spectet. Carauita Ritu 287. numero 9	168
Iuramentum de tenendo secreto non se extendit ad illicita. Carau. Ritu 3. num. 13	6
Iuramentum ad tollendam exceptionem aliquid operari non debet. Carau. Ritu 166. num. 45	88
Iuramentum & poena habet executionem paratam. Carauita Ritu 173. num. 2	99
Iuramentum de facie ad faciem requiritur praestandum vt de periurio agi possit. Carauita Ritu 282. numero octauo	193
Iuramentum perhorrescentiae est ius nouum in Regno. Carau. Ritu 228. num. 5	125
Iuramentum contra bonos mores non obligat. Carau. Ritu 231. numero 5	128
Iuramentum suppletorium post conclusionem deferri potest. Carau. Ritu 239. num. 15	135
Iuramentum per creditorem non solum dispensari, sed etiam remitti potest quo ad suum interesse. Carau. Ritu 287. numero 8	158
Iuramentum calumniae de quo iure fuerit inductum. Carauita Ritu 288. num. 35	172
Iuramentum calumniae est de substantialibus iudicij. vbi supra numero 37	eod.
Iuramentum facit valere actum omni meliori modo quo potest. Cauen. Ritu 228. num. 10	200
Iuramentum seruandum est in forma specifica. Cauen. Ritu 166. numero 26	203

Iura.

Index.

Iuramentum verum non recipiatur a periuro. dicitur enim iuramentum illicitum. Scaglton. Ritu 365. numero 3. & 4	228
Iurans non reuelare secretum assumptus in testem an possit reuelare, & periurus non dicatur & quid quando non reuelare secretum interest Reipublicae. Carau. Ritu 3. num. 12	6
Iurari de calumnia an debeat quando summarie procedi potest. Carau. Ritu 288. num. 34	272
Iuri suo quis renunciare potest. Carauita Ritu 188. numero 4	106
Iuri petendi sententiae executionem an praescribatur spatium triginta annorum. Carau. Ritu 262. num. 8	147
Iuri suo pro se introducto quilibet renunciare potest. Cauen. Ritu 166. num. 27	203
Iuris dispositioni statui in ijs quae non sunt per leges feudorum decisa. Carau. Ritu 244. num. 1	137
Iurisdictio penes Regem est, sicut apud fontem vnde fluunt & refluunt omnes iurisditiones. Carau. Ritu 19. numero 6	17
Iurisdictio si concedatur in certis casibus priuatiue concessa videtur, & alijs derogare. Carauita Ritu 47. numero 1	34
Iurisdictio inferioris per superioris praesentiam non silet. Carau. Ritu 48. num. 6	35
Iurisdictio concessa de re alicui pertinenti in contrarium aliquo non apparente, cumulariua magis quam priuatiua dicitur. Carau. Ritu 295. num. 17	175
Iurisdictio, in dubio, censetur concessa magis ordinaria quam delegata. vbi supra num. 24	176
Iurisdictio syndicatorum a quo fluat. ibid. num. 25	eod.
Iurisdictio ordinariorum cessat per aduentum Magnae Curiae. Cauen. Ritu 48. num. 1	194
Iurisdictio minoris iudicis an cesset per aduentum maioris remissive. Cauen. Ritu 58. num. 1	195
Iurisditione concessa in omnes homines Regni an adempta ordinarijs locorum videatur. Carauita Ritu 46. numero 37	33
Iurisditione concessa, omnia ea sine quibus explicari non potest concessa intelliguntur. Carauita Ritu 295. numero 28	176
Ius diuinum non tollitur, limitatur tamen, distinguitur, & interpretatur. Carau. Ritu 80. num. 7	53
Ius est idem de toto quo ad totum quod de parte quo ad partem. Carau. Ritu 106. num. 1	63
Ius instrumenti liquidandi non diminuitur per partis eius receptionem. Carau. Ritu 187. num. 1	105
Ius commune vt quanto minus laedatur in iure municipali stricte procedendum est. Carau. Ritu 234. num. 4	131
Ius publicum in defensione absentium consistit, & in allegatione absentiae. Carau. Ritu 266. num. 4	153
Ius publicum cuiuslibet de populo competit, etiam minori, vbi supra num. 5	eod.
Ius Longobardorum dicitur ius asinum, & sine ratione, eodemque derogatur est. Carauita Ritu 292. numero 2	173
Ius non laedunt quae dubitationis tollendae causa exprimentur. Carau. Ritu 297. num. 10	179
Ius questum ex contractu non potest per principem tolli. Cauen. Ritu 46. num. 7	193
Ius executionum in heredem & cessionarium pariter tranfit. Cauen. Ritu 286. num. 6	214
Iustus cum aliquo continuo stare intelligitur cum temperamento, dum opus fuerit. Carauita Ritu 15. numero 1	14
Iusta causa componendi existente an possit iudex super quolibet delicto componere, & quae in compositione requirantur. Carau. Ritu 272. num. 5	158
Iustae causae excusantes quem pro confesso haberi per contumaciam, quae sint. Cauensis Ritu 120. numero 10	200
Iustitia denegabitur alicui quamdiu & ipse denegauit alteri. Carau. Ritu 136. num. 3	73
Iustitia vera compassionem habet. Carauita Ritu 272. numero 18	159
Iustitiae cultus silentium reputatur. Carau. Ritu 104. numero 1	62
Iustitarius officiales suos in officio exercitio delinquentes punire potest. Carau. Ritu 49. num. 10	36
Iustum consilium etiam ecclesiae vendere licet. Carau. Ritu 95. num. 7	60

L

Abor sine fructu esse non debet. Carau. Ritu 19. numero 14	17
Laicus per contumaciam non comparendo amittit priuilegium declinandi fori. Cauen. Ritu 67. num. 2	195
Laicus nominans clericum an declinet forum. Scagl. Ritu 295. num. 3	230
Lata sententia contra pupillum, curator ad litem appellare & prosequi teneatur. Carauita Ritu 291. numero 7	173
Larrones insignes & famosi qui dicantur. Cauen. Ritu 48. numero 3	194
Lectio litterarum Magnae Curiae praesentes qui esse debeant. Carau. Ritu 279. num. 2	165
Legatum haereditatem esse, defunctumque representare improprijssime dicitur, Carauita Ritu 178. numero vndecimo.	101
Leges imperiales canonicis sanctionibus non obuiantes in foro canonico etiam obseruandae sunt. Carauita Ritu 166. num. 38	87
Legum correctio est emenda. Carau. Ritu 66. num. 4. fol. 43. & 298. num. 13	181
Lex iusta & rationabilis esse debet, & si dura sit, lex est, & seruari debet. Carau. Ritu 1. num. 16	2
Lex volens damnare futuram consuetudinem, eam nominatim exprimere debet. vbi supra num. 29	eod.
Lex vires assumit a potestate condentis. Carau. Ritu 68. numero 3	42
Lex vna distinguitur & limitatur per aliam. vbi supra, numero 6	eod.
Lex vel statutum per non usum non tollitur. Carauita Ritu 182. num. 1	103
Lex generaliter loquens generaliter intelligenda est. Carau. Ritu 212. num. 3	120
Lex non tollitur per non usum, sed per contrarium usum. Carau. Ritu 259. num. 6. fol. 146. & Ritu 271. num. 3	157
Lex vna quando aliam tollere possit. Cauen. Ritu 46. numero 5	193
Lex apponens tempori mensuram instantiae tempus apponere videntur. Cauen. Ritu 245. num. 11	210
Libellandi forma in rei vindicatione quae sit. Carauita Ritu 300. num. 14	183
Libelli ineptitudo in conclusionem cognoscitur. Cauen. Ritu 289. num. 3	216
Libellum famosum ponens an & quando poena vltimi supplicij vel alia puniendus sit. Carauita Ritu 311. numero 24	190
Libellus vel litis contestatio num requiratur ad inchoandum appellationem. Carau. Ritu 6. num. 5	9
Libellus vni citationis regulariter non habet. Carauita Ritu 189. num. 2	107
Libellus & litis contestatio in Regno non sunt necessarij, & ratio quare. Carau. Ritu 288. num. 4. & 5	176
Libellus quare non requiratur super clericatus remissione. Carau. Ritu 299. num. 1	181
Libellus super mendacio porrigendus alius est quam libellus super translatione. Carau. Ritu 300. num. 13	183
Libellus ineptus quando dicatur. Cauensis Ritu 289. numero 1	216
Libellus nullus quis sit, & quando non valere dicatur. vbi supra, num. 4	eod.

Libel.

Index.

Libellus ineptus an possit saluari per clausulam, peto mihi ius & cetera, ibid. num. 9	179
Libellus omni modo est sustinendus. vbi supra, numero de cimo	179
Libellus quæ continere debeat. Scagl. post ritus in ver. libellus continet.	230
Libra argenti importat decem aureos. Carauita Ritu 16. numero 8	15
Libram aurei nonaginta sex aurei Florentini, vel Veneti faciunt. vbi sup. num. 7	15
Licentia cum parte concordandi a iudice vel a principe petebatur antiquitus. Carauita Ritu 202. numero primo	114
Licentiatu pro doctore habendus est. Carau. Ritu 142. numero 9	74
Licentiatu & postea doctoratus magno interuallo an præferatur doctorato in isto interuallo. Cauens. Ritu 101. numero 7	198
Limitata causa Limitatum producit effectum. Carau. Ritu 49. num. 13. fol. 36. & Ritu 265. num. 5	150
Liquere de causa dicitur facta conclusione. Carau. Ritu 239. num. 2	135
Liquidatio quomodo fiat. Scaglio. Ritu 163. numero 18. 225	225
Lis est causa malorum, & corruptionis principium. Carau. Ritu 10. num. 5	12
Lis vnde dicitur, vbi sup. num. 16	12
Lis & causa in quo differunt a controuersia & quæstione. ibid. num. 17	12
Lite per dominum contestata, factus est procurator, talis procurator num substitui potest. Carauita, Ritu 107. numero 10	63
Litera citatoria large omnis prouiso per quam aliquis citatur appellabitur. Carau. Ritu 112. num. 2	65
Literæ familiaritatis ad notitiam eius cui conceduntur pertuere debent vt præsentent priuilegium. Carauita Ritu 46. num. 23	33
Literæ proprio sigillo sigillatæ quando fidem faciant. Carauita Ritu 277. num. 4	164
Literæ syndicati officialium qua forma faciendæ sunt. Carau. Ritu 295. num. 30	177
Literarum appellatio generalis est. Carau. Ritu 277. numero 2	164
Literarum duæ species, publicæ & priuatæ, & quæ vtraque sunt. vbi sup. num. 3	164
Literarum Magnæ Curie directarum præsentatio fit a quo cunque. Carau. Ritu 278. num. 3	165
Literari qui dicantur. Cauens. Ritu 157. num. 2	201
Literis alieno sigillo sigillatis an sit credendum. Carau. Ritu 277. num. 1	164
Literis vel epistolis quando standum sit, remissiuæ. vbi sup. numero 5	164
Literis testimonialibus episcopi facientis fidem quem esse clericum, quomodo credatur. Cauens. Ritu 235. numero 10	208
Lites prætrahi contra mentem iuris est. Carauita Ritu 10. numero 1	12
Lites expediri publice interest. vbi sup. num. 3	12
Lites sunt occasiones criminum, ibid. num. 4	12
Lites debent absque suspitione procedere. Carau. Ritu 157. numero 14	80
Lites exarrogantia proueniunt. Carauita Ritu 288. numero 30	171
Lites festinantes effundunt sanguinem, multaque mala ipsarum litium enumerantur, vbi sup. num. 3	171
Lites de litibus oriri non debent. Carauita Ritu 297. numero 14	179
Litigandi iusta causa, an excuset ab expensis. Carauita Ritu 298. num. 13	171
Litigans perpetuo calumniosus præsumendus est. Carau. Ritu 10. num. 7	12
Litigans de læti in testem vel accusatorem non est admitendus. vbi sup. num. 8	179
Litigans quando iustam causam litigandi habere dicitur. Carau. Ritu 297. num. 20	179
Litigator nominans testes examinados extra Regnum ad quot & quæ teneatur. Carau. Ritu 140. num. 1	74
Litigator nominans testes examinandos extra Regnum, habita dilatione si non fecit examinare, qua pena puniatur. vbi sup. num. 3. 4. 5. 6	74
Litis nomine realis & personalis actio venit. Carau. Ritu 10. numero 18	12
Litis contestatio lapis angularis totius processus dicitur, qua ommissa, corrumpitur totus. Carauita Ritu 48. numero secundo	35
Litis contestatione per Reum facta, num in quolibet delicto interueniat procurator. Carauita Ritu 106. numero 2	63
Litis pendenti nunquid obstabit ad instantiam Baronis secundo loco citati coram secundo iudice. Carauita Ritu 205. num. 3	116
Litis contestatio non impeditur vbi quis agit nomine suo, licet negetur esse talis. Carauita Ritu 294. numero 10	174
Litis contestatio de iure communi an requiratur in causa appellationis. Cauens. Ritu 253. num. 1	211
Litium euentus semper dubius est. Carauita Ritu 10. numero 6	12
Litium dirimendarum gratia multa conceduntur, quæ non alias. vbi sup. num. 10	12
Locum tenens Magnæ Curie Vicaria, Præfides prouinciarum, & Capitanei terrarum sine consilio eorum iudicium aliquem carcerari facere non possunt. Carauita Ritu 39. numero 1	26
Locus iudicij attenditur in respicientibus litis ordinationem. Carau. Ritu 166. num. 62	88
Locus quo eundem est si duas habet vias, per mare, & terram, quartum vna altera longior sit, per quam computantur diætæ. Carau. Ritu 243. num. 7	136
Logothetæ & protonotarij officium hodie vnitum est in Regno. Carau. Ritu 265. num. 15	151
Luminare maius obscurat minus. Carauita Ritu 48. numero 5	35

M

Machinatio dolum importat. Cauens. Ritu 290. numero 5	216
Magistratus sine iudicium consilio administrantes eorum officio priuandi essent. Carau. Ritu 39. num. 4	26
Magistratus iudicium consilio homines sibi subditos capere posse, vtrum sit semper & indistincte verum. vbi sup. numero 10	26
Magistri camerarij in prouincijs de quibus casibus antiquitus cognoscebant, & vsquequo. Carauita Ritu 57. numero 1	40
Magistri camerarij in causis magnis sicco illatis in consulto rege non se intromittebant, & eorum iurisdictionem hodie qui habent. vbi sup. num. 23	12
Magna Curia in toto Regno iurisdictionem in civilibus & criminalibus habet contra omnes Barones in genere. Carau. Ritu 46. num. 16	32
Magna Curia quando extra ciuitatem Neapolis reperitur, de omnibus causis vbicunque cognoscitur per ipsam, exceptis inceptis coram ordinarijs locorum. Carauita Ritu 48. num. 1	35
Magna Curia quare cognoscere non potest de donis curiæ factis sine speciali Regis mandato. Carauita Ritu 58. numero 1	41
Magna Curia & Regiæ audientiarum in toto Regno ordinariam habent iurisdictionem. Carauita Ritu 230. numero 7	127
Magna Curia est caput, domina, & fons aliarum curiarum Regni. Cauens. Ritu 1. num. 7	191

Magna

Index.

Magna Curia ex præheminentiâ contra quos procedere possit. Cauens. Ritu 48. num. 2	194
Magna Curia consuevit comminare prouisiones quod infra duos menses quis expediat causam. Scaglio. Ritu 47. numero 2	222
Magna Curia sola cognoscit de præsentatione instrumentorum. Scagl. Ritu 54. num. 1	222
Maiores vti potest termino minori specialiter concessio. Carau. Ritu 90. num. 3	57
Maiores pars iudicium in votando minorem vincit. Carau. Ritu 98. num. 2	58
Maiores septennio potest citari. Carau. Ritu 291. num. 9	173
Mala fides nocet præscriptio. Carauita Ritu 167. numero 3	90
Mala exempla euitare iudex conabitur. Carauita Ritu 191. numero 14	109
Maleficia contra iuris dispositionem impunita esse non debent. Carau. Ritu 199. num. 3	112
Malijs non est indulgendum. Carauita Ritu 265. numero 22	151
Malijs opponi pro alicuius absentia quando dicitur. Carau. Ritu 266. num. 7	153
Mandatum non habere, vel nulliter habere parificatur. Carau. Ritu 107. num. 5	62
Mandatum speciale ad iterandum quo casu requiratur. Carau. Ritu 228. num. 2	125
Mantu Regia quando procedi possit. Cauens. Ritu 288. numero 4	215
Marchio, & Comes, præfertur Marchioni tantum. Cauens. Ritu 101. num. 4	198
Maritus de vxoris adulterio non indignans læno habendus erit. Carau. Ritu 5. num. 7	9
Maritus appellatio suorum nunquid contineatur. Carauita, Ritu 191. num. 6	108
Masculus & femina in oblatione faciendâ non differunt. Cauens. Ritu 173. num. 1	204
Mater an poterit accusare si pater vel tutor offensu iniuriam remiserunt. Carau. Ritu 191. num. 1	109
Mater potest pro filio appellare. Scaglio. Ritu 260. numero 9	228
Materia productionis scripturarum ante & post conclusionem remissiuæ. Cauens. Ritu 239. num. 1	209
Materia instrumenti in quibus consistat. Scaglio. Ritu 163. numero 7	224
Matre & patre concurrentibus ad accusandum de morte filij, quis præferendus sit. Cauens. Ritu 2. num. 8	191
Maxime, dictio, quam habeat naturam. Carau. Ritu 1. numero 2	1
Medici non sunt maioris authoritatis quam obstetrices. Carau. Ritu 267. num. 11	154
Medici & notarij sunt viles & propterea non possunt de iure postulare. vbi sup. num. 23	154
Mendacium an sit sufficiens indicium ad torturam. Cauens. Ritu 79. num. 2. & 6	197
Merces officio contraria dicitur. Carauita, Ritu 19. numero 13	17
Merces iusta a quo patrocinantibus fuerit primo instituta. Carau. Ritu 95. num. 4	59
Meretrices num miserabiles personæ censendæ sunt. Carau. Ritu 19. num. 8	16
Meretrix vidua viduitatis priuilegium amittit. vbi supra, numero 10	17
Merita ad gratiam consequendam qualia esse debeant. Carau. Ritu 301. num. 2	184
Meritis gratiam princeps facit, remittitque legales pœnas. vbi sup. num. 1	184
Merum Imperium non per alium quam per prouinciarum præfides exercetur. Carau. Ritu 49. num. 2	35
Meta cognitori, cognitioni, & iudicio imposita dicitur. Carau. Ritu 248. num. 11	139
Milites etiam suos habent ritus. Cauens. Ritu 1. num. 5	191
Milites obseruant solemnia appellationis. Scagl. Ritu 260. numero 19	228
Minor maiori succedens iure suo non vititur. Carauita, Ritu 71. num. 7	47
Minor contrahens de persona non tenetur. Carauita, Ritu 166. num. 12	85
Minor doli capax an carcerari possit. vbi sup. nu. 14	14
Minor qui in iudicio esse non potest, confitendo obligatur. Carau. Ritu 187. num. 9	106
Minor mulier, & Rusticus quando pro confessis & contumacibus habeantur. Cauens. Ritu 120. num. 3	199
Minor pupillus, & vidua qui dicantur, deq; ipsorum priuilegijs. Cauens. Ritu 233. num. 1. & 2	207
Minori læso ex facto administratorum succurrendum est. Carau. Ritu 23. num. 8	19
Minori accusato an sufficiat paternus consensus. Cauens. Ritu 201. num. 2	207
Minoris confessio in iudicio fieri in criminalibus, & tortura ei inferri sine curatore an possit. vbi supra, numero 4. eodem.	207
Miserabiles personæ priuilegio fori gaudere volentes tales se esse probare tenentur. Carauita, Ritu 233. numero 5	129
Miserabiles personæ quæ sint, & quot numerandi sint inter miserabiles. Carau. remissiuæ Ritu 233. nu. 6. fol. 129. & Cauens. Ritu 10. num. 1	192
Miserabilior nulla persona est quam persona pauperis. Carau. Ritu 233. num. 4	129
Miserabilis persona ad supremam curiam omissio medio appellare potest. Carau. Ritu 19. num. 20	17
Miserabilis persona iudicis arbitrio iudicabitur. Cauens. Ritu 10. num. 5	192
Miserabilis quis dicatur. Scagl. Ritu 230. nu. 2	227
Mittens ictum balistæ si in vnus iudicis est territorio & ille contra quem mittitur in alterius, quis iudex de hoc cognoscat. Cauens. Ritu 276. num. 30	213
Mobilis, nominaque debitorum non circumscribuntur loco. Carau. Ritu 13. num. 4	70
Modi probandi falsitatem. Cauens. Ritu 166. numero trigessimoprimo.	203
Modus constandi de remissione partis offensæ. Carau. Ritu 275. num. 2	161
Modus probandi paupertatem. Cauens. Ritu 10. numero 4	192
Modus probandi instrumentum extra Regnum confectum. Cauens. Ritu 188. num. 1	205
Monachi, Episcopi, & ceteri prælati non veniunt appellatione clericorum. Carau. Ritu 299. num. 6	182
Monacho si est facta iniuria dicitur iniuriata ecclesia. Carau. Ritu 275. num. 3	163
Monachum quem esse qualiter probetur. Cauens. Ritu 235. num. 9	208
Monachum non facit habitus. vbi sup. num. 17	163
Monachus si est offensus & viuit, an Abbas sine ipso monacho possit remittere. Carau. Ritu 275. nu. 27	163
Monachus mortuus mundo dicitur. vbi supra, numero 28 eodem.	163
Monachus pro iniuria sibi illata non agit, sed Abbas pro eo. ibid. num. 29	163
Monachus & clericus secularis in quo differant. vbi supra, numero 35	163
Monachus interfectus si habeat patrem & filium legitimum susceptum ante monachatum, cui competat remissio. ibid. num. 34	163
Mora fauore minorum sine interpellatione re ipsa contrahitur. Carau. Ritu 23. num. 6	19
Mora an de iure purgari possit, cum aderit in contractu dies, iuramentum, & pœna. Carau. Ritu 173. nu. 1	99
Moratoria seu saluus conductus duplex. Carau. Ritu 287. numero 3	168
Moratoria ad tempus concessa quam conditionem & clausulam	168

Index.

fulam habeat, cum limitationibus. vbi supra, numero 5. eodem.

Moratoria & salus conductus nunquid adiurata debita extendatur. ibid. num. 6

Moratoria si concessa est ad tempus, nihilque ad fideiussoribus sit dictum in ea, an termino durante possit reconueniri. vbi supra, num. 16

Moratoria an aduersus dotem etiam impetrari possit, ibidem, numero 19. fol. eo. 171. & Cauens. Ritu 287. numero 12

Moratoria principali concessa an fideiussori proffit. vbi supra, num. 13

Moratoria & salui conductus a quibus concedantur. Carau. Ritu 287. nom. 1. & 2

Moratoria concessio a principe facta motu proprio alicui quod non molestetur a creditoribus, an de creditoribus ex delicto intelligatur, cum ampliationibus & limitationibus, vbi supra, num. 12

Moratoria & bonorum cessiones contra Neapolitanos non admittuntur, ibid. num. 20

Moratoria concessio nunquid teneat creditoribus satisfactioem non perentibus. Cauens. Ritu 287. nu. 3

Moratoria impetranda si sit renunciatum cum iuramento, nunquid uti poterit absque metu perituri. vbi supra, numero 14

Moratoria privilegium non transit ad heredes. ibidem, numero 15

Moratoria impetrans, si sit facultatibus idoneus, an teneatur dare fideiussorem si fuerit petita a creditoribus. Cauens. Ritu 287. num. 7

Mors & vita sunt in manibus linguæ. Carau. Ritu 3. numero 3

Mors civilis quid sit. Cauens. Ritu 68. num. 4

Mortuus maior fides quam viuis adhibetur. Carauita, Ritu 188. num. 6

Mos curiæ exequentis seruabitur in exequutione sententiæ, non autem mos curiæ pronunciantis. Cauens. Ritu 128. num. 1

Mouentes guerram absque iussu principis tenentur lege iustia maiestatis. Carau. Ritu 47. num. 2

Multa & pena aliquando confunduntur. Carau. Ritu 47. numero 7

Multa, & quæ requirantur vt locum habeat, & ponitur remedium. l. si. ff. de rei vendi. Carauita Ritu 300. numero 9

Mulier ad accusandum de iniuria illata alicui de suis quoniam modo vel regula admittatur, & ibi successiue habemus practicam quæ in hoc seruatur. Carau. Ritu 191. numero 8

Mulier citata, infirma, vel prægnans excusatur. Carau. Ritu 167. num. 2

Mulier, & rusticus de iure communi non restituuntur, secus de iure Regni. Cauens. Ritu 71. num. 5

Mulier in Regno quando pro confessa & contumace habeatur. Cauens. Ritu 120. num. 3

Mulier non est idonea ad fideiubendum. Cauens. Ritu 220. numero 3

Mulier in dubio iure Longobardo viuere in Regno censetur. Cauens. Ritu 291. num. 2

Mulier si litigat in foro episcopi, quod ius circa eius contractus validandos seruabitur. vbi supra, num. 7

Mulier si per procuratorem contrahat, an mundius requiratur. ibid. num. 10

Mulieres pro civili debito carcerari an possint. Carau. Ritu 166. num. 1

Mulieres vagari, nec virorum cetui immisceri oportet. Carau. Ritu 304. num. 2

Mulieres in Regno quæ cum mundualdo contrahunt. Cauens. Ritu 291. num. 1

Mulieres per ciuitates vagari non conuenit. Cauens. Ritu 304. numero 1

Mulieres in criminalibus agunt, & conueniuntur per procuratores. vbi supra, num. 2

Mulieribus ac minoribus iuris beneficium semper concedendum est. Carau. Ritu 69. num. 13

Mulieribus iure Longobardorum iustis an restitutio in integrum concedatur. Cauens. Ritu 91. numero 9

Mundualdus mulieri iure Longobardorum viuenti quare dandus sit. Carau. Ritu 292. num. 1

Mundualdus legitimus quis erit. Cauens. Ritu 291. numero 5

Munera aduocatorum non veniunt in expensarum taxatione, & quare. Carau. Ritu 310. num. 11

Naturalia a civili iure non tolluntur. Carau. Ritu 220. numero 14

Naturalia quæ sunt abrogari minime possunt. Carauita Ritu 288. num. 36

Neapolitani ciues & habitantes ibi in omni causa trahunt & non trahuntur, cum ampliationibus, & limitationibus. Carau. Ritu 301. num. 5

Neapolitanus ciuis an foro alterius officialis possit consentire, vbi supra, num. 6

Neapolitanus ciuis quis dici potest nouem modis. ibid. numero 16. cum plurib. seq.

Necessitas & inopia excusant a periurio. Carau. Ritu 179. numero 5

Necessitas regulis iuris non subiacet, immo illicitum licitum facit. vbi supra, num. 6

Negans inquisitionem cum iuramento an periurus dicatur. Cauens. Ritu 79. num. 5

Negotium debet certo modo liquere in causis etiam summarijs. Carau. Ritu 288. num. 17

Nemo ad satisfaciendum est compellendus pendente dilatione, causa de nouo non existente. Carau. Ritu 187. numero 4

Nemo pro bannito loquatur vel compareat. Carauita, Ritu 220. num. 6

Nemo potest se intromittere in exequutione sententiæ per alium lata. Carau. Ritu 262. num. 15

Nemo loquatur pro contumace. Carau. Ritu 266. nu. 8

Nemo inuitus cogitur agere vel accusare. Carauita, Ritu 272. num. 21

Nemo potest propria autoritate de iniustitia iudicis se vindicare. Scagl. Ritu 47. num. 1

Nimia familiaritas contemptum parit inter rusticos tamen inter prudentes auget amorem. Carauita, Ritu 46. numero 19

Nobiles si concurrant, data paritate quis sit præferendus. Carau. Ritu 101. num. 7

Nobiles in fideiussores non recipiuntur, & quare. Carau. Ritu 160. num. 1

Nobiles regulariter sunt superbi, & popularium inimici. vbi supra, num. 2

Nobiles exercens officium procuratoris cum plebeis connumerabitur. Carau. Ritu 100. num. 4

Nobilis mitius quam plebeus punitur regulariter. Cauens. Ritu 276. num. 18

Nominati audiuntur in appellatione. Scagl. Ritu 260. numero 8

Non entium nullæ sunt qualitates. Carauita, Ritu 44. numero 7

Non comparens pro confesso habetur. Carau. Ritu 123. numero 5

Non est ab exequutione incipiendum, & ratio quare. Carau. Ritu 127. num. 1

Notariatus officium a quibus conferatur. Carau. Ritu 188. numero 9

Notarij actorum an numero officialium veniant, officiumque eorum quod sit. Carau. Ritu 9. nu. 4

Notarij vnde dicantur. Carau. Ritu 13. num. 2

Notarij

Index.

Notarij apostolici nõ possunt in Regno facere instrumenta circa temporalia, & quomodo bene contrahere possint. Carau. Ritu 166. num. 8

Notarij gaurentiæ præceptum ex privilegio habent, & quando fieri possit. Cauens. Ritu 166. num. 37

Notarius instrumentum scribere per alium an possit. Carau. Ritu 34. num. 3

Notarius si præfentialiter pecuniam numeratam testatur. exceptio non numeratæ pecuniæ locum non habet. Carau. Ritu 166. num. 51

Notarius quando possit solus sine iudice & fiscali testes examinare. Carau. Ritu 83. num. 3

Notorium est triplex. Carau. Ritu 158. num. 7

Notorium licet releuet ab onere probandi, non tamen releuat ab onere proponendi. Carauita, Ritu 230. numero 8

Notorium iudici, vt iudici quid quomodo dicatur. Carau. Ritu 284. num. 1

Nouum delictum quando & quod dicatur vt reaccusatio locum habeat. Carau. Ritu 193. num. 5

Nouum festum a populo & clero inducitur. Cauens. Ritu 116. num. 6

Nulla miserabilior persona quam pauperis. Carauita, Ritu 233. num. 4

Nullitas causata quia in diebus in honorem Dei feriatibus processum est, nunquid validetur. Cauens. Ritu 289. numero 6

Nullitas habet causam impediendi exequutionem duarum relationum. Scagl. Ritu 123. num. 8

Nullitates reddentes processum nullum quæ sint remissive. Cauens. Ritu 289. num. 11

Nullum simile est idem. Carau. Ritu 49. num. 5 fol. 3, 5. & Ritu 167. num. 26

Numerus pluralis duobus est contentus. Carau. Ritu 267. numero 7

Numerus testium est supplementum probationis. Scagl. Ritu 163. num. 6

Nunciatio noui operis non fit contra omnem officialem. Carau. Ritu 2. num. 26

Nunciij citantis relationi, in dubio, standum est. Carau. Ritu 269. num. 11

Oblatio ad moram purgandam congruo loco facienda est. Carau. Ritu 169. num. 3

Oblatio iudicialis liberationem inducit. Cauens. Ritu 173. numero 4

Oblatio post litis contestationem an sufficiat, vel deponi, & consignari debeat. vbi supra, num. 6

Oblatio verbalis tantum quando sufficiat, ibidem, numero 8

Oblatio antiqua quæ & quando dicatur. Carau. Ritu 128. numero 4

Obligatio stipulata penes acta die feriatæ in honorem Dei an poterit dici nulla. vbi supra, num. 14

Obligatio ad interesse succederet in obligationibus facti. Carau. Ritu 166. num. 56

Obligatio personalis non sequitur fundum, nec etiam realis. Carau. Ritu 167. num. 7

Obligatio tollitur non solum solutione, sed obsignatione, & depositione eius quod debetur, & quando. Carau. Ritu 169. num. 14

Obligatio ad certam pœnam iniuriam prosequentibus abrogata est, successitque in eius locum cautio de expensis in casu succumbentis. Carau. Ritu 194. nu. 2

Obligatio bonorum facta pluribus, cuius hypotheca sit anterior. Cauens. Ritu 2. num. 4

Obligaciones pœnes acta liquidatæ priuatam exequutionem habent. Carau. Ritu 127. num. 5

Obligaciones ab actuario captæ domi, per ciuitatem, vel in strada publica an exequutionem paratam habeant. Carau. Ritu 128. num. 12

Obligatus fideiussores dare cum effectu eos præstare debet. Carau. Ritu 211. num. 1

Obseruantia duplex est. Carauita, Ritu primo, numero decimo quinto

Obseruantia dicitur habere effectum declaratorium. vbi supra, num. 16

Obseruatum in magna curia in omnibus alijs curijs regni seruandum est. Carau. Ritu. 1. num. 3

Obstetrices medicorum numero adscribuntur. Carau. Ritu 267. num. 12

Occisi corpus si non reperiatur quid agendum sit in processu criminali. Cauens. Ritu 41. num. 12

Occupantis melior est conditio. Carauita, Ritu 23. numero 12

Offensus si est aliquis, & eius pater vel tutor qui possunt, iniuriam remiserint, an mater eius accusare poterit. Carau. Ritu 191. num. 9

Offensus non dicit se agere velle nunquid ad inquisitionem instantiam præceptum fieri possit quod infra terminum agat, alias non audietur. Carau. Ritu 202. nu. 7

Offensus iniuriam & offensam coram testibus renunciauit & non fuit confectum instrumentum, an talis remissio possit per testes probari, indeque ad compositionem deueniri. Carau. Ritu 275. num. 15

Offerens pignora liberatur, & qualiter, cum limitationibus. Cauens. Ritu 173. num. 5

Offerens quibus casibus iudicium subire non teneatur. vbi supra, num. 9

Officia duo incompatibilia eodem tempore quando quis exercere possit. Cauens. Ritu 8. num. 1

Officialem barattariam committentem ceteri officiales releuare tenentur. Carau. Ritu 4. num. 1

Officiales omnes an teneantur seruire personaliter, vel possint per substitutum. Carau. Ritu 2. num. 16

Officiales an vnum tantum officium exercere debeant, cum ampliationibus & limitationibus suis. vbi supra, numero 30

Officiales omnes curiæ secretæ nemini per se vel per alium pandere debent. Carau. Ritu 3. num. 2

Officiales cum licentia mandato superioris quando secreta retelari possint. vbi supra, num. 11

Officiales an debeant honorari a priuatis in assurgendo & salutando, & si priuati id non fecerint, an sint puniendi. Carau. Ritu 5. num. 12

Officiales a captura incipere possunt, tamen ad hoc cogi non possunt. Carau. Ritu 39. num. 11

Officiales Baronum an regij dici possint. Carau. Ritu 49. numero 7

Officiales in exercitio officij delinquentes quando inquiri possint, durante, vel finito officio. Carau. Ritu 49. numero 25

Officiales deputati per prælatos ecclesiasticos in aliqua terra an & quo casu subsint Magnæ Curie Vicariæ. Carau. Ritu 52. num. 6

Officiales Baronum in Regno quam potestatem habeant circa commutationem pœnarum & delicta componenda, & remittenda. Carau. Ritu 272. num. 7

Officiales indebite componentes qua actione teneantur. Carau. Ritu 276. num. 5

Officiales in quibus causis sportulas exigere possint. Carau. Ritu 283. num. 7

Officiales durante officio conueniri non possunt, cum ampliationibus & limitationibus. Carau. Ritu 295. numero 3. 4. & 5

Officiales omnes regulariter annales esse debent, vbi supra, numero 6

Officiali recedere non licet a ciuitate Neapolis, nisi obtenta venia maioris magistratus, & practica traditur super hoc per Carau. Ritu 7. num. 1

Officiali non sufficit superioris veniam impetrasse si ultra præfixum terminum reuertatur. vbi supra, num. 5

Officiali

Index.

Officiali absque superioris licentia an discedere liceat si aliquid infurgat impedimentum ad ius ministrandum. ibidem propter ferias an licebit. ibid. nu. 6	Officialis non reuelans tractatum contra Regem qua pena puniatur. ibid. num. 3
Officiali ex delicto bannito, eius iurisdicchio suspenditur. Carau. Ritu 220. num. 20	Officialis quando possit recedere ab officio. & causa legitima recedendi qua sit. Scaglio. Ritu 7. numero primo, & secundo.
Officialis ad beneplacitum reputatur vt perpetuus. Carau. Ritu 2. num. 25	Officialis non potest exercere duo officia. Scagl. Ritu 8. numero 1
Officialis durante officio nullo modo contrahere potest. vbi sup. num. 27	Officialis non potest exercere tutelam, procuracionem, baliatum. vbi sup. num. 2
Officialis durante officio non conuenitur. ibidem, numero 28	Officialis olim & hodie excusatur a tutela praterquam in proprijs filijs. ibid. num. 3
Officialis vt alium officialem enormia committentem no reuelans puniatur, qua requirantur, cum limitationib. Carau. Ritu 4. num. 2. 8. & 9	Officialis non potest esse arbiter. vbi sup. nu. 4
Officialis collegam suum non bene se gerentem nunquid scire teneatur. Carau. Ritu 4. num. 14	Officialium sindicatus quo in loco fieri debeat. Carau. Ritu 49. num. 26
Officialis non potest recedere a ciuitate Neapolis etiã causa Reipublice, & infirmitatis, & voti adimplendi, necno creationis gratia infra dietam sine licentia maioris magistratus. Carau. Ritu 7. nu. 2. & 5	Officij nomen ad omne ministerium est generale capitur que large & stricte. Carau. Ritu 9. num 5
Officialis quando possit seruire per substitutum. vbi supra, numero 3. & 6	Officij finis quo casu dicatur vsque ad aduentum successoris vel non. Carau. Ritu 295. num. 7
Officialis recedens, statimque reuersus si sit, non indiget vt superioris veniam impetret. ibid. num. 4	Officium aduocatorum est nobile & honorabile. Carau. Ritu 100. num. 2
Officialis sine venia ab officio recedens qua pena plectendus sit, & cuius temporis salario priuatur, vbi supra, numero 7	Officium procuratorum nobilitatem amitti facit, adeo quod nobilis illud exercens cum plebcis connumerabitur, vbi sup. num. 4
Officialis successoris aduentum expectare tenetur ibid numero 8	Officium iudicis residet in persona ipsius. Carau. Ritu 262. numero 18
Officialis alicuius curia quare in ea aduocare vel procurare prohibetur, cum duabus ampliacionibus. Carau. Ritu 11. num. 1. & 2	Officium Logothetæ & Protonotarij vnium hodie est in Regno Carau. Ritu 265. num. 15
Officialis maioris iudicis si in terra Baronis delinquat extra officij exercitium, per Baronem punietur, secus si in officij exercitio. Carau Ritu 49. num. 14	Officium Protonotarij in quibus versatur hodie in Regno, qui appellatur illustris. vbi sup. num. 16
Officialis dupliciter, scilicet large & stricte sumitur. vbi supra, num. 22	Officium iudicis in quibus casibus restringitur. Cauen. Ritu 68. num. 3
Officialis si durante officio commisit adulterium, furtum, homicidium, & similia, vel eis committendis prestiterit auxilium & fauorem, an dicatur deliquisse in exercitio officij, ibid. num. 27	Officium iudicis nisi petenti non impartitur. Cauen. Ritu 245. num. 16
Officialis si officio durante deliquit an conueniri possit. Carau. Ritu 68. num. 7	Officium ararij dicebatur quaestorium. Scagl. Ritu 9. numero 2
Officialis quando dicatur vel non dicatur constitui in mora a parte circa examinationem testium. Carau. Ritu 69. numero 8	Officium ararij dicebatur quaestorium. Scagl. Ritu 9. numero 2
Officialis quilibet in fine officij sindicatui stare tenetur. Carau. Ritu 295. num. 1	Officium ararij dicebatur quaestorium. Scagl. Ritu 9. numero 2
Officialis non demonstrans literas sindicatus ad aliud officium non est assumendus, cum duplici ratione, & ampliacionibus. vbi supra, num. 8	Officium ararij dicebatur quaestorium. Scagl. Ritu 9. numero 2
Officialis in sindicatu non habens criminales querelas, relicto procuratore potest inde recedere, cum limitat. ibid. numero 11	Officium ararij dicebatur quaestorium. Scagl. Ritu 9. numero 2
Officialis quando vere sindicatui stetit dicitur. vbi supra, numero 13	Officium ararij dicebatur quaestorium. Scagl. Ritu 9. numero 2
Officialis coram quo iudice stabit sindicatui. ibidem, numero 15	Officium ararij dicebatur quaestorium. Scagl. Ritu 9. numero 2
Officialis si accusatur suspectus, an finito officio, & confirmatus succedat vt suspectus. Cauen. Ritu 265. nu 7	Officium ararij dicebatur quaestorium. Scagl. Ritu 9. numero 2
Officialis, magister, stipendiarius, Agrimensor, an possit alium in locum ipsiusmet substituere. Scagl. Ritu 2. numero 1	Officium ararij dicebatur quaestorium. Scagl. Ritu 9. numero 2
Officialis mortuus qui erat supernumerarius, numerus reuertitur ad pristinum, vbi supra, num. 2	Officium ararij dicebatur quaestorium. Scagl. Ritu 9. numero 2
Officialis si mortuus sit, si subrogatus in locum ipsius erit vltimus, non ingreditur locum defuncti. ibi. nu. 3	Officium ararij dicebatur quaestorium. Scagl. Ritu 9. numero 2
Officialis tenetur secreta in secreto tenere. Scagl. Ritu 3. numero 1	Officium ararij dicebatur quaestorium. Scagl. Ritu 9. numero 2
Officialis reuelans qua pena puniatur. vbi supra, numero 2. & 5	Officium ararij dicebatur quaestorium. Scagl. Ritu 9. numero 2

Index.

parium ac disparium rerum dispositio, cõpositio rerum aptis, & accomodatis locis. Carau. Ritu 2. num. 1	ad sententiam. Carau. Ritu 261. num. 2
Ordo memoriae lumen maximum affert, vbi supra, numero 2	Partes an possint prorogare tempus interponendæ, introducendæ, & prosequendæ appellacionis. Scaglio. Ritu 6. numero 6
Ordo in Paradiso ortus, est in omnibusque rebus seruandus. ibid. num. 3	Partes an possint acquiescere, & parere quod appellatio de certa discutatur. vbi supra, num. 10
Ordo in consilijs, & reformationibus quis sit. in eodem, numero 4	Parti non protestanti non succurritur. Carau. Ritu 92. numero 3
Ordo facti designat ordinem intellectus, ordo intellectus verborum ordine percipitur, vbi supra, num. 5	Partis citatio in quibus probationibus requiratur. Cauen. Ritu 181. num. 1
Ordo quis seruatur in votandis causis in sacro consilio. ibidem, num. 7	Pater filium accusare non tenetur. Carau. Ritu 4. nu. 9
Ordo vbi non est ibi est confusio. vbi supra, num. 10	Pater in ius a filio sine venia non vocatur, nec patria. Carau. Ritu 191. num. 20
Ordo argumentum præbet libellis, contractibus, & testamentis. in eod. num. 11	Pater in bonis filij in quibus ei ususfructus non acquiritur non erit legitimus administrator. Carau. Ritu 201. numero 6
Ordo scripturæ in iure attenditur. Carauita, Ritu 23. numero 3	Pater an vt pater vel procurator filij admittatur ad eius de fensionem capitalem. Cauen. Ritu 108. num. 4
Ordo quis hodie in Regno seruandus sit pro exequutione poenarum fiscalium, & ipsius ordinis traditur ratio per Carau. Ritu 134. num. 1	Paternus consensus an sufficiat minori accusato. Cauen. Ritu 201. num. 2
Ordo seu solemnitas iudiciorum duplex, alter de substantia, alter vero de iustitia. Carau. Ritu 288. num. 22	Patientia in iudicio stipulationis vim habet. Carauita, Ritu 159. num. 3
Ordo seruandus est. Cauen. Ritu 2. num. 1	Patriæ defensio cuiilibet permittitur. Carau. Ritu 191. numero 18
Ordo facit conditionem. vbi supra, num. 7	Pauper in pecuniarijs causis mitius quam diues puniendus est. Carau. Ritu 103. num. 2
Ordo iudicij vnde ortum habuit. ibid. num. 10	Pauper quis dicatur. Cauen. Ritu 10. num. 3
Ordo quid sit, pluraque de ordine, & quod aliquando non seruetur. in eod. Ritu num. 11	Pauper diuiti quando præferatur, vbi supra, num. 9
Ordo literæ seruandus, & vbi supra. Cauen. Ritu 291. nu. 4	Pauper effectus propter suam culpam perdit omnia paupertatis priuilegia. Cauen. Ritu 290. num. 26
Originalia instrumenta præsentata an & quo casu restituuntur producenti, vel remaneant in actis notarij. Carau. Ritu 176. num. 1	Pauperes in poenis pecuniarijs mitius quam diuites, in corporalibus autem grauius sunt puniendi. Carauita, Ritu 272. numero 16
Origo repetendorum testium ad fisci instantiam vnde fit. Carau. Ritu 157. num. 12	Pauperi danda est copia processus absque salario. Cauen. Ritu 290. num. 10
	Paupertas pluribus probatur modis. Cauen. Ritu 290. numero 27
P	Paupertatis priuilegia remissive quinquaginta septem. vbi supra, num. 9. cum plurib. seq.
Acto nudo ius non patrocinatur. Cauen. Ritu 288. numero 6	Paupertatis incommoda multa. ibid. num. 24
Pactum quando coherencia contractus vestiatur. Carau. Ritu 159. num. 2	Pecunia prouenienda de remissione iniuriæ monacho illata, an competat eius patri, vel suæ ecclesiæ. Carauita, Ritu 275. num. 33
Pactum in instrumento, quod non soluens capiatur propria creditoris autoritate, an valeat. Cauen. Ritu 170. numero 12	Pecunia coram notario, & testibus numeranda est. Cauen. Ritu 173. num. 2
Palatium & ciuitas aliquando dantur loco carceris cum fideiusoribus. Carau. Ritu 166. num. 28	Pecunia pro testium extra regnum examinatione deposita quando inter curiam & partem sit diuidenda. Cauen. Ritu 246. num. 2
Papa vel princeps in criminalibus testium audientiam committere potest. Carau. Ritu 157. num. 8	Pecunia attributa erat illa qua consignabatur alicui soluenda, & plura de hac, & de pecunia quam in Regno suspendiorum pecuniam vocant. Scagl. Ritu 9. nu. 5
Papa & Imperator verbo doctorandi potestatem habet. Cauen. Ritu 101. num. 6	Pecunia emendarum, mulctarum, poenarum, & contumaciarum debet venire ad manus perceptorum. vbi supra, num. 9
Paritate temporis doctoratus concurrente, præfertur ætate senior. Carau. Ritu 101. num. 2	Pecunia mundum destruit, perfectionemque non finit. Carau. Ritu 10. num. 13
Paritate ætatis & doctoratus data inter doctores, præfertur qui libros composuerit, & hoc cessante, nobilior sanguine præferendus est. vbi supra, num. 6	Pecuniæ verbum stricte, large, & largissime sumitur, & in specie de vnoquoque modo tractat. Carauita, Ritu 25. numero 1
Paritate data inter nobiles quis sit præferendus. ibidem, numero 7	Pecuniæ appellatione quid contineatur. vbi supra, nu. 3
Pars aduersa dicens velle producere testes publicatione impedit, & quare. Carau. Ritu 72. num. 2	Pecuniam qui non habet, habet tamen cessionis beneficium. Carau. Ritu 166. num. 55
Pars interrogari potest post conclusionem ex officio. Carau. Ritu 239. num. 6	Pecuniam an tantum apud ararium, vel & apud electum a iudice vel alium deponere quis possit. Carau. Ritu 169. numero 4
Pars offensa quandoque in sui præiudicium, non autem fisci, potest se concordare. Carauita, Ritu 272. numero 2	Pecuniam publicam erogare spectabat ad quaestorem. Scaglio. Ritu 9. num. 4
Pars offensa in instrumento remissionis aliquam penalem fecit remissionem, & sequuta compositione postea eam non adimpleuit, nunquid poterit iterum accusari. Carau. Ritu 275. num. 12	Per æquitatem omnia qua de more purgatione dici possent limitantur. Carau. Ritu 173. num. 3
Pars contra quam est liquidandum instrumentum an sit citanda in liquidatione ipsius instrumenti. Cauen. Ritu 286. num. 1	Perceptor prouentuum alias ararius appellatur. Carau. Ritu 45. num. 1
Parte non vocata publicatio fieri non debet. Carauita, Ritu 72. num. 1	
Parte concordata vbi proceditur ex officio rato deuenitur	

Index.

Perceptor antiquitus quæstor appellabatur, & quare. vbi supra, num. 2	Pœna delicti est corporis afflictiva. Caraita, Ritu 41. numero 12
Percurfusio cum bastono quando pœna manus puniatur, locumque torturæ faciat. Cauens. Ritu 68. numero primo.	Pœna talionis antiquitus habebat locum contra eum qui suam vel suorum iniuriam prosequi volebat, vt ad eam se subscriberet. Carau. Ritu 194. num. 1
Percurfusio facta cum instrumento ferreo locum habet manus abscissio. Carau. Ritu 68. num. 1	Pœna priuati carceris quando dicatur. Carau. Ritu 47. numero 14
Percurfusio facta cum baculo, vel simili, quando procedatur ex officio vel ad denuntiam, vbi supra, numero 2. eodem.	Pœna legis Iuliæ quando locum habeat, & quæ sit, Caraita. Ritu 68. num. 3. & 4
Percutiens cum baculo an occidendi animum habuerit. Cauens. Ritu 68. num. 2	Pœna iudicis arbitrio imponitur loco deportationis. vbi supra, num. 6
Peremptorium ædictum quod dicatur. Scagl. Ritu 69. numero 1	Pœna extractionis armorum est duplicata pœna portationis armorum in Regno. Carau. vbi supra, num. 14
Periurium non puniri de qua pœna sit intelligendum. Cauens. Ritu 79. num. 3	Pœna silentium rumpentis carcer est regentis arbitrio. Carau. Ritu 103. num. 4
Periurium quid sit & quomodo puniatur. Scagl. Ritu 365. numero 1	Pœna exigenda a rumpentibus silentium curia sedente est secundum personarum diuersitatem. Carau. Ritu 104. numero 5
Periurus non dicitur qui ex iusta causa deserit sacramentum. Scagl. Ritu 365. num. 5	Pœna manus erant antiquitus puniendi ij contra quos accusabantur instrumenta iuxta formam ritus. Carau. Ritu 109. num. 2
Periurus quomodo puniatur. vbi supra, num. 7	Pœna contrauentionis causa in contractu apposita extrajudicium num exequi possit parte non citata. Carau. Ritu 128. num. 3
Periurus an perdat causam. ibid. num. 8	Pœna contumaciæ in ciuilibus est tertia pars bonorum mobilium. Carau. Ritu 133. num. 1
Permissum vni ceteris prohibitum censetur. Carau. Ritu 295. num. 16	Pœna contumaciæ criminalis est tertia pars mobilium. Carau. Ritu 135. num. 1
Personæ egregiæ quæ dicantur. Caraita, Ritu 142. numero 7	Pœna quæ soluuntur pro contumacia liquidati instrumenti hodie in regno. Carau. Ritu 202. num. 2
Personæ priuilegiatæ in fori electione conuentæ in magna curia, si ibidem consensiant, an post litem contestatam possint pœnitere. Caraita, Ritu 231. numero tertio	Pœna periurij per regni cõstitutiones est mutilatio manus, alia vero est de iure communi. Carau. Ritu 171. nu. 1
Personæ priuilegiatæ circa electionem fori possunt etiam post conclusum in causa variare ab eo cui consenserunt, cum fallen. vbi supra, num. 6	Pœna mutilationis manus pro periurio in pecuniariam hodie euasit in regno. vbi supra, num. 2
Personæ miserabiles priuilegio fori gaudere volentes, probare tenentur se tales esse. Carau. Ritu 233. nu. 5	Pœna turpillani quæ erat de iure antiquo, & quando permittebatur. Carau. Ritu 202. num. 2
Personæ condicio vbi facit locum beneficio, ea cessante, beneficium etiam cessat. vbi supra, num. 13	Pœna actoris in vltimo peremptorio non comparentis ad accusandum reo contumaciam in ciuilibus. Carau. Ritu 207. num. 3
Personæ extrinsecæ nunquam subaudiuntur in contractibus. Carau. Ritu 286. num. 6	Pœna sextæ partis mobilium quando & vbi statuta. Carau. Ritu 218. num. 2
Personæ ecclesiasticæ quæ sint. Cauens. Ritu 68. nu. 5	Pœna statuta contra iudicem causam infra tempus instantiæ non expedientem, intelligitur expeditione a parte petita. Carau. Ritu 245. num. 4
Personæ priuilegiatæ quæ sint, remissiuæ. Cauens. Ritu 239. numero 2	Pœna pecuniaria commutata ex personali num ad barones ciuiliū causarum spectet. Caraita, Ritu 272. numero 8
Personæ coniunctæ quæ dicantur. Cauens. Ritu 266. numero 5	Pœna ex delicto an ex pacto oriri debeat. Carau. Ritu 275. numero 14
Personæ miserabiles quæ dicantur. Cauens. Ritu 290. numero 8	Pœna Sacerdotis confessionem reuelantis, & alia similia circa idem. Cauens. Ritu 4. num. 6
Personarum nulla exceptio apud iudicem, sed æqualitas semper seruanda est, & in quibus casibus in specie. Carau. Ritu 46. num. 1	Pœna priuati carceris est pœna læsæ maiestatis. Cauens. Ritu 156. num. 1
Petens insufflationem spiritus quando teneatur reficere expensas. Carau. Ritu 248. num. 6	Pœna in dubio de corporali intelligitur. Cauens. Ritu 79. numero 4
Petitio absentia, carcerationis vel infirmitatis in criminibus admittitur, si præsentetur curia adhuc sedente. Carau. Ritu 206. num. 5	Pœna contumaciæ in ciuilibus & criminalibus quæ sit. Cauens. Ritu 220. num. 2
Petitio quæ similis esse potest clericatus petitioni. Carau. Ritu 299. num. 4	Pœna minoratur in committente delictum ex iusto dolo. Cauens. Ritu 276. num. 10
Pia causa multa habet priuilegia. Carau. Ritu 228. numero 7	Pœna mortis quis ex præsumptionibus non damnatur. vbi supra, num. 15
Plura delicta in vnum concurrentia impunitatem an perdan. Carau. Ritu 68. num. 16	Pœna occisi an teneatur ille qui percussit cum bastono & occidit non tamen animo occidendi. ibidem, numero 16
Plura beneficia si petantur in vna causa, istud plurale ad duo tantum beneficia verificabitur. Carau. Ritu 71. numero 1	Pœna augetur in verberante armatis gentibus, taliterque verberans nunquid foriudicabitur. vbi supra, num. 20. eodem.
Plures quando in accusando concurrunt, quis præferendus sit. Carau. Ritu 191. num. 15	Pœna minus morte qualiter intelligatur. ibidem, numero 21
Plures casus in quibus expensæ in iudicio factæ ante diffinitiuam præstantur. Carau. Ritu 298. num. 1	Pœna iudicis recipientis munera in regno est exilij, & qua druplici. Scagl. Ritu 14. num. 3
Pœna per vim extorquentis est in quadruplum, atque exilij. Carau. Ritu 14. num. 6	
Pœna sequi debet delicto conformis. Caraita, Ritu 21. numero 3	

¶ Pœnæ

Index.

Pœnæ fiscales in Regno de regalibus esse dicuntur. Carau. Ritu 47. num. 4	Practica in regno hodie est quod testes in termino citati recipiantur etiam post terminum, & si elapso termino examinati nõ fuerint: sit tamen publicatio cum termino tot dierum. Carau. Ritu 146. num. 3. & 4
Pœnæ appellatio corporalem continet. Caraita, Ritu 79. numero 8	Practica circa liquidationem faciendam a carcerato. Carau. Ritu 166. num. 23
Pœnæ genus indicat crimen an sit capitale vel non. Carau. Ritu 109. num. 3	Practica super liquidatione a minore faciendam. vbi supra, numero 24
Pœnæ in Regno nunquam exiguntur, nisi concurrente interesse, de stylo. Carau. Ritu 168. num. 6	Practica quomodo creditori consulatur quando debitor est suspectus fugitiuus. Carau. Ritu 170. num. 1
Pœnam commutare vel remittere post sententiam solius principis est. Carau. Ritu 272. num. 11	Practica ad probandum quem esse hæredem. Carau. Ritu 181. numero 1
Populi appellatione qui contineantur. Cauens. Ritu 192. numero 1	Practica quando credatur instrumentis extra regnum confectis. Carau. Ritu 188. num. 1
Positiones in causis criminalibus non fiunt parte parti. Carau. Ritu 70. num. 8	Practica quomodo fideiubens pro clerico formaliter se obligare debet. Cum ratione. Carau. Ritu 200. num. 3
Positiones & articuli in quo differant. Caraita, Ritu 79. numero 1	Practica de sequestranda per curiam iurisdictione Baronis contumaciis pro delicto capitali. Caraita, Ritu 230. numero 21
Positioni criminosa an qui respondere teneatur. Carau. Ritu 300. num. 11	Practica accusandi contumaciam a reo actori. Carau. Ritu 226. numero 1
Posse indicimur post saluo honore, & absque magna difficultate possumus. Carau. Ritu 5. num. 3. fol. 8. & Ritu 18. numero 1	Practica qualiter citatio a iudice seculari contra clericum vel monachum faciendam sit. Caraita, Ritu 235. numero 2
Possessio seu quasi, & etiam detentatio in rei vendicatione ex parte rei interuenire debet. Caraita, Ritu 300. numero 1	Practica duplex arbitraria in probatione clericatus. vbi supra, numero 5
Possessio ciuiliis & dominium vel quasi ex parte actoris requiritur in rei vendicatione. vbi supra, num. 3	Practica & cautela super præsentatione scripturarum ante terminum. Carau. Ritu 242. num. 6
Possidens, seu pro possidente habetur qui dolo fecit quominus possideret. Carau. ibid. num. 2	Practica in Regno quando fabricato processu reus nõ possit condemnari, quid agendum, cum limitat. Carau. Ritu 248. num. 18
Post desertionem habetur ac si non esset appellatum. Carau. Ritu 264. num. 9	Practica quando transmissus fuit processus ad iudicem ad quem, factaque eius apertura. Caraita, Ritu 257. numero 4
Potestas procedendi ex officio a pœnæ impositione regularur. Carau. Ritu 68. num. 8	Practica quod a decreto detorquendo appellatio admittatur, & super sedeat in tortura, iuri communi est conformis. Carau. Ritu 259. num. 11
Potestas an cognoscere possit de iniuria sibi illata, vel eius familiari, & quid si est lis inter familiares. Cauens. Ritu 55. numero 6	Practica quando iudex appellationis expedit provisiones pro transmissione actorum. Carau. Ritu 260. nu. 16
Potestas an possit afflorem punire, remissiuæ. vbi supra, numero 7	Practica in regno in causa appellata quando confirmatur, vel deseritur, exequendam a iudice a quo. Caraita, Ritu 262. num. 5
Potestas secularis de clerico in quibus casibus cognoscat. Cauens. Ritu 235. num. 2	Practica super decreto quando per curiam causam desertam esse pronunciat. Carau. Ritu 264. num. 2
Practica quando fisci patronus aliquid sine præsentia procuratoris facere intendit. Carau. Ritu 15. num. 4	Practica Regni coram quibus hodie iudex suspectus sit allegandus. Carau. Ritu 265. num. 2
Practica super solemnitatibus a fisco inquisito designandis. Carau. Ritu 20. num. 4	Practica quando allegatur in absentia citati, & ipsius practica limitatio. Carau. Ritu 266. num. 2
Practica quæ seruatur ab actuario in subscriptione scripturæ per scribam scriptæ. Carau. Ritu 34. num. 2	Practica super exculatione personæ citatæ, cum amplificationibus limitationibus. Carau. Ritu 267. num. 3
Practica quando actuarius scribit diem lectæ sententiæ, quomodo scribere debeat. Carau. Ritu 37. nu. 6	Practica exceptionis opponendæ quando citatur aliquis re pertus alibi carceratus. Carau. Ritu 269. num. 14
Practica quando delicti pœna a lege, vel statuto expressa non est, sed arbitraria, non liberari inquisitos sub fidei iussoribus. Carau. Ritu 41. num. 15	Practica de prouidendo a iudice de tutore vel curatore in litem pupillis cum non habentibus. Carau. Ritu 291. numero 2
Practica, quando quis per clamidem recipiens carceratum, promittensque cum præsentare non præsentat, ad pœnæ executionem qualiter sit procedendum. Caraita, Ritu 44. numero 13	Practica super taxatione expensarum, cum limitationibus. Caraita, Ritu 298. numero 6. 182. & Ritu 210. numero 1
Practica super testium audientia committenda. Caraita, Ritu 69. num. 11	Practica pro examinandis mulieribus honestis in ciuilibus & criminalibus in Regno, cum ampliat. Caraita, Ritu 304. numero 1
Practica super termino dilationum. vbi supra, numero 14. eodem.	Practica in præsentando iudici causæ attestaciones alibi factas. Cauens. Ritu 86. num. 4
Practica repulsandi testes quomodo in Regno hodie sit sublata & inducta. Carau. Ritu 74. num. 1	Practica super præsentatione instrumenti debiti contra fidei iussorem. Cauens. Ritu 166. num. 4
Practica quando iudex in modicis causis ex non scripto procedit. Carau. Ritu 115. num. 1	Practica quod veniens cum sacco paratus non exigatur de pœna vnde sumpta sit. Cauens. Ritu 169. num. 1
Practica quando ad deponendum citatus respondere non vult, non curans comparere ter citatur, & pro confesso declaratur. Carau. Ritu 210. num. 1	Præambulum ad probandum quem esse hæredem quando, & quibus competat, & nunquid in præambula probatione per hæredem faciendam aduersæ partis citatio sit necessaria. Carau. Ritu 181. num. 4. & 5
Practica super accusatione contumaciæ lapsa triduo. Carau. Ritu 123. num. 8	
Practica quæ obseruetur super citato vno de tribus modis positus per Carau. Ritu 133. num. 3	
Practica quando est examinandus clericus in seculari iudicio. Carau. Ritu 144. num. 1	

††† 2 Præambu-

Præambulum quomodo fiat, & quid sit. Scagl. Ritu 163. num. 226
 64. fol. 228. & Ritu 282. num. 2 229
 ¶ Præcepta absolutoria vel condemnatoria an sint interlo-
 quutoria. Carau. Ritu 256. num. 4 142
 ¶ Præceptum iudicis factum inconfessum habet executionem
 paratam, & æquiparatur præcepto facto a notario
 sponte se obliganti cum iuramento. Carau. Ritu 166. nu-
 mero 33 86
 Præceptum quod debitori confesso fit quot dies excedere
 debeat, & ubi fieri possit, & quando oretentus, vel in scri-
 ptis. Carau. Ritu 187. num. 3 105
 ¶ Præco tubiæ loco subneçitur. Carauita, Ritu 38. nu-
 mero 2 25
 Prædicatio non potest alteri delegari, & quare. Carauita, Ri-
 tu 2. num. 18 4
 Prædictus ararij omnibus quæstoribus præponebatur, in
 cuius locum hodie magnus camerarius successit. Carau.
 Ritu 45. num. 4 31
 Præheminentia magnæ curiæ cõstitit in potestate torquen-
 di ex processu informatiuo, & quomodo extesa sit ad iu-
 stitiarum prouinciarum. Carau. Ritu 259. nu. 10 144
 Præiudicialia in Regno sunt sublata. Carau. Ritu 236. nu-
 mero 2 133
 Prælati multi sunt in Regno habentes terras sibi subditas,
 & qui sunt, remissive. Carau. Ritu 52. num. 4 38
 Prælatus an sit dominus bonorum ecclesiæ. vbi supra, nu-
 mero 7 7
 Præscriptioni, an possit renunciari. Carau. Ritu 167. nume-
 ro 35 52
 Præscriptioni an cum iuramento possit renunciari. vbi su-
 pra, num. 3 3
 Præsentatio scripturarum infra terminum coram scribis
 actuariorum etiam fit. Carau. Ritu 242. num. 2 136
 Præsentatio scripturæ die feriato an fieri possit. vbi supra,
 numero 3 3
 Præsentatio scripturæ actus iudicarius non est. ibidem, nu-
 mero 4 4
 Præsentatio literarum Magnæ Curiæ directarum fit a quo-
 cunque. Carau. Ritu 278. num. 3 165
 Præsentatio & liquidatio instrumenti idem sunt. Carau. Ri-
 tu 186. num. 2 104
 Præsentationi instrumenti præscribitur. Scagl. Ritu 263.
 numero 62 226
 Præsentia alicuius quum solum pro actus solemnitate re-
 quiritur, non ut eius consilio reguletur, sufficit eius præ-
 sentia, licet contradicat. Carau. Ritu 17. num. 3 15
 Præsidentes Regiæ cameræ nuquid ordinarij vel delegati
 dicantur. Carau. Ritu 265. num. 28 151
 Præsides de iure communi officiales in sua prouincia delin-
 quentes punire debent. Carau. Ritu 49. num. 1 35
 Præueniens Actor, præuentus Reus dicitur. Carauita, Ri-
 tu 190. num. 3 108
 Præuenti creditorem denegatur audientia. vbi supra,
 numero 7 7
 Præuentio, si apparet de prioritate præuentiois per horas,
 nunquid adhuc non operabitur tanquam facta eodem
 die. Carau. Ritu 186. num. 4 105
 Præuentio in materia iurisdictionis qualiter fiat. Carau. Ri-
 tu 181. num. 1 107
 Præuentio in materia iurisdictionis per citationem induci-
 tur. Carau. Ritu 205. num. 16 117
 Præuentio minoris pœnæ affectatæ procurata ab vno iudi-
 ce, non prodest delinquenti quin possit ab alio iudice
 puniri. Carau. Ritu 269. num. 23 157
 Præuentio locum habet inter plures iudices cumulatiam
 iurisdictionem habentes. Carauita, Ritu 295. nume-
 ro 18 175
 Præuentio per citationem quando inducatur. Cauens. Ri-
 tu 168. num. 3 204
 Præuentio fit per citationem, & in ipsa præuentioe dies,
 non hora consideratur. Cauens. Ritu 189. nu. 1. & 2 205

Prin-

Principalis offensus si remittat, an alij admittantur. Carau.
 Ritu 191. num. 10 109
 Principalis non potest renunciare nisi in sui præiudicium.
 vbi sup. num. 11 108
 Principalis nunquid post conclusum in causa interrogari
 possit. Cauens. Ritu 93. num. 1 198
 Principalis creditor & cessionarius habent idem ius exe-
 quutionum. Cauens. Ritu 286. num. 5 214
 ¶ Principium responsiones in fine cuiusque articuli in
 scriptis redigendæ sunt. Carau. Ritu 79. num. 6 52
 ¶ Principi a priuato aliquid absque salario habere non li-
 cet. Carau. Ritu 95. num. 8 60
 ¶ Principis sententiæ ex iracundia latæ pro quanto tem-
 pore sit diffenda exequutio. Carauita, Ritu 259. nume-
 ro 4 144
 ¶ Priuata personæ quæ dicantur. Carauita, Ritu 103. nu-
 mero 1 63
 ¶ Priuilegia indulta viduis ac pupillis an in diuitib. locum
 habeant. Carau. Ritu 19. num. 11 18
 Priuilegia viginti indulta viduis pupillis, miserabilibusque
 personis. vbi sup. num. 18 18
 Priuilegia miserabilibus personis concessa eis denegantur
 si propria culpa in miseriam deuenerint. ibidem, nume-
 ro 23 10
 Priuilegia a Regibus concessa sunt perpetua regulariter, re-
 uocarique non possunt. Carau. Ritu 46. nu. 25 33
 Priuilegia Baronum quid eis tribuant. Carau. Ritu 49. nu-
 mero 12 35
 Priuilegia personalia cum personis extinguuntur. Carau.
 Ritu 228. num. 16 125
 Priuilegia concessa remunerationis causa in vim contra-
 ctus transfuerunt. Cauens. Ritu 46. nu. 6 193
 Priuilegia concessa priuilegiatis personis quæ sint. Cauens.
 Ritu 67. num. 7 196
 Priuilegia doctoratus, remissive, Cauens. Ritu 101. nume-
 ro 13 198
 Priuilegia ius tertij quanto minus possunt, lædere debent.
 Cauens. Ritu 287. num. 16 215
 Priuilegia quinquaginta septem paupertatis remissive. Ca-
 uens. Ritu 290. nu. 9. cum plurib. seq. 216. & 217
 ¶ Priuilegiati qui sint. Cauens. Ritu 67. nu. 6 196
 ¶ Priuilegiatis quibus permittitur fori electio an eius varia-
 tio permittatur. Carau. Ritu 233. num. 8 129
 ¶ Priuilegiatus si comode vti non poterit suo priuilegio an
 familia gaudebit. Carau. Ritu 46. num. 28 33
 Priuilegiatus contra priuilegium fori electionem non ha-
 bet. Carau. Ritu 228. num. 3 124
 Priuilegiatus contra non priuilegiatum in electione fori
 quando perhorrescentiam aduersarij iurare debet. vbi
 sup. num. 4 124
 Priuilegiatus contra priuilegiatum priuilegio an utatur.
 Cauens. Ritu 71. num. 6 197
 Priuilegiatus ut trahat priuilegiatum, exigitur quod per-
 horrescat. Scagl. Ritu 46. num. 2 222
 ¶ Priuilegijs omnibus per derogatum clausulam deroga-
 tur, cum limit. Cauens. Ritu 46. num. 3 197
 ¶ Priuilegio. l. ad egregias. ff. de iureiur. nunquid renuncia-
 ri possit. Carau. Ritu 142. num. 10 75
 Priuilegio fori, suoq; priuilegio quilibet renunciare potest
 præter clericum. Carau. Ritu 228. num. 2 124
 Priuilegio miserabilibus personis concessio renunciari mi-
 nime potest, cum ratione. Carau. Ritu 131. nu. 4 128
 Priuilegio. l. j. C. quando imper. inter pupil. & vid. ecclesia
 gaudere quando & in quibus casibus valeat. Carau. Ri-
 tu 233. num. 2 129
 Priuilegio cum clausula, non obstante eorum, an possit de-
 rogari. Scagl. Ritu 46. num. 9 222
 ¶ Priuilegium concessum viduis intelligitur de honestis, &
 pudicis. Carau. Ritu 19. num. 7 17
 Priuilegium & consuetudo parificantur. Carau. Ritu 43.
 numero 7 28

Priuilegium specialiter concessum a statuto sublatum
 non intelligitur. Carau. Ritu 166. num. 2 85
 Priuilegium eligendi forum Magnæ Curiæ quibus olim
 concederetur, & nunc concedatur. Carauita, Ritu 229.
 numero 6 126
 Priuilegium electionis fori quibus competat. Carau. Ritu
 233. num. 1. & quod non Iudææ, & hæreticæ late dicit
 in principio commenti. 129
 Priuilegium quid sit, & aliqua de priuilegio. Cauens. Ritu
 46. num. 4 & 14 193. & 194
 Priuilegium iuratum per generalem clausulam derogato-
 riam non tollitur, vbi sup. num. 8 126
 Priuilegium speciale per generalem legem non tollitur. ibi-
 dem, num. 9 126
 Priuilegium primum in dubio non reuocatur, orta dubie-
 tate per posterius. vbi sup. num. 10 126
 Priuilegium clericale qualiter probetur. Cauens. Ritu 235.
 numero 8 208
 Priuilegium lex est. Cauens. Ritu 287. num. 6 215
 Priuilegium moratoriarum ad hæredes non transit. vbi supra,
 numero 15 126
 Priuilegium quando extenditur ad habitantes. Scagl. Ritu
 46. num. 1 222
 Priuilegium ad beneplacitum non potest reuocari. vbi su-
 pra, num. 3 126
 ¶ Prius, id est per diem, & hora non est in consideratione.
 Cauens. Ritu 197. num. 3 207
 ¶ Pro iurifurandi violatione dirimuntur domus. Carau. Ri-
 tu 270. num. 3 157
 ¶ Probatio qualis sufficiat ad excludendum viduam ab ele-
 ctione fori ratione vitæ anterioris inhonestæ. Carau. Ri-
 tu 19. num. 27 19
 Probatio per famam semiplena est, & dicto vnus testis
 æquiparatur. Carau. Ritu 41. num. 4 28
 Probatio per famam quando, & quibus concurrentibus
 indicium faciat ad torturam. vbi sup. nu. 8 126
 Probatio facta post terminum, vel paucos dies incontinen-
 ti in termino facta esse censetur. Carauita, Ritu 149. nu-
 mero 2 77
 Probatio per publicum instrumentum aut authenticam scri-
 pturam dicitur probatio in promptu. Carau. Ritu 174.
 numero 1 99
 Probatio per instrumentum realis probatio dicitur, pluri-
 busque modis etiam. vbi sup. num. 2 126
 Probatio præambula facienda per hæredem nunquid necesse-
 sario requirat aduersæ partis citationem. Carau. Ritu
 181. num. 5 102
 Probatio clericatus coram seculari iudice ad quid fiat. Ca-
 rau. Ritu 235. num. 6 131
 Probatio per testes & per scripturas æquiparatur. Carau. Ri-
 tu 275. num. 17 162
 ¶ Probationes faciendæ super fugæ suspitione an die feria-
 to fieri etiam possint. Carau. Ritu 170. nu. 12 97
 Probationes in causa principali ante litem contestatam
 non admittendæ. Carau. Ritu 294. num. 9 174
 Probationes factæ sine termini datione an valeant. Cauens.
 Ritu 69. num. 1 196
 Probationes in criminalibus an sint necessario dandæ. vbi
 sup. num. 2 126
 Probationes legitimæ quæ sint. Cauens. Ritu 189. nu-
 mero 10 205
 Probationes per testes & scripturam æquiparantur. Ca-
 uens. Ritu 235. num. 20 208
 ¶ Probationis nullum genus exequutionem paratam ha-
 bet. Carau. Ritu 166. num. 32 86
 ¶ Proceci non potest pro verbis iniurijs per curiam ex of-
 ficio ad partis denunciam, sed per libellum, cum limit.
 Carau. Ritu 311. num. 7 189
 ¶ Processu infra termino abbreviatum ad iudicem ad quæ
 non presentato, transit sententia in rem iudicatam.
 Carau. Ritu 251. num. 5 140

††† 3

¶ Procc-

Index.

Processus criminales & civiles quomodo hodie Neapoli conferuntur. Carau. Ritu 96. num. 4 59
 Processus nulliter factus per pupillum quomodo conuallidetur. Carau. Ritu 294. num. 7 174
 Processus vere per citationem inchoat. Carauita, Ritu 299. numero 2 182
 Processus si post legitimum tempus presentabitur, ante tamen declarationem desertionis, an ex eisdem actis reuidebitur. Canen. Ritu 260. num. 2 211
 Processus nullus, est quando citatio est nulla. Cauen. Ritu 289. num. 5 216
 Processus contra pupillum & eius tutorem solemnibus non adimpletis est nullus. Cauen. Ritu 294. nu. 3 218
 Processus incipit ab apertura. Scagl. Ritu 6. nu. 3 219
 Processus si non presentatur infra quinquaginta dies, videtur in sacro consilio. Scagl. Ritu 260. nu. 14 228
 Procurator fisci aliquid sine fisci advocati consilio faciens id quod facit non tenet. Carau. Ritu 17. nu. 1 15
 Procurator fisci in iure tripliciter reperitur. vbi supra, numero 5 16
 Procurator patrimonij & fiscalium quomodo differant. ibid. num. 6 eod.
 Procurator Cesaris quis dicatur, & quare, qui aliquando fisci etiam dicitur procurator. vbi supra, numero 8. & 9. eodem.
 Procurator & Aduocatus fisci ad paria iudicantur. Carau. Ritu 18. num. 6 eod.
 Procurator an possit interuenire in crimine vsurario. Carau. Ritu 21. num. 8 20
 Procurator in criminalibus causis infra relegationem poenam ingerentibus regulariter interuenit. Carau. Ritu 91. num. 1 57
 Procurator non interuenit in crimine iniuriarum criminaliter moto. vbi supra, num. 2 eod.
 Procurator cum potestate substituendi an facta substitutione desinat esse procurator. Carauita, Ritu 106. numero 4 63
 Procurator ad litem cum potestate substituendi, ante litem contestatam non substituit, & quare. Carau. Ritu 107. num. 1. & fallit in duob. casib. num. seq. eod.
 Procurator dominus litis quando & per quod efficiatur. vbi supra, num. 2 eod.
 Procurator ad negocia an ad sui libitum substituatur. cum limitat. vbi supra, num. 3 eod.
 Procurator factus, lite per dominium contestata, an possit substituere. vbi supra, num. 10 eod.
 Procurator quare non admittitur in criminalibus causis. Carau. Ritu 108. num. 1 64
 Procurator in criminalibus admittitur quando tractatur de poena infra relegationem, in vniuersitate, in muliere coniugata, & in personis illustribus. vbi supra, numero 2 eod.
 Procurator in causis civilibus admittitur regulariter ad totam causam. Carau. Ritu 109. num. 1 eod.
 Procurator sine speciali mandato non admittitur ad ea per quae dominus in poenam incidere posset. Carauita, Ritu 170. num. 21 97
 Procurator in actione criminali de periurio an cum speciali mandato tam ex parte Actoris quam Rei admittatur. Carau. Ritu 182. num. 2 103
 Procurator non admittitur in criminalibus vbi veniret imponenda poena ultra relegationem. Carau. Ritu 182. numero 3 eod.
 Procurator in criminalibus admittitur etiam ultra relegationem in clerico agente citra poenam sanguinis, & in muliere honesta persona. vbi supra, num. 4 eod.
 Procurator sine speciali mandato, nec coniuncta persona etiam non admittuntur in Magna Curia. ibidem, numero 5 eod.
 Procurator quo casu sine mandato admittitur. vbi supra, numero 6 eod.

Procurator generalis an possit comparere pro personis priuilegiatis ad eligendum & variandum forum. Cauen. Ritu 228. num. 19 125
 Procurator specialis constitutus a persona priuilegiata ad eligendum forum, an possit iurare de perhorrescentia. vbi supra, num. 20 eod.
 Procurator non admittitur in criminalibus ex parte Rei a relegatione supra. Carau. Ritu 269. num. 8 155
 Procurator rei conuenti super rei vendicatione interrogatus si principalis possidet, qualiter respondebit. Carau. Ritu 300. num. 12 183
 Procurator ad deponendum pro domino, an possit constitui. Cauen. Ritu 93. num. 2 198
 Procurator in quibus casibus non possit interuenire. Cauen. Ritu 197. num. 4 207
 Procurator legitime constitutus idem operatur quod curator. Cauen. Ritu 201. num. 3 eod.
 Procurator in crimine laesae maiestatis an possit comparere. Cauen. Ritu 269. num. 2 212
 Procurator si ad excipiendum fuit admissus, nunquid acta cum eo facta valeant. vbi supra, num. 3 eod.
 Procurator si in criminalibus admittitur, & dubitatur de mandato, promittit de rato. ibid. num. 4 eod.
 Procuratoris officium vilissimum est, diuersum in procuratore Cesaris. Carau. Ritu 17. num. 9 16
 Procuratoris & Aduocati fiscalis distinctio, quod eadem sit. vbi supra, num. 10 eod.
 Procuratoris falsi exceptio quando cunctis opponitur. Carau. Ritu 107. num. 6 63
 Procuratoris illegitimi persona per partis taciturnitatem legitimitur. vbi supra, num. 8 eod.
 Producentis testes, si dicat expensas per se vel per alium dictum eis ministraturum, an debeat etiam depositum facere. Carau. Ritu 140. num. 8 74
 Producentis instrumentum, si literas testimoniales etiam produxit illud qui instrumentum scripsit publicum esse notarium, pars aduersa dicat tale instrumentum non esse manu illius scriptum, an sufficiat dictae literae, an etiam de eius manu erit probandum. Carau. Ritu 188. numero 11 106
 Producenti instrumentum extra Regnum confectum quando credendum sit. Carauita, Ritu 188. numero 5. eodem.
 Professio monachatus qualiter fiat, & quod per eam monasterium acquirit ius in monachum. Cauen. Ritu 235. numero 22 208
 Prohibere non potens non incidit in poena non reuellando, nisi delictum esset committendum contra eum cuius conscius delicti erat subiectus. Cauen. Ritu 4. numero 1 192
 Prohibitus alienare pro interesse tertij nunquid etiam delinquendo alienare prohibitus intelligatur. Carau. Ritu 132. num. 6 70
 Prohibitus aduocare potest consulere in camera. Scagl. Ritu 18. num. 12 221
 Prohibitus appellare an etiam supplicare prohibeatur. Cauen. Ritu 120. num. 11 200
 Promissio facta in diuersis locis quomodo intelligatur. Scagl. Ritu 163. num. 26 225
 Promittens aliquem in iudicio sistere ob criminalem causam nunquid certam poenam promittere cogatur. Carau. Ritu 44. num. 9 30
 Promulgare, id est sententialiter legere. Carau. Ritu 37. numero 7 25
 Pronunciatio a qua non est appellatum firmat iurisdictionem iudicis ordinarij etiam contra non subditos. Carau. Ritu 233. num. 18 130
 Pronunciatum quando dicatur. Scaglio. Ritu 260. numero 2 227
 Protestatio facta debitori debitoris quod non soluat, quid operetur. Scagl. Ritu 163. num. 29 225

Prote-

Index.

Protestatio conseruat substantiam. Scaglio. Ritu 260. numero 22 228
 Protocolum quid sit. Scagl. Ritu 263. num. 15 224
 Publicae vilitati priuatorum conuentione non derogatur. Carau. Ritu 248. num. 9 138
 Publicatio fieri non debet parte non vocata. Carau. Ritu 72. numero 1 48
 Publicatio in causa quare fiat. vbi supra, num. 3 eod.
 Publicatio est de ordine iudicij. ibid. num. 4 eod.
 Publicatio testium an de substantia vel iustitia sit. vbi supra, numero 11 eod.
 Publicatio facta parte non citata, vel die feriata, an testes examinari impediatur. ibid. num. 15 eod.
 Publicatio in causa potest diuersimode fieri. Carauita, Ritu 86. num. 1 55
 Publicatio, an in quolibet actu fieri possit. vbi supra, numero 2 eod.
 Publicatio cum termino tot dierum, vt iudici magis placuerit, an & quomodo fieri possit, lapsa termino ad examinandum testes citatos intra terminum. Carau. Ritu 149. num. 4 76
 Publicatio in causa an sit necessaria. Cauensis, Ritu 86. numero 1 197
 Publicatio per iudicem reuocari potest, & quando reuocata censetur. vbi supra, num. 6 198
 Publicatio ad instantiam tertij fieri non potest. ibid. numero 7 eod.
 Publicatione non facta si causa expediatur, nunquid sententia sit nulla. Carau. Ritu 72. num. 7 48
 Publicationes testium quomodo fiant in Regno. Carau. Ritu 74. num. 2 49
 Publicationis omissio nunquid vitiet processum ipso iure. cum limitat. Cauen. Ritu 86. num. 2 197
 Pupilli an inter tutoris coniunctos connumerentur. Cauen. Ritu 192. num. 9 206
 Pupillus si cum vidua vel alia miserabili persona litigat, Aduocatus pauperum quem defendere debeat, & qua ratione. Carau. Ritu 23. num. 11 20
 Pupillus laesus laesione enormi, an possit se absolueri a iuramento & petere restitutionem in integrum. Carau. Ritu 175. num. 22 163
 Pupillus in iudicio nisi cum curatore non admittitur. Carau. Ritu 291. num. 4 173
 Pupillus quis dicatur, remissus. Cauen. Ritu 68. num. 6. fol. 198. & Ritu 233. num. 1 207
 Purgare contumaciam tria in se continet. Carau. Ritu 65. numero 6 41
 Purgatio morae in conditionibus an locum habeat, & quid hodie seruet sacrum consilium Neapolitanum in hoc. Carau. Ritu 173. num. 5 99
 Purgatio contumaciae continet tria. Cauen. Ritu 220. numero 1 207
 Purgationi morae renunciari potest. Carau. Ritu 173. numero 4 99

Quaestor de iure civili vniuersum, aliter de iure canonico significat. vbi supra, num. 5 31
 Quaestor antiquitus dicebatur qui nunc Aerarius in regno vocatur. Scagl. Ritu 9. num. 1 220
 Quaestor erogabat pecuniam publicam. vbi supra, nu. 4. eod.
 Quaestores avarij qui. vbi supra, num. 6 eod.
 Quaestura erat prima senatoris dignitas. Scagl. Ritu 9. numero 3 eod.
 Quales fidei iussores qui ad presentandum inquisitum presentantur esse debeant. Carau. Ritu 44. num. 10 30
 Qualitas quae fundat aut priuat debet ante omnia probari. Carau. Ritu 275. num. 20 163
 Qualitates delictorum sunt in magna consideratione pro augenda vel minuenda poena. Cauen. Ritu 276. numero 7 213
 Quando pro actu perficiendo aliquid a lege pro forma requiritur, si in specie non fiat, per aequipollens adimpleri non sufficit. Cauen. Ritu 287. num. 9 215
 Quando instrumentum est ultra libram, & presentatur infra libram, vt rum sufficiant duo testes. Scagl. Ritu 163. numero 3 224
 Quando & quomodo imbreuiatura reassumi possit & renouari. vbi supra, num. 11 eod.
 Quando instrumentum continet quantitatem incertam quomodo potest liquidari. ibid. num. 13 eod.
 Quando potest liquidari instrumentum. vbi supra, numero 14 eod.
 Quando creditor possit recusare pecuniam oblatam & quando non. ibid. num. 31 225
 Quando creditor teneatur consignare debitori instrumentum debiti. vbi supra, num. 32 eod.
 Quando creditor est in mora cum vno ex obligatis in solidum an sit in mora cum alijs. ibid. num. 33 eod.
 Quando debitor carceratus alij debet, quid agendum. vbi supra, num. 34 eod.
 Quando soluitur adiecto, an debitor remaneat obligatus. in eod. num. 52 226
 Qui recedere non potest, carceratus dicitur. Carau. Ritu 47. num. 15 33
 Qui vult consequens concedit necessario suum antecedens. Carau. Ritu 170. num. 13 96
 Qui contumax est, statim non resectis expensis non est audiendus. Carau. Ritu 211. num. 3 120
 Qui sint & quot numerandi inter miserabiles personas, remissus. Carau. Ritu 233. num. 6 129
 Qui potest eligere potest & variare, & varians eligere dicitur. vbi supra, num. 9 eod.
 Qui ad custodiam tenetur satis erit si faciat quod potest. Carau. Ritu 311. num. 16 189
 Quibus personis primum, & secundum beneficium ad plenius probandum competat. Carauita, Ritu 152. numero 3 77
 Quid sit quando venit presentandum extra Regnum instrumentum infra vnciam. Scagl. Ritu 163. nu. 46 226
 Quid fiat circa instrumentum presentatum vbi allegatur satisfactio. vbi supra, num. 47 eod.
 Quid fiat si in margine instrumenti reperitur cassatio. ibid. numero 54 eod.
 Quid fiat si in instrumento opponitur compensatio. vbi supra, numero 55 eod.
 Quid fiat si aliud apparet in protocollo, & aliud in instrumento. ibid. num. 58 eod.
 Quidam substitutus a procuratore ante litem contestatam non habente in specie potestate substituendi ante litem contestatam, pars in principio litis de inutilitate substitutionis opposuit, nihil dicendo, cum eo in causa processit ad expeditionem vsque, in qua de actorum nullitate opponit, quia contra Ritus formam facta, ratificat hoc principalis, quis iuris. Carau. Ritu 107. num. 4 62
 Quotationibus duabus factis, num duplicata solutio censetur. Cauen. Ritu 2. num. 3 191

++++ 4 Quili-

Index.

Quilibet pro suo interesse exceptiones omnes opponere potest. Carau. Ritu 166. num. 72	88
Quilibet citatus comparere tenetur, suasque allegare exceptiones, & nunquid iuramentum excludat debitorem a beneficio praevencionis. Carau. Ritu 168. num. 1	93
Quilibet de populo admittitur ad accusandum in publicis delictis, cum limitat. Cauen. Ritu 41. num. 17	193
Quis contra proprium iuramentum venire non potest. Carau. Ritu 166. num. 43	87
Quis coram secundo iudice soluendo penam purgavit contumaciam, an & aliam contumaciam coram suo iudice ubi contumax est purgabit. Carau. Ritu 205. nu. 7	119
Quis non debet ex eo fructum consequi quod impugnavit. Carau. Ritu 152. num. 10	141
Quis habuit sententiam in fauorem, pendente supplicatione, executionis petiit, nunquid cauere debeat. vbi sup. numero 11	cod.
Quis actus in summarijs causis sit loco litis contestationis. Carau. Ritu 288. num. 43	172
Quis reuelare secreta quando teneatur, & qua poena reuelans puniatur. Cauen. Ritu 4. num. 3	192
Quot summae sunt in vna sententia tot sunt capitula. Carau. Ritu 257. num. 12	143
Quot modis appellatio deseritur. Scagli. Ritu 6. numero 8	220
R	
Ata pro portione sumitur. Carauita, Ritu 9. numero sexto	11
Ratio eadem vbi militat ibi idem ius est statuendum. Carau. Ritu 11. num. 8	13
Ratio quare cause omnes in regno sunt summariae. Carau. Ritu 93. num. 2	59
Ratio quare in antiqua obligatione partis citatio requiratur. Carau. Ritu 128. num. 5	70
Ratio legis vel statuti legem ipsam & quamlibet dispositionem ampliare debet. Carauita, Ritu 287. numero de cimoquinto	169
Ratio vbi est favorabilis ad similem casum est extendenda. Carau. Ritu 288. num. 42	172
Ratio eadem vbi militat, militabit eadem iuris dispositio. Carau. Ritu 195. num. 10	175
Re peruenta ad personam immunem, cessat collectarum exactio. Carau. Ritu 229. num. 5	126
Reaccusatio eadem die facta quare permittatur. Carau. Ritu 193. num. 3	110
Recusatio nunquid locum habeat contra nepotes Accusatoris, ad instantiam accusati vel nepotum. vbi sup. numero 7	110
Reatus omnem excludit honorem. Carau. Ritu 230. numero 1	127
Recessus a iure communi est regulariter prohibitus. Carau. Ritu 230. num. 9	cod.
Reclamare est superiores adire. Scagli. Ritu 260. numero 5	227
Reclamationes & supplicationes idem sunt. Carau. Ritu 252. num. 17	141
Recognitio signi quando fiat. Scagli. Ritu 236. numero 2	227
Reconueniri clericus an possit coram iudice laico. Scagl. Ritu 66. num. 3	222
Reconuentio in criminalibus inter laicos locum habet. Carau. Ritu 67. num. 13	43
Reconuentio cessat facta coram non iudice conuentionis. vbi sup. num. 14	cod.
Reconuentio cessat in agente pro deposito, & in reconueniente excommunicato. ibid. num. 15. cum pluribus sequent.	cod.
Reconuentio num in actione de periurio locum habeat. Carau. Ritu 182. num. 11	103
Reconuentio in criminalibus locum habet, quod fallit in multis casibus. vbi sup. num. 12	cod.
reconuentio quomodo procedat. Scaglio. Ritu 67. numero 1	222
reconuentio non habet locum coram arbitro. vbi sup. numero 2	cod.
reconuentio non habet locum in causa criminali. ibid. numero 5	cod.
reconuentio locum habet non tantum in Magna Curia, sed in quocunque iudice ad actoris instantiam delegato. Carau. Ritu 67. num. 5	43
reconuentio locum habet in quacunque parte iudicij donec ipsum iudicium durat. vbi sup. num. 6	cod.
reconuentio locum habet in quibuscunque iudicijs tam ordinarijs quam summarijs, & si quilibet reconuentus a lite per eum mota desistere gratia reconuentionem impediendi. ibid. num. 7. & 8	cod.
reconuentionis duplex est ratio, quare permittitur contra Actorem & reum. Carau. Ritu 67. num. 4	42
recusatio iudicis & appellatio a pari procedunt. Carau. Ritu 265. num. 19	151
recusatio indifferenter allegata non valet. Cauen. Ritu 265. num. 6	211
recusationis exceptio quando & quo ordine opponitur. vbi sup. num. 5	cod.
reclitus omnis ad ius commune favorabilis est, recessus vero odiosus. Carau. Ritu 311. num. 14	189
regens & locum tenens Magnae Curiae an sint idem vel differant. Carau. Ritu 162. num. 1	93
regens Magnae Curiae an constituat sibi locum tenentem. Carau. Ritu 178. num. 1	165
regiae camerae summariae quod proprium officium hodie sit. Carau. Ritu 57. num. 4	40
Regis bona quaedam sunt patrimonialia, & quaedam fiscalia. Carau. Ritu 17. num. 7	15
Regula legis si quando. C. de testi. limitatur. Cauen. Ritu 181. num. 2	205
Regum, & ceterorum principum vxores vicariae factae, an iurisdictionem habeant. Carau. Ritu 1. num. 34	2
Rei appellatio est latior quam pecuniae. Carau. Ritu 25. numero 2	21
Rei vendicationis quatuor species, & contra quos quilibet sit intentanda. Carau. Ritu 300. nu. 6	182
Relatio fit communib. impensis. Scagl. Ritu 84. nu. 2	223
Relatione cause facta post conclusum, restitutio in integrum non admittitur. Cauen. Ritu 296. nu. 1	218
Relationi nunciij citantis in dubio standum erit. Carau. Ritu 269. num. 21	156
Relationis forma iudicis pedanei. Scagl. Ritu 123. nu. 3. & ibi etiam quod relatio reuideret ex eisdem actis. numero 4.	223
Relaxationis cognitio circa capturam de facto factam spectat ad Magnam Curiam. Cauen. Ritu 39. nu. 3	192
Remedia duo oriuntur ex sententia, & quae. Carau. Ritu 262. num. 10	147
Remedium supplicationis quando locum habeat. Carau. Ritu 252. num. 7	141
Remissio clericis a seculari iudice ad ecclesiasticum quando libere, & quando sub fida custodia sit facienda. Carau. Ritu 235. num. 7	131
Remissio peccati delinquendi audaciam non praebat. Carau. Ritu 272. num. 15	159
Remissio facta per procuratorem offensi, an sufficiat, ad compensationem. Carau. Ritu 275. num. 7	162
Remissio iniuriae per Monachum vel clericum cum consensu Abbatis vel Episcopi num Ecclesiae praedictae. vbi supra, num. 31	163
Remissio parris, an sit necessaria in compositione fienda cum curia pro delicto non consumato. ibi. nu. 36	cod. 163
Remissio pro damnis clandestinis facta in regno pro solutione facta Baricellis campaniae qualiter sit intelligenda. Carau. Ritu 311. num. 10	189
Remissio fit vbi peritur. Scagl. Ritu 46. num. 7	222

Remissio

Index.

Remissio quid operetur, & quando intelligatur facta. Scagli. Ritu 267. num. 2	229
Remissione clericis cum ignominia facta, index tenetur lege Julia de vi. Carau. Ritu 235. num. 9	131
Remissione iniuriae per dissimulationem facta, an damna, expensae, & interesse remissa videantur. Carauita Ritu 275. numero 4	162
Remissione in mortis articulo facta, quid remissum censetur. Carau. Ritu 275. num. 10	162
Remissionem a principali habens compositus, & absolutus nunquid ad aliorum instantiam molestabitur, remissive. Carau. Ritu 191. num. 12	109
Remissiones factae a tutore absque decreto & causa cognitione an valeant. Carau. Ritu 275. num. 21	163
Renunciatio quae verba exprimere debeat in renunciatio ne. Carau. Ritu 275. num. 5	162
Renunciatio de iure civili vel canonico, an renunciatio etiam cum iuramento obstat, cum rationibus. Carau. Ritu 166. num. 44	88
Renunciatio cessionis honorum facta, an & quando valeat. Carau. Ritu 179. num. 4	102
Renunciatio vasalli sibi praedicta, non suo baroni, tacite nec expresse. Carau. Ritu 205. num. 7	117
Reo ante reconuentionem non est ius quaesitum. Carau. Ritu 67. numero 9	43
Repulsio odiosa dicitur, & in odiosis propterea non danda. Carau. Ritu 71. num. 5	47
Repulsio magis ad differendum quam ad defendendum peti videtur. Carau. Ritu 73. num. 6	50
Repulsio species defensionis dicitur. Carau. Ritu 144. nu. 8. 76	76
Repulsio testium, an infra terminum dati ad probandum fieri possit. Carau. Ritu 282. num. 1	165
Repulsio quando concedatur in crimine manifesti vsurarij. Cauen. Ritu 199. num. 8	206
Repulsio dicitur recusatio. Scagl. Ritu 73. num. 1	223
Repulsio non conceditur in primo termino. vbi supra numero 6	cod. 223
Repulsio conceditur in primo termino in causis criminalibus. ibid. numero 7	cod. 223
Repulsio scripturarum productarum ante publicationem quando possit fieri. vbi supra num. 8	cod. 223
Repulsio in causis summarijs non conceditur. ibidem numero 11	cod. 223
Repulsio quid sit. Scagl. Ritu 276. num. 1	229
Repulsio non competit fisco. vbi supra num. 3	cod. 229
Repulsio scripturarum, an & quando concedatur lapsi termino. ibid. num. 4	cod. 229
Repulsio articuli infra terminum ad probandum datum non miscetur cum articulis causae principalis, & poena secus facientis. Carau. Ritu 282. nu. 2	166
Requisita in tutore ante administrationem quando, & in quibus requirantur. Carau. Ritu 275. num. 25	163
Requisita in accusatione, & denunciatione. Cauen. Ritu 41. numero 6	193
Requisita ut quis pro confesso habeatur, remissive. Cauen. Ritu 70. nu. 1. fol. 198. & ut quis pro confesso habeatur tradit quatuor requisita. idem Cauen. Ritu 120. numero 13	200
Requisita ut aliqua scriptura dicatur instrumentum. Cauen. Ritu 166. numero 9	202
Requisita in accusatione vsurariae prauitatis. Carau. Ritu 237. numero 2	209
Rescriptum impetratum contra stylum curiae est falsum. Scagl. Ritu 54. num. 4	222
Respondere quibus casibus quis recusabit. Cauen. Ritu 120. numero 15	200
Responsio per verbum, credit, aduersarium ab onere probandi releuat. Carau. Ritu 70. num. 5	47
Responsiones super articulis fieri debent per verbum credit, vel non credit. Carau. Ritu 70. num. 4	47
Responsiones super articulis faciendae non solum a principalibus, sed ab eorum procuratoribus speciale mandatum habentibus fieri possunt. vbi supra nu. 6	cod. 47
Responsiones principalium in fine cuiusque articuli in scriptis redigendae sunt. Carau. Ritu 79. num. 6	52
Restitutio aduersus fori declinatoriam denegata minori non conceditur. Cauen. Ritu 71. num. 4	197
Retinens mulierem libidinis causa vel baunitum, priuatum carcerem non committit. Cauen. Ritu 56. numero 7	197
Reuelans curiae secreta qua poena plectendus erit si priuatus erit, quae si erit officialis regis siue Baronis. Carauita Ritu 3. num. 16	6
Reus in vili rei vendicatione interrogatus, si possidet, qualiter respondeat. Carau. Ritu 300. num. 10	182
Rex est summus magistratus, & iudex iudicum. Carau. Ritu 19. numero 5	17
Rex concedendo vel derogando quae concedere vel quibus derogare intelligatur. Carau. Ritu 49. nu. 17	36
Rex spiritum vitae perempte instantiae inflare potest. Carauita Ritu 248. num. 5	138
Rex, & eius praefectus praetorio desertam appellationem admittere possunt. Carau. Ritu 260. num. 5	145
Rex in regno, an proprie fiscum habeat. Carauita Ritu 2. numero 9	191
Ritus & obseruantia, an sint idem, vel inter se differant. Carau. Ritu 1. num. 6	1
Ritus definitio duplex. vbi supra num. 9	cod. 1
Ritus, & consuetudo, an & in quo differant. ibidem, numero 10	cod. 1
Ritus, consuetudo, & mos aliquando idem important. vbi supra numero 11	2
Ritus poethymologia. ibid. num. 12	cod. 2
Ritus lex non scripta dicitur. vbi supra num. 13	cod. 2
Ritus centesimi vigesimo octauo decisio limitatur per Carauitam ut in ipso. num. 9. 10. & 11	1
Ritus centesimus septuagesimus nonus interpretationem a iure communi recipere debet. Carau. in ipso. nu. 3. 102	102
Ritus centesimus octuagesimus sextus factus fuit ad tollendas calumnias circa prioritatis horarum probationem, quae reprobantur. Carau. Ritu 186. num. 6	105
Ritus quare in regno introduxerit posse procedi in causis omnibus iuris solennitatibus. Carau. Ritu 288. numero 29	171
Ritus ducentesimus octuagesimus nonus correctus reperitur quo ad criminales causas. Carau. in ipso. nu. 1	172
Ritus ducentesimus nonagesimus primus dispositio non seruatur. Carau. in ipso. num. 1	173
Ritus voluminis rituum, & omnia, quae in magna curia seruuntur in caeteris curijs Regni seruari debent. Cauen. Ritu 1. numero 1	191
Ritus definitio. Cauen. vbi supra nu. 6	191
Ritus ducentesimus octuagesimus octauus, an locum habeat in criminalibus. Cauen. in ipso. num. 1	215
Ritus ducentesimus nonagesimus de quo iure cesso loquatur, principaliter, vel accessorie. Cauen. in ipso Ritu 290. numero 2	216
Ritus quis dicatur. Scagl. Ritu 1. num. 1	219
Ritus sunt multi, qui non reperiuntur ascripti in volumine rituum, qui sunt nulli, nisi post hos fuissent introducti, vbi supra num. 2	cod.
Ritus Magnae Curiae in decisionibus causarum habent locum in caeteris curijs regni. ibid. num. 3	cod.
Ritus pro lege habentur. in eod. num. 4	cod.
Ritus confirmant processum. vbi supra num. 5	cod.
Ritus dicitur practica a curia confirmata. vbi supra nu. 6. eod.	cod.
Ritus quidam circa obseruationem terminorum reprobantur. Scagl. Ritu 73. num. 4	223
Rusticus de iure communi non restituitur, secus de iure Regni. Cauen. Ritu 71. num. 5	197
Rusticus quando pro non confesso, & contumace habeatur. Cauen. Ritu 120. num. 3	139

Sacer-

Index.

Sacerdos sacramentalem confessionem reuelare an possit. Carauita Ritu 3. cum ampliationibus, & limitationibus. numero 4
 Sacramentales qui, & quomodo dicantur. Carauita Ritu 280. numero 2
 Sacramentales recesserunt ab aula. vbi supra nu. 5
 Sacramentalium quo iure mentionem habemus, vbi supra numero 1
 Sacrum consilium Neapolitanum non presentato processu in causa appellationis in termino, ex eisdem actis quando, & quomodo procedere possit. Carauita Ritu 260. numero 3. & 7
 Sacrum consilium Neapolitanum personam Regis representat. vbi supra num. 4
 Salarium antiquitus de publico aduocatis dabatur. Carauita Ritu 99. num. 1
 Salarium aduocatis hodie à clientulis loco publici succedit. vbi supra num. 2
 Salarium aduocatis qualiter constituatur, & quod illud licite percipiatur. ibid. num. 3
 Saluus conductus, an possit in criminalibus concedi. Carauita Ritu 287. num. 17
 Saluus conductus pro debitis concessus ad criminales condemnationes se extendit. vbi supra num. 19.
 Saluus conductus, moratoria, concurrentia quid sint, & an impediatur executionem. Scagl. Ritu 283. nu. 1.
 Satisfactio de iudicio sibi liberat debitorem à captura, & quid hodie feruetur in practica. Carauita Ritu 170. numero 11
 Satisfactio ad creditorum requisitionem prestat. Cauen. Ritu 287. num. 2
 Satisfactio non petita nec data, decursa salui conductus dilatione, & creditoribus non satisfacto, an debitor bonis cedere possit. Cauen. Ritu 287. num. 4
 Satisfacere significat, id est quocumque modo obligationem soluere. Cauen. Ritu 189. num. 6
 Satisfactio quomodo intelligatur. Cauen. Ritu 166. numero 23
 Scholaris licentia adhuc scholaris dicitur. Cauen. Ritu 101. num. 8
 Sciens eudentem falsam monetam, & non reuelans puniatur. Carauita Ritu 4. num. 8
 Sciens & dubitans, an pro ignorante sit habendus. vbi supra numero 10
 Scientia alicuius rei vel facti, quando dicatur. Carauita Ritu 4. numero 11
 Scire, & scire debere, quando idem sint, & quando differant. Carauita Ritu 4. num. 15
 Scire ad mentem Aristotelis quid sit. vbi supra nu. 17
 Scire, & scire debere sunt paria. Carauita Ritu 170. nu. 7
 Scire quomodo aliquid dicatur in confessione. Carauita Ritu 3. numero 5
 Scribæ fiscales regulariter pro scripturis aliquid non recipiunt, & in quibus casibus hoc eis permittatur. Carauita Ritu 30. numero 1
 Scriptura significatoria quid sit, & quando ea fidem faciat. Carauita Ritu 30. num. 2
 Scriptura priuata tribus testibus subscripta publicum instrumentum dicitur. Carauita Ritu 167. num. 23
 Scriptura quandoque instrumentum, quandoque documentum appellatur. vbi supra num. 24
 Scriptura authentica quæ dicatur, & quot modis. Carauita Ritu 174. num. 3
 Scriptura qualibet falso vtens poterit de falso accusari, cum limitat. Carauita Ritu 281. num. 4
 Scriptura, vt sit publica, quæ requirantur. Scagl. Ritu 163. numero 8
 Scripturæ indistincte vsq; ad conclusionem in causa presentari possunt, non vltra. Carauita Ritu 239. nu. 1
 Scripturam priuatam, quæ probat falsificans, an falsi pœna puniendus sit sicut vtens. Carauita Ritu 281. nu. 1. 166
 Scripturarum vera repulsa, quæ sit. Carauita Ritu 281. numero 2
 Scripturarum appellatione, quæ veniant. vbi supra nu. 3. cod.
 Secreta curiæ reuelans, quæ plectendus sit pœna, si priuatus erit, quæ si officialis Regis siue Baronis. Carauita Ritu 3. numero 16
 Secretum alterius habens sibi communicatum, an reuelare possit. Carauita Ritu 3. num. 9
 Secretum non reuelare iurans, assumptus in testem, an possit reuelare, & periturus non dicatur, & quid quando non reuelare secretum interest rei publicæ. vbi supra numero 12
 Secretum reuelari licitum cui sit reuelandum. ibidem numero 14
 Secretum quid sit, & quot modis dicatur. vbi supra numero 15
 Secretum seu secreta, quæ dicantur. Scagl. Ritu 3. nu. 5.
 Secundum fatale conceditur ex causa. Scagl. Ritu 6. numero 5
 Sedere à dextris dignius est quam à sinistris. Carauita Ritu 46. numero 6
 Semel malus semper præsumitur malus. Carauita Ritu 295. numero 9
 Senes potius quam iuuenes consulendi, pluraque de senectute. Carauita Ritu 101. nu. 3
 Senex in qua ætate dicatur. Cauen. Ritu 146. nu. 2
 Sententia lata contra stylum est nulla. Carauita Ritu 1. numero 26
 Sententia lata contra litigantem minorem in iudicio, & ecclesiam sine superioris venia an valeat. Carauita Ritu 23. numero 7
 Sententia lata contra minorem indefensum non valet vbi supra numero 10
 Sententia est de actis. Carauita Ritu 34. num. 6
 Sententia, an legi debeat presentibus actuarijs. Carauita Ritu 37. numero 1
 Sententia ore tenus prolata, deinde scripta non valet, vbi supra numero 2
 Sententia à iudice, vel ab alio, an legi possit de iure, quidve de consuetudine ac stylo. ibid. num. 3
 Sententia clandestine lata non valet. vbi supra nu. 10
 Sententia in curia lata dicitur non presente in curia Regente. Carauita Ritu 64. num. 1
 Sententia lata contra notoriam consuetudinem, non valet. Carauita Ritu 72. num. 10
 Sententia lata post tempus instantiæ per Ritus abbreviata, an valeat. Carauita Ritu 245. num. 6
 Sententia absolutoria lata in criminali causa ab obseruatione iudicij, propter instantiæ peremptionem, vltimius ad agendum actor non admittitur, cum limitat. Carauita Ritu 248. numero 16
 Sententia lata ab obseruatione iudicij nunquid diffinitua dicatur. vbi supra num. 19
 Sententia lata fuit in alicuius fauorem, qui in aliquo grauatus ab ea supplicat, quo ad reliqua poterit ne exequi præstita cautione. Carauita Ritu 252. num. 9
 Sententia si excedit duas vncias, in modica tamen quantitate, nunquid executio impeditur. Carauita Ritu 257. numero 7
 Sententia excedens duas vncias, an pro summa duarum vnciarum exequi possit. vbi supra num. 8
 Sententia est indiuidua. ibid. num. 9
 Sententia lata post quod tempus executioni demandabitur. Carauita Ritu 262. num. 7
 Sententia lata à iudice contra non subditos, consentientes tamen in ipsum, nunquid ipsa poterit ab eodem exequi, cum limitat. vbi supra num. 13
 Sententia lata super appellationis desertione quomodo iudicabitur interloquutoria, vel diffinitua. Carauita Ritu 264. numero 4
 Sententia ex peritorum iudicio lata, an transeat in rem indicatam. Carauita Ritu 267. num. 10
 Sententia libello non conformis in Regno an valeat. Carauita Ritu 288. num. 10
 Sententia dicitur de processu, venitq; actorum appellatione. vbi supra numero 24
 Sententia si sit lata contra pupillum, curator ad litem, an appellare, & prosequi teneatur. Carauita Ritu 291. numero 7
 Sententia lata contra pupillum cuius tutor non cauerat nulla est. Carauita Ritu 294. num. 5
 Sententia si dicat, victum victori in expensis, nec sequitur aliud verbum, condemnantes, nunquid quo ad expensas valebit talis sententia, ita quod suppleatur verbum, condemnantes. Carauita Ritu 276. num. 18
 Sententia taxationis expensarum licet sit interloquutoria, habet tamen vim diffinitivæ. Carauita Ritu 298. nu. 23. 181
 Sententia lata, sine causa cognitione nulla est. Cauen. Ritu 86. numero 3
 Sententia an sit necessaria, vt quis habeatur pro confesso. Cauen. Ritu 120. num. 6
 Sententia lata coram vno iudice quædo & quomodo exequi possit coram alio. Cauen. Ritu 128. num. 4
 Sententia lata post tempus præfixum à Ritu, an sit nulla. Cauen. Ritu 245. num. 9
 Sententia lata per iudicem recusatum, an sit nulla. Cauen. Ritu 265. numero 2
 Sententia instrumentalis, quomodo feratur. Scagl. Ritu 163. numero 48
 Sententia si transit in rem iudicatam, & appellans admittitur ad probandum, & probat, reuocatur. Scagl. Ritu 260. numero 11
 Sententia finitur instantia. Scagl. post Ritus. in ver. Sententia qua finitur
 Sententia superiorum, & inferiorum quomodo differant, quo ad executionem. vbi supra in ver. Sententia superiorum exequitur
 Sententiæ principis ex iracundia latae pro quanto tempore sit differenda executio. Carauita Ritu 259. nu. 4. 144
 Sententiæ latae in prægnantem executio differtur post partum quod etiam habet locum per defectum nutricis. vbi supra numero 5
 Sententiæ, quæ transfuerunt in rem iudicatam paratam habent executionem. Carauita Ritu 262. num. 1
 Sententiæ verba in cuius personam sint dirigenda. Carauita Ritu 288. numero 8
 Sententiæ quæ habeant executionem. Scagl. Ritu 123. numero 9
 Sententiæ obtinere difficile, difficiliusq; eius executionem consequi. Carauita Ritu 10. num. 14
 Sententiæ paratæ executionem habere intellige si fecit transitum in rem iudicatam. Carauita Ritu 128. nu. 8
 Sententiæ confirmari, vel renouari est secundum ius commune, contra vero desertam effici, cum rationibus. Carauita Ritu 262. numero 3
 Sententiæ quis potest interpretari. Scagl. Ritu 260. numero 18
 Sequestratio fructuum, quando fieri possit. Scagl. Ritu 260. numero 10
 Seruientes iudici ecclesiastico si sint layci, & delinquant in eorum officio à quo puniuntur. Carauita Ritu 49. numero 24
 Seruientes curiæ quare ita, & quot diuersis nominibus appellentur. Carauita Ritu 104. num. 3
 Seruientibus officialium aliquem sine mandato capere prohibetur. Carauita Ritu 39. num. 3
 Si iniunctum alicui fuerit ne palatium exeat, & quis exijt statimq; reuersus est, an exijisse dicatur. Carauita Ritu 55. numero 10
 Sigillans alieno sigillo mentionem de hoc facere tenetur. Carauita Ritu 277. num. 10
 Sigilli vocabulum iuris canonici est, annullus de iure cuiuslibet appellatur. Carauita Ritu 277. num. 13
 Sigillo alieno quis de iure communi potest sigillare. Carauita Ritu 277. num. 1
 Sigillum duplex, publicum siue authenticum, & priuatum. Carauita Ritu 277. num. 6
 Sigillum authenticum, quod est, & quare ita dicatur. vbi supra numero 7
 Sigillum priuatum, quod sit. ibid. num. 8
 Sigillum in scripturis diuersis de causis ponitur, vbi supra numero 11
 Sigillum in scripturis in quo loco sit apponendum. ibid. numero 14
 Sigillum portanti credendum, an sit prout si portasset literas sigillatas, vbi supra num. 15
 Sigillum Regis, & Baronis quid sit, & de falsificandis sigilla. Scagl. Ritu 273. num. 1
 Silentium rumpentis pœna curia sedente carcer est Regenti arbitrio. Carauita Ritu 103. num. 4
 Silentium rumpere curia sedente, quando & quomodo quis dicatur. vbi supra num. 5
 Silentium curia sedente quomodo feruetur. Carauita Ritu 104. numero 4
 Socij, qui dicantur. Cauen. Ritu 287. num. 18
 Sola facti veritate inspecta proceditur in Regno tam in prima, quam in secunda instantia. Carauita Ritu 260. numero 8
 Solemnia in iudicio, & cura quæ sint. Carauita Ritu 294. numero 4
 Solemnia iudiciorum, quæ sint. Cauen. Ritu 288. nu. 3. 215
 Solemnia in tutore, quæ dicantur. Cauen. Ritu 294. numero 2
 Solemnibus à tutore, vel curatore non adimpletis processus est nullus. Carauita Ritu 294. num. 6
 Solicitududo, vt testes iurent, & iurati deponant ad quos spectet. Cauen. Ritu 87. num. 2
 Solidi, & aurei idem important. Carauita Ritu 16. nu. 6
 Solutionem de nocte recipere: quis non cogitur. Cauen. Ritu 173. numero 3
 Sortitur forū quis ratione delicti. Scagl. Ritu 46. nu. 5. 222
 Sortitur forum ratione contractus, ipsum que postea mutans in vtroque conuenitur. Carauita Ritu 66. nu. 10
 Spacio triginta annorum præscribitur iuri petendi sententiæ executionem. Carauita Ritu 282. num. 8
 Spoliatus non solum restitui, verum in pacifica possessione quantum spoliatus stetit permanere debet. Carauita Ritu 136. numero 4
 Sportulæ, quæ dicantur proprie. Carauita Ritu 298. numero 18
 Stabilia contumacis alienari prohibita à testatore, vel à quacumque num in confiscationem veniant. Carauita Ritu 132. numero 5
 Standum est fidei illius quem approbauimus semel. Carauita Ritu 156. num. 6
 Status pro ordine aliquando ponitur, & pro conditione, & loco. Carauita Ritu 5. num. 4
 Statuta omnia regulariter iuri communi sunt conformanda. Carauita Ritu 142. num. 2.
 Statuta à iure communi interpretationem recipiunt. Carauita Ritu 243. num. 3
 Statuta, & Ritus emanantur, vt lites citius expediantur. Carauita Ritu 288. num. 41
 Statuti verba quando fictionem, & quando veritatem important. Carauita Ritu 35. num. 5
 Statuto remouente omnes exceptiones, exceptio incompetentiæ iurisdictionis remota non censetur. Carauita Ritu 166. numero 74
 Statuto aliquid pro forma requirenti, an renunciari possit. Carauita Ritu 189. num. 7
 Statuto iuris solemnitates remouete, diebus feriatis in honorem Dei procedi potest. Cauen. Ritu 289. nu. 7
 Statuto

Index.

Sententia ex peritorum iudicio lata, an transeat in rem indicatam. Carauita Ritu 267. num. 10
 Sententia libello non conformis in Regno an valeat. Carauita Ritu 288. num. 10
 Sententia dicitur de processu, venitq; actorum appellatione. vbi supra numero 24
 Sententia si sit lata contra pupillum, curator ad litem, an appellare, & prosequi teneatur. Carauita Ritu 291. numero 7
 Sententia lata contra pupillum cuius tutor non cauerat nulla est. Carauita Ritu 294. num. 5
 Sententia si dicat, victum victori in expensis, nec sequitur aliud verbum, condemnantes, nunquid quo ad expensas valebit talis sententia, ita quod suppleatur verbum, condemnantes. Carauita Ritu 276. num. 18
 Sententia taxationis expensarum licet sit interloquutoria, habet tamen vim diffinitivæ. Carauita Ritu 298. nu. 23. 181
 Sententia lata, sine causa cognitione nulla est. Cauen. Ritu 86. numero 3
 Sententia an sit necessaria, vt quis habeatur pro confesso. Cauen. Ritu 120. num. 6
 Sententia lata coram vno iudice quædo & quomodo exequi possit coram alio. Cauen. Ritu 128. num. 4
 Sententia lata post tempus præfixum à Ritu, an sit nulla. Cauen. Ritu 245. num. 9
 Sententia lata per iudicem recusatum, an sit nulla. Cauen. Ritu 265. numero 2
 Sententia instrumentalis, quomodo feratur. Scagl. Ritu 163. numero 48
 Sententia si transit in rem iudicatam, & appellans admittitur ad probandum, & probat, reuocatur. Scagl. Ritu 260. numero 11
 Sententia finitur instantia. Scagl. post Ritus. in ver. Sententia qua finitur
 Sententia superiorum, & inferiorum quomodo differant, quo ad executionem. vbi supra in ver. Sententia superiorum exequitur
 Sententiæ principis ex iracundia latae pro quanto tempore sit differenda executio. Carauita Ritu 259. nu. 4. 144
 Sententiæ latae in prægnantem executio differtur post partum quod etiam habet locum per defectum nutricis. vbi supra numero 5
 Sententiæ, quæ transfuerunt in rem iudicatam paratam habent executionem. Carauita Ritu 262. num. 1
 Sententiæ verba in cuius personam sint dirigenda. Carauita Ritu 288. numero 8
 Sententiæ quæ habeant executionem. Scagl. Ritu 123. numero 9
 Sententiæ obtinere difficile, difficiliusq; eius executionem consequi. Carauita Ritu 10. num. 14
 Sententiæ paratæ executionem habere intellige si fecit transitum in rem iudicatam. Carauita Ritu 128. nu. 8
 Sententiæ confirmari, vel renouari est secundum ius commune, contra vero desertam effici, cum rationibus. Carauita Ritu 262. numero 3
 Sententiæ quis potest interpretari. Scagl. Ritu 260. numero 18
 Sequestratio fructuum, quando fieri possit. Scagl. Ritu 260. numero 10
 Seruientes iudici ecclesiastico si sint layci, & delinquant in eorum officio à quo puniuntur. Carauita Ritu 49. numero 24
 Seruientes curiæ quare ita, & quot diuersis nominibus appellentur. Carauita Ritu 104. num. 3
 Seruientibus officialium aliquem sine mandato capere prohibetur. Carauita Ritu 39. num. 3
 Si iniunctum alicui fuerit ne palatium exeat, & quis exijt statimq; reuersus est, an exijisse dicatur. Carauita Ritu 55. numero 10
 Sigillans alieno sigillo mentionem de hoc facere tenetur. Carauita Ritu 277. num. 10
 Sigilli vocabulum iuris canonici est, annullus de iure cuiuslibet appellatur. Carauita Ritu 277. num. 13
 Sigillo alieno quis de iure communi potest sigillare. Carauita Ritu 277. num. 1
 Sigillum duplex, publicum siue authenticum, & priuatum. Carauita Ritu 277. num. 6
 Sigillum authenticum, quod est, & quare ita dicatur. vbi supra numero 7
 Sigillum priuatum, quod sit. ibid. num. 8
 Sigillum in scripturis diuersis de causis ponitur, vbi supra numero 11
 Sigillum in scripturis in quo loco sit apponendum. ibid. numero 14
 Sigillum portanti credendum, an sit prout si portasset literas sigillatas, vbi supra num. 15
 Sigillum Regis, & Baronis quid sit, & de falsificandis sigilla. Scagl. Ritu 273. num. 1
 Silentium rumpentis pœna curia sedente carcer est Regenti arbitrio. Carauita Ritu 103. num. 4
 Silentium rumpere curia sedente, quando & quomodo quis dicatur. vbi supra num. 5
 Silentium curia sedente quomodo feruetur. Carauita Ritu 104. numero 4
 Socij, qui dicantur. Cauen. Ritu 287. num. 18
 Sola facti veritate inspecta proceditur in Regno tam in prima, quam in secunda instantia. Carauita Ritu 260. numero 8
 Solemnia in iudicio, & cura quæ sint. Carauita Ritu 294. numero 4
 Solemnia iudiciorum, quæ sint. Cauen. Ritu 288. nu. 3. 215
 Solemnia in tutore, quæ dicantur. Cauen. Ritu 294. numero 2
 Solemnibus à tutore, vel curatore non adimpletis processus est nullus. Carauita Ritu 294. num. 6
 Solicitududo, vt testes iurent, & iurati deponant ad quos spectet. Cauen. Ritu 87. num. 2
 Solidi, & aurei idem important. Carauita Ritu 16. nu. 6
 Solutionem de nocte recipere: quis non cogitur. Cauen. Ritu 173. numero 3
 Sortitur forū quis ratione delicti. Scagl. Ritu 46. nu. 5. 222
 Sortitur forum ratione contractus, ipsum que postea mutans in vtroque conuenitur. Carauita Ritu 66. nu. 10
 Spacio triginta annorum præscribitur iuri petendi sententiæ executionem. Carauita Ritu 282. num. 8
 Spoliatus non solum restitui, verum in pacifica possessione quantum spoliatus stetit permanere debet. Carauita Ritu 136. numero 4
 Sportulæ, quæ dicantur proprie. Carauita Ritu 298. numero 18
 Stabilia contumacis alienari prohibita à testatore, vel à quacumque num in confiscationem veniant. Carauita Ritu 132. numero 5
 Standum est fidei illius quem approbauimus semel. Carauita Ritu 156. num. 6
 Status pro ordine aliquando ponitur, & pro conditione, & loco. Carauita Ritu 5. num. 4
 Statuta omnia regulariter iuri communi sunt conformanda. Carauita Ritu 142. num. 2.
 Statuta à iure communi interpretationem recipiunt. Carauita Ritu 243. num. 3
 Statuta, & Ritus emanantur, vt lites citius expediantur. Carauita Ritu 288. num. 41
 Statuti verba quando fictionem, & quando veritatem important. Carauita Ritu 35. num. 5
 Statuto remouente omnes exceptiones, exceptio incompetentiæ iurisdictionis remota non censetur. Carauita Ritu 166. numero 74
 Statuto aliquid pro forma requirenti, an renunciari possit. Carauita Ritu 189. num. 7
 Statuto iuris solemnitates remouete, diebus feriatis in honorem Dei procedi potest. Cauen. Ritu 289. nu. 7
 Statuto

Index.

Statuto circa solemnia instrumentorum disponenti, an re nunciari possit. Scagl. Ritu 163. num. 4 220
¶ Statutum ad minorem numerum officiales reducens de elec. an de eligendis intelligendum sit. Carau. Ritu 2. numero 29 5
Statutum loquens de appellatione in genere, an comprehendat omnes eius species. Carau. Ritu 6. num. 3 9
Statutum si in ferenda sententia peritorum consilium requirit, sententia aliter lata non tenet. Carau. Ritu 17. numero 2 15
Statutum iuri communi aliquid semper addere debet. Carau. Ritu 18. num. 10 16
Statutum, vel lex pecuniariae poenae mentionem faciens, si non dicat cui applicanda sit, regio fisco applicabitur. Carau. Ritu 47. num. 5 34
Statutum tempore decem annorum praescriptione tollitur. Carau. Ritu 84. num. 4 54
Statutum si dicat instantiam infra tres menses à iris contestatae die numerandos finire, dies huius contestationis non computatur. Carau. Ritu 119. num. 2 67
Statutum specialiter contra ecclesiam non loquens, & contra honestum, an clericos comprehendat. Carau. Ritu 166. num. 37. & 44 87. & 88
Statutum cum praebet instrumentis executionem, intelligendum est de liquidis. Carau. Ritu 167. nu. 4 91
Statutum instrumento executionem tribuens, contra principalem tantum, non contra tertium possessorem locum habet. vbi supra num. 6 223
Statutum non tollitur per non usum, sed per contrarium usum. Carau. Ritu 182. num. 1 103
Statutum requirens in aliquo actu fideiussionem, intelligendum est, si petita fuerit. Carau. Ritu 189. nu. 5 107
Statutum defensionem tollens nullius est momenti. Carau. Ritu 220. num. 13 123
Statutum in vno de aequiparatis in alio statutum esse censetur. Carau. Ritu 234. num. 3 130
Statutum executionem instrumentis praebens, quando locum habeat. Carau. Ritu 286. num. 5 167
Statutum loquens de cessionario, quando locum habeat in creditore. Cauen. Ritu 166. num. 7 202
Statutum si dicat causam infra certum terminum committi, intelligendum est, si à parte petitur. Cauen. Ritu 245. numero 15 210
Statutum odiosum, an & quando restringendum sit. Cauen. Ritu 276. num. 25 213
Statutum de haerede loquens in vero locum habet. Cauen. Ritu 286. num. 12 214
Statutum curiae mercatorum est validum in omni foro. Cauen. Ritu 291. num. 8 217
¶ Stipulatio poenae acta habet executionem paratam. Cauen. Ritu 128. num. 1 200
Stipulatio poenae acta sine causae expressione an valeat, vbi supra num. 6 200
Stipulatio ficta à lege inducta in causa de ijs executioni non demandatur. Cauen. Ritu 166. num. 13 202
¶ Stipulatus est aliquis procuratorio nomine, & promissio non est adimpleta per debitorem, nunquid principalis, ac procurator de perituro accusabunt. Carau. Ritu 182. numero 10 104
¶ Styli euhymologia multiplex, & circa quae consistat. Carau. Ritu 1. num. 19 2
¶ Stylum allegans probare debet. Carau. Ritu 1. nu. 27 2
¶ Stylus dupliciter diffinitur. Carau. Ritu 1. nu. 17 2
Stylus, consuetudo, mos, & obseruantia confunduntur ali quando. vbi supra num. 18 2
Stylus, secundum communem usum loquendi, quid signifi cet. ibid. num. 20 2
Stylus pro curiae practica capitur. vbi supra nu. 21 2
Stylus quando vbique, etiam contra ius commune seruetur, vel non, cuius esse debeat. ibid. nu. 2. 2. cum duabus limitationibus in seq. num. 2
Stylus proprie quis dicatur. vbi supra numero 23 2
Stylus contra ius non valet, & quando iuri communi derogare possit. Carau. Ritu 37. num. 4 25
Stylus curiarum seruandus est. Carau. Ritu 72. nu. 9 48
Stylus sacri Regij consilij in Regno pro lege seruandus est. Carau. Ritu 79. numero 12. folio 53. & Ritu 260. numero 7 145
Stylus curiae seruandus est pro lege. Cauen. Ritu 1. numero 8 191
Stylus quando ad decisionem causarum possit allegari. vbi supra numero 9 191
Stylus in quo à consuetudine differat. ibid. nu. 10. cod. 191
Stylus, an faciat ius. vbi supra num. 11 191
¶ Subactarij vnde dicantur. Carau. Ritu 13. nu. 1. fol. 14. & Ritu 35. numero 1 24
¶ Subrogatum sapit naturam eius in cuius locum subrogatur. Carau. Ritu 311. num. 15. fol. 191. & Cauen. Ritu 245. numero 10 210
¶ Substitui in quibus casibus possit, & quod in omnibus praeterquam in casibus prohibitis. Scag. Ritu 305. nu. 1. item vbi exigitur industria personae, & confertur iurisdic. tio. nu. 2. fallit nisi partes consentiant. num. 3 230
¶ Succedens in locum alterius eius iure vti debet. Carau. Ritu 228. numero 15 125
¶ Summa compositionis qualis esse debeat, & cum licentia cuius fieri possit. Carau. Ritu 272. num. 19 159
¶ Summaria causa dicitur ratione modi procedendi. Scagl. Ritu 84. numero 1 223
¶ Summarie vbi in causis proceditur, possit, & in eisdem ordinarie procedi. Carau. Ritu 288. num. 28 171
¶ Suorum appellatione qui veniunt, ex quibus excipiuntur pupilli, & furiosi. Carau. Ritu 191. num. 2. fol. 110. & Cauen. Ritu 192. num. 6 206
¶ Supplicatio interposita à sententia non impedit eius executionem. Carau. Ritu 252. num. 1. 4. & 5 140
¶ Supplicatio ex gratia, & benignitate principis conceditur. vbi supra num. 2 2
¶ Supplicatio, & appellatio in multis differunt remissione, ibidem numero 4 2
¶ Supplicatio retardat executionem, quo ad principale non quo ad expensas. vbi supra num. 5 2
¶ Supplicatio proprie, quae dicatur. ibid. num. 6 141
¶ Supplicatio quare sit inuenta. in cod. Ritu num. 13 2
¶ Supplicatio in quibus casibus denegetur, remissive. vbi supra numero 14 2
¶ Supplicatio infra, quod tempus fieri possit. ibid. nu. 15. eo. 2
¶ Supplicationem quis prosequi infra annum, vel biennium debet. Carau. Ritu 252. num. 16 141
¶ Supplicationes, & reclamaciones idem sunt. Carau. Ritu 252. numero 17 141
¶ Supplicationis remedium, quando locum habeat. Carau. Ritu 252. num. 7 141
¶ Supplicationis diffinitio. Carau. Ritu 252. nu. 6. & 12 141
¶ Suspectus quis ratione modici debiti dici non potest. Carau. Ritu 170. num. 10 97
¶ Suspicio fugitiui debitoris per quot testes probari debet. Carau. Ritu 170. num. 9 97
¶ Suspicio iudicum, & aliorum allegari quando possit, ante, vel post litem contestatam. Carau. Ritu 265. numero 10 151
¶ Suspicio officialis personam sigillat, non Baronis iurisdictionem tollit. vbi supra num. 35 152
¶ Suspicio fuge ad capturam sufficiens post instrumentum superuenire debet, non ante, cum limitat. Cauen. Ritu 170. numero 1 204
¶ Suspicio fuge pro modico debito non allegabitur, nec quando pignus adest. vbi supra num. 6 209
¶ Suspicione in iudice qui habuit adiunctum non cessante, an habeat locum retractatio. Carau. Ritu 265. numero 14 151
¶ Syndicatos nunquid testes citari possint coram eis ad

Index.

deponendum, & non comparentes cogere. Carau. Ritu 295. numero 16 176
¶ Syndicatorum iurisdic. tio à quo fiat. Carau. Ritu 295. numero 25 176
¶ Syndicatu quilibet officialis in fine officij stare tenetur. Carau. Ritu 295. num. 1 174
¶ Syndicatu quando officialis vere sterisse dicatur. vbi supra numero 13 175
¶ Syndicatus officialium quo in loco fieri debeat. Carau. Ritu 49. numero 26 37
¶ Syndicatus officialium litera qua forma faciendae sint. Carau. Ritu 295. num. 30 177
¶ Syndicatus officialium quanto tempore duret. Scagl. Ritu 291. numero 3 229
¶ Syndicus qualiter fieri debet. Scagl. Ritu 291. nu. 1 229
T
¶ Tabellio habet praesumptionem pro se quod vera scripserit. Carau. Ritu 188. num. 3 106
¶ Tabelliones vnde dicantur. Carau. Ritu 13. nu. 3 13
¶ Tabelliones an veniant appellatione literarum curiae. Carau. Ritu 157. num. 1 79
¶ Talis quis praesumitur in quali habitu reperitur. Cauen. Ritu 225. num. 16 208
¶ Taxa debet parti intimari, cuius appellatio suspendit executionem. Carau. Ritu 310. num. 8 187
¶ Taxa salariorum quae actuarij pro copia actorum exigere debent. Carau. Ritu 311. num. 3 188
¶ Taxatio expensarum per quem fiat. Carau. Ritu 298. numero 4 180
¶ Taxatio expensarum est iurisdictionis. vbi supra, numero 5 180
¶ Taxatio expensarum quomodo fiat, traditur practica. Carau. Ritu 310. num. 1 187
¶ Taxatio expensarum nunquid diffinitiva vel interlocutoria dicatur, & ab ea, an appelletur, remissive. vbi supra numero 5 187
¶ Taxatio expensarum antequam fiat, num partis citatio requiratur. ibid. num. 7 187
¶ Taxatio expensarum, non condemnatio in sententia reseruat. Cauen. Ritu 310. num. 1 218
¶ Temerarius triginta modis dicitur, remissive. Carau. Ritu 298. numero 8 180
¶ Tempore instantiae elapso, an post per sententiam causa possit terminari. Cauen. Ritu 249. num. 12 210
¶ Tempus appellandi quando currat. Carau. Ritu 310. numero 9 187
¶ Tempus, & dies iuramenti attenditur in testibus deponentibus. Cauen. Ritu 149. num. 1 201
¶ Tempus instantiae appositum videtur quando lex apponit temporis mensuram. Cauen. Ritu 245. nu. 11 210
¶ Tempus legitimum in materia appellationis in Regno est quinquaginta dierum. Cauen. Ritu 260. nu. 1 211
¶ Tenentes alienas res restituere non tenentur, nisi probantibus de iure suo. Carau. Ritu 300. num. 7 183
¶ Termini omnes sunt in arbitrio iudicis. Carau. Ritu 73. numero 1 49
¶ Termini omnes dati in causa ad instantiam vnus partis alteri parti dari intelliguntur, etiam si ei re non integra renunciauerit. Carau. Ritu 90. num. 2 57
¶ Termini dies, an computentur in termino. Carau. Ritu 119. numero 1 67
¶ Termini & dilationes iudicis arbitrio relinquuntur. Carau. Ritu 123. numero 2 68
¶ Termini datio ad probatum habendum habet vim conclusionis. Carau. Ritu 152. num. 2 77
¶ Termini dies, an & quando computentur in termino, remissive. Cauen. Ritu 119. num. 1 199
¶ Termini appellandi, & prosequendi an possint arctari. Scagl. Ritu 6. num. 7 220
¶ Termini omnes sunt communes in Regno. Scag. Ritu 73. numero 5 223
¶ Termino publicationis elapso testes citati & iurati, an recipiantur. Carau. Ritu 69. num. 7 46
¶ Termino ad probandum elapso nemo ex litigantibus examinat. Carau. Ritu 219. num. 3 122
¶ Terminus ad ponendum, & probandum in omni causa dabitur considerata causa, & locorum distantiae qualitate. Carau. Ritu 69. num. 3 45
¶ Terminus ipso iure nunquam etiam parte instante datus intelligitur, nisi à iudice concedatur. vbi supra nu. 4 2
¶ Terminus vnus an duo ad ponendum, & articulandum sint dandi. ibid. num. 5 2
¶ Terminus si datus fuerit vnus ad ponendum, & probandum in causa, infra eum testes non examinari nec citari, iurative fuerint, qualiter examinare volenti subuenietur. vbi supra num. 12 2
¶ Terminus in primo beneficio concedendus arbitrabitur secundum loci distantiam, & quare. Carau. Ritu 71. numero 8 48
¶ Terminus ad repulsam vtrique parti concedi semper debet. Carau. Ritu 73. num. 2 49
¶ Terminus datus ad ponendum non ad articulandum, nisi si sit datus de partium consensu, intelligitur de iure. Carau. Ritu 89. numero 1 56
¶ Terminus ad vnus partis instantiam concessus alteri concessus intelligi debet. Carau. Ritu 92. num. 1 57
¶ Terminus in citationibus apponendus iuxta locorum distantiam. Carau. Ritu 123. num. 1 68
¶ Terminus ad examinari faciendum hodie ad probatum habendum datur, quo elapso vterius testes non recipiuntur. Carau. Ritu 152. num. 1 77
¶ Terminus in expeditione appellationis quare sit praefixus. Carau. Ritu 251. num. 2 140
¶ Terminus an debeat praefigi appellanti ad se praesentandum cum processu coram iudice ad quem. Carau. Ritu 251. numero 3 140
¶ Terminus ad pinguis probandum denegatur fisco & mulieribus in criminalibus. Carau. Ritu 258. nu. 4 143
¶ Terminus ad repulsandum scripturas praesentatas infra terminum datum ad probandum, & post conclusum, non conceditur. Carau. Ritu 281. num. 1 166
¶ Terminus statutus ad expediendum causas syndicatus currere non incipit, nisi à die litis contestatae. Carau. Ritu 295. numero 22 176
¶ Terminus statutus syndicatu nunquid poterit per syndicatores breuiari. vbi supra num. 29 176
¶ Terminus primo erat arbitrius, & concedebatur vni, deinde alteri. Scagl. Ritu 69. num. 3 222
¶ Terminus hodie est communis & certus. vbi supra numero 4 223
¶ Terminus prorogatur secundum distantiam locorum & ex alijs causis. ibid. num. 5 2
¶ Terminus non prorogatur extra Regnum, nisi facto deposito. vbi supra num. 6 2
¶ Terminus quomodo impeditur currere. ibid. nu. 8 2
¶ Terminus non currit vbius partis non est factum decretus, vbi supra num. 9 2
¶ Terminus repulsae est medietas primi termini. Scagl. Ritu 73. numero 10 223
¶ Terminus quid sit. Scag. post Ritu. in ver. Terminus. 230
¶ Terminus iuris in Regno quantus sit. vbi supra in ver. Terminus hodie 2
¶ Terminus repulsae iuris quid sit. ibid. in ver. Terminus repulsae 231
¶ Terminus beneficij quantus sit. vbi supra ver. Terminus beneficij 2
¶ Terminus repulsae iuris quot dierum sit. ibid. in ver. Terminus repulsae iuris 231
¶ Terra in feudum non retenta, an possit à sententia tenentis eam appellari ad Papam. Cauen. Ritu 52. nu. 1 194
¶ Terra per prelatos cum vassallis possessa si teneri in feudum non appareat, ad quem à sententia sui officialis appel-

Index.

appellandum sit. Carauita, Ritu 52. numero 8	39	Testes iurati die non feriata examinantur etiam die feriata. Carau. Ritu 148. num. 1	77
Tertiaria quid sit. Carau. Ritu 24. num. 2	21	Testes si ab vna parte citati, & ab alia producti fuerint, quando vnica citatio sufficiat. Carauita Ritu 155. numero 1	78
Testes producti & iurati nunquid intra vel extra terminum sint examinandi, & super hoc traditur practica. Carau. Ritu 69. num. 6	45	Testes recusantes comparere qua pœna punientur. vbi supra numero 2	ead.
Testes iurati & citari an recipiantur termino publicationis elapso. vbi supra num. 7	ead.	Testes examinandi pro summaria informatione de notariatu capiendâ qualiter deponent, & quæ alia notarium probent. Carau. Ritu 188. num. 10	107
Testes iurati infra terminum, quando post terminum possint vel non possint examinari. ibid. num. 10	ead.	Testes repelluntur à deponendo ob excômmunicationem. Carau. Ritu 236. num. 10	133
Testes si parte vtraque præsentate fuerint examinati, cum de causa summam cognoscitur, nulla requiritur publicatio. Carau. Ritu 72. num. 13	49	Testes legitimi dicuntur omni exceptione maiores. vbi supra numero 32	134
Testes non rite recepti & examinati, si iterum parte citata super articulis examinantur, se ad priorem depositionem referentes, num facta publicatione in causa eorum depositio validetur. vbi supra num. 14	ead.	Testes in criminalibus post publicationem an recipiantur. Cauen. Ritu 71. num. 2	197
Testes an impediatur examinari facta publicatione parte non citata vel die feriata. ibid. num. 15	ead.	Testes non publicati fidem non faciunt, econtra publicati. Cauen. Ritu 86. num. 5	198
Testes an recipi vel examinari possint vltra terminum in causa repulsæ præfixum. Carau. Ritu 73. num. 3	49	Testes vt iurent & iurati deponant ad quos spectet sollicitare. Cauen. Ritu 87. num. 2	ead.
Testes an infra terminum repulsæ approbari possint. vbi supra numero 11	ead.	Testes producens & faciens citare in termino an si non venerint sit restituendus. vbi supra num. 3	ead.
Testes examinati & mortui ante publicationem nūquid repulsi. ibid. num. 12	50	Testes iurati die non feriata examinantur die feriata. Cauen. Ritu 116. num. 7	199
Testes in defensionibus inquisitorū qua forma sint examinandi. Carau. Ritu 83. num. 1	54	Testes extra Regnum nominati si non examinantur qualiter de iure communi & Regni prouisum sit. Cauen. Ritu 140. numero 1	201
Testes cum interest, sub qua forma recipiantur. vbi supra numero 2	54	Testes quando post terminum examinari possint. Cauen. Ritu 145. num. 1	ead.
Testes multa indicta vel captis pignoribus ad ferendum in omnibus causis testimonium compellendi sunt. Carauita Ritu 87. num. 1. folio 55. quod verificatur etiam in testibus, qui compelli nō possent, quando aliter probatio haberi non posset. num. 2	56	Testes si in congruo loco iurauerunt deposueruntq; in non congruo, valet eorum depositio. Cauen. Ritu 149. numero 2	ead.
Testes compellendi ad testificandum, si essent presbyteri, compulsio eorum fiet coram eorum iudice, & coram eo cui voler ipse, iurabunt. vbi supra num. 3	ead.	Testes ad deponendum die feriata cogi non possunt, cum limitat. vbi supra num. 3	ead.
Testes nimis à remotis degentes non euocantur ad testificandum, sed locorum officialibus eorum receptio committitur. ibid. num. 4	ead.	Testes nō producuntur regulariter post publicationem. Cauen. Ritu 245. num. 2	210
Testes senes & valitudinarij vbi examinandi sint. vbi supra numero 5	ead.	Testes reprobati ex causa excomm. unicationis, si absoluti sint deinde an probent. Scagl. Ritu 73. nu. 9	223
Testes citati non omparentes qua pœna sint puniendi. ibidem, numero 6	ead.	Testes an possint signum crucis facere in instrumento vel alia scriptura solemn. Scagl. Ritu 163. num. 52	226
Testes citati ad testificandum si non comparent, inquisitus absoluetur, tenenturq; ipsi testes parti ad interesse. vbi supra numero 7	ead.	Testibus citatis & condemnatis non venientibus in ciuilibus & criminalibus curia procedit. Cau. en. Ritu 87. numero 1	198.
Testes se subtrahentes vt veritas occultetur, qua pœna puniendi sint, iurati & non iurati. in eod. Ritu nu. 8	ead.	Testis depositionem suam reuelans punitur. Carau. Ritu 3. numero 6	6
Testes citati non comparentes fuerunt ad pœnam condēnati post lapsum termini veniunt, nunquid ad deponendum admittantur. vbi supra num. 9	56	Testis vnus de visu facit femiplenam probationem. Carauita Ritu 41. num. 2	28
Testes pro maleficio reperiendo ad fisci instantiam ad sententiam vsque recipiuntur. Carau. Ritu 90. nu. 1	57	Testis depositio non trahitur retro ad tempus iuramenti mutata eius conditione. Carau. Ritu 69. num. 9	46
Testes examinandi ad alterius instantiam sumptibus suis producuntur. Carau. Ritu 140. num. 2	74	Testis citatus ad deponendum non comparens qua pœna puniatur. Carau. Ritu 206. num. 3	118
Testes producens si dicat expensas per se vel per alium eis subministraturum an debeat etiam depositum facere. vbi supra num. 8	ead.	Testis depositio integra scribenda est etiam cōtra fiscum. Carau. Ritu 235. num. 3	131
Testes quibus in casibus extra curiam, & vbi examinentur. Carau. Ritu 142. num. 1	75	Testium examinatione extra iudicij locum alicui cōmissa nunquid coram eo fiet publicatio. Carau. Ritu 72. numero 5	48
Testes in ecclesia possunt examinari, & eis in ipsa iuramentum exhiberi. vbi supra num. 3	ead.	Testium repulsa an infra terminum datum ad probandum fieri possit. Carau. Ritu 282. num. 1	166
Testes die feriata non iurant, deponunt tamen. ibidem numero 5	ead.	Testium audientia in repulsa an sit committēda. Cauen. Ritu 146. numero 1	201
Testes de iure citari non debent nisi parte præsentate, vel citata, & contumaciter absente. Carauita, Ritu 143. numero 1	75	Testium audientia an in criminalibus committatur, remissive. Cauen. Ritu 151. num. 1	201
Testes clerici extra iudicium ad solemnizandum contractum possunt adhiberi. Carau. Ritu 144. num. 4	76	Testium examinatio regulariter non committitur. Cauen. Ritu 157. num. 1	201
Testes non idonei quando sint admittendi, & in defectu probationis recipi quando dicantur. vbi sup. nu. 6. eod.		Testium examinationis commissio alibi ad partis instantiam alij intimatur. Cauen. Ritu 158. num. 1	201

Titulus

Index.

Titulus de re iudicata auro plenus est propter sententiarum executionem. Carau. Ritu 10. num. 15	12	Verbum, posse, ad licitum & honestum vt valeat, ad actus facultatem referendum est. Carau. Ritu 18. nu. 2	16
Titulus dotis quando causa lucratiua dicatur. Cauen. Ritu 228. numero 4	207	Verbum, potest, est significatiuum necessitatis, vel potentia. vbi supra num. 3	ead.
Tonsura clerici in quibus consistat. Cauen. Ritu 235. numero 4	208	Verbum, quando cunque, & verbum, perpetuo, an impediatur currere prescriptionem statutariam, vel legalem. Carau. Ritu 167. num. 37	93
Tortura quādo quis se exponere teneatur in defectum probationis. Carau. Ritu 4. num. 5	7	Verbum, rite, ordinarie, recte, iustitiam causæ respicit. Carauita Ritu 288. num. 25	171
Tortura non infertur principali ratione varietatis, secus in teste. Carau. Ritu 79. num. 14	53	Verbum, domus, habitationem significat. Carauita Ritu 301. numero 28	185
Tortura aliquando ad erudendam responsionem infertur. Carau. Ritu 259. num. 14	144	Verbum, edicto, pro lege exponitur. Cauensis Ritu 1. numero 2	191
Tortura pro quibus delictis inferri possit remissive, vbi supra numero 15	ead.	Verbum, stare, intelligendum est in statione personali. Cauen. Ritu 295. num. 1	218
Transactio quare fiat. Carau. Ritu 276. num. 8	164	¶ Veritas mori nunquam potest. Carau. Ritu 14. nu. 3	14
Transactio effectus in criminalibus quis sit. Carau. Ritu 272. numero 26	159	Veritas causæ liquebit magis per partes litigantes ex se, quam per procuratores, cum ampliat, & limit. Carau. Ritu 269. num. 9	155
Tribunal Magnæ Curia vti iustitiæ speculum cæteris præfixum dicitur. Carau. Ritu 49. num. 21	37	Veritas amicorum causa non amittenda, amicus Socrates, amicus Plato, sed magis amica veritas. Carau. Ritu 288. numero 15	170
Tribunal Magnæ Curia Vicariæ hodie representat duas curias in ciuitate Neapolis. Carau. Ritu 55. nu. 3	40	Veritas si ex actis vno modo, ex conscientia alio appareat, quid sequendum, remissive. vbi supra num. 16	ead.
Tribunalis caput si est suspectum nunquid talis suspicio in eodē tribunali allegabitur. Carau. Ri. 265. nu. 27. 151	220	Veritas quando cunque constet, sufficit. Cauen. Ritu 239. numero 3	209
Tribuni ararij qui sint. Scagl. Ritu 9. num. 6	220	¶ Veritate sola facti inspecta, omissis solennitatibus cau se in Regno terminantur. Carau. Ritu 288. nu. 4	170
Tripodium quid sit. Carau. Ritu 50. num. 4	38	¶ Veritatis species sex sunt. Carau. Ritu 288. nu. 13	170
Tubita dicitur præco, & debet esse idoneus. Scagl. Ritu 38. numero 1	221	¶ Victor quo nam modo sententiam in sui fauorem latam petet executioni demandari. Carau. Ritu 262. nu. 9. 147	147
Tubita non potest vocare aliquem, nisi de mandato iudicis. vbi supra numero 3	ead.	¶ Victus victori, ad expensas in quas ex propria culpa ac contumacia incurrit non tenetur. Carauita Ritu 168. numero 3	94
Tutor antequam ministrare incipiat tenetur ad multa, si omnia ea non adimpleuerit, remissionemq; fecerit, an de nullitate opponi possit. Carau. Ritu 275. nu. 23	163	Victus victori in expensis condemnandus vel iuste absoluentus est, cum limit. Carau. Ritu 297. num. 3	178
Tutor pupilli nomine agēs se tutorem docere ante litem contestatam debet. Cauen. Ritu 194. num. 1	218	¶ Vidua meretrix priuilegium viduitatis amittit. Carauita Ritu 19. numero 10	17
Tutoris vel curatoris auctoritas est necessaria in minore. Carau. Ritu 201. num. 7	114	Vidua diues, an gaudeat priuilegijs indultis viduis. vbi supra numero 11	ead.

V

Valet Consequentia, Actuarius, ergo latro. Carau. Ritu 311. numero 2	188	Vidua dicenda venit non solum que virum habuit, sed et virgo, & que cum viro diuortij fecit. vbi sup. nu. 21. eod.	ead.
Varietas eligere dicitur. Carau. Ritu 228. num. 17	125	Vidua appellanda est habens virum viuum, sed inutilem. vbi supra numero 22	ead.
Varietas in principali in criminalibus, an puniatur, & iudicium faciat ad torturam, & quid de mendacio. Cauen. Ritu 79. num. 2	197	Vidua in magna curia, & coram iudice loci querelam exposuit, in secunda scriptum non reperitur illâ exposuit se variando à prima, nec adest perhorrescentia iuramentum, qui eorum iudex erit. Carau. Ritu 233. nu. 11. 130	130
Vasallus domini secretum reuelans tanquam periurus punietur. Carau. Ritu 3. num. 7	6	Vidua magnæ curia forum eligendo querelam contra aliquem exponit, remittit postea, demum moritur vel ducit virum num ad Baronis vel alterius partis instantiam debeat causa talis ad proprios domicilij officiales remitti. vbi supra num. 12	ead.
Vasallus consentiens, & expresse renuncians non potest præiudicare Baroni. Carau. Ritu 231. num. 2	127	Vidua & pupillus sunt priuilegiati de iure cōmuni cum ampliat. Carau. Ritu 234. num. 2	130
Velle aliquid in genere aliud est quam petere aliquid in specie. Carau. Ritu 189. num. 3	107	Vidua diues luxuriosè viuens, an priuilegio miserabilium personarum gaudeat. Carau. Ritu 10. nu. 2. & 7	192
Venditori motam litem scienti quare ab emptore faciendâ est denunciatio. Carau. Ritu 4. num. 13	7	Vidua inhoneste viuendo expellitur à conuicinia. vbi supra numero 8	ead.
Venire cum sacco paratus quomodo intelligendum sit. Carau. Ritu 169. num. 1	95	Vidua quæ dicatur. Cauen. Ritu 233. nu. 1. fol. 209. & Scagli. Ritu 230. num. 1	227
Vera iustitia compassionē habet. Carau. Ritu 272. nu. 18. 159	159	Vidua agendo priuilegio vtitur. Scagl. vbi sup. nu. 3	ead.
Vera scripturarū repulsa quæ sit. Carau. Ritu 281. nu. 2. 166	166	Vidua quando possit variare circa fori electionem. ibid. numero 4	ead.
Verba ista, nulla sit personarum acceptio qualiter sint intelligenda. Carau. Ritu 2. num. 14	3	Vidua quando præsentat instrumentum quid facit. vbi supra numero 5	ead.
Verba iturati vel iudicis indefinite loquentis ciuilitur sunt intelligenda. Carau. Ritu 169. num. 11	96	¶ Vidua, an competat querela, & fori electio pro insultu facto contra aliquem in domo in qua ipsa habitabat. Carau. Ritu 233. num. 19	130
Verba sententiæ in cuius personam sint dirigenda. Carauita Ritu 288. num. 8	170.	Vidua appellatione etiam vidua diues continetur. Carauita Ritu 19. num. 9	17
Verba cum effectu intelligi debent. Carauita Ritu 295. numero 14	175		
Verba aliquando iniuriam non sonant, sunt tamen in effectu iniuriola, & ibi adducitur Salernitanorum prouerbium in hoc. Carau. Ritu 311. num. 22	190		
Verba illa, al findicato te volem, an inferant iniuriam. Scagl. Ritu 291. num. 6	230		
Verbum, scire, quot modis capiatur, & qualiter intelligendum sit, si certum & indubitatum, in materia de qua per Carau. Ritu 4. num. 16	8		

Vidua

Vidua cum pupillis æquiparatur, & ipsa & miserabiles personæ habent aduocatum, & procuratorem gratis. vbi supra numero 17	17	Vfuræ de iure ciuili prohibita non reperiuntur. vbi supra numero 5	cod. 19
Vidua agenti super electione fori, an possit opponi de vita antea inhonesta. ibid. num. 26	18	Vfuræ diffinitio duplex. Cauen. Ritu 199. nu. 10	206
Viginti annis elapsis à die natiuitatis actionis in instrumento contentæ, via ordinaria, non iure municipali proceditur. Carau. Ritu 167. num. 1	90	Vfurariæ quæstiones vbi terminantur. Scagl. Ritu 20. numero 8	221
Vincens in prima instantia, succumbens postea in secunda, an & quando in expensis condemnatur. Carau. Ritu 297. numero 21	179	Vfurarij heres ab agendo non repellitur. Scagl. Ritu 20. numero 16	221
Vindicta criminum Reipublicæ debetur. Carauita Ritu 272. numero 22	159	Vfurarium pœna qualis sit. Carau. Ritu 196. nu. 5	113
Vindicta non potest sumi pluries pro eodem maleficio, & plura de hoc. Carau. Ritu 206. num. 13	11	Vfurarium contra manifestum proceditur absque partis instantia. Cauen. Ritu 199. num. 1	206
Virginem seu cognitam à viro esse mulierem qualiter probetur. Cauen. Ritu 235. num. 18	208	Vfurarium manifestum quem esse, an per librum priuati probetur. vbi supra num. 4	cod. 206
Virgo volens agere ciuilitur vel criminaliter contra stupratorem, an habeat priuilegium electionis fori. Carauita Ritu 19. num. 25	18	Vfurarius manifestus quis dicatur. Cauen. Ritu 199. numero 2	206
Vis priuata quando dicatur, & quando vis publica. Carauita Ritu 47. num. 13	34	Vfurarius manifestus condemnatus ad appellationem non admittitur. vbi supra num. 7	cod. 206
Vis publica etiam per vnum hominem armatum committitur. Carau. Ritu 68. num. 5	44	Vfurarius contractus qualiter probetur, & multa in materia vfuræ. ibid. num. 12	cod. 206
Vis causæ tota in probationibus consistit. Carauita Ritu 157. numero 2	79	Vfurarius quando quis dicatur. Scagl. Ritu 20. nu. 15. 221	221
Vis causæ tota in sententia consistit. Carauita Ritu 265. numero 12	15	Vfurarius manifestus qui dicatur. vbi supra. nu. 17. cod. 221	221
Viuere, an in dubio iure Longobardo vel Romano quis in Regno præsumatur. Carau. Ritu 292. nu. 4	173	Vfurarius, an dicatur dans animalia ad menandum, ad cambium pecunias, & emens granum in herba. ibidem numero 18	cod. 221
Vniuersitas ordinis constitutione recte regitur. Carauita Ritu 3. numero 13	3	Vfurarum in crimine vtrum ex officio vel ad sisci instantiam procedatur, & in quibus casibus permittatur. Carauita Ritu 20. num. 3	18
Vniuersitas, infans, demens, furiosus, & minor per alium respondere possunt. Carau. Ritu 79. num. 5	52	Vfurarum pœna de iure canonico, quæ sit. Carauita Ritu 21. numero 6. & 7	19
Vniuersitas personam non habet, & propterea pecuniariter puniatur. Carau. Ritu 108. num. 3	64	Vfurarum crimen ardua causa dicitur, requiriturque speciale mandatum. vbi supra num. 9	19
Vniuersitas quomodo citanda sit. Scaglio. Ritu 38. numero 5	221	Vfurarum causa pendente, curia num in principio causæ procedere possit ad descriptionem, & ad inuentarium bonorum mobiliū. ibid. num. 13	cod. 20
Vno ex citatis comparent etiam actor comparet, & contra non comparentes vult contumaciam accusare, & contra præsentem procedere, nunquid possit. Carauita Ritu 207. numero 4	119	Vfus communis loquendi omni constitutioni præuale-re debet. Carau. Ritu 25. num. 4	21
Vocabulum positionum, & articulorum in Regno est cõsumum. Carau. Ritu 88. num. 2	57	Vfus communis loquendi in statutis attenditur. Carau. Ritu 175. numero 3	108
Vocatio absentis, per tubitam saltim, requiritur in actu qui fit vltima die termini. Carau. Ritu 143. nu. 2	77	Vtens iure aliquo eo cum suis adminiculis vti debet. Carauita Ritu 166. num. 35	87
Volens præuentionem facere ad quid reneatur. Cauen. Ritu 189. numero 9	205	Vtens qualibet scriptura falsa poterit de falso accusari, cum limitat. Carau. Ritu 281. num. 4	166
Voluntas, an & quando sufficit pro ratione. Carau. Ritu 265. numero 9	151	Vtile per inutile non vitiatur, & hæc regula in separabilibus, non autem in inseparabilibus locum habet. Carauita Ritu 167. num. 29	92
Vota qualiter dentur in Regno in causis tam ciuilibus quam criminalibus. Carau. Ritu 98. num. 1	60	Vtilem actionem habens potest executionem petere. Carau. Ritu 286. num. 3	166
Vsura quid sit. Scagl. Ritu 10. num. 1	221	Vtilitati publicæ priuatorum conuentione non derogatur. Carau. Ritu 248. num. 9	138
Vsura est latro legalis. vbi supra. num. 3	cod. 221	Vtrum possit appellari ab interlocutoria. Scagl. Ritu 163. numero 56	226
Vsura quot modis capitur. ibid. num. 4	cod. 221	Vulneratus si occiderit vulnerantem fugientem an de homicidio sit puniendus. Cauen. Ritu 276. nu. 11	213
Vsura quod duplex sit. vbi supra. num. 5	cod. 221	Vulneratus ab vno lætaliter, ab alio paruo vulnere, si moriatur, paruo vulnere vulnerans homicidij pœna non tenetur. vbi supra num. 12	cod. 213
Vsura quo iure prohibita sit. ibid. num. 6	cod. 221	Vxor pro morte vel iniuria marito illata, an ad accusandum admittatur. Carau. Ritu 191. num. 5	109
Vsura pyratice quæ sit. vbi supra num. 7	cod. 221	Vxor de iniuria viri non accusat, præter mortem. Cauen. Ritu 192. numero 8	206
Vsura conceditur Iudæis. ibid. num. 10	cod. 221	Vxores coniugatorum clericorum non sunt priuilegiatæ. Carau. Ritu 235. num. 7	208
Vsura est crimen publicum. vbi supra num. 13	cod. 221		
Vsura quare prohibetur. Carau. Ritu 21. nu. 4	19		

FINIS.

M O M V S A B S I T.

D O M I N I
P R O S P E R I C A R A V I T A
E B O L I T A N I
I V R I S V T R I V S Q V E D O C T O R I S
P R A E C L A R I S S I M I,

Super omnibus Ritibus Magnæ Curia Vicariæ Regni Neapolis.

Commentaria apprime necessaria, nouissime per ipsummet
recognita, & aucta.

R I T V S P R I M V S.

IOANNA secunda Dei gratia, Vngariæ, Hierusalem, & Siciliae, & Croatiae, Ramæ, Seruiæ, Galatiæ, Lodomeriæ, Comariæ, Bulgariaeque Prouinciæ, Forcalquerij

prio motu & cum dicti nostri Consilij de liberatione matura, irritamus, cassamus, ac viribus, & efficacia vacuumus: nulliusque esse decernimus roboris, vel momenti.

S V M M A R I V M.

Regina, ac Pedemontis Comitissa. Vniuersis, & singulis præsentis Edicti seriem inspecturis. Circa reformationem, & augmentum Regni nostri Siciliae, ac generalis iustitiæ Regni eiusdem, &c. Itaque tam officialium nostrorum processibus, quam fidelium statibus prouisionis nostræ remedio subuenimus maxime in nostris Magnæ & Vicariæ Curijs, quæ sub regimine nostræ protectionis præcipue in hac nostra ciuitate Neapolis, & toto Regno nostro sunt iustitiæ deputati. Harum sacrarum nouissimarum nostrarum constitutionum edicto irrefragabili, ac firmiter valituro, sancimus, decernimus, statuimus, & Mandamus motu proprio de certa nostra scientia, cum prouisa matura, & digesta nostri Consilij deliberatione cõsulta, quod omnes infrascripti Ritus obseruantia, in nostris Magnæ Vicariæ Curijs, & qua libet earum, de cetero inuolabiliter obseruentur, omnes verò alios Ritus, & obseruantias dictarum Curiarum hactenus obseruatos, & seruatas, per præsentem, de dicta certa nostra scientia, pro-

- 1 Edictum pro lege generali exponitur.
- 2 Maxime, dictio quæ habeat naturam, ac virtutem.
- 3 Quod obseruatur in magna curia: in omnibus alijs curijs regni seruandum est.
- 4 Limitatur primo in obseruantia maioris curiæ emanante per modum constitutionis.
- 5 Limitatur 2. in decisorijs, non in ordinatorijs causarum.
- 6 Ritus, & obseruantia an sint idem, vel inter se differant.
- 7 Consuetudinis diffinitio.
- 8 Differentia inter cõsuetudinem, & præscriptionem.
- 9 Ritus diffinitio duplex.
- 10 Differentia inter ritum, & consuetudinem.
- 11 Cõsuetudo, ritus, & mox aliquando idem imponuntur.
- 12 Ritus ethymologia. (tant.)
- 13 Ritus lex non scripta dicitur.
- 14 Lex iusta, & rationalis esse debet. & Lex, & si dura est: lex est: & seruari debet. ibid.
- 15 Obseruantia duplex est.
- 16 Obseruantia dicitur habere effectum declaratiuum.
- 17 Stylus dupliciter diffinitur.
- 18 Stylus, consuetudo, mos, & obseruantia confunduntur aliquando.
- 19 Styli ethymologia multiplex, & circa quæ consistat.
- 20 Stylus secundum cõm vsum loquendi quod significet. A Stylus

- 21 Stylus pro curia practica capitur.
- 22 Stylus quando ubique, etiam contra ius commune seruetur, vel non: cuius esse debeat cum duabus limitationibus in sequenti nu.
- 23 Stylus proprie, quis dicatur.
- 24 Cum de stylo obseruantia vel ritu dubitari contingit in curia: quid agendum.
- 25 Sumptibus, & expensis indulgendum.
- 26 Sententia lata contra stylum, nulla.
- 27 Stylus allegans, probare debet.
- 28 Consuetudine, vel lege præterita damnata, & futura damnari videtur.
- 29 Lex volens damnare futuram consuetudinem, idest nominatim, an exprimere debeat?
- 30 Femina iudicare, vel magistratum gerere an valeant? Et de ratione quare: quod limita prout in num. 33.
- 31 Femina est nimis fragilis: & ideo ciuitas ab ea male regitur.
- 32 Femina genus varium, & mutabile semper, & inconstans.
- 33 Femina nihil sub secreto habet.
- 34 Regum & ceterorum principum vxores vicarie factæ, an iurisdictionem habeant?
- 35 In nostris magnæ & vicariæ curijs hæc loquendi phrasim, quid significet.

NOr. primo ibi harum constitu. edicto, quod Ritus in hoc volumine contenti debent in omnibus curijs Regni obseruari, & quia illud verbum edicto (vt Cauens. hic dicit) exponitur pro lege generali. per text. in l. digna vox in Gloss. oraculo. C. de legibus. Sed vere ista ponderatio ad colligendum istud no. mihi non placet, quia licet per viam legis generalis ordinetur obseruari hos Ritus: tamen dicit seruandos in ipsis Magnæ, & Vicariæ curijs, & de alijs nihil dicit. Et ideo istud not. Satis melius colligitur ex alijs verbis Rit. In quibus dicitur, quod intendit subuenire, tam processibus officialium, quam statibus fidelium, maxime in Magnæ & vicariæ curijs, ponderando verbum maxime & cuius propria virtus & natura est implere casum magis dubitabilem, & exprimeré minus dubitabilem. l. qui se patris. vbi Fulg. Roma. & Deci. primo not. colum. 3. C. vnde liber. per tex. cum Gloss. in c. sponsam. de sponsal. in c. cum contingat. de for. competen. In c. auditis. de electio. & c. cum olim. de testi. vt sit sensus, quod per hos Ritus intendit prouidere processibus officialium, & statibus fidelium in omnibus Curijs Reg. maxime in curijs Magnæ curiæ, & Vicariæ. Minor. n. dubitatio est si per hos Ritus intendit prouidere Magnæ curiæ, & maior dubitatio si intendit prouidere alijs curijs, ratio minoris dubitationis est, quia Ritus ipsi seruabuntur. iam in ipsa Magna Curia, & ideo non tam necessario ipsi magnæ curiæ subueniendum erat, quã oportune alijs curijs vbi Ritus non seruabatur. Sed extra hunc Ritum vera est conclusio supra formata, & quod illud quod in Magna curia obseruatur, seruari etiam debet in omnibus alijs curijs Regni. per tex. in §. fina. Insti. de satisfdar. & ea, quæ not. per illum Iser. in constit. siquis in posterum. & Paris. de reintegr. feud. §. sequitur, nume. 25. fol. 62. ad idem etiam habes expressè. text. in constitu. Regni Ma-

gnæ curiæ nostræ ibi, quod in se ipsos obseruent, in constit. nihil veterum. in fin. & in Pragmat. Regis Ferdinan. incipientes suscepti a Deo. & Limita primo cõclusionem supra firmatam procedere quotiescunque Ritus & obseruantia maioris curiæ emanant per modum constitutionis (vt in ijs Ritibus per hunc Rit. factum fuit) alijs inscribitur adseribere. Aduocatis, si in defensionibus causarum obseruantiam, vel Ritum Magnæ curiæ in hoc volumine non contentum allegarent, vt dicit Alber. in l. j. ff. de constit. prin. Fely. in c. 2. in verb. stylus, nume. 18. versicu. & non est necessarium. de rescript. Boer. consil. 8. numer. 13. & in tract. de author. Magn. concil. post decif. Additio. nume. 170. & Grammat. in consil. de for. iudica. post decif. numer. 29. subiungentes quod Aduocati Iurium ignari cum eis leges deficiunt sic seruasse curiam testantur: & Secundo limita procedere in deciforijis causarum non autem in ordinatorijs in quibus qualibet curia suos mores habet, vt dicit Iser. in dicta constitut. si quis in posterum. Afflict. in d. constitut. nihil veterum. vltimo not. & Excellens D. Marinus Friza. de sub feud. de offic. Mag. Insti. lib. j. nume. 37. fol. 26. sed vt dicit Afflict. hoc prius dixit Bar. de Capu. in constit. in pecuniarijs. Vbi nihil de hoc per eum, sed per Petr. de Mont. For. qui illud expresse dicit. & Secundo, Not. ibi Ritus, & obseruantia, q̄ Ritus & obseruantia, in hoc text. pro eodem capi videntur. Veritas tamen est, q̄ inter se differunt, & vt diuersa in hoc text. posita intelligi debent. Vt tamen hoc plenius intelligatur. Sciendum est quatuor terminos præ alijs in iure reperiri: consuetudinem, ritum, obseruantiam, & stylum: & consuetudo dicitur ius non scriptum moribus introductum. c. consuetudo, 8. distinct. 1. & not. Innoc. in rubr. de consuetu. & in hoc differens à præscriptione, vt interim omitam alia quæ ponit Alex. in l. more colu. 2. de iurisdij. om. iud. quia per consuetudinem acquiritur ius vniuersis, & per præscriptionem priuatis, vt dicit Abb. in c. cum dilectus. & c. fin. de consue. & in c. cum ecclesia sutrina, de caus. poss. & proprie. & Rip. responf. 4. lib. 2. & Ritus vno modo captus & aliter quam capitur in hoc volumine dicitur quidam modus actui ordinando, solemnitatē præbens, vt dicit Abbas in c. cū secundum. 1. not. de temp. or. & Rip. in 2. lib. interpreta. c. ex parte. nume. 37. de rescrip. Alio vero modo captus, & secundum nostram materiam, secundum Iser. in constit. Regn. siquis in posterum in ver. illud etiam, dicitur ius non scriptum moribus introductum. §. ex non scripto. insti. de iur. natur. In tantum quod Ritus, & consuetudo videntur idem importare ex supradictis: & Cicero de Amicit. videtur pro eodem posuisse, dum inquit, qui peccudum Ritu omnia ad voluptatem referunt, & in lib. de legib. pariter dum ait. erat ei vitendum Latronum ritu, idest more, & consuetudine: & Quo ad vnum tamen videntur inter se differre (vt interim omittam, quæ Rocc. de Curt. dicit de eorum differentia in repet. rubri. de consuetudi. quæstio. 4.) Secundum Bar. in l. de quibus, nu. 10. ff. de legib. quia consuetudo videtur tantum circa ea consistere, quæ ad litum decisionem pertinent, Ritus vero, vt ex omnibus istis manifeste patet: tam circa ea. quæ causarum decisionem tangunt, quàm etiam ea, quæ litium ordinem respiciunt, sed hæc Barto. differentia confunditur per text. l. 3. §. fin. ff. de testib. vbi de his loquendo, quæ circa ordinem iudicij consistere videntur: dicit standum consuetudini prouinciæ, & quod ille text. de his loquatur dicit idem Bart. ibi. & in summatio. l. communisque vsus loquendi, ita se habet & vt consuetudo, Ritus, & mos licet quique vnum

vnum pro alio ponatur, & idem importent, vt patet ex d. §. fin. & l. fin. C. de iniur. & Cicero. in locis citatis: & dicitur autem Ritus ab adiectiuo ratus, seu firmus, quod ab eius contrario quod est irritū satis demonstratur, & hanc puto eius verā ethymologiam: licet ab aliquo scriptam non reperit, nec placet mihi quod alijs visum est Ritū dici, quia rectū: allegando Iser. in alle. constit. siquis in posterum, qm̄ Iser. ibi loquendo de quodā ritu de quo ibi Gloss. meminit hoc tantū. & dicit, q̄ cū ritus sit lex non scripta sicut lex dēt esse rationalis & iusta. c. erit. 4. dist. codē modo & Ritus debet esse rectus alioquin corruptela diceret. nec tamen voluit ibi dicere quod Ritus dicitur quasi rectus (vt ex aduerso allegat.) Idq̄; ex alio patet q̄ nā lex quāuis iusta, & rationalis esse debeat. d. c. erit: tamen & si dura est, seruanda est; & lex est. l. prospexit. ff. qui & a quibus manu. li. non fia. quod etiā & de Ritū dici potest quamuis enim Ritus non esset rectus licet secundum eum dici possit corruptela: tñ non propterea Ritus non est: si is firmus, rarusq̄; ab omnibus obseruatur. & Obseruantia duplex est: quædam quæ capitur pro reuerentia, & veneratione, quædam vero pro practica in iudicij pluries obseruata, de obseruantia primo modo capta loquitur Cic. de inuentione, iniquis, obseruantia est per quam ætate, aut sapientia, aut honore, aut aliqua dignitate antecedentes reueremur, & colimus. & idem Cicero Quinto dum ait, Amicos obseruantia, rem parissimo nia retinere, & in epist. dum dicit, mea tibi obseruatia nunquam defuit. & de hac non loquitur iste Ritus, de secunda loquitur Rocc. de Curt. in rep. d. rub. 4. q. 4. dicens & quod obseruantia dicitur habere effectum declaratiuum tantum, vnde secundum eum si lex multipliciter intelligi potest, seruari debet id q̄ pluries in curia obseruatum est: & idem Cassa. in cōsuet. Burgu. in proce. nu. 27. & his accedunt, quæ dicit Alex. consil. 36. num. 9. vol. 2. & Boer. consil. 8. num. 18. vbi quod si lege, vel statuto cauetur in causis breuioribus non requiri libellum, nec appareat determinatum, quæ dicantur causæ leuiore: attendendū est quid in iudicij fuerit obseruatum, & si in causis viginti aureorum nō fuit seruatus libellus: causa 20. aureorum dicitur causa leuis. in hoc igitur Ritū, dum omnes præsentis ritus appellat etiam obseruatias, ne putes effectū, & ratione vacare, eo quia, vt ex infrascriptis sequentibus Ritibus apparebit, multi sunt qui potius ad seruantiam tendunt, quàm ad Ritum. & Stylus, vt dicunt Bal. in rub. de rescrip. col. 3. nu. 11. & Fel. in c. ex parte. in ver. stylus. nu. 18. eo tit. dicitur forma rite, recteque scribendi à consuetudine Romanæ ecclesiæ approbata. Aut secundum Cy. in l. 2. q. 4. C. quæ sit lon. consuet. Io. Fab. & Are. in §. ex non scripto. insti. de iur. nar. & Boer. in præalle. consil. nu. 2. dicitur ius non scriptam ab vno iudice sæpius circa sententias, & acta iudicialia introductum, siue stylatum & licet quandoq̄ cõfundantur, & vñ pro alio ponatur, videlicet cõsuetudo stylus, mos, & obseruantia secundum Io. Fab. ibid. Ant. de Butr. in c. fi. col. 4. ver. dic ergo quod late. de consue. & Boer. d. 19. consil. nu. 1. & dicitur secundum Fely. ibid. post Bald. in l. de quibus. ff. de leg. à stylo ferreo, cuius fitimitate mimitatur, vel secundum eundem Fely. à stylo in strumento quo scribitur in tabulis, & secundum Neapo. in proemio consue. Neapo. §. quarum serie. numer. 330. dici potest à stillando, quia sicut stillidium paulatim descendit, & stillat. l. stillidium. ff. quemadmo. seru. amitt. ita etiam scriptura ordinata, quæ stylus appellatur. in tantum quod (vt ex prædictis patet) stylus solum circa ea consistit, quæ respiciunt modum ordinandi acta, sententias, & alia quæ in scribendo versantur: quod etiam referendo,

sequitur Cassa. in consue. præalle. in proce. num. 5. Luc. de penn. in l. si quando. C. de bon. vaca. lib. 10. Boer. consil. 8. num. 7. Dec. consil. 11. nume. 11. vol. 1. & est text. expressus in c. quam graui. de crimin. falsif. de stylo hoc modo capto loquitur Affl. decif. 253. num. 4. dum inquit, quod stylus regiæ cæcellariæ circa assensus expediendos seruari debet: quia vim legis habet. & De communi tamē vsu loquendi, secundum Roch. in d. rubr. q. 4. in ver. stylus autem. dicimus aliquid esse de stylo, licet materiam scribendi non concernat. & ideo Bart. in l. de quibus. nu. 10. ff. de legi. dicit stylum respicere ordinem loquendi, scribendi, vel procedendi, (sed vt dixi) non ex vera vocabuli significatione procedit: sed ab vsu communi quo vrimur. de stylo hoc modo intellecto loquitur. Idem Affl. decif. 135. num. 3. decif. 78. in fi. & decif. 243. nu. 5. & Et stylus taliter intellectus potest etiam capi pro pract. curiæ, vt dicit Bal. in l. fin. C. quæ sit longa consuetud. & in l. siquis intra. C. de bon. proscripto. Cy. in l. prima. C. quæ sit longa consuetud. Corne. consil. 227. post supra scriptum, colum. 2. volu. 3. Roch. de Curte. in d. q. 4. in versicu. stylus, & Cass. vbi supra. nume. 9. Hic itaq; stylus, tam primo quam secundo modo captus vbi est, seruari debet. Argu. l. 3. §. si. ff. de testib. & l. fina. C. de iniur. & not. Bart. in l. iuris peritos. nu. 4. ff. de excusa. tuto. & late Abb. in c. ex literis. col. 3. de const. in c. ad hæc. de sent. excom. & in d. c. quam graui. & Aduertendum tamē est quod aut est principis, vel alicuius maioris iudicis, qui habet potestatem concedendi legem, & id non habet difficultatem, seruariq; debet vbiq; etiam contra ius commune. vt dicit Barto. in d. l. de quibus. colum. 10. Alexand. consil. 39. in fin. vol. 3. Decif. Tholof. 115. Boer. in allegato consil. nume. 10. Abb. in d. c. ex literis. & Cassa. in proce. consue. Burgu. nume. 17. Aut est iudicis inferioris, & tunc idem, sed seruatur vbi est tantum, dum modo non sit contra ius cõmune: alioquin non valeret, tum quia iudices tales ad iustitiã deputari, non possunt aliquid contra ius inducere. l. formam. C. de offic. præfect. præto. vt inquit Alexand. consil. 36. nume. 10. volu. 2. Decif. consil. 11. & Boer. consil. 8. nu. 18. ver. secus vbi. & tñ etiam, quia stylus proprie dicitur ille, qui est secundum ius ad declarandum mentem iudicis, & interpretationem iuris dubij: vt dicit Anto. de Butr. in c. fin. de consuet. Aret. consil. 115. nu. 1. Alexand. d. consil. 36. in fin. Roch. vbi sup. & Rip. in lib. 2. interpreta. in c. ex parte. nu. 37. de rescrip. Limita tamen, nisi talis stylus qui est contra ius esset præscriptus: quoniam ille valeret, vt consuetudo quæ etiam contra ius valet, vt dicit Roch. ibid. per text. in c. fin. de consue. Item limita, nisi esset stylus sacri consilij: quoniam ille habet vim legis in regno, vt dicit Afflict. decif. 135. nu. 3. etiam si sit contra ius commune (vt dicam latius infr. in Rit. 260. i. nota. ver. limita tamen.) & Et quotiescunque de stylo dubitari contingit, obseruantia, vel ritu aliquo curiæ: licet Iser. in d. constitut. siquis in posterum dicat, q̄ alleganti incumbit onus probandi per Lei. qui. ff. de proba. tamen vt inquit Bart. in l. 4. per illum tex. in fin. & ibi Alexan. in addit. ff. de test. potest iudex a se ipso interrogare tabelliones, & alios curiales, & pragmaticos, qui stylum possunt verisimiliter scire, & idem Bald. in l. j. in fi. C. vt quæ defunt aduocatis. quam pãct. valde commendat Boer. in sæpius allega. consil. nu. 17. dicens seruandam esse vti reuocentur partes ab onere probandi, & sumptibus, & expensis indulgeant. Idem Alex. consil. 82. viso col. 2. in fin. vol. 3. Decif. consil. 655. col. pen. in fin. & consil. 402. col. 5. in fin. Sebastia. Van. in tract. nulli. titu. de nulli. senten. ex defectu. proce. num. 86. ver. & no. & Silua nup. lib. 3. in

ver. est nubendum. nu. 3. Idque intelligas procedere secundum Ale. post Bart. in d. l. 4. & consi. 14. viso. 26 vol. 7. etiam parte nō citata. quod si aliter faceret, & contra stylum sententia expresse lata esset ea quidem nulla esset. ut dicit Ias. in authent. iubemus. C. de iudi. ubi quod iudex faceret litem suam. Guid. Papa decif. 292. nu. 2. Cassa. in procemi. consue. burgul. num. 17. & silua nupti. in prox. citato loco: Nec obstat dictum Iser. in d. consi. quoniam id verum est. 27 in stylo, ritu, aut obseruantia non notoria: † & eo quidem casu qui ipsum allegat, probare debet: hæc autem: quæ diximus in notorio stylo sibi locum vendicant. ut Alex. sentit. post Bar. in d. l. 4. & licet in l. j. col. 3. C. vt quæ. desunt aduoca. aliter voluisse videatur, tamen vt dicit Cas. in d. authent. iubemus in 2. nota: contrarium est veritas & probatur ex l. ei qui. ff. de proba. quam Iser. allegat. Tertio nota. in si. ritus. ubi omnes vero alios &c. quod per hunc ritum abolerentur, & cassantur omnes ritus & obseruantia præterita. ex quibus verbis videtur, & illud dici posse quod videantur etiam cassari ritus & obseruantia 28 rituum in posterum introducenda; † nam cōsuetudine, aut l. præterita damnata, videtur & futura damnari secundum glo. in c. j. de consi. in 6. glo. in c. j. in fi. de cler. non resid. in 6. & in clem. 2. in glo. penul. de reb. ecclesiæ non alie. Inno. in c. ex parte in glo. mag. de consue. Bart. Bald. Alex. & Ias. in l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de leg. j. & Bal. in l. 2. in 2. oppo. C. quæ sit long. consue. & licet glo. in clem. statutum. in versi. consuetudine. de elect. aliter voluisse videatur. Bar. in l. j. nume. 23. versi. non obstat. C. de sum. trin. Abb. in c. fi. col. fin. de consue. & in c. 2. col. 4. versi. 2. de proba. & consi. 7. tria circa primum col. pen. vol. 2. cum multis simil. quos citat Tiraquel. in tract. re. tra. in præfatio. nu. 17. † ea quidem ratione, quia cū lex vult damnare futuram consuetudinem id nuncupatim exprimit, vt patet ex l. 3. §. diuus. ff. de sepul. viol. tamen vt ex eodem Tiraq. plenius est videre prima opin. in iure vetior tenetur & communior: quod etiam eixit Caro. rui. consi. 109. versi. videtur. colum. 3. nume. 31. vol. 4. & consi. 32. viso processu post princ. vol. 5. Quam tamen intelligas procedere secundum eund. Tiraq. ibid. nu. 19. post Bai. & Sal. in l. dudum. C. de contrah. empr. Bald. in authent. omnes peregrini. col. 2. ver. not. quod quando princeps. C. commu. de success. Aret. in l. 3. ff. de testa. & alios quos ipse citat: quotiescunq; ex aliqua causa iniqua & irrationabili lex præterita damnatur, ea q; etiam adhuc in futura durare, aliàs id aliter se haberet, & ea cessante, secunda opinio procederet. Quo fit vt si quis mihi dixerit non ne videmus multos ritus in hoc volumine insertos aliter seruari, & in oppositum, respondeam quod cū non appareant ritus antiqui per hunc nostrum cassati, & propterea: iuspici non potest ex qua causa fuerint aboliti, vt sic possit sibi locum vendicare prima opin. cum intelligentia proxime relata, tenendum sit in hoc ritu, quod per hæc verba non prohibetur introduci alios ritus. & obseruantias etiam ritibus hic insertis contrarias, vt iam ab experto communis præct. introduxit vt omnibus præct. antibus notum est. ¶ Quæro primo: in hoc ritu, nunquid ipse cum alijs ritibus subsistant tanquam conditi & promulgati à femina que huius regni tunc temporis erat Regina? videtur primo dicendum q; non, † quia femina ne dum ab officijs publicis, & priuatis remouentur, sed etiam à iudicandi potestate, adeo eos ad eas iurisdictiones transire non potest, cum nec etiam magistratum gerere valeant. l. cum prætor. §. fin. ff. de iudic. l. femina. ff. de reg. iuris. c. tria. in princ. 3. q. 7. & c. mulierem. in fine. 33. q. 4. Cuius quidem prohibitionis ratio est

secundum Abb. in c. dilecti. col. 2. de arbi. quia honestati non est visum conuenire, quod cœtui virorū se immisceant iuxta glo. l. j. §. sexum. ff. de postu. Itē & secundo: secundum Cagno. in d. l. femina. nu. 3. quia eorum consilia sunt fragilia, & vota lubrica, vt etiam dicit Socci. inter consi. Brun. con. 10. visa quæstione, col. 2. Cur. in tract. feu. 3. parte. q. 1. in prin. & Luc. de penn. in l. pen. C. de professo. & med. lib. 10. dicens quod si Regna regunt vuluæ, gens tota proclamatur. † Sunt enim adeo fragiles, quod vt inquit Arist. primo Politic. earum consilium inualidū est. & vt idem ait secundo Politic. a mulieribus male regitur ciuitas, vt de eis late ponit Silua nuptia. lib. j. 32 §. non est nubendum. nu. 9. & 167. † Tertio quia in constantes sunt, & volubiles, & volubiles, nulla enim mulier est quæ non ter mutetur in hora, & vt dicitur in c. fortis. de verb. sign. varium & mutabile semper femina. Bar. etiam in tract. reprob. testium, ad eorum inconstantiam demonstrandam. col. 2. ver. item mulieres. adducit illos versus, femina fallere, fallacq; dicere quando carebit piscaria piscibus, mare que fluctibus, tunc que carebit. vt etiam de hoc latius scribit 33 Silua nupti. ibid. nu. 18. ver. 7. † Quarto quia femina sub secreto rem aliquam tenere non possunt, & ideo Cato de tribus rebus pœnitentiam agebat: primo si quid arcanum mulieri tradidisset, secundo si per aquam traiecisset quo poterat per terram pertransire. Tertio si aliquam diem per incuriam ommississet vt refert Plutar. in eius vita. Ias. in l. j. ff. si quis cautio. & Grama. consi. ciui. 1. num. 3. Sed istis & similibus non obstantibus, tenendum est ipsos ritus & alia quæcunq; ne dum ab ista Regina Ioāna. Sed etiam ab omni alia, quæ in posterum regnare ordinata, vel ordinanda seruari debere (pro vt iam ab experto seruari videmus) adducta nō obstant quoquomodo, quoniam ea regulariter vera sunt, limitantur, tamen non procedere tribus modis, primo quotiescunq; iure hæreditario iurisdictione feminae competere, vt dicunt Angel. & Paul. de Cast. in d. l. cum prætor. §. fin. ff. de iudi. Alexan. consi. 1. nume. 24. & consi. 24. num. 12. vol. 1. Innoc. & Abb. in c. dilecti. de arbi. & Deci. consi. 32. nume. 6. & Par. in tract. syndic. de offic. syndicatorum. §. dicitur autem. nume. 7. in fin. vbi in specie loquens de ista Regina Ioanna hoc idem firmat. Secundo si ex priuilegio Principis humiliaretur ad illam. vt dicit Bartol. in d. l. femina. ff. de reg. iur. glo. Bar. in l. j. nu. 10. C. de mulie. lib. 10. vbi de hac Regina loquitur gl. in d. c. dilecti, in ver. remotæ, & in l. Imperiales, in ver. dignitatem. C. de nupt. Tertio vbi de consuetudine contrarium seruaretur. vt probatur in præallegat. c. dilecti. & nota. per glo. fina. in c. cum deuotissima. 12. q. 2. Bald. in l. fin. in prin. C. de arbi. Corne. consi. 16. in fin. vol. 1. Ale. consi. 24. col. 3. vol. 1. Iasius Curri. in tract. feu. fol. 23. limita. 8. vbi de Regno Siciliae loquens. dicit in eo ex consuetudine feminas in feudis succedere masculis deficientibus, & Deci. in d. l. femina. ver. nam primo. nume. 3. & Cagno. ibid. num. 3. ver. vnde stante, & patet ex inscriptione. d. c. cum deuotissima. vbi apparet feminam regnum obtinuisse. Hinc videmus de consuetudine seruari, † quod Reges habentes vxores faciunt eas vicarias, quo casu vt dicit Bar. in loco præallega. numer. 8. habent iurisdictionem quam habent viri arg. l. ossa. ff. de religio. & l. i. ff. de offi. eius. Et nedum de consuetudine hoc faciunt Reges, sed Princeps, Duces, Comites, Marchiones, & omnes Barones, quando eos a statu abesse contingit, vt quotidie videmus. † Secundo quæro quid est quod hic dicitur, in nostris magnæ & vicariæ curiis loquendo in numero plurali? Breuiter, vt alias dixi in prag. * per excellentem. §. j. nume. 9. de sena. con.

con. macedo. tribunal Magnæ curia quod hodie est vnum, tempore istius Reginae erat diuisum in duo, & vnum appellabatur Magna curia, alterum curia vicaria, quod quidem maioris dignitatis, & præminentia erat quàm illud vt dicit Grama. decif. 34. num. 9. vbi quod torturam, quam non potest inferre hoc tribunal tanquam Magna curia potest tanquam curia vicaria, quæ representat personam vicarij generalis, seu viceregis huius regni, qui potest contra & citra formam constit. & cap. Regn. torturam dare, vt dicitur in c. Regni in accusatus. Eboli. die primo Martij. 1559. Prosper Caraita.

cialibus iuxta supradictum numerum tantummodo & non vltra.

S V M M A R I V M.

- 1 Ordo est oïum rerum fundamentum; & modus agendi, Parium ac dispariū rerum dispositio, compositio rerū aptis & accommodatis locis.
- 2 Ordo memoria lumen maximum affert:
- 3 Ordo in paradiso ortus est, in omnibusque rebus seruandus.
- 4 Ordo in Consilijs, & reformationibus quis.
- 5 Ordo facti designat ordinem intellectus: Ordo intellectus verborum ordine percipitur
- 6 Aduocatus actoris primo, deinde rei, proponere debet.
- 7 Ordo quis seruetur in votandis causis in Sacro Consilio.
- 8 Habens maiorem dignitatem, in voce electionis præfertur.
- 9 Bonum consistit in ordine.
- 10 Ordo vbi non est: ibi confusio.
- 11 Ordo argumentum præbet libellis, contractibus, & testamentis.
- 12 Ordine verborū in libello omisso, an & qualis esse deat, ex ordine intellectus præsumatur?
- 13 Vniuersitas ordinis cōstitutione recte regitur.
- 14 Verba ista, nulla sit personarum acceptio, qualiter sint intelligenda.
- 15 Aduocati fisci Neapoli quando esse ceperunt: & in cuius psona secundum initium sumpsit.
- 16 Officiales omnes personaliter, an per substitutum seruire teneantur?
- 17 In officijs demandantis, an personæ industria electa videatur. Cum sex limitationibus infra in num. 20.
- 18 Prædicatio non pot alteri delegari: Et quare.
- 19 Doctor per substitutum an legere possit?
- 20 Ecclesia parochialis psonalē residentia requirit.
- 21 Filius an & quando cum patre vna & eadem persona censeatur?
- 22 Comesstabuli officium, eiusque ethymologia.
- 23 Comesstabulis superior est omnibus Ducibus, Comitibus, & Baronibus regni.
- 24 Beneplacitum regis morte ipsius non expirat: secus autem priuati.
- 25 Officialis ad beneplacitum reputatur vt perpetuus.
- 26 Nūtiatio noui opis non fit cōtra oēm officialē.
- 27 Officialis (durante officio) nullo modo contrahere potest.
- 28 Officialis (durante officio) non conuenitur.
- 29 Statutū ad minorē numerū officiales reducēs, de electis, an de eligendis intelligendum sit?
- 30 Officiales an vnum tantum officium exercere debeant? Cum ampliacionibus, & limitationibus suis.

R I T V S T E R T I V S.

N primis, quia vbi ordo deest, firmum rectumq; omnium rerū firmamentum, nihil superædificari potest, neque enim vniuersitas aliqua, vlla potest ratione sustentari, nisi huiusmodi magnus (causa differentia) ordo seruetur: quia non quæq; creatura in vna eademque qualitate gubernari, vel viuere potest (vt Cœlestium militarium exempla nos instruunt) quia sunt Angeli, & sunt Archangeli, licet non æquales sint, sed in potestate, & ordine differant alter ab altero; Sicque, vt in prædictis nostris Magnæ & vicariæ curiis, & qualibet ipsarum, certus debitusque numerus officialium dictæ curiæ deducatur ad debitum numerum in fra scriptum, videlicet q; iudices debeant esse ad minus tres tresq; alij magistri actorum, sex subactarij duo fideales, vnus Aerarius, aduocatus fisci, & procurator Fisci, vnusque aduocatus pauperum, & vnus ipsorū procurator, vnus comesstabulus, vnus carcerrarius, vnus tubita, & vnus contumaciarium accusator & omnes debeant seruire personaliter & non per substitutum, & q; omnia dicta officia sint ad beneplacitum Reginale. Cum vero hodie in dictis curiis plures, vltra dictum numerū, existant, volumus, q; omnes prædicti existentes præfentialiter officiales, in illorum exercitijs remaneant, ita tamen q; quilibet ipsarum vnum tantum officium personaliter exercent: declarantes quod decedentibus, seu cedentibus ex eis, nullus alius possit in eorum loco subrogari vsque quo perueniat ad supra dictum numerum designatum, verum volumus quod prædictis nunc existentibus omnibus officialibus soluantur gagia rata ad rationem gagiorum soluendorum offi-

- 31 Princeps concedendo secundum officium, an videatur dispensasse, posse utriusque simul retineri?
- 32 Cessante ratione impedimenti, cessat impedimentum.
- 33 Index, & notarius quis esse an possit?
- 34 Exercens duo officia contrarium, qua debeat pena puniri.

NOta primo in prin. istius ritus q̄ ordo d̄i firmum & rectū fundamentum omnium rerū n, sine quo nihil superadditi cari potest, & ut inquit Bald. in tracta. schitina. col. 3. ordo est modus agendi sine quo nihil agitur. adeo quod si legitimum iunctū non habent ea quæ gerimus, inanem nostrum actū efficiunt. l. quæcunq; gerimus. ff. de actio. & oblig. & secundum Aug. 19. de ciuita. Dei. c. 14. est varium, di sparium q; rerum sua cuiq; loca tribuens dispositio, vt referendo dicit Luc. de Penn. in l. is quidem. col. 2. C. qui milita. pos. lib. 12. vel vt dicit Cic. de offic. ordo est compositio rerum aptis, & accommodatis locis. † Eris est qui secundum eundem de orato. memorie maxime lumen affert. adeo quod vt ipse idē inquit in partitionibus oratorij, quicquid peccat. 3 perturbatio peccatur rationis atq; ordinis. † hic ordo est ille, qui secundum Specia. in proem. §. ceterum. oritur habuit in paradiso, & scdm Bald. in l. Archthusa. ff. de stat. homi. in oib; rebus seruari dēt, qd̄ ē Cice. visum est dū in lib. off. ait omniū quæ sūt quæque dicuntur, ordo ac, modus, & in lib. de legib. mihi vero ordo iste rerū placet. De hoc ordine loquitur tex. in l. j. ff. de orig. iur. in l. quoties, in princ. ff. de vlt. iur. & in l. generaliter. §. quid ergo. ff. de fideicom. liber. Bart. in l. j. in princ. ff. ad Velleia. † in quibus q̄ in consilijs, & reformationibus primō dēt proponi, deinde fieri cōsultatio, & postmodū reformatio. tex. in c. in Christo patre. de consecra. dist. 2. & Bald. in l. contractus. col. 2. C. de fide instrum. † vbi q̄ ordo facti designat ordinē intellectus. Bal. in l. si. 1. 4. op. pos. C. de hered. instit. in l. fideicommissa. C. de fideicom. & in l. eū quidā. C. de verb. signifi. dum dicit, q̄ ex ordine verborū habet ordo intellectus. tex. in c. cū dilecti. vbi latē Fel. de rescrip. vbi q̄ nisi ordo præfixus à Papa seruatur, processus est nullus. Bal. in l. in testato. C. de suis & legi. vbi quod ordo legis seruari debet. Bal. in l. qui prior. ff. de iudic. † dum inquit, qd̄ inter aduocatos prius dēt pponere aduocatus actoris, & demū rei. tex. in l. j. in iudic. nota. per Barr. C. de consuet. libr. 12. & idem in l. 2. §. prius. circa fin. ff. de vulg. & pupil. vbi qd̄ in habentibus eundem gradū, officij, aut dignitatē, ordo tēporis seruari dēt, vt antiquior præferatur iuniori, licet † in sacro consilio in causis votandis cōmissarius primo causā det votū, & demū alij incipiendo à iunioribus, vt inq̄r Afilic. Dec. 1. in fina. verbis. Et patet ex regia pragma. Regis Ferdinandi primi. nuper renouata per Illust. Dominum Ducem de Alcalá huius Regni vice regem * prag. ù. incip. & si quam plura. §. post cāx relationē. §. conclusionē. & §. non defuero. titu. de offic. fact. cōfil. vbi l. rē pleneque de modo, & ordine votandi. De hoc ordine loquitur et̄ tex. cum gl. in cap. placuit, in vers. pponimus. 1. 6. dist. dicens † quod qui maiorem autoritatē, & dignitatē obtinent, debent alijs pferri in dādis vocibus in electione, vt et̄ firmat Bal. in c. 1. in vers. prius. de cōtrouer. feu. apud par. & vt sensisse. Plat. in Timæo d̄ i ait, nō deere rē antiquiorem a post genita regi. † Bonū. n. (vt Aug. ait de natura Boni. quē Luc. de Pen. citario in l. 2. circa prin. de px. sacra scrip.) cōstitit in ordine, quia scire quid facias, & nescire quō ordine facias, nō est pfectæ cognitionis,

vt inquit Bal. (quē nullibi non reperies) in proce. ff. in prin. & Ia. qui alia quam plura refert in l. Gallus. §. idem credendū. 2. lect. col. 2. ff. de libe. & posthum. & vt dicit Lancelot. in l. nemo potest. col. 5. ff. de leg. j. qui inordinate procedit d̄i ponere habenā in causa. † adeo quod vbi non est ordo, ibi dicitur esse cōfusio, vt dicit tex. cum gl. in §. inordinatum vero. in auth. de her. & Falc. & Silu. nup. li. j. §. non est nubē dum. nu. 9. Estq; tanti momenti ordo q̄ ab ipso p̄t argumentum sumi in libellis, contractibus, & testamentis: vt inquit Bal. in l. cōuentulam. C. de episc. & cler. Nicol. euera. in locis lega. loc. ab ordine fol. 13. in lib. meo. & Silu. nup. in loc. præalle. num. 227. † in tantū, q̄ si in libello fuerit petitum, Titium cogi & condemnari omisso ordine verborum, capto argumento ab ordine intellectus præsumetur ordo talis qualis esse debet. l. talem. in princ. ff. de heredi. instit. & sic vt videatur prius petitum condemnari. quam cogi. vt dicit Bal. in d. l. cōuentulam. Bar. & Doc. in l. 2. §. prius. ff. de vulg. & pup. & in l. si cū nul la. ff. de re iudica. Et si in protocollo reperitur duo instrumenta alterum donationis factæ filio à patre, & alterum post scriptum emancipationis, argumento sumpto ab ordine intellectus semper præsumitur præcedere illud quod reddit actum validum, vt inquit Bald. Angel. & Imol. in l. cum in testamento. §. fina. de heredib. instit. Alexand. in d. l. 2. §. prius. & in l. ditutio. in princ. 2. colum. ff. solut. matrimo. & Iafo. in l. fina. circa fin. C. de edic. diui Adrian. toll. 13 vt de his latius dico in tracta. meo de ordine. † Secundo not. ibi neque vnitas aliqua, quod nulla vniuersitas, poterat nec potest alia meliori ratione subtrahi aut regi, quam ordinis cōstitutione, dū enim reuerentiam minores potioribus exhibent, & potiores minoribus dilectionem impendunt, concordia oritur, ex diuersitate fit contextio, & officiorum omnium recte geritur administratio. vt inquit tex. nota. in c. adhuc. 89. dist. vnde verba presentis Ritus translata fuerunt, & formaliter refert. Boer. in tract. de autho. Magni conf. nu. 36. ver. neque enim vniuersitas. Hinc ad propositum Paul. 2. Thimo. 2. dicit quod in vna domo non solum sunt vasa aurea, & argentea, sed lineæ, & fictilia. Et ideo vt illi ciuitati in qua hic ordo deest, & omnes volunt esse maiores & æquales, & si ab istis edoceri, nō didicerunt, inspiciant saltem græves quæ ordine literato incedūt vna post aliam, vt inquit tex. in cap. in apibus. 7. q. j. & refert Boer. in loco præalle. nume. 38. † Tertio not. ibi, vt cœlestium militiarum, quod etiam in cœlo ad sunt ordines prælationis: vt patet in Angelis, & si dices nonne in exod. capit. 10. dicitur nulla erit distantia personarum, ita paruum audies, vt magnū. & Deuter. Cap. 16. non accipias personam nec munerā, ex quibus patet, quod dum in hoc mundo hominum acceptionem fieri prohibet multo magis, & in illo non recipitur, quod etiam Paul. Roma. 2. expressius confirmans, ait nō est personarum acceptio apud Deum. & Colof. 3. si personam hominis non accipit, non est personarum acceptor. Breuiter respondeo tibi cum Gloss. in d. capit. ad hoc, quod ista intelliguntur procedere, dum mundus durabit, hoc enim medio temporis existente, homines præerunt hominibus, demones demonibus, & Angeli Angelis: cum autem erit dies iudicij: Deus erit omnia in omnibus, & Cessabit omnis potestas & prælatio, licet non ordo, vel maioritas: aliquis enim maior erit altero, quia in domo patris mei (vt veritas inquit) mansiones multæ sunt. c. in domo. de peniten. dist. 3. & cum hac responsione gloss. concordat Pau. Corin. ca. 15. dicens cum euacuauerit omnem principatum

apartum & potestatem. oportet illum regnare, donec ponat inimicos sub pedibus eius. refert, & sequitur Boer. in d. tract. de aucto. Magni. conf. num. 36. † Quarto not. numerum determinatum officialium Magnæ curia, Hodie vero præ multitudine causarū quæ quotidie conflunt ad Mag. cur. ad sunt septem iudices, quatuor qui rerum criminalium causas, tres qui ciuiliū processus expediunt, & ne quidem (Dij boni) sufficiunt omnibus peragendis, quo fit, vt causæ diutius protrahantur, & earum domini in hospitij torius licis extinctionem impendant: Actuariorum etiam tam Criminalium, quam ciuiliū, ac scribarum auctus est numerus: nam per primam Regiam Prag. incip. numerum magistrorum Sub titu. de actuarijs, ordinantur octo actuarij, & sexdecim subactuarij à R. M. vel eius confi. approbandi: Per septimam Prag. Inuictissimi Caro. V. Imperatoris incipien. item mandamus. eodem titu. confirmatur dictus numerus octo actuariorum criminalium augeatur tamen numerus scribarum, & ordinatur, quod quilibet ex ipsis actuarijs possit habere tres scribas non plures examinandos tamen per Regentem, & Iudices ipsius Magnæ Cur. cum interuentu Aduocati Filii capta etiam informatione de eorum habilitate moribus, & fama. Per Illustriss. Don Raimundum de Cardona huius Regni vice regem in anno 1519. numerus dictorum scribarum fuit ampliatu vsque ad quatuor pro vnoquoque actuarij criminalia quod etiam vltra eos, possit quilibet actuarius tenere duos alios iuuenes: vt patet ex nouissimis, Prag. editis per Illustriss. Dominum Ducem de Alcalá huius Regni vice regem * Prag. 2. 1. incip. item quod ipi. §. item et̄ de dēti mastri de arti fiscali, & §. seq. & prag. 29. incip. & ne ex multitudine, de offic. magi. iur. vbi dicta ordinatio est inserta, & renouata hoc addito, q̄ numerus scribarū ordinariorum possit aliter vltque ad quinque, p̄ quolibet actuario: notando tamen verbum ordinariorum, quia vltra ordinarios, vt supra approbandos, tenentur etiā alij ad libitum voluntatis, quos tamen non est opus examinari, & approbari iſque omnes plusquam necessarii sunt ob cumulum negotiorum. Et quia distincti sunt ciuiles a criminalibus, sunt etiam in Magnæ Cur. hodie quatuordecim actuarij ciuiles, qui tamen litigant cum Regia curia: prætendendo habere priuilegiū, q̄ non possint esse plures tredecim: & super eo expectatur prouiso R. M. Hi etiam actuarij suos habent scribas, plures & pauciores (vt volunt) hoc tantum scio, q̄ sunt multo plures criminalibus, & simul iuncti cum illis sacri Regni consilij, & Regiæ Camerae summaria, credo quod numerum litigantium excedunt. Aduocatus filii huc vsque vnus fuit (vt hic dicitur) duo tamen procuratores, vnus in Regia Camera summaria & alius in Magna Curia Vicaria, ipsum q; Aduocatus fiscalis officium, tam in causis sacri consilij, quam Regiæ Camerae & Magnæ curia, vsq; nunc, tam sanctæ pro Dei, Regiæq; Maiestatis seruitio exercuit: Excellē. Dominus Antonius Doricis, quod in paucis annis postmodum, proximis præteritis annis assumptus fuit in Regium Cōsiliarium sacri Regij consilij: † Ad præsens vero (annis ab hinc quatuor, ob causarum multitudinem) duo sunt Aduocati filii, vnus qui causis criminalibus sacri consilij, & Magnæ Curia vacat, alius causas Regiæ camerae summaria pro fisco defendit, & is est Excellē. Dominus Federicus longus iureconsultus peritissimus, in cuius persona in ipsa Regia camera initium sumpsit officium Aduocati Filii. † Quinto no. ibi personaliter, quod officiales omnes tractentur seruire personaliter, nō per substitutū. Idem infr. ritu. 7. in fin. & Ritu. 9. Item, q̄ magi-

stri actorum, vbi plus se extendit, quo ad actuarios: vt etiam si de potestate substituti habent priuilegiū expeditū, vel expeditū sub quacūq; forma nō valeat p̄ substitutū seruire. Adde c. Reg. itē, q̄ p̄dicti officiales d. prag. numerū magistrorū * prag. primā in c. prudentia. rerū ti. de administratorib; & q̄ personaliter seruiant. prag. 2. inc. prohibemus. de off. iudi. & prag. 2. inc. itē mandamus. eo. tit. de administratorib; quæ limitat præfata, nisi in priuilegijs expeditis ab ipso Imperatore, vel confirmatis substituendi habeat facultatē. Ad idē habes cōsti. Regn. officia, quæ personis, & tex. pulcherrimū in l. nullus, qui nexu. C. de decur. lib. 10. Ratio istius Ritus & iurij p̄fatorum est illa quā ponit text. in l. inter artifices. ff. de soluti. vbi et̄ no. Bar. quia cū inter hoīes longa sit differentia ingenij, & naturæ doctrinæ, & institutionis † in officijs demandatis regulariter & in dubio v̄ electa industria plōnā. Ad idē Inn. In c. qm̄ apostolica. nu. 2. de offi. delg. & Bal. in l. j. §. ne aut. nu. 4. C. de cadu. toll. † vbi quod prædicatio cum requirat magnā industriam, & nō minus moribus, q̄ veritas prædicetur sanctitalq; vitæ augeat prædicationis effectum non potest alteri delegari, hac eadem ratione moti Bar. in l. nemo, nume. 5. ver. induco ff. de duob; reis, & Bal. in d. §. ne autem dicunt, † quod doctor non potest regulariter legere per substitutum, super hac et̄ ratione fundatus est text. in c. 1. de v. sal. mil. qui arma bell. depo. vbi, quod si feudatarius ingreditur monasterium, feudum ad ecclesiam non transfert, v̄ dicit etiam Fel. in c. in præsentia, nu. 46. ver. fallit 2. ibi, & vt intelligas. de proba. in quibus, quod quotiescunque ex tenore investituræ, aut seruitio præstando apparet, quod industria personæ est electa: procedit illud. c. aliā secus, quia feudum transfret ad monasterium, & possit seruitium præstare per substitutum, vt ipse idem ait in c. quæ in ecclesiarum nu. 73. vers. 3. limita. de constit. post Innocen. in eodem c. in præsentia Ioan. And. in Specu. de sta. mona. §. j. vers. cul. 45. & Gloss. j. in c. j. ex hoc. de feud. form. vbi etiam Bald. Ex his etiam motus, non sunt multi dies, dixi in quadam causa, quod cum quidam præbyter Ebolitanus renuntiaſset quandam ecclesiam parochialem venerabili Collegiæ Eboli, reterens fructibus sua vita durante. & demum el̄t declaratus apostata: ita quod necesse erat redire ad monasterium, seruitium dictæ ecclesie, & fructus, vita durante, dicti apostata spectabant ad illum cui de ipsa parochia Archiepiscopus Salernitanus, fecerat collationem, & non ad monasterium. † Nam cum ecclesia parochialis requirat residentiam personalem cap. extirpandæ. §. quia vero. vbi not. per Imol. num. 6. de præben. & dignita. non potest quis per substitutum deseruire. d. §. quia vero, & in cap. quia nonnulli, de cler. non reside. vbi etiam per Imo. numer. 3. qui, & hanc rationem allegat, quia in his videtur electa industria personæ. Nec potuisset ipsa collegiata prætere vigore renuntiationis præfate ecclesie præfatam, eidem ex tunc spectare, tanquam præbyter ille habeatur pro mortuo per ingressum religionis, quia vsus fructus quem ille sibi reseruauit, capitis diminutione non finitur. l. fin. C. de vlt. iur. vbi gloss. in proprijs terminis dicit, quod per ingressum religionis non finitur, & idem in authent. ingressi. C. de sacrosanct. ecclesi. Conclusionem istius ritus, & iurium præallegatorum limita primo, nisi aliter actū appareret ex qualitate personæ: vt dicit Bar. in d. l. inter artifices per l. continuus. §. si ab eo. ff. de verbor. oblig. Abb. & Fel. in c. j. num. 4. de summ. trinit. Secundo limita, nisi ex consuetudine aliter seruaretur, vt dicit Bar. in d. l. nemo. ff. de duob; reis. per l. quod si nolit. §. qui assidua. ff. de ædil. edict. & l. si prius. §. j. ff.

j. ff. de aqua plu. arc. Tertio limita in casu necessitatis, vt puta, absentia necessaria per l. 2. C. de offic. eius qui vicem alter: & l. j. ff. de offic. eius. vbi firmat etiam Alex. colu. 23. vel infirmitatis, vt per eundem Alex. in d. l. j. col. 2. 4. & est tex. in authen. de collatio. §. ad hoc prohibemus. Bal. in c. j. §. si quis decesserit si de feu. fue. controuer. inter dom. & ag. & in d. §. ne aut. nu. 7. Bal. in l. fina. ff. de excusa. tuto. argum. l. si potuerit. ff. de manu. testa. Fely. in c. j. nume. 4. vers. hæc autem, de sum. trini. Ange. in auth. vt cler. apud proprios epif. & Par. in trac. Synd. §. Rex concessit, nume. 5. aut alterius legitimi impedimenti de quo eiusdem officialis dicto itare per secundum eundem Alexan. in d. l. j. col. 2. 0. & consi. 3. 2. volu. 4. per gl. not. in c. pastoralis. de offi. delega. Quarto limita in his, quæ in dando consistunt, aut quæ per alium præstari possunt d. §. ne autem. l. Arethusa. ff. de stat. homi. & l. si. ff. de condi. in sti. no. Bal. in eod. §. ne autem. nume. 3. Luc. de pen. in d. l. nullus. in fi. C. de decurion. Afflic. in c. j. §. mutus. 3. nota. epifco. vel Abb. Quod tamen sublimitatur non procedere quando id quod præstandum esset, Regi dare deberet, vt dicit Bald. in d. c. j. & Afflic. ibidem 3. noi. & in rub. de constit. Regni officia, quæ personis, per text. in l. si quis. C. de muregu. lib. 1. 1. vbi de his, quæ in dando consistunt, loquitur tex. ibi diuinas largitiones, & sequitur Carba. ad Bal. in l. quisquis, la. j. in litera b circa medi. C. de epifco. & cleric. ¶ Quinto limita, secundum Roma in l. j. ff. de in ius voca. quotiescunque filium substitueret per tex. in l. sciendum. §. legati. ff. de leg. j. Item quia filius censetur eadem persona cum patre, & vox patris vox filij; vt per Socin. consi. 3. 0. profequendo ordinem. versic. circa tertiam. q. prope med. cum versic. seq. vol. j. Sed ista limitatio in iure non est vera, vt dicit Fely. in c. quoniam apostolica. §. is autem. nu. 5. de offi. delega. eo, quia tex. super quo Roman. fundat ipsam, processit vltra dicendo hoc, alioquin si lex, non expressisset secus diceretur per præfata. Nec obstat, quod dicitur, quod filius est eadem persona cum patre, quoniam id non semper verum est, secundum eum, & qñ procedit, ex fictione est, non ex veritate, merito electa industria personæ, non est extensio faciendâ ad aliam, quæ in rei veritate non est, sed fingitur, quæ opin. confirmatur per tex. d. l. nullus, ibi per substitutam quacunque personam, & est ipsa veritas: Sexto limita, vbiunque, officium concessum est pro se, & heredibus: ratio est, quia tunc non censetur electa industria personæ, quæ ad hæredes non transit l. cuius bonis. ff. de cura. furio. vt dicit Cynus, & Bald. in l. quisquis la. j. nu. 2. vbi etiã Bar. in litera b. C. de epif. & cler. Anch. in c. is cui. nume. 2. de offi. delega. in 6. & Fely. in d. c. quoniam apostolica, nu. 4. vers. 2. & in c. in presentia, nume. 46. circa si. de proba. vbiunque tamen dictum est posse aliquem per substitutum seruire intelligas semper dum modo concurrat æqualitas sciētia, & periciæ in substituto, quæ est in substituente, vt dicit Bar. per illum text. in l. j. C. de præpo. agen. in reb. Fely. in d. c. j. de summa trin. num. 4. versic. & aduerte. Bar. in d. l. nemo. & Anton. Corfêr. Singulâri sito in vers. substitutus. Qualiter tamen actuarij habeant se exercere postquam debent personaliter seruire per hunc Rit. & an omnia teneantur per se 22 facere? dicam infra ritu. 36. ¶ Sexto not. ibi vnus Comestabulus, quod in hoc Regno non potest esse nisi vnus Comestabulus. Antiquitus erant plures Comestabuli: vt patet ex Luc. de penna. in l. tam colatoris. colum. 7. in princ. C. de i. mil. lib. 12. verum vnus omnibus præerat, q ex hoc magnus Comestabulus appellabatur, vt dicit excellens D. Marinus Friza, in tract. de sublen. lib. j. de off. magni comesta-

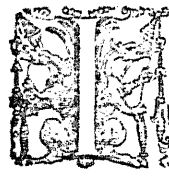
buli nu. 21. fol. 22. Officium istud est vnum de septem officijs Regni, & dicitur secundum post officium magistri iustitiarum, quod est primum, secundum, Afflic. in consi. Reg. fidelium 4. nota. sed vt idem D. Marinus ait in loco præalleg. nu. j. veritas aliter se habet, & Magnus Comestabulus omnibus præferitur (vt omnium oculis parere inquit) in sessionibus, & parlamentis, idque ex ratione, quam adducit num. 19. post Cassa. in tractat. gloss. in und. parte 7. conside. 8. quia officium istud à Deo institutum fertur post electionem Angelorum Michaeli Archangelo commissam, vt habetur in Apoca. c. 12. & in veteri testamento princeps militiæ appellabatur, qualis fuit Holofernes sub Nabucdo. Rege Assi. vt patet Iudith. c. 2. & in alijs locis relatis per eum, de officio istius magni comestabilis, vt ex prædictis patet, & latius ex Domino Friz. ibid. proprium & peculiare dicitur esse præesse exercitui, & cunctis legionibus in quas cum dependentibus. ¶ Superior est omnibus Ducibus, Comitibus, & Baronibus, & ad ipsum spectat providere de custodia exercitus, excubijs, de loco vbi castra ponet exercitus, & instruere acies equitum, ac pedum, inde dictus Comestabilis, quia comitiuæ stabiles esse debent, & non debet eos relinquere, sed corrigere, & docere, vt Luc. de penna dicit in præallegat. l. colum. 7. vel secundum eundem Dominum Friz. loco superius citato, cum non debeat dici comestabilis, sed conestabilis, seu cunestabilis, ideo sic dicitur, quasi sit cuneus stabilis, vel caput cunei stabilis, hoc est constantis, & fortis, vt etiã voluit S. Thom. Aquin. de regim. princ. lib. 4. cap. fi. in fi. Quæ expositio in eadem Luc. de pen. recidit. 24. ¶ Septimo not. ibi, & quod omnia, quod officiales in hoc ritu nominati sunt ad beneplacitum Reginae, in tantum quod postquam mortua fuit ista Regina, beneplacitum Regium non expirat per cap. si gratiose. de rescrip. in 6. quia beneplacitum Regium, non designat personam ipsius regis, sed dignitatem Regiam quæ semper durat, & cum persona decedente non extinguitur, vt in eodem. c. de Papa dicitur & late Deci. consi. 108. vol. j. Capi. plene decif. 13. 6. nume. 5. & per totam, sicut e contrario beneplacitum concedentis per eius mortem dicitur finiri, vt iniurijs allegatis, ad idem text. l. 4. ff. loca. l. si pater. in prin. ff. de manu. vindi. & l. j. §. j. C. de manu. & Cardina. Zaba. in clemen. j. §. præmissa. de sup. neglig. prælato. Hodie tamen aliter feruatur, quam hic dicitur. Nam Iudices Magnæ Curia non sunt ad beneplacitum, sed per biennium tantum Comestabilis, & actuarij non sunt ad beneplacitum, sed ad vitam 25 ¶ licet officialis ad beneplacitum reputetur, vt perpetuus, vt no. Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætor. 26 ri. nu. 12. ver. 2. quæro. ff. de oper. noui nuntia. ¶ vbi, quod licet nuntiatio noui operis non possit fieri contra officialem temporalem (offic. durante) & contra perpetuum sic (vt ibi) tamen fieri potest contra illum qui est ad beneplacitum, per dictam rationem, pro hoc allegat. l. iuris peritus. in fin. princ. vbi ipse no. ff. de excus. tut. & l. sufficit. ff. de cond. in deb. idem Boer. de autho. Mag. Conf. nu. 154. fol. 196. hoc idem 27 firmat Bald. in l. quisquis. C. si cer. perat. ¶ vbi, quod licet officialis (officio durante) non possit emere, nec vendere, aut aliter quoquomodo contrahere, nec per se, nec per interpositam personam (vt ibi dicitur) & Leos. C. eo. rit. aliàs quod emitur efficitur fisci. l. non licet. ff. de contrah. emp. vt etiam habetur, in c. Regn. Item statuimus, quod iustitiarum, tamen secus est in officiali perpetuo, vel ad beneplacitum, qui & perpetuus reputatur, vt etiam Io. Fab. in ead. 28 l. quisquis. satis pulchre notauit. Confirmatus ¶ quia licet officialis (durante officio) regulariter conueni-

ri non

ri non possit. l. pars literarū. ff. de iudi. no. per Bart. in l. j. ff. ad l. Iuliam repeti. & Cyn. in l. si præfes. C. de epifco. audi. tamen id secus est in perpetuo, aut officiali ad beneplacitum vt inquit Par. de put. in tractat. syndi. §. officialis durante. colum. 2. fol. 120. 29 ¶ Octavo not. ibi cum vero, quod licet per hunc ritum numerus officialium hic nominaturum sit diminutus, tamen talis diminutio intelligitur ad creandos in futurum: non autem quo ad creatos, concordat cum text. l. comperimus. iunctis not. per Bar. C. de proxim. sacri. scri. lib. 12. vbi quod itarum reducens officiales ad minorem numerum, non præiudicat electis tempore statuti. vt etiam declarat pulchre Bal. consi. 27. pridie enim consului. col. 1. & 2. vol. j. & Cassa. in consue. Burgun. ti. des iustices, rub. j. nu. 105. licet quo ad salaria voluerit hic ritus præiudicare, vt in si. ipsius dicit. ¶ Nonno no. ibi ita tñ, q officiales in hoc tex. numerati non possunt exercere, nisi vnum officium tantum, quod etiam cõfirmatur infra tit. 8. Item q nullus, vbi generalius prohibetur omnibus officialibus ipsius curie. Et notanda sunt verba illius ritus, quia dicitur in ipsa curia, ex quo id videtur posse inferri, q vnum officium in vna curia, & aliud in alia non prohibetur per illum ritum. Sed dic q prohibetur per text. in l. oēs omnino, vbi hoc not. Bar. & in l. diuum virum. C. de decur. lib. 10. ad idem text. in l. si. §. nec sit concessum. C. de assesso. cū si. Et cū his rit. concordat. d. l. si. C. de ass. l. j. §. non licet. ff. de collegi. i. l. l. l. à quo. §. tēpestiuū. ff. ad Trebel. l. quisquis. C. de cohorta. l. his quidē. ver. in post. rum. C. qui milit. poss. l. j. C. de muner. non continu. l. hac parte. C. de prox. sacri. scri. & l. quisquis. C. de post. cum sim. quæ ponit Guliel. benedict. in c. Rainut. in ver. duas habens filias. nu. 63. de testa. Ratio istorum rituum, & iurium est illa quæ ponit tex. d. l. si. quia non facile creditur duabus necessarijs rebus vnum posse sufficere, ne dū ad vtrunq; festinat, neutrum bene peragat, & sic sibi coningeret iuxta versus quos ibi glos. allegat, qui binos lepores vna sectabitur hora, vno quandoq; , quandoq; carebit vtroq; & vt Dominica vox testatur in Euang. Math. c. 6. aut vnum odio habebit, & alterum diliget, aut vnum sustinebit, & alterum contemnet, pro quo facit illud Ecclesia c. 3. cor ingrediens duas vias, non habebit successum. c. 1. 1. filij ne in multis sint tibi actus, & c. 29. qui conatur multa agere incidet in iudicium. ¶ Amplia hanc conclusionem etiam si habenti vnū officium daretur aliud à principe ex motu proprio. d. l. quisquis, vbi no. Bart. C. de cohorta. & dicta lege his quidem, eo enim casu poterit eligere vnum de duobus, & quod optauerit exercebit, vt text. d. l. his quidem formaliter dicit. & ibi Bart. refert, & sequitur Fely. in c. ex literis. num. 10. ver. fallit quarto, de probat. & videtur ad idem tex. in d. l. j. §. non licet. nā vt dicit Philip. Franc. in capitu. si is cum quo. 2. col. 31 de fil. præbyter. in 6. ¶ princeps concedendo. secundum officium, non videtur dispensare, quod retineat vtrunque simul. ¶ Secundo amplia nedum in istis profanis, & secularibus verum etiam in spiritalibus, & ecclesiasticis. c. de multa. extra. de præbend. & in extraua. Io. papa. 22. incipien. execrabilis, vbi, quod nō potest, quis regulariter eodem tempore habere duo beneficia curata, quæ inuicem vnita non sunt per rationem præallegatam, quia cum simul in duobus locis distinctis residere non possit per actum vnus impediretur administratio alterius: ad idem text. 2. i. q. j. cap. j. late Abb. in cap. quia non nulli. nume. 4. & per totum de cler. non residens, & Gemin. in c. eum, qui beneficium. numero 2. de præbend. in 6. ¶ Limita 1. non procedere, quando duo officia, vel dignitates essent sine administratione. §. ideoq; vbi

hoc no. Bald. C. de nou. codi. facie. & l. j. C. de consi. lib. 12. his enim casibus (licet Bald. non dicat) 32 ¶ cessat ratio impedimenti administrationis, & propterea cessabit etiam prohibitio l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patro. l. quod dicitur. ff. de pact. l. ita stitem. ff. de admin. tutor. & l. j. §. hoc interdicitur. ff. de fonte. Hoc tamen sublimitat Bald. nisi ex vtroque perciperet salarium per d. l. his quidem, ibi nec dignitatem liceat cuiuslibet alij cingulo coniungere intelligendo secundum eum illum text. q loquatur in dignitate & cingulo sine administratione, ex quo in verbis præcedentibus prohibuerat iam duas militias, quæ semper sunt cum administratione, vt sic ad dat aliquid casui præcedenti: Mihi tamen videtur, q ista Bald. sublimitatio non sit vera eo, quia ill. supra allegata, & Docto. omnes qui de hac materia loquuntur nullam vim faciunt, sed ne verbum, quidē, super perceptione duplicis salarij, sed tantum super impedimento exercitij, & administrationis, vt superius dixi in ratione istorum rituum vnde cum ratio prohibitionis cessat in habente duas dignitates sine administratione, non video, quid faciat ad casum, & prohibitionem salarij duplicis perceptio; Nec obstat. d. l. his quidem, in verbis supra relatis, quoniam licet prohibuerat in ver. præceden. teneri duas militias, tamen quia militia de per se non est dignitas, vt dicit glos. in l. vnic. & ibi etiam Luc. de pen. C. de æquest. digni. lib. 12. & probant verba rubricæ. C. qui milita. poss. in fin. ibi, vel dignitate militia, poterat dubitari nunquid vna militia, & dignitas teneri congiungique possent, & ideo ille text. voluit id expresse prohibendo dicere aliquid ad casum præcedentem, dicere modo, quod ille text. qui de dignitate loquitur debeat intelligi de dignitate sine administratione & similiter de cingulo, seu militia absque administratione, vt differat à verbis præcedentibus videtur mara diuinatio ad eum, & rationem non haberet cum ex duabus dignitatibus absque administratione impedimentum exercitij considerari non possit. merito tenendum (vt proxime dixi.) ¶ Secundo limita, secundum eundem Bald. in d. §. ideoque, quotiescunque vnum officium esset cum administratione, aliud vero sine administratione, sed cum dignitate tantum, & hoc per eandemmet, rationem, quam in prox. limita. allegaui. ¶ Tertio limita vbiunque bina officia essent compatiblea, vel tenderent ad idem, nec per administrationem vnus impediretur exercitium alterius. l. si consul. ff. de adoptio. & l. penult. ff. de offic. assessor. l. iubemus. §. sane. C. de sacros. eccl. no. per Bar. in l. j. nume. 18. versic. quæro, an aliquis, ibi si vero quæris. ff. de colleg. illi, & in d. l. si consul. num. 1. idem Barto. in l. comperimus, num. 2. C. de prox. sacro. scri. lib. 12. Par. in tract. synd. in littera O, §. officium, num. 3. fol. 221. & Bald. in præalleg. §. ideoque, vbi & hanc etiam limita. sublimitat, vt primam, circa quod tene idem quod ibi diximus. ¶ Sublimita tamen istam limita. ni si veller quis habere tria officia, licet inter se compatiblea, etiam si ad ea per superiorem habitaretur ex causa; vt dicit Bar. in l. fin. per illum tex. C. de exacto. & excu. lib. 12. refert, & sequitur Fely. in c. ex literis, nu. 10. ver. fallit. 4. de proba. quod ego etiam sequor. & firmat Nepos. à mon. alba. in libello fugitio de exceptionibus contra iudices nu. 10. & q dicitur de habilitatione superioris etiam ex causa intellige de alio superiore, quàm principe, & vt proprie loquitur. d. l. fin. alioqui id falsum esset vt ex sequen. limita. patebit. ¶ Quarto limita, nisi a ll. vel principe permitteretur. d. l. his quidem, in fin. versic. excipiendis. C. qui mili. possu. & Bal. in d. §. ideoque. ¶ Quinto limita, nisi illa duo officia essent alias vnita, &

RITVS TERTIVS.

Tem quod omnes officiales Curia predicte teneantur in secreto secreta ipsius Curia tenere, & nemini pandere: & quod quando aliquis bannitur & condemnatur in ipsa Curia, & Locumtenens vellet aliquem capi de persona facere: nemini debeant notificare, & notificari facere per se, seu per interpositam personam.

S V M M A R I V M.

- 1 Dicitio, aut, diuersatim ponitur: proprie, & improprie aliquando.
2 Officiales omnes curie secreta nemini per se, nec per alium pandere debent.
3 Mors, & vita in manibus lingua.
4 Sacerdos sacramentali confessionem reuelare an possit, cum ampliationibus & limitationibus.
5 Sciri quomodo aliquid dicatur in confessione.
6 Testis depositionem suam reuelans punitur.
7 Vasallus domini secretum reuelans, tanquam periurus punietur.
8 Antiani, syndici, & electi alicuius civitatis reuelantes illius secreta, an & quando, & qua pena puniantur?
9 Quilibet habens alterius secretum sibi communicatum, an reuelare possit?
10 Amicus animi custos dicitur.
11 Officiales cum licentia, & mandato superioris. Et sacerdotes cum licentia confitentis quando secreta reuelare possint.
12 Iurans non reuelare secretum: assumptus in testem, an possit reuelare, & periurus non dicitur. Et quid quando non reuelare secretum interest reipublica.
13 Iuramentum de tenendo secreto non se extendit ad illicita.
14 Secretum reuelari licitum cui sit reuelandum.
15 Secretum quid sit, & quot modis dicatur.
16 Reuelas curie secreta, qua plebs deditur pena, si priuatus erit: quare si officialis regis, siue baronis.

Circa huc Rit. aduerte, quia litera aliorum rituum hucusque impressorum dicit, aut locum tenens, quare litera mihi non placet, quia cum illa dicitio, aut, ponatur diuersatim, ut probat tex. in l. ga. absente. & l. exigendi. C. de proc. sequeret ex hoc ritu, quod officiales non possent reuelare quod aliquis bannitur, & condemnatur, quod quidem videretur satis absolum: quia, cum homines condemnantur, & bannuntur: sit, curia sedente, ubi adest multitudo hominum, & propterea reuelaretur id quod omnibus est notum, & per hunc Ritum esset poena, & propterea ego cogitando, quod Ritum sit deprauatus: postui dictionem & quia per eam euidentur

ta, & coniuncta. Ut in preallegata l. his quidem. in prin. & fin. & in auth. ut iud. sine quoquo iusti. s. illud. Sexto limita in extraiudicialibus, aut in iudicialibus voluntaria, tamen iurisdictionis, si tamen non habeant impedimentum iuris, vel facti, ut dicit Bar. (ubi exemplificat in multis questionibus) in d. l. si consul. in 2. oppo. & ibi etiam Bald. Abb. & Fely. in sapius allegato c. ex literis, nu. 10. versu. 2. conclusio. de probat. ubi quod emancipatio potest fieri per patrem coram filio officiali, vel coram se ipso similiter officiali, de quo etiam per Rom. consi. 25. Paris. in tract. syndi. in litera L. versu. quarto de questio. facti fol. 182. & latius per me in prag. filiorum fam. s. 12. num. 28. sicut in simili insinuatio donationis excedentis summam quingentorum aureorum iuxta l. sancimus. C. de dona. potest etiam fieri coram ipsomet donante officiali, ut inquit Bar. in d. l. si consul. num. 3. Imo. in l. Aquilius regulus. ff. de don. & Alex. consil. 156. nume. 7. vol. 2. & pro hac limita. quo ad extraiudicialia faciunt, quare not. Benedictus de plumbi. in l. statu libera. s. si filius. ff. de statu libe. quem refert. & sequitur Fely. in d. c. ex literis, quod bannitus qui per tertiam personam efficitur haeres occisi, potest sibi ipsi offensam remittere. Sublimita tamen hanc limitat. quatuor modis relatis per Fely. in loco preallega. nu. 10. ver. modo aduerte. Sexto limita fecundum aliquos in his, quare modici essent prauidicij per ea, quare dicit Bar. in Liubemus. s. sane. nu. me. 15. versu. item praefata intelligo. C. de sacrosanct. ecclesie. Fely. in c. quoniam contra. q. 8. numero. 54. de proba. & Marthesi. sing. 1. ubi quod licet iudex, & notarius quis esse non possit. c. quoniam contra prealleg. not. Innoc. in c. cum a nobis. extra de testi. Iser. in titu. quare sint rega. in versu. potestas constituendum: nu. 69. & Luc. de penn. in l. j. col. j. & in l. hac parte. col. j. de prox. sacro. scri. lib. 12. tamen illud fallit in causis breuioribus, quare sine scriptis agitari possent, sed ista limitatio non procedit, eo quia in hoc casu concurrunt duae rationes: vna quia tractatur de modico prauidicio, alia quia ipsa duo officia tenderent ad idem iuxta. 3. limita: quam supra posui, ut dicit Bar. in d. l. compertimus. C. de proxim. sacro. scri. unde velle modo extendere, quod duo officia circa diuersa possent exerceri in modicis per dictas doctrinas, non esset satis tutum: merito non est tenenda. Octauo limita regulam non procedere quando utrunque officium non concurreret eodem tempore in exercitio, & administratione, sed vnum ipsorum esset exercendum certo tempore quo exercitium alterius esset extinctum, ut voluit pulchre Deci. (ubi in id tradit exemplum) consi. 40. numero 2. volum. 1. ratio est, quia sufficit habilitas tempore quo officium exercetur, ut dicit glos. in clemen. ut hi, qui. in versu. constitutus. ubi Anton. de Butr. & Imol. de zrat. & qualiter. facit text. in c. ei cui. de praeb. in 6. & s. furiosus: & ea, quare ibi not. Ioan. de Pla. & Aret. institutio. qui dari tutor. possit. quod maxime in terminis istorum Rituum procedit, quia exercitium duorum officiorum prohibent, & non impetrationem.
34 ¶ Quarto quid si quis contra hos Ritus exerceat duo officia diuersa? hic nihil dicitur de hoc, sed tu vide tex. & ibi Bart. in d. l. quisquis. C. de cohorta. lib. 12. ubi quod debet carere secundo officio quod exercuit, eiusque effectum, & etiam priuari stipendijs, & priuilegio primi. quod etiam sequutus est Roman. singul. 393. si statutum, quod tamen intelligendum est, nisi fuerit dispensatum contra hos Ritus, ut dicit idem Barro. in l. fina. C. de execu. & exacto. libro 12. & Nico. pigno. post Roma. in d. singu. Eboli. die 4. Martij, 1559. Prosper Carauita.

tatur absurdum: si recte inspexeris. Si quis tamen vellet Ritum sustinere cum dictione, aut posset dicere, quod hic non stat proprie, sed improprie (pro & ut alias in iure ita capitur) ut patet ex lege eius qui in prouincia in princ. ff. si cert. petat. & nota. per Cyn. in l. cum quidam. & plenius per Alberic. ibid. C. de verbor. signi. ¶ Not. ex hoc Ritum quod officiales Magnae curiae tenentur credentias, siue secreta ipsius curiae in secreto tenere, nemini reuelando, per se nec per interpositam personam, & hoc est vnum de decem, & septem requisitis, quae Regij consiliarij tenentur obseruare, ut dicit Afflict. in constituto. Regn. ut vniuersis. nume. 51. & 57. ubi ea omnia satis nota. explicat. Cum hoc Ritum concordat prag. 4. incip. cum vero. de offic. iudicum, que generalius loquitur, tam in consiliarijs Regijs, quam in alijs quibuscunque officialibus: quod consilia & negotia in tribunalibus agitata & discussa nemini habeant declarare, nec eorum vota alicui pandere tam ante, quam post sententiam, & ad hoc ex obligatione tenentur officiales per hunc Ritum, & prag. allega. ut habes etiam pulchre per Boec. de autho. mag. consi. nume. 155. ubi contra officiales reuelantes valde inuehit. Conuenit tamen eis, ut sint alio modo secreti, scilicet ut ea, quae non sunt loquenda: non loquantur iuxta illud Caro. virtutem primam esse puto cōpescere linguam, item alterius dicti, nam nulli tacuisse nocet, sed nocet esse loquutum: quod alijs verbis dicitur a Xenocrat. quem Valer. Max. attestatur lib. 7. de sap. dict. & fact. loqui me penituit tacuisse nunquam & habetur. 6. q. j. c. ex merito, & 93. distinct. c. si Rector. Hinc prouer. c. 20. dicitur in multiloquio peccatum non deerit, qui autem moderatur labia sua prudentissimus est. d. c. 10. propter peccata labiorum ruina proximat mala, & ibid. qui moderatur sermones suos doctus, & prudens est, & pretiosi spiritus vir eruditus ¶ mors enim & vita in manibus lingua c. 12. & 21. qui custodit os suum & linguam suam, custodit ab angustijs animam suam. Ecclesia. c. 20. multi ceciderunt in ore gladij, sed non sicut illi interierunt per linguam suam: iugum enim lingua ferreum est, & vinculum illius vinculum aereum & ibid. c. 32. adolescens loquere in causa tua vix cum necessitate fuerit, si bis interrogatus fueris. ¶ Amplia hunc ritum prohibentem reuelari secreta, ne dum in officialibus, verum etiam in sacerdotibus, qui similiter confessionem sacramentalem reuelare non debent. c. si sacerdos, de offi. ordin. c. omnis vniuersae, in fi. de pen. & remiss. ubi etiam Inn. col. 3. in glos. procedat. c. sacerdos, de pen. dist. 6. c. fina. 3. q. 7. in prin. iuncta glos. & non publicare, & c. fina. 6. q. 3. Et hoc etiam si sacerdos esset assumptus in testem secundum Inno. in c. qualiter & quando, in fi. de accusa. & Imo. in d. c. si sacerdos. 1. not. eo quia quod ipse fecit ex confessione sacramentali dicitur scire ut Deus non ut homo, & ideo tanquam homo reputatur nescire, idque adeo verum est, quod si reuelaret in iudicio ultra quod puniretur poena. d. c. si sacerdos, eius reuelatio non faceret fidem secundum Bal. & Pau. de Cast. in l. archigerunt. C. de episco. audien. nisi in casu matrimonij de quo per glo. in c. tua nos. extra de sponsa. quam singul. dicit Roma. in l. si non speciali. C. de testam. ¶ Aduerte ¶ tñ quia tñ dicitur sciri aliquid in confessione cum confessio fuerit pro salute animae & sic sacramentalis ut dictum est, alias si quis alicui amico, siue sacerdoti, siue laico dicat aliquid & postea subtingat haec dico tibi in confessione non dicitur verum sciri in confessione, ut dicit Abb. in c. qualiter. Io. 1. in fine. de accusatio. post Inno. quem allegat. & idem Cardina. consi. 38. sed an possit eo casu propterea reuelare, vide quare

dicam. in 5. ampliatio. ¶ Secundo amplia etiam in teste. is enim cum in secreto deponat l. nullum. C. de testi. non debet eius depositionem reuelare, alijs punitur l. qui falsa. ff. de testi. Par. in tracta. syndi. de excessibus consiliario. numer. 2. in S. excedunt consiliarij fol. 18. & not. Iser. in c. 1. numero 5. quibus modis feud. amitt. in 2. rubri. ¶ Tertio amplia etiam in vasallo qui si secretum sibi a domino communicatum, scienter animo damnificandi dominum, reuelauerit: punietur tanquam periurus, quia contra formam iuramenti reuelauit, de quo in c. j. de noua for. fide. & feudo priuabitur d. c. j. quibus mod. feud. amitt. ubi etiam bona glos. & Iser. nume. 1. & per totum. ¶ Quarto amplia in Antianis, siue syndicis & electis depuratis ad regimen ciuitatis: nam si iurauerint tenere secreto aliquod secretum communitatis, & demum reuelauerint, priuatione officij puniuntur, ut dicit Bal. in titu. de pace constan. §. in Christi nomine. in ver. credentias. mouetur eadem ratione qua vasallus priuatur feudo. Et etiam per praefata puniuntur ut periuri. Et ad de quod syndicus & electi etiam si non iurassent tenere secreto, adhuc ab offi. remouendi essent si secreta communitatis reuelarent, ad similitudinem vasalli qui propterea priuatur feudo: non enim censendi sunt digni illi officium vniuersitatis exercere, qui in ipsam vniuersitatem commiserunt. iuxta illud frustra legis auxilium implorat, qui in legem committit. l. auxilium. ff. de mino. item quia officialis non potest exercere officium in quo semel deliquit, ut dicit text. nota. in l. si aliquid. ubi etiam Bartol. & Luc. de penn. C. de suscepto. & arca. lib. 10. Glos. not. in authent. de armis, in fin. bonus text. in c. non potest. 2. q. 7. facit text. in l. j. C. si quacunque praed. potest. & in l. iudices. C. de dignitat. lib. 12. & firmat pulchre Par. in tract. synd. in ver. officialis, num. 4. versu. non potest ¶ Quinto amplia in quocunque homine sciente secretum alicuius sibi ab eo communicatum & reuelante, licet expresse sibi non promiserit tenere secreto, ut dicit Iser. in d. c. 1. versu. & quilibet, nume. 2. quem ibi Afflict. sequitur versu. sed iuxta hoc numero. 5. eo enim ipso quod sibi fuit dictum aliquid, tanquam secretum, quoniam erat in potestate sua dicere non mihi dicas in secreto, quia non tenebo secretum: videretur illud audiuisset & recepisse eo modo quo sibi dictum fuit iuxta. l. j. §. fina. ff. nau. caupon. stabul. & l. si ego. §. dotis. ff. de iur. do. Item quia sicut depositarius tenetur custodire depositum corporale sibi factum. l. j. ff. de positi. eodem modo & depositarius in corporalis depositi, id est secreti, sicut. n. depositarius est custos rei d. l. j. ¶ eodem modo & amicus est custos animi secundum Cicer. cum ergo animus non custodiat, non amicus, sed proditor dicitur, ut latius Iser. dicit in praalle. c. & Afflict. post ipsum. ¶ Sexto amplia hunc ritum loquentem in officialibus, magnae curiae: & etiam dictam nouell. prag. quae in consiliarijs & officialibus. Regijs tantum loqui videtur, ut procedant etiam in officialibus Baronum, tñ ex ijs, quare supra diximus in j. ritu, quod omnes isti ritus debent obseruari etiam in alijs curijs inferioribus omnium prouinciarum, cum etiam ex ijs, quare proxime dicta sunt in quinta amplia. ¶ Limita primo hunc ritum & prag. allegatam; quotiescunque cum licentia superioris reuelarentur secreta, tunc enim officiales non tenerentur, ut dicit Bald. in c. j. in fi. de non. for. fide. & Afflict. in c. j. q. fin. num. 23. quibus mod. feud. amitt. in 2. rub. & multo magis cum mandato ut dicit Cagno. in l. si qui: maior. num. 171. C. de tran. sicut in simili dicitur de sacerdote qui potest de licentia confitentis reuelare, quare sibi dixit in confessione, ut dicit Ioan. And. in ca. consanguinei. de re iudi.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

RITVS III.

Tem quod si aliquis officialis dictæ Curia sciuerit aliquem officialē aliqua enormia, & minus debita committere, tangentia honorem, & licitum commodum dictæ Curia, teneatur ipse reuelare locum tenenti, & in casu quo non reuelaret, præter & ultra pœnas inferius annotatas, incidat in pœnam, ac ipse talia commisisset, & procurasset.

S V M M A R I V M.

- 1 *Officiale barattariam committentem ceteri officiales reuelare tenentur.*
- 2 *Quæ requiratur, vt officialis alium officialem enormia committentem non reuelans, puniatur. Cum limitationibus infra nu. 8. & 9.*
- 3 *Sciens euidem falsam monetam, & non reuelans, puniatur.*
- 4 *Delictum committendum an & quando quis reuelare teneatur.*
- 5 *In defectu probationis, quando quis se exponere periculis, & tormentis teneatur.*
- 6 *In officiali etiam crassa & supina ignorantia puniatur.*
- 7 *Ignorans ac negligens non dici potest sciens.*
- 8 *Qui potuerit scire, scienti equiparatur.*
- 9 *Pater filium accusare non tenetur.*
- 10 *Sciens & habitans an pro ignorante sit habendus?*
- 11 *Scientia alicuius rei, vel facti quando dicatur.*
- 12 *Qui bene scit, informandus non est.*
- 13 *Venditori motam litem scienti, quare ab emptore faciendâ est denunciatio.*
- 14 *Officialis collegam suum non se bene gerentem nunquid scire teneatur?*
- 15 *Scire, & scire debere quando idem sunt: & quando differant.*
- 16 *Verbum scire, quod modis capitur, & qualiter intelligendum sit in materia nostra si certum & indubitatum, & num. sequenti.*
- 17 *Scire, ad mentem Aristotelis quid est.*

Not. ex hoc Ritu quod officiales Magnæ Curia sunt obligati reuelare locum tenenti id est protegi, (vt infra dicam) quando sciunt aliquem officialem committere aliqua minus debita tangentia honorem & commodum ipsius curia, aliâ si hoc non fecerint, puniuntur tanquam ipsi ea commise-

rint: iste Ritus quando officialis committeret barattariam est conformis iuri communi, quia eo casu tenentur omnes officiales ipsum reuelare: vt dicit Par. in tracta. syndi. in versic. syndicanur officiales, lo 3, per tex. in §. necessitatem, versic. sed etiam, in authen. vt iudi. sine quoquo suffra. qui licet de subditis loquatur: tamen quia omnes officiales subditi sunt, etiam ad eos procedit secundum Paris. ibi. Extra autem materiam barattaria, dispositio huius Ritus est contra regulas iuris communis. ¶ Eo enim iure. ad hoc vt sciens aliqua pœna puniatur: requiritur primo quod habeat potestatem prohibendi. l. Culpa caret, & l. nullum crimen, à contrario sensu. ff. de regulis iuris, glof. & Barto. in l. metum, §. sed licet. ff. quod metus causa. Glof. in c. quantæ, in ver. interpretatur. de sententia excommuni. Dec. in dicta l. culpa, num. 4. & Cagno. num. 18. glof. in ver. conficij. in l. vtrum, & ibi Barto. & Hippo. ff. ad l. Pompe. de parri. Fely. in cap. j. num. 4. ver. conclude, de offic. delega. idem Hippo. latè singu. 164. & Doct. vbi que. Secundo requiritur quod prohibere vel reuelare spectet ad suum officium, vt dicit gl. in d. c. quantæ. Bal. in l. 2. ff. de noxa. per illum tex. Deci. in eadem l. nullum, in si. versic. & in l. culpa, num. secundo, & ibidem, Cagno. num. 5. licet ea iuris communis regula fallat in multis casibus primo quando delictum esset committendum contra principem, vel propriam ciuitatem, aut contra illum cui quis est subiectus ratione potestatis, vt filius patri, seruus & vasallus Domino, secundum Barto. in d. l. vtrum. Areti. in tracta. malef. in ver. che hai tradito la tua patria, ver. quod crimen. q. 10. num. 1. vbi etiam August. Fely. in d. c. 1. ver. contrarium, de offi. delega. Io. Igne. in l. j. §. quod si quis pnta veneno. nu. 22. cum sequen. ff. ad Syllan. & Capicij. decisio. 155. nu. 18. Secundo in casu. l. Metrodorum. ff. de pœ. vbi quod tenetur quis reuelare, vbi sunt rebelles Regis. Tertio in casu. §. sancimus in auth. de armis in fin. ¶ Quarto quado aliquis scit aliquem euidem falsam monetam secundum Barto. in l. lege Cornelia. ff. de fals. & Afflic. in consi. adulterinam. 3. not. num. 10. sed videtur quod casus iste non sit connumerandus cum præfatis: eo quia intelligitur de eo qui scit & prohibere potest, vt si non prohibuit, puniatur. Vt dicit tex. in d. l. in princ. non autem de eo qui sciuit, tantum & non reuelauit, vt Barto. & Afflic. videntur intelligere. Aduerte tamen, quia licet ille tex. non dicat, nihilominus ratio Barto. ibi militat etiam in sciente tantum, & non reuelante, eo quia non tendat contra Principem: tenetur reuelare, licet non valeat prohibere (vt proxime dictum est) & ideo ex ratione ista potest connumerari inter primam fallentiam iste casus, licet non possit poni, vt fallentia separata ex dispositione illius l. quæ hoc non dicit in sciente tantum vt dixi: ¶ Quinto in casu no. per Iser. in §. si autem omnibus. in additio. de pace tenen. & Capicij. decisio. 149. vbi quod tenetur quis reuelare etiam delictum committendum contra illum cui quis est subditi ratione iurisdictionis vt est officialis, & quamuis Bald. in quodam suo consilio relato per Areti. vbi supra, voluent distinguere, quod aut reuelans habet probationes, & tunc in dictis casibus tenetur reuelare, aut non habet, & tunc secus, per rationes de quibus per eum & Doct. præallega. ipsumque sequutus fuit Hippo. in d. l. vtrum (vbi valde exclamat contra Barto.) & sing. 164. alijque quos citat Hiero. Cagno. in d. l. culpa caret. num. 2. dicens hanc opi. cōtra Barto. de iure veriore & magis communem, tamen vt constat. Areti. August. Fely. & Capicij. in dictis locis opin. Barto. seruatur in pract. tantoque magis videtur verior & merito tenēda, quia ratio qua mouentur Bald.

iudi. Abb. & Fely. in c. Matthæus. de sumo. idem Fely. in c. 1. num. 3. de except. & Firmia. in tracta. epif. lib. 4. titu. 2. parte vti. in princ. col. 6. licet aliqui secundum Fely. in d. c. Marchæus, in prin. aliter tenentur. ¶ Secundo limita nisi ex iusta causa reuelarent, vt quia assumpti essent in testes: vt dicit Inno. in c. qualiter, & quando, in fin. de accusatio. & Bald. in sua marg. in versic. testis. col. 9. Hipp. singul. 424. accipe plus dicens ibid. Inno. quod etiam si quis iurasset aliquod non reuelare, adhuc potest id facere, si vt testis fuerit requisitus: cum tanquam testis omnium iure teneatur dicere veritatem, & illud iuramentum intelligitur, scilicet sine iusta causa. argumen. c. ad nostram, de iureiuran. tanto magis, quia non videtur de hoc casu fuisse cogitatum; & dato quod etiâ de eo cogitatum fuisset, male iurasset, & propterea adhuc veritatem vt testis, dicere tenetur. ¶ Tertio limita, & hac limita videtur accedere præcedenti, quotiescunque tenere secreto aliquid tendere cōtra rem publicam, tunc enim etiam si iurasset: non esset in periurio & pœna, reuelando, quia si non reuelaret esset peccatum, & iuramentum tendere in dispēdium suæ salutis, quod esse non debet. c. quemadmodum, de iureiuran. ita limitat nota. Bald. in l. si. in prima lectu. numer. 2. ff. qui sacrilega. cogant. & Par. in tract. syndi. de excessibus consiliariorum. §. excedunt consiliarij. nu. 3. fol. 18. vbi illud alijs comprobatur. ¶ Limita etiam & 4. quando secreta, quæ fuerunt tractata essent illicita: eodem enim casu etiâ si iurasset tenere secreta non intelligitur de illicitis, secundum Glof. in c. ego. N. in ver. nulli pandam, de iureiur. & facit quod dicitur in simili de iudice qui in ingressu officij iurat seruare statuta, nam intelligitur de licitis. c. 1. de iureiuran. in 6. glof. l. nemo. §. si iussa. ff. de regul. iur. & c. nerui. 13. distinct. Abb. & Fely. in d. c. ego. & Ro. sing. 512. iurat. ¶ Quamuis autem eo casu non teneatur ad obseruantiam iuramenti, & proinde possit reuelare secretum, intelligitur quod non reuelat omnibus, sed ei tantum cui potest prodesse, & non obesse, vt dicit Glof. in d. c. ego, & facit ad idem tex. cum Glof. in d. c. nerui. in versic. ¶ Quarto primo in hoc Ritu, in quo de secretis fit mentio, quando poterit aliquid dici secretum? Cardina. in clem. 2. in versic. notarij. 2. nota. de hereti. dicit, tunc dici posse aliquid secretum, cum illud probari non potest, per tex. ibi singul. ad hoc refert, & sequitur Fely. in c. 1. num. 21. colum. 8. versic. quando autem, de prob. & ibi etiam dicit post Diuum Tho. 2. 2. q. 67. articu. primo in si. quod non dicitur omnino secretum, quod per testes sufficientes probari potest, & ideo Bald. de pac. constan. §. in Christi nomine, in versic. credentias, dicit quod tunc potest appellari secretum cum illud vulgus ignorat per tex. in l. 1. §. summa cū vtilitate. ff. de his qui deie. vel effund. & istud secretum quod probari non potest: appellatur etiam occultum. c. vt nostrum, vt eccles. benef. & no. per Specu. de noto. crimi. §. 6. & secretum pro occulto ponitur in c. erubescant, 32. distinctio. in c. tua nos, de sumo. & in c. si peccauerit. 2. q. 1. Vel secundum, secundum eundem Card. in clem. 1. §. porr. 5. no. de heret. secretum dicitur. Illud quod sciunt quinque homines tantum: sed istud non potest dici verè, & omnino secretum postquam nō est notum quinque hominibus: sicut nec etiam potest dici omnino occultum, sed pœnè occultum secundum Specu. vbi supra. §. 7. Tertio, secretum dicitur illud quod intrer Regem, & Cancellarium actum est. vt dicit Afflic. in c. j. num. 25. quibus mod. feud. amit. in 2. rub. In hac tamen materia secretum intelligitur illud, quod inter ipsos officiales tantum cognatum est: & inter eos tractatum, & sic secretum dicitur verè & propriè quod probari non potest, quia illis tantum notum est qui rem ipsam tractauerunt, vt in prima expositione Cardina. dictum est. Aliquando tamen secretum capitur pro remedio alicuius morbi. ¶ Secundo quæro, quia pœna venit puniendus ille qui secreta curia, vel alterius reuelat. Breuiter resoluendo, videtur hoc pacto distinguendum esse: aut reuelans est priuatus homo, aut officialis. Primo casu aut reuelat secreta priuati, aut Regis: si reuelat secreta alicuius priuati, tenetur actione in factum ad interesse alterius partis, & actione iniuriarum si iniuria causa id fecit. l. 1. §. si quis tabulas. ff. de positi. & l. in lege. §. sed & si quis. ff. ad leg. Aquil. etiam si animum damnificandi non habuisset secundum glof. ibi per tex. l. sed & si. §. iniuriam. eodem titu. item tenetur pœna falsi. l. j. in prin. ff. de fals. & pœna. l. si quis aliquid la 2. §. si quis instrumentum. & §. instrumenta. ff. de pœn. not. per Glof. in dicta l. in lege. Bart. in l. j. ff. de præuarica. vbi de aduocato reuelante secreta causæ, quod etiam teneatur pœna falsi, & in l. j. §. 15. qui deposita. ff. de fals. Rom. consi. 384. & Areti. in tract. malef. in ver. falsario. quæst. 2. num. 8. Si vero reuelat secreta Regis: & tunc subdistingue, vt infra dicam in officiali. Secundo casu subdistingue, quod aut est officialis Regis, aut Baronis. si est officialis Regis: similiter subdistingue, aut reuelans vora & secreta caularum quæ in tribunali tractantur, & tunc puniatur pœna priuationis officij, incurrit regiam indignationem, & alias pœnas arbitrio Regio reseruatæ iuxta formam d. prag. Caroli quinti incip. cum vero, quæ in officialibus regijs tantum loquitur vt patet ex ea, quæ etiam nuper, & post hæc scripta renouata extitit per Illustrissimum Dominum Ducem de Alcalá huius Regni viceregem in prag. * v. incip. cum q; circa. §. cum vero, de officio magis. iusti. Aut reuelat alia secreta Regiæ curia, & tunc si reuelat hosti Regis, puniatur pœna criminis læsæ Maiestatis per l. omne delictum. §. exploratores. ff. de re milita. nota. And. Iser. in ca. 1. ver. reuelantes, num. 6. quib. mod. feu. amit. 2. rub. & Afflic. post eum, versic. vlt. quæro. num. 22. Ange. consi. 256. quia consultatio. col. 9. & Par. in tracta. syndi. de excess. consiliariorum. §. excedunt consiliarij, in prin. fol. 18. si reuelat amico potius quam hosti. animo in ferendi damnum Domino Regi, quod iam sequutum est: puniatur etiam pœna criminis læsæ Maiestatis. l. cuius dolo, ibi, ne ex amicis. ff. ad leg. Jul. Maiest. Si vero damnum sequutum non esset, quia tamen malum animum habuit, priuatur feudo si habet. d. c. j. quib. mod. feu. amit. & si non habet: priuatur officio in quo deliquit iuxta ea quæ diximus supra in 4. ampli. cum non tenuerit abscondita secreta Regis (vt ipsum tanquam officialem decebat) & puniatur pœna falsi, sicut in priuato diximus. Si autem animum damnificandi non habuit, licet feudo non priuatur, vt dicit glof. d. c. 1. quib. mod. feu. amit. quam ibi Iser. & Afflic. sequuntur, poterit tamen secundum eos puniri tanquam de maledictio contra principem, habita consideratione personæ per l. 1. C. si quis Impera. maled. & si tertium etiam respiceret talis reuelatio, puniretur pœna, dicta l. si quis aliquid. §. si quis instru. & §. instrumenta. item vt dicit Iser. ibidem circa si. potest puniri exemplo testis, qui competerentur puniri si depositionem reuelauerit, vt dixi in 2. Ampliatio. Si vero esset officialis Baronis, licet quo ad eum non vendicet sibi locum d. pragma. si secreta caularum reuelauerit, attamen dicendum est ipsum officio priuari per ea quæ diximus in 4. ampliatio. & alijs pœnis quibus quemlibet priuatum puniri posse supra conclusimus. Die 9. Martij. 1559. Prosper Carauita.

Bald. & Hip. in d. l. utrum alijque sequaces, ea est
 5 † quia nemo tenetur se exponere periculis, & tor-
 mentis, in defectum probationis. vt patet ex l. 3. C.
 ad l. Iuliam maieſta. quæ ratio in ſimpliciter manife-
 ſtante & reuelante non videtur procedere, ſed tunc
 tantum locum haberet, cum reuelans velet officium
 accuſatoris, aut inſtigatoriſ facere, vt d. l. 3. loquitur,
 in quibus terminis bene dicit Bal. & ipſum ſe-
 quentes, & Bar. alijque ſua opin. in eis non loquuntur.
 vt etiã videtur hac ratione defendere, & diſtin-
 guere Cagno. in d. l. culpa. num. 21. vt. ego autem.
 Id tamen q̄ hic dicitur de locumtenente: intellige
 quo ad materiam iſtius Ritus. de locumtenente gene-
 rali, & ſic de pro rege huius regni qui etiam locum-
 tenens appellatur, vt dixi in prag. * per excellẽtem.
 §. 2. titu. de ſenatuſconf. Macedo. ratio eſt, quia iſte
 Ritus generaliter loquitur, quod officiales ipſius ma-
 gnæ curiæ teneantur reuelare aliquem officialem mi-
 nus debita committentem, ſuper quibus verbis po-
 teſt etiam includi Regens magnæ curiæ qui etiam
 ſæpius in his Ritibus. locumtenens appellatur. vnde
 cum etiam Regens ſeu locumtenens. ſi minus debite
 committat; poſſit per alios officiales reuelari. non
 eſſet conueniens intelligere hunc Ritum, quod d. reue-
 latio fiat locumtenenti magnæ curiæ, ſed locumte-
 nenti huius Regni. † Amplia hunc Ritum pro-
 cedere etiam ſi officialis ignorauerit, ſi tamen eius
 ignorantia craſſa eſt ac ſupina. per ea que no. Bal. in
 c. licet. col. 1. de ſupple. negligẽ. præſato. Imol. in c.
 fin. in fin. verſ. ſed hic eſt aduertendum. de præſ. &
 Ro. conf. 127. in ſi. vbi quod prætextu ignorantia non
 eſt danda reſtitutio, ſi fama publica erat eius rei cui
 ſus ignorantia allegatur, nam & vt idem Roma. di-
 cit conf. 340. circa primum in ſi. huiusmodi ignorã-
 tia vſum ſcientiæ habet, quod etiam in ſtatutis & pœ-
 naliſ locum habet ſecundum glo. no. in Clem. 1.
 in ver. ſcienter. de confangu. & affini. & in c. 1. §. ſi-
 militet. in ver. ſciens. quib. mod. ſeu. ami. 2. rubri. vbi
 not. per Bal. col. ſi. ver. quærõ quid de eo, vt late ſcri-
 bit Andre. Tiraquell. in tracta. retra. confanguini.
 7 §. 3. gloſſ. 4. nume. 33. & 34. † Nec obſt̄ ſi quis di-
 cat ignorantem non poſſe dici ſcientem, ſicuti nec
 negligens dici poteſt. l. genero. ff. de his qui nota.
 inſa. l. cum ſex menſes. ff. de edi. edic. l. ſemper. §. hoc
 interdictum. ver. annis. ff. quod vi aut clam. cap. quia
 diuerſitatem, in ſi. de conceſſ. præben. & plene Hyp-
 pol. conf. 18. proteſtor. colum. 5. verſ. cum ergo fue-
 rit. quoniã (vt ex præſatis apparet) id limitatur vbi
 8 cunque ignorantia eſſet craſſa & ſupina. † Et ideo
 alibi dicitur quod ille qui ſcire potuit æquiparatur
 ſcienti. l. ſi Titius. in prin. ff. de fideiuſſo. l. ſi duo. ff.
 de acqui. here. l. ſi quis domum. §. ſi. ff. loca. l. regula.
 §. ſed iuris. ff. de iuris & fact. igno. & uor. Baldus in l.
 qui contra. C. de inceſt. nupti. vbi quod pro ſciente
 habetur ille qui nequit ſcire, vt proprie videtur ille
 qui ſcire poteſt, ſi neſciat, vt late ſignat præſata refe-
 rendo Tiraquell. in tract. retra. confanguini. §. 12. gl.
 j. nume. 9. Limita primo hunc Ritum non procedere,
 quotieſcunque officialis minus debita commit-
 tens, eſt alterius tribunalis, non enim tenentur offi-
 ciales magnæ curiæ reuelare Regios conſiliarios
 minus debita committentes vel econtra. reſtringen-
 dus eſt Rit. iſte non ampliandus, cum ſit contra ius
 commune, vt diximus. l. q̄ fauore. C. de legi. cū ſimi.
 q̄ nor. Secundo limita non procedere, quotieſcunq;
 non poſſet reuelare, ſine eius magno incommodo, vel
 periculo, ſecundum Bal. in l. 1. col. 3. C. de ſeru. fugi.
 Poly. in c. 1. ver. declara primo. nu. 5. de offi. deleg. &
 Dec. in l. culpa caret. nu. 6. ff. de regu. iur. ratio eſt,
 quia nemo tenetur ſubiicere ſe periculo. ca. ex parte.
 lo. 2. de appella. vt etiam proxime diximus allegan-

do l. 3. C. ad l. Iuliam maieſ. † Tertio limita in patre
 officiali ſciente filium officialium minus debita cõ-
 mittentem, per tex. l. militem. §. deſertorem. ff. de re-
 milita. per quem tex. ita Fel. in d. c. 1. limitat opinio.
 Bar. quam ſupra defendimus. in l. vtrũ. ff. ad l. põpe.
 non enim vſum eſt legibus cõueniens, q̄ pater ha-
 beat filium ducere ad ſupplicium (pro vt duceret,)
 10 ſi & ipſe reuelare cogeret. † Quarto limita in ſcien-
 te ſed dubitante, is enim pro ignorãte reputatur. l. ſi.
 ver. ſinautem neſcius & dubitans. vbi not. Barto. &
 Angelus. C. de ſur. l. ſina. C. de condi. indebi. Barto.
 conſilio 73. quæratur vtrum procurator. col. 2. & con-
 ſilio 90. dilecto domino. col. 3. verſ. ſeu. ad q̄ respon-
 detur. gloſſ. in l. de ſtat. ff. de teſtamen. Roma. in l.
 nec is. §. hæres, & ibi Areti. vlti. nota. & Iaſin 5. no.
 ff. de acqui. Alexan. conf. 37. In cauſa mota. colum.
 penul. verſ. Item quia dubius. vol. 1. & omniũ latiſſi-
 me Tiraquell. in l. ſi vnquam. in prin. num. 99. C. de
 reuoca. dona. & ideo Bal. in l. leges ſacraſſime per
 illum tex. C. de legi. dicit, q̄ æque paritur dubitan-
 ti ac ignorãti. & in c. cum contingat. col. 1. ver. ibi
 fuerit deputandum. de reſcrip. & idem in ca. ſin. cir-
 11 ca medium. de poſtula. præſato. † Scientia enim ali-
 cuius rei vel facti tunc dicitur, cum ea vera, & certa
 habetur. l. in totum. ff. de regu. iur. & vt dicit glo. in
 cap. cupientes. in verſicul. notitiam. de ele. in 6. cer-
 ta, & indubitata eſſe debet, & nedum ipſius rei, ve-
 rum etiam qualitarum, & circũſtantiarum ipſius,
 ſecundum glo. in c. concertationi. in ver. ſciuerit, &
 ibi Philipp. Fran. de appella. in 6. quam dicit ſingu.
 Roma. conſ. 343. ex propoſito. paulo ante ſin. Alex.
 conſ. 114. ponderatis. col. 2. verſ. accedit ad maio-
 rem. vol. 6. & Fel. dicit auream in c. à nobis. col. 1. r.
 de exceptio. & in c. quo ad conſultationem. conſum-
 penul. verſ. duodecima concluſio. de rei iudi. vbi q̄
 ſcientia in actu requiſita non debet eſſe in genere,
 quod etiam voluit tex. in clem. cau. am. verſic. inti-
 matio, ibi. plena, & certa ſcientia, vbi etiam Imol.
 col. 2. ver. no. regulam. de eleſtio. Deci. in c. nam cõ-
 cupiſcentiam. 2. lectu. in ſin. de conſti. Ludo. Goza.
 conſ. 9. In hac cauſa. nu. 34. & alij nonnulli quos ti-
 bi pleniffime affert Andreas Tiraquell. In tracta. re-
 12 tracta. cofanguini. §. 36. gloſ. 2. nu. 30. † Quinto li-
 mita hunc ritum non procedere quando locumte-
 nens eſſet informatus, quod officialis minus debita
 committit, ille enim qui ſcit nõ debet aliter certio-
 rari. l. 1. in ſin. ff. de actio. empr. litem veniunt. §. pe-
 titam. ff. de acqui. hæredi. l. 1. §. ſi intelligatur. ff. de
 ædil. edic. l. nemo videtur. ff. de regu. iur. & c. eũ qui
 13 certus, de reg. iur. in 6. † Et ſi dicatur quare eſt quod
 venditor etiam ſi ſciat litem motã adhuc debet ſibi
 ab emptore denunciari l. qui abſentẽ. ff. de procu. l.
 emptor C. de euic. l. denuntiaſſe. in prin. ff. de
 adulte. & in eiſdem locis Bar. Rom. conſ. 212. Bald.
 in l. 2. §. ſina. in ſin. ff. ſolu. matri. & in c. 1. ſi de ſeru. ua-
 ſa. ab ali. interpe. ſue. Areti. in l. qui ante calendã.
 col. ſin. ff. de verbo. Fel. in c. cum contingat. col. 5.
 ver. 4. concluſio. de reſc. & Tiraquell. in tracta. retra-
 cta. confanguini. §. 36. glo. 2. num. 28. Reſpondetur ſe-
 cundum Bar. in l. 1. in ſi. ff. de actio. empr. & in d. l. q̄
 abſentem. & l. emptor. illud ideo eſſe, quia denũtia-
 tio quæ ſit venditori nõ ſolũ ſit ad fine ipſum certi-
 ficãdi, verũ eſt vt incitetur ad defendendũ ipſum em-
 ptorẽ in lite, vt tenetur, ar quando tantũ vt aliquid
 ſciatur denunciatio requiritur, pcedit iurã primo lo-
 co per nos adducta, vnde cum rõ iſtius Ritus ſit, vt lo-
 cūtenens informatus de officiali minus bene ſe ge-
 renti, poſſit puidere, ceſſat ipſius diſpoſitio locūte-
 nente aliunde informato. Quantũ enim fieri poteſt
 reduci debet Ritus ipſe ad limites iuris communis
 cum ſit exorbitans (vt ſupra dixi) conſirmatur, quia
 poſito

poſito quod iſta denunciatio non requireretur ad ſi-
 nem ſcientiæ tantum (vt diximus) cum non appareat
 ad quem finem, & ſimus in dubio, præſumitur quod
 ſolum ad certiorandum locumtenentem, requira-
 rur, vt dicit Ioannes Andr. in c. ſi. de emptio. & ven-
 ditio. & Alex. conſ. 24. nu. 6. volum. 4. & propterea
 ſola ſcientia ſufficiat abſque denuntiatione, & re-
 uelatione, vt ipſi dicunt, quod not.
 14 † Quæro primo quid ſi officialis ignorauit, q̄ eius
 collega, aut alius officialis eiſdem tribunalis mi-
 nus debite ſe gerebat, nunquid ſcire id debuit: vt ſic
 per hũc Ritum ſit obligatus ſcire debere quomodo
 15 ſe habeant alij, videtur primo. quod ſic † cum ſcire,
 & ſcire debere idem importare videantur. l. idem.
 §. 1. Ibi, intelligit vel intelligere debet. ff. ad l. Aquil.
 l. qui fundum. §. ſeruus. ff. pro empto. l. late. in prin.
 ff. de verb. ſign. l. quod. te. in ſi. vbi etiam Bart. nota.
 ver. venio. nu. 14. ff. ſi cert. peta. Alexan. conſ. 60. nu-
 me. 2. vol. 5. & plenius Tiraquell. de retra. confan-
 guini. §. 12. gl. 1. nu. 9. ſed contrarium eſt dicendum, ex
 quo Ritus iſte non ſcire debentem, ſed ſcientem pun-
 nit, non obſtat nã iura in cõtrarium adducta, quoniã
 vt dicit Bar. in eadem l. quod te in facto proprio p-
 cedũt prout proprie. l. allegatã loquuntur, in facto
 autem alieno ſcire & ſcire debere differunt, & in eo
 quilibet præſumitur ignorans. l. ſi. ff. pro ſuo. & ſi di-
 catur hanc Bar. differenciam conſundi ex tex. l. qui
 cum alio. ff. de regu. iur. vbi etiam gl. magna in ſi.
 æquiparat ſcire, & ſcire debere cum textu. loquatur
 de conditione alterius, & ſic de facto alieno, reſpõ-
 ſio eſt facilis, quod illud ideo eſt ibi, quia ſponte q̄s
 cum alio negotiatur, & contrahit, quo caſu lex præ-
 ſumit quod prius ſe informauerit pater ex eodẽ text.
 qui dicit aliud eſſe in hærede, cum his non præſu-
 matur informatus, in tantum quod ultra factum
 alienum, concurrat ibi, quod quis contrahit cum
 alio, & ideo non mirum extra terminos illius. l.
 quoties de alieno facto tractatur, procedit quod
 Bartolus dicit, vt non ſit idem ſcire, & ſcire debere.
 16 † Secundo quæro quid eſt ſcire de quo in hoc Ri-
 tu ſit mentio. Gl. in l. 2. §. idem labeo. ff. de aqua plu-
 arcea. dicit quod vere & proprie eſt, veritatem viſu
 perceptam in mente retinere. cum quo concordat
 alia gloſſ. in auth. de inſtru. caute. in prin. in ver. imi-
 tatio, vbi quod veritas humana dicitur notitia cer-
 ta: rei maxime per uiſum, magis tamen large, ſcire
 eſt etiam per ſenſum auditus, vt eſt tex. expreſſus.
 in d. §. idem labeo. Gl. in c. tua. in ver. qualiter. extra
 de ſponſa. & Inno. in c. ſi. verſ. illud. de iura. calum.
 vbi & d. §. idem labeo allegat, allegatur etiam com-
 muniter tex. in c. hoc videtur, ibi, illi indicatur. 22.
 q. 5. ſed vt dicit glo. in c. per tuas lo. 2. in prin. de Si-
 mo. ille textus probat quod dicimur ſcire etiam per
 ſenſum auditus, quando ille, à quo audimus loquitur
 in facto ſuo, vt ille tex. dicit, non autem probat ge-
 neraliter quod à quocunque audiamus, dicamur ſci-
 re. Et nedum per ſenſum uiſus, & auditus, ſed etiam
 tactus poſſumus dici aliquid ſcire, quod & Diuus
 Auguſti. in lib. retra. in illud Io. palpare, & videre
 cõprobat dicens, non dubitemus ſcire nos quod per-
 cipimus noſtris corporis ſenſibus, & quod fide dignis
 credimus teſtibus, vt & ipſum referendo ſequitur.
 Luc. de Penn. in l. nemo, columna quarta. C. de re mi-
 lita. libro duodecimo. Et tandem ſcire dici poſſumus
 quomodocunq; aliquid ad noſtram notitiam per-
 uenerit, vt dicit Io. And. in c. licet, in ſi. de ſupple. ne-
 gligen. præſato. & apoſtilla ad Bar. in l. quod te. in ſi.
 in verſic. oftendam, in litera a. ff. ſi cer. peta. dummo-
 do non ſit dubium, ſed certum, & indubitatum, vt di-
 ximus ſupra in 4. limita. In materia iſtius Ritus tunc

dici poterit officialis ſcire, cũ vere ſcit, quia proprijs
 oculis videt quod alius officialis non bene ſe habet,
 cum enim contra. regulam iuris Ritum. iſte emanet,
 (vt dictum eſt) in caſu vero, & ſcientia vera intelligi
 debet. iuxta l. quod vero. ff. de legi. lege tertia. §. hæc
 verba. ff. de nego. geſtis. cap. que à iure, de regulis iu-
 ris, in 6. plene nota. in l. ſi vero. §. de viro. ff. ſoluto ma-
 trimonio. & per Andreas Tiraquel. in tracta. retra. c.
 17 in præſatio. numero ſexageſimo ſecundo. † ſecun-
 dum vero Ariſtote. ſcire non eſt per ſenſum, vt ipſe
 inquit. i. Poſterio. textus 14. ſed vt ipſe idem dicit ibi-
 dem tex. quinto, ſcire eſt per demonſtrationẽ intel-
 ligere, & tunc verè ſcimus, cum rem per cauſam
 cognoſcimus, & ſcientia ſine cauſa. imperfecta ſcien-
 tia dicitur, vt dicit. primo Phyſicorum. commen. 1.
 & ideo 5. Poſterio. textu 15. dicit quod ſcitur non po-
 teſt aliter ſe habere, & hæc de verbo ſcire, prout ca-
 pitur in hac materia, alibi tamen verbum ſcio expo-
 nitur pro ſpero. l. Pamphilo. in principio. ff. de leg. 3.
 Aliquando pro verbo nõ dubito ſiue non ambigo.
 dicta lege ſecunda. §. idem Labeo. ff. de aqua pluuiã
 arcea. & alibi pro verbo intelligo. l. ſciant omnes. id-
 eſt intelligant. C. de his qui ex publi. ratio. lib. 10.
 vbi. Luc. de Penn. ita exponit. Salerni die 14. Martij.
 1559. Proſper Caraita.

RITVS V.

Tem quod omnes offi-
 ciales pro poſſe tenean-
 tur facere omnia quæ
 tendunt ad honorem,
 ſtatum & licitum com-
 modum ipſius Curia, &
 & officialium eius.

SVMMA RIVM.

- 1 Ad impoſſibile nemo tenetur, nec cogendus, hinc legum latores ad impoſſibile mentem non adhibent.
- 2 Impoſſibilia, & nimis difficilia, extra humanã dicuntur naturam.
- 3 Poſſe id dicimur, quod ſaluo honore, & abſque magna difficultate poſſumus.
- 4 Status pro ordine aliquando exponitur, & pro conditione, & loco.
- 5 Honor omni commodo an præferendus?
- 6 Honoris intereſſe eſt maius quolibet alio.
- 7 Maritus de vxoris adulterio non indignans legno habendus erit.
- 8 Cauſa ardua quæ dicatur.
- 9 Diuitie cum iuſtitia, & temperantia quærendæ.
- 10 Non honorantes officiales, puniendi ſunt.
- 11 Honor in iure multipliciter capitur.
- 12 Officiales an debeant honorari à priuatis in aſſurgendo & ſalutando, & ſi priuati id non fecerunt an ſunt puniendi.

Not. primo ex hoc Ritu quod omnes officiales tenentur pro eorum posse, facere omnia quae tendunt ad honorem, statum, & licitum commodum Curiae, & officialium eius, & benedicit pro eorum posse, qui ad impossibile nedum ipsi, sed nec ullus alius, de iure est obligatus. l. impossibile. ff. de regu. iuris. & l. impossibile. ff. de verborum oblig. & cap. nemo potest, de regu. iuris, in sexto. vbi Glos. & Ioannes Andr. adducunt illos versus ultra posse suum, nullum lex iusta coegit, nec putat esse reum, qui toto posse peregit. Inmo legislatores ad ipsum quod impossibile est, mentem non adhibent, vt dicit Lancel. in l. cum seruus. §. constat, col. 1. prima. ff. de lega. primo, rari o est secundum Bald. in cap. cum accessissent, col. 4. de constitu. ¶ quia ea quae impossibilia sunt, vel nimis difficilia, extra naturam humanam esse dicuntur, & ideo Paulus. primo. Corint. 10. inquit fidelis Deus qui non patitur vos tentari supra id quod potestis, & Petrus in acti. Apосто. capitulo. 15. ait nunc ergo quid tentatis Deum imponere iugum super ceruices discipulorum quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus. ¶ tunc tamen dicitur officialis posse cum saluo honore suo potest. l. nepos proculo. ff. de verbo. signifi. Item cum sine magna difficultate potest, in alias reputaretur impossibile. l. cum heres. §. 1. ff. de statu libe. l. 1. §. 1. iuncta gloss. in versicu. non poterat. ff. de litigio. l. eius qui. §. Celsus. ff. ad municipa. l. 3. iuncta gl. C. de ad. actio. cum alijs, quae gl. allegat in l. sane. ff. de his qui. deiece. vel effide. Luc. de Penn. in l. quoties. columna sexta. C. de dignita. libro duodecimo, & Silu. nuptia. libro primo. §. non est nubendum. num. 120. fol. 66. ¶ Secundo no. officiales per hunc Ritur obligatos ad faciendum omnia quae ad honorem curiae tendunt. ¶ Item, statum, id est ordinem licet enim status aliquando pro conditione capiatur. ff. de statu homi. l. 2. & per totum, & apud Cic. de prouincijs consil. ibi. quamuis excipere fortunam malui, quae de meo statu declinare. hic tamen pro ordine exponi debet, vt sic sit sensus, & istius Ritus intentio, quod officiales faciant, pro eorum posse, non solum quae tangunt honorem sed ordinem, siue regimen ipsius curiae. sic etiam Cit. Episto. 8. videtur statum intellexisse dum inquit ex eodem, de statu rerum omnium cognosces ad Atti. his verbis, tua nobis auctoritate opus est, ad collocandum aliquem ciuitatis statum, & idem in Tuscul. cum ait eo erant vultu, oratione, omni reliquo motu, & statu, vt eos arguios diceret. Aliquando statum ponimus pro conditione fortunae, vt eundem Cicero nem postuisse viderur, ad Atti. his verbis. Quo in statu simi uides, & aliquando pro loco, vt apud eundem Cic. ad Heren. pater cum ait fortuna collocauit eum in amplissimo statu. Ex communita men vsu loquendi qui ferre sibi vsurpat omnia, vnus pro alio ponimus, & non potest dari certa ratio. ¶ Tertio no. ex ordine literae istius Ritus honoris pre feri statui, ac commodum pecuniario, & ideo tex. in l. isti. §. quod si. ff. quod metus caus. dicit quod timor amissionis honoris est maior timore mortis, & text. in l. Iulianus ff. si quis omis. caus. testament. quod omni compendio honor est praeponeudus, per quam ita inquit Gypoll. consil. crimina. 41. nu. 8. & Iaso. in l. reprehendenda. C. de instit. Et si dicatur non ne Barba. consil. 29. col. 11. volu. 1. dicit quod interesse honoris est minus omni alio interesse, & vt dicit Fely. in rubri. de maio. & obediens. ille cui alius praefertur non dicitur pati interesse in redditibus, per e. cum olim. extra de coluc. Responderi potest duobus modis pri-

mo secundum Cassa. In tractat. glor. mundi. parte 7. considera. 2. circa finem, quod contrarium est verum. ¶ Et quod illud interesset sit maius omni alio probat ex Cicero. de amici. qui dicit vbi istum intemnes qui honorem amici anteponat suo? Et Aristot. in libro Econo. qui dicit, multo gratius fert aliquis si honore suo priuetur quam si bona sua ei auferatur, & ex text. cap. nisi. §. prorogavi. extra de renuntiat. iunctis nota. per Luc. de Pen. in l. filios. C. de decurion. lib. 11. vbi quod huiusmodi honores terreni plus cupiuntur quam caelestes. Secundo responderi potest, quod procedunt capiendū honorem quatenus consistit in exhibitione reuerentiae, quae fit alicui ratione officij, virtutis, vel alterius causae circa praecedentiam sedendi, aut alia, vt in d. cap. cum olim. allegato per Fely. non autem capiendū pro fama de qua dicam infra: quoniam tunc secus est, & vt dicitur. in d. l. Iulianus. omni alio commodum pecuniario praefertur debet, quia & alibi dicitur, quod verecundum est honorem suum cuique inultum relinquere. l. miles. §. socer. ff. de adu. l. 1. vt tradit Gram. decif. 98. nume. 3. Immo, vt inquit Ferr. caute. 14. Iura sunt. vers. & accipe aliam cautelam in fine. ¶ maritus qui d. adulterio vxoris non indignatur praesumitur laeno, vt ipsum referendo sequitur. Silu. nupti. lib. 1. §. non est nubendum. nu. 3. fol. 33. ¶ vt dixi latius in prag. ¶ quarta. incip. quoniam falsorum. V. not. de falsis. quibus adde, quod not. Bald. in c. ex ratione. nu. 6. versicu. & not. de appella. ¶ Vbi quod omnis causa in qua tractatur de fama, & honore dicitur esse erdua, & quod habetur in l. si inimicitie. in fin. ff. de his quibus vt indign. vbi quod sicut inimicitijs superuenientibus post legatum inter testatorem, & legatarium, priuatur petitione legati legatarius, eodem modo, & si post legatum mouisset, contra testatorem causam statum, licet hoc casu fisco applicetur, vt ibi dicitur per rationem Bar. ibidem de quo etiam Per. Gera. sing. 82. quae sunt contra. vbi de materia istius not. ¶ Quarto not. ibi licitum commodum, quod commodum in hoc Ritu tenet tertium locum inter honorem, & statum, pro quo illud Plato. de recho. lib. 24. col. 4. fol. 233. optimam rem esse omnium prosperam validudinem. Secundo, egregiam formam. Tertio diuicias nulla fraude quaestitas, & in libro de legit. dialog. 9. col. 4. fol. 583. tam graeci quae barbari diuicias cum tertium bonorum teneant locum: in primo ponunt, atque hac sententia seipos simul, & posteros perdunt. Hunc Ritur vellem praesidentes Camerae summariae, & fisci patronos qui iura Regia tuentur intueri, non enim vult officiales teneri ad ea quae reddunt ad omne vile, & commodum curiae, sed ad licita commoda tantum ¶ vt enim ait Plato in proxime citato loco, de legi. non oportet hominem qui felix sit futurus: diuicias quomocumque, sed cum iustitia, & temperantia quaerere, pro quo etiam illud ecclesia. cap. 5. noli anxius esse in diuicijs iniustis, nihil enim proderunt tibi in die ultionis, & vindictae. ¶ Quinto nota. ibi, & officialium eius, quod hic est alius casus nouus extra regulas iuris communis: in quo alter alterum tenetur pro eius posse adiuuare, & ideo poteris ipsum alijs addere, de quibus dixi latius in Rit. praecedent. in princip. ¶ Et adde quod nedum officiales tenentur officialibus impendere ea, quae tendunt ad honorem eorum. ¶ vt hic dicitur, & in lege posteriori. C. de offic. rector. prouinc. verum etiam & priuati, adeo quod nisi honorauerint officiales in assurgendo, & alijs actibus, puniri possunt, vt probant text. in lege singulari, & l. sciant. C. de offi. diuersi. iudicium. & per eos notat

notat Cassa. in tracta. Gloria mundi parte j. considerat. 2. in fine vers. ¶ Quero quid est honor de quo in hoc Ritu fit mentio? Honor in iure nostro multipliciter capi potest. Primò pro exhibitione reuerentiae, vt patet exhibitio reuerentiae in testimonium virtutis, & ex Diuo Thom. in 2. 2. q. 103. vbi inquit quod honor testimonium quamdam importat de excellentia alicuius. De honore taliter capto sentit Cice. de clar. orato. & in Epist. dum dixit. is enim honores mihi videri solet qui non propter spem futuri beneficii, sed propter magna merita claris viris deferuntur: datur. Hic honor, vt inquit August. in lib. 5. de ciuitate Dei, & Cassa. in tract. Gloria mundi parte j. considerat. j. debet virtutem sequi non praecedere. Et potest esse duplex quidē qui debeatur virtuti, & consistat in moribus tantum, vt quotidie videmus cum alter alteri honorem praebet, & reuerentiam, quidē qui in iure & debito, vt in exhibitione operatum liberti erga dominum de quibus in l. si non sortem. §. libertus. ff. de condi. in deb. l. honori. ff. de obsequi. & l. ciui. ratiibus. ff. de leg. 1. & etiā in subditis qui vadunt obtiniam praebito processionaliter cum palmis oliuarum, vel similibus reuerentis, vt dicitur Bal. & Fel. in c. licet. in prin. de probat. & idē Bal. in l. liberti. col. 3. nume. 6. C. de oper. libert. pro quo honore in debito, & in iure consistente, potest competere possessoriū d. c. licet. in fin. vbi clarius Bal. & Fel. Secundo pro officio & dignitate. l. honor. ff. de mune. & hon. vbi quod est administratio reipublicae cum dignitatis gradu. vt etiam inquit Luc. de Pen. in l. j. C. de vetera. lib. 12. & Io. de Plat. post glo. in l. j. C. de mun. & hon. lib. 10. Et de hoc etiam sentit Cicer. de Iuuen. cum dixit homines honore vsu, id est qui magistratum gesserunt in Epist. cum ait cum honoribus amplissimis perfundi cilemus. & contra Verrem mandare honores hominibus nouis. Id est dignitates, seu officia. Tertio pro fama, vt patet in c. nolo. 12. q. j. ibi satis crudelis est qui suam famam spernit, l. honorem de quo diximus in 3. not. Quarto honor in sacra Scriptura capitur pro dono & elemosyna, vt inquit D. Hiero. in illud Matth. c. 5. honora patrem & matrem tuam. Vbi haec verba subiicit, honor in scripturis non tantum in salutationibus, & officijs deferendis, quantum in elemosynis ac munerum oblatione sentitur. Et cum Apostolus inquit honora viduas quae verè viduae sunt, pro honore donum intelligit. Quinto pro salario l. j. §. proinde. ff. de var. & extraordin. cognitio. & inde dictum est honorarium ead. l. j. §. in honorarijs. l. j. ff. si menfor fals. mod. dix. & l. properandum. §. in honorarijs, C. de iudi. Sexto pro pulchritudine, vt apud Virgilium qui dicit Frigidus & siluis aquilo decussit honorem. & alibi apud eund. & laetos oculis afflarat honores. Septimo pro sepultura, vt patet apud eund. Virgilium, dum dicit cernit ibi mæstos, & mortis honore carentes. Octauo pro pudicitia iuxta illud, & rapti Ganimedidis honores. Nono pro amore, vt apud Ouidium persequeris amate tangit honos animum. In hoc tamen Ritu si verba honorem referas ad Curiam ipsam: honor capitur pro fama seu decore, & pro eo quod contrarium est dedecori si referas ad officiales curiae: potest capi quocumque modo de primis tribus praenarratis, vt sic officialis adiuuet officialem is quae tangunt in eius honorem, id est reuerentiam dignitatem, seu officium & famam. Quoad ipsam curiam honorem referendo, non potest capi alijs duobus modis, quia cum curia sit persona representata per eius officiales, honor id est reuerentia, non potest contingere ipsi curiae: sed eius officialibus sic, honor pro officio & dignitate, nequaquam: vt patet expressè cuilibet ad sensum. ¶ Secundo do ¶ quero nunquid verum sit, quod officiales ho-

norari debeant à priuatis in assurgendo & salutando, & si non fecerint puniendi sint prout supra tetigi in 5. nota. Ego in loco praallegato dixi quod sic, per l. 2. & 3. C. de offic. diuer. iudicum. Sed quia ille textus loquitur de honore praestando per officiales Doctores & Aduocatis, vt patet ex litera eorum, & not. Luc. de Penn. qui eos allegat, & ita intelligit, in l. in sacris. col. 1. prima, vers. & nota quantum. C. de proxi. sacro. scri. lib. 12. opus est aliter probare d. conclusionem. Ideo videtur probari primo per text. in l. j. C. de domesti. & protecto. lib. 12. quem tex. ad hoc allegat Afflic. in consil. vt vnuerfis. j. no. 7. in si idem tenet Ioan. de Plat. in illa l. dicens no. hic quem Princeps honorat ab omnibus est honorandus, & contra faciens incurrit poenam quasi sacrilegij, sed dici potest illum tex. procedere in illis qui seruiunt in praesentia Principis, & attingunt quotidie eius vestem, & non de alijs qui seruiunt extra suam Curiam & seruiunt sibi. & hoc propter verba in d. rex. existentia, quia digni sunt extrinseci attingere Imperatoris purpuram, id est personam Imperatoris vestiti purpura, vt exponit Glos. in l. restituenda. in vers. nostram. C. de officio diuer. Iud. lib. 2. Secundo probatur secundum Cassa. in Catal. gl. mund. parte prima considera. 4. quia Princeps eos reputat honore dignos. dicta l. restituenda, iuncta Glos. qui tex. etiam in Aduocatis fisci. loquitur. item per text. in cap. cum beatus, circa prin 45. distin. ibi, ne dum incaute subdita membra percutiat ipse sibi debita reuerentiam subtrahas, notando illa verba debita reuerentiam secundum eundem Cassa. loc. praalleg. considera. 2. 1. Tertio secundum Tiraquel. in tracta. nobili cap. 28. num. 3. probatur in l. semper, in prin. ff. de iure immu. l. si in prin. C. quando prouoca. non est necesse, & c. vt debitus honor, de appella. cum similibus, quae allegat. Quarto per rationem Afflic. in d. consil. quia si officiales tenentur honorare Aduocatos aliosque honoratos viros per d. l. 2. & 3. eo quia sunt personae honoratae, & virtuose, multo magis sunt honorandi officiales, qui ob meritum virtutis sunt electi: cum illi sint eligendi quos morum honestas commendat. l. magistris. C. de professio. & med. lib. 11. & l. vnica. C. de professio. qui in vrbe Constan. eodem lib. 11. secundum Boer. in tracta. de authorit. magni consilij. nume. 124. probatur per text. in auth. de consulta. §. si autem mediocre. l. 4. ibi, sed in Salutationibus Iudi. C. de prin. agen. in reb. lib. 12. & in alijs multis iuribus quae allegat. Et quia ista conclusio nullam habet difficultatem per supra allega. remanet solum videre de poena illorum qui non exhibent reuerentiam officialibus in salutando, & cum non reperitur statuta poena dicendum est eam esse arbitrariam l. j. §. expilatores. & ibi Bar. ff. de effra. l. sanctiolegum, & ibi Bar. ff. de pec. Glos. in l. nemo martyres, & ibi Bar. C. de sacrosan. eccle. & Afflic. & ibi bona Apostil. in consil. disputare. 2. not. num. 2. Salerni die 18. Martij. 1559. Prosper Carauita.

RITVS VI.

Itē quod causa appellationis inchoetur per aperturam processus.

SVMMA RIVM.

- 1 Indefinita equipollet vniuersali.
- 2 Appellatio est triplex.
- 3 Statutum loquens de appellatione in genere.

- an comprehendat omnes eius species?
- 4 Appellatio omnis, an sit semper prouocatio?
  - 5 Ad inchoandam appellationem non requiratur libellus, vel litis contestatio?
  - 6 Annus ad prosequendam appellationem quando incipit currere.
  - 7 Causa appellationis quando currere incipiat. Et ad eam prosequendam datur annus, & quandoque biennium. Et eo anno quinquaginta dies ad presentandum processum.
  - 8 Annus ad prosequendam appellationem, vtrū ab apertura processus, vel à die interpositæ appellationis currat?
  - 9 Appellatio suspendit pronuntiatum eiusque articulus à principali non separandus.

NOta ex hoc Rit. quod causa appellationis inchoatur per aperturam processus. Amplia primo hunc Ritum procedere, siue causa appellationis sit civilis, siue criminalis, siue mixta: tum quia hic indefinite dicitur de causa, & indefinite recipitur vniuersali. l. 2. ff. de liberis & posthu. l. si ita relicta, in princ. & l. si pluribus. ff. de lega. 2. & l. si plures. ff. de leg. 3. cum simil. tum etiam quia Rit. 253. & 254. expressim loquuntur vniuersaliter in omni causa appellationis & ita seruatur. Secundo amplia quod cum appellatio secundum Bart. in l. 1. nu. 4. ver. secundum quæro. ff. de appel. & relatio. & sit triplex vna quæ interponitur à diffinitiva de qua loquitur ille tit. ff. de appellat. alia quæ interponitur ab interlocutoria de qua loquitur. l. 2. ff. de appella. recipi. & alia quæ interponitur ab alijs actibus extra iudicialibus l. 1. §. si quis tutor, in ff. quando appella. sit. l. 1. ff. si tutor vel cura. & l. nominationes. C. eodem titu. iste Ritus locum habet in omni appellatione. tum quia locum habet prima ratio supra assignata in 1. ampliat. & tum etiam quia statutum simpliciter loquens de appellatione & sic de genere, semper & regulariter comprehendit omnes eius species, vt dicit Rebuff. in commen. constitut. Fran. tractat. de appellatione. in prin. nu. 13. volu. 3. Et si dicitur quod appellatio ab actibus extra iudicialibus non potest hic contineri, quia vt dicunt Anto. de Butri. & Abba. in c. cum sit Romana, per illum tex. de appella. & Lap. allega. 39. statutum loquens de appellatione non comprehendit extra iudiciale & quia dicitur prouocatio, non appellatio. d. ca. cum sit. & vt dicit idem Abb. in c. fina. 1. no. de sequestr. poste. & fruct. omnis appellatio est prouocatio, sed non e contra responderetur secundum Deci. in d. cap. cum sit. in 7. nota. & in ru. illius tit. ver. circa diffinitionem. nu. 18. quod locum habet in materia odiosa: secus in favorabili, vt in hoc Rit. volente in appellationibus procedi sine libello & litis contestatione, & quod sit favorabilis: patet ad sensum, quia citus facit peruenire ad finem causarum, item patet ex his quæ dicam infra in Rit. 10. in princ. & Rit. 288. in 3. nota. Ex quo sequitur quod ad ipsam inchoandam non requiritur libellus, aut litis contestatio: & quod inchoari appellationem per aperturam processus, denoget sublatum libellum. & litis contestatio. patet infra ex Rit. 253. Item in eisdem. vbi melius & clarius dicitur quod in omni causa appellationis procedi possit sine libello & litis contestatio-

ne & causa appellationis inchoet per aperturam processus, & idem cauetur in alijs duobus Ritibus sequ. videlicet Rit. 254. item curia & 255. item in causis. Alias tamen in quadam causa quam habui in facto in Regia Audientia principatus citra, & c. contra vniuersitatem terre Saponaria, existente tunc Auditore & ipso causæ Commissario domino Bernardo de Astudillo nunc Jacri Regij consilij consiliario dicebant aliqui quod Rit. iste dum dicit quod causa appellationis inchoetur per aperturam processus: non habuit intentionem tollendi Libellum, & litis contestat. eo quia vt patet ex dicto Rit. 253. videtur posita vt diuersa & separata ista duo: quod in causa appellationis procedatur sine libello, & litis contestat. & quod causa appellationis inchoetur per aperturam processus, sed secundum eos intentio istius Rit. est dicere, quod cum de iure communi annus ad prosequendam appellationem currat à die interpositionis ipsius. clement. sicut. de appella. authen. ei qui. vbi hoc not. Barto. C. de tempo. appella. late Abb. in c. ex ratione. 1. nota. de appel. & Afflict. in constitut. appellationum tempora. 2. nota. hodie non currit nisi ab apertura processus, ex quo ante aperturam non est incepta causa appellationis, vt hic sumitur a contrario sensu. alioquin si secus diceretur: annus appellationis inciperet currere antequam esset incepta, & inchoata ipsa appellatio, quod quidem videtur esse quid impossibile contra tex. c. er. t. distin. 4. ego autem dixi, & etiam nunc dico, quod iste Rit. non aliud voluit quam in causa appellationis Libellum & litis contestationem tollere. Et quod hoc sit verum probatur quod causa ipsius appellationis non dicebatur incipere de iure communi secundum opin. Doct. nisi dato libello, & lite contestata, quando vtraque pars erat præsens. l. j. C. ne lice. in vna eademque causa. capi. Raynaldus. vbi Gloss. not. de testa. Bart. in l. fin. §. illud. C. de tempo. appella. Bald. in l. ita demum in p. inci. C. de procurato. & in d. l. j. circa fin. ver. vltimo nota. Lanfran. in Repet. c. quoniam. contra. in ver. interlocutoria & appellationes. nu. 140. extra de proba. & Mathias. singul. 266. not. quod in causa: sed sic est quod per hunc Rit. ordinatur quod incipiat ab apertura processus, ergo sequitur quod per hunc Rit. non aliud intenditur, (vt dicebam in prin.) quam libellum & litis contestationem in causis appellationis tollere, quemadmodum clarius postea disponitur in alijs Rit. sequen. quos allegaui. Confirmatur ista opinio ex eo. quia ad prosequendam appellationem datur annus, & ex causa biennium, auth. ei qui appellat. C. de tempo. appella. & c. ex ratione, de appella. de quo anno per constitut. Reg. appellationum tempora sunt determinati quinquaginta dies ad presentandum processum, vt ead. constitut. dicitur, & per Maran. in pract. parte 6. actu 2. 3. parte principali. nu. 228. in si. in nouis, qui quinquaginta dies, vt expressè dicit illa constitut. incipiunt à die interpositæ appellationis & ex quo clarè constat, quod annus ipse à quo sumuntur illi dies quinquaginta, incipit non ab apertura processus, vt secundum hunc Rit. concludebatur, sed à die appellationis interpositæ, vt in d. clemen. disponitur, quæ in hoc non reperitur correctæ, & ita fuit in ipsa regia audientia determinatum. Non obstat modo quod per dicto Rit. 253. videantur poni vt diuersa, quod non requiratur libellus, & litis contestat. Item quod causa incipiat ab apertura processus: quoniam istud non apparet ibi. & dum ibi dicitur, & quod causa appellationis inchoetur per aperturam, est illud idem, & est effectus qui sequitur ex eo quod sublati sunt libellus, & litis contestat. (vt ex prædictis apparet) nec etiam

etiam obstat, quod videtur quid impossibile annum appellationis incipere currere antequam incipiat appellatio, quia hic non dicitur, quod appellatio incipiat ab apertura: sed quod causa appellationis, & propterea nulla impossibilitas resultat, quod annus incipiat ante aperturam, & causa appellationis inchoetur per aperturam vt cuiuslibet patet ad sensum. Et ex hoc Rit. taliter intellecto, & ex alijs sequen. quos supra allegaui supra est Doct. altercatio, nunc quid in causa appellationis requiratur Libellus, & litis contestat. De iure enim communi quatuor fuerunt in hoc dubio opin. Vt scribit Ifern. in constitut. Regni dilationes, & latius post eum Afflict. ibidem numero nono, versiculo sed iuxta hoc queritur, prima opin. fuit illa, de qua proxime diximus, quod de beat distingui fit vtraque pars est præsens, vel ne. Secunda opinio fuit quod aut in causa appellationis non producitur aliquid de nouo, & tunc neque libellus, neque litis contestat. requiritur, aut aliquid nouiter allegatur, & sic litis contestatur, sed libellus non requiritur per iura, quæ Ifern. allegat. Tertia fuit opin. illorum, qui dicebant saltem loco libelli requiritur petitionem aliquam in scriptis: sicut quando imploratur officium iudicis mercenarij. Quarta fuit Ifern. ibidem, qui reiecit prædictis, tenet nec litis contestationem, nec libellum requiri: siue sit expedienda ex nouis, siue ex eisdem actis: & eo quia appellatio suspendit pronuntiatum. l. j. §. fin. ff. ad Turpil. & propterea si in causa principali hoc fuit factum: non erit iterum agendum: cum articulus appellationis non sit separandus à principali, vt dicit Goffre in cap. dtas, de appellatio. quàm Ifern. opi. firmat Ioan. And. in cap. Raynaldus, de testamen. Innoc. in c. cum contingat, de offi. delega. Ange. in l. j. per illum tex. ff. an per alium cau. appellatio. & Bal. in l. si quis libelli. C. de appella. & videtur sequi Roman. consi. 174. num. 4. vers. secundo, & cum habeamus hunc Rit. & alios supra allegatos expresse hoc decedentes, remanet confirmata in hoc Regno eius opinio, & præallega. sequacium. Ad le, quod de hoc Rit. & alijs præallegatis meminit Afflict. in d. constitut. 4. nota. num. 29. in si. & Maran. in tract. parte 8. in versiculo appellatio. numero 245. versiculo plus etiam, in nouis. Et dum dicunt non requiri libellum, & litis contestat. in causis appellationum, intellige loqui cum appellatur à diffinitiva, quia in causa appellationis ab interlocutoria etiam de iure communi, his ritibus circum scriptis idem est, vt dicit Specula. in titu. de libel. concept. §. nunc videndum, versiculo sed nunquid. Card. in ca. Raynaldus. §. dilectus, de testamen. Abb. in cap. per tuas, columna 2. de appella. & latius Afflict. in d. constitut. dilationes. 3. no. versiculo sexto, falli nume. 7. Salerni die 20. Marij 1559. Prosper Carauita.

RITVS VII.

Tem quod nullus officialis debeat recedere à dicta ciuitate Neapolis, & extra ipsam ciuitatem, se personaliter conferre, nec infra Regnum, nec extra Regnum, sine expressa licentia locumtenente, seu Magistro

Iustitiario, si personaliter eo tempore resideret in prædicta ciuitate Neapolis. Item quod in dicta Curia nullus officialis per substitutum suum possit seruire, sed debeat personaliter suum officium exercere.

S V M M A R I V M.

- 1 Officiali recedere non licet à ciuitate Neapolis, nisi obtenta venia maioris magistratus. Et practica super hoc.
- 2 Amplia hoc etiam ad absentiam causa reipub. & infirmitatis, & voti adimplendi, nec non recreationis gratia infra dictam, & numero quinto.
- 3 Officialis per substitutum, quando possit deseruire, & num. 6.
- 4 Officialis recedens, statimque reuersus, si sit non indiget superioris veniam impetrari.
- 5 Officiali non sufficit superioris veniam impetrasse, si ultra præfixum terminum reuertatur.
- 6 Officiali absque superioris licentia, an discedere liceat, si aliquod insurgat impedimentum ad ius ministrandum? Idem propter serias licebit ibidem.
- 7 Officialis, sine venia ab officio recedens, quæ pena plectendus. Et cuius temporis salario primatur.
- 8 Officialis successoris aduentum expectare tenetur.

NOta ex hoc Rit. quod nullus officialis potest recedere à ciuitate Neapolis & se in aliquam ciuitatem conferre, tam intra, quam extra regnum, nisi petita, & obtenta expressa licentia, à locumtenente, idest Regni Prorege, vt dixi supra in 4. Rit. vel à Magistro Iustitiario, si eo tempore Neapolis reperiretur residere, cum hoc Rit. concordat tex. pulcherimus in l. si quis decurio. vbi hoc no. Barto. in sum. mario, & Luc. de Penn. in secunda positione casus. C. de decurio. lib. 10. l. illud. ff. de offic. præsid. Boer. late in tracta. de autho. mag. consi. numero 153. fol. 196. & decisio. 49. nume. 11. * Ripa in tracta. de peste, tit. de privilegijs contractuum causa pestis, num. 143. & facit tex. in l. hac lege, ver. quoniam ibi, proficiscendi licentiam. C. de proxi. sacri. scrib. lib. 12. Iste Rit. optime seruatur ab omnibus officialibus tam in ciuitate Neapo. quam extra per totam Regnum, nã Iustitiarj, & Auditores prouinciarum, quando volunt, à prouincia recedere, & alio se conferre, obtinent literas ab ipso Prorege huius Regni, & aliqui solum cū litera priuata vnius Regentis regiam Cancellariam se absentant (vt vidi pluries) Aduocatus fisci solet, cum abesse à prouincia contingit, solum cum licentia ipsius Iustitiarj recedere, vt pluries solitus est seruire eximius Doctor Ioannes Nicolaus Carauita frater meus, & in prouincijs principatus citra, & basilicatæ fisci patronus. Alij Capitanei, & Iudices

RITVS X.

Tem quod Locumtenēs, Iudices, Aerarij, & Magistri actorum, Aduocatus filci, & alij fiscales, teneantur semel ad minus in hebdomada, perquirere omnia acta Curia, & Processus & acta fiscalia: & dare expeditionem libris, & mandare fieri exequationes secundum antiquum Ritum, & obseruantiam Curia prefata.

S V M M A R I V M.

- 1 Lites protrahi, contra iuris mentem est.
2 Iura canonica & ciuilia ad imponendum celere finem litibus, satis laborauerunt.
3 Lites expediri, publice interest.
4 Lites criminum sunt occasiones.
5 Lis est causa malorum, & corruptionis principium, aliaque ad idem propositum.
6 Litium euentus semper dubius, & nu: 11.
7 Litigans perpetuo, calumnius presumendus.
8 Litigans de leui, in testem, vel accusatorem non admittendus.
9 Desistens a lite, de iure suo non dicitur diffidere.
10 Litium dirimendarum gratia, multa conceduntur que non alia.
11 Iudex litigantibus an concordiam persuadere possit?
12 In propria causa aduocatum queras.
13 Pecunia mundum destruit, perfectionemque non finit.
14 Sententiam obtinere, difficile: difficilisque eius executionem consequi.
15 Titulus de re iudicata auro plenus est, propter sententiarum executionem.
16 Lis vnde dicatur.
17 Lis & causa in quo differunt a controuersia & questione.
18 Litis nomine, realis, & personalis actio venit.

Commendar Rit. iste omnibus officialibus processuum, actorum, litiumque expeditionem. vt enim inquit Specu. in titu. de appel. § 6. versu. ¶ & nota tertio, lites protrahi est contra iuris mentem. Immo secundum Iser. in pralud. constit. & Afflict. ibid. q. 12. nu. 18. ¶ ad imponendum celere finem litium finit iurif. cons. multum elaborauerunt: vt patet ex l. quidam. ff. si cer. pet. l. non distinguemus. §. questu. ff. de arb. & l. terminato. C. de fruct. & lit. expen. Et nedum leges ciuiles hoc statuerunt, veru et iura cano. c. 2. de re iud. c. finem litibus, & c. venerabilis, de dolo & cotu. clem.

C. de senten. & ponderat. tex. constitut. Regni, occupatis, sed tu vide Dec. consilio 40. volumine primo, & plenius Iser. in titu. quæ sunt rega. in ver. potestas constitutorum, numero 65. vbi præ alijs adducit tex in l. si quis decurio. C. de fal. & legē primā, iuncta gl. in ver. alio. C. de tabula. libro duodecimo, dicit que pl. licet dicantur officiales, tamen non taliter officiales dicendi sunt, vt iurisdictionem habeant, aut magistratum, sed tantum, quia præbent officium dicandi conficiendi, & scribendi quod dicit parere ex l. ne quis. C. de dignita. libro duodecimo, vbi quod eorum officia sunt vilia & abiecta, & in omni officiorum fec. ¶ Quibus adde quod hoc nomen officium est generale ad omne ministerium secundum gl. in l. legat. §. si ex officio. ff. de leg. 3. Gemina. in cap. vt officium, de hæret. in 6 Dec. in rub. de offi. delega. & in rub. ff. de offi. eius, & Cagno. in l. diem sancto, numero decimo quarto. ff. de offi. assesso. adeo quod etiam custos portarum dicitur habere officium, latè Boer. decis. 149. num. 1. & vt dicit Afflict. in d. ver. potestas, num. 41. cum seq. officium largè & strictè sumi potest: largè vt cōtineat omne ministerium: & hoc modo sumpto actiuus dicitur officialis, strictè vt contineat solum eum qui iurisdictionem habet pro quo l. ff. de re iud. & l. eum. ff. de in ius voc. ¶ Quinto no. ibi ratam contingentem, quod tempore istius Ritus prouentus communes taliter diuidebantur, quod quilibet officialis habebat suam ratam, id est portionem: sic exponit Mal. in auth. defuncto, col. 3. ver. sequitur. C. ad Tertul. gl. in l. sic pro rata. ff. de relig. & sumpt. fune. Hodie prouentus sunt Regia Curia & officiales habent salaria ab ea. ¶ Sexto no. ibi prout, quod ante hunc Rit. seruabatur in fine cuiuslibet mensis fieri diuisionem, & distributionem salariorum officialiū de pecunia prouentum: istud enim aduerbium, prout, quoniam ponitur in hoc tit. in quo expresse disponitur id quod fieri debet: & continet certam dispositionem: dum refert se ad præteritum, de quo non apparet, intelligitur positum causaliter. & limitatiue, vt sensus sit, quod singulis mensibus fiat diuisio prouentuum pro soluendis salarijs officialium: prout obseruatum exiit, & consuetum: id est quia solitum & consuetum est sic fieri, iuxta tex. c. Abbate sancti Siluani, extra de verb. signif. & regulam positam de isto aduerbio per Bart. in tract. ad reprimè. in ver. prout, & plenius Fely. in c. 2. num. 10. ibi, sed certè videtur, extra de referri. & ideo Bart. in l. eum qui. §. Iulianus. ff. de constit. pecu. quem sequitur Dec. consilio 63. numero quinto, & vbi que Doctor. dicit, quod si iudex in sententia condemnat Titium ad soluendum singulis annis vnum par Caponū Sempronio, prout sui antecessores consueuerunt, talis sententia non dicitur conditionalis, nec Sempronius necesse habebit probare de consuetudine suorum antecessorum: sed reputabitur ac si purè condemnatus esset: & illud, prout, cum sententia continet quid certum: ponitur pro quia, vt etiam pulchrè ponit Bal. in l. j. circa finem. C. de episc. & cleri. Pau. de Castro, consilio 320. in causa decimale. Ioan. And. in addit. Specu. tit. de feu. §. si igitur, i. additio. Abbas in cap. examinata, in fine, de confirma. vtili vel inutili, & idem Bart. in l. admonendi, numero 7. versu. & hoc facit. ff. de iureiur. vbi ex hoc aliam. q. decidit, vt ibi per eum. Aliquando tamen hoc aduerbium (prout) ponitur condicionaliter & limitatiue, vt dicam infra in Rit. 25. ¶ Et quequid dicitur de aduerbio isto: habet etiam locum in dictione secundum quemadmodum, iuxta, vt & sicut, quoniam idem important, vt dicit Fely. in d. cap. 2. num. 10. ver. aliquando. Salerni die 28. Martij. 1559. Prosper Carauita.

elemen. dispendiosam, de iud. clem. sape, in prin. de verb. signific. & clem. j. in fi. de concess. præben. cū similibus, quæ dico infra in Rit. 288. in 3. nota. & in 2. quæst. ¶ Et in hoc dicitur verfarum publicum interesse, vt dicit Bart. in prima constit. C. & Par. in tracta. Syndi. in versu. sententia. §. restat, in principio, & probat. text. optimus in l. si quis. §. in ciuilibus. ff. de capti. & postli. reuer. & Bald. in addit. Spec. de appel. ver. constitutio episcopi. ¶ Ratio est, quia lites, vt plurimum solent esse criminum occasiones. §. si vero aliquis, in authen. de trien. & femis. & l. properandū, in principio, in ver. in criminibus. C. de iud. licet Gl. ibi aliter exponat, & male, & Luc. de Penn. in l. litibus, columna secunda. C. de agri. & censit. lib. 11. id. que etiam patet ecclesia. cap. 28. ibi abstinere de lite & minues peccata: & inferius, lis festinans, effundit sanguinē, & Arist. in j. Metaph. dum ait, ¶ lis est causa malorum, & in 2. eiusdem lis est causa corruptionis, & principium eius, si lis non esset in rebus, omnia essent in vnum, sed lis cum sit in rebus: dispergit eas, & non sinit quiescere. Spec. de præpara. iud. ante finem, in ver. in summa. dicit quod lites omnino fugiendæ sunt, etiam si oporteat rem propriam dimittere, quod ex Euanage. comprobatur. Matth. cap. 5. Luc. 18. & Marc. 10. ibi: si quis voluerit tibi tunicam tollere, & in iudicio tecum contendere dimitte ei pallium, scripti Paul. Apost. 1. Corinth. c. 6. & habetur 14. q. 1. in prin. euenit enim saepe sepius quod scribit Silu. nuptia. lib. 6. in prin. nu. 8. quod qui saepe creditur obtinere, frequentius succumbunt, & si obtinent, computatis laboribus & expensis, nihil acquirunt, ¶ & ideo dicitur quod dubius est litium euentus, l. quo tempore. §. si. & ibi Bar. ff. de pecu. & Spec. in tit. de aduocato. §. 3. ver. ex facto autem, & ver. caueat autem. Hinc etiam Spec. de inquisitio, §. 4. ver. quid si pendente, dicit quod si quis dabit aliquid litis fugiendæ causa, non dicitur dolo desisse possidere quod videret confirmari ex tex. l. 4. §. si ff. de alien. iud. muta. cau. fact. vbi Iurif. cons. ait verecunda cogitatio eius qui lites exacerat, vituperanda non est: sed laudanda ¶ is enim qui perpetuo litigat, calumnius presumitur, & est: solus legibus secundum Barba. in clem. vt calumnijs, de re iud. & consi. 7. sapienter, col. 11. volum. 2. & consi. 31. omnia quæcunque, columna secunda, volum. 4. immo secundum Imo. ¶ in eum decorem, de vita, & honestate cler. magis peccat litigiosus, quam adulator, & tales non sunt honesti viri, vt dicit Afflict. in consti. apostatantes. 3. nota. numero sexto, & qui de leui litigat: non est admittendus in testem, nec in accusatorem secundum eundem Barba. consi. 32. omnia, col. 2. vol. 4. & d. clem. vt calumnijs, col. 2. ¶ adeo quod desistens a lite, non dicitur de iure suo diffidere, sed lites exacerari, vt dicit Fely. in c. illud. col. 5. de præscriptio. ¶ Hartum litium dirimendarū causa multa sunt: quæ alijs non concederentur, vt dicit Spec. de iud. deleg. §. 2. post medium. ¶ in tantum, quod iudex tenetur ipsi litigantibus concordiam persuadere: licet ad eam cogere non possit regulariter, vt dicit Bal. in l. si vsus fructus. §. æquissimum. ff. de vsu fruct. gl. si. in cap. j. de mutu. peri. & ibi pulchrè Anro. de But. Dec. in c. vt debitus honor, 2. nota. de appellat. Spec. in tit. de præpara. iudic. gl. in l. furti. §. qui iustu. ff. de his qui not. infra. Bald. in l. congruit. ff. de offi. præsiden. & in l. quidam extrinsecerunt, vbi Pau. de Cast. & Doct. communiter. ff. si cer. pet. Deci. consi. 135. col. 2. Barba. post Barro. in d. æquissimum, & plenè Silua. nuptia. lib. 6. in prin. num. 12. nisi in casu. cap. placuit. 90. distinct. in casu quem ponit Bald. in dicto §. æquissimum, in alio quem ponit Silu. ibidem, num. 13. & in alijs quos ponit Ias. in

d. l. quidam, & Fely. in rubri. de treug. & pace. & ideo Maria. Soci. in cap. secundo, in principio, artic. conclusionē. numero 96. de libel. obla. fol. 164. (vbi de his aliqua) hæc pulchra verba scribit. In primis ex charitate vobis consulo, potissimè cum eritis Doctores, & aduocati: vt ex his autoritatibus non solum persuadeatis, verum etiam impellatis, & astringatis partes, & clientes ad pacem, compositionem, & concordiam, idque maxime, in causis proprijs agendū est secundum eum, quia cum dubius sit litis euentus, si doctor propriam causam amitteret, esset sibi magnum dedecus, & perderet cum causa honorem, immo affectu posset intellectum eius ducere ad perniciem, qua propter lites proprias, tanquam rem perniciosam fugiendas esse ait: exemplo pistoris, qui panem ponit in furno, & non seipsum. ¶ quod si ex necessitate litigandum esset, tunc in propria causa quilibet aduocatum quærat. Sed hodie videmus plurimos, sicut animalia in pascuis impinguari in litibus, quibus videretur vti piscis esse extra aquam, si vna quidem hora absque iurgijs repererentur, verum aduocatis hæc veniunt imputanda, quoniam si consilium Marian. seruarent, nec tertium quidem litium, quas conspicimus: cerneremus: si ipsi damna clientibus resarcirent: & si non tam facile ad gradum doctoratus reciperentur, multos aduocandi professionem dimittere oporteret. ¶ Sed pecunia in summa est quæ totum mundum destruit, & ad rerum vbertatem, & perfectionem peruenire non sinit. ¶ Nota. ibi mandare fieri exequutionem, quod nedum litium expeditionem mandat iste Rit. ¶ Verum & ipsarum exequutiones, nec mirum, ¶ quia si difficile est obtinere sententias, difficilior est executionem consequi. lege quod debetur. ff. de pecu. Immo vt experto credi potest, ob diuersas aduocatorum, & procuratorum caliditates, longè plus in consequutione executionis post sententiam, quam in ipsa sententia obtinenda elaboratur. Vnde quia id verissimum est, & tota virtus sententiarum in executione consistit. Alexand. & Ias. in rubri. ff. de re iud. dicunt, ¶ quod ille titulus est plenus auro. nam vt ait Bald. in c. ecclesia, columna prima, vt lite pendens. si executionem non obtineas, frustratorium fuit iudicium tuum: cuius executione tendit in vanum, propter quod euenit multoties, quod scribit Fely. in cap. nihil, in principio, de præscrip. quod propter litium exacerationes, multi eorum iura dimitunt indiscussa, scio æquidem ergo nonnullos litibus, & expensis fatigatos vera desperatione ductos, causas ipsas fortunæ commendasse, & desperatas relinquisse. Culpant in hoc plurimum iudices, aduocatus, & procurator filci, qui bene seruant hunc Rit. in his quæ pro fisco tractantur contra inquisitos: at, econtra quanto prioriores sunt ad carcerandū, tanto sunt tardiores ad liberandū, & in causis ciuilibus nunquam est dare litium finem. In hoc æquidè optarem fieri rigorosas provisiones, vt hi quibus cre dita sunt officia, iuxta principis voluntatem, iustitiam ministrarent. Fiscales tunc quidem eorum officium rectè exequerentur, cum malos puniri, & probos, ac innocentes protinus liberari, instarent, & procurarent, quia non mandat Princeps fieri aut peti, quod iustum non est, fiscalis officium exercens, in hoc deberet diligenter attendere, non autem contra carceratos exandescere, & eorum causas proteclare, vt sic hominibus appareat, & promotteatur ad maiora, sed quia animi illorum ambitione reguntur, tanquam in vtranque aurem dormientes, ista parum sentiunt. reddent de his rationem, cum tempus erit, & remetentur eis, quæ ipsi alijs iniquè meriti sunt. ¶ Quæro vnde dicta est lis, de qua in hoc Rit. & alijs,

& alijs, fit mentio? Breuiter respondeo eam dici à limitum, seu finium contentione. cap. forus. §. lis, de verborum significatio. cuiusque incertum sunt aurum, & pecunia. c. ira. 11. quæst. 3. † Dicitur autem potest lis, tam ante litem contestatam, quam post licet causa non nisi lite contestata dicatur, vt dicit Glof. in l. causas. C. de transac. & in hoc differunt, à controuersia, & quæstione: quia quæstio, & controuersia esse potest sine lite & causa, extra iudicium. l. Lucius. §. tres hæredes. ff. ad Trebel. & l. non solum. §. si status, cum similibus. ff. de procurat. nota per Barr. in Lamplius. ff. rem rat. habe. & in d. §. tres, & clarius per Bal. in d. l. causas. Vbi ex hoc inferit ad quæst. de qua per eum. Litis nomine actio realis, & personalis potest venire. l. litis, de verborum signif. & aliquando instantia, secundum Card. in clemen. prima. §. nota. de procurato. per tex. in capitulo primo, de procurato. in sexto, licet secundum Corne. confi. 65. quoniam in litera M, volumine quarto, nõ sit ita latum verbum, sicut controuersia. Salerni die primo Aprilis. 1559. Prosper Carauita.

RITVS XI.

Tem quod nullus officialis dicte Curie audeat causas, quæ vertuntur in dicta Curia: procurare seu procuraciones, aut aduocaciones suscipere in dicta Curia, in quantumcunque ciuili, vel criminali causa, quæ in ipsa Curia agitur: excentis duntaxat, Aduocatis fisci. & pauperum, qui possunt secundum formam inferius expressam.

SVMMA RIVM.

- 1 Officialis alicuius curie, quare in ea aduocare vel procurare, prohibetur, cum duabus ampliationibus, num. seq.
- 2 Iudicia omnia sine omni suspitione esse debent.
- 3 Dicitio, seu, ampliationem significat.
- 4 Cessante causa, cessare debet effectus.
- 5 Aduocatus qui fuit in vna causa, an possit in eadem iudicare.
- 6 Exceptio an semper de regula esse oporteat.
- 7 Exceptio non debet regulam ampliari.
- 8 Vbi eadem militat ratio: idem ius est statuendum.

Prohibet Ritus. iste omnibus officialibus ipsius Curie Aduocaciones, vel procuraciones exercere in causis vertentibus in ipsa Curia, tam ciuilibus, quam criminalibus. † Ratio potest esse duplex: vna, quæ allegatur in tex. l. fina. C. de assesso. quia non possit duobus exercitijs vacando, vtrumque bene peragere: de quo lauius diximus, supra Rit. 2. in 9. nota: alia, quam glo. ponit in l. prætor. ff. de iurisdic. om. iudi. † quia iudicia omnia debet absque aliqua suspitione

ne procedere, iuxta. l. apertissimi. §. licet. C. de iudi. Amplia hunc Rit. procedere ne dum in eadem causa in qua officialis habet iudicare, prout à iure communi fuerat iam prouisum. l. quisquis. C. de postu. §. finali. & l. prætor. verum etiam, in causa in qua non ipse, sed suus Collega iudicaturus est, vt sic Rit. aliquid addat iuri communi, iuxta. l. si quando. ff. de leg. 1. in tñ quod hodie dispositione istius Rit. qui est officialis. non potest aduocaciones, & procuraciones exercere. Secundo Amplia non solum esse prohibitum actu exercere, verum etiam ipsas suscipere, patet ex hoc tex. qui prohibuerat primo procurare: quod quidem exercitum ipsum respicit, postmodum addendo, dicit seu procuraciones, aut aduocaciones suscipere, † illud enim verbum, seu, augendi, & ampliandi gratia dicitur esse positum, vt inquit text. no. ad literam in l. si quis ita. ff. de aur. & argen. leg. & no. Bal. in sua practica, in titu. de significat. dictionum nu. 4. † Limita hunc tex. non procedere finito ipso officio. eo. n. casu cessant rationes impeditiue pcuracionis, & aduocacionis, vt dicit Bar. in d. l. quisquis, nu. 2. meritoque debet & istius Rit. cessare dispositio. l. adigere. §. quānis. ff. de iure patro. & l. quod dictum. ff. de pact. cum similibus. licet hoc econuerso non procedat. † quia non potest is qui fuit aduocatus, quantum aduocacionem relinquat, in eadem causa esse iudex. quia adhuc durare præsumeretur affectio. vt inquit Bar. in eadem. l. quisquis & probat tex. in allega. l. prætor, & ibi etiam glo. & Nepo. a mon. alba. in suo libello fugi. de exceptionibus contra iudices, nu. 9. fol. 7. † Not. ibi exceptis, quod ex istis verbis videtur colligi Aduocatos fisci, & pauperum esse officiales, † quia exceptio bona debet esse de contentis in regula secundum Dyn. in rub. de reg. iuris in 6. Bar. in l. i. in fi. ff. de reg. iur. & in l. in his. ff. de legi. & Dec. consi. 40. in prin. uolu. 1. sed veritas est in contrarium eo quia capiendos officiales proprie, & strictè, vt dixi lauius supra Rit. 9. in 4. nota. non videtur posse istos includi, nisi largo modo. Nec obstat quod dixi de exceptione, quoniam illud verum est, nisi aliunde constet, quod exceptio non est de contentis in regula, quoniam tunc, tanquam inepta non attenditur, secundum gloss. in l. fina. ff. quod quisque iur. Bal. & Paul. de Gast. in d. l. in his. & Deci. in præalleg. consi. 7. † quia exceptio non debet regulam ampliari. l. generali. §. vxori. vbi Barto. ff. de usufr. lega. & in d. l. j. in fine. ff. de regu. iur. & ista exceptio intelligitur facta ad tollendum omne dubium, eo quia large, & ex communi usu, tenentur, & reputantur officiales sicut ceteri. Et quod dicitur de Aduocatis fisci, & pauperum idem intelligi etiam in procuratoribus, primo quia etiam ipsi dicuntur esse officiales, saltem largo modo, per ea quæ dixi in d. Rit. 9. propter quod exceptio potest etiam in eis competere, vt in aduocatis dixi secundo, quia ad paria iudicantur cum aduocatis infr. Rit. 19. † Quæro nunquid in hoc ritu notarij actoru, seu actuarij, & eorum scribæ includuntur. Videtur dicendum quod sic, tum quia oēs isti officiales curie dici possunt, vt patet ex his, quæ supra late diximus in d. Rit. 9. & licet non possint dici de illis officialibus, qui magistratum, & iurisdictionem habeant, tamen negari non potest, quin officiales curie sint, & dici possint, tum etiam quia saltem secunda ratio supra allegata ad hunc ritum, satis militat in eis, nulli enim absconditum est id, quod patet ad sensum, quia si actuarij & scribæ possent pcuraciones exercere iudicium absque suspitione, non procederet, ex quo secreta causarum possent omni tempore videre, & altera pars ob eorum fauorem semper in actibus gerendis protraheretur, contra iuris mentem, Vnde

† Vnde cum ratio eadem militet in actuarijs, & scribis, idem ius in ipsis statui debet. l. illud. ff. ad l. Aquil. l. §. sed ibi. ff. de iniust. testa. l. a Titio. vbi gl. ff. de ver. obl. l. pen. C. de inoff. dor. & l. j. C. de lib. præ. cum similibus. & ita alias hunc Rit. allegauit in Reg. audientia, & obrinuit contra quendam scribam, qui erat procurator cuiusdam causæ. Hodie ista. q. non habet difficultatem, quia per nouissimas Prag. noui per editas per Illustrissimum Ducem de Alcala huius Regni Viceregem * prag. 18. incip. item omnibus. & §. ite vogliamo. de offic. magistr. iust. prouisum est, quod actuarij, & eorum scribæ, a procuracionibus abstineant sub pena priuationis officij, exceptis causis proprijs, vel suorum parentum, & per aliam ordinationem in eisdem prag. positam ordinatum est idem * prag. 32. incip. ceterum. §. item perche. tit. præalleg. Verum, quod prima vice qui contrafecerit suspendatur ab officio per mensem, & pro secunda priuetur in totum. Prosper Carauita.

RITVS XII.

Tem quod de pulsatione Campanæ fienda in decima octaua hora in S. Laurentio, & q. iudices, & alij officiales ipsius Curie sint simul congregati in hora. 19.

SVMMA RIVM.

I Dicitio, de, quam pluribus modis in iure sumitur.

Ritus iste in primis verbis est satis obscurus, & pluries fecit me vacillare. Ideo alias cogitavi quod sit deprauatus, & in eo aliqua verborum suppletione, videtur posse intelligi (vt modo dicam,) & ad eius intelligentiam debes scire, quod dicitio, de multipliciter in iure nostro posita reperitur. Primo, ista dicitio auget l. j. in prin. ff. de positi. Secundo ponitur pro super. l. prætor. §. in eum. ibi de re. ff. de dam. infe. Tertio, exponitur, de idest prout in authent. vt nulli iud. §. necessarium, ibi nulla mulier de qualibet i. pro qualibet. Quarto designat materiam, vt hæc verba sunt de lana, lino, & contexta. c. cum causam, extra de electio. Quinto, originem cap. eam, de rescriptis. Sexto, ponitur pro à l. si is qui, la. 2. in fi. ibi si stipulatus, & l. fuso. la. 2. ff. de fur. l. si is. C. de liber. causa. l. quæsitum. ff. de usufr. l. si id quod aurum. ff. de verb. obl. l. qua. exate. ff. de test. & l. j. ibi de fisco. C. de fun. rei. pri. lib. 11. Item & alijs multis modis quos lauius ponit Luc. de Penn. in l. omnes iudices, colu. 15. C. de decurio. lib. 10. Hoc quæ ita præmissis, & dicitio ne, de capta sexto modo, videtur hunc ritum ita legi debere, item & quod iudices, & alij officiales ipsius curie, de pulsatione campanæ. i. a pulsatione campanæ fienda in decima octaua hora in S. Laurentio, sint simul congregati in hora decimanona: vt sit sensus quod a pulsatione illius campanæ in antea, sint obligati officiales magnæ curie accedere ad ipsum tribunal

nal causa expediendorum negotiorum ita, quod in hora decima nõ reperiantur in simul ibi. l. itud quod hic dicitur de pulsatione campanæ, non feruatur. Aliud vero sic, quoniam in hora decimanona vt plurimum, omnes iudices, & Aduocatus fisci reperiantur in ipsa magna curia pro effectu præfato, & ibi per tres horas in simul manent: referendo, & expediendo causas, & alia faciendo quæ quotidie occurrunt agenda, vide tamen quandam ordinationem alias editam per Illustrissimum Don Petrum de Toledo, & nuper renouatam per Illustrissimum Dñm Ducem de Alcala huius regni Viceregem in suis nouissimis prag. in reformationibus Magnæ curie prag. 4. §. magnifici regentes, de offi. magistr. iusti. vbi quod de mane post horam vnam diei decursam. Reges, iudices & Aduocatus fisci debent reperiri in ipsa magna curia, & de sero in aestate hora vespertina, quæ solet esse in decima octaua, & in hyeme hora vigesima ibidem morantur per tres horas in mane, & alias tres in sero, & ad idem et tenentur actuarij, vt ibi patet. Immo plus, tenentur quando Dominus Regens exit ad videntiam missam in Capella palatii Magnæ curie. ibidem omnes eperiri & inde non discedere donec iudices non discesserint: vt in * prag. xv. §. item, che li mastri. de arti. eo. tit. de off. magistr. Prosper Carauita.

RITVS XIII.

Tem, quod nullus ex subactuarijs fisci surgat de loco suo postquam iudices sederint: & similiter de alijs notarijs, qui scribunt in alijs locis Curie præfata.

SVMMA RIVM.

- 1 Subactuarij vnde dicantur.
- 2 Notarij vnde dicantur.
- 3 Tabelliones vnde dicantur.

Regens, & iudices Magnæ curie singulis diebus sedent in palatio ipsius in Camera rote, seu audientie criminalis: & hoc faciunt continue tribus horis de mane, & tribus horis de vespere post prandium (vt præced. Rit. diximus) & in istis horis morantur ibi referendo causas, norando processus, & expediendo carceratos, licet iudices ciuiles solum de mane hoc faciant in eorum aula separata à criminali: quia nõ tñ expedit expedire lites ciuiles, quantum pauperimos carceratos, qui diutius ibi macerantur, & detrusi continentur: & de hac sessione iudicum non loquitur iste Rit. Sed quia eadem Magna curia tribus vicibus in hebdomada, videlicet die lunæ, Mercurij, & Veneris, de sero solet regere curiam pro tribunali sedentem eam vocandi contumaces in eorum ultimo pretemporio, vt patet et nouissimis prag. nuper, & post hæc scripta editis per Illustrissimum Dñm Ducem de Alcala huius Regni Viceregem in reformationibus Magnæ curie * prag. x. §. que capitula. in fi. de offi. magistr. iusti. solum est in ipso tribunali exire Dominum Regentem cum duobus iudicibus ciuilibus: qui sedent vnus à dextris, & alius à sinistris: licet Regens ipse sedeat in loco anteriori ab ipsis iudicibus:

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

S V M M A R I V M.

cibus: & in hoc non se intromittunt in lices crimina-
les: credo forte ne impediatur ab expeditione can-
sarum carceratorum, quandoq; tñ qñ regens est in
peditus. Solet exire vnus iudex criminalis qui sedet
in eius loco, & in lictories ibi sedet vnus ex civilibus,
qui sunt tres, vt diximus supra Rit. 2. & de ista sessio-
ne loquitur rex. nostri Rit & quia circum circa tribu-
nal ad sunt loca, vbi aliquatenus à remotis a iudici-
bus sedent et actuarij criminales, & civiles, & scribæ
fiscales, ordinat Rit. iste quod donec iudices sedent, i.
Curia regitur nullus ex subactarijs fisci surgat de
loco suo. Non sine ministerio. specialiter, & ante no-
tarios, nominantur subactarij fiscales: quia ex eo qd
erant scribæ fiscales, credebant forte eis plura licere
quam alijs. Vnam tñ ista audacia non regnaret no-
stris temporibus. quibus videmus istos scribas fisca-
les altiora presumere, quam dñm Regentem, immo
Regem ipsum, & ead peius, sub hoc pretextu scriba-
rum fiscalium, multa indebita committere in causis
quas tractant: quia dum sic se habent cum litiganti-
bus, plus debito honorantur ab omnib. dñi appella-
ti, & manus eorū pecunijs, & extorsionibus reqñt,
non possum equidē ipsos pati, nec silere: quia cum
sunt expertus ex abundantia cordis, os loquitur. ¶ Di-
cti sunt aut subactarij, quia subactarij sunt: & hos
et scribas appellamus, qñq; prout nobis in buccam
venit, vt et dico inf. in Rit. 3. §. 1. no. ¶ Notarij vero di-
cuntur à notis, i. literis fm gl. in c. monachus 87. dif-
in prin. Specul. in tit. de instr. edit. §. instrumentum
ergo. num. 26. ver. item opponitur. Luc. de pen. in l. 2.
colum. C. de dign. lib. 12. & Dominus Mari. Friza de
subsea. de officio logothetæ lib. 1. num. 14. vel secun-
dum eodem Luc. & Friza a notis, id est publicis, quia
eorum scripturæ publicæ notæ sunt, vel quia de ne-
gotijs notis, id est publicis conficiuntur. His quidē.
3. C. qui milita. non poss. ¶ sicut tabelliones a tabulis
in quibus scribebant secundum eundem Spec. ibi-
dem. §. 8. verfic. sed quis potest, Inn. in c. de fid. inst.
& Bal. in marg. in ver. notarius. verfic. 4. Eboli die 8.
Aprilis. 1559. Prosper Carauita.

R I T V S XIII.

N Tem qñ iudices ipsarum
curiarum, & cuiuslibet
ipsarum non audeant re-
cipere, & extorquere p
subscriptio, & manus
impontione in processu-
bus fiendis; nec pro decisione quarum-
cumq; causarum, & pro sententijs per
ipsam Curiam ferendis, seu aliter modo
quocunq; excepto pro examinatione
testium, de tricesimis causarum: com-
missarum eisdem, tunc enim recipiant
quantum eis de iure permittitur: &
secundum laudabilem, & antiquum
ritum Curia præfata, & non vltra, nec
alio modo. Et si contra fecerint: in-
cidant in pœnam quinquaginta du-
catorum auri fisci commodis appli-
candam.

- 1 Iudices, & officiales pro visura processum,
& allegationum, aliquid recipere non pos-
sunt?
- 2 Excipiens tamen pro testium examinatione,
& tricesimis causarum commissarum.
- 3 Veritas mori nunquam potest.
- 4 Prohibita receptio à sponte dantibus, num
& extorsio quoque prohibita intelligatur?
- 5 Extorquere, qui per vim exigit, dicitur.
- 6 Pœna per vim extorquens est in quadru-
plum, atque exilij.

Tempore istorum Rituum, iudices & om-
nes officiales Magnæ Curia loco salarij,
habebant omnes prouentus, quos inter
se diuidebant, vt supra diximus, Rit. 9. vn-
de cum viderentur quasi salariati, non vi-
deatur esse conueniens, alia postmodum à litigan-
tibus exigere, & ideo cum eorum stipendijs conten-
ti esse deberent. iuxta illud Luc. cap. 3. 86. distinct. c.
non satis. circa fin. & 23. quæstio in cap. paratus. in
fi. & cap. ius militare. ¶ voluit Ritus iste expresse ordi-
nando, prohibere officialibus, ne recipient aliquid
pro subscriptione, seu manuum impositione in
processibus causa expediendi prouisiones, nec pro
decisione quarumcumq; causarum, supple in decre-
tis interlocutorijs, vt differat a casu sequenti: in quo
prohibet recipere pro sententijs, & sic diffinitijs. &
tandem alio quocunq; modo a partibus prohibet
recipere, in tantum, qd nec etiam ob laboris remunera-
tionem, quia multum studuit, & laborauit in cau-
sa ipsa (vt dici solet, cum aliquid datur pro visura
processuum, & allegationum) recipere nō possunt.
vt etiam concludit Afflic. in iudicibus salariatis in
constit. Regn. Capitaneorum. 16. nota. numero 26.
allegat rex. in auth. in iud. sine quoquo supra. §. scri-
ptum exemplar. circa medium. lo. 2. & quod habe-
tur in cap. j. ne prælat. vic. suas. & firmat Specul. de sa-
lar. §. dicturi. num. 5. ver. hodie. per eundem met. tex.
in d. §. scriptum exemplar. & per alia iura quæ alle-
gat, & probat expresse text. istius Rit. ibi seu aliter mo-
do quocunq; ¶ Excipit tamen iste Rit. duos casus:
primus est, quādo iudex reciperet ob testium exami-
nationem, secundus, quando pro tricesimis causa-
rum commissarum. Et super hoc Rit. fundant se iu-
dices Magnæ Curia dicentes in causis commissis pos-
se recipere tricesimas licet sint a curia salariati, vt di-
cit Afflic. in const. Regn. cum circa, in princ. in sin-
verbis. vbi dicit quod ita obseruant iudices. Mihi au-
tem videtur, quod si eorum fundamentum potest
fundari super obseruatiā, minime potest super hoc
ritu, eo quia refert se quo ad quantitatem & modū,
ad iuris dispositionem, in quantum eis de iure per-
mittitur, & non vltra, nec alio modo, sed de iure con-
stituti. Regni cum iuxta, tricesimæ quæ per officiales
exigebantur, & omnes alia obuentiones erant Re-
giæ Curia, vt firmat etiam Iser. in const. cum circa:
& cōst. cum iuxta: & eatenus licebat eis habere eas:
quatenus recipient in extenuationem suorum ga-
giorum, & non aliter, vt dicit Afflic. in eadem con-
stit. cum circa. 19. nota. num. 23. cum seque. ergo &
per hunc Rit. hoc idem videtur esse dispositum: vt
his duobus casibus liceat exigere a partibus, verū eo
modo & forma quibus de iure permittit, quicquid
tamen

Com. super Ritibus Magnæ Curia. 14

tamen sit, quia color tricesimarum, & aliarum ex-
actionum poterat furtiui occasione præbere: & sub
ipsarum clipeo, & excusatione multa indebita extor-
quendi cum præ occasione furentur mares, & femi-
næ se prostituat, iuxta vulgatum proverbum de quo
Afflic. in const. cū iusta. 7. no. nu. 7. hodie tricesima,
& sportulæ, & tandem quæcumq; exactiones, & ob-
tentiones ex causa quacunque sunt prohibita, tam
in causa principali, quàm appellationis, vt late patet
ex prag. 4. incip. vniuersis. & prag. 4. incipien. & vt
etiam vassallos. de trig. & sala. off. idq; locum habet
secundum d. prag. vniuersis. in quibuscumque iu-
dicijs per Regnum deputatis, & sic tam in officia-
libus Regijs quam baronum, non obstante quacun-
que contraria consuetudine, licet hodie commu-
niter in terris baronum non seruetur, ex quo in om-
nibus exiguntur vltra salaria, multa diuersaq; ex-
actiones (prout qualibet curia habet in obseruan-
tia.) Denique sit mihi testis si hoc ipsum, facit multas
causas peruertere, & dum forte detegitur, hoc ca-
lore sportularum, defendit ¶ sed veritas, quæ secun-
dum Alber. in suo Dictiona in verfic. veritas mori
nunquam potest, licet ad tempus occulari valeat,
semper sibi ipsi locum facit, & ex quantitate pecu-
niæ probationem præbet, corruptelam fuisse, & non
sportularum exhibitionem. Immo quia etiam Re-
gi officiales parum obseruabant dictas prag. nouis-
simè diebus proximis emanarunt alia quædam no-
ue prag. aditæ per Illustrissimum Dominum don
Ioannem Mantiques, huius Regni Viceregem in-
ter quas, quædam quæ incipiunt. aliam vero prag.
& eis omne pœnitius lucrum ex quauis causa prohi-
bet, ita quod eorum mera, & pura prouisione, seu
salario habeant esse contenti ¶ vt in titu. de com-
missa. prag. 4. incipien. is est regum. §. aliam vero,
idque per prius statutum fuerat per Regem Ferdin-
nandum, vt etiam habes in titu. de muner. offic.
prag. 1. incipien. cum multa. nescio si rectè ob-
feruabitur, postquam pecuniæ in diem Cupiditas
adeo creuit, vt parum curetur de legibus: vbi tra-
ctatur de rebus. ¶ Quæro quid est hoc quod hic di-
citur non audeant recipere & extorquere, non ne
prohibita receptione, quæ à sponte dantibus intel-
ligitur, multo fortius videbatur prohibita extorsio:
alias dicebam quod in istis verbis, adest figura en-
diadis, quæ est cum ex duobus vnum concluditur:
vt patet ex text. l. Lu. ius. §. Gaius. ff. ad Trebellia. ibi
semissem patrimonij & portionis restituat: id est se-
missem patrimonij in portionē diuisi, & ex alio ex-
emplo de quo ibi gloss. meminit, patris libabat & auro,
id est, patris aureis, vt dixi latius in prag. ¶ per ex-
cellentem §. & postea. num. 5. de senatus conf. Mace-
do. & sic vt ex prædictis, sensus sit non audeant ex-
torquendo recipere: quasi taliter intellectus, vel-
lit permittere receptionem à sponte dantibus: nunc
autem melius cogitando, alterius sum consilij, eo
quia vt ex lectura & conceptione omnium istorum
Rituum patet, manifestè comprehenditur nullam
in eis fuisse adhibitam diligentiam, & lauitatis po-
licem, propterea quæ omni stylo rectè loquendi ca-
rere, & ideo tantum abest ab his ritibus tales pon-
derationes in ipsis facere, vt ne aliud quidem ma-
gis extraneum, capiendi igitur sunt in hoc & alijs
Ritibus, verba vt iacent, omnis subtilibus inter-
pretationibus, ne videamur in eis talia commenta-
ria facere, quæ ne quidem in mentem conditorum
ascenderunt, & ideo dicendum quod Rit. iste prohi-
beat receptionem sponte dantium, item extorsio-
nem, alioqui, si primam interpretationem admitte-
remus, sequens exceptio videretur iniusta permitte-
re, eo quia dum excipit pro examinatione testium,

& de tricesimis, sequeretur, quod in istis duobus ca-
sibus esset licitum extorquendo recipere, quod qui-
dem satis esset ineptum. ¶ Dicitur autem extor-
re qui per vim exigit. clement. 2. §. sanè. vbi Card. no-
ra. de pœn. allegat etiam tex. in l. fideicommissa. §. si
rem. ff. de legat. 3. capit. cum olim. lo. 2. de priuileg.
capit. ad sedem, de conuers. coniugat. & capit. ad no-
stram. lo. 3. de iur. iuran. cum simili. Item qui per im-
portunitatem. cap. j. in princ. de religio. domi. in 6.
& not. per las. in l. eius qui in prouincia, colum. 2.
verfic. quinto, diligenter pondera. ff. si certum petat.
¶ Er eius pœna est vt extorquens teneatur in qua-
druplum. dicto §. scriptum exemplum. lo. 2. in fi. princ.
cap. quoniam quidem 18. dist. 1. fin. ff. de crimi. con-
cussio. c. sancimus. j. q. 8. & format Spec. in tit. de sa-
la. in princ. verfic. Sed nunquid. num. 12. Item pœna
exiii. d. §. scriptum exemplar, vel alia pœna, vt dicitur
in d. l. fin. de concussio. Carera de tricesimis, &
exactionibus iudicum vide per me in d. §. prag. i. Vni-
uersis vbi dicam la tius. Eboli die 14. Aprilis. 1559.
Prosper Carauita.

R I T V S

N Tem qñ vnus ad minus iu-
dicum, & omnes si vo-
luerint debeant conti-
nuo personaliter interes-
se in dicta Curia, & se co-
ram dicto locum tenen-
te sentare de mane, post prandium de se-
ro, hora congrua, & ab inde non rece-
dere licentia, à dicto locum tenente non
petita.

S V M M A R I V M.

- 1 Iussus cum aliquo continuo stare, intelligitur
cum temperamento, dum opus fuerit.
- 2 Continue fieri, dicitur etiam quod interpella-
tum fit.
- 3 Continuo pro statim, & incontinenti, aliquan-
do pro integro, et etiam pro congruo sumitur.
- 4 Continuum, in actu possessionis qualiter acci-
piendum.
- 5 Continua possessio quomodo probetur.

NOta ex hoc Rit. quod omnes iudices
Magnæ Curia, vel vnus ad minus, de-
bet continuo personaliter interesse in
ipsa curia, & aduerte, quia non omne
momentum exigendum est, vt cum
domino Regente interfuit, quia vt inquit rex. no. in
l. si quis ita & ibi Bar. qui ad alia infert. ff. de cond. &
demonst. ¶ iussus stare cum aliquo, non omni mo-
mento necesse est, vt cum eo stet. & ideo hoc ver-
bum continuo, intelligi debet cum temperamento,
id est, quando opus erit. i. apostatarum. C. de aposta.
2. ¶ nam & continue dicitur etiam quod fit interpel-
latum: secundum gloss. in l. j. C. si mancip. ita
fuit.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

sue. alie. vbi Salic. nota. & Aret. in l. si ita stipulatus esse. ff. de verb. oblig. vbi allegat tex. pulcherrimus. que valde exclaim. in l. Paulus. §. eius. ff. de libera cau. pro hoc tex. in l. foramen. ff. de seru. vrb. prædio. & lex facta. §. rerum. cum simi. ff. de heredi. Institu. not. gl. & Bart. in l. stipulatus sum damam. ff. de verb. oblig. Vbi quod continuum debet intelligi cum temporis interuallo & debito temperamento. Aliquando tamen capitur, pro statim & incontinenti. Arist. ff. de don. & l. j. ff. pro soci. Aliquando pro integro, secundum Ang. & Im. in l. si in sulam. col. 7. ff. de verb. oblig. & Alexand. in l. eum qui ff. eod. titu. & aliquando pro tempore congruo. cap. fin. de verborum signific. in 6 & not. Corne. conf. 41. videtur in litera, 3, volum. 2. Et ex hoc rit. credo in palatio Magnæ Curia (vbi dominus, Regens manet) introductum fuit, quod vnus iudex criminalis ibidem, domum teneat, & profecto plusquam necessarium fuit, cum ciuitas sit magna & tam de die, quam de nocte, omni temporis momento nota facta contingat, in quibus Regens nesciret se resolueret, & satis esset laboriosum immo in explicabile, pro quolibet successu mittere ad vocandum iudicem. Continuum autem in actu possessionis qualiter capiatur vide Aret. in l. continuus, in fine. ff. de verb. oblig. Et qualiter probetur possessio continua vltra Bar. in dicta l. si quis ita. vide Specu. de probat. §. j. ver. sed queritur.

¶ Secundo not. ibi & se coram, quod tenentur iudices singulis diebus esse cum domino Regente de mane & post prandium de sero, hora congrua de qua diximus, supra in Rit. 12. in fine, non vt continuo stent cum eo (vt hic dicit.) Sed solum per tres horas de mane, & tres de sero, vt in eodem Rit. & sequen. dixi, procedit tamen iste Rit. in iudicibus criminalibus, non autem in ciuilibus, qui post prandium non tenentur ire ad palatium Domini Regentis ad causas expediendas, vt supra in Rit. 13. dixi, sed manent in eorum domibus, vbi audiunt aduocatos, & procuratores qui eos de causis & processibus informant. Eboli Die. 16. Aprilis. 1559. Prosper Carauita.

RITVS XVI.

Teni quod iudices prædicti non audeant, neque possint causas ciuiles, etiam infra libram auri, sibi ipsis committere, Sed eas committere debeant in casu quo essent committendæ, alijs literatis idoneis libere, & absque sorde.

SVMMA RIVM.

- 1 *Dictio, etiam, quid de sua natura importat.*
- 2 *Iudices regulariter causas sibi non committunt, excipias vnum casum tantum.*
- 3 *Iudices pedanei qui, & quot, numero sint. Eorumque officium quod est.*

- 4 *Iudices pedanei salaria, trigessimas, & sportulas exigunt.*
- 5 *Iudices debentes causas alijs committere, intellige, si fuerint de hoc requisiti.*
- 6 *Solidi, & aurei idem important.*
- 7 *Libram auri, nonaginta sex aurei Florentini, vel Veneti conficiunt.*
- 8 *Libra argenti importat decem aureos.*

NOta primo ex hoc Rit. quod Iudices Magnæ Curia non possunt sibi ipsis committere causas ciuiles tam infra libram auri quam supra: quod patet ex dictione, etiam, quæ de sui natura explicat casum magis dubitabilem, & includit minus dubitabilem. l. secunda. & etiam in hi. Cf. tutor vel curator intererit. per quæ iura ita tenet Alexand. conf. 116. num. 14. volum. 2. l. in litem quia. ff. de pact. & Goza. conf. 73. num. 31. * & licet Alexand. aliter videatur dicere, est vitio impressoris, vt dico latius infra in Rit. 50. 4. nota. & in prag. dispendia. 2. not. de ordin. Iud. & hoc hodie bene seruatur: quia iudices non committunt sibi aliquas causas, sed Dominus Regens Magnæ Curia committit eis, vt patet etiam ex nouissimis prag. & post hæc scripta editis per Illustrissimum Dominum Ducem de Alcalá, huius Regni vice regem. In reformationibus Magnæ Curia prag. 21. §. item per alcuni. in fine. verfic. hodie. de offic. magis iusti. esset enim satis mali exempli, quod ipsi sibi causas committerent cum dari posset occasio aliquibus eligendi causas, & sibi committendi quas elegerint. Immo cum antiquitus esset in obseruantia. In hoc Regno, quod præfides sacri consilij, & locum tenens Regiæ Cameræ, qui sunt capita istorum duorum tribunalium committerent causas consiliarijs, & præfidentibus & sibi ipsis, non sunt multi dies, quod per Reuer. D. Cardinalem Pæccum Regni huius Prorogem, fuerunt conditæ, aliquæ Pragma. inter quas vna, quæ eis prohibet sibi ipsis causas committere, & committas cognoscere, vt patet latius ex ea quæ incipit in primis statuimus, & est in viuidi obseruantia * & eam reperies. in prag. ix. de officio iudicum. Et adde. quod ideo Ritus iste loquitur solum de causis ciuilibus, quas si fuerint infra vnciam: non sibi sed alijs debent committere, & nihil rangit de causis criminalibus. ¶ quoniam in ipsis nulli dubium est, quod regulariter nedum quo ad cognitionem, sed nec etiam restitum receptionem, committere possunt. l. iudices. & auth. seque. C. de fide instrum. vt dicam latius infra in Rit. 156. & sequenti, nisi in ea versaretur commodum pecuniarium consistens vsque ad summam prædictam, quoniam tunc licet esset capta criminaliter posset per iudicem committi, si vellent, vt dicitur Rit. 138. & vt credo etiam si excederet summam quatuor vnciarum, vsque ad sex iuxta Rit. 124. qui seruatur, vt statim dicam.

¶ Secundo nota, quod causas ciuiles infra libram auri, debent iudices committere alijs literatis idoneis, hoc idem dicitur infra Rit. 124. 126. & 131. sed hoc non eo ipso quod est infra libram auri, sed vt dicit d. Rit. 126. vsque ad summam quatuor vnciarum, vel vt dicit alius Rit. 124. vsque ad summam vnciarum sex. qui hodie practicat, & obseruatur, & hoc voluit dicere iste Rit. in istis verbis, in casu quo essent committendæ, quia non sufficit, quod sit infra libram auri, sed

sed debet non excedere, summam ducatorum triginta sex. Bene seruatur in hoc tam iste Ritus, quam alij. ¶ & ij quibus ista cautela maximè committuntur, Iudices pedanei appellantur, & plures decem esse non possunt approbati tamen ab ipsa Magna Curia, vt patet ex nouissimis Prag. nuper editis per Illustrissimum Dominum Ducem de Alcalá, huius Regni Vice regem. in * prag. 12. §. item che da aqua auante. de officio magistri iusti. Eorum officium est audire causas, dare terminum in eis, examinare testes, & omnia alia necessaria facere, & postea per modum decreti inscriptis referre, quod sibi videtur faciendum in ipsa causa, vt optime dicit, d. Rit. 126. qui in hoc est in viridi obseruantia, de quo quidem decreto, seu relatione appellatur ad ipsos iudices Magnæ Curia, qui visis actis si confirmant eorum relationem, licet appelletur ad sacrum consilium, non retardatur executio, si verò reuocent, & appellatur, executio retardatur. Vt ego practicaui pluries in Magna Curia. ¶ Et quia isti iudices pedanei non habent aliquod salarium à Curia, exigunt trigessimas, & sportulas pro sententijs, & decretis interloquutorijs quæ in causis contingit interponere, vt dicit Afflicti. in consuet. cum circa in fina. prin. ante 1. nota. vbi etiam de dispositione istius Rit. mentionem facit. ¶ Vnum tamen aduerte, quod licet Rit. iste dicat quod debeant iudices istas causas committere alicui literato, taliter quod videtur, eos necessitati subijcere, tamen intelligitur, si hoc fuerit ab aliqua partium petium. vt dicit Ang. consi. 140. incip. statutum. vbi in proprijs terminis, quod si statuto cauetur quod priores teneantur causam committere sub certa pœna, illud quidem intelligitur, si hoc fuerit ab aliquo petium per legem primam. §. magistratibus. ff. de magistr. conue. & lege quarta. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect. vt late per Hippo. in repet. rub. de fidei iussu. numero 145. cum sequen. & ita practicat, nam iudices Magnæ Curia ipsi cognoscunt, & expediunt causas cuiuscunque quantitatatis, verum si pars aliqua dicit quod committatur alicui ex iudicibus pedaneis statim committitur absque difficultate, & contradictione aliqua. Illis tamen iudicibus pedaneis, qui quando Curia regitur, & sedet pro tribunali, ibidem reperuntur sedere in eorum locis iuxta antiquam solitum, alijs verò minimè, vt patet ex d. prag. 12. §. item vogliamo, & ordinamo. Sed vt e, diuerticulis redeamus ad viam, libra auri de qua hic fit mētio, antiquitus importabat septuaginta duos solidos, siue aureos, ¶ qui idem sunt, vt dicit Glof. in l. fin. ff. de in ius voca. vbi etiam Bart. & in l. quotiens. C. de suscep. & archa. libro decimo, gl. in §. nos autem. Instit. de Atulia. tur. in §. finali. Instit. de pœn. teme. litigan. & in cap. secundo, in gl. fin. vbi Docto. de maledi. & in cap. finali, vbi Docto. de decimis, verum quia aurei qui currunt hodie, sunt minoris ponderis, & valoris, ¶ nonaginta sex aurei Veneti, vel Florentini faciunt vnam libram, vt dicit Barro. in dicta lege quoties. Idem Soci. consilio vudecimo, columna octaua, in prima consultatione, versiculo circa secundam dubitationem, volumine primo, vbi quod nonaginta sex aurei Senenses faciunt libram Fely. in cap. conquerente, de officio ordina. & ibi bonæ apostillæ, & Afflicti. in constitut. Reg. quicunque in 2. nota. Et hæc de libra auri libram ¶ vero argenti importat decem aureos, secundum Alber. in dicta lege fina. ff. de in ius vocan. & Ioan. Fab. in d. §. nos autem, Instit. de actilia. tuto. Prosper Carauita.

Item quod procurator fiscalis sine aduocato fiscali, vel econtra, nihil facere possit.

SVMMA RIVM.

- 1 *Procurator fiscali, aliquid sine fiscali aduocati consilio faciens, nunquid teneat? & in num. 3.*
- 2 *Statutum, si in ferenda sententia, peritorum consilium requiritur, aliter lata non tenet.*
- 3 *Cum alicuius presentia solum pro actus solemnitate requiritur, non vt eius consilio reguletur, sufficit eius presentia, licet contradicat.*
- 4 *Practica, quando fiscali patronus aliquid sine presentia procuratoris, facere intendit.*
- 5 *Procurator fiscali in iure tripliciter reperitur.*
- 6 *Differentia quæ sit inter procuratorem patrimonialium, & fiscalium.*
- 7 *Regis quedam bona patrimonialia, quedam fiscalia.*
- 8 *Procurator Cesaris quis dicatur, & quare, qui aliquando fiscali etiam dicitur procurator, & num. seq.*
- 9 *Procuratoris officium, vilissimum, est diuersum, in procuratore Cesaris.*
- 10 *Differentia procuratoris fiscali, quam etiam fiscali aduocati consistunt.*
- 11 *Archiepiscopi, & Episcopi, an possint in eorum curijs habere aduocatum & procuratorem fiscalem.*
- 12 *Episcopum non habere fiscum cameram vtro sic quid interest.*
- 13 *Fiscum habendi præeminentia apud quem resideat.*

NOta ex hoc Rit. procuratorem fiscali non posse aliquid facere, sine aduocato fiscali, nec è contra. Aduocatum sine procuratore quod etiam ordinatur per alium Rit. & per eadem verba infra Rit. 22. & per prag. Regis Ferdinandi primi. nuper impressam inter prag. Illustrissimi Ducis de Alcalá, in prag. 36. * ver. statuentes, in fi. de offi. sacri consi. Et no. verba Rit. quia dicit nil possit per quæ denegat eisdem potentiam aliter faciendi. Aduerte tamen, quia (vt credo) alter altero diuersimode eget. nam procurator eget aduocato pro consi. habendo, aduocatus vero procuratore. pro presentia, effectus est maximus, ¶ quia si procurator fiscali absque consi. aduocati facit aliquid, non tenet, per ea quæ dicit Bar. in l. j. §. sed si plures, vers. 4. quæro dicit statutum. ff. de exercito. & Bal. in rub. C. eod. titu. idem. Bal. in l. j. C. de indict. vidui. tollen. & in l. cum sententiam, in fi. C. de senten. & Afflicti. in consuet. Reg. vt vnuerfis in 7. nota. ¶ vbi quod si statutum requirat consuetudinem

rum in sententia, aliter data, non tenent: quod etiam referendo sequitur Cassa. in consue. Burgu. titu. Des droictz. rub. 4. §. 7. nu. 29. ut etiam in proprijs terminis procuratoris fisci cum aduocato firmat Afflic. licet ista non tangat in cōstit. Regn. præfides in 7. nota. Aduocatus vero cum non habeat necesse cōstit. petere à procuratore, sed tantum modo eius præsentia egeat, pro solemnitate actus, quia non nisi in eius persona possunt fieri instantiæ, & replicationes causarum, intimaciones scripturarum, & aliorū actuum: cum ipse sit Dominus litium, & causarum, & in eo fundentur iudicia: sat erit si in eius præsentia faciat quæ sunt agenda: licet aliter ipse uellet.

3 † eo quia ubi requiritur præsentia alicuius solū pro solemnitate actus, non ut eius consuet. reguletur: sufficit illum esse præsentem licet contra dicat, ut post multa nota. concludit Feli. in c. non potest, col. 4. & §. extra de re iudi. & referendo sequitur. Cassa. ubi supra, nume. 28. post quem dixi laus in prag. *per excellentem. §. nisi in præsentiam. num. 22. de senar. consil. Macedo. † Hæc tamen procedunt in procuratore quo ad Aduocatum, per ea quæ dixi, sed quo ad iudicem licet Cassa. loco præallega. teneat quod præsentia aduocati, & procuratoris requiritur etiam cum consensu, alijs actus per eos factus, non valeat, ut ibi per eum. tamen putarem distinguendum: quod aut tractatur de his quæ iustitiam cōcernunt: ut est inferre torturas, expedire causas, & similia, & tunc licet eorum præsentia requiratur. l. si fiscus. ff. de iure fisci. l. ad fiscum. C. ubi causa fisci. l. 2. C. si aduer. fisci. l. si. C. de aduoc. fisci constit. Reg. præfides, & cōstit. quænes oēs ubi Afflic. in 2. nota. & per me in * d. prag. p. excellētē. in prin. nu. 16. & habes rex. in l. 2. C. si aduer. fisci: tñ non consensus quæ quis ipsi uno modo, dicant, si iudici non placet, non tenet eos sequi, sed suo protidebit capite, qui redditurus est rationem villicationis. Aut tractat de alijs, ut puta, de gratia alicui facienda, quæ non dñ fundari super iustitia mera, vel de creatione nūtorum, aut seruientium regiorum, aut expeditione alicuius commilitarij destinandi, & simi. quæ curiofus lector poterit iudicare: & tunc, cum ista debeant fieri in præsentia procuratoris, & aduocati, talisque præsentia non requiratur pro solemnitate actus (ut supra dixi.) sed ut se opponant, & eorū consensum præsentent (secundum Cassa.) teneo, quod præsentia cum consensu & consil. est necessaria, ut proprie. Cassa. in istis exemplis loquitur ut ex eo est videre, & ita seruatur quæ bene notabis, licet autem præfata vera sint. per hūc Rit. tñ in practica seruatur, quod aduocatus fisci, etiam procuratore non existente in tribunali, facit actus & instantias necessarias: bene tamen verū est, quod facit eas in persona procuratoris fisci. Admittunt, & valent: quia fisci priuilegia multa sunt, (& pro dolor) maiora his quæ in iure. a. Doctor. tanguntur. Et ex his pater quā nulliter, & inepte vsq; nunc seruata fuerit, in regia audientia principatus citra quod absente procuratore fiscali, intimantur actus vni seruient ipsius regie audientie. item cum aliquis ex auditoribus vadit visitando prouinciam, quia procurator fisci remanet cū iusticiario in tribunali: similiter actus alicui seruient intimant. Credo ortū habuit a consil. j. Reg. p. alleg. p. fides & cōstit. quæstiones omnes ubi datur potestas præfidi prouinciarum in causa feudi non quaternati instituire vnū procuratorem, sed cū istud hodie nō seruatur, quia in qualibet prouincia deputatus est a rege vnus procurator fisci, ut satis notum est, & instituire procuratorem fiscalem spectet ad ipsum regem, ut dicit Afflic. in consil. Regni inter multas. in 3. nota. per illū text. nulli dubium est; quod acta non tenent, ut etiam

firmat Afflic. in d. cōstit. Regn. præfides. §. nota in q. simi. nisi secundū eum uellet fiscus in sui utilitatem valere: quod potest, arg. l. non eo minus. C. de procura. ¶ Sed postquam de fisci procur. tractamus satis oportunitate erit, hic ponere tres terminos procuratorum curia: qui in iure reperiuntur, & hi sunt

5 † procurator rerum patrimonialium, procurator rerum fiscalium, & procurator Cæsaris. de primis duobus loquitur Alber. in rub. ff. de offi. procura. Cassa. & Cassa. in consuet. Burgund. tit. des cōfiscationis. §. 8. nu. 3. & 4. de vltimo. loquitur ille titulus. ff. de offi. procura. Cassa. † ponit Barto. in rubri. C. de iure fisci. nu. 17. libr. 10. differentia inter duos primos procuratores nascitur † ex eo quia in dominio, & potestate Regis quædam bona reperiuntur, quæ patrimonialia appellantur, quædam fiscalia. ut dicit rex. ad litterā. in l. 2. §. hoc interdictum. ff. ne quid in loco publici. Luc. de Pen. in l. quicumque. C. de omni agr. de fer. lib. 1. Deci. consil. 88. pauca agam, col. 2. vol. 1. Neuita. inter consil. Brun. consil. 12. nu. 86. & Afflic. in d. constit. inter multas. 2. not. ubi late tractat de eis licet hodie secundum eum, hoc Regno non constituantur nisi vnus procurator fisci: regie curia: q. habet curam tam de rebus patrimonialibus quam

8 fiscalibus, & verum dicit. † Procurator Cæsaris dicitur. Ille qui iudicat causas verentes inter fiscum, & priuatum. l. ad fiscum, ubi gloss. C. ubi caus. fisci. itē inter duos priuatos, cum potest verū interesse fisci. l. si quis. C. eo. tit. siue agat, siue conueniatur. secundum gol. d. l. ad fiscum, in ver. decider. & Afflic. in allegata consil. præfides. §. nota. numero 8. vers. sed iusta. Hic procurator ratione iurisdictionis quam habet dicitur procurator Cæsaris, seu Imperatoris secundum gloss. in l. si. in ver. procuratoris. C. si aduer. fisci. sed quia iudicat causas spectantes ad fiscum, dicitur etiam procurator fisci secundum gl. ibidem. & Dominum Marti. friz. de subseu. de offi. magni Camera. nume. 2. libr. 1. in cuius locum hodie in regno successit Regia Camera summarie secundum Frizam, ibidem nu. 4. & ante eum Afflic. in præallegata consil. præfides. §. nota. ver. sed iuxta hoc in fi. de isto procuratore Cæsaris dicit Iser. in titu. quæ sint rega. in ver. ptas. nu. 67. † quod licet officij procuratorum, sit viliissimū. l. vniuersos, & l. si quis. C. de decurio. lib. x. tñ istud aliter est, quia iurisdictionem habet. l. j. C. de iurisd. om. iud. & iuribus supra allegatis, qd ē firmat ibidē Afflic. nu. 45. & licet Iser. ibi loquatur de procuratore Cæsaris, & fisci aduertē dū est, qd pro eodē ponit cū procurator Cæsaris et fisci dicat (ut dixi) nec intelligi pōt de procuratore fisci capto altero de primis duob. mod. qm iurisdictionē non habet: & fundamentū Iser. est sup iurisdictionē quam solus procurator Cæsaris hēt. Non tñ per hoc intendo dicere, quod procuratoris fisci officij sit vile: quia cū Regi inseruiat, id minime verū esset.

10 † Si quis tamen scire velit ipsius procuratoris fisci definitionem videat Cassa. in loco supra allegato dicēte qd est vir parū placidus, oibus inuisus Deo odiosus parū, aut nihil ægtatis in se habēs, pro quadiuisione facit, qd dicit Bal. in l. exequutorē. C. de execu. rei iudi. & in ti. de feud. marchia. §. j. ubi qd fiscus est duræ certūcis, rigorosus, nunq̄ vel raro æquus, largū hñs stomachū † Aduocato fiscali nō ponit definitionē Cassa. eo quia, ut ipse dicit: tunc tps tale officium exercebat, sed male fecit, quia si bonā conscientia habebat * sua diffinitio eidē obesse non poterat, & id v̄ mihi quod aduocatus fisci eadē diffinitione diffinitū p̄t qua procurator imo peior, sit repetitū poterit, cū ipse in tribunali magis disponat, q̄ procurator, scias, tñ qd verū offiū Fiscalij de quo dixi supra in Rit. 10. circa fi. in se est bonū, necessarium, & san-

& sanctum, male vero administratum, est pessimum, superfluum, & diabolicum: adeo quod definitiones huiusmodi potius pessimas personis quæ officia regunt, quàm officijs ipsis competunt, & est ipsa veritas. ¶ Quæro † in hoc Rit. nunquid Archiepiscopi vel Episcopi poterūt in eorum curijs habere Aduocatum, & procuratorem fiscalem? ista q. dependet ab alia q. videlicet vtrum prædicti habeāt fiscum vel ne, super qua quidem q. Ana. in cap. excommunicatus. col. 2. extra de hære. dicit, qd bona clerici delinquentis applicantur fisco Episcopi, quod etiam v̄ voluit se. Imo. in c. quia diuersitatem, num. 10. in fi. de conce. præben. dum dicit qd Episcopus, vel quilibet alius habens iurisdictionem quasi Episcopalem censetur habere fiscum, & idem Fely. in c. irrefragabili. §. ceterū, num. 1. in fi. de offi. ord. inquiring, qd quicquid sit de iure, Episcopi habent fiscum ex generali consuetudine. Bal. vero & Saly. in rub. C. de priu. fisci. Io. de Pla. in rub. C. de iure fisci. nu. 13. lib. 10. Alex. ad Barto. in l. j. nu. 12. C. de bon. vacā. li. 10. Boffius in tit. de fisco. num. 8. & Afflic. in prælud. consil. Reg. q. 15. num. 9. dicunt, qd solum Ecclesia vniuersalis habet fiscum, non autem Episcopi intelligēdo cle. nolentes, de hære. & Glo. in d. c. quia diuersitatem, in ver. præter. ubi fit mentio de fisco Ecclesiæ, in Ecclesia vniuersali, nō autem in particulari, quam secundum opin. ego sequor tanquam in iure veriore, ut patet ex his quæ allegant. supra dicti Docto. Non obstant allegata in contrarium ex quo improprie loquuntur, & attempta communi obseruantia, ut proprie Imo. & Fely. inquiring, ex quo vere, & proprie loquēdo fiscus est apud Papam, ut Imo. ibid. dicit, & ideo ipsemet in loco præalleg. non dicit, quod Episcopi habent fiscum, sed qd cōmuniter obseruatur qd censetur habere fiscum, & istud quod cōmuniter censetur habere fiscum, ex eo procedit, quia licet vere non habeant fiscum, habent tñ cameram cui applicat pœnas, & alia sibi obuenientia, ut dicit Abb in d. c. quia diuersitatem, nume. 14. in fi. Imo. ibi. nu. 12. & Afflic. in d. q. 15. nu. 9. immo istud habere cameram est de facto, & non de iure, secundum Bal. in auth. bona damnatorum, nume. 1. C. de bon. profici. & Ang. in auth. vt nulli iud. §. vt autem, num. 28. ver. nec obstat. quia secundum eund. Bal. ibid. qñ condemnant ad pœnam applicandam suæ cameræ deberent applicare cameræ Romanæ, vel secundum Ang. ubi supra, erogare pœnas in vsus pios, nisi causa necessitatis subesser applicandi

12 sibi. Et si dicitur † quid interest Episcopum non habere fiscum, cameram vero sic, respondetur quod fiscus inter alia quæ ponit Bald. in c. j. vers. & no. de alodijs. habet nonnulla priuilegia præsertim tacitæ hypothecæ, secundum eund. Bald. in d. rub. C. de priu. fisci de quo in l. simile. ff. ad municip. quod priuilegium secundum Bal. in d. rub. & Alber. in l. 3. C. in quibus cau pig. tacitē contraha. & Afflic. in d. q. 15. num. 9. non reperitur iure cautum, qd sit concessum cameræ Episcopi, & id etiam dici potest de alijs priuilegijs fisco concessis, in tantum † qd ista præeminentia habendi fiscum proprie non residet, nisi penes Ecclesiam vniuersalem ut patet ex prædictis, penes Imperatorem, ut dicit Bal. in d. c. j. num. 10. ver. & no. penes Regem, secundum eund. Bal. in d. rub. C. de priu. fisci. dum dicit, quod fiscus est saccus Regis, & plene per Iser. in prologo. constit. Reg. col. 12. vers. sic. item dicimus Regem, & in constituit. Regni ascriptiōis, & Afflic. in d. q. 16. & in super penes omnes homines, & ciuitates non recognoscentes superiorem secundum Barto. in l. 2. in prin. ff. de iure fisci. Bal. in d. rub. dum dicit, quod fiscus est saccus Republicæ. Alex. consil. 3. r. nu. 4. vol. 1. & Afflic. in d. q. 15. nu. 3. Quare principali q. per nos propositæ respondendo

dicat, quod cum prædicti non habeant fiscum, nec etiam Aduocatum procuratorem vel fiscalem habere debet: Et quæ, supra diximus in Episcopis, per omnia sibi locum vendicant in Baronibus terrarum, bene tamen loco procuratoris fisci, Episcopi habent vnū qui vulgariter ab omnibus promotor Curia appellatur, & Barones alium qui Curia coadiutor nuncupatur, quæ omnia bene nota, quia ut credo nō reperies ita particulariter tractata. Salerni die 24. Aprilis. 1559. Prof. ex Carauita.

RITVS XVIII.

Tem, quod Aduocatus fisci possit, & valeat aduocare in causis priuatum, quæ vertuntur in ipsis Curijs, tamen non tangentibus fiscum: nec causas habentibus cum Curia.

- S V M M A R I V M.
- 1 *Posse cum quis se dicat, saluo honore est intelligendum.*
  - 2 *Verbum, posse, ad licitum, & honestum, vt valeat ad actus facultatem referendum.*
  - 3 *Verbum, potest, necessitatis, vel potentie significationum.*
  - 4 *Aduocatus fisci, quando, & in quibus causis aduocare possit.*
  - 5 *Aduocatus fisci inter personas generali clausula restituendas, numeratur.*
  - 6 *Procurator, & Aduocatus fisci ad paria iudicantur.*
  - 7 *Anaritia est radix omnium malorum.*
  - 8 *Aduocatus fisci, pro priuatis aduocando non tamen contra fiscum hoc faciet.*
  - 9 *Defensio à iure naturali permissa.*
  - 10 *Statutum iuri communi aliquid semper addere debet.*
  - 11 *Nemo carnem suam odio habuit.*

Not. primo hunc modū loquendi positū i illis verbis Ritus, possit, & valeat, hoc loquēdi modo pluries v̄tur. Cic. is. n. ad Atti. inquit ex quo animo consules ferāt hunc, rescribas ad me, quantum valeat, & in Epist. Cū hac exceptione, quantum valeat, quātūq; possim. Credo tñ, qd pro eodē nō ponitur, † sed cū posse dicatur quis: cū pōt saluo suo honore, & dignitate. l. nepos proculo. ff. de verb. fig.

2 existimo, † qd cū in simul sint posita ista duo verba: intentio Ritus sit verbū posse referre ad licitum, & honestū, & verbum valeat ad facultatem actus: vt sit sensus, qd aduocatus fisci valeat aduocare, in causis hic deficijs, & nondum valeat quo ad factum, sed etiam possit. i. sibi sit licitum, & honestum, fateor tñ qd multoties ex cōi vsu loquēdi cōfunditur. & vnū pro alio ponatur. † An tñ & qñ verbum pōt importet necessitatē, vel potentia: vide Bar. in l. Gallus, in prin. num. 4. ff. de libe. & posthu. & in l. j. num. 1. ff. de iniust.

4 iniuste. testa. vbi late. ¶ Secundo nota, quod aduocatus fisci potest aduocare in causis priuatorum, et quæ uertuntur in tribunali vbi officium exercet, si tñ tales causæ priuatorum non tangunt interesse fisci: nec etiã eam habent cū curia supple. annexã, vt est in casu. l. cum vendente. C. vbi caus. fise. quem text. p hoc allegat Afflic. in consti. Regni præfides. 5. not. nu. 8. ver. sed iuxta hoc. in fi. itẽ in casu de quo infra dicã. Rit. 58. Dispositio expressã istius Rit. fuit necessaria alias sub prohibitione facta. supra in Rit. 11. include retur Aduocatus fisci, q̄a etiam in eo militant rones quas ibi posui, & multo magis in eo q̄ in actuarijs, & scribis quos in eo Rit. diximus includi, & profecto in hoc non video rōnem p prædictã, & etiã q̄a (vt satis norũt qui non esse nollent.) Aduocatus fisci disponit oĩa in tribunali, & actuarij, & scribã de eis cõtemiscunt pp quod aduocando in ciuilibus, iudiciũ in multis claudicaret ob fauorem. Voluit fortẽ Regina Ioanna non contenta priuilegijs fisci, etiam aduocatum fisci priuilegiare ¶ nam, & alias, videmus, q̄ aduocatus fisci numeratur inter psonas que ex clauisula generali restituntur. linter eos. ff. ex quibus causis mai. Et quod hic dẽ de aduocato. intelligit quã procedere in procuratore fisci tum per rationẽ quã dixi. in d. Rit. 11. ¶ quia iudicatur ad paria cum aduocato. vt in Rit. sequen. cum etiã, quia non reperitur expresse prohibitus per aliquem Ritum. & licet tanquam officialis largo modo captus, per ea que dixi. supra. Rit. 9. posset includi in dispositione Ritum. 11. tñ postquã per hunc Ritum habilitatur aduocatus in quo esset maior ratio prohibitionis, debet etiam intelligi multo magis habilitatus procurator. Tẽpore quo fuit conditus iste Ritus bene poterat eius dispositio practicari qm̄ in ciuitate Neapolis non erat tunc ea causarũ multitudo q̄ nunc est, hodie nõ sic, qm̄ cũ causarũ criminalium, & fiscalium auctus sit numerus ad infinitatem: adeo qd̄ vt dixi. supra in Ritum. 2. in 4. no. in fine, opus fuit de vno aduocato fiscali, duos creare: non posset aduocatus fisci ciuilibus causis priuatorum vacare: & etiam q̄ posset; cũ plurimum aũthoritatis habeat hodie tale officium. præsertim in ciuitate Neapolis, pp honorem, & officij aũthoritatem: non accederet propter aduocationes, ad domos officialium, & propterea Rit. non seruatur, nec ipsum seruat Dñs Ioan. Nicolaus Carauita frater meus, in prouincijs Principatus citra, & basilicatã fisci patronus, dixit tũ mihi audiuisse ab Aduocato fiscali prouinciã Capitanã, q̄ in aliquibus prouincijs seruãt. ¶ Sed Auaritia est radix oĩum malorũ, mererentur, equidẽ expelli qui talia agunt non tanquã illicita cõmittentes, sed quia pecuniã ardore delicti, vilescũt, & regio salario, & beneficio quo cõmodẽ uiuere possunt, reddũt se indignos. Deus scit, si oēs causas protegũt legibus, vel aũthoritãte officij, quo aliã partẽ opprimũt. Sed dicit quis nõne Thomas Grammaticus qui fuit his tẽporib. aduocatus fisci, vt ipse dicit cõst. ciu. 64. in fi. aduocauit i causis priuatorum, vt patet in cõst. ciu. 65. vbi se subscribit aduocatus regij fisci, sed huic rãdebo, q̄ Gramma. ibi. fecit illud cõstiliũ non fouendo partẽ, sed regiũ fiscũ, cũ quo litigabãt illi fideiussores, vt patet in prin. cõst. 66. qd̄ fuit factũ contra suũ cõstiliũ. Vnde cũ esset causa pro fisco, nõ est credendũ, q̄ tunc fecisset, illud cõstiliũ ad partũ instantiã, sed fisci. *Hodie Ritus iste correctus est per notissimas prag. vt patet in prag. 39. §. tam bien ordenamos, de offi. magistri iusti. per prag. 7. in cip. mandamus et. s. item qm̄, eod. tit. & per prag. 6. in cip. ideo ineffabilis. s. itẽ qm̄, de offi. iud. vbi sunt ea. 8. dẽ verba. ¶ Tertio no. in fi. Ritus, q̄ aduocatus fisci aduocando pro priuatis, non põt aduocare contra fiscum, vt hic, & in l. j. C. de aduocan. fisci, & licet tex.

in l. 2. eod. tit. videatur dicere aliter, tñ vt Bal. ibide^m dicit, nõ loquitur in aduocato fiscali generali, sed in eo qui in vna causa fuit aduocatus fisci, quod p̄tẽt as alia esse cõtra D. Aug. Carauita frater meus cũ alio loqueretur meũ de hoc Rit. dicebat, quod ipse limitaret istud not. vbi tuncq̄ eã priuatorum q̄ est cõtra fiscũ esset propria eã ipsius aduocati fisci, vel filiorum parentum, vel pupillorum quorũ tutelã gereret, per tex. in l. pen. & ff. de postu. vbi hoc dẽ expresse, & pro eius opi. facit, quia si aliter diceretur: sequeretur vnum satis quidem absurdũ, & inhumanum, q̄ aliquũ opus esset aduocatus fisci contra seipsum, cõtra patrẽ, aut eius propriũ filiũ aduocare, & forte in eã capitali, qd̄ quidẽ nullo pacto esset dicẽdũ tanquã contra naturalẽ defensionẽ nobis a iure naturali ordinatã, & pmissã in l. vt vim. ff. di iur. & iur. ego autem arbitror contrariam opi. veriorẽ pp generalitatẽ nostrĩ Ritus. dicentis posse aduocare in causis priuatorũ dũmodo non sint cõtra fiscum. Nec obstant tex. in contrariũ allegati: qm̄ ij quidẽ rectẽ procedunt inspecto iuri cõi, hoc autẽ inspecto nõ Rit. qui nisi ita intelligatur, nihil vltra ius cõe, operaret̄ tñ tñ statutũ ne alias sit inutile, semper debeat aliquid addere iuri cõi, vt dicit Barro. in l. 3. §. p̄or ait. nu. 15. ver. quæro quid. ff. de dam. infec. & Abb. in cõst. 42. nu. 2. in 2. vol. etiã si ipsum statutũ esset odiosum ne aliã de nihilo feruãt, vt dicit not. Abb. in c. pastoralis. in 2. nota. de appella. per illum tex. & per tex. in c. si sententiam. in fine. de senten. excom. in 6. similiter non obstat absurdum per me supra p̄deratum: qm̄ aliud est tractare si aduocatus fisci potest aduocare pro se, & pro parẽte & filijs contra fiscum, quod quidem per hunc Rit. dico fieri non posse, aliud est tractare nõquid aduocatus fisci qui officium ipsum suscepit, intelligatur suscepisse et̄ contra se, & cõtra parentes, & filios, adeo q̄ cogatur aduocare pro fisco etiam his casibus, & in hoc dico q̄ cum istã Ritus. hoc non dicat, nec vlla lex ciuilis, nec aliqua bona ratione possit suaderi. talibus casibus aduocatus fisci quẽadmodũ nõ debet esse contra fiscum: pari modo nec pro fisco contra seipsum, parentes, & filios: ¶ quia nemo vnquam suam carnẽ odio habuit iuxta dictũ Pau. ad Ephes. cap. 5. & Itã. cap. 58. ibi carnem tuam ne despexeris maxime quia semper suspectus reputaretur, quod no. Salerni die 27. Aprilis. 1559. Prosper Carauita.

RITVS XIX.

Tem quod procurator, & aduocatus fisci, nec nõ procurator, & aduocatus pauperum nihil recipiãt pro defensione causarum fisci, pupillorũ viduarum, & miserabilium personarũ, Ipsosq; fiscum, pupillos, viduas, & miserabiles personas tangentes, sed pro causis huiusmodi gratis debeant procurare, & aduocare, ac patrocinari, & pro inde sint contenti gagijs suis.

SVMMA RIVM.

I Si aduocatus, & procurator fisci, eius officio pro quibus personis, & quando fungi debet quod

- 1 quod limita, vt i. num. 4. & seq.
- 2 Aduocatus, & procurator fisci eorum gagijs à Rege contenti esse debent.
- 3 Præmium, actum ex necessitate officij facienti minime debetur.
- 4 Favor pupillorum, ad pupillas etiam extendendus.
- 5 Rex est summus magistratus, & iudex iudicum.
- 6 Iurisdicctio penes Regem, est sicut fons vnde fluunt etiam.
- 7 Priuilegium concessum viduis, intelligitur de honestis, & pudicis.
- 8 Meretrices num miserabiles personæ censende sint?
- 9 Appellatione viduæ, etiam diues vidua continetur.
- 10 Meretrix vidua, viduitatis priuilegium admittit.
- 11 Priuilegia indulta viduis, ac pupillis, an in diuitibus locum habeat.
- 12 Determinatio plura respiciens determinabilia, omnia pariformiter determinabit.
- 13 Merces officio contraria dicitur.
- 14 Labor sine fructu esse non debet.
- 15 Gagia in fisci aduocato de iure communi erant sexcentorum.
- 16 Salarium fisci aduocato quo tempore soluebatur antiquitus.
- 17 Viduæ cum pupillis equiparantur, & ipsi & miserabiles personæ habent aduocatum, & procuratorem gratis.
- 18 Priuilegia viginti indulta viduis, pupillis, miserabilibusque personis, & seq.
- 19 Clerici compelluntur ad subeundum tutelam pupillorum & miserabilium.
- 20 Miserabiles personæ ad supremam curiam omissio medio appellare possunt.
- 21 Vidua dicenda venit non solum, quæ virum habuit, sed etiam virgo, & quæ cum viro diuortium fecit.
- 22 Habens virum viuum, & inutilem, vidua appellanda est.
- 23 Priuilegia miserabilibus personis concessa, si propria culpa in miseriam deuenierint, eis denegantur.
- 24 Delictum nemini immunitatem præstare debet.
- 25 Virgo volens agere ciuilitè vel criminaliter contra supratorem an habeat priuilegium electionis fori.
- 26 Viduæ agenti super electione fori, an possit opponi de vita ante inonestã.
- 27 Probatio qualis sufficiat ad excludendum viduam ab electione fori ratione vitæ anterioris inonestæ.

NOr. i. ex hoc Rit. ¶ quod aduocati, & procuratores tam fisci, quam pauperum, pro defensione causarum fisci, pupillorum viduarum, & miserabilium personarum non possunt ab eis aliquod salarium recipere. Sed gratis tenentur aduocare, & procurare pro eis. Ratio est quã Rit. ponit in fi. ver. quia habent pro hoc salarium à Rege ¶ propter qd̄ eorum gagijs, & stipendijs debent esse contenti pro hoc tex. in l. si quis. §. verum. ff. ad Sylla. iunctis his quæ ibi not. Bar. & Bal. ¶ vbi q̄ p̄miũ non debet ei q̄ actũ facit ex necessitate officij non sponte. idẽ Bal. in l. 2. C. de ope. libe. Ang. & Alex. in l. nulla macula. C. de delato. li. 10. & Par. in transt. Sindi. in ver. primum. nu. 4. ¶ Amplia hunc Rit. loquentẽ de causis pupillorũ; procedere etiam in causis pupillarũ. l. hec aut satis. ff. de adoptio. Afflic. in consti. lege p̄nti. 2. nota. & pro hoc rex. in l. j. ff. de verb. fig. ¶ Secundo, amplia etiam, in causis ecclesiarum, per Rit. 23. item q̄ aduocatus, quod etiam firmat Iser. in d. consti. in fine. & Afflic. 7. nota. ver. sed iuxta hoc. nu. 10. dicentes q̄ licet illa consti. de ecclesijs non faciat mentionem, tñ semp obseruatum fuit q̄ aduocatus pauperum et̄ pro ecclesijs tenentur aduocare, & miror q̄ Afflic. non faciat mentionem de d. Rit. 23. cũ de eo notitiam habuit, & in rub. d. consti. in fi. ipsum citat. Sed cogitauĩ q̄ Afflic. licet ibi alleger illum Rit. tñ allegat in antiquis in quibus non debebat adesse verbum de ecclesia, sed q̄ postea per compilatores istorum fuerit hoc additum, eo, quia ex cõi obseruantia et̄ ecclesiã defenduntur ab aduocato pauperum. ¶ Limita non procedere. Quã psonã in hoc Ritum contentẽ, essent iudex. vt dicit Afflic. in d. consti. 3. no. in fi. nu. 5. per tex. in §. j. in auth. de priu. dot. hæret. mulie. non præsta. ratio est, quia non sunt mẽbrum sanctæ Dei catholicæ, & Apostolicæ ecclesiæ. * vt et̄ dico infra in Rit. 23. in prin. ¶ Secundo limita non procedere, qm̄ personæ hic descriptæ litigant coram iudice non habente potestãtẽ, & iurisdictionem à Rege, vt est iudex ecclesiasticus, tunc. n. aduocatus. & procur. pauperum non tenerentur eos defendere gratis, vt dicit Afflic. in consti. præ alleg. 7. not. dicens, q̄ Dux Calabriae, ita declarauit sibi qn̄ dedit officium aduocati pauperum, qd̄ noluit acceptare, & ex hoc infert ipse, q̄ si litigarent coram arbitris non electis virtute regis prag. odia litium, & sic ex necessitate, sed ex voluntate in illa lite non tenerent eos defendere. Item infero ex prædictis quod si litigarent coram aliquo officiali baronis, & peterent ab aduocato, & procuratore consilium, & auxiliũ tenerentur eis præstare sine salario quia Barones, & ex consequenti eorum officiales dñr hñe iurisdõnem à Rege p̄ multa, que scõbit idẽ Afflic. q̄ sint regalia in ver. ptas. in prin. ¶ p̄sertim q̄a Rex, est summus magistratus. l. 2. vbi glo. ff. de adoptio. & iudex iudicum auth. consti. q̄ de digni. §. j. & optimus tex. in l. si. C. de legi. adeo qd̄ in eo est oīs dignitas, & oīs iurisdicctio, vt dicit idem Bal. in c. 1. quis dicat com. vel marchio. & vt dicit idem Bal. in c. 1. §. ad hæc, de pac. iura. firma & Bartho. de Capua in proce. consti. regni nu. 4. ¶ iurisdicctio penes Regem est, sicut apud fontem, a quo fluunt & refluunt oēs iurisdicctiones, quẽ admodum flumina ad mare ¶ Tertio limita secundum Afflic. in d. consti. lege p̄senti. 3. nota. ver. itẽ intelligo, non procedere in vidua impudica, & in honesta, ¶ quia priuilegiũ qd̄ darur viduis: intelligit de honestis, & pudicis, allegat pro hoc in authen. quib. mod. natu. effi. sui. §. si vero, & firmat Iser. in consti. regn. statuimus vt magne Bal. in l. his solis. per illum text. C. de reuoc. don. Luc. de pen. in l. 3. col. 2. de priuileg. schola. lib. 1. 2. & Dida. Couuar. in lib. pract. quæst. cap. 7.

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

cap. 7. in princ. Et si dicatur, quod et meretrices dicuntur miserabiles. vt tenet idem Afflic. in const. Regni. oēs nostri. 2. no. responderi possit ex his que ibi dicit, quod pp corum vilitatem non meretur legū laqueis innodari. l. quæ adulterium. in fi. C. de adult. & refert simpliciter Silu. nup. lib. 6. quō iud. pro cō. nu. 29. ego aut credo contrarium dici posse, & quod etiam vidua impudica, & meretrices includant quo ad materiam istius Rit. si non ranquam viduæ, saltem tanquam personæ miserabiles, eo quia vt Afflic. dicit in d. constit. omnes nostri, personæ miserabiles sunt. item quia intentio Regis constituentis aduocatum, & procuratorem istum: est prouidere sitigantibus pauperibus: nam aduocatus, & procurator pauperum appellantur: patet q; ex his, quæ dicam inferius in 4. limita. in q. an contineantur pupilli, & viduæ diuites. Vnde cum hoc ita sit, esto quod aliqua sit meretrix, si tamen litigat, & non habet vnde expendat pro salario aduocati, & procuratoris nullatenus iudicio meo dici poterit, q non includatur: militate in ea ratione, quæ militat in omni alio paupere, & propterea etiam eadem Rit. dispositione. l. j. vbi per Barr. ff. de fonte. Non obstat, quod priuilegium datum viduis intelligitur de iudicis, ergo & e. quoniam id procedit quoad priuilegium. l. j. C. qñ imper. inter vid. & pupill. & in illis terminis loquitur Iser. in d. constit. statumimus, & vt idem Iser. dicit in præleg. constit. lege præsentis, differentia est, inter illud priuilegium, & istud q adeo quod appellatione viduæ in terminis. d. l. j. continetur etiam vidua diues: in terminis verò d. constit. lege præsentis. vbi tractatur de aduocato, & procuratore dando viduis non venit diues, sed tantum pauper, vt dicam inferius, quod etiam firmat Ball. nouel. in tract. d. parte 9. in 16. speciali. & Sylu. nupria. præalleg. loc. num. 3. Ratio est, quia priuilegium istud datur ratione paupertatis, quæ non tollitur ob vitæ inhonestatem, illud vero in paupertate non fundatur postquam etiam diues includitur in eo secundum Iser. in d. constit. lege præsentis. quam ibi Afflic. sequit. in 3. no. in verfic. sed aduerte. Bal. nouel. & Sylu. nupria. in præalleg. locis. Vel secundo respondetur, quod licet nō veniat vidua meretrix tanquā vidua q quia priuilegium viduitatis amisit, per d. iura, & propterea legum laqueis non meretur innodari. d. l. quæ adulterium, tamen veniet vti persona pauper, & miserabilis, quæ cum non habeat facultatem expendendi, non debet sibi denegari facultas se defendendi in iudicibus. ¶ Quarto generaliter limita hūc Rit. loquētem in viduis, & pupillis, non procedere si fuerint diuites, vt inquit Iun. in c. significantibus. de offic. deleg. & ibi etiam Card. & Imo. Specu. de instr. edi. §. nunc vero aliqua, verfic. & scias. el. 2. Iser. quem supra citauimus. in d. constit. lege præsentis. & ibi Afflic. in 3. nota. Sylu. nupria. in proxime cita. loa. & Alex. conf. 121. volum. j. & eodem modo limita Rit. 23. loquentem de ecclesijs, vt tunc demum teneantur aduocati, & procuratores pauperum eas gratis defendere, cum sunt pauperes, prout iudicantis arbitriū poterit cognoscere cum Rex non valentibus tantū & pauperibus, vt dixi supra intendat prouidere, q & quia vna determinatio respiciens plura determinabilia, debet ea pariformiter determinare. l. tam hoc iure. ff. de vulg. subst.

¶ Secundo Nota. in fin. Rit. ibi contenti gagijs suis, quod licet aduocati, & procuratores filii, & pauperum gratis teneantur aduocare, & procurare causas fiscales, pupillorum, viduarum, ecclesiarū, & miserabilium personarum (vt Rit. ante dixerat) tamen istud verbum gratis intelligi debet quo ad personas supra dictas, quia ipse reuera nihil solunt, non

tamen quo ad regem, qui eis constituit gagia, aliās Rit. non benediceret: dicendo gratis, & postea dicendo sint contenti gagijs, cum denotaret contrarietatem: quia cōtraria est officio merces. vt inquit tex. in l. j. ff. manda. Considera tamen, quod nisi hac verba de gagijs dixisset: saperet iniustitiam, quia vt inquit tex. in c. charitatem. 12. q. 2. labor non debet esse sine fructu, nec suis stipendijs quisquam cogitur militare. c. cum ex officij. de præscrip. quia nemo cogitur de suo facere beneficium, vt pulchre tractat Spec. in tit. de salar. §. sequitur. in prin. vt latius dicam in fin. Rit. 98. Hæc gagia in aduocato filii de iure comuni erant sexcentorum aureorum, vt inquit tex. in l. per. hanc. C. de aduo. diuer. iudic. quam Afflic. allegat in consti. Regni. si quando. io. nota. & ex consequenti secundum in procuratore trecentorum. In aduocato pauperum non reperitur, sed tempore Afflic. erat ducentorum, vt ipse dicit in rubr. d. constit. lege præsentis, & secundum eius diuisionē, in aduocato filii cum procuratore factam; in procuratore pauperum debebat esse aureorum centum: hodie aliter, & melius sunt per curiam stipendiati: 16 soluebat tamen aduocato filii salarium in medietate anni hoc est calendis octobris, vt dicit tex. in d. l. per hanc, nam secundum gloss. ibi apud antiquos anni incipiebant calendis Aprilis, sed speciale erat in aduocato filii. vt dicit Inno. in c. propter sterilitatem. nu. 3. Hodie officiales habent salarium singulis quatuor mensibus, vt dixi latius in Rit. 9.

¶ Tertio not. q viduæ & pupilli æquiparantur in materia istius Rit. & adde, quod etiam generaliter æquiparantur in priuilegijs, vt dicit gloss. fin. constit. Regni. Iusti cultoris. per tex. l. j. ad fin. C. de fals. mon. quod sequitur etiam Afflic. in d. constit. in fi. nu. 8. patet etiam ex l. 1. C. quando impera. inter vid. & pupill. & ex rubr. met illius titu. Et not. ex ordine literæ, q fideus præfertur eis. sic etiam habes in d. constit. iusti. ¶ Quarto no. in hoc Rit. vnum priuilegium, quod haent viduæ, pupilli, & miserabiles personæ, vt habeant aduocatum & procuratorem gratis. Idē habes in d. constit. lege præsentis gloss. in l. j. §. ait pretor. in verfic. non habebunt. ff. de postu. Boe. deci. 328. vol. 2. Guido pap. decif. 561. & Dida. couuar. in lib. prat. quæst. ca. 6. nn. 4. Secundum est: quia sunt immunes à solutione sportularum iudicum, & actuariorum, vt patet in l. nulli. §. post vnus veto. ibi, & gratis, & sine ullo dispendio prædicta gestaificentur. C. de epif. & cler. & in d. constit. lege præsentis. nota. per gl. in l. tam demens. C. de epif. audien. Arch. in c. pauper. 11. q. 3. Mansuer. in pract. titu. de expen. nu. 1. laius Ro. qui generaliter loquitur nedū de sportulis actuarijs competentibus verum etiā quibuscunq; notarijs. in l. si vero. §. de viro. ff. solut. mat. Io. Ant. de nig. in cle. de uita, & hunc. cler. in 1. priuilegio. nu. 33. Dida. couuar. in loco præalle. & Guid. pap. in d. decif. 561. sed vt bene dicit Rebuff. in comm. constit. fran. tract. de sent. prouiso. arti. 3. gloss. fina. ver. 8. volu. 1. hodie Hercules potius claua eriperet, quam a scribis & Pharisæis acta sine pretio: cum ex eorum vstrupatione triplicatū salariū soleat accipere, quod equidem non feret si iuris acrimonia in eos exerceretur, & ego distor Deum, quod plures exclamati contra eos: sed passiones intermediae non faciunt pertranfire veridicum sonum in aures eorum. Tertium est, quia legati factū eis dī ad pias causas: vt inquit Spe. de instr. edi. §. nūc vero aliqua. ver. 63. nu. 62. Quartum, quia in dubio iudicandum est pro eis. Sylu. nupria. li. 6. §. quō iudica. pro cōi. nu. 27. Quintū, quia causę ipsarū debēt expediri priusquam aliorum. d. constit. Reg. iusti cultoris no. p. gloss. in c. in primis, in princ. 2. q. 1. & Roma. in reper. l. si vero.

vero. §. de viro. col. 10. falle 25. ff. sol. mat. Sextū, quia in Regno per prag. qui in causa principali, quæ est 2. prag. in tit. de expensis appellans, condemnatus in expensis non auditur in appellatione, nisi eis re-fectis, si in causa principali nihil posuit, vel probauit quod tñ fallit in istis personis. Septimum, quia licet domus vbi fabricat falsa moneta publicari debeat, tñ illud non procedit in istis. l. j. in fi. C. de falmon. Octauum priuilegium est electionis fori. l. j. C. qñ Imp. tam si conueniant alios, vt patet in fi. in Rit. 233. quam si conueniatur: vt dī in Rit. 130. & 231. vbi dicam latius. Nonum priuilegium est: in c. Reg. vt delatas. per qd perimitur procedi ex officio pro offensa facta istis personis et quod non veniat imponēda pœna morūs naturalis ciuilib, vel abstissionis mēbri. Decimum priuilegiū habes in fi. in Rit. 200. vbi dixi in 3. nota. Vndecimum priuilegiū est: quia istis personis reus edere tenet licet regulariter contra. l. j. vbi expresse. Purpura. de eden. & Dec. in c. j. col. 10. de prob. Duodecimum, quia iudex ad earum instantiam et post conclusum in cā, pōt testes interrogare. vt scribit Barb. cōf. 30. col. 3. vol. j. & facit tex. in l. vbi cunq; ff. de interro. act. ¶ Decimumtertium, quia clerici compelli possunt earum tutelam subire si miserabiles sunt licet alias nō debeant tutores esse, vt dicit Io. Fab. in authen. presbyteros. la. 3. C. de epi & cle. per tex. in c. peruenit. 86. dist. Decimumquartum, quia iudex et nō penitus dēt suum officium in earum causis impartiri fm Bar. & Alex. in l. 4. §. hoc aut iudicium ff. de dam. infe. Alb. in l. vni. vt que de sunt aduoca. & Alex. conf. 12. viso. col. 2. vol. j. Decimumquintum, quia causę earum ad ecclesiam spectant. & coram iudice ecclesiastico tractari possunt cap. significantibus, de offic. deleg. & cap. ex parte. de foro comp. Gloss. in c. omnis etas. 12. quæst. 2. & Are. 20 conf. 102. spectabilis. ¶ Decimumsextum, quia iste personæ possunt omissio medio, appellare ad curiam supremam, vt dicunt Host. & Ioan. And. in c. fi. de iud. Ant. de But. in c. licet. de foro comp. Berta. in tract. de gabel. per tex. 7. q. 27. & Soc. in regu. 23. appellatio omissio medio fallent. 5. Decimumseptimum est, quia clerici religiosi possunt pro eis postulare. c. 2. & si iunct glossa. de postu. & Spec. de aduoc. §. j. verfic. sed nunquid Decimumoctauum est: quia priuilegia ipsis concessa non reuocantur per clausulam non obstantibus, nisi de eis expressa fiat mētio, vt dicit Cy. in d. l. j. C. quando Imperat. Roma in l. si vero §. de viro. 23. fall. ff. sol. mat. Alex. conf. 123. viso puncto num. 15. vol. 4. Fel. in c. nonnulli. nu. 19. de rescrip. & Afflic. in d. constit. statumimus. 7. no. nu. 9. Decimumnonum, quia legata personis miserabilibus relicta cōsentur ad piam causam, vt dicit Rom. in reper. auth. similiter. C. ad l. falc. & Alex. conf. 126. in hac hestitatione. vol. 4. Vigefimum & vltimum priuilegium est, quia delegatio facta ad earum petitionem, etiam non data negligentia iudicis ordinarij non est nulla: sed habebit effectum post negligentiam licet secus in alijs c. licet ex suscepto, & c. seq. de foro compe. & late Rebuff. vbi multa de his. in d. tract. de sent. prouisi. art. 3. gl. fi. vol. j.

¶ Quarto congruenter in hoc Ritū, quæ nam est illa quæ vidua dici potest? tex. in c. vidua. 34. distinct. & ibi bona glo dicit eam cuius maritus mortuus est sequuta etiam copula carnali, vt inquit alius tex. in l. presbyteri. §. vidua ead. distin. idque etiam firmat Luc. de pen. in l. 2. enl. fi. C. quando, & quibus quartapars debe. lib. 10. licet d. c. non alleget. & Afflic. in præalleg. constit. lege præsentis. 3. nota. sed quia habemus tex. in l. malum. §. viduam ff. de verborum sign. ad literam dicentem q quod vidua non solum dicitur, quæ aliquando nupta fuit: sed etiam quæ vi-

rum nō habuit dici potest, quod etiam virgo, vidua dicitur, & priuilegia viduis concessa, etiam eis competunt hanc opin. tenet Gloss. in c. 2. in fin. §. 7. disti. Are. Cyn. Bar. Oidr. Alber. & Fulgo qui eam communem dicit in l. vni. C. quando Impera. Iser. quem sequitur Afflic. ibid. q. 3. nu. 20. in cōstit. statumimus, vt magne. Io. Lup. in repe. c. per vestras. 2. no. nu. 12. de dona inter vir. & vx. Guid. pap. decif. 566. & Rebuff. in cōmen. consti. franc. de senten. prou. si. artic. 3. gloss. fina. in ver. prouidere, & licet Alci. in d. l. malum. post multa que dicit teneat viduam esse il lam cuius maritus mortuus est, & quod d. l. malum. ex lata significatione loquitur, & ipsum sequat Dida. Couuar. in lib. pract. quæst. ca. 7. vbi late de hoc tractat. non est dubium quod de eorum argu. nulla ratio haberi debet: cum contra casum legis contrariam decisionem veint ponere. Vidua etiam dicitur illa quæ cum viro ditortium fecit, vt inquit Bertachi. in suo reperto in verfic. vidua dicitur. per tex. not. in l. vir mulieris. ff. de don. inter vir. & vx. & licet videatur in contrarium text. in authen. quomodo oport. epico. in princip. ver. & neque. attamen rectè considerando ille tex. non vult contrariari d. l. vir, neque negat quin ea quæ diuerit, sit vidua. sed quia dubitari potuisset, cum de vidua dixisset, an et à viro se iuncta, viduæ appellatione veniret, ad maiorem declarationem, & ad tollendam omnem dubitationem, illud adiecit: & quod etiam quæ a viro diuerit; vidua dici debeat, vt viduarum priuilegio gaudeat, q facit quia etiam ea quæ virum habet videntem inutilem, tamen vidua dicitur, vt dicit gloss. repura. sing. quam etiam Bald. ibid. sequitur. in l. fina. C. ad l. Flau. de plagia. And. Barb. in c. significantibus. col. 1. de offic. delega. Alcia. in ca. 1. 4. not. ubi est tex. ad hoc, de præscriptio. & in c. inter corporalia. iuncta Gl. in ver. inutilem, de trāslat. epist. Cott. in memora. in verb. vidua. Berta. Rebuff. & Couuar. in locis præalleg. nam vt dicit glo in ca. cor episcopi. 68. dist. & in c. admonere. 33. q. 2. si reprimis, nec nomen habere mereris, & profecto negari non potest, quod quæ a viro diuerit; inutilem virum habet, & re ipsa priuata est. Limita tamen dummodo ditortū ipsum non eius culpa sequutū fuerit: quia priuilegia miserabilibus personis concessa, si propria culpa in miseriam deuenerunt, denegantur eisdem, vt dicunt Iser. & Afflic. in d. constit. statumimus. 7. not. q. 7. nu. 19. Deci. in c. quæ in ecclesiarum. col. pen. & ibid. Fel. nu. 67. de constitut. Berta. & Rebuff. in d. locis, licet Dida. Couuar. in loc. præalleg. aliter sentire videatur: cuius opin. vltra quod est contra communem opin. mihi nullatenus satisfacit: quia clarum est in iure qd delictum nemini debet immunitatem præstare. l. 1. c. vbi sena. vel claris. l. si ab hostibus. ff. solu. mat. & l. relega. totum §. fina. ff. de interdict. & relegat. præfata tamen semper intellige de vidua honeste viuente, alias si inhonestè viueret: cessarent pœnitus priuilegia viduis concessa. vt dicit Iser. in d. constit. statumimus. Afflic. in constit. lege præsentis. 3. not. verfic. 3. Fel. in d. c. significantibus. col. pen. Luc. de penn. in l. 3. colum. 2. C. de priuile. schol. lib. 12. est tex. optimus in l. his solis. vbi Bald. & Sylve. C. de reuocan. donat. & authen. eisdem C. de secund. nupt. Rebuff. & Couuar. in locis sæpius allegat. idque seruatur in pract. quotidie.

* Secundo q quæro iuxta prædicta, pone quod virgo aliqua per vim stuprata, velit accusare stupratorem, aut aliquo modo ciuilitate vel criminaliter li tem, vel causam contra aliquos mouere, nūquid habebit priuilegium electionis fori? istam. q. non reperio tactam ab aliquo Doct. quem viderim, attamen vide-

videtur dici posse, quod talis mulier non habeat dictum privilegium per tex. in c. si quis. 15. q. 1. & in c. ille 32. q. 3. & verobique Gloss. ubi quod licet quo ad Deum talis mulier stuprata reputetur virgo si animus non contemnit, ut etiam dicitur in capitula ne. 32. quæst. 5. & Hipp. in l. 1. §. praterea. num. 17. ff. de quæst. secus tamen, quod mundum, quia non potest inter virgines consecrari, quod etiam firmat Bal. in cap. sacris. num. 3. de his quæ in met. ve. causa. Alber. in suo Dictionario in versu virginum consecratio. Iser. & Affl. et. in cont. si quis rapere. 22. quæst. nu. 2. rectius tamen cogitando arbitror intrepide tenendum contrarium, per tex. in l. malum. §. viduam. ff. de verborum signific. ubi quod vidua dicitur ne dum ex cuius maritus mortuus est, sed quæ nunquam virum habuit, quod etiam no. Gloss. in cap. 2. 87. dist. & omnes Doct. alleg. in quæst. præcedent. ad l. vni. C. quando Imperat. ex quo text. & Doct. alleg. apparet quod virgo privilegium fori habet ut vidua, & quia sine viro est, non quia ad aureolam virginitatis respectus habeatur, ut apud unumquemque ex Doct. alleg. in d. l. vni. videri potest. Et quod hoc sit verum considerandum est, quod vere vidua cuius maritus mortuus est, non habet talem aureolam, & tamen gaudet. d. privilegio. Et si dicatur, quod Affl. et. in cõ. sicut. statumimus, ut magna. quæstio. 8. numero 19. dicit, quod virgo habet hoc privilegium fori, quia habet aureolam virginitatis, & ideo miratur, quod Doct. inter privilegia virginitatis non posuerunt istud de privilegio fori, responderetur quod si Affl. posuit illud de aureola virginitatis ut causam finalem, male loquutus est, quia cessante virginitate per vim & violentiam à stupratore illatam, non potest negari quin talis mulier sit sine viro, & ideo vidua per d. l. malum, & consequenter contenta in d. l. vni. sed ego credo, quod posuit ut causam impulsivam, nam loquitur argumentando à vidua, quæ non habet aureolam, ad virginem quæ ipsam habet. Et hoc stante non est mirandum quod Doct. inter privilegia virginitatis non posuerunt istud, quia vere causa talis privilegij in virgine non est virginitas, sed viduitas, quod no. quia novum ut credo. Intellege tamen præ quod notescunt; per alium quam per stupratorem opponeretur isti mulieri, quod non esset virgo, puta per Baronem petentem remissionem carnis, vel alium quemcumque, quia si per ipsum stupratorem opponeretur, ultra ea quæ dicta sunt, talis stuprator cuius factio illa amisit virginitatem nullatenus esset admittendus, quia committens in legem non debet eius privilegio iuvare. per c. quia fructu. de usu. cum ecclesiasticæ. in si. de excep. cap. in grauibus. 3. q. 7. cap. an sit. de appell. l. auxilium. in si. ff. de mino. & l. itaq; Fullo. ff. de fur. & not. Brixii. in suis quæstio. q. 81. quæritur verum.

36 Tertio quæro, supra in j. nota. limita 3. dictum fuit quod vidua inhonesta non gaudet privilegio electionis fori sibi concessio per l. vni. C. quando Imperat. inter vid. & pupill. quid si vidua quæ olim fuit inhonesta, tempore quo agitur de electione fori vivat honeste, nunquid poterit sibi opponi, quod alias inhoneste vixit. Breuiter dicas quod non, quia postrema consuetudo attenditur per l. Mela. in si. principij. ff. de alimen. & ciba lega. & consequenter mulier, quæ mutata inhonesta vita honeste vivit non potest reputari turpis persona. ita Specu. in tit. qui filij sint legi. versic. quid si ipsam pœnitent. num. 16. Albe. in l. si quis à liberis. num. 18. versic. sed quid si filia. ff. de libe. agnose. Bal. in l. si filiam. in fine. C. de inoff. testam. Alex. in l. j. num. 33. versic. prædictis etiam, & Rip. ibi. num. 71. versic. fallit. ff. sol. mar. Abb. in cap. quanta vallis. num. 6. de iure iu. Idem Ripa. in l. fin. q.

67. num. 23. C. de reuoc. dona. Iac. in l. non licet ntu. 2. C. de libe. præte. & Ioan. de amic. cons. 91. num. 6. Sufficit tamen illi qui vult excludere viduam ab electione fori propter inhonestam vitam, probare annis vel mensibus præteritis inhonestè vixisse licet non probet, quod ad præsens ita v. utat. quia de tempore præterito præsumitur in præsens. per capit. femel malus. de regulis iuris. in 6. vbi Gloss. & Dyn. ut plene scribit Euerar. in locis leg. loco de tempore ad tempus. Onus veto probandi, quod mutata vita, honeste vivat ad præsens, incumbit ipsi viduæ quæ privilegia electionis fori vult uti, siue Regio fisco qui causam in suo tribunali vult retinere vigore querele viduæ, postquam se fundant super noua vita, quia ei, qui dicit probatio incumbit. l. ei qui. ff. de probatio. & pulchre Gloss. fin. in l. Titia. ff. solu. matrim. Salerni die. 27. Aprilis. 1559. Prosperi Carauita.

RITVS XX.

Tem quod in huiusmodi causa viurarum procurator fisci debeat designare, quæ designare debet accusator ex tenore legis libellorum. ff. de accusula. & infra de viuris alium.

S V M M A R I V M.

- 1 Fiscus tenet locum accusatoris.
- 2 Quæ sint ea, quæ tenentur accusator designare inquisito.
- 3 In crimine vsurarum vtrum ex officio, vel ad fisci instantiam procedatur? Et in quibus casibus permittatur.
- 4 Practica super solemnitatibus à fisco inquisito designandis.

NOta, quod procurator fiscalis tenetur designare inquisito de vsuraria prauitate omnes solemnitates, quas ex forma libellorum. ff. de accusa tenetur designare is qui accusat. & sic fiscus, qui tenet locum accusatoris ad eadem tenetur: ad quæ accusator est obligatus, ut dicit Bar. in l. ex lege. §. si publico. num. 12. ver. quæro vtrum. ff. de adul. & pulchre habetur in constitu. Reg. ij. qui, circa fin. & ibi per Affl. 13. no. qui in id distinguit post Abb. in capit. fin. de purg. canon. & exceptuat inscriptionem ad pœnam talionis ad quam Bart. etiam dicit fiscum non teneri, sed hodie non cadit dubium: cum sit sublata per constit. pœnam calumniæ. vbi etiam Affl. dicit. in 3. not. & dicam infra in Rit. 299. ¶ Quæ nam ea sint, ad quæ tenentur accusator habes. in d. l. libellorum. & per Gandi. qualiter fiat accusatio. num. 3. cum seq. & ex hoc sequitur, quod ad fisci instantiam procedi potest in crimine vsurarum: & sic ex officio, quod verum est vigore istius Rit. cuius tempore seruabatur dispositio const. vsurariorum, per quam ordinatur procedi in hoc crimine tanquam publico ex officio, & nemine accusante. Hodie per dispositionem capi. Regu. ut delatas. non potest ex officio procedi, quia

RITVS XXI.

Tem quod procurator curia possit causam vsurarum prosequi, & ad prosecutionem publicationis bonorum, secundum formam constit. nullo alio crimine in iudicio præcedente.

S V M M A R I V M.

- 1 Accusatore desistente ante, vel post sententiam, pendente appellatione, num ex officio ad vltiora in causa sit procedendum.
- 2 Dictum doctoris, secundum eius allegata, intelligendum.
- 3 Pœna sequi debet delicto conformis.
- 4 Vsura quare prohibentur.
- 5 Vsura de iure civili prohibita nõ reperiuntur.
- 6 Vsurarum pœna de iure canonico quæ. & nu. sequen.
- 7 Iudex ecclesiasticus in crimine vsurario, an possit ex officio procedere?
- 8 In crimine vsurario procuratur, an interuenire possit?
- 9 Vsurarum crimen ardua causa dicitur, requiriturque speciale mandatum.
- 10 Accusatore mortuo, perit instantia contra accusatum, & nu. seq.
- 11 Accusato mortuo ante sententiam, num talem causam fiscus prosequi poterit?
- 12 Accusato mortuo, nunquid accusator ad prosecutionem accusationem cogi possit?
- 13 Vsurarum causa pendente, curia num in principio cause procedere possit ad descriptionem, & inuentarium bonorum mobilium?

Voniã in præcedenti Rit dictum fuerat qualiter procurator fiscalis tenetur designare ea ad quæ tenentur accusator ex forma libellorum. ff. de accus. præsupponendo propterea quod ad fisci instantiam, ex officio procedi potest in crimine vsurarum (ut ibi dixi) possetque euenire, & dubitari nunquid si ad instantiam & querelam accusatoris processum fuisset, qui postmodum ab accusatione destitisset, procurator fisci posset causam ipsam prosequi, merito Ritus iste hanc dubitationem tollendo, dicit quod procurator curia potest eam prosequi, & ad perfectionem publicationis bonorum iuxta formam constit. Regni vsurariorum, etiam quod in iudicio nullum aliud crimine præcedat, id est etiam quod non sit de alijs diffamatus ipse inquisitus, vel nullo alio crimine præcedente, id est etiam quod non appareat quod reus colluserit cum accusatore desistente. ut volebat Iser. quem statim citabo, sed primum verius, quia in hoc, iste Rit. contineret casum specialem, solum quoniam accusator destitit: cum tamen generaliter loquatur, ut in si. dicam in j. q. Ante hunc Rit. dubitarum fuit de hoc per Iser. in d. constit. vsurariorum circa si. & ibid. per eum conclusum, quod accusatore desistente ante

quia cum non veniat imponenda nisi pœna publicationis bonorum, ut dicitur in d. constit. non potest per curiam nemine accusante procedi, per d. cap. quod solum permittit ex officio inquiri ubi venit imponenda pœna mortis naturalis, civilis, vel abscissionis membri, aut ubi offenduntur viduæ pupilli, vel ecclesiasticæ personæ. Sed quia per v. prag. Caroli quinti Imp. incip. Viurarum etiam voraginem. sub tit. de vsura. est statutum: quod dicta constit. obseruetur in vsurarijs manifestis, ordinando, quod tales vsurarij non valeant uti beneficio præ. leg. etiam hodie est dare casum in quo ad fisci instantiam procedi potest in hoc crimine nemine accusante, & in eo casu teneretur per hunc Rit. procurator fiscalis ad designandum solemnitates prædictas.

4 ¶ Iusta prædicta, quæro quo nam modo fiscus designabit illas solemnitates, nunquid dando libellum? Gandi. in loc. præ. leg. num. 6. dicit quod hodie communitur per Italiam obseruatur, quod non dantur libelli per accusatores, sed tantum querelæ, quæ scribuntur in libro, & verum dicit, nam aliquando datur querela quæ scribitur in libro querelatum quem librorum tenent omnes curia, aliquando etiam libellus prout cuius melius videtur, & ideo non videtur quod procurator fiscalis debeat dare libellum: ad quem nec etiam accusator cogitur, minime etiam videtur quod debeat exponere querelam, tum quia Rit. iste non dicit hoc, sed tantum quod designet ea quæ designaret accusator, cum etiam quia communis curiarum omnium obseruantia se habet quod fiscus non exponit querelam in alijs maioribus casibus sed tantum proceditur ad informationem eo instante, & dicitur eo instante, & non scribitur aliter instantia, quia semper dicitur instare pro causis fiscalibus. Ideo dici potest quod procurator fisci designabit ea in rub. informationis dicendo, hæc est quædam inquisitio, quæ sit ex mero officio curia contra talem de eo, & super eo, videlicet, quod de anno tali, & mense Regnante &c. manifestam, & notoriam vsuram commiserit, cum tali, & sic apponendo omnia quæ dicuntur, in d. l. libellorum quod etiam firmat Bar. in d. l. ex lege. §. si publico. q. 3. num. 13. ff. de adul. dicens quod nendum istæ solemnitates apponi debent: verum etiam, & constit. rudo obseruat ponere conclusionem in requisitione, ut patet ex eo Item, & secundo, dici potest quod procurator fisci designet ea quando dat capitula inquisito, & in j. c. dicit. imprimis inquirendum est contra talem qualiter de anno &c. & sic designando solemnitates, ex quo potest de talibus capitulis datur copia inquisito, (ut quotidie obseruatur.) Tu autem dum fueris iudex obserua, ut placet, nam ex quo omnes abstinent à commissione vsurariæ prauitatis manifestæ, cum eas faciant satis occulte, & fide, non vidi hucusque processum ex officio de vsuraria prauitate, & propterea non possum tibi dicere altera de prædictis modis fuisse practicum. Verum quia ille modus dicendi in processu, hæc est quædam inquisitio, non obseruatur generaliter, mihi plus placet quod solemnitates ponitur in primo cap. Salerni die 27. Aprilis. 1559. Prosperi Carauita.

sententiam, vel post appellatione pendente, nō posset ex officio ad vteriora in causa procedi, per l. qui cum natu. maior. §. accusat. ff. de bon. liber. nisi per fraudem & collusionē fuisset ab accusatione recessum per l. 2. C. de abolitio. quod etiam refert, & sequitur Pet. Follerius, in fragmen. post pract. Ritu. de vlturis, num. 55. comprobans optima ratione, vbi ibi per eum, & licet dicat Afflict. aliter voluisse, profecto saluari potest, vt loquatur in terminis in quibus loquitur Iser. quem allegat, scilicet quādo per fraudem fuisset recessum, cum clarum sit, quod dictū Doctoris debet intelligi secundum ea quae allegat, vt dicit Bar. in l. non solum. §. si liberationis. num. 7. ff. de delibera. legat. in l. 1. §. si proponatur. ff. si quis omif. cau. testa. & in l. cum quidam, circa med. ff. de his quibus vt indig. Rom. conf. 76. col. fi. & conf. 11. col. fi. & Alex. conf. 22. col. 3. volum. 4. Accedat quia Iser. (alioquin more suo obscurus, & difficilis) ibid. facillimē locutus fuit, ipsumque in casu tam claro Afflict. non intellexisse non arbitror sic facillē tenendum, dicit tamen Pet. Follerius ibidem quod non obstante hoc Ritu, seruauit, quod quando accipiebat querelam de vsura, faciebat dari sibi licentiam ab accusante procedendi in causa eo absente, non citato, & desistente, iuxta ea quae dicit Afflict. in consuetudine Italīe asserit, sed stante hoc Ritu, de quo etiam ipse facit mentionem, talis cautela potius erat superflua, quam necessaria, nec hodie video eam seruari, immo accusatore desistente in quacunque parte iudicii, fisco instante, ad vteriora proceditur iuxta istius Ritus dispositionem, inuenio tamen annis ab hinc viginti sex, (forte ad tollendam omnem dubitationem) fuisse interpositum pro hoc decretum à sacro Regio consilio, quod quia à quam pluribus scio mandatum, ad communem legentium utilitatem, de verbo ad verbum infero. Die 23. Septemb. 1553. Neap. in causa appellatione Stephani Sparani pictoris accusati de criminis vsurariae prauitatis, cū regio fisco, Decreto ipsius sacri regij consilij prouisum est, ex quo accusator de vsuraria prauitate proposuerit accusationem suam, tunc fiscus possit etiam prosecui dictam accusationem ordinariē accusatore insistente, vel desistente in quacunque parte iudicii tam ante litem contestatam, quam post hoc factum, &c. Antonellus Falangonus secretarius. ¶ No. ibi publicationis bonorum, q̄ in crimine vsurarium tam per cons. Reg. vsurarium, quā per hūc Ritum imponit pœna publicationis bonorum omnium, vt cons. illa dicit, & profecto, nulla melior pœna puniri poterant vsurarij quā ista, tum quia, de hoc crimine ex auaritie, & cupiditatis fomite puniuntur in eo in quo delinquant, & pœna sit delicto conformis iuxta. l. si fugiuui. C. de seru. fugi. Tū ē, quia, cū semper auarus egeat, nullā aliam pœnam magis timuisset, quā p̄nauationis omnium bonorum, vt dicit Maran. in pract. parte 6. in ver. inquisitio. nu. 116.

4 in nouis. Ratio autē quare vsura prohibeatur est illa quā ponit Inn. in rub. de vsu. Hostie. in c. 2. Abb. in c. j. eod. tit. & Bald. in rub. C. eo. ne earum dulcedine deseratur agrorū cura, cum maius lucrum proueniat ex sœnore, quā ex studio agriculturæ, vt etiā post ipsos scribit Catell. Corta in memor. in versicu.

5 vsura. lo. j. col. 4. licet de iure ciuili & ex cōmuni omnium sententia, non reperiantur prohibita. l. eos. C. de vsu. & Gl. & Bart. in l. i. C. de notum, etiam si contra defunctum nihil actum sit: contra haredes agi potest: Et ex hoc sequitur quod male sentit Afflict. in constitutio. vsurarium, versic. sed quare. num. 37.

6 nu. 108. quare tamen pœna sit imposita de iure can. habet in c. quia in omnibus, vbi Abb. de vsu. Afflict. d. constit. 15. no. ¶ Sed an possit iudex ecclesiasticus

aliam pecuniariam imponere, & ex officio procedere: Corn. conf. 19. volu. 3. late de hoc dicit, quod sic, & licet Deci. d. conf. 170. aliter sentiat, vide Maran. in loco præallegat. num. 111. cum sequen. vbi plenissimē disputat, & cum Corn. concludit, & ex eo q̄ pœna vsuræ est bonorum, & sic pecuniaria ¶ sequitur secundum gl. d. cons. in vers. omnibus q̄ potest in causa ipsa interuenire procurator per iura q̄ allegat, & sequitur Afflict. ibi. num. 37. dicens ¶ q̄ cū sit de omnibus bonis, reputatur causa ardua. vt patet ex consuetudine. proficuentes, & propterea requireretur speciale mandatum argum. l. non solum. §. si. ff. de procura. firmat Alex. in l. cū rem pecuniariam. C. de procura. & Fely. in c. quoniam. §. j. de offic. deleg. ¶ Quare quid si accusator non desistat, sed moritur: nunquid fiscus poterit causam vsurarium prosecui: Rit. iste generaliter loquitur, quod procurator fiscalis potest causam prosecui, nec refringit se ad alium casum, quādo accusator desistit, vel mortuus est, præterea virtute dicti decreti, datur fisco potestas ordinariē prosecuendi causam vsurarium, ex quo p̄posita est accusatio, siue insista, siue desistat, quasi diceret eo ipso q̄ exposita est querela, fiscus sequitur causam ordinariē, non habito respectu, q̄ accusator prosecuatur, vel ne, Confirmatur ex ijs quae dicit Bart. in l. libellorum. §. si. num. 6. versic. sed quare. ro. ff. de accusa. ¶ vbi quod licet accusatore mortuo, pereat instantia contra accusatum, vt dicit tex. cum gl. in l. fin. C. si reus vel accusator. fuit. tamen illud procedit quo ad haredes, vel alios qui vellent causam prosecui, cum eis sit permillum de nouo agere, & principaliter per se, vt dicitur in dicto §. fin. & in l. accusatore defuncto. ff. de public. iudic. non tamen quo ad iudicem cui permillum esse debet causam perficere, postquam de ea sibi innotuit, quia habet tanquam super notorio procedere, super quo nulli dubium quod iudex potest sine accusatore procedere. rel. ea quidem. C. de accu. Specul. plene in tit. de notorio. Bartol. in l. 2. §. si publico. numero 17. versiculo vltimo scias. ff. de adulte. Afflict. decif. 176. & Gramma. decif. 31. nu. 7. & idem Afflict. pulchre in constituto. regni legum asperitatem. 4. no. ver. vltimo quaritur. nu. 12. in si. quam Bar. opin. firmat expressē Bal. in d. l. fi. & in l. fi. versic. in tex. num. 2. C. de abolitio. pro qua idem Bar. in l. inter accusatorem. in fin. ver. ff. de publ. iudic. & Afflict. in consuetud. Reg. grandis. q. 6. versic. sed quid si fiscus. nu. 28. vbi idem tenet licet videatur loqui solum in casibus in quibus ex officio procedi potest, sed (vt ex prædictis patet) esto, quod in crimine vsurarium regulariter non procedatur ex officio vt dixi in Rit. præceden. tamen per dispositionem præsentis Rit. & præalleg. decreti, ac etiam quia iudici de causa innotuit, tanquam super notorio, potest procedere, & causam prosecui. ¶ ¶ Secundo quare quid ecōuerso, mortuo accusato ante sententiam, nunquid poterit fiscus eandem causam prosecui: tex. in l. ex iudiciorum. ff. de pub. iud. dicit q̄ pœna ademptionis bonorum nō aliā danda sit aduersus haredes quam si condemnatio fuerit secuta, & ideo cum morte accusati iudicium perimat. l. in senatus. §. si propter. ff. ad Turpil. l. fi. C. si reus vel ac. cū. mort. fuit. & l. defuncto. ff. de pub. iud. non est dubium, quod fiscus causam ipsam cōtra haredes prosecui nō potest licet fallat in casibus expressis, in d. l. ex iudiciorum. & ibi per Gl. no. in ver. maiestatis, in quibus pro ademptione bonorum, etiam si contra defunctum nihil actum sit: contra haredes agi potest: Et ex hoc sequitur quod male sentit Afflict. in constitutio. vsurarium, versic. sed quare. num. 37.

12 ¶ dū dicit quod mortuo accusato potest cogi accusator prosecui accusationē p̄ doct. Bar. in d. l. in senatus.

us. §. si propter mortem, vbi tex. & Bar. loquitur in criminalibus, quare per mortem nō tolluntur de quibus supra dixi, vt enim ex hoc sentire Afflict. q̄ crimen vsurarium per mortē non tollatur ratione ademptionis bonorum: cum istud in iure nō sit cautum: ex quo sunt certi & expressi illi casus in quibus publicantur bona: & statutum est quod ē post mortē procedatur, inter quos non reperitur crimen vsuræ: nec reperiri potest, quia in eo crimine imponi pœnam publicationis bonorum, est ius nouum introductum per d. consuetud. vsurarium, vt glo. ibi dicit. Quid autem iuris sit accusato mortuo post sententiam appellatōnem tamen pendente, vide Gl. not. in d. l. ex iudiciorum. vbi distinguit, & bene.

¶ ¶ Tertio quare nunquid pendente causa vsurarij, possit curia procedere in principio causæ ad descriptionem, & inuentarium bonorum mobilium, ne fiat fraus fisco: tex. in l. facultas. C. de iure fisci. lib. 10. facit quod non. Luc. de pen. ibi col. j. late hoc examinat: & licet aliās viderit iudices Magnæ Curiaē sensisse pro parte negatiua: tū ipse ibidem per multa iura, & rationes tenet quod sic post Iser. quem allegat in c. j. in vers. condemnatorum. nu. 49. vers. vnde quā, quæ sint rega. idem Bar. qui generaliter in omni crimine loquitur in l. post contractum. in fi. nu. 19. ver. sed quare. ff. de don. & Afflict. in cons. Reg. grandis utilitas. 7. no. ver. item quare. nu. 17. non obstat l. facultas, quia secundum Bar. in d. l. post contractum loquitur de descriptione ad finem cognoscendi quod esset principis. non autem ad finem sciendi tantum quantitatem, & annotandi. adeo quod vltra descriptionem volebat ibi confiscare, vt Luc. ibi dicit col. 2. circa medium ver. ad hanc legem: & cum hac descriptione, & inuentario intelligitur ē sequestratio secundum Bar. in d. l. post contractum, & Luc. in d. l. facultas. col. 4. ver. sed an bona: & ita seruat: & pluries seruauit in ciuitate Salerni, cum essem index: & factō inuentario bona ibidem remanent verū consignantur alicui qui se obligat exhibere, & restituere. Salerni die 27. Aprilis. 1559. Prosper Carauita.

RITVS XXII.

Item procurator sine aduocato fisci, vel contra nihil potest.

Dixi de hoc Rit. supra Rit. 17. vbi est idem de verbo ad uerbum: ibi te remitto.

RITVS XXIII.

Item q̄ aduocatus pauperum contra Curiam, & cōtra omnes, & pro omnibus quos ipse vult, aduocare possit, exceptis causis ecclesiarij, viduarum, pupillorum, & miserabilium personarum, quibus necessario, & gratis aduocare teneatur, & debeat.

SVMMARIVM.

- 1 Aduocatus pauperum etiam stipendiatus, quare pro alijs etiam accepta pecunia, impetrata venia, postulat.
- 2 Aduocatus pauperum in magna curia sedet in Rota cum iudicibus per horam.

- 3 Ordo scripturæ in iure attenditur. Ecclesia ceteris personis præfertur, etiam fisco. ibidem.
- 4 Ecclesia equiparatur minoribus: iureq; minoris fungitur. Et etiam pius locus.
- 5 Argumentum à minoribus ad piā cām valet.
- 6 Mora, fauore minorum, sine interpellatione, re ipsa contrahitur.
- 7 Sententia lata, contra litigantem minorem in iudicio, & ecclesiam sine superioris venia, an valeat?
- 8 Minori læso ex facto administratorum, succurrendum.
- 9 Instantiæ causarum contra minores, statuto tempore perimuntur.
- 10 Sententia lata contra minorem indefensum non valet?
- 11 Pupillus si cum vidua, vel alia miserabili personâ litigat. Aduocatus pauperum quem defendere debet: & qua ratione.
- 12 Occupantis melior est conditio.

NOta ex hoc Rit. q̄ aduocatus pauperū potest pecunia recepta, aduocare in omnibus causis priuatorū tam contra priuatos, quam cōtra curiam exceptis personis in Ritu descriptis, quibus aduocare debet gratis & sine salario ¶ ratio inducēdi hūc Rit. potuit esse, quia dubitari potuisset, q̄ postquam aduocatus pauperum est stipendiatus à curia: nō debet se in causis particularium intromittere: tanto magis, quia in Ritu 19. dictum erat q̄ contentus sit suis gagijs, & ideo ad tollēdam hanc dubitationem, voluit Regina Ioan. q̄ in hoc Ritu sibi daretur particularis licentia: non obstante, q̄ salarium habeat à Curia: quia sic placuit, & etiam quia salarium aduocati pauperum non est adeo magnum vt ex eo possit remoueri ab alijs negocijs, commode viuere. Nec obstat Rit. decimus nonus: quia illa verba referuntur quo ad personas miserabiles, quarum respectu debet esse cōtētus suis gagijs, & nihil recipere. Seruatur iste Rit. quia aduocatus & procurator pauperū causas aliorū quā miserabilium personarū agūt, & defendunt: & q̄ aduocatus ipse est homo frugi, eloquens, & doctus habet multas causas, eo magis, ¶ quia in magna curia q̄ iudices sedent in Rota hora causarum, sedet cum eis pro vna hora: & sibi dat prima hora pro causis pauperū qua finita exit à tribunali, & tractant aliæ causæ & p̄ aditum facilem quē habet intrādi, & exeundi, multi sunt qui cōcurrunt ad ipsum: vidi ego pluries, & expertus loquor. ¶ Secundo no. ibi ecclesiarum, viduarū q̄ inter personas miserabiles præfert ecclesia: ¶ sumpto argumēto ab ordine scripturæ, seu literæ, qui in iure attenditur. l. haredes. §. si ff. ad Treb. Bal. in l. si duas. in prin. per illum tex. ff. de excus. auto. Gugli. Benedic. in repe. c. Raynucius in ver. testm. lo. 2. nu. 28. de test. & late per me in tract. de ordine. §. 7. in princ. & pro hoc Rit. habes cons. Reg. iusti cultoris versic. causas: vbi etiam præponit ecclesiam nedum personis miserabilibus, verum et & fisco. ¶ ¶ Tertio no. ibi ecclesiarū, pupillorum, & c. q̄ ecclesia equiparatur minoribus in materia istius Rit. vt sicut isti priuilegiantur aduocato sine salario eodem modo, & ipsa ratio est: quia ecclesia fungitur iure minoris c. j. & c. auditis de in integ. rest. & Marth. sing. 44. & vt dicit Bar. in l. pupillorum. in princ. ff. de rebus eorum. & Afflict. de

ci. 390. equiparatur minori, & ne dum ecclesia, sed etiam pius locus. I. orphanotrofos in princ. vbi Bal. no. C. de episc. & cler. & element. quia contingit, vbi no. Imo. de religio. tom. 1. in tantum quod a minoribus ad piam causam validum est argumentum, vt patet ex Gloss. in l. 3. C. quando ex fact. tuto & in l. res publica. C. ex quibus cau. maio. & Nico. Euera. in loco leg. loc. 133. Et hoc sequitur quod si licet favore minorum mora contrahitur re ipsa absque interpellatione l. in minorum. C. in quibus cau. in integ. restituit. non est necess. eodem modo, & favore ecclesie, vt dicit Bald. in authent. hoc amplius. col. 2. C. de fideicom. Rom. singu. 117. tu habes, & plene Alex. in l. quod te. col. 4. ff. si cert. per. Item sicut sententia pro procuratore minoris contra legem constituta, aut pro ipso minore pro se in iud. litigante valet: licet contra ipsum non valeret. L. non eo minus. C. de procurat. eodem modo valebit pro ecclesia litigante sine consensu superioris licet contra eam esset nulla: vt satis pulchre firmat Ioan. And. Abbas, & Imc. in cap. causam. lo. de iud. Alex. & Ias. in d. l. non eo minus & Imo. in l. questum, in Glossa j. ff. de re iud. §. sicuti minori l. ex facto administratorum, succurritur. l. si. C. si tuto. vel curat. inter. eodem modo & ecclesie, vt dicit Hostien. in tit. de in integ. rest. §. in quibus. Et nedum in favorabilibus, & his que faciunt pro eis: verum etiam & in his que tendunt contra eos equiparantur, vt no. concludit Euera. lo. eo. proximè cita verfic. Item tertio, vbi ex hoc dicit quod sicut instantie causarum tempore statuto perimuntur contra minores l. properandum. §. si. & ibi Bald. C. de iudic. non obstante. l. fin. C. in quibus cau. in integ. restit. non est necess. que intelligitur in prescriptione extraiudiciali, eodem modo perimitur instantia causæ ecclesie dicto tempore, vt dicit Saly. & Alex. in d. §. si. & Card. in clemen. vni. questio. 10. de in integ. restit. Et adde quod omnia priuilegia que supra dixi Rit. 19. in 4. not. competere minoribus, & miserabilibus personis: competunt per prædicta etiam ecclesie, (& vt videre poteris) omnes qui ponunt dicta priuilegia, nominant etiam ecclesiam. Limita tamen hanc regulam, & equiparationem ecclesie cum minoribus non procedere secundum Mathefi. d. sing. 44. no. quod ecclesia, in casu. l. cum minore, iuncta Gloss. C. si aduer. rem iudic. & l. contra pupillum l. acta. & l. fin. ff. de re iudic. vbi sententia lata contra minorem in defensum non habentem curatorem, vel habentem, & recusantē defendere, non valet, intelligendo in prima instantia, secus in secunda, vt dicit Bart. in l. alienam. C. de procurat. & ibi etiam Bald. per l. præses. C. quomodo, & quando iudex, & Alex. late in d. l. contra pupillum. num. 6. & tamē lata contra ecclesiam in defensum habentem prælatum, valet. c. prout. & c. si. de dol. & contum. licet si rectore careret, esset nulla. per c. si. extra ne se. vac. Aduerte in super, & facis no. secundum Gabrielelem, Saray, in Apostill. d. sing. 44. Mathefi. quod licet regulariter. equiparentur ecclesia, & minores (vt ex prædictis patet) tamen inter eorum administratores, hoc est, inter prælatum, & tutorem magna est in multis casibus differentia, quos quia ipse satis pulchre ponit, non refero, sed cum tibi opus fuerint, vide per eum.

11 ¶ Qæro in hoc Rit. pone quod pupillus litigat cum vidua, vel cum alia persona ex descriptis in hoc Rit. quid facient aduocatus & procurator pauperū, poterit ne vnū contra alium miserabilem defendere, & si poterit, quem defendet? tex. in l. qui habet. ff. de iure. dicit quod quotiescunq; concurrunt duæ causæ, & tractat de aliquo indiuisibili, vt Bal. ibi. illum text. intelligit, præfertur causa naturalis accidentali, ex quo

Afflict. in const. Reg. statuimus. q. 12. infert, quod licet per illam const. & l. i. C. quando imper. inter. vid. & pupill. vidua, & pupillus sint priuilegiati, tñ quotiescunq; concurrunt insimul pupillus cum alia persona miserabili: puta vidua præferretur pupillus qui habet priuilegium naturale ratione ætatis; viduæ, quæ ex accidenti priuilegiatur. Et ideo ex prædictis vt dicit posse quod aduocatus, & procurator pauperum poterunt vnā partem defendere, eam tamen quæ priuilegiatur naturaliter, non accidentaliter: quia eo in casu præfertur alteri, quæ in tali concursu nõ censetur priuilegiata: nec habetur in consideratione cum tractetur de patrocinio quod est indiuisibile, & si præstatur vnū non potest diuidi, & præstari alteri. verum quando istud cessaret, & lingites essent æqualiter priuilegiati: esset maius dubium, & licet dici posset, quod dicit Afflict. in d. const. statuimus. q. 2. nu. 14. ver. tene ergo vbi, quod in hoc casu priuilegiatus non vitur contra priuilegiatum, sed priuilegia confundant, & obseruatur illud quod statuit ius commune, pro quo est Rit. inf. 227. item si pupillus, & propterea quod debeant defendere illum qui eos præuenierit: vt melior sit conditio occupantis iuxta ius commune. in l. si seruum. §. sequitur. in si. ff. de verb. obl. l. siue §. si duobus. ff. de publicia: in re actio & l. in pari causa. ff. de reg. iur. vel si simul accesserint potius actori, quam reo cum sit de respicientibus litis ordinationem, iuxta l. de die. vbi Bart. ff. qui sancl. cog. & Dec. in l. fauorabiliores. num. 4. ff. de reg. iur. & Cagno. nu. 5. Mihi videtur in hoc casu aliter dicendum, & quod aduocatus, & procurator debent ab vtroque abstinere, ratio est quia pro defensione vnus istorum est iam stipendiatus a Rege: & cum ratione concursus, ignoratur quis potius præferendus: non est æquum vnum contra alterum defendere, potius quam alium. Salerni die 28. Aprilis. 1559. Prosper Caraita.

RITVS XXIII.

Tem quod magistri actorum debeant annotare in quinterno deputato & scribere omnia acta que fiunt in Curia per dies; & facere quinternos omnium bannorum, & tertiariarum & etiam compositionum dictæ Curie, & ipsos quinternos conferuare in cassono communi dictæ Curie pro tempore existente, & ad id deputato, siue de putando.

SVMMA RIVM.

- 1 Actuarij in Regno ad que teneantur circa annotationem actorum.
- 2 Tertiaria quid sit.

11 ¶ Er hūc Rit. tenentur actuarij annotare in quinterno deputato omnia acta que singulis diebus fieri cōtingunt, quod quidē intellige de actis, q̄ scribi solent, & annotari in quinternis de quibus dicā statim, nõ autē de actis respicientibus processus earū q̄ in cū

ria agitantur, quia ille in suis processibus scribuntur (vt quisque nouit.) Sed quia acta occurrence potest esse ad diuersa, puta procuraciones, obligaciones, vel pronentus scribendi, ne aliquis crederet, & hæc omnia essent scribenda in vno quinterno, & sic in simul confundi, subiungit Rit. dicens, & facere quinternos, omnium bannorum & c. vt sic quod si pra dixerat de annotatione omnium actorum facienda in quinterno deputato, intelligatur de quinterno respiciente acta scribenda, vt sic quilibet quinternus deputatus pro obligationibus, recipere obligationem, & quinternus procuracionum contineret procuracionem, & sic de singulis. Rit. iste seruatur, nam actuarij, omnes in omni curia faciunt librum, seu quinternum contumacium, & hi duo sunt, alter civilium, & alter criminalium. Banna etiam, quæ ab ipsa magna curia emanant registrantur, etiam in libro inferni, vt videre potes ex prag. filiorum famil. * incip. per excellētem de Sen. Conf. Maced. que per modum banni, seu edicti fuit emanata per ipsam curiam Curiam. nā in calce ipsius. est annotatū in inferno. 23. liber tertiarius, vt Rit. mandat, non conficitur.

2 Est autem tertiaria de qua hic dicitur. tertia pars bonorum mobilium qua punitur contumax in casu criminali, & civilium iuxta formam const. Reg. Grandis vltimas, & const. Reg. pœnam nouem vnciarum ac Rit. Magnæ Curie. 23. Item seruatur dicta Curia in citatione, & 2: 8. Item seruatur ipsa Curia ab eo tempore licet ex communi stylo curiarum, à contumacijs civilibus talis pœna tertiæ partis non exigat vt dicit Maran. in præf. parte 6. membro. 2. numero 8. sed alia minor vt tibi latius dixi in pragma. relatione. questio. j. de ord. iudic. & inf. in Rit. 133. ratio non obseruantia esse potest, quia ex libro contumacium habetur effectus, quot enim sunt contumaces tot tertiaria spectant ad fiscum, liber compositionum vt Rit. dicit similiter fit ab omnibus, & appellatur liber pronentium. Itē (vt dixi) fit liber obligationum, vbi etiam annotantur fideiussiones, fit liber procuracionum, liber accusationum, seu querelarum, liber inquisitionum, & liber carceratorum: qui omnes conferuantur in Magna Curia, in vna Camera quæ communiter appellatur archiuus, & ista camera successit in locum cassoni communis, de quo hic dicitur, tunc temporis forte erant pauca negocia hodie sunt innumerabilia, & merito, nec duo cassoni sufficerent (vt vtar verbis barbaris istius Rit. & vulgaribus) nam vulgari modo dicimus vn cassone, & est arca magna, minor equidem de conditionibus istius Rit. qui obseruantias tanti tribunalis, & successiue totius Regni tam barbarè tamque inconcinne dictauerint. Salerni, die 28. Aprilis. 1559. Prosper Caraita.

RITVS XXV.

Tem quod magistri actorū nihil in pecunia, seu alijs rebus recipere audeant a quocunq; pro actis scribendis, & faciendis in dicta Curia excepto pro copia scripturarum & exceptis fideiussionibus, comparitionibus, literis, & scripturis sententiarum, nec non cassaturis præsentationibus literarum;

& tunc sic (& pro vt iura volunt, & permittunt) & extitit laudabiliter obseruatum vt supra.

SVMMA RIVM.

- 1 Pecunie verbum stricte, large, & largissime sumitur, & in specie de vno quoque modo.
- 2 Rei appellatio latior est, quam pecunie.
- 3 Pecunie appellatione quid contineatur.
- 4 Communis vsus loquendi omni constitutioni præualere debet.
- 5 Dictio, prout, ponitur limitatiue, & conditionaliter.
- 6 Dictio, si, de sui natura quid importet.

11 ¶ Pecunie ¶ verbum stricte, largius & largissime capi potest, vt dicit gl. in l. receptitia. in ver. pecunia. C. de const. pec. & ibi eam sequitur Bar. stricte, pro pecunia numerata. l. j. C. de prob. & in si. de emp. & vend. §. item pretium. largius, pro his que pondere, numero mensurave constant. l. 2. §. item mutuum iuncta. ibi Gl. ff. si cert. per. & l. talis scriptura. ff. de leg. j. largissime, pro omnibus, quæ in patrimonio consistunt. l. pecunie verbum, & l. pecunie appellatione. ff. de verb. signifi. & no. Bart. in l. cogi. numero j. ff. ad Trebelle. ne ergo prohibita actuarijs receptione pecunie, dubium fieret de interpretatione, & quæ pecunia prohibita intelligeretur, voluit Rit. iste ad tollendam omnem dubitationem, post prohibitionem pecunie. subiungere aliud verbum dicendo, seu alijs rebus, ¶ quia rei appellatio est latior, quam pecunie * & etiam ea quæ extra patrimonium nostrū sunt, continet, licet pecunie solum ad ea quæ in patrimonio extitit referantur. l. rei appellatio. ff. de ver. signi. & propterea causas, & iura continet vt inquit text. in l. rei appellatione. ff. de verb. signifi. si ¶ tamen essemus in dubio, & quæreretur, quid pecunie. appellatione veniat? vide Bart. in d. l. talis scriptura. num. 2. vbi plene distinguit super hoc, dicit tamen quod ea distinctio de iure procedit, licet attento communi vsu loquendi, forte non procederet, cum pecunie appellatione communiter intelligatur de pecunia numerata, & ¶ talis communis vsus loquendi præualet omni constitutioni. l. Labeo. ff. de suppellect. & l. librorum. §. quod tamen cassius. ff. de lega. 3. & hæc pecunia numerata dicitur esse de his rebus, quæ seruando, seruari non possunt vt dicit Bar. in l. j. §. fuit questum. num. 3. ff. ad Trebell. quod dicit probari, quia alienari potest, authent. nouissime. C. de administ. tuto. & quamuis dici posset contrarium, eo quia per sensum videmus quod seruari potest, & seruatur, tamen dicitur non posse seruari, vt afferat vtilitatem, secundum proprium vsus, ad quem destinata est.

¶ Not. ergo primo, ex hoc Rit. quod actuarij non pnt recipere pecuniam, vel aliam quamcunq; rem pro actis per eos faciendis, præterquam in casibus in tex. descriptis & in eis id tantū exigere quod iura volūt, & obseruatum extitit laudabiliter, & idem ferē ad literam ordinat regia prag. Regis Ferdinandi quæ incipit * suscepti. prag. v. §. itē cū notarij. sub ti. de actua.

Rit. iste non seruatur, sed tam in magna curia, quam in regijs audientis, extra quaedam ordinatio, quam pandecta appellamus, in qua enumerantur acta quibus licitum est actuarijs pecuniam exigere, & et taxatur quantitas quolibet acti (vt poteris ex ea latius inspicere) quia nouiter impressa est inter prag.

* Illustrissimi Ducis de Alcalá in * prag. 38. incip. ite dicimus de off. magistri iusti. in alijs etiam curijs extant particulares pandecta, & pro vt in vnaquaq; terra solitum fuit exigi, ibi taxatur, sed quorsum haec, cum nec etiam pandecta res quidam satis turpis) seruetur hodie per actuarios, fares qui deforis veniunt, puniant officiales, actuarios autem quos intus habent, non suspendunt, sed ut ille. ff. quod quisque iuris terret ipsos.

* Secundo no ibi prout, q licet per hunc Ritum enumerentur casus in quibus licitum est actuarijs recipere solutionem, tñ si in aliquibus ex eis consuetudine, vel de iure non est solitum, vel debitum solui, licet reperiantur enumerata, inter casus premissos, nō possunt actuarij pro eis aliquid recipere, & hoc pp aduerbium, q pro vt, cuius propria significatio, est vt ponatur conditionaliter, & limitatiue quando non exprimitur certum quid in dispositione, vbi reperitur, vt dicit Bar. in l. edita. num. 29. C. de eden. Oldra. cons. 144. visū priuilegio. Ang in l. si locus. ff. de acq. poss. Alex. cons. 3. in princ. vol. 2. & melius quam alibi apud Fed. in c. 2. num. 1. 1. ver. aliquando, de rescrip. & pro hoc quae no. per Bar. in l. si sic. §. j. num. 4. ff. de leg. j. & in l. legauit. ff. de libera. leg. de quo dixi etiam supra Rit. 9. in 6. no. Quod tanto fortius procedit in hoc Rit. in quo vltra hoc aduerbium, prout, extat etiam dictio si q quae regulariter de sui natura ponitur in vim conditionis. l. j. §. si quis. ff. de verb. oblig. & l. cum ad partes. ff. de rebus cred. licet quandoque ponatur superuacue. l. si Titio. ff. quando dies lega. sed quandoque disunctiue pro quamuis. l. 2. C. de cond. in iutu. quandoque pro quia. l. qui certorum. ff. de hered. inst. quandoque denunciatiue. l. in conditione. §. hoc scriptum ff. de cond. & demon. aliquando motiue. l. in iutu. §. sub conditione. ff. de tuto. quandoque modificatiue. l. si decem. ff. de verb. obl. & aliquando negatiue, vt in psal. 161. si introibunt in requiem meam.

* Tertio No. ibi pro scripturis sententiarum, quod pro scripturis sententiarum licitum est actuarijs exigere (pro vt iura permittunt) & extitit laudabiliter obseruatum, & licet infra in Rit. 3. 1. contrarium ad litteram disponatur, tamen, vt ex Afflic. colligitur in consuet. Regni causas alias. 8. nota. numero 9. ille Rit. videtur concedi in priuilegium Neapolitanis, nam, & idem Afflic. in consuet. Reg. pro scripturis numero 2. allegando hunc Ritum, dicit licitum esse actuarijs exigere (pro vt extitit laudabiliter obseruatum) in tantum quod in alijs hominibus quam Neapolitanis, iuxta istius Rit. dispositionem, actuarij possunt exigere quod iustum est pro scriptura sententiarum, sed per d. prag. Regis Ferdinandi mandatur seruari cap. Regni. item statumms quod siue in Magna Curia, vbi generaliter ista exactio pro scriptura sententiarum prohibetur actuarijs, & idem in alia eiusdem Regis Ferdinandi ordinatione nuper impressa inter dictas prag. Illustrissimi Ducis de Alcalá in * prag. 25. incip. magna Ritum. sub ritu. de off. facri cons. sed quid nunc seruatur: vide quae dicam in d. Rit. 3. 1. 1.

* Quarto No. ibi laudabiliter obseruatum, q iste Rit. facit contra actuarios, qui allegant solitum, nam per hunc text. non datur eis licentia exigendi iuxta omne solitum, sed secundum solitum laudabile, Salerni die 28. Aprilis. 1559. Prosper Carauita,

RITVS. XXVI.

Tem quod habeant dicti magistri actorum, & teneantur ponere omnes scripturas, & processus in dicta Curia, & in ipsa curia tenere, & conseruare in dicto cassone communi (vt supra) ad hoc vt absentia alicuius ipsorum partibus quae tanguntur, & copiam ipsorum actorum quaerentibus, & volentibus prauidicare non habeat, & propter alias iustas, & rationabiles causas.

S V M M A R I V M.

- 1 Acta curiae quare in publico archiuo conseruanda de iure municipali.
- 2 Male autem contrarium statuitur de iure communi.
- 3 Actuarius absente a curia quo casu alius actuarius praesens possit supplere agenda in causa.

Not. ex hoc Rit. quod omnes scripturae, & processus debent conseruari in ipso tribunali in cassone communi, de quo: & quid hodie sit: diximus supra Rit. 24. Ratio istius Rit. multiplex esse potest, vt patet in eo. Prima ne absentia alicuius ex actuarijs prauidicaret partibus quaerentibus acta, scriptura, & processus. Secunda, non exprimitur, sed ea haud dubia est: ne data licentia actuarijs conseruandi scripturas, in earum domibus praebear occasio occultandi processus, & falsificandi acta. * Tertia quam ponit text. in authentica de defenso. ciui. in princip. in versiculo si vero quaedam. ne pereant acta temporum cursu vel tali modo inueniantur, quod nulla fide sint digna, seruatur in magna Curia dispositio istius Rit. vt in regia aud. principatus citra, & basilicatae nequaquam & actuarij tenent acta, & processus in eorum domibus scio quid audio, & officiales patiuntur, est male factum: seruari debet hic Rit. quia malitijis occurrit, & signa ipsum, quia quotidie poterit euenire, & his diebus euenit de quodam capitaneo qui voluit omnes processus deferri in eius domo in aliqua camera sub duabus clauibus altera per ipsum tenenda, & altera per actuarium: de quo cum esset strepitus: quia actuarius conseruabat: dixi per hunc Rit. quod non fovebat iustitiam: & ille capitaneus optime faciebat per hunc Ritum, qui prohibet conseruari processus penes Actuarios, & per alium Rit. infra 96. vbi dicam & ideo Afflic. in consuet. Reg. magistri camerarij. 12. not. in fi. dicit, q isti actuarij muleum vsurpauerunt praesertim circa processuum conseruationem, qui penes eos stare non debet. * Licet autem supra dixerim, quod in Regia

gia audientia principatus citra actuarij tenent processus in eorum domibus hodie secus est propter prag. 4. §. quanto al secundo. de emp. & vend. Hac * vera in Regno: sed de iure communi Doct. omnes concludunt, quod debent stare penes actuarium per tex. c. quoniam contra versic. & omnia de prob. vt dicitur Imo. Abb. & Fely. in c. cum bonae, in j. not. eod. tit. de prob. & Spec. in tit. de teste. §. publicatis. nu. j. & licet a iure communi non facile sit recedendum: tamen viderur mihi, quod d. cap. quoniam contra eorum opin. non probat: quia loquitur inter actuarium, & partem litigantem: quo casu dicit quod originalia non debent dari partibus: sed apud scribentem remanere, quid autem debeat post modum de his agere actuarius in domo tenere, an in loco curie conseruare: non dicit: & ideo non teneo cu eis * sed cum d. tex. in auth. de defenso. in princ. versic. si vero quaedam, & in §. & iudicare in vers. praepcepta, vbi ordinatur in archiuo scripturas reponi. consuetudo tamen vniu: cuiusque Curiae esset seruanda: vt dicit Bar. in authen. offeratur. num. 4. & ibi etiam Pau. de Cast. de lit. contest. * Secundo No. ibi ad hoc vt absentia alicuius q si abest vnus actuarius a Curia alius qui praesens est supplet agenda in causa. Intellige tamen q faciat de mandato iudicis, non autem actuarij absentis, aut autoritate propria vt dicit Bal. in l. Imperator. nu. 7. versic. sed nunquid. ff. de sta. ho. ratio est secundum eum quia temere priuata autoritate vsurpatur qd publica autoritate conceditur idem Alex. ad Bart. in l. j. super litera. d. in versiculo committere. ff. de offic. consu. Fely. in c. quoniam contra. 2. not. num. 4. de proba. & Apofill. ad Bald. in l. j. in litera, m. super ver. potest alius deputari. C. de sportu. & adde quod praedicta procedunt nedom absente actuario verum etiam si alio modo esset impeditus. secundum Bald. in d. l. j. ver. quid ergo. C. de sportu. & cessante absentia aut alio impedimento, actuarius qui incepit processum ipse debet perficere vsque in fine. secundum Bar. & Bal. in eadem l. j. de sportu. Bar. in l. cum sententiam. C. de sent. & Bal. in l. j. num. 1. 1. quaestio. 17. ff. de offic. consu. & si alius scriba vel actuarius sine mandato vt supra dictum fuit scriberet, eius scriptura fidem non faceret secundum Bald. ibid. & plene Fely. in loco praelleg. Bene seruatur haec in Magna curia Vic. & alijs Tribunalibus Ciuitatis Neapolitanae male vero in Regijs Audientijs prouinciarum & ideo nuper in Regia Audientia principatus Citra me instante fuit factus ordo actuarijs vt qui incepit causam & processum perficiat, & alius sine mandato no se intromittat. Salerni die 28. Aprilis. 1559. Prosper Carauita.

RITVS. XXVII.

Tem q magistri actorum debeant interesse in dicta curia, siue ad minus vnus ipsorum continuo permanere, & interesse, & ab ipsa curia non discedere, licentia a dicto locum tenente non petita.

S V M M A R I V M.

- 1 Actuarij circa assistentiam in curia & discessum ab ea quomodo olim & nunc se habebant in Regno.

Not. quod omnes actuarij, vel saltem vnus ex eis: tenetur continuo esse in Curia vbi adest Dominus Regens ipsius Magnae Curiae. Optime seruatur hodie iste Rit. in magna curia, & actuarij eorumq; scribae continuo assistunt in tribunali, diebus tamen non feriatis Et inde non discedunt nec iudices non discesserint: vt etiam alias prouisum, & ordinatum extitit per Illustriss. Don Petrum de Toledo huius Regni Viceregem in anno. 1532. & per Magnam Curiam in anno 1554. vt patet ex nouissimis prag. nuper editis per Illustriss. Dominum Ducem de Alcalá huius Regni Viceregem in reformationibus Magnae Curiae prag. 15. §. item che similmemente. & sequen. de officio magistri iusti. sed lucrum cogit actuarios, non obseruantia Ritus, & praefatarum ordinationum. Illud tamen quod hic dicitur quod actuarij non discedant absque licentia Domini Regentis non seruatur: sed iudicibus recedentibus. etiam ipsi recedunt: vt patet ex dictis nouissimis prag. Credoq; id fieri ob multitudinem eorum ne Dominum Regentem in causis audiendis iam laxum tot licentijs fastidiant. Qua tamen hora teneantur actuarij accedere ad tribunal: vide quae dixi supra in Rit. 12. in fi. Qualiter autem intelligatur verbum continuo in Rit. positum, vide plenē quae dixi supra in Rit. 15. Salerni, die 29. Aprilis. 1559. Prosper Carauita.

RITVS. XXVIII.

Tem quod teneantur dicti magistrati actorum notificare iudicibus omnes illos qui fuerunt per dictam Curiam banniti, & condemnati, & non comparuerunt eodem sero purgaturi eorum contumaciam: nec non ipso die facere mandatum exequutiuum, secundum q merita causae exigunt, & requirunt de illis videlicet qui non comparuerunt, & purgauerunt forte contumaciam praedictam, si & prout haecenus in ipsa Curia extitit laudabiliter obseruatum.

S V M M A R I V M.

- 1 Contumaces vsq; ad quam horam possint comparere.
- 2 Error actuariorum expedientium executoriales contra citatos contumaces eadem die.

Magna cur. vicariae obseruat. q & consequenter omnes aliae Curiae, q citati per eas, & reputati contumaces pnt eadem die vsq; ad primū somnū comparere corā Regente, seu capitaneo, aut coram iudicibus ipsius, vel actuario, vt sic non remaneant condemnati: & poenam contumaciae effugiant: vt dicit Rit. 9. 3. in fi. vbi dixi in 3. not. & Rit. item seruatur

Fiscales seruant primam partem istius Rit. ad litteram & vltra, nam ne dum horis debitis, verum etiam incessanter assistuntur in ipsa curia, scilicet ipsi quod eorum presentia ad multa prodest, quo ad capitula de quibus Rit. dicit, similiter seruantur, sed hoc modo, nam ex quo ipsi sunt facti experti, & diligentes in similibus faciant capitula data inquisitis, verum antequam dentur, ostendunt ea aduocato fisci, qui addit quandoque, vel detrahunt, & ob eorum peritiam, multo tunc neque eis additur, neque diminuitur. Verum enim in hoc fateor, quod si in eis abundaret probitas sicut peritia, & diligenter a praemiarum non possent dicunt ipsi quod sic faciendo extolluntur ab officialibus, & ad maiora preponuntur. Circa denunciations, seu querelas recipiendas non seruantur Rit. sed ipsi absque consilio dicunt, & scribunt eas. Salerni die 29. Aprilis. 1559. Profer Caraita.

RITVS XXXII.

Mtem quod teneantur fiscales notificare iudicibus omnia acta facienda per curiam praebatam, in omnibus causis fisci tangentibus: & in praemissis nullam moram, seu tarditatem committere.

Seruat Rit. adungem: & quando aliquid est agendum pro fisco, ut canes curiarum reperies istos scribas fiscales in domibus iudicum: immo prima hora negotiorum post prandium datur ipsis, & euenit multoties quod in domibus iudicum concurrunt multi aduocati quibus, audientia non datur, nisi fiscalibus expeditis. Et nota verba in fine Rit. posita ibi, moram, seu tarditatem, quod mora & tarditas pro eodem ponuntur, sicque pro eodem usus est Cic. in Antonium, siue in Philippicis, dum inquit, ista legatio moram, & tarditatem afferet bello. & in Epist. propter tarditatem sententiarum, moramque rerum. Salerni die 29. Aprilis. 1559. Profer Caraita.

RITVS XXXIII.

Mtem quod teneantur omnes qui recipiunt fideiussiones eodem die quo recipiunt, reuelare locum tenenti, & iudicibus seu vni ex ipsis iudicibus, & erario, & ad tardius sequenti die, ad hoc ut exequenda circa praemissa possint executioni demandari.

Dispositio istius Ritus hodie non seruat: quia Actuarij nullam fideiussionem recipiunt absque scientia, & ordine officialium, propter quod superuacuum esset reuelare scientibus, & man-

dantibus, & si dices ergo tempore istius Rit. Actuarij recipiebant fideiussiones sine mandato officialium? responderetur, quod sic. Verum non in omnibus causis, sed in his tantum, in quibus reperiebatur permissum, & ut id bene intelligas, sciendum est quod citatus pro causa criminali in qua potest interuenire procurator, si comparebat in ultimo peremptorio, sed postquam fuerat reputatus contumax. tenebatur sequenti die, curia pro tribunali sedente, comparere, & instare quod in causa procederet, & infra tres dies dare fideiussionem de stando iuri, ut dicit Rit. 204. & 206. in fine, & lite contestata, dimisso procuratore, poterat recedere, ut habet in Rit. 108. quia ergo dicti Rit. dabant ordinem & modum procedendi, & licentiam dandi fideiussiones, Actuarij, a comparantibus inquisitis capiebant fideiussiones, nec opus erat speciali ordine officialium, hoc stante, ut scirent officiales eos qui purgauerant contumaciam, & dederant dictam fideiussionem, possentque exequendum in causa ipsa demerari, ordinat iste Rit. quod Actuarij reuelent ipsas fideiussiones eodem die vel saltem die sequenti, & quod iste Rit. de dictis fideiussionibus loquatur, ponderanda sunt verba finalia ipsius, ibi ad hoc ut exequenda circa praemissa, cum tamen in praemissis nullus Rit. loquatur de aliqua causa, vel fideiussione, ex quo dico consequenter, quod iste Rit. deberet stare post d. Rit. 204. vel Rit. 206. quoniam sic verba ista conuenirent, & credo quod in antiqua compilatione sic stabat: quoniam aliter ista verba videntur abreposita. Salerni, die 29. Aprilis. 1559. Profer Caraita.

RITVS XXXIII.

Mtem quod in eisdem curijs, & qualibet ipsarum notariorum actorum scribat acta per scriptores suos instrumenta verò sententiarum scribat manu propria. Item quod scriptor fisci debeat scribere omnes processus causarum fisci tangentium.

S V M M A R I V M.

- 1 Quae veniant appellatione actorum.
- 2 Practica quae seruat ab actuario in subscriptione scripturae per scribam scriptae.
- 3 Notarius instrumentum scribere per alium an possit?
- 4 Industria tabellionis non ad scribendum, sed ut gestis det fidem, est electa.
- 5 Actuarij sententiarum instrumenta scribere debent.
- 6 Sententia est de actis.
- 7 Actus publicus manu publici notarij de eo rogati, semper scribendus.
- 8 Contractus in protocollo redactos, in publica formam, cum clausularum extensione, viuens

uens notarius redigere debet: non alij committere.

Not. ex hoc Rit. quod actuarij curiarum possunt scribere acta iudicij per suos scribas cum quo concordat ad verbum Rit. 36. Item in eadem. Quae tamen veniant appellatione actorum vide text. & ibi Doct. omnes in cap. quoniam contra. extra de prob. intellige hunc Rit. dummodo Actuarij se subscribant, ut sic veniat iste Rit. ad dirimendum altercationem, quae in eo est inter Doct. nam Host. Ioan. Andr. & Ant. de But. in cap. quoniam contra. de probatio. tenent, quod Actuarij debent ipsi scribere iuxta dispositionem d. c. n. 5. autem per alios scribere, & postmodum se subscribere, per rationes quas ipsi allegant, & ibi refert. Fely. q. 4. num. 43. Innoc. vero in eo. c. in verfic. conscribant. num. 2. quem ibi sequit Abb. & Fel. tenet contrarium, dicens, quod licet non possint per alium scribere: tamen si eorum subscriptio ne munierint, possunt, & reputabitur tanquam eorum iussu, & auctoritate factum, arg. l. tutor. §. gestis. ff. de administr. tur. & c. cum ab vno. de re iud. in 6. pro hoc etiam text. in c. cum redemptor. in fi. r. 2. q. 2. & tex. singul. a contrario sensu, secundum Abb. ibi in c. inter dilectos, circa fi. verfic. instrumentum tamen, de fide instrum. Seruat tamen in pract. ista subscriptio hoc modo, nam actuarij in calce folij vbi est aliquis actus, ponunt propria manu eorum nomina dicendo, notarius talis actuarius, vel talis de tali actorum magister, & ita practicitur in omnibus curijs Regni. quod no. quia vidi aliquos officiales nolentes ponere manus aliquibus prouisionibus scriptis manu scribae, nisi extaret in calce ipsius manus actuarij, fuisse habitos, a multis scrupulosos, & male. Amplia hunc Rit. procedere etiam si actuarij non essent impediti impedimento legitimo, per dispositionem d. Rit. 36. ibi praesens, vel absens, item per ea quae dicit Fely. in d. c. inter dilectos col. pen. verfic. extra glof. num. 25. vbi in q. illa an notarius possit instrumentum scribere per alium, dicit quod quamuis Bart. in l. diuus. §. item senatus. ff. de fall. & Bald. in l. j. §. ne autem. num. 12. C. de ca. du. tolle. & alij quos ipse citat dicant, quod non, etiam si se subscribat nisi sit impeditus, tamen quia industria tabellionis non intelligitur electa in scribendo, sed ut det fidem gestis, satis dicitur eam praestare, se subscribendo etiam non impeditus, quam opinionem dicit tenere eundem Bar. in l. argentarius. in prin. ff. de ede. Card. in cap. pen. de fide instrum. Abb. post Innoc. in d. cap. quoniam contra, & dicit approbatum per consuetudinem, siue scribens sit tabellio siue non; quia virtus tota in subscriptione consistit, & ita videmus seruati ab omnibus actuarijs, quod etiam non impediti scribunt per suos scriptores, & ipsi eorum manum tantum apponunt ut dixi. Quod secundo no. quod actuarij debent scribere instrumenta sententiarum manu propria, & de hoc instrumento sententiarum loquitur rex d. c. inter dilectos. ver. instrumentum tamen, & no. bene verba Ritu. quia non dicit. de sententijs, sed de instrumentis sententiarum ratio est, quia sententia debet esse de actis. In fraudem §. neque, vbi glof. & Barto. ff. de iure fisci. §. illud. in authen. infra filij. l. gesta. cum glof. C. de re iudic. per quae iura, ita tenet Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de sentent. Imo. in c. quoniam contra. ver. item no. nu. 5. & ibidem Abb. & Fely. in 5. nota. de prob. & Barr. in l. in fraudem. §. neque instrumenta. nu. 6. ff. de iure fisci. vnde cum sit de actis per praecedentia verba. Rit. licitum est eam scribere per suos scriptores, tanto magis, quia per Rit. 37. Item tenet Actuarij

non tenentur nisi diem ponere manu sua, ut ibi dicam, & in hoc non est dubium & sic quando pars quae habuit sententiam in fauorem, vult de ea fieri actus, seu instrumentum publicum ad futuram rei memoriam: istud instrumentum debet actuarius facere sua manu. ratio est, quia tunc non agit ut actuarius, sed ut notarius, & ille non reputatur actus iudiciarius, sed actus publicus redigendus in prothocollo, qui semper debet esse propria manu notarij, qui de eorogatur, ut dicit Bal. in d. §. ne autem in illis verbis, & facta matrice, & in rub. C. de fi. instr. Ang. in auth. de tabellio. in princ. & Fel. in d. c. inter dilectos. col. pen. nu. 18. ver. & ista non intelligas. Et ex his habes casum in quo notarius non potest scribere per alium, etiam si se subscribat, secundus casus est, quando vellet contractum redactum in prothocollo, redigi facere in publicam formam cum extensione clausularum, tunc enim si ipse notarius viuat, committere non posset, sed ipsemet redigere debet propria manu, ut dicit gl. in d. c. pen. in ver. perpetuam, nihil addendo, vel minuendo, secundum glof. & ut ibi cam, Imo. declarat. nu. 2. circa ea quae mutare possent substantiam veritatis, quia suas breuiaturas, & clausulas bene posset extendere. Tertio no. quod processus causarum tangentium regium fiscum, debent scribi per scriptorem fisci, hoc idem dicitur in Rit. seq. in fi. non intelligas istum Rit. de fabricatione processus, & quod velit dicere quod quando tangunt fiscum scribantur per scriptorem, quia dixit per scriptores: cum duo erant, ut supra diximus Rit. 29. sed loquitur iste Rit. de scriptura. i. annotatione facienda de istis processibus per scriptorem, qui ad hoc forte tunc erat deputatus. hodie in magna Curia conseruatur in archiuo ipsius, in regijs audientijs, & alijs curijs scribuntur per inuentarium: quia Actuarij mutantur singulo anno, vel biennio, & quando ingrediuntur dantur sibi per inuentarium, & quando exeunt, postea restituunt per inuentarium, & ita fraudes euitantur. Salerni die 30. Aprilis. 1559. Profer Caraita.

RITVS XXXV.

Quod subactarij debeant tenere Acta & scripturas Curiam concernentes, in ipsa Curia.

Mtem quod omnes subactarij non audeant recipere fideiussiones, & obligationes, nisi de conscientia, & voluntate actorum magistrorum, seu alterius eorundem, & eo casu registrari faciant in communi quinterno, & ponant, ac scribant in actis. Item scriptor fisci debet scribere omnes processus, & causas fisci tangentis.

S V M M A R I V M

- 1 Actuarij, & subactuarij vnde, & quare ita dicuntur.

Fideius-

- 2 Fideiussio, & obligatio de conscientia, & voluntate actuarij capta quando dicatur.
- 3 De alicuius voluntate quid fieri, quando & quomodo dicatur.
- 4 Geminatio verborum vbiunque reperta, ab actu simplici diuersitatem facit.
- 5 Statuti verba quando fictionem, & quando veritatem important.
- 6 Geminatio verborum censetur electa industria persone.

Rubrica que preponitur huic Ritui, non respondet textui, ideo de ea non est curandum, credo tamen quod fuit per conditores transposita, nam debet stare ante Rit. 26. ut sic Rit. sequere conueniat: ex quo videtur quanta confusio adest in his Ritibus. ¶ No. ex hoc Rit. quod subactarij non possunt recipere fideiussiones, & obligationes nisi de conscientia, & voluntate vnius ex actuarijs, vbi sunt plures. ¶ Dicitur autem subactarij scribere qui subsunt actuarijs, inde sic dicti quia sunt sub actuarijs vt dixi supra Rit. 13. in fi. Dicti sunt autem Actuarij quia aliquid agunt, vt dicit gl. in l. quicunque, in versiculo actuarij. C. de apo. publ. lib. 10. ¶ Secundo No. quod subactarij, postquam de conscientia, & voluntate actuarij ceperunt fideiussiones, & obligationes, debent eas registrari facere in quintero, cōi. i. in libro, vbi solent extendi, & poni obligationes, & fideiussiones, nec non debent scribere, & ponere in actis easdem fideiussiones, & obligationes, & sic rpe istius Rit. quando aliquis liberabatur sub fideiussionibus, vel se obligabat ad aliquod, fideiussio, & obligatio scribebatur in actis id est processu causae, sed quia postmodum poterat aliquis detrahere illud folium, ad euicandum hanc fraudem, ordinat quod et regi strē. ut in libro solito. Hodie non fit ita, nā fideiussiones, & obligationes non extenduntur in processibus, sed eo ipso quod capiuntur, scribuntur in libro obligationum, & fideiussionum, qui in omnibus tribunalibus specia liter est deputatus vt dixi supra in Rit. 24. taliter quod non potest fieri fraus per actuarium, verum vidi aliquos actuarios in ipso processu in dorso, vel in calce folij, vbi est decretum liberationis cum fideiussionibus, annotare ritum. Capta est fideiussio vt in libro. ¶ In textu ibi scriptor fisci, de hoc dixi supra in Rit. præceden. vbi sunt eadem verba, vide ad intelligentiam ibi dicta. ¶ Quæro in hoc Rit. quando dicitur capta fideiussio, & obligatio de conscientia & voluntate Actuarij. Ang. in l. si quis mihi bona. in §. iustum. ff. de acquir. hered. dicit quod tunc dicitur factum de conscientia alicuius, cum de eius consensu factum est per text. in auth. quomodo oportet. episc. §. non autem alius. Bal. vero in rub. C. de exercito. actio. vers. quid si verba. nu. 8. dicit contrarium, quod non requiritur consilium, nec consensus sed sufficit quod id sciat ritum, per text. in c. cum in veteri. de electio. in nouelli. Idem in l. nemo. in fine. num. 7. C. de senten. & in l. omnium. in §. utrum. 9. per illum text. in prin. C. de testa nisi lex, aut statutum requirat loquelam, aut aliquod factum eius cuius conscientia requiritur, per nota. per gl. in l. j. in vers. bonorum, in fi. C. de bon. poss. secun. tabu. & hanc opinionem sequitur Cassa in consue. burgu. tit. de droit. rub. 4. §. 7. nu. 47. ver. quantum. ¶ De voluntate alicuius dicitur fieri quotiescunque sit in eius presentia & non contradicit, hoc quando est presentis, quando vero est absens; quotiescunque ratificat expresse aut tacite approbat factis. vel verbis, de ratificatione, est text. in l. 2. §. voluntatem. ff. solu. mar. de verbo vel facto ponit Spec. in tit. de successi. ab intesta. versic. po-

ne quod omne, firmat Cassa. in d. loc. nu. 46. in tantum quod tunc dicitur capta fideiussio, & obligatio de actuariorum conscientia. & voluntate, cum ipse presentis id sciuerit, & non contradixit, vel absens ratificauit postea expresse, vel tacite. Sed aduerte quod Rit. requirit ista duo copulatiue, vnde licet absente actuario capiatur fideiussio. qui tamen postea tacite ratificauit, vel expresse, & propterea dici possit capta de voluntate sua, tamen non fuit capta de eius conscientia, cum absens scire non potuerit, præterea ista geminatio verborum hoc modo nihil operaretur, & sufficeret dixisse de conscientia, vel de voluntate actuariorum: postquam vtrunque tendit ad idem. ¶ Sed quia geminatio verborum regulariter non intelligitur posita ex lubrico, sed seriose, & cum ministerio, vt probat text. no. in l. balista. ff. ad Trebell. immo quod vbiunque reperitur: diuersitatem faciat ab actu simplici, vt dicit in dicta l. balista. in l. quinquaginta. vbi text. no. ff. de prob. l. similit. la. 2. & auth. siue à me. C. ad Velleia, & l. cum scimus. j. responso. vbi Bart. & Alex. C. de agrico. & cens. lib. 10. dictum est, quod licet hoc verbum, conscientia, item verbum, voluntas separatim requisita importent quod supra diximus, tamen vbi reperuntur in simul posita, de conscientia, & voluntate, significat augmentum sermonis, & ideo quod subactarij non possint recipere fideiussiones, & obligationes, nisi de conscientia, & voluntate, hoc est licentia actuariorum propter geminationem istorum verborum, pro quo facit quod dicit Bald. in proce. ff. in si. princ. vbi quod licet statutum dicens quod aliquis habeatur pro ciue fictionem importet secutum Bart. in l. si is qui pro emptore. ff. de vscap. tamen id secus est, si dicit, sit & habeatur pro ciue, quia veritatem importabit. hinc Rom. singul. 2. licet verbum, dicit quod quamuis statutum loquens per verba futuri temporis non intelligatur ipso iure, sed mediante iudicis sententia per l. in criminali. iuncta glof. C. de iurisdic. omnium iudic. vt etiam dicit Matthesi. singul. 111. no. quod vbiunque, tamen id secus est: si geminate loquendo, dicat cassentur & in irritum deducantur quoniam tunc ipso iure intelligitur, vt dicit Bald. in titu. de pace cōsta. §. hoc quod nos. in versic. cassentur. Iac. in l. no. dubium. in 10. no. C. de legi. Dec. conf. 137. col. j. Socy. Iun. conf. 133. col. 3. volum. j. Cattel. Cor. in memora. in versic. geminatio verborum Nicol. pignol. post Rom. d. singula. Gabriel Saray. post Matthesi. sing. 36. nota. nouam regulam. prædictis etiam accedit quod dicit Bal. in cap. si de offic. deleg. quem ibi Card. & oēs sequuntur, vbi quod si Papa committendo alicui causam, dicat tu tu cognosceas: ratione illius geminationis verborum, celebrabitur electa industria persone: adeo quod subdelegare non poterit: licet aliàs posset, quod dictum satis extollit Iac. in l. j. in princ. col. 7. in 7. limita. ff. de offic. eius, & in l. penult. in fi. C. de pact. Corn. conf. 67. plene quidem col. 2. versic. sed omnes. volu. j. & Cor. in memora. in versic. geminatio pro nominis. Item faciunt pro hoc alia nonnulla, satis quidem no. digna. que ponit Nicol. Euera. in loc. lega. loc. à loquutione geminationis. cap. 60. & Tiraquel. in l. si vnquam. in versic. reuertatur. num. 46. versic. quarto fallit. C. de reuo. donat. ex quo sequitur à contrario sensu, quod omnia alia acta possunt scribere subactarij absque licentia magistri actorum præter fideiussiones, & obligationes quæ non possunt accipi, nisi ab ipsis actuarijs, vel à subactarijs de licentia actuarij, vt hic dicitur, & dicam etiam infra in Rit. 161. in ciuitate Neapo. in Magna Curia Vicariæ vnde seruari quod hic dicitur, & subactarij non se in tromi tūnt nisi de ordine actuariorum. Extra ciuitatē Neap. seruatur contrarium quo ad obligationes tā-

quam nam scribere omnes passim, & indistincte, quando sunt requisiti, accipiunt eas, & ponunt in libro, & admittuntur, ratio est præsumpta licentia generalis, quam in his habent scribere ab actuarijs, de ipsis recipiendis, & ideo est quod consuetudo obseruat vt per eos recipiantur, & receptæ admittantur. Quo vero ad fideiussiones, quia in his periculum est actuarij recipientis, si non fuerint idonei fideiussores, per ea quæ dicuntur. in l. 3. C. de magistra. conuenie. & l. j. §. si magistratus, a contrario sensu. ff. eo. vbi hoc no. Bal. in fi. seruatur iste Rit. & nullus scriba, seu subactarius quantumcumque requisitus se intramittit, nisi actuarium sibi ordinauerit, & hæc est veritas. Salerni die j. Maij. 1559. Prosper Carauita.

RITVS XXXVI.

Tem, in eadem Curia notarius Actorum presentis, vel absens scribat acta per scriptores suos, instrumenta vero sententiarum ipse propria manu scribat.

Dixi de hoc Rit. supra in Rit. 34. vbi est eadem dispositio fere per eadem verba, ibi videas.

RITVS XXXVII.

Tem seruatur ipsa Curia, quod magister actorum eiusdem Curia, vel eius locumtenens ponat, solum saltem manu propria, diem quo proferuntur sententia diffinitiuæ, & ipsa sententia quæ legitur, non autem expedit, eum ponere nisi diem, non autem mensem, vel annum, vel vbi expedit necessario, nisi diem tantum in principio sententia. i. circa principium vbi ponitur dies qua fertur, & hoc quando fertur sententia in presentia magistri actorum, vel ponit dictam manum qui loco dicti magistri est iuxta scripta, infra de fideiussoribus vbi omnino vide.

S V M M A R I V M.

- 1 Sententia an legi debeat presentibus actuarijs?
- 2 Sententia oretenus prolata, deinde scripta, non valeret.
- 3 Sententia à iudice, vel ab alio an legi possit de-

- 4 Stylus contra ius non valet. Et quando iuri communi derogare possit.
- 5 Quod seruat magna curia Vicariæ, bene seruant, & aliæ Regni curia.
- 6 Præctica, quando actuarium scribit diem lectæ sententiæ, quomodo dicere debeat.
- 7 Promulgare, id est sententialiter legere.
- 8 Notariorum, & actuariorum verba quæ non sunt de solemnitate, & substantia legis ommissa non vitiunt.
- 9 Actuarij in sententia, quare illa verba, lecta lata, apponere teneatur. Et illa etiam, curia pro tribunali sedente.
- 10 Sententia clandestine lata non valet.

Nota ibi, vel eius locumtenens, quod actuarium curia potest tenere aliquo loco sui, quod quotidie seruatur: nam videmus nonnullos subscribere in provisionibus; dicendo, talis pro actuario, ex quo cessat quod Doct. in l. cum sententiam. C. de senten. disputant quod sententia debet legi presentibus actuarijs, & ideo Bar. ibi dicit spectandam consuetudinem. ¶ Secundo nota, quod licet actuarij possint scribere sententias per suos scriptores, vt diximus. supra in Rit. 34. in 2. no. tamen dies quo ipse sententiæ diffinitiuæ proferuntur: debet manu propria ipsorum scribi, & non solum dies quo proferuntur sententiæ diffinitiuæ: verum etiam dies quo proferuntur ipsa sententia quæ legitur: quasi velit dicere, siue sit sententia diffinitiuæ quæ legitur: siue interloquutoria, eo ipso, quod sententia ipsa legitur: tenetur actuarium manu sua diem promulgationis ponere, & hoc credo voluit dicere iste Rit. in his verbis obscuris. Et ex istis duo inferuntur ¶ Primum, quod sententiæ prius scribuntur: & post modum leguntur iuxta text. no. in l. 2. C. de senten. ex breui. recita. & cap. si. de re iudic. in 6. & id adeo verum est: quod si ordo peruerteretur: & oretenus proferentur, & postmodum scriberentur: non valeret. vt dicit Spec. in titu. de sent. §. iuxta. versic. non valet. num. 12. Lanfran. in cap. quoniam contra. in versic. interloquutoria. versic. 2. requiritur. de prob. & Sebastia. Van. in tract. nulli. ritu. de nullita. senten. versic. viso. num. 70. ¶ intelligendo semper, quod legantur ab ipso iudice, & non ab alio: nisi sit Episcopus, vel persona Illustris. d. l. 2. & cap. fin. vt dicit Lanfran. in loco præalleg. numero 9. quamuis de consuetudine Italiae (vt dicunt Archid. & Ioan. And. in d. cap. si.) sufficiat iudici proferre illa verba condemnno, vel absoluo, vt etiam dicit Spec. in loco præalleg. versic. quid de interloquutoria, circa finem. numero 14. Bald. & Saly. in l. hac consultissima. C. qui testa. face possit. & Sebastia. Van. in præalleg. loco. versic. oportet. numero 85. sed hodie in Magna curia Vicariæ, & Regia audientia Principatus citra, & Basilicæ, neque vnum, neque aliud seruatur, quia iudices nec legunt integrè totas sententias (vt iuris esset) nec etiam illa verba condemnno, vel absoluo iuxta consuetudinem Italiae, sed solum eorum ordinatione scribuntur: & post (etiam ipsis absentibus) per actuarios intimantur partibus, vel earum procuratoribus: & in earum calce scribitur per eodem actuarios lecta lata supra dicta sententia tali die talis mensis, anno tali. Nisi sententia esset ciuili & procederetur in contumacia:

macia : quoniam tunc curia sedente , legeretur per actuarium , aut esset sententia foriudicationis , que similiter curia sedente , per ipsum iudicem hebdomadarium criminalem legi solet , & debet : in alijs vero curijs Regni circa præfata , feruatur , & feruari video ius commune : vt etiam dicam infra in Rit. 288. r. r. no. Et si dicatur quo modo in magna curia , & Regia audientia præfata , contra ius commune , aliter feruari potest : cum stylus contra ius non valeat . vt dicit Pet. & Cy. C. quæ sit lōga consue. & referendo sequitur Alex. conf. 3. 6. num. 10. vol. 2. responderi potest dupliciter . Primo , quod non est absolute stylus : sed consuetudo inducta per tacitum consensum omnium , quo casu stylus consuetudine firmatus potest derogare iuri communi sicut eund. Alex. in d. conf. per l. oēs populi . ff. de iusti. & iu. & l. de quibus . cum ibi no. per Glof. ff. de legi. cum siml. Secundo , quod in magna curia vicarij extat decretum solemniter interpositum quod in Rit. 288. r. r. no. ad verbum inferā : per quod cauetur , qd actus soliti fieri , curia sedente , possint fieri extra bancham , seu curia non sedente , ob multiplicationem causarum : & id quod feruatur in ipsa magna curia : benefacit . d. Regia audientia immo omnes alie curie Regni , sic feruatur : cum et feruare teneantur . vt dixi latè supra in Rit. j. Secundum , quod ex hoc Rit. sequitur est : quod nedom sententia diffinitiuæ verum etiam interlocutorie , in scriptis proferri , & legi debent , & licet de iure communi solum in sententia diffinitiuæ debeat id fieri . vt dicit Glof. in d. cap. si. in ver. diffinitiuæ . Spec. in lo. præalleg. nu. 14. & Bart. in l. 2. in fine . C. de sentent. ex breui . recita. tamen in Regno per hunc Ritum , etiam in sententijs , & decretis interlocutorijs id feruari debet , vt etiam probat apertius alius Ritus inf. 264. item feruat ipsa curia cognoscere in fine . licet hodie in practica tam in magna curia quam Regia audientia prædicta non feruatur : quoniam decreta omnia absq; aliqua promulgatione , intantur partibus , seu earum procuratoribus per nuncios , vel actuarios . vt etiam dixi supra de sententijs diffinitiuis . Et nouiter prouisum est per Illustrissimū Ducem de Alcalā in suis nouissimis prag. in reformationibus sacri consilij * prag. 12. §. non defuere . ver. item qd decreta . de off. sac. conf. ¶ Tertio nota , quod mensis , vel annus non expedit poni in sententia de manu ipsius actuarij : sed solum dies , & vbi expedire , quod sua manu poneret : tunc circa principium ipsius sententiæ , vbi ponitur dies qua fertur , ponet mensē , & annum , adeo qd secundum hūc Ritum , debet scribere actuarium supra sententiam ista verba : die tali , talis mensis , anno tali , infra scripta sententia fuit lecta lata , & ita intelligi debent verba istius Rit. obscurissimi , à principio , vsq; ad finem male compositi , Aduertendo , qd illa verba in eo posita , ibi nisi diem , tantum , sunt superflua : quia nullum sensum habent . Iste Ritus practicitur in sententijs diffinitiuis ciuilibus : & in eis actuarij ponit diem mensem , & annum quo lecta fuerunt , verum sententiæ ipse communiter scribuntur per eorum scribas , in interlocutorijs vero tam ciuilibus , quam criminalibus subactarij , siue scribe ponunt diē , mensē , & annū verum non feruatur poni in principio sententiæ , & decretorum , vt hic dicitur , sed in calce dicēdo ista verba , lecta lata supra dicta sententia , siue decretum , curia pro tribunali sedente , die tali , talis mensis , talis anni . Vidi tamē in multis interlocutorijs , & etiam diffinitiuis supra sententiam poni diē , mensē , & annum , tam in sacro conf. quem Regia camera , quā magna curia vicariæ , sed non dē ibi quod fuit lecta : sed in calce actuarij dicit , lecta lata supra dicto die & nō aliud dicunt . In sententijs vero diffinitiuis ci-

minalibus obseruatur , quod si fuerint condemnatorie : actuarium ciuilem , qui (vt vulgo dē in magna curia) sa il mēse scribit eas , & notificat inquisitis : nisi essent foriudicationis , qm tunc scriberetur à scribis & lectum latum fieret ab actuario ciuili principali , si vero fuerint absolutoriae : quilibet scriba , tam ciuili , quam criminalis potest eas scribere ; licet sit abusus , quoniam ciuiles habēt decretum quod ipsi tm , & nō criminales scribāt eas . ¶ Quarto No. ibi & hoc , quod tunc demum in sententijs debet manu actuarij poni dies , mensis , & annus , cum ipse est præfens , at quādo est absens ; sufficit fieri manu illius qui existit pro actuario : & ita feruatur vbiq; vt dixi etiam in prin. istius Rit. ¶ Quare quoniam modo Actuarium debet dicere : quando scribit diem quo fuit lecta sententia ? dic quod debet dicere lecta lata fuit supra dicta sententia su pra dicto die ; quando in principio ipsius adest , vel quando non , debet dicere , diē , mensē , & annum , & subiungere curia pro tribunali sedente , alias si diceret data fuit dicta sententia : quia non appareret fuisse lectam : non valeret vt dicit Bar. in d. l. 3. in fi. C. de sentent. ex breui . recita. per tex. l. j. co. tit. verum si diceret actuarium promulgata fuit sententia , dicta sententia valeret tum per illud verbum promulgare , quod importat sententia liter legere ex scriptis recitatione , vt ipse Bar. ibidem dicit , tum propter verbum sententia liter , quod non potest aliter verificari : nisi dicatur fuisse lectam : vt dicit in l. sciendum , in fi. verbis . ff. de verb. oblig. refert & sequitur Fely. in c. ficus , col. 8. num. 10. versic. limita . de sent. & re iud. dicit tamen Alex. conf. 90. versic. nec ad substantiam num. 4. vol. j. ¶ quod ista verba notariorum , seu actuariorum non sunt de substantia , nec de solemnitate legis , & ideo omisa non vitiant : quod referendo tenet etiam Sebastia. Vant. d. tract. titu. de nulli. sent. verbo . illa autem . num. 88. per gl. in d. c. si. de re iud. in 6. in verbo . illustrium . in fi. quæ dicit sufficere , qd sententia feratur in scriptis , & valet etiam , qd iudex in sententia non dicat in his scriptis , sed aduerte qd licet ista verba nō sint de substantia : quia sufficit quod fuerit sententia lata in scriptis , & lecta iuxta iuris dispositionem tamē ad probandum , qd ista fuerit lecta est necessarium , qd actuarij apponāt illa verba , lecta lata , & si in sententia nō dicitur curia pro tribunali sedente , in his scriptis dicimus , determinamus , & diffinitiuè sententiamus , debet etiam dicere actuarium , lecta lata in his scriptis præfens sententia , curia pro tribunali sedente , ratio est , quia alias sententia non præsumitur lecta . vt dicit Bal. in l. quæcunque . §. si . ff. de publicia . in re actio . vbi etiam Ang. & idem Bald. in l. fidei commissi . §. j. ff. de lega. 3. Fely. in c. quoniam contra . versic. quarta cōclusio . nu. 2. de prob. in tm , qd per productionem actorum probat non fuisse lectam . vt dicit Gl. in l. 2. C. de erro. aduoc. Ant. de Bur. Abb. & Fely. in d. c. qm contra . num. 33. ver. limita vno modo , licet quādo in rei veritate non esset lecta ista : & actuarium scripsisset lectam latam , &c. & esset probandum non fuisse lectam & latā , alio modo sit necesse probari . vt dicit Bar. in d. l. 2. C. de erro. aduoc. & ideo debet fieri mētio , quod curia pro tribunali sedebat aut in snā , aut in illa lecta lata : quia si non appareret hoc potuisset esse prolata curia non sedente , & clandestine ; quo casu non valeret . vt inquit Host. in titu. de iud. §. qualiter in princ. Specul. de sentent. §. qualiter , circa princ. pro quo tex. in l. cum sententiam . C. de sent. facit tex. in cap. quia propter de electio . & cap. cum inhibito . de clandest. despons. & firmitat etiam Sebastia. Vant. d. tract. versic. debet insuper . nu. 81. sed cessant hodie istæ difficultates , quia in sententijs dicitur in his scriptis , maxime in fine dum

dum dicitur . taliter in his scriptis &c. Item dicitur : curia sedente , & Actuarij etiam dicunt lecta lata supra dicta sententia , curia pro tribunali sedente , adeo quod super his nunquam cadit difficultas . Salerni die 2. Maij . 59. Prosper Caraita.

RITVS XXXVIII.

Tem quod dicitur Tubita non audeat vocare aliquem ad petitionem partium , seu procuratorum , quando regitur Curia : excepto de mandato dicitur Curie .

S V M M A R I V M .

- 1 Citationes fieri non possunt à curia seruientibus : nisi de iudicis commissione .
- 2 Præco tubitæ loco subnectitur .
- 3 Citatio illius qui interesse præten dit , semper est necessaria , nisi fiat intra terminum .

Quoniam multoties citati non cōparēt , & propterea in vltimo peremptorio termino reputantur contumaces , obseruatum extitit , & obseruatur ad præfens in magna curia vicariæ , quod hora vespertina quando curia regitur , ipsa pro tribunali sedente , tubita ordinarius ipsius magnæ curiæ alta voce vocat inquisitos : alias non possunt vt contumaces condemnari , neq; bāniri , vt dicit Rit. 209. item feruat ipsa curia in sero quod quidem nedom in ipsa magna curia , sed vbiq; per totum regnum practicat , & in curijs vbi adest tubita : fit talis vocatio per eum , vbi verò non adest fit alta voce per præconem , seu iuratum ipsius , verum tamen est quod annis elapsis , in regia audientia principatus citra , contumaces non vocabantur : neq; alta , neque submissa voce per aliquem : sed actuarij clanculo reputabant contumaces : & scribebant vltimam contumaciam contra inquisitos (& quod peius erat) dicebant , & vocato dicto tali , quia non comparuit : fuit reputatus contumax , cum tamen ipsum nemo vocasset : & ex hoc sequebantur multa com moda actuariorum , sed populorum grauamina , quia vocabant , & nō vocabāt actuarij ad eorum libitum , & vocatos cassabant : quinimo nec citationes apparebant . Hæc tamen vsque quo eruditissimus Dominus Ioannes Nicolatus Caraita frater meus habuit officium aduocati fisci in ipsa audientia , exinde in antea , caprum fuit feruari bonos ordines , & præsertim circa vocationem inquisitorum : qui non clam , sed alta voce , per tubitam , & in eius defectum per nuncium ipsius Regiæ audientie vocantur , cum ergo actus vocationis prædictæ fit per tubitam faciendus . vt in d. Rit. dicitur , sitq; valde præiudicialis , ordinat iste Rit. quod tubita non habeat hunc actum vocationis facere ad partium , seu earum procuratorum petitionem , siue instantiam : nisi per curiam sit eis hoc ordinatum : & sicuti in simili de citatione dicitur , quod nō possunt fieri per istos præcones iuratos , vel nuncios , nisi de ordine , siue iudicis commissione . vt dicit Bar. in l. nemi

nem . C. de exhib. rei . Bal. in l. cū clericis . §. memorati . ver. deinde no. C. de episc. & cler. Alciat. in tract. præsumpti . regu. 14. præsumptio . 13. & Tiraq. de retract. tit. j. gl. 9. §. 8. num. 20. Et quod in tubita loquitur iste Rit. amplia in alijs curijs , & in præcone qui eius loco subnectitur . & subnecti possit , vt d. Rit. 209. in fi. disponitur , in tantum quod etiam requisiti per partes iurati curiarum , debent abstinere a vocatione contumacium sine ordine curiæ , vt hic dicitur , & bene feruatur vbiq; . Ad vnum tamen aduerte , quod ista vocatio , que fit de inquisito in vltimo peremptorio termino : antequam fiat contumax , & condemnatur , est quid speciale eo quia inter alias limitationes quæ dantur ad illam regulam , quod citatio illius qui interesse præten dit , semper est necessaria , alias actus non valeret . l. de vno quoque . ff. de re iud. l. nam ita diuus . ff. de adopto . & l. si quando , vbi Bal. C. de test. ea quidem est , vt non procedat quotiescun que aliquis actus fit infra terminum : tamen vltima die ipsius : vt dicit Bal. in d. l. si quando . col. 2. in fine , & Bar. in l. 2. C. de temp. appell. tunc enim secundum eos , parte ipsa aliter non citata , nec audita expediri potest , vt dicit Maran. in practica parte . 6. in vers. citatio . num. 18. in nouis , & dixi tibi supra Rit. 30. & ideo talem limitationem poteris sublimitare , non procedere in contumacia accusanda contra aliquem eo quia licet possit accusari in vltima die , tamen requiritur vocatio saltem absentis faciendā per tubitam , vel iuratum , vt per d. Rit. 209. & per præsentem disponitur . Itē sublimita in alio casu quem habes infra Rit. 143. & 145. de quo etiam mentionem facit Maran. in loco præalleg. & per hæc fit expeditus etiam Rit. 209. Salerni die 5. Maij . 1559. Prosper Caraita.

RITVS XXXIX.

Tem quod locumtenens dictæ magnæ Curie non mandet , nec faciat aliquem capi de persona , prætextu cuiuscunq; excessus , seu delicti , aut alia quacunq; causa , absque consilio saltem vnus iudicum ipsarum curiarum , & si faceret , non possit eum captum detinere , vel relaxare absque consilio vnus iudicum prædictorum , excepto si de Regalis Maiestatis expresse procederet mādato in scriptis facto dicto locumtenenti .

S V M M A R I V M .

- 1 Locumtenens mag. cur. vic. præfides prouincie , & capitanei terrarum sine consilio eorum iudicum , aliquem carcerari facere non possunt .
- 2 Quod limita in carceratis de mandato superioris , in scriptis tamen interueniente , & in in fraganti reperitis non procedere .

- 3 *Seruentibus officialium, aliquem sine mandato capere prohibetur.*
- 4 *Magistratus sine iudicium consilio administrantes, eorum officio priuandi essent.*
- 5 *Bene consiliari, est quedam virtutis dispositio, prudentiaeq; simulacrum. Consilium hominem a malo proposito trahit. ibid.*
- 6 *Doctorum communis illa doctrina, quod officialium familia captum relaxate teneatur sub cautione de stando iuri, & se presentando, alias iniuriarum actione teneri, qualiter sit intelligenda.*
- 7 *Omissio consilio in actu requisito actus non valet.*
- 8 *Captus de facto, de facto erit liberandus.*
- 9 *Delicta impunita remanere non debent.*
- 10 *Magistratus iudicium consilio homines sibi subditos capere posse vtrum sit indistincte, & semper verum.*
- 11 *Officiales a captura incipere possunt: tamen ad hoc cogi non possunt.*

Nota ex hoc Rit. quod locumtenens magnæ curiæ non potest capere, nec etiam capi facere homines prætextu cuiuscunque causæ, absque consilio sui iudicis. & cum hoc Rit. concordat. cap. Reg. Item quod præfati iustitiarij, & capitanei. vbi plenius quæ hic prouidetur quod præfides prouinciarum, & Capitanei terrarum non audeant hoc facere, nec etiã aliquem actum iudicarium exercere sine consilio sui iudicis: & casu quo aliter fecerint, teneantur iudices eis resistere: quod si non respuerint, denuncient personaliter Dominæ Reginæ, seu regio collateralis consilio, vt etiam dicitur in cap. Reg. Item caueant iustitiarij, ¶ Limita primo istius Ritum. non procedere, quando id facerent de mandato Regiæ maiestatis; & sic suorum superiorum, in scriptis tamen habito, vt Rit. Iste dicit in fine ipsius, ibi excepto. Secundo limita hunc Ritum, & capitula præallegata non procedere, quotiescunque aliqui reperirentur in fraganti facere rixas, portare arma contra prohibitiones, & banna, portare aliquid contra denetum, extra territorium, vel aliud quid simile facere, quoniam tunc bene capi possent, vt inquit Par. in synd. in ver. captura. num. 15. per tex. in l. si fugiui. C. de seru. fugi. l. qui fideles. C. de nauic. lib. 11. & l. si quis. de cursu publ. lib. 12. & nedum officiales in capite hoc possunt in casu simili, verum etiam & eorum familia. nec obstat secundum Parid. ibi cap. Regni. item stipendiarij, vbi prohibitum est istis seruientibus officialium ¶ capere aliquem sine mandato, etiam prætextu delationis armorum, vel alterius causæ, vt etiam iure communi cauetur in l. neminem. C. de exhib. reis. & no. per Bal. in l. consentaneum. ver. scias num. 9. C. quomodo & quando iudex, quoniam secundum eum intelligitur quãdo non sunt reperti in fraganti pro illis causis. In effectu quo ad præf. seruatur dictum Pari. & isti Berroarij capitaneorum quotidie capiunt sine mandato inuentos cum armis, vel rixantes, quamuis iudicio meo d. c. item stipendiarij, genatalliter loquatur, q. non faciãt hunc actum capiendi sine mandato, & velle intelligere modo præfato est mera la cera: io ad illud. c. vti que sit obseruatur hodie, vt ipse dicit, & in iure fundari potest per iura supra allegata. & etiam per tex.

in l. j. in prin. C. de rap. virg. l. si quis in seruitute. in fi. & l. interdum. la. 2. §. qui iurem. ff. de furt. lege capite quinto. ff. de adult. que iura pro hoc citat idẽ Par. in ver. captura. §. quia, plerunq; nu. 2. & ibi in specie loquitur de familia officialis. Dispositio istius Rit. & præalleg. c. item quod prædicti non seruatur, & ideo videmus quotidie regem magnæ curiæ iustitiarios prouinciarum, & capitaneos terrarum arrestare homines, nedum absq; iudicium cõsilio verum et, & ip sis inuitis & multoties sine causa, quibus iudices resistere non auderet: quia vt plurimum, qui talia agunt sunt viri militares, & superbi quibus ob bonam fortunam q. habent in hoc regno: omnia feliciter succedunt, & in syndicato, ob eorũ procacitates, statim dimittuntur, qm multoties visum est ab experto, q. conquerentes de eis, de accusatoribus accusati euaserunt, vt calumniantes, & si durum tibi vt lector carissime crede referenti, quia expertus loquor, ¶ sed hi omnes qui sine cõsilio iudicium administrant non essent in officijs relinquendi, sed eorum administratione priuandi, sicut Roboam Regno pritarus fuit, quia cõsiliium eorum, qui sibi dati fuerant pro consilio, audire negauit, vt dicit 3. Reg. ca. 12. c. ecclesia. 16. q. j. & c. deniq; 7. q. j. Cassa. in consue. Burgun. in proce. in ver. ordo vne. nu. j. fol. 5. & latẽ Luc. de pen. in l. omnes. C. de deci. lib. 10. vbi valde inuehit contra præfides prouinciarum, qui cũ sint iurium ignari, ad motum sui capitis se regunt. dicit. n. ecclesia. c. 3. 2. fili sine cõsilio nihil faciẽs, & post factum nõ pe nitẽbit. prouer. 15. dissipantur cogitationes vbi non est consilium, & cap. 13. astutus omnia cum consilio agit. ex quibus, & alijs nonnullis q. dixi tibi in prag. ¶ per excellentem. §. 2. nu. 14. de sena. conf. Maced. necessario concluditur ab omnibus nil esse agendum sine consilio. ¶ quia vt inquit Egidi. de regi. prin. lib. 2. c. 4. consiliari bene est quedam dispositio virtutis. & prudentiæ simulacrum, quoniam vt dicit Arch. 2. q. j. c. anteriorum, hominẽ a malo proposito trahit, & vt inquit Arist. in secreto secretorum ad Alexandrum: consilium dicitur oculus futurorum. ¶ Secundo No. a contrario sensu istius Rit. q. locumtenens magnæ curiæ, & consequẽter omnes alij officiales, cum consilio iudicium suorum possunt homines suę iurisdictionis arrestare, quod tamen limita, non procedere in capto incidẽte in penam banni penitentiaria, & parato dare fideiussores de iudicato soluendo, vt dicit in c. Reg. statumimus, vt nullus, & c. itẽ caueant iustitiarj. tunc enim licet habuerint consilium, a iudice de capiẽdo, si ille captus statim offerre sibi cautionem, debet dimitti nisi iudex dedisset cõsiliium, q. etiam cum cautione caperetur, qm tunc ipsi essent excusati, & iudex teneretur, vt dicit tex. d. c. item caueat, sed nec etiam ista duo. c. seruatur, nec seruari video, quod per mille fideiussiones in promptu oblatas, & datas liberẽr quẽ ceperũt, licet postquam duxerint ad carcerem, viso processu, & qualitate causæ bene discussa, & intellecta, seruatur dispositio eorum, & captus liberatur sub cautione de iudicato soluẽdo, quod et vt sentire regia prag. inoleuit sub tit. de custodia reorum, ibi nõ detineatur & sicuti nõ seruatur in ipsis officialibus, pari modo, nec etiam in eorum familia: adeo quod licet dicat per Doct. ¶ quod familia officialiũ teneat captum relaxare sub cautione de stando iuri, & se presentando, alias teneretur actione iniuriarũ, vt dicit Alex. in rub. ff. in ius voca. vt cant. & in l. j. ff. si quis in ius voca. non ier. Afflict. in const. Reg. humanitate. col. 4. ver. rursus, & Niger. in c. Reg. statumimus, vt nullus. num. 7. ver. sed quid si familia, vbi id intelligit nisi criminis aut psonæ qualitas, aliud suaderet, tñ hodie in præf. non seruatur, & credo ex eo, quia dictũ Doct. debet intelligi,

telligi, vt Niger intelligit, si qualitas personæ, vel delicti hoc paritur cum tamen ista cognitio, & discretio qualitatis delicti non possit rectẽ fieri per seruientes Curia, qui nesciunt processum, & merita ipsius, nec etiam quando captus veniat relaxandus ex qualitate personæ, vel ne. ¶ Tertio nota ibi & si faceret, quod si officialis capit aliquem sine consilio iudicis sui, nõ potest ipsum nec detinere, nec etiam relaxare similiter sine consilio, & sic quamuis captus sit nulla ¶ quia omisso consilio in actu requisito, actus nõ valet, vt tradit late Fely. in cap. ex parte. vbi tres limita. ponit de constit. & idem Bernar. Diaz. in regu. 134. consilio. ¶ Et regulariter captus de facto, debeat etiam de facto liberari, vt dicit Bald. in l. si pacto. 5. nota. C. de pac. & ibi etiam Alex. in vlt. nota. quia nihil tam naturale est, quã eodem genere quodque dissoluere, quo colligatum est. l. nihil tam naturale. ff. de reg. iur. pro hoc glossa in l. minor. in ver. scias. ff. de euctio. plenẽ Tiraquel. in tract. l. conu. gl. 3. num. 15. & Afflict. in constit. magister iustitiarus. 3. nota. num. 7. At tamen talis Regula in materia istius Rit. non procedit, vt vides. Ratio potest esse, quia multoties euenire potest, quod non sine causa capiantur aliqui ab officialibus qui licet id male fecerint, exequendo sine consilio, ¶ tamen ne delicta remaneant impunita, permitti non debent malorum conculcationes, maximẽ quia hoc vltimum esset peius, dimittendo delinquentem, & in hoc seruaretur Rit. iste. quia si officialis captum sine consilio dimitteret sine consilio, teneretur parti ad interesse: quod nota. ¶ Quæro in hoc Rit. nunquid semper verum erit, quod officiales cum consilio iudicis capere possunt homines ipsis subiectos, vt diximus in 2. nota. ista q. est satis intricata inter Doct. propter eorum diuersas sentẽtias. nam Bar. in l. consentaneum. num. 13. ver. sic. istud videtur. C. quomodo, & quando iudex, dicit quod iudex potest, quando vult, a captura personali incipere. idem Bal. in l. 2. num. 2. C. de his qui la tro. Ang. in litem apud Labeonem. §. quæstionis. ff. de iniur. cum alijs adductis per Hipp. sing. 93. incip. iudex. quod etiam sequutus est Petrus Foll. in præf. in ver. notatus capiat. num. 2. Bal. verò sibi ipsi parum constans in eadem. l. consentaneum. ver. quæro vna cum Buter. num. 32. dicit contrarium, quia nec etiam ab exequutione reali incipi potest, quod est minus, vt patet ex illa l. cõsentaneum, & l. nimis pro pere. C. de exequu. re. iud. & ideo secundum eum citatio præcedere debet, nisi timeretur fuga. per l. ait prætor. §. si debitorem. ff. quæ in fraud. credit. aut id suaderet qualitas personæ, vel criminis enormitas, vt dicit Ang. in auth. vt iud. sine quoquo suff. §. sciẽtes, & in auth. de defenso. §. audierint. idem Io. Andr. in cap. si clericos, de sent. excomm. in 6. & Bald. in l. quod euitadi. in fi. C. de cond. ob. rurs. cau. Quid dicẽdum? Mihi videtur distinguẽdum hoc pacto: aut enim capta est informatio, & ad sunt indicia cõtra inquisitum: & tunc procedat opi. Barto. quam etiam tenet Saly. in l. absentem. col. 3. C. de accus. vbi dicit, quod iudices moderni inuenerũt bonam præf. quia habita informatio a testibus, incipiunt a captura reali. idem Saly. in l. nullus. C. de exhib. reis, Fely. in cap. cum nõ ab homine. numero 11. ver. ficulo limita. 3. de iud. & in cap. quoniam frequẽter, col. 9. ver. sic. circa quintam. q. vt lit. nõ cõtestata, quod etiam videtur cõfirmare. d. præf. inoleuit ibi antequam incipiat cõstare a cõtrario sensu, & Pet. Rebuff. in com. men. const. Fran. tract. de liter. requis. num. 13. volu. 2. aut non extant indicia: & sic sibi de crimine non cõstat: tunc procedat opi. Bal. in d. l. cõsentaneum, vt eo casu nõ possit incipi a captura, nisi in casibus

supradi. & q. et nõ constito de crimine in dictis casibus, procedi possit ad capturam. sicque ibi intelligatur Bal. vide Par. in tract. syndi. in ver. sic. captura. num. 12. ver. sic. an potestas. & Hipp. d. singu. 93. & in præf. §. constate num. 5. ver. & scias, vbi idem & vterque videtur hanc distinct. sentire licet non ita clare, & Boer. in consuetu. bituri. de iurisdic. om. iud. §. 13. in ver. sic. item par la costume, & Marce. bon. in præf. inoleuit. num. 9. & seq. verum per dictam prag. inoleuit. ex eo, quia antequam cõstet: processum est ad capturam. deberet liberari sub cautione de se presentando, quia sic iudicium esset assecuratum per præsentum delinquentem: licet iudices non semper sentent dictam prag. sed quando eis videtur. & tunc tantum cum certi sunt, quod non possunt habere alia indicia, & ea quæ habent sunt satis debilia, & ¶ remota, & ita practuratur. ¶ Aduerte tamen, quod licet officiales possint a captura incipere. in primo casu. supra relato tamen secundum Bart. in dicta l. consentaneum. ad id cogi non possunt: nisi inquisiti essent contumaces: quoniam tunc si denegarent, tenerentur in syndicato, vt dicit post eum Par. in dicto tract. in ver. sic. captura. §. quia plerũque. in prin. & Pet. Foll. loco præallega. numero 2. & ideo dixi. in primo casu, quia in secundo casu, & quando incipitur a captura propter suspicionem inquisiti, qui si cõtaretur illico fugam arripere, tenerentur officiales capere, quia partis interest, per d. l. ait prætor. §. si debitorem, quod nota, quia Bar. & Par. nec etiam Foller, tangunt hunc passum. Salerni die 6. Maij. 1559. Prosper Caraita.

RITVS XL.

Tem, quod si procedatur per dictam Curiam contra aliquem, vel aliquam de aliquo crimine per accusationem, vel ex officio: quod constet de crimine contra eum, aut eam, & propterea carceri mancipent, facta publicatione in causa, quantuncunque al legetur per aduocatos dicti carcerati, seu carceratæ quod ipse carceratus, seu carcerata probauerit exceptiones suas propter quas probationes est a dicto carcere liberandus aut liberanda de iure, nullo modo ab eodem carcere liberantur, nisi facta prius conclusione in causa.

Nota ex hoc Rit. quod quotiescunque aliquis inquisitus ad querelam, vel ex officio carceratur, eo quia de crimine constat: licet datis defensionibus, & facta publicatione causæ dicatur apparere de sua innocentia: & quod propterea debeat sub fideiussoribus liberari; nihilominus talis liberatio fieri non debet, nisi facta conclusione in causa ipsa. cum quo videtur concordare, cap. Reg. item iustitiarij delatos, dispositio istius Rit. corrigi ius commune. in l. nullus. C. de exhiben. reis.

per quem tex. Cyn. ibi in 4. no. Bald. numero 2. & Saly. dicunt quod accusatus non debet detineri in carceribus vsque ad sententiam, sed statim, quod constat ipsum non esse culpabilem: potest relaxari, quod Alex. & Bald. ibi dicit seruari in pract. & Rom. singul. 496. incipien. accusatus, satis extollit & dicit singulare idem Ang. in tract. malefic. in vet. presente. numero 7. Hipp. in pract. §. attingam. numero 13. & 16. in singul. 381. licet reus criminis, & in reper. rubri. de fidei iusto, questio. 3. i. num. 219. Boer. in consuet. bituri. de iurisdic. omni. iudic. §. 14. in gl. j. & 2. & Cassa. in consuet. Burg. tit. des iustices rub. j. §. 5. numero 17. item corrigit etiam cap. Reg. ab illo inchoandum. per quod iuxta iuris communis dispositionem ordinatur, quod si publicatis a testationibus, constat de Innocentia inquisiti non expectata prolatione sententiae, debet carceratus liberari sub fidei iussoribus competentibus, vt ibi latius disponitur. Dicit tamen Caiens hic, quod post hunc Rit. si peruenit regia prag. incip. inoleuit. sub ritu. de cust. reorum, per quam sub generalitate verborum, videtur ordinari quod seruatur d. cap. ab illo inchoandum. dicens huiusmodi opi. esse Afflict. in constitutu. Reg. humanitate in 5. no. versiculo rursus quæro numero 24. dum ibi dicit hunc Rit. esse correctum. & ita refert Caiens: ego autem arbitror aduertendum, quod dicta prag. inoleuit, nullo modo hunc Rit. corrigit, nec dicto capitulo confirmat, solum enim emanauit ad corrigendum officialium excessus qui iuris ordine non seruato, nec qualitate personarum attempta, procedebant ad detinendum & carcerandum homines antequam de delicto inciperet constare, & ne verbum quidem dicit de deliberatione facienda, quando facta publicatione constat de innocentia, quia ad dictum capitulum non habuit respectum, nec etiam cogitationem. Matth. de Afflict. in dicta constitutio. non loquitur de hoc Rit. sed de seque. & dicit aduerte, ne erres, quia illi Rit. sunt cassati: nec dicit de quibus, sed solum loquutus fuerat de Rit. sequen. hanc meam opinionem concomitatur hodie na pract. quæ communitur & generaliter se habet, quod facta publicatione in causa, etiam quod de innocentia appareat; inquisitus non liberatur: nec etiam facta conclusione; quia in criminalibus non fit conclusio, vt dicit Neapoda. in opere. Ioan. Anto. de nigr. super cap. ab illo inchoandum. num. 34. per tex. in l. pactum inter hæredem. ff. de pac. verum dicitis testificatis, & transacto termino repulsa, & alijs terminis, sit citatio ad sententiam: & proceditur ad expeditionem causæ quatenus iuris fuerit, vt videtur sentire. d. c. Reg. Item iustitiarum delatos & ad confirmationem presentis Ritus dico tibi plus, quod cum euenisset in facto in quo ego vt aduocatus interueniebam in ciuitate Neap. fuerunt interrogati fere omnes aduocati qui vnanimiter dicebāt, quod nunquam viderunt obseruari dict. capitul. ab illo inchoandum. in tantum quod informatis iudicibus de meritis causæ tunc vertentis, & innocentia carcerati, non potui obtinere liberationem sub fidei iussoribus. huius etiam opin. circa intellectum. d. prag. pluries dixit esse eruditissimus Dominus Io. Nicolaus Carauita Frater meus, & quod illa prag. etiam si per capillos capiatur: non dicit hoc. Salerni die 7. Maij. 1559. Prosper Carauita.

Nem si accusetur aliquis, vel ex officio contra eum procedatur de aliquo crimine: statim quod constat per vnum testem contra eum de viuis, & persona alijs de fama publica, detinetur in talibus tamen in quibus ipsa Curia consuevit ponere ad torturam reum.

S V M M A R I V M.

- 1 *Constare de delicto debet, antequam quis detineatur.*
- 2 *Testis vnus de visu facit semiplenam probationem.*
- 3 *Indicium est minus quam semiplena probatio.*
- 4 *Probatio per famam semiplena est: & dicto vnus testis equiparatur.*
- 5 *Carceratio, & detentio a iudicis arbitrio dependent.*
- 6 *Constare de delicto per vnum testem, vel famam publicam dicitur: quo ad actum carcerandi.*
- 7 *Vnus testis de visu non facit indicium ad torturam.*
- 8 *Probatio per famam, quando & quibus concurrentibus, indicium faciat ad torturam.*
- 9 *Fama est deterior testis qui haberi possit.*
- 10 *Fama res fallax, & perniciosa.*
- 11 *Fama qualiter probetur remissive.*
- 12 *Pæna delicti est corporis afflictiua.*
- 13 *Casus quibus subijci aliquis possit. questionibus in regno sunt taxati.*
- 14 *Inquisitus offerens fidei iussores, quando detineri in carceribus non possit.*
- 15 *Practica, quando delicti pæna a lege, vel statuto expressa non est: sed arbitraria, non liberari inquisitos sub fidei iussoribus.*
- 16 *Iudex in arbitrarijs causis, alias pænas, quam imponi solitas, imponere non potest.*
- 17 *In carceribus quis an pro pecuniaria pæna detineri possit?*

Collige ex hoc Rit. breuiter quod in omni causa criminali, siue procedatur ex officio, siue ad querelam: statim quod constat de delicto, & persona per vnum testem de visu, alijs de fama publica: inquisitus detinetur, si tamen est talis causa in qua possit curia ponere ipsum ad torturam, & aduerte ibi. de visu, & persona, quod hic deficiunt verba, ideo debes supplere sic statim, quod constat per vnum testem de visu, de delicto, & persona: alias illa verba & persona, non recte sonarent, & ita supplendo, hic

est casus quod de delicto debet constare eo modo vt hic dicitur antequam quis detineatur, vt Caiens hic dicit, & est tex. in l. j. §. item illud, & ibi Bar. ff. ad Syll. & in l. fi. ff. de quaest. licet ipse hunc Rit. non pöderet ad hoc. sed tatum per dicta iura probet. Dispositio istius Rit. corrigit c. Regni ab illo inchoandum. in princ. vbi ordinabatur, qd non alias inquisitus detineretur quam si de delicto plenè constaret: t cum tamè vnus testis de visu non faciat nisi semiplenam probationem, vt dicit gl. in l. quisquis, & ibi etiã Bal. C. ad l. Iul. maies. & Brun. in tracta. de indi. in princ. num. 2. & vt dicit Cy. in quodam consilio què Brun. ibi refert, facit indicium tantum t quod est minus quam semiplena probatio. secundum Gl. in l. cum probat. ff. de probatio. t & probatio quæ fit per famam: similiter solum semiplenam probationem faciat, vt dicit Gandi. in tit. de quaestio. num. 39. versic. sed de vno quæro, per tex. in c. cum desideres. de senten. excomm. & dicto vnus testis æquiparetur secundum eum, quem etiam refert, & sequitur Bru. in d. tract. §. circa tertium. num. 32. & licet Afflict. in constitutu. Reg. humanitate. 5. no. num. 24. ver. rursus quæro. dicat hunc Rit. esse cassatum, taliter quod iudex qui ipsum seruare t teneretur in syndacatu, & quod ipse in magna Curia: cum esset iudex practicanus contrarium; quia nūquam detinebatur quis ex indicijs oblata fidei iussione, at tamen iste Rit. est in viridi obseruantia, & quandoque ex minoribus indicijs carcerantur, & detinentur inquisiti: etiam si offerat fidei iussiones, prout iudici attendit qualitate causæ, & personæ, melius visum fuerit, adeo quod hodie in regno nedum seruatur iste Rit. verũ etiam & plus quam ipse ordinet: t in tantum qd carceratio, & detentio in iudicium arbitrio consistunt absq; dubio secundum dispositionem iuris communis, vt dicunt Bar. Bal. Pau. de Cast. & Alex. in l. neq; impuberes. §. 2. ff. de in ius voc. Bar. in l. cõsentaneum. C. quomodo, & quando iudex. Ang. in §. audiãt. in auth. de defenso. ciuita. Io. Fab. in auth. sed nouo iure. C. de custo. reo. Pau. de Cast. satis pulchre cõl. 326. in nouis. Boer. in consue. bit. de iurisd. om. iud. §. 14. gl. 2. Cass. qui dicit apud eos id seruari in consue. burg. tit. des ruitices rubr. j. §. 5. num. 171. & Gramma. conf. 55. nu. 6. & sic sumus in terminis eiusdem Afflict. ibid. dicentis quod iste Rit. eatenus esset seruandus quatenus post Reginam Ioannam secundam, probaretur fuisse obseruatum ex consuetudine, sed licet ipse dicat hunc Rit. fuisse cassatum: ego non video vbi cassetur, & si ita esset (vt asseritur) non esset in corpore istorum Rituum, propter quod vltra pract. hodie nam quæ ipsum seruatur, tene hunc Rit. & eius dispositionem serua maxime tu qui es iudex inferior, & non habes ita largas habenas carcerandi cum minoribus iudicijs, quàm hic dicitur, sicut habet Magna Curia, & regie prouinciales audientia quæ excedunt ipsum multoties.

¶ No. primo ibi statim qd constat, qd dicitur constare de delicto, vbi est vnus testis, aut fama publica qd intellige, quo ad hunc actum carcerandi, non autè prouinciandi per tex. & quæ ibi nota. in c. significauerunt. de testi. vt inquit Pet. piccolus. in d. c. ab illo inchoandum num. 13. in opere Bar. de Capua. & Afflict. in constitutione humanitate. in 5. no. ver. item quæro, num. 23. quia ad finem pronuntiandi, non alijs constare dicit: nisi fuerit examinatus citata parte, secundum Bar. in l. maritus. ff. de quaest. in l. fi. in fi. eo. tit. Ang. in repe. l. si vacantia. col. pen. in prin. ver. item quæro in causa. C. de bon. vac. lib. 10. & Saly. in l. fi. C. de quaestio. & Afflict. in d. const. humanitate. in 5. no. versic. item quæro vtrum num. 20.

¶ Nota secundo ex isto Rit. qd vbiq; adest minus

indicium, quam sufficiens ad torturam, ibi iudex potest procedere ad carcerationem, & detentionem inquisiti, probatur hoc t quia dictum vnus testis de visu non facit indicium ad torturam: nisi fit omni exceptione maior, vt dicit Bar. in l. maritus. ff. de quaest. l. fi. C. fa. hercif. & l. ad monedi, vbi etiam Bal. ff. de iurei. & Afflict. in const. humanitate. nu. 21. ver. quæro pro declaratione. Et dummodo alia circumstantia non resistant secundum Bald. in l. 2. C. quorum appellatio. post Io. And. in c. cum in contemplatione. de reg. iu. in 6. in nouel. & Bru. in d. tract. in prin. num. 3. t item quia probatio quæ fit per famam: quæuis dicatur facere indicium ad torturam, per Gand. in tract. malefic. in tit. de quaestio. num. 39. ver. sed de vno quæro: vbi dicit quod ita seruatur communitè afflores; tamen veteri opinio est in contrarium: secundum Bru. in præalleg. tract. §. circa tertium. ver. an fama. num. 32. & tunc tantum procedit, quando cum fama iungentur alia indicia secundum Bar. to. in l. fi. ff. de quaestio. & in l. de minore. §. tormenta. eodem titulo. & Areti. in tracta. malefic. in versic. fama publica, versic. & an fama. vbi August. ipsemet sequens, ait quod si ipse esset affessor non poneret aliquem in tormentis ex sola fama, nisi esset satis vehementer, vt tenet Bald. in cap. j. §. iniuria. de pace iuram. firm. & Brun. in loco præalleg. quod ego etiam sequor; t quia fama est deterior testis qui haberi potest, vt inquit Afflict. in d. constitutu. humanitate. 5. no. ta. versic. item quæro. in fine. num. 20. eadem quæ facile oritur, cum ad dictum vnus, plurimorum sequatur multitudo. cap. cum in iuuentute. de purg. 10 can. t & ideo dicitur esse res fallax, & perniciosa argum. l. pecunienus. ff. de hære. inst. l. decurionum. C. de pœnis. & l. iustissimos. ibi nec ad libertatem. C. de offic. recto. prou. & latius Gandi. supra num. 39. in prin. & nihilominus iste Ritus quando expressit de vno teste, non dixit quod fit omni exceptione maior, & quando dixit de fama, loquutus est absolute, nõ dicendo, iuncta cum alijs indicijs, propter quod remanet absque dubio conclusio clara, quam postui in principio istius nota. quamuis Afflict. in præallegata, constitutu. humanitate in 5. no. ver. rursus, num. 24. videatur hunc Ritum allegare quod per indicia sufficientia ad torturam potest quis detineri, quasi veller sentire, quod tunc demum procederet iste Ritus, quando dictum vnus testis, aut fama esset sufficiens ad torturam, sed caue ita intelligere, quia Afflict. nõ figit pedes in hoc, & perfunctorie loquitur, maxime quia de maiori præiudicio tractatur, quando est procedendum ad torturam, quam quando ad detinendum, propter quod merito tunc vnus testis, aut sola fama non sufficeret, & ita teneas quod nota ad intellectum istius Ritus, quia non fuit hucusque tactum, quamuis raro contingat, dicta indicia sola reperiri, sed semper iuncta cum alijs. Aduerte tamen quis Afflict. in d. const. versic. item quæro num. 20. in 5. no. videtur firmare quod ex sola fama non potest quis detineri: circa quod Caiens hic dicit quod fuit immemor huius Ritus, quod æquidem non est verum, quia Afflict. postmodum ibid. nu. 24. citat hunc Ritum, & ideo dicendum est quod ipse loquitur circumscripito isto nostro Ritu, eo quia dicit ipsum esse cassatum, & non seruari vt supra latius diximus. t Qualiter tamen probetur fama, vide plenè per Caiens, hic.

¶ Secundo No. ibi in talibus tamen, quod tunc demum procedi potest ad detentionem inquisiti ex indicijs supradictis, & in hoc tex. positus, cum tractatur de causa in qua possit inquisitus torqueri, vt etiam scribit Gramma. (hunc Ritum allegando) in consilio crimina. 35. num. 55. & Decisi. 60. in fi. & ante

ante hunc Rit. voluit Bald. in l. si quis post. vbi etiam Imol. ff. de testa. & referendo sequitur Cassa. in consue. burgun. tit. de iustices, rubr. j. §. j. numero 167.

12 Item cum pœna delicti est corporis afflictiva, licet pro eo non veniat inquisitus torquendus, vt dicitur Bal. & Imo. in d. l. si quis post. idem Bald. in l. nullus, nu. 3. ver. in ea. Gl. C. de exhiben. reis. Bar. & alij. in l. j. ff. de custo. reo. Ang. in tract. malefic. in ver. fama publica. ver. decimo quæro, & ver. seq. & Hipp. in pract. §. attingam, in princ. num. 5. etiam si talis pœna personalis non esset determinata à lege, sed arbitraria etiam tamen ex consuetudine imponi soleat secundum Bal. in d. l. nullus, quia ea consuetudo fore esset attendenda per no. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui no. infa. §. Sed cum in Regno taxati sint casus in quibus potest quis subijci quæstionibus, & hi sint vbi quis venit puniendus pœna mortis naturalis, ciuili, vel abscissionis membri, aut alia pœna quæ sit vltra relegationem, vt patet ex c. reg. torment. ra. & c. si iustè quis. in princ. ex Pari. in tract. syndica. in verfic. tortura. §. an causa pecuniaria. Gramm. vo. 15. num. 12. & consilio 16. num. 14. & Maran. in sua pract. parte 4. dist. 2. num. 2. videretur dici posse, quod non potest dari casus (vt dicebant Bald. & præalleg. Doct.) in quo veniat quis puniendus pœna corporis afflictiva, & non veniat torquendus, sed non est verum, quia pœna fastigationis est corporis afflictiva (vt clarum est,) & tamen in delicto vbi ea pœna cadit solummodo, non habet locum tortura, vt patet ex dictis cap. Regni, & latius Maran. in loco præ-

14 allega. numero 5. & 6. Et ex hoc nota, & prædictis omnibus sequitur, quod vbi in delicto venit imponenda solum pœna relegationis, quia sic ordinat lex, vel statutum: inquisitus offerens fideiussores, non debet detineri in carceribus, vt etiam scribit Afflic. in constit. Reg. humanitate, versiculo item quæro. numero 23. Practicatur tamen in Magna Curia, & Regia audientia, principatus citra, & Basilicatæ, in talibus casibus non liberare inquisitum per totum ad sui libitum, sed per ciuitatem, vel palatium, & quandoque per totum, cum cautione de se presentando, tempore publicationis causæ, absque aliqua requisitione, iuxta qualitatem causæ & personæ, quia vt dicit Ang. in l. 2. C. de exhiben. reis. Gandi, qui de hoc pulchre tractat. in tit. quid sit agendum reo presente. num. 5. versic. sed quod dicitur, & Afflic. in dicta constit. versic. item quæro. num. 20. arbitrarius est iudici modus liberandi sub fideiussoribus inquisitum, attendita qualitate suæ personæ, & delicti, & licet in hoc Regno habeamus constit. humanitate, latius prouidentem super liberatione sub fideiussoribus inquisitorum, tamen Magna Curia Audientia Regia, & alia curia parum seruant ipsam, sed solum hunc Ritum, (modo tamen quo dixi) & hodie per nouissimas prag. Illustrissimi Domini Ducis de

* Alcala huius Regni Viceregis * prag. 8. incip. procura. §. item voglia mo. lo j. de offic. magist. iusti. etiam vbi venit imponenda solum pœna relegationis non est permessa liberatio inquisiti sub fideiussoribus, neque per palatium curia, neque per aliam partem nisi si ex causa toto tribunali visa, vt ibi disponitur. Ad uerte tamē ad id quod seruatur in Magna Curia, & Regijs Audientijs prouinciarum, quoniam vbi cuncta que pœna delicti non est expresse determinata à lege, vel statuto, sed arbitraria, non liberant inquisitos sub fideiussoribus, vt tradit Gramma. consilio crimina. 55. numero 7. licet Doctrina quas allegat, id non probant, & obseruatur istud etiam si certum esset ex communi obseruantia non esse imponendam pœnam vltra relegationem, sed infra mouentur, credo in vtraque pract. autoritate. Glor. in §. in

summa. insti. de iniur. quæ vult, quod iudex in arbitrarijs, potest pœnam imponere, etiam ad mortem licet Doct. communiter non recipiant illam Gloss. dici possit, quod hoc vltimum est male factum, 16 quia iudex in arbitrarijs non potest alias pœnas imponere, quæ imponi solitas, vt dicit tex. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de infa. & Afflic. in proprijs terminis in dicta constit. humanitate. versic. quæro de aliquibus. numero 22. in si. sed seruatur, vt dixi per dicta. Glo. quia nulla causa potest esse in principio omnino certa de pœna imponenda. pro quo vide omnino, quæ scribit Anch. consilio 272. plene, & subtiliter. numero j. & 2. & Aymo. post ipsum consilio 224. numero 3. & quæ dico latius infra. in Rit. 68. in si. 2. no. vbi quod quando sumus in delicto in quo pœna est arbitraria, iudicatur tanquam delictum in quo esset pœna personalis imponenda, donec fuerit per iudicem arbitrata, quod manda memorie quia alibi non reperies.

17 Quæro nūquid est dare casum in quo pœna non sit personalis, sed pecuniaria, & in eo possit quis detineri in carceribus. Bald. in d. l. si quis post. & in d. l. nullus, & latius Hipp. in d. §. attingam. num. 3. cum seque. & Gram. d. cons. nu. 8. dicunt quod sic, & præ alijs Bal. & Hipp. ponunt duos, vnum quando ipse quis confitetur delictum in quo pœna est pecuniaria, per l. si confessus. ff. de cust. reorū. Aliū quando in fraganti repertus est, & idem Augusti. post Ange. in tracta. malefic. in ver. fama publica in additio. mag. incip. tu autem. Salerni die 8. Maij. 559. Prosper Caraita.

RITVS XLII.

Tem, quod seruientes, vel notarij curia qui capiunt aliquem de mandato ipsius Curia, vel alia quancunq; examinationem, vel exequutionem faciunt, nihil recipiant a captiuo, vel alio, contra quem exequutionem ipsam faciunt, sub pœna exigenda ab eis per dictam curiam arbitrio ipsius curia.

S V M M A R I V M.

- 1 *Exempla non restringunt regulam.*
- 2 *Aduerbiū, ut diuersimode in iure exponitur.*
- 3 *Alguzerios pro suo salario exequi posse. num sit de iure.*

Nota ex hoc Ritū, quod notarij curia, quos actuarios appellamus, quotiescūque aliquid faciunt de mandato ipsius Curia: puta, capiēdo aliquem vel examinando, aut exequendo, non debent aliquid recipere à captiuo, quem capiunt, vel illo contra quem exequuntur, & licet Ritus exemplificet in notarijs, tamen loquitur, & procedit in omnibus seruientibus ipsius curia, quia exempla non restringunt regulam, & probat text. in §. haftenus, vbi no. Doct.

Doct. insti. de grad. Affinita. & Corne. consilio 88. de subscriptione. in litera, a, & cons. 195. circa in litera, c, vol. 3. vel dici potest, quod procedat solum in notarijs, siue actuarijs curiarum. & quod illud aduerbium, vel, non ponatur hic exemplificatiue, sed restrictiue, quemadmodum ponitur in l. j. in prin. iuncta Gl. in ver. hac lege. ff. ad l. Falcid. licet alias habeat expositiones tale aduerbium, vt scribit latius Bald. in sua pract. in tit. de sign. verb. fol. 2. tene quamuis ex istis duabus expositionibus. Tenendo tamen primam, quæ est, quod Ritus loquatur in omnibus seruientibus tam notarijs, quam alijs: dico quod quo ad examinationem faciendam per actuarios bene seruatur iste Ritus: quia eorum salaria recipiunt a parte ad cuius instantiam examināt, & quoad exequutionem, vel capturam similiter seruatur Ritus, eo quia non nisi ad instantiam fisci vadunt ad hoc, quo casu fisco competit eis soluere, & ad instantiam partium non videntur accedere actuarios, in alijs seruientibus qui accedunt ad capiendum aliquem, vel exequendum pro debito, Rit. non seruatur, immo in eisdem literis exequutionibus cum quibus exequuntur, dicitur, nec non exequamini pro vestro iusto, & competenti salario quia etiam de iure est quod Alguzerij pro eorum salario possint exequi in bonis rei, vt scribit Io. Fab. in §. quadrupli. per illum tex. insti. de actio. dicens, quod in aliquibus locis seruatur, & in aliquibus non, quia videtur contra rationem, & quamuis Ial. in eod. §. dicat contrarium, & quod ille tex. hoc non probat, ipsumque sequatur Cassad. in consue. Burgun. rub. de iustices. §. 7. in gl. de simple. reccous. numero 44. fol. 78. tamen in hoc Regno seruatur, vt dixi, & iuxta opi. Ioan. Fab. Salerni die 9. Maij. 1559. Prosper Caraita.

RITVS XLIII.

Tem, quod carcerarius nihil recipiat a carceratis non pernoctantibus, & si pernoctauerint: recipiant grana tredecim, quanto tempore steterint in carcere, prout cauetur in capitulis Regni.

S V M M A R I V M.

- 1 *Carcerarius à captiuo in carceribus non pernoctante, nil exigere potest.*
- 2 *Et quid a pernoctante.*
- 3 *Carcerarij plus debito à carceratis exigentes, incurrunt in pœnam dupli.*
- 4 *Carceratus pro fiscali debito, quando liberatur, nil soluit.*
- 5 *Nec qui inderbite captus, & absque probationibus liberatur.*
- 6 *Carcerarius sine in scriptis licentia habita ab officiali, carceratum non liberat. Practica super tali licentia. ibidem.*

- 7 *Præuilegium, & consuetudo parificatur.*
- 8 *Carcerarius commentariensis etiam appellatur. Et quare sic dicitur.*

Nota primo ex hoc Ritū, quod carcerarius non potest aliquid exigere à captiuo, qui in carceribus non pernoctauit, & in hoc concordat alius Rit. infra 303. vbi eadem verba habes, item cost. Reg. Castellani. cap. Reg. magistro iustitiario. Regia. prag. quæ incip. constitutionem, sub tit. de carcerarijs, quæ omnia allegat Io. Ant. de Nig. in c. Reg. Castellanos. vers. quæro nunquid. num. 44. & in super capitulum Ebolitanum. num. 4. * & quod nouiter dispositum est in reformationibus magnæ curia. prag. 33. §. item che detti carcerieri. de off. mag. iusti. & quamuis Afflic. in d. const. in j. no. dicat quod dictum capitulum magistro iustitiario corrigat illam constit. ipsumque sequatur Pet. Foll. in fragmen. post pract. crimina. de reorum custo. num. 162. id minime verum est eorum pace, quia dictum capitulum concordat. Bene tamen verum est: quod illa constit. corrigatur per capitulum Reg. Castellani, vbi prohibetur aliquid recipi à captiuo, qui liberatur, post quod emanauit. d. c. magistro iustitiario, qui cum constit. concordat dixi, & forte Afflic. hoc capit. Castellani voluit allegare.

Secundo No. quod vbi carceratus pernoctauit: potest ab eo carcerarius exigere quocunque tempore steterit: grana tredecim, pro vt cauetur in cap. Reg. & ista verba, prout cauetur, non intelligas circa precium: quia in nullo cap. taxatur grana. 13. sed intellige circa id quod dixerat, quod quocunque tempore steterit: non nisi vnicam solutionem facit, vt dicit d. cap. magistro iustitiario. Iste Rit. quo ad precium corrigatur. Per d. Rit. 303. vbi vnus tarenus taxatur. Sed quia dicit etiam ille Rit. iuxta formam capit. Regni cum in nullo. capit. taxetur vnus tarenus sed tantum dimidium, vt dicit d. capitulum magistro iustitiario, illa verba, iuxta formam cap. referam: vt hic dixi, ad id quod dixerat, quocunque tempore: in patria mea aliter obseruatur: nam pro vna nocte soluntur tantum grana quinque, si postmodum vltra pernoctauerit carceratus, etiam si per mille annos: non soluit nisi grana septem cum dimidio. In Magna curia, vt dicit Afflic. in præalleg. constit. numero 2. & Io. Ant. de Nig. in d. c. Regni Castellanos. versic. quæro nunquid num. 44. seruatur iste Rit. & solum grana tresdecim exiguntur pro regio fisco, verum secundum eund. Afflic. Regia curia solet vendere talem prouentum imperpetuum, vel ad tempus, & ordinat custodem carcerum cum potestate substituendi, ita quod ipse teneatur de culpis, & fraudibus substitutorum, vt dicit de hoc vidisse præuilegium Regis Ferdinandi Primi, quamuis hodie per nouel. prag. Car. 5. Imperatoris, ite volumus sub tit. de carcerarijs & carceribus, prohibitum sit carceres ipsius magnæ curia affectari, vt ibi dico latius. Dispositio istius Rit. quo ad primum nota est in viridi obseruantia: licet viderim quandoque aliter fieri, & à non pernoctantibus exigi. quo vero ad secundum nota est circa pretium aliter seruatur: nam in magna curia. si carceratus capitur intus ciuitatem Neapolis. soluit grana decem & viginti denarios sicuti ordinat pandecta Magnæ curia Vicaria nouiter impressa inter prag. Illustrissimi Ducis de Alcala * d. prag. 33. §. item che li custodi. de officio magist. iusti. & sic vltra grana tresdecim duos denarios: si vero capitur extra ciuitatem: soluit duos carlenos, & viginti denarios: & sic vltra Rit. præalleg. 303. viginti denarios: in Regijs Audientijs omnes soluunt indistincte duos

duos carlenos, & viginti denarios in alijs curijs dixerunt modo, prout in vnaquaque reperitur fuisse seruatum quod si carcerarij ultra exegerint per d. cōstit. & c. Reg. Magistro iustuario, tenentur pœna dupli. Limita hunc Rit. & præfata quæ diximus non procedere in carcerato pro debito fiscalis. is enim cum liberatur, non soluit aliquid vt dicit Afflic. in d. constit. in 2. nota. in fi. per cap. Reg. item collectoribus, quod inuenire non potui, sed verum est, & seruat hodie alijs pœna quadrupli puniretur Castellanus, aut carcerarius. Secundo limita, non procedere in capto qui capi non debebat, & postmodum absque probationibus liberatur. Et adde ad hunc Rit. quod carcerarius, quando liberat carceratum, non potest id facere sine licentia scripta ab ipso officiali, qui cum detinebat, vt dicit Pau. de Cas. in l. neque impubes. §. j. ff. de in ius vocan. quod hodie est in vitio obseruancia in Magna Curia: & etiam à patico tempore in Regia Audientia principatus citra. Et ideo actuarij quando quis est liberandus: scribunt schedulam, in qua dicunt carcerario quod talem liberet: & demum iudex in ea ponit manum, & sic carceratus liberat carceratum & schedula remanet penes ipsum.

¶ Quæro iuxta prædicta, quis erit iste carcerarius, de quo loquitur iste Rit. quod possit exigere à carceratis quod diximus, nunquid officialis poterit hoc exigere? Afflic. in d. constit. in j. no. videtur dicere, quod Castellanus erit carcerarius, qui exiger: dicens quod officialibus non competit ista exactio, cū sit eis prohibita per d. cap. magistro iustuario, & ideo monet eos quod cum sint salariati, abstineant à talibus, & ipsum videtur sequi Pet. Folle. in pract. in frag. tit. de reorum custodia. num. 162. Breuiter aduerte, quod d. cap. magistro iustuario non prohibet officialibus exigere à carceratis; sed exigere ultra dimidium taxatum, adeo quod si non exigit ultra: licite possunt facere de quo non est modo aliquo dubitandum in d. c. & propterea non est opus dicere, vt dicit Afflic. quod tunc tantum officiales possunt exigere istud ius: cum de hoc habet priuilegium quod aut id quod est loco priuilegij, vt consuetudo, cuius non extat memoria in contrarium. l. j. §. denique. ff. de aqua plu. arc. cum ipsi non reperiuntur prohibiti, immo permissum expresse in d. c. quod ipse allegat, verū quia de hoc quotidie nascuntur quaestiones inter officiales, & Castellanos aut alios, qui habet ex priuilegio & concessione hoc emolumentum exigendi ius carceris: & officiales ipsi non mittunt carceratos in castro, vel loco solito, sed faciunt in eorum domibus locum carceris, in fraudem Castellanos, vel eorum ad quos hoc spectat, arbitror spectandum priuilegium, nec non consuetudinem quibus stantibus, in fauorem Castellani, vel alterius, bene fateor quod officiales male faciunt, exigendo ius carceris à carceratis, & propterea teneri debent ad simpli restitutionem in syndicatu, non pœna dupli. vt Afflic. ibi dicit, quia illa pœna dupli statuta per const. Castellani, & d. c. magistro iustuario locum habet quando exigeretur ultra vnum carlenum ibidem taxatum, & stabilitum, non autem in casu de quo agitur. Hinc est quod in patria mea vbi adest castrum, & carcerantur homines, quotiescunque detinetur aliquis pro debito pecuniario, non mittitur illuc, sed arretatur in domo officialis, cui postea soluitur ius carceris cum liberatur, quia sic cauetur in capitulis ipsius in 2. c. sicque obseruatum extitit semper, & seruari video in nonnullis alijs terris, cum si capitulum & consuetudo deficerent, secus esset dicendum per præfata. Et adde quod carcerarius alio vocabulo appellatur commentariensis. l. ad commentariensem. C. de cust. reo.

dictus commentariensis a commentario, loco vbi carcerati retinentur, vt dicit gl. in l. abesse. in fi. ff. ex quibus cau. maio. vel secundum Cattell. Cort. in memo. in vers. commentariensis, commentariensis dicitur qui in commentarium, seu librum custodiae referebat, vt sic nomen consequatur a scribendis commentarijs, quod quidem dicit plus sibi placere. Salerni die 12. Maij. §. 59. Prosper Carauita.

RITVS XLIIII.

Tem seruat ipsa curia quæ quando liberatur aliquis per curiam aliquo die feriato, ita quod curia regilla die non possit: tunc si ille liberandus debet, iterum venire ad curiam, quia fideiussio tali die recipi non potest: tenetur iste modus, videlicet, quod Regens personaliter assignat per clamidem liberandum aliquibus, vel alicui pro captiuo, & ille promittit primo die iuridico eum præsentare in curia ad certam pœnam arbitrio Regentis, puta, centum vnciarum, & de hac assignatione cum ista pœna specificata, vel maiori, vel minori secundum delicti quantitatem, fit publicum instrumentum inter dominum Regentem, tanquam officialem, & personam publicam stipulantem nomine, & pro parte dictæ curiæ & illum cui dicitur captiuus assignatur ex alia; & deinde ille cui assignatur captiuus venit primo die iuridico, & obligat se voluntariè præsentare dictum captiuum ipsi curiæ si & quoties fuerit per ipsam Curiam requisitus.

S V M M A R I V M.

- 1 Actus iudiciarius die feriato prohibetur.
- 2 Actus voluntarius per publicam personam, etiam diebus feriat is permittitur.
- 3 Clavis pro veste accipitur.
- 4 Actus præcedere, formaque sequi debet.
- 5 Forma ommissa, actus sequens est nullus.
- 6 Actus contra iuris dispositionem, quod sit nullus: quomodo intelligendum.
- 7 Non entium, nulla sunt qualitates.
- 8 Absenti consignare, vendere, locare, & stipulari possumus etiam.

- 9 Promittens aliquem in iudicio sistere ob criminalem causam, nunquid certam pœnam promittere cogatur.
- 10 Quales fideiussores, qui ad præsentandum inquisitum præstantur: esse debeant.
- 11 Clausula, toties quoties, importat ut etiam post binam præsentationem; & post sententiam quis præsentare teneatur: & quando.
- 12 Instantia perempta quoad reum, quoad fideiussorem perempta etiam dicitur.
- 13 Practica quando quis per clamidem recipiens carceratum, promittens quod eum præsentare, non præsentat: ad pœna executionem qualiter procedendum.

Voniam multoties contigebat, prout fæpissime quotidie euenit; quod liberantur carcerati præfata fideiussione de statuto iuri in forma, talisquæ fideiussio die feriato capi non potest per actuarium

curiæ tanquam actus iudiciarius qui tali die prohibetur ex l. fi. C. de fer. ne duorum alterum sequere tur, vel die feriato nulliter fideiussiones recipi, aut liberatione carcerati supersederi, inuenta fuit practica, quæ in hoc Rit. ponitur vt Regens, & sic omnes alij officiales Regni capiant carceratum liberandum, & per clamidem, seu vestem consignent illis qui pro vellent fideiubere, si dies esset iuridicus: qui in seipsum carceratum recipiunt, & eundem primo die iuridico sub pœna præsentare promittunt eidem officiali, qui eum consignauit, & de hac assignatione, & promissione recipientis illum carceratum, conficitur actus, seu instrumentum publicum cum iudice, & testibus per ipsum actuarium tanquam notarium: & postmodum primo die iuridico præsentat illum officiali, & penes acta per eundem actuarium capitur fideiussio in forma, de ipsum præsentando, toties, quoties, vt in hoc Rit. dicitur, & idem in alio infra Rit. 162. quod bene nota, quia est in obseruantia in omnibus curijs Regni. Ratio validitatis istius consignationis est, quia non actus iudiciarius reputatur, sed voluntarius initus inter illos recipientes, & officialem consignantem, per personam publicam rogatus, & stipularus qui etiam diebus feriat is à iure permittitur. l. actus. & d. l. fin. C. de fer. & quod clavis pro veste accipitur vide tex. in l. 3. C. de militar. veste. lib. 12. & ibi Luc. de Pen. vbi eius significationem ponendo, dicit quod est breuis vestis, quæ ex vna parte tantum induitur, quod non caret forte ministerio in hoc Rit. de clamide mentionem faciente, & vt credo importat, quod non per pallium consignetur carceratus, sed per clamidem, id est illam vestem qua homo induitur: quia per pallium non potest dici ita consignatus (cum possit illud dimittere) sicuti per clamidem, qua est indutus, credo tamen quod idem esset, & quod iste Rit. non vsus est hoc vocabulo cum hoc ministerio, communisquæ pract. nos docet, quod etiam per pallium consignatur.

¶ Nota primo ibi Regens personaliter, quod licet fideiussiones penes acta curiæ capi possint, etiam absente officiali ipsius: vt dicit Rit. 161. item quælibet, tamē consignationes per clamidem iuxta modum præsentis Rit. non nisi in ipsius officialis præsentia fieri possunt, per dicta verba, vt inquit Pet. Folle. in frag. post præc. tit. de fideiussor. num. 272. Ex quo sequitur secundum eum, quod si aliter fieret absente officiali, non valeret consignatio facta, mouetur ipse

se quia iste Rit. vt requirere, quod consignatio per clamidem præcedat. & sic videtur ordinē statuisse, vt ea præcedat, & actus sequatur, & ex consequenti formam per ea quæ no. Bal. in l. j. num. 7. ver. ex hoc dicto. C. ne lice. in vna eademque causa, & post cum Fel. in c. cum dilecta. col. 9. ver. 6. signum. extra de rescrip. quæ forma ommissa, actus qui postea sequitur: esset nullus, l. cum hi. §. si prætor. ff. de tranfact. Bal. in l. creditor. C. de fideiussor. Afflic. in consuetu. Regni. capitaneorum in 7. no. & latè per me in prag. * per excellentē. §. 17. & acta non teneant numero 24. de Senat. Consul. Mace. licet ipse nihil de prædictis alleget. Nec obstat, quod iste Ritus non procedit ultra annullando actum, quoniam ratione omissionis formæ, actus non valebit: allegat pro hoc Alex. cons. 24. num. 3. volum. 4. & ita ipse residet: ego autem in hoc passu aduerendum, & distinguendum puto: quod aut vult dicere consignationem per clamidem factam, absente officiali esse nullam, tanquam receptam contra dispositionem istius Rit. per l. non dubium. C. de legi. & tunc dico id minime dici posse, quia tunc actus factus contra. l. vel statutum est nullus, cū lex, aut statutum prohibitive loquitur, quod tale quid non fiat: secus quando non prohibitive, sed tantum simpliciter mandat aliquid fieri certo modo, quoniam tunc actus factus aliter, non erit nullus nisi in lege, vel statuto esset clausula annullatiua, vt dicunt Bal. & Salic. in l. statutis. C. de sent. ex breui. recita Alex. d. cons. 24. & ego latius in d. prag. §. 15. fuit de ordine. num. 1. sed quia iste Rit. non loquitur prohibitive, sed tantum quod certum quid certo modo fieri debeat: nec habet clausulam annullatiua, sequitur indubitare, quod actus aliter factus non poterit dici nullus, & consilium Alex. quod ipse allegat, non pro, sed contra eum facit, vt cuique recte inueni pater aperte, immo (ni fallor) vt quod in hac q. præsupposita isto Rit. sumus in proprijs terminis Alex. in d. cons. num. 3. vbi actum non esse nullum manifeste cōcludit. Aut vult dicere consignationem nullam, respectu omissionis formæ, & tunc negatur præsuppositum: quod iste Rit. pro forma requirit præsentiam officialis: quamuis enim dicat, quod Regens personaliter consignare debet, tamen non propterea sequitur, quod requirit eius præsentiam pro forma, adeo quod si in eius absentia fiat carcerati receptio, actuario, seu notario stipulante promissionem de eo præsentando, nomine officialis absentis, non valeat, nec vltimū verbū de hoc in Rit. & ideo præsupposito corrūte cessant, quæ ad eius consequentiam allegantur, & supradicta sunt. Argumentatio quam Foll. facit, pro cedit quo ad præcedentiam consignationis: debet enim præcedere consignatio, & postmodum de ea, fieri instrumentum publicum vt Rit. videtur dicere, quo casu bene fateor, quod videtur ordo stabilitus, & ex consequenti forma, vt ea consignatio præcedat & actus rogationis instrumenti sequatur: alias non valeret actus per prædicta nec notarius possit de ipsa consignatione non facta, gerere actum publicum: quod cum non entium nulla sint qualitates, (nisi illi qui promitterent præsentare, & in se ipsos reciperent, renunciarent huic exceptioni carcerati non traditi.) Vnde non sequitur argumentum, consignatio per clamidem debet præcedere instrumentum, & rogationem, ergo præsentia officialis est etiam requirita, quod præcedat quod cum & ab alio consignari possit, & ipsius præsentatio absenti promitti, & ipsi notario publico pro eo stipulanti, vt quotidie fit de alijs contractibus, & rebus, cum quis absenti locat, vel vendit, aut alium contractum facit, & notarius pro eo stipulatur: quod potest, vt dicit Bar. in l. stipulatio. ista §. si stipuler. col. 3. versic. 3. fallit. ff. de verb. oblig. per l. j. §. exige-

re. ff. de magistra. conuenit. & l. non aliter. ff. de ad-
 ptio. idem Bal. in l. nec ci. §. eorum. versic. quæro nū-
 quid tabellio. ff. de adptio. & in d. l. nō aliter. vbi di-
 citur ita de facto, & consuetudine seruari. Corn. conf.
 50. vol. 3. videtur in hac consultatione. vol. j. Deci. in
 l. nemo. §. nec paciscendo. ff. de reg. iu. post gl. in l. 2.
 §. publicum. vbi Bart. & Alex. post ipsum. ff. rem pu-
 pill. saluam fore. Ioan. Fab. inst. de fidei. §. si vero ali-
 quis. Afflict. Decisio. 135. in fi. & const. Reg. Baiulos.
 col. 10. versic. 10. & vltimo. Capici Deci. 78. in causa.
 Boeri. Decis. 172. num. 5. Guid. Pap. Deci. 49. & 222.
 alijq; quos in infinitum citat: Tiraquel. in tract. de
 const. limita. 3. c. num. 23. & iterum num. 45. & ideo
 indubitanter concludo in hoc casu, q̄ etiam si ab-
 sente officiali ab his qui vellent fideiubere, recipere-
 re per clamidem in eorum posse carceratus, & cor-
 ram ipso notario cōfiterentur illum presentialiter
 recepisse, promitterentq; ipsum presentare primo
 die iudico ipsi officiali absenti, & eodem notario
 pro eo stipulanti, bene valeret, per prefata, & multo
 magis si consignatio fieret per carcerarium, vel aliu
 nomine officialis, cui carcerario, seu alteri consignā-
 ti posset fieri promissio de presentando, nec non of-
 ficiali absenti, pro quo ipse notarius stipularetur, &
 ita seruatur, vt dicam etiam infra Rit. 162. vbi
 est idem Ritus. Vidit hæc scripta mea Dominus Pe-
 trus, & super hoc passu pluries locutus est mecum,
 adhuc manens in sua opin. quamuis videat pract.
 aliter se habere quam scripsit. ¶ Secundo No. ibi ad
 certam penam, & in fi. Rit. ibi ad dictam penam,
 quod fideiubens in causis criminalibus de presentan-
 do inquisitum, debet promittere certam penā,
 & ita communiter seruatur, pro quo tex. in l. 4. ff. de
 custo. reo. & ex hoc cessant Doct. alterationes in q.
 illa ¶ an promittens sistere aliquem in causa crimi-
 nali cogatur promittere certam penam in qua va-
 rii varia dixerunt, vt dicit Bar. in l. fi. ff. de prætor. si-
 pupla. & in l. 2. §. si. ff. qui latifid. cog. quamuis vtrubi-
 que ipsemet dicat cogendum esse propter consuetu-
 dinem iuxta. l. q̄ si nolit. c. qui assidua. ff. de edil. edi-
 10 cto. ¶ & quales debeant esse isti fideiussores. qui ad
 presentandum inquisitum presentantur vide Afflict.
 in const. humanitate. in 4. no. nu. 4. cum seq. & Cas-
 sa. in consue. Burgun. tit. des iustices. rub. j. §. 5. nu.
 171. & ad materia fideiussorum, quæ dico infra in
 11 Rit. 159. ¶ Tertio no. ibi toties, quoties, q̄ fideiuf-
 sores inquisitorum debent promittere presentare
 reum toties quoties fuerint requisiti, vt hic. & ista
 clausula toties quoties, secundum Alex. in d. l. si fini-
 ta. in prin. ff. de dam. infe. & const. 145. quoniam abū-
 de. vol. 2. importat vt teneantur semper presentare
 etiam vltra binam presentationem, & et post senten-
 tia, vt dicit Pet. de Raen. in suo alfa. in versic. fide-
 iussor. fol. 48. si tamen dictum fuit toties quoties, &
 quando cuncte, vt dicunt Ang. & Cæpo. in l. q̄ si no-
 lit. §. si quis ita. num. 6. ff. de edil. edicto. sed secundum
 Ang. in d. l. si finita. & in d. l. q̄ si nolit. §. si quis ita. &
 in lege secunda. §. qui sunt. ff. eodem. & Rom. conf.
 15. vltra binā presentationem. non tenentur: refert
 Afflict. decis. 130. num. 6. & in const. sæpe contingit.
 in 2. no. Cassa. in consue. Burg. tit. des iustices. rub. j. §.
 5. num. 171. & Pet. foll. infrag. tit. de fideiuf. nu. 261.
 q̄ tamen intelligi debet superuenientibus nouis iu-
 dicis post primam liberationem secutam factis de-
 fensionibus, alias si noua non superuenirent, requi-
 ri non possent: vt dicunt Bart. & Alex. in l. pen. ff. de
 quæstio. nisi non factis defensionibus fuissent libe-
 rati: vt satis pulchre concludit Dyn. conf. 39. & Pet.
 Foll. in præalleg. loc. num. 252. Item debet intelligi
 12 dum modo duret instantia ¶ alias ea perempta quo
 ad reum, esset et perempta quo ad fideiussores, vt di-

cit Bar. in l. cum lite mortua. ff. iud. sol. Imo. in conf.
 47. in casu præmissio, & late Afflict. vbi disputat ad
 plenum in d. const. sæpe cōtingit. 2. no. num. 4. Item
 debet intelligi dnm modo ab eodem iudice vocetur
 ad presentandum non a diuerso alterius tribunalis,
 vt dicit Gl. in auth. de his qui ingr. ad appell. in prin.
 Bart. in l. cum apud. ff. iudica. sol. & Rom. conf. 468.
 13 In casu proposito. ¶ Quæro pone quod illi qui per
 clamidem receperunt carceratum, & promiserunt
 primo die presentare, non presentāt, quomodo iudex
 se habebit circa penam: dic breuiter quādo ef-
 fer fideiussio capta pœnes acta: res non haberet dila-
 tionem, quia accusaretur pœna fideiussionis absq;
 aliquo libello, vel citatione partis, vt dicit Rit. 128.
 vbi de hoc latius dicam * facta tamen prius perquisi-
 tione per locum vbi promissum fuit presentare &
 examinatis duobus testibus, qualiter non fuit reper-
 tus, ac interposito decreto per iudicem in quo dica-
 tur. q̄ accusetur pœna fideiussionis contra princi-
 palem & fideiussos, & ea accusata exequatur rea-
 liter, & personaliter iuxta pract. quam dicam infra
 in Rit. 158 in 2. no. sed quia ista consignatio fuit fa-
 cta per notarij actum publicum, & non reputatur
 actus iudicialis, vt dixi supra in princ. esset etiam
 necessarium fideiussos conuincere, q̄ non presen-
 tauerunt, quod fieri facta perquisitione per palatū,
 quod dictus talis non venit, vt quotidie vtimur fa-
 ciendo alia voce vocari per tubitam, vel præconem
 illum talem si ibi adest, & antequam ad aliud proce-
 deretur, citare fideiussos, vt dicunt Iser. & Afflict.
 in const. Reg. edictorum. q. 12. versic. 4. fallit. verum,
 quia tractatur de pœna fiscali, procederetur summa-
 riè iuxta dispositionem c. Reg. ab olim. vt dicit idem
 Afflict. in consti. inter multas. 4. no. versic. sed aduer-
 te, & si nihil allegaretur pro parte fideiussorum, q̄
 termini datione opus habere, vel essent contuma-
 ces, interponeretur decretum, q̄ accusetur pœna fi-
 deiussionis, & exequatur realiter, & personaliter, vt
 supra dictum fuit. & ita seruatur. Salerni die 14.
 Maij. 559. Prosper Carauita.

RITVS XLV.

Tem quod erarius tenea-
 tur facere quaternū pro-
 uentuum lucidum, & di-
 stinctū indebita forma,
 nec nō de omnibus actis
 de quibus posset com-
 modum prouenire Curia prælibata.

SVMMA RIVM.

1. Præceptor prouentuum, alias erarius appel-
 latur.
2. Præceptor antiquitus quæstor appellabatur.
 Et quare.
3. Quæstor antiquitus triplex erat.
4. Præfectus erarij omnibus quæstoribus præpo-
 nebatur.
 In cuius locum hodie magnus camerarius suc-
 cessit.
5. Quæstor. de iure civili vnum, aliud de iure ca-
 nonico

nonico significat.
 ¶ Baro nunquid cogere possit aliquem ex vasa-
 llis, vel vniuersitatem ad dandum vnum qui
 exerceat erarij officium?

Tenetur per hunc Rit. Erarius Magnæ Cu-
 ria facere librum lucidum, & distinctum
 de omnibus prouentibus qui sunt in ip-
 sa magna curia: nec nō de omnibus actis
 ex quibus posset commodum ipsi curia
 prouenire. Seruatur quo ad primum, iste Rit. in Ma-
 gna Curia. ¶ Vbi adest Regijs perceptor quem Rit.
 iste appellat erarium, & etiam in Regijs Audientijs
 prouinciarum vbi adlunt Magistri Camera, qui idē
 faciunt, quod perceptor in magna curia, de quibus
 perceptoribus & magistris Camera fit mentio in Re-
 gia prag. & quia ad hoc de offic. quæsto. gene. Pra-
 24. Et insuper seruatur in omnibus curijs inferiori-
 bus tam Regijs, quàm Baronū vbi adlunt erarij, &
 pœnes quos hoc nomen erarij hodie remansit, & ne-
 dum liber prouentuum fit per præfatos, verum etiā
 per actuarios in Regijs Audientijs, sed liber perce-
 ptoris, magistrorum camera, & erariorum continet
 quid plus, videlicet introitum prouentuum, nec nō
 exitum, & rationem omnium partitarum expensa-
 rum, cum apocis eorum, quibus soluerunt pecunias,
 (vt omnibus notum est.) Quo ad secundum, Ritus
 non seruatur, nec perceptor prouentuum, aut ma-
 gistri camera, vel erarij faciunt librum de actis con-
 cernentibus commoda curia, cum cætera quæ ad
 materiam librorum spectant ad actuariorum curia
 pertineant, vt diximus supra Rit. 24. Scias tamen, q̄
 licet hodie qui pecuniæ fiscali vacāt, supradictis no-
 minibus appellentur, nec non, & alij, vt puta, The-
 saurarius generalis in ciuitate Neap. & perceptores
 2 Regij in prouincijs. ¶ Antiquitus qui erario præ-
 erant, quæstos appellabantur inde sic dicti, quia
 quæredæ, conseruandæq; pecuniæ causa creati erāt.
 vt inquit Iuriscous. in l. 2. §. deinde cum erarium. ff.
 3 de orig. iur. verum tunc temporis ¶ quæstor triplex
 erat, vnus qui erario præerat, de quo supra diximus,
 alius qui capitales causas & sententias audiebat. d. §.
 deinde. Item aliter qui legendis libris principalibus
 in Senatu vacabat. vt inquit tex. in l. j. ff. de offi. quæ-
 sto. & ibi Gl. in versic. plebeios, & gl. inst. in procem. §.
 cum que hoc. Lucas de Penn. in rub. C. de quæsto. &
 in l. nemine. col. j. C. de decurio. lib. 10. Guliel. Bene-
 dict. in sepe. cap. Raynutius. in versic. Adelasium. lo-
 2. nu. 195. extra de testa. & Do. Marinus Friez. de sub-
 feu. in titu. de off. magni camerarij. num. 10. lib. j. In
 locum istius vltimi quæstoris ad quem etiam perti-
 nebat decretare petitiones, successit in Regno Logo-
 theta, & post modum prothonotarius qui eius offi-
 cium exercet, vt inquit Luc. de Pen. in l. 2. col. j. C. de
 peti. bon. subla. & D. Mar. in præalleg. loc. de off. Lo-
 gothetæ. nu. 7. vbi quod vnitum est vnum officium
 4 alteri in hoc Regno. ¶ His omnibus quæstoribus præ-
 positus erat vnus qui præfectus erarij appellabatur,
 vt inquit tex. in l. 4. §. si bona. ff. de fideicom. libert.
 in locum cuius præfecti, est hodie in Regno magnus
 camerarius, seu Regia Camera Summaria, quæ præ-
 est omnibus erarijs secretis, magistris portulanis,
 magistris camerarijs, & omnibus alij qui introitus,
 prouentus, ac fisci obuentiones percipiunt, & a qui-
 bus ipsa rationem exigit, vt plenè scribit D. Mar. in
 præalleg. ritu. de officio magni camerarij. num. 10.
 5 ¶ Hæc tamen quæ de quæstoribus dixi, de iure ciui-
 li procedunt, de iure verò canonico, quæstor dici-
 tur qui ad quærendas elemosynas destinatur, vt in

quit Luc. de Penn. alleg. rub. de quæstor. de quo &
 eius officio ac potestate vide text. in cap. tuarum. de
 priuileg. cap. cum ex eo, de pœni. & remissio. cap. Ro-
 mana. eod. titu. & de hære. in 6. cap. cum officium.
 ¶ Quæro in hoc Rit. faciente mentionem de ara-
 rio, nunquid Baro in sua terra poterit cogere ali-
 quem ex vasaillis ad exercendum istud officium, vel
 vniuersitatem ad dandum aliquem qui illud exer-
 ceat? Par. in tracta. synd. de excessi. Baronum. lo. j. late
 de hoc tractat, & concludit q̄ non iuribus, & ratio-
 nibus de quibus per eum. dicit tamen in ver. tamen
 quia, quod vbi Baro haberet priuilegium cum rega-
 lijs angarijs, & perangarijs, posset istud seruitiū per-
 sonale exigere, soluta mercede, quod etiam referen-
 do, tenet Io. Ant. de Nig. in c. Reg. gratamina. versic.
 vigemo. numero 59. dicens, ita tenere Capic. decisio.
 118. Sed aduerte, quia Capic. ibi tenet aliter quam
 Par. vt patet. numero 5. verum dicit, quod licet hoc
 sit iuris, de consuetudine seruatur contrarium in
 Regno, & ne dum erarij, verum etiam & bayuli an-
 no quolibet præstantur baroni, quæ consuetudo vbi
 probaretur centenaria, seruanda esset secundum
 eum, & non aliter. Salerni die 15. Maij. 1559.
 Prosper Carauita.

RITVS XLVI.

In primis cum non huma-
 næ constitutioni, sed di-
 uinæ potius inhærentes,
 in lege diuina scriptum
 nouerimus, ita magnum
 iudicabis, vt paruum:
 nec erit apud te exceptio personarum,
 nostrarum constitutionum edicto, &
 de certa nostra scientia, motuque pro-
 prio, & matura nostri consilij delibera-
 tione, iubemus, decernimus, volumus,
 & mandamus quod omnes Principes,
 Duces, Comites, & Barones, & alij sub-
 diti huius nostri Regni cuiuscunq; sta-
 tus, gradus, conditionis, dignitatis, &
 præheminentiæ fuerint: ac eius vniuersi-
 tates, terrarum, ciuitatum, castrorum,
 & locorum quorumcunque huius Re-
 gni nostri, ac homines singulares ipsa-
 rum, & ipsorum, quos subditos, per-
 sonas, ciuitates, terras, castra, & loca
 presentibus pro expressis, & specificis,
 ac singulariter declaratis haberi volu-
 mus, mandamus, & decernimus, quod
 possint, & valeant conueniri, accusari,
 trahi, & euocari a quibuscunque
 ipsos, & quemlibet ipsorum, & ipsa-
 rum conuenire: citare, trahere, & re-
 uocare volentibus, in præfatis nostris
 Magna & Vicariæ Curijs, & qualibet
 ipsarum, & etiam quod prædicta nos-
 tra curia, & qualibet ipsarum, possint
 F contra

contra tales prænominatos procedere : siue per accusationem, siue per denunciationem, inquisitionem, & ex officio (prout alias à iure regni constitutionibus, & capitulis declaratur, & permittitur) non obstantibus quibuscunq; priuilegijs, & indultis præfatis vniuersitatibus, hominibus, & alicui ipsorum & ipsarum de non trahendis, & conueniendis eisdem in dictis curiis, concessis siue per claræ memoriæ D. Regem Carolum tertium, & Do. Reginam Margaritam proximis parentes, & dominum regem Ladislaum, Reuerendissimum fratrem nostrum, ac per nostram Celsitudinem; siue per quosuis alios Illustres Regni nostri prædecessores, cuiuscunq; prætextu, etiam pro statu Reipublicæ, & motu proprio, & Considerationibus alijs quibuscunq; concessis cum quibusuis clausulis derogatorijs, etiam si de illis vel aliqua ipsarum esset hic de verbo ad verbum expressa mentio, & notitia facienda, seu totius illorum & illarum tenor præsentibus: inferendus: quæ priuilegia & indulta, & ipsorum tenores, de dicta certa nostra scientia, & moru proprio nostro, ac plenitudine nostræ dominicæ potestatis, cum dicti nostri consilij deliberatione totaliter reuocamus, ac annullamus, cassamus, & tollimus, viribusq; & efficacia vacuumus, ac nullius esse roboris decernimus, vel vigoris: exceptis dumtaxat familiaribus nostris, & commentalibus domesticis, & actu seruiuentibus, qui in eisdem curijs nequeant citari, cogi, compelli, aut quomodolibet euocari.

S V M M A R I V M.

- 1 Apud iudicem nulla exceptio personarum, sed equalitas semper habenda. Et in quibus casibus in specie.
- 2 Imperator equalitatis, ac iustitiæ amator.
- 3 Iustitia quare cæca depingitur.
- 4 In materia ferendi testimoniij, habilis contra inabilem admittitur: non è contra.
- 5 Aequalitas in materia sedendi, assurgendi, & loquendi minime seruatur.
- 6 Sedere à dextris, dignius est; quam à sinistris.
- 7 Aequalitas, in pœnarum corporalium impositione non seruanda, nam defertur nobili magisquam ignobili.

- 8 Nec etiam in pecuniaria pœna impositione.
- 9 Argumentum ab ordine literæ, validum est.
- 10 Princeps Duci præferendus.
- 11 Princeps, quasi primum locum tenens, abusuè dicitur.
- 12 Princeps proprie Imperator dicitur.
- 13 Dux præfertur comiti.
- 14 Comes præfertur Baroni.
- 15 Comitum appellatione, non veniunt Barones: secus è contra.
- 16 Magna curia in toto Regno, iurisdictionem in civilibus & criminalibus habet contra omnes Barones in genere.
- 17 Commensales regis, familiares, & actu seruiuentes à iurisdictione magnæ curiæ exempti sunt. subditiq; magno Senescalco. Amplia prout in num. 20. & 21.
- 18 Effectus familiaritatis qui sint.
- 19 Nimia familiaritas contemptum parit inter rusticos tamen, inter prudentes auget amorem.
- 20 Familiari inimico nulla maior pestis.
- 21 Aegrotantes seruire intelliguntur.
- 22 Habentes literas familiaritatis, eius priuilegio, an gaudeant, actu officium pro quo litte re datæ fuerant minime exercentes?
- 23 Literæ familiaritatis, ad notitiam eius cui conceduntur, peruenire debent, vt præstent priuilegium.
- 24 Conditio personæ locum faciens beneficio, si deficiet: deficit & beneficium.
- 25 Priuilegia à regibus concessa, sunt perpetua regulariter, reuocariq; non possunt.
- 26 Dicitio, & operatur concursus: poniturq; copulatiue, & diuersificatiue.
- 27 Familiares, & seruitores gaudent semper minorum priuilegijs? Et ratio quare.
- 28 Priuilegiatus si commode vti non poterit suo priuilegio: an familia gaudebit?
- 29 Familiares qui sint: & vnde dicantur.
- 30 Familiæ appellatione qui continentur.
- 31 Familiaritas duplex. Et quæ.
- 32 Domestici appellatione, qui continentur.
- 33 Domestici quare sic dicti.
- 34 Amicus familiaris large domesticus dici potest.
- 35 Commensalis domesticus quis dicatur.
- 36 Baro quisnam appellari possit. Et quæ Baro comes, Dux, princeps, & rex habere debent: vt tales verè appellari possint. ibidem.
- 37 Iurisdictione concessa in omnes homines Regni, an adepta ordinarijs locorum videatur?

NOta primo ex hoc Ritu. ibi ita magnum, &c. ¶ q in iudicijs nõ debet esse apud iudicem exceptio; sed æqualitas personarum pro quo text. in c. j. de re

re iud. in 6. 45. di. c. omnis. 3. q. 9. c. necesse. de iud. c. nouit. §. sed forsitan. c. statutum. §. in super. & §. leg. de refer. in 6. tex. in l. si cum dies. §. si arbiter. in ff. de arb. l. non debet. ff. de reg. iur. c. in iudicijs, de reg. iur. in 6. & Hipp. plene sing. 168. cum quibus concordat etiam conit. Reg. speciale, in acti. apostol. cap. 5. & in j. Pet. cap. j. Et nedum in iudicijs æqualitas est seruanda, verum etiam in vltimis voluntatibus. l. in testamento. C. de milita. testa. & l. iam hoc iure. ff. de vulga. subtit. Tertio seruatur æqualitas in solutione tributorum, & munerib. subeundis. in l. in fraudem. C. de anno. & tribu. l. 10. Quarto in collationibus. l. illud. C. de colla. Quinto, in legis beneficio. l. fin. ff. qui potio. in pig. habea. Sexto, in contra. sibus. l. labeo. ff. de verb. sign. licet quandoque fallat in casu. l. pen. ff. de act. emp. Septimo in quasi contractibus. §. j. in sit. de oblig. quæ ex qua contractu, licet etiam fallat aliquando in l. finali. ff. de neg. gest. ¶ Et ideo dicit Imperator in authent. de non elige. secu. nube. §. si. æqualitatis, & iustitiæ sumus amatores, cam que in omnibus volumus. obtinere, & ideo Pirrus in consuetu. Aurelia. in sermone quem facit cur iustitia pingatur cæca. fol. 186. ¶ inquit quod hi qui cæcipientem pingunt iustitiam, non alia ratione ducti sunt, quæ quod iudex aduersus magnatum principum que minas, & preces, oculos claudere debet, & ab illis casta iustitiæ lumina auertere. Limita primo, regulam istius Ritus, & iurium præallegatorum non procedere in causa ferendi testimoniij: ¶ nõ licet fide dignus, & habilis, admittatur in testem contra infamem, & inhabilem testimoniij ferendi, tamen æqualitas non seruatur, vt è contra inhabilis admittatur cõtra habilem. secundum Io. And. in clement. j. de testi. vt ipsum refert, & sequitur Luc. de Penn. in l. in sacris. col. 10. C. de prox. sacro. scriini. lib. 12. Secundo limita, ¶ non procedere in materia sedendi, assurgendi, & loquendi. vt dicit Glossa, in cap. placuit. 16. dist. in Bal. in c. j. versic. prius. de controu. seu. apud par. termi. Preposit. in c. Episcopos. 17. dist. in c. quia tua. 50. dist. cum multis quæ allegat Gramma. de c. 64. num. 33. pro quo Bald. in l. decernimus. 2. no. C. de sacro. sanc. eccl. ¶ vbi quod primo genitus debet sedere a dextris, quod est dignius, quam sedere à sinistris ad idem text. in c. non oportet. lo. 1. 93. dist. & glo. in d. cap. in iudicijs, de reg. iur. in 6. & latius per me in tract. de ordine. ¶ Tertio limita, in pœnarum corporalium impositione, in his enim æqualitas nõ seruatur, sed defertur nobili, magis, quam ignobili, vt inquit text. in c. 2. de offic. deleg. & ca. pastoralis. eo. tit. 45. dist. in c. cum beatus. 2. 4. q. j. c. qui contra pacem de Simo. c. per tuas. c. fin. in fi. de tranfact. vbi bona gi. in ver. causis. l. nemo. C. de sum. Tri. l. in feruor. ff. de pœ. Bar. in l. si quis viduam. ff. de quest. & in l. desertorem. §. pœna militum, vbi et gl. ff. de re milita. Gl. in d. c. in iudicijs. Gramma. de c. 1. in fin. Afflict. in consti. quæstiones iuris peritorum. j. no. & excellens D. Hier. Gigan. in tract. crimi. l. x. maiest. de pœna committe. q. j. num. 12. intelligendo tñ em pulchram dist. Bal. in d. l. nemo. nu. 3. ver. tertio oppo. & 3. Dñe Gigan. in loco præalleg. nu. 15. ¶ Quarto limita, in pecuniariæ pœnæ impositione, in qua pauperi defertur magis quã diuiti, qui grauius punitur, & ignobili magis quam nobili. l. lillitas. §. si. ff. de off. præsi. per quam ita dicit Bal. in d. l. nemo. pulchra gl. in c. qui contumacia. 2. 4. q. j. Afflict. in const. Reg. in terciõnis. 9. no. vbi late per illum tex. & in const. cultus iustitiæ, vbi etiam bonus tex. in 9. no. ¶ Secundo no. ibi principes, duces, comites, & Barones ¶ q argumẽto ex ordine literæ istius Ritus, cum tale argumentum validum sit secundum Bal. in l. si duas, in prin. per illum tex. ff. de excusa. tuto. & l. hæredes. §. si. ff. ad Tre-

bell. & vt plene no. Guliel. Bencdicti i. c. Raynutius. 10 in versic. testamentum, lo. 2. num. 28. de testa. ¶ Pñiceps præfer. ur Duci pro quo Gl. in clem. j. de baptif. in c. fundamenta. §. proinde. de electio. in 6. & Luc. 11 de Penn. in rub. C. de prin. agen. in re. lib. 10. vbi ¶ q princeps dicitur quasi primum locum tenens: & licet aliqua in contrarij dicit possint: tamen vt scribit Dominus Marinus Friz. de subfeu. in princ. libri in addit. num. 50. semper obseruati fuit, quod princeps præcedat Ducem quamuis secundum eum ibid. lib. 2. tit. quis dicatur princeps. num. 4. isti principes 12 abusuè sic dicantur ¶ quia principes proprie loquendo, dicit Imperator. vt nota. ff. de legi. & const. princ. in §. sed quod principi. inst. de iure naturali, & in d. clem. j. de baptifmo. & habes tex. in c. j. in primis 13 verbis quis dicatur dux. ¶ Tertio no. quod dux præfertur comiti; quod etiam patet ex rubr. præallega. quis dicatur dux: & latius ex Domino Marino in tract. de subfeud. lib. 2. tit. quis dicatur dux num. 39. 14 fol. 92. ¶ Item quod comes præfertur Baroni, vt etiã patet ex const. honorem, ex consti. comite, vel Barone, & ex consti. de successioibus: alijsque quàm pluribus locis quos Dominus Marinus in d. tracta. lib. 2. tit. quis dicatur comes, num. 40. plenius collegit, & adeo præfertur, secundum cum. nu. 41. ¶ qd comitum appellatiõne, non veniunt barones: quãuis vt ipse late differit. num. 40. secus, sit econuerso: saltim ex communi vsu loquendi, quo appellamus Barones Regni: & veniunt omnes tam principes, quã duces, marchiones, & comites. Aduerte tamen quod licet de marchionibus non fiat mentio in hoc Ritu: atamen cum dixerit & Barones, ex his quæ proxime diximus: veniunt etiam ipsi, item ex verbis. quæ sequuntur. ibi cuiuscunq; status, gradus, dignitatis, & præheminentiæ per ea quæ in terminis præfatis, quæstionis ponit Afflict. in consti. comes & Baro. nu. 3. versic. iterum quæro. Miror profectò quod nominati non fuerunt: cum comitibus præferantur, vt patet ex d. rubr. quis dicatur dux. & ex Domino Marino in præalle. tract. lib. 2. tit. quis dicatur marchio num. 2. ¶ Quarto no ex hoc Ritu. quod Magna curia habet in toto Regno fundatã iurisdictionem contra omnes: & in specie habet sub se principes, duces, comites, & omnes Barones, adeo quod tam per accusationem, quam per inquisitionem potest contra quemcunq; procedere: nedum in causis criminalibus, verum etiam civilibus, & licet de civilibus, expresse non loquatur, tamen, virtualiter & implicite de eis loquitur: vt patet ibi, cõueniri, quod in civilibus debet intelligi propter aliud verbum quod sequitur accusari, quod de criminalibus intelligitur, vt patet ex glos. in cap. Maximianus. in vers. querelam. §. 1. distinctio. & in l. querela. C. de fal. sicque obseruatur hodie. vt pro causis criminalibus, & civilibus omnes citari possint in Magna Chria. vt clarius testatur Ritu. inf. 264. licet post modum qui citari non debebant remittantur. Dispositio istius Ritus corrigit constitu. Reg. statuimus, per quam solũ incertis casibus dabatur iurisdictione specialis magnæ curiæ, extra vero illos casus, ordinabatur agi coram suis iudicibus tam pro civilibus quam criminalibus, vt ibi dicitur. & Afflict. notat in 10. no. num. 35. & iste Ritu. corrigit etiam c. Reg. in iunx. ver. item cognosces de omnibus. vbi ordinabatur magnæ curiæ quod in causis spectantibus ad baiulos, vel Barones: non se intromitteret: sed hodie iste Ritus solum seruatur quo ad Barones qui omnes subsunt ipsi Magnæ Curia, & civiliter & criminaliter ibi citantur, conueniuntur, & carcèratur. quo verò ad vniuersitates, & homines particulares earum corrigitur per prag. 2. querula expositione. in tit. vbi de delicto quis conueni

conueni debeat per quã prohibetur pro primis cau-
sis extrahi homines extra proprium domicilium, &
pro secundis extra prouinciam: vt ibi latius dico, &
ideo quotidie feruari videmus, q̄ citati per magnã
curiam ciuilit̄ aut criminaliter, petunt remissionẽ
ad proprium domicilium; & illuc remittuntur regu-
lariter, licet in aliquibus casibus non: vt in d. prag
latius dico; & traditur per D. Marinũ Friz. de subfeu-
lib. j. de off. magist. iur. iur. iur. num. 40. fol. 26.

17 ¶ **Q**uinto no. q̄ familiares domini Regis, itẽ
commensales domestici, & actu seruientes, sunt exempti
à iurisdictione magnæ curia: ex quo corrigitur con-
stit. statumimus vt magna: per quam magna curia sta-
tuatur iudex ordinarius omnium curialium Domi-
ni Regis, probatur quia cum curiales dicantur illi
qui in curia Regis commorantur, & sine eius specia-
li mandato recedere non possunt: vt ibi expresse di-
cit const. & Iser. in princ. idq̄ procedat quomodo cũ
que curia sint obligati, siue milites, siue aduocati. si-
ue iudices, siue officiiati, siue histriones, vt ibi dicit Af-
flic. in 6. no. nume. 6. & Luc. de Penn. in l. curiales. la-
r. C. de decurio. lib. 10. & negari non possit quin fa-
miliares, domestici commensales, & actu seruientes
Domino Regi dicantur tales cum sine licentia rece-
dere non possint sequitur absque dubio quod eximẽ
do per hunc Rit. istas personas quæ curiales dicun-
tur: corrigi d. const. statumimus quo ad id tantum qd̄
de curialibus loquitur, ex quo sequitur quod Afflic.
in ea. const. statumimus in 6. no. quem Niger refert in
clement. de vita & honestate clericorum. conclusio-
ne 4. numero 24. in si. male admiratur, dum inquit
quod licet illa const. præbeat ordinariam iurisdictionem
contra curiales domini Regis, tamen ipse vidit
q̄ tempore Regis Ferdinandi primi magnus Senes-
calcus significabat magnæ curia, quod talis carce-
ratus erat curialis domini Regis, & magna curia il-
lum remittebat tam in causa ciuili, quam criminali,
qd̄ ipse dicit processisse: quia fortẽ dominus Rex
ita ordinabat, quia alias illa const. esset seruanda &
credo quod si Afflic. aduertisset ad hunc Rit. eximẽ
tem istas personas (quæ curiales dicuntur) à iurisdic-
tione magnæ curia: talia non dixisset. data. n. exem-
ptione ipsorum à magna curia per hunc Ritum, se-
quit̄ necessario quod omnes isti qui in Rit. enume-
rantur: magno Senescalco sunt subiecti. ipseque ha-
bet coercere, & punire eos vt familiares Regis au-
licos, & curiales, vt inquit Dominus Marinus Friz.
de subfeu. lib. j. de offic. magni Senescalchi in princ.
& num. 3. vbi etiam ipse reprehendit A. Ric. de hoc
dicto, quamuis ex alio capite quam ego dixi. & ex
consequenti sequitur, quod id quod tempore Af-
flic. faciebat magnus Senescalcus, nõ erat ex specia-
li ordinatione Regis, sed ex sua ordinaria iurisdic-
tione, cui non obstat const. statumimus, tanquam per
hunc Rit. correctã. Cum hoc Rit. concordat text. in
cap. per exemptionem. de priuileg. in 6. tex. in l. 2. vbi
Bal. in 3. no. C. de episc. & cler. Glossã, in cap. clericum.
1. q. j. vbi quod familia gaudet priuilegio clericorũ,
& sic quemadmodum dominus Rex non subijcitur
magnæ curia: pari modo, nec eius familia, licet de or-
dine ipsius Domini Regis subijciantur Senescalco,
18 cui ipse Rex minime est subiectus: ¶ Et hic est vnus
de effectis quos familiaritas producit, alios nonnul-
los vide per Bald. in l. j. C. de episc. & cler. item adde,
19 quod & illum effectum etiam facit ¶ quia si nimia
fuerit: cõtempum parit. l. obseruandum. ff. de offic.
praesid. & c. si Iudæos. de Iude. verum secundum Abb.
& Fely. ibi inter rusticos procedit, non inter pruden-
tes: inter quos auget amorem. l. 3. ff. de pecun. quod
etiam Aristot. voluit. 8. Ethic. 4. dum ait sola amicitia
bonorũ honestorũ incommutabilis est: & in secreto

secretorũ ad Alex. de taciturnitate Regis dum dicit
debet etiam Regem abstinere, nec multum frequen-
tare consortium subditorum maxime vilium perso-
narum: quia nimia familiaritas aliorum parit cõ-
20 temptum honoris ¶ facit etiam alium effectũ quia
familiari inimico nulla maior peltis, vt inquit Cic.
de amici. & Spec. de aduoca. §. 9. versic. item studeat:
Amplia hunc Rit. procedere etia si iste persona abes-
sent à curia domini Regis pro suis seruicijs, non au-
tem proprijs, vt dicit text. in c. fin. de verb. sign. vbi et
21 gl. & text. in c. ex parte, de cler. non residen. ¶ Secun-
do amplia, etiam si agrotarent: quia & tunc seruire
intelliguntur. l. cum hæres. §. Stichus. ff. de sta. liber.
& no. Gl. in d. cap. si. de verb. sign. Tertio amplia. etiã
cum absunt pro negocijs proprijs de licentia domi-
ni, & hoc solum dum sunt in eundo, & redeundo. vt
dicit Iser. in d. const. statumimus, in princ. argum. text.
l. j. C. de re milita. & l. qui mittuntur, & l. si cui. §. ff.
ex quibus cau. maio. & idem firmat Afflic. ibi in 6.
22 no. num. 8. versic. quid si curialis. ¶ Limita hic Rit.
non procedere quando personæ hic descriptæ abes-
sent à curia domini Regis pro negocijs proprijs et
si cum licentia, tunc enim dum sunt in loco in con-
tractibus, & delictis, priuilegio exemptionis Rit. nõ
gaudent. vt dicit Iser. & Afflic. in præalleg. const.
argum. l. si. in si. C. de priuileg. schola. lib. 1. 2. idem Af-
flic. in const. Reg. intentionis nostræ. 4. nota. versic.
sed quæro. & Niger. in clemen. de vita & honest. cler.
conclusio. 4. num. 24. & propterea non magnus Senes-
calcus, sed ipsa magna curia cognosceret: & ideo
videmus quod Dominus Rex quando concedit litem
familiaritatis aliquibus quos ipse scit non esse
actu exercituros: eximit ipsos familiares à curijs
inferioribus tantum, cum in eisdem mandat nõ pos-
se cognosci nisi à magna curia, vel auditijs Regijs:
prout ego vidi in multis literis, seu priuilegijs fami-
liaritatis. pro quo est extrauagans Innoc. 5. ad futu-
ram rerum memoriam, vbi quod habentes literas fa-
miliaritatis non gaudent priuilegio, nisi exercent
officium pro quo literæ datæ fuerunt. idem Cardin.
conf. 125. vacarunt canonicatus. & Fely. in cap. in-
23 sinuante, versic. & nota. num. 5. de offic. deleg. ¶ vbi
etiam ponit quod ad hoc vt literæ familiaritatis, præ-
beant priuilegium: est necesse, quod perueniant ad
notitiam illius cui conceduntur pro quo etiam cõ-
sultuit Anch. conf. 398. præmittit pro clariori. Secun-
do limita, non procedere post mortem Domini Re-
24 gis ¶ quia vbi personæ conditio locum facit, bene-
ficio, ea deficiente, deficit beneficium. l. in omni-
bus. ff. de reg. iur. ad idem Gl. in l. 2. in versic. filij, quã
Bart. ibi & Bal. num. 5. sequuntur. C. de episc. & cler.
& alij quam plures quos Tiraquell. ponit in tract.
cess. causa, in ver. fauoris causa, nu. 104. cum seq. in-
tellige tñ istam limit. in illis familiaribus, & domesti-
cis quos actu tenebat pœnes se Dñs Rex cum viue-
bat, secus autẽ, in illis qui actu nõ seruebant, & quos
per priuilegium suos fecerat familiares, quoniam
tunc etiam post eius mortem idem esset, & priuile-
25 gio exemptionis gauderẽt ¶ quia priuilegia omnia
quæ à Regibus conceduntur regulariter sunt perpetua,
& reuocari nõ possunt. vt dicit Gl. in c. decet. de
reg. iur. in 6. Inn. in c. quæ in ecclesiis. de consuetu.
Bal. in l. qui se patris. num. 14. C. vnde liber. & latius
per me inf. in Rit. 301. in 2. nota. tanto magis, quia
communiter talia priuilegia ea forma concedun-
tur, vidi enim multa ex ipsis concessã per inuicissim-
um bonæq̄ Memoriz Caro. 5. Imperatorem, & in
eis dicebatur mandantes singulis officialibus. quare
nũs ad vnguem obseruare habeant, pro quanto gra-
tiã nostram charã habent, ac Philippo eius filio im-
mediate hæredi sub paternã benedictionis intuitu,
q̄ simi-

q̄ similiter serualet: ac obseruari faceret, ex quibus
verbis aperte demonstratur, q̄ etiam post mortẽ con-
cedentis priuilegium, durat familiaritas. Tertio li-
mita non procedere, quotiescunq̄ a Domino Re-
ge fuisset licentia, per gl. in d. l. 2. vbi etiam Bald.
num. 4. idem Bar. & Bal. in l. 2. C. de testi. Spec. in tit.
de teste. §. j. num. 13. versic. quid si olim fuit eius cle-
ricus. Bar. in l. j. §. idem numidio. per illum tex. & in
l. vnus. §. penul. ff. de quæstio. Salice. in l. seruos. C. de
quæstio. & latẽ. Tiraquell. in præalleg. tract. in versic.
famulatio cessante. num. 101. ¶ Quæro primo de in-
tellectu verborum existentium in si. istius Rit. ibi fa-
miliaribus nostris, & commensalibus domesticis, &
actu seruientibus, alias ego intelligebam ista verba
26 copulatiuẽ, ¶ vt illæ dictiones, & operaretur cõcur-
sum omnium istorum simul per l. si quis ita stipula-
tus fuerit. ff. de verb. obl. & l. si hæredi plures. ff. de cõ-
dit. inst. vt etiam voluit Iser. & Afflic. in const. iurif-
gentium. 8. no. num. 19. vt sensus esset, q̄ tunc Ritum
istẽ locum haberet: quando quis esset familiaris Re-
gis, item commensalis, domesticus, & actu seruientis,
& non aliàs, nunc ista intelligentia mihi nõ placet,
quia esset maxima restrictio ad hunc Rit. & sequere-
tur maxime absurdum, q̄ si quis esset actu seruientis
Domino Regi, vel familiaris, nisi esset commensalis
nõ gauderet priuilegio exemptionis: contra ea quæ
de familiaribus, & curialibus tradit D. Marinus Fri-
in præalleg. loc. sicq̄; etiam sum moperẽ restringere-
tur potestas magni Senescalchi de qua supra dixi-
mus. Item dicebam debere saltim intelligi, q̄ prima
dictio, & ponatur inter diuersã, & secunda copulati-
uẽ, vt sensus sit, q̄ iste Ritum loquatur de familiari-
bus Regis, item de commensalibus domesticis, &
actu seruientibus, sed nec etiam placet ista secunda
lectura, quia est mera diuinaio, intelligere, q̄ prima
& iter diuersificatiuẽ, & secunda copulatiuẽ, ideo ve-
ra lectura est, q̄ iste Rit. loquatur de familiaribus,
de commensalibus, domesticis, & de his qui actu ser-
uiunt licet non sint familiares, neque commensa-
les, vt sunt milites, aduocari, & alij officiales pœnes
27 Regem de quibus supra dixi. in 5. no. ¶ Quæro se-
cundo, num semper verum est, quod familiares, &
seruiores gaudeant priuilegio domini. Fede. de sen.
conf. 6. aliàs. 156. Bar. conf. 37. quidam Cola. Ant. de
Butr. & Abb. in c. 2. col. 2. de fo. comper. & Capic. de
cis. 12. num. 2. dicunt quod non, sed tunc tantum,
cum sunt perpetui, item cum sine mercede seruiunt,
q̄ etiam voluit Archid. in cap. clericum. 1. 2. q. 2. Abb.
in c. 2. de fo. comper. & Gramma. qui præfata refert cõ-
silio ciui. 103. num. 15. & 16. Bald. vero in l. j. num. 2.
circa si. & l. 2. num. 4. C. de episc. & cler. dicit contra-
rium, & quod tam temporalis, quam perpetuus gau-
det priuilegio, verum alter temporaliter, & alter per-
petuo per tex. in cap. cum olim. de arb. vbi etiam no.
Inn. ratio est secundum eund. Bald. in d. l. 2. C. eo. ti.
in 3. no. quia familia non propter se gaudet, sed pro-
pter fauorem dominorum suorum, quæ ratio in om-
ni seruitore, & familiari locum habet, vt dicit Barb.
in addi. cap. 2. de fo. comper. quæst. 3. Gramma. in
d. const. citat. num. 7. quid dicendum? Capic. in d. de-
cis. dicit primam opinionem esse magis communẽ,
quam etiam tenet Specula. de competen. iud. add. §.
j. versiculo 27. & Socyn. in cap. j. in 5. declaratione.
versicu. vnde sit conclusio. de foro competen. & con-
traria procedunt in familia clericorum, in quibus
est speciale quod gaudeat priuilegio clericij, quod et
firmat Albe. de Rosa. & Pau. de Cast. in l. j. C. de episc.
& cler. & in familia laicorum secus erit, & hæc est ip-
28 sa veritas, ¶ verum si priuilegiatus non posset vti cõ-
mode suo priuilegio, semper familia gauderet eo-
dem priuilegio, vt dicit Bal. in l. j. C. de vxõ. milit. quẽ

ad hoc citat Niger. in clement. i. de vi. & honest. cle-
cõclusionẽ. 4. num. 23. vbi de hoc plene, hanc etiam
opin. firmat Fely. in cap. 2. num. 2. versic. generaliter.
de foro competen. dicens, quod cum de hoc quæri-
tur, semper dici debet quod familia gaudet priuile-
gio domini, si alias subtraheretur à suo seruitio, &
non posset ea commodẽ vti. per tex. in c. pen. §. cum
conceditur de priuileg. in 6. l. non aliàs §. fin. ff. de iu-
dic. no. Bar. pulchre in tract. reprefali. quæstio. 6. 7. q.
princip. Oldra. conf. 111. thema tale est. Bald. in l. scri-
niarios. C. de milita. test. & in proem. ff. colum. pen.
vbi bonus tex. & videtur etiam sentire satis pulchre
D. Mar. Friz. de subfeu. lib. j. de offic. mag. senescalchi.
num. 3. in si. fol. 36. vbi de familiaribus, & auilicis Do-
mini Regis dicit non esse verisimile voluisse subijce-
re Magnæ curia, & auferre cognitionem senescal-
chi: quia longo litis itinere defatigarentur, & ab
eius seruitio subtraherentur, firmat etiam Luc. de
Penn. in rubr. de apparito. prefec. vrb. lib. 12. vbi alle-
gat etiam per hoc tex. in l. pen. C. de silen. & de deca.
29 l. 2. lib. 12. ¶ Tertio quæro, qui nam dicuntur esse
familiares? breuiter familiares, à familia dicuntur vt
30 inquit Fely. in cap. in literis, in princ. de testi. ¶ Sed
quia appellatione familia veniunt filij, serui, cogna-
ti, item omnes qui sunt sub vno victu, & domo. l. pro
nunciatio. §. familia. ff. de verb. sign. l. fin. C. eo. l. j. §.
familia. ff. de vi. arma. l. ediles. §. familia. ff. de ædil.
edict. l. præfati. §. sanẽ. C. de his qui ad ecclesia. con-
fugi. cum infinitis quæ allegat Afflic. in const. Reg.
iurifgentium. 8. no. versicu. item quæro. num. 19. fe-
quitur, q̄ omnes illi quibus comperit aliqua ex di-
ctis qualitatibus, familiares dicuntur, & ita no. dicit
31 Fely. in d. c. in literis. ¶ Hæc familiaritas duplex est
potestatiua seu subiectiua, & socialis. Potestatiua cõ-
tingit patri cum filio, domino cum seruo, viro cum
vxore, & domino in famulum, vt dicit Bald. in d. l. j.
C. de episc. & cler. Socialis dicitur illa, qua quis continua
conuersatione cum aliquo adstringitur, alle-
gat tex. in l. itẽ apud. §. si quis virgines. ff. de iniur. &
hoc pacto vnus est Cic. in lib. de amici. vbi quia quod-
die delectabatur lectione terentiana, sic ait, nescio
quomodo verũ est, quod in andria familiaris meus
Terentius dixit, obsequium amicos, veritas odium
parit. De hac etiam loquitur Iser. in const. iurifgen-
tium. & Afflic. post eum ibid. 8. nota. num. 19. vbi q̄
satis dicitur. familiaris qui omni die est insimul cũ
domino in domo, & extra domum, ipsũque asso-
ciat, & cum eo semper assistit, si æquitat, vel aliud
agit, licet in domo sua ppropria comedat, & dormiat,
pro quo etiã bonus tex. in d. §. si quis virgines, quod
videtur etiam firmatum per Luc. de Penn. in rub. C.
de domesticis. lib. 12. dum dicit q̄ familiares Impera-
toris dicuntur, qui absq̄ officij distinctione sibi ob-
sequuntur, & seruiunt. quocunq̄; ergo de præfatis mo-
dis dici potest quis familiaris Regi in hoc Rit. com-
32 prenditur. ¶ Quarto subsequẽter quæro de do-
mesticis, in quo dicas domesticos dici nõ solum eos
qui subsunt ratione patriæ vel dominicæ potestatis,
vt filij, & serui, vt dicebat Gl. in c. in literis de testi. ve-
rum etiam oēs qui cohabitant cum patrifam. & ali-
quo modo sunt ei inferiores, vel subiecti vt liberti,
seruitores, mercenarij, & similes, vt dicit Specu. de te-
ste. §. j. num. 1. vt. item excipitur, q̄ est domesticus.
Bar. n. letiam. C. de testib. Raph. comen. conf. 271.
in Christi nomine, & Luc. de Penn. in l. j. C. de mun.
33 & hon. lib. 10. ¶ Inde dicti domestici, quia domui
astant, & in eis domus, seu familiæ status habet con-
sistere, vt dicit Bal. in l. et. C. de test. & loquendo gros-
so modo, secundum Bal. in d. cap. in literis. de testi. &
ibid. Fely. domestici dicuntur omnes qui viuunt ad
vnum panem, & vinum per tex. in §. cogitandum, in
F 3 auct.

zatur iustum: quinque; ponit conditiones, easque omnes satis pulchre ex sacra veteri scriptura comprobatur. 10. quatuordecim enim eundem in l. de uicissimis. C. de meta. lib. 12. septem genera Bellorum reperiuntur, ut latius ex eo est videre, de hoc Bello dicit Psal. 67. dissipate gentes quæ Bella volunt. Cicero in C. vert. 1. quod exitus ipsius Belli incerti sunt. & idem Cic. in Epist. quod bellum terribilissimum, & periculosissimum est, & ad Art. quod est calamitosum & exitabile hoc præsupposito, quia ad hoc ut dicatur Bellum: requiritur potestas ipsius 12. indicendi pœnes Bellum gerentes, & quotiescunque inter duos tale potestatem non habentes, absque principis licentia, hominibus armatis, parato vexillo ad modum Belli coadunatur exercitus, talis est guerra, ut scribit Iser. in d. const. comes, & Afflict. ibi in 2. no. ver. sed pro declaratione. nu. 8. & Luc. de Penn. in d. 13. l. j. col. 3. alias enim eos, si non hominibus armatis, non esset guerra, sed vis priuata per l. 4. ff. ad l. Iul. de vi priuata. Idem si cum hominibus armatis, sed non leuato vexillo, ad modum Belli, quoniam tunc vis publica esset, & propterea tantum pœna l. Iul. de vi publica locuti haberet per l. pen. in fi. ff. ad l. Iul. de vi publ. De hoc vocabulo guerra fit mentio in c. quod olim de Iude. in c. perpendimus. de sent. excom. & in v. fe. hic finitur lex. c. domino guerram, & l. m. Luc. de Penn. in d. l. j. est vulgare germanorum, & in hoc Regno appellamus guerram in vulgari, quod in latino dicitur, Bellum, & sic ex communi vsu, vocabula ipsa confundimus. ¶ Secundo quaero, quando proprie incurritur pœna priuati carceris de qua supra diximus. Bar. in l. capite quinto. ff. de adul. sub pulchra dist. quam ponit, concludit tunc demum incurri cum ille qui capiendi potestatem non habebat, cepit, & detinuit ad hunc finem vel cum ille qui potestatem habebat capiendi in casibus quos ipse ponit cepit: verum ultra viginti horas detinuit, quod etiam Bal. in l. j. C. de priuata carcer. firmat, & pulchre Boer. deci. 275. vol. 2. per totam deci. Addit tamen Io. Arcamo. in c. Reg. contra effrenatas in opere Io. Ant. de Nig. num. 20. dummodo captus vinculis ligetur, & custodiatur: alias si sine vinculis custoditus esset in consuetudine esse pœna. l. flauia. de plagia. per l. penult. ff. ad l. flauia. & in non consuetudo, pro vna vice esset pœna. l. Iul. de vi publica. si cum armis, vel vi priuata si sine armis. l. j. & 5. ff. de vi publica: sed profecto ista vinculorum requisitio ad pœnam priuati carceris incurrendam, non ponitur in text. d. l. j. C. de priuata carcer. & per Doct. omnes ne verbum quidem de hoc, vnde eo ipso quod quis custodiam priuati carceris exercet includendo in aliquo loco, aut custodiendo, vel custodiendi faciendo, ita quod ille vi carceratus recedere non possit: pœna priuati carceris incurritur ex dispositione d. l. j. & ideo Aug. in l. si quis in graui. §. subuenit. ff. ad Sylla. dicit quod si quis potentior fuit in carcere à quo de facili potuisset aufugere non incurrit in pœnam. d. l. j. quod et firmat Auer. in tract. malef. in ver. fama publica. q. 12. in fi. nu. 71. securus est idem Hip. 15. conf. 135. nu. 19. ¶ Et sic etiam præfatos, non aliud consideratur quam priuatio libertatis illius qui recedere non potest ad sui libitum: quia talis carceratus dicitur. l. succurritur. ff. ex quib. cau. maio. l. qui neque. ff. de ver. sig. no. per Bar. in l. qui in carcerem. ff. quod met. cau. & ideo text. d. l. j. dicit quod custodiam priuati carceris exercet, per quæ verba vix expresse decidi, quod et si sine vinculis teneatur, si tamen recedere non poterat: quia custodiebatur, idem est, & ideo Afflict. in cõ. fi. Reg. duram. 4. no. ver. sed quid si. nu. 10. referendo verba. Arcamo in d. c. contra effrenatas: quoniam ipse referat vti verba Neapo. dicit quod poterit et puniri pœna priuati carceris, pro hoc et Cassa. in cõ. sue. Burg. vtu. des droit. rub. j. num. 63. fol. 18. vbi quod carceris

priuati pœna incurritur vbiunque; quis aliquem sub custodia fideiussores detinet in loco ¶ quia paria sunt aliqui in vinculis esse, vel sub custodia fideiussores. l. j. in fi. princ. ff. de bon. eo. qui ante sent. 2. q. 6. ca. j. & firmat Luc. de Penn. in l. si grauius. in fi. C. de dignita. lib. 12. Ille text. in l. pen. ff. ad l. flau. de Plagia. (quem supra retulimus, & Io. Arcamo. allegat) non facit ad quod nam licet loquatur de eo qui caela. hominem, vel vincum habuit, non tamen loquitur quod id fiebat ad finem carcerandi, & detinendi, sed furte ad alium, merito illa pœna de qua. l. j. si. ibi tractat: locum habet, solum quoniescunque; sit ad finem hominis carcerandi, & detinendi: tunc siue cum vinculis, siue sine, si talis custoditur à custodia, vel sub fideiussores, priuatus carcer exerceretur, quia custodia priuati carceris est d. l. j. Tex. l. 5. ff. ad l. Iul. de vi publ. similiter supra allegatus, qui de homine incluso loquitur: simili modo refellitur, vel vnica, & alia respõsione ambo refelli possunt, quod licet statuatur pœnam videlicet lex pœnam. l. flauia. de plagia. & l. pœnam. l. Iul. de vi. quia in cursum est in l. flau. & l. Iul. de vi publ. tamen non propterea negatur in eis quin etiam pœna priuati carceris ad l. j. in reducta imponi possit cum & priuatus carcer commissus sit, ut 17. Afflict. videtur sentire in d. const. Reg. duram ¶ quia nunquam plura delicta concurrentia faciunt ut illius impunitas detur. l. nunquam plura. ff. de priuata delict. & no. per Bar. in d. l. capite quinto. hoc quod maxime in Regno procedit per c. Reg. terrerij & aliud cap. quod incip. amplius per quæ, sola captura hominis prohibetur sub pœna priuati carceris, ut dicit Afflict. in præalle. const. duram. nu. 10. in fi. & idem Io. Arcamo. in d. c. contra effrenatas, ver. sed hodie, nu. 22. vbi dicit c. alleg. ¶ præfatis adde quod carcer est quadruplex ut dicit Cassa. in consuet. loc. proxime citatum. 99. quandoque enim carceratur quis perpetuo ad pœnam perpetuam, iuxta dispositionem iuris can. in c. nouimus. §. fin. de verbo. signifi. & per Abb. in c. cum non ab homine. & c. at si clerici. de iud. quandoque carceratur ad modicam coercionem, ut est in casu. l. 2. C. de sportu. aliquando ad custodiam de quo loquitur text. in l. 2. & fin. C. de custo. reo. ¶ vbi quod ad custodiam non ad pœnam carceris inuenitur fuit a iure ciuili, ut tradit etiam Pau. Grilla. de relaxatione. carcer. q. 2. nu. 4. & quandoque ad correctionem, ut cum pater carcerat filium, aut dominus seruum iuxta l. 3. §. j. & 2. ff. de liber. ho. exhi. & l. j. & l. 2. C. de patr. pote. de quo Bar. in d. l. capite quinto. Iudicio tamen meo potest etiam addi quintus carcer, qui furioso ex iuris dispositione datur in l. diuis. ff. de officio præsid. qui secundum Iuriconsult. ibi ad tutelam ipsius, & proximorum securitatem permittitur: quamuis Cassa. ibid. confundat hunc carcerem cum quarto. Salerni die 25. Maij. 1539. Prosper Caraita.

RITVS XLVIII.

Tem quod curia ipsa, & qualibet ipsarum dum sunt extra ciuitatem Neapolis: cognoscant ibi de causis ciuilibus, & criminalibus quando-cunque, & vbiunque commissis, & causa ipsa incipiat per litis contestationem,

testationem, & non aliter, etiam si curie inde recedat antequam causa ipsa terminetur: & dum est in loco; ciuiles & criminales taceant, & non reddant ius nisi per curiam hoc eis permittatur.

S V M M A R I V M.

- 1 Magna curia quando extra ciuitatem Neapolis reperitur: de omnibus causis vbiunque cognoscitur, exceptis inceptis coram ordinarijs locorum.
- 2 Litis contestatio lapis angularis totius processus dicitur: qua omisa: corrumpitur totus.
- 3 Omnes cause in Regno sunt summaria.
- 4 Iudicium vbi ceptum est: finem habere debet.
- 5 Luminare maius obscurat minus.
- 6 Iurisdicctio inferioris per superioris presentiam non silet.
- 7 Facilius tollitur potestas competens iure speciali delegationis, quam iure communi.

Iste Rit. duplicatur per eadẽ verba inf. Rit. 59. vbi ubi habet littera magis correctã quã correxerit hunc Rit. ¶ No. primo quod magna curia quoniam reperitur extra ciuitatem Neapolis: vbiunque; reperitur potest ibi cognoscere, & pronunciare de causis ciuilibus, & criminalibus quoniescunque; & vbiunque; commissis: dummodo sanẽ intelligas præterquã inceptis, & vertetibus coram ordinarijs locorum: quoniam tunc de eis non possent se introumittere per regulam. l. vbi ceptum. ff. de iud. de qua infra dicam in 3. not. Scrutabatur iste Rit. tempore isto, quia tunc Magna curia & iudices ipsius tenebantur per sex hebdomadas in qualibet prouincia morari pro iusticia ministranda, & corrigendo officialium excessus, ut disponebatur in c. Reg. in super, verum quia temporum iniuria, illud c. non seruatur: quia magna curia non recedit à ciuitate Neap. cessat dispositio istius Rit. vti nã tamen seruaretur, dicit Neap. in d. c. quia tot extorsiones per Præsides prouinciarum, & alios officiales, non committerentur, sed l. m. eum, licet in hoc Regno non seruatur. d. c. tamen seruatur in Regno Sicilia: vltra farum. ¶ Secundo no. ibi & causa incipiat, quod tempore istius Rit. causa debebat incipere a litis contest. & sic tunc necessaria erat litis contestatio de qua in toto tit. C. de lit. contest. & c. j. extra eo. tit. & in tamen litis contestatio erat necessaria: quod causa debebat sumere initium ab ea, ut iste Rit. dicit. & bene tamen nam l. m. Bal. in c. j. col. j. de lit. contest. lapis angularis est totius iudicij & vniuersi de substantialibus ipsius, adeo, quod si omittetur vitia-bar torum processum, ut dicit Gl. in c. dudum. lo. 2. de electio. & Bar. in l. prolatam. C. de sent. sed hoc non seruatur hodie: ¶ quia cum in Regno causa omnes sunt summaria per Rit. inf. 288. & seq. & per prag. di. spendia lit. sub rit. de ord. iud. causa ipse non a lit. contest. incipiunt (cum possit obmitti, ut ibi dico & in d. prag. dispensia) sed primus actus qui solebat immediate sequi lit. contest. habet vim contestationis litis, ut dicunt Bar. & Bal. in l. nulla. C. de proc. Roma. conf. 164. Alex. conf. 50. num. 7. vol. 2. Marã. in prac. parte 6. in 10. membro. ¶ Tertio no. ibi et si curia, quod licet magna curia recedat à loco: vbi ceptum aliquam causam cognoscere antequam eandem terminet, tamen non propterea debet remanere officiali ipsius loci, sed ad ipsam magnam curiam: & hoc volunt dicere ista verba. ¶ Ratio est quia vbi ceptum est iudicium,

ibi debet finem accipere. l. vbi ceptum. ff. de iud. de hoc text. in l. cum quãdam puella, in princ. ff. de iurisd. omn. iud. cum alijs que Gl. vtrouique allegat & Doct. vbi que. ¶ Quarto no. ibi & dum est in loco, quod vbiunque per Regnum reperitur ipsa magna Curia ciuiles & criminales iudices silet; nec possunt reddere ius nisi hoc eis ab ipsa magna curia permittatur, cum quo concordat const. Reg. honorem verum iste Rit. plenius prouidet, quia Per illam const. solũ iustitarius silebat. ut const. ipsa dicit ad litteram non autẽ alij, ut sunt capitanei, & baiuli locorum ut Iser. ibi dicit & post eum Afflict. q. 11. nu. 23. ¶ Ratio istius Rit. est eadem, quam ponit text. dictę const. quia luminare maius superueniens obscurat luminare minus in Reuerentiam ipsius maioris: ut dicit text. in d. cap. denique. 21. dist. de offic. lega. cap. volentes, de priu. c. antiqua. §. dominica, & Gl. in præalleg. iuribus. De iure vero communi ciuili, ut dicunt Gloss & Iser. in d. const. honorem, & idem Iser. & Afflict. in cõ. stru. statumimus. q. 11. disponitur contrarium, ¶ & iurisdicctio inferioris non silet per presentiam superioris pro hoc l. in hac. C. de don. l. nihil. C. de palati. sacra. larg. lib. 12. & in auth. de defenfo. ciuita. §. non valentibus, & no. per Bar. in l. fin. ff. de offic. proconf. & l. m. Afflict. in præalleg. const. statumimus dispositio istius Rit. & d. const. honorem concordat cum iure canonico. in d. c. volentes, & alijs præalleg. cap. quod non credo procedere absque difficultate per ea que dicit Imo. in d. c. nolentes. num. 5. vbi satis, nota ad illum text. dicit quod ibi silet officium minoris in officio quod habebat ut delegatus, non autẽ dicit quod silet quo ad eius ordinariam iurisdicctionem prout ego credo quod debeat ille text. intelligi, ratio dicitur ista est secundum eum ¶ quia facilius tollitur potestas competens iure speciali delegationis, quam competens iure communi. l. eius militis. §. militia militis. ff. de milita. testa. in tantum, quod nec et silet iuri dicitio ordinarij minoris per presentiam maioris de iure can. sed tantum iurisdicctio delegati, ut etiã sentit Gl. in d. c. denique, in ver. maior quã d. c. volentes intelligit quando minor habebat iurisdicctionem ab ipso maiore, & sic quando minor erat, ut delegatus maioris, non vt ordinarij, & hæc est alia, & quarta præheminentia quam habet magna curia vltra præfatas in Rit. præceden. quia vbi est ipsa, silet omnes alia iurisdicctiones, verum secundum Afflict. in const. statumimus. 10. no. num. 35. in hoc est duplex præheminentia, vna de qua proxime diximus, altera quia Magna curia, cum non possit cognoscere de causis ciuilibus inter partes, sed baiuli, ut dicit ead. const. statumimus per hunc Rit. quando est per regnum, potest cognoscere, sed aduerte ne erres, quia (ut credo) Afflict. minus bene dicit ex quo magna curia, per dispositionem Rit. 46: ut ibi dixi, habet iurisdicctionem ordinariam ciuilem, & criminalem in regno quod est firmat D. Marinus Friz. de subfeu. tit. de off. magistri iustitarij in princ. lib. j. sicque; corrigiẽ dispositio d. const. quæ aliud volebat, vnde stante ordinaria iurisdicctione pœnes eam, præheminentia non in alio consistit, nisi quia quando est per Regnum, sicut antea iurisdicctio erat cumulatiue, ut dixi in d. Rit. 46. in fi. tunc est priuatiue ad officiales locorum, quia sine eius licentia, nil possunt facere. Confirmat quia Doct. ponentes præheminentias magnæ curia, non ponunt istam de cognoscendo in causis ciuilibus, sed tantum, quod vbi ipsa reperitur: offuscatur aliã, quod non est ob aliud, nisi quia in hoc non habet præheminentiam: sed potestatem ordinariam. Sed eum magna curia hodie non recedat à ciuitate Neap. ut dixi supra in princ. præsentis Rit. cessat ista præheminentia, & propterea credo quod D. Marinus in proxime

proxime citato loco in fine dum ponit præheminẽ...
uas magnæ curia: omiſſe itam ponendo eas tantũ...
quis vſu quotidiano habet. Recordor tamen, q̃ an-
nis ab hinc ſex, Dominus Alferes Hiſpanus qui tũc
erat Iudex criminalis magnæ curiæ acceſſit Ebolum
de ordine Illuſtriſſimi Domini Proregis pro quodã
gravi factõ, & cum bideſſet ſuit, noluit q̃ curia capi-
tanei redderet ius, ſi tota magna curia accederet: cre-
do q̃ haberet præheminẽti m. d. conſt. & iſtius Rit.
quia non ſunt correſti, & non ſeruantur quia Ma-
gna curia non recedit, à ciuitate, ſed q̃ vnũ iudex
hoc poſſit facere, nõ credo, quia d. conſt. honorem,
loquitur quãdo vadit per Regnum Iuſtitarius, vna
cum iudicibus, non autem quando iuſtitarius ſine
iudicibus, vel iudices ſine eis, vt in ſpecie Afflicti. ibi
tangit. & ideo illud non fuit bene factum. Salerni
die 27. Maij. 1559. Proſper Carauita.

- 12 Dominus factõ ſua familia, an teneatur?
20 Baro exhibens officialẽ delinquentẽ liberatur.
21 Tribunal Magnæ curiæ vt iuſtitia ſpeculum,
ceteris præfixum dicitur.
22 Officialis dupliciter, & largẽ, & ſtrictẽ ſu-
mitur.
23 Actuarij, & ſeruientes curiarum largẽ offi-
ciales dicuntur.
24 Seruientes iudici eccleſiaſtico ſi ſint laici &
delinquant in eorum officio à quo puniantur.
25 Officiales in exercitio officij delinquentes quã-
do inquiri poſſunt, durate, vel finito officio.
26 Syndicatus officialiũ quo in loco fieri debeat.
27 Officialis ſi durate officio commiſit adulteriũ,
furtum, homicidium, & ſimilia, vel eis com-
mittendis præſtitit auxilium vel fauorem
an dicatur deliquiſſe in exercitio officij.

RITVS XLIX.

Tem q̃ curia ipſa, & quẽ-
libet ipſarum cognoscat
de exceſſibus officialiũ
aliorum delinquentium
in eorum officijs ea exer-
cendo, & non aliter.

S Y M M A R I V M.

- 1 Preſides de iurecommuni, officiales in ſua pro-
uincia delinquentes, punire debent.
2 Merum imperium non per alios, quam per pro-
uinciarum preſides, exercetur.
3 Diſpoſitio Ritus 49. num. vendicet ſibi locum
etiam in officialibus Baronum?
4 Diſctio, aliorum, ſimilia implicare ſolet.
5 Nullum ſimile eſt idem.
6 Indefinita locutio æquipollet vniuerſali.
7 Officiales Baronum an Regij dici poſſint?
8 Ceſſante cauſa, ceſſare debet effectus.
9 Barones in eorum terris ſunt iuſtitarij: idem-
que poſſunt, quod Imperator in ſuo Regno.
10 Iuſtitarius officiales ſuos in officij exercitio
delinquentes, punire poteſt.
11 Facile eſt inuentis addere.
12 Priuilegia Baronum eis quid tribuant?
13 Limitata cauſa limitatum producit effectum,
& in num. 20.
14 Officialis maioris iudicis ſi in terra Baronis
delinquat extra officij exercitium: per Baro-
nem punietur, ſecus ſi in officij exercitio.
15 Clericus exercens officium ſeculare ſi in eo ex-
cedat conuenitur coram iudice laico.
16 Princeps inueſtiedo aliquem, non præſumi-
tur tollere ius tertij.
17 Rex concedendo, vel derogando, quæ concede-
re, vel derogare intelligatur.
18 Capitaneus officialem ſi mittat per comita-
tum, & delinquat, ipſi imputandum. Idem de
Epifcopo vicarium mittente. ibidem.

Concordat iſte Rit. cum alijs duobus Rit.
in 51 & 61. vbi eadẽ verba habes, niſi q̃
hic extat illud verbum, aliorum, quod in
alijs Rit. non adeſt. ¶ No. ex hoc Rit. aliã,
& quintã præheminẽtiã magnæ curiæ
vt de exceſſibus officialiũ aliorũ in exercitio officio-
rũ delinquentium ipſa magna curia cognoscat. Am-
plia hunc Rit. procedere nõ ſolum in prima cauſa,
ſed et in ſecunda cũ appellatur à ſyndicatoribus vt
dicam infra latius in Rit. 295. in 5. q. De hac præhe-
minẽtia habetur etiam in conſt. Reg. Magiſter iuſtitia-
rius, vt etiam Afflicti. ibi. no. in 1. no. & de ea facit
mẽtionem. D. Mar. Friz. de ſubſeu. lib. j. de off. magi-
ſtri iuſti. num. 40. Detrahit iſte Rit. iuriſdictioni præ-
ſidum prouinciarum. ¶ quibus de iure communi nõ
ceſſum erat officiales delinquentes in ſua prouincia,
punire, vt dicitur in auth. vt iud. ſine quo. ſuffra. §.
voluntus. ver. ſi aut ipſi. & §. q̃ aut primitus. per quæ
iura ita tenet Luc. de Penn. in 1. quinq. col. j. C. de
curio. lib. 10. & in l. nihil. col. 2. C. de palati. ſacra. lar-
gi. lib. 12. quod poſtmodum per cõſt. Reg. ſtatuiſſimus
vt magna, conſirmatum fuit, vbi etiam Afflicti. no-
tat. 10. no. nm. 35. cauſa omnes criminales ipſi iu-
ſtitario reſeruantur, & etiam per conſt. Reg. ea quæ
ad decus, ¶ per quam merum imperium per alios
exerceri quam per præſides prouinciarum prohibe-
tur: & proſectõ niſi hunc Rit. intelligeres detrahere
iuriſdictioni præſidum prouinciarũ, & ſic loqui pri-
uatiue ad eos, ad nihilum ſeruire: nec in hoc præhe-
minẽtia eſſet ex his, quæ dixi tibi ſuprà Rit. 47.
¶ ¶ Quæro primo in hoc Rit. de vna. q. ſatis neceſſa-
ria, & de qua vidi quotidie quæri, ac dubitari. nun-
quid diſpoſitio ipſius vendicet ſibi locum in officia-
libus Baronum? Anto. Capic. decif. 27. num. 11. dicit
q̃ iſte Rit. cum alijs ſim. videtur loqui in officialib.
Regijs: & non dicit plus, nec in caſu per eum decifõ
poteſt apparere quid decifue ſentiat, cum decifõ
ſolũ de delictis officialiũ Baronum delinquentium
extra officij, de quibus iſte Rit. nõ loquitur. cõfirma-
ri poſſet q̃ ſub dubio, & ſub verbo vſi, dicit Capi. pro-
pter diſtionẽ, aliorum, ¶ quæ ſimilia ſolet implicare
ſm Gl. in l. ſi fugitiui, vbi no. per Bal. col. ſi. ver. quæ-
ro hic dicitur. C. de ſeru. fugi. Gl. in c. fedes. de reſer.
Bar. in l. ſed reprobari. in princ. colum. j. in ſi. verſic.
contra hunc tex. ff. de excuſa. tuto. Gl. in l. argumen-
to. §. Margaritam. ff. de au. & argent. lega. Bald. in l.
conuenticulam. colum. 5. verſic. item eſt argumen-
tũ. C. de epifc. & cler. Fely. in c. veniens. in ſi. de ſimo.
Alex. conſ. 87. volum. 5. Rom. conſ. 42. in fine. Ludo.
Gomeſſ.

Gomeſſ. in c. cum in multis. nu. 60. de reſer. in 6. Ti-
raquell. in tract. ll. coniu. gl. 3. nu. 25. & 42. Curt. iun.
conſ. 183. num. 2. & Pet. a Plaza. in epirome delictõ-
rum lib. j. c. j. num. 14. quaſi voluſſet dicere Rit. per
illã diſtionem, quod licet magna curia cognoscat ex
preheminẽtia delictõ officialium illud intelligitur
de alijs officialibus ſimilibus officialibus ipſius, &
ſic regi. s. quid dicendum? mihi videtur q̃ intellige-
re hunc Rit. in officialibus Regijs, eſt mera diuina-
tio ad ipſum, & vltra id, talis intelligentia nõ poteſt
aliquo pacto ſubſistere, nam nullus eſt ratio
diuerſitatis inter officiales Regios, & Baronum pro-
pter quod debet eadẽ Ritus diſpoſitio militare. lã
Titio. iuncta. Gl. ff. de verb. oblig. l. 3. §. ſed & hi. ff. de
iniuſt. reſt. l. pen. C. de inoff. do. Lillud. ff. ad l. Aquil.
& l. j. C. de lib. præte. non obſtat q̃ de diſtione (alio-
rum) dictum eſt, quoniam dupliciter reſponderi po-
teſt, primo quia hic non dicitur aliorum officialiũ,
ſed officialium aliorum, & ſic Baronum, ſecundo,
quia licet diſtõ (aliorum) referat ſimilia: tamen inclu-
dit diuerſa ab expreſſis, ¶ quia nullum ſimile eſt idẽ,
l. quod Nerua. ff. de poſ. & firmat Socy. conſ. 300. in
cauſa interpellationis, verſic. 3. principaliter. volu. 2.
Alex. conſ. 119. num. 6. vol. 2. Apoſtill. ad Bar. in d. l. ſi
fugitiui, & Spec. de ſponſa. & matr. in princ. num. 4.
verſic. item dictõ aliam vbi allegat illud Io. cap. 19.
ibi, crucifixerunt eum & cum eo duos alios, & 7. q.
j. Nouatianus. ibi alios pseudo Epifcopos, in tantum
quod impropiẽ ponitur quandoque ſecundum Gl.
& Bar. in l. non ſolum. §. quaritur. ff. de procur. & in
d. §. Margarita, & ſecundum eam in d. §. quaritur eſ-
ſet faciẽda expoſitio hic quod magna curia cogno-
ſcit de exceſſibus officialium aliorum, hoc eſt de ex-
ceſſibus aliorum qui tamen ſunt officiales, & ſi dica-
tur, aduerte, quia immo maximã eſt ratio diuerſita-
tis cum in officialibus Regijs non afferat præiudici-
um, niſi præſidi prouinciarum qui à Rege depen-
det, & propterea poteſt ad ſui libitum præiudicare,
ſed in officialibus Baronum, qui habent iuriſdictionem
propria in eorum terra vigore priuilegij, vt eiſ-
dem Baronibus fieri præiudicium. Reſpondetur q̃
tempore iſtius Rit. non poterat haberi iſta conſide-
ratio ne fieret præiudicium Baronibus, ex quo Baro-
nes tunc temporis non poterant merum imperium
exercere, & per conſequens eorum officiales punire,
vt patet ex conſt. Reg. ea quæ ad decus, vbi Afflicti. in
j. no. dicit q̃ Rex Alphonſus piimus de Aragonia q̃
fuit poſt iſtos Rit. vt patet ex prag. Reg. cõcepit cõmu-
nicare merum imperium comitibus, & Baronibus
per priuilegia ſpecialia, & vt idem Afflicti. ibi. col. 2.
dicit tempore Regiæ Ioannæ ſecundæ quæ hos Rit.
edidit. vt in j. Rit. patet, eadẽ Regina conſtituebat,
Comites, & Barones, Regios capitaneos ad vitã, cũ
mero imperio, adeo q̃ non exercebant merum im-
perium vt Barones nomine proprio, ſed vt capita-
nei Regij, & ex conſequenti nullum poterat præiudicium
generari ipſis Baronibus intelligendo hunc
Rit. generaliter, de officialibus loquentem, tam de
Regijs, quam Baronum, & ideo cum non ſit ratio in-
telligẽdi hunc Rit. de officialibus Regijs, potius quã
6 Baronum ¶ locutio indefinitẽ facta de officialibus
debet æquipollere vniuerſali iuxta ea quæ dicit Bar.
in l. qui ædificium. nu. 2. ff. de ſeru. vrb. prædio. per ra-
tionẽ quam ipſe ibid. allegat, quia non eſt ratio qua-
re magis intelligat de vno particulari, quã de alio,
idem Bar. in l. j. ſed ſi incertum. nu. 3. ff. de ventr. in
poſſe. mittendo. vbi id dicit procedere et in odioſis
quando, à lege proferatur indefinita locutio, licet ſe-
cus ſi ab homine, & in l. ſi pluribus, in princ. num. 5.
ff. de leg. 2. vbi latẽ tractat eam materiam, tãto ma-
gis, quia et officiales Baronũ poſſunt dici officiales

Regij, quia cum ipſe Baro qui eos conſtituit habeat
à Rege merum & mixtũ imperiũ, et ſuus officialis di-
citur habere iuriſdictionem à Rege, quia omnia nõ
ſtra facimus quibus à nobis impartitur autoritas:
l. j. §. & ideo. C. de veter. iur. enucle. & 94. diſt. c. j. vt per
pulchrẽ per præſata, & alia firmat Afflicti. in tit. quæ-
ſitũ reg. in ver. poteſtas. nu. 2. quãuis iudicio meo
non propriẽ, ſed largẽ dici poſſet. Et pro iſta opi. ad-
duco tex. in terminis, a nemine ponderatum in cap.
Reg. in iunxit ver. nec non. vbi in ſpecie conceditur
magnæ curiæ cognoscere de exceſſibus officialium
Baronum vt ibi patet. ¶ Iuxta præſata congruenter
ſecundo quæro quid dicendum eſt hodie in caſu præ-
miſſo in q̃ præcedenti cum Barones oẽs in eorũ ter-
ris habeant merũ imperium: propter quod poſſent
eorum officiales delinquentes punire, nunquid pote-
runt Barones contra ipſos procedere, non obſtan-
te diſpoſitione iſtius Rit. vt primo q̃ ſic ¶ quia ceſ-
ſat ratio propter quam etiam Baronum officiales in-
cludebãtur, vt dixi ſuprà & ideo ceſſare debet ipſius
diſpoſitio. l. quod dicitur. ff. de pact. l. adigere. §. quã-
vis. ff. de iur. pat. c. cum ceſſante, de appell. c. & ſi Epi-
ſcopus, de iur. iur. cum concordã. allegã. per Nic. Eue-
ra. in loco præalleg. nu. 54. à ceſſatione rationis & Ti-
raquell. in tract. ceſſa. cau. a. in ver. legis cauſa. num.
9 125. fol. 42. ¶ Secundo, quia Barones ſunt iuſtitarij
in eorum terris, vt dicit Afflicti. in conſt. Reg. magnæ
curiæ noſtræ. 5. no. circa ſi. in cõſt. honorem in prim.
& in conſt. pœnam eorum. num. 15. verſ. tertio licet
& quarto, & vt dicit Ang. conſ. 170. nm. 2. poſſunt
illud in eorum terris, quod poteſt Imperator in ſuo
Regno, vt et poſt alios, firmat Maran. in ſua diſput.
6. nu. 14. in tantum quod vt dicit Bar. in l. j. num. 15.
in ſi. ff. de iuriſd. omni. iud. Baro dicitur princeps ciui-
tatis, & territorij ad idem Gramm. conſ. ciui. 95. nu.
15. & Io. de ſancta Iulia conſ. 3. num. 7. inter conſi-
10 lia Brun. ¶ Sed iuſtitarij poſſunt cognoscere, & punire
officiales ſuos in exercitio officij delinquentes,
vt dicit Bar. & Alex. poſt eum in l. ſi quis. ſ. fi. quos. ff.
de pen. intelligendo; vt per Par. in tract. ſynd. in §. po-
teſtas. lo. 2. num. 2. ver. tu dic fol. 240. in illis officiali-
bus quos ipſe ſibi elegit. vt etiam dicit Afflicti. in cõ-
ſtit. iuſtitarij per prouincias. 7. no. ergo etiam & Ba-
rones: quid dicendum iſta q̃ eſt ſatis ardua, & Baro-
nibus Reg. præiudicialis, nondum tã aliquo ex his
quos ego viderim tacta, & decifã attamen poſtquã
in hũc Rit. incidit: ne dicant qui indefinẽter iudi-
cãt; qđ facillima ſcribo, & difficilia reuſo: dicã quod
ſentio, & ſaluo ſemp iudicio cuiuſlibet alterius, me-
11 lius ſentientis, ¶ cum poſtea facile ſit inuentis adde-
re, videtur mihi Barones Reg. huius non poſſe eorũ
officiales in officij exercitio delinquentes caſtigare,
& punire ex pluribus: primo, quia Barones eorum
iuriſdictionem, & imperium non habent aliunde,
quam ex priuilegijs conſeſſionum eiſdem factarũ
de ſuis terris, & propterea quatenus priuilegia ipſa
loquuntur, & patiũtur, eatenus cognoscent, vel qua-
tenus eiſdem legitima præſcriptione præcedente, li-
citurum eſſet, alias crimine vſurpatæ iuriſdictionis re-
nerentur, vt dicit expreſſe Regia prag. Caro. 5. incip.
prohibemus de Baronibus. & eorum off. & Per. Foll.
12 in fragmẽ. poſt prac. de iuriſd. iud. nu. 29. ¶ Sed quia
priuilegia omnia Baronum nõ aliud eiſde tribuũt,
quam iuriſdictionem, & imperium in ſuis vaſallis:
& aliqua priuilegia et in habitãtib. & habitaturis
13 in eorum terris ¶ ſequit qđ limitata eorũ priuilegia
limitarũ debet effectũ producere. vulg. l. in agris. vbi
Alber. no. ff. de acqui. rer. domi. l. cauſellauerat. ff. de
his quẽ in teſta. delen. l. cum ſeruo. in prin. vbi Bal. ff.
de contrah. empt. l. cum pater. §. dulciſſimis. ff. de leg.
2. & l. 2. vbi per Bal. ff. de ſeruis expor. cñm cõcordiã
poſitis

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

postis per Tiraq. in tract. cessa. causa parte j. nu. 142. fol. 1. & propterea solum suos vasallos delinquentes poterunt castigare: & hoc et si esset suus vasallus illius met terræ, aut alterius, ratio est, quia quotiescunque officialis delinquit in officij exercitio non sortitur forum ratione loci, vbi reperitur, sed ratione officij & iurisdictionis, adeo qd non consideratur tunc vti homo vasallus ibi delinquens, sed vti officialis

34 ¶ probatur, quia officialis iudicis maioris delinquentis in terra Baronis extra exercitium officij, punitur ibi per Baronem. l. officialis. C. de off. rect. prouin. vbi hoc no. Bar. dum tñ notum faciat superiori suo, & idem Alb. in l. si quis forte. §. si quos comitū. ff. de pœn. cū alijs quæ ponit Boer. dec. 9. nu. 5. vol. j. & tñ si delinquit in exercitio officij, nō punietur ibi per Baronem Em To. Rab. in l. quod promulgatis. C. de off. præfect. vrb. & Boer. in decif. præalleg. nu. 9. * Item ¶ probatur per aliud, quia clericus qui exercet officium seculari in eo cedit conuenitur à Iudice laico, vt dicit Par. in synd. §. clericus, idem si tenet feudū em eum, c. verum. de fo. comp. ratio est, quia non cōuenitur de pertinētibz ad eum aliter quam rōne officij, aut feudū, & tñ maius priuilegium est, esse clericū quā vasallū Baronis. vnde data iurisdictione contra vasallos, & habitantes, non dēt pōtmodū extēdi ad illos qui delinquendo, non cōsiderantur vti vasalli, & habitātes: sed vti officiales de quibus puniēdis nō loquunt priuilegia, sed ipsi. magnæ curiæ, cui specialiter cōcessa est iurisdictione officialiū delinquentiū in officio: sunt remittēdi vt puniantur. Secundo, quia per dispositionē istorū Rit. est iam quæsitū ius ipsi magnæ curiæ per specialē præheminentiam cognoscēdi priuatiue ab alijs, vt in prin. istius Rit. dixi, de delictis officialium in officio delinquentiū, & id licet postea per Regē cōcedantur priuilegia Baronibus cum mero, & mixto imperio in eorum terris: tñ non propterea vñ concedere potestatem cognoscēdi de his de quibus specialis iurisdictione cōcessa erat

36 alteri ¶ quia princeps inuestiēdo, nō intelligitur tollere ius tertij. nec auus. C. de emancip. libero. l. 2. §. merito. & §. si quis à principe. ff. ne quid in loc. publ. l. 2. vbi Gl. C. de fun. & salu. lib. 1. immo semper salu iure tertij, intelligitur inuestire. l. ex facto. ff. de vulg. & pup. quia iuri tertij nō intelligitur velle præiudicare, c. super eo. de off. deleg. cum similibz. quæ allegat Io. de sancta. Iulia. inter cons. Bru. cons. 3. nu. 3. & Io. de Neuiza. cons. 12. nu. 13. Et si motu proprio id faciat princeps, vt dicit Ioan. And. in c. si motu proprio, de præb. & Abb. in c. j. de iud. & et si per viam legis generalis, qñ nō subest iusta causa publicæ utilitatis. l. veditor. §. si constat. ff. commu. prædio. Inno. in c. quæ in ecclesiarum, de const. Bar. in proœ. ff. vbi per Moder. & in l. j. in fi. ff. de const. princ. vt late dixi in prag. * per excellentem. §. audeat. nu. 15. de sena. consil. Macedo. pro quo faciunt quæ dicit Afflic. in d. const. honorem. in princ. vbi sic iur. iustitiarj, regionum filere debent iurisdictione quādo ibi est præfens magna curia pp dispositiones illius const. vt in Rit. præcedē. diximus eodem modo & Barones licet habeant in priuilegium merum. & mixtum imperium: nisi in priuilegio esset in specie derogatum illi præheminentiæ concessæ magnæ curiæ, qd vbi ipsa reperitur: omnes iudices sileat pro vt dicit ipse vidisse derogatum in priuilegijs principis Salerni, & ideo non seriose factum erat, quod in aliquibus priuilegijs antiquis concessum vidi per Regem Ferdinandum primum, olim principibus Bisignani, & Salerni videlicet qd possint cognoscere de quibusuis maleficijs, seu quasi criminibus, & causis quibuscūque, & casibus in quibus, & vnoquoq; ipsorum iustitiarj regionum Magistrj iustitiarj, Regens Magnæ

curiam, & iudices ipsius, sacrum cōsiliū, Regia camera summaria, & vnusquisq; ipsorum de iure Regni const. cap. literis arbitrarijs priuilegijs, obseruatis, & Ritibus ipsius magnæ curiæ, ac priuilegijs, & literis specialiter concessis ipsi magnæ curiæ vti consuetudine, & quouis alio modo procedere possunt, seu potest, consueuerunt, seu consuevit ¶ nam per hæc verba apparet: qd vbi aliter Rex cōcedit, nō propterea intelligitur concedere ea quæ specialiter alijs tributa sunt: nec etiam eis derogare, nisi specialiter deroget, vt Afflic. dicit in d. const. honorem. Nec tñ putes per præfata, quod illi barones qui dicta verba haberent: possent officiales suos punire, quia potestas quæ forte daretur in his criminibus in quibus magna curia speciali Rit. obseruantia, vel litera potest cognoscere, se refert ad vasallos delinquentes, & sic in illis qui vti vasalli delinquant, sed quia officialis delinquens in officij exercitio, non consideratur vti vasallus, nec sortitur forum ratione loci, vt supra dixi; ergo de eo non cognosceret, & dicta verba quādo in aliquo priuilegio adessent in alijs locum vendicarent, in quibus magna curia specialiter cognosceret. Confirmatur quia aliter dicta verba intelligendo, vt extendatur ad vasallos delinquentes, aliter quam vt vasalli, vt est quando delinquant in officio: obtaret tertia ratio, de qua statim dicam, licet non frequenter appareant priuilegia baronum cū dictis verbis maxime ea quæ à paucis annis expeditur à Regia maiestate: quia nimis arida concedit, & si qui sunt, qui ex antiquis concessionibus habeant non reperiuntur in possessione eorum (vt cuiq; notum est) præsertim ex eo, quia non videmus Barones inferre torturam vasallis ex processu nō legitimo vigore præheminentiæ magnæ curiæ, de qua in cap. Reg. si cum sceleratis, & tamen per dicta verba bene possent id facere. Tertio, & vltimo, quia Barones pro delictis suorum officialium in exercitio officij delinquentium; tenentur: vt dicit Bar. in l. j. C. de crea. lib. 12. prout eum citat Fely. in capit. Petrus. numero 9. de simonia. licet in codice meo non reperiam vbi secundum eum ¶ dicit quod si capitaneus mittit officialem per comitatum & delinquit, imputatur ipsi capitaneo. Archidiacono. in cap. si episcopus. de off. ord. in 6. & Domini de Rot. decifio. 6. alias 278. si vicarius. de offic. vica. in nouis. vbi quod si officialis episcopi, aut vicarius delinquit in officio sibi commissio, tenetur episcopus. ad idem Bartol. in l. ne quid. in princ. ff. de incēd. rui. & naufra. vbi qd si dominus possit aliquos ad custodiam territorij, qui postmodum in commissis deliquerunt tenentur dominus, intelligēdo, nisi criminaliter ageretur ad pœnam corporis contra officialem, quoniam tunc Barones ipsi non tenerentur: vt dicit Rom. consilio 11. in quæstio. proposita, & consilio 15. plura sunt. per Glor. in l. obseruare. §. proficisci. in vers. vindicta. quam Bald. ibi singu. facit. & Fely. qui & alijs communitur probat in dicto cap. Petrus. num. 13. ver. sexto. ¶ Et si dicatur, quod Dominus non tenetur de facto suæ familiarum, seu iutorum, vel alterius. l. quoties. in princ. & §. j. ff. de noxa. cum similibz. dico vt dicit Bartol. in l. j. §. familiarum. in princ. ff. de publica, quod illud verum est regulariter: fallit tamen, quando famulus, vel quis alius esset præpositus alicui officio in quo delinquit, per d. §. familiarum. & l. 2. ff. de fur. aduer. nau. cū similibz. idem Bar. in d. l. nequit. Fely. in d. cau. Petrus. num. 7. vers. fallit septimo. Afflic. decif. 57. nu. 7. Gramm. dec. 3. num. 12. & pulchre Io. Sanxon. in consue. Turo. ritu. dies droictz. in ver. deboutement. fol. 46. licet si fuisset electus idoneus excusaretur, per text. in l. videamus. ff. loca. cum infinitis quæ Gloss. ibi allegat. ad idem Glor. in cap. ad hæc. in ver. examinentur. de offic. ar-

offic. archid. Oldra. cons. 92. rex habebat. Fely. in d. c. Petrus. nu. 11. vers. tertio. declara. & alijs quos late dixi in quodam consil. per me istis diebus factio in fauorem magnifici Barnabæ de Rabona Ebolitani in causa incendij frumenti cuidam illati per eius famulos ¶ idem si officialem ipsum delinquentē exhiberent Barones, qm tunc statim liberarentur. l. cum si exhibuissent. ff. de publica. firmat Bart. in dicta. l. 1. §. quod nouissime. ff. de publica. pulchre. Rom. d. consil. 11. in quæstione proposita. Fel. in d. c. Petrus. numer. 12. ver. quinto. declara. vbi in specie de potestate exhibent officialem, & Aufre. post decif. tholos. 164. & 195. vnde quia Barones saltim tenentur ad exhibendum: cum non conueniat velle sibi ipsis exhibere, sic quæ esse iudex & pars, se ipsum cogendo ad exhibendum. contra. l. 1. C. ne quis in sua causa. concludo de eorum officialium excessibus non posse cognoscere. Non obstant contraria quæ primo adduxi, & primo illud quo dicitur quod cessat ratio, quare includebantur Barones in hoc Rit. ergo, & ipsius dispositio. quoniam ratio istius Rit. & dispositionis ipsius non fuit, quia tunc Baronum non intentione nam tunc bene procederet argumentum ¶ sed vna ratio fuit, vt tribunal magnæ curiæ, quod vti speculum iustitiæ cæteris dicitur esse præfixum per constitutum. Regn. magnæ curiæ. hac præheminentia, & dignitate super omnes potiretur: sicut & alijs nonnullis potitur sibi specialiter concessis per constitutum. statumimus, vt magna d. constitutum. magnæ curiæ. & constitutum. honorem, quæ ratio non potest dici quod cessauerit, & illud interesse Baronum, qui tunc temporis merum imperium non habebant potius considerandum est vt causa impulsua, quàm finalis: quia impulsua cessante, non cessat effectus legis sup alia causa, & finali fundatæ. vt dicit Gloss. in l. 1. §. sexum in vers. causam. ff. de postulan. Nicola. Euer. in locis lega. loco 54. à cessatione rationis. fol. 188. & plene Tiraquel. in tracta. cessa. caus. limita. 1. Non obstat secundum, quia licet barones sint iustitiarj in eorum terris: tamen illud intelligitur quo ad concessa in priuilegijs, & quo ad ea verissimum est eos posse, quod possunt iustitiarj in suis prouincijs, & etiam Imperator in suo Imperio, non autem quo ad quæ priuilegia non concedunt, quia limita causa limitatum parit effectum: vt supra dixi, quod bene nota, quia nō reperies ita tactum & declaratum, & quotidie euenit.

¶ Tertio quæro, in quibus officialibus locum habeat iste Ritus: ¶ breuiter cum istud verbum dupliciter capi possit videlicet stricte & large. vt dicit Afflic. in titu. quæ sint regal. 1. in ver. potestas. numero 47. per tex. optimum. in l. eum. ff. de in ius vocat. vt etiam diximus late supra in Rit. 9. & iste Rit. sit exorbitans contra iurisdictionem ordinariorum, & propterea stricte intelligendus per l. serui vestri. C. de noxa. Gl. in capi. cum dilectus. de consue. cum similibz. quæ Cæpol. allegat in consil. fina. numero 10. dici debet quod locum vendicat in officialibus iurisdictionem habentibus ¶ & ideo licet actuarij & seruientes curiarum dicantur etiam large officiales, quia officium præbent. vt in d. Rit. 9. dixi post Afflic. in d. §. potestas tamen per prædicta si ipsi delinquant: per officiales met ipsorum Baronum puniuntur, vt de actuarijs, in specie tangit Inno. in capitu. dilectus. de pœni. & de proprijs seruientibus Alberi. in l. omnes. per illum tex. C. de offic. recto. prouincia. & l. si quos. numero 3. C. de offic. præfec. præto. orien. & Boer. decif. 9. numero 3. volu. 1. ratio est, quia dicuntur coram aures officialium Baro. etiam delinquere, & eorum ipsos offendere. propterea merito eorum iudicium subire debent per ea, quæ dicuntur, in l. nullum. C. de testi. & l. quæsitum. ff. co. titu. * Intellige tamen prædicta

si alias ille Baro habet illius causæ cognitionem, vt dicit Par. in sindica. §. officiales qui eliguntur. num. 3. vers. quod est verum. & Albe. in d. l. si quos. circa 24. si. ver. vnum est tamen notandum. Ex quo infero ¶ quod si tales seruientes essent laici & seruient Iudici ecclesiastico delinquentemque in eorum officijs, ab ipso iudice seculari essent puniēdi non ab ecclesiastico, qui alias contra laicos regulariter iurisdictionem nō habet, vt patet ex c. si clericus. c. licet. & c. ex te nore. de foro cōpe. & c. nouit. de Iudi. ¶ Quarto quæro, quo pacto intelligi debet iste Ritus durate officio, an finito? Breuiter cum ponat eandem præheminentiā quam ponit consil. Reg. magister iustitiarj. & ea intelligatur per Iser. & Afflic. ibi tam durante officio, quam finito, per multa quæ allegant, & præsertim quia officialis officio finito potest conueniri coram eodem, coram quo poterat durante eo. per l. 2. C. vbi de ratio. credo absque dubio, quod etiam iste Ritus taliter debet intelligi. Intelligendo tamen cū conuenitur durante officio, in his casibus in quibus potest officialis durante administratione conueniri: alias secus, vt dicam latius infra in Rit. 295. in 3. nota. vbi latius de dictis casibus scribam. Sed huiusmodi intelligentiæ videtur obstare vnum, quod si sola Magna Curia excessus officialium cognoscat etiam finitis officijs, ¶ sequitur, quod iudicatus eorum in ipsa Magna Curia fieri debet, & sic non in loco vbi officia gesserunt. contra dicta. l. 2. & l. 1. C. vt omnes iudi. & ex consequenti, quod officium syndicatorum per hunc Ritum est sublatum contra dispositionem Rit. præfati. 295. Item circa id quod dicitur durante officio posse officiales conueniri solum per Magnam curiam, obstat aliud, videlicet capit. Reg. iniunxit. vers. nec non quod ordinat Magnæ curiæ, quod officiales habentes merum Imperium, durante officio, non molestet. Respondendo tamen dico quo ad primum, quod iste Ritus nō emanauit ad tollendum syndicatū officialiū in locis vbi officia gesserunt, quia ne verbū quidem de hoc, sed cum possent tam durante officio, quam finito, cognosci (vltima syndicatorum à iure deputatos) etiam à Præsidibus prouintiarum, vt dixi supra. in 1. nota. & insuper Barones qui eos creauerunt, possent etiam id pretendere, vt patet ex his quæ dixi supra. in 2. q. voluit iste Ritus, istam cognitionem solum Magnæ curiæ concedere, non per modum ordinarij syndicatus de quo non loquitur, sed ordinariæ potestatis quæ ipsi contra eos conceditur, & præfatis præsidibus & baronibus denegatur licet hodie præfides etiam prouintiarum cognoscant, quia vt dicam inf. in Rit. 54. ista pheminentiā Magnæ curiæ, & omnibus alijs vtitur, adeo quod officium syndicatorum remanet in suo robore. Et quo ad secundum dico quod illud cōcordat cum iure communi in l. pars literarū. ff. de iudi. & tamen vt dicam in Ri. 295. multi sunt casus in quibus dicta lex non procedit, sicque dictum cap. intelligitur etiam non procedere in illis casibus, cū & iste Rit. (vt supra dixi) in eis tantum locū habeat. Ex qua solutione sequitur, quod minus bene loquitur Afflic. in d. constutu. magister iustitiarj, dum vult quod dicto cap. corrigat illam constitutionem, eo quia illa constit. volens quod officiales cognoscantur per Magnam curiam, etiam officio durante, vt Iser. & Afflic. eam intelligunt, intelligitur secundū ius commune, & sic in casibus in quibus possunt durante administratione conueniri, & præallega. capitulu. quod hoc prohibet: similiter intelligitur secundum ius commune, & ex consequenti, vt non procedat in illis casibus in quibus possunt officio durante molestari, quæ bene notabis. * ¶ Quinto quæro, quid si officialis durante officio facit adulteriū, homi-

homicidium aut furtum, aut ad illa committenda præfatur auxilium, nunquid dicitur deliquisse in exercitio officij? Bar. in l. eadem. §. hac lege. ff. ad leg. Jul. re. pe. & in consi. 174. ser. Ioan. volum. 1. dicit quod notarius condemnatus de delicto commisso aliter quam in suo officio nõ priuatur officio notariatus, quia in eo non deliquit. Bal. etiam in l. ex argentijs. §. j. num. 4. in fi. & ibidem Ang. num. 1. dicunt idem in notario condemnato pro homicidio aut furto, idem Albe. in d. §. numero quinto. Pau. de Cast. numero tertio, & l. a. num. 15. & Ang. in tracta. malef. in ver. falsario, colum. 6. ver. quarto aliquis notarius. Ex quo videtur dicendum, quod sicut homicidium, & furtum in notario non dicitur delictum commissum in exercitio notariatus, eodem modo in casu nostro commissum ab aliquo officiali tempore sui officij non erit dicendum fuisse commissum in exercitio, & verum est. Ratio est, quia officialis dum adulterat occidit aut furatur, non exercet officium, sed agit vt quilibet priuatus faceret quod nõ. Vnum tamen aduerte, quod vbicumque in præfatis delictis, vel similibus autoritas officij esset in causa, vt committerentur, tunc esset dicendum talia delicta fuisse commissa in exercitio officij, Exemplum est si officialis animo cognoscendi aliquam mulierem mittat pro ea suam familiam prætextu ipsam examinandam vel alio colore, & cum fuerit in eius domo cognoscit eam. Item si habeat animum interficiendi, aut interfici faciendi aliquem, & de nocte mittit ad ipsam vocandum sub aliquo prætextu, & ille dum est in itinere interficitur vulneratur, vel disrobatur & finaliter vbicumque autoritas officij sui est in causa vt delinquat, dici debet delictum commissum in exercitio officij: Extra officium vero essent dicta, & similia delicta quotiescunque officialis accederet ad domum alicuius mulieris & ibi eam cognosceret, vel insultaret aliquem, & ipsum occideret vulneraret aut disrobaret, quia tunc in ijs perpetrandis in nihilo versaretur officium, quod not. & ita post hæc scripta reperi tenere Paris. de Pute. in tracta. si n. di. in ver. officialis offensa. §. quia dicit, post num. 6. fol. mihi. 350. in nouis. quem vide quia valde gauisus sum. Salerni die 30. Maij. 1559. Prosper Carauita.

RITVS L.

Item quod Curia ipsa & quælibet ipsarum, cognoscant, & cognoscere possint tam de toto feudo, quam de quacunque particula castri, vel alterius feudi quaternati, & quota etiam transeunte ad tripondium. De feudis vero non quaternatis, vel singulari re feudi quaternati, curia ipsa etiam ex priuilegio non cognosceret.

SVMMA RIVM.

- 1 Dictio, & cuius sit natura.
2 Dictio, alterius, similia importare solet.
3 Feudum quaternatum quot modis dicatur, &

- quare sic, remissive.
4 Tripondium quid sit.
5 Hereditas in duodecim vncias diuiditur.
6 Dictio, etiam, de sui natura exprimit casum magis dubitabilem, & includit minus dubitabilem.

Ritus iste duplicatur infra in Rit. 60. & ibi est litera alio modo, quam hic: licet textus istius Ritus debeat intelligi, vt ille, prout infra dicam, quia vere illum met sensum habet, nisi quod ibi clarius exprimitur. ¶ No. igitur primo ex hoc Rit. alia & sextam præheminentiam Magnæ curia, quæ est, vt de feudo quaternato, & etiam de quacunque particula castri, vel alterius feudi quaternati cognoscat, & cognoscere possit, dum modo illa particula, cuiuscunque quantitas, sit sub nomine quotæ, vt dicitur expresse. d. Rit. 60. & hoc voluit etiam dicere iste Ritus, dum dicit & quota, ¶ vt sic illa dictio, & copulatiue capiatur iuxta eius propriam significationem, vt patet ex l. triplici. ff. de verbo. signifi. l. fin. C. de impub. & alijs substit. & c. sæpe. de verb. sig. c. alijs quæ ponit Bal. in sua pract. titu. de signifi. dictionum. in prin. & præterea vt utiq; adesse debeat iuxta naturam copulæ, & l. si quis ita stipulatus. ff. de verb. oblig. adeo qd tunc demum cognoscat Magna curia de quacunque particula feudi quaternati, cum est sub nomine quotæ: puta, cū tractatur de tertia quarta, vel quinta parte. Et em istum intellectum qui verisimilis est, vt clare patet ex præfatis, & d. Rit. 60. dispositio istorum Rituum corrigat qd decidunt Gl. & Afflic. in consi. Reg. statuius, vt Magnæ nu. 54. dum dicunt, qd sicut per illam constit. cõceditur Magnæ curia potestas, & præheminentia in feudo quaternato, & in quota eodem modo & in re particulari ipsius feudi concessa debet intelligi per rationes quas allegant, & referendo sequitur. Cauens hic qui simpliciter tangit, & non aduertit qd Afflic. in d. consi. loquitur cõtra hos Ritus, Andreas de Barulo fecit super hoc pũcto allegationes, quas Afflic. ad verbum refert in consi. præses prouinciarum, nu. 3. & postquam arguit ad partes, ponit quandam dist. quæ statibus his Rit. non est necessaria. De ista præheminentia loquitur tex. d. constit. & alterius, quæ incipit Magnæ curia, vbi etiam Afflic. no. in prin. & Dominus Marinus Friz. de subfeu. lib. 1. de offi. magistri iustitiarj, num. 40. in fine. ¶ Secundo Not. ibi vel alterius, qd cum dictio, alterius, solet regulariter importare similia secundum Gloss in l. si fugitiui. vbi etiam Bal. not. col. fina. ver. quarto hic dicitur. C. de ser. fugi. cum alijs quæ late dixi supra in præceden. Rit. q. 1. hic est text. quod castrum dicitur feudum quaternatum, quod etiam voluit Iser. in c. 1. de controuer. feud. apud par. terminatum. 10. & Par. ibid. col. 3. & in consi. Reg. iustitiarj nomen. per illum tex. cum gl. vbi etiam no. Afflic. 23. nota. idem Afflic. in consi. Reg. violentias. q. fina. nu. 10. & in d. consi. statuimus. 4. nota. & Dominus Friz. in præallega. tract. li. 2. de differre. feud. quater. numero 1. & 34. fol. 238. idque locum habet, etiam si ab alio quàm à rege, puta à Comite de comitatu, vel barone de baronia teneat, vt dicunt Iser. & Par. ibidem. quamuis secundum eundem Dominum Marinum in loc. proxime cita. de differetia feud. rega. & titu. 1. differre. 6. nu. 1. 2. fo. 244. magna sit differentia inter feuda quaternata, quæ in capite tenent, a rege, & ea quæ tenentur a barone. ¶ Quot autem modis feudum dicatur quaternatum, & quare sic dictum sit: Doctores præalleg. in superius citatis locis diffuse ponunt, vide per eos.

¶ Tertio

¶ Tertio nota. ibi, etiam transeunte ad tripondium, quod Magna Curia vtitur præheminentia istius Ritus circa feuda quaternata, vel particulam eorum, & quotam, etiam si illa quota transeat ad paruum quotam. ¶ est enim tripondium, pondo trium assis, & illud pondo est indeclinabile, à quo etiam dipondium dicitur, & assipondium quod est vnum podo, seu podo vnus assis, seu libra, vt tradit pulchre Cor. in memora. in vers. dipondium. Et hinc Festus (quæ Calepinus refert) inquit duo asses singuli libram, & pondo faciebant, ex quo patet assen libram, & pondo idem importare, & tunc assis quatuorcentum, paulo minus: & in Paradox. non est vir bonus. qui depositum nullo teste, cum lucrari impudenter possit, auri pondo decem reddiderit, si idem in decem milibus pondo auri non fecerit. Adeo quod vt ex prædictis Ciceronis locis patet, tria pondo, parum possunt importare, idque etiam patet ex Euangel. Luc. cap. 12. ibi nonne quinque passeris veniunt dipondio? ¶ Quarto No. in fine Ritus, quo de feudis non quaternatis, vel de singulari re feudi quaternati, quæ tamen non venit sub quota, ne contrarietur supra dictis. in 1. nota. non cognoscat Magna Curia, etiam ex priuilegio, supple tu præheminentia. Ex quibus verbis infero, quod ne dum non habet Magna Curia in istis præheminentiam, quæ importat iurisdictionem priuatiuam cum alijs officialibus, vt dixi supra in Rit. 47. in princ. sed nec etiam cumulatiuam cum eis ratio est, quia per hunc Rit. denegatur sibi præheminentia cum illa dictione etiam ¶ cuius natura est exprimere casum magis dubitabilem, & includere minus dubitabilem, vt patet ex l. j. & l. etiã. C. si tutor. vel curato. interue. l. j. & in rubri. vbi Bar. C. etiam per procura. Bal. consi. 209. illa verba, volumine 3. clem. 1. vbi not. Cardina. de testam. Gemina. consi. 65. num. 8. Soci. in l. j. in princ. colum. fin. ff. de verborum oblig. l. a. in litem quia, num. 5. ff. de pact. Gozad. consi. 73. num. 31. & Augusti. Berous. in rubri. de constitu. num. 20. licet aliter videatur dicere Alexan. (errore forte impressoris) in consi. 116. num. 14. volum. 2. cum maior dubitatio sit, si Magnæ curia competit talis cognitio priuatiuè, quam si cumulatiuè, tum quia sibi reperitur concessa priuatiuè circa feuda quaternata, quæ sunt maioris momenti, vt patet ex hoc Rit. & propterea multo magis cõferri debet concessa cumulatiuè circa non quaternata, quæ sunt minoris præiudicij, tum etiam quia in istis feudis non quaternatis clarum est de iure constitutu. Regn. quod cognitio non spectat ad ipsam Magnam curiam, cum reperiatur concessa Iustitiarj Prouinciarum, vt dicit tex. constitutu. Regni Iustitiarj nomen, ver. de feudis, & constitutu. præses, vbi etiam Afflic. notat in 1. nota. & Dominus Marinus Friz. in loc. proxime cita. differen. 4. num. 8. fol. 239. intelligendo, secundum eum d. constitutu. præses, vsque ad sententiam, & de iure communi feudorum, dominis feudorum per cap. Imperialem. §. præterea si inter duos, de prohib. feud. aliena. per Fede. c. ceterum, de iud. & cap. verum, de foro compet. & nota. Afflic. in d. consi. Iustitiarj, & quod sibi non competere et ex præheminentia non erat hucusque prouisum, cū posset forte (nisi Rit. noster hoc expressisset) probabiliter dubitari, & teneri qd sic: postquam in quaternatis habet præheminentiam. Dicit tamé Dominus Friz. ibid. qd Regia audientia Idruntina, tam de non quaternatis, quàm de quaternatis cognoscat, & in contingentia facti fuisse de hoc captam informationem,

& confirmatas sententias illius audientia. Aliqui et Barones in priuilegijs eorum habent potestatem cognoscendi de feudis quaternatis, etiam de his quæ tenentur in capite, & immediate à Regia curia, vt vidi in priuilegijs olim Principis Salerni. Hodie vero causas feudorum non tractat Magna curia, nec etiã Regia audientia prouinciarum præter præfatam, sed quando eueniunt: si sunt inter partes tantum sacrum Regium consilium cognoscat eas ex ordinatione Regis Ferdinandi primi nouiter impressa, & inserta inter nouissimas prag. Illustrissimi Ducis de Alcala, huius Regni Viceregis, * prag. 3. incip. deficiente, de officio sacri consilij, vers. vt autem, nisi essent de minori summa, quam vnciarum viginti quinque: quoniam tunc secus, & etiam inferiores Curia cognoscerent, si vero sunt inter pares, tractatur tamen de interesse Regij fisci, tunc Regia camera summaria cognoscat, quia ibi causa fiscales videntur, & terminantur, vt late scribit Dominus Marinus Friz. de subfeud. lib. 1. de offi. magni camerarij, nume. 3. fol. 30. & satis pulchre ordinatur per quandam ordinationem Regis Ferdinandi primi, nouiter impressam, & renouatam, per D. Illustrif. Viceregē, * prag. 37. incip. quoniam, de offi. sacri consilij. Salerni die 2. Iunij. 1559. Prosper Carauita.

RITVS LI.

Item quod Curia ipsa, & quælibet ipsarum, cognoscant de excessibus officialium, si deliquerint in officijs eorum, ea exercendo, & non aliter.

Rit. iste duplicatur infra Rit. 61. & supra Rit. 49. vbi tractauit plene de materia ipsius. vide ibi.

RITVS LII.

Item quod Curia ipse & quælibet ipsarum cognoscant, & cognoscere possint de appellationibus & nullitatibus omnium processuum inferiorum iudicum immediate, & etiam si inferiorum res ipsi iudices fuerint officiales prelatorum in terris ecclesiarum: dum tamen terra ipsa teneantur in feudum à curia, vel alio domino temporali.

SVMMA RIVM.

- 1 Appellatio, & nullitas que dicantur.
2 In regno, appellatur ad magnam curiam omnimissis medijs.
3 A sententijs Baronum ad magnam curiam appellatur.
4 In regno multi sunt prelati habentes terras sibi subditas, Et qui sint remissive.
G 2 Casra,

- 3 *Castra, & terra per prelatos possessa, num seu dalia presuuantur?*
- 6 *Officiales deputati per prelatos ecclesiasticos in aliqua terra, an & quo casu subsint magne curie vicarie.*
- 7 *Prælati non est dominus bonorum ecclesie.*
- 8 *Si terras per prelatos cum vasallis possedas, in feudum teneri non appareat: ad quem a sententia sui officialis appellandum sit.*

Duplicatur iste Rit. infra Rit. 52. vbi idem disponitur. ¶ No. primo ex hoc ritu aliã, & septimam præheminẽtiã quam habet magna curia; vt nullitates, & appellationes inferiorum iudicũ ad ipsam magnam curiam deuoluantur immediate. i. ommissis medijs, nam si est officialis Baronis, non appellatur ad eum: & si est regius non appellatur ad Præsidentem, & hoc voluit dicere per illud verbũ, immediate. ¶ Quæ tñ dicatur appellatio, & quæ nullitas vide Bar. in l. j. in prin. ff. de appell. Bal. in rub. C. eod. titu. Abb. in rub. extra eo. & late Mara. in pract. parte 6. actũ. 2. in prin. & Sebast. vant. in tract. nullit. in prin. & Petrum Rebuff. in tract. de supplica. ver. 3. num. 86. vol. j. vbi ad saturitatem. Cõcordat iste Rit. cum const. Reg. statumimus vt magna, & cum consti. magna curie, vbi de eadem præheminẽtia magna curie concessã sit mentio. Adde in idem Glo. quam ibi sequitur Afflict. in const. Reg. cum noua. 4. no. ¶ vbi q̄ in Regno appellatur ad magnã curiam ommissis medijs. Item Iser. in const. officiorum periculosa. in fi. & Afflict. in const. iustitiarum nomen. 22. no. nu. 3. 7. in fi. Limita tñ secundum eum in d. const. cũ noua. 4. no. duobus casibus: primus est, quãdo a parte opponeretur: quia tunc ad iudicem mediũ remitti debet iuxta l. Imperatores. ff. de appell. & l. præcipimus. C. eo. pro quo allegat Ant. & Imo. in c. dilecti filij, lo. 2. de appellatio. qui iudex mediũ erit Præses prouinciæ per Regiam prag. quam statim allegabo. Secundo limita, nisi alteri competeret recognitio secundarum causarum ex consuetudine, vel priuilegio, vt etiam prouisum est per ordinationem Regis Ferdinãdi primi nouiter impressã, & insertã inter nouiss. prag. editas per Illustrissimum Ducem de Alcalã huius Regni Viceregem in * prag. 7. incip. pro minori. de off. sacri cõsiliij, & hoc bene seruatur in Baronibus qui habent secundas, & tertias etiam causas. verum per hos Rit. restricta videtur ista præheminẽtia magna curie respectu quo fuerat concessa per dictas consti. primo, quia ibi nedum de appellationibus præheminẽtia conceditur iudicium ordinariorum, & sic inferiorum, de quibus Rit. isti loquuntur: verum etiam iudicium delegatorum ab ipso Rege, quando tñ ipsa magna curia reperiebatur adesse vbi erat etiam Rex. vt dñ in d. cõst. magne curie in fi. & ibi declarat Afflict. in prin. præterquam de delegatis à Rege. qui tñ sunt de consilio, quia ab istis consiliarijs, qui & delegati Regis dicuntur: non appellaretur ad magnam curiam, sed ad consilium ipsius Regis, vt dicit idẽ Afflict. in d. const. statumimus. 5. not. nu. 5. vnde cum hic non dicatur de iudicibus delegatis, sed solum de inferioribus iudicibus, sequitur, q̄ in hoc corriguntur illæ const. & ad magnam curiam appellabitur solum a iudicibus inferioribus ordinarijs: à delegatis vero à Rege ad ipsum met, vt dicit, expresse Rit. infra 264. quem vide, & ideo seruatur q̄ si per Regium collaterale consilium expeditur aliquis commissarius in aliqua causa nõ videmus appellari ad magnam curiã: nec per eã eidem

inhiberi: sed ad ipsum collaterale consilium, per quã quãdoq; committitur appellatio ipsi magnæ curie, vel sacro Regio consilij, quod not. pro tertia limita. ad hunc Rit. vt non procedat cum appellatur a delegatis à Rege, vel eius collaterali consilio. Secundo restringitur præheminẽtia: quia per d. cõst. statumimus cõceditur ipsi magnæ curie q̄ iudices inferiores duobus bitantes in aliqua causa, debeant eãdem consulere missis allegationibus partium, hinc inde, & ipsa magna curia habeat respondere pro illa parte quæ sibi verior vñ cum responsionibus ad motiũ in cõtrarium factis, vt plene declarat Afflict. ibi in 9. no. nu. 3. & cum istud de cõsultatione omittatur in his Rit. vñ à dicta const. recessum, & vere tales cõsultationes iuxta formam præfatã, nec vllõ alio modo obseruantur, quia summis probis iudicatur iudex qui talia ageret. Dispositio istius Rit. corrigitur per Regiã prag. * 2. incip. quæruia expositione sub titu. vbi de delicto quis conue. debe. de quã supra in Rit. 46. in 4. no. tercij. Dispositio n. dicta prag. q̄ pro secundis causis, nemo extrahatur a sua prouincia, & ideo eius dispositio nõ potest appellari ad magnam curiam omisso medio, qui est præsens prouinciæ, vt supra dixi, sed bene mediate quia a præside postea appellatur ad magnam curiã, vel ad sacru cõsiliũ ad electionem appellantis, sed quia vsu non nimis recepta est illa prag. eius dispositio non seruatur, sed iste Rit. & ideo multoties ac sapissime omisso medio iustitiarum prouinciæ, appellatur ad magnã curiam, & sacrum cõsiliũ, contra dispositionem d. prag. ad electionẽ appellantis, quemadmodum disponit quædam ordinatio Regis Ferdinãdi primi nouiter impressã, & insertã inter d. nouissimas prag. Illustriss. Ducis de Alcalã in titu. de officio sacri consilij prag. 4. ad subditorum. nisi sententia esset a summa vniuersarum viginti quinque; infra: qm̄ tunc seruata forma prag. prædictæ gradatim appelladum esset. vt in d. prag. ad subditorum ordinatur, & ibi per Illustriss. Viceregem renouatur, & confirmatur, quod no. pro quarta limita. istius Rit. Quinto limita hunc Rit. per nouissimã prag. eiusdem Illustriss. Viceregis * prag. 7. §. nos autem, & §. seq. de off. sacri consilij. non procedere vbiq; appellaretur à sententijs Regiarum aut dientiarum Calabriæ Hydrunti Bari, Aprutijs & Basilicatis à ducatis centum infra, & à sententijs aliarum audientiarum a ducatis quinquaginta infra quoniam tunc ad earundem audientiarum gubernatores appellari debet, qui cum const. Doctoris partibus non suspectis in ipsis procedat & iustitiam faciant. Sexto limita vbiq; que a iudicibus inferioribus Baronum appellatur super causis computorũ vniuersitarum tantum, qm̄ tunc ob priuilegium & commodum earum ad Regiam audientiam illius prouinciæ appellari debet: vt alias ordinatũ fuerat per Illustriss. Don Petrum a Toledo huius Regni viceregem, & nuper per eũd. Illustriss. Ducẽ renouatũ est in * prag. 46. incip. excellent. de off. sacri consilij.

¶ ¶ Secundo nõ ibi etiam, quod a sententijs Baronum appellatur ad magnam curiam per hunc Rit. & hodie per d. prag. ad præsides prouinciarum, vt dixi in proximo nota. vel ad auditores secundarũ carũ creatos ab ipsis Baronibus, qui habent in priuilegijs cognitionem primarũ, & secundarũ causarum (pro ut multi habent) & vidi priuilegia principis Salerni in quibus concedebatur cognitio et secundarũ appellationum, & sic in tertijs causis. ¶ ¶ Tertio nota ibi in terris ecclesiarum, quod prelati ratione suarũ ecclesiarũ possunt habere terras sibi subditas, quæ admodum habet alij Barones: & in hoc regno multi sunt Archiepiscopi, Episcopi, & Abbates qui habent vasallos (vt vnicuique notum est) qui tamen ipsi

ipsi sint, & in quibus terris eos habeant: ponit pulchre Dominus Mar. Friza. de subfeud. lib. j. in titu. de orig. feudo. §. alia etiam fuit questio. nu. 24. cum seq. fol. 19. ¶ ¶ Quarto nõ ibi dum tamen, quod castra & terra cum vasallis quæ possidentur per prelatos Ecclesiasticos: non præsumuntur ipso iure feudalia: quia si præsumerentur feudalia: non diceret iste Rit. dum tamẽ teneantur in feudum, & ideo Iser. in cõst. Reg. iustitiarum nomen circa fi. ver. sed quid in ecclesia, quem ibi sequitur Afflict. 23. nota. num. 39. si per ista q. sic distinguit, quod aut de Castro, seu alia quavis terra, apparet priuilegium concessiois factæ ecclesie: & tunc ipsi priuilegio standum est: vt si dicat quod fuit concessum in feudum, dicatur quod est feudum, si liberum dicatur non esse feudum, & si nihil diceret, & res esset in dubio præsumatur libera, vt etiam firmat Inn. in c. verum, vers. si autem Baronis, de foro compet. nisi aliud appareret ex coniecturis, vt statim dicam. Aut nulla apparet concessio, vel priuilegium: & tunc recurrendum est ad coniecturas: considerando quo pacto fuit processum, & si solitum fuit de eo præstari seruitium, sicuti de feudo, præsumeretur feudum: si talis præstatio fuit per 40. annos, licet in laico sufficiat per 30. c. j. §. si quis per triginta, si de feu. sue. cõtrouer. si vero liberẽ fuit possessum, nihil curie præstando & tunc liberum cõsabitur, sicut alia res ecclesie quæ non sunt in iurisdictione Regis. ¶ ¶ Quinto ¶ no. ex hoc Ritũ quod officiales deputati per prelatos Ecclesiasticos in aliqua terra, sub sunt Magnæ Curie Vicariæ per hunc Rit. dum tamen illa terra teneatur per Ecclesiam in feudum à Regia curia, vel ab alio Domino temporali. Et ne dum subditi sunt Magnæ Curie, sed cuiuslibet officiali Regio superiori, vt sunt Iustitiarum prouinciarum alijue commissarij qui quotidie deputantur per Illustrissimum Dominum Regni Viceregem. Ratio prædictorum est, quia Ecclesia quo ad bona feudalia, quæ tenet à Rege alioque domino temporali ligatur legibus feudalibus laicorum, & subest domino temporali, vt in c. verum, de fo. compe. & c. folite. vers. quod autem. de maio. & obed. no. in c. n. mis. per illum tex. de iureiur. per Iser. in c. j. qualiter iura. de bea. domi. vaxal. fide. per Afflict. in c. j. §. item si clericus. num. 15. & seq. de cap. Corrad. in quibus qd hoc iure vtitur in Regno. vt patet in c. reg. item statumimus, quod clerici, licet ipse non alleget. d. c. & ple ne per Par. in tract. de reintegr. feu. in q. incip. an citatus super reintegratio feudi. in princ. fol. 108. vbi dictum cap. allegat. Licet autem prædicta vera sint, attamen vbi prelati committeret aliquam culpam erga Regem vel Dominum, a quo Ecclesia, illam terram tenet in feudum, quam si commississet feudatarius laicus priuaretur feudo & applicaretur domino, Ecclesia non priuaretur illa terra, sed solum viuẽte prelato dominus directus eam retineret, & perciperet fructus, & eo mortuo reuenteretur ad successorẽ prelatum, vt sic culpa prelati sibi tãtum noceat, & non Ecclesie, vt patet ad literam in d. c. j. §. item si clericus. de cap. Corra. & no. per Io. Blan. in sua summa. lib. 2. c. 3. num. 8. ratio est, secundum Glo. in d. §. item si clericus. in ver. ad Regem. quam ibid. sequitur Mart. Laude. priuilegium, & fauor Ecclesie. Sed melior ratio est quam ponit Afflict. in d. §. num. 2. quia prelati non est dominus bonorum Ecclesie, sed ipse Deus seu Ecclesia vniuersalis, vt in cap. cum ex eo. de electio. in 6. no. per Gl. in c. causa carpensis. in vers. solis. de verb. sign. & per Innoc. & Abb. in cap. cum super. de cau. poss. cui Ecclesie prelati per suum delictum nocere non potest, vt not. in cap. 2. extra de dona. in c. j. de dolo & contum. in cap. 2. de ord. cogn. in c. delictum personæ. de reg. iur. in 6. in ecclesia. lo. j. vt

lit. pend. & in liubemus nullam. C. de sacrosan. eccl. & alibi, vt per Afflict. latius in d. §. item si clericus. in j. no. & ideo quia prelati non est dominus bonorum ecclesie, vt dictum est, eo mortuo, nouus prelati nõ teneatur soluere releuium sicut tenetur hæres, qui dicitur ab hæro, quod est dominus. vt in §. fi. in st. de hæred. quali. & differen. vt no. per Iser. in d. c. j. num. 18. de cap. Corrad. & per Afflict. qui ipsum refert. nu. 28. & seq. in d. §. item si clericus. ¶ ¶ Quartus hic Cauens: quid si non apparet, quod prelati ecclesiasticus teneat terram eum vasallis in feudum, ad quem appellabitur à sententijs sui officialis? dicit ipse ad Papam per Gl. in cap. fi. de delic. puero. iunctis not. per Abb. ibi. vt latius hic dicit. Salerni Dic. 4. Iunij. 1559. Prosper Carauita.

RITVS LIIL.

Mtem quod in Curijs ipsi magister iustitiarum, & eius locum tenens cognoscat, & pronunciet, & cognoscere, & pronunciare debeat cum vno ex iudicibus ad minus, tamen cum duobus qui inueniuntur in curia, aliorum absentia non obstante, nec in aliquo alio ex in de requisito, & expectato.

SVMMARIVM.

- 1 *Auditores prouinciarum cum semper equitent per prouinciã; vnusquoque remaneat cum præside in loco residentie, aliqua causa ciuilibis, vel criminalis cum in expeditione fuisset: pars que vna expeditioem instaret, alium collegam expectari; vtrum Præses cum illo tãtum iudice possit iudicari facere?*
- 2 *Auditores prouinciarum sunt in solidum, eorumq; officium auctoritate, ac vtilitate publicum.*
- 3 *Collegæ longa absentia si fuerit, causa per præsentem expeditur.*

Iste Rit. est duplicatus infra Rit. 63. vbi licet sint alia verba quam hic, tamen in effectu, & recte intendo, idem disponit. Aduerte primum ad verba istius Ritus, & vbi dicit ad minus, ibi facias lineam: alias diceret ad minus cum duobus, & prius dixerat cum vno; & sic sequebatur, q̄ cum duobus esset minus, quam cum vno, quod est falsum. ¶ Nota. igitur ex hoc Rit. secundum lecturam modo dictã, quod magister iustitiarum, vel regens magna curie potest cognoscere & pronunciare in causis, ad minus cum vno iudice: tamẽ regulariter cum duobus qui reperiuntur in ipsa curia; non obstante absentia aliorum, nec etiam a lio iudice in aliquo requisito, & expectato: & nedum potest hoc facere: verum etiam id debet, adeo quod si causa esset in expediti.

peditione, & nō esset nisi vnus iudex, vel duo, & pars instaret: teneretur cum illo, vel illis qui reperiuntur pronūciare. vt Rit. 63. dicitur nec posset ipse, aut pars dicere expectetur alius, dispositio istius Rit. quiescit hodie: quia iudices non equitant, vt primo. & nisi vrgens causa incidat: non mittitur aliquis iudex extra ciuitatem Neap. quia satis sunt in causis præpediti: & propterea si secus fieret: maximum esset carceratorum detrimentum: & dato quōd aliquis mittatur extra ciuitatem: semper remittitur in loca non multum lōginqua: & cum criminales sint quatuor, & ciuiles tres: nunquam cum vno iudicari contingit: vt iste Rit. dicit. aduerte tamen, quōd in decreto de aliquem torquēdo debent subscribere omnes iudices, vel maior pars ipsorum. & in eius executione duo ad minus. vt dicitur Regia prag. Caro. v. mandamus quoque quōd decreta. sub tit. de quæstio. quæ hodie bene obseruatur, & quando innotando sunt differentes, & in votis æquales: solitum est in magna curia adhibere vnum ex iudicibus ciuilibus: qui relatione audita, inclinatur in partem quæ sibi melior de iure videtur. & quotidie cum euenit practicitur.

* Vigore regie prag. j. incip. notum fore volumus tit. de officio magistri.

2. ¶ Iuxta præfata quæro, in Regijs audientijs fere omnibus sunt duo auditores, dixi fere, propter audientiam Calabria, vbi sunt tres, & principatus vltra, vbi est vnus tantum * licet a pauco tempore etiā ibi sint duo. isti auditores quotidie equitant prouinciam, verum semper remanet vnus cum Præfide in loco residentie tribunalis: cum aliqua causa ciuilibus, vel criminalis est in expeditione vna pars instat expediri: alia petit expectari collegam, quia sic sua interest: potest ne Præfides prouincie cum illo vno iudicari faceret? Luc. de Pen. in l. nihil. col. 2. ver. 2. quaritur. C. de pala. sacra. larg. lib. 12. tangit hanc q. & in ea arguit ad partes, tandem remittit se ad quādam dist. Bart. quā ipse refert (in l. j. num. j. ff. de offi. consi. licet ipse non allegat locum Bart. ex qua diffinitione colligitur, quōd Præfides prouincie potest cū illo solo auditore pronūciare: ratio est qua isti auditores sunt in solidum, eorumque officium est auctoritate, & vtilitate publicū: quo casu per tex. d. l. j. administratio cuiuslibet competit in solidum, vt ipsi latius dicunt: confirmatur per hunc Rit. volentem, quōd Magister iustitiarum possit id facere cum duobus, vel cum vno: cum illud quo seruatur in magna curia debeat seruari in alijs, vt dixi supra Rit. j. & si dicatur quōd iste Ritus non obseruatur, vt supra dixi, illud nō est ex defectu Ritus, sed quia iudices nō separantur, nec equitant (vt dixi supra:) quod nota, quia quotidie euenit in facto, & ego bis consultus semper ita respondi. Intellige tamen quando ille qui est præfens in tribunali est commissarius illius cause: alias si commissarius esset ille Auditor qui est absens, deberet eius aduentus expectari. cum de causa sit informatus, & per ipsum fuerit tractata, vt dicitur tex. in d. l. j. nisi absentia esset longa: quoniam tūc per præsentem posset expediri * non autem alius esset subrogandus loco absentis: vt Bar. ibi dicit. num. 3. per l. si longius. ff. de iud. & ita practicitur. * quotidie & causa committit alteri auditori collegæ, Aduerte tamen quod vbi essemus in causa criminali & Aduocatus fisci ex aliqua ratione instaret expectari Auditorem absentem siue in firmum, siue sit commissarius cause, siue non, supersederetur in expeditione donec veniat. Salerni Die 6. Iunij. 1558. Prosper Carauita.

Tem q̄ nulla alia, præter ipsam Curiam Magnam Vicariæ, cognoscere possit, & valeat de præsentationibus instrumentorum: & interrogationibus, fiendis super ipsis, & circa præfata seruetur laudabilis Ritus dicte Curie hætenus obseruatus, & superius expressus.

S V M M A R I V M.

- 1 Curia Vicariæ sola in Regno cognoscit de præsentationibus instrumentorum.
- 2 Citatus ad curiam Vicariæ ad recognoscendum apocas, etiam si sit vasallus baronum non remittitur nisi prius apocare cognita.
- 3 Curia Vicariæ an possit torquere ex processu informatiuo.

Ritus iste ponit octauam præhementiæ, quam habet Magna Curia, vt de præsentationibus instrumentorum ipsa sola cognoscat, & nulla alia curia. De hac præhementia facit etiam mentionem Do. Marinus Friz. de subfeu. lib. j. de officio magistri iustitiarum, num. 40. in fi. verum dicit quod Curie Baronum ex forma priuilegiorum suorum, cognoscunt de hoc, & sic etiam omnes aliæ curiæ capitaneorum Regionum, adeo quōd iste Ritus penitus recessit ab aula, quia nullus Baro, (etiam si is minimus sit) reperitur qui virtute priuilegij, non habeat cognitionem super præsentationibus instrumentorum, vt cuique notissimum est. Dicit tamē Marcel. Bonus super Rit. tu. 165. qui de præsentationibus instrumentorum tractat, quod iste Rit. dum dicit nulla alia curia, debet intelligi de alijs Curijs quæ sunt in ciuitate Neapolitana, non autem de his quæ extra, vt sunt Curie Baronum, & aliorum officialium Regionum, & propterea secundum eum, infertur quōd iste Rit. non obest alijs curijs, quæ sunt extra ciuitatem præfata, ego autem teneo contrarium. Primo quia cum Ritus generaliter dicat nulla alia præter Magnam Curiam, non videtur posse intelligi vt ipse dicit absque diuinatione manifesta, secundo, quia priuilegia omnia tam antiqua, quam moderna Baronum inter alia in specie cōtinēt potestatem cognoscendi super præsentationibus instrumentorum; propter, q̄ vt aperissime colligi q̄ nisi specialiter concederetur in priuilegio, non veniret, stante hoc Rit. & ita etiam expresse tenuit Par. tract. synd. in vers. instrumentum, & videtur tenuisse Dominum Mar. in loco præalleg. dum dicit, quod hodie Barones & aliæ Curie Regni ex priuilegio cognoscunt super præsentationibus instrumentorum non obstante Rit. nostro. Sed quia Ritus finem faciunt in hoc Rit. super præhementiæ magnæ curiæ. Adde etiam nonam præhementiam quæ cōstitut, quōd citatos ad recognoscendum apo-

S V M M A R I V M.

- 1 Duæ curiæ antiquitus erant in ciuitate Neapolis, scilicet magna curia: & Curia Vicariæ. Et qui eis præerant.
- 2 Curia Vicariæ personam Vicarij generalis regni representabat: torturamq; in fere citra & vltra constit. formam poterat.
- 3 Tribunal Magnæ Curie Vicariæ hodie representat duas curias supradictas.

Duplicatur iste Rit. 302. vbi idem disponitur, ¶ scias tamen ad intelligentiam quæ in ciuitate Neapolis antiquitus erant duæ curiæ, vna quæ dicebatur magna curia, & huic præerat Magister iustitiarum. alia, quæ dicebatur curia Vicariæ, vt dicit Gramma. decisio. 34. num. 9. & diximus supra Rit. j. in fin. Huic curiæ non reperio quis præerat tunc temporis. Attamen, postquam in his Rit. fit mentio de curia capitanei ciuitatis Neap. arbitrō absque dubio, quod huic curiæ Vicariæ Capitaneus præerat. ¶ & quia secundum Gramma. in d. decis. vti curia Vicariæ representabat personam Vicarij generalis huius Regni: poterat citra & contra formam constit. & c. Regni, torturam inferre, sicut generalis Regni Vicarius potest per cap. quod incip. in accusatis. ¶ Hoc præmissis, not. quod Capitaneus Curie Vicariæ ciuitatis Neap. non potest cognoscere. nec aliquatenus se intromittere de causis mere ciuilibus, sed solum de criminalibus, vt expresse dicit d. Rit. 301. quæ Caueus, non vidit, quia si vidisset, nō diceret hic, quod ex hoc Rit. videtur includi, quod capitaneus potest causas criminales cognoscere. Dispositio istius Rit. hodie nō seruit: ¶ quia omnes dicte duæ curiæ sunt vnitæ, & in vno tribunal collectæ, quod magna curia Vicariæ dicitur ab omnibus, vt Gramma. in præalleg. decis. dicit & in d. Rit. j. in fi. diximus. Salerni die 8. Iunij. 1559. Propter Carauita.

RITVS LVI.

Tem Curia ipsa cognoscat de guerra mota, priuato carcere, & omnibus alijs penis fiscalibus, nullus vero deferens de præfatis, admittitur, nisi Curia ad certam poenam se obliget de probando, & prosequendo, & idem vbi-cunque aliquid fiscale eidem curiæ nunciatur, conuentio tamen ipsius poenæ fieri debeat cum aduocato, & procuratore fisci.

¶ Materiam istius Rit. examinavi plenè, supra Rit. tu. 47. vbi duplicatur per eadem verba merito ibi videas.

RITVS

apocas, etiam si vasalli fuerint Baronum non remittitur, nisi prius cognoscant, immo in Regno Francie etiam si essent clerici, vt dicit Mansuet. in pract. tit. de iudicibus. num. 9. versic. item sciendum est, quōd clericus, & in ritu. de remissio. versic. item cum agitur Guliel. benedict. in reper. cap. Raynutius. in vers. & vxore. n. nomine decis. 2. num. 134. versic. plus feruatur & Per. Rebuff. (qui late Chirograforum materiam tractat) in commen. in tit. Fran. tract. de Chirografo, recogni. artic. 92. num. 5. fol. 198. versic. primo. & aduerte, quōd Magna curia seruatur, tunc demum remittere apoca recognita, cum ille Baro ad quem petitur remissio, in specie habet in priuilegio potestatem cognoscendi de recognitionibus proprie manus: alias non, quōd tamen intelligo, quando recognoscens nihil, aut aliquid friuolum opponit adeo quōd non aliud remanet quàm mandare, quōd soluar infra tot dies, alias prober, secus si recognoscens allegat aliquam exceptionem quam iudex non potest comprehendere si est vera, aut ad dilandum, quoniam tunc, cum causa termino ad probandum opus habeat, ad eo quōd ordinarie est procedendū, remissio sine dubio esset facienda ad Baronem habentem cognitionem causarum ciuiliū, licet in specie nō habeat potestatem super recognitionibus, eo quia tali casu facta recognitione, finita est causa recognitionis, & incipit causa ordinaria quæ sicut aliæ ciuiles spectant ad Baronem: quod nota. Et ex ea oritur, & decima præhementia quæ se habet quod apoca recognita, quādoque nec etiam remittitur, sed dat terminum ad probandum, alias ad soluendum si videt friuole aliquid opponi contra apocam quam veram dixit, vt de his tractat D. Mari. de subfeu. lib. j. de off. Magistri iustitiarum, num. 40. fol. 26. Vndecima ¶ præhementia consistit in dando torturam ex processu informatiuo per c. Reg. in accusatis. Duodecima ponitur in const. Reg. præcipimus, & de ea facit etiam mentionem. D. Mar. præalleg. lo. numero 34. licet secundum Afflic. in eadem constit. hodie non seruetur, & aliæ etiam reperiuntur, quas quisque poterit facile perquirere. Verum tamen scias quōd licet, appellentur præhementiæ magnæ curiæ, tamen Regie Audientie ex consuetudine habent eas indifferenter (vt quotidie videmus) idque non est mirum, quia vt dicit Afflic. in constit. iustitiarum nomen. 1. no. versic. quinto quæ rō. numero 24. Curia iustitiarum dicitur curia Principis, & propterea vt ipse dicit, vbi sibi quæstuit posse cognoscere causas viduarum, & pupillarum licet per illam constit. esset concessum solum magnæ curiæ de quo post modum factum fuit. cap. Reg. incip. quia nulla. quod Iser. ibi allegat. * Hodie tamen ex noua prouisione Audientie Regie prouinciarum non possunt, vt d. vndecima præhementia in dando torturam ex processu informatiuo, nisi habita in scriptis licentia ab Illustriss. Domino Regni Vicerege, vt in prag. fi. de officio magistri iusti. & inf. in Rit. 259. in 2. nota. Salerni die 7. Iunij. 1559. Prosper Carauita.

RITVS LV.

Item quod Capitaneus ciuitatis Neapo. non possit cognoscere, nec se aliquatenus intromittere debeat de causis mere ciuilibus, cum non debeat neque possit.

Item in curia ipsa non mouetur quæstiones reales contra Curiam, seu procuratores sine mandato.

S V M M A R I V M.

- 1 Magistri camerarij in pronuncijs de quibus causis antiquitus cognoscebant. Et vsquequo.
- 2 Inque magnis causis fisco illatis, inconsulto rege non se intromittent.
- 3 Eorumq; iurisdictionem hodie qui habeant.
- 4 Regia Camera summaria, quod proprium officium hodie sit.

AD intelligendam istius Rit. debes scire, qd de iure const. Reg. omnes quæstiones tam personales, quam reales quæ inter fiscum, & priuatum mouebantur, vsq; ad sententiam, poterant cognosci per Magistros camerarios, qui in prouincijs aderant, adiuncto cum eis iustituario prouinciæ, si tamen illæ quæstiones non erant de feudis, aut rebus feudilibus, nec etiã de burgenfaticis immobilibus magnis, in tantum quod solum poterant cognoscere super rebus mobilibus, aut immobilibus modicis, ut dicit const. Reg. causas, & constit. quæstiones omnes inter fiscum, & cum causa erat instructa, & in terminis expeditionis per fidelem nuncium transmittebatur ad curiam Regis, ut dicit d. const. quæstiones. Si vero aliquis super magna causa volebat fisco quæstionem inferre, magister camerarius non poterat se intromittere, sed debebat Regem consulere, ut dicit d. const. causas, & interim super sedere, ut ibi Afflict. notat 4. nota. per tex. in l. j. C. de relatio. ¶ Hoc ita præmissis, no. ex hoc Rit. quod magna curia non potest cognoscere quæstiones reales, quæ contra curiam, siue eius Procuratores mouentur, sine mandato, supple Domini Regis: quod quidem debet intelligi de rebus immobilibus magnis, in quibus a contrario sensu posset habita licentia, cognoscere, quoniam de realibus immobilibus modicis, aut mobilibus, fiscus habet suos iudices quos supra dixi, & scribit Afflict. in d. constitut. causas. j. nota. num. j. & licet ibidem dicat, quod hodie in eorum locum successit regia camera, & idem in const. magistri camerarij, at tamen D. Mar. Friz. in tract. de subfeud. lib. j. de officio magni camerarij. num. 7. fol. 29. id non firmat, immo tenet, quod successit secretus, ut scribit Iser. in dicta constitut. causas, & in constitut. officiorum, & in Apulea Magister portulanus, qui omnes de rebus mobilibus, & stabilibus valde modicis, ordinariam habent iurisdictionem, ut Magistri Camerarij habebant, ut diximus in principio. Item alia nonnulla posunt, quæ ipse ibid. ponit, dicēs paulo inferius, quod ubi est secretus (sicuti in Prouincia Calabria) ibi non est magister portulanus, & contra. Saluari tamen potest, Afflict. ibi pene sciebat in Regno esse officium secreti, & Magistri Portulani, quia licet omnes isti officiales habeant eandem potestatem quam Magister Camerarius habebat, tamen ut ipsemet Dominus Marinus attestatur, in multis eorum auctoritas, & potestas est diminuta, & Regia camera in eis cognoscit, & prouidet, adeo quod Afflict. taliter lo-

quutus fuerit habito respectu, quod Regia camera ferè in omnibus manum imponit, paucis relictis cognitioni eorum, non autem volens denegare officia prædictorum successisse in loco magistri camerarij. Dispositio istius Rit. hodie non est necessaria, quia neque sine mandato, neque cum eo Magna Curia cognoscit causas inter fiscum & priuatum. ¶ Sed Regia camera summaria cuius peculiare officium in hoc consistit, ut idem Dominus Friz. late ponit in præalleg. ritu. de officio magni camerarij. num. 3. Afflict. in const. Præsides. 5. no. nu. 8. ver. sed iuxta hoc in fi. ut plenè diximus supra in Rit. 17. in fi. & Rit. 50. in fi. Salerni die 9. Junij. 1559. Prosper Carauita.

RITVS LVIII.

Tem de donis Curia in Curia ipsa non cognoscitur, sine speciali mandato: & cum causa ipsa agitur, ostenso priuilegio donatarij: non autem Procurator, & Aduocatus curia, donatario tenentur assistere: & Aduocatum donatarius sibi habeat aliunde: si habet unde soluat eidem, alioquin aduocatus curia gratis patrocinetur eidem, sed ubi soluendo est, & vult qd Aduocatus Curia pro ipso principaliter aduocet, debet sibi salarium soluere, quod potest cum ipso conuenire.

S V M M A R I V M.

- 1 Magna curia quare cognoscere non potest de donis curia factis, sine speciali Regis mandato.
- 2 Curia ipsa non conuenitur, nisi habita Regis licentia.
- 3 Cum quis de re aliqua conueniatur, & dicat à curia habuisse, appareat quæ priuilegium: non ipse, sed curia conuenitur.

SVperiore Rit. dictum fuit, quod quando mouentur quæstiones reales directè contra curiam, vel eius procuratores, magna curia non potest procedere nisi habita licentia, & mandato Regis, in præsentem vero tractatur, quando quæstiones directè mouentur contra priuatum, verum priuatus conuentus dicit se dono habuisse à curia, ut sic iste Rit. aliquid addat, quia alias intelligendo de litibus, quæ directè contra curiam mouerentur: esset superfluus; cum satis dixisse sufficiebat in præcedenti, quod quæstiones reales contra curiam non mouentur in Magna Curia sine mandato. ¶ Hoc præmissis, nota primo, qd magna curia non potest cognoscere de donis curia sine mandato speciali: supple Dni Regis: ratio est, quia cum quis dicit rem pro qua conuenitur dono habuisse à curia: tunc ipse con-

Tem Curia cognoscit, de quacumq; particula castri, vel alterius feudi quaternati, dummodo agatur de quota etiam transeunte ad tripodiū. De feudis vero non quaternatis, vel singulari re feudi quaternati, curia ipsa ex priuilegio etiam non cognoscit.

Dispositio istius Rit. habetur supra in Rit. 50. per eadem verba, & quia ibi de utroque plene scripti ad ibi dicta te remitto.

RITVS LXI.

Tem Curia ipsa cognoscit, & pronunciat de exceptione excommunicationis. Item curia cognoscit de excessibus officialium, si delinquant in officijs, ea exercendo & non aliter.

S V M M A R I V M.

- 1 Exceptio excommunicationis spectat ad forum ecclesiasticum.
- 2 Excommunicatus repellitur ab agendo.

Iste Ritus continet in se duas dispositiones. de prima tantum dicam hic, quia secunda duplicatur supra in Rit. 51. & 49. ubi late de ea dixi. ¶ Nota igitur ex prima parte Ritus quod Magna Curia Vicarie cognoscit, & pronunciat sit per exceptionem excommunicationis: & si dicatur ob stare huic Rit. quod exceptio excommunicationis dicit spectare ad forum ecclesiasticum, ut dicit Specu. in tit. de compet. iud. additio. in princ. verfic. 2. per text. in c. mul. 2. q. j. & in cap. corripantur. 24. q. 3. Ant. de But. in c. tuam. col. pen. extra de ordi. cog. ni. & Alexan. in l. Titia. col. pen. ff. solu. matrim. Resp. oudetur, quod tale dictum limitatur non procedere quouscunq; summarie tantum vult iudex excommunicationem examinare, non ad finem determinandi super eius validitate: sed solum se informandi de facto ipso, & si verum est, excommunicationem subesse, ut dicit Specu. in titu. de re. conuen. §. nunc dicamus. num. 2. & ibi bona additio. in litera, d. Bal. in l. fi. C. de Carbo. edict. in l. quoties. C. de iudi. & in d. l. Titia. Abb. in c. cum sit generale. de fo. compet. & Lap. alleg. 56. & in hoc casu debet intelligi iste Ritus: ut sic concordet cum iure communi Cano. & dicitis per Doct. supra citatos, adeo quod dum dicit, quod Magna curia cognoscit super dicta exceptione intelligatur de cognitione summaria iuxta præfata, & iuxta formam alterius Ritus in fra 236. ubi la tius dicam de hac materia. & dum dicit etiam quod pronunciat super ea, intelligatur de pronunciatione super

se conuentus conueniri non potest: sed Regia curia est conuenienda iuxta. l. bene à Zenone. C. de quadric. præscrip. ¶ ubi etiam disponitur quod ipsa curia non conueniatur, nisi habita licentia Regis, sed quia hoc posset dare materiam dilatandi lites, cum facile conuentus dicere possit dono habuisse à curia: subnectur Rit. alia verba, dicens, hoc verum, cum causa agitur ostenso priuilegio donatarij, adeo quod in promptu per instrumentū liqueat, quod à curia causam habet, & hoc volunt dicere illa verba, & cum causa ipsa agitur &c. Ex quibus verbis à contrario sensu sequitur, quod si non ostenditur priuilegium donatarij: tunc potest in ipsa magna curia procedi sine mandato. ¶ Secundo Nota. ubi non autem, iunctis verbis, ubi pro ipso principaliter aduocet, qd si donatarius curia vel let in causa mota, pro se ipso principaliter comparet, & in causa adesse, aduocatus, & procurator curia non tenentur eidem assistere, eumq; defendere: sed aut ipse donatarius est pauper: & tunc tenentur. aut non, & tunc si vult. eos in sui defensionem: debet solvere salarium (prout poterit cum eis conuenire) intelligi tñ potest duobus modis. Primo modo, quando iste conuentus dicebat dono habuisse à curia, ad finem habendi in sui fauorem Aduocatum & Procuratorem curia: non tamen apparebat de priuilegio donationis: quo casu ut supra diximus, arg. sum pro ex hoc Rit. à contrario sensu, potest ipsa magna curia procedere sine mandato. ¶ quia si priuilegium appareret: non esset opus aduocato & procuratore ipsi donatario: cum tunc regia curia debeat conueniri per d. l. bene à Zenone. Secundo modo, ut proprie loqui videtur, quando apparebat de ipso priuilegio: verum conuentus non laudabat curiam in suum auctorem; quia volebat se ipsum defendere & per se principaliter comparere; quæ bene nota pro intellectu istius Rit. adeo intricati quod fecit me laborare multis horis. circa dispositionem istius Rit. dico quod dixi supra in Rit. præcedenti in fine; quod hodie istius prouisio non est, necessaria, quia magna curia non tractat causas, quæ contra curiam possunt tendere, nec cum mandato, nec sine: sed solum Regia camera summaria, ut ibi dixi. Salerni die 12. Junij. 1559. Prosper Carauita.

RITVS LIX.

Tem Curia ipsa cum est in loco: cognoscit, & pronunciat ibi de causis ciuilibus, & criminalibus quandocumque commissis, sed dum est in loco: causa in Curia ipsa incipit per contestationem, non aliter: etiam si curia inde recedit antequam causa in eadem Curia terminetur: & dum est in loco: & ciuiles, & criminales tacent: & non reddunt ius, nisi per ipsam Curiam permittatur eis.

Duplicatur iste Ritus supra in Rit. 48. ubi etiam de hoc plene tibi dixi ibi,

super facto videlicet, quod ille talis est excommunicatio adstrictus & merito repellendus ab agendo iura iuris dispositionem, in c. cum inter. in fine. cap. dilecti filij, & c. exceptionem de exceptio. cum simul allegatis per Nepotem à monte Alba. in tract. exceptio. in exceptio. contra actorem. in princ. non autem de pronuntiatione super validitate ipsius excommunicationis, quia iura Cano. refragantur, vt supra dictum fuit. Salerni Die 13. Iunij. 1558. Prosper Caraita.

RITVS LXII.

Tem curia ipsa cognoscit de appellationibus, & nullitate omnium processuum inferiorum iudicum, etiam immediate, & etiam si inferiores ipsi iudices sint officiales prelatorum in terris Ecclesiarum.

Duplicatur iste Rit. supra in Rit. 52. ideo ad materiam, & intellectum vide ibi.

RITVS LXIII.

Tem in curia ipsa, Magister iustitarius, vel eius locutenens cognoscit, & pronunciat cum illo & cum illis iudicibus qui in ueniuntur in curia, aliorum absentia non obstante, nec aliquo exinde requisito.

Dixi de hoc Ritu supra in Rit. 53. vbi per eadem verba idem disponitur, & duplicatur ideo ad ibi scripta te remitto.

RITVS LXIII.

Tem curia ipsa ante, & in medio intelligitur vbi tantum Magister iustitarius, vel eius locutenens mutatur, de mutatione iudicum, & notariorum actuum Magnae Curiae.

S V M M A R I V M.

- 1 Sententia in curia lata dicitur: non praesente etiam Regente.
- 2 Curia ipsa regitur in magna curia sepe sepius absente Regente.

3 Auditores prouinciarum absente etiam praeside, sententiam proferunt.

Itus iste semper mihi visus fuit difficillimus, & tempore studij mei in ciuitate Neapolis feci hanc apostillam ad eum. Adiuro te per Deum viuum: quia nescio quid dicat. Nunc autem iterum intrepide iuro quod multis diebus laboravi in eius intellectu; & credo quod si in eo non deficiunt verba: (prout valde dubito) Rit. iste hoc dicit: quod vbi curia que locum tenens magna curiae, qui est Regens ipse solus mutatur: de mutatione iudicum & actuariorum. i. mutatione quam facit ab eis recedendo, antequam curia regatur, vel in medio curiae dum regitur, curia ipsa intelligitur si ipse solus receserit ab ea. Est enim demutatio idem quod mutatio. vt ex Pli. lib. 28. cap. 8. colligitur. ibi nullum animal pauidius esse existimatur, & ideo versicoloris demutationis chameleonte & secundum hoc, iste Rit. probat quod sententia dicitur lata in curia, licet Dominus Regens ibi non fuerit praesens, quod voluit Glof. in l. cum sententiam. C. de sentent. & in terloquu. omn. iudic. licet Afflic. in const. cum noua. 3. nota. aliter dicat tam in sententia lata in magna curia absente regente, quam in Regijs audientijs absente praeside, & ita praestatur: & quia curia regitur saepissime in magna curia sine Domino Regente, vt dixi supra in Rit. 13. & Auditores prouinciarum etiam proferunt sententias absente praeside a tribunali, immo etiam cum vnus ex eis vadit per prouinciam similiter facit: & sic etiam Assessores, siue Iudices terrarum absente Capiteano. * Hodie vero Auditores prouinciarum non equitant per prouinciam sicuti antiquitus faciebant, ex quo eis prohibuitur est absque licentia, & commissione in scriptis Illustris. Domini Regni Viceregis, vt in prag. 8. de offi. iusti. & si quando occurrerit equitare cum commissione dicti Illustris. Domini Viceregis. vel pro aliquo graui facto non possunt se intromittere in alijs causis quam in ea pro qua equitate cotinget, vt in d. prag. disponitur. Salerni die 15. Iunij. 1559. Prosper Caraita.

RITVS LXV.

Tem si aliquis clericus citatus fuerit vt laicus, de mandato dictae Curiae, pro aliqua criminali causa, vel ciuili, bannitus, vel foriudicatus, & voluerit posse suam purgare contumaciam: ad purgandum suam contumaciam, debet in eadem Curia personaliter comparere, & ipsa Curia cognosce de suo clericali praedicto cum habitu, & tonsura demonstrato, & confito ipsi Curiae de clericali huiusmodi, eadem curia remittit ipsum ad suum iudicem competentem, & hoc quotidie obseruatur.

S V M

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus citatus per iudicem laicum ignorantem illum esse clericum; contumax effectus, an multari possit ratione sua contumacia.
- 2 Clericus citatus a iudice ignorante eum esse clericum: tenetur comparere, suumque priuilegium allegare.
- 3 Clericus citato, si nescitur, nec allegatur, an pro laico interim habeatur. valeatque processus?
- 4 Contumacia est delictum.
- 5 Contumacia, & comparitio in clerico equiparantur apud iudicem laicum: coram quo comparere nec prorogare licet.
- 6 Purgare contumaciam tria in se continet.
- 7 Contumax an ad purgandam contumaciam, per procuratorem admittatur?
- 8 Clericus differens eius clericatum a principio allegare, num teneatur actori in expensis? Et qui iudex de hoc aduendus. ibidem.
- 9 Iudex secularis nullo modo contra clericum indicabit.

Magna est disceptatio inter Doct. & nunquid Clericus citatus per iudicem laicum ignorantem illum esse clericum, & effectus contumax, possit ratione sua contumaciae multari: in qua quidem q. Spec. in tit. de cita. §. j. vers. sed pone quod iudex. num. 20. videtur firmare quod non, quia quicquid factum est, statim quod constat de clericali, reuocari debet, arg. c. ar. si clerici. de iud. & c. si diligenti, de foro compet. & idem firmat Bal. in lex quacunque, ver. item quare de ista q. num. 7. col. 2. ff. si quis in ius voc. non ier. & in l. generaliter, la. 2. col. 3. C. de epif. & cler. & Bar. consti. 225. clericus, no sub nomine, vol. j. & in proprijs terminis de multa, ratione contumaciae. Guid. Pap. decif. 450. Gram. vot. 18. nume. 9. cum seq. & voto. 27. per totum, vbi sic refert fuisse iudicatum per sacrum consilium reuocando quod fecerat Magna Curia. idem Gram. decifio. 29. nume. 4. decifio. 61. nume. 15. & consilio de foriudicatione posito post decif. nume. 27. pluribus rationibus, de quibus per Doct. praelegat. latius habetur, & praesertim secundum Gram. in d. consilio, quia Rit. Magnae curiae infra 235. qui dicit clericum citatum debere comparere cum bullis ad petendam remissionem, non procedit ultra, dicendo quod si non compareret, possit reputari contumax. Bar. vero in l. 3. vers. bene tamen. ff. de iud. tenet contrarium, quod immo multari potest, & quia cum iudex ignorauerit ipsum esse clericum: ratione dubij, tenebatur comparere, & suum priuilegium allegare, per l. si quis ex aliena. ff. de iud. & not. in c. si episcopus. 3. q. 2. & in c. super literis, extra de rescrip. quod etiam videtur firmasse. Card. in clem. 1. §. 1. oppo. 2. de excess. prelato. & vbi quod si citatur clericus, & nescitur nec allegatur, interim habeatur pro laico, & valet processus, & idem Alexan. in l. 2. ff. de appella. recipie. & pro hac secunda opin. facit iste Rit. qui nedum vult, quod clericus purget contumaciam: sed quod ipsam purget personaliter per quem Rit. videtur confundi quod dicitur Gram. quod Rit. non procedit ultra, nam vt hic

patet, dicitur bannitus, & foriudicatus, & sic ultra procedit: dicendo, posse clericum banniri, & foriudicari, item dicitur de purgatione contumaciae. Quid dicendum? mihi vt quod prima opin. est verior, et in puncto iuris; quia vere oia iura detestantur, & laicus animaduertat. in clericum. c. nullus iudic. 1. q. 3. & si secus diceretur. & cum contumacia sit delictum, vt dicit Glof. in l. si quis. ff. de interrogatori. actio. esset clericum pro delicto punire contra. d. c. nullus. ca. j. extra de cleri. coniug. in 6. & omnia iura mundi. No obstat quod dicit Bar. quia illud argu. ratione dubij per l. si quis ex aliena, procedit in contumace qui si compartisset, potuisset in iudicem consentire, at se cus in clerico, in quo contumacia, & comparitio equiparantur, vt dicunt Specu. in praeleg. loc. Bal. in d. l. ex quacunque, & Gram. in proxime cita. loc. q. a in eo non est licita comparitio coram iudice laico, nec possibilis prorogatio, neque expresse, neque tacite. d. c. si diligenti. vt etiam firmat Iser. in const. Reg. de personis. Nec etiam obstat iste Rit. qui prima facie satis quippe vrgeret; quoniam dum loquitur de purganda contumacia, intelligi debet de clerico reputato bannito, vel foriudicato, volente per viam sui clericatus purgare contumaciam, hoc est ostenso clericatu, nullam declarari facere, quo casu disponit Rit. & bene quod clericus volens contumaciam purgare, debeat personaliter comparere, ratio est quia non debet plus gaudere contumax, quam non contumax, qui citatus non potest remissionem tractare, nisi ipse de persona compareat, vt dicit Rit. 235. vbi latius dicemus, alias si hunc Rit. intelligeres de purganda contumacia per solutionem multa: sequeretur duo absurda, vnum, quod cum purgare contumaciam contineat sub se soluere poenam curiae, re ficere expensas, & praestare cautionem de iudicio sisti. vt dicit Spec. de satisfda. §. 1. in fi. Afflic. in const. Reg. siue reali 3. & 5. nota. & Rit. infr. 211. vbi dicemus, vt etiam dixi latius in prag. relatione. 7. no. de ordi. iudi. sequeretur quod dum iste Rit. vult clericum volentem purgare contumaciam personaliter comparere, vult etiam quod caueat de iudicio sisti. contra. d. c. si diligenti, & c. at si clerici. Aliud etiam sequeretur. & quia clericus ad purgandam contumaciam non admitteretur per procuratorem: cu tamen qui libet laicus contumax admittatur ad eam purgandam per alium, vt patet ex d. Rit. 211. in prin. vbi dicam. Et quod iste Rit. loquatur de clerico qui vult purgare contumaciam per viam sui clericatus, non per solutionem multa, & cautionem de expensis, vltra praedicta, patet apertissime ex hoc Rit. du dicit, debet in Curia personaliter comparere, & ipsa curia cognosce de clericali, per quae verba demonstrat quod pacto erat purganda contumacia, cum in purganda contumacia per solutionem poenae, & dationem cautionis, non sit opus docere de clericali, vt clarum est, quod bene nota. ad intelligentiam istius Ritus quem credo non fuisse hucusque taliter ponderatum, & intellectum, quia prima facie quilibet diceret contrarium. Dispositio istius Ritus bene seruetur, vt ipsemet dicit in fine, & clerici qui vult eius contumaciam purgare, annullando ex capite clericatus, non aliter admittitur, quam si compareat, vt dixi supra, secus in volente purgare contumaciam alio praedicto modo, quoniam tunc personalis comparitio non est necessaria, vt dicam infr. Rit. 241. Quare quae differentia est inter hunc Rit. & alium infr. 235. vbi vt idem disponi. ex supra dictis. colligi potest differentia, nam Iste Rit. loquitur de clerico tractante remissionem post contumaciam contractam, ille vero ante, & sic statim quod citatur. & Secundo quare non quid iste clericus qui distulit eius clericatum allegare

gare à princ. teneatur actori in expensis? Aegid. Fel-
sime. decisio. 226. in causa mea. in proprijs termi-
nis decidit quod sic, & idem Felyn. in cap. exceptio-
nem, circa princip. extra de exceptio. & pro eo facit
rex. dicti cap. ubi, quod reus qui à prin. noluit acto-
ri exceptionem excommunicationis opponere, si
postea opponit: cogitur eidem soluere expensas. sed
Doct. præallega. non decidunt per quem iudicem co-
getur iste clericus, ideo Gramm. vot. 18. numero 17.
dicit quod iudex ecclesiasticus ad eundem est, ut su-
per refectione expensarum prouideat, quia iudex se-
cularis nullo modo, nec principaliter, nec inciden-
ter potest esse iudex contra clericum, ut dicit Abb.
post Gloss. in cap. etiam, de ordin. cogniti. cap. lator,
qui filij sunt legi. & in cap. si diligenti, colum. penul.
de foro comper. & firmat pulchre in propria q. Dec.
confi. 40. diligenter pro tenui. Salerni die 18. Iunij.
1559. Prosper Caraita.

RITVS LXVI.

Rem si aliquis citatus fue-
rit de mandato dictæ cu-
riae, & ad citationem ip-
sam compareat in dicta
curia, allegans se esse cle-
ricum coniugatum, &
quod gaudeat propterea priuilegio cle-
ricali: huiusmodi priuilegium per dictam
curiam sibi non admittatur, sed tanquam
contra laicum, & contra eum proceditur
per curiam memoratam. *v. (inc. m. d. l. 1. s. 1. c. 6.*

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici coniugati citati per magnam curiam an ad clericale priuilegium remissionis fori admittantur?
- 2 Princeps secularis potestatem non habet contra ecclesiasticas personas.
- 3 Lex vires assumit à potestate condentis.
- 4 Legum correctio est euitanda.
- 5 Clerici coniugati quo ad duo tantum, gaudent priuilegio clericali.
- 6 Vna lex distinguitur, & limitatur per aliam.
- 7 Allegare inconueniens, non est soluere argumentum.
- 8 Clerici coniugati qui vnicam & virginem duxerunt in habitu, & tonsura incedentes, ad eorum iudices remittendi pro omnibus causis, etiam secularibus negocijs se immiscentes, & ab eorum iudice ter non moniti.
- 9 Clericus erat aliquis tempore commissi delicti, post delictum dimisso clericatu, vnicam & virginem duxit: nunquid ad ecclesiasticum iudicem remittendus?
- 10 Sortitus forum ratione contractus, ipsumque postea mutans, in vtroque conuenitur.

NOta. ex hoc Rit. quod Magna Curia non admittit clericos coniugatos ad priuilegium clericale remissionis fori, si fuerint citati per eandem, contra hunc Rit. fortiter obstat tex. in ca. 1. de cleri. coniuga. in 6. ubi ad litteram disponitur contrarium Io. Ant. de Nigr. in clem. de vit. & honest. cleri. in ver. alias priuilegio. num. 152. vers. nec obstat videns hoc contrarium, soluit tribus modis. Primo, quod licet iste Rit. ita dicat. tamen eius dispositio non tenet, tanquam emanata à Principe seculari contra personas Ecclesiasticas, contra quas potestatem non habet. c. cum ad verum, & c. si Imperator, 96. distin. 3. quia lex assumit vires à potestate condentis eam. l. si. ff. de iurisd. omni. iud. & cap. à nobis, extra de sen. ten. excommu. Item quia reperitur correctio per Regiam prag. incip. nuper ad maiestatem. sub titu. de vectiga. per quam disponitur conforme cum d. c. 1. de cleri. coniuga. in tantum, quod secundum eum, iste Ritus intelligitur, ut loquitur, & de directo contrariatur dicto cap. 1. verum ex prædictis duabus rationibus non ligat. Secundo, dici potest secundum eum, quod iste Rit. intelligitur loqui de clericis coniugatis non incedentibus in habitu, & tonsura, qui secundum dispositionem dicti cap. & præalleg. prag. non gaudent priuilegio clericali, & sic ut nedum iste Rit. non contrariatur, sed conformet se, cum d. cap. 4. quia legum correctio est euitanda. l. præcipimus. C. de appella. quam solutionem, & intellectum ad hunc Rit. sequitur etiam Canens hic, licet Nigrus in d. loco non alleger. Tercio, solui potest, intelligendo loqui hunc Rit. in fori remissione petita per clericum coniugatum in causa mere ciuili, & ex quo clerici coniugati quo ad duo tantum, gaudent priuilegio clericali. Primum, quod ad c. si suadente. 17. q. 4. ut iniiciens manus violentas in eos, incidat in excommunicationem. Secundum, ut pro causis criminalibus et si ciuilitate agatur: non possint ab alio iudice cognosci, quam Ecclesiastico, ut dicitur in d. cap. 1. & præalleg. prag. Gloss. in cap. in ver. omni, de biga. in 6. Imol. in cap. Ioannes, numero 4. extra de cleri. coniug. & Afflict. in constit. Regn. apostantes, vers. cu. sed iuxta hoc quæro, num. 21. licet pro mere ciuilibus sit secus, ut late Lopus in sua allega. 118. & Afflict. in loc. præallega. ut sic iste Rit. distinguitur, & limitatur per d. cap. 1. quia vna lex distinguitur, & limitatur per aliam, ut probat tex. iuncta gloss. in lege sciendum. ff. qui satidare cogantur. & ita ipse resider. Quid dicendum? Ego puto quod iste duarum vltimæ solutiones quas ipse magis firmare videtur: & Cauens etiam hic, sunt mere diuinationes ad hunc Ritum, qui non potest magis clare loqui, quam loquitur: & profecto si eius intentio fuisset altero de duobus modis loqui, fecisset expressam mentionem de clerico non incedente cum habitu, & tonsura, vel de citato per Magnam curiam ciuilitate, & ideo cum neutrum horum fecerit: & clare apertoque ore dicat, quod Magna Curia contra clericum coniugatum procedit, tanquam contra laicum, non dubito debere intelligi ad litteram, ut loquitur. Non obstat contrarium de cap. 1. de cler. coniug. in sexto, quia facilis est solutio: cum illud procedat de iure cano. & Rit. de iure Regni in foro seculari omnimodo puncto, quod non potuit taliter prouideri, cum aliud sit tractare quod sit factum: aliud, quod fieri non potuit, & si dicatur non posse ita intelligi, quia non est verisimile magnam curiam voluisse hunc Rit. intro ducere contra ius cano. & dico quod istud est allegare inconueniens, quod quidem non est soluere. Præterea istud non est nouum in his Rit. nã & infra Rit. 235. alius extrat Rit. qui in clericis similiter disponit & de-

& demum in fine dicit, quamuis iura cano. videantur refragari. Bene fateor, quod post modum per dictam prag. quæ est ius posterius, correctus est iste Ritus, & quando casus contingeret: seruandum esset ius cano. in dicto capitulo primo; cum quo ipsa prag. se conformat, & clerici coniugati: qui vnicam, & virginem duxerunt ad eorum iudicem essent remittendi pro causis criminalibus, etiam ciuilitate intentatis, si in habitu, & tonsura incedunt, ut ibi disponitur, & per Afflict. in d. constitutio. Maran. in pract. parte quarta, distin. 11. numero quinto, in nouis. Niger in dicta clem. numero 152. & Guido Papa. decisio. 138. etiam si aliquando ante delictum commissum, vel post, non incessissent in habitu, ut pulchre firmat Alexan. qui alios refert consilio octauo, numero quarto, versiculo & dato, volumine primo, & consi. 149. numero 7. cum sequen. volum. 6. & Cassa. in consuetu. Burgun. tit. des iustices, rub. 1. §. 5. ver. decimo fallit, numero 57. fol. 50. & etiam si negocijs secularibus se immiscuissent, cum tamen ab eorum iudice ter non essent moniti, ut idem Alexan. concludit per rex. expressum, & elegantem in clementina prima, de vita & honestate cleri. licet. Imo. in dicto capitulo Ioannes, numero sexto, de cleri. coniuga. videatur dubitare, & aliter tenere, quia dicta clementina prima, non allegat, nec forte tunc recordatus fuit, & miror quod Alexan. in dicto consilio, allegat Imo. ita tenet: cum non sit verum, immo expresse dicat, quod alia opin. sibi videtur verior ad limita. capitulo primo, de cleri. coniuga. in 6. Possent in hoc Rit. ponere multas quæst. in materia clericorum coniugarorum: sed quia Ioan. Anto. de Nig. in dicta clem. latissime de eis loquitur: ad ipsum te remitto, tanto magis, quia in hoc Regno clericus coniugatus non vitur: & mulieres virum clericum habere non consentiunt ut expresse etiam sentit tex. in dicto capitulo Ioannes.

9 Quæro in hoc Rit. quid si tempore commissi delicti, aliquis erat clericus: demum post delictum dimisso clericatu, duxit vnicam, & virginem: nunquid ad suum iudicem ecclesiasticum remitteretur, an nò, quia dimisit clericatum? Bal. in l. affinitatis. C. com. de succel. dicit quod tempus delicti commissi attendi debet: non præsens status, per Gloss. singu. in l. nemo potest. ff. de lega. j. ubi etiam Alex. & idem Alex. consi. 8. circa si. volum. j. & Gram. decisio. 10. ubi late disputat. dicens fuisse delictum in sacro consi. Ego autem satis dubito de hoc dicto, quia gl. in dicta l. nemo. super qua Bald. se fundat. in casu e conuerso loquitur: quando quis cum esset laicus deliquit, vel contraxit: & postea effectus fuit clericus, quo casu nulli dubium, quod subiicitur foro ecclesiastico, ut gloss. ibi Bal. Ang. Imo. & Alexan. concludunt. Oldra. consi. 4. Barto. in l. r. ff. de pen. & in l. cum quædam puella. ff. de iurisdictione omnium iudicum, sed quod is qui nunc est laicus: pro delictis tempore clericatus commissis, ad Ecclesiasticum iudicem remitti debeat, nec Gloss. dicit. nec vlla lege, aut ratione video probari. & ideo dicerem, quod quemadmodum si quis sortitus est forum, ratione contractus: & postea ipsum mutat: potest conueniri in primo, ac etiã in secundo foro, ut probat tex. cum Gloss. in l. 2. C. de iurisdictione omnium iudicum. Specu. de compe. ten. iud. additio. §. 1. num. 33. ver. quid si debitor, & & Aret. consi. 135. num. 3. eodem modo in casu nostro, debet iste talis posse conueniri à primo iudice qui erat tempore delicti: & à secundo qui nunc est: adeo quod qui primo prauent, cognoscat: & remittere non tenebitur. cogitabis tamen, & crede, quod licet magna sit auctoritas. Bal. non facile cum eo obinebis contra sicum. Habui hanc quæstionem istis

diebus in Regia audientia principatus citra (cum ibi essem Aduocatus fiscalis) contra magnificum Iulium Cæsarem de Vicariis de Salerno petentem se remitti, quia erat clericus tempore delicti: & potius fuit prouisum non esse molestandum, ex causa, ut in processu ob quam fuit remissus. Salerni die 20. Iunij. 1559. Prosper Caraita.

RITVS LXVII.

Rem quod si clericus in maioribus vel minoribus ordinibus constitutus, vel alius priuilegiatus, ut pupillus, vel vidua eligat forum ipsius Curia: agendo contra aliquem in ipsa Curia, compellatur per modum reconuentionis, in eadem Curia aduersario respondere.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici, pupilli, & viduae fori electionem habent.
- 2 Electio fori in quibus casibus locum habet, remissive.
- 3 Clericus per viam reconuentionis, de iure communi, coram iudice laico, an iuri stare debeat?
- Et quid de qualibet alia persona agente? ibidè.
- 4 Reconuentionis duplex est ratio, quare permittitur contra actorem, & reum.
- 5 Reconuentionem ampliat locum habere nò tantum in magna curia, sed in quocunque iudice ad actoris instantiam delegato.
- 6 Et consequenter in quacunque iudicij parte, donec ipsum iudicium durat.
- 7 Idem etiam in iudicij tam ordinarijs quam summarijs.
- 8 Et si quilibet reconuentus à lite per eum mota, resisteret gratia reconuentionem imgediendi.
- 9 Reo ante reconuentionem non est ius quæsitum.
- 10 Appellans non sponte, sed coacte agit.
- 11 Arbitrator non potest nisi de contentis in compromisso iudicare.
- 12 Iudex laicus in causa criminali clerici iudex competens non est.
- 13 Reconuentionis in criminalibus inter laicos locum habet.
- 14 Reconuentionis cessat facta coram non iudice reconuentionis.
- 15 Reconuentionis cessat in agente pro deposito. Et in reconueniente excommunicato, & in numero. 16. 17. 18. & 19.
- 20 Fraus nemini prodesse debet.

NOta ibi, vel alius privilegiatus, ut pupillus, & quod clerici habent fori electionem, sicut pupilli, & vidua, per l. i. C. quando Imper. & per consi. statumimus, ut magne concordat in hoc cum Rit. in fra. 23. & pro quibus tamen causis detur ista fori electio habetis Riturum expressum infra 29. vbi dicam
 3 latius. ¶ Secundo not. ibi compellatur per modum reconuentionis. quod clericus per viam reconuentionis cogitur iuri stare coram iudice laico per hunc Riturum. de iure verò communi magna est altercatio inter Doctores. ut late ponit Abb. in capitulo at si clerici. columna 7. de iudi. aliquibus concludentibus, ut in hoc Rit. concluditur, inter quos Gloss. in eod. capitulo at si clerici. Barto. in authen. & consequenter. circa fin. numero 19. C. de senten. & interlocu. omn. iud. Gloss. in capitulo primo, de mut. peti. & Bald. in capitulo primo, de controuer. feu. apud par. ter. alijs vero tenentibus contrarium quos Abb. ibidem late ponit alijs vero affirmantibus spectandum fori consuetudinem, secundum quam si solum est reconuentioni coram iudice laico; reconueniatur si verò secus, non fiat reconuentionio. inter quos Ioan. Andr. & Abb. in d. c. at si clerici. & Afflic. decisio. 73. numero 2. vbi secundum istam opin. dicit fuisse decisum in sacro consi. quòd clericus reconueniatur coram iudice laico, ex quo consuetum est in magna curia, & omnibus alijs tribunalibus pro causa civili reconueniri. licet hunc Rit. non alleget. Vnde postquam hunc Rit. expressum habemus: cessant Doctorum difficultates in hoc Regno ut etiam scribit Marant. qui hunc Rit. citat in practi. parte 4. dist. in 6. num. 53. in nouis. Et quod dicitur de clerico: idem etiam procedit in omni alia persona agente, ut etiam ipsemet Rti. disponit. cum quo concordat ius commune in l. cum Papinianus, & authen. & consequenter. C. de sent. & interlocu. 3. q. 8. cuius in agendo. & de mut. peti. c. 1. & 2. etiam si esset talis quæ fori electionem haberet: ut vidua: pupillus, & alij miserabiles, patet hic vbi de clerico disponitur, & not.
 4 Bal. in d. c. 1. numero 5. vers. secundo quæro. ¶ Ratio istius reconuentionis, & quare ipsa fuerit permissa est duplex. vna contra actorem, alia contra reum. ut dicit Bart. in d. auth. col. 2. ver. secundo quæro. nu. 3. prima contra actorem ponitur in text. d. l. cum Papinianus, & est quia postquam agendo, iudicem eligit non debet dedignari eundem contra se habere. Secunda contra reum, in fauore actoris est: ne reus possit actorem trahere ad alia iudicia: & sic deuiare ne coram primo iudice agat, & litem prosequatur. ut dicit rex. in l. si idem. §. quod si mutua. ff. de iuris. omni iudi. & in auth. de exequuto. §. fina. ¶ Amplia primo, hunc Rit. procedere nedum in magna curia quæ est iudex ordinarius: verum etiam in quocunq; iudice delegato ad instantiam actoris; quia militat contra ipsum eadem ratio: ita dicit Spec. in tit. u. de reconuen. §. 1. nu. 1. & Bart. in d. auth. & consequenter. ver. procedo ulterius, num. 1. r. nisi esset delegatus non impetratus per actorem, sed de communi consensu cum reo, ut firmat. ibid. Bart. in si ver. & Alex. post eum in littera d. & Socy. in regula. 332. fallentia. 13. ¶ Secundo Amplia, in quacunque parte iudicij, & donec ipsum iudicium durat. c. dispendia. §. reus, de rescrip. in 6. vsque tamen ad conclusionem in causa. ut dicit gloss. in c. 1. in ver. respondere, circa medium. de mutu. peti. intelligendo tamen secundum modificationem Bar. in d. auth. vers. sed iuxta hoc, num. 12. ¶ Tertio amplia tam in iudicij ordinarijs quam in summarijs. l. sed hæc §. nō solum. ff. de proc. iuncta l. 1. ff. de damn. infect. si tam causa conuentionis, quam reconuentionis est summaria; vel si vna

est summaria, & alia ordinaria, si reconuentionis reconuentionis: ut vtraq; cā simul terminet iuxta dispositione. d. auth. aliās secus, quū simul expediri non possent, ut clarum est, ita firmat Spe. de reconuentione. §. nūc dicamus, ver. sed nec habet. nu. 11. & clarius Bar. in d. auth. vers. iuxta hoc, quæro. nu. 13. sed cum hodie in Regno omnes causæ sicut summarie per c. desistantes. infra. in Rit. 288. & prag. dispendia litium vbi plenè dixi. in 3. nota. de ordi. iudi. sequitur qd indistinctè in eis habet locum reconuentionio. ¶ Quarto amplia, etiā si clericus, vel quilibet alius reconuentus vellet desistere à lite per eū mora, ad finem impediendi reconuentionem per reum factā. ut firmat Spe. tit. præallegato. §. restat. argu. à contrario sensu, c. 2. de ordi. cogni. Eal. in d. authen. & consequenter, & late Afflic. in decis. præallega. nu. 4. vbi dicit ita fuisse decisum in consi. & ideo dixi ad finem impediendi reconuentionem iā factam, quia si nondum esset reconuentus: posset bene desistere quia res esset integra ¶ Reo ante reconuentionem, non esset ius quæsitum. ut dicit ibi Bald. & declarat Marant. in practi. parte 4. dist. in 6. vers. sed si clericus. num. 54. in nouis. ¶ Limita primo nō procedere hunc Rit. in secunda instantia, & sic in causa appellationis. ut dicit Spec. in titu. de reconuen. §. nunc dicamus, vers. sed nunquid. nu. 6. & clarius Bart. in d. auth. ver. quæro nunquid. nu. 15. per tex. in l. 2. §. ei quoque. ff. de iudi. & ratio est secundum Bar. quia qñ aliquis appellat. non sua sponte dicitur agere, & iudicem sibi eligere: sed coacte, ut releuetur à grauamine sibi à iudice illato: propter quod cessat ratio reconuentionis quam supra allegauimus. Secundo limita, non procedere coram arbitro ¶ quia is non potest iudicare, nisi contenta in compromisso. c. cum dilectus, de arbi. & l. de his. ff. eo. Spec. in tit. præallega. §. fieri, in prin. & Bar. in auth. & consequenter. ver. quæro vtrum. nu. 20. C. de senten. & interl. Tertio limita, hunc Rit. quo ad clericum, non procedere: si reconueniatur pro causa criminali, ¶ quia iudex laicus non esset alias iudex competens ipsius clerici in ipsa causa criminali. per c. at si clerici, de iudi. & c. si diligenti, de for. compet. ita firmat Bar. in ipsa auth. & consequenter. vers. secundo quæro. nu. 7. & hoc siue prius ipse egisset criminaliter, & postea similiter criminaliter reconueniretur; quia tunc agendo criminaliter, non dicit sponte egisse: sed ex causa necessaria propter maleficium, vel iniuriam sibi factam, propter quod cessat ratio supra allegata in reconuentionis concessione, ut ibi dicit Bar. & Marant. in loc. præalleg. vers. 3. limita. nu. 60. siue etiam egisset civiliter, & reconueniatur criminaliter. secundum eund. Bar. quia tunc licet iudicem eligerit. tamen reconuentionio cadere non potest coram eo iudice, qui non est competens, ut et firmat Spec. in d. §. nunc dicamus, ver. & trado regulariter. num. 9. ideo tamen dixi solum quo ad clericum
 3 ¶ quia reconuentionio in criminalibus inter laicos locum habet ut dicit Gloss. in d. authen. & consequenter, intelligendo, ut per Barto. ibi numero 7. & plenius per Marant. in proxime cita. loco. versicu. sexto, quæro. nu. 56. cum seq. ¶ Quarto generaliter limita, non procedere vbiunque iudex coram quo fit reconuentionio non esset alias iudex in conuentione, ut dicit Spec. in d. §. nunc dicamus, versicu. & trado. num. 9. vbi quod ista ratione non habet locum reconuentionio de causa decimarum iuris patronatus, causæ liberalis, & legitimacionis, ut in iuribus quæ Spec. pulchre allegat, & idem Barto. in præalleg. authen. versicu. 1. quæro, numero 5. vbi quod propterea non posset fieri reconuentionio corā iudicibus pedaneis de maiori summa, quam ipsi alias cognoscere possunt: de qua

de qua diximus supra Rit. 15. quia repugnaret natura causæ secundum Barto. ibidem licet Gloss. ibi aliter voluerit. ¶ Quinto limita. non procedere in agente pro deposito: quia in eo cessat reconuentionio. cap. bona fides, extra de positi. ¶ Sexto limita, in reconuentione excommunicato per cap. cum inter, extra de exceptio. & firmat Specu. in d. §. nunc dicamus, numero quinto. ¶ Septimo limita, in agente quæstione spoliacionis, quia ea proposita, non habet locum reconuentionio. cap. super, extra de ordi. cog. de re. spoliat. cap. in literis, & ca. p. ex conuentione, nisi de alia spoliacione reconueniatur, ut ibi, ut latius prosequitur Specu. in d. §. nunc dicamus, versicu. item
 8 excepta, num. 3. ¶ Octauo limita, nisi reconuentionis dedita opera offenderet clericum, ut ille eum conueniret coram iudice laico, coram quo postea posset ipsum reconuenire, ¶ quia tunc talis fraus eidem prodesse non deberet, ut dicit ibidem Specu. §. 1. versicu. quid si laicus, numero sexto, per l. 2. §. sed si agat. ff. de iud. Bald. in d. auth. & consequenter. columna penultima, & Marant. in præalleg. loc. versicu. quinto principaliter, numero 53. sed meo iudicio ista limita. non est necessaria, quia etiam si clericus non fuisset offensus dedita opera, adhuc reconueniri non posset, per ea quæ dixi supra in tertia limita. Bene tamen ista limita. procedit inter laicos in illis casibus in quibus potest in criminalibus fieri reconuentionio, ut sic in eis non habeat prodesse sibi fraus, quæ nemini debet opitulari. * ut supra dictum fuit, & probat tex. in c. ad nostram, de emptio. & venditio. Item limita alijs decem modis quos late ponit Soci. in suis fal. len. in Regu. 332. ad quem te remitto. Salerni die 22. Iunij. 1559. Prosper Caraita.

RITVS LXVIII.

NTem seruat ipsa Curia nō procedere ad denuncia-tionem, nec ex mero officio, de percussione illata cum aliquo instrumēto nociuo, sicut esset plannella pedis corrigia à luta, & similia: secus si cum bastone, vel simili, quia tunc proceditur iuxta capitulum Regni, sed fuit quæsitum tempore meo, de quodam fatuo iudice, qui percussit quendam cum libro tabulato, quem honoris causa, non nomino. Sed tunc fuit dictum, quod superfederetur, & quod dictum est de percussionibus supra idem magistri iustitiarj in qua proceditur per eum in omni crimine.

SVMMA RIVM.

- 1 Percussione facta cum instrumento ferreo, locum habet manus abscissio.
- 2 Percussione facta cum baculo, vel simili, quando procedatur ex officio, vel ad denunciam.

- 3 Pena legis Iuliae quando locum habet. Et quæ sit, num. sequen.
- 4 Armorum appellatione, quæ contineantur.
- 5 Vis publica etiam per vnum hominem armatum committitur, & in num. 12.
- 6 Pena iudicis arbitrio imponitur loco deportationis.
- 7 Officialis, si officio durante, deliquit, an conueniri possit.
- 8 Potestas procedendi ex officio, à pœna impositione regulatur.
- 9 Denunciatio est quadruplex. Et quid est ibidè.
- 10 Antiquitus certi officiales deputabantur ad delicta commissa intelligendum, iudicique denunciandum. Quos officiales quilibet magistratus merum habens imperium deputabat, ibidem.
- 11 Omnes qui expresse non repelluntur, ad denunciandum admittuntur.
- 12 Insultus cum armis si contra aliquem factus fuerit: vulneraque non sequuta, an ex officio sit procedendum.
- 13 Faciens insultum cum armis, & vulnerans, vel non vulnerans, qua pœna puniendus.
- 14 Pœna extractionis armorum est duplicata pœna portationis armorum.
- 15 Insultus cum armis factus est vis publica.
- 16 Plura delicta in vnum concurrentia impunita tem, an perdant.
- 17 Insultus cum armis factus, eis que non extractis, puniuntur ac si extracta fuissent.

NOta ex hoc Rit. quòd Curia Vicaria non procedit ex mero officio, vel ad denuncia-tionem vbiunque fieret aliqua percussio cum aliquo instrumēto nociuo, intellige non ferreo, ¶ quoniam quando cum instrumento ferreo posset abscissionis membri: ut dicit cap. Regn. qui cum roncha. quo casu posset ex officio procedi per aliud. c. quod incip. ut delatas, ideo Rit. iste exemplificat in percussione facta cum planella pedis. ¶ Secundo Not. ibi secus si cum bastone, vel simili, quòd in percussione facta cum baculo, vel simili, ut puta, cum lapide qui est similis per l. armorum. ff. de verb. signifi. & l. 3. §. armis delectum. ff. de vi. arma. proceditur ex officio, vel ad denuncia-tionem, iuxta formam, c. Regn. sed quia non adest aliquod cap. quod de percussione cum baculo faciat mentionem, voluit dicere iste Rit. quod cum ex cap. Regn. si temporum alternata conditio, nec non ex alio præallega. c. ut delatas, tunc demum proceditur ex officio, cum delictum committitur in personas ecclesiasticas, pupillos, aut viduas, vel cum venit imponenda pœna. mortis naturalis, civilis, vel abscissionis membri in percussione facta cum baculo, aut lapide, attenda forma dictorum cap. tunc proceditur ex officio, vel ad denunciam, cum esset facta in aliqua ex personis enumeratis, vel cum in ea veniret imponenda pœna vltra relegatione, ¶ ut puta, quando esset facta hominibus coadunatis, quoniam tunc pœna. l. Iuliz, de vi publica locum haberet, ut scribit Bar. in l. si criminis. C. ad l. Iul. de

vi publi. Bonifa. post Ang. de malef. in titu. ad l. Iuliam, de vi publi. versic. & prædicta videantur. num. 3. Corne. consil. 175. licet. colum. 3. vol. 3. Gram. vot. 15. num. 10. & decis. 17. num. 3. etiam si vnus homo fuisset coadunatus secundum Bart. in d. l. si criminis, & Salyce. ibid. dummodo homines coadunati fuerint cum armis, vt dicit Bonifa. in d. loco. & Cauens hic per text. cum Gloss. in l. qui dolo. §. hac lege. ff. ad l. Iul. de vi publi. alias esset vis priuata per l. 2. ff. ad l. Iul. de vi priua. & dicitur interuenisse arma, vt dicit Bonifa. ibid. tunc, cum homines habuerint rela. item omne aliud quod huiusmodi nocere potest. l. 3. l. armatos, & l. pe. ff. ad leg. Iul. de vi publi. ¶ quia armorum appellatione, etiam fustes, & lapides veniunt d. l. armorum, & d. l. 3. §. armis cuius quidem legis Iulia pœna est deportatio, vt dicit text. in §. item lex Iulia, de vi. in situ. de publi. iudi. & Gloss. in d. l. qui dolo, in fine. item bonorum omnium publicatio, vt dicit gloss. in l. 2. C. ad l. Iul. de vi publi. Idem esset, si talis percussio cum baculo esset facta excogitato insultu per vnum hominem, alijs non coadunatis, quoniam vt dicam latius infra in 2. q. ¶ vis publica etiam per vnum hominem armatum committi potest, & pœna illius legis puniri. Et si dicatur quod in percussione cum baculo non potest dari pœna ultra relegationem, & ex consequenti nec ex officio procedi, eo quia pœna. d. l. Iulia est correctæ, vt dicit Guid. Pap. decis. 422. & sequen. & decis. 437. & Aymo. consil. 18. numer. 17. & latius consil. 224. colu. 1. vol. 2. cum sublata sit. vt ipsi dicunt pœna publicationis bonorum per auth. bona damnatorum. C. de bon. damna. ¶ & loco deportationis imponatur pœna iudicis arbitrio. vt etiam dicit Alexand. consil. 55. volum. 7. & Corne. in præalleg. consil. quod etiam sentit Afflict. in constitu. si quis aliquem. versic. sed iuxta hanc. nume. 19. & Gramma. d. vot. 15. numer. 10. & decisio. 17. vbi, quod in percussione cum baculo, siue ab vno solo, excogitato tamen insultu, siue hominibus coadunatis, non potest dari certa pœna, sed secundum qualitatem personarum, locorum, temporum; & causæ. Respondeo cum Anchar. consil. 272. plene, & subtiliter, & Aymo. d. consil. 224. numer. 3. vbi quod quotiescunque sumus in delicto cuius pœna est arbitraria, antequam sit declarata, iudicatur, vt delictum in quo venit imponenda pœna corporalis, vt etiam dico infra in Rit. 269. 2. not. amplia. 2. & propterea in dicta percussione tanquam in vi publica procedi potest ex officio, quod nota. ¶ Tertio Not. ibi, sed tunc fuit dictum, quod officialis officio durante, delinquens conueniri, & molestari non debet. l. pars litterarum. ff. de iudi. l. 2. ff. de in ius voca. l. si reus. ff. de iudi. sol. & l. si adulterium. §. si. ff. de adulte. limita tamen, vt per gloss. in d. l. pars litterarum. Afflict. in constitu. statuimus, vt Magnæ. 14. nota. Roma. consil. 415. quo ad primum. numero. 4. & Par. in syndi. §. officialis durante, fol. 120. Et not. a contrario sensu verborum istius Rit. quod si percussio cum libro tabulato non esset facta ab officiali posset ex officio procedi. Credo tamen esse etiam intelligendum cum grano salis, & pro, vt in percussione cum baculo dictum fuit, hoc est cum facta fuerit in personas miserabiles, vel in alias, cum hominibus coadunatis, aut sine, excogitato tamen insultu. ¶ Quarto nota. ibi & quod dictum est, quod insultu factu cum instrumento nociuo, non ferreo, vt dixi in primo nota. non potest ex officio procedi: quemadmodum nec etiam in percussione procedi non potest, vt ibi diximus. In insultu vero factu cum baculo proceditur ex officio eodem modo quo dictum fuit posse procedi in ipsa percussione, & ita dicit

iste Rit. in his verbis, & quod dictum est de percussione supra, vt sic intelligatur referre se, tam ad percussorem factam cum instrumento nociuo, nõ ferreo, quam ad percussorem cum baculo; & idem iuris sit in insultu, quod in percussione. ¶ Quinto Not. ibi secus est, quod in Magna Curia magistrus iustitiarum proceditur ex officio in omni crimine per hunc Rit. Hodie ista duo tribunalia, videlicet Curia Vicaria, & magistrus iustitiarum, sunt in vnum collecta, vt dixi latius supra Rit. 1. in fin. & Rit. iste non seruatur, vt in Magna Curia, procedatur ex officio in omni crimine, sed bene seruatur ea. Regn. præalleg. licet multoties procedant ibi in aliquibus causis, in quibus tribunalia inferiora non procederent, sed non est sine causa; quia attenda facti qualitate, & personarum, vel loci id faciunt & vbiunque pœna est arbitraria, quia non est certum, quæ pœna veniat imponenda non solum per Magnam Curiam, sed etiam per Audientias Regias, & alias Curias proceditur ex officio in omnibus delictis, ¶ nam cum potestas procedendi ex officio, regulanda sit à pœnæ impositione per dicta capitula: & pœna non sit certa: re sic dubia existente, procedi potest in causa ex officio per ea, quæ supra diximus in fin. 2. nota. Et si dicatur quod potest esse pœna certa, ratione consuetudinis curiarum per gloss. l. hodie. ff. de pœn. vbi etiam not. Barto. & idem Barto. in l. fina. ff. de priua. delict. per l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. in fa. Aymo. consil. 224. nume. 2. volu. 2. & Io. de Amic. consil. 143. nume. 2. respondetur, quod cum ex ratione hominum insultantium, & insultatorum, nec non ratione loci, & temporis possint diuersa facta contingere nunquam poterit dici pœna certa, quia non semper concurrunt eadem in vno facto, quæ fuerunt in altero, vt etiam dixi tibi latius supra in Rit. 41. in fin. 2. nota. ¶ Quæro primo in hoc Rit. quid est denunciatio. ¶ Dico quod denunciatio est quadruplex euangelica, canonica, regularis, & iudicialia, vt late exemplificando, tradit Salyce. in l. ea quidem. versic. ad secundum. nu. 2. C. de accusa. & Abb. in ca. nouit. col. fina. de iudi. & denunciatio iudicialia diuiditur etiã in priuatam, & publicam, secundum eundem Salyce. ibi col. 2. nume. 8. Nunc ergo, quia iste Rit. loquitur de denunciatione iudicialia publica, respondendo ad q. dicas secundum Salyce. in d. l. ea quidem, nume. 1. Præpo. in cap. de accusatione. 2. q. 8. col. 56. & Bernard. diaz. in practi. cano. capit. 6. quod est criminis alicuius apud competentem iudicem per officialē ad hoc deputatum facta delatio ad pœnam eidem inferendam. ¶ Antiquitus enim deputati erant certi officiales qui delicta commissa intelligebant, & postmodum iudici denuntiabant, vt dixit text. in l. 2. §. quies. ff. de officio præfect. vrb. in l. diuus. ff. de custo. reo. & in d. l. ea quidem vbi glo. hoc notat. de quorum officialium denuncia, iudex postea procedebat ad informationem, prout video seruari in aliquibus curijs: præsertim in terra Sancti Seuerini, vbi iuratus curia facit denuntiam, quam actarius scribit, & postea iudex procedit. Et dictos officiales potest deputare quilibet officialis habens merum, & mixtum imperium, vt scribit Salyce. in ead. l. ea quidem. col. 3. versic. 1. igitur. nume. 10. & isti tales deputati non tenentur se inscribere ad pœnam talionis, vt dicit text. d. l. ea quidem iuncta gloss. in ver. citra. Salyce. ibi in diffinitione. nu. 1. col. 4. versic. octauo quæro. nu. 17. Bart. in l. diuus. ff. de custo. reo. & Ange. in Auth. quō oportet. episc. §. j. col. 1. ad idem text. in cap. super his, de accus. & in c. licet Hel. de simon. licet regulariter in accusatione requiratur per text. l. fin.

¶ l. fin. C. de accusa. ¶ sed quia ad denunciandum admittuntur omnes, qui non repelluntur expresse, vt dicit Luc. de pen. in rubr. C. de delato. col. 2. libr. 10. per l. nec non. §. quod eis. ff. ex quibus caus. maio. l. 1. ff. de testi. & l. quæstus. ff. de proba. licet in Regno aliter seruetur per Rit. in fin. 192 sunt qui dicunt quod denuntians debet se inscribere ad pœnam talionis sicut accusator, quod Luc. de penn. ibi sequitur per text. in authen. de exhiben. reis. §. j. dicens, ita consuetudine approbati, & idem Bernard. diaz. in d. practi. ca. 6. de cuius dicti veritate quo ad practi. ¶ huius Regn. dicam infra in Rit. 199. ¶ ¶ Secundo quæro in hoc Rit. iuxta ea, quæ diximus in 4. nota. de insultu. quid si contra aliquem fiat insultus cum armis: poterit ne ex officio procedi, licet vulnera non sequantur; Andr. de Iser. in consil. Regn. intentionis, videtur dicere, quod faciens insultum cum armis, & si solus fuerit, & offensionem non faciat: quia arma in publico habuit ad alium offendendum: teneatur. l. Iulia, de vi publica. per text. in l. 3. §. eadem. ff. eo. titu. & idem in constitu. si quis aliquem. vbi etiã firmat Afflict. in Gloss. fina. nu. 20. in fin. ver. Io. Andree. in additio. Spe. rit. de homici. in rubr. circa med. ibi varietas. & Gram. consil. 43. nu. 6. in tantum, quod non habetur consideratio, quod vnus solus fecerit insultum sine hominū coadunatione; quia vnus solus cum armis potest vim publicam committere vt patet expresse in d. §. eadem. & Iser. in d. constitu. intentionis, & requisitio de hominibus coadunatis requiritur secundum Gramma. d. consil. nume. 5. ad finem præsumendi violentiam, vbi non constat de ea sed vbi in facto vnus armati violentia apparet: non est dubium, quod competit pœna. l. Iulia, de vi publi. & idem Gramma. vot. 15. numero 10. & decis. 17. numer. 2. dum tamen insultus fuerit excogitatus, vt ipse dicit. ex quibus videtur concludendum posse ex officio procedi in insultu factu cum armis, etiam ab vno; quia per illum dicitur commissa vis publica. Cuius pœna cum sit deportationis, vt supra diximus. in 2. not. locum habent capit. Regn. si temporum alternata conditio, & capit. vt delatas. quæ ibi citauimus Et si dicatur quod ex ista conclusione sequitur maximum absurdum ¶ eo, quia faciens insultum cum armis, si vulnerat: tenetur pœna manus, vt dicit text. d. constitu. si quis aliquem, & non vulnerans, tenetur pœna deportationis. ex l. Iulia, de vi publica, & sic maiori pœna qui non vulnerat, quam qui vulnerat; quod quidem magnum esset inconueniens vt dicebat quidam Doct. quem incerto nomine allegat Gramma. in d. gloss. in fina. versic. licet non determinet. responderetur; quod istud absurdum non potest hodie procedere: quoniam pœna. d. l. Iulia, de vi publica est correctæ. vt supra diximus. in 2. nota. & arbitrio iudicis imponitur, & cum non sit certum, quæ pœna veniet per iudicem imponenda in insultu factu cum armis; regulariter proceditur per iudices ex officio. vt etiã diximus supra 3. nota. in insultu cum bastono, & in 5. nota. & si pro eo citatur aliquis ad informandum si non comparet, efficitur contumax, quia non potest per procuratorem comparere sub prætextu, quod pœna sit pecuniaria. videlicet extractionis. vt dicitur in d. l. Iulia, de vi publica. ratio est, quia licet pro extractione puniatur quis pœna pecuniaria, quæ est pœna duplicata portationis armorum, vt dicit d. constitu. tamen quia ultra simplicem extractionem, ¶ adest etiam insultus factus homini: si ille insultus cum armis reputatur vis publica. vt diximus supra in 2. quæst. post Andr. de Iser. in d. constitu. intentionis, & Afflict. in d. constitu. si quis aliquem in gloss. fin. nume. 20. ¶ quia nunquam plura delicta in eun-

dem concurrentia faciunt, vt illi impunitas detur. l. nunquam plura. ff. de priuat. delict. & ita dicit fuisse decisi in consil. Gram. d. consil. 43. vbi in proprijs terminis loquitur, & quamuis pœna. d. l. Iulia, sit correctæ, & ideo arbitraria vt supra dictum fuit in fin. 2. nota. interim procurator non admittitur, vt tradit pulchre, & nota. Anchar. consil. 272. plene; & subtiliter. & Aymo. consil. 224. nu. 3. vol. 2. quod nota. vt scias rationes practicæ omnium curiarum, quæ in insultu cum armis procedunt indistincte ex officio, & citatum non admittunt per procuratorem. ¶ pro quo facit, quia insultus factus cum armis etiam non extractis, puniatur ac si extracta fuissent. vt dicit text. nota. in l. 3. §. armis deiectum. vbi Bart. ad multa infer. ff. de vi & vi arma. Roma. sing. 568. insultus. Gram. d. consil. num. 3. Socy. in capit. qualiter & quando. el. 2. arti. 9. de accusa. vbi dicit obtinuisse. Aretin. in situ. de actio. §. ex maleficijs. col. 5. versic. item dixi in libello. & Iaso. ibid. nume. 79. Deci. & Cagno. in l. quo tutela. §. vi factum. ff. de regul. iur. & etiam si arma fuerint deposita. per Gloss. in dicto §. armis. in versic. si deiecerint, quam valde commendat Angelus ibi, & Alexand. consilio nonagesimo octauo, quoniam, numero tertio, & Deci. & Cagno. in dicto §. vi factum. Salerni die 26. Iunij. 1559. Prosper Caraita.

RITVS LXIX.

Vt dilationū materia præcidatur, & in quantum possit tollantur, quedam aliæ ordinationes de nouo factæ olim anno Domini. 1385. Die 6. mensis Octobris octauæ indictionis.

IN primis detur terminus ad ponendum, & probandum in qualibet causa, tam ciuili quam criminali competens iuxta materiam causæ, & locorum distantiam: & quod in dicto termino ad probandum, duo testes producti iurati examinari debeant infra ipsum terminum: alias de cætero non audiantur, nisi iusta, & rationabilis causa mouerit Iudices ad concedendum, vt testes iurati examinentur ultra dictum terminum: & cum datur terminus ad probandum: fiat commissio examinationis testium. Et idem Ritus seruatur in causis commissis, & de cætero committendis.

S V M M A R I V M.

- 1 Dilationum materia tolli debet, & nu. 3.
- 2 Actus faciendus cadēs in diem feriatam, quod fiat sequenti die: intellige in citationibus, non in dilationibus.
- 3 Terminus ad ponendum, & probandum in om-

- ni causa dabitur considerata causa, & locorum distantia qualitate.
- 4 Terminis ipso iure nunquam etiam parte instante, datus intelligitur: nisi à iudice concedatur.
  - 5 Terminus vnus an duo ad ponendum, & articulandum sint dandi?
  - 6 Testes producti, & iurati nunquid intra, vel extra terminum, sint examinandi? Et practica super hoc.
  - 7 Terminis publicationis elapso, testes citati, & iurati an recipiantur.
  - 8 Officialis quando dicatur vel non dicatur constitui in mora à parte circa examinationem testium.
  - 9 Depositiō testis non trahitur retro ad tempus iuramenti mutata eius conditione.
  - 10 Testes iurati infra terminum quando post terminum possint vel non possint examinari.
  - 11 Practica super testium audientia committenda.
  - 12 Si vnicus datus fuerit terminus ad ponendum, & probandum in causa: infra eum testes non examinati, nec citati, iuratiue fuerint: qualiter examinare volenti subuenitur?
  - 13 Mulieribus, ac minoribus iuris beneficii semper concedendum.
  - 14 Practica super termino dilationum.
  - 15 Iudex reorum defensiones perquirere & recipere debet ad sententiam usque, super antiquis, & nouis articulis.
  - 16 Iudex in quacunque parte iudicij quando testes recipere potest ex officio.

Nota. † primo ex rub. ibi vt dilationum materia, quod dilationum materiae debent tolli quantum potest: pro quo habes tex. in l. 2. in principio. C. de tempo. & repara. appella. & Glof. in constit. in pecuniarijs in ver. ex iuxta causa. Et ex hoc infert Bald. in pract. tit. de citat. quaest. 9. ver. secus autem, fol. 13. † quod licet actus fiendus quando cadit in diem feriatum possit fieri die sequenti, vt late dicam infra Rit. 80. illud procedit solum in citationibus secus in dilationibus, quæ prorogari non debent, vt hic, & in d. Rit. dicam, & Rit. 2. 19. † Secundo no. ex hoc Rit. quod in qualibet causa, tam civili, quam criminali debet dari terminus ad ponendum, & probandum, attenda qualitate causæ, & distantia locorum, ad idem tex. in l. qui bona. §. finali. cum l. seq. & l. si finita. §. tertio. ff. de dam. infec. l. non nunquam. ff. de iud. l. 2. ff. de re iud. 63. dist. c. cum longe. 13. quaest. 2. cap. vbiunque, & cap. cum sit Romana, de appellat. & late Spec. de cita. §. nunc, numero quarto, in fine. Et sic licet dilationum materia sit tollenda, tamen iudex non propterea debet adeo angustare, qd non possint partes eorum iura proponere, & demonstrare, sed consideratio haberi quod possint ire, & reuertit, vt dicitur in c. si. extra de dolo & contuma. in constit. Regni lite legitime contestata, in ver. terminum autem, vbi Glof. & Afflic. post eam dicit, quod iudices inconsiderati, volentes abbreviare lites, aliquando dant terminum adeo breuem, quod impossibilis est infra illum fieri probationes, & idem Afflic.

post Glof. in constit. si exceptio. in fine, numero seprimo. Dispositio istius Rit. reperitur. in hoc correctâ per prag. post prædictas, sub titu. de ordi. iud. vbi disponitur quod factis responsionibus, & finitis exceptionibus impediētibz lites ingressum, datoque iuramento de calumnia, terminus quindecim dierum ipso iure intelligitur datus. † Verum practica hodierna omnium curiarum aliter obseruat, & terminus nunquam intelligitur datus ipso iure, nisi concedatur per iudicem, vt iste Rit. dicit, parte etiam petente, & instante iuxta formam constitut. Regn. causas alias, vbi etiam Afflic. notat in 5. not. numero sexto, & etiam iuris est, vt patet ex lege prima, vbi Bald. not. C. de dilatio. qui terminus regulariter in causis omnibus ordinarijs est dierum 20. & appellatur terminus iuris: & per iudicem quando datur terminus: dicitur, fuit datus in præsentia causa terminus iuris. Aliquando tamen datur terminus quindecim dierum, & aliquando decem vel octo, prout iudici visum fuerit, attenda causa, & loci distantia. Aduerte tamen, quia licet iste Rit. dicat in primis detur terminus: tamen non propterea debes intelligere, quod in causa id quod primo agitur: est datus termini, quia falsum esset, ex quo in primis debet dari talis qualis petitio, postea citari pars: & ea respondente, exceptiones aliquas audiri, ac dari iuramentum de calumnia, & alia nonnulla fieri quæ nullo modo omitteri possent de iure, vt cuique satis clare notum est, & patet ex prag. dispensalium, prag. quilibet agere volens, & prag. si reus vbi plenè tractauit, de ordi. iudi. sed istud quod hic dicit, in primis est proemium, & principium istarum ordinationum, quæ factæ fuerunt hoc anno quod dicit rub. istius Rit. quasi velit dicere in primis fuit facta ordinatio quod terminus ad probandum detur, attenda locorum distantia. † Et not. verba. Rit. quia vnicum terminum dicit dandum tam ad ponendum, id est articulandum, quam etiam ad probandum super eis, & ita seruatur: quia in eodem termino fiunt articuli, & recipiuntur probationes: licet de iure dicant Doct. quod iudices debent prius dare terminum ad producendum articulos, ad finem vidēdi, an sint admittendi, & vt non detur dilatio longa: vbi non expedit, & demum alium terminum ad probandum, vt dicit Anto. de Butr. in capit. vltra tertiam, de testi. Bart. in l. 1. num. 3. ibi, & per hoc. ff. de fer. & firmat Alex. consi. 55. habita. vol. 1. & sentit expresse Ritus infra 8. sed seruatur hoc in foro canonico, & video seruari in curia vicarij, Salernitanæ Diocesis. In foro civili in hoc Regno seruatur, vt dixi iuxta formam istius Rit. & ad vtrunque datur vnicus terminus. Bene tamen verum est, quod cum vnicus terminus detur ad vtrunque, talis terminus non currit ad probandum: si pars instat, qd videantur articuli si sunt impertinentes: vt dicit Bal. in l. quam diu. ff. de acquir. hæredit. & in l. j. C. de iura. calum. Afflic. in constit. iustitiarij per prouincias. 6. nota. & in constit. Regn. lite legitime contestata. 13. nota. num. 20. & nedom quando opponitur de impertinentia, verum etiam quando petitur, quod super eis deponat principalis aut alia exceptio allegatur: terminus non currit, nisi iudex interloquatur, quod currat à ali die in antea vt quotidie seruatur in pract. vt patet ex Bal. in proxime citatis locis, & not. pulchre Are. in §. si minus. num. 11. Instit. de actio. & Cur. in l. 2. col. 1. C. de iuram. calum. † Tertio nota ibi, & quod in dicto termino, qd testes producti, & iurati infra terminum, debent etiam infra ipsum terminum examinari, alias ipso elapso, non recipiuntur: nisi ex causa quæ iudicem moueat ad illud agendum: dispositio istius Rit. in hoc non seruatur, sed ipsum ius commune, quo dispo-

disponitur quod testes iurati infra terminum possunt examinari post terminum. l. 1. in si. ff. de bono. posse. ex testa. mili. & not. Iser. & post eum Afflic. in constit. præalleg. l. 13. nota. Barto. & omnes in l. damni. §. Sabini. ff. de dam. infec. Bar. & Bal. in l. si quando. C. de testi. & Fely. in c. licet causam. 13. col. limita. 16. de proba. Verum quia res ista posset tendere ad infinitum: & semper examinare testes iuratos, & citatos infra terminum, quia alia pars solet instare pro publicatione, & expeditione causæ, iudex ad cuius tantum ista, & dandum finem libius, solet facere publicationem cum termino tot dierum ad accipiendum copiam processus si voluerint, & infra eundem examinandi testes citatos, & iuratos infra terminum, vt dicit Afflic. in d. constit. lit. 13. not. nume. o. 20. in fin. & Capi. decif. 90. nu. 3. & ita seruatur, & practicitur quocidie in omnibus curis Regni, & ne dū pro testibus citatis, & iuratis sit reseruatō examinandi infra terminum publicationis, ut dixi (qui terminus publicationis est. 16. dierum per prag. 11. incipit dilatio. de ordi. iudi. octo ad accipiendum copiam, & octo ad percunctandum. vt etiam Afflic. in d. 13. nota. nu. 20. in si. dicit. licet hodie sit arbitrarium iudicibus) verum etiam pro testibus citatis tantum, vt dicam infra Rit. 149. † quo termino publicationis elapso, non aliter recipiuntur etiam citati, & iurati infra terminum, vt dicit Afflic. ibid. nu. 21. vers. & ideo, nisi iudicis infirmitas, aut aliud impedimentum superuenisset. Limita tamen quæ dixi de examinandis testibus citatis, & iuratis, vel citatis, & tantum, infra terminum publicationis, nisi terminus datus fuisset ad probandum, & probatum habendum, seu ad examinari faciendum, vt dicam infra Rit. 149. in j. limita. & in Rit. 1. 2. Secundo limita † vbiunque parti producenti imputari potest, qd testes infra terminum examinare non fecerit, ratio est, quia pars producens testes infra terminum illosque iurare faciens tenetur etiam illos infra ipsum terminum examiniari facere vel saltem instare iudici vt examinentur qui alias non præsumitur stare per officialem. ita nota. voluit Barto. in d. l. damni. §. Sabini. nu. 8. ver. tertio. Archidia. in c. pia. nu. 8. in fin. ver. probauerit, & ibidem Io. Andr. nu. 4. circa medium. de excep. in 6. Jacob. Burrig. in l. admonendi. ff. de iure iur. & Bal. in c. in causis. in fin. de testi. sed quicquid sit de iure cōis pract. Regni huius seruatur indistincte recipere testes post terminum si infra terminum iurauerūt de veritate dicēda. Tertio limita † quotiescunq; conditio testis periretur mutata tpe depositionis & effecta inhabilis ad testificandum, ut dicit Bal. in l. si vero. §. quid ergo. in si. ff. de milita. testa. ratio est secundum eum quia licet depositio testis trahatur retro ad tempus iuramenti per not. in c. j. de offi. deleg. in clemē. tamen illud nō habet locum mutata qualitate personæ per illum tex. & si talis testis de facto reperiretur examinatus nō valeret dictum suum. vt per Bal. 10. ibid. Quarto limita † in dilatione legali, vt dicit Bal. in c. nomine domini. nu. 11. vers. sed nunquid, & in c. in causis. in fin. extra de testi. vt sic sit differentia, secundum eum inter dilationem datam a iudice, & datam a lege. Ego vero hanc Bal. limita. & differentiam non puto veram per ea quæ ipse met dicit. in d. c. in nomine domini. dum inquit, qd ad hoc vt satisfiat mandatu legis debet quis summa ope niti, ut omnia fiant infra terminum, ergo à contrario sensu vbi cū que pars fecisset suam diligentiam cum iudice infra terminum pro examinandis testibus iuratis, non esset sibi imputandum, & propterea, recipi deberent extra terminum etiam qd dilatio esset legalis. quod quidem magis clare voluit idem Bal. in eo. c. in causis. in tantum qd siue sumus in dilatione legali, siue in

data a iudice testes iurati infra terminum possunt & debent examinari eo lapsō si tamen per partem producentem non fecerit, vt proxime dixi & supra in 2. limita. Quarto not. ibi, & cum datur, quod dato termino in causis, expeditur commissio ad testes examinandum: † intellige officialibus locorum vbi degunt testes, & hoc in causis ciuilibus in quibus regulariter committitur audientia testium. l. iudices. C. de fide instrum. & consti. Regn. in pecuniarijs, in causis vero criminalibus vbi regulariter non committitur audientia testium, vt patet in d. l. & consti. & ex Rit. infra 157. vbi dico latius, expeditur commissio ad testes examinandum alicui Doctori, vel literato quem curia ipsa elegit. Et quod iste Rit. dicit de expeditione commissionis, intelligitur parte aliqua petente, alias nō sit aliqua commissio, sed testes recipiuntur in curia. Item intelligitur citata alia parte, ad dandum listam, seu notitia locorum suspectorum, & ita seruatur, & practicitur, & quando allegantur aliqua terræ, vel ciuitates suspectæ viso per iudicem. qd non sit animo calumniandi, committit audienti testium officiali alicuius loci, qui non sit de suspectis allegatis, & aliter cōmissiones non expeditur: neque consignantur. quod no. in pract.

11. † Quero primo dictum fuit supra quod vnicus terminus datur in causa ad ponendum, & probandum, pone qd infra illum non fuerit testes examinati: sed nec etiam citati, & iurati poterit ne aliquo modo volenti examinare, subueniri? Breuiter facias duas regulas, quod aut loquimur in ciuilibus, aut in criminalibus circa primam regulam, concluditur de iure communi qd post primam dilationem, quæ cū qualibet leui causa conceditur, non datur secunda dilatio. Ratio est, quia de iure communi omnis dilatio data ad probandum est preemprota, etiam si non dicatur. l. j. vbi Barto. C. de dilatio. & l. fina. ff. de fer. vbi etiam Iaf. col. 2. Fely. in c. licet causam col. 2. de proba. Capi. decif. 81. nu. 2. & decif. 90. nu. 1. nisi ex iusta causa. l. oratione, & l. fina. vbi glof. & Bart. in prin. ff. de fer. vbi examinat quæ leuis causa requiratur in concessione primæ dilationis, & quæ causæ cognitio in secunda idque etiam cauetur per consti. Regn. in pecuniarijs ver. sane. vbi etiam glof. no. in vers. ex iusta causa. dum tamen infra ipsum terminum protestatio fuerit facta de ipsa causa, cuius vigore petitur secunda dilatio, vt etiam Afflic. ibi dicit. in 7. nota. nu. 25. & in constit. Regn. lite. 13. not. 2. dubitatione. nu. 22. licet si protestatio fieri non potuisset, non noceret, vt glo. dicit in d. constit. in pecuniarijs. Verum secundum eandem gl. ibid. si volens examinare testes, illos in promptu producit, petens illos recipi, licet secunda dilatio non possit concedi, quia causa non subest, tamen si post modicum tempus, elapso termino, offeruntur, recipi debent, vt late & satis pulchre disputando, concludit & confirmat infra Rit. 149. vbi illud modicum tempus taxatur in tribus diebus. In multis tamē curijs huius Regni de stylo seruatur, qd secunda dilatio conceditur indistincte absque causæ cognitione, vel aliqua protestatione facta infra terminum (prout in ciuitate Salerni cum ibi essem iudex semper obseruaui.) Eboli etiam seruatur, & vt audio fere in omnibus curijs. Magna tamen curia Vicariæ, & Regia audientia principatus citra non obseruat istam secundam dilationem sed iuris, & constit. Reg. dispositionem, circa quod vide Capi. decif. 81. num. 8. vbi dicit, qd sacrum consilium nō admittit nouos articulos post terminum, nec nouos testes, neque etiam concedit secundam dilationem: licet in Prouincia Calabriae absque difficultate, & causæ cognitione detur dilatio etiam ad probandum noua iura, & etiam facta publicatione in causa,

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

causa, ut ipse Capi. ibid. refert, & postmodum mihi, confirmavit Dom. Augustinus Carauita frater meus qui fuit in illa Prouincia iudex ciuitatis Tropicæ.

13. Exceptuantur tamen à prædictis minores, & mulieres quibus primum, & secundum beneficium cõceditur, ut in constit. Reg. obscuritatem, de quibus dicam infra Ritu. 70. & 71. & ponit Afflict. in constit. Reg. lite. 9. not. nu. 14. Circa secundam regulam, quæ est de causis criminalibus concluditur de iure, quod accusatori dantur duæ dilationes, reo tres, ex causa tamen cognita ut dicit tex. in d.l. fina. ff. de fer. quia in causis istis non ita est currendum sicut in ciuilibus. l. j. §. diuus Seuerus. ff. de quæstio. l. absentem. ff. de pen. & l. j. C. de requiren. reis. † In pract. tamen in hoc Regno, quo ad reum, seruatur in magna curia, & in Regia audientia Principatus citra, & Basilicæ, quod lapsõ termino dato inquisito, ex editur citatio ad publicandum in causa, & si inquisitus nihil dicit, sit publica 10, si vero replicat, dicens habere testes, vel etiam facta publicatione, idem dicit: non datur aliqua dilatio, sed testes ipsi recipiuntur, ut dicit Capi. decil. 8. nu. 8. in fi. † eo quia reorum defensionis iudex debet recipere, & perquirere, etiã ipsis non perentibus. l. vnus. §. cognitum. ff. de quæstio. & l. si non defendantur. ff. de pen. ne dum vsque ad sententiam, ut dicit Cepol. consi. crimina. 33. nume. 20. & Ange. in tracta. de malef. in versic. qui iudex statuit terminum, num. 5. verum etiam post sententiam. l. j. in fi. ff. de quæstio. & firmat B. rto. in d.l. fi. nu. 11. ff. de fer. & idem Ange. de malef. in versic. comparauerunt, & totum negauerunt, num. 19. verum in causa non superferetur, quia dũ testes examinantur, proceditur vltra, & sic publicatio ne sic rei (ut fieri assollet) sub clipeo examinãdi, causam protelent, & vnũ men sem ponant in examinando. Et prædicta intellige tam super nouis articulis, quam super antiquis, ut dicit Saly. in l. fi. col. fi. C. de quæst. & Hipp. in l. j. §. si quis vltro. ff. de quæst. Quo vero ad accusatorem dicit Saly. ibid. q. publicatio, & conclusio prædicant ei ad producendum novos testes, idem Are. in c. fraternitatis, de testi. & consi. 146. & Fely. in c. cum clamor. col. 2. de testi. & licet Barto. in l. 2. §. si publico, versic. quæro vtrum, num. 12. ff. de adulte. & Ange. de malef. in versic. qui iudex dictum processum aliter videtur tenere, procedunt secundum Saly. ibid. & Hipp. in l. j. §. si quis vltro. num. 8. ff. de quæst. super nouis articulis, non autem super antiquis, ut sic differat à reo, qui super vtrisque potest. dicit tamen Afflict. & vidi causas in limine expeditionis superferedi prætextu nouorum testium, quod not. in pract. licet Pet. Foller in pract. crimi. 1. parte. 2. partis. in versic. publicatio. num. 1. aliter teneat ex mente Saly. in d.l. fi. Salerni die vlti. Iulij. 15. 9. Prosper Carauita.

RITVS LXX.

Tem quod infra ipsum terminum ad probandum datum fieri debeant responsiones, tam super articulis, quam super exceptionibus oblati in cau-

sa principali, & in causa beneficiorum, in causis ipsis petitorum per principales, seu procuratores eorum habentes speciale mandatum ad prædicta, & responsiones ipsæ assignatæ in dicto tempore, scribantur in actis in fine vniuersi cuiusque articulo, seu exceptionum per subactarios actorum, & si infra dictum terminum ad probandum datum non fierent dictæ responsiones in articulis oblati, per quem steterit dictarum partium principalium, incidat in pœnam tarenorum. 15. dictæ curiæ applicandam, qua pœna soluta, datur alius terminus ad dictas responsiones faciendas, iuxta prouisionem iudicum, in quo termino dando, si non fuerint factæ dictæ responsiones, & in actis dictæ curiæ assignatæ, ut supra, habebuntur articuli ipsi, seu exceptiones pro confessatis, nisi de consensu partium, infra dictum terminum primum, vel secundum fuerit dictis responsionibus expresse renunciatum, curia ipsa pro tribunali sedente.

S V M M A R I V M.

- 1 Differentia, qua sit inter articulos, & exceptiones.
- 2 Articulus vnde dicatur, & quot habeat significationes.
- 3 Articuli in causis vnde sumendi.
- 4 Responsiones super articulis fieri debent per verbum credit, vel non credit.
- 5 Responsio per verbum, credit, aduersarium ab onere probandi releuat.
- 6 Responsiones super articulis faciendæ non solum à principalibus, sed ab eorum procuratoribus speciale mandatum habentibus, fieri possunt.
- 7 Dulcius in fonte, quam in riuulo bibitur.
- 8 In causis criminalibus non sunt positiones à parte parti.

Not. primo ex hoc Rit. q. quando principales litigantes, ut est actor, & reus, habent respondere super articulis: tales responsiones fieri debent infra ipsum terminũ datum ad probandũ in causa & debent fieri tã ab actore super exceptionibus presentatis à reo, quam ab ipso reo super articulis actoris, ut dicit iste Rit. † dum facit differentiã inter articulos, & exceptiones, & licet hoc non specificet, tã hoc voluit dicere, dum dicit tã super articulis, quam super exceptionibus, sunt n. articuli, quos actor pro se præ-

se presentat, & exceptiones quas reus producit, ut pulchre dicit gloss. in constit. Regn. lite legitime contestata. in vlti. parte, vbi plus dicit, quod in multis partibus ita diuersimode nuncupantur articuli, & exceptiones, in aliquibus appellantur capitula per l. per hanc. C. de tempo. appella. & in alijs assertiones in iure, per d.l. per hanc, & l. in offerendis, C. de appella. In hoc Regno appellantur articuli item appellantur exceptiones, tam actoris, quam rei. ut ipsamet gl. dicit, & ita se habet hodie communis vsus loquendi, & quando presentantur articuli tam ab actore, quam a reo, in eorum Rubrica, dicitur infra scripta iura, exceptiones, defensiones, & articuli, offeruntur summarie probandi per talem in causa vertente, & c.

2. † est autem articulus sigillata loquutio, vel distincta per membra oratio, sic dictus ab artu, id est membro, ut dicit Bal. in l. non possunt, in j. repeti. in prin. ff. de legi. licet aliquando, secundum eum, articulum prodigitur ponatur, aliquando pro dictione relatiua. l. hoc articulo. ff. de hæredi. insti. & aliquando, pro ratione pertinente ad quæstionem principalem, ut in d.l. non possunt capitur. † Et isti articuli sumi debent per aduocatos à prima petitione, seu libello, quem offerunt in causa, & de quolibet membro libelli fieri debet vnus articulus, ut docet Bald. in l. vnium, columna quinta, versic. nunc venio. ff. si certum petatur, & Specula. in tit. depositio. §. 5. versic. & no. numero vndecimo, quod debet menti teneri, quia tota vis causæ in prima petitione cõstitit: & hodie iudicio meo, parum aduertitur: ratio est quia per capit. detestantes prouisum est quod ex articulis, & probationibus sententia proferatur, ut patet ex Rit. infra 288. † Et adde (licet hic non dicatur) quod tales responsiones quæ fiunt à partibus super articulis debent fieri per verbum credit, vel non credit: non autem tenentur præcise fateri, vel negare, ut dicit Regia prag. Quinta die sub titu de ordin. iudi. & not. Bal. in lege secunda. §. quod obseruari, versic. nunc venio, numero vndecimo. C. de iuram. calum. non quod aliud sit credere, & aliud esse, † sed quia ista responsio per verbum, credit, releuat aduersarium ab onere probandi, ut d. pragm. dicit & Bald. loc. præallega. eo quia, qui credit quod alia pars dicit in articulo, dicitur credere nullam probationem fieri debere super eo: & propterea litigare non potest in eo, non quod sit proprie confessio, sed solum releuatio ab onere probandi secundum Bal.

3. Secundo not. ibi, & in causa quod principales litigantes, debent respondere infra terminum articulis per ambas partes presentatis, ne dum illis qui presentantur in primo termino, verum etiam si fuerint concessa beneficia: ut est, quando minor, vel mulier litigant, ut infra sequen. Ritu dicam: & si infra terminum concessum, in primo, vel in secundo beneficio presentantur articuli: debet etiam eis infra terminum beneficij responderi, sicut in articulis in primo termino presentatis responderi debet.

4. † Tertio not. ibi per principales, seu procuratores, quod responsiones, quæ fiunt à partibus super articulis, possunt fieri non solum per principales, verum etiam & per procuratores eorum, dum tamen habeant ad illud speciale mandatum, ut dicit iste Ritu. & ita seruatur, verum si pars instat pro depositione ipsius principalis, tanquam legalioris, & melius scientis veritatem, ut dicitur infra in Ritu. 79. non admittitur procurator: sed principalis tenetur respondere, ut pulchre dicit Specu. de positio. §. 6. numero decimo octauo, quem vide omnino: ratio est, quia melius est habere vocem domini, quam ministrorum, † & dulcius ac copiosius bibitur in fonte quam in Riuulis. cap. ieiunium, 76. distinct. not.

Bald. in c. quia propter, de elect. & Boer. in tracta. de autho. mag. consi. 2. parte. addit. primã, num. 156. ver. nam dulcius. & ita practicitur quod iudic. Et hæc vera sunt: intelligendo hoc Rit. quod illa verba per principales, vel procuratores referantur ad verbum responsiones, intelligendo tamen, & referendo ad illa verba in causis ipsis petitorum notabile prædictum non colligitur ex hoc Ritu, sed aliud, videlicet quod beneficia restitutionis in integrũ, quæ per minores & mulieres petuntur ad pinguius probandũ, per ipsos principales peti debent, vel per procuratores habentes in illud speciale mandatum, quia alias generale non sufficeret, ut probat tex. in l. illud. §. si talis. ff. de mino. & in c. coram, de restit. in integrum, & constit. Reg. beneficium, vbi Afflict. etiã id not. in 2. nota. & ista est melior, & verior intelligentia, quam nota. Limita tamen istud not. duobus modis, primo quando beneficium peteretur ad instantiam fisci: quoniam tunc regius procurator fiscalis potest illud petere, licet speciale mandatum non habeat. ut dicit consti. præallega. Secundo limita non procedere, quando peteretur in aliquo articulo causæ incidenti non in principali causa, ut dicit Alexan. in l. cum procurator, in princ. ff. de ope. no. nuncia. & Afflict. in d. constit. beneficium. 2. nota. num. 2.

4. Quarto not. ibi & responsiones, quod responsiones fiendæ per partes super articulis, debent per subactarium scribi in fine vniuersi cuiusque articulo. istud aliter seruatur in causis ciuilibus, quia in eis non scribitur responsio in calce vniuersi cuiusque articulo: sed in vno folio separato. In causis tamen criminalibus non vidi aliquo modo seruari, quod inquisitus respondeat articulis accusatoris, & e contra: ratio est, quia † in eis non fiunt positiones à parte parti, ut dixit Bald. in l. nullus, circa fi. C. de exhiben. re. allegat Innocen. in cap. dudum, de electio. licet possit iudex quando vult, inquisitum interrogare, & examinare bene tamen seruatur, quod quando inquisitus respondet capitulis quæ sibi dantur per curiam quando habet defensionem & litem contestatam, ipsius responsio annotatur manu propria iudicis in fine vniuersi cuiusque capituli, & debet respondere de veritate, non de credulitate per verbum, credit, ut dicit Barto. in l. inter omnes. §. recte, in fi. ff. de furtis, licet in multis & fere in omnibus curijs præterquam in Regia audientia principatus citra faciant scribere per actuarios, & scribas dictas responsiones, sed est male factum: Et magna curia seruatur ut dixi quod iudex sua manu scribit.

5. Quinto & vltimo no. ex hoc Ritu, & ibi, & si infra dictum terminum ad probandũ datum practitam seruandam, quando principales habent respondere super articulis infra terminum, & illud non faciunt, nam illa pars per quam stetit respondere ante lapsum termini, tenetur pœna tarenorum quindecim ipsi curiæ applicanda, qua pœna soluta, iudex dabit alium terminum ad sui libitum, infra quem partes habeant respondere, & si etiam infra ipsum non responderint, articulis super quibus erat respondendum, habebuntur pro confessatis, supple, vel negatis (prout reculant deterius erit) nisi infra ipsum terminum de consensu partium, curia pro tribunali sedente fuerit renunciatum. Sed hodie pœna in hoc Rit. statuta & tota ista pract. non seruatur, quia per alium Rit. infra 120. alia practica est inducta, quæ in vtriusque est obseruancia, ideo, quando partes non respondent, vel reculant respondere: vide illum Rit. & ibi latius dico, & teneas semper menti, quod interim terminus nõ dicitur currere, ut dixi tibi supra in præcedenti Ritu. 2. nota. in fi. Salerni die 2. Iulij. 1559. Prosper Carauita.

Tem quod in causis in quibus petuntur beneficia restitutionis in integrum, & peti possunt, detur terminus in primo beneficio petito, & concessio ad probandum medietas, videlicet termini dati in primo beneficio; & quod testes iurati examinentur infra terminum datum, tam super primo, quam super secundo beneficio, ita quod de cetero non audiantur.

S V M M A R I V M.

- 1 In vna causa si petantur plura beneficia: istud plurale ad duo tantum beneficia verificabitur.
- 2 Beneficia in causis quibus personis statim conceduntur, & quare.
- 3 Beneficia quatuor in vna causa concedi possunt.
- 4 Casus in quibus beneficia ad probandum, vel pinguius probandum non tenentur. Et in numero. 5. 6. 7.
- 5 Repulsa odiosa dicitur. Et in odiosis propterea non danda.
- 6 Causa introducta, beneficia an competant.
- 7 Minor maiori succedens, iure suo non vititur.
- 8 Terminus in primo beneficio concedendus, arbitratibus secundum loci distantiam. Et quare.

NOta. 1. ex hoc Ritu. ibi beneficia. dum in plurali numero loquitur, & quod in vna; & eadem causa plura beneficia peti possunt, & verum est; tamen istud plurale non verificatur, nisi in duobus beneficijs, & sic in primo & secundo beneficio, vt late firmat Iser. in constitu. Reg. obscuritatem colum. 4. vers. sed quoties, & Afflic. post eum, ibi. q. 8. nu. 12. in tantum quod secundum eos, in vna causa non nisi vna restitutio datur per l. j. C. si sepius in iure restit. postu. l. licet si sine. §. restituitur. ff. de mino. & ita seruatur in Magna curia, & in omnibus curijs Regni. & ista beneficia quæ in causis conceduntur, dantur minori fisco, vel mulieri eo ipso q. petuntur, sine causæ cognitione, secundum glo. in d. cõsti. in vers. in iudicijs, in fi. ver. quia læso. apparet in præptu, pro quo l. minor. 25. annis filio. §. minoris. ff. de mino. & Afflic. in decis. 114. in prin. & petuntur, vel ad finem dandi articulos in cã, cum adhuc nullos dedissent, animo examinandi super eis, vel ad finem examinandi cum tñ produxissent tantum, & nihil examinassent, aut cũ produxissent, & examinassent, sed non plene, quo casu essent ad pinguius probandum, vt late dicit gl. ibid. in versicu. in iudicijs, item

competunt dicta beneficia alijs personis quas ponit Regia prag. cursu dilationum. in fi. sub titu. de ordine iudiciorum. Amplia hunc Rit. procedere ne dum quæ do istæ personæ litigant principaliter à princ. verum etiam si ex post facto incidant vti authores laudati, vt per multa concludit Afflic. decis. 15. & aliquid in præallegata. consti. 16. quæst. num. 20. ¶ Secundo amplia etiam facta conclusione in causa, vt dicit Iser. in d. consti. obscuritatem & Afflic. post eum. q. 9. nu. 13. intelligendo vt in fi. dicã in 2. not. in 3. casu ¶ Tertio amplia, etiam in maiore succedente minori, & in homine succedente mulieri, hinc pendente, secundum Bart. in l. interdum. ff. de mino. & Afflic. in d. constit. q. 12. numero 16. & deci. 211. per rationem quam Afflic. ponit in d. decis. ¶ Quarto amplia nedum ad instantiam actoris verum etiam rei, adeo q. si ad actoris instantiam concessum fuit primum & secundum beneficium: & infra illa altera pars probauit; potest etiam aliud primum, & secundum concedi ad instantiam rei per l. petendã. C. de tempo. in integr. resti. in tantum quod in vna causa possunt quatuor concedi beneficia, vt late ponit Afflic. in præallegata constit. quæst. 10. numer. 14. ¶ Quinto amplia ne dum super nouis articulis, sed etiam super eisdem & de directo contrarijs, & licet obster rex. in c. fraternitatis. de rest. tamen vt dicit Afflic. in d. consti. q. 8. nu. 12. per illam consti. & per aliam que incipit. Minorum iura. in Regno semper fuit interpretatum quod dicta beneficia ad pinguius probandum intelliguntur etiam de directo contraria, & ita seruatur. ¶ Sexto amplia et si causa illa dependeret ex criminali, cum tamen non ageretur ad vindictam, vt puta, si minor veller agere contra aliquem, qui patrem suum mortuum spoliasset, ad restitutionem bonorum per l. 3. ff. de sepul. viola. vt firmat Afflic. in allega. constitu. q. 3. num. 7. ¶ Secundo amplia procedere in causa principali & appellationis, dummodo non fuerint concessa semel in prima instantia, adeo, quod si fuit vnum tantum beneficium concessum in causa principali: poterit secundum concedi in causa appellationis, per ea que ponit Afflic. decis. 35. & 114. semper habendo respectum quod in vna & eadem causa non dentur plura beneficia, quam duo; vt supra diximus. ¶ Secundo not. ibi & peti possunt a contrario sensu, & quod sunt aliqui casus in quibus beneficia ad probandum, vel pinguius probandum peti non possunt. Primus casus est, quando sumus in causa criminali. vt dicit Iser. in d. constitu. in prin. non loquitur, & Afflic. post eum q. 4. nu. 8. per tex. in l. auxilium. ff. de mino. qui licet loquatur in minore. tamen intelligendus est etiã in muliere & fisco; secundum eos. Secundus casus est, quando petentes beneficia, vellent repulsa retestes maxime ob crimina, vel defectus, vt dicit Iser. ibi. & Afflic. q. 5. nu. 9. per d. l. auxilium, vbi per Bald. Fely. in cap. fraternitatis, ver. fallit. 2. de testi. & Capici. decis. 63. numero 4. ratio est secundum omnes & quia repulsa dicitur odiosa, & in odiosis non datur restitutio d. leg. auxilium. & ibi Doct. omnes. Tertius casus, est quando facta esset conclusio in causa: & commissarius eius citasset ad dicendum & cepisset facere relationem de ea, tunc enim non esset licitum petere dicta beneficia; & hoc est quod quouodie dicitur: quod in introducta causa, non competunt beneficia. ita firmat Afflic. in d. constitu. q. 9. nu. 13. licet si non esset causa introducta, secus esset non obstante conclusione, vt tenet Iser. in d. constitu. Regn. obscuritatem. col. 5. & Afflic. post eum & decis. 114. & licet Rit. magna curiã infra 296. secus dicat, tamen nunquam fuit obseruatum, vt pater ex d. decis. & ibi dicam, nisi cum conclusione concurrat etiam quod fuerit introducta causa, vt dictum est. Quartus casus

casus est, quando istæ personæ quæ possunt alias petere beneficium: peterent in aliqua causa in qua litigante, erant maior. ratio est. & quia minor cum maiori succedit: non vititur iure suo. vt dicit Bal. in l. cum filius. §. in hac. ff. de verb. oblig. Bal. in authen. quas actiones, colum. 4. & 5. dum allegat. l. Emilii. ff. de minoribus, & Afflic. in constitu. obscuritatem. q. 3. nu. 17. ¶ Tertio not. ibi medietas, quod dilatio concedenda in secundo beneficio, debet esse medietas dilationis datæ in primo beneficio: id est in primo termino dato ad ipsam causam. Dispositio istius Ritu. est correctæ per decis. sacri consti. vt dicit Afflic. decis. 124. & ideo (vt ipse dicit) terminus concedendus in primo beneficio, debet arbitrari secundum locorum distantiam, & non (prout vulgariter dicitur) q. sit medietas primi termini, ratio est, quia talis medietas posset esse impossibilis ad faciendum defensionem, habito respectu ad loci distantiam, & sic per indirectum. tolleretur concessio ipsius beneficij, per quam rationem ita firmat Inno. in c. coram, de rest. in integ. & Cardi. in clem. 1. q. fina. eod. tit. ¶ Quarto not. ibi, & quod testes iurati debent examinari infra terminum datum, tam super primo, quam secundo beneficio, alias ipso elapso, non audiuntur. istud dictum non seruatur in pract. quia si infra terminum concessum iurauerunt, recipiuntur etiam post terminum, vt late dixi supra in Rit. 69. 3. nota. Salerni die 5. Junij. 1559. Prosper Carauita.

RITVS LXXII.

Tem quod elapso termino, tam in causa ciuili, quam in causa beneficio rum dato, infra dies quatuor à die dicti elapsi termini, petatur per partes principales, seu procuratores earum, publicatio in causa: & si infra dictum terminum non peteretur: habeatur ex tunc pro publicato in causa, & scribatur in actis publicatio, tanquam esset facta de consensu vtriusque partis: & facta publicatione, eodem die detur terminus ad recipiendum copiam processus dictæ causæ, iuxta prouisionem iudicum, & naturam ipsius causæ, itaque elapso dicto termino ad recipiendum copiam dato, de cetero non audiantur, nisi steterit per magistrum actorum, vel subactuarios Curia. quo casu teneatur magister actorum, seu ille qui fuerit negligens in dando dictam copiam ad pœnam tarenorum decem ex computandorum in gagijs eius, quod nota.

S V M M A R I V M.

- 1 Parte non vocata, publicatio fieri non debet.
- 2 Pars aduersa dicens testes velle producere,

- publicationem impedit. Et quare.
- 3 Publicatio in causa quare fiat.
  - 4 Publicatio est de ordine iudicij, & in nu. 7.
  - 5 Examinatione testium extra iudicij locum alicui commissa, nunquid corã eo fiet publicatio?
  - 6 Causæ continentia diuidi non debet.
  - 7 Publicatione non facta, si causa expediatur, nunquid sententia sit nulla?
  - 8 Causæ omnes hodie summaria dicuntur.
  - 9 Stylus Curiarum seruandus.
  - 10 Sententia lata contra notoriam cõsuetudinem non valet.
  - 11 Publicatio processuum an de substantia, vel iustitia sit? & supra num. 7.
  - 12 Inquisito non petenti si testium nomina non darentur, processus non vitabitur.
  - 13 Si de causa summam cognoscetur, & testes parte vtraque presente, examinati fuerint, nulla requiritur publicatio.
  - 14 Testes non rite recepti, & examinati, si iterum parte citata super articulis examinantur, se ad priorem depositionem referentes, num facta in causæ publicatione, eorum depositio validetur.
  - 15 Publicatio facta parte non citata, vel die ferriata, an testes examinari impediatur?

Hucusque tractatum est in tribus proximis Rit. de terminis, & beneficijs dandis in causis vertentibus in curijs, nunc ponitur practica curiarum post lapsum termini, & beneficia concessa. ¶ Nota. igitur ex hoc Rit. illud quod agendum est elapsis dilationibus concessis, tam in termino, quam in beneficijs, nam vt hic dicitur, infra quatuor dies, dicti elapsi termini, debent partes, vel earum procuratores petere publicationem fieri, q. si infra dictos quatuor dies petita non fuerit, intelligitur facta publicatio, & scribitur in actis qualiter die tali facta est, æque ac si de consensu vtriusque partis facta esset, & eodẽ tempore quo fit publicatio, datur terminus arbitrio iudicis, vt hic dicitur, vtrique parti ad accipiendum copiam processus, quo termino ad accipiendum copiam elapso, non audiuntur vterius partes ad eam petendam, nisi per actuarios steterit, quia tunc ipsi tenerentur pœna decem tarenorum suis gagijs computandorum, sed per regiam prag. in c. cursu dilationum, sub tit. de ordin. iudic. pract. istius Ritu. est correctæ, & secundum ipsius dispositionem lapso termino, intelligitur facta publicatio ipso iure, nisi infra quatuor dies partes aliquod iustum opponant, propter quod iudex debeat eam retardare, & facta publicatione, dantur octo dies immediate sequentes ad accipiendum copiam processus, & demum alij dies octo vt per aduocatum, & procuratorem videri possit vt ibi late disponitur. Hodie tamẽ seruatur in pract. q. elapso termino, petitur publicatio, & intimatur parti aduersæ, & quia parte non vocata, publicatio fieri non debet. c. cum I. & A. de re iud. l. in causæ. §. j. ff. de min. & Spec. de teste. §. late vtiliter. num. 1. vel saltem contumaciter absente secundum eum, quæ si nihil replicat: fit publicatio per iudicem in eius contumacia cum termino tot dierum ad accipiendum copiam processus si voluerint partes, vt pulchre

pulchre declarata: Bald. in l. gesta. col. 2. vers. quæro qualiter. de re iudi. si verò aliquid replicat, iustam fore causam, quare fieri non debeat allegando, iudex de his cognoscit, & si reperit non militare, facit decretum quod oppositis non obstantibus, fiat publicatio cum termino, vt dixi ad accipiendum copiam processus. Si vero aliqua iusta causa fuerit allegata supercedeat in publicatione, & super petitis prouideat, vt iuris, ¶ quia vt dicit Papien. in pract. in forma publicatio. testium, potest pars aduersa publicationem impedire, si dicit velle testes producere. ratio est, quia post non admitteretur ulterius iuxta, c. fraternitatis. de testi. & clemen. testibus, de testi. & idem late Specu. in titu. prælleg. num. 2. vers. hoc est. vbi plene enumerat causas in quibus possent recipi testes, adeo quod in hoc regno de stylo omnium curiarum in causis omnibus petitur, & fit publicatio, sicque seruetur dispositio. c. consultuit. de offi. iudi. delega. & constituto. Regn. vniuersos iuncta ibi. gloss. n. vers. publicatorum, & nunquam fit publicatio in Regno ipso iure, vt ille Rit. disponit, & d. prag. & firmat Maran. in pract. parte 6. actu. 1. r. nu. 1. sed vt credo tempore Marant. prællega. prag. ma. erat forte in obseruantia. ¶ Quæro primo ad quem finem publicatur in causa? dic propter plura: primo, vt ea facta, possint partes habere copiam testium examinatorum, & videre an bene, vel male fuerit probatum, & ex inde testes contra se deponentes, repulsare, ita dicit Papien. in pract. loca. prællega, in princ. ¶ Secundo, vt seruetur ordo iudicij, quia publicatio dicitur esse de ordine. secundum glo. & Bart. in l. prolata. nu. 5. C. de senten. & interloco. omni. iudi. & Gloss. in d. constituto. vniuersos. in versic. publicatorum, allegat text. in leg. 2. C. vt lit. penden. & in Auth. de testi. §. quia verò. Tertio, quia per eam datur maius robur attestantibus, per ea quæ habentur in l. gesta. & ibi per Bald. C. de re iud. Bart. in l. solam. C. de testi. Cano. in c. causam, quæ. extra. de testi. & Maran. in pract. parte. 6. actu. 1. r. nu. 1. ¶ Secundo quæro, pone quod examinatio testium esset commissæ alicui officiali extra locum iudicij iuxta dispositionem. l. iudices. C. de fide instru. & constituto. Regn. in pecuniarijs, nunquid coram eo fieri, seu fieri poterit publicatio de qua hic dicitur. glo. in l. cum ab initio. ff. quemadmod. testa. apertian. dicit, qd iudex principalis causæ hoc faciet idē Bart. ibi dicens probati. ex d. leg. iudices. ibi, res ad eos referatur, & Marant. in proxime cita. loco. nu. 6. quod etiam firmat Papien. in pract. in forma publicatio. testium in prin. ¶ dicens id ideo esse, quia contentia cause non bebet diuidi. leg. nulli. C. de iudi. & l. i. ff. de quib. reb. ad eund. iudi. eat. ¶ Tertio quæro quid si publicatio non fieret, & ea non facta, expediretur causa, nunquid sententia erit nulla? Glo. in l. prolata. C. de senten. videtur dicere quod sic, eo, quia tenet, quod publicatio est de substantia, Bart. tamen Alex. & Ange. ibi, & communiter Doct. tenent contrarium, & idem Abba. in c. cum. I. & A. col. 3. in fin. de re iudi. & Fely. ibidem col. 2. Corne. consi. 102. col. fin. volum. 1. & Anchar. consi. 53. omisso publicationis, concludentes publicationem esse de iustitia, & ideo omissa non reddidit processum nullum, sed ab eius omissione contra ius partis, potest appellari, & si non fuerit appellatum: acta tenent, quia sibi imputandum, qui tacuit, & ista opin. est communis. vt dixi, & firmat expresse Imol. in d. cap. cum. I. & A. numer. 19. dicens procedere etiam si fuerit publicatio a parte petita, quod & Fely. etiam ibi placuit, sequitur Afflict. in constituto. vniuersos. 4. nota. versicu. secundo quæro. nume. 6. & Marant. in

pract. parte 4. dist. 9. nu. 22. in nouis, quod maxime in hoc regno procedi secundum eundem Marant. parte 6. actu. 1. nu. 4. quia per iura municipalia videlicet, per c. derelictas infra Rit. 288. & Pragm. dispendia litium. de ordi. iudi. ¶ omnes causæ sunt summaria. & sublata sunt substantia iudiciorum iuris posititi tantum, vt ibi plenius dico, item quia stante. d. Prag. cursu dilationum nunquam potest dici obmissa publicatio: cum per lapsum termini ipso iure facta intelligatur, vt ibi disponitur. Quod dicendum? Cauens. in prællegat. prag. cursu dilationum, nu. 4. dicit ex mente Afflict. in constituto. Regn. pacis cultum. 6. not. vers. hinc quæro. num. 53. quod cum in hoc Regno sit solitum publicationem peti, & fieri, vt supra dixi in fin. nota. tale solitum facit, quod publicatio sit de substantia, quia concernit defensionem, & pro hoc Afflict. allegat Glo. in ca. fina. de hæreti. in 6. in vers. iudicij vbi à contrario sensu videtur dicere, quod publicatio petita, & ommissa vitiat processum confirmatur secundum eundem Cauens. ¶ quia stylus curiarum est seruandus. c. quam graui. extra. de falsi. Iser. in constituto. Regn. si quis in posterum, col. 4. Fel. in c. causam loci, de re scrip. & Afflict. in prælud. consi. q. 9. col. 2. & vt plenè dixi supra Rit. primo, & illud est ad eo verum: quod secundum Bal. in l. 2. col. 2. vers. item valet. C. quando prouoca. non est necess. ¶ sententia lata contra consuetudinem notoriam non valet quia consuetudo pro lege habetur. l. de quibus. ff. de legi. & c. 1. de constituto. in 6. ego autem. quicquid sentiant Afflict. & Cauens. arbitror contrarium esse verius, & ideo non recedendum ab opin. communi pro qua illud præsupponendum est pro fundamento, ¶ quod publicatio processuum non est de substantia, sed de iustitia, vt supra latius dictum fuit, ex quo sequitur, quod & supra diximus, quod si omittatur, iudex nō dicitur nulliter procedere, sed contra ius litigatoris qui eam petijt, de quo potest ad superiores appellari, quod si appellatio non fuit interposita, sibi ipsi imputet, quia tacuit, non autem processum nullum dicit, cum lege non caueatur, quod dicit de substantia, non obstat Gloss. dicti. c. fina. quia ea non dicit hoc. ¶ sed quod si inquisito, qui non petijt: nō daretur nomina testium non vitaretur processus, per tex. in c. j. de accusa. in 6. ratio est secundum Gloss. d. c. 1. in versic. fuerunt. quia dari nomina testium inquisito ad se defendendum, in eius fauorem inductum est, cui potuit renūciare, tacendo, & non fieret processus esset nullus: hoc non decidit, & quando id decideret, contra eam, & communis opin. vt supra diximus, & firmat expresse Imol. in d. c. cum. I. & A. vbi in specie sic respondet add. Gloss. per rationem prællega. quia si omisso publicationis sibi non placebat appellare, & non illi tacite acquiescere. ca. ex parte. de appellat. & l. 1. C. si sapi. in integ. resti postule. ibi appellare debuistis, si sententia vobis displicebat. & ideo cum tacite quiescendo, confirmauerit, parere necesse habebit, vt etiam pulchre, & plene tractat Sebastianus Vant. in tracta. nulli. de nulli. senten. ex defectu processus. vers. 7. num. 41. & Augusti. ad Ange. de malef. in versic. qui iudex dictum processum publicauit, & si dicatur, quod Bart. in tract. ad reprimere. in vers. & figura. vers. sed an requiretur, nu. 15. dicit, quod publicatio, est necessaria, quia aliàs auferretur defensio, quia non posset impugnare testes, & eorum dicta, quod etiam referendo, dicit Capici. decisi. 55. num. 3. responderetur secundum Fely. in d. c. cum. I. & A. colum. 2. & Marant. in pract. parte. 4. dist. 9. nume. 22. quod illud dictum Bart. debet intelligi si petatur, ita vt si non concedatur, possit appellari, non autem, vt red-

dat processum nullum, quia sic intelligendo, Barto. loqueretur contra communē quam ipse firmavit in d. l. prolata. vel secundū Ancha. in d. consi. responderi potest quod licet petio publicationis sapiat defensionem, tamen denegata, non vitiat processum sed sapit grauamen tantum, à quo debuit appellari capitulo inter monasterium, & capit. suborta, de re iudic. non obstat quod Cauens. dicebat de stylo seruando, quia id licet, verum sit: tamen lege non cauetur, quin vna pars quo ad sui præiudicium tantum, non possit renūciare tali stylo, immo contrarium cauetur, quod potest vulga. l. si quis in conscribendo. C. de pact. Non obstat aliud de sententia contra consuetudinem lata, quia aliud est tractare de sententia lata contra consuetudinem expresso errore in ipsa sententia in quibus terminis loquitur ibi Bal. per illum tex. & Cyn. ibi. Bal. in titu. de pace consta. in versic. & in certis quo ad comoditatem, late Abb. in c. 1. extra, de re iudi. & Barba. ad Bal. in d. l. 2. in litera B, C. quando prouoca. non est necesse, & aliud est tractare an sententia reddatur nulla, quia in processu fuit ommissa publicatio, quo casu Docto. omnes concludunt, quod non & ita teneo indubitater. Bene tamen fateor, quod difficillime euenit ista q. quia nullus iudex publicationem tam petitam, quā non petitam omitteret. Vnum tamen sc. as, quod hæc materia publicationis est tractanda solum quādo testes examinantur in secreto, ¶ secus autē quando summam cognoscendo, vtraque parte præsentē. essent examinati, quia tunc nulla publicatio requiritur, vt dicit Bal. in Anth. si quis in aliquo, col. 3. in si. vers. sed aduerte. C. de eden. immo seruetur nō fieri publicationem etiam in testibus secreto examinatis, quando super aliquo facto, vel incidenti summarie recepti fuerunt, & ita practicitur quotidie, & dicit seruari Guid. pap. decisi. 369. in fina. versicu. ¶ Quarto quæro, quid si testes fuissent non rite recepti, puta, examinati parte non citata ad videndum iuramenta testium, vel cum fuissent alias examinati ad informationem, & postea iterum examinati super articulis citata parte, se retulerunt ad primam depositionem, nunquid facta publicatione in causa validetur eorum depositio, per publicationem? Bal. in authen. si quis in aliquo. num. 2. C. de eden. dicit quod publicatio non censetur facta, super testibus non rite receptis, vt sunt testes examinati parte non citata, per ea quæ dicit Barto. in l. filius fa. C. de dona. & in extrauagan. ad reperi. in ver. figura. Curtius, consi. 21. & Gram. decisi. 103. nume. 233. vbi quod testes deponentes parte non citata coram Principe, non valent. Item testes examinati parte citata, sed non repetiti, vt fieri debet super depositione, alias facta ad informationem, & idem tenet Inno. in c. significauit, & c. cum causam, de testi. pro quo Bart. in l. si debitor. §. si in venditione. ff. quibus mod. pig. vel hip. Rom. consi. 132. & Afflict. in constituto. iuris peritorum. nu. 4. versicu. sed iuxta hoc quæro. & Marā. in pract. parte 6. actu. 1. r. nu. 5. quod not. quia habui in facto in causa magnifici Barnabæ de Rahone cum magnifico Paulo de Rahone Ebolitano qui mecum etiam erat aduocatus illius causæ, debet tamen intelligi quando non deponunt per extensum, & explicite, sed simpliciter se referunt, ratio est, quia si alias diceretur, sufficere testem se referre ad suam primam depositionem decisi. l. fina. C. de testi. volentis testem alias examinatam esse repetendum, esset superflua: & ideo si deponerent per extensum & ad cautelam se referent, sufficeret secundum Bal. ibi num. 7. vnde quia in dicta causa per extensum deponerant, & postea se referent: dixi quod valebant. ¶ licet magni. Paulus aliter dixisset. ¶ Quinto quæ-

quæ quid si publicatio fieret parte non citata, aut die feriata, nunquid impedit testes examinari? Bart. in auth. qui semel, ver. quæro quid si, nu. 18. C. de prob. dicit quod non per tex. in l. non putauit. §. non quæuis. ff. de contratab. quia talis publicatio est nulla verum si ex tali publicatione nulla, sequitur esset quod didicisset testificata, & tunc impediretur non ratione publicationis, sed quia didicit testificata idē l. ad. ibi. col. 3. vers. 7. & in l. si quis testibus, col. 4. eod. tit. Salerni die 10. Julij. 1559. Prosper. Carau. ita.

RITVS LXXIII.

Tem quod facta publicatione in causa si partes, vel aliqua ipsarum voluerint petere terminum ad repulsam testium petere debeant infra decem dies numerandos à die assignate copix processus dictæ causæ, plus, vel minus ad arbitrium iudicum iuxta quantitatem processus, & quod detur terminus ad probandum iuxta materiam causæ, & locorum distantia, & dicta repulsam concedatur vtrique parti per dationem vnius termini, & infra terminum datum ad probandum in causa repulsæ, iam dicti testes iurati examinentur, ita quod de cetero non audiantur: nisi iuxta causam.

S V M M A R I V M.

- 1 Terminis omnes sunt in arbitrio iudicis.
- 2 Terminus ad repulsam vtrique parti concedi semper debet.
- 3 Testes an recipi, vel examinari possint vltra terminum in causa repulsæ præfixum.
- 4 Dilationes in causa repulsæ, non nisi cum cause cognitione conceduntur.
- 5 Blasphemie causa crimini læsæ maiestatis equi paratur.
- 6 Repulsam magis ad differendum quam ad defendendum peti videtur.
- 7 Iudex quem à petitione, & ab exceptione quando, & propter quid, excludere possit.
- 8 In regno de repulsam tangente testium inimicitiam & probatam sit magnus casus plusquam de alijs.
- 9 Inimicitia testem repellens, grauissima, saltim grauis esse debet.
- 10 Articulis non probatis, actione iniuriarum testibus clientulus tenetur, & cautela ad talem pœnam euitandam.
- 11 Testes, an infra terminum repulsæ, approbari possint?
- 12 Testes examinati, & mortui ante publicationem, nunquid repulsentur?

Nota ex hoc Rit. pract. seruandam per ligantes, facta publicatione processus...

gnæ causæ cognitione conceduntur vt dicit Abb. in c. licet dilectus, in si. de testi. & Marant. in pract. parte 6. actu. 1. nu. 7. vbi hunc Rit. allegat, sed quia materia repulsæ est quotidiana, & practicabilis.

quæ est inter me & te: producitur contra me parrem tuum, tunc possum ipsum ex hac causa repulsare secundum Archi. in cap. si quis testibus. 4. q. 3. & Boer. d. decisi. numero 4.

cap. de iudicijs. 3. quæst. 3. probat quod sic idem Glo. in cap. extendere, de testibus. Abb. & Fely. in cap. testimonium, eodem titulo. & ita quotidie seruatur.

RITVS LXXIII.

Tem quod elapso termino dato ad dictam repulsam, infra quatuor dies, petatur, & fiat publicatio dictæ repulsæ, & si peteretur post dictam publicationem, repulsæ repulsæ concedatur...

SVMMA RIVM.

- 1 Practica repulsandi testes quomodo in Regno hodie sit sublata & inducta.
2 Publicationes testium quomodo fiant in Regno.

Quoniam tunc dum repulsæ testium verum etiam & repulsæ repulsæ conceditur à iure Rit. iste ponit practicam ad ipsam petendam, & faciendam, vt clare patet ex eo, quia facilis est, hodie ista practica correctæ est per pragma. curia dilationum...

Tem facta publicatione dictae repullae, & omnium aditatorum praedictorum in dicta causa, ita quod nil restet fiendum: fiat conclusio infra quatuor dies numerandos a die factae publicationis, detur terminus procuratoribus dictae causae quod producant in dicta causa allegationes in scriptis cum rubricis assumptis breuius (vt melius potest,) infra quindecim dies numerandos a die factae conclusionis, & alias ad arbitrium iudicum considerata qualitate, & natura causae, quo termino elapso, siue fuerint praesentatae ipsae allegationes, siue non, iudices dictae Curiae procedant ad diffinitiuam sententiam ferendam, breuius quam poruerint iuxta naturam causae praedictae.

SUMMARIUM.

- 1 In causis summarijs non requiritur conclusio.
- 2 Conclusio ommissa, non vitiat processum.
- 3 Conclusionis diffinitio, atque effectus diuersi.
- 4 Conclusionem facta terminus datur ad iurium allegationes producendum ipsarumque effectus.
- 5 Allegationes iurium an post conclusum in causa concedantur?
- 6 Index aduocatorum negligentiam in iure, & in facto supplere tenetur, & nu. seq.
- 7 Index ordinarius, delegatus & arbiter de causa informatus, motiua, & dubia facere debet.
- 8 Arbitria ad iudiciorum instar redacta sunt.
- 9 Dictio, vt, necessitatem importat.
- 10 Quicquid iudici permittitur, non iuris necessitati subijcitur.
- 11 Allegare quid sit.
- 12 Iudices super facto prius informandi, quia ex facto ius oritur.
- 13 Aduocato licet mentem, & sensum legis tantum allegare.
- 14 Iudices quandoque per rationem parum, aut nihil ad causam facientem, mouentur: propterea leuiora motiua allegantur.

Not. q. facta publicatione in repulla repullae, & omnibus alijs actis, taliter quod nihil restet agendum, infra quatuor dies a die publicationis, debet fieri conclusio in causa. Hodie per Regiam prag. cursu dilationum, sub tit. de ord. iudi. aliter est

statutum, quia facta publicatione in repulla repullae, statuuntur quatuor dies utiles ad producendum scripturas, & cautelas contra quas si aliquid est probandum, datur terminus arbitrio iudicis, & casu quo repulla, aut repulla repullae non est petita, terminus ad producendum scripturas currit a die primae publicationis factae in testibus examinatis in causa principali, quo termino elapso, causa habetur pro conclusa. Sed in practica, vt dixi in Rit. precedenti non multum attendimus. d. prag. circa terminos ibi statutos, & conclusiones quae fiunt in causis non intelliguntur factae, nisi per decretum iudicis faciant, sicque fieri per decreta specialia seruant omnes Curiae Regni, in tantum quod licet dicatur, quod in causis summarijs (vt sunt omnes causae huius Regni per c. de rescriptis. infra in Rit. 288.) non requiritur conclusio per clem. sepe. §. & quia. de verborum significatione. vt firmat Ioan. Andr. in additio. Spec. de renuncia. & conclu. in prin. Afflict. decisio. 272. num. 4. Marant. in pract. parte. 4. distinc. 9. nu. 23. & parte 6. Act. 15. nu. 9. in notu. tamen ex communi obseruantia, consuetudine, & stylo fiunt conclusiones in causis; fateor tamen quod cum conclusio non sit de substantia, sed potius ex consuetudine, ommissa, non vitiat processum, vt dicit Abb. & Felyx. in c. cum I. & A. de re iudi. & Cardin. in d. clem. sepe. §. & quia, vbi etiam in iudicij ordinarijs id dicitur procedere, & sequitur Marant. in proxime cita. loc. sicut etiam diximus in publicationis omissione supra Rit. 72. q. 3. Est autem conclusio de qua loquimur, renuntiatio quae fit omnibus alijs probationibus vt probat tex. in capitu. pastoralis. de causa poss. de procura. cap. auditis, & firmat gloss. in cap. cum dilectus. in versu. conclusum. de fide instrum. in tantum, quod dicitur claudere os partibus. d. c. auditis. ne dum ad examinandum de nouo, verum etiam ad repetendum alias examinatos, vt dicit Cap. decisio. 35. in fi. & referendo sequitur Gram. decisio. 28. num. 61. ¶ Secundo not. ibi datur terminus, quod facta conclusionem, debet dari terminus dierum quindecim, vel plurimum arbitrio iudicis, attendita natura causae, ad producendum in causa allegationes iurium, pro quo habes tex. in Authen. iubemus. C. de iudi. ratio est secundum Bald. ibi in 1. nota. quia per allegationes animus iudicantis ad cognoscendam iuris veritatem aduocatur & informatur, & ideo tex. in l. iudicis. eodem titulo dicit quod interest litigantium dare istas allegationes in scriptis, & illud in tantum est verum, quod minor restituitur ad allegandum. l. minor. 25. ann. ommissam. ff. de mino. ¶ Et ex hoc Rit. collige quod etiam post conclusionem causae possunt fieri iurium allegationes. contra hoc est gloss. in dicto cap. dilectus, de fide instrum. quae dicit quod Conclusio est renunciatio allegatio num, & omnium probationum, quod ibi firmat clarius Inno. nu. 1. dicens, quod nec in facto, nec in iure quicquam dici potest, quid dicendum? Bal. in auth. iubemus. versu. item adde. numer. 8. C. de iudi. dicit quod allegationes iurium simpliciter quo ad iudicem etiam post conclusionem causae, fieri possunt per text. in l. quamuis indubitari. C. de adulte. c. cum Ioannes eremita. de fide instrum. & in Auth. vt cum de appella. cogno. in prin. Allegationes vero vt transeant in acta iudicialia, & in eis connumerentur, & praesententur iuxta. c. dudum. lo. 1. de electio. & ea quae firmat Spec. de disputa. §. porro. num. 1. post conclusionem fieri non possunt, vt dicebat gloss. & Innocen. Huic tamen distinctio. obstat tex. istius Rit. in illis verbis, quod producant in causa allegationes per quae uideretur loqui in allegationibus faciendis, vt transeant in acta causae, sed potest responderi, quod licet dicat illa verba de productione, tamen non aperit,

rit, si loquitur de productione facienda poenes acta & ideo cum generaliter loquatur debemus intelligere de allegationibus producendis in causa quo ad iudicem, quia quo ad acta intelligi non potest ex quo conclusa causa scripturae non recipiuntur. d. c. cum dilectus, vt infra latius dico in Rit. 235. Dispositio istius ritus seruatur in aliquibus curijs, & in eis vidi peti, & concedi terminum ad allegandum in iure etiam post conclusum in causa. In Magna Curia, & Audientia principatus citra, non vidi peti talem terminum in scriptis, sed ore tenus per aduocatos, & concedi. Ego tamen semel in audientia praefata petij in scriptis, & fuit mihi datus quatuor dierum: scias tamen quo ad id quod diximus de dictis allegationibus in actis praesentandis quod ex maiori omnium curiarum obseruantia practicitur allegationes dari ad manicam iudicis, immo rogari, quod parti aduersae non notificet, qui si alias ageret probis dignis censendus esset, & non sine infamia euaderet. licet in aliquibus terris in quibus ignorantia plurimum potest, quam iura, allegationes in actis praesententur, vt vidi in multis processibus causarum appellatarum ad Magnam Curiam, & Regiam Audientiam Principatus citra. ¶ Tertio not. ibi quo termino elapso, quod finito termino dato ad allegandum in iure, siue dentur allegationes, siue non, iudex debet procedere ad expeditionem causae: quam breuius fieri potest iuxta naturam causae intelligi suppleto quod ab aduocatis est omissum, vel minus dictum in iure, per titu. C. vt quae defunt aduo. iudex supple. & c. bone. lo. 1. de postulan. debet. n. iudex allegatis per, ambas partes respondere, & pro vtraque parte plenius allegare, & alia iura inducere, vt dicit Spec. de disputatione. §. satis. nu. 2. & ordine rerum plena inquisitione discutere. replicando, & arguendo, ac inducendo ad similia, & ad inconueniens. vt dicit gloss. in l. 1. in fi. C. vt quae defunt aduo. donec ad rei veritatem perueniat vt dicit tex. in c. iudicantem. circa fin. 30. quae. 5. & ideo male faciunt aliqui iudices, qui cum aduocati informant, silent, ac si in vtraque autem dormirent. Sed vereor quod eorum nimia ignorantia, taciturnitatis sit causa: & licet aliquibus aduocatis hoc placeat, quia si in causa non dubitetur, est bonum signum, mihi nunquam placuit, ex quo si nihil replicant, etiam nihil intellexerunt: ¶ Et ideo semper optavi quod iudex faceret dubia, & motiua in causis. Item potest et in facto supplere si tamen illud sibi vt iudici notum est secundum gloss. in d. l. j. & Spe in lo. preallegato. nu. 3. in fin. vbi ita intelligit Lage cum Geminiano. C. de transact. & l. is apud quem. C. de eden. & hoc facere potest nedom iudex ordinarius, verum etiam delegatus, licet aliqui contra dixissent, secundum Spec. ibidem ver. sed quis. nu. 8. & propterea etiam arbiter secundum eum nu. 6. per l. Pompianus. §. recepisse. ff. de arbi. ¶ Et quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum. leg. 1. ff. de arbi. & l. rem non nouam. C. de iudi. & tam ante litem constantam quam post argum. l. vbiunque. ff. de interog. actio. c. iudicantem. 30. q. 5. & c. inter dilectos prope finem. extra de fide instrum. & non solum potest supplere in iure & in facto vt dixi, verum etiam ad id tenetur. ¶ quia illa dictio, (vt) posita in Rubrica preallegata. C. vt quae defunt aduo. importat necessitatem secundum eundem Spe. nu. 14. & pro hoc facit rubrica. ff. in ius voca. vt eant. C. vt digni. ordo serue. C. vt causae post puber. ad sit tutor. C. vt intra cert. tempus in authen. vt prepona. nomen Impera. extra vt lit. no contestata. & vt Eccl. benefi. illud tamen intelligo, vt suppleat in decisione causae: nam licet in iure, vel in facto aduocati omittant: iudex non propterea desinet supplere, studendo in iure, & in facto, cum alias

non posset sine conscientiae periculo sententiarum. No autem intelligo, quod teneatur supplere in praesentia partium, vel aduocatorum, quia si id noluit, non cogitur ¶ & ita procedet quod Spec. ibi dicit, quod non quicquid iudici permittitur, iuris necessitati subijcitur. l. non quicquid. ff. de iud. & l. j. C. quomodo & q. iudex. ¶ Vnum tamen moneo aduocatos practitantes, quod cum allegare, secundum Spec. in tit. prealleg. §. 1. sit intentionem suam per probationes in iudicium deductas ostendere, & eam postea iuribus afferere. cap. aliorum. 9. q. 3. & c. conuenior. versu. allegatur. 12. 23. q. fi. ¶ prius informant iudices super facto: vt illud bene percipiant, & demum super iuribus, quia ex facto ius oritur. lsi ex plagis. §. in cluio capitolino. iuncta Glo. in versu. in causa. ff. ad l. Aquiliam, & non e conuerso faciant. & prius leges allegent, cum factum penitus ignoretur, sicut quidam aduocati faciunt. Item & aliud moneo, quod raro leges allegent ore tenus: quia vt dicit Specu. in titu. preallega. porro. num. 3. ver. in summa ¶ sufficit aduocato sensum, & mentem legis dicere: dicendo ita est, vel non est de iure, quia si iudex nesciat, interrogabit eum vbi hoc in iure cauetur, & si non interrogauerit, & punctus esset dubius: poterit in scriptis allegare: & sic melius se informabit, & ideo in ciuit. Neapol. vbi sunt eximij aduocati, nunquam cum iudicibus informant, leges aliquas allegant: sed vel factu, aut iuris sensum, & postmodum scriptas allegationes mittunt. Item & tertio, moneo quod faciant sicut tradidit D. An. de But. in c. per tuas, qui fil. sint legi. & post eum Afflict. in c. constituit. Regni. hac edita l. q. 2. num. 3. ¶ quando habent bonam causam allegent motiua bona, & insufficientia, & quae minus faciunt ad causam, quia iudices quandoque mouentur ad sententiandum per rationem quae parum, aut nihil facit: quia variae sunt hominum opiniones. l. non cogendum. §. principaliter. ff. de arbi. & no. Glo. in c. sicut, de consecratio. distin. 4. Salerni die 5. Iunij. 1559. Prosper Caraita.

RITVS LXXVI.

Tem quod quandoque de sero proponeretur aliqua causa, siue fiscales, siue priuatorum, in quibus requirerentur disputationes, siue allegationes, quod transferantur in sequentem diem de mane.

Diximus supra Rit. 13. quod magna curia tribus vicibus in hebdomada de sero regit curiam pro tribunali per Dominum Regentem ipsius cum duobus iudicibus, sed quia multoties euenit, quod curia sedente, incidunt aliquae difficultates, quae sic in promptu decidi, & terminari non possunt: quia requirunt magnam forte disputationem, siue allegationem in facto forte, vel in iure, ne sit necesse expectari pro eis decidendis, donec alia regatur curia: ordinat iste Ritus, quod quicunque euenierit istud, tales questiones transferantur in sequentem diem de mane: Dispositio ista est in viridi obseruantia: verum iudices non dicunt sequenti die, nec de mane, sed solum extra bancam prouidebitur, & quandoque prouiso transferuntur in sequentem diem, & quandoque in vltiorem, prout a partibus fuerit instatum. Nuper tamen per Illustrissimum Dominum Ducem de Alcala huius Reg. Viceregem in suis nouissimis prag. in * prag. 9. §. ut

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

vogliamo lo 1. de officio magistra. iusti. pronisum est quod si huiusmodi difficultates con tigerint circa liquidationes instrumentorum, non differantur in vltiore die n. quam in sequentem. Salerni die 20. Iulij. 1559. Prosper Carauita.

RITVS LXXVII.

Item quod quolibet sero postquam aduocati compleuerint propositiones eorum audiantur procuratores ad actus per eos faciendos in causis.

Tempore istorum Rit. Magna curia non vtebatur ordine, quo hodie vtitur: videlicet, circa expeditionem causarum morari in vna aula Dominum Regentem cum iudicibus criminalibus, & in alia aula iudices ciuiles, vocando aduocatos (qui foris sedent expectando) quemlibet in sua causa, cum eis opus est, & circa actus contumaciarum, & alios actus felitos fieri curia pro tribunali sedente, habere tribunal separatum in eodem palatio, vbi curia regitur. vt dixi supra Rit. 13. sed vt arbitror (omni die de sero) regebat curiam pro tribunali, vocando contumaces, faciendos publicationes in causis, concedendo repulsas, faciendos conclusiones, & alia occurrentia: & etiam expediendo processus, & audiendo aduocatos proponentes causas, adeoque confute ista faciebat, & tractabat: quo stante, ordinat iste Ritu. quod quolibet sero primo audiantur aduocati in propositionibus causarum, & eis completis, procuratores ad dictos actus per eos faciendos in causis, quia hi actus ad ipsos procuratores spectant: non autem ad aduocatos, vt dicit Rit. infra 100. vbi dixi, sed quia vt proxime dixi, & etiam dicam infra d. Rit. 100. hodie magna curia expeditiones causarum non tractat curia sedente pro tribunali, sequitur consequenter qd iste Rit. non est necessarius obseruari, quia aduocati raro accedunt ad locum vbi curia regitur, sed ibi tantum astant omnes procuratores qui pro his que curia sedente contingunt: sunt satis idonei, & experti. Bene tamen iste Rit. poterit obseruari, & practitari in curijs inferioribus regni, in quibus tribus vicibus in hebdomada regitur curia pro contumacibus accusandis, & vocandis, & etiam expediendis causis, & ideo norent hunc Rit. officiales inferiores regni: qui curia sedente expediunt processus, seu causas, & primo audiant aduocatos pro causis, demum eis completis, audiant procuratores pro actibus per eos faciendis, tam in defensionem eorum qui vocantur vt contumaces, quam in defensionem quarumcunque causarum pro actis faciendis in eis. Salerni die 21. Iulij. 1559. Prosper Carauita.

RITVS LXXVIII.

Tem quod cum datur terminus ad probandum, & ponendum in vltimo die ipsius termini, vel sequenti ad plus, petatur terminus ad examinari faciendum pro parte actrice, vel conuenta, si

testes iurati non examinati tunc essent: alias de cetero dictus terminus ad examinari faciendum, peti non potest, nec conceditur: quod obtinet locum tam in causis principalibus, quam in appellationibus. Qui terminus ad examinari faciendum in superscripto termino, & tempore, peti potest, & conceditur in banca & extra bancam die feriata, vel non feriata, de conscientia tamen duorum iudicum.

Quoniam supra in Rit. 69. in 3. not. dictum fuit quod testes producti in causa debent iurare, & examinari infra terminum datum ad probandum, alias etiam iurati infra terminum eo transacto, non recipiuntur iste Rit. ponit vnā limitationem ad illud, quæ est quod si in vltimo die termini, vel sequenti petatur terminus ad examinandum testes iuratos infra terminum, talis terminus conceditur tam actori quam reo, alias postmodum ad petendum dictum terminum non auditur petens, & hoc locum habet (vt hic dicitur) tam in causa principali quam in appellationis: item concedi potest in banca, & extra bancam: id est curia pro tribunali sedente, vel non, tam die feriata, quam non, dummodo duo iudices ipsius hoc faciant. Dispositio istius Ritus non seruatur: quia testes iurati infra terminum examinantur extra terminum vt supra dixi d. Rit. 69. adeo qd non est opus petere terminum vltima die, vel sequenti ad eos examinandum. video tamen multoties seruari quod aliqua partium infra terminum, etiam vltima die protestatur quod propter absentiam, vel infirmitatem iudicis, vel actuarii, vel alterius impedimenti, puta non nullorum dierum festiuorum, qui in termino incidunt: non potuit examinare, propter quod protestatur quod terminus non currat, immo sibi prorogari solet ex causis predictis, vel alijs, aut altera eorum, prorogari terminus datus ad examinandum etiam testes non iuratos infra primum terminum: & hoc fit ab vno iudice tantum, tamen die non feriata, & in magna Curia & Regia audientia principatus citra extra bancam, in alijs vero curijs inferioribus vt plurimum fit, curia sedente, & aliquando etiam extra bancam, & ego Salerni cum ibi esset index: pluries vtroque modo seruaui: & quando non esset talis protestatio facta in termino, consuevit concedi secunda dilatio sine cause cognitione, vt d. Rit. dixi, in 1. quest. Salerni die 23. Iulij. 1559. Prosper Carauita.

RITVS LXXIX.

Tem qd quodcumq; partes principales actorum, & conuentorum citantur, & requiruntur tanquam legatiorum, & scientes exinde melius veritatem: Respondeant super articulis exceptionibus, & quibuscunque alijs positionibus tangentibus proprium factum: responsiones ipsæ fiant statim per

Com. super Ritibus Magnæ Curia. 52

per ipsas principales personas sine consilio procuratorum, & aduocatorum in secreto, & sub silentio coram iudicibus dictæ curia, vel eis, aut ei, quibus, seu cui causa est commissa, & responsiones ipsarum partium per eosdem iudices, seu commissarios in scriptis redigi mandantur. Quod habeat locum tam in causis ciuilibus, quam in criminalibus, tam principalibus quam appellationibus absque tamen periculo pœnæ varietatis, & perurij.

SUMMARIUM.

- 1 *Differentia quæ sit inter positiones, & articulos.*
- 2 *Aliquando confunduntur, ibidem.*
- 3 *Principales examinandi in quibus casibus articulis, seu positionibus alienum factum continentibus respondere non tenentur.*
- 4 *Principales examinandi super articulis, numcum aduocati, vel procuratoris consilio deponant, vel non?*
- 5 *Principales si multum simplex esset, & facile in respondendo deciperetur: nunquid pro eo respondeat eius aduocatus.*
- 6 *Vniuersitas, infans, demens, furiosus, & minor per alium respondere possunt.*
- 7 *Responsiones principalium in fine cuiusque articuli in scriptis redigenda.*
- 8 *Principales deponentes in ciuilibus, & criminalibus quando pœnam varietatis, & perurij incurrant.*
- 9 *Pœna appellatio corporalem continet.*
- 10 *Principales examinandi, an petere possint articulorum copiam, ante & post eorum examen?*
- 11 *Dicens se super impertinentibus examinatum auditur.*
- 12 *Copia articulorum in sacro Regio consilio ante cause publicationem, non datur.*
- 13 *Srylus sacri Regij consilij in Regno pro lege seruandus.*
- 14 *Iudicis id tantum agent, vt res sine suspitione agantur.*
- 15 *Tortura non infertur principali ratione variata, sed in teste.*

Not. primo ex hoc Rit. qd quodcumq; principales litigantes sunt requisiti, ad se ipsos examinandus, tanquam principales melius scientes veritate, tenentur respondere, videlicet reus articulis actoris, & actor exceptionibus rei prout dixi ibi supra Rit. 70. in prin. ponendo differentiam inter articulos, & exceptiones, & quia ultra articulos, & exceptiones

reperiuntur etiam positiones: dicitur in hoc text. quod etiam positionibus tenentur respondere. Differt autem positio ab articulo secundum gloss. in c. 1. in ver. statumimus, in fi. ver. de confess. in 6. quia qui ponit fateri videturis vero qui articular, non fatetur vt dicit Ioan. Andr. in c. fi. de iur. iuran. in 6. Ant. de Butr. in c. quoniam contra, colum. 1. de prob. & Alex. consi. 80. ver. præterea nu. 10. vol. 2. item & in alio secundum Bald. in c. per tuas, extra de testi. & attest. quia articuli sunt illi super quibus sunt examinandi testes, & positiones super quibus sunt examinandi principales licet ex communi vsu loquendi, confusa sint ista nomina de articulis, & exceptionibus. vt d. Rit. 70. diximus, & etiam de positionibus, eo quia in articulis & exceptionibus communiter dicimus item excipiendo se pone, & uole prouare: & quando non est opus, dicere excipiendo: dicitur solum item pone. & uole prouare, adeo quod non est dare hodie per vero quod in articulis quis non dicatur fieri, vt supra dicebamus, ¶ Secundo Not. ibi tangentibus proprium factum a contrario sensu istius Rit. quod principales examinandi non tenentur respondere articulis, seu positionibus contrarietibus factum alienum, ad idem tex. in l. fi. ff. pro suo, & Ioan. Abd. in c. 1. de confess. in 6. & ratione probatur, quia postquam sunt examinandi eo quod vti principales præsumuntur melius informati de veritate, vt hic dicitur, in facto alieno talis præsumptio cessat, nisi esset tale factum alienum, in quo deliberando, possit dare certam opin. & responsionem: quoniam tunc daretur sibi terminus ad deliberandum, & cogeret respondere vt dicit Bald. in l. 2. §. quod obseruau. nu. 16. C. de iura. calum. per no. in leg. qui interrogationi, ff. de interrog. actio. & hic est vnus casus in quo principalis non tenetur respondere. ¶ Secundus casus est, quãdo articulus esset duplicatus, vt solent multoties aliqui facere, ad finem potius inuoluendi principalem secundum Spec. in tit. depositio §. 7. videndum. nu. 1. & Bal. ibid. ver. item sunt. nu. 20. per glo. in c. 2. in ver. absque rationabili de conse. in 6. ¶ Tertius casus est quando esset captiosus, vel multiplex, seu non simplex. secundum gl. d. c. 2. Spe. vbi supra. nu. 21. & prag. quinta die, in prin. sub tit. de ord. iudi. Quarto non tenetur principalis respondere, cum articulus est iuris, vt puta, qd potuit, vel non potuit facere testamentum, secundum eand. Gl. in d. c. Spe. in tit. præallega. §. 7. nu. 29. & Bal. in d. §. qd obseruari, nu. 17. allegat. tex. in l. ornamento. ff. de aur. & arg. le. & habes expressum. in d. prag. 5. die Quinto non est respondendum articulo in certo, vel generali, vt dicit gl. in d. c. Spec. vbi supra, nu. 25. & Bal. in d. §. nu. 13. per rationem quã allegat. Sextus casus est, cum articulus deperdet, ab alio negato, secundum Glo. ibid. circa prin. Bal. in l. j. C. de confess. & d. §. quod obseruari. nu. 15. ratio est vt ipse dicit. ibid. & Spe. in loc. præalle. nu. 34. ver. 15. quia quodammodo dicitur esse responsum. Septimus casus est, cum articulus poneret aliquam negatiuam quæ probari non potest, vt dicit glo. eo. c. fi. in ver. negatiuam, & Bald. in allegato. §. nu. 18. quia si esset negatiua probabilis, tunc bene teneretur respondere per tex. d. c. fi. qui hoc expresse decidit. Octauo non tenetur quis respondere articulo criminoso, vt dicit. Inn. in c. dudum, de electio. Specu. in tit. depositio. §. septimo videndum. ver. 19. nu. 40. & Bald. in d. §. quod obseruari, nu. 23. nisi in certis casibus quos late ponit idem Specu. ibid. & insuper in alijs quam pluribus casibus non obligatur principalis respondere quos Specu. in præalleg. loc. latissime ponit, & Bar. in l. manifeste. ff. de iur. iuran. ¶ Tertio not. ibi sine consi. qd principales examinandi super articulis, & exceptionibus, & quia ultra articulos, & exceptiones

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

ris sub silentio, & secreto coram iudice, vel eo cui causa commissa esset, statim, id est sine temporis interuallo, ut dicitur Regia prag. quinta die, de ord. iud. quæ idem disponit, sed de iure communi, & constit. Regni aliter itacutum erat, & principalis examinandus poterat petere tempus ad respondendum habitum, consilio cum aduocato, ut dicitur in l. si postulaue rit. §. quæstioni. ff. de aduoc. & in consitu. Regni partes ubi hoc not. Aff. in 2. nota. nu. 8. immo in Bar. in d. §. quæstione. aduocatus debebat esse præsens in examine sui principalis, & quando clientulus esset multum simplex, qui posset decipi in respondendo, posset etiam aduocatus pro eo respondere: si iudex vellet, ut dicunt Host. & Imo. in c. dilecti, de iudi. & Abb. in c. pastoralis, eo. tit. Iser. & Aff. in d. consitu. partes. In practica seruamus, hunc Rit. & d. prag. quæ expresse tollunt præfata, & sine consi. procu. & aduocati examinantur principales, per seipsos, ut hic dicitur, adeo quod cessat, quod de responsione faciendâ per aduocatum concedebatur aliquando, & statim absque temporis interuallo, in tantum quod non potest petere terminum ad consulendum aduocatum, & ita quotidie obseruatur: & limita hunc Rit. in vniuersitate. quæ potest per alium respondere, licet non per aduocatum, ut dicunt Gloss. & Abb. in d. c. pastoralis. & Aff. in proxime cita. loc. Secundo limita infante, demente, aut furioso, qui non poterunt etiam per eorum tutores, & curatores respondere: quia quod vident, ignorant per ea quæ in similitudine in ramento veritatis nota. Barr. in l. 2. §. quod obseruari. nu. 10. & 11. C. de iura. calum. * & firmat in specie Rebuff. in tracta. de respon. per credit. in princ. nu. 7. Tertio limita in minore qui licet possit respondere, per verbum, credit, vel non credit, tamen id debet facere cum autoritate sui tutoris, aut curatoris, ut dicit Bart. in l. certum. §. in pupillo. nu. 2. ff. de confess. * & Rebuffus loco præfate. † Quarto not. ibi & responsiones, quod responsiones principalium super articulis, debent inscripiis redigi (& ut dicit Rit. 70.) in fine vniuscuiusque articuli. licet hodie aliter seruetur, ut ibi dixi in 4. nota. † Quinto nota ibi, quod habeat, quod dispositio istius Rit. vendicat sibi locum in causis ciuilibus, & criminalibus in prima, & secunda instantia. † Sexto not. in si. Rit. ibi absque tamē, quod principales deponentes super articulis, & positionibus in ciuilibus, & criminalibus non incurrun periculum pænæ varietatis, & periurij. Intelligēdo, quo ad pænâ ordinariam periurij statutam per consitu. Regn. eos quæ est pænâ manus, ut dicit Io. de Amici. consi. 109. nu. 27. in si. non autem quo ad extraordinariam, quia ex quo periurio offenditur et diuina maiestas. l. 2. C. de reb. cred. ob talem contemptum poterit principalis extra ordinem puniri. Nec obstat dispositio istius Rit. † quia appellatio pænæ de corporali intelligit, ut dicit Abb. in c. inter alia, col. 2. vers. ex hoc, de immu. eccle. & Card. in clem. 2. §. 1. de hæreti. & quod pro isto periurio in contemptum diuinæ Maiestatis possit pænâ extraordinaria imponi allegatur communiter Ange. in auth. Sceni. non solum in prin. & alij nonnulli quos citat Aff. in d. consi. eos in rub. & in ca. 1. §. si in 4. no. q. 1. de consue. rect. feud. ubi hunc Rit. ita intelligit, ut latius dixi in prag. filiorum fa. §. si. nu. 5. tit. de Sena. consil. Maced. ubi hunc Rit. allegaui, & taliter intellexi licet Cauēs. hic aliter sentire videatur, & malè, per præfata. ut etiam nouissime, & post hæc scripta reperi tenere. Petr. Folle. in pract. censua. in vers. Nicolaus. nu. 86. circa finem quamuis non loquatur in specie de principali. Aduerte tamen, quod si ita iuris esse affirmè per ea quæ superius dixi, tamen in pract. non seruatur, nec aliquis principalis, extra ordinem punitur: credo per hunc

9 Rit. qui generaliter loquitur. † Quæro primo in hoc Rit. de vna q. super qua consulti non sunt multi dies nunquid principales examinandi poterunt petere copiam articulorum, tam ante eorum examen, quàm postea? Spec. in tit. de teste. §. nunc videndum. nu. 3. vers. siue igitur, & nu. 10. ver. horum etiam dicit, quod si iudex vult, potest hanc copiam dare ad finem cognoscendi pertinentes, & impertinentes, ne super impertinentibus testes recipiantur, contra tex. c. cum 10 causam, de prob. † verum si non vult concedere, non nocet, sed auditur contra dicēs, qui dixerit examinatum super impertinentibus, quod etiam firmat Inn. in c. per tuas. nu. 1. & ibidem Bal. * Abb. nu. ij. ver. sed quæro: & Fely. nu. 2. ver. vltimus in quantum, de testi. & attestat. non tamen aperitur quo tempore hæc copia dari possit. Et ideo Bal. in l. 2. 3. not. nu. 6. ver. deinde iudex. C. ut lit. pendens. dicit, quod postquam super eis fuerint examinati principales: danda est ista copia, nisi denegassent velle deponere, quoniam tunc ratione contumaciæ etiam, quod post modum respondissent, non esset danda, dicens ita communiter practitari, & ipsum sequitur Luc. de penn. in l. in sacris. la. 3. col. 5. vers. secundo, ex quo. ibi e contra. C. de proxi. sacra. scri. lib. 1. 2. qui dicit ita seruari, & quod post principalium examen, bene datur copia. ad hoc ut possint formari interrogatoria testibus examinandis super eis: verum secundum eum in Magna Curia etiam ante responsiones, principalium datur copia articulorum seu positionum quibus nedum respondetur cum consilio aduocati, immo redduntur postea ipsæ positiones cum responsione formata in singulis, supradictam opin. videtur sentire Aff. dec. 33. num. 3. a contrario sensu, dum dicit, quod in sacro regio consil. non datur † copia articulorum ante publicationem cause, & eam firmat expresse. Marant. in pract. parte. 6. Actu 4. nu. 19. in nouis. Dicens etiam cauere per regiam prag. 8. incip. quinta die (sub tit. de ord. iud. Quid dicendum? ego fateor, quod de iure communi quæstio ista nullam habet difficultatem, quia non est recedendum ab opin. ratorum patrum, quæ satis bene per eos in iure fundatur, sed in hoc Regno non seruatur, in tantum, quod quærere de hoc, videtur potius ridiculum, quam momenti, & nulla curia reperitur in qua copia articulorum detur: imitando sacrum Regium consilium cuius stylus pro lege seruatur in Regno, ut dicit Aff. dec. 135. nu. 3. & dec. 88. in fin. * & in const. præfate lege 4. not. circa si. ratio istius generalis obseruantia, credo ortum habuit, quia ut supra diximus, de iure communi, iudex non cogebatur ad dandam copiam articulorum, sed solum in eius arbitrio consistebat, sed quia hominum excrecente malitia, cognitum fortè fuit ab omnibus iudicibus, quod dari istam copiam: posset incentiuum præbere delinquenti, & ligantes ad instructiones falsitatum armare, res ipsa abijt in desuetudinem, & summa cum ratione, quia iudices id agere debent, ut sine suspitione † res agantur. l. 1. C. ubi pupill. educa. debe. immo omnes suspitiones potius repellere, quam inducere. c. oues. 6. q. 1. quia, & periurandi occasiones etiam tolli debent. §. sed nedum tolli, institut. bonorum raptor. tanto magis quia malitij hominum non est indulgendum vulga. l. fundo. ff. de rei ven. cum satis certo appareat, quod fraudes melius remouentur, si fraudandi facultas admittitur. l. facultas. C. de fabricæ. lib. 1. 1. & per consequens si copia articulorum facta publicatione detur, & non ante, sed dicit, quis quomodo respondebis dictæ prag. dico, quod illa prag. non loquitur de copia articulorum vnus partis danda alteri parti, sed verus intellectus ipsius est, quod mihi detur copia articulorum meorum cum responsionibus factis super eis per

per te, & tibi copia tuorum cum responsionibus factis per me, & quod ita intelligatur, patet ex ratione quam pragma. ipsa adducit, cum dicit, ideo dandam copiam articulorum dum responsionibus, ut videant partes à quibus releuentur ab onere probandi, quæ ratio non bene congrueret, intelligendo, quod mihi detur copia tuorum articulorum cum responsionibus factis per me, quia per hoc non possem scire quos articulos meos acceperam, & ideo releuatus sim ab onere probandi, & si dices, quid opus est, quod detur mihi copia articulorum, quos ego produxi, responderetur, quod tempore istorum Rit. & d. pragma. responsiones scribebantur in calce vniuscuiusque articuli, ut dixi supra Rit. 70. in 4. nota. & supra in 4. nota. propter quod non poterat mihi dari copia responsionum, nisi daretur etiam articulorum, & ideo, quia hodie responsiones non sunt in calce articulorum: sed id vno folio separato, ut in d. Rit. dixi videmus, quod non petitur copia priorum articulorum: sed tantum depositionis principalis ad finem præfatum videndi à quibus releuatur petens ab onere probandi. & ita, in quæst. facti proximis diebus consulti, licet durum videretur magnifico Iacobo Antonio de Fulgione terræ Ebulli, quod bene nota, quia poterit quotidie euenire. * Se cundo quæro, † cum in hoc Rit. in fine dicitur, quod principalis non incurrit pænâ varietatis, quæ nam esset ista pænâ? dic quod esset tortura quæ testi vno inferretur, ut dicit tex. in l. ex libero. & lege vnus. §. testes, iuncta gloss. vtrouique. ff. de quæstio. Barto. in l. j. §. qui quæstionem. ff. eodem Bal. in l. milites, numero quinto. C. eodem tit. & in l. 3. in princ. ubi etiam Salyc. C. de aduoc. & plenè Brunus, in tracta. de indi. 14. prin. num. 12. ver. sed quæro. adeo, quod sensus istius Ritus in dictis verbis erit, quod principalis varius non torquetur, nec etiam punitur pænâ periurij, & quod non torquetur principalis varius dixit etiam Iser. ante hunc Ritum in consitu. si damna clandestina, col. 1. Bene tamen verum est, quod si principalis fuit examinatus, ut principalis quoad vbi etiam testis quoad alios prout communiter per actuarios fieri solet, & in eo, quod respicit socios est varius, vel conuincitur per alios testes, quod occultat veritatem torquetur per nota. per Doct. in locis præfatis, quia tunc dicitur torqueri in alios vti testis, & non tanquam principalis quod nota. Salerni die 26. Iulij. 1559. Prosper Caraita.

RITVS LXXX.

Tem seruat ipsa Curia: quod (sicut de iure communi) ubi debet fieri aliquis actus vno die qui reperitur esse festiuus, seu feriatas, tunc sequenti die iuridico fit ille actus, & dicitur pro eo, quod tali die non potuit fieri per tale festum, quibus diebus curia ipsa recta non fuit.

SVMMA RIVM.

Contumacia accusanda si incidat in diem feriatam: differtur in primum diem iuridicum.

- 2 Citatio expresse pro die dominico posita, non differtur, sed non valebit.
- 3 Actus faciendus die feriata, differendus in non feriatam, excipitur quando periculum esset in mora, & nu. 4. 5. 6. 7.
- 4 Contra insignes latrones etiam diebus feriatas proceditur.
- 5 Consuetudo, hominum memoriam in contrarium non habens, vim Statuti, ac priuilegij habet.
- 6 Ferie de iure diuino inductæ.
- 7 Ius diuinum non tollitur: limitatur tamen, distinguatur, & interpretatur.
- 8 Dilationum materia est amputanda.

Dispositio istius Rit. est in viridi obseruatia in hoc regno: & idē, quod hic disponitur infra in Rit. 226. in fina. ver. & si vis ponere casum ad hunc Rit. vide alium infra 224. † ubi hoc idem statuitur exemplificando in contumacia contra aliquem accusandam, quæ incidit in diem festiuum, quod differatur, & accusetur primo die iuridico sequenti faciendo mentionē, qualiter tali die non fuit recta curia propter tale festum, ut hic, & ibi dicitur, & scribit Bar. in tract. de Rit. iudicio, in princ. vers. item quod, & Aff. in rubr. consi. si quoniam nostrorum. num. 6. ver. tertia conclusio, licet hunc Rit. non alleget. sed Apostil. ad Bart. in d. tracta. in littera, u, & Manfue. in pract. de adiorna. nu. 6. & not. ibi sicut de iure communi, quod Rit. iste concordat cum dispositione iuris communis, ut patet ex rex. l. dies. ibi differatur. C. de fer. intelligēdo tamen secundum Bar. in lex quacunque. §. fina. nu. 3. ff. si quis in ius vocatus non ier. Bal. in d. l. dies. nu. 6. & communiter Docto. quotiescunque dies illa feriatam non fuit expressa in citatione, quia in ea fuit dictum quod compareret octaua, vel sexta die post intimationem, & post modum illa dies octaua incidit in diem feriatam: † secus si fuisset expresse posita, dicendo quod die dominico compareret, quoniam tunc non solum differatur: sed citatio ipsa non valeret. d. l. ex quacunque, in si. licet Inno. in c. conquestus. nu. 1. in si. de fer. dixerit etiam hoc casu debere die sequenti comparere. quod Petr. & Bald. in d. l. dies. non placet, verum tamen est, quod si dies dominica expresse posita in citatione non esset apposta modo præfato, sed alio, ut quia diceretur in ea quod compareret usque ad diem dominicam: tunc secus esset, & illa dictio usque, staret exclusiue, & ideo deberet ante comparere: alii as esset contumax, si die sequenti post dominicam compareret. ut dicit Bart. in d. lex quacunque, num. 4. Hostien. in c. exposuit, de dilatio. Bal. in d. Marg. & Marant. in pract. parte 6. membro. 1. nu. 120. in nouis ratio autem quare in primo casu differatur in sequentem diem est, quia quotiescunque octaua, vel sexta dies assignata est feriatam: intercalatur, & occultatur: taliter, quod illa dies non reputatur pro vltima, sed illa quæ post ipsam sequitur si iuridica erit ut dicit Bald. in sua Margari. in ver. citatus ad diem feriatam. † Hunc Rit. volentem, quod actus fieri die feriata, differatur in diem non feriatam, limita primo non procedere in actibus in quibus periculum esset in mora: ut puta, quando est capiendus debitor fugitiuus, quoniam tunc non differuntur, sed eodem met die tractantur per text. in l. de pupillo. §. si quis ritos. ff. de no. ope. nunc. l. 1. §. sed excipiuntur, & in l. 2. & 3. ff. de fer. firmat late Iaso. in d. l. i.

1. §. primo, columna fin. & Marant. in pract. parte quarta, distinct. decimalexta, numero 92
 4. ¶ Secundo limita, in causis insignium latronum, in quibus etiam diebus feriatis ad honoré Dei proceditur, & non differatur: vt dicit tex. in l. prouinciarum. C. de fer. & Marant. loco præalleg. numero nonagesimo primo, in fine.
 ¶ Tertio limita, secundum eundem Marant. ibidem numero 87. in curijs nundinarum in quibus omnibus diebus feriatis etiam ad honorem Dei proceditur in causis omnibus emergentibus ex antiquissima consuetudine, ¶ quæ, quia non habet memoriæ in contrarium: habet vim statuti, & præiudicij. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotidiana & æstiuæ, & late Abb. in cap. super quibusdam, de verborum signific. ¶ & licet feriat sint, de iure diuino, vt patet in præceptis decalogi. Sabbathæ sanctifices, & propterea tolli non possunt iure ciuili. l. si. vbi not. Glof. & Doct. C. si contra ius, vel vili. publi. tamen, vt Glof. & Doct. ibidem dicunt, & Felyn. in cap. quæ in Ecclesiastiarum, columna secunda, de constitut. ¶ potest ius ipsum diuinum limitari, distingui, & interpretari, vt in specie, in materia feriarum, dicit Bal. consilio 146. in si. volumine quinto, & propterea, quod feriat inductæ in honorem Dei, in aliquibus casibus non feruentur: prout videmus expressum, in d. l. 1. 2. & 3. ff. de fer. & d. l. prouinciarum.
 ¶ Quarto limita, secundum Bal. in pract. de citatio. questione nona, versic. secus autem, fol. 13. non procedere in dilatione data ad aliquid probandum, procedendum, vel faciendum: quoniam tunc si vltima die contingerit festum, non potest die sequenti fieri actus: ¶ quia dilationum materia est amputanda, vt dixi supra Rit. 69. & licet in hoc habeamus, Rit. infra 219. contrarium disponentem, tamen in pract. non seruatur, vt ibi etiam dicam latius, Salerni die 27. Iulij. 1559. Prosper Carauita.

RITVS LXXXI.

NTem seruat ipsa Curia, ante publicationem dare terminum de exceptionibus, & articulis, & hoc postquam oblata sunt articuli, & exceptiones, & non ante, sed post publicationem, datur de omnibus, etiam de instrumentis cum die, & consule. De responsionibus autem dic, vt in quadam alia obseruantia huius curiæ quæ est hic.

Not. ex hoc Rit. quod antequam fiat publicatio in causa, & postquam oblata sunt articuli, datur terminus de exceptionibus, & articulis, verum non dicitur, ad quem finem; propter quod iste Rit. est aliquatenus difficilis, ideo, quod istæ terminus datur ad impugnandum articulos, & videndum si sunt admittendi, vel ne: ad finem ne detur longa dilatio ad probandum, quoniam & hoc est etiam de iure secundum Bart. in l. 1. numero tertio, ibi, & pro hoc. ff. de fer. vt dixi supra Rit. 69. 2. nota. sed vt ibid. dixi, istud non seruatur in Regno, in quo ad articu-

landum, & probandum vnicus datur terminus, & citatio articulorum impertinentiam nihil discutitur ante publicationem, nisi essent notorie impertinentes, sed recipiuntur saluo iure impertinentium, & de iure non admittendorum, vt infra dicam latius Rit. 282. ¶ Secundo nota. ibi, sed post publicationem quod facta publicatione in causa, datur terminus de omnibus, etiam de instrumentis cum die, & consule, vult dicere, quod ad repulsandum, seu impugnandum testes, & instrumenta, facta publicatione in causa, datur terminus prout de repulsa testium diximus supra Rit. 71. & de impugnatione scripturarum infra Rit. 281. ¶ Tertio not. ibi de responsionibus, quod circa responsiones faciendas, supple per principales super articulis seruanda est alia obseruantia curiæ quæ est infra Rit. 93. quasi velit dicere iste Rit. quod non datur certus, & præfixus terminus ad eas cum (vt ibi dicitur) vsque ad conclusionem in causa admittantur, & per ista sit expeditus iste Rit. qui satis dimittit loquitur. Salerni die 28. Iulij. 1559. Prosper Carauita.

RITVS LXXXII.

Hunc tamen Riturum non video seruari.

NTem seruat ipsa Curia, vt si die quo debet assignare responsale ne spiraret citatio, puta, dicto vndecimo die, & ipso die vndecimo sit festum: & per ipsam curiam celebratur: sufficit si assignetur magistro actorum, vel alicui ex subactarijs, qui ibi scribat præsentata die illo festiuo, non tamen dicit ipse notarius, quod præsentatum fuit in iudicio, sed apud acta tantum, quia tali die non potest esse iudicium: & ita diu seruauit ipsa Curia: & seruatur ad præsens, quia quando potest esse iudicium, die non feriata scilicet die primo quo prima contumacia accusatur: licet Curia: (vt hic dicitur) non regatur, dicitur die tali talis præsens in iudicio, & apud acta, accusauit contumaciam dicti talis in dicta Curia vocati, & non comparentis, & hoc semper seruauit, & seruatur ipsa Curia, & primo die iuridico debet accusari contumacia prima, licet Curia, non regatur, quia siue regatur Curia, siue non dummodo non sit dies feriatus, in omni casu accusatur, & accusari potest prima contumacia præsentate magistro actorum, vel aliquibus subactarijs, licet non sit præsens Regens, vel alius officialis, vel alius ex iudicibus, quo die similiter non feriato,

feriato, in presentia, vt supra possunt recipi fideiussores, & offerri articuli exceptiones, instrumenta, & alia iura ad quæ producenda terminus datus erat, licet ipsa curia non regatur, & hoc etiam seruatur aliæ curiæ regni.

S Y M M A R I V M.

- 1 Actor, ne citatio expiret, quando accusare debeat contumacia Rei.
- 2 Instrumenta, & alia scriptura an possint coram notario produci in absentia iudicis.

Iste Rit. deberet seruari post Rit. 122. & 123. quoniam illi Rit. conferunt necessarium ad intelligentiam istius: immo credo quod in antiqua compilatione ita erat situatus & per hoc pondero, quia hic in princ. dicitur, dicto vndecimo die, cum supra Rit. præcedenti non sit tractatum de citatione facta, ¶ quæ quis compareat decima die post citationem: sed bene tractatur in d. Rit. 23. & hoc teneo pro constanti ¶ Textus istius Rit. est intricatus, & aliquantulum difficilis, & concordat infra Rit. 95. ideo ¶ pro intelligentia debes præmittere, quod quoties unque citatur aliquis, quod compareat in tali causa decima die post intimationem citationis; quia dies quo intimatur non computatur in termino, debet comparere die vndecima qua die curruunt decem dies sibi assignari, alias si non comparet, actor eademmet die potest, immo debet sibi accusare contumaciam, alias citatio spirat & est necesse iterum citari. vt dicitur expresse d. Rit. 123. hoc præsupposito, quoniam multo tunc eueniebat. quod illa dies vndecima erat feriata, seu festiuæ propter quod contumacia prima accusari non poterat: Rit. iste supplendo dispositionem d. Rit. 123. ordinat, quod eo casu, si non potest accusari prima contumacia, saltem assignetur actuario, vel alicui subactario ipsa citatio cum relatione nuntij, & in eam fiat præsentata pro illo die, quo fuit data actuario, quia sic fuit diuini obseruatum in ipsa curia, & seruatur ad præsens, vt hic dicitur licet non seruatur hodie hæc practica in regno (vt omnibus notum est) & patet in rubrica istius Rit. que hoc dicit similiter, nam quando, dies vltima qua debet accusari prima contumacia, est festiuæ, accusatur sequenti etiam, ¶ quod non restituerit actor citationem cum relatione, ne ipsi actuario, vt hic dicitur. Et hæc vsque ibi quia quando potest esse. In istis verbis ponitur alius casus vt puta, si dies vndecima non esset festiuæ, sed iuridica, verum curia non regeatur ex alia causa: nunquid etiam tunc debet actor seruare dictam pract. & in eo dicit Rit. ¶ quod non, sed deberet accusare primam contumaciam, alias spiraret citatio, quia non attenditur, ¶ quod curia ipsa non fuit recta: sed ¶ regi potuit. & potest accusare ipsi magistro actorum, vel alicui subactario licet officiales curiæ non sint præsentis, quod semper seruauit ipsa curia, vt Rit. dicit, & seruatur, etiam hodie in omnibus curijs.
 2 ¶ Not. ibi ¶ quo die, quod illo die quo curia non regatur si tamen regi potuisset, quia non erat festiuus, coram actuario, vel subactario possunt præsentari articuli, exceptiones, & instrumenta, & alia iura ad quæ producenda erat datus terminus: quod seruatur omnes aliæ curiæ regni, vt Rit. dicit & practicitur etiam hodie. vultur Bart. in authent. quæ supplicatio. per illum tex. nu. 1. C. de præcib. impera. offerre. & in l. eos.

§. super his. C. de appellationibus, & licet Bal. in dicta authent. in l. secunda. C. de eden. & lat. prætor. versic. circa quintum. ff. de iureiuran. Innoc. Host. & Anto. in c. quoniam contra, de probat. Inno. & Ange. in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. infec. & Alexan. ad Bart. in d. §. super his. aliter teneant, & quod instrumenta, & alia scriptura non possunt coram notario produci, nisi in presentia iudicis, vel in absentia eodem mandante, per rationem quam allegant: tamen, vt vides, per hunc Riturum recepta est opin. Bart. & etiam per consuetudinem quæ se habet in omni curia, quod coram notario, vel scriba producimus, & præsentamus quæ volumus maxime dato termino, vt etiam dico infra in Rit. 242. in 2. nota. vbi similis tex. Salerni die 30. Iulij. 1559. Prosper Carauita.

RITVS LXXXIII.

Ordinationes factæ in magna Curia, in anno Domini M. CCCC. die 6. mensis Septem. 8. indi. Regnante Serenissimo domino nostro Rege Ladislao Dei gratia.

Imprimis qualibet hebdomada eligantur duo ex iudicibus dictæ Curie, qui iudices hebdomarij nuncupentur, & facient audientiam in banca de omnibus causis ciuilibus, & criminalibus ordinarijs, & extraordinarijs occurrentibus in hebdomada ipsa & infra, & omnes causas ex eis, quæ committi solent, & debent iuxta Riturum & obseruantiam dictæ magnæ Curie ipsis duobus hebdomadarijs committant, & examinationes testium, & alia hebdomada ipsarum causarum consimilium occurrentium ipsis iudicibus, vel hebdomadarijs applicentur.

S Y M M A R I V M.

- 1 Forma examinandi testes in defensionibus inquisitorum.
- 2 Testes, cum interest, sub qua forma recipiantur.
- 3 Notarius quando possit solus sine iudice & fiscali testes examinare.
- 4 Curie Vicariæ Stylum tenentur seruare aliæ Curie.

Secundum hunc Rit. qualibet hebdomada eligantur duo iudices, qui hebdomarij nuncupantur. Quibus causæ omnes solite committuntur iuxta Riturum, & obseruantiam Magnæ Curie, quam habes infra in Rit. 124. & 126. Committentur, supple per dñm Regentem ipsius, & ad quos etiam spectabat dare audientiam in banca omnium causarum, tam ciuiliū, quam eriminalium occur-

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

occurrētium in illa hebdomada, & testium examinationes facere, & demum alia hebdomada causarum consiliū, supple ciuiliū, & criminalium occurrētium, ipsis iudicibus hebdomadarijs qui postmodum eligantur applicabuntur, supple causæ occurrentes modo præfata, sed hodie iste Rit. non seruatur, tum quia vnus tantum iudex hebdomadarius eligitur, vt patet ex ordinatione Regis Ferdinandi primi nuper impressa inter nouellas prag. illustrissimi domini Ducis de Alcalá huius Regni Viceregis in reformationibus Magnæ Curie vicariæ * prag. 4. §. item per expeditione de offi. magis. iusti. & is iudex hebdomadarius curia sedente, ordinat interloquutiones, & alia ibidē occurrentia, tū etiam quia cause solite cōmitti iuxta dictos Rit. non committuntur iudice hebdomadario Magnæ curie, sed iudicib. pedaneis ipsius vt late dixi supra in Rit. 6. & tū quo ad testes examinandos in defensionibus inquisitorum seruatur hoc modo: quod actuarius antequā recipiat testes su per articulis, tenetur demonstrare articulos aduocato fisci qui si viderit aliquos articulos impertinentes, & in quibus tota vis causæ, vel alicuius capituli consistit, signat eos, super quib. actuarius non potest recipere testes, nisi in præsentia iudicis, vt hic dicitur, & aduocati fisci, vt dicitur quoddam capitulū instructionum datarum Regie audiētiæ Principatus ciua per sacrum Regium collaterale cōsiliū cuius tenor est talis. Item q̄ actuarij teneantur dare notitiam aduocato, & procuratori fisci de omnib. carceratis, & in formationib. contra eos, & quādo dantur defensiones, & præsentantur exceptiones nullatenus debeant recipere testes, nisi percunctatis exceptionibus per aduocatum fisci * & testes t̄ recipiendi cum interest, recipiantur in articulis signatis in præsentia commissarijs, & aduocati fisci quam instructionem reperies in prag. 6. incip. pro bona. §. item q̄ de offi. iustitia. verum, vt plurimum non interuenit iudex, sed aduocatus fisci, & in alijs non signatis examinat actuarius; vel eius scriba absq; difficultate. Nouissime verò per Illustrissimum Ducem de Alcalá huius Regni Viceregē prouisum est in suis nouissimis pragm. in reformationib. Magnæ Curie * pragm. 6. §. Illustris & magnifici viri. eo. tit. de offic. magistr. iusti. quod in ipsa Magna Curia iudices causarum commissarij examinent testes, qui ad defensionem inquisitorum producuntur, ex eo, quia prænimia occupatione quam habet ibi aduocatus fisci præterit, quod primum ipse solus examinabat, causæ nimium protelabantur, & ita seruatur: In Regia t̄ Audientia præfata seruamus dictam instructionem * solum quando aduocatus fisci vult interuenire cum commissario examini testium ob aliquam rationem ipsum mouentem. q̄ etiam dicitur d. prag. 6. §. item che nel examine de offic. magistr. iusti. vbi vero non vult interuenire, in præsentia commissarij examinat super articulis signatis, & super nō signatis solus scriba actitans cām examinat. Veruntamē est q̄ per certum tps ego solus tanq̄ aduocatus fisci interueni examini dictorum testium, quia dicta prag. solum Mag. Cur. dirigitur * & ante eā in iura seruabatur in ipsa Regia Audientia nō obstatē d. instructione, postmodum vero t̄ quia qd̄ seruatur in Mag. Cur. continet etiā vbiq; seruari, vt dixi supra in Rit. 1. nu. 3. vñm mihi fuit examē pdictorum testium commissarijs cām relinquere iuxta formam d. prag. & in eo interuenire in simul cū commissario iuxta instructionē præfatā qñ opus est tñ vt pxi me dixi, & ita seruatur meo tempore & seruatur extitit post d. prag. & qñ aliqua de cā interueniēdū fuit a me examini, nos contulimus in simul cū commissario ad tribunal Regie Audiētiæ, & ibi corā nobis testes examinari fuerūt. Salern. die 30. Iulij. 1559. Prosp. Carauit.

RITVS LXXXIII.

Item quod seruentur omnia capitula, & constitutiones regni edita, & editæ ad administrationem regni, & pro statu pacifico subiectorum.

S V M M A R I V M.

- 1 Cuius est condere, eius & derogare.
- 2 Consuetudo, & Stylus sacri Regij consilij admittitur, quia Regem representant.
- 3 Consuetudo cuius non extat memoria in contrarium, vim priuilegij habet præscribitque contra ius commune.
- 4 Statutum tempore. 10. annorum præscribitur.

Not. ex hoc Rit. quod omnia capitula, & constit. Regni seruari debent, & si dicit aliquis quomodo mandantur seruari omnia, cū per multos Rit. in hoc volumine cōtētos corrigantur aliqua c. & constitu. vt patet ex Rit. 40. & Rit. 46. 4. nota. vbi dixi responderetur hunc Rit. debere intelligi exceptis illis consti. & c. quibus derogatum reperitur per hos Rit. nam cum fuerint emanati autoritate Regine Ioannæ vt supra in 1. Rit. apparet, nulli dubium, t̄ q̄ cuius fuit condere constitu. & c. eius etiam fuit ipsis derogare. Item debet intelligi exceptis illis constitu. & c. quibus esset derogatum per sacrum Regij consilium ex eius stylo, & consuetudine, nam licet in pragm. constitu. Regni. §. præsentis, sint cassatæ consuetudines præteritæ & sū. uræ contra cōstitu. vt ibi latē Glo. & Afflic. disputant, t̄ nihilominus consuetudo, & stylus introducti à Sacro Regio consi. quod Regem ipsum representat, vt dicit Bal. in l. humanū, C. de legi. & Gram. decisio. 76. num. 3. etiam contra constitu. & c. admittuntur, vt firmat idem Afflic. in constitu. diuorum, num. 4. in proprijs terminis illius constit. & bona apostil. ad eundem Afflic. in d. §. præsentis. t̄ Item & tertio debet intelligi exceptis illis constitu. quibus esset derogatum per consuetudinē tanti temporis cuius non extat memoria hominum in contrarium: quia ea vim habet priuilegij. l. hoc ius. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æsti. & etiam contra ius commune præscribit. vt dicit tex. nota. in cap. 1. de præscriptio in 6. adeo quod damnata consuetudine contraria, tam præsentis, quam futura per d. §. præsentis, non trahitur ad talem consuetudinē, quæ antiquissima dicitur, sed solum ad eam quæ esset. 10. 20. 30. vel 40. annorum, vt pulchre scribit Anchar. consi. 51. & Afflic. in proprijs terminis illius constit. (quam dicit nunquam vidisse obseruari) in constitu. hac edictali. 1. nota. & in cap. 1. §. præterea, de capit. Corra. Quarto intellige hunc Rit. exceptis illis cap. Regni, quibus esset derogatum per contrariam consuetudinē, & stylum decem annorum, nam cum non habeamus aliquam constitu. vel cap. Regni, quod casset consuetudines futuras, contra capitula sufficit t̄ tempus decem annorum ad præscribendum statutum, per ea quæ nota. glof. & Docto. in l. de quibus, & l. diuturna. ff. de legi. & in rubri. C. quæ sit longa consue. vbi Bai. & Imo. in ca. finali, de consuet. dicens hanc esse communem opin. de iure ciuili, licet secus sit de iure cano. per glof. in cap. fū. de consuetu. in 6. & firmat pulchre Alexand. consi.

Com. super Ritibus Magnæ Curie. 55

132. nu. 1. vol. 1. intelligendo, secundum eum. nu. 4. de consuetudine & stylo contrario in contraditorio iudicio obtento, vt not. per glo. & Bar. in l. de quibus. ff. de legi. & in l. 2. C. quæ sit longa consue. Bar. in pragm. ff. §. & antea. Alex. consi. 136. nu. 19. vol. 2. & Io. de Amic. consi. 1. vers. possit tamen. nu. 43. Salerni die 1. Augusti. 1559. Prosper Carauita.

RITVS LXXXV.

Tem seruat ipsa curia, quod si proceditur extraordinarie de mandato ipsius curie per duos Curiales Neapolitanos communiter electos per partes & per vnum aduocatum per ipsam curiam datum, fiat processus inter ciues, & incolas ipsius ciuitatis de constituendis muris, vel aperturis, & seruitutibus quibuscunque, & quod ipsius processus copia partibus non datur ad tollendum subterfugia, & cauillationes aduocatorum, sed iuxta relationem ipsorum curialium, & aduocati facere mandata per ipsam curiam partibus ipsis, nec aliqua appellatio admittatur aduersus ipsum mandatum.

S V M M A R I V M.

- 1 Apertura inter seruitutes numerantur.
- 2 Apertura vel pro aspectu, vel lumine ingrediendo fit.
- 3 Apertura quæ, & quando dosiua dicitur.
- 4 Et cum cantonibus modulatis facienda est.

Not. ex hoc Rit. ibi extraordinarie, quod vbiunque tractatur de constituendis muris, vel aperturis, & seruitutibus quibuscunque potest dupliciter procedi, videlicet ordinarie, & extraordinarie quando proceditur ordinarie in his causis Rit. iste non tractat, quia tunc seruatur id quod fit in alijs causis, sed quando proceditur extraordinarie: seruatur quod hic dicitur id est, quod de mandato ipsius curie partes litigantes eligunt duos curiales Neapolitanos, & ipsa curia vnum aduocatum, per quos fit processus in causa ipsa, de quo nulla datur copia partibus, ad tollendum subterfugia, & dilationes, & demum fit relatio de eo quod eis videtur, ipsi magnæ curie, per quam iuxta eorum relationem fiunt mandata partibus ipsis, aduersus quæ nulla appellatio, vel allegatio admittitur, & iste modus procedendi extraordinarie, obseruatur inter ciues, & incolas ipsius curie Neap. vt in hoc Rit. dicitur. t̄ Secundo not. ibi aperturis, & seruitutibus quibuscunque quod ex hoc Rit. videtur colligi, quod aperturæ numerantur & reputantur inter seruitutes, & hoc expresse dicit tex. consue. Neap. in tit. de seruit. in consue. incip. inter seruitutes. t̄ Est autem apertura illa quæ fit, vel pro aspectu, vel pro lu-

mine ingrediendo tantum, vt dicitur in alia consuetudine incip. si quis habet parietem. eod. tit. vbi bonario Gloss. in ver. pro aspectu. t̄ dicit quid istud importet, & quotiescunque ista apertura fit pro lumine ingrediendo tantum in loco alto, appellatur dosiua, vt dicit Gloss. consue. inter seruitutes, & patet ex d. consue. si quis habet, vbi vero fit in loco non alto, vt habeatur aspectus, tunc apertura solum, non dosiua appellatur, vt ead. Gloss. dicit, verum vbiunque, fit mentio de apertura, intelligitur de dosiua, & sic de ea quæ fit ad lumen ingrediendum, vt dicit alia consue. quæ incipit & vbiunque, t̄ & ea fieri debet cum cantonibus, modulatis, vt ibi dicitur, licet si fiat cum cancella ferrea, vel cum lapide marmoreo idem reputetur, vt dicit Afflic. decisio. 225. secus autem si fieret cum cancella lignea secundum eum. Salerni die 1. Augusti. 1559. Prosper Carauita.

RITVS LXXXVI.

Tem seruat ipsa curia, quod si examinationes testium. s. vnus partis sunt præsentatæ in actis, & non examinationes alterius partis puta, quia examinati sunt testes vnus partis, quam alterius: tunc si curia vult, & hoc petatur, fiat publicatio attestatorum illius partis quæ sunt in actis, deinde venientibus alijs attestatoribus, fit publicatio de eis venientibus, vel præsentantibus, de alijs autem quæ primo venerunt, de quibus iam publicatio facta fuit, non fiet iterum & idem intellige de responsionibus partium, nam fit multoties publicatio responsionum vnus partis tantum, multoties alterius tantum, quandoque fit publicatio simul attestatorum, & responsionum, & omnium aliorum actuatorum, vnde notandum est, quod publicatio potest fieri de quolibet actu per se si quis vellet, tamen præfata sunt in vsu. Copiæ tamen responsionum dantur pro vt in quadam alia obseruantia curie.

S V M M A R I V M.

- 1 Publicatio causæ potest diuersimodo fieri.
- 2 Publicatio an in quolibet actu fieri possit.

Quoniam dato termino ad probandum in causa, quotidie partes litigantes nominant habere testes in alijs partibus quam in loco iudicij, & per curiam eorum examinatio, locorum officialibus committitur, tam ad vnus partis instantiam, quam alterius, euenit multoties, quod citius examinatur, & testium examinationes prætar via pars, quam alia, & ne causa diutius retardetur: fit per eam instantiam,

da, & fiat publicatio in causa, & per aliam replicatur q non fiat, sed expectetur suum examen, ideo tali di-
 ceptioni occurrendo, statuit iste Ritus. q isto ca-
 su fiat publicatio testium vnus partis quae prius co-
 rum examen praesentauit, & demum aliorum testium
 alterius partis cum venerit eorum depositio, & q dñ
 in publicatione faciendae testium examinatorum,
 idem intelligitur de publicatione depositionum fa-
 ctarum per principales super articulis iuxta disposi-
 tionem Rit. 79. vt diximus, in tan. um, q si vna pars
 priusquam altera deposuit, eius depositio publicetur,
 & de ipsa detur copia, vt d Rit. dictum fuit & in hoc
 nostro Rit. dicitur in fine, & demum cum alia pars
 deposuerit, fiet idem. praefata tamen vera sunt qñ iu-
 dex vult ita facere, alias non cogit, vt patet ibi, tunc
 si curia vult, sed potest publicationem retardare, do-
 nec venerint attestations alterius partis, & demum
 vnicam publicationem facere super omnibus acti-
 bus & toto processu, & hoc voluit dicere iste Rit. ibi
 quandoque fit publicatio simul. ¶ No. ibi quandoq;
 1 fit publicatio simul, q publicatio causae aliquando
 fit simul de omnibus actis, & 1. quando attestations
 part. um veniunt eodem tempore, vel quando ve-
 niunt diuerso tempore tamen iudex non vult publi-
 cationem facere separatam super vno examine &
 postmodum super alio vt supra diximus. sed quia mul-
 toties attestations vnus partis multum tardant:
 & aequum non esset suam moram alteri obesse: fit
 regulariter publicatio in causa licet non venerint: &
 etiam proceditur ad conclusionem & altera parte re-
 luctante. ratione sui examinis, q nondum venit: fit
 decretum. q quando cunque eius attestations vene-
 rint ante sententiam, recipiantur, & in calculo ipsius
 habeatur ea ratio quae de iure habenda erit: quia per
 Rit. infra 88. solum vsque ad conclusionem produci
 possunt. ¶ Secundo no. ibi vnde notandum est: q iste
 2 Rit. ex seipso colligit vnum nota. ex praefatis q si
 quis vult potest in quolibet actu publicationem fieri
 facere sed vt tex. dicit praefata non sunt in vsu quasi
 velit dicere, q publicatio, no fit super quolibet actu,
 sed vel fit vnica super omnibus, vt supra diximus vel
 quando fit separatim in quolibet actu: fit solum in
 casibus praemissis. s. quando depositiones testium,
 vel principalium, venerunt citius ex vna parte, quam
 ex alia, extra hos casus publicatio no fit in quolibet
 actu, sed vnica in toto processu: Non omitto tamen
 quod Maran. in pract. par 6. act. 11. in fi. dum facit
 mentionem de hoc Rit. legit hunc tex. cum vna ne-
 gatiua non in illis verbis tamen praefata sunt in vsu,
 vt dicat, no sunt in vsu secundum quam lectionem se-
 queretur quod quando attestations vnus partis ve-
 niunt citius quam alterius, non fit publicatio super
 eis, sed expectantur alia, vt fiat vnica publicatio, sed
 ego vidi multos codice modernos. & antiquos: &
 reperio illos absque illa negatiua, igitur lege hunc
 Rit. vt iacet & circa eius obseruantiam tene, vt dixi,
 q circa testium depositiones, quae ex vna parte vene-
 runt fit publicatio tam respectu earum quam totius
 processus, & circa depositionem principalis fit etiam
 publicatio, & de ea datur copia dato, quod altera
 pars non deposuerit, & parte altera reluctante, circa
 testium publicationem, fit decretum de quo dixi, in 1.
 not. Salerni die 2. Augusti. 1559. Prosper Caraita.

RITVS LXXXVII.

Item seruat ipsa curia; quod citatis
 testibus, & ipsis condemnatis ad pœ-
 nam in citatione mandatoria conten-

tam, licet non veniant. nihilominus cu-
 ria ipsa ad posteriora procedit, quam-
 uis constitutione regni forma, videatur
 aliquantulum refragari, & ita fuit
 seruatum in denunciatione facta per
 egregium virum militem Franciscum
 Galliotum pridie quando denun-
 ciavit Buffillum brancatium de certis,
 in qua causa quia testes non venerunt,
 fuit idem Buffillus absolutus de hoc pre-
 senti anno septimo inditionis, primo ta-
 men condemnatis testibus ad quatuor
 uncias, vt fit.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes multa indicta, vel captis pignoribus, adferendum in causis omnibus testimonium, compellendi.
- 2 Quod verificatur etiam in testibus qui compelli non possent: quando aliter probatio haberi non posset.
- 3 Testes compellendi ad testificandum, si essent presbyteri: compulsio eorum fiet coram eorum iudice & coram eo cui vult ipse, iurabunt.
- 4 Testes nimis a remotis degentes, non euocantur ad testificandum: sed locorum officialibus coram receptio committitur.
- 5 Idem quoque de senibus, & valetudinarijs.
- 6 Testes, citati non comparentes, qua pena puniendi.
- 7 Testes citati ad testificandum si non comparerent inquisitus absoluetur tenenturque parti ad interesse.
- 8 Testes se subtrahentes, vt veritas occultetur, qua pena puniendi, iurati, & non iurati.
- 9 Testes citati non comparentes, fuerunt ad pœnam condemnati, post lapsum termini veniunt: nunquid ad deponendum admittantur.

Not. primo ex hoc Rit. & ipsis condem-
 natis q testes possunt euocari, & com-
 pelli multa in dicta vt testimonium ferat
 in causis. Item compelli possunt captis
 pignoribus, vt dicit Gloss. in l. si quando,
 & ibi Bar. & Saly. nu. 4. C. de testi. per. §. pen. in lit. de
 san. d. turo. & no. per Imol. in c. dilectorum. num. 2.
 extra de testi. cogend. & Lanfran. in c. quoniam con-
 tra. in ver. testium. ver. sed nunc quero, nu. 42. de pro-
 ba. ¶ Amplia hunc Rit. procedere in omnibus cau-
 sis tam civilibus, quam criminalibus. quia verè Rit. iste
 generaliter loquitur, & q postea dicit fuisse seruatum
 in denunciatione, & sic in causa criminali, ponitur
 exemplificatiue: non autem, vt velit Rit. generaliter
 loquentem restringere solum in criminalibus pro
 quo tex. cum Gloss. in d. l. si quando, in ver. causis. vbi
 testes compelli posse concluditur in causa civili &
 criminali, & not. Imol. in d. c. dilectorum, nu. 3. licet de
 iure

ture canonice multae sint opin. An in criminalibus
 testes compellantur inuiti, sicut in civilibus. vt late
 2 per eund. Imol. ibi ad quem te remitto. ¶ Secundo
 amplia procedere etiam in illis testibus, qui non
 possunt cogi testimonium dicere de quibus in l. 4.
 cum seque. & l. inuiti, cum seque. ff. de testi. & l. liber-
 zorum. C. eo. dum modo sit causa in qua veritas non
 possit per alios probari: quoniam tunc in defectum
 probationis, ne veritas pereat: euocantur & compel-
 luntur. secundum Hosti. & Io. And. in ca. 1. de testi.
 cog. Roma. sing. 398. tu habes in l. 4. Decret. tholo. 3.
 in fin. Salyce. in d. l. si quando, nu. 4. & Lanfran. ple-
 3 ne in d. c. quoniam contra, nu. 42. ¶ etiam si essent
 presbyteri, vt dicit tex. in cap. quamquam. 9. q. 2. sed
 tunc sicut compulsio per eorum iudicem, & iurabunt
 coram eo cui vult ipsemet suus iudex secundum
 Gloss. in d. c. quamquam, & in ca. statutum. 2. q. 6. &
 not. Imol. in praellega c. dilectorum, col. fin. verfic.
 si vero per alios. dum modo probetur ex parte peten-
 tis ipsos cogi, qualiter veritas aliter haberi non pos-
 set: quia cum sit fundamentum suae intentionis, sibi
 incumbit onus. ¶ Bar. in l. in hoc iure. ff. de verbor.
 obligatio. & l. quid ergo. ff. ex quibus caus. maior. &
 4 Lanfran. in d. c. nu. 44. ¶ Limita non procedere quan-
 do, nimis a remotis degunt testes a loco iudicij: quo-
 niam tunc eorum receptio officialibus locorum, vel
 conuicinis committeretur: non autem euocarentur,
 vt dicit tex. in l. 3. §. si na. ff. de testi. & l. sed si quis ex si-
 gnatoribus. ff. quemadm. testa. aperia. nisi aliter se
 habeat consuetudo. vt dicitur in d. §. si na. quod ho-
 die bene seruatur in magna curia & Regia audien-
 tia principatus citra, nam quando testes nimis distat,
 forte vltra vnam, vel duas dietas legales, non euoca-
 tur, sed committitur audientia eorum, & quando,
 sunt infra dietam, aut vltra, sed infra duas, citantur
 & euocantur ad instantiam fisci q veniant ad depo-
 nendum, vt ad instantiam partis in civilibus, & cri-
 minalibus euocantur, facta tamen depositio pro eo-
 rum dietis, vt dicam latius infr. in Rit. 140. in 1. no-
 ta. & tunc vbi cunque reperiantur cogi possunt veni-
 re, si pars inster sua interesse, quod veniant citati
 5 sam iudice: q alias ea non instante, committitur
 examen in civilibus, & in criminalibus pro sen-
 tibus, & valetudinarijs iuxta text. l. iudices, & au-
 then. apud eloquentissimum. C. de fide instr. &
 constitu. regn. in pecuniarijs. verum in causis cri-
 minalibus ad fisci instantiam, si subest causa aliqua,
 propter quam iudex vult testem videre, & examina-
 re: loci distantia non attenditur: & eius receptio no
 committitur, sed citatur q veniat personaliter ad de-
 ponendum, & ita seruatur pro quo doctri. Domi. &
 Archidia. in c. praesentium, de testi. in 6. Abb. & Fe-
 ly. in c. si quis test. extra eo. tit. dicentium, quod iudex
 potest quando vult, urgente causa, dicere quod tes-
 tis vadat coram eo, etiam si esset persona egregia:
 6 vt etiam dico infra. in Rit. 142. ¶ Secundo not. ibi
 ad pœnam in citatione contentam: quod si testis ci-
 tatus ad deponendum, noluerit comparere, condem-
 natur ad pœnam in citatione contentam: & hoc et
 disponitur per constit. Regn. in pecuniarijs. §. eadem
 pœna vbi quod testes citati, & non comparentes
 puniuntur in civilibus & criminalibus pœna tertiae
 partis bonorum, nisi in citatione fuisset apposita pe-
 na, quoniam tunc illa pœna exigitur. Hodie tamen
 in pract. aliter proceditur contra testes, vt dico la-
 tius infra. in Rit. 206. in 3. no. vbi omnino videas.
 7 ¶ Tertio no. ibi ad posteriora pedit, quod post qua
 curia citauit, & condemnauit testes, qui non compa-
 rent, expeditio causae protellari non debet sed ad vl-
 teriora procedi prout Rit. dicit fuisse seruatum alias
 absoluendo quandam inquisitum contra quem te-

stes producti, & citati noluerunt venire, quod etiam
 firmat Iser. in dicta constitu. in pecuniarijs. verfic. sed
 si non veniat. circa finem & ibid. Afflic. nu. 44. quia
 alias secundum eum non esset litium finis Testes ta-
 men tenentur parti ad interesse secundum Angel. &
 Paul. de Cast. in l. argentarij §. cu autem, & ibid. Alex.
 col. 2. ver. item per istum tex. ff. de eden. vt etiam ca-
 uetur in d. constitu. quae dicit procedere in civilibus
 causis, & in criminalibus. vbi extimatio causae quado-
 que haberi non potest, tenentur ad omnes expensas litis
 iuramento partis & taxatione iudicis declarandas: &
 8 si se subtraxerunt, vt veritas no pateret, tenentur cri-
 mine falsi vt dicit Innoc. in c. 1. de crimi. falsi. verum
 quia non iurauerunt: sed tantum veritatem occultate-
 runt: tenentur ex generali capite. l. Cornelijs. l. 1. ff. de
 fal. vt dicit Bal. in margari. in verfic. testis qui se sub-
 trahit, & sic pœna arbitraria, vt etiam firmat Milles.
 in pract. in verfic. secundus testis. nu. 2. cum tamen si
 iurassent dicere veritatem, & sic assumpsissent officium
 testificandi, & postea tacuissent veritatem, pœna ordi-
 naria falsi tenerentur. d. c. 1. vbi Innoc. & laicus dixi
 xi supra: in tantum, q vt ex praefatis patet, testes qui
 non curant comparere: non carcerantur sed praefa-
 tis modis prouidetur, quod firmat expresse Alberi. p
 illum text. in d. l. si quando redarguendo imperitos
 Assessores qui testes nolentes deponere incarcerant,
 vt referendo, sequitur Lanfran. in c. quoniam contra,
 in ver. testium depositiones. nu. 42. de proba. sed hoc
 verum in causis civilibus, & etiam in criminalibus
 ad partis petitionem, ad fisci tamen instantiam qua-
 doque testis qui citatus non curat comparere, car-
 ceratur, & si verisimiliter veritatem scire potest: quia
 per alios testes nominatur, & negatur torquetur iuxta
 dispositionem. l. 1. §. qui quaestionem & l. vnus. §. tes-
 tes. ff. de quaestio. vbi Bart. vtrobique not. Bald. in l.
 milites. nu. 5. C. de quaestio. & in l. 3. in princ. vbi etiam
 Salice. C. de adulter. & late Brun. in tracta. de indi. q.
 4. princ. nu. 12. ver. sed quarto. fol. 28. nisi esset pre-
 ter qui pro ferendo testimonio, no torquetur secun-
 dum Bal. in l. praesbyteri. la. 1. in princ. C. de episcopi.
 9 & cleri. ¶ Quarto iuxta praefata, pone quod citati
 sunt testes, & condemnati ad pœnam: quia nolue-
 runt venire ad deponendum, & elapsus est terminus
 demum testes veniunt: nunquid ad deponendum
 admittentur Bal. & Imo. in l. quibus diebus, in prin-
 ff. de conditio. & demon. Alex. in d. l. si quando, & alij
 quos Cauens hic citat: dicunt, q sic ex quo videtur
 pars fecisse q potuit a accusando testes, & faciendo
 condemnari: dummodo fuerit infra terminum de
 impedimento protestata. vt dicit tex. constit. Regn.
 in pecuniarijs. verficu. non aliter, & ibidem Afflic.
 nu. 57. alias secus, nisi testes essent non soluendo quo-
 niam tunc cum non possint ad interesse teneri, per
 beneficium restitutionis in integrum restitueretur
 ad terminum, vt eadem constit. dicit in fina. verficu.
 Hec tamen in civilibus in causis vero criminalibus la-
 psu termini non obstante, admittentur testes, vt
 dicta constit. dicit, in verficu. in criminalibus, &
 probatur ex his, quae late diximus supra, in Rit. 69.
 quaestione prima. sed eum hodie in regno fere ge-
 neraliter seruetur concessio secundae dilationis
 alibi sine causae cognitione, & alibi cum modica,
 vt in dicto Rit. diximus: parum proderit haec quaestio
 pro causis civilibus in hoc Regno, quia semper
 admittentur ad secundam dilationem: nisi esset
 facta publicatio, vt dicit Gloss. praellega. constitu.
 in fin. in verfic. non obstante. Salerni Die 5. Augusti.
 1559. Prosper Caraita.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

RITVS LXXXVIII.

Tem seruat ipsa curia, quod quando fiunt commissiones examinationum testium, ille attestaciones possunt produci in ipsa causa per partem vsque ad conclusionem cum sigillis examinatorum, per quod testes iurauerint infra terminum iuxta constit. Regni hoc diu seruauit, & seruat ipsa curia, & quando presentantur: fit actus per subactarios in principio earum ubi subscribitur dies presentationis earum.

Not. hunc Rit. q. quotiescunque commissa est audientia testium officialibus locorum ubi degunt testes, & eorum attestaciones tardant venire, proceditur in causa ad vteriora, quia mora vnus alteri non debet obesse, vt dixi supra Rit. 86. in 1. not. verum quandocunque venerint, si testes examinati post terminum, iurauerunt infra terminum: possunt produci in causa ipsa vsq; ad conclusionem in causa, facto actu presentationis dici, q. presentantur per actuarium, vel subactarium, vt dicitur, quod bene seruatur, quia per Rit. infra 234. scriptura vsq; ad conclusionem in causa, possunt presentari, vt ibi dicam latius, verum in pract. obseruantur, q. licet facta sit conclusio: recipiuntur attestaciones prefata, & et scripturę in processu, & non extra processum, vt dicitur in Rit. 238. verum cum illa clausula, q. de eis habeatur ea ratio, que de iure habenda est, vt in superiore Rit. 86. nota. diximus, & in d. Rit. 238. dicemus. Salerni Die. 5. Augusti. 1559. Prosper Carauita.

RITVS LXXXIX.

Tem seruat ipsa curia, quod in civilibus, & in criminalibus partes principales debent speciales articulos, positiones, & exceptiones ponere vsque & per totum sequentem diem qui sequitur post data capitula, seu post libellum accusatorium, vel civilem in civilibus tamen, procurator sufficit si infra biduum prefatum det exceptiones generales, vel si est procurator actoris, articulos generales, secus in criminali. Sed circa hanc materiam, deponendo infra biduum, vide in hac eadem carta ex alio latere, maxime in vltima obseruantia, vbi omnino vide, vbi habes, quod in termino dato super capitulis, & quando fit actus repulsę, & quando datur terminus ad probandum in causa appellationis, & quando datur

terminus ad probandum in petitione restitutionis in integrum, debet omnino in istis quatuor casibus specificari, quod ponant per totum diem sequentem, sed in libello civili, & criminali dictum est, quod non specificatur, quia subintelligitur, item in causis que committuntur de voluntate partium per ipsam curiam alicui literato super summam quatuor vnciarum, si est de voluntate: & his que ad summam quatuor vnciarum etiam partibus contradicentibus iuxta aliam obseruantiam eiusdem curię, tunc coram commissario tali non ponitur de necessitate infra biduum iuxta aliam obseruantiam, & Nota, quod in actu qui fit per notarium actorum, seu aliquem ex subactarijs, quando datur terminus ad probandum, non fit mentio, quod debeant ponere infra prefatum biduum, quia intelligitur etiam si non dicatur.

S V M M A R I V M.

- 1 Terminus datus ad ponendum, non ad articulandum datus nisi de partium consensu, intelligitur de iure.
- 2 vocabulum positionum, & articulorum in regno est confusum.

Iste Rit. ponit pract. obseruandam in iudicijs in causis civilibus, & criminalibus. circa terminum infra que partes principales debeant presentari positiones, articulos, & exceptiones speciales, aut procuratores earum positiones, articulos, & exceptiones generales; dicens, q. in quatuor casibus cum datur terminus ad probandum, debet dici & declarari in specie, q. infra biduum presententur ex quo in alijs causis non declaratur: quia subintelligitur, q. per totum diem sequentem presententur vt dicitur expresse in constit. Regni. Lite. quibus presentatis infra biduum, datur postea terminus ad probandum in causa, vt in ead. consti. dicitur & cum hoc Rit. concordat. alius qui est in fr. Rit. 91. vbi plus dicit, quod in hoc biduo includitur etiam dies Domini cus, & Pascalis licet quando his diebus presentarentur positiones, articuli, vel exceptiones non dicerentur presentatas fuisse in iudicio: sed solum apud acta, ex quo talibus diebus non potest dici iudicium. Sed dispositiones istorum duorum Rit. non seruatur hodie in Regno: quia articuli presentantur ad libitum, dummodo infra terminum, & terminus est vnus ad ponendum, seu presentandum articulos, & probandum in omnibus curijs Regni, vt dixi supra Rit. 69. in 2. nota. & dica infra in Rit. 283. ¶ Vnum tamen collige ex hoc Rit. ibi, & nota, quod illud biduum quod datur expresse per iudicem in supradictis certis casibus aut quod ex se subintelligitur dato termino generali in causa, intelligitur datum ad ponendum, & articulandum, cum de iure sit totum contrarium, quia terminus datus ad ponendum, non intelligitur datus etiam ad articulandum: nisi de consensu partium, vt dicit Gloss. in clem.

Com. super Ritibus Magnę Curię. 57

Clemen. saepe. §. & quia, in vers. de partium, de verborum significat. & ibidem Cardina. in 6. & 7. quest. & Bald. qui rationem assignat in 1. generaliter. §. sed de iuramento. num. 3. C. de rebus cred. licet econuerso secundum eum, terminus datus ad articulandum, vel capitulandum intelligatur etiam datus ad ponendum, sed in pract. seruatur quod hic dicitur, quia vnus terminus datur in causa qui intelligitur ad ponendum, articulandum, & excipiendum, ratio est quia illis positionibus super quibus antiquitus deponebant principales secundum Glo. cap. 1. in ver. statumus, circa princ. de confes. in 6. hodie non vti mur separatim ab articulis, sed super illis met articulis qui sunt per litigantes, vt probentur per testes, examinantur principales vt patet ex rubrica prag. 5. die. de ordi. iudicio, ¶ & vocabulum ipsum positionum confusum est in hoc Regno cum vocabulo articulorum, vt patet ex dicta prag. 5. die. licet in articulis dicamus item se ponere, & vole prouare. Salerni die 7. Augusti. 1559. Prosper Carauita.

RITVS XC.

Tem seruat ipsa Curia, raro dari terminum ad examinari faciendum fisco, sed alijs datur: quando Curia videtur, & talis terminus quandoque scribitur in actis, quandoque non, secundum quod partes insistant, & prout curia videtur. Sed pro maiori parte semper scribitur, & quamuis vnus habeat, vel petat terminum ad examinari faciendum semper datur ipse terminus am-babus partibus.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes pro maleficio reperiendo, ad fisci instantiam ad sententiam vsque recipiuntur.
- 2 Termini omnes dati in causa ad instantiam vnus partis, alteri dati intelliguntur, etiam si vi re non integra renunciauerit.
- 3 Maior vti potest termino minori specialiter concessio.

Rite seruatur, & de eo ponitur aliquid per Pet. Folle. in pract. crimi. prima parte. 2. partis in versiculo datur terminus num. 11. verum licet non datur terminus fisco ad examinari faciendum, vt dicit, ¶ tamen testes ad instantiam fisci semper recipiuntur pro maleficio reperiendo etiam vsq; ad sententiam, & in causa super sedetur, vt dicit Bart. in l. 2. §. si publico, ver. quero verum. ff. de adulter. Ange. in tract. male. in ver. qui iudex dicitur processum, Afflict. in consti. terminum vitę, num. 44. vt dixi latius supra Rit. 69. in fi. & quo ad terminum solum dari partibus ad examinari faciendum, prout in hoc Rit. dicitur, scias quod regulariter & semper scribitur in actis talis terminus, & testes alias non recipiuntur, quandoque tamen ad instantiam inquisitorum, fa-

sta publicatione in causa recipiuntur testes in eius fauorem, ne veritas pereat, & innocens patiatur, & non datur aliquis nouus terminus pro eis, ne causa retardetur & ipsius cursus impediatur, & sic vnico contextu proceditur in causa ad publicationem; citationem, ad dicendum, & ad alia, & recipiuntur eius testes, vt in d. Rit. 69. diximus. ¶ No. ex hoc Rit. ubi & quamuis, quod omnes termini dati in causa ad instantiam vnus partis, intelliguntur etiam dati communiter alteri iuxta tex. l. petendę. C. de temp. in integ. resti. vbi Bar. & alij. Amplia, istud procedere etiam, si pars ad cuius instantiam fuerit datus terminus, eidem renunciauerit, vt dicit Bart. per illum tex. in l. si post. §. hi quoque. ff. de bon. pos. contra tabu nisi re integra fuisset renunciatum, vt dicit Lanfran. in repet. cap. quoniam contra, in ver. dilationes, num. 8. de prob. per tex. optimum in argum. in l. si iudex circumuento, ff. de maio. Secundo amplia, etiam si terminus datus esset minori iure specialis restitutionis in integrum, vt est primum. & secundum beneficium per constitut. Reg. obscuritatem, de quibus late dixi supra Rit. 71. ¶ in tantum quod maior potest vti termino dato minori ex causa speciali, per tex. d. l. petendę, vt dicit Iser. & Afflict. in d. consti. obscuritatem, ille in fine, & iste, num. 14. licet, Bar. aliter sentiat in d. l. petendę. Salerni die 8. Augusti. 1559. Prosper Carauita.

RITVS XCL.

Tem seruat ipsa Curia declarare in termino qui datur ad probandum, multoties, quod per totum sequentem diem ponat quicquid competat, & c. vt in repulsa, & beneficio restitutionis in integrum, non restitutionis dierum feriatorum, etiam in termino qui datur in criminalibus super capitulis, nam super actione ordinaria non declarantur, sed intelligitur, licet in predictis posset intelligi. Sed sic seruatur hæc curia, vbique tamen sufficit, vbi interuenit procurator, quod infra predictum biduum offerantur generalia, vbi procurator interuenit, qui habet iustam ignorantiam puta, quia contestata est lis per procuratorem actoris, vel rei, vel statim post contestationem litis per dominum, fuit ibidem procurator constitutus pœnes acta, (ut fit aliquoties.) Qui procurator potest interuenire etiam in criminalibus, & ingeribus pœnam infra relegationem, vt habetur per Doc. in l. pen. §. ad crimen. ff. de publi. iudi. excepto tamen crimine iniuriarum, in quo non interuenit procurator, vt C. de iniur. l. fin. & hoc seruatur per magnam curiam vicarię. Nota quod hoc biduum est commune, adeo continuum, quod etiam Pascalem, vel domini-

nicum comprehendit, vt si volo die sequenti ponere exceptiones, vel articulos, vel positiones, debeo eas dare, & offerre magistro actorum, vel vni ex subactarijs, & in oblatis die feriata, dicitur oblata apud acta, non autem dicit in iudicio, cum ille dies fuerit dies feriatas.

S Y M M A R I V M.

- 1 Procurator in criminalibus causis infra relegationem penam ingredientibus, regulariter interuenit.
- 2 Fallit in crimine iniuriarum criminaliter moto.

Dixi de hoc Ritu supra Rit. 89, ibi me remitto. ¶ Nor, tamen ex hoc Rit. quod procurator potest interuenire regulariter in causis criminalibus ingredientibus penam infra relegationem per tex. l. pena. §. ad crimen, vbi no. per Doct. ff. de publi. iud. cū alijs nonnullis que dico infra latius in Rit. 108. ¶ Fallit tamen in crimine iniuriarum criminaliter moto per tex. l. si. C. de iniur. vbi hoc expresse disponitur exceptis personis illustribus. Sed de pract. & obseruantia, in hoc Regno vide in d. Rit. 108. Sa. lerni die 9. Augusti. 1559. Prosper Carauita.

R I T V S X C I I.

Tem nota quod in beneficio restitutionis dierum feriatarum non datur terminus, nec quod ponat per diem totum sequentem, nec ad probandum in petitione quæ de hoc offertur, quia notorium est curiæ, ferias indicisse, & terminum datum tali fuisse, de quo termino restituuntur dies qui fuerunt feriatas, & intelligitur quod restituuntur dies qui fuerunt feriatas: quando inducuntur feriatas de mense Iulij, & Augusti tantum; puta, datus fuit mihi terminus ad probandum per duos menses: de quibus duobus mensibus fuerunt feriatas quinquaginta dies; certè isti quinquaginta dies restituuntur mihi per restitutionem in integrum, ex illa clausula generali, si qua iusta mihi causa videbitur. Et quia terminus est communis, restituuntur etiam aduersario, & vna petitio sufficit, siue ego primo pe-

ram, siue aduersarius, nam ex vna petitione restituuntur mihi, & aduersario propter actum, qui fit in ea, quia actus duo fiunt in ea per ipsam Curiam, qui sunt primi duo actus, hic in obseruantia restitutionis in integrum, idest quod vtrique parti conceditur quod petit vna pars tantum propter actum secundum in ordine dictæ obseruantia restitutionis in integrum, quæ incipit forma actorum; & sufficit vna petitio vt dictum est.

S Y M M A R I V M.

- 1 Terminus ad vnius partis instantiam concessus, alteri concessus, intelligi debet.
- 2 Feriæ in honorem Dei, non restituuntur nisi ab sorberent maiorem dilationis partem.
- 3 Parti non protestanti non succurritur.
- 4 Feriæ Iulij & Augusti quare restituuntur: feriæ autem ad Dei honorem inductæ, non.

Not. ex hoc Rit. quod quotiescunq; dato termino per iudicem, incidunt feriatas Iulij, & Augusti, propter quas non potuit quis vti termino; potest per viam restitutionis in integrum saltem ex clausula generali, si qua mihi iusta causa, &c. petere eundem restitui ad dies feriatas, qua petitione oblata, curia ipsa cum ei sit notorium terminum fuisse datum, & ferias incidisse: restituit litigantem ad tot dies, quot feriatas ipse fuerunt: & non habet necessesse petere terminum ad probandum de hoc, nec etiã terminum, ad ponendum infra biduum iuxta ea quæ in Rit. 89. dicuntur: quoniam cum sit notorium (vt dictum est) curia ad solam petitionem concedit, que concessio & si petita fuerit ad vnius partis instantiam: intelligitur etiam alteri facta iuxta tex. l. petenda. C. de tempo. in integr. restit. & ea quæ diximus supra Rit. 90. Et si dicatur quomodo dicitur, quod non datur terminus ad ponendum per totum diem sequentem, nec etiam ad probandum, cum in Rit. 91. expresse dicatur, quod quando datur terminus ad probandum in petitione restitutionis in integrum, declaratur per iudicem quod per totum diem sequentem ponat, quicquid competit. Respondetur, quod aut loquimur de termino dando ad probandum, & ponendum, circa causam ipsam principalem restitutionis & loquitur d. Rit. aut ad probandum circa impedimentum ratione feriarum & ponendum, seu presentandum articulos super eo: & loquitur iste Rit. & benedicit, quod cum hoc sit notorium ipsi curiæ: iudex absq; aliquo termino restituit litigantem ad dies feriatas, vt etiam dicit alius Rit. infra 284. qui concordat cum isto. Aduerte tamen, quod iste Rit. dicit quod feriatas Iulij, & Augusti tantum, faciunt restitutionem concedere, quasi velit dicere quod secus esset in ferijs inductis in honorem Dei, ¶ quia ille non restituuntur: prout expresse disponitur in allegato Rit. 284. in fine, quod verissimum est: nisi absorberent maiorem partem dilationis, vt dicit Hostien. in cap. licet causam, de probat. quoniam tunc si red-

redderent dilationem inuilem in totum, vel pro magna parte, terminus non curreret, sed inciperet post ferias. secundum eum, idem Bald. in l. si quando, vers. quæritur ergo, numero sexto. C. de testibus. Lanfran. in cap. quoniam contra, in ver. dilationes, numero decimo quarto, de probat. & Afflic. in constitutu. Regni, lite legitime. 9. nota. ver. sed quæro, numero 15. ¶ dummodo fuerit pars protestata de ferijs, alias secus: tum quia videtur acceptasse dilationem, cum etiam, quia incidit in eas sua culpa, quia nimium se arctauit, quo casu succurri sibi non debet. l. 2. ff. si quis cautio. no. Bald. & Salyc. in l. 1. in si. C. de dilatio. Alex. in l. fin. ff. de fer. & Afflic. in d. constit. lite, & merito in termino connumerari, iuxta l. siue pars, in fine. C. de dilat. ¶ Ratio autem diuersitatis quare feriatas Iulij & Augusti restituuntur: feriatas autem in honorem Dei inductas non, ea videtur esse, iudicio meo, quia quando incidunt illæ feriatas: dilatio currit, ex quo illis ferijs renunciari potest. l. 1. vbi nota, per Ange. & Doct. ff. de fer. & cap. fina, extra eodem titu. & ideo ex clausula generali, si qua mihi iusta causa, restitutione opus est; at quando incidunt istæ inductas in honorem Dei, quia eis renunciari non potest, d. cap. fin. vbi omnes notant, secus est, & dilatio non curret: sed currere incipiet post ferias, merito restitutio non est necessaria intelligendo tamen, vt dixi, quando absorberent maiorem partem dilationis: cogitabis tamen. Salerni die 12. Augusti. 1559. Prosper Carauita.

R I T V S X C I I I.

Tem seruat ipsa Curia, quod responiones partium quæ fiunt super articulis, exceptionibus, & positionibus: possunt fieri vsque ad conclusionem exclusiue: siue infra terminum præcessit citatio, quod veniat ad respondendum siue non: & siue sint reproboriæ exceptiones, siue non: & quandoque etiam procuratores respondent, quando essent informati à principalibus per instrumentum exinde confectum ad sic respondendum: hoc tamen scilicet respondere per procuratorem, est in arbitrio curiæ: item no. quod quando aliquis compareret eadem die vsque ad primum somnum, reuocatur bannum, vel condemnatio ad tertiam, & licet non comparuerit Curia pro tribunali sedente, dicitur in actu, comparuit Curia pro tribunali sedente.

S Y M M A R I V M.

- 1 Index post conclusum in causa, ex officio, an partem interrogare poterit?
- 2 Ratio quare causa omnes in Regno sunt summarie.

- 3 Principalis super articulis interrogandus, per procuratorem instructum quando respondit.
- 4 Interrogatio à principalibus facienda, nunquid super articulis, an super interrogatorijs, sit facienda?
- 5 Interrogatoria interrogatiue, positiones asseriue fiunt.
- 6 Iudicium claudicare non debet.

Dictum fuerat supra Rit. 70. & 79. qualiter multotiens principales litigantes citantur ad deponendum super articulis, exceptionibus, & positionibus, sed quia dubitari poterat vsq; ad quod tempus tales depositiones fieri possent. Rit. iste hoc dubium decidendo, dicit quod vsque ad conclusionem in causa exclusiue: & sic non ultra; & hoc siue fuerint principales citati ad deponendum infra terminum, siue non, & siue fuerint articuli reproboriæ, siue in causa principali, vt tex. iste expresse dicit. De hoc Rit. (vt dicit Cauens. hic) fuit immemor Afflic. in rub. constitutu. Regni. partes & in primo nota. illius constitutu. ibi concludit quod etiam post conclusionem in causa, si iudici videbitur: potest ex officio interrogare partem, non autem ad instantiam partis, vt dicit tex. cū Glo. in vers. postquam, in c. cum Ioannes Heremita, de fide instrumentorum. Bart. in l. vbi cunq; vers. deinde quæro. nu. 19. ff. de interro. actio. & Gl. in c. fin. de confess. & in c. qm contra, in ver. interrogaciones, extra de prob. sed parcat mihi Cauens. Afflic. fuit satis memor istius Rit. immo ipsum allegat in 1. nota. d. constitutu. dum dicit, quod cum illa constitutu. concordat Rit. Magnæ curiæ, incipit item seruat ipsa curia, & postquam allegat hunc Rit. pro concordanti ad illud nota. debet intelligi quod ipse dicit secundum hunc Rit. & sic vsq; ad conclusionem in causa, & si dicatur, quod paulo inferius dicit postea, quod etiam post conclusum in causa, principalis potest interrogari prout etiam dixerat in rub. constitutu. dico quod loquitur quando interrogatio fit ex officio iudicis, non ad partis instantiam: quo casu secundum Bart. in d. l. vbi cunq; nu. 19. & Glosas allegatas, non est dubitandum quod fieri potest adeo quod recte intelligendo, Afflic. & Bart. non sunt contrarij, huic Rit. (vt Cauens. dicit) & secundum præfata, verus intellectus istius Rit. est quod loquatur de interrogacione facienda super articulis per principales ad instantiam partis, ea etenim interrogatio non nisi vsque ad conclusionem causæ fieri potest, vt tex. noster. dicit & Bart. in allega l. vbi cunq; nu. 19. per Iudices. & auth. iubemus. C. de iudi. Limita hunc Rit. non procedere in causis summarijs: & ex consequenti in hoc Regno ¶ in quo omnes causæ sunt summarie per c. Regn. detestantes infr. Rit. 288. Ratio est quia inter alios effectus, quos producit causa summaria: est quod principalis interrogatur etiam ad partis instantiam, post causam conclusam. vt dicit expresse Gloss. in clemen. sepe, in vers. interrogabit. & ibid. Lanfran. de verb. signifi. Abb. in d. c. cum Ioannes, colum. 4. vers. not. & tene menti. & ibidem: Felyn. col. 5. Roma. consil. 171. colum. 5. & Marant. in pract. parte 4. di. 9. nume. 30. in nouis. ¶ Secundo no. ibi, & quandoque quod principales interrogandi super articulis, possunt respondere per procuratorem instructum, & specialiter deputatum ad sic respondendum. vt etiam tetigi supra Rit. 70. & Afflic. in d. constitutu. partes q. 3. num. 4. qui allegat Iacob. Burig in l. fin. C. de procu. sed potuit etiam allegare. Specul. qui

qui hoc pulchre dicit in titu. de positio. §. 6. versicu. in summa nume. 18, quod hodie etiam seruatur, verum practicitur vt d. Ritu. 70. dixi: quod si pars infra quod veniat principalis tanquam persona legalior, aut quia melius scit veritatem, procurator non admittitur, sed principalis habet deponere positionibus. vt etiam firmat nota. Specu. in d. §. 6. numer. 18. per tex. qui hoc dicit eleganter in l. fin. C. de procur. in c. in pertractandis, de iur. calum. & c. presentium de testib. in 6. & ideo bene dicit iste Ritu. quod istud deponere per procuratorem est in arbitrio curie. Limita hunc Rit. non procedere in causis criminalibus: sed solum in civilibus. vt dicit Baldus, in d. l. fin. C. de procu. & Afflict. in allega. constitu. partes, quæst. 3. nume. 4.

Tertio & vltimo, nota. ibi item nota, qd si aliquis fuit citatus per curiam & in vltimo peremptorio termino hora solita curie regendæ factus contumax, & bannitus. & condemnatus ad pœnam tertiæ partis bonorum mobilium, iuxta formam constitu. Regn. pœnam nouem vnciarum, cum duabus sequæ. potest eadem die vsque ad primum sonum, comparere: & reuocabitur condemnatio facta. & ipsum bannum: immo scribitur eius actus, quod comparuit curia sedente, pro tribunali, licet non fuerit ita, in veritate vt etiam dicit alius Ri. qui concordat cti isto ad literã inf. 206. & 306. & licet non dicat iste Rit. corã quo fieri debeat * comparitio, tamen vt dicit d. Rit. 206. & dixi, supra in Ritu. 28. potest fieri coram Rege, aut capitaneo ciuitatis, item coram iudice, & etiam coram actuario, quod hodie bene seruatur in prac. Maxime in magna curia vicarie, & ille coram quo comparere facit sibi cartulam eius manu, qualiter talis eo die comparuit coram eo, & demum tenetur alia curia, sequenti comparere, & facere instantiam quod expediatur & demonstrata dicta cartula, annotatur sua comparitio in actis pro eo tempore quo curia sedebat; & condemnauit ipsum. vt etiam ad presens seruat Regia Audientia Principatus citra, & Basilicæ: ab eo tamen tempore quo in eadem creatus fuit Auditor. Dominus Cæsar de Luciano, * Verum hodie coram actuario non fiunt iste comparitiones de sero vt in d. Ritibus dixi.

¶ Quarto in hoc Rit. de vna. q. admodum necessaria: & de qua vidi satis disputari, nunquid interrogatio faciendã a principalibus fieri debet super articulis: an super interrogatorijs? effectus est maximus ¶ quia interrogatoria fiunt in interrogatiue, positiones vero assertiue, vt dicit Glo. in c. 1. in vers. statuimus, circa prin. de confess. in 6. & Specu. de positio. §. 1. & §. 5. nu. 3. adeo quod is qui ponit secundum eand. Gl. circa fin. fateri dicitur: & eius confessionem reuocare non potest, nisi in aliquibus casibus, de quibus per Gl. & Doct. in c. si. de iure iura. & Alex. consi. 34. col. 1. volum. 1. Lanfra. in d. clemen. sãpe, nu. 3. vsque ad fin. post. Bal. quem allegat, in quodam consi. videtur tenere quod talis interrogatio in istis causis summarijs debet esse super interrogatorijs, in causis vero ordinarijs super positionibus. vt late per eum ibid. ego vero in facti contingentia contrarium tenui, & teneo, primo ponderando hunc Rit. & d. Ritu. 70. & 79. in quibus nulla penitus mentio fit de interrogatorijs, sed solum de articulis exceptionibus & positionibus cum siquid hoc voluissent, expressissent. Secundo, per d. clemen. sãpe, vbi postquam dictum fuerat quod in causis summarijs det dari terminus ad articulos, & positiones postea dicitur quod iudex interrogabit partem, quod quidem debet intelligi super his quæ prius dixerat, videlicet, super articulis & positionibus, tertio, per pulchram, & satis, no. de s. Dominorum, de Rota de sequestra. posse. & fruct.

decisio. 3. alias. 3. in nouis vbi hoc expresse deciditur per rationem ¶ quia iudicium claudicare non debet vt probat tex. in c. cum inter, extra de exceptio. c. no. uit. de iudi. l. fin. ff. de rerum diuis. & Rit. infra. 187. in principi. & ideo sicut per confessionem principalis qui habet respondere, releuatur alia pars, eodẽ modo, & principalis, releuatur per positionem factam per ipsam partem, quia si est positio, dicitur fateri vt supra dixi, & si esset interrogatorium, secus refert & sequitur Gemi. in c. 1. numero 11. de confess. in 6. Pau. de Cast. in indiuiduo in l. iudicis. num. 7. C. de iud. & Capic. decisio. 97. in fine. non obstat id quod Lanfra. videtur dicere post Bald. quia noluit dicere hoc, sed quia dixerat, quod vbi iudex interrogat potest iuramentum deferre, se declarat quod procedit in causis summarijs, quia in ordinarijs non est necesse dubitare de hoc, ex quo in eis per c. 2. de confess. in 6. determinatum est, quod fiant positiones, & respondeatur cum iuramento nec tamen voluerunt dicere quod in summarijs non fiunt positiones, sed interrogatoria, & ita practicitur, & in dicta causa factum fuit. Salerni Die 15. Augusti. 1551. Prosper Carauita.

RITVS XCIII.

Tem seruat ipsa curia in principali causa ciuilitate, vel eriminaliter, & in fideiussoribus suis quando citantur ad aliquem actum post contestationem litis, qd illo sero quo debuit comparere ad citationem factam, accusatur contumacia tantum, & sequenti sero fit condemnatio, & de inde ipso sequenti die fit ille actus ad quem fuit citatus, & ab inde in antea quodcumque. in testibus autem seruatur alius modus, quia illo sero quo debuerunt comparere, accusatur contumacia contra eos non comparentes per fideiussorem, si causa erat ex officio vel per accusatorem, vel per alium agentem ciuilitate, & de inde expectantur triduo ipsi testes, & postea condemnantur: immo solet eis testibus seruari æquitas, vt durante termino, infra quem iurare possunt, non condemnentur potest etiam fieri contra eos condemnatio ante vltimum diem termini (vt dictum est,) per quod sciant diem quo debuerunt comparere, & fit accusata contumacia.

Iste Rit. ponit practitam, & modum procedendi contra citatos, post litem contestatam, & non comparentes, tam si fuerint principales, quam fideiussores: dicens, quod quotiescunque citatur aliquis ad aliquem actum, puta, ad publicandum, aut fideiussor ad aliquem presentandum

dum infra talem terminum, vltima die termini accusatur con umacia: & demum sequenti sero, seu curia condemnatur ad pœnam in citatione appositã, vel fideiussor ad pœnam contentam in fideiussione, quo facto die sequenti, & ab inde in antea quando alta pars vult, potest procedi facere ad publicationem, vel alium actum ad quem fuerat ille citatus, fallit hoc in testibus citatis ad deponendum infra talem terminum, quoniam accusata prima contumacia vltima die termini, non condemnantur sequenti die, sed expectantur per triduum, quo elapso, condemnantur ad pœnam in mandato contentam: licet quandoque ex æquitate expectetur nedum per triduum sed etiam vltra, & donec durat terminus datus in causa, infra quem iurare possunt, & postmodum deponere, & cum hoc Rit. concordat alius Rit. infra 97. & 223. in quibus ad literam idẽ disponitur. Et not. Rit. ibi potest etiam, quod licet dictum sit quod condemnatio testis citati ad deponendum, & non comparentis de æquitate potest suspensæ donec durat terminus causæ: tamen (vt supra dictum est) fieri potest ante vltimum diem * termini & sic infra ipsum terminum elapso, dicto triduo dummodo sciuerit diem quo debuit comparere & fit accusata contumacia, quod quidem semper scire potuit, cum in citatione terminus apponatur. Item nota Rit. hunc loqui de citationibus quæ expediuntur post litem contestatam, & condemnationibus fiendis super eis de citationibus autem ante litem contestatam, loquitur d. Rit. 97. qui appellat eas, primas citationes, in quibus (vt ibi dicitur) seruatur quemadmodum dictum est de testibus, vt accusata contumacia, expectetur triduum quo elapso, accusatur vltima, & fit condemnatio. Dispositio istorum Rit. quo ad citationes, quæ fiunt lite contestata, aliter seruatur hodie, quia in illis citationibus in quibus pœna fuit appositã ad quam de necessitate oportet citatum condemnare, & vocare, expectandum est triduum, sicut in his quæ ante litem contestatam expediuntur, & eo elapso, curia sedente, fit condemnatio ad pœnam, & quo ad alias citationes quæ fiunt sine pœna, puta ad publicandum, vel concludendum, non accusatur contumacia, nec fit condemnatio. Sed elapso termino, fit publicatio, vel alius actus, ad quem ille fuerat citatus. Quo vero ad fideiussores similiter, aliter seruatur, & in eis expectatur triduum, sicut in testibus, & primis citationibus quo triduo elapso, curia sedente, accusatur pœna in fideiussione contenta, & dicitur quod exequatur realiter, & personaliter, vt tangit Afflict. in constitu. Regn. clementis in fi. versicu. & ita practicitur, & quo ad primas citationes, quæ fiunt ante litem contestationem, seruatur. d. Rit. 97. & in eis expectatur triduum, vt etiam dicit Rit. 23. in fi. & 218. Regia prag. relatione, vbi dixi in 4. nota. de ordi. iudic. & Rit. 118. Salerni die 18. Aug. 1559. Prosper Carauita.

RITVS XCV.

Tem seruat ipsa curia, quod illa dies qua debuit accusari contumacia prima, si fuit dies feriata etiã Pasqualis, debet assignari nihilominus ipso die

responsale magistro actorum, vel alicui ex subactarijs de voluntate magistri actorum prædicti, & in ipso responsali scribitur præsentata, scilicet die illo festiuo, quo fuit præsentatum ipsum responsale, & primo die iuridico accusatur prima contumacia, & proceditur ad vltiora iustitia mediante, & potest accusari prima contumacia etiam si curia non regitur, dummodo coram magistro actorum, vel aliquibus ex subactarijs in curia existenti, vel existentibus, & nota. quod quando dies est feriatus, assignatur prædictum responsale. & fit præsentata in eo, non dicitur quod fuit præsentatum in iudicio, sed apud acta tantum, quia non est iudicium tali die, sed acta semper fiunt, & ita obseruat ipsa curia quando tali die fierent, quo iudicium esse non potest: sed quando accusatur prima contumacia, scilicet hora qua accusatur, si non regatur, dicitur tali die, tali ind. & talis mensis, talis in iudicio præsens, & apud acta dictæ curie accusauit contumaciam dicti talis vocati in dicta curia, & non comparentis, & ita seruatur, & dum esset quæstio de hoc tempore felicitis memoria & recolendæ domini Caroli Ducis Calabriae; fuit facta terminatio per iudices ipsius curie (vt dictum est) præsentat magistro Lanca dictæ curie actorum magistro, tunc subactatio, seu scriptore in eadem curia, & c. & ipse retulit.

De hoc Rit. & eius obseruantia dixi supra Ritu 82 qui cum isto concordat, merito ibi te remitto.

RITVS XCVI.

Tem quod processus originales in dicta curia agitati, & facti, ac faciendi, non possint, nec debeant ad positionem partium ab ipsa curia tolli, & eleuari, sed si ipse partes voluerint Reginali Maiestati, vel alteri iudicio producere & presentare; teneantur recipere copiam de eisdem (vt solitum est fieri,) & dicti processus originales in ipsa Magna Curia

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

ria conuerfentur, ficut de iure conferuari debent.

S V M M A R I V M.

- 1 Acta originalia penes curiam remanent, eorum tantum copia dabitur parti.
- 2 Iudex ad quem, iudici à quo mandare non potest: ut originale processum, sed authenticam copiam tantum transmittat.
- 3 Instrumenta originalia in quibus casibus, re-tenta copia, restituantur.
- 4 Processus criminales, & civiles quomodo hodie Neapoli conferuentur.

N Ot. i. ex hoc Rit. † quòd acta originalia non dantur partibus, & si eis opus habeant, ut coram alio tribunali presentent, datur copia relictis originalibus penes curiam. ad idem text. in capit. quoniam contra. versic. & omnia, de probat. Specul. in tit. de teste. §. publicatis. in princip. Imo. Abba. & Felyn. in cap. cum bonæ. in 1. nota. de probat. † Amplia procedere nedum ad partium petitionem, ut Rit. loquitur, verum etiam iudicis ad quem qui non potest mandare iudici à quo, quod transmittat processum originale, sed solum copiam anathematicam: ut dicunt glos. & Bartol. in Leos. §. super his. in versic. exempla. vbi etiam Salyc. C. de appella. & idem Salyc. in l. fin. in fi. C. de relatio. seruatur tamen in pract. in Magna Curia Vicariæ maxime in causis criminalibus, pro celeri expeditione carceratorum, quod actuari causarum (ad quos spectat facere copiam, habito solito pretio) contentantur multoties dare originale processum (aliquo sibi soluto à parte appellate, pro iuribus copiarum) actuario iudicis ad quem: qui tandem finita causa appellationis, habeat sibi restituere, relictis poenæ se illis actis tantum, quæ gesta fuerint in causa appellationis. † Limita primo hunc Rit. non procedere quo ad instrumenta in actis, etiam in processu causæ præsentata, & alteri parti intimata, quoniam ea relictis copijs penes curiam, & facta collatione inter copias. & originalia citata parte ad videndum collationem, restituantur partibus, si tamen præsentantes ea, præsentauerunt cum solita protestatione, saluo iure relaxandi copiam, & recipiendi originale, ut dicitur Rit. infra 176. quem ita intelligo. Secundo limita non procedere, in instrumentis quæ in curia præsentantur, ut liquidentur iuxta formam ritus magnæ curiæ infra 166. quoniam talia instrumenta elapsis duobus mensibus, à die præsentationis, seu liquidationis, restituantur partibus relictæ copia penes curiam, ut dicitur in d. Rit. 176. & 185. Quod tamen debet intelligi, ut à casti præcedenti differat, etiam si non fuerint præsentata cum dicta protestatione, & ita practicitur. † Secundo not. ibi in ipsa Magna Curia conferuentur, quòd processus originales debent conferuari in ipsa magna curia, in vno cassone communi, ut dicit Rit. supra 26. vbi dixi, qui hodie appellatur archiuus, ut dixi supra Ri. 24. sed ut in hoc scias, quid hodie seruat magna curia, distingue processus criminales, à civilibus: processus criminales, aut sunt informationes, & conferuantur per aduocatum fisci in dicto archiuo.

in vno loco separato sub clauis, quam ipse tenet: aut non, & tunc aut ventilantur, & tractantur, & conferuantur per actuarium qui eos domi, vel in banca detinet, aut sunt expediti: & conferuantur in archiuo quem dixi in loco separato clauso cum clauis quam ipse tenet & quilibet actuarius habet in ipso archiuo vnum locum pro suis processibus. Processus civiles, quia pro eis non est locus in archiuo: ab aliquibus conferuantur in certis conferuatorijs, vel scriptis particularibus quæ sunt sub ipso tribunali Magnæ Curie, & ab aliquibus domi & in banca, in alijs autem curijs Regni, ut dixi supra Ri. 26. similiter seruari deberet, sed ut ibi dixi: consuetudo curiarum spectanda est Eboli die 20. Aug. 1559. Prosper Caraita.

R I T V S X C V I I.

Tem seruat ipsa curia: in primis citationibus expectare triduum: & eius elapsum antequam cõdemnet, vel aliquem banniat, in alijs autem citationibus, quæ in processu causæ sũt lite contestata, ut quando citantur fideiussores, vel quando citatur quis ad publicandum, & similibus nunquam expectatur triduum: sed condemnantur hoc modo, si hodie debet comparere: accusatur hodie contra eum contumacia: & cras condemnabitur ad poenam vnciarum quatuor, seu ad tertiam partem bonorum ipsius mobilium, si dicta tertia maior pars dictæ poenæ existat: & facta dicta condemnatione per interloquutoriam, fit dictus actus. oportet enim de necessitate, ut primo fiat condemnatio, ad hoc ut fiat actus in contumacia: & fit citatio isto modo: scilicet, post litem contestatam, mandamus quatenus citetis dictum talem ad poenam vnciarum quatuor auri, non tamen in citatione dicitur, seu tertiam partem bonorum mobilium. ut supra & quamuis in citatione non dicatur, sic, (ut dictum est) & condemnatur: fideiussores autem requiruntur, ut sistant principalem, & ad poenam fideiussionis, & condemnantur per dictum modum ad poenam fideiussionis, non expectando triduum, sed testes qui citantur ad poenam vnciarum auri quatuor tantum, & non veniunt ad deponendum testimonium veritatis, expectantur per ipsam curiam triduo, & elapso, ab eo tempore cuius memoria hominum in contrarium non existit.

De

Com. super Ritibus Magnæ Curie. 60

De hoc Rit. & eius obseruantia dixi supra Ri. 94. ibi me remitto.

R I T V S X C V I I I.

Tem seruat ipsa Curia, quòd disputatus est processus, & deinde secundum ordinem dictæ Curie est visus per omnes iudices, seu examinatus in camera, iudices, qui debent dare sententiam simul cum Regente (prout con-tinetur in alia obseruantia) ponunt manum suam in processu hoc modo, in fine processus: videlicet, fiat sententia condemnatoria, per quam dictus talis conuentus condemnatur ad dandum tradendum, & assignandum dicto tali conuento in prædicta causa, domum prædictam, & ita videtur mihi Francisco Derapolano de Senis legum doctori dictæ Curie iudici, & ego Henricus Aconza iocus iudex dictæ Curie concurrere, quod nota.

S V M M A R I V M.

- 1 Vota qualiter dentur in Regno in causis tam civilibus quàm criminalibus.
- 2 Maior pars iudicum in votando, minorem vincit.
- 3 Forma in scribendis votis iudicum, quæ in magna cur. vic. & quæ in sacro Reg. consilio.

Ritus iste hodie * † aliter practicitur, ex quo facta relatione cause, & auditis partibus (& fisco si causa est criminalis) votatur, & si omnes iudices sunt concordantes fit decretum in processu, quod ab omnibus subscribitur, & demum partibus intimatur, si vero aliquis est in voto contrario similiter se subscribit decreto & votum suum notatur in lib. votorum ad hunc effectum deputato, ut in pragm. 5. in princ. & in §. item che, & §. item perche, de offi. magist. iusti. Verum in criminalibus quando inquisitus venit condemnandus decretum non scribitur in processu, sed in libro decretorum ad hoc destinato qui singulis mensibus conferuatur per vnum ex actuarijs civilibus † obseruantia ista (ut credo) ex eo sumpsit originem, quia semper maior pars iudicum in votando vincit minorem. Ut patet ex l. si in tres, cum l. sequen. ff. de arbit. idque adeo verum est quod licet aliquis fuerit alterius voti, nihilominus subscribit postea se decreto, vel sententiæ ut supra dictum fuit, sed quia posset postea in syndicato quatuor de iudicibus qui sententijs, & decretis se subscripserant: efficitur dictus liber, ut inde appareat quis fuerit contrarij voti, & ex consequenti ille contra quem

3 agi potest, vel non. † In sacro consilio similiter adest certa forma statuta in exquirendis, & scribendis votis, alias ordinata per Regem Ferdinandum primum, & nuper renouata * ut patet in pragma. decimater-tia, de offi. sacri consilii. vide ibidem. Et aduertere, quod licet per dicta pragma. in §. post causæ, iudices in votando, possint arguere, & ad partes disputare, & demum votare: quod quidem satis commendat Afflict. in consilio. Regn. statumimus ut magnæ 9. nota. numero 30. dicens se pluries optasse quod fieret constitutio regia: quod iudices votarent cum rationibus, & allegationibus veris. tamen per Illustrissimum Dominum Ducem de Alcalá in pragma. prædicta. §. non desuere, versic. prædictas, sublatum est, adeo quod iudices non habent in iure disputare cum votant: sed simpliciter votare, quia si secus fieret, quælibet causa duraret in disputando inter iudices vna die: & ita seruatur. Eboli die 21. Augusti. 1559. Prosper Caraita.

R I T V S X C I X.

Item quod in curijs ipsis fiat, & fieri debeat distributio aduocatorum non habentium salarium, etiam de publico.

S V M M A R I V M.

- 1 Aduocati antiquitus matriculati erant: & de publico salariabantur. Et quare.
- 2 Salarium aduocatis hodie à clientulis loco publici succedit.
- 3 Salarium aduocatis qualiter constituitur. Et quod illud licite percipiatur.
- 4 Qui primus patrocinantibus iustam mercedem instituit.
- 5 Aduocatus eius salarium, etiam sine labore, percipere quando poterit.
- 6 Aduocatus etiam pro rege, gratis patrocinari non tenetur.
- 7 Iustum consilium etiam ecclesiæ, videri licet.
- 8 Principi à priuato aliquid absque salario habere non licet.
- 9 Aduocatus à paupere aliquid accipiens, in foro conscientie peccat.
- 10 Aduocatus si pauperis renuat patrocinium: denunciabitur ecclesiæ, vel iudicis implorabitur officium ad eum cogendum.
- 11 Aduocatus, si iudice mandante, pauperis patrocinium renuat: priuabitur patrocinio.

Ad huiusmodi Ritum intelligentiam scire debes, qualiter de iure communi prouisum est, quod in causis vententibus in iudicij aduocati boni æqualiter litigantibus distribuuntur iudicij arbitrio, ne alias sequatur iniustum, & inconueniens, quod dum meliores ex vna parte consistunt, alia parte tiror-dum. Codice de postulando. † Sed quia tunc temporis aduocati erant matriculati, & salariabantur à pu-blico.

blico. vt dicit gl. in Rubrica. C. de aduocatis diuerforum in d. c. m. ynus & Baldus in l. 1. nu. 3. in fi. Codice de suffragio, & Tiraquellus de nobilitate capite. 29. nu. 53. Quid est contentio inter glossam Bartolum, & Doctores in dicta l. Prouidendum. Glosa ibidem dicente illum textum hodie non procedere, quia aduocati non salariantur a publico. Bartolo vero numero secundo, & Salyceto in fine ipsius legis contrarium afferentibus. Tum quia licet non habeant ex publico salarium. † Tamen illud quod habent a clientulis loco publici salarii succedit argumento legis fori. C. de aduocatis diuerforum iudicum. Tum etiam, quia ratio dictae legis prouidendum, militat etiam in aduocatis hodiernis & a publico non salariatis. Quod Doctores ibidem communiter sequuntur. Ad confirmationem igitur opinionis Bartoli, Salyceti & Doctorem in lege Prouidendum contra Glossam. Ritus noster dicit, quod in curiis ipsis fieri debeat distributio aduocatorum non habentium salarium, etiam a publico. Et idem habes in fine Ritus sequentis: sed in practica non video seruari in hoc regno. & vt puto, ob multitudinem aduocatorum. Credo tamen quod si casus contingeret, teneretur iudex ad partium instantiam distributionem facere, si omnes meliores aduocati fuissent ab vna parte praesenti, & hoc tum ex dispositione dictae legis, cum etiam istius Ritus, quod nota. † Quero in hoc Ritu. quoniam modo intelligitur, quod hic dicit de aduocatorum distributione nunquid cum salario a partibus soluendo, an sine? Breuiter licet textus non dicat. † Tamen ipsum intellige mediante salario soluendo ab ipsis clientulis, pro modo litis & laboris, aduocati facundia, & fori consuetudine per textum, in l. 1. §. in honorarijs. ff. de varijs & extraordinarijs cognitionibus: quia aduocati possunt licet ex patrocino salarium percipere vt ibi patet. & ex l. j. C. de suffragio. & apertius ac notabilius in c. non licet. Vnde c. 2. q. 3. c. non sane. Decima quarta. q. 5. & c. Romana. §. nec etiam. de foro competentis. in 6. etiam si fuerint clerici, vt dicit Glossa. in c. 1. decima quinta q. 2. Abbas in cap. j. in fine de postulando. & Tiraquellus de nobilitate. capite vigesimo nono. numero trigesimo post Speculatorem quem non citat, in titulo de salario. §. sequitur. nu. 20. Licet antiquitus per legem Cinciam, ob caulam orandam, pecuniam, donumve accipere prohiberetur. authore Tacito lib. Vnde cimo, quod & ipsum Plinius lib. 5. epistolarum ad Valerianum sequitur in quibus, quod leges antiquas sequutus nunquam aduocationes suas voluit esse venales sed a pecunijs semper abstinuit. Tullius lib. 2. officiorum cum ait, deserti hominis, & facile laborantis, quodque in patrijs est, moribus, multorum causas, est non granate, sed gratuito defendentis, beneficia, & patrocina late patet, & Onidius libro primo elegiarum. sic dicens. Turpe reos empti miseris defendere lingua. Quod faciat magnus turpe tribunal opes. vt alij quampluribus probat Tiraquellus in tractatu praallegato. nu. 21. cum sequenti. † Author qui primus antiquas leges abrogans apud Romanos iustam certamque mercedem patrocinijs instituit. Nero eorum imperator fuit, si Suetonio credimus in eius vita. capite Decimo septimo, vel secundum Cornelium Tacitum libro Vnde cimo. Claudius Caesar qui ante Neronem praesuit Romano Imperio, & aduocatis salarium vsque ad denaria sextertia constituit, ita, quod ea egressi repetendum tenerentur. † Amplia primo quod dixi, Aduocatus, licite posse salarium ex aduocatione percipere etiam si absque labore, & librorum resolutione patrocinari valeant secundum Spec de salario. §. sequitur. sum. 1. & Io. And. ibi per optimam rationem quam

ponit. Quia, si secus diceretur, sequeretur quod deterioris conditionis esset aduocatus doctus qui eo quod continuos labores sustinuit ad adipiscendam legum scientiam, in promptu potest de iure respondere, quam alij, qui vt valeant consulere, ad praesens studijs opus habent. Idem dicunt Archidiaconus in capitulo non licet, 6. q. 3. Imol. in c. cum ab omni. col. fin. de vita & honestate clericorum. Alex. an. ad Barro. in l. j. ff. de varijs & extraordinarijs cognitionibus Soc. in trac. fallentiarum. Regula 229. l. 1. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de offic. proconsulis. & in §. seu iste col. antep. instit. de actionibus. & alij quos tibi late posuit Tiraquellus in dicto tractatu nobilitatis capite 29. nu. 3. Licet Glossa. in d. c. non licet. & alij quos ibidem citat aliter voluissent. † Secundo amplia, etiam si uellet iudex ipsum aduocatum patrocinari causam fiscalem, quia etiam pro Rege non tenetur gratis aduocare, vt dicit Innocentius in c. sicut. lo. 2. nu. 2. extra de iureiuram Afflict. in constit. Regni. cum circa. Decimo octauo notabili. nu. 2. & Paris in indicatu. litera A. §. Potestas. nu. 2. & 3. vbi & quae supra diximus allegat. † Quia iustum licet consilium vendere. etiam Ecclesia, c. significatum. extra de praebendis. notat Innocentius in c. non satis de simonia. & in c. 1. de magistris. Ad idem text. in auth. de mandatis prin. §. oportet & §. illud. & de iudicijs. §. ne autem. Pro quo faciunt nota per Iferniam de capitaneo qui curiam vendidit. in fine. † vbi quod princeps qui vult aliquid a priuato, non potest illud accipere sine salario, & in titulo de pace iuramento firmanda. §. Receptatores, nisi aduocatus habeat salarium ab ipso Rege, secundum Paridem ibi intelligendo nisi lites essent adeo magna quod labores excederent salarium, vt ipse dicit. nu. 3. † Limita non procedere, quando litigantes essent pauperes, quia pro ijs tenetur aduocari gratis patrocinari, vt dicit Glossa in c. statutum. §. in super. in verbo pauperes. in fi. de scriptis. in 6. bonus text. in c. 1. vbi Hostien. Abbas; & Fely. de offic. iudicis. Albericus in proemio Codicis. col. 4. nu. 18. Bal. in l. si furiosi. per illum text. in verbo gratis. C. de nupt. Deciso. Tholosana quadringentesima octuagesima prima. Alber. in l. 1. §. ait praetor. ff. de postulando Ripa in l. si constante. nu. 35. & 36. ff. soluto matrimonio. & Didacus Couar. libro practicarum quaestionum. capitulo sexto. numero 4. Quod quidem adeo verum est. † Quod si aduocatus aliquid a paupere acciperet, in foro conscientiae peccaret, secundum Albericum in l. 1. col. fi. C. de suffragio. & in lege nec quicquam. §. finali. ff. de officio proconsulis. & Iason in §. vbi decretum eadem lege. & in §. Tripli. col. penul. instituta de actionibus. & Tiraquellus in dicto tracta. capite vigesimo nono numero trigesimo nono, intelligendo tamen vt per Felynum in dicto c. 1. nu. 2. de officio iudicis. quem sequitur Tiraquellus vbi supra. Auferrius ad dictam decisionem tholosanam quadringentesimam octuagesimam primam. Siluester in sua summa. in verbo Aduocatus. q. 28. & Didacus Couarruias in praell. lo. Quando causa pauperis importaret eius extremam necessitatem, adeo quod si causa rueret, fame moreretur, quia tunc, cum ista denegatio patrocinijs posset esse occasio mortis, ipsi aduocato imputaretur. per textum in c. pasce. 86. distin. † Quod si aduocatus renueret hoc facere, posset pauper denuntiare ecclesiae, quae posset talem aduocatum cogere tanquam recusantem elemosinam facere, vt dicit Fely. in d. c. 1. per ea quae dicit glo. in c. sicut. in verbo esurientem. 47. d. quam singularem facit Roma. in repetitione legis. si vero. §. de viro. 24. fallentia. ff. solu. matrim. Aret. conf. 48. Renocatur in dubium. col. 2. & Soci. regna quadringentesima trigesima quinta. Glo. in cap. Domino. in

verbo necesse. 50. dist. & in c. exigunt. prima q. 7. vel iudicis officium implorare, vt ipsum cogat, quia iure actionis hoc petere non potest. vt dicit Specu. in tit. de instrumentorum editione. §. nunc aliqua. col. 17. versiculo sed an pauperes. Imola & Abb. in ca. 1. de empt. & vendit. Tiraquellus in praallegato c. numero quadragesimo sexto. & deciso Tholosana praallegata. † Et si iudice mandante adhuc renuat, potest ei interdici patrocinium, per legem prouidendum. C. de postulando vbi Baldus. lege moris §. sunt autem. ff. de penis & lege prima. §. cura carnis. ff. de officio praefecti verbis. notat Abbas in dicto c. j. de officio iud. Auferrius ad dictam decisionem Tholosanam. & Didacus Couarruias vbi supra. Eboli die 24. Augusti. 1559. Prosper Caraita.

ratio huius Rit. est: † quia aduocatorum officium dicitur esse nobile. l. prouidendum. in prin. in vers. nobilissimos. C. de postula. l. aduocati. C. de aduoca. diuer. iudi. & not. Bald. in rub. extra de offic. iud. col. an. item non possunt d. l. r. §. ait praetor & c. infames in princ. 3. q. 8. & † propterea nec etiam iudai, vt dicit Bald. in l. si. per illum text. C. de postula. & Ias. in rubr. ff. de iustit. & iur. col. 1. † Procuratorum vero officium adeo vile, quod nobilitatem amittit. l. vniuersos, & l. si quis procuracionem, & vtrouique Glossa. & Doct. C. de decur. libr. 10. Dy. in c. infamibus. de reg. iur. in 6. Bald. in praell. rubri. de offi. iudic. & in d. l. intuitus. col. 1. & infamibus non denegatur regulariter de iure ciuili. vt dicit Gl. in l. 1. §. hoc edicto. vbi Bart. & Bal. ff. de postul. Bart. in l. pedius. ff. de arbit. Dyn. in d. c. infamibus, & Tiraquellus de nobilitate. c. 3. nu. 2. in tantum, quod si ab eo (qui alius nobilis est) exercetur, priuilegio nobilitatis exutus, cum plebeis & ignobilibus contribuit in subsidijs regalibus, vt dicit Guid. papa. decisio. 89. 388. col. 4. vers. & hoc dico. & 399. Cassa. consil. 64. viso processu. col. pen. nu. 34. & Tiraquellus d. c. 30. nu. 3. licet † si postea desistant: nobilitate gaudeant, vt dicit Cassan. ibid. num. 35. & Gui. pap. decisio. 39. 1. & ideo ne eorum officium, & nobilitatem offendant: voluit iste Rit. quod ab huiusmodi actibus ad procuratores spectantibus, aduocati abstineant, quod bene seruatur, quia aduocati cauent ab his sicuti ab igne licet reperiantur multi dolores legum, potiusquam Doctores, qui etiam vnus nummi lucro, peiora facerent. † In text. ibi quod quilibet aduocatus, die de hoc vt dicam infra Rit. 102. † In text. ibi item in curia ipsa, die vt dixi supra Rit. praecedent. vbi ad literam idem disponitur. Eboli die 25. Aug. 1559. Prosper Caraita.

RITVS C.

Rdo per Curiam datus Aduocatis sedentibus, per subscriptum ordinem habeant loca, qui quidem aduocati non audeant accedere ad bancam, nisi vocati seruato dicto ordine, & quod non intromittant se de actis ordinarijs spectantibus ad ordinem causarum, sicut est publicatio, petitio repulsae, conclusio, & alij eiusmodi actus, qui actus fiant per procuratores (vt spectat ad officium ipsorum) & quod quilibet aduocatus qualibet vice, qua venit ad bancam: ponat duas causas tantum. Item in Curia ipsa fiat distributio aduocatorum non habentium etiam salarium publicum.

S V M M A R I V M.

- 1 Aduocati se abstinere debent ab eis quae causarum ordinem respiciunt.
- 2 Officium aduocatorum nobile, & honorabile.
- 3 Infames aduocare non possunt, nec aliquam dignitatem habere, propterea nec Iudaeus.
- 4 Officium procuratorum nobilitatem amitti facit adeo quod nobilis illud exercens, cum plebeis commiscrabitur.
- 5 Et si ab eo desistat: nobilitate gaudebit.

EX princ. ipsius Ri. nihil colligo, quia est potius quaedam rubrica duorum Rit. sequentium vbi idem disponitur, & ideo ibi me remitto. † No. j. ibi, & quod non intromittant, se quod aduocati non debent se intromittere in causis circa ea quae respiciuntur ordinem causarum: sicut est publicatio, repulsae, & huiusmodi, sed debet isti actus fieri per procuratores, ad quorum officium spectant. Ete: hoc corrigitur quod habetur in constit. Regn. lite iunctis his quae ibi ponit Afflict. 12. no. nume. 19. vbi quod aduocatus potest praesentare in iudicio articulos pro suo clientulo, quod etiam voluit glossa, constit. Regn. partes,

RITVS CI.

In primis Doctores sedent hoc modo: videlicet, quod ille qui est antiquior in doctoratu praecedat. alij aduocati seruent ordinem quod antiquior aduocatus praecedat in sedendo alium aduocatum,

S V M M A R I V M.

- 1 Inter aduocatos & doctores, praecedet in sedendo, primo ad doctoratum promotus.
- 2 Paritate temporis doctoratus concurrente, praefertur aetate senior.
- 3 Senes potiusquam iuuenes consulendi, pluraque de senectute ibidem.
- 4 In honoribus deferendis non antiquior, sed magis idoneus praefertendus.
- 5 Doctoribus & aduocatis coram iudice, quando & vbi sedere liceat, ceterisque personis.
- 6 Inter doctores data paritate aetatis, & doctoratus, praefertur qui libros composuerit. Et hoc cessante, nobilior sanguine praefertendus.
- 7 Inter nobiles data paritate, quis praefertendus.
- 8 Aduocati ex pulchritudine laudem consequuntur.

9 Deformis & ignobilis ad felicitatem satis non est idoneus.

N O t. j. ibi sedeant, q. aduocati in curia nedum sedent, verum etiam quilibet iuum locum habet: seruabatur iste Ri. antiquo tempore quo magna curia expeditionem caufarum, & vocationem contumaciam, curia pro tribunali sedente, in simul faciebat: vt dixi supra Rit. 7. nam eo tempore, quia curia sedente, expediebantur caufa, coacti erant ad uocati ad curiam accedere, sed quia hodie expeditio caufarum tractatur in vna aula per iudices criminales cu Regente, & per iudices ciuiles in alia, & quando curia regitur pro tribunali, fit in loco feeparato, licet in eodem palatio. & tunc temporis, aduocati no accedunt, quia eorum praefentia non est neceffaria, sed tantum procuratorum, fequitur quod istud hodie recessit ab aula: & loco eorum, fedent procuratores qui curia fedente, aftant, vt in d. Rit. dixi, verum quando aliquem loqui contingit: fe erigit, & capite derecto loquitur: & postmodum fedet.

- 1 ¶ Secundo no. ibi, q. ille qui est, quod inter doctores & aduocatos is debet praecedere in fedendo, qui primo ad doctoratum promotus fuit: cum quo concordat tex. in l. i. iunctis his, quae ibi not per Bart. C. de consu. & non sparge & l. i. in fin. C. de prepo. sacri cubicul. lib. 1. 2. cum alijs quae scribit Cassa. in suo catalago, parte 4. considera. 23. nu. 23. & parte 7. considera. 46. nu. 46. quod tamen limitatur multis modis, quos hic ponit Cauens. & ante eum posuit Cassa. in d. tracta. par. 10. considera. 26. 30. 31. 32. 33. & 34. & parte 7. considera. 47. ¶ Tertio not. ibi alij aduocati, quod data paritate temporis Doctoratus, inter doctores praefertur antiquior, supple atate. ad idem tex. in l. prouidendum. ibi aut vetustas. iuncta ibid. Gloss. 2. C. de postu. gl. in l. cum quid in versi. no uum. ff. si cert. pet. & in §. audient. in versi. iudice. in auth. de defenfo. ciuita. Pro quo etiam facit, quia qui est atate maior, praefumitur maturitate sensus praestantior. cap. nisi cum pridem. §. alia vero caufa. extra de renun. & c. sciendum. & ibi Gl. magna. ibi, item quia. 26. q. 4. & Gl. in c. sic viue. 2. 1. q. 1. item facit tex. in c. fin. 20. dist. 7. vbi q. seniores sunt potius consulendi quam iuuenes, & quod dicit Bal. in ca. j. per illum rex. de renun. vbi q. plus valet umbra senis, quam eloquentia aut gladius iuuenis, & pulchra carmina, quae ponit Cassa. in d. catalo. part. 10. considera. 29. Roma vetus, veteres cum te rexere quirites. Nec bonus immutis, nec malus vllus erat. Defunctis patribus, successit praua iuuentus. Consilio cuius praecipitata ruis. Limita multis modis, vt per Iaso. in l. cum quid. in 2. lectu. colum. pen. & fina. ff. si certum peta. & Deci. in ca. clerici. col. 5. de iudi. extra. ¶ & pra. alijs limita non procedere in honoribus deferendis, in quibus non antiquior: sed magis idoneus praefertur debet per tex. in l. honores in prin. ff. de decurio. in l. vnicuique C. de proxi. sacro scriui. lib. 1. 2. & in §. ordinationem. in auth. de mona. ideoque intelligi debet quod hic dicitur: quo ad honores delatos tantum, vt etiam referendo fequitur. Cassa. d. parte 10. considera. 29. ver. & ad praedicta. ¶ Quero primo & reuoco in dubiu nunquid Doctores, & aduocati federe debeant cora iudice? Breuiter, aut loqueris in domo iudicis: aut in curia: primo casu, dicas quod sic per tex. in l. 2. vbi etiam Luc. de penn. id not. col. 1. versi. sed est in reio. C. de proxi. sacri. scri. lib. 1. 2. & l. f. C. de aduoca. diuer fo. iudic. secundo casu, nequaquam, dum iudex fedet in tota hora solita caufarum expediendarum, vt pro

bat tex. not. singul. pro hoc. in l. 1. C. de offic. ciui. iudic. tex. in l. qui quis in si. iuncta Gl. si. quae. d. l. j. allegat. C. de postu. & Gl. j. in c. 2. 2. q. 5. quod bene feruatur in tribunalib. ciuitatis Neap. & in audientijs Regijs vbi ne dum non fedent, sed etiam cum pro aliqua caufa vocati ingrediuntur, derecto capite loquuntur quemadmodum statuit quedam ordinatio Regis Ferdin. primi nuper impressa inter prag. Illustris. domini Ducis de Alcala. 44. de offi. sacri. consil. quae licet loquatur in sacro consilio tamen qd ibi statuitur: etiam in alijs tribunalibus idem Dominus Dux seruari mandat. vt patet. in pragm. 40. §. sunt & alien. eo tit. Seruatur tamen. Istud hoc modo quod dum loquitur aduocatus vnus partis, aduocatus alterius quia tacer: caput non detegit, & e conuerso, licet tamen Doctores cum caufas agunt, non fedant: tamen si intrat cum eis eorum clientulus qui forte est baro titulus, fedet in rota cu consilia rijs, aut iudicibus: licet inferius. & hoc etiam si caufa esset criminalis, & pro ea Baro esset inquisitus, per tex. not. qui hoc bene probat. in l. fi. ver. quoties. ibi & fedendi. C. vbi sen. vel clarif. vbi id firmat Bal. in episcopo accusato. Fel. in rub. de maior. & obedi. col. 4. & Moder. hic in opere Bar. de cap. nu. 1. ¶ Secundo quero quid si inter Doctores datur paritas temporis, circa promotionem & atatem, quis veniet praefendus? Dic primo quod illi praefertur qui libros composuerunt, quia hij velut stellae in firmamento caeli reputantur. Danie. c. 13. & non solum sibi laborant, sed omnibus exquirentibus veritatem Ecclesiastici. ca. 34. vt late de eis scribit Luc. de pen. in l. mulieres, col. penul. versi. 36. C. de dignita. lib. 1. 2. & Cassa. in suo catala. parte 10. considera. 28. & hac qualitate cessante, praefertuntur nobiliores ex sanguine, quia duo vincula magis ligant. §. affinitatis. in situ. de nupt. & §. sed hodie in situ. de adop. not. pulchre Bald. in l. nemini. C. de aduoc. diuerso iudicio. & Cassa. d. parte. 10. considera. 35. licet Barbat. in quodam consil. quod Cassa. allegat: voluerit hoc casu ignobilem praefertur, & male (vt credo ipse non fuit nobilis, ¶ data paritate ratione nobilitatis, praefertur qui magis ornatus, & honestioribus vestimentis indutus erit per ea quae not. Spec. in titu. de aduocat. §. fequitur videre. vbi aduocatos monet quod vestem gerant eorum professioni conuenientem. refert, & fequitur Cassa. in suo catalo. part. 7. considera. 44. & hac difficultate cessante, quia omnes vadunt in habitu, & veste conuenienti, praefertur ille qui est filius aduocati ficalis. per tex. in l. laudabile. §. 1. C. de aduocat. diuers. iudic. & in l. nemini. §. filios. & l. petitionem. §. filijs C. de aduoc. diuers. iudic. nota. pulchre Marti. de laude. in tracta. digni. conclusio. 17. & fequitur Cassa. alia plura allegans. d. parte 7. considera. 45. Et si non aderit haec qualitas, magni esset momenti, considerare aduocatum ex aspectu corporis pulchriorem. ¶ aduocati est pulchritudine laudem consequuntur vt patet in Papiniano ex proem. ff. §. tertij. versicul. vobis autem. licet Alberic. & Angel. ibi ad scientias & animi decorem referant. ¶ & pro hoc facit quod inquit Aristote. lib. Ethic. 1. c. 8. vbi quod non satis est ad felicitatem idoneus, qui deformis est, aut ignobilis. & idem Bald. in super. scriptio. d. proem. ff. in ver. Flauius, dum dicit quod pulchritudo corporis conferat ad felicitatem in hoc mundo. idque adeo verum est quod Alex. consil. 209. ponderatis. columna secunda, volumine sexto, consuluit mulierem nobilem, ac diuitem deformem tamen, non posse dici indigno nupsisse, si pauperem quempiam formosum sibi matrimonio despondit: & referendo, fequitur Cassa. in d. parte 7. considera. 49. Aduerte tamen, quod licet

S V M M A R I V M.

- 1 Priuate persona que dicantur.
2 Pauper in pecuniarijs tamen caufis, mitius quam diues, puniendus.
3 Contrarium vero in personalibus penis.
4 Pena silentium rumpentis, curia sedente, carcer est: Regentis arbitrio.
5 Quem rumpere silentium, curia sedente, quando, & quomodo dicatur.

licet praefata vera sint: & pulchritudo corporis multum conferat ad felicitatem in hoc mundo, de quo non dubito: tamen non propterea videtur dici debere, quod caeteris paribus, doctor aspectu pulchrior praefertur alteri, cum nec Cassa. ibidem. id dicat. & ita teneo indubitanter, nisi daretur talis deformitas ex parte altera, quod indignum & forte vituperabile iudicetur pari passu cum alio ambulare. cogitabis tamen. Eboli die. 29. Aug. 1559. Prosper Caraita.

R I T V S C I I.

Tem nullus aduocatus ascendat ad bancham, nisi vocatus per iudices hebdomadarios, & vocatus, non proponat nisi duas caufas, vel vnam: si esset multitudo caufarum, & fedeat sub poena vnus tarenis.

D I spositio istius Rit. hodie non est necessaria quia vt dixi supra Rit. 77. & 10. ad uocati non vadunt ad curiam quando regitur pro tribunali: sed quia vt ibid. dixi: procuratores successerunt eorum loco: & ipsi fedent cum curia regitur seruatur iste Rit. quo ad eos, & ideo videmus quod procuratores ibid. fedentes non loquuntur: nec modo aliquo se erigunt, nisi contingat respondere pro aliquo suo clientulo in curia vocato vt etiam pulchre dispositum apparet in nouissimis prag. Illustrissimi Domini Ducis de Alcala huius Regni Viceregis in prag. 32. §. item per rimediare. de offi. magist. iusti. vbi modus & prac. seruanda ponitur. Et pro hoc Rit. ibi nisi vocatus per iudices, facit quod dicitur Eccle. ca. 9. priusquam audias, ne respondeas verbum. prouer. 1. 1. homo sapiens tacebit vsque ad tempus, & quod scribit Isidor. in his verbis, scito quo tempore loquaris considera quando dicas, tempore congruo loquere: & non loquaris, nisi interrogatus fueris, quod si secus age. ent protratores: Poena Rit. tenentur, & etiam in carceribus ponentur, arbitrio Regentis. vt in dictis nouissimis prag. §. praallega. disponitur. Salerni die 29. Augusti. 1559. Prosper Caraita.

R I T V S C I I I.

Tem quod nulla priuata persona que est in curia loquatur nisi vocata per aduocatum, seu procuratorem. sed stet in silentio: & qui contrafecerit, soluat grana 10. & si pauper est grana quinque. Item quod quicquid exactum erit de dictis poenis: conuertatur in alimentationem captiuorum, & pauperum.

O Primè seruatur iste Rit. in magna curia, & profecto tam magna est reuerentia, & silentium quo homines ibidem aftant: q. tribunal illud tunc temporis no nisi in maxima M. iestate, iudicatur ab omnibus. ¶ Et not. ibi quod nulla priuata persona: quia Rit. non procedit in actuarijs, & alijs hominibus qui sunt de ipsa curia: quia priuate persone dicuntur ille quae ab officijs publicis remotae sunt. vt dicit Luc. de pe. in l. prohibitu. col. pe. C. de iure fisco. libro 10. item quae non habent dignitatem. c. qui contra 24. q. 1. verum nec etiam ipsi per hoc immoderate se habent, immo & qui plenius Ritum seruare ipsi sunt: nam & ipsi, cum alij obloquuntur: vociferant, & reprehendunt: vt sunt maxime alguzerij ipsius curiae de quibus sequens Rit. loquitur. ¶ Not. primo ibi, & si pauper est, q. mitius punitur pauper, quam diues per hunc Rit. & per constitu. Regni cultus. circa finem: vbi idem disponitur, quod quidem verissimum est, & procedit circa poenas pecuniarias vt proprie tex. loquitur. ad idem tex. in l. properandum. §. fin. autē verinque. vbi Barto. & Docto. C. de iudic. l. pedius. §. 1. ff. de incen. rui. & naustra Gl. in c. 1. §. si quis vero au su. in ver. centum. vbi etiam Bal. & alij de pace. iura. firma. Bar. in l. licitas. §. si na. ff. de offic. praesid. Saly. in l. seruos. C. ad l. Iuliam de vi publica. Manfuet. in pract. iuru. de poen. versi. item ad iustingendam. nu. 1. 1. Luc. de pen. pulchre in l. 1. col. penult. C. de conducto. & procura. lib. 1. 1. & Tiraq. de nobilita. ca. 20. num. 120. falsas in penis personalibus paupertati non desertit, sed nobilitati. c. fi. iuncta ibi gl. de pe. l. sacrilegij poenam, in pin. ibi pro qualitate personae. & §. 1. ibi aut si honestiore loco. ff. ad l. Iul. pecula. d. l. pedius: & l. fin. eodem titu. l. 1. §. quanquam. ff. de abige. l. 1. in fin. de furt. l. 2. vbi etiam Bar. ff. de ter mi. mot. idem Barto in l. quaedam. ff. de poen. l. nemo. vbi Doct. C. de Summ. Trinita. in l. si quis viduan. ff. de quaestio. & in l. descriptionem. §. poena militum. ff. de re milit. & alij quos late Tiraquel. ponit vbi supra. num. 104. & pulchr. Excellens. Do. Hiero gigas in tract. laesa maiesta. de poen. committe. crimen laesa maiesta. q. 1. num. 13. & late Gramma. decis. 32. per totam ¶ Secundo no. ibi item quod quicquid, quod poena pecuniariae quae exiguntur: ab his qui curia sedente, frangunt silentium, aut aliter contraueniunt: conuertuntur in alimenta captiuorum, & pauperum: Hodie vero per nouissimas prag. Illustrissimi Dni Ducis de Alcala huius Regni Viceregis pragm. 32. §. item per rimediare. de offi. magistri iusti. aliter prouisum est: & hi qui curia sedente, frangunt silentium: carcerantur in carceribus ipsius arbitrio Regentis, & poena vnus tarenis puniuntur quem alguzerijs eiusdem Magnae curiae soluunt: vt ibidem dicitur. ¶ Quero nunquid statim quod loquitur alij quis non vocatus, tenebitur poena hic statuta? textu

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

Ille hoc non dicit, ideo recurrendum est ad d. consti- tu. cultus iustitiae. circa si. quia cauetur interrumpen- tem silentium non teneri, nisi ter fuerit per interval- la monitus à iudice, vel Faulo quod taceat ut etiam Afflict. ibid. not. in 3. & 7. not bene tamen verum est, quod si est nimium iudici tædiosus, & importunus (vt æpissime reperiuntur multi) potest statim pœna hic contenta puniri, estio quod non- dum fuerit monitus. vt dicit. d. consti. cultos. & Af- flict. ad eam in 8. nota. Hodie tamen stante. d. no- uella prag. puniente modo præfato pro qualibet vi- ce, non videtur fieri debere. d. distin. Salerni Die 31. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CIII.

Item quod deputentur quatuor de seruientibus curiæ, qui habeant esse in quatuor locis curiæ: & indicere silen- tium, & exigere pœnam a contrafa- ctoribus.

S V M M A R I V M.

- 1 Cultus iustitiæ silentium reputatur.
- 2 In quibus casibus cum curia regitur: silentium rumpi permittitur.
- 3 Seruientes curiæ quare ita: & quot diuersis no- minibus appellentur.
- 4 Silentium, curia sedente, quomodo seruetur.
- 5 Pœna exigenda à silentium, curia sedente, rum- pentibus: secundum personarum diuersi- tatem.
- 6 Importuni aduocati pœna quæ de iure canonico, & civili.

Seruetur Rit. in magna curia: nam donec pro- tribunali sedet: astant ibi, no. alguzerij, seu ser- uientes qui silentium indicunt hominib. qui dispersim per tribunal vadunt, & in vna tan- tum parte morari permittunt, & contra fa- cientes, vel eijciunt foras, vel capiunt, & ad carceres ducunt, immo & vnus ad ianuam astat, qui non om- nes admittit, sed eos tantum qui pro aliquo negotio ingrediuntur. Nota primo ibi indicere silentium, quod dum curia regitur silentium seruari debet, quia cul- tus iustitiæ silentium reputatur vt dicitur Esai. c. 3. 2. circa finem. c. in loco. 5. q. 4. & in constituto. Regni cul- tus iustitiæ, vbi Iser. no. & Affl. in rubr. & in 1. nota. & Luc. de pœn. in l. neminem. col. 2. C. de suscepto. 2. li. 10. ¶ Limita primo, quando loqueretur quis ad au- rem aduocati, vel procuratoris reducendo ei aliquid in memoriam, quod faciat ad causam vt dixit tex. d. constituto. cultus. & ibi Affl. 4. not. num. 5. Secundo li- mita, in casu necessitatis, puta, quando aduocatus, vel procurator dixisset aliquid nociuum cliẽtulo. vt dicit eadem constituto. cultus. & Affl. ad eam. 6. nota. nu. 7. quoniam tunc potest interrumpere, & corrige- re ne sibi faceret præiudicium iuxta. l. 1. C. de error. aduoca. ¶ Secundo not. ibi seruientibus, quod isti exequutores, seu ministri Curia appellentur seruien- tes. idem dicit Ioan. Fab. in §. i. tit. col. 1. instit. per- quas persona nob. acqui. sic dicit, quia tenentur cui liber seruire. Secundo appellantur clientes secundū Gl. in l. non dubio. in ver. clientes. ff. de capt. & post- li. reuer. & est vulgare gallorum secundum Cassa. in

suo catalo. par. 7. considera. §. 1. Tertio appellantur nunciij: quia sententias, & precepta iudicij nuntiant, l. 1. §. nuntiatio. vbi not. Bar. & alij. ff. de nou. op. nũ. & in extrauaganti ad repri. in ver. per nuntium vbi Bar. Quarto apparitores. l. 1. C. de exacto. tribu. licet isti proprie sint de curia Ecclesiastica. fm Cassa. vbi supra. Item alijs multis modis quos idem Cassa. po- nit in consuetu. Burg. r. d. s. iudices, rub. i. §. 6. nu. 1. ¶ Quæro primo, quonam modo dicitur seruari si- lentium: dic breuiter quod silentium seruetur non lo- quendo, nisi vocatus vt patet ex Ri. 102. vbi dixi & Rit. seque. & ex consti. præalleg. cultus iustitiæ, siue vo- cetur a iudice, siue ab aduocato, vel procuratore vt præcedent. Rit. dicitur. Item non loquendo, nisi peti- ta licentia iudicis, per text. in l. proxime. ibi rogo te audias me patienter. ff. de his quæ in testa. delen. & etiam loquendo, si tñ mitissima verborum relatione loquantur, itaque nec contentiosis vocib. sensus au- dientium perturbent, nec iudicij vigorem tumultu enertent. vt dicit tex. in d. c. in loco. & in d. constituto. cultus iustitiæ. ¶ Secundo quæro quæ pœna erit a contrafactoribus, & silentium frangentibus exigen- da: Rit. 102. & 103. vt ibidem scripsi: prouident circa hoc, licet iste Rit. non decidat: constit. Regni cultus iustitiæ. dicit quod à Comite sexdecim augustales, à Barone octo, à burgenfi duo, & a rustico vnum, pro- pter quod per dd. Ritus videtur recessum à dictis pe- nis constituto. quia ab aduocatis exigitur pœna vnus rareni vt dicitur in d. Rit. 102. & ab alijs grana decē, nisi fuerit pauper à quo exiguntur grana viginquin- que vt dicitur in Ritu. 103. & vltra hanc pœnam, possunt eijci per alguzerios à tribunali. vt patet pro- ver. c. 22. eijce derisorem, & exhibit cū eo iurgium, & in d. c. in loco ¶ vbi etiam in foro cano. pœna excoica- tionis a consortio per tres dies imponitur: & si fue- rit aduocatus importunus: potest sibi interdicti ad- uocatio ad tēpus, vel etiam in perpetuum per text. l. 1. §. si ff. de offi. præfect. vrb. l. moris. ff. de pgn. & l. j. vbi Gl. plenē. C. de postu. vt dicit Afflict. in d. const. 2. nota nu. 3. vbi dicit se semel dixisse cuidam aduoca- to, quod non accederet ad domum suam: quia erat nimis importunus. & in 8. not. nu. 9. dicit quod alijs proposuit in mente sua non esse iudex vbi quidam erat aduocatus: & postea non fecit illud, ne nimis impatiens argueretur. Licet autem videatur, quod p- Ritus Magnæ Curia recessum sit à pœnis statutis p- dictā constitutionem cultus iustitiæ: tamen nouiter eadem constit. renouata, & ad verbum impressa est in nouissimis pragma. Illustrissimi domini ducis de Alcalain prag. 21. §. cultus. & per totum de offi. fac. consti. pp quod cum casus accideret: bene posset & deberet d. consti. practicari: imponendo illas pœnas, & si dicatur, quod per etundem Illustrissimum Dñm Vi- ceregē aliter prouisum est circa frangentes silentiū curia: vt diximus supra in Ri. 102. & 103. respondeo, quod aut loquimur cū curia pro tribunali sedet: aut cum iudices manent in rota expediendo causas: pri- mo casu, loquitur iste Rit. & duo alij supra citati, & dispositio Domini Ducis ibidem allegata, secundo casu, loquitur d. constit. adeo quod rectē intuen- do, non est verum quod per Ritus corrigatur illa con- sti. Salerni die 31. Augusti. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CV.

Quidnam tenet eiusdem curiæ, quod in causis criminalibus in quibus pro- curator non admittitur, ad media etiam procurator non admittatur.

¶ Super

Com. super Ritibus Magnæ Curia. 63

¶ Super hoc Rit. nihil dico, quia non loquitur di- spositiue, sed solum dicit quidam tenent: & valde miror, quod per Rit. fuerint posita ista verba. vide igitur in Rit. proxime seque. vbi idem dicitur, per ver- ba dispositiua.

RITVS CVI.

Item quod in causis criminalibus in dictis curijs, & altera ipsarum in quibus procurator non admittitur, etiam ad media non admittatur.

S V M M A R I V M.

- 1 Idem ius de toto quoad totum, quod de parte, quoad partem.
- 2 Litis contestatione per reum facta, non in quolibet delicto interueniat procurator?
- 3 Inquisitus carceratus procuratorem, non ad sen- tentiam, nec personales actus constituit.
- 4 Procurator cum potestate substituendi an facta substitutione desinat esse procurator.

Not. quod in causis criminalibus in qui- bus procurator non admittitur, vt di- cam infra in Rit. 109. etiam ad media causæ non debet admitti, vt puta, ad re- stium productiones, positiones, allega- tiones, & similia ratio est, quia ista sunt de negotio principali ad quod procurator non admittitur, ¶ Idem ius est de toto, quod de parte. l. quæ de to- ra. ff. de rei vendica. & l. penul. C. de non numerata pecunia, vt plene ponit Specul. de procuratore. §. 1. ver. 14. nu. 12. 101 sed nunquid. Item secundum Io. And. post eum, quia speciale est in aliquibus, quod ad media constituant procuratorem. l. fin. C. de iniur. ego in contrariū est in alijs ius cõc. l. j. ff. ad municipia. & ista conclusio est contra opin. Martini ¶ qui volebat quod facta liti contestatione per reum, posset in quolibet delicto procurator interuenire ad ipsius defensionem. vt refert Glo. in c. reos. 5. q. 3. sed etiam extra dunc Ritū opi. Martini de iure cõi non procedebat, vt dicit Gadi. in tract. malef. in tit. verū procurator. nu. o. ver. nouus casus, quia tex. d. c. reos. quo Martinus mouebatur & alij similes, loquuntur in procuratore dato ad allegandum causas absenti, vt Gandi. dicit non autem ad plenam defensionem inquisiti, & ita seruetur. Limita tamen hunc Ritus non procedere, quando inquisitus esset carceratus, quia tunc secus esset, & ad totā causam posset procura- torem constituere præterquam ad sententiam, vt di- cit Bar. in l. penul. §. ad crimen. nu. 13. ver. 2. quæro. ff. de pnbi. iudi. & in l. non tantum. ff. de appel. Item præterquā ad actus personales, sunt tortura, & li- tis cõtestatio fm Bal. in l. seruum quoque. §. publicè. ff. de procura. Alex. ad Bar. in d. §. ad crimen in litera, ¶ f. & Apostoli. ad Spec. in præallegat. ¶ Vnum ¶ tamen aduerte in hac materia quod procurator substituens alium procuratorem vigore potestatis, sibi ad hoc specialiter a Domino attributa, post factam substi- tutionem, desinat ipse esse procurator. vt dicit Barr. per illum tex. in l. quod si forte. §. quid ergo. nu. 3. ff. de solutio. allegat etiam tex. in c. is qui. vbi Gl. no. in ver. vsus. de procura. in 6. & Ideo cautela est secun- dum eund. Barr. ibi d. quod in mandato procuratio- nis dicatur cum potestate substituendi semel & plu- ries, quia dicendo pluries vderet velle quod substi- tuendo non desinat esse procurator ex qua Bar. cau-

rela inoleuit communis pract. de qua proxime dixi quam latius ponit Spec in tit. de procur. §. vt autem, nu. 10. ver. porro. ¶ Secundo Nota ex hoc Rit. vnum casum in quo requiritur speciale mandatum videli- cet in procuratore qui vult alium substituere ante li- tem contestatam. Alios quinque casus ponit Gl. in §. fin. in ver. neque. in l. de his per quos agere possu- Viginti quinque alios ponit Ang. in cod. §. nu. 2. Vi- ginti quatuor ponit Spec. in d. ltu. de procuratore. in princ. ver. item opponitur. num. 4. cum seque. & nonnullos ponit Bal. in l. sed & si quis. §. quantum. nu. 3. ver. tamen hoc fallit. ff. si quis cautio. In prædi- ctis tamen casibus si de speciali mandato dubite- tur fat erit de ratu cauere. vt dicit tex. expressus in l. quod si de speciali. ff. de mino. & Specul. in proxime citato loco. nu. 5. ver. in præmissis. Salerni die 31. Augusti. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CVII.

Item si procuratori detur potestas fa- ciendi alium procuratorem, & non ex- primatur ante litem contestatam, pro- curator ipse non potest facere alium procuratorem ante lit. contestatam.

S V M M A R I V M.

- 1 Procurator ad litem cum potestate substituendi ante lit. contest. non substituet. Et quare. fallit in duobus casibus. nu. seq.
- 2 Procurator dominus litis quando, & per quod efficiatur.
- 3 Procurator ad negotia an ad suilibitum substi- tuat? Limita vt ibidem.
- 4 Quidam substitutus a procuratore ante litem contesta. non habente in specie potestatem substituendi, ante litem contesta. pars in prin- cipio litis de inualiditate substitutionis oppo- suit, nihil dicendo, cum eo in causa processit ad expeditionem vsque. In qua de acto- rum nullitate opponit, quia contra huius ritus formam facta: ratificat hoc principalis: quid iuris.
- 5 Mandatum non habere, vel nulliter habere, parificatur.
- 6 Exceptio falsi procuratoris quandocunque op- ponitur.
- 7 persona comparentis legitima nunquam dicitur nisi de legitimitate pronuncietur.
- 8 Persona procuratoris illegitimi per partis ta- citurnitatem legitimitatur.
- 9 Exceptio illegitimi & falsi procuratoris equiparatur, & quandocunque vtraque opponitur.
- 10 Lite per dominum contestata, factus est procura- tor, talis procurator num substituere possit.

Not. j. ex hoc Rit. ¶ quod procurator consti- tutus ad litē cum potestate substituendi nulla facta mentione ante litem cõ- test. vel post nō pōt suiloco, substituere ante litē contest. ¶ Super quo scias quod de iure cõmuni civili prouisum erat vt procurator simpliciter constitutus non posset substituere nisi

L 3 si post

NOt. quod in causis extraordinarijs instrumentorum supple, quæ liquidantur, & accusantur seruata forma Rit. 166. nō admittitur procurator etiam ad media, quemadmodum in causis criminalibus diximus supra Rit. 106. quod quidem bene seruatur in practi. ratio dubitandi in hoc Ritu esse poterat, quia ut ipsemet Ritu. dicit, ꝑ causæ instrumentorū sunt ciuiles in quibus regulariter procurator nedū ad media, verum etiam ad totā causam admittitur. l. prima. §. vsus l. seruum quoque. in princ. & §. publici, vbi Gloss. magna ff. de procura. l. fina. C. de procura. & bona Gloss. in constitu. Regni. edictorum, in ver. sicu. aut alium. ratio aut. m. decidendi est. ꝑ quia antiqua pœna, quæ exigebatur ab his c. ntra quos accusabantur instrumenta iuxta formam Ritus erat pœna manus, vt patet ex Ritu. infra 179. sed dicit aliquis, ergo hac ratione attenda Ritu. iste hodie seruari non debet, quia ex communi omnium curiarum obseruantia recessum est à pœna manus, & tantummodo exigitur pœna trium tarenorum, vel duorum ad minus pro vicia iuxta facultatem debitorum. vt in instructionibus quæ dantur cōmissarijs qui quotidie deputantur per magnam Curiam. & regias audientias ad exigendum contumacias, vt latius dico infra in Ritu. 132. & 133. sed istud nihil est, quia pœna quæ hodie ex obseruantia est pecuniaria: successit in locum illius antiquæ quæ erat personalis, & est eiusdem effectus & potestatis. l. si etum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. & l. si donare. §. sponsus. ff. de donat. inter virū & vxor. & ex consequenti, sicuti quando imponebatur pœna manus: non poterat interuenire procurator, per nota. per Gloss. in dicto §. publice, & ea quæ diximus super Rit. præceden. eodem modo non debet posse interuenire hodie: attento potius origine pœnæ quam obseruantia hodierna. l. 3. C. ad Macedon. & l. tutor. ff. de fideiussor. & si dicatur nonne Barto. in l. 2. §. ad crimē, numero 14. versic. quarto extra ff. de publi. iudi. dicit quod si statutum imponit pœnam pecuniariam super delicto, in quo ius commune, imponit pœnam capitis, potest interuenire procurator, ꝑ quia ex genere pœnæ iudicatur crimen capitale, vel non. quod etiam sequitur Gandi. post alios in tracta. malef. in titu. vtrum procura. numero 12. versicu. sed pone, & apostill. ad Specu. de procura. §. 1. numero nono, versicu. item quod causa, in litera F. super versu. ciuili. ergo contra hunc Ritu. & dictam rationem decidendi respondetur, quod post dictū Ritu. 279. per quem imponitur pœna manus, non habemus. Ritu. dicentem quod imponatur pœna pecuniaria adeo quod non sumus in terminis q. Barto. Gandi. & aliorum propter, quod bene potuit (attenta dicta pœna,) Ritu. noster dicere quod in causis instrumentorum non interueniat procurator: & si iterum dicitur postquam iste Ritu. attenda d. pœna, voluit non interuenire procuratorem: quare appellat causam instrumentorum ciuilem: respondetur, quod iste Ritu. appellat causam ciuilem, quo ad id quod petitur in instrumento in quo nulla prorsus est dubitatio: ratione tamē petitiurij, in quod debitor incidit: & pro quo erat pœna manus statuta per dictum Ritu. 179. & respectu illius pœnæ, non potest interuenire procurator, non autem ratione debiti contenti in instrumento, cuius respectu causa est ciuilis. vt hic dicitur, & etiam infra Ritu. 302. Salerni, Die secundo Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CX.

Rem quod omnes procuratores Curia assignent interloquutorias faciendas per eos ad petitionē partium vni ex scriptoribus actorum, vel alteri deputando per ipsam curiam, & eidem soluant granum vnum pro qualibet interloquutoria dandum per eum tubitis, & quod dictus tubita non recipiat, nisi granum vnum pro qualibet interloquutoria quantumcunque plures contineantur in ea.

NOt. quod procuratores debent assignare interloquutorias faciendas per eos, id est citationes super quibus sunt faciendæ interloquutoria curia sedente, vni ex scriptoribus actorum, vel alteri deputando per ipsam curiam aut iuxta formā Ritus 249. vni ex fiscalibus, vt ipas legi faciant à iudicibus. Hodie assignantur per procuratores, & per partes principales ad libitum illi actuarij, qui eas expediunt: & post modum per omnes actuarios assignantur vni qui curia sedente, legit, tubita alta voce vocante, & dicente eadem verba quæ actuarius ille submissa voce dicit. nouiter vero post hæc scripta per pragma. Illustrissimi Domini Ducis de Alcalá huius Regni Viceregis, * prag. 17. §. quia quod dicitur de offi. magist. iust. sancitum est, quod citationes omnes curia sedente, legendæ, recolligantur penes actuarium qui erit hebdomadarius per quem postea legantur tubita vocante (vt supra dixi) curia sedente, & post rectam curiā, diuidantur inter omnes actuarios æqualiter: vt sic vnus quisque habeat suam portionem. ¶ Secundo no. ibi ad petitionem partium, iuncto ibi granum vnum, quod tubita pro qualibet citatione quam vocat: curia sedente ad petitionem partium debet habere granum vnum: etiam si mille vocarentur in vnica citatione & quod bene seruatur: & cauetur etiam in nouissimis prag. editis per Illustrissimum Dominum Ducem de Alcalá huius Regni Viceregē * prag. 37. §. item per lo salario, & prag. 38. §. itē per lo salario, de offi. magist. iust. vbi plusquā hic, dicitur istud procedere tam in citationibus ciuilibus, quam criminalibus: tam ad instantiam ciuiliū Neap. quam aduenarum: & tam in ciuitate Neap. & eius districtu, quam in toto Regno, nisi vocandus curia sedente, esset persona Illustrissima, quoniā tunc deberent solui tubitæ grana decem, vt dicitur * in d. prag. 37. §. item che quando, & in d. prag. 38. §. item che quando. Et no. quia Rit. loquitur, vt ego exposui in illis interloquutorijs quæ scribuntur super citationibus, nō autem in decretis interloquutorijs professoris in aliqua causa curia sedente, aut in sententijs diffinitiuis. quoniam pro his competunt tubitæ grana decem, vt in eisdem nouissimis prag. locis præallega. disponitur, quamuis hodie decreta interloquutoria curia sedente, non legantur per tubitam, nec ibi proferantur, vt dicam infra in Rit. 288. l. 1. no. sed in camera audietis (vbi cōueniūt pro expediendis processibus, & audiendis aduocatis, vt diximus supra

RITVS CXII.

Item quod litera citatoria, vel alia, per ipsas Curias, siue alteram ipsarum, non committatur nisi habenti officium publicum.

SUMMARIUM.

- 1 Citatio parti aduersæ committenda sit?
- 2 Litera citatoria, large omnis prouisio per quā aliquis citatur, appellabitur.

NOta ex hoc Ritu quod literæ citatoriæ, vel alia (puta exequutoriales) non debent committi, nisi habenti officium publicum, hoc est alicui, qui sit nuntius, vel feruens ipsius Curia, & idem dicitur infra in Rit. 114. ꝑ de iure vero communi, citatio etiam parti aduersæ committi potest, vt dicit Bart. in l. j. per illum textum. ff. de seruis fugiti. in l. eum qui. §. sit epistola. ff. de furt. & in l. iuste, vbi etiam Alexan. colum. 9. ff. de acquir. possess. Bald. in l. vt perfectius. colum. fin. C. de annal. exceptio. & Athen. & omnino. colum. pen. versic. venio ad ministros. C. ne vxor pro marito. sed quia ex hoc poterat plura inconuenientia oriri, correctum fuit per constitutu. Regni edictorum, vt etiam Afflic. ibi dicit. in 3. not. & eadem etiam constitutu. quatenus dicit quod citatio committatur alicui bono viro, corrigitur per hunc Rit. volentem non committi nisi habenti officium publicum: & ita seruatur. Hincque procedit quod omnes citationes, & literæ exequutoriales in earum principio ita dicunt. Nuntius & feruentibus ipsius Curia, & alijs locorum ordinarijs committitur &c. Video tamen multoties, quod Magna Curia committit literas exequutoriales pro capiendâ aliqua possessione corporali, aut pro exequendo in bonis iuris forma seruata; homini priuato, & quandoque talis priuatus est famulus partis ad cuius instantiam fit exequutio. Sed credo quod hoc vltimum ignorat iudex, qui literis se subscribit. Aduerte tamen quia licet Ritus iste loquatur de literis: tamen idem est in alijs quibuscunque prouisionibus quæ expediuntur apertæ non clausæ ad modum literarum, ꝑ & intentio Ritus est, appellare literam cittatoriam, omnem prouisionem in qua aliquis citandus est; quia saltim large litera appellari potest cum iudex in ea significet parti id quod vult, & ita practicatur. Salerni, die 3. Septem. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CXIII.

Rem quod omnes citationes postquam accusata est prima cōtumacia, in casso magno communi dictæ Curia ponantur, & conferuentur, & quod nullus audeat abinde ipsas recipere, nisi sit procurator in ea, vel eum tangat, & quod ea recepta scribat, & annotetur in

supra in Rit. 77.) votantur, & scribuntur, & per actuarios post modum publicantur, & traduntur Algerijs ad intinmandum paribus, vt dicam latius in d. Rit. 288. l. 1. nota. & dixi etiam in Rit. 37. 2. not. Item nota hunc Ritu loqui ad instantiam partium, quia pro citationibus quæ vocantur in Curia ad fisci instantiam, Tubitæ nihil habent, vt in dd. nouissimis prag. disponitur prag. 37. versic. item che per le citationi. Salerni, die 3. Sept. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CXI.

Rem quod nullus procurator stet in loco Aduocatorum; nec accedat ad locum illum, seu bancham nisi vocatus de sententia iudicum hebdomadariorum, seu per iudices hebdomadarios: & vocatus nihil proponat ipse procurator, sed in secreto dicat quicquid vult, aduocato suo, & si quis contrarium fecerit, soluat pœnam vnus carleni. Item quod nullus procurator sub pœna granorum decem, ducat secum ad bancham aliquem clientulum suum, nisi primo fuerit clientulus ipse vocatus. Item quod procuratores pro actis ordinarijs causarum audiantur semel in hebdomada.

Ritus iste in sui principio recessit ab aula, quia aduocati non accedunt ad tribunal, quando Curia regitur, sed solum procuratores ibi sedent, vt etiam dixi supra in Ri. 102. Bene tamen seruatur, quod paulo inferius dicit ꝑ procuratores non ducant clientulos secum ad bancham: nam in loco eisdem procuratoribus assignato ipsi soli sedent, & clientuli in eodem palatio paulo inferius astant, extra locum procuratorum, & quando aliquis eorum vocatur procurator pro eo se erigit, & si ibi non adest excusatur ipsum si verò adest, dicit adest hic principalis, & statim ille clientulus eleuat manum suam: quasi dicat ecce adsum, & nihil aliud dicit, & actuarius qui est supra tribunal, si est causa talis: de ordine iudicis hebdomadarij facit ei mandatum, quod nō discedat à Palatio. Aduerte tamen ad id quod dicitur in fine, quod procuratores pro actis ordinarijs causarum audiantur semel in hebdomada; quia cōtrarium videretur dispositum per Ritu 77. vbi quod quolibet sero debeant audiri. sed vt cumque sit iste Rit. in hoc non seruatur, quia nedum quolibet die, sed omni momento ipsius audiuntur pro actis ordinarijs faciendis in causis, & pro alijs actis Curia sedente, faciendis, non audiuntur: nisi quando curia regitur, quandoque tribus vicibus in hebdomada, & quandoque duabus: & licet solitum sit regi Curia tribus diebus hebdomadæ, multoties ob multitudinem, & impedimenta causarum, regitur duabus & quandoque minus. Salerni, die 3. Septem. 1559. Prosper Carauita.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

in quinterno, seu manuali in prædicto cassone existente.

Hodie in locum cassoni communis successit archiuus in Magna Curia Vicaria, vt diximus supra in Rit. 24. & iste Ritus non seruatur, quia accusata prima contumacia, citationes non ponuntur in archiuo: sed tenentur in fasciculis, vel per nouissimas prag. vt dixi supra in Rit. 110. assignantur actuario hebdomadario donec veniat vltimum peremptorium & curia sedente, accusetur vltima contumacia, qua accusata, aut ponunt in processu: si citatio respicit processum, aut conferuntur similiter in fasciculo in banca actuarij, vel in archiuo ad eius libitum. ¶ Nota tamen ex hoc Ritu quod accusata prima contumacia in citationibus, non possunt citationes ipse ab inde capi ad instantiam alterius, quam procuratoris, vel eius ad quem spectant: facta tamen prius annotatione receptionis in quinterno existente in dicto cassone, quod bene seruatur etiam hodie in citationibus ciuilibus, quæ multoties partibus querentibus assignantur, & ad memoriam fit annotatio in quodam quinterno priuato quem facit quilibet actuaris, & ipsum in sua banca conseruat: non autem in archiuo (vt hic dicitur) & similiter fit de processibus ciuilibus, qui quando à partibus, vel procuratoribus queruntur (vt ab aduocatis videri valeant) traduntur procuratoribus, & partibus quandoque, facta tamen annotatione de recepta in dicto quinterno propria manu illius qui eos recepit, vt iste Ritus dicit, licet nouiter & post hæc scripta per nouissimas prag. Illustrissimi Domini Ducis de Alcalá prag. 55. incip. per sacrum regium. titu. de offi. fac. confi. correctum sit, & ordinatum quod processus originales nullatenus partibus procuratoribus, vel aduocatis accomodentur sub pena vnciarum quinquaginta, quæ noua prag. licet solum loquatur in sacro consilio: tamen in omnibus tribunalibus seruanda est, quia in eisdem nouissimis prag. adest prag. 40. incip. allegantibus in §. sunt & alia. volens, quod omnia ibidem de sacro concilio disposita, vbi que seruentur. In citationibus vero criminalibus Ritus non seruatur, ego vidi multoties quæstum ab officialibus per eos quorum intererat quod de citatione præberetur copia, vel saltem facultas eam legendi & non fuit concessum, ratio est quia postquã illa citatio est intimata per nuntiu, & reddita actuario, videtur esse de informatione, quæ nunquam partibus demonstratur antequam fiat publicatio. Salerni die 4. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CXIII.

Item litera citatoria, vel alia per ipsam Curiam non committatur, nisi habenti officium publicum.

Dixi de hoc Ritu supra in Ritu 112. ibi videas.

RITVS CXV.

Item si aliquis, vel aliqua veniret ad dictam Curiam asserens aliquem, vel aliquam sibi teneri, vel dare debere aliquam pecuniæ quantitatem, vel aliam

rem mobilem, & nolle sibi satisfacere: Curia ipsa ad tollendum lites, mandet alicui seruenti, vt mandet, & iniungat ei ex parte dictæ Curia sub certa pœna, vt restituat pecuniam ipsam, vel rem, vel sequenti die compareat in dicta Curia allegaturus causam rationabilẽ quare pecuniam ipsam, vel rem restituere recusat: sed in causis modicis, vel etiam inter stipendiarios: & his similia facilia facit suo (solum Regens, vel alius officialis) arbitrio.

S V M M A R I V M.

- 1 *Practica quando iudex in modicis causis ex non scripto procedit.*
- 2 *Casus plures in quibus ex non scripto procedendum sit.*
- 3 *Causæ modicæ priuilegia quæ.*
- 4 *Causa modica quæ nam dicatur.*

Nota primo ex hoc Ritu, quod in causis modicis, vel quæ tractantur inter stipendiarios, potest Regens Magnæ Curia, & quilibet alius officialis ex non scripto procedere, mandando debitori per vnum seruentem curia, quod soluat, vel die sequenti compareat coram eo; & licet Ritus nõ dicat expresse sine scriptis: tamen ita colligitur ex eo, & concordat cum §. sit tibi. in authen. de mand. princip. & authent. nisi breuiore. C. de senten. ex breui. recita. Dispositio istius Ritus in viridi est obseruantia in omnibus curijs Regni: verum quando officialis ad instantiam creditoris aliquid petentis, mittit aliquem ad debitorem: non facit sibi dicere quod soluat, aut die sequenti compareat, vt hic dicitur, sed quod statim compareat coram iudice, & quandoque si debitor est suspectus: ordinatur seruenti quod ipsum vocet, & veniat cum eo, quo debitor coram iudice veniente, creditor oretenus exponit suam intentionem, & debitor replicat quod sibi videtur, & sic summariè præcipitur, quod soluat, & aliquando quod non discedat, vel probeat quod dicit prout negocij qualitas exposulat. Super quo vide etiam alium Rit. infr. 87. & quæ ibi dixi. Et no. verba finalia Ritus, quæ dicunt quod officialis hanc summariam iustitiam faciet solus suo arbitrio, quasi dicat, sine consilio iudicis, quod similiter in viridi est obseruantia vbi que locorum, quia Regens Magnæ Curia. Iustitiam prouinciarum, & Capitanei terrarum ex proprio iudicio ista minima expediunt, & determinant, nisi dub. um aliquod occurrerit in iure, aut factũ esset valde intricatum, quoniam tunc ad Iudices remittunt. ¶ Secundo nota ex hoc Ritu duos casus in quibus ex non scripto proceditur, videlicet in causis modicis, & in causis quæ tractantur inter stipendiarios. Tertium casum habes in auth. vt iud. sine quoquo suffra. §. necessitatem. vbi de officiali qui ante lapsum quinquaginta dierum, aufugit, & captus est, vt rationem reddat suæ administrationis. Quartũ casum ponit tex. in d. §. si tibi. & in auth. nisi breuiore. & is est quando causa de qua agitur, est vilium, seu pauperum personarũ, etiam quod non sit modica; licet alij fuerint in opinione.

Com. super Ritibus Magnæ Curia. 66

RITVS CXVI.

Tem seruat dicta curia quod citatio debet fieri die non feriato, vt compareat die non feriato: vt si curia ipsa regeretur in vno loco, puta Neapoli, & quodam die quidam citaretur in aliquo alio loco, puta Salerni, vbi dicto die essent feriæ, puta, quia ibi celebraretur à clero & populo aliquod festum, & eodem die in loco vbi curia prædicta resideret & regeretur puta fortè Neapoli, non essent feriæ, tunc citatio non valeret, quia attenditur locus factæ citationis, & ita practicum est multoties, & obtentum per dictam curiam ad præsens.

S V M M A R I V M.

- 1 *Citatio die feriato ad Dei honorem facta, num valebit?*
- 2 *Citatus die feriato ad hominum necessitatem comparere an teneatur?*
- 3 *Dies citationis sit feriatas, vel non: quis locus iudicij, vel citationis attendendus?*

Nota primo ex hoc Ritu. duo super quibus Doctor. valde dissentiunt: primum, quod citatio debet fieri citando die non feriato: Secundum quod compareat die similiter non feriato.

- 1 ¶ Quo al primum, communis opin. Doctor. iuris ciuilis est, quod aut citatur die feriato in honorem Dei: & non valeret citatio per l. dies festos. C. de fer. ¶ aut obnecessitates hominum, & valet, quia tex. in l. prima. ff. de fer. non dicit, quod non valeat citatio; sed quod citatus non teneatur comparere. ita dicit Bartol. post Oldrad. in l. prima. §. nunciatio. numero 30. versic. quærit. ff. de noui oper. nuntia. Speculat. in tit. de citatio. §. j. versic. item excipitur. num. 12. Bald. in l. in tempus. ff. de hæred. instituen. & l. cum clericis. num. 3. C. de episc. & cler. Paul. de Cast. consil. 25. volum. primo, & Lanfran. in repet. cap. quoniam contra. in versic. citationes. num. 26. extra de probat. licet Dyn. quem refert Bar. in tract. citat. quæst. 7. aliter voluerit. & ipsemet Bartol. dicat quod de consuetudine seruatur eius dictum: idque etiam voluerit Feder. de Sen. consil. 25. & Bal. in practi. in tit. de cita. quæst. 7. fol. 12. Quo ad secundum Spec. in d. tit. de cita. §. 2. versic. item excipitur. num. 13. & Innoc. in cap. si. nu. j. extra de fer. aliter concludunt, dicentes citationem valere, sed citatum debere die sequenti comparere. idem Bald. in d. practi. in tit. de cita. q. 8. & Mansuet. (qui id dicit de consuetudine seruari) in tit. de adiorna. num. 6. sed communiter contrarium est verius. per tex. in l. ex quacunque. §. si. in si. ff. si quis in ius vocat. non ier. vt Bart. ibid. not. num. 3. idem Innocen. in c. prætere. de dilat. Matthesil. in g. 19. in si. Apofthl. ad eum in ver. postre-

nione. quod d. vtrunque requiratur. vt dicit Glo. in d. §. si tibi. & Barr. ibid. num. j. qui horum opin. non sequitur. Quintum casum habes etiã in d. §. & auth. quando Episcopus cognoscit inter suos subditos, quod etiam disponitur in authen. vt cler. apud propri. Episc. circa princ. licet hodie vt dicit ibi Gloss. in versic. ex non scripto. iste casus sit correctus per cap. quoniam contra. de probatio. Sextum casum ponit Bal. quem sequitur etiam Salyc. in d. auth. nisi breuiore. quando sumus in causis quæ vertuntur coram ignorantibus leges, vt sunt vicarij committarum: & vt hodie sunt isti quos vulgo appellamus camerlingos. sed iste casus (vt credo) redit ad primũ: quoniam coram istis ferè semper tractantur causæ minimæ: adeo quod si daretur causa magnæ quantitatis, etiam quod esset coram prædictis: eorum dictum non crederem procedere. Septimum & vltimum ponit Gloss. in d. §. necessitate, quam refert, & sequitur Salyc. in d. auth. versic. quæro, an sit alius, & is est quando causa est contra clericum, ad instantiam laici per text. in auth. vt cler. apud propri. episc. in princ. sed vt supra dixi hodie per capit. quoniam contra. hoc est correctum. ¶ Alios nonnullos casus vide per Afflic. in constit. pacis cultu. §. nota. versic. ad secundam q. num. 47. Et adde quod isti casus & similes sunt speciales: quoniam in alijs, in contrarium est ius commune, & ex scripto regulariter causæ diffiniri & terminari debent. l. fin. cum sim. l. C. de senten. ex breui. recita.

- 3 ¶ Tertio nota ex hoc Ritu vnum priuilegium, quod habet causa modica. aliud priuilegium ponit tex. cum glo. in l. Theopompus. in glo. fin. ff. de do. te. præleg. v. eam allegat Guillem. de Ludou. singul. 27. vbi quod in causis modicis vnus testis facit plenam probationem. Si tamen idoneus fuerit. vt dicit Matthesil. sing. j. incipien. primo nota. & etiam apparet de tali idoneitate postquam est causa inductiua plenæ probationis. vt dicit Ang. in l. vel necare. ff. quem adm. restam. aper. Alex. consil. 72. col. 3. vol. j. Cæ pol. consil. crimin. §. 8. col. fin. versic. postremo. & alij quos pulchrè ponit Gabriel. Saray. ad præalleg. singul. Matthesil. in fine. & non solum vnus testis, sed etiã fama publica. l. vbi adhuc. C. de iure dot. quam ad hoc propositum citat Bart. in l. de minore. §. plurimum. num. 30. versic. vltimo principaliter quæro, ibi si verò ista fama, & Matthesil. in d. sing. quod etiam voluit Anton. de Butri. in capit. veniens. de testi. & in cap. j. de appella. Bart. in l. j. C. quorum bonorum. Alexan. ad Bart. in d. §. plurimum. in litera, h. & Hipo. ibidem. num. 59. versic. modo tu potes. Intelligendo tamen, vt per Bart. in eodem §. Bald. & Imo. in l. fin. ff. de hæred. instit. & Alexan. consil. 66. num. 9. volum. 3. vbi dicit ista procedere in his quæ difficilis sunt probationis.
- 4 ¶ Quæro satis necessariò in hoc Ritu quænam verè dicatur causa modica? Cauens. hic remittit se ad quotas quas vide per eum. tu autem dicas, quod Gl. in authen. nisi breuiore. C. de senten. ex breui. recit. posuit multas opin. & inter alias, vnam quæ fuit Hugo. dicentis hoc iudicis arbitrio remitti. Glo. etiã in §. sit tibi. in authen. de manda. prin. ponit multas opiniones: & tandem dicit, quod verius dicitur, quæ causa centum aureorum dicitur causa modica. sed vt Bart. ibi dicit. num. 7. in si. veritas est: quod iudicis arbitrio remittitur iuxta opin. relata. in d. auth. nisi breuiore. & id etiam firmat Spec. in tit. de iura. delat. in prin. ver. nota igitur, num. 3. Salyc. in d. auth. in princ. vbi allegat l. sed & si suscepit. §. pen. & sequen. ff. de iudi. & Gabriel. Saray. post Matthesil. in præalleg. sing. j. col. pen. Salerni, die 4. Septem. 1559. Prosper Carauita.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

verò vsque ad quatuor infra annum. Aliqui dicunt infra sex menses in omnibus prædictis casibus vbique per Regnum: alias citatio euanescit, & sic determinatum fuit in causa domini Iacobi Barilis.

S V M M A R I V M.

- 1 Citatio circumducta intimata non inducit litis pendentiam, immo pro non facta habetur.
- 2 Citatio circumducta non impedit prescriptionem.

Iste Ritus coarctat tempus intimandi citationes expeditas, & habita consideratione ad loca, in quibus intimandæ sunt: statuit terminum, verum in fine. dicit quod secundum aliorum opinio. indistincte datur tempus sex mensium ad eas intimandum, alias ipsis elapsis, circumducuntur: dicens, ita fuisse determinatum in quadam causa. In Ritu sequen. dicitur idem, in fine, tamen ipse videtur hunc corrigere dum: dicit quod concordant in illa opinione quod dentur tempora limitata, (vt dixi) attenda locorum distantia. Hodie tamen seruatur quod in fin. præsentis Ritus. dicitur, & elapsis sex mensibus, citatio vti circumducta non valet: quinimmo intimata non induceret litis pendentiam: quia per inde haberetur, ac si nunquam fuisset facta, vt dicit Innocen. & Abba. in capitulo consuluit. de offic. delega. Baldus in l. fin. versicu. in eadem Gloss. ff. de eo per quem factum erit, & in l. prima. in princip. ff. de in ius vocan. Felyn. in capit. illud. colum. 3. de prescriptione. & Afflic. decisio. 366. numero 14. & in rubr. constitu. Regn. si quem nostrorum. num. 4. & ideo nec etiam interrumpet prescriptionem, vt dicit Bald. in l. j. & l. post edictum. num. 2. versic. sed an. ff. de eo per quem fact. erit. Salerni die 6. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

R I T V S CXXII.

Tem seruat ipsa Curia quod si aliquis impetrat citationem ciuilem vel criminalem ab ipsa curia: non potest eam tenere a die dictæ citationis, nisi per sex menses, vnde infra tempus sex mensium debet facere citare reum, & assignare responsale in actis, & accusare primam contumaciam, & facere condemnare in ciuilibus ad tertiam, vel in criminalibus banniri, & condemnari: dico banniri, & condemnari secundum constitutionem

Regni, & hæc obseruantia facta fuit, quia quidam impetrabant citationes, & eas tenebant longo tempore antequam facerent citari: & quandoque faciebant citare rerum & assignato responsali in actis curiæ, & accusata prima contumacia, non curabant ad vteriora procedere. Vnde infra istos menses debent hæc omnia facere, seu curare quod fiant, & computatur a die datæ dictæ citationis (vt dictum est) & hoc scilicet sex mensibus, concedunt omnes antiqui litterati, & procuratores, ac scriptores dictæ curiæ, quorum aliqui dicunt, quod non prædicti sex menses, sed dantur alia tempora, secundum hoc modo tene quod vis, quandoque seruatur vnum, quandoque aliud de prædictis duabus opinionibus: concordant tamen in prædicta vltima opinione, quod dentur illa tempora limitata.

¶ Dixi de hoc Rit. supra in proxime præcedenti Rit. vbi idem tractatur, merito ibi videas.

R I T V S CXXIII.

Tem seruat dicta Curia in citatione, dare terminum secundum distantiam locorum: vt de iure est, hoc modo. quatenus ex dicta Reginali nostraque parte ceteris eundem, vt decima die post citationem in dicta curia se presentet &c. & dies quo fit citatio non computatur in termino, vnde si die primo Augusti citatur quis, vt decimo post citationem, compareat: die vndecima eiusdem mensis debet accusari prima contumacia: alias spirat citatio, & deinde potest, si non compareat ipse reus condemnari, potest tamen in ciuili ad tertiam partem, vel criminali condemnari ad eandem tertiam partem, & banniri die quindecim eiusdem mensis, & ab inde in antea, & hoc fuit de facto in eadem curia die decimo quarto mensis Augusti 15. indictionis.

S V M.

Com. super Ritibus Magnæ Curie. 68

S V M M A R I V M.

- 1 Terminus in citationibus apponendus iuxta locorum distantiam.
- 2 Termini & dilationes in iudicis arbitrio relinquuntur.
- 3 Citatio continens breuem, & impossibilem terminum ad comparandum: erit nulla.
- 4 Contumacia non comparentis si non accusatur: contumax non dicitur. Limita quando ex officio proceditur, & in causis fiscalibus.
- 5 Non comparens pro confesso habetur.
- 6 Citatione spirata, ex integro tamen iterum agi potest.
- 7 Citatus ad duo tenetur, comparere scilicet, & in termino.
- 8 Practica super accusatione contumaciæ elapso triduo.
- 9 Citatio certum terminum non statuens, an teneat.

Not. primo ex hoc Ritu. quod iudices in citationibus debent apponere terminum secundum locorum distantiam, vt etiam est de iure l. nonnunquam. ff. de iudi. l. si vero non remunerandi. §. fin. ff. manda. c. quoad consultationem. de re iudic. & c. pastoralis. de appell. habita etiam consideratione temporum viarum & negociorum, vt pulchre scribit Spec. de cita. §. nunc. ver. nam omnes. nu. 4. iuxta ipsorum iudicum discretionem cum eorum arbitrio omnes termini, & dilationes relinquuntur. c. cum sit Roma. de appel. c. quo ad consultationem, de re iudi. c. si ægrotans. in fi. §. q. 3. cum simili. quæ Spec. ibid. adducit, & Sebastian. Vant. in tract. nullita. de nulli. ex defectu cita. ver. debet itaque. nu. 70. & licet in aliquib. casibus contrarium reperiat, illud casuale & speciale est secundum Host. in summa extra de dilatio. §. quis ipsas. & Abb. in d. c. quo ad consultationem. Estque adeo verum quod hic dicitur quod si citatio continet terminum adeo breuem, quod impossibile sit citatio comparere in termino: citatio ipsa tanquam impossibilis, & temeraria erit nulla: & citatum non arctabit ad comparandum c. 1. & 2. & c. si primates. §. q. 2. not. Spec. de cita. §. 1. versic. item excipitur. quod facta est. num. 12. Bar. in l. aut qui aliter. ff. quod vi aut clam. & in extrauag. ad reprimen. in versic. per edictum. Abb. in c. cum dilecti. de dol. & contum. Afflic. deci. 124. num. 3. & in consti. Regn. causas alias 4. nota. nu. 5. & Sebastian. Vant. in tract. nulli. de nulli. ex defectu. citatio. ver. terminus. nu. 67. ¶ Secundo not. ibi & dies quo fit citatio. quod dies citationis non computatur in termino. ad idem supra Rit. 119. vbi dixi latius. ¶ Tertio no. ibi die vndecima; quod prima contumacia debet accusari vltima die termini dati ad comparandum: vt dixi latius supra Rit. 94. ¶ Alias si non accusaretur: non comparens non posset dici contumax. vt dicit Barto. in l. 2. col. fin. ff. si quis in ius voca. non ier. in l. consentaneum col. fi. C. quomodo & quantum. & in auth. ei qui in fi. C. de temp. appell. Bald. & Pau. de Cast. in l. properandum. §. & siquidem. C. de iudic. & Hipp. in l. de vnoquoque. nu. 143. ff. de re iud. Et ex eo quod hic dicitur quod debet accusari prima contumacia: cessat. quod scribit Bart. in l. inter accusatorem. col. fina. ff. de publi. iudi. Bal. in l. si tutor. C. de interdicit.

matti. Hipp. in l. de vnoquoque. nu. 126. versic. istud tamen. ff. de re iudi. Alex. consi. 120. nu. 8. volu 7. & post eum Petr. Foller. qui ipsum sequitur in pract. crimina. in versic. accusentur contumacia. num. 10. vbi quod contumaciæ accusatio non est necessaria, vbiunque extat statutum quod citatus non comparens habeatur pro confesso. ¶ Nam in hoc Regno habemus constit. Regn. penam eorum: per quam non comparens habeatur pro confesso, & tamen per hunc Ritu. dicitur quod contumacia accusari debet vltima die: & ita seruatur secundum hunc Rit. in pract. Limita istum Rit. non procedere vbiunque ex officio proceditur: quoniam tunc sufficit reum non comparentem in termino licet contumacia accusata non fuerit. vt dicunt Alex. & Petr. Foller. in proximis citat. loc. sed profecto licet ista limita. possit stare ad hunc Ri. quia non aperit in causis ciuilib. & criminalibus, nec si ex officio: aut ad quærelam procedatur. tamen in pract. non seruatur in hoc Regno in quo semper contumacia accusatur siue ex officio procedatur. siue ad quærelam ad instantiam fisci, aut partis: immo plus seruatur, quod vt plurimum contumaciæ tam prima. quam vltima accusantur instante procuratore fiscali: quia omnes citationes quæ expediuntur etiam si adsit accusator dicunt ad omnem instantiam regij procuratoris fiscali. & talis quærelantis, in tantum quod licet accusator non compareat postea ad accusandum, fiscus prosequitur per c. Regn. ad consultationem in casibus tamen in quibus potest ex officio procedi secundum Par. in syndi. in ver. accusatio col. 1. ver. quod est verum. & Nigrum. ibi nu. 20. Secundo limita, non procedere in causis fiscalibus in quibus etiam contumacia non accusata, proceditur per iudicem. vt dicit Bart. in l. 2. §. senatus. per illum tex. ff. de iure fisci. & Afflic. in constitu. penam nouem vnciarum. q. 7. num. 10. ¶ Quarto not. ibi alias spirat citatio, quod si prima contumacia non fuerit suo tempore accusata, ideo vltima die termini (vt supra dixi) citatio spirat, quod bene seruatur in practica. Bene tamen verum, est, quod in magna curia, & Regia audientia principatus citra, quia mittunt nuncios per terras eiusdem subditas ad intimandum prouisiones qui vadunt cum nonnullis citationibus. adeo quod non reuertuntur iuxta proprium terminum accusandi primam contumaciam, obseruatur quod quando nuncios redeunt cum citationibus prima contumacia scribitur: & annotatur æque, ac si fuisset suo tempore scripta: licet reuerira non fuerit. quia citatio reuerira non erat: super quo vide latius regiam prag. 4. in titu. de citationibus. ¶ Aduerte tamen quia licet spirat citatio vt Rit. dicit tamen ex integro iterum agi potest. l. & post edictum in fi. ff. de indi. & seruatur in pract. quod cum eadem met citatione citari potest, quia semper valet. in fra sex menses vt diximus Rit. 121. Limita satis not. istud not. in citato ad vnicum actum, & ad omnes, & singulos actus vsque ad sententiam in clusue, quæ tunc licet non fuerit accusata prima contumacia & sic nec actor, nec reus comparuerit suo tempore tamen quocumque voluerit actor, & etiam reus procedi potest in causa in contumaciam alterius non comparentis vsque ad sententiam. vt dicunt Dñi de Rot. dec. 14. alias 345. licet impetrans. de dol. & contum. in nouis. per ea quæ no. Inno. in c. consuluit. de offi. deleg. & in c. audiuis. de procura. ratio est secundum Rot. ibid. ¶ quia citatus ad duo tenetur, videlicet comparere, & in termino. vnde licet quo ad secundum, spirat citatio: nihilominus quo ad primum, firma manet, & si in non comparendo fuerit contumax: procedetur contra eum tanquam contra contumacem: nisi iudex de benignitate

M 2

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

vellet de nono citare, & expectare. vt in capitulo consuluit de offic. delega. in fin. & capitulo cum dilecti de dolo & contuma. refert etiam Afflict. decif. 366. num. 14. licet istud in pract. non feruetur? quia ad hoc vt possit procedi in contumaciam contra citatum ad omnes, & singulos actus: est necessarium accusare primam contumaciam iuxta formam istius Rit. qui dicit quod accusari debet, & seruandus est. In hoc Regno: & in vltimo peremptorio termino die vltimæ contumaciæ scribitur interloquutoria iudicis: per quam dicitur quod procedatur ad omnes actus vsq; ad sententiam inclusiue in contumaciam partis citatæ, & non comparentis.

8 Quinto not. ibi decimo quinto, † quod vltima contumacia accusatur elapso triduo post primam, vt hic patet, & dicitur in Rit. 24. & est Rit. infra. 223. hoc tamen est in potestate actoris, quia si non vult accusare statim elapso triduo potest expectare, vt patet in fin. istius Rit. ibi, & ab inde in antea. Verum in magna curia seruatur, quod si citati sunt de ciuitate, expectatur per mensem: si extra ciuitatem, per duos, vt etiam scribit Afflict. in constitu. edictorum. q. 8. nu. 27. in si. sicque etiam seruatur in Regia audientia Principatus citra.

9 Quæro quid si citatio acta non statuit citato certum terminum? Bart. in l. liber homo. §. ff. de verb. obligatio. & Bald. in l. consentaneum per illum tex. in vers. & not. primo. C. quomodo, & quando iudex. dicunt quod tanquam incerta, & obscura non ardeat citatum. Bald. vero sibi contrarius in l. vt perfectus. colum. 3. vers. secundo quod vbi. C. de anna. excep. & Specu. in titu. de citat. §. sequitur, tenent contrarium, quia tacite intelligitur tempus infra quod citatus possit comparere. vt late disputat Boer. qui hanc partem firmat decif. 235. vbi late, & pulchre Angel. vero in l. per interualla. ff. de iudi. & Paul. de Cast. in d. l. liber homo. distinguunt, quod aut tractatur quoad finem procedendi ad vltiora, tanquam contra contumacem, & procedit prima opin. aut quo ad eum puniendum, quia contumax non comparuit, & procedit vltima, quam distin. approbat Lanfran. in repet. c. quoniam contra. in ver. citationes. num. 20. ver. sed queritur nunquid valeat de probatio. licet Alex. in d. l. liber homo talem dist. reprober. vt etiam Boer. d. decif. refert. num. 3. Quid dicendum? mihi videtur, quod & si multa hinc inde dici possint, secunda opin. quæ fuit Spec. in d. §. sequitur, est communior & verior. vt Alexan. in d. l. liber homo. & Fely. in c. consuluit. colum. 3. in princip. vers. cu. sed tenendo opin. de offic. deleg. attestantur, & idem Sebastia. Vant. in d. trac. loco proxime cit. & late colligitur ex Boer. in d. decif. vbi diffuse hoc tractat. cautius tamen erit semper in citationibus terminum apponere, vt dicit Bald. in addit. Spec. de citat. colu. 3. vers. an designatio diei. & Vant. vbi supra numer. 7. i. ver. quicquid tamen. & ita seruatur quia omnes citationes etiam per infcium, & in expertum scribam expeditæ, continent terminum infra quem citatus habet comparere. vt omnibus notum est. Salerni die 6. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CXXIII.

Item quod curia ipsa, & qualibet ipsarum possint, si voluerint, committere causas pecuniarias ibi mouendas vsque ad summam vnciarum sex de car-

lenis argenti (& non vltra) curia referat in forma consueta. Item quod causa committenda per curiam non excedant vltra summam vnciarum sex, vt supra.

Materia istius Rit. tractati supra Rit. 16. in 2. no. ibi te remitto: ne bis idem reperam. vnum tamen aduerte quod licet iste Ritu. dicat quod magna curia potest istas causas committere, si vult: adeo quod eius potestati relinquere videtur, tamen ille Ritu. dicit quod debeat committere sicque eius necessitati subijcit iudices, & ita practicatur, si tamē petatur ab aliqua partium. vt ibi dixi: non obstat quod iste Ritu. dicat, quod potest si vult, & ille alio modo per verbum debet, quoniam iste debet intelligi nemine petente. ille vero quauo petitum fuit, & eo casu cogitur iudex, vt proxime dixi, & dicam infra in Rit. 138. De hoc Rit. facit mentionem Afflict. in constitu. Regni cum circa. in fin. princip. ante prim. nota. Not. ibi referat in forma consueta. quod iudices pedanei quibus istæ causæ minimæ committuntur debent facere relationem in forma consueta, quam ponit Ritus infra. 126. & ego posui in d. Ritu. 16. Salerni die 6. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CXXV.

Tem curia ipsa nec causas delegat, nec mandatum facit, quod habeat in se causæ cognitionem quo ad commissarium, sed bene committit, quod ad certam poenam mandetur alicui ne turbet, spoliet, vel iniurietur.

SVMMA RIVM.

- 1 Aliqua sunt, quæ planam, aliqua vero plenam causæ cognitionem requirunt.
- 2 Causæ civiles, nisi in duobus casibus, non committuntur. Secus de criminalibus in regno.
- 3 Causæ meri, & mixti imperij demandari prohibentur.

NOta. ex hoc Ritu. quod Magna curia non delegat causas: nec facit mandatum alicui, quod faciat aliquam rem quæ requirat causæ cognitionem, vt esset restituere aliquem in integrum, mittere in possessionem ex secundo decreto, expellere aliquem de possessione, interponere autoritatem alienationibus: & transactionibus alimentorum, & similia, † quorum aliqua planam, & aliqua plenam causæ cognitionem requirunt. vt ponit Bartol. in l. imperium. vers. cu. 3. num. 19. & 20. ff. de iurisdictione omnium iudicum sed committere alicui, quod ad certam poenam

nam mandet tali ne talem turbet, spoliet, vel iniurietur: bene solet hoc facere ipsa Magna curia. Dispositio istius Rit. bene seruatur in causis ciuilibus, quas non video committere, exceptis duobus casibus, primus est: quando committeretur infra summam vnciarum sex iudicibus pedaneis, iuxta formam præcedent. Rit. vbi dixi. secundus est (qui etiam practicatur quotidie) quando appellatur ad ipsam magnam curiam à duab. vncijs infra, nam tunc sepius committitur eidem, c. à cuius curia est appellatum: quæ cum consilio alterius iuris periti partib. nō suspecti in causa ipsa procedat: & iustitiam faciat nomine ipsius magnæ curiæ. in causis vero criminalibus non seruatur, quia quotidie magna curia expedit suos commissarios per Regnum cum ampla potestate nedum in cognoscendo, sed etiam in sententiando. contra tex. in l. j. in princ. ff. de offi. eius. & ea quæ ibi no. Bar. num. 5. vers. oppono contra † vbi causæ meri, & mixti imperij prohibentur demandari nisi in casu absentia. vt ibi dicitur, sed credo ideo Magna curia hoc facit, quia antequam suos commissarios expediat, ab Illustrissimo Domino Regni vicerege licentiam obtinet, iuxta formam Regiæ nouellæ prag. olim editæ per illustrissimum Caro. V. Imp. quæ incip. & vt moderetur, quæ est prag. j. sub tit. de commissis. Et anno præterito renouata & confirmata fuit per Illustrissimum Don Ioannem Manriques eod. tit. de commissis. prag. 4. incip. is est regum. Salerni, die 6. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CXXVI.

Tem obseruat dicta curia committere causas si vult quatuor vnciarum alicui literato qui rite procedat: deinde ipsi curia referat in scriptis id quod sibi videtur: & forma relationis est, quia facit mentionem de toto processu, & deinde dicit in fine relationis si est probata intentio actoris, quod sibi: videtur mandandum per dictam curiam dicto reo vt petita per dictum actorem in causa prædicta infra terminum decem dierum assignet ipsi actori, & etiam datur maior terminus arbitrio ipsius curiæ.

Dixi de hoc Rit. & eius obseruantia supra Rit. 17. & Rit. 124. & ideo ad ibi dicta te remitto.

RITVS CXXVII.

Tem curia ipsa non conuenit ad alicuius instantiam facere aliquem pignori: nisi sententiam diffinitiuam, vel interloquutoriam exequendo, vel nisi fisco in aliquo teneatur.

SVMMA RIVM.

- 1 Non est ab exequutione incipiendum. Etratio quare.
- 2 Quod limita in sententia diffinitiuam, vel interloquutoriam, & in rebus fiscalibus, & mm. 5. 6. 7. 8. & 9.
- 3 Pro fiscalibus functionibus non tantum res, sed persona etiam capiuntur. Et appellatio talem exequutionem non impedit.
- 4 Fiscus regulariter in exequutione, ac sequestrare iure communi vtitur.
- 5 Obligationes penes acta, & liquidata, exequutionem paratam habent.
- 6 Instrumenta liquida accusata exequutionem paratam habent.
- 7 Instrumenta censualia paratam exequutionem habent. Immo maiora priuilegia quam sententia.
- 8 Contumacia ciuilibus, & criminalibus paratam exequutionem habent.
- 9 Casus in quibus appellatio non admittitur remissiuè.

NOta ex hoc Rit. quod Magna curia nō conuenit ad partis instantiam pignori facere aliquem; id est exequi in eius bonis: quia ab exequutione nō est incipiendum. l. si cum nulla. vbi Pau. de Cast. ita summat. ff. de re iudic. ratio est quam ponit tex. in l. j. C. de prohi. sequest. pecu. quia oportet primo debitorem conuinci, & demum ad solutionem pulsari, vt etiam dicit tex. in l. j. C. de exequu. rei iudi. Limitatur tamen hoc dictum in duobus casibus in hoc Rit. enumeratis. † Primus casus est quoriscunque exequutio fieret virtute sententiæ diffinitiuæ, aut interloquutoria: vt etiam dicit tex. cum gloss. in vers. sententia. in d. l. si cum nulla. ratio est, quia sententia diffinitiuam habet exequutionem paratam. l. minor. 25. annis cui fidei commissum. ff. de minor. ff. tamen fecit transitum in rem iudicatam vt probat tex. in l. 2. C. de exequu. rei iudic. & c. quo ad consultationem, de re iudic. & plene Marant. in pract. par. 6. c. fin. in princ. Et sententia interloquutoria similiter habet exequutionem, etiam si transitum non fecit in rem iudicatam, vt dicit Gl. & ibi Bal. in l. a procedente. C. de dilati. idem Bal. in l. ita demum, vers. sed hic queritur. C. de procur. probat tex. in c. non solui, de appel. in 6. Bar. in l. eius quod, col. 2. ff. de appellatio. recipie. & in l. intra vtile. col. 2. ff. de mino. & Maran. in loc. præall. nu. 172. & 173. licet fallat multoties secundum eum ibidem. nu. 207. Secundus casus est quando aliquid debetur fisco, quod tamen intelligi debet pro functionibus fiscalibus, † pro quibus nedum res, sed etiam persona capi potest. l. nomen. C. de exacto. tribu. & no. Maran. in d. pract. num. 12. vers. limita tamen, adeo, quod appellatio non recipitur ad impediendum earum exequutionem. l. abstinendum, & l. si. C. quorū appellatio. non recipia. & no. Rebuff. in cōmen. consti. Fran. in trac. de appel. art. 7. nu. 14. vers. quartus. † alias si non esset pro functionibus fiscalibus, secus esset, quia fisco iure communi vtitur in hoc, vt non incipiat ab exequutione, vel sequestrare. l. facultas. vbi hoc nota. in specie Luc. de Penn. col.

col. 4. circa medium. C. de iur. fisci. inuehens contra quemdam Doctorem insignis fallentem qui dicebat. quod fiscus cum litigat, habet privilegium incipiendi à sequestro, & idem referendo tenet Niger, in cap. Regni dudum ex præsumptiose, nu. 10. Tercio limita in obligationibus iuratis penes acta, & liquidatis vt in sequenti Rit. disponitur, quia obligationes penes acta executionem paratam habent: sicut sententiæ, vt ad literam dicit, dictus Rit. & Cauens super eodem. Quarto limita in instrumentis liquidis accusatis, & liquidatis iuxta formam Rit. Magnæ Curia. 166. quia talia instrumenta similiter executionem habent paratissimam: adeo quod aduersus ea opponi nullatenus potest nisi debitor dicat causam in vinculis, vt in eodem Rit. late dicitur. Quinto limita, non procedere in instrumentis censualibus quæ in hoc Regno per Regiam pragmat. Alfonso, de cens. paratam, & priuilegiatam habent executionem tanquam sententiæ: nullaque prouocatione suspendi possunt ad eorum executionem impediendam, vt ibi latius disponitur. Aduerte tamen quod licet instrumenta censualia tanquam sententiæ executionem habeant, non propterea iudicantur ad paria, immo in multis differunt, vt late scribit Pet. Foller. quem nouissime & post hæc scripta habui, in sua pract. censua. in vers. tanquam res iudicatas, numero quarto, cum multis sequent. vbi satis pulchre ponit quam maioribus priuilegijs gaudent instrumenta censualia, sententijs à iudicibus prolatis. Sexto fallit in contumace tam pro causa ciuili quam criminali, quoniam contumax potest personaliter capi, & contra eum etiam exequi pro pena contumaciæ absque alia citatione secundum Bal. in c. grauis, columna septima, de restitut. spoliat. & Afflic. in constit. penam nouem vnciarum, quæst. 3. nume. 6. vbi dicit ita semper fuisse seruatum, & etiam hodie seruatur, & practicatur. Item fallit in alijs quatuor casibus, quos ponit Afflic. in constitut. Reg. edictorum, nume. 43. cum sequent. & generaliter dici potest hunc Ritum. non procedere in omnibus illis casibus in quibus appellatio non admittitur quos late ponit Speculato. in tit. de appellatio. §. in quibus autem casibus, & dicat infra in Rit. 259. in fin. in his enim pignorat. & executio fiet sicut in omnibus supradictis. Salerni die 7. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CXXVIII.

Tem seruat ipsa Curia, quod quocumque aliqua pena est stipulata penes acta Curia: semper executio illius penæ fit sine uocatione partis, si esset vna sententia, nec datur libellus, nec petitio, sicut etiam ipsa Curia facit executionem sententiarum parte contra quam fit, nullo modo uocata, quamuis altercatio iurisperoru diu circa hoc nondum fuerit terminata.

S Y M M A R I V M.

- 1 Non solum pena, sed obligatio penes acta, liquida tamen, executionem paratam habet.
- 2 Fisco non acquiritur, parte non instante.
- 3 Pena contrauentionis causa in contractu apposta extra iudicium num exequi possit parte non citata?
- 4 Obligatio antiqua quæ, & quando dicatur.
- 5 Ratio quare in antiqua obligatione partis citatio requiratur.
- 6 Sententiam paratam executionem habere, intellige si fecit transitum in rem iudicatam.
- 7 Fatuus esset qui peteret sententiæ executionem per actionem in factum.
- 8 Iudex qui sententiam tulit, si mortuus est? per eius successorem necessario pars ad dicendum causam quare, citabitur. Idem mortua parte condemnata, seruabitur in eius hæredibus.
- 9 Rit. nostri etiam decisionem limitabis, prout in nu. 9. 10. 11.
- 12 Obligationes ab actuario captæ domi, per ciuitatem vel in strata publica, an executionem paratam habeant.
- 13 Omnia nostra facimus quibus nostra impartitur auctoritas.
- 14 Obligatio stipulata penes acta die feriata in honorem Dei, an poterit dici nulla.

NOta ex hoc Rit. (qui in viridi est obseruantia:) quod pro pœnis promissis, seu stipulatis pœnes acta curia: fit executio sine libello, & partis citatione, quæ admodum obseruatur in sententijs, quæ simili modo exequentur, & licet loquatur solum de pœnis, idem dicas procedere in quantitate promissa, & omni eo, quod in obligatione deductum est, & quia non solum pena est quæ habet executionem, sed ipsa obligatio penes acta, si tamen liquida fuerit, vt dicit glo. in auth. generaliter. C. de episc. & cleric. probatur ex text. l. eum pro quo, vbi Bald. Pau. de Cast. & Alexan. ff. de in ius vocan. Luc. de Penn. in l. secunda. C. de iure fisci. lib. 10. & Afflic. in decisio. 387. in princ. & in constitut. Regni clementiæ, in fina. ver. * & hoc etiam quod in ipsa obligatione non adesset iuramentum, vt nota. per Afflic. decisio. 30. nume. 6. & 4. intellige tamen hunc Rit. procedere quotiescunque pena obligationis fuit accusata per partem cui aliquid forte fuerat promissum, vt dicit Afflic. in constitut. Regn. edictorum, numero 46. 4. Falle. & quia fisco nunquam acquiritur nisi pars instet, vt dicit Iser. in constitut. Regni, in pecuniarijs, in ver. in 3. parte, & Afflic. in constitut. Reg. penam nouem vnciarum, numero 10. quæst. 7. vel per Regium procuratorem fiscalem quotiescunque. fisco tantum fuisset facta de aliquo obligatio, ut late scribit Afflic. decisio. 3. per totam. Ex prædictis sequitur, quod si pena quæ esset exigenda: non fuisset stipulata pœnes acta, sed aliquis in eam incidisset

ratione

ratione alicuius banni, forte emanati, aut alio modo, executio ipsius non fiet ex abrupto, sed parte ipsa citata ad dicendum causam quare ad eam non tenetur. & idem si extra iudicium in aliquo contractu fuisset aliqua pena promissa in casu contrauentionis, vt not. pulchre Bar. vbi ponit hæc pract. in l. 1. num. 13. vers. sed quero. ff. si quis ius dicen. non obtempera. per rex. in l. 2. §. 1. ff. si quis in ius vocat. non ier. idem Imol. in l. quidam consulebat, col. fi. ff. de re iudi. & Afflic. in d. constitut. edictorum, nu. 42. vers. 1. 2. quart. in fi. & ita practicatur, licet fallat in quinque casibus quos ibid. ponit Afflic. nume. 43. cum sequenti. Ad vnum tamen aduerte, quod licet in pœnis fisco acquirendis, & penes acta non stipulatis, non detur executio parata, sed uocetur pars vt supra diximus, tamen in eis proceditur in hoc Regno summarie per c. Regn. ab olim, quod in specie ad hoc propositum allegat Afflic. in constitut. inter multas. 4. nota. cum alias si capi. prædictum non extaret, iuris ordine seruato procedi deberet. l. exat. ff. de iur. fisci. omnes. C. de delato. li. 10. facit. c. 1. de mili. Vassa. qui contumax. est nota. Luca. de Pen. late in l. 1. C. de conducto. & procura. lib. 11. & Afflic. in d. constitut. inter multas. Limit. hunc Rit. non procedere in duobus casibus. Primus casus est quando obligatio ipsa non esset stipulata pœnes acta illius curia: vbi accusatio est citanda: quoniam tunc necesse erit partem citare ad dicendum causam quare obligatio ipsa accusari non debet, dicit Iser. & post eum Afflic. in constitut. Regn. baiulus si furem. q. 2. nu. 3. & Cauens. hic qui alia multa allegat, & ita seruatur in pract. Secundus casus est, quotiescunque obligatio ipsa esset antiqua, quoniam etiam nunc partis citatio modo iam dicto esset necessaria, vt dicit Afflic. in constitut. Regn. dilaciones. nu. 22. vers. an autem, vbi dicit ita seruari in Magna Curia, sicut in simili dicit Iser. ibi circa fin. vers. post di stingui in sententia antiqua. Dicitur autem esse obligatio antiqua, secundum pract. qua vtmur quotiescunque transacti sunt decem anni a die natiuitatis actionis. Et aduerte quod si citatus debitor ad dicendum causam, quare obligatio accusari non debet, opponit satisfactionem, non sit depositum, neque dicit causam in vinculis, sed auditur extra carceres, & ita in practica seruatur quotidie, quamuis Apostill. Afflic. ad d. constitut. dilaciones aliter teneat, & istud amplio procedere etiam si reperiretur obligatio accusata per partem, & illa accusatio fuisset de antiquo facta. & quoniam ratio quare citatio requiratur in obligatione antiqua (iudicio meo) est, quia præsumptio est quod si debitum non fuisset, solum, obligatio fuisset iam exequuta, quæ quidem ratio militat etiam in obligatione accusata iam, preber enim suspicionem videre obligationem tam de antiquo accusatam, & quod post lapsum temporis peratur executio, & ita seruatur tam in Magna Curia, quam in Regia audientia principatus citra, & Basilicatæ, & non sunt multi dies, quod Nob. Ioan. Antonius Milonus terræ Eboli, procurator pauperum ipsius Regia Audientia: petijt sibi renouari quasdam literas executoriales virtute instrumenti accusati, expeditas annis decem & nouem antea, & nõ fuerunt sibi renouate: sed expedita citatio parti aduersæ ad dicendum causam quare renouari non deberent, quod bene nota. Seias tamen ad materiam quod si facta executione virtute obligationis accusata, citatur debitor ad relucendum: & allegat satisfactionem, debet declarare si ante accusationem soluit, aut post: si ante, non auditur: nisi facta deposito, si postea, auditur, verum interponitur decretum de vendendo, & quod supersedeatur in liberatione per

tot dies infra quos possit docere de satisfactione, & ita seruatur.

¶ Secundo not. ex hoc Rit. q. sententiæ habent executionem paratam sine citatione partis, vt etiam diximus supra Rit. præceden. intelligendo de ea quæ transitum fecit iam in rem iudicatam, & licet Bar. in hoc aliter dixisse videatur in l. item veniunt. §. ite si recte. ff. de peti. hæredi. & in l. qui de inofficio. ff. de inoffic. test. tamen seruandus est iste Rit. in hoc Regno, vt Cauten. hic dicit in prin. mihi tamen videtur q. iste Rit. adhuc sit intelligendus in terminis iuris communis: & pro vt Doctores loquuntur, & sic quod procedat quotiescunque executio sententiæ per officium iudicis petitur: secus autem si peteretur per actionem in factum orientem ex sententiâ. iuxta text. in l. miles. §. iudicati, vbi Doctores. ff. de re iud. quoniam tunc processus ordinarius esset faciendus. vt dicit Iser. in d. constitut. dilaciones. & vbi quod fatuus esset ille qui executionem sententiæ peteret per actionem in factum. idem Alex. consi. 50. col. 3. in prin. vob. lu. 2. Marant. in pract. parte 6. c. fi. ver. secundo principaliter, nu. 8. & Petr. Folle in sua pract. censua. in ver. tanquam res iudicatas. nu. 8. Intellige istud nota. dummodo antequam index sententiam exequatur faciat præceptum condemnato. quod iuxta formam sententiæ pareat: vt dicit Bar. in l. defendere. ff. de autho. tuto. & in l. a diuo Pio. §. in venditione. nu. 3. ff. de re iudi. & late Afflic. in constitut. dilaciones. num. 16. vers. secunda conclusio. & ita seruatur in pract. quia per iudices expeditur mandatum de parendo partibus. condemnatis. vt etiam ibidem Afflic. dicit seruari in sacro consilio. ¶ Limita istud. not. non procedere mortuo illo iudice qui tulit sententiam, tunc enim quia successor non potest liquere de causa, citatio partis ad dicendum causam quare exequi non debet, est necessaria. vt dicit Glo. in l. quoniam. §. fin. ff. de probatio. & Afflic. in d. constitut. dilaciones. vers. quarta conclusio. nu. 18. Secundo limita quando is contra quem lata fuit, mortuus est & tractatur de exequendo contra successores vt dicit Inno. in c. quia. in fi. de iud. Alex. in l. a diuo Pio. §. in venditione, col. antepen. ff. de re iudi. Afflic. in dicta consi. nu. 16. & Marant. in supra citato loc. nu. 18. ¶ Tertio limita quæ a sententia fuisset appellatum, & peteretur executio ob non præsentationem processus. vt dicit Bar. in l. 1. in fi. ff. nil noua. appel. pende. Dec. consi. 97. col. 2. Bal. in l. si contra. C. de appell. Afflic. vbi supra. ver. sexta conclusio. nu. 20. & Marant. in d. pract. parte 6. capitu. fin. ver. an autem. nu. 16. ¶ Quarto limita secundum Bar. in d. §. in venditione. nu. 2. vers. quero tu eris. quotiescunque executio esset facienda in alia re quam in contenta in sententia, puta, quæ esset sententia condemnatori a ad quantitatem, & esset exequendum in bonis idem Bar. in l. meminerint. C. vnde vi. Bal. in l. 1. C. de iur. & fact. ignoran. Ang. in l. habere licere. ff. de euctio. Afflic. late (qui eam limita. defendit) in d. constitut. dilaciones. nu. 15. ver. demum, & Pet. Foller. in d. pract. censua. ver. tanquam res iudicatas: nu. 9. sed licet ista limita. vera sit in iure, tamen vt satis no. & pulchre dicit Marant. in pract. loc. proxime cita. nu. 19. ver. pro solutione in pract. non seruatur, quia lata sententia expeditur literæ executoriales: quarum vigore absq. partis citatione, fit executio in bonis iuris forma seruata & scripta in l. a diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iudi. bene tamé verum est, quod citatio partis postea requiritur antequam interponatur decretum de vendendo. vt ibi dicit post Alberi. in l. creditor. per illum tex. C. de distra. pigno. & Afflic. decisio. 358. & ita seruatur. quia citatur pars ad relucendum executionem, vel ad dicendum causam quare vendi non

debet, cum comminatione q̄ interponetur decretū de vendendo (vt omnes curiales bene sciunt) sed ratio istius obseruantie (licet Marant non dicat) depēdet ab isto Rit. dicente nō requiri citationem partis. qui si in causa istius limita. non haberet locum nūquam seruaretur stantibus alijs limita. quas postui. vt etiam dico infr. in Ritu 262. q. 3. vbi etiam videre poteris: † Quinto limita vbi sententia esset de anti-quo lata vt supra dixi & in d. Rit. 262. q. 3. † Quarto cum iste Rit. loquatur de obligationibus p̄nes acta, quid si obligationes capte fuerit per actuarium in eius domo, vel per ciuitatem in stata publica? Luc. de Penn. in l. 2. C. de iur. fil. lib. 10. tangit istam, q. & late examinat tandem dicit, q̄ non valet per iura, & rationes quas allegat, & q̄ si qua consuetudo est in contrarium, corruptela patius iudicari debet. idem Aff. in consti. Regn. magistrī camerar. j. 12. no. & Gramm. (qui dicta Luc. reassumit) consilio ciui. 63. nu. 12. ver. & q̄ huiusmodi. sed idem Aff. sibi contrarius decis. 335. ver. nec obstat. tenet contrarium. quia licet non fuerint capte p̄sente iudice, tales obligationes: tamen quia generaliter actuarij habēt licentiam ipsas capiendi, tanquam capte eorum ordinatione, valebunt æque ac si in eorum p̄sencia fuissent recepte: quia omnia nostra facimus quibus a nobis impartitur authoritas. l. 1. § sed neque. cum concord. per eum allegatis. C. de vete. iur. enuclea. & ita ommissis dictis p̄ Luc. & Gramma. seruat in prac. indistincte in oī curia Reg. & vide q̄ dico inf in Rit. 161. * Secūdo quero: p̄pone q̄ obligatio p̄nes acta est stipulata die feriato in honorem Dei nunquid poterit dici nulla? Breuiter dicas quod non quia tex. in l. vt in die. & l. actus. vbi not. etiam per Bal. C. de ferijs, dicunt, q̄ actus voluntarie iurisdictionis possunt die feriato fieri. idem Bal. in rub. de treug. & pac. nu. 5. & etiam probat Rit. infr. 162. licet notarius, & contrahentes peccent secundum Euer. in locis lega. loco de tempore ad locum ver. hinc etiam. & Plorum. in l. si quando. nu. 55. C. vnde vi. in 2. impressione. sed obligationes p̄nes acta. quæ quotidie fiunt inter partes voluntarie sunt iurisdictionis vt clarum est, ergo sequitur quod nō potest dici nulla ob diem feriatum, & si dicatur quod tales obligationes capiuntur p̄nes acta Curia, & quod propterea dici posset esse actum iudicarium, respondetur dupliciter, primo q̄ actus voluntarie iurisdictionis non dicitur, eo q̄ non fiat p̄nes acta, sed eo quod fiat voluntarie & in Gl. l. 2. ff. de offic. proconsu. a b̄sque iudiciali indagine & causæ cognitione. vt dicit Bal. in d. lactus. nu. 3. & 4. sicuti proprie sunt iste obligationes, imō actus voluntarie iurisdictionis etiam coram Iudice fieri possunt, vt in d. l. 2. Secundo q̄ emancipationes fieri debent coram Iudice p̄nes acta l. non nudo. iuncta Glo. & l. fi. C. de emancip. li. §. p̄terea. insti. quibus modis ius patr. potest. solui. & dixi plene in prag. per excellentem. §. 12. vel fuerint emancipati. nu. 26. de sena. cons. macedo. & tamen per dd. ll. vt in die. & lactus. inter alia que specialiter die feriato fieri permittuntur sunt emancipationes. Vnū tamen aduerte secundum Plorum in loco p̄allega. quod si cōtractus, qui fit die feriato in honorem Dei, dato q̄ fieret die non feriato non esset validus nisi ratione iuramenti: vt est contractus minorum. per auth. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. contractus mulierū super reb. dotalibus, vel propter nuptias donatis. per. c. cum contingat. extra de iure iuran. & alij similes, & stipularus fuit dicto die feriato non in casu nē cessitatis. vt dicit tex. in c. 1. extra de ferijs: non habeat iuramenti quod die feriato p̄stari non potest. per d. c. 1. adeo q̄ contrariens nō poterit dici penitus. secundū Lanfranc. in c. quoniam contra-

in fin. prin. nu. 50. & sequen. de proba. & Tho. Ferracaut. 3. incip. communiter. & consequenter contrahens non tenebitur ad obseruantiam contractus, qui de se non esset validus cessante vinculo iuramenti. quod nota. Salerni, die 8. Septemb. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CXXIX.

Tem seruat ipsa curia q̄ in causis in quibus ipsa curia committit literas, quod ipsi commissarij dent vnum, vel eundem terminum ad ponendum, & probandum, puta quindecim dierum, vel alium maiorem, vel minorem, & non astringuntur partes offerre infra biduum, generalia, & specialia: iuxta cōstitutionem Regni, & aliam obseruantiam Curia.

Dispositio istius Rit. non est in obseruatia, ex quo quando curia committit audientiam testium recipiendorum, terminus est datus iam per ipsam curiam: adeo quod non videmus in pract. seruari q̄ commissarij ad recipiendum, seu examinandum testes det terminum in causa ipsa, de materia tamē dandi vnicum terminum ad ponendū, & probandū (vt iste Rit. dicit) dixi supra Rit. 69. 2. not. ver. & not. & simili modo de materia ponendi infra biduum generalia, vel specialia iuxta formam consti. Regn. lite. & aliam obseruantiam curia. vt hic dicitur, dixi supra in Rit. 89. ibi videas. Salerni, die 8. Septemb. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CXXX.

Tem q̄ causæ committantur in ordine solito per dictam curia vsque ad summam vnciarum auri duodecim, vel infra personis idoneis & peritis pro qualibet ipsarū causarum, & commissarij eadem causarū in relatione fienda per eum, ponat terminum ad soluendum pro qualitate causæ & personarum: dum tamen non excedat terminum quadrimestris temporis.

De materia causarum committendarum per Magnam curiam vsque ad certam quantitatem, & de modo relationis postea faciendæ per commissarium causæ dixi supra Rit. 16. 124. & 126. & ideo nō repeto: quia ibi videre poteris. Vereor tamen ne Rit. iste sit deprauatus dū dicit de duodecim vncijs, quia nullus alius Rit. dicit de tāta summa: nisi de sex, aut quatuor, & si forte non est deprauatus: non seruatur, sed solum d. Rit. 124. vt dixi in d. Ritu 16. Salerni Die 8. Septem. 1559. Prosper Caraita.

RITVS

RITVS CXXXI.

Tem quod causæ modicæ infra vnciam vnam, examinentur per commissarium deputandum per curiam ipsam summam, vsque ad datio- nem termini ad probandum: & de plano audiantur testes vtriusque partis, & statim fiat relatio.

Dispositio istius Ritus bene seruatur & tractat de materia Rit. p̄cedent. & aliorum Rituum quos ibidem allegaui, verum tamen est quod multoties ab vncia infra, Regens Magnæ Curia, & alij officiales expediunt causas oretenus, & sine scriptis iuxta formam quam diximus supra Rit. 115. & quando reperirentur homines valde litigantes, qui pro recuperando vno denario expendant centum aureos (vt sunt homines ciuitatis Campania,) prope Ebolium, seruaretur iste Ritu. in Magna curia, & committeretur causa iudici pedaneo, & in alijs curijs procederetur dato termino sicut in alijs causis, immo cum maiori strepitu, quia cum sint causæ potius ad perfidiam, litigantes super eis duriores efficiuntur. Vertitur nunc causa in hac Regia audientia Principatus citra, carlenorum viginti inter Paulum de Alfano actorem ex vna, & nobilem Gasparem grillum ciuitatis Salerni reum ex altera, in qua per iudices primarum & secundarum causarum dictæ ciuitatis duæ sententiæ latæ sunt, & ad p̄sens in eadem Regia audientia expectatur tertia sententia. Salerni die 3. Septemb. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CXXXII.

In primis, quod dicti commissarij de literis executorialibus criminalibus commissionis eorum, & qualibet ipsarum: & de qualibet criminali cuiuscunque, & quorumcunque bannitorum, fieri faciant publicum instrumentum, seu publica instrumenta per iudicem notarium, testes, quod, & quæ contineant inquisitionem factam per dictos commissarios, vel alterum ipsorum, de bonis omnibus tam mobilibus, quam stabilibus, quæ reperierint in dictorum contumaciam bannitorum per dictam cu-

riam, pro causis quibuscunque, & captioem, & venditionem tertiæ partis ipsorum bonorum mobilium re- peritorum legaliter, & sine fraude, per eos faciendæ, & quæ bona mobilia fuerunt: & in quibus ipsa bona consistant. Item contineant in quolibet dictorum instrumentorum cuiuslibet literæ executoria criminalis diuulgatio banniti in qualibet litera executo- ria denominati, seu denominatorum, & dies diuulgationis banniti, seu bannitorum ipsorum: & etiam dies anno- tationis reliquorum bonorum om- nium mobilium, & stabilium contumacis, vel contumacium, & banniti, seu bannitorum eorundem, per dictos commissarios ad opus dictæ curia faciendorum: & quæ per ipsos reperta fuerint tempore inquisitionis p̄sata, & instrumenta ipsa scripta, & subscri- pta, & omni solemnitate vallata, & signata, & completa, continentia om- nia supradicta ad dictam curiam infra terminum in dictis literis com- missionis eorum descriptum, & distin- ctum, vna cum pecunia dictarum ter- tiarum mittere, seu ducere studeant, & procurent.

S V M M A R I V M.

- 1 Instructiones & ordinationes obseruandæ à commissarijs mittendis pro exequutoribus p̄narum accusatarum, & p̄narum contumaciarum.
- 2 Fiscus ratione contumaciæ, quam partem habeat, immobilibus: quam vero in immobilibus, & quando.
- 3 Contumax si extra territorium vbi contumax fit: bona habeat, an per iudicem ipsum contumacem facientem possint confiscari?
- 4 Mobilia nominaque debitorum non circumscribuntur loco.
- 5 Bona stabilia contumacis alienari prohibita à testatore, vel à quocunque, num in confiscationem veniant?
- 6 Prohibitus alienare pro interese tertij, numquid etiam delinquendo, alienare prohibitus intelligatur?

Iste

Domini Prosperi Caruita Ebolitani

Iste Rit. cum quinque sequen. tractat. de instru-
tionibus commissariorum qui deputantur ad
exigendum contumaces, & nihil aliud conti-
net, sed quia hodie aliter seruatur, & auz ex-
tant instructiones quæ dantur quotidie com-
missarijs, qui per Magnam Curiam, & Audientias
Regias expediuntur: visum est mihi tales instructio-
nes hic inserere de verbo ad verbum, & prout habui
ab ipsa Magna curia.

Instructiones. & ordinationes dandæ commis-
sarijs mittendis pro exequutionibus pœnarum ac-
cusatarum, & pœnarum contumaciarum quas ha-
bent inuolubiliter obseruare.

In primis quod perceptor non consignet listas
pœnarum accusatarum, & bannitorum, & conde-
natorum, nisi prius capta fideiussione de bene & fi-
deliter administrando, & se gerendo in dicta cõn-
signmente cõsignanda de exequendo, ac se obliget ob-
seruando omnia in infrascripta ad vnguem, ac via cõ-
missione facta commissario signata manu magnifi-
ci fisci patroni. Item quod dicti commissarij delin-
di non audeant exequutionẽ facere contra aliquem
nisi habita speciali commissione cum lista particu-
lari pœnarum, ac bannitorum, & condemnatorum
pœdictorum exequendorum à dicto perceptore &
contra contentos in lista, & commissione tantum,
& non alias exequantur. Item quod dicti commis-
sarij habitis dictis commissione, & lista, teneantur
& debeant seruare omnes ordinationes editas die-
bus præteritis, & formam eius datam in exequen-
do sub pœnis in eisdem ordinationibus contentis,
de quibus ordinationibus tangentibus dictum effe-
ctum quilibet ipsorum commissariorum debeat,
priusquam accedat ad exequendum habere copiam
pœnes se. Item quod nemo ditorum commissario-
rum præsumat sub quavis commissione lista, & cau-
sa ac colore quocumque componere aliquem contu-
macem, bannitum, siue condemnatum ad instantiã
fisci pro causa criminali, sed tantum procedere de-
beant ad exequutionem tertiæ partis bonorum mo-
bilium, & pœnam ad quam apparent contumaces,
& condemnati, sed quando occurrit componãt pro
redemptione tertiæ partis bonorum mobilium tan-
tum remanente contumacia, & sic faciant annota-
re in apodisis per eos faciendis. Item quod nemo di-
ctorum commissariorum aliquo quæsito colore præ-
sumat componere pro redemptione tertiæ partis ni-
si habita informatione de qualitate, & facultate bãn-
niti, & condemnati, & tunc facere debeant compo-
sitionem iuxta eius facultates non pro minori sum-
ma decem ducatorum. Item quod quilibet ipsorũ
commissariorum statim quod applicauerit in locũ
in quo residet bannitus, habeat facere annotationẽ
omnium bonorum dicti banniti, & de dicta annota-
tione fieri facere actum publicum fidem facientem
& ad prædicta requirere capitaneum, & alios officia-
les dicti loci. Item quod similiter statim in loco in
quo degunt, & habitant dicti banniti, & condemna-
ti, seu eorum solitæ habitationis, fieri faciant publi-
cum proclama, & bannum, quod quilibet habeat
eos pro bannitis, & delinquentibus, & nemo eis per
victum auxilium, & consilium, nec cum eis vel al-
tero ipsorum conuersari, & praticare præsumat,
prædicta specialiter notificare Capitaneo actuario,
ac alijs officialibus loci, sub pœna iuris, & regia,
pragmaticæ. Item quod quilibet ipsorum commissa-
riorum debeat similiter cum diligentia exequi pro
pœnis causarum ciuiliũ, & componere iuxta qua-
litate pœnæ accusatæ, & debiti pro quo est cõdem-
natus & iuxta qualitate diuiciarum, & paupertatis
debitoris: non tamen pro minori summa tarenos

trium, vel duorum, ad minus vnus, pro quali-
bet vnica debiti. Et nouiter post hæc scripta editæ
sunt prag. Illustrissimi Domini Ducis de Alcalá
huius Regni Viceregis, per quas in pragma. 31.
sub tit. de off. magil. iustu. multa plura, & etiam præ-
dictus similia ordinantur.

Not. in tex. huius Rit. 161. bonis omnibus tam
mobilibus, quam stabilibus, quod commissarij con-
tumacium debent facere inquisitionem, & annota-
tionem bonorum mobilium, & stabilium, contuma-
cium pro causis criminalibus, ratio est, quia in mo-
bilibus fisco habet tertiam partem ratione contu-
maciæ, & alia duæ partes simili ter sibi competunt
elapso anno a die annotationis, vt dicitur in consti-
Regn. grandis. & etiam disponitur in iure communi
l. j. in fi. & l. fin. ff. de requi. reit., & l. j. C. eodem tit.
& in immobilibus succedit in totum filijs non ex-
tantibus & extantibus, conceptis tamen ante ban-
num succedit pro rata, vt dicitur in const. Regn. fo-
ri iudicatorum bona.

¶ Quæro iuxta prædicta quid si contumax habe-
ret bona extra territorium loci, nunquid poterunt
ea per iudicem, qui ipsum facit contumacem, confis-
cari? Breuiter distinguendum est, quod aut sunt
immobilia, aut mobilia, primo casu, quia ea dicun-
tur coherere territorio, vbi extant, ad iudicem loci
spectabunt: non autem ad illum qui fecit contuma-
cem, vt dicit Baldus in l. mercatores. C. de commer.
& mercato. Alexander consilio 31. numero 5. volu-
mine primo, & Cott. in memora. in versic. confisca-
tio, & in hoc non est difficultas. Secundo casu Bal-
dus in l. mercatores. tenet contrarium, quia mobilia.

¶ Nomina debitorum non circumscribuntur loco:
sed concernunt personam tanquam eius ossibus af-
fixa. l. 2. ff. pro soci. in tantum, quod non censentur
esse extra sed infra territorium, vt etiam latius, & no-
ta. concludit Salyc. in l. cunctos populos. colum. 7.
num. 14. versic. si autem essent iura. C. de summa
Trinita. idem Baldus in l. i. circa princip. ff. de stat. ho-
min. Alexand. d. consil. Socy. consil. 23. viso testamen-
to. colum. fin. in princip. volum. 2. & Corta. in loco
præalleg. licet Alex. consil. 16. num. 2. versic. ad hoc
bene facit. vol. j. videatur aliter tenere, dicens con-
trariam opinio. videri veriore, allegando eundem
Baldus sibi etiam contrarium in c. j. in princip. de pace
tenen. sed profecto quicquid dicant opin. Baldus in d. l.
mercatores, est magis approbata & rationes Salyc.
in d. l. cunctos populos, sunt inenitabiles, quod bene
not. pro Baronibus ad quos spectat ex eorum pri-
uilegijs confiscatio, vt late Alexand. concludit d.
consil. 31. quoniam cum faciunt aliquem vasallum
contumacem, & bannitum: mobilia alibi sita ad ip-
sos spectant per prædicta. * Aduerte tamen circa no-
mina debitorum existentium extra territorium iudi-
cis confiscantis, quæ supra dixi spectare ad iudicem
confiscantem sicuti bona mobilia, quoniam id ve-
rum est quotiescunque nomina debitorum essent
circa aliquid mobile, secus si circa aliquid immobi-
le, vt plene concludit Alexand. in d. consil. 31. num.
6. & Jacobi. in tract. feud. in titu. de toudis. num. 16.
versic. præmissis.

¶ Secundo quæro quod si bona stabilia contu-
macis essent prohibita alienari per testatorem, vel
alium a quo ipsa habuit. nunquid etiam ea venient
in confiscationem? Bar. in l. Imperator. per illum tex.
ff. de fideicom. liberta. dicit quod non Alex. late, &
pulchre. consil. 23. oportune, vol. j. nu. 3. & per totum.
Aret. consil. 14. num. 7. Socyn. consil. 114. in causa. co-
lum. 18. vol. 2. Iaf. qui hoc sing. dicit in l. fin. §. sed
quia nostra. in j. no. C. commu. de lega. & in l. filius. §.
diu. in 6. not. ff. de legat. j. & Corta. in memora. in
ver-

Com. super Ritibus Magnæ Curia. 72

versic. testamentum in quo ver. solet etiam ad idem
faciunt quæ no. Bar. in l. si finita. §. si de vectigalibus.
quæstio. 6. ff. de damno infect. & in l. si quis in tan-
tam versicul. quæro nme. r. i. C. vnde vi. vbi, quod
prohibitus alienare etiam delinquendo, vt sic ob
eius delictum, bona non veniant ad fisco, quod
Paul. de Castin d. l. si finita. numero 7. putat singu-
lare & menti tenendum, vt etiam dixi alias in prag.
* per excellentem. §. 6. audeat. numero 29. de sena-
tu. consil. macedon. Salerni, die 10. Septemb. 1559.
Prosper Caruita.

RITVS CXXXIII.

Rem de literis execu-
torijs ciuilibus commissio-
nis ditorum commissarij ipsi
non curent facere in-
strumentum, sed iuxta in-
quisitionem per eos de bonis omnibus
mobilibus tantum, & condemnatorem
quoruncunque in dictis literis conten-
torum, tertiam partem bonorum mobi-
lium prædictorum capiant, & capta ven-
dant, seu captas, pretio, seu pretijs qui-
bus poterunt melioribus, seu de illis
componens: conditionem dictæ curiæ
faciendo propterea meliorem, licet in
dictis literis commissionis eorum, non
contineatur quod possint componere
de eisdem.

S V M M A R I V M.

- 1 *Pœna contumaciæ in ciuilibus est tertia pars bonorum mobilium.*
- 2 *Citari quis in iudicio tribus modis potest.*
- 3 *Practica super citato alio de tribus superiori-
bus modis quæ obseruatur.*

Dispositio istius Rit. tractat solum de
modo seruando per commissarios in
contumacibus ciuilibus, vt ex eius li-
tera patet.

No. ibi tertiam partem bonorũ mobi-
lium, quod pœna contumaciæ in causis ciuilib. est
tertia pars mobilium vt hic & in consti. Regn. pœ-
nam nouem vnciarum sicut etiam in criminalibus
diximus in Rit. præceden. in not. & est Rit. infra.
218. vbi de ciuilibus, & criminalibus loquitur, &
alius Rit. supra. 23. licet hodie, (vt etiam dicit
Maranteg. in pract. parte 6. 2. membro. numero
8.) talis pœna in contumacibus ciuilibus, de sty-
lo curiarum non seruatur sed alibi vnus tarenus,
& alibi vnus agustalis. Sed quia contumaciæ ci-
uiliũ causarum possunt esse ad diuersas citatio-

nes & hodie diuersimode pœnæ exiguntur à con-
tumacibus ciuilibus, vt habeas notitiam omnium
quæ in pract. desuper seruantur, quæ scire debes,
quod tribus modis quis citari potest in iudicio, pri-
mo super tenore instrumenti liquidi in quo citatur
quod personaliter compareat responsurus super
tenore instrumenti contra eum liquidandi iuxta
formam Ritus magnæ Curia. 166. Item quod si
qui debitores, alio modo quod legitime compareat
ad dicendum causam quare non teneatur soluere
tali tantam pecuniæ quantitatem vel frumentum, or-
dei, & similia, & hoc per viam mandati pœnalis
ad instantiam alicuius aliquid prætendentis. Item,
& tertio per viam prouisionis, seu citationis absque
pœnæ appositione, quæ primo casu obseruatur quod
contumax ad talem citationem pro pœna ipsius
contumaciæ tenetur ad tarenos tres, vel duos ad
minus pro vnica, attenda facultate debitoris pro
vt in instructionibus quæ dantur commissarijs qui
ad contumacias exigendas quotidie expediuntur
per Magnam Curiam, & per regias Audientias. Se-
cundo casu regulariter tenetur soluere certum quid
in arbitrio curiæ minus tamen quam pro contuma-
cia instrumenti accensati, & id solet esse pro quoli-
bet ducato granum vnus licet in Regia Audientia
principatus citra hoc male seruatum fuerit, exigen-
do fere tantum quantum exigitur pro contumacia
instrumenti accensati. Fallit tamen in multis casibus
in quib. licet quis citetur ad aliquid per viam man-
dati pœnalis cui non obedit: nihilominus non effi-
citur contumax, vt in prædictis casibus sed obserua-
tur, vt modo dicam. si enim mandatur alicui sub pœ-
na quod legitime compareat ad dicendum causam
quare aliquid fieri non debet contra eum virtute pœ-
næ facti in aliquo instrumento, vel exequi
virtute sententiæ alias contra eum lata, vel laudi ta-
lium arbitratorum, aut quare non debet rescipi tali
iudici quod suam sententiam exequatur, istis casu-
bus, & similibus, si citatus non comparet in vltimo
peremptorio, dicitur in calce citationis viso pacto,
vel visa sententia, aut laudo aut visis actis prouide-
bitur, & non ponitur in libro contumacium, quam-
uis fuerit sibi mandatum sub pœna, & non ob-
temperauit, si vero mandatur alicui similiter sub
pœna quod extractare habeat talem domum, aut
fundum, aut quod compareat ad declarandum si est
hæres talis, vel quod compareat ad producendum
solemnia. Item quod compareat ad depositandum
vel ad exhibendum exequutionem sibi signatã,
aut alia bona pœnes eum existentia, & similia, istis
casibus, in vltimo peremptorio, si citatus non com-
paret efficitur contumax, & dicitur in calce citatio-
nis cum appositione decreti, quod compellatur, &
virtute dicti decreti compulsi sunt literæ exequu-
toriales, etiam pro multa: sed nec etiam tales con-
tumaciæ ponuntur in libro: nec tenentur contuma-
ces ad pœnam aliquam prout in præfatis casibus, ve-
rum si contingerit vigore exequutionis faciendæ
cum dictis literis exequutorialibus procedi ad ven-
ditionem ipsius exequutionis, quia citatus adhuc
manet in perfidia, & actor instat tunc illa exequutio
venditur pro pœna ratione spretii mandati, & appli-
catur fisco, licet raro eueniat. Tertio, & vltimo casu
quando quis citatur absque pœnæ appositione ad
dicendum aduersus petitionem per aliquem oblatã,
& contentã in ea, & quare fieri non debeat proces-
sus in causa ipsa vsque ad interpositionem senten-
tiæ diffinitiuæ, vt quotidie obseruatur, quando peti-
tur concedi assistentia bonorum per aliquem, aut
aliæ lites intentantur in quibus citatur reus ad pro-
cedendum ad vteriora in causa, tunc si citatus non
com-

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

comparet, non condemnatur, vt contumax nec ponitur in libro, sed tantummodo accusatur vltima contumacia, & datur terminus in causa ipsa, & proceditur ad vltiora, quod etiam firmat Luc. de Penn. in l. locorum ver. illud autem C. de omn. agr. deser. lib. 1. r. dicens quod istis casibus actus expeditur in absentia citati sed non punitur vt contumax quæ omnia bene not. quia sic diuturni mores (maximè in Magna Curia vbi recte proceditur) introducere, & ad præsens practiatur, quæ practi in his contumaciis multis attendi debet, vt dicit Iser. in cap. j. §. hereditatem. de pace tenen. Salerni, die 10. Septembris, 1559. Prosper Carauita.

RITVS CXXXIII.

Tem quod super exactio- nibus pœnarum fiscaliũ ad quas nonnulli de Regno isto maxime de partibus & prouincijs Aprutinis citra & vltra flumẽ piscariæ sunt per decreta ipsius Curia diuersimode condemnati (pro vt in alijs literis commissionis ipsorum commissariorum exactiois pœnarum ipsarũ plenius continetur, dicti commissarij habeant facere vnum, vel plura instrumenta publica, quibus sit insertus tenor dictæ commissionis, & continèant bona omnia, tam mobilia, quàm stabilia dictorum condemnatorum vendenda, seu quæ vendantur per dictos commissarios, mobilia primo, si sufficientia fuerint, & si non sufficienter ad dictam pœnam stabilia; & si mobilia bona, & stabilia non sufficienter: capiant, & arrestent personas principalium condemnatorum ipsorum: habito tamen respectu ad personas ipsas, secundum conditiones ipsarum: & si fuerint capiendi, & ipsos captos mittere captiuos ad Curiam supradictam. & aliàs super alijs debitis coherctionis modis tenendis per prædictos commissarios, & dictæ pœnæ exinde habeantur, vel super compositionibus ipsis etiam faciendis per eos cum condemnatis eisdem: commoda semper dictæ Curia augmentando, prouideant: prout melius & vtilius pro indemnitate dictæ Curia videbitur prouidendum.

S V M M A R I V M.

I Quis ordo in Regno hodie seruandus pro executione pœnarum fiscalium. Et ratio quare, ibidem.

Supra in Rit. 152. & 133. dictum fuit qualiter debeant se habere commissarij circa exactio- nes contumacium criminalium, & ciuiliũ in tertia parte mobilium competentem fisco pro contumacia: nunc autem in hoc Rit. tractatur de exactioe aliarum pœnarum fiscalium ad quas quotidie multi diuersimode condemnantur vt Rit. dicit. prout sunt pœnæ fideiussionum, quibus multoties principales & fideiussores conueniuntur, pœnæ mandatorum aliquibus factorum per curia de non discedendo à palatio Curia, vel à ciuitate, quæ loco carceris assignari solet aliquando. Item alia nonnullæ pœnæ ad quas variè ex varijs causis homines incurrunt, & condemnantur. ¶ No. ex hoc Rit. quod pro executione pœnarum fiscalium seruandus est ordo traditus à iur. consu. in l. à diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iud. vt primo mobilia, deinde immobilia, & postmodum persona capiat. Sed hodie aliter seruatur, & si persona haberi poterit: absque obseruatione dicti ordinis, capitur, & carceratur, ratio est quia istæ pœnæ aut debentur ex conuentione fideiussionis, vel obligationis stipulatæ pœnes acta, & tunc nulli dubium quod potest exequi realiter & personaliter ad electionem, vigore clausularum, quæ apponuntur ordinariè in eis. aut ratione contumaciæ, quia in contumaciis non fuit quis condemnatus ad pœnam: & tunc idem vt no. Afflic. in consil. Reg. si quis post litem. 8. not. nu. 15. per illum tex. licet illa constituit. solum loqui videatur in contumace qui expresse dixerat nolle venire. bene tamen fateor quod si ad aliquam pœnam condemnaretur aliquis per sententiam, quæ fecisset postea transitum in rem iudicatam licet esset pœna fiscalis: seruaretur iste Rit. quia in executione sententiarum seruatur ordo. d. §. in venditione. ¶ Secundo no. in fine, ibi super compositionibus, quod commissarij possunt componere super pœnis fiscalibus prout melius, & vtilius fuerit pro commodis ipsius Curia. hodie vt dixi in Rit. 132. habent speciales instructiones, & aliquæ pœnæ eisdem non dantur in commissionibus, & aliquæ sic, ideo seruabunt eas, quia non est certa regula, & curia concedit exactioes prædictas ad sui libitum. Salerni die 11. Septembris, 1559. Prosper Carauita.

RITVS CXXXV.

Tem quod dictus commissarius ex potestate ei concessa per dictam curiam, & in alijs literis commissionis eius contenta, a quibuscunque & omnibus & singulis bannitis in literis alijs, commissionis eius denominatis: & se sponte à bannis ipsorum extrahere volentibus: in testimonio publico, primo, & ante omnia recipiat iura banni, seu

Com. super Ritibus Magnæ Curia. 73

bannorum eorundem ad rationem detarenis sexdecim pro quolibet banno cuiuscunque banniti infolidum: quam pecuniam legaliter ad opus curia prædictæ conferuet, per eum infra terminum ei admittendum pecuniam tertiariarum, tam bannitorum quam etiam condemnatorũ ciuilititer iam fixum, ad eandem curiam destinandam, & deinde ad receptionem fideiussionum dictorum bannitorum procedat (debito modo) prout in literis de recipiendis ipsis fideiussionibus bannitorum plenius continetur. Qui fideiussores recipiendi per eum sint idonei & sufficientes, & non sint clerici, nec filijfamil. nec alias alijs obligationibus obligati.

S V M M A R I V M.

1 Pœna contumacis criminalis est tertia pars mobilium.
2 Filijfamilias, an & quando fideiussores esse possint?

Pro intelligentia contentorum in hoc Rit. sciendum est, qualiter per dispositionem constit. Regn. clementia bannitus post lapsum duorum mensium, poterat coram quocunque officiali Regio comparere, offerendo se paratum iuri stare, qui officialis scribebat iudici qui eum bannierat, & faciebat ab eo concedi literas affectionis, & extractionis à banno, præstita tamen prius coram eo fideiussione de se præsentando coram illo iudice qui banniuit ipsum: verum quia erat dubium an posset comparere coram aliquo deputato ad exigendum pecunias fiscales, vt Afflic. ibi dicit 5. not. num. 1. iste Rit. dat potestatem istis commissarijs, quod possint recipere fideiussores ab istis bannitis: & ipsos extrahere a banno solutus tamen pro iuribus banni tarenis sexdecim. ¶ Nota. igitur ex hoc Rit. quod licet pœna contumacis criminalis sit tertia pars mobilium; tamen quando contumax sponte vult se extrahi facere a banno: tenetur soluere solum pro iure banni tarenos sexdecim, remissa, sibi dicta tertia parte mobilium. vt dicit Rit. 214. & hoc siue compareat coram commissarijs, siue in ipsa curia. vt habetur infra Rit. 211. & 214. & licet iste Rit. loquatur in contumace criminali pro hac exactioe comparente, tamen idem disponitur in ciuili in dictis Rit. 211. & 214. sed hodie ista non seruantur, quia nullus contumax siue criminalis, siue ciuilis audeat comparere ad purgandum contumaciam, ne carceretur iuxta ea, quæ in Rit. præceden. diximus in primo not. & ideo omnes contumaciæ componuntur, & purgantur per interpositam personam. pro vt Rit. infra 211. dicit fieri posse, ibi de iudicio fisci pro aliquo bannito, & circa quantitatem componendi, seruantur instructiones speciales quæ dantur commissarijs quas supra posui in Rit. 132. Et quando componuntur per curiam ipsam: taxantur officiales quantitatem ad eorum libitum, plus & minus (prout eis videtur) quia maiorem habent po-

testatem quam commissarij. ¶ Secundo not. in fi. Rit. quod filijfamil. non sunt idonei fideiussores per hunc Rit. & de iure communi per text. in l. filius familia. vbi Bald. C. de fideiuss. hodie in Regn. habemus Regiam Pragm. filiorum fam. incip. per excellentem. in titu. de senat. consul. Macedon. super qua scripsi latius, vt in ea videre poteris, & secundum eius dispositionem si filijfamil. fideiuberent cum consensu patris, vel viuerent seorsum ab eorum patribus, aut essent emancipati: valerent fideiussio, immo recipi deberent absque difficultate non obstante hoc Rit. cui per d. Pragm. tanquam ius posterius est derogatum. Salerni, die 11. Sept. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CXXXVI.

Tem quod dictus commissarius ex dicta potestate ei concessa componat, & componere possit cum dictis bannitis, & quolibet ipsorum de tempore quo durauerint contumaciter in bannis eorum iam dictis, qui tantundem moraturi essent in carcere curia supra dictæ (prout melius eidem commissario cum vtilitate, & augmento curia videbitur) componendum & pecunia exinde percipienda per eos vna cum alijs pecunijs tam bonorum, quam tertiariarum, & pecuniarum supradictarum, fideliter ad opus curia obseruent: & deinde ipsam ad eandem curiam mittere in terminis supradictis.

S V M M A R I V M.

1 Contumax criminalis qui foriudicari non poterat captus antiquitus tanto tempore in carceribus stare debebat: quanto in contumacia stetit. Idem & de contumace ciuili.
2 Antichristus tanto tempore prædicabit: quanto & Christus ipse prædicauit.
3 Iustitia denegabitur aticui, quandiu & ipse denegauit alteri.
4 Spoliatus non solum restitui, verum in pacifica possessione, quantum spoliatus stetit, permanere debet.

Scire debes in hoc Rit. qualiter antiquitus contumax, & captus pro causa criminali pro qua non poterat foriudicari, si veniat liberatus: in pœnam suæ contumaciæ debebat stare in carcere tanto tempore, quanto perdurauerat in contumacia: vt dicitur in cap. Regn. siue quis iuris etis his quæ ibi Sebast. de Neap. dicit & not. Afflic. in consil. Regn. clementia. q. 12. nu. 23. & contumax pro causa ciuili, similiter debebat stare in carcere tanto tempore, quanto instantia capti iudicij erat duratura.

ratura, si tamen fuerat verus contumax qui personaliter citatus expresse dixerat se nolle venire. ut dicitur in const. Reg. si quis post litem. §. eadem censura. vbi etiam Afflic. nu. 15. 8. no. & pio his facit quod scribit Bald. in l. v. furas. C. de v. fur. ¶ dum dicit quod Antichristus tanto tempore predicabit: quanto predicauit Christus. facit gl. in d. const. si quis post litem. in ver. custodia. quae allegando legem longo. de offi. iudi. §. de vniuersali: ¶ dicit quod tamdiu iustitia denegatur alicui, quam diu alteri denegauit eam ministrare. Item faciunt quae dicit Abb. in c. venerabili. col. 2. de off. deleg. ¶ vbi quod re spoliatus non solum debet ante omnia restitui: verum etiam debet stare tanto tempore in pacifica possessione, quanto stetit spoliatus: licet fallat in multis casibus de quibus ibi per eum. & Spec. in tit. de dilatio. §. j. versic. restitutoria. His praemissis, not. ex hoc Rit. quod ultra alias compositiones quas possunt facere commissarii destinati contra contumaces: possunt etiam pro dicta mora carceris componere ad eorum arbitrium, & prout eisdem pro augmento curiae videbitur expedire, verum loquitur solum de compositione facienda de mora carceris cum bannitus, & sic de contumaciis criminalibus, credo tamen quod idem erat in civilibus in casu in quo supra diximus, quod debebant stare in carcere. Iste Rit. restringitur per Rit. infra 213. vbi quod nullus bannitus pro dicta mora componatur: nisi si fuerit captus in banno adeo quod si sponte comparuisset, & purgasset contumaciam, & extraxisset se a banno, iuxta formam constit. Regn. clementiae. & Rit. praecedentis, non componeretur. ut etiam dicit Rit. 214. sed hodie ista recesserunt ab aula, quia nullus contumax detinetur in carcere tanto tempore, quanto durauit in contumacia, aut instantia civilis causa fuisset duratura: & ideo non extant in rerum natura tales compositiones. Salerni, die 11. Septemb. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CXXXVII.

Tem quod se in praedictis omnibus legaliter, & fideliter, ac sollicite gerant nullamque fraudem committant, aut extorsiones inusitatas, & illicitas, & sine dolo sicut personas eorum haberent aliorum merito cariores.

Seruatur iste Rit. vel (melius dixerim) seruari debet, & ideo commissarii antequam expediantur, praestant cautionem de bene, & fideliter administrando, & se gerendo circa contenta in eorum commissione ut dixi supra in Rit. 132. in princ. & per dispositionem regiae pragmat. anno elapso editae per Illustrissimum Do. Ioan. Manriques huius Regni Viceregem * incip. is est regnum. in tit. de commissariis. in dicta fideiussione tenentur etiam promittere post finitam commissionem, infra viginti dies personaliter comparere in ipso Tribunali a quo fuerunt expediti, & dare coputū, & rationē suae administrationis: stando iuricū Regio fisco, & partibus, & ab inde non discedere, nisi habita licentia, & obtenta absolutoria, & insuper penes acta Tribunalis, antequam expediantur, tenentur iurare, iuxta formam capituli Regni, item recipiant. Salerni, die 12. Sept. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CXXXVIII.

Tem quando occurrit aliqua causa in qua processit citatio criminalis de aliqua re, in qua versaretur commodū pecuniarium vsque ad summam vnciarum trium, seu quatuor, quod sit in arbitrio iudicum, vbi videbitur eis expedire, committere causam ipsam cuiuslibet quantumcunque pars contradixerit.

Dixi de hoc Rit. supra in Rit. 16. vide ibi latius. Not. tamē quod secundum hunc Rit. videtur esse in arbitrio iudicum istas causas committere, sed ut dixi supra Rit. 124. intelligi debet quādo a neutra parte fuit hoc petitum, nam & tunc potest iudex committere, estque in eius arbitrio, & si ab aliqua parte peteretur, secus esset, & tunc committere cogeretur, ut in dd. Rit. 16. & 124. dixi. Salerni, die 12. Septemb. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CXXXIX.

Tem quod instrumenta ipsa de exactionibus poenarum praedictarum debitis solemnitatibus roboranda; ad dictam curiam infra terminum in dictis commissionis eorum literis declaratum, simul cum pecunia dictarum poenarum mittere non postponant.

Prosequitur ad huc iste Rit. concernentia officium commissariorum, qui per Magnam curiam expediuntur contra contumaces, de quibus supra latius diximus in Rit. 131. cum alijs sequentibus, & quia ibi dictum fuerat de instrumentis, quae habent facere commissarii circa exactiones poenarum: ordinat modo quod infra certum terminum transmittantur ad ipsam Curiam cum pecunia, (sed ut dixi ibidem,) hodie circa ista aliter seruatur, & pecuniae cum scripturis asportantur per ipsos commissarios met. Salerni, die 12. Septemb. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CXL.

Item nisi essent testes extra Regnum degentes quo casu prorogatio ipsa fiat secundum distantiam locorum vbi testes degunt, deposita pecunia necessaria per producentem pro examinatione

natione ipsorum, ipsique testibus specificate nominatis, ac praestitio iuramento per producentem praedictum, quod non fiat animo differendi, & calumniandi, & iudices ipsi praedictarum Curiarum & cuiuslibet earum (eo casu) possint dictam instantiam prorogare attempta distantia loci praedicti, verum si pars, vel eius procurator asserat habere testes absentes extra Regnum existentes, & per hoc peteret dilationem, & prorogationem, non faciendo infra tempus sibi datum, & per hoc prorogatum, testes ipsos examinari, talis petens, siue fuerit procurator siue principalis, puniatur per dictas Curias, seu alteram ipsarum, tanquam calumniator. Nec non ipso facto incidat in poenam florenorum auri quinquaginta dictis Curijs applicandam, & a transgressoribus praedictis inuiolabiliter exigendam, & condemnatur nihilominus parti aduerariae ad solutionem expensarum. *de. sum. 3. de. 157.*

S Y M M A R I V M.

- 1 Litigator nominans testes examinandos extra regnum, ad quod & quae teneatur.
- 2 Testes examinandi ad alicuius instantiam, sumptibus suis producuntur.
- 3 Litigator nominans testes examinandos extra regnum, habita dilatione, si non fecit examinare, qua poena punietur, & nu. 4. §. 6.
- 7 Depositorum expensarum pro testibus pro quanto tempore durabit. Et pro quibus expensis.
- 8 Producentis testes, si dicat expensas per se, vel per alium dietim eis subministraturum, an debeat etiam depositum facere?

Iste Rit. fecit me diutius cogitare eo quia per illud aduerbium nisi, positum in prin. videtur loqui limitatiue, & exceptiue ad Rit. praecedentem, cum tamen bene d. Rit. legendum, non possit sequens Rit. ad ipsum applicari, & ideo reuoluendo antiquum Codicem Rituum meorum, reperi, quod iste Rit. est particula sequens immediate, & sub eo Rit. post Rit. quem. infra habemus. 243. & hunc Rit. situando post illum, immo includendo cum eo, dicta verba nisi essent testes, bene manent, & suum habent intellectum absque dubio aliquo, & quod iste Rit. fit vnus & idem cum illo, notanda sunt verba est instantia in isto, ibi dictam instantiam prorogare quoniam ad verba praecedentia dicti Rit. bene adaptantur, cum ibi de tempore instantiae causarum civilium dictum fuerat. ¶ Not. primo ex hoc Rit. quod litigator qui nominat habere testes in causa examinandos extra Regnum tenetur ad tria, videlicet facere depositum in pecunia necessaria pro examinatione testium, nominare specificate testes examinandos, & iurare quod non ani-

mo differendi, & calumniandi id facit, ut etiam ad literam dicit Afflic. in consti. Reg. causas alias. in 6. not. nm. 7. vbi huic Rit. citat quae omnia bene feruntur in pract. praesertim circa specificam nominationem testium. & etiam loci vbi degunt. Concor dat quod hic dicitur de deposito pro testibus, cum l. quoniam. C. de testi. cap. si testes. §. venturis 4. q. 3. & c. statutum §. pen. de rescript. in 6. ¶ vbi quod testes ad instantiam alicuius examinandi, debent suis sumptibus produci, ut etiam not. Specul. de teste. §. qualiter. num. 12. versic. testes autem, & de deposito ad hunc effectum faciendo, not. per glo. in d. c. statutum. in versic. expensas, in fin. & Arno. caute. 93. & quo ad id quod dicitur de iuramento. concordat cum constit. Regn. praallega. causas alias, & facit text. in c. 2. in fin. de iura. calum. quem gloss. in d. c. statutum allegat, & aduerte quia istud depositum fieri debet quotiescunque pars vult; quod testes veniant ad deponendum coram iudice, secus tamen quando nominat eos habere in aliqua parte, verum petit eorum receptiones committi officiali ibid. existenti, vel alteri commissario destinando, quoniam tunc fit aliud depositum, ut infra proximo sequen. nota. dicam. ¶ Secundo not. ibi verum si pars, quod litigator, vel eius procurator qui facta nominatione extra Regnum, & habita dilatione, non fecit examinare, puniatur ut calumniator, item poena quinquaginta florenorum ipsi Curiae applicandorum, nec non tenetur parti ad expensas, sed post hunc Rit. si peruenerunt non nullae Regiae prag. quae circa poenam aliter prouident. ¶ Primo namque disponitur per prag. post praedictas. §. quod si forte de ordine iudic. quod imponatur poena duarum vnciarum, nec aliam poenam de praedictis imponit, verum loquitur de nominatione facta de examinando intra Regnum. ¶ Secundo per prag. si quis petierit, de dilatio. quod vnus tantum vnciarum poena exigatur, & loquitur de nominatione vltimaria. quod etiam per quandam pragma. Regis Ferdinandi primi confirmatum fuerat mandando insuper quod si dilatio calumniose petita fuerit, depositum factum iuxta formam nostri Rit. regio fisco applicetur, ut patet ex ea nouiter expressa inter pragma. Illustrissimi Domini Ducis de Alcalae prag. 3. 1. incipien. quoniam cum. §. sequen. inci. de offic. sacri consilij. verum quia in eadem pragma. Regis Ferdinandi, vltima poenam vnus vnciarum, dicebatur quod etiam imponeretur alia poena arbitrio sacri consilij, hodie declarata est quod sicut erat vnus vnciarum sit duarum. ut patet ex decreto eiusdem sacri consilij. in d. pragma. impresso. §. decreto in tantum quod eadem poena puniatur qui dilatione petita vltimaria vnus non fuit; qua ille qui intra Regnum, sed quo ad dilationem vltimariam grauior poena imposita postmodum fuit, ut statim dicam. ¶ Tertio per prag. aliam similiter in d. titu. de dilatio. dicitur quod pro quolibet mense dilationis obtenta vltimariam, vel extra Regnum, debent deponi realiter per partem, vel procuratorem quindecim ducati, & si postmodum in ipso termino probationes factae non fuerint, amissione dictae pecuniae depositae multatur, cuius medietas alteri parti, vna cum expensis viatici factis applicetur, & alia medietas com. modis illius tribnialis vbi lis tractatur, ita quod per ipsorum aliquem talis poena remitti non possit, in tantum quod de deposito pro dicta poena faciendo, non loquitur nisi d. pragma. Aliam quae de nominatione vltimariam, & extra Reg. loquitur ut patet ex ea quam circa hoc in practi. obseruamus omissis dispositionibus. d. Regiae prag. si quis petierit. prag. Regis Ferdinandi quam proxime citauimus, & decreti sacri Regij consilij, quoniam

quoniam grauior pena est ista quam dicta pragma, aliam similiter imponit, vt etiam asserit Illustrissimus dominus Dux de Alcalá in d. pragm. 3. §. quod hic de pœna, quamuis si contingeret dilationem vltimam, aut extra Regnum minorem esse vno mense, adeo quod non fieret depositum ducatorum, quindecim, bene seruarentur dd. dispositiones quo ad pœnam in eis statutam, verum si pars quæ fecit nominationem extra Regni dicit quod ea vult vt ac si esset infra Regnum quo casu per d. pragm. post prædictas, dilatio non potest excedere terminum trium mensium, datur sibi dilatio per tres menses, & curat dictum depositum, sed licet non faciat tunc depositum, si tamen non probat puniatur adhuc pœna contenta id d. pragma. si quis. quæ est posterior. vñ tamen scias circa nominationem de qua supra loquuti fuimus, quod in Magna Curia Vicariæ seruatur: quod talis nominatio fieri debet infra terminum quinque dierum a die intimationis, in alijs curijs seruabis idem, vel prout vnaquaque suum habet stylum. ¶ Quæro in hoc Rit. in quo de expensis testibus ministrandis tractatur: pro quanto tempore deponi debet expensæ? Breuiter respondet text. in c. statutum. §. pen. de rescript. in 6. dicens qd pro veniendo, stando, & redeundo, & in istis expensis nõ debent deduci illæ quas domi essent facturi, vt not. glo. in d. c. statutum. §. in super. in verbo moderatas, & ibi Gemin. & Fran. & Abb. in c. cum ab omni. col. 4. de vit. & honest. clerico. maxime quando si in eius domibus sterissent, fuissent expensas lucraturæ, vt dicit Io. Andr. ad Specul. de testi. §. qualiter in litera, c. in versic. quoniam. per text. in l. sed & si. §. primo, versic. ego autem. ff. ad exhib. immo si personæ testium hoc requirunt, etiam vecturæ equorum in istis expensis debent deponi secundum Ioan. Andr. ibid. per l. idemque. §. idem Labco. ff. mand. l. si inter fratres. §. si quis ex socijs. ff. pro soc. & l. j. §. si pupillus. in fin. ff. de tute. & ratio. dista. etiam si proprios equos duxissent, quos tamen, locare soliti erant, per l. si verò non. §. si nihil. ff. manda. & idem si non fuissent soluti locare: si tamen producens fuisset soluturus vecturas per l. & in contraria. ff. de vsuca. ¶ Secundo quæro quid si producens testes, dicat se paratū per se, vel suum ministrum exhiberi facere tales expensas dierum: nunquid adhuc tenetur deponere. Ioan. Andr. in proxime citat. loco dicit quod hoc sufficit, sed cum Rit. iste requirat depositum, credo absque dubio seruandum esse in hoc Regno, prout iam in practica seruari video tam in causis criminalibus quam in ciuilibus vt dicit text. in præalleg. cap. si testes. §. venturis. q. 3. Salerni, die 13. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CXLI.

Tem quod curiæ, & altera ipsarum non committant audientiam testium in causis criminalibus infra dietam vnam legalem, à dicta ciuitate Neapolis, nisi essent sœnes, & valetudinarij, & honestæ mulieres, similesque personæ, & nisi de partium voluntate processerint.

S V M M A R I V M.

- 1 Audientia testium per dietam legalem absentium non committitur. Et quare.
- 2 Audientia testium in criminalibus regulariter non committitur.
- 3 Audientia testium vltra dietam, quare committitur.

Iste Rit. ponit limitationē ad regulam l. iudices. & auth. seque. C. de si. instr. & const. Regn. in pecuniarijs. item ponit fallentias ad limitationem: Limitatio est quod testium examinandum audientia non committitur quouscunque sunt absentes per vnam dietam legalem, quæ continet viginti milia. vt dicit text. & ibi communiter scribentes in l. i. ff. si quis cauti. Ratio istius obseruatiæ (vt credo) est, quia cum testes reperiantur ita de propinquo: cessat dispositio text. l. 3. §. fin. ff. de testi. per quem expresse prohibetur testes per longū iter per iudices euocari. Fallentiæ ad hanc limitationem sunt, quando testes essent senes, valetudinarij honestæ mulieres, aut similes personæ, vel quando partes inter se concordarent: istis enim casibus & similibus teneretur iudex audientiam committere nõ obstant quod essent de propinquo, & euocari possent (vt dictum est.) Bene seruatur iste Rit. in practi. & cedit vtilitati actuatorum, quia cum testes examinandi sint infra dietam & propterea eorum receptio committi non potest officialibus locorum per hunc Rit. litigantes ne fortè plus expendant ducendo testes ad curiam, vel ne aliqui recusent venire: procurant habere actua. ium, vel aliquem scribam pro eis recipiendis, cui soluitur salarium pro dictis ad rationem vnius scuti pro quolibet die suis expensis, vel carleno octo expensis partibus petentis, in tantum qd iute Rit. prohibens committi audientiam, ex communi obseruantia interpretatur loqui de commissione faciendâ locorum officialibus non autem actuarijs vel eorū scribis. & ita quotidie practicatur: scias tamen qd hoc Rit. non obstante multoties vidi etiam infra vnam dietam, & audientiam testium examinandum committi istis officialibus locorum vbi degebant testes. Vnum tamen aduerte ad hunc Rit. quia (vt credo) est deprauatus, & dum dicit in causis criminalibus, arbitror absque dubio, quod vult dicere in causis ciuilibus, ratio est quia in causis criminalibus regulariter non committitur audientia testium nec infra dietam, nec vltra vt patet ex d. auth. apud eloquentissimum. C. de si. instr. consti. reg. in pecuniarijs. & etiam Rit. 157. nisi in casibus. no. infra in Rit. 156. in causis vero ciuilibus secus est: vt in eisdem iuribus probatur & ideo si iste Rit. intelligeretur in criminalibus sequeretur à contrario sensu, quod vltra dietam mittenda esset audientia testium etiam non senum, nec valetudinariorum, quod falsum esset: & contra iura præallega. cum tamen si ipsum intelligimus in ciuilibus, argumentum a contrario sensu bene procedit quod vltra dietam committitur audientia: ne testes euocentur de longinquo contra text. d. l. 3. §. fin. ff. de testi. confirmatur per verba existentia in fine istius Rit. ibi. nisi de partium voluntate, ex quibus clare apparet de ciuilibus (vbi inter partes tantum agitur) loqui, non autem de criminalibus vbi etiam sicut adest: & quotidie relictat, quamuis partes consentiant: & ita hunc ritum legendo, concordat cum alio infr. 151. quod bene nota. quia communiter iste Rit. legitur præfato modo, & male iudicio meo. Salerni die 13. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS

RITVS CXLII.

Tem quod non audeant iudices testes productos in curijs ipsis, seu altera ipsarum, extra curiam examinare: nisi fuerint mulieres, & personæ egregiæ, aut graui infirmitate detentæ, aut alio modo impeditæ; quæ non possint propter hoc personaliter ad dictam curiam accedere, & in ipsis casibus pro ipsis mulieribus, & personis egregijs examinandis, accedant ad aliquam Ecclesiâ, & pro infirmis ad loca honesta, vbi dicti infirmi morantur.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes quibus in casibus extra curiam, & vbi examinentur.
- 2 Statuta omnia regulariter iuri communi sunt conformanda.
- 3 Testes in ecclesia possunt examinari, iuramentum præstare.
- 4 Iuramenti receptio est actus pius, & erga Deum religio.
- 5 Testes die feriata non iurant: deponunt tamen.
- 6 Argumentum de tempore ad locum valet.
- 7 Persona egregia quæ dicantur.
- 8 Aduocatus fiscalis clarissimus vocatur.
- 9 Licentiatus pro doctore habendus.
- 10 Priuilegio. Lad egregias. ff. de iureiuran. nunquid renunciari possit?

Supra in præcedenti Rit. dictum fuit quid face re debeat iudex quando testes examinandi sunt extra territorium: nunc autē tractat iste Rit. quando sunt in territorio. ¶ Not. primo ex hoc Rit. qd testes in territorio debent examinari in ipsa curia, non autem extra: præterquam in casibus in eo expressis, in quibus iudex potest eos examinare in domibus ipsorum, vel in Ecclesia, referendo singula singulis, accedendo ipsemet iudex ad ipsos testes. Et si dicatur qd Bart. in l. cum ab initio, nu. j. ff. quemadm. testa. aper. videtur aliter dicere in testibus existentibus in territorio, dum firmat eo casu posse ad eos mitti actuarium: respondetur quod Bart. loquitur de iure communi, nos autem de iure Regni per hunc Ritum. Dispositio istius Rit. hodie aliter seruatur. nam aut sumus in criminalibus, aut in ciuilibus. Primo casu, siue testas sint personæ egregiæ, siue nõ seruatur qd non examinantur in eorum domibus, sed vel in domo iudicis, aut aduocari fiscali, vel in ipso tribunali per actuarium causæ. vt etiam dico infra in Rit. 157. in prin. Nec in hoc obstat, text. l. ad egregias. ff. de iureiur. quoniam vt dicit Gemin. in c. præsentium, nu. 26. de te. in 6. Rom.

sing. 397. personæ egregiæ. Ias. in illa. l. nu. 7. vers. secundo. & Ludo. Gomef. in c. mulieres. num. 39. de iur. di. in 6. ille text. non habet locum in criminalibus in quibus testium examinatio notario committi non potest: sed requiritur quod ipse iudex examinet. vt dicit Glo. no. in c. constitutus, in glo. pen. de fideiuss. & in d. c. mulieres, vt dicā latius infra in Rit. 157. Nec etiam obstat iste Rit. quoniam licet generaliter loquatur, autem in ciuilibus: non autem in criminalibus: intelligi debet: vt sic se conformet iuri communi. in d. l. ad egregias. quemadmodum statuta omnia conformari debent regulariter. vulga. l. ferui vestri. C. de noxa. & Glof. in c. cum dilectus de consue. Excipio tamen à præfata obseruantia infirmos, vel mulieres circa quas seruatur Rit. infra 304. vbi dicam latius. Secundo casu si pars aduersa non relictat: actuarij examinant etiam extra curiam ad eorum libitum, parte verò reluctante, quia fortè causa esset magni momenti, vel aliqua suspicio testium, aliter seruatur & testes in curia examinantur, & multoties coram iudice, quia vt dicit Gemin. in d. c. Abb. & Fel. in c. si qui testi. extra de testibus. quando causa ciuilis est ardua, vel criminalis talis quod testis deberet deponere coram iudice: quolibet persona etiam egregia teneretur ire ad præsentiam iudicis: & eius priuilegium non seruiret, nisi iudex ex gratia vellet ad eam accedere, vel nisi persona examinanda esset mulier, & dignitas iudicantis non repugnaret. Habui in factio anno proximo in curia terræ Eboli in causa magnifici Barnabæ de Rahone rei conuenti ciuili ter pro quodam incendio, & cum pars aduersa intenderet suos testes quos in territorio habebat, extra curiam recipi facere, dixi per hunc Rit. & Doctrinas præalleg. quod testes in curia, coram ipso iudice recipi debebant: quia causa erat non modici momenti, & ita decretum fuit. ¶ Secundo not. qd testes possunt in ecclesia examinari. ad idem text. in c. mulieres. de iud. in 6. Bar. in l. nemo apostolorum, nu. 5. C. de sacrosan. eccles. & Gemin. qui allegat d. c. in c. de cetero. §. fin. in fi. de immu. eccl. in 6. ampliaturque istud Bart. in d. l. nedum quoad examen, verum etiam quo ad iuramentum, quod etiam in ipsa ecclesia præstari potest per ipsos testes per rationem quia iuramenti receptio nõ est actus contentiosus: sed pius, & quædam religio erga Deum per l. j. ff. de iureiur. Ludou. vero Gomef. in d. c. mulieres, num. 41. cum seq. tenet contrarium: quia die feriata testes iurare nõ possunt vt dicit Glof. in clem. j. de off. deleg. & Abb. in c. j. col. fin. de fer. licet deponere sic, si alia die non feriata iurauerunt: vt etiam dicit Rit. infra 148. vbi dico latius. ¶ Cum tamen validum sit argumentum secundum eum de tempore ad locum. l. vinum, ff. si cer. petat vbi Ias. in terminis arguit de tempore feriato ad ecclesiam. & in l. plerique. col. 4. ff. de in ius voca. vt latius scribit Nico. Euera. in locis lega. in loco a tempore ad locum fol. 170. & istam opin. videtur sentire Rit. noster ponderando illa verba, pro ipsis examinandis, & ideo isto casu. vt dicit Gomef. in d. c. iuramentum præstari debet in refectorio, aut alio loco extra Ecclesiam, depositio vero intra Ecclesiam quod not. ¶ Quæro primo in hoc Rit. quæ nam sunt illæ personæ quæ egregiæ dici possunt? Rom. singul. 172. tu audiisti dicit Episcopum, Cardinalem & quemlibet in dignitate constitutum, cuius dictum verum est. Addit tamen Fely. in d. c. si qui testi. Ias. in d. l. ad egregias. num. 10. & Ludo. Gomef. in d. c. mulieres, nu. 46. post Dominos de Rota. decif. 88. in nouis. Auditorem sacri palatii, & idem Fely. ibi omnes personas Illustris. & Illustrissimas de quibus per Glof. & Ang. in l. j. ff. de offi. eius. & Bald. in c. cum accessissent, colum. 2. de constiru. & insuper in eodem

c. num. 6. enumerat. Doctorem post Gloss. in eadem l. ad egregias, & licet Alexand. ibi aliter tenere videatur: tamen primam opin. quæ communis est, defendit Gomeff. in præalleg. cap. mulieres. num. 45. ultimo adde Aduocatum secundum Bart. in l. j. C. de aduoc. diuer. iudicum. † & maiori ratione aduocatum fiscalem vt dicit Ioan. de Plate. in l. fin. C. de decurio. lib. 10. & Cassan. in consuet. Burgund. tit. des droictz. §. 19. num. 9. eo quia vltra quod est doctor, quem supra diximus esse personam egregiam, dicitur esse constitutus in dignitate: adeo quod appellatur clarissimus à text. in l. laudabile. C. de aduoca. diuer. iudicum. vt latius scribit idem Cassa. in suo Catalogo. parte septima. confide. 39. & in eisdem consuetu. titu. des enfans. §. 4. num. 14. immo quando que inter spectabiles connumeratur vt probat idem tex. in d. l. laudabile. † Et secundum Ias. in dicta l. ad egregias. num. 11. in fi. potes etiam addere licentiam, quia in materia fauorabili habetur pro doctore. per text. in l. penult. ff. de testamen. milit. per quem ita firmat Bald. in l. j. colum. penult. ff. solut. matrim. & in authen. habita. col. 6. C. ne filius pro parte. Anchar. & Gemina. in proem. 6. † Secundo quæro nnuquid priuilegio dictæ l. ad egregias, & ex consequenti huius Ritus renuntiarî potest? Cynus in l. nec honorem. C. de epis. & cler. Roman. in præa legat. sing. 172. & Felyn. in d. cap. si qui testi. num. 3. dicunt quod non, per rationem quam allegant & quamuis Roman. in d. l. ad egregias. & Felyn. in c. si diligenti. de foro competen. sibi contrarij aliter dicant, tamen prima opin. est verior, eamque late defendit Gomeff. in præalleg. capit. mulieres. num. 46. cum seq. licet ista q. non nimium necessaria sit in hoc Regno: cum ex his quæ diximus in prin. in causis, præsertim criminalibus, priuilegium d. l. ad egregias parum seruiat: quod no. Salerni die 14. mensis Septemb. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CXLIII.

Tem quod si detur terminus ad probandum, & veniendum ad Curia, & ad procedendum in causa vltima die termini q. interpellat, testes qui producuntur per partem alteram, iurare possunt, & deponere, vocata parte in Curia, & eius contumacia accusata, & si testes iurant die non feriat: in die feriat audiantur, & examinentur.

SVMMA RIVM.

- 1 Testes de iure citari non debent, nisi parte presente, vel citata, & contumaciter absente.
- 2 In actu qui fit vltima die termini, vocatio absentis per tubitam saltim requiritur.

NOta. ex hoc Rit. quod testes qui producuntur examinandi vltima die termini dati ad probandum in causa debet examinari vocata parte, & contumacia accusata contra eam, & intellige vocata Parte per tubitam vt supra dixi. in Rit. 138. &

accusata contumacia per partem producentem testes. Dispositio istius Ritus videtur contra ius commune per quod secundum Bart. in l. item illa. nu. 5. versic. & hoc est. ff. de constit. pec. distinguitur, quod aut testes examinantur infra terminum: & tunc quia pars non cogitur esse ibi semper ante diem termini, † non possunt de iure examinari nisi parte presente, vel absente citata tamen, & contumaciter absente, vt dicit tex. in l. si quando. iuncta gloss. in vers. noluerint. & auth. seq. C. de testi. quod etiam firmat Bar. in d. l. si quando. in j. repe. num. j. aut vltima die termini, & tunc secus, quia vltima die debet esse in Curia in qua si nō est: dicitur contumax sine citatione, quā distin. firmat idem Bart. in l. 2. C. de temp. app. Bald. in l. si quando. colum. 2. in fi. C. de testi. & refert Marant. in pract. parte 6. in princ. num. 18. in nouis. sed dici potest quod iste Ritus non est contra ius commune, eo quia non dicit quod quando testes examinantur vltima die, requiratur citatio partis, sed quod requiritur quod accusetur contumacia, eo quia pars non adest vltima die: prout adesse deberet vt supra dictum est, idem quod vocetur per tubitam alta voce, & hæc est ipsa veritas, vt etiam videtur sentire (licet non ita clare) Marant. vbi supra versic. adde tamen, vbi hunc Ritum allegat & cum isto concordat ad literā alius Rit. infra 145. Alium casum, † in quo in actu qui fit vltima die termini requireretur saltem vocatio absentis per tubitam, posui supra Rit. 38. in fi. vbi hunc Rit. allegaui sed quicquid iste Rit. dicat: non video seruari eius dispositionem, & ratio est, quia partes litigantes dato termino, semper faciunt citare partem aduersam ad videndum iuramenta testium (vt omnibus notum est) ex quo dico, quod si pars non faceret aduersarium citare ad videndum iuramenta testium, verum testes omnes examinaret vltima die termini: valerent eorum depositiones, dū modo accusata esset contra eum contumacia, & vocatus esset per tubitam seruata forma presentis Rit. † Secundo Not. in fi. Rit. quod testes iurati die non feriat, possunt examinari die feriat: sed de hoc dicam latius infra Rit. 148. vbi dicam de ratione. Salerni, die 14. Septemb. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CXLIII.

Tem quod si testes iurant die non feriat examinari possunt. Item quod clerici, tam in minoribus quam in maioribus ordinibus constituti producti ad testimonium, non admittantur in ciuilibus causis ad deponendum, & perhibendum eorum testimonium in ipsis Curijs & qualibet ipsarum, nisi prius iurauerint coram suo iudice, & licentiam obtinuerint iurandi, & deponendi in causis ipsis ciuilibus. In criminalibus verò ordinarijs, vel extraordinarijs nullatenus ad testificandum admittantur, nisi pro defensione conuenti.

SVMMA RIVM.

- 1 Practica, quando est examinandus clericus in seculari iudicio.
- 2 Clericus secularis, vel regularis sine superioris licentia deponere non potest.
- 3 Contrarium erit si de facto sine licentia examinati reperientur, vel in clerico, aut religioso prælato: aut in religioso examinato simul cum priore suo.
- 4 Testes clerici extra iudicium ad solemnizandum contractum, possunt adhiberi.
- 5 Clerici, in criminalibus cum superioris licentia & sine, contra aliquem nullatenus admittuntur. Et de facto examinati iudicium non faciunt.
- 6 Testes non idonei quando sint admittendi. Et in defectum probationis recipi quando dicantur ibidem.
- 7 Clerici in repulsa cum licentia superioris, vel sine, an possint deponere?
- 8 Repulsa, species defensionis dicitur.
- 9 Clericus si fuerit examinatus, & in suo examine reperiantur illa verba, talis iuratus testis cum superioris licentia, nunquid propterea licentia præsumenda erit?
- 10 Facta nisi probentur: non præsumuntur.

CIRCA id quod dicit iste Rit. in sui prin. vide quæ dico infra in Rit. 148. vbi latius. † Not. primo ex hoc Rit. regulam negatiuam q. clerici maiorū vel minorum ordinum non possunt esse testes in iudicio (supple seculari) sine prestio prius iuramento coram suo iudice, & obtenta licentia ab eo deponendi, & se examinandi, quod bene seruatur in practica in omni Curia, licet non seruatur illud quod hic dicitur, quod præter prius iuramentum coram suo iudice. Et quod clerici cum licentia superiorum possint testificari in ciuilibus * probat tex. in cap. super prudentia. in fi. 14. quæstio. 2. Specu. in titu. de teste. versic. item excipitur, quod est monachus. num. 36. Alb. in authen. si testis. in fi. versic. C. de testi. Lanfran. in c. quoniam contra. in versic. testium depositiones. num. 150. versic. vltra prædicta. de proba. Abb. & Fely. in cap. cum nuncijs, de testi. Idem Abb. post gloss. in c. 1. extra de iur. calumn. Areti. consil. 159. longa est ista consulario. num. 20. * & d. c. cum nuncijs. in fin. & Grama. consil. crimi. 3. num. 7. vbi hunc Rit. citat. † Amplia hunc Rit. loquentem de clericis simpliciter, procedere ne dum in clericis secularibus, verum etiam regularibus, & religiosis, qui etiam sine licentia suorum superiorum deponere non possunt coram iudice seculari secundum Specu. vbi supra. Areti. & Grama. in dd. locis. Bald. in l. quoniam liberi. in princip. C. de testi. Siluest. in sua summa. in vers. testis. nu. 1. & Fely. post Abb. in d. c. cum nuncijs. * Alberi. & Lanfran. in præallega. locis & Curt. in tract. de testi. conclu. 49. † Limita huic Rit. non procedere quotiescunque de facto reperirentur examinati sine licentia, quoniam tunc eorum depositiones valerent, vt plene concludit Abb. in d. c. cum nuncijs, & Felyn. post eum num. 3. Ang. in auth. de testi. §. si li.

bertus. Areti. & Grama. in præalleg. locis. quod tamē sublimitant non procedere quo ad clericos religiosos contra opinionem Abb. in d. c. cum nuncijs. vt late ibidem scribit Fely. Ange. consil. 234. Areti. & Grama. in dd. locis. in istis enim secundum eos licentia omissa, depositio non valeret * vt etiam scribit Io. de Amic. consil. 77. nu. 17. sed vt dicit Siluest. in d. summa. opinio. Abba. per eius rationes, & dicta est verior, cum profectō ita requiratur licentia in clericis secularibus, sicut in religiosis, quod maximè patet ex hoc Rit. & tamen omnes concludunt in secularibus examinatis sine licentia, valere eorum dicta quod bene not. * & adde q. idem firmat Crotus. in tra. de testi. parte. 4. nu. 85. q. 22. fateor tamē quod ad fugiendum istas discussiones, & dubietates melius est semper habere licentiam superioris istis religiosis, vt dicit pulchre Areti. in eodem consil. * ita quod de tali licentia appareat ex actis, alias non sufficeret assertio notarij dicentis frater talis examinatus cum licentia sui superioris. vt scribit Io. de Amic. d. consil. 77. num. 18. & Curtius. d. tracta. conclusio. 49. in fin. ver. oportet ergo. Secundo limita non procedere in clerico, vel alio religioso qui esset prælatus, vel superior in loco, quia tunc vltra quod non esset opus petere licentiam, quia sibi ipsi videtur impartiri, in illo loco, non esset alius, qui posset sibi eam dare, vt firmat Areti. d. consil. nu. 18. in fin. quod ita seruatur quotidie. & istis diebus seruati examinatum quemdam priorem Sanctæ Mariæ de la portâ de Salerno cum exercerem officium aduocati fisci in Regia Audiencia. Tertio limita non procedere vbi cūque clericus, vel alius religiosus esset examinatus in simul cum suo priore, quoniam tunc videtur tacite ab eo habuisse licentiam licet de ea non appareat secundum Areti. ibid. per nota. per Barto. in l. cum pater. §. libertis. ff. de leg. 2. & l. fi. C. ad Maced. vbi quod pater & filius simul agendo in iudicio, videtur data licentia per patrem filio. † Et not. quia Rit. loquitur in iudicio, sed extra iudicium in testamentis mortuorum bene possunt adhiberi vt testes ad solemnizandum testamentum, vt not. expresse Bal. in authent. ingressi. col. 1. C. de sacro. san. eccle. Ang. in præalleg. consil. & Areti. in pluribus cita. consil. 159. num. 20. & idem etiam in quibuscunque contractibus inter viuos, saltem ratione generalis consuetudinis, quæ se habet vt plurimum istos clericos adhibere testes, vt ibid. Areti. dicit & hodie vbi que seruatur in Regno, nec obstat secundum eum tex. in c. quamquam. 14. q. 4. quia videtur esse potius de consilio quam de præcepto quod not. † Secundo not. aliam regulam in causis criminalibus, & ea est quod clerici in eis nullatenus (idest neque cum licentia superioris, neque sine ea) admittuntur ad deponendum contra aliquem, licet pro defensione admitti possint, præcedente tamen licentia, vt supra dictum est, & ita seruatur, cum quo concordat text. in c. testimonium. 1. q. 1. Specu. in titu. de testi. in princ. versic. l. item quod est clericus. num. 83. in fin. Innoc. in c. cum p. manco. de accus. & Abb. in ca. de cætero, de testi. & illud adeo verum est, quod si de facto examinarentur non facerent iudicium, vt dicit Bartol. in l. prima. §. cum quis. ff. de quæstio. Bald. in l. Imperator. ff. de sta. homi. Ang. in linter stipulantem. §. Stichum. ff. de verbo oblig. Roman. consil. 359. Gloss. in constit. Reg. prosequentes. Ifern. in proprijs terminis, in constit. si damna. & Alexand. consil. 127. num. 17. volu. 4. & licet alij aliter voluerint: vt dicit Felyn. in c. cum dilecti. de accusa. tamen quia iste Rit. resistit actui dicens non admittantur, opin. contraria non subsistit, vt ipsemet Felyn. dicit ibi. & Gram. præallega. consil. 3. num. 11. & 12. qui ponderando verba istius Ritus dicent-

dicentis, nullatenus admittantur, ita Respondet ad
 6 contrariam opin. Limita hanc regulam non proce-
 dere in defectum probationis, quoniam tunc testes
 qui alias idonei non essent, admittuntur in substi-
 tutum, vt scribit idem Abb. in d. c. Ange. in tract. male-
 fil. in ver. qui iudex statuit terminum, num. 4. & Gra-
 ma. d. conf. 3. nu. 11. tunc autem dicuntur recipi in
 defectum probationis quociescunque alij testes ve-
 rifiimiliter ex propria natura facti adesse non porue-
 runt, non autem quando ex natura facti potuissent
 7 occurrere licet casualiter non occurrerint, vt dicit
 glo. & ibi Anto. de Butri. in c. tertio loco, de proba-
 tio. Ale. in consil. 6. nu. 5. vol. 1. & consil. 103. col. 3.
 vol. 5. Socyn. consil. 17. vol. 1. Iacim l. f. C. de his qui-
 bus vt indi. Hippo. plenè sing. 73. Gera. singul. 24. in
 prin. & Alcia. in tracta. præsumpt. reg. 1. præsum. 47.
 nu. 5. & Grama. d. conf. 3. num. 9. ¶ Quæro necessa-
 rio in hoc Rit. nunquid ad repulsam clerici poterit
 in criminali, vel civili deponere cum licentia, & an
 tunc bene faciet superior dando licentiam? Breuiter
 primo videtur quod sic: arguendo à sufficienti par-
 tium enumeratione, nam aut sumus in ciuilibus, &
 in eis non est dubium quociescunque extat licen-
 tia, vt iste Ritus dicit, aut sumus in criminalibus, &
 8 tunc idem quia repulsa dicitur species defensionis,
 & pro defensione similiter iste Rit. hoc permittit,
 quid dicendum. Do. Augustinus Carauita frater
 meus cum de hoc sermone mecum haberet dice-
 bar quod ipse super hac q. distingueret, quod aut tes-
 tes sunt repulsandi repulsa infamatoria, & tunc
 non possent clerici super talibus articulis deponere,
 nec superior bene faceret dando licentiam, ratio est
 quia & si repulsa sit species defensionis, tamen ne-
 gari non potest, quin quoad testes sit infamatoria vt
 patet ex nota. per Bartol. in l. testium. §. lege iulia. ff.
 de testi. Bald. in authen. si dicatur. in fi. C. de testi. &
 Marant. in pract. parte. 6. actu. 13. nu. 3. & ideo odio-
 sa, vt dicit ibidem Marant. nume. 7. & proinde licet
 quo ad producentem dicantur deponere ad defen-
 sionem, tamen quo ad testes dicuntur examinari
 contra eos quia ex hoc infamiam incurrunt, & à
 testimonio repelluntur, & ex consequenti contra
 hunc Ritum. d. capi. testimonium. 1. q. 1. vbi contra
 laicos deponere in criminalibus prohibentur. Aut
 sunt repulsandi alia repulsa non infamatoria, puta,
 quia sunt amici alterius partis, vel consanguinei, aut
 inimici illius contra quem deposuerunt, & siml. &
 tunc secus esset, & sine dubio possent deponere, quia
 contraria cessarent, quam distinctionem ego alias fe-
 ceram in quadam causa consultus, & nunc eam fir-
 mo, cogitabis tamen quia non reperi usque tactum.
 9 ¶ Secundo quæro quid si clericus, vel monachus re-
 peritur examinatus, & in prin. sui examinis dictum
 sit per actuarium, talis frater & c. testis citatus iura-
 tus, & de licentia sui superioris examinatus, nun-
 quid per hæc verba licentia præsumatur? Io. de amic.
 in proprijs terminis consil. 77. nume. 18. dicit quod
 non, per ea quæ scribit Inno. in cap. cum in iure.
 10 de offi. deleg. & ideo cum talis licentia sit facti, ¶ &
 facta non præsumantur, nisi probentur. l. 1. & l. cum
 res. C. de probatio. & l. asseueratio. §. fina. C. de non
 numer. pecun. nisi appareat de ea ex actis: non cre-
 ditur adfuisse. & proinde aliter recepti non vale-
 bunt per prædicta, & ea que Ioan. concludit in præ-
 allegato consil. Salerdi die 14. Septemb. 1559. Pro-
 sper Carauita.

RITVS CXLV.

Rem si detur terminus
 in causis ad probandum,
 & veniendum ad curiam,
 & procedendum
 in causa, in vltima die
 termini quæ interpellat:
 testes qui producuntur per partem al-
 teram iurant, & deponunt vocata
 parte in curia, & eius contumacia ac-
 cusata.

Dixi de hoc Rit. supra in Rit. 143. & ideo ibi vide
 latius, ne hic repetam illud idem.

RITVS CXLVI.

Item curia ipsa non committit ex-
 tra Curiam audientiam testium repro-
 bandorum etiam, senum, & valetudi-
 nariorum.

S V M M A R I V M.

- 1 Audientia testium ad repulsam, nullibi com-
 mittitur.
 Et ratio est, quia repulsa est odiosa.
- 2 Iudices tenentur litibus & expensis parcere.

Rem si iste est facilis, & bene seruatur in omni
 curia Regni, ¶ & audientia testium ad
 repulsam nullibi committitur: et si ex-
 aminandi essent testes senes, & valetudina-
 rij, vt etiam scribit glo. consil. Reg. in pe-
 cuniarijs in ver. quo quidem. vbi dicit ita seruare iu-
 dices magne Curie, ratio istius obseruantie & Rit. non
 est scripta: credo tamen quod ea sit, quia repul-
 sa est odiosa vt dixi supra in Rit. 144. circa fin. limita
 hunc Rit. secundum Afflic. in consil. Regn. animalia
 in 1. no. ver. bene tamen. vt non procedat quociescun-
 que causa non esset multum ardua: & facilius exa-
 minaretur in loco vbi sunt testes quam in curia: quo-
 2 niam tunc bene posset committi ¶ vt parcatur sum-
 ptibus, & expensis, quibus iudices tenentur quantum
 possunt obuiare l. cum post sententiam. C. de appell.
 ca. finem litibus. de dolo & contru. est bonus text. in
 d. consil. animalia. vbi Afflic. not. in 1. not. & dixi la-
 tius in prag. dispendia litium in 1. no. de ord. iud. sed
 quicquid dicat Afflic. videtur istam limita. non substi-
 stere, eo quia ratio quam supra posui ad hunc Ritum.
 ita militat in causa ardua, sicut in minima, & testis
 repulsandus aliqua repulsa (præsertim que infamat)
 ita repulsatur, notatur, & repellitur in causa magna
 sicut in minima: nec valet dicere, quod sumptib. &
 expensis est obuiandum: quia ratione sumptuum nõ
 est permittendū id quod alias nõ permittitur in ma-
 teria repulsæ quæ est maioris præiudicij, quam sint
 sumptus pecuniarij, immo quanto minoris momen-
 ti est causa pecuniaria, tanto minus repulsa est com-
 mit-

S V M M A R I V M.

- 1 Testes iurati die non feriata, examinantur
 etiam die feriata.

Bene seruatur iste Rit. ¶ quotidie in omni
 curia Regni, & concordat alius Rit. supra
 143. vbi dixi in fi. & infra Rit. 150. vbi est
 idem tex. ad literam. & antehunc Rit. idē
 voluit glof. in l. j. circa medium. C. de feri.
 Spec. in tit. de feri. §. sequitur. num. 6. ver. quid si Bar.
 in l. si quando. in j. repet. nu. 2. de testi. Pract. Papien.
 in forma opp. contra testes post publi. in vers. sunt-
 que. nu. 16. in fi. & Afflic. post Iser. ibid. in consil. Regni
 lite 13. not. vbi allegat. d. Rit. 143. Ratio est il-
 la quam ponit Bar. in d. l. si quando. & communiter
 scribentes. quia depositio testis refertur ad tempus
 iuramenti, & ideo licet deponat die feriata, videtur
 deposuisse eo die quo iurauit. Salerni, die 15. Sept.
 1559. Prosper Carauita.

RITVS CXLIX.

Rem quod in quibus-
 cunq; causis ciuilibus
 quæ in dicta curia agi-
 tantur, si testes qui pro-
 ducuntur in causis ipsis
 tam per actores, quam
 per conuentos, citati fuerint infra ter-
 minum datum ipsis partibus ad proban-
 dum, infra ipsum terminum non iura-
 uerint in causis eisdem, conceditur ip-
 sis partibus, quod per dies tres, post eun-
 dem terminum, immediate sequentes,
 dicti testes iurare possunt, & subsequen-
 ter deponere eorum testimonium veri-
 tatis in causis eisdem.

S V M M A R I V M.

- 1 Dilatio ad probandum data, peremptoria dici-
 tur: & si dictum non fuerit.
- 2 Probatio facta post terminum, vel paucos dies
 incontinenti, in termino facta esse censetur.
- 3 Practica hodie est: quod testes in termino cita-
 ti, recipiantur etiam post terminum.
- 4 Et si elapso termino examinati non fuerint:
 fit tamen publicatio cum termino tot dierum.
- 5 Confessio aduersarij non est probatio: sed ab
 onere probandi releuatio? Et quancumque
 facta admittitur.

Not. ex hoc Rit. quod testes citati infra
 terminum datum ad probandum, licet
 etiam infra ipsum nõ iurauerint, pos-
 sunt elapso termino, infra tres dies se-
 quentes iurare, & deponere. Ratio du-
 bitandi ad hunc Rit. esse poterat ¶ quia omnis dila-
 tio data ad probandum dicitur peremptoria etiam
 si dictum non fuerit. l. j. vbi Bart. C. de dilatio. Spec.
 in

mittenda; quia cum istæ causæ minimæ sint, potius
 vt plurimum ad perfidiam; vt dixi supra Rit. 131. ma-
 iori diligentia litigant homines, & propterea peio-
 res sunt repulsæ. credentes per eas vincere: & ego te-
 stis sum nonnullarum causarum vilium, in quibus
 vidi fieri adeo infames repulsas: vt ne quidem pro
 vno Regno factæ fuissent. cogitabis tamen, & crede
 pro certo quod non vidi hucusque practicaram Aff-
 lic. limitationem sed semper testes venisse ad curiam.
 Secundo limita vt per Cauens. hic quando commit-
 teretur alicui ex curialibus ipsius Curie, mouetur
 per verba istius Rit. ibi extra Curiam. sed profectò
 nescio quid sibi velit Cauens. per illa verba: nec vi-
 deo quomodo probent suam intentionem; credo
 tamen quod eius limitatio procederet quociescun-
 que committeretur alicui curiali curie qui habet ip-
 sos testes repulsam examinare in ipsamet Curia per
 Rit. expressum infra 137. & ratio est, quoniam tunc
 non videtur commissa audientia extra curiam. im-
 mo potius videtur ipsam curiam ipsos recepisse. vt
 dicitur in eo. met. Rit. sed si Cauens. veller absolute
 intelligere, q. repulsa posset committi curialibus.
 ita q. possint accedere ad locum vbi degunt testes;
 non procederet, nec iure aliquo probaret prout nec
 etiam in practica videmus illud obseruari. Aduerte
 tamen ad ea que Cauens hic dicit, q. Afflic. in consil.
 Regn. in pecuniarijs. nu. 4. ver. tertio quæro. tenet cõ-
 tra hunc Rit. immemor fortè ipsius (vt ipse dicit) nõ
 si recte legatur Afflic. ibi loquitur de iure communi
 allegando Innoc. in c. licet. de probatio. non autem
 de iure Regni secundum quod bene sciebat ipse nõ
 committi audientiam testium in repulsa. vt patet ex
 eo ibid. num. 45. in gloss. & clarius in d. consil. ani-
 malia vbi expresse dicit in hac materia repulsæ com-
 mittendæ quod aliud est de iure communi, quam
 de iure Regni, & si ibi Cauens. vidisset eum; non di-
 xisset hic quæ dicit Salerni, die 14. Septemb. 1559.
 Prosper Carauita.

RITVS CXLVII.

Rem si rubrica testium
 non dicatur testes pro-
 ducti & c. & iurati parte
 præsentem, vel absente p
 contumaciam, ita quod
 de contumacia ipsa con-
 stet, depositiones testium non valent: &
 idem in iuramento calumniæ.

Iste Rit. non seruatur, quia actuarij curiarum,
 licet faciant rubricam in testibus quos exami-
 nant ad defensionem inquisitorum: tamen
 non faciunt eam modo quo dicitur in hoc Rit.
 sed solum dicunt testes examinati ad instan-
 tiam talis in eius defensionibus in causa quam ha-
 bet cum Regio fisco super tali, & tali delicto. & ista
 verba tantum sufficiunt, & scribuntur communi-
 ter. & ita seruatur. Salerni, die 15. Septemb. 1559.
 Prosper Carauita.

RITVS CXLVIII.

Item si testes iurant die non feriata,
 etiam die feriata examinantur.

In tit. de dilat. §. videndum. nu. 7. vers. quid si data est. c. j. vbi no. per gl. extra eod. tit. Bart. Ang. & Ias. in l. fi. col. 2. ff. de feri. Abb. & Fely. in c. licet causam, col. 2. de probat. & Capi. decif. 9. in prin. Ratio verò decidendi est quia de iure, probatio facta incontinenti post terminum, vel post paucos dies videtur facta in termino, vt dicit Bal. in d. l. fi. col. 3. ff. de feri. Ias. in cad. l. col. 6. & Capi. in præalleg. decif. quia facta incontinenti dicuntur in esse. Iuris gentium. §. quini. mo. ff. de pact. l. hæres palam, ff. de testa. l. quod ait lex. §. si. ff. de adul. & l. cōtinuus, in prin. ff. de ver. obl. Ante hunc Rit. glo. in constit. Reg. in pecuniarijs in ver. ex iusta causa, vers. sed quare. late disputauit hæc q. & tandem firmavit idem quod hic, verū quod hic exprimitur de termino trium dierum post lapsum termini per Gl. ibi dicebatur relinquendum arbitrio iudicis per l. si quis ita promiserit. §. Scia. ff. de verbo. oblig. & §. si vero, in auth. de test. † Hodie autem in practicam, testes citati tantum, recipiuntur post terminum, infra tempus statutum per Regiam prag. ii. incip. cursu dilationum, de ordine iud. ad recipiendum copiam processus vt dicit Capi. decif. 90. nu. 3. vbi dicit ita seruati in sacro cōsilio, qui terminus ad recipiendum copiam cū alio termino etiā per prag. statuto ad eam percunctandū, est dierum sexdecim. vt patet ex ea no. per Afflic. in const. Reg. lite. 3. no. nu. 20. in fi. & dixi supra Rit. 69. 3. not. sed quia post d. prag. terminus qui statuitur ad recipiendū copiam, qñ sit publicatio est iudici arbitrarius, † ex cōi obseruantia omniū curiarum Regni practicat, q̄ lapso termino remanent examinandi aliqui testes citati infra terminū, sit publicatio cum termino tot dierum. vt iudici melius placuerit, & cum referuacione infra eundem terminum examinandi testes citatos. vt etiā dixi in d. Rit. 69. 3. not. Limita primo hunc Rit. non procedere in termino dato non solum ad probandum: sed et ad probatum habendum, qm̄ tūc eo elapso, et iurati, infra terminū non admitterent: vt dicam infra in Rit. 152. Secundo limita non procedere in probatione faciendā per confessionē partis super articulis vel positionibus: quia ea ne dum post tridū elapso termino, sed et vltra, & vsque ad conclusionem admitti ur. vt diximus late supra in Rit. 93. † Ratio est, quia confessio aduersarij non est probatio, sed releuatio ab onere probandi, vt dicit Bal. in auth. sed nouo nu. 12. ver. in. C. si cert. per. per l. j. ff. de inter. actio. in fi. l. 1. C. de iur. cal. & alia iura quæ allegat idē Bal. post Inno. in c. vltra tertiam. extra de testi. Alex. in l. publica. §. 1. ff. de posi. & consi. 179. nu. 2. vol. 2. & si talis confessio fieret alibi quam in articulis & positionibus et post conclusionē, immo et post sniam admitteretur. fm̄ eundem Bal. in d. c. vltra tertiam, per Gl. 1. in l. Iulianus. ff. de cond. in. deb. & idem firmat Apostil. ad eundem Bal. in d. auth. sed nouo in litera B. in vers. sed est releuatio. Salerno, die 15. Septemb. 1559 Prosper Carauita.

RITVS CL.

Item si testes producti in dicta Curia, iurati die non feriata, die feriata volunt deponere examinationē, examinari pñt.

† Iste Rit. ad literā dicit idem quod alius Rit. supra 148. vnde q̄ ipsius materiā ibi dixi ibid. me remitto.

RITVS CLI.

Item Curia non committit audientiam testium in causis ciuilibus, infra dietam vnam.

† Dixi de hoc Rit. supra in Rit. 140. vide ibi.

RITVS CLII.

Tem si aliqui litigant in dicta Curia ciuilitate, si infra terminum ad probandum datum, non fecerunt examinari testes per ipsam curiam, deinde terminus ad examinari faciendū datus fuerit, si testes ipsi infra eundem terminum ad examinari faciendū datum, non fuerint examinati, de cetero non audiantur, nisi fuerint mulier, vel pupillus, vel vidua, & ecclesia, vel fiscus, qui per beneficium restitutionis in integrum ad pinguius probandum de nouo admittantur.

SVMMA RIVM.

- 1 Terminus ad examinari faciendum, hodie ad probatum habendum datur, quo elapso vltorius testes non recipiuntur.
- 2 Datio termini ad probatum habendum habet vim conclusionis.
- 3 Quibus personis primum & secundum beneficium ad pinguius probandum competat.
- 4 Impossibilitas in dispositione non comprehenditur in dubio.

Nota ex hoc Rit. q̄ si post lapsum terminum datum ad probandum, fuerit datus alius terminus ad examinari faciendū, infra quem testes non fuerint aliter examinati, de cetero non admittuntur per hunc Rit. & ante ipsum firmavit Spec. de teste. §. qualiter, nu. 13. ver. is quoque, sed vt Apostil. ibi dicit in litera D, † hodie istum terminum ad examinari faciendum, datus ad probatum habendum, in tantum q̄ iste Rit. qui ita loquitur, debet intelligi de termino quem hodierna practica appellat ad probatum habendum, & quod lapso termino ad probatum habendum, testes vltorius non recipiantur, firmant etiam Bal. & Ang. in l. Antistius, in princ. ff. de acq. hæ. Barb. ad Bal. in l. si quando, in litera B. C. de testi. pract. Papien. in forma. Opp. contra testes post publ. in ver. sunt q̄. nu. 16. circa fi. & Io. de Amic. consil. 108. num. 5. † ratio est secundum oēs, quia ista datio termini ad probatum habendum, habet vim conclusionis quantum ad hoc vt post ipsum, testes vltorius non admittantur, vt dicit Ant. de But. & Abb. in c. licet, col. 3. de proba. Alex. consi. 101. vol. 2. & Afflic. in const. Reg. lite. 8. no. nu. 13. * & dixi supra in Rit. 149. limita. 1. Amplia hunc Rit. procedere etiam si fuissent citati, & iurati infra terminū. vt dicit Spe. in d. §. qualiter, nu. 13. Io. de Amic. in d. consi. num. 8. Practica Papiensis in proxime cita. loco per rationē quam supra allegauit. † Limita primo nō procedere in muliere, pupillo, vidua, & ecclesia, vel fisco litigantibus, qm̄ cum istis competant primum, & secundū beneficiū ad pinguius probandū, vt late dixi supra in Rit. 71. etiam post cōclusum in causa (vt ibi dixi) post

post Iser. & Afflic. in const. Reg. obscuritatem. q. 9. nu. 13. ratio per me supra tradita ad hunc Rit. cessat. Secundo limita nō procedere in testibus qui sunt de longinquo, quia terminus ad probatum habendum non extenditur ad eos ratione impossibilitatis q̄ quæ non dicitur in dubio in dispositione comprehendendi. l. fi. C. ad exhi. l. filiusfami. ver. absurdum ff. de leg. 1. cum sim. quæ allegat Pract. Pap. (quæ hoc latius firmat) in forma productionis instrorū in ver. in termino, nu. 3. & ideo si fuerint salte citati etiam, q̄ terminus esset lapsus, admitti deberent, quod not. Salerno die 16. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLIII.

Tem si Episcopus, vel superior, vel alius prelati, & quæuis alia egregia persona litigat in ipsa Curia, & citetur de mandato ipsius Curia, quod veniat responsurus super positionibus aduersarij sui in causa factis, debet venire prelati, & respondere, nisi petatur pro parte ipsius, & ad eius expensas mittatur aliquis de Curia ad interrogandum ipsum super dictis positionibus in scriptis redactis, & sigillo ipsius Curia sigillatis, & nisi respondeat, conclusio in causa ipsa differtur, donec respondeat super positionibus ipsis.

SVMMA RIVM.

- 1 An expensis principalis absentis, & melius veritatem scientis, vel petentis, commissarius ad ipsum examinandum, mittendus sit.
- 2 Absentia voluntaria alicuius, alterius deterior conditio fieri non debet.

Vulgari est quæstio inrer † Docto. an expensis absentis, vel petentis mitti debeat commissarius ad examinandum absentem tanq̄ principalem. melius scientē veritatē iuxta ea quæ supra diximus in Rit. 80. & 120. & cum de ea h. statū esset in sacro cōsilio Neap. decisum fuit q̄ expensis absentis, per Doctri. Anch. in c. statutum. §. in super. de rescr. in 6. Bar. & Bal. in l. si actor. ff. de proc. Glo. & Bart. in l. 2. §. defendi. ff. ex quib. caus. in poss. ea. vt latius scribit Afflic. Decisio. 177. & in const. Regn. partes. q. 3. Spec. verò in tit. de iuram. calu. §. restat, nu. 18. in fi. aliter dicitur distinguendo, quod aut principalis absens voluntariē litigat per procuratorem. † & tūc quia eius absentia voluntaria non debet alterius conditio fieri deterior. l. 2. ff. ex qui. cau. in poss. eat. ipsius expensis mitti debet, iuxta ea quæ supra dicta sunt, aut nō voluntariē litigat per procuratorem, sed quia est mulier, monasterium, prelati, vel alia persona egregia quæ de iure personaliter venire non tenetur per l. ad egregias. ff. de iure iur. & tunc expensis communib. mittetur, quia talis actus communem voluntatem cōcernit, & idem sequitur Gemin. in c. præsentium. col. 8. de test. in 6. Alex. & Ias. in d. l. ad egregias. decif. Tholo. 273. & late Boer. decif. 303. pu. 5. vbi dicit ita

vidisse ordinatum in parlamento Rothomagen. & Bertach. in ver. expensæ qui dicit in iudicādo tenuisse opinionem Spec. idq̄ ego etiam optima ratione cōfirmo; quia si secus diceretur: priuilegiū datū per d. l. ad egregias personas, personis præfatis egregijs, & alijs similib. q̄ non teneantur personaliter venire ad iurandum, per indirectū infringeretur, dicendo, veniant personaliter ad deponendum, vel si nolunt venire eorum expensis mittatur commissarius, quod satis esset absurdum, & contra mentem legislatoris. in d. l. non obfer. text. in c. 2. de iudi. in 6. vbi aliter decisum videtur in muliere vt expensis petentis mittatur, quoniam vt dicit Io. And. ad Spec. in d. §. restat. & Boer. in præallega. decif. loquitur quando fauore producentis. tantum id fieri debebat, quod non est ita in casu. q. nostræ. & ita cum prædicta opinione Spec. ego etiam tenco de iure communi. In hoc tamen Regno aliter concludo, non quidem authoritate. d. decisionis. Afflic. sed præsentis Rit. in quo expressim disponitur in personis priuilegiatis vt egregijs, q̄ si sunt absentes: eorum expensis mittitur commissarius ad examinandum quod no. & miror, q̄ Afflic. ibid. nō allegat hunc Rit. in terminis. † Not. in fi. Rit. ibi. & nisi, quod conclusio in causa petita ab vna partium. potest superferri per alteram prætextu, q̄ illa pars quæ instat pro conclusione, non deposuit super articulis tanquam principalis, & ita videmus quondam seruari, verum si pars ipsa quæ altera petit examinari: velle causam expediri vt poterit pract. supra tradita in Rit. 120. & citari facere principalem ad deponendum per trinas citationes, qui si in vltima fuerit contumax. declarari poterit pro confesso, & procedatur ad vltiora, vt ibi latius diximus. In hoc electio erit partis quæ examinationem querit vt superferre faciat iuxta hunc Rit. vel ad vltiora procedere iuxta illum. Salerno, die. 16. Septem. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLIIII.

Tem fuit quæsitum, ecce datus est terminus ad probandum in ciuili, vel criminali, vna partium facit aliam citare ad videndum iuramenta testium ad penam solitam per Curiam: nō comparuit citata, an detur excusatori terminus ad denunciandum, & comparere faciendum post litem contestatam: determinauit Consilium quod fuit heri. 14. Septem. primæ indictionis, quod sic.

SVMMA RIVM.

- 1 Citatio principali domi ad videndum iuramenta testium, an eius allegabitur absentia, cum termino ad comparere faciendum.
- 2 Citationes ad videndum iuramenta testium, sine pena hodie sunt.
- 3 Contumax non dicitur citatus non comparens in actu qui potest eo absente explicari.

Nota. † ex hoc Rit. q̄ principali litigante, & absente citato domi ad videndum iuramenta testium examinandum, potest pro eius parte allegari absentia & peti terminus ad comparere faciendum,

Num, vt ipse sit p̄sens iuramento p̄stando per testes iuxta dispositionem iuris communis. in l. si quādo. C. de testi. quod not. quando casus euenient: quia ego hucusque non habui in facto. ¶ Secundo not. ibi ad p̄nam solitam, quod principales citantur ad videndum iuramenta testium sub p̄na, sed hoc in practica non seruatur, & sunt citationes simpliciter sine p̄na, quod compareant ad videndum iuramenta testium examinandorum, & ita practicitur in omnibus Curijs: Ratio istius pract. colligitur ex Luca de penn. in l. locorū. col. 2. circa fin. vers. hinc est. C. de omni agro deser. vbi dicit quod cū quis citatur ad aliquem actum, qui potest explicari in eius absentiam, si non comparet non reputatur contumax, sed explicatur actus vt etiam dixi supra in Ritu. l. 33. in fin. Salerni, die 16. Sept. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLV.

Tem seruat ipsa curia, quod si feci citare testes ad mei petitionem, potest meus aduersarius, cum facio eos iurare: facere eos etiam iurare pro se sine alia citatione de nouo, & ita vidi pluries practitari, & ideo iurabunt, & etiam p̄sente ipso aduersario meo super suis exceptionibus, & articulis, quod nota. Et nota quod testes citantur semper ad p̄nam quatuor vnciarum, seu tertiæ partis bonorum mobilium si dicta tertia maior dicta p̄na existat: & ita fit condemnatio.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes si ab vna parte citati, & ab alia producti fuerint: quando vnica citatio sufficit.
- 2 Testes recusantes comparere, qua p̄na puniuntur.

Nota ex hoc Ritu. duo. Primum q̄ testes producti ad instantiam vnus partis, possunt etiam produci, & examinari ad instantiam alterius. ¶ Secundum, quod si testes fuerint citati ad instantiam vnus partis, & producuntur ab alia, sufficit illa citatio, & ideo quando iurant pro vna parte potest iurare pro alia de veritate dicenda super articulis vtriusque, dummodo quando iurant sit p̄sens ille aduersarius qui vult eos pro se reprodacere, & examina re: supple tu, vel saltim contumaciter absit, quia citatus ad videndū iuramenta, non comparuit vt dicitur in l. si quando. C. de testi. & no. quia requiritur p̄sencia aduersarij tantum, vel citatio, vt dixi, non autem requiritur p̄sencia illius qui eos primo producit, quod quidem si Rit. iste non dixisset: forte secus esset nam postquam iurat de veritate dicenda super articulis aduersarij, deberet esse p̄sens, vel citatus ille qui eos primo produxit: sed postquam hic dicitur solum de p̄sencia aduersarij: hoc tantum sufficit. & ratio est, quia cum sint producti ab eo videtur quodammodo superfluum citare ipsum. ¶ Secundo no, ex hoc Rit. quod testes, quando citantur ad deponendum, semper iniungitur eis p̄na quatuor vnciarum & si non cōparent, condemnantur ad p̄nam in citatione contentam dictarū quatuor vnciarum, hoc tamē verum est in testibus, qui ante lit. cont. citantur: alij autem testes qui post litē contestatam euocantur, citantur sub p̄na quatuor vnciarum. seu tertiæ partis bonorum mobilium, si tertia pars bonorum est maior, & ita fit condemnatio. Aduerte tamen ne hunc Rit. intelligas quod in citatione alternatiue apponitur p̄na quatuor vnciarū, vel tertiæ partis bonorum mobilium, quia hoc esset falsum, sed intellige quod in citatione apponatur p̄na p̄fata, & postmodum si testes non comparēt condemnantur ad p̄nam citationis, vel tertiæ partis bonorum mobilium ad electionem curiæ, quæ eligeret maiorem p̄nam. vt iste Rit. met. dicit. & etiā Const. Reg. in pecuniarijs. S. eadem p̄na. ¶ Hodie tamen in practica p̄na p̄dictæ tertiæ partis mobilium quo ad testes, recessit ab aula: sed solum condemnantur ad p̄nam in citatione contentam, quando recusant comparere, & dicitur quod captis pignoribus compellantur iuxta iuris dispositionem in l. 3. §. exi gere. ff. de tab. exhib. vt no. Ifern. in d. §. p̄na. in ver. in criminalibus. & expediuntur literę exequutoriales pro multa iuxta practi. quam dico tibi latius infra in Rit. 206. in 3. no. & p̄na quæ contra eos imponitur in citatione ad minus est vnciarum viginti quinque. tam si citetur ante litem contestatam, quā post. Iudex tamen potest maiorem vel minorem p̄nam iniungi facere in citatione (prout ego pluries vidi sub maiori & minori p̄na citatos.) Salerni, die 16. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLVI.

Tem seruat ipsa curia alicui committere examinationem testium in criminali, senum & valetudinariorum iuxta textum illum notabilem constitutionis Regn. in pecuniarijs, & ita fuit de facto in curia pridie vbi fuit commissā examinatio contra statutum Salerni in dicta ciuitate Salerni.

S V M M A R I V M.

- 1 Audientia testium in criminalibus senum, & valetudinariorum quibus sit committenda. Et in quibus casibus.
- 2 Quod amplia in testibus impeditis ad iudicem venire. Et iudici vel fisco suspectis.
- 3 Iudex propter suspicionem probationes angustare non debet.
- 4 Iudex maleficijs, & fraudibus occurrere tenetur.
- 5 Commissarius deputatus pro examinandis impeditis testibus, examinauit tales: si pars aduersa contrarium probare intenderit: nunquid admittetur.
- 6 Standum est fidei illius quem approbamus semel. Audientia egregiarum personarum num committatur? Et practica super hoc.

No.

Nota ex hoc Rit. ¶ q̄ in criminalibus causis audientia testium senum, valetudinariorum committitur iuxta dispositionem consti. Reg. in pecuniarijs. prout etiam habetur in c. si qui testium, extra de testi. & per N. grum in c. Regn. quia de vicarijs, nu. 10. vbi hunc Rit. citat, & licet hic nō dicatur cui audientia sit committenda, tamen iuxta dispositionem. d. consti. intelligi debet. officialibus locorū: vbi sunt testes, & discretis ad electionem ipsius curiæ, & quōq; alicui probato actuario, & hoc vltimum est, quod plurimum practicitur. Aliū casum in quo audientia testium committitur: habes infra in Ritu. sequent: vbi late dicam alios. Item alium ponit Ifern. in constitu. Reg. in pecuniarijs, col. 3. ver. Magna curia quem sequitur Cappy. decis. 90. nu. 7. & is est quando testes veniunt in curia: & se p̄sentaerunt iudici, cui p̄stiterunt iuramentum de veritate dicēda, ratio est, quā tunc examinatio tantum commissā v̄ quæ ad iudicem cui iuratum est refertur. sed iste casus nō multum practicitur: nec practitari vidi, quia quando testis venit ad curiam ad p̄standum iuramentum etiam tunc examinatur ne pluries super eo laboretur. ¶ Amplia hunc Rit. & obseruantiam in omnibus testibus impeditis venire ad iudicem. vt sunt mulieres per l. 1. C. de off. diuer. iud. aut homines debilitate confecti, vel tali paupertate depressi, quod non possunt in eius p̄sencia comparere, vt dicit tex. in d. c. si qui testium, iuncta ibid. Gl. & Cappy. decis. 90. in fi. ver. & ita quotidie videmus obseruari, licet super istis testibus impeditis satis stricte procedatur. & cum magno labore cōmissarius pro eis recipiendis impetretur, vt ego expertus in proprijs bene scio. Secundo amplia procedere etiam si iudex dicat vel fiscus, q̄ testes senes, vel valetudinarios habet suspectos vt dicit Ifern. in c. 1. §. q̄ si veritatem, ver. quod si habeat, num. 7. si de inuestit. inter domi. & vasal. quæst. oria. ratio est secundum eum: quia cum nō possint, neque teneantur venire per iura p̄allega. ¶ Iudex propter suam suspicionem nō debet angustare probationes. l. curent. ff. de testi. l. generaliter. C. de rebus eccle. & l. quoniam. C. de hæreti. cum similibus. Cautela tamen erit hoc casu s̄m eum, ¶ quod vt malitijs, & fraudibus occurratur: vt iudices teneantur. l. in fundo. ff. de rei vendit. ipsemet iudex accedat ad eos examinandum, vel alium æque idoneum mittat. Item quod faciat sibi dare in scriptis nomina infirmorum, & senum, vel aliter impeditorum quod fieri potest subsistente timore subordinationis, vel alterius suspicionis, licet postmodum dicat hoc sibi non placere: quia multi sunt sani quando dantur nomina, qui postmodum infirmabuntur, & econuerso, cum repente eueniant morbi hominibus, sicut & mors, vt in auth. vt factæ nouæ Constituti. circa fi. sed quicquid ipse dicat p̄fata seruatur, & ego vidi peti nomina testium impeditorum ad instantiam fisci, & non aliter concedi commissarium: optima siquidem est ratio Ifern. sed cum malitia hominum adacta sit (p̄sertim in hoc Regno) non ab re stricte proceditur in impetrandis istis commissarijs. vt etiam supra dixi. Limita hunc Ritu. non procedere in causā repulsi. vt diximus supra in Ritu. 146. & not. per gloss. in constitu. p̄allega. in vers. quo quidem casu. ¶ Quæo primo in hoc Rit. pone quod commissarius deputatus pro examinandis impeditis, examinauit multos tanquam tales: nunquid postmodum admittetur probatio in contrarium: si probari p̄tendatur per partem aduersam, vel fiscum testes fuisse sanos, iuuenes, & nullo impedimento impeditos Breuiter. Constituit. Regn.

in pecuniarijs. §. contra quos. dicit quod non. & idē Ifern. in d. c. 1. §. quod si veritatem, num. 8. in fi. ratio est, quia postquam commissarius per curiam electus est, & cum consensu partium, ¶ standum est fidei ipsius quem semel elegerunt, & approbauerunt, vt colligitur in eadem constitu. in pecuniarijs, & ex Ifern. in p̄allega. §. & ideo videmus in practica seruari, quod isti commissarij, quando deputantur: & examinant aliquos vti infirmos: non cōtentantur eos inuenire in lecto: sed fieri faciunt fidem medicorum qualiter reperitur infirmus tali infirmitate, q̄ absque periculo suæ personæ discedere non posset, licet multoties viderim multas fraudes fieri culpa medicorum qui fides faciūt & quo ad senes, vel aliter impeditos procedunt nimis stricte. idque totum eorum arbitrio remittitur postquam semel eorum fidei confisum est, & ita seruatur. ¶ Secundo quæo, quid in testibus egregijs, qui de iure per l. ad egregias personas. ff. de iurciuran. venire non tenentur: nunquid eorum audientia committi debeat? Gloss. in c. si qui testium, in princ. de testi. æquiparat ipsos cum senibus vale. udinarijs, & impeditis ergo debent pariformiter æquiparari iuxta l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pup. l. vt etiam in proprijs terminis refert Gomef. in c. mulieres, nu. 39. de iudi. in 6. tex. vero d. constit. & p̄sents Rit. non aliter de personis egregijs mentionem facit: sed solum de senibus, & valetudinarijs, & sic de his, qui venire nō possent loquitur. vnde cū aliud sit venire non posse, & venire nō debere. & iste Rit. dicat, quod curia seruat in senibus, & valetudinarijs: seruandum est, nō obstat motiū supra factū quod cum sint æquiparate personæ egregiæ cum impeditis: debent pariformiter æquiparari, quoniā respondetur per Gomef. loc. p̄allega. quod priuilegiū p̄dictum cōcessum personis egregijs per l. ad egregias. procedit in causis ciuilibus tantum, non in criminalibus, vt latius dixi supra in Ritu. 142. Ne tamen ex eo angustetur facultas probationum: si pars instat pro eorum examine, dicens eos reperiri extra locum iudicij in eorum domibus, & patria: solet iudex ad eos accedere: & eorum dicta recipere, & ita seruatur in Regia audientia Principatus citra. At in magna curia vicariæ vbi plura sunt negocia, & iudices recedere non possunt: eligitur vnus Doctor cum aliquo scriba, & eidem Doctori sit commissio pro examinandis omnibus testibus nedum impeditis, verum etiam sanis, & qui venire ad curiam possent, dū modo ipsos examinet super articulis non signatis p̄ aduocatum fisci qui nonnullos cū magnâ sunt importantiæ: multoties signat vt testes super ipsis deposituri corā eo producantur: & ita seruatur, & seruari videmus. licet quandoque etiam super articulis signatis licentia detur examinandi iuxta eorum qualitatē: quia tādē hoc arbitrarium est: & plurimū in eo potest relictio, aut consensus Aduocati fisci. Salerni die 1. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLVII.

Tem seruat ipsa curia, q̄ quāuis regulariter non potest committi, examinatio testiū, in alijs casibus, quā in p̄dicta proxima obseruatiā contentis: tamen Aduocatis, & literatis, qui

qui ipsam curiam sequuntur: committitur pro maiori parte, quasi examinatio omnium testium in criminali, & examinatio in ipsa curia prima in loco ubi regitur, & est ratio, quia tunc non videtur esse commissio, immo potius ipsa Curia videtur examinare: & ista est ratio literatorum respondentium ad iura loquentia, quod non potest committi examinatio in criminalibus: & tunc aut est extraordinarius: puta quando dantur capitula inquisitionum processus, & Regens ipse eligit unum examinatore: aut est ordinarius processus: & tunc dum curia regitur quilibet eligit suum, id est accusator, & accusatus, qui duo electi literati habeant testes examinare vtriusque partis, & soluitur eis de examinatione eorum testium vtriusque partis: sed in extraordinario processu non soluitur examinatori, nisi de testibus partis, quæ inferuntur: non de testibus fisci. Et quod dictæ examinationes fiunt in Curia non scribitur in actis, quia non scribitur, quando talis examinatio commissio est tali, nec ipsi examinatores qui examinant in curia ipsa, ut dictum est faciunt mentionem, quod ipsi examinauerunt, sed simpliciter dicitur, talis de tali loco testis iuratus, & interrogatus super primo capitulo, vel articulo dixit hoc inde scire, & talis &c. & omnia quæ dicta sunt in processu criminali ordinario, seruantur in processibus civilibus inter partes ad inuicem causantes.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatione literatorum curia tabelliones, an veniant?
- 2 Tota vis causæ in probationibus consistit.
- 3 Audientia testium regulariter in criminalibus non committitur: & quare.
- 4 Causæ meri & mixti imperij non delegantur regulariter.
- 5 Quod limita in casibus in numero 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11.
- 8 Papa, vel princeps in criminalibus testium audientiam committere potest.
- 12 Origo repetendorum testium ad fisci instantiam vnde est.
- 13 Commissarius deputatus ad testes examinandum, an suspectus possit allegari?

- 14 Lites debent absque scriptione procedere.
- 15 Examinator potest etiam allegari suspectus.

Iste Ritus ponit alium casum in quo in criminalibus audientia testium committitur, & is est, quando commissarius ad id deputatus per Dominum Regentem quando proceditur ex officio, vel electus a partibus, (quando proceditur ad querelam) examinat in ipsa Curia, seu in ipso tribunali ubi Curia regitur, sed iste Rit. non seruatur, quia quando testes veniunt in Curia, recipiuntur per actuarios, seu eorum scribas in ipso tribunali, & quandoque in presentia Aduocati, vel procuratoris fisci quandoque non, prout ipsis officialibus videtur, & alijs non committitur, ut Rit. dicit. Aduocant tamen aduocari, quod Cauen. hic dicit. quod appellatione literatorum Curie, quibus potest aliquando audientia testium committi in criminalibus, veniunt tabelliones, quia id non puto verum de iure per ea quæ not. Ioan. Andr. in addit. gloss. in versic. interrogatoria. in cap. 2. de testi. in 6. vbi post Hostien. quem allegat valde inuehit, contra iudices cui examinationes testium notarijs committuntur;

- 2 ¶ dicens, quod cum tota vis causæ consistat in probationibus: potius deberent committere alia, quam testium examinationem arg. capit. si qui testium. extra de testi. vbi quod honestis, & discretis viris committi debet: quando committi potest. Ideo autem dixi de iure, quia de consuetudine secus est, & actuarijs Curiarum committitur quotidie audientia in criminalibus pro testibus impeditis, ut in princ. præceden. Ritu. diximus.
- 3 ¶ Nota. ex hoc Rit. in princ. quod in criminalibus audientia testium regulariter non committitur, ad idem text. in auth. apud eloquentissimum. C. de fide instrum. & in constitut. Regn. in pecuniarijs. cum simili. ratio est secundum Ang. in tracta. malefic. in ver. qui iudex statuit terminum, nu. 23. & Mille. in pract. in versicu. reuocatus. num. 5. fol. 10 r. in paruo vol. ¶ quia causæ meri & mixti imperij regulariter delegari non possunt. l. prima, ff. de offic. eius, & aliter fieret si cum in testibus quandoque possit tortura locum habere ratione vacillationis, ut inquit text. in dicta authent. apud eloquentissimum sequeretur, quod commissio audientia testium videretur etiam commissio omne subsequens necessarium. contra dicta l. prima, ut etiam scribit Ifern. in capitulo primo. §. quod si veritatem. num. 5. versic. ratio. si de inuesti. feud. inter domini & vassal. quæst. omnia. ¶ Limita hanc regulam in tribus casibus, videlicet in duobus quos supra posuit in Rit. 156. & in tertio quem ponit iste Rit. (licet ut dixi) non seruetur. ¶ Quarto limita secundum Bald. in d. authent. apud eloquentissimum, & Ang. in d. ver. qui iudex statuit terminum, & Mille. in d. pract. loco præall. vbi cunctique iudex esset iusto impedimento impeditus, puta, absentia, infirmitas, vel alterius occupationis, quoniam tunc cessat ratio præal. quod causæ meri imperij delegari non possint, ut patet ex eadem. l. j. ff. de offic. eius. & idem firmat Lanfranc. in c. quoniam contra. in versic. testium depositiones, num. 29. in fi. & ideo si es memor. eorum quæ dixi in fin. præcedent. Rit. ibidem dixi quod in Magna Curia propter multitudinem negotiorum generaliter committitur audientia testium in criminalibus alicui Doctori præterquam in articulis signatis ab aduocato fisci. ¶ Quinto limita secundum eisdem Bald. Ang. & Mille. Bald. in capit. si qui testium. extra de testi. & Alber. in d. authent. vbi cunctique

que testes essent alterius territorij, puta. Veneti, Siculi, vel Romani, nam cum eisdem iungi non possit, quod veniant, pati iudex non debet, quod probationum facultas pereat: & quandoque contra innocentem delicti de quo inquiritur, & licet Saly. in ead. auth. nu. 3. versic. quæro quid dicemus, aliter videatur concludere post Bar. & Ange. ibid. tamen ut dicunt Io. Andr. & Anto. de Eut. in c. constitutus, de fidei iussu de consuetudine seruatur contrarium, & idem eos referendo, firmat Augusti. ad Ange. in d. versic. nu. 3. in fin. tamen secundum Domi. post Archidia. in c. presentium. de testi. in 6. id videtur commissum arbitrio iudicis * ut etiam tenet Alberic. in dicta authent. & Afflic. in consti. inquisitiones generales. 2. not. & idem firmat Birba. ad Bald. in iudices. in litera. a. in prin. C. de fide instrum. & Lanfranc. in d. capitulo in versicu. testium. quæstione 12. num. 19. vbi, quod melius faciet iudex si ipse ipsos examinet & scribat iudici loci quod ab eis iuramentum recipiat * Ifern. tamen in consti. in pecuniarijs. quem refert Afflic. in consti. iuramentum. quinto no dicit, quod si testes non sunt in loco, ut possint iurare committitur etiam iuramentum, hoc tamen ut dictum est arbitrio iudicis remittitur ¶ sexto limita non procedere in Papa qui potest in criminalibus committere audientiam, ut vult, ut not. Spec. in titu. de testi. §. nunc tractandum. in princ. & probatur in capitulo propositi. extra de concessi. præben. & refert, & sequitur Augusti. ad Angel. in d. versicu. qui iudex statuit. nu. 3. & quod dicitur in Papa, idem dici potest in Principe. * ut etiam dicit Afflic. in dicta constitut. inquisitiones. secundo nota. ¶ Septimo fallit secundum Augustin. ibidem de iure canon. in crimine hæresis per textu. in ca. ut officium. §. verum. de hæredi. in 6. ideo autem dixi de iure canon. quia in Regno secus esset propter generalitatem consti. in pecuniarijs, & huius Rit. ¶ Octauo fallit quotiescunque tractatur de causa criminali per viam exceptionis, ut dicit Ancha. in ca. 2. §. testes, in princ. de testi. in 6. & Augusti. ad Ange. in loco præallegat.

¶ Nonno fallit ad instantiam fisci seu Curie coadiutoris vbi non est fiscus (ut in Curijs Baronum) pro ut practica generalis, & consuetudo Regni antiquata nos docet, cum quotidie pro examinandis testibus ad informationem committatur examen officialibus locorum & omnibus, quibus Curia ipsa confidit, & videtur firmare. Salice. in fina. versic. d. a. athen. apud eloquentissimum, & intellige ne dum ad informationem, verum etiam cum tractatur de ipsis testibus alias ad informationem examinatis repetendis, & ita seruatur, quia fisci privilegium adeo se extendit, quod nunquam in extendendo fiet finis, & licet Milleus in d. practi. loco præallega. num. 4. dicat non posse alteri iudici redemptionem testium delegari, id dicas de iure procedere non autem de consuetudine per præfata. ¶ Origo huiusmodi consuetudinis in examinandis. & repetendis testibus ad instantiam fisci (ut credo) ortum habuit quia in fisco non præsumitur subornatio, vel alius timor sicut in partibus quæ eorum defensionem pecunia redimunt testes (ut experientia docet.) Item, quia Curia semper præsumitur ad huiusmodi facienda impedita: quo casu potest de iure committere & per ea quæ diximus in 4. limita. ¶ Quæro nunquid commissarius deputatus ad examinandum testes, poterit allegari suspectus? Breuiter antequam sit acceptatus, dicas quod sic. per l. apertissimi. C. de iudi. cum 24. simil. ¶ quia ut ibi dicitur lites debent absque suspicionem procedere, postquam vero acceptatus est: & accessit ad locum. & idem, si non accessit, secus est, per d. l. apertissimi. nisi ex post facto suspicio orta esset. vbi

in iudice concluditur. per Ang. in l. fin. C. de iurisd. omni. iudic. & Lanfranc. in capitulo quoniam contra, in ver. recitationes. nu. 2. de probatio per l. non distinguemus. §. cum quidam. ff. de arbi. cum simili. idque maxime procedit si idem commissarius est notarius, seu actuaris qui habet examinare. ¶ nam examinatio potest etiam allegari suspectus, ut dicit Bal. in d. l. apertissimi. Lanfranc. in d. versicu. recitationes, nu. 6. ver. item notarius, & Io. de amic. confi. 9. ver. accedat, nu. 8. per gl. reputatam sing. in auth. de trien. & semiff. §. & quod saepe. in versic. artificis. quæ in libro meo dicit contrarium, sed credo quod est deprauata: & quod illa negatiua (non) dum dicit non dari debeat sit superflua, quia alias tot Doc. allegarent gl. contrariam eorum dicto. Salerni, die 17. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLVIII.

NTem seruat ipsa Curia quando committitur examinatio testium in civilibus, ut in debito, vel in casu criminali, quo testes examinentur extra conspectum Curie, tunc fit commissio cum inserta forma articuloꝝ vel capituloꝝ, & cum nominibus testium: & fit ut plurimum, cum clausula, id est si vnus dictorum examinatorum non poterit interesse, alius possit exequi commissionem, & aliquando resistentem aliquam partium ex aliqua iusta causa, fit sine clausula. Et not. quod ad hoc, ut fiat cum clausula: oportet, quod peratur a partibus concordantibus, alias Curia facit sine clausula, vbi vero pars vna non concordaret, & alia insisteret, quod fieret cum clausula, tunc nisi pars, quæ discordat, alleget iustam causam: mandatur sibi parti discordanti, quod consentiant ad certam poenam, & vbi condemnatur, detinetur pro poena, & scribitur in actis tale mandatum, nec appellatur, quia notorium est, quia talis commissio oportet, quod fiat de partium voluntate, sicut publicatio, & conclusio, & alij actus in quibus simpliciter fit mandatum parti non concordanti, & iustam causam alleganti. ita quod quandoque fit cum clausula, & quandoque sine clausula arbitrio dictæ Curie, & secundum quod partes concordant, vel discordant, nam in casu quo ambæ partes concordant, tunc curia facit id in quod concordant partes.

S V M M A R I V M.

- 1 Audientia testium in civilibus committitur regulariter.
- 2 Quod limita non procedere in testibus distantibus in causa ardua, testibus suspectis, & causis feudalibus ut in nu. 2. 3. 4. 5.
- 6 In notorijs non appellatur.
- 7 Notorium est triplex.
- 8 Commissio pro examinandis testibus, de partium voluntate facienda.

Iste Ritu. non seruatur in eo quod dicit, quod commissio pro examinandis testibus, expeditur cum inserta forma articulorum, quia aut commissio est in partibus, & expeditur sibi litera commissionalis, & articuli in alio folio includuntur in litera, non autem tenor eorum inseritur in tenore literæ, aut est in loco Curie, & inde recedit, & articuli consignatur eidem separatim in alio folio ultra literam commissionalis. Item non seruatur quoad clausulam in eo positam quia nunquam committitur audientia pluribus, sed vni tantum propter quod non est opus in clausula prefata laborare, & quando committitur capitaneo, & iudici alicuius terræ, in superscriptione dicitur, Magnificis Capitaneo, & iudici t. l. s. terræ, & cuilibet eorum insolidum, in tantum quod quando sunt duo quibus committitur illa verba insolidum, idem operantur, quod clausula illa de qua in hoc Ritu. que verba semper, & regulariter apponuntur, licet Ritu. dicat, quod illa clausula non apponebatur, nisi ad petitionem partium. ¶ Not. primo ibi in civilibus, quod in causis civilibus regulariter committitur audientia testium, ad idem text. in l. iudices. C. de fide instrum. in constit. Regni in pecuniarijs, cum similibus. ¶ Limita primo hunc Ritu. non procedere in casu quo testes essent distantes a loco iudicij per vnam dictam legalem, ut latius diximus supra in Ritu. 141. ¶ Secundo limita, secundum Pau. de Cast. & communiter Docto. in d. l. iudices, vbi cumque causa civilis esset ardua: quoniam tunc ad similitudinem criminalis, non committeretur, ut etiam dicit Abb. in c. si qui testium. col. 1. de testi. idē Abb. in cap. cum causam colum. fin. cod. ritu. & Cappy. Decisio. 90. nu. 5. ut etiam dixi supra in Ritu. 142. In sacro tamen consilio, & Magna Curia seruatur quod pro duobus testibus tantum, etiam in causa ardua committitur audientia, quod nota in practica.

- 4 ¶ Tertio limita vbi cumque testes essent iudici suspecti ex iusta causa, quoniam tunc iubere potest ad se venire, ut dicit Iser. in c. 1. §. quod si veritatem. nu. 6. versicu. quid si. si de inuesti. feud. intr. domi. & vassa. questio. oria. Immol. in l. si quis ex signatoribus. ff. quemadmo. testam. aperi. Felyn. in c. prællegat. cum causam col. antepenul. & penul. in 2. fallen. Afflic. in d. cōst. in pecuniarijs. q. 1. nu. 6. & Capi. in pre alle. deci. 90. nu. 6. ut etiam dixi in prællegat. Ritu. 142. Quarto limita in causis feudalibus per eandem constit. in pecuniarijs, sed quia illa constitutio loquitur de presentatione tantum facienda per testes coram iudice, sequitur secundum Isern. in d. §. quod si veritatem. rum. 4. ver. sed nunquid, quod de receptione examinis eorum faciendi per alium illa constituitur. non intellexit, & per consequens quod presentatis coram iudice, & presentato per eos coram eo iuramento de veritate dicenda: examen committitur

ti potest iuxta dispositionem iuris communis secundum eum, qui dicit quod ita est moris in iudicijs, quem etiam sequitur Capi. in d. decis. in fin. ut etiam teigi supra in Ritu. 156. ¶ Secundo no. ibi, & vbi condemnatur. quod quotiescunque aliquis ratione spreti mandat, condemnatur, ad poenam: potest pro tali poena detineri. Et quod dicitur de condemnatione, intellige de accusatione: quia cum contrauenit quis mandato sibi facto accusatur poena mandati & dicitur per decretum interlocutorium iudicis, quod accusetur poena mandati, & exequatur realiter, & personaliter propter, quod detinetur, ut hic dicitur, appellatione non obstante, & ita seruatur: alias si verbum condemnatur intelligeres de condemnatione per sententiam: non posset detineri data postmodum appellatione. Et ideo cum alicui fit mandatum, quod non discebat a palatio quod sibi pro carcere consignatur, si postmodum discedit actarius facit perquisitionem de eo per palatium, & examinatis duobus testibus, qualiter inuentus non fuit, fit instantia per procuratorem fiscales, quod decernatur accusari posse poenam mandati & per iudicem fit decretum. ut supra dictum fuit, & eo facto idem procurator fiscalis. in margine Mandati facit scribere per actuarium, vel scribam de tali comparuit magnificus procurator fiscalis & incusauit poenam presentis mandati contra talem, vigore Decreti de superdati sub die tali, que practi. etiam seruatur quando accusanda est aliqua poena fideiussionis practiæ panes acta, ut dixi supra in Ritu. 44. nu. 13. ver. quero pone. que bene notabis. ¶ Tertio no. ibi quia notorium, quod in notorijs non appellatur ad idem text. in c. peruenit. c. consuluit. & c. cum speciali. de appella. ¶ Sed quia notorium potest esse tripliciter. videlicet, quo ad iudicem & alios, quo ad alios, non quo ad iudicem, & quo ad iudicem, non quo ad alios. ut dicit gloss. in d. cap. consuluit. in ver. notoria & alia gloss. in cap. fin. in versicu. quo ad se ipsum. de cohabita. clerico & mulier. intelligi debet iste Ritus cum iuribus concordat. in notorio primo modo capto, alijs in alijs notorijs iuris ordo seruari debet. ut dicit Mille. in practi. in tract. notorij. nu. 32 & 39. per text. in capitu. bonæ. §. licet. de electio. cap. primo. §. quando autem. 2. q. 1. & l. si vero. §. qui pro rei. ff. qui satisda. cogan. quia quantum cumque sit notorium alijs, debet etiam iudici notum esse. ut in capitu. cum quisque. 23. q. 4. Item quia ut Mille. ibid. dicit, notorium est triplex: facti, iuris, & presumptionis ut ipse late & pulchre exemplificat. intelligendus est etiam iste Ritus cum concordat. alleg. in notorio facti ut ipse exemplificat. nu. 32. & in notorio etiam iuris ut ipse tradit. nu. 43. & in notorio presumptionis de quo per eund. nu. 45. ad quem breuitatis causa te remitto.

- 8 ¶ Quarto not. ibi quia talis commissio quod commissio de examinandis testibus de voluntate partium fieri debet, intellige quo ad personam cui est facienda commissio, non autem quo ad potestatem committendi, quia si causa est commissibilis etiam quod pars reluctet, audientia committitur. Et ideo quando petitur expediti commissionem alicui pro examinandis testibus, talis petitio intimatur parti quod veniat ad dandum listam suspectorum quoad data, iudex committit extra loca data in lista. nisi malitiose, & nimis generaliter fuisset allegata suspicio locorum, ut fieri solet quotidie: & expedita commissione, seruatur in sacro cons. & magna curia, quod pars illa ad cuius instantiam fuit expedita: facit eandem commissionem intimare procuratori, vel parti ad finem ut opus non sit citare postmodum

modum ad videndum iuramenta testium, nisi pars, vel procurator in eadem commissione, sua manu no minet aliquem in partibus: quem velit requiri ad videndum iuramenta testium, quoniam tunc ille citandus esset in partibus: & ita seruatur. & successit in locum eius, quod dicitur in l. iudices. C. de fid. instrum. vbi quod iudex mandare debet partibus quod vadant ad illum locum vbi audientia testium commissio est ad videndum iuramenta ipsorum, ut etiam Bal. Saly. Ange. & Pau. de Cast. ibidem dicunt, & Bar. in l. generaliter. §. his de presentibus. 3. not. C. de reb. credit. illa enim intimatio commissionis fungitur vice citationis ad videndum iuramenta testium que bene nota bis. ¶ Quinto not. ibidem quod publicatio, conclusio, & alij actus de voluntate partium fieri debent, & verum est. Adde tamen quod si de voluntate communi non fiant: potest iudex altera inuita facere: si tamen iniuste reluctet: & ita seruatur quotidie, alias raro concordaret, & nunquam esset litium finis. Salerni die 18. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLIX.

N primis, quod fideiussores iurant, sicut principales in criminalibus, sed in civilibus, nec principales, nec fideiussores iurant. Itē notandum est, quod fideiussores se obligant presentare reum, si & quoties ipse principalis fuerit requisitus, vel ipsi fuerint requisiti, verum quando extra iudicium requiruntur dicti fideiussores: requiruntur in eadem requisitione etiam ipse principalis, fideiussores ad poenam fideiussionis, & principalis ad poenam quatuor vnciarum, seu tertiæ partis bonorum mobilium: si dicta tertia maior dicta poena existat, hoc notatur in constitutione Regni lite lib. 11. Item nota, quod in criminalibus fideiussores recipiuntur ad poenas iustas, videlicet pro homicidio ad poenam vnciarum centū, si vero de priuato carcere, vel etiam falsitatis ad poenam quinquaginta vnciarum, si vero sint alia delicta, ad poenam vnciarum 25. & obligant se, & bona eorum omnia insolidum, & c. prout post infra in ritibus executionum commissariarum, in quinto Ritu.

S V M M A R I V M.

- 1 Fideiussor non ex nudo pacto, sed ex stipulatione obligatur.
- 2 Pactum quando coherentia contractus vestitur.

- 3 Patientia in iudicio stipulationis vim habet.
- 4 Fideiussores promittentes principalem presentare, sub certa poena, si non presentarent, quando poena, vel plus ab eis exigi possit.
- 5 Fideiussiones de iudicio fisci, quare inuenta.
- 6 In confesso, vel condemnato non cadit fideiussio de iudicio fisci: sed de iudicato soluendo.

Pro intellectu istius Ritu scire debes, quod liter de iure communi fideiussor non obligatur ex pacto nudo: sed stipulatione interueniente ut dicit tex. in l. blanditus. C. de fideiussoribus. versicu. & aduert. las. in l. lecta. columna fina. ff. si certum petatur. & Corr. in memora. in versicu. fideiussor non obligatur. ¶ Idque adeo verum est, quod etiam si incōuenienti post contractum fideiussor absque stipulatione accedat: tale pactum non vestitur coherentia contractus, ut dicit Bald. in lege ex placito quest. 7. C. de rerum permuta. Cremen. singu. 169. & Deci. consi. 93. columna prima. in si. volumine primo. verum, quia ab eodem iure communi nulla mentio fiebat de iuramento, nisi in casu quo fideiussores obligabantur in duriores causam, vel principalis non tenebatur: aut quando promittebatur aliquid, ut no. per Bart. in l. si quis pro eo. num. 15. ff. de fideiuss. Bal. in l. si prædium, columna finali. versicu. sed pone. C. de iur. dot. Alexan. & Areti. in l. 1. §. si quis ita. ff. de verbo. Ange. in l. hi qui. ff. de fideiuss. Cremen. singul. 42. Alexan. consi. 29. in fine, volumine septimo, & Boeri. decis. 314. numero quarto, in fine, iste Ritu. augendo dispositionem iuris communis, requirit generaliter in omnibus casibus criminalibus tantum, quod fideiussores iurent, sicut principales: & quod in civilibus neuter eorum iuret. Et ex hoc Ritu. sequitur, quod licet de iure communi fideiussor, qui in iudicio paritur se scribi in aliqua causa fideiussisse: obligetur: ¶ quia patientia in iudicio habet vim stipulationis, ut dicit Barro. in l. cum ostendimus, in 1. & 2. lectu. ff. de fideiuss. tuto. tex. in cap. secundo, de accusatio. in sexto. Ange. in tracta. malefic. in versicu. pro quibus. Anto. numero duodecimo. Alber. & Bald. in lege castus, in fine. ff. de excusat. tut. Gerar. singul. 36. Hippo. in repet. rub. de fideiuss. q. 43. nu. 345. & Boer. d. decis. num. 5. licet dicat quod si fideiussor nihil respondit contra Barro. est communis opi. ut ibi per eum: quod non presumatur stipulatio, actamen, quia ultra stipulationem, per hunc Ritu. requiritur etiam iuramentum, dictum Bar. & sequacium si verum esset: non procedit. Adde tamen, quod hodie ex communi obseruantia, fideiussores iurant sicut principalis etiam in civilibus, adeo quod nullibi reperies capitam fideiussionem absque iuramento vtriusque, ut omnibus est notum. ¶ No. primo ibi itē notandum, quod fideiussores quando fideiubent de iudicio sistere inquisitum, obligant se ipsos presentare reū, si & quoties principalis fuerit requisitus: vel ipsi fuerint requisiti ex qua forma promissionis sequitur, quod licet fideiussores non fuerint, requisiti ipsum reum presentare: sed tantum fuerit principalis requisitus, si non se presentauit, fideiussores tenentur ad poenam: ex quo alternatiue se obligauerunt ad presentationem, videlicet, si ille, aut ipsi fuerint requisiti. Hoc tamen verum, quando iudicialiter fieret requisitio principalis, secus autem quando extra iudicium. ut iste Ritu. dicit: quoniam tunc etiam fideiussores requiri debent in eadem requisitione. Ratio diuersitatis est (ut credo) quia cum se obligent in iudicio, & poenas acta de iudicio sistere inquisitum quoties fuerint

rint ipsi. vel principalis requisiti: intelligitur de requisitione iudiciali, non extraiudiciali. Hodie circa istas fideiussiones aliter seruatur qa principalis primo promittit se presentare quous fuerit requisitus, & postmodum eodem instanti & in eadem promissione dicitur, quod ad maiorem securitatem dedit tales fideiussores, & principales promissores presentes & se obligantes ac teneri volentes: nec ponitur dicta promissio alternatiue (vt hic dicit) sed subiungitur, quod curare habeant modis omnibus &c. quod quado dicitur principalis, & ipsi fuerint requisiti: se presentent &c. & quado curia postea eger presentia principalis: vnica citatione requirit ipsum, & fideiussores cum inserta forma fideiussionis, nec vnquam reperies citationem principalem ad se presentandum sine requisitione fideiussorum. tum ex forma fideiussionis, cum etiam ad euadendum altercatione qua fieri posset, an ipsi non requisiti, principali non presentato, incidant in penam de qua late Spec. in rubr. de dol. & contum. nu. 23. ver. sed pone. vbi dicit cautiuse esse quod semper fideiussores requirantur: & idem Afflic. in const. clementia. in fina. verbis, & ita practicitur in omnibus curijs Regni. ¶ Secundo no. ibi. fideiussores ad penam, quod quando citatur aliquis, & eius fideiussores ad presentandum principali cominatur pena quatuor vnciarum, seu tertie partis mobilium: vt etiam diximus supra in testib. in Rit. 155. & fideiussoribus pena fideiussionis. Hodie aliter seruatur: & cum fiat vnica citatio principali, & fideiussoribus: pena que comminatur: est vnciarum quandoque quinquaginta, quandoque centum plus & minus (vt iudici placuerit) & si postmodum no se presentauerit principalis: no condemnatur ad penam comminatam, sed ad penam in fideiussiones contentam: & in vltimo peremptorio cum accusatur ad vltima contumacia: & vocantur, curia pro tribunali sedente, condemnantur ad dictam penam fideiussionis. & dicitur quod exequatur realiter & personaliter contra eos. Tertio no. quod in fideiussionibus taxa est in hoc Regno certa pena, ad qua principales, & fideiussores debent se obligare: sicut etiam taxata est commissarijs, qui expediuntur pro contumacibus: vt patet in Rit. 163. vbi dicam & intellige quod isti fideiussores vna cum principali, se obligent sub certa pena, obligando eorum personas, & bona omnia, vt Rit. dicit pro executione penae promissae. Iste Rit. optime seruatur vbique. & regulariter: verum quandoque recipitur maior quantitas, & quandoque minor prout facti qualitas, & personae conditio iudici suadebunt. ¶ Ex quo sequitur quod cum omnes fideiussiones contineant certam penam: fideiussores non presentando principalem (vt promiserunt) ad ipsam tenentur & no ad aliud: nisi dolo non presentent, quoniam tunc extra ordinem punirentur. l. si quis. ff. de cust. reo. vbi etiam Bar. no. Glo. in c. cu homo. in ver. supplicium. 23. q. 5. Gandi. in titu. quid sit agendum reo presente. ver. sed quero nunquid. nu. 7. l. 1. in l. j. ff. de in lit. iur. Fely. in c. 2. col. 2. de consti. Cassa. in consuet. Burg. tit. des iustices. rub. j. §. 5. nu. 169. & Mille. in prac. in prin. in ver. denunciauerunt. nu. 66. fol. 10. bene tamen verum est, quod si certa pena no adesset: pena pecuniaria arbitrio curie pro modo delicti, & personarum tenerentur d. l. si quis. & l. 2. §. si. ff. qui satisd. cog. not. Spec. de accus. sequitur videre. nu. 15. Mille. vbi supra & Petr. Foller. in frag. post pract. tit. de fideiuss. nu. 259. ¶ Quero in hoc Rit. ad quem effectum requiruntur fideiussiones de iud. sibi? Mille. in prac. circa princ. in ver. denunciauerunt. nu. 65. fol. 10. in pri. vol. dicit ad hoc vt habeatur persona inquisiti in quo sententia condemnatoria, vel absolutoria ferri debet. Ex quo sequit

quod vbicunq; aliquis requiritur, vel carceratur, vt soluat id ad quod tenetur, quia confessus, vel condemnatus est, tunc no potest cadere fideiussio de iudicio sibi, sed tantum de iudicato soluendo, quia (vt soluat) requiritur, vel carceratur, vt dicit Bar. in l. neque impubes. §. j. ff. de in ius voc. Bald. in l. finita. §. & si prefatam. C. de iure delib. idem Bar. in l. consentaneum. col. 4. ver. venio, & assumo. C. quomodo, & quando iud. Pau. de Cast. & Alex. & Ia. in l. si fideiussor. §. si. ff. qui satisd. cog. Rom. sing. 142. vnus vult. & Cort. in memor. in ver. fideiussor de iudicio. Et ideo Bal. not. in c. dilectis, col. 3. in fi. de appell. monet iudices in hoc casu ne relaxent carceratos cum fideiussione de iudicio sibi: quia tales fideiussores lata sententia condemnatoria, liberantur. l. grece. §. & post li tem. ff. de fideiuss. Par. in tract. synd. in ver. fideiussor. officialium. nu. 5. Pet. de Rau. in suo alphabe. in verbo. fideiussor. fol. 48. & not. Cepol. caute. 159. notent bonam pract. alias si secus facerent tenerentur in syndicato secundum eund. Bald. & Cort. in d. memora. nisi in fideiussione fuisset promissum de iudicio sibi nedum toties quoties, sed etiam quandoque fuerint requisiti, quoniam tunc etiam post sententiam tenerentur, vt dixi supra in Rit. 44. vbi plura de materia fideiussorum posui. Salerni, die 18. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLX.

Tem quod nullus recipiatur fideiussor de capuana nobilis, nec nobilis de nido, maxime milites, & alij potentiores, curiales, vel alij, sed habiles ad conueniendum, & faciendum executiones contra eos: verum vnus nobilis de nido, vel de capuana recipitur pro alio nobili.

S V M M A R I V M.

- 1 Nobiles in fideiussores non recipiuntur. Et quare.
- 2 Nobiles sunt superbi, & popularium inimici.
- 3 Curiales non recipiuntur in fideiussores. Et quare.
- 4 Curiales qui dicantur hodie.
- 5 Fideiussores in iudicio oblatis, ad conueniendum habiles esse debent. Habilitas que ipsa in quibus consideranda. ibid. & num. seq.
- 6 A procuratoribus, & notarijs exigere, difficile est.
- 7 Fideiussor idoneus quis dicatur.
- 8 Fideiussor non habilis propter paupertatem, coniuncta tamen persona, recipietur. Idem de magno amico: & virtuoso.
- 9 Amicitia magna operatur idem quod sanguinis coniunctio.
- 10 Animi virtus non idoneum, idoneum censeri facit fideiussorem.
- 11 Carcerati nunquid ad inuicem sibi fideiubere possint?

Nota.

NOta. ex hoc Rit. quod nobiles sedulis captiui, aut Nidi, maxime milites, & alij potentiores, puta, Principes, vigore istius Rit. & obseruantiae Magnae Curiae non recipiuntur vt fideiussores nisi quando alter pro altero fideiuberet, ratio est, quia non sunt habiles ad conueniendum, & faciendum executiones contra eos. ¶ Nobiles enim, vt inquit Bal. in l. per adoptionem. in l. lectu. ff. de adopt. Gul. Benedic. in c. Raynutius glo. 1. num. 26. & in ver. vxorem nomine adelasia. nu. 966. & Tiraq. in trac. nobilit. c. 23. nu. 2. cum seq. maxima ex parte sunt superbi, & inimici popularium, quia vt dicit Luc. de penn. in l. militariibus. in princ. C. de decurio. lib. 10. clarus sanguis elationem parit, potentiam affectat. conculcat inferiores, pares habere dedignatur, loquitur grandia, totus ex alto magnoque sanguine, tanquam fecerint ipse aliquid virtutis propter quod debeat esse sui immemor, & eorum qui retro esse videntur, & se in anteriora ponere sine cultu virtutis, & idem referendo sequitur Afflic. in const. magistrum camerarij, in §. nota. vbi post haec subdit, quod tempestate ista, quidam ex nostris hos mores habent, vt notorium est. De hac obseruantia Magnae Curiae, facit mentionem Par. in tract. Syndi. in ver. fideiussor officialium nu. 8. & pro ea faciunt quae dicit Bart. in l. si. in si. prin. ff. qui satisd. cog. & in l. sciendum §. possessor. ff. eod. Bal. in l. si. ad si. ff. de neg. gest. l. 1. in l. 2. col. 8. ff. sol. matrimo. & Hipo. in repe. rub. ff. de fideiuss. nu. 260. vbi quod potentiores non sunt idonei fideiussores. Sed iste Rit. factus fuit quando Reges huius Regni erant potius Reguli, quam Reges: & timebant Barones, immo indigebant eorum auxilio in bellis. Hodie qa Reges Regni sunt veri Reges, magnanimitate potentes, & iusti, non seruatur quod hic dicitur, & nobiles dictorum sedilium, etia quod pro nobilibus non fideiubeant, recipiuntur, nam cum iustitia aequa lance procedat cum nobilibus & popularibus potentibus, & debilibus, isti nobiles libentius accipiuntur, quia plus habent in bonis, quam alij: immo (vt vero dicam) hodie plus timent Regiam iurisdictionem Principes, Duces, Comites, Marchiones & alij Barones, quam priuati homines, qui minus habent in bonis & istis diebus, cum quidam nobilis de sedili capuano duceretur carceratus pro debito ad Magnam Curiam Vicar. & a quatuor exemptus esset, ordine illustriss. & excellentiss. Ducis de Alcalá huius Regni Viceregis, fuerunt statim capti, & incontinenti ad furcam eorum cadauera diuisa. ¶ Secundo no. quod curiales, vel alij, supple qui no sunt habiles ad conueniendum, non recipiuntur in fideiussores, ¶ curiales dicuntur illi qui seruatijs curiae adstricti, sine licentia no possunt recedere, vt patet ex constit. Regni Magnae Curiae in ver. curialium. & ibid. not. per Afflic. in fi. nu. 9. pro vt proprie sunt officiales actuarii, & scribae eorum, & quod iste Rit. loquendo de curialibus, intellexit de officialibus patet ex Parid. in d. tracta. loc. proxime cita. vbi dicit quod in Magna Curia est obseruantia, quod officiales curiae, & nobiles ciuitatis non recipiuntur, vt fideiussores, idem etiam firmat Par. ibid. per text. qui illud non probat, vt dicit Boer. dec. 315. nu. 2. & ipse idem Boer. ibid. dicens ita seruari in Curia Burdega. & seruatur etiam in hoc Regno, tum per hunc Rit. cum etiam per rationem qua Boer. allegat, quia officiales essent suspecti fideiubendo pro inquisito, & est ipsa veritas. Vulgariter tamen curiales appellantur aduocati, procuratores, & alij practicantes in curia. de istis aduocatis, & procuratoribus tangit Boer. vbi supra an possint esse fideiussores. vt ibi per eum,

& licet dici possit quod non per hunc Rit. quia non sunt habiles ad conueniendum, vel saltem sunt difficiles propter eorum calumnias: tamen si offeruntur, recipiuntur, & valent, veritas tamen est quod non passim fideiubent. ¶ Tertio no. ibi. sed habiles, quod fideiussores qui in curia offeruntur, debent esse habiles ad conueniendum, & etiam ad faciendum executionem contra eos, & in hoc concordat cum text. in l. 2. in princ. ff. qui satisd. cog. habilitas quo ad conueniendum consideratur secundum Gl. ibid. in ver. facultatibus ratione loci quod non sit in loco, seu castello munitissimo. Ratione priuilegij, puta, no sit clericus, vel scholaris, aut mulier, miles, & minor, vt dicit text. in l. de die. §. qui mulierem ff. qui satisd. cog. & in Rit. infra. 163. & Rit. 200. aut quod non sit filius fam. qui hodie per Regiam pragmat. per excellentem de sena. cons. macedo. (vbi dixi) obligari non potest absque assensu patris, & etiam per Rit. 201. & d. Rit. 163. vel quod aliud quodcumque priuilegium, vel exceptionem non habeat. Item ratione personae, puta, quod non sit homo cauiilosus, rixosus, vel litigiosus, ¶ vt sunt procuratores, & notarij a quibus difficile esset postea exigere, vt dicit Bartol. & Doct. in d. l. 2. & Hipo. in repe. rub. de fideiuss. nu. 257. ver. duodecimo. nam & hac ratione attendenda, quia cum difficultate exigeretur, fideus etiam non censetur idoneus fideiussor, secundum Bart. ibidem. Afflic. in consti. humanitate. in 4. not. & Cassa. in consue. Burgu. tit. des iustices, rub. 1. §. 5. nu. 171. Habilitas quo ad faciendum executionem, consideratur ratione facultatum, vt dicit text. in d. l. 2. habita semper consideratione ad magnitudinem rei super qua interponitur fideiussio, vt dicit text. in l. 1. ff. in ius vocati, vt eant: & glo. in ead. l. 2. & hodie postquam taxatur certa quantitas penae fideiussionum, vt diximus supra in praecedenti Rit. habita consideratione si bona sufficiunt pro pena contenta in fideiussione extractis debitis, vt dicitur infra in Rit. 163. scribit Alex. in l. sciendum. §. possessor ff. qui satisd. cog. per text. in l. qui habebat. in prin. ff. de leg. 3. & idem Imol. in l. 1. §. seruum corporaliter. ff. de acquir. poss. nam nisi fideiussor sit idoneus facultatibus, possidens, immobilia, non censetur idoneus fideiussor, & recusari potest, vt habetur in prealleg. l. 2. & l. sciendum. ff. qui satisd. cog. in l. si stipulatus sit Stichum. ff. de verbo. not. gl. in auth. de exhibe. rei. §. suscepto. Bal. in c. coram. col. fi. de offi. deleg. Spec. in titu. de satisd. §. dicto. ver. sed si scholaris, & Alex. cons. 160. viso processu. vol. 5. Aduerte tamen quod licet non possideat immobilia, si tamen possidet tanta mobilia, quae de facili asportari no possunt: reputatur idoneus, vt putra si teneret magnam apotecam, vel multa nomina debitorum, vt dicunt Bart. Angel. & alij in d. l. sciendum. Bar. & Imo. in l. facere posse. ff. sol. marr. Alex. in d. consil. & Hipo. in repe. rub. de fideiuss. ver. si tu autem. nu. 141. & ita seruatur. ¶ Limita primo hunc Rit. & praedicta non procedere, vbicunq; fideiussor esset coniuncta persona inquisiti, quoniam tunc licet sit pauper, & sic non habilis ad exequendum contra eum recipi debet. l. 1. ff. in ius voca. vt eant. & l. quoniam. ff. qui satisd. cog. no. Bar. in l. sciendum, in fia. prin. ff. qui satisd. cog. Hipo. in repe. rub. de fideiuss. nu. 220. ver. 2. & Afflic. in consti. humanitate. 4. nota. nume. 7. quod quidem ampliatur etiam in valde amico fideiussore, vt late scribit Hipo. ibid. nu. 134. ¶ quia amicitia magna idem operatur, quod coniunctio sanguinis, vt dicit Glo. penul. in c. 2. de test. in 6. Abb. in c. requisiti. col. fi. de testa. & Alexan. in l. exigendi, col. 2. C. de procur. licet ista in Regno hodie non seruatur in prac. nedum cum valde amicus offertur, sed etiam quando coniuncta persona: & nisi

& nisi habeant in facultatibus, non recipiuntur fideiussores. Secundo limita in fideiussore fidei virtuosus, ac vitæ probatus: quia is licet non sit habilis ad 10 exequendum, tamen animi virtus pro satisfactione habetur & facit ipsum censeri idoneum fideiussorem vt no. gl. singu in l. i. in ver. qualitate. ff. de ripa munien. Pau. de Cas. per illum tex. in l. si quis stipulatus sit Stichum §. si. ff. de verb. oblig. Bald. in c. decernimus, vers. quæro iretum. nu. 8. in fi. de iudi. Hip. in d. rub. de fideiuss. vers. modo redeundo. nu. 238. & Aff. in constit. Regn. vt vniuersis. num. 57. Sed nec etiam istud seruatur in pract. in hoc Regno. & nisi adfint bona, animi virtus parum prodeit in fideiussionibus recipiendis, quod nota. ¶ Quæro nunquid carcerati poterunt ad inuicem fideiussere? Bart. in l. Romanus ff. de tut. & cura. datis. ab his, dicit quod sic. & ita seruari videmus, si tamen concurrant quæ supra dicta sunt in hoc Rit. supple quod sint habiles facultatibus, habita quantitate pænæ continendæ in fideiussionibus, quod nota. Salerni, die 18. Sept. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLXI.

F Tem qualibet fideiussio pot accipi omni die, licet illo die curia non regatur dummodo possit regi, si voluisset licet esset dies feriata, & qualibet hora potest recipi de mane de sero, & quacunque hora diei, præsentem, vel absentem Regente, & iudicibus, sufficit enim, quod eam recipiat magister actorum, & notarius, quia in actu dictæ receptionis dicitur magistro. N. dictæ Curie actorum notario prædicta omnia & singula solemniter, & legitime stipulante nomine, & pro parte dictæ Curie. Quandoque etiam subactarij dictæ Curie prædicto modo recipiunt fideiussores, quamuis magister actorum non esset ibi præsentem in Curia, dummodo esset in Curia, & dicitur nihilominus præsentem dicto. N.

S V M M A R I V M.

- 1 Fideiussiones qua die, & hora & in quo loco capi possint.
- 2 Fideiussio capta per actuarium nomine curie, an valet.
- 3 Fideiussiones qualiter accipi possint diebus feriatis.
- 4 Fideiussiones per quos accipi possint.

N Ot. ex hoc Rit. quod fideiussiones omni die, & hora diei capi possunt: licet illo die curia non regatur; si tamen regi potuisset, & tam præsentem quam absentem Regente, & iudicibus, ratio est, quia in ipsa fideiussione ipse actuarium stipulatur nomine, & pro parte Curie & ita seruatur. Et ex hoc Rit. secundum Pet. Folke. in frag. post pract. titu. de fideiussio. num. 272 sequitur quod cessat disputatio Corne. consil. 211. volum. 8. vbi quærit an valeat fideiussio capta per actuarium nomine Curie. Item sequitur quod male dixit Afflict. in constitu. magistr. camerarij. 13. nota. num. 14. dum dicit quod fideiussio capta per actuarium absentem iudice, non valet, postquam, iste Rit. in terminis dicit contrarium quo ad primum, bene dicit, sed quo ad secundum, dum reprehendit Afflict. iudicio meo, non meretur reprehensionem, quia licet iste Rit. permittat capi fideiussiones absentem iudice, tamen loquitur quando capiuntur in ipsa curia, non autem quando per stratas, vel domos (vt hodie fit) de quo Rit. ite non tractat. ideo de eo dic vt supra diximus in Rit. 128. in fine. Aduerte tamen ad illud quod in Rit. dicitur quod fideiussiones capi possunt, licet dies sit feriata, quia ne contrarietur præfatus intelligi hebet eodem modo quo accipiuntur fideiussiones diebus feriatis: hoc est per instrumentum publicum facta signatione per clamidem, vt diximus supra in Rit. 44. & dicitur in Rit. proxime seq. licet Petr. Folle. in frag. post pract. titu. de fideiussio. nu. 267. videatur intelligere aliter hæc verba Ritus. dum dicit quod corrigatur per Ritus proxime sequen. cogitabis tamen, quia (vt dixi) non est opus, quod corrigatur cum intelligendo modo præfato, se conformet cum Rit. sequen.

¶ Secundo nota. ibi quandoque quod fideiussiones nedum per actuarios principales capi possunt: versu etiam per subactarios eorum, licet ipsi actuarij non sint ibi præsentem in curia dummodo sint in curia: sufficit enim quod sint in curia licet non sint præsentem receptioni & stipulationi fideiussionis, intellige tamen, dummodo ex licentia ipsorum actuariorum eas capiant: & non alias vt dicitur expresse in Rit. 35. vbi dixi & ita seruatur multoties, licet plurimum actuarij principales hoc faciant. Aduerte tamen ad id quod dicitur in fin. istius Rit. dum dicitur quod licet fuerit absens actuarium. dicitur nihilominus quod capta fuit præsentem eo quia istud pract. atur hoc modo: nam in stipulatione fideiussionis dicitur, me actuario ipsius curie nomine & pro parte ipsius recipientem & stipulante, in tantum quod licet eam scripserit subactarius: apparet scripta æque, ac si eam scripserit actuarium principalis per dicta verba Salerni die 20. Septem. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLXII.

E Tem si esset dies feriata: ita quod curia Regi illo die non potest: tunc ipsis fideiussoribus assignatur captiuus pro captiuo: non vt fideiussoribus, sed vt recipientibus eum tanquam captiuum, & non fit mentio quod sint fideiussores: & Re-

RITVS CLXIII.

Tem pro quolibet denunciato debent esse duo fideiussores, qui non sint filij familias: nec clerici, & iurent quantum valent bona ipsorum extractis debitis, & dotibus ipsorum: & quamuis iurent vsque ad certam summam: tamen quilibet tenetur in solidum: verum quando essent tres denunciati, si essent quatuor diuites fideiussores: curia recipit eos quatuor, vel quinque arbitrio dictæ curie: & sic deinceps: & quando essent quatuor denunciati: sufficerent, si darentur sex, vel septem diuites, & quando essent, multi denunciati: curia recipit pro medietate fideiussores: quos deberet recipere secundum dictum ordinem, & pro alia medietate ipsi denunciati inter se vnus pro alio fideiubet: & vocatur vicaria fideiussio, quando vnus pro alio fideiubet, & hoc seruatur.

Item non possunt purgare moram fideiussores infra dies septem, vt dicunt iura communia, & capitulum Regni, quia curia ipsa non vitur dictis iuribus, & capitulo de hoc loquentibus, licet in alijs Regni partibus obseruentur dicta iura per capitulum illud, id est legem veterem.

Item quando requiritur principalis & fideiussores, licet sit in loco vbi curia regitur, fit litera clausa cum sigillo iustitiæ, quo ipsa curia vitur.

Item quod si condemnatus est fideiussor, quia non præsentauit principalem, licet ipse fideiussor compareat, eodem die non purgat contumaciam, nisi dicto die veniat cum principali quem præsentet, & ita seruatur in curia.

S V M M A R I V M.

- 1 Fideiussio vicaria que dicitur.
- 2 Fideiussor de presentando aliquem, si non presentet an incidat in pœnam, & possit purgare moram.

Forma

& Regens, vel Locumtenens tuum caput captiuum per clamidem: & assignat tunc aliquibus de ipsis prædictis: & promittunt ad certam prædictam pœnam præsentare primo die iuridico: quando curia ipsa regitur: & de hoc inter Regentem prædicta stipulante nomine curie solemniter, & legitime, & per illos qui recipiunt eum pro captiuo: fit publicum instrumentum: & primo die iuridico veniente, siue regatur curia, siue non: obligant se de præsentando eum & pœnes acta in forma curie consueta: quo facto in continenti, Regens rumpit instrumentum prædictum dictis accipientibus se obligantibus modo prædicto.

S V M M A R I V M.

- 1 Regens & locumtenens magnæ curie an sint idem vel diuersi.

Duplicatur iste Rit. ad literam supra in Rit. 44. vbi dixi: & ad confirmationem eorum, quæ ibi dixi de signatione quæ fieret absentem officiali per actuarium curie stipulante nomine officialis vel curie. Adde quod hodie pract. tradita per hunc Ritus de signatione faciendâ per Regentem: non seruatur in magna curia, nec in Regia Audientia Principatus citra vbi actuarij faciunt istas signationes absentibus Regente. & officialibus: & procedunt absque difficultate: & contrauenientes puniuntur pœna promissa in instrumento signationis.

¶ Nota. ex hoc Rit. ibi Regens vel locumtenens. quia per hæc verba videtur dici posse quod tempore istorum Rituum, in Magna Curia Regens ipsius tenebat locumtenentem, sed id minime verum est, & nullibi reperitur, quia Regens & locumtenens sunt idem vt patet ex Rit. 9. & 10. & ex nota. per Friz. in tract. de subfeud. lib. primo, de offic. magistr. iusti. numero 18. & ideo sic dictus est quia regit & locum tenet magistr. iustitiar. vt proprie ipsa verborum significatio demonstrat. Confirmatur quia Ritus iste inferius postea non nominat amplius locumtenentem, sed solum Regentem. & Ritus 44. qui duplicatur cum isto nullam de locumtenente, sed solum de regente mentionem facit. Non obstant verba istius Ritus quoniam illa dictio, vel ponitur pro idest. vt scribit Alber. in suo dictionario, in versic. vel aliquando. & dixi alias in pragmat. per excellentem. §. 8. vel contractus. numero 44. de senatusconsulto Macedonian. Salerni, die 20. Septembris, 1559. Prosper Carauita.

- 3 Forma citandi principalem, & suum fideiussorem.
- 4 Fideiussor de presentando aliquem qualiter liberetur vel non.

Forma tradita per hunc Rit. quod pro tot inquisitis interueniant tot fideiussores: non seruatur hodie: nam pro vno inquisito quandoque fideiubet vnus, duo vel tres: prout sunt idonei facultatiuus: & quandoque pro tribus inquisitis sufficit vnus fideiussor: & ideo est istud in arbitrio curiae vel potius auctoritatis, quorum periculo capiuntur fideiussiones. caetera contenta in Ritu. quod fideiussores non sint filijfamil. clerici: & quod obligentur insolidum. & quod obligentur eorum bona omnia extractis debitis, bene seruantur: & sunt in vsu vt dixi supra in Rit. 160.

¶ Nota ¶ ibi & pro alia medietate, quod inquisiti aliquando fideiubent inter se vnus pro alio: & vocatur vicaria fideiussio. Adde quod ista vicariae fideiussiones etiam hodie sunt in vsu quando non reperiunt inquisiti extraneum fideiussorem: alias si possent habere aliquem qui pro eis fideiuberet, non admitterentur ad vicariam fideiussionem: & ideo videmus q. quando ad talem vicariam admittuntur inquisiti: facta est omnis diligentia pro habendo fideiussores, adeo quod curia ipsa certa est quod veritas ita se habet, & ita seruatur.

¶ Secundo Nota. ibi item non possunt, quod fideiussores, qui promiserunt aliquem presentare in iudicio & postea non presentauerunt incidendo in poenam si hoc fuit in magna curia: non possunt purgare moram presentando inquisitum. infra, paucos dies iuxta formam l. & si post tres. ff. si quis cautio. & cap. Regn. legem veterem, quia dicta iura non habent locum in magna curia licet in alijs curijs Regn. seruentur: quod nota cum casus euenit extra ciuitatem Neapol. in Audientijs Regijs, aut alijs curijs quae tenentur. dicta l. & cap. obseruaret. ¶ Et ideo si reus est libera. us sub fideiussoribus de se presentando finitis ferijs, vel alio certo tempore, & termino adueniente non se presentauit, vel est habitatus sub cautione de non discedendo a camera vel palatio, & postmodum discessit, adeoque vtro quod casu inculcata est poena contra ipsum & fideiussores, licet postmodum idem reus se presentet, vel presentetur a fideiussoribus, cum de exactione poenae agitur distinguendum est si sumus in Magna Curia Vicariae, vel in alijs tribunalijs & Curijs Regni, primo casu omni dubio cessante poena debetur quia per hunc Rit. disponitur purgationem morae permissae. in l. & si post tres. ff. si quis cautio. & in cap. Regni legem veterem, non habere locum in Magna Curia & ita seruatur. Secundo casu secus est, & per decif. sacros. consil. vt per Grama. decisio. 95. super sedendum est vsque ad exitum causae principalis contra reum, vt si veniet absoluentis, ipse & fideiussores a poena sint exempti ratio est iudicio meo licet Grama. non dicat, quia satis videretur iniquum poenam exigere a reo qui iustam causam tenebat, si vero veniet condemnandus in causa principali ad poenam etiam tenebitur cum fideiussoribus vt in decif. praefata. Et si dices ad quid proderit Cap. Regni legem veterem: quod iudicialis morae purgatione admittit in quacunque parte Iudicij respondetur quod dicta purgatio morae fundata est super equitate: vt dicit Ias. in d. l. & si post tres. num. 2. per l. si seruum. §. sequitur.

ff. de verborum obligation. quae aquitas consistit vt iniquum videatur hominem habere & poenam exigere. l. apud celsum. §. labeo ff. de dol. except. & l. rescriptum. §. si pacto. ff. de pact. sed quia ista iura procedunt & intelliguntur vbi poena est apposta loco rei, non autem vbi loco inobedientiae. vt dicit Glof. not. in §. quia vero, in versic. per multam in authent. de Iudi. & Angel. in d. §. labeo. num. 6. versic. vel dic melius & clarius. vt etiam tangit Grama. in d. decif. num. 2. sequitur quod etiam d. capitulum. regni debet intelligi vbi poena est apposta loco rei non inobedientiae & sic vt non videatur iniquum, poenam exigere, quae ratione inobedientiae fuit apposta, etiam quod habeatur in fortijs reus qui fuit condemnatus in causa principali: & hanc opinionem videtur fuisse sequutum sacrum consilium in d. decif. dum voluit expectandum esse exitum causae, alias sequeretur quod iudicis autoritas quotidie contemneretur & carcerati, vel habitati recederent aut se presentarent ad sui libitum praestitu, quod omni tempore moram purgare possent quod quidem permitti non debet ne iudicialis autoritas vilescat. Aduerte tamen quod si reus habeatur in fortijs post poenam inculatam, quia fuit captus per familiam Curiae, siue sumus in Magna Curia, siue in alijs Tribunalibus semper poena debetur, quia non poterit tractari de purgatione morae, vbi opera fideiussorum non intercescit ad presentandum reum, nec ipse reus sponte se presentauit.

¶ Tertio not. ibi item quando, quod principalis & fideiussor quando citantur ad presentandum licet sint in loco vbi curia reperitur; expeditur litera clausa cum sigillo solito curiae: sed hodie non citantur per literam clausam, sed per citationem apertam cum inserta forma fideiussionis. vt etiam terigi supra, in Rit. 159. in primo nota.

¶ Quarto ¶ not. ibi item quod si condemnatus, quod quando citatur fideiussor ad presentandum non sufficit sola comparitio fideiussoris: etiam quod compareat eodem die postquam fuit condemnatus, sed requiritur: quod veniat cum principali, alias non purgat contumaciam: principali vero presentato, purgatur contumacia, si fiat eodem die in magna curia: & in alijs post paucos dies post condemnationem. vt in 2. nota. diximus, quia alias iniquum esset hominem habere, & poenam exigere. l. apud celsum. §. labeo ait. ff. de dol. exceptio. Salerni die 20. Septembr. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLXIII.

Etem eodem sero, seu die faciant condemnari fideiussores suos simul cum eo ad poenam fideiussionis, sine noua requisitione fideiussorum. Et si tu dices quomodo possunt condemnari fideiussores sine requisitione? respondetur quod hoc est propter formam fideiussionis, quae est quod presentabunt eum si & quoties ipse fuerit per curiam requisitus, qui reus etiam tunc cum datur terminus, requiritur si quis attendat

dat formam dati termini, quae hodie vsitatur in Regno.

S V M M A R I V M.

- 1 Condemnatio lata contra principalem afficit eius fideiussorem etiam non requisitum.
- 2 Forma procedendi contra Reum principalem, vt se presentet.

Nota. ex hoc Ritu. ¶ quod eo die quo condemnatur principalis ad poenam fideiussionis, quia non se presentauit condemnatur etiam fideiussores sine aliqua eorum requisitione: & ratio est, quia forma fideiussionis, continet quod ipsum presentabunt quoties fuerit principalis requisitus: & nihil dicit quod habeant requiri fideiussores, vel si diceretur esset alternatiue: videlicet, quando principalis, aut ipsi essent requisiti: vt dictum fuit supra in Ritu. 159. in 1. nota. & dicitur etiam infra in Ritu. 166. sed quia vt dixi: formae fideiussionum hodie aliter concipiuntur etiam fideiussores sunt requirendi prout in pract. requiruntur, alias non essent in poena, & sic iste Ritu. propterea non seruatur quo ad id quod dicit de requisitione fideiussorum quo ad aliud quod eodem die condemnentur fideiussores, & principales bene seruatur: vt dixi in d. Ritu. in 2. not.

¶ Not. in si. Ritu. ibi qui reus, ¶ quod quando datur terminus reo principali, supple. ad se presentandum fit etiam sibi requisitio. si attenditur forma termini quae hodie practatur in Regno: & est ipsa veritas: quia in eadem citatione vbi dicitur quod infra terminum tot dierum habeat se presentare: eidem mandatur. sub poena, quod se presentet: quia eius persona est valde necessaria ipsi curiae: quae verba dicuntur ipsum requirere, & ita seruatur. Salerni die 21. Septembr. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLXV.

Etem quod a bannitis, seu pro dictis bannitis; & quolibet ipsorum, si pro homicidio, & de homicidio banniti fuerint: fideiussionem ad poenam vnciarum centum recipiant: si vero de raptu cuiuscunque mulieris, ac etiam de priuato carcere, vel etiam quacunque falsitate, fideiussionem ad poenam vnciarum quinquaginta, & alijs quibuscunque causis, & negocijs criminaliter quaeque fuerint ad poenam vnciarum auri. 25.

dictae curiae applicandam similiter recipiat eisdem: qui se, & bona eorum omnia mobilia, & stabilia solemniter obligent notario publico pro parte ipsius curiae stipulanti, quod dictus bannitus, seu banniti extrahentes se a banno, seu bannis praedictis: stabunt super causis de quibus banniti sint, iuri in ista curia, & presentabunt se in dicta curia, & fideiussores ipsi presentabunt eisdem, si & quoties, quod ipsi banniti se presentent, vel dicti fideiussores quod presentent eisdem, fuerint per dictam curiam requisiti &c. Nota quod haec dictio, vel, est dictio disiunctiua, ex qua sufficit, vt condemnentur fideiussores, quando est requisitus principalis, absque tamen requisitione ipsorum fideiussorum: propter hanc formam fideiussionis, quae vsitatur per ipsam curiam, excepto quod in ciuilibus fideiussores non iurant, in criminalibus autem iurant fideiussores, & principales, in ciuilibus non iurant principales, nec fideiussores.

S V M M A R I V M.

- 1 Forma quae tenebatur in stipulandis fideiussoribus.
- 2 Principales & fideiussores iurant in criminalibus, secus in ciuilibus.

Iste Ritu. in codice antiquo meorum Rituum est positus post Ritu. 135. vbi tractatur de commissarijs qui destinantur ad exigendum contumaces, & de potestate quam habent recipiendi fideiussores a volentibus se extrahere a banno, & secundum illam situationem, bene conuenit iste Rit. post. d. Rit. Et quod debeat stare post illum, patet ex prin. istius ibi pro dictis bannitis, cum tamen Ritu. hic procedens de bannitis non loquatur; sed solum ille quem dixi. Ex quibus alias dixi, quod iste Ritu. dumtaxat quantitatem poenae stipulanda in fideiussoribus inquisitorum, factus fuit solummodo pro commissarijs qui cum non habeant processum causarum, ex quibus valeant diiudicare sub quanta summa sit capienda fideiussio: habeant summam taxatam ab hoc Rit. & ideo quod aliter sit dicendum in officialibus, qui viso processu, etiam minorem summam capere possunt, hoc tamen inspecto tenore istius Rit. qui (vt dixi) pro commissarijs factus fuit: sed quia ultra hunc Ritu. extat alius supra. 159. vbi similis taxatur quantitas poenae fideiussionum, qui ad officiales ipsos, & indices spectari videtur per illum Ritu. aliter dicendum est, & propterea quod etiam officiales ipsi non possint diminuerere dictas summas ibi taxatas, & ordinatas, & ita seruatur vbique quandoque

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

que tamen capiuntur fideiussores pro minori summa quam ibi dicitur, quia certum est ipsi curiæ, quod pro quantitate statuta à Ritu, non potest inquisitus inuenire fideiussores, ne ad impossibile homines obligentur contra iuris formam. l. impossibile ff. de regulis iuris. Et postquam supra conclusimus quod iste Ritu, in commissarijs contumacium loquatur: aduerte, quia hodie non habent potestatem capiendi fideiussores ab inquisitis contumacibus de se presentando in curia, nisi in delictis ubi venit imponenda pœna à relegatione infra. & ita expediuntur eis commissiones in Magna Curia Vicariæ, & Regia Audientia Principatus citra.

¶ Nota. † primo ibi, & fideiussores ipsi formam quæ tenebatur in stipulandis fideiussionibus, secundum quam (vt Ritu, met dicit) si requirebantur principales tantum, & non fideiussores, poterant condemnari etiam fideiussores vt diximus supra in Ritu. 164. sed quia vt ibi (dictum fuit) stipulationes fideiussionum aliter concipiuntur: fideiussores nunquam condemnantur ad pœnam, nisi fuerint requisiti, vt etiam dixi supra in Ritu. 159.

¶ Secundo † nota. ibi excepto, quod in criminibus iurant fideiussores, & principales, & in ciuilibus, nec principalis nec fideiussores, idem dicitur supra in Ritu. 159. sed quia ibi dixi de hoc, ad ibi dicta me remitto. Salerni die 21. Septemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLXVI. de obli-

gationibus pœnata. v. f. Ritu. 120.

Tem quod si qui debitores, aut debitorum, aut debitorum quarumcunque personarum, seu eorum fideiussores (ex quibus debitis publica instrumenta appareant, & in dictis Curijs, seu altera ipsarum presentantur:) de mandato ipsarum Curiarum, seu alterius ipsarum citentur, vt in certo termino peremptorio eis dato, in ipsa Curia personaliter compareant responsuri super tenoribus instrumentorum ipsorum simili modo comparere debeant personaliter creditores debitorum ipsorum, responsuri super his quæ versa vice de iure competunt ad releuamen debitorum eorundem, ipsisque participibus in iudicio comparentibus interrogentur principales debitores, seu eorum fideiussores super tenoribus instrumentorum, quæ presentabuntur in ipsis curijs, seu altera ipsarum per creditores eorundem (præstito prius per eos de veritate dicenda corporali ad sancta Dei Euangelia, iuramento) & facta responsione per ipsos principales debitores, seu eorum fideiussores, per quam

confiteantur quod instrumenta ipsa, & contenta in eis vera sint quantumcunque asserant se fatistecisse dictis eorum creditoribus, de debitis contentis in instrumentis iam dictis: nisi in promptu, & in ipso instanti doceant satisfatione ipsa si in instrumentis continerentur pœnæ pecuniariæ, vel iuramenta. vel alterum eorundem, statim incarcerationem, & datur ipsis debitoribus, seu eorum fideiussoribus terminus, ad probandum solutionem prædictam, & similiter detur terminus dictis creditoribus ad probandum, si qua eis competunt ad præmissa, & interim donec probent legitime solutionem prædictam: debeant in vinculis causam dicere, quam solutionem si infra dictum terminum non probauerint, teneantur ad pœnas pecuniarias, & iuramentorum contentas in instrumentis iam dictis. & nihilominus satis facere debeant eorum creditoribus de debitis memoratis, & si forte dicti principales, seu eorum fideiussores, asserant dicta instrumenta fortè falso modo confecta: vel aliter voluerint dicere, & allegare, quod instrumenta ipsa non valeant, detur etiam eis terminus ad probandum falsitatem prædictam, qui si falsitatem ipsam, vel defectus alios huiusmodi, infra ipsum terminum, non probauerint, teneantur propterea ad pœnam debitam: præter dictas pœnas in dictis instrumentis contentas, prout hætenus in curijs ipsis, & qualibet ipsarum extitit laudabiliter obseruatum. Et si debitores in continenti, vel in vinculis existentes, probauerint solutionem, falsitatem, vel defectus prædictos, tunc & eo casu, creditores ipsi puniuntur pro qualibet vncia in vno augustali, quæ pœna pro medietate applicetur filco, & reliqua medietas parti læsæ perfoluatur, & eo facto debitores ipsi de facto liberentur. *Idem hodie ad seruatur.*

S V M M A R I V M.

- 1 Mulieres pro ciuili debito, carcerari an possint.
- 2 Priuilegium specialiter concessum, à statuto sublatum non intelligitur.
- 3 vna determinatio plura respiciens determinabilia

Com. super Ritibus Magnæ Curie. 85

- 4 Practica quæ Neapoli seruatur pro carceratione mulierum in causa tamen ciuili.
- 5 Instrumenta gaurentigiata quare ita appellantur, & vbi.
- 6 Instrumenta publica quæ. Et quot modis dicantur.
- 7 Exequutio publicis instrumentis data, gaurentigiatis, vel confessionatis etiam intelligitur.
- 8 Notarij Apostolici instrumenta circa temporalia facere non possunt in regno. Et quomodo bene ipsa contrahere poterunt. ibidem.
- 9 Instrumentum liquidandum in Magna Curia Vicar. subscriptum per illiteratos, factum ab eis signo crucis, in partibus ubi adsunt literati non valebit.
- 10 Instrumenta gaurentigiata exequutionem paratam habere in regno. Intelligendum est paratis citatione præcedente.
- 11 Citatus super tenore instrumenti liquidandi, & iuramentum comparere debet.
- 12 Minor contrahens, de persona non tenetur.
- 13 Instrumentum si cum tutoris autoritate stilletur, allegari minor ætas non poterit.
- 14 Minor doli capax an carcerari possit?
- 15 Casus in quibus citatus etiam personaliter non comparendo, non condemnabitur, & nu. 16. 17. 18. 19. 20. 21.
- 22 Creditor quando aliquem citari fecisset & infirmaretur, quomodo circa liquidationem procederet.
- 23 Practica circa liquidationem faciendam à carcerato.
- 24 Practica super liquidatione à minore facièda.
- 25 Pœna quæ soluatur pro contumacia liquidati instrumenti hodie.
- 26 Debitor debiti priuati an, & in quibus casibus incarcerationi possit?
- 27 Carceratus dicitur, qui non potest ire quo vult.
- 28 Palatium, & ciuitas loco carceris aliquando dantur cum fideiussoribus.
- 29 Esse in vinculis, quando & quomodo dicatur.
- 30 Doctores carcerari an possint?
- 31 Instrumenta ex iuris communis dispositione exequutionem paratam non haerent.
- 32 Nullum probationis genus exequutionem paratam habet.
- 33 Preceptum iudicis factum in confessum, habet exequutionem paratam. Et equiparatur præcepto factum à notario sponte se obliganti cum iuramento.
- 34 Clerici creditores, an in liquidatione instrumenti comparere in curia debeant.
- 35 Vtens iure aliquo, eo cum suis adminiculis vti debet.
- 36 Clericus succumbens coram iudice laico, in expensis condemnatur ab eodem iudice.
- 37 Statutum specialiter contra ecclesiam non loquens, & bonustum, clericos an comprehendat. & infra nu. 44.
- 38 Leges imperiales canonicis sanctionibus non obuiantes, in foro canonico etiam obseruanda.
- 39 Baldus quantum potuit, doctrinæ Bartoli detraxit.
- 40 Omnia nostra facimus, quibus nostra impartitur auctoritas.
- 41 Citatus super tenore instrumenti cui renunciatum fuerat cum iuramento exceptioni non numerat & pecuniæ si comparens, infra biennium pecuniam in instrumento promissam dicat non numeratam, num audiendus, & in vinculis causam dicat.
- 42 Exceptioni non numeratæ pecuniæ propter debitorum gaurentium pecuniam, fragilitatem, non renunciandum.
- 43 Quis contra proprium iuramentum venire non potest.
- 44 Renunciatio de iure ciuili, vel canonico an renuncianti etiam cum iuramento obstet, cum rationibus.
- 45 Iuramentum ad tollendam exceptionem, aliquid operari non debet.
- 46 Confessio de recepto tacitam conditionem, si numeratio sequetur, habet.
- 47 Exceptio non numeratæ pecuniæ infra biennium opposita, probata eo ipso dicitur.
- 48 Data rei negatione, verus actus numerationis non probatur.
- 49 Instrumentum probationem requirens, illiquidum efficitur.
- 50 Exceptio rei non traditæ, vel precij non soluti in promptu probata, carcerationem impedit.
- 51 Notarius si præsentialiter pecuniam numeratam testatur: exceptio talis locum non habet.
- 52 Citatus super tenore instrumenti, si comparens petat in integrum restitutionem ex causa aliqua, nunquid carceratio impediatur.
- 53 Carceratio graua men irretactabile dicitur.
- 54 Debitor citatus in ultimo peremptorio comparens dicit soluere non posse, quia non habet, offerens bona sua creditori, vt vendat & sibi satisfaciatur: nunquid carcerem euitabit.
- 55 Qui pecuniam non habet, habet tamen cessonis beneficium.
- 56 In obligationibus facti succedit obligatio ad interesse.
- 57 Quæ nam exceptiones in promptu oppositæ, & probatæ impediunt instrumenti liquidationem, ac debitoris carcerationem.

- 58 Exceptio simulationis, ac nullitatis in promptu probata, carcerationem impedit, & numero 59.
- 60 Exceptiones carcerationem impediētes, quomodo in promptu probari possunt.
- 61 Instrumentum confectum extra regnum, liquidandum iuxta formam Ritus nostri. 166. nunquid executioni demandabitur.
- 62 Locus iudicij attenditur in respicientibus litis ordinationem, & num. seq.
- 63 Debitor si contra instrumentum extra Regnum factum aliquam opponat exceptionem, quæ probari non possit, in promptu, nunquid sit carcerandus, & in vinculis audiendus, vel extra?
- 64 Instrumentum factum intra regnum nunquid extra Regnum ubi Ritus iste nec simile statutum viget: executioni demandabitur?
- 65 Iudex suam, non alterius iurisdictionem sequi debet.
- 66 Debitor meus, contra quem liquidavi, habet aliqua debitorum nomina, virtute talis liquidati instrumenti an exequi contra ea possim?
- 67 Quod fallit in quatuor casibus in numero 68, 69, 70.
- 71 Debitores debitoris mei contra quos feci exequi fatentur debitum, opposites tamen vel me non creditorem, vel mihi solutum, admitteudi an sint?
- 72 Quilibet pro suo interesse exceptiones omnes opponere potest.
- 73 Citatus super tenore instrumenti, comparens allegat iudicis incompetentiam, petitque se ad competentem iudicem remitti: nunquid audiatur super se liquidatione, & carceratione?
- 74 Statuto remouente omnes exceptiones, exceptio iurisdictionis incompetentiæ remota non censetur.
- 75 Quilibet in eius præiudicium fauori, ac beneficio suo renunciat. Vasallus autem non in domini præiudicium ibidem.
- 76 Debitor citatus comparet, dicens se filium suam, nunquid propterea carcerabitur? Instrumenta guarentigiata contra filium suam, executionem non habent, ibidem.
- 77 Allegans patriam potestatem, probare debet.
- 78 Instrumenta guarentigiata ad hoc vt habeant executionem quæ requirantur.
- 79 Executio vigore instrumenti guarentigiati confecti cum patre & filio, an locum habeat contra filium allegantem solutionem à patre potestate mortuo patre.
- 80 Citationis petitio vigore instrumenti qualiter impediri possit.

Iste Rit. propter eius materiam practicabilem quotidie versatur in tribunalibus: & licet super eo multa dici possint, quæ potius curiositatem, quàm utilitatem concernunt: nihilominus ego succincte procedam, ea tantummodo ponendo, quæ in prac. necessaria videbuntur. ¶ No ta. i. g. i. ubi aut debitorum, quod iste Rit. de presentationibus instrumentorum habet etiam locum contra mulieres: adeo quod ipsius vigore, carcerari poterunt: ex quo sequitur secundum Marant. in pract. parte 6. act. 8. numero 20. in nouis quod licet de iure communi. mulieres pro debito carcerari non possint per authent. sed nouo iure. C. de custo. reo. & authen. sed hodie. C. de offic. diuerso. iudi. vt etiam no. Alexan. & Ias. in l. perique. ff. de ius voc. & Boer. in consue. birur. tit. j. §. 4. Gloss. 3. fol. 5. hodie in Regno per hunc Rit. dicta dispositio est correctæ: & pro instrumento ad formam presentis Rit. liquidato, carcerari possunt: & quamuis Modern. Grauine. in hoc Rit. par. prima, declarat. 11. num. 82. aliter in hoc passu concludant, dicentes quod licet mulieres includantur, tamen intelligitur quo ad reliqua, citra earum carcerationem: tum quia priuilegium specialiter concessum non intelligitur a statuto sublatum per l. decurionibus. C. de silentia. cum etiam per not. per Bald. (qui præsupposito præfenti Rit. loquitur) in l. in multis. ff. de adopt. voluit allegare. ff. de stat. homin. nihilominus videtur intrepide concludendum contrarium, quia vna determinatio respiciens plura determinabilia, debet ea pariformiter determinare vulga. Iam hoc iure. ff. de vulgar. & pupill. Non obstat text. in d. l. decurionibus. cum simil. quoniam procedit in dubio, non autem quando certum est: prout in hoc Rit. in quo etiam mulieres exprimuntur. Nec etiam obstat doctrin. Bald. quia is etiam loquitur quando statutum generaliter diceret, quod nullus admittatur contra instrumentum, cum tamen in hoc nostro Rit. (forte ad tollendum istud dubium) nominatim mulieres exprimantur, & ita seruatur in pract. & seruari videmus in magna Curia. verum tamen est quod si est mulier honesta & Neapolitana: nõ tenetur comparere in tribunali: sed in Ecclesia propinquiori, & tunc curia cum sedet: mandat quod accedat actarius: & ea ibidem reperta, iniungit, quod non recedat. & postmodum recta curia, iudex accedit ad Ecclesiam præfatam: & ibidem fit liquidatio, qua facta, siue neget, siue asserat: datur sibi domus propria loco carceris donec aliter fuerit prouitum & postmodum alia domus, vel monasterium monialium cum fideiussoribus, vel ponitur in carceribus mulierum, secundum qualitatem personæ * vt plurimum tamen seruatur quod facta liquidatione fit mandatum mulieri vt eligat sibi domum ubi intendit stare carcerata donec satisfecerit de debito, & ea non eligente electio fit per curiam, & sub pœna mandatur ipsi mulieri quod accedat ad locum electum qui sibi pro carcere assignatur. Si vero est mulier Neapoli. inhonestâ, aut extera, tenetur comparere in ipso tribunali: ubi fiet liquidatio, & postmodum carceratur: & locus carceris ad arbitrium iudicis deputatur. vt late & pulchre tradit Gramat. decif. 33. nu. 12. vsque ad finem. & Pir. in consuet. Aurelia. de exequut. instru. cap. 19. fol. 161. ¶ Secundo not. ubi instrumenta publica, quod Rit. noster qui dat executionem paratam instrumentis: procedit in publicis, & quæ in Tuscia appellantur guarentigiata, propter præceptum de soluendo, quod facit in eis notarius auctoritate sui priuilegij, secundum Bartol. in l. fin. num. 8. C. vbi & apud quem, vel auctoritate statutorum secundum eundem Bart. in l. a diuo

mulier

guarentigiata

diuo Pio. §. sententiam, in fina. versicu. ff. de re iud. & Perusij appellantur confessionata, vt dicit Bart. in l. j. in princ. numero 3. C. de confess. Bald. in l. eiam, ver. & no. num. 4. C. de exeq. rei iudic. & Boer. in consuet. Biruri. tit. des. constumes. §. 27. Gloss. 1. folio 31. ¶ Dicuntur tamen instrumenta publica, quo ad hunc Rit. omnia ea quæ solemniter, & ritè ordinata sunt authentice: seu publice personæ manu, publice causa memoria facta, vt inquit Spec. de instrum. editio. in princ. & in §. nunc dicendum, in princ. in publicâ tamen formam redacta secundum eum per tex. in c. illud, extra de præsumptio. ca. 2. & c. inter dilectos. §. rursus de fide instrum. concurrentibus his, quæ late ponit Afflic. in const. Reg. Baiulos & omnes versic. quæro pro declaratione, nu. 19. cum seq. & in const. instrumentorum robur. 1. 3. & 4. nota. ideo autem dixi quo ad hunc Ritum, quia extra hunc Ritum, instrumenta publica alijs quinque modis dicuntur vt no. Spec. in d. §. nunc dicendum, & Pir. in consuet. Aurelia. tit. de exequutio. ca. 18. Et ideo aduertendum, secundum Lup. in rub. c. per vestras. 1. r. fol. versic. ex quo inferitur, de dona. Rodo. suares. in l. post rem, in prin. nu. 5. & 19. ff. de re iud. & Dida. Coutar. in lib. 2. varia. resolu. c. 11. nu. 3. vers. illud sane. ¶ quod quando exequutio datur instrumentis publicis: intelligitur de guarentigiatis, vel confessionatis quæ idem important, prout hodie sunt omnia instrumenta quæ sunt secundum eund. Did. ibidem post Bar. in l. cum vnus, in fi. princ. ff. de bon. autho. iudic. possid. & Pir. in d. costue. de exequu. instru. ca. 1. & prout sunt omnia instrumenta quæ sunt in hoc Regno. non autem de instrumentis publicis, alijs quinque modis captis per Specu. in d. §. nunc dicendum, nisi a statuto hoc specialiter caueretur. vt ipse idem Dida. dicit caurum Madritia. const. etiam in scripturis priuatis seu chirographis. Item de illis quæ sunt à notarijs laicis non autem spiritualibus secundum eund. Pir. d. c. 1. & c. 18. quia vt inquit Bart. in d. §. sententiam, in fin. ver. & Pau. de Cast. consi. 63. in nouis à statutis secularibus notarij habent potestatem faciendi præceptum de soluendo debitori volenti, & sponte se obliganti, ac consentienti, non autem à spiritibus, ¶ item quia isti notarij Apostolici nõ possunt facere instrumenta circa temporalia in hoc Regno. vt dicit Iser. in consi. Regn. instrumentorum, & Afflic. post eum q. 1. r. nu. 2. vbi dicit fuisse pluries in pleno consi. decifum contra opi. Luc. de penn. in l. fi. q. 4. C. de loca. præd. ciui. lib. 10. & si faceret ea nulla fides adhiberetur nisi cum iudice Regio, & testibus contraherent: vt inquit Afflic. ibi, in fi. vers. & decif. 245. nu. 2. vers. ad primum dubium, & pulchre Pet. Rebuff. in consi. Fran. de lite. oblig. titu. 2. gl. j. num. 37. volum. 1. ¶ Vnum tamen aduerte circa materiam instrumentorum publicorum de quibus diximus, quod cum testes subscribendi ipsis instrumentis debeant esse literati (supra libram auri.) tres, & infra libram, duo. vt dicitur in d. constitut. instrumentorum, si instrumentum, quod presentatur liquidandum in magna curia esset subscriptum per testes illiteratos, factu per eos signo crucis in partibus. in quibus adfunt alij literati: non valeret, nec presentari posset, vt dicit ibi Afflic. in 4. not. seruatur tamen in pract. hoc modo, quia aut hoc est certum, quod ibi adfunt alij literati: & tunc non liquidatur: aut certum quod nõ adfunt, & tunc liquidatur, aut est dubium, & tunc suspendetur in liquidatione: donec auditis partibus aliter prouidebitur.

¶ Tertio no. ubi citentur, quod licet instrumenta publica in hoc Regno habeant executionem paratam tamen istud intelligitur precedente citatione partis quod etiam in terminis instrumenti guarentigiati

firmant Bal. & Sal. in lab. exequutore, ille. col. 2. vers. sed quid dices, nu. 6. & iste col. 4. vers. circa istius partis expeditionem. C. quorum appella. non recipi. * & Marianus Soci. in tracta. citat. articu. 7. versic. decimo octauo procedit, nu. 21. ratio est quia nulla sententia præcessit, vnde ex quo nunquam fuit cognitum de causa, necesse est citationem interuenire per §. si. instit. de pœn. teme. litiga. in Hispania vero vt testatur Roder. suares in l. post rem. limita. 12. fol. 624. ff. de re iudic. nulla requiritur citatio. sed iudex viso instrumento, dat præceptum alguzerio de exequendo, verum si infra decem dies probabitur aliqua exceptio aduersus executionem, retractatur, nisi autem non proceditur ad venditionem.

¶ Quarto not. ubi personaliter, quod citatus super tenore instrumenti iuxta formam presentis Rit. liquidandi, debet personaliter comparere: & ideo supra in Rit. dictum fuit, quod in causis instrumentorum etiam ad media, procurator non admittitur, quod bene seruatur quotidie in pract. Aduerte tamẽ quod aut comparet curia sedente, aut de sero recta curia: primo casu, si presentat supplicationem sacri consi. quæ dicit quod Magna curia protideat, aut referat: curia ipsa potest, si vult procedere ad liquidationem, vel ad relationem: & in liquidatione supersedere. Si vero dicit simpliciter, quod fiat verbum: similiter superseditur præfata cautione per debitorem de personaliter comparendo tempore relationis, & parendo mandatis sacri consilij vt patet etiã ex nouissimis prag. nuper editis per Illustrissimum Dominum Ducem de Alcalá huius Regni Viceregem in reformationibus Magnæ curia prag. 9. Si itẽ vogliamo lo 2. de offic. magist. iust. hæ tamen supplicationes, vel alia scripturæ presentandæ per eum, non recipiuntur, nisi curia sedente: & si non presentantur eadem die qua expedita fuerunt, vel sequenti: de eis postmodum nulla ratio habetur. sed proceditur ad liquidationem. Secundo casu tenetur postmodum comparere sequenti curia, & insistere, & instante actore. fit liquidatio: actore vero non comparente, licentia datur: vt dicam infra in Rit. 204. 2. nota. Amplia istud nota. etiam allegata minori ætate citati, quia cõdemnatur: vtrum dicitur quod ipso personaliter comparente, & visa sua persona, prouidebitur. ¶ quia reperto quod est minor qui contraxit, non detinetur de persona, vt scribit Ang. in l. nemo carcerem. C. de exacto. tribu. lib. 10. & pulchre comprobatur Rom. consi. 220. quem vide omnino. Barba. consi. 6. colum. 1. volum. 4. & Roc. de cur. in repetit. 13. c. fi. q. 14. in fine de consuet. ¶ Intellige tamen istud procedere quando talis minor contraxisset sine auctoritate tutoris, vel curatoris: aliàs si cum præfatorum auctoritate stipulatum esset instrumentu, allegatio minoris ætatis non prodesse: quoniam in hoc Rit. includeretur, vt scribit Barz. in tracta. de instru. guarentigia. par. j. q. 3. & Grauine. hic 2. parte declar. 16 & eo casu vendicaret sibi locum opin. Bart. in tracta. de carcere. q. 4. ¶ volentis minorem doli capicem posse carcerari: quam etiam sequutus est Ias. in l. neque impubes, nu. 2. ff. de in ius voca. & nouissime Roland. à Valle, in suis quæst. editis super statuto de lucro dotis. q. 44. quod nota pro concordia inter Bar. & Roma. Item Amplia etiam si essent Mille citati super tenore instrumenti, quoniam adhuc tenerentur omnes personaliter venire: & ita practica. tur. Nec obstat. c. Reg. studio. per quod citati ultra decem possunt constituere procuratorẽ: & non tenentur personaliter comparere, quoniam d. c. limitatur in causis instrumentorum per hunc Rit. generaliter loquentem, * quia cum oporteat fieri liquidationẽ de facie ad faciem necesse est personaliter comparere,

Insistentia

minus etas

Ultra decem

tere, & non per procuratorem. Cautela tamen erit ad euitandum discussiones quod hoc casu citentur in pluribus citationibus, ita qd quilibet citatio non excedat nouem homines & ita video seruari. ¶ Sunt tamen multi casus in quibus licet personaliter citatus non compareat, non condemnatur. Primus casus est quando allegatur absentia, infirmitas, aut carceratio citati: tum quia, tales exceptiones admittuntur etiam in causa capitali: vt dicitur infra in Rit. 269. cum etiam, quia per alium Rit. infra 266. in ciuilibus, & criminalibus ordinatur admitti vt patet ex eo. Verum tamen est, qd si actor, aut fideus, vellet conuincere citatum qd fuit visus in loco tempore citationis, aut qd bene se habebat, vel quod fuit visus excarceratus: datur dilatio competens citato & vnico decreto dicitur: verum si fuerit conuictus de contrario non gaudeat: sed sit, & remaneat ex nunc condemnatus. Scias tamen quod vbi pro parte citati super tenore instrumenti vel de peritio allegatur absentia vel infirmitas non condemnatur, sed datur competens dilatio ad comparandum, qua finita si non comparet iterum vocatur Curia pro tribunali sedente absque noua requisitione & condemnatione, & postea alia practica dandi dilationem absentis vel infirmo, & dicendi qd ea elapsa remaneat condemnatus seruatur in citationibus criminalibus per quas quis citatur ad informandum curiam super tali delicto. ¶ Vt dicam infra in Rit. 266. in prin. ¶ Secundus casus est: quando allegatur nullitas citationis ex defectu peremptorij, quod debet continere citatio. vt in hoc Rit dicitur, vel relationis, aut quod fuit intimata die dominico, aut alio festo solemnique quod celebratur a populo, aut clero, vel quod relatio est sine testibus, aut deest nomen nunciij citantis, & referentis, vel qd contumacia non est accusata suo die: seu die festiuo, aut die vigilia, aut quatuor temporum, vel qd citatio est circumducta a die accusate primæ contumacia. isto enim casu quo aliqua ex dictis nullitatibus allegatur ex parte citati, inspicitur citatio: & apparet statim aliqua ex eis, nō proceditur contra eū. ¶ Tertius casus est: quouiscunq; dicitur instrumentum non liquidum, nam lecto instrumento, & confitto de inliquiditate: nō proceditur, ex quo iste Rit. in instrumentis liquidis intelligitur: vt dicitur in Rit. seq. vbi dicam latius. ¶ Quartus casus est: quando allegatur instrumentum non esse subscriptum testibus requisitis ad constitut. instrumentorum robur: quia hoc lecto, & reperto similiter non proceditur. ¶ Quintus casus est: quouiscunq; allegatur quod instrumentum non fuit stipulatum de facie ad faciem: puta, quia debitor qui se obligauit: stipulatus fuit procuratorio nomine alterius. vt scribit Afflict. decis. 64. quidam, vel quia ille cui fuit facta promissio de soluendo, stipulatus fuit procuratorio nomine alterius, Viso enim instrumento, & altero ex præfatis reperto, instrumentum non recipitur. fertatur tamen in pract. hoc vltimo casu ad euitandum istā oppositionem, quod compareat ipse & principalis quoniam tunc ipsi duo faciant vnā personam: & instrumentum poterit presentari. Item qd si ille qui stipulatus fuit solutionem fieri sibi vt procuratori, stipulatus est fuit proprio & principali nomine: similiter recipitur instrum., & fit liquidatio debitoris committente, vel condemnatur, si nō comparet. ¶ Sextus casus est qn esset venditio alicuius feudi sine assensu Regio: nam tunc si de assensu ipso non constat, etiā quod debitor ipse non compareat: sed alius pro eo, non cōdemnatur: licet secus si appareat de assensu. ¶ Septimus casus est: quando allegaretur qd instrumentum excedit 20. annos a die natiuitatis obligationis iuxta dispositionem Ritus seq. ¶ Quinto not.

ibi personaliter creditores, quod nedum debitores citati tenentur personaliter venire: verū etiam & ipsi creditores, alias eis non comparantibus, si reus in termino comparet cum copia citationis sibi intimata, vel in eius defectu, cum aliqua petitione; & facit perquisitionem in actis: adeo quod non reperitur citatio actoris, accusat sibi contumaciam: deinde elapso triduo, vocatur curia sedente. & eo instante condemnatur ad sextam partem mobilium, & expensas. vt docet Rit. infra 218. & ipse licentiarum: & quandoque actore vocato, prouidetur quod reus licentiarum: & de expensis habeatur ea ratio, quæ de iure habenda erit: & ita seruatur in pact. quod nota. ¶ Amplia primo istud nota. etiā si creditor esset infirmus quia infirmitas ipsa circa hoc in aliquo sibi non prodesse: quia vt faciat liquidationem cum debitore comparente, vel vt faciat eum non comparentē condemnare, est necesse qd ita infirmus in aliqua sedia, vel alio commodiori modo asportetur in palatio, & coram ipsa curia sedente, in tantum qd sibi non sufficeret qd equitandō venisset in supplicio Magnæ Curia, nisi ēt ascenderet sursum ipsum palatium, vt dixi, qd si propter infirmitatem nullo modo ad curiam posset venire, non mittitur ad eū actuarius, vt liquidationem recipiat, vt dicit Petr. Foller. post Marant. in pract. par. 6. actu. 8. nu. 6. vbi dicit ita quotidie praticari sed super sedetur in liquidatione, vel condemnatione donec conualuerit, & si citatio, vel accusatio contumaciæ esset antiqua: adeo qd dubium esset, ne expiraret instante parte, prouidetur per iudicem vnica prouisione qd super sedetur donec conualuerit & quod interim non spiret, & eo postmodū conualecente, & ad curiam veniente potest vocari debitor, & si non comparet, condemnari absque alia requisitione prius faciendā, nisi comparuisset tempore vltimi peremptorij, quando fuit super sedetur v. qd ad conualecentiam, quoniā tunc priusquam vocetur, esset necessaria requisitio, cum scire non poterit quando debitor conualecendo voluerit procedere, & comparere in curia, & ita praticatur quod not. ¶ Secundo amplia etiam in creditore carcerato inter carceres ipsius curia, & ideo praticatur, quod tempore liquidationis iudex curia sedente, ordinat, qd carceratus veniat coram ipsa curia sedente, qui carceratus facta postmodū liquidatione, reuertitur ad carceres, vt vidi pluries in Magna curia, nec mittitur actuarius ad eum, vt Petrus Fol. in proxime citata loco etiam in carcerato dicebat. ¶ Tertio amplia procedere etiam in debitor esse minor, distinguitur tamen hoc modo, quia aut est maior septennio, & tunc debet venire vna cum tutore ad cuius instantiam confitto de præambulo, & solemnibus expedita fuit citatio, aut est minor septennio, ita qd est infans: & tūc si in ipsa citatione fuit facta metio qualiter pupillus est infans, & debitor non instat qd veniat pupillus, recipitur instrumentum tutore solum comparente, si vero instat qd veniat etiam pupillus, tunc quantumcunque sit infans, debet asportari in curia, etiam si opus esset portari in brachijs, & ita praticatur. Limita præfata, quando creditor esset mulier honesta Neapolitana, quoniam tūc ratione honestatis, non tenetur venire ad curiam, sed ad Ecclesiam propinquiorē ad quam postmodum accedit iudex, & ibidem fit liquidatio, nō autem accedit actuarius, vt dicit Petr. Foller. in loc. præalleg. nu. 5. Extræ vero mulieres tenentur in tribunali comparere, & ibidem instrumentum liquidare, quemadmodum quando citantur super tenore instrumenti, vt diximus supra circa princ. ¶ Sexto nota. ibi, ipsi que partibus comparentibus, quod liquidatio instrumenti iuxta formam istius Rit. videlicet, dato prius iura-

juramento creditori de veritate dicenda pro quantā summa liquidat instrumentum, & habita response per debitorem tunc fieri debet, & fieri dicitur quando creditor & debitor sunt presentes. Et ideo si debitor & contumax & in vltimo peremptorio termino, non comparet, non est opus seruare formam presentis Rit. & facere liquidationem habito iuramento a creditore pro quantā summa presentat instrumentum, sed solum tanquam contumax condemnatur pro summa debiti declarati in citatione iuxta formam alterius Ritus infra 183. item quod vbi, quod bene nota: quia in Regia audientia principatus citra. & Basilicæ, aliter seruatur fuit tempore præterito: & vsquequo ibidem creatus fuit Auditor Dominus Cæsar de Luciano, qui de hoc valde exclamauit, adeo quod actuarios reduxit in hoc & alijs ad bonum, & verum stylum. Et ex hoc etiam sequitur, qd si citatio fuit expedita, puta, pro centum aureis & debitor non comparet, condemnatur, & contumax reputatur pro illa summa etiam qd non esset debitor, nisi in quinquaginta, nec tenebitur de hoc postea creditor, quia dicere poterit quod si ipse comparuisset, & opus fuisset liquidare præfatio iuramento secundum formam Rit. non liquidasset, nisi pro vera summa, & ita, praticatur: quod tene menti, quia quotidie euenit, scilicet in nō cōsum. ¶ Septimo Not. ibi quantumcunq; asserant satisfecisse, qd exceptio solutionis, falsitatis, nullitatis, vel alterius defectus allegata aduersus instrumentum, non impedit carcerationem debitoris, sed datur sibi terminus competens ad docendum, ipso prius positō in vinculis: qui terminus erit cōmunis tam ipsi, quam creditoris, vt Ritus dicit: & si examinatis testibus, non constat de exceptione opposita, non liberatur, nisi soluto debito, & pœna debita vltra pœnas contentas in instrumento, vt hic dicitur. ¶ Quamuis hodie non soluat pro pœna nisi ad rationem rationum tantum pro vnica, vel duorum ad minus, artenta ipsius debitoris facultate, vt supra diximus in Rit. 133. si vero cōstet de satisfactioe, aut alia exceptione allegata, liberatur, & creditor punitur pœna vnus augustalis pro qualibet vnica summæ pœnitæ, quamuis etiam istud hodie non seruatur: quia a creditore solum exigitur pœna quam debitor esset soluturus, si debitum fuisset verum, & in super condemnatur in expensis: & ita seruatur. Limita istud not. non procedere vt Rit. vlt. dicit quouiscunq; solutio, aut alia exceptio allegata, in promptu probaretur per testes: quoniam tunc carceratio impediretur, vt quotidie praticatur, & aduertere, qd eo etiam casu confitto in promptu de exceptione allegata, creditor tenetur ad d. pœnam, & expensas, vt Rit. dicit in fina. ver. ibi, & si debitores incontinenti. ¶ Octauo no. ibi in carceratū, qd debitor ex causa instrumenti potest incarcerari, vt hic dicitur, & ita quotidie seruatur. ¶ De iure vero communi debitor debiti priuati non potest in carcerib. poni, nisi esset condemnatus, aut promississet sistere in iudicio & non stetit, vel nisi per pactum ad id se obligasset, vt dicit Bart. in l. cū eo. ff. ad l. Iul. pecu. prac. Papien. pulchre in forma exequu. senten. diffi. gloss. j. num. 21. Ioan. Fab. & Ias. in §. fin. Inst. de actio. & Boer. in consuetu. Bitur. tit. de costumes. §. 13. circa fin. Et aduertere, quia Rit. noster nedum vtitur verbo incarcerationis, verum etiam dicit quod debitores debent in vinculis causam dicere. ¶ Ex quo sequitur quod licet carceratus dici possit ille qui nō potest ire quo vult, vt dicit Bart. in l. qui in carcerem. ff. quod metus cau. & Gloss. in l. qui neque. in ver. custoditur. ff. de verb. sign. Ang. in d. l. qui in carcerem, & Capici. decis. 154. num. 4. & ex consequenti vt satisfiat huic

28 Rit. dari possit secundum Capici. in d. decis. ¶ Totum palatium curia, aut ciuitas cum fideiussoribus tamen, quia per hunc Ritum disponitur (vt dixi) quod debitor dicat causam in vinculis, secus erit, & palatium, vel ciuitas hoc casu dari nō potest, quia non potest dici esse in vinculis, nisi eius corpori vincula sint adhibita, vt dicit text. in l. verum. ff. de verborum significat. & in l. aut damnum. §. solent. ff. de pœn. vel saltem custodia adhibeatur. per tex. in l. sic curritur. ff. ex quibus caus. maior. vt not. Angel. in d. l. qui in carcerem, & August. ad Angel. in tract. malefic. in ver. fama publica. 24. colum. Verum tamen est, quod ex consuetudine omnium curiarum Regni, non videmus debitores ex causa instrumenti liquidati ad formā huius Ritus. poni cum compedibus, aut alijs vinculis, vt forte per dictas leges fieri deberet, sed mediam viam seruari, quia neque in vinculis detinentur, neque palatium, aut ciuitas assignatur, sed in carceribus includuntur, & ibidem sub clauis detinentur, quod not. ¶ Limita istud nō. scilicet in d. Pet. Foller. ad Marant. in pract. parte 6. actu. 8. nu. 4. non procedere in Doctoribus, qui carcerari de iure non possunt per text. cum gloss. in l. medicos. C. de profess. & Medi. lib. 10. not. per Bal. in l. j. C. qui boni. cede. poss. & Hipo. in l. edictum. nu. 8. ff. de quaestio. sed de consuetudine omnium curiarum Regni seruatur contrarium: quia derogatum est per consuetudinem generalem dicto priuilegio Doctoribus, concessio per d. l. sicuti etiam derogatum est alio per ea. l. concessio, qd hospitari non teneantur, quia multitudine Doctorum (vel melius dolorum legum) produxit eorum statum ad vilipedium. ¶ Quarto j. in hoc Rit. nunquid eius dispositio dici potest contra ius cōe, an vero conformis iuri communi? Breuiter si ipsum intelligeremus de omnib. instrumentis publicis, esset contra ius commune. ¶ Tex cuius dispositione instrumenta non habent executionem paratam, vt dicit text. not. & menti tenendas, in l. mi nor 25. annis cui fideicommissum. ff. de mino. vbi not. Bar. Bal. Alber. Ang. & ceteri Doct. Paul. de Cast. & Alex. in l. ait prator. §. si iudex. ff. de re iud. Ioan. de Ana. cons. 16. nu. 5. & consil. 50. num. 8. ad idem text. in l. 2. C. de exequu. rei iud. & in l. 4. §. si ex conuentione. ff. de re iud. Ang. in l. cum antea. C. de arbit. Bald. in l. vbi ad huc. C. de iure dot. idem Bald. in l. j. C. de exequu. rei iudic. ¶ Vbi quod nullum genus probationis habet executionem paratam Ang. in l. tale pactum. §. qui prouocauit. 2. col. ff. de pact. vbi quod omnia iura mundi fatentur quod nulla contentio extrajudicialis meretur executionem, quantumcunq; redacta in publica documenta, & idem pulchre Rode. Suares. in l. post rem. in ver. sequutus, num. 6. fol. 540. ff. de re iud. sed quia vt supra diximus, in 2. not. Rit. noster intelligi debet in illis instrumentis publicis quæ habent clausulam guarentigie, vel sunt confessionionata, vt sunt omnia instrumenta quæ sunt in hoc Regno, dici debet quod iste Rit. est conformis iuri communi, quia inter alias limitationes quæ dantur ad regulam supra dictam, quod instrumenta, nō habent executionem paratam, quæ omnes possunt nota. ¶ Ias. in l. 3. 5. nota. numero 6. C. de edict. diui Adrian. tollen. Boer. decis. 205. numero 6. Cort. in memora. in verfic. instrumenta publica, & Petr. Rebuff. in comment. constituit. Francisc. tracta. de lite. obliga. articulo sexto, gloss. tertia, numero 8. volum. prima est ista: quod non procedit in instrumentis guarentigiaris, seu confessionionatis quæ idem sunt, 22 ¶ Vt est: ¶ Quia sicut præceptum iudicis factum in confessionem habet executionem paratam per l. si debitori. ff. de iudicis eodem modo, & illud quod facit notarius dum parti confitenti, & sponte se obliganti fa-

Absentia infirmitas carceratio.

nullitas citationis

inliquiditas

testium subscriptio

si p. facie ad fac.

rei feudalis.

Ab aliquo in str.

in firmis

plus petit

82na. v. i. n. 33.

con. l. c. m.

minor

82na. v.

82na. v. i. n. 33.

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

in quibus exceptionem non numerat pecunia iactis... si sine scribit non comparere... Quarto quæro quid si debitor citatus super tenore instrumenti compareat & aduersus instrumentum ipsum petat restitutionem in integrum, ex talis aut talis causa: nunquid ex hoc impediatur ipsius carceratio. Bald. in proprijs terminis in l. 1. C. de in integr. resti. postu. dicit quod pendente restitutione prefata, non potest debitor prodere instrumentum debiti ponere in carcere, quia carceratio dicitur grauamen irretactabile idem Paul. de Cast. in l. 4. §. condemnati. ff. de re iud. Alex. conf. 17. nu. 6. vol. 1. Pet. Rebus. in comm. cōst. Fran. trac. de sen. exeq. art. 7. gl. 12. nu. 8. & Rod. Suarez. in l. 2. il lius Regn. tit. de los gouernos q. 4. nu. 3. sed quia Rit. noster illas tantum exceptiones admittit, quæ in continenti, & ipso instanti probantur, ut patet ex his quæ dicemus infra in q. sexta: aliter puto dicendum in hoc regno: & propterea distinguendum, quod aut de ipsa exceptione restitutionis potest statim & in ipso instanti constare: & procedit opi. ditorum Docto. quam etiam Grauine. hic parte. 5. declara. 15. videtur sequi allegando Canar. in tract. de exequ. instr. q. 2. 1. Imol. conf. 37. & Barz. in tractat. de instr. guarentigia. parte. 3. q. 2. 1. aut non potest constare in promptu, quia requirit altiorem indaginem & tunc fecus. Nec obstant quæ Bal. & alij allegant: quoniam stante huiusmodi Rit. dispositione, cessant eorum de his in hoc Regno. & hinc est, quod non audiuntur huiusmodi exceptiones opponi aduersus carcerationem, quia cum nulla adeo sit clara, quæ non largam probationem requirat: nunquam admitteretur: quod nota. ¶ Quinto quæro quid si debitor in ultimo peremptorio termino citationis comparet, & dicit se non posse soluere pecuniam debitam, quia non habet: & propterea quod offert omnia eius bona mobilia forte, vel immobilia ipsi creditori ut vendat: & sibi satisfaciatur, nunquid per hoc euitat carcerem? Bar. in l. 2. §. mutui datio. in ff. si cert. petat. dicit, quod hoc casu tenetur creditor etiam inuitus, dicta bona acceptare per authen. hoc nisi. C. de soluti. & idem Socy. post Bar. in d. §. num. 11. dicens ita fecisse plures in prac. seruari ad euitandum carcerem tu autē breuiter tene contrarium, quia iuramentum, quod adest in istis istis obligat præcise ad obseruantiam promissionis, & sic ad solutionem pecuniae, & interim ad manedum in carcere, cum se obligauerit realiter, & personaliter: & si non habet pecuniam, remanet sibi beneficium cessionis, ita Abb. conf. 42. vol. 2. & Paris. in appostill. ad Bar. in d. §. mutui. pro hoc facit, quia licet in obligationibus facti succedat obligatio ad interese. l. stipulationes non diuiduntur. n. de verb. tamen factus quando ad factum obligatus est aliquis cum iuramento, quia præcise tenetur: ut not. gl. in l. si pecuniam. in princ. ¶ necesse. ff. de condi. causa dat. quam ibi sequitur Alex. nu. 26. & in l. si conuenerit. in princ. nu. 11. ff. de iurisd. omni. iud. Bald. in l. 1. col. 8. ver. modo quæro. C. de senten. quæ pro eo quod inter. Innocen. in capitulo veniens. de iur. iur. & alij quos idem Alexand. citat conf. 37. nu. 25. & consil. 91. num. 6. volum. secundo. per text. in capitulo si. ne prela. vic. suas. & Firma. in reperto. in veris. debitor ad factum. Item quia ad hoc ut locum habeat. d. authent. multa copulariue concurrere debent. ut not. pulchre Rom. conf. 163. quæ omnia probationem ex parte debitoris requirunt, ut ipse scribit, propter quod non esset conueniens ad solam ipsius debitoris assertionem, dicentis non posse soluere velle carcerem euitare. ¶ Sexto satis necessario quæro in hoc Rit. quæ nã sunt illæ exceptiones quæ in promptu opponi, & probari possunt ad impediendam instrumenti liquidationem

& ipsius debitoris carcerationem? Grauine. hic in quinta parte declarat. prima in si. videtur ponere regulam generalem, quod nulla exceptio etiam in promptu probata, impedit carcerationem, idque dicit probari ex hoc Rit. forte in illis verbis, quæ dicunt, nisi in ipso instanti doceant de satisfactione, quasi velit dicere Rit. quod solum exceptio solutionis in promptu probata impedit carcerationem, & non alia. Ego autem (ut alias pluries supra dixi) indubitanter teneo quod omnes exceptiones, quæ in promptu probari possunt, si opponuntur, liquidationem, & debitoris carcerationem impediunt, tñ quia, Rit. noster nullas rejicit exceptiones (ut patet ex eius litera,) tum etiam, quia dato quod rejiceret, vel differret, non extenderentur ad eas quæ in promptu probari possunt ut dicit text. quem ad hoc ita punctualiter summat Bar. in l. si is a quo. in princ. ff. ut in posse. lega. Roma. conf. 244. pro euentia. nume. 6. Deci. & Fely. in capitulo ex parte. lo 2. Falle. 7. is & 19. de offi. delega. & idem Deci. eonfi. 424. proponitur. & consil. 467. bene vol. 3. & pro hac mea opin. faciunt quæ scribit. Bald. conf. 118. præmittendum volum. quarto Alexand. conf. 3. super volum. 4. Abb. consil. 37. circa volu. 2. Felyn. & Dec. in d. capitulo ex parte. 13. fall. Canar. in tracta. de exequ. instr. q. 13. Barz. in tracta. de instru. guarentia. part. 3. q. 2. & Tiraquell. de retracta. consanguin. §. 1. glo. 2. numero 12. vbi communi omnium consensu concluditur. ¶ quod exceptio simulationis in promptu probata, impedit carcerationem, faciunt etiam quæ nota. idem Barz. in d. tractat. parte 3. q. 9. Deci. in d. c. ex par. 19. Falen. Cagnol. in l. in testamentis num. 11. ff. de regul. iur. Tiraquell. in præleg. tract. §. 1. glo. 20. num. 12. & Grama. consil. ciui. 66. col. 2. vbi quod exceptio falsitatis in promptu ostensa, impedit carcerationem, item faciunt quæ scribunt Alexand. Iaf. & Rip. in l. quarta. §. condemnatur. ff. de re iudic. Felyn. & Deci. in scriptis allegato capitulo ex parte. 20. fallent. Canar. in tract. præallega. quæstione decimanona. & Barz. parte tertia quæstione decimanona & Grama. consilio ciuili. 95. ¶ vbi quod exceptio nullitatis si in promptu pateat impedit carcerationem, quæ omnia sequitur idē Grauine. hic in quinta parte declara. decimanona, vigesima, & vigesimaprima, in quibus, quod dum Rit. noster dicit quod excipiens de falsitate, vel alio quocunque defectu, contra instrumentum, in vinculis debet audiri intelligi debet, quando non in promptu pateret exceptio allegata, prout frequentius contingere videmus, quod tales exceptiones altiorem indaginem requirunt. Nec obstat ponderatio supra facta quod Rit. noster videatur solum exceptionem solutionis in promptu probatam admittere, ad impediendam carcerationem per illa verba dum dicit, nisi in promptu doceant de satisfactione, quia illa exceptio facta per dictionem nisi de exceptione solutionis in promptu probata, porrigitur ad alias exceptiones, & casus similes, ut not. per gloss. in l. prima. C. de Conditio. inde. Bald. per illum text. in capitulo post translationem. §. quã quam. de renuncia. & Abb. in capitulo cum dilecta. de confirma. vtil. vel inut. tum, quia in hoc Rit. non excipitur exceptio solutionis tantum, per dictionem taxatiuam, tum etiã, quia dato quod esset dictio taxatiua prout non est, adhuc porringeretur ad similes exceptiones. quæ per alia iura sunt comprehensæ, & est dispositum de eis quod in promptu probatæ admittantur, ut scribit nota. Deci. in l. prima, num. 3. cum sequet. ff. de regul. iur. ne alias sequatur quod iura super dictis exceptionibus disponantia, corrigantur, quod dici non debet, ut not. per Bar. in l. tertia. §. cum Titio. ff. de adimen. lega. in l. ob es. post gloss. ibi

Probatu 60 in promptu. C. reg. 60 num. 137

ibi. C. de prædi. min. & in l. serui nomine. ff. de vsu. capio. cum similib. quæ ipse allegat. ¶ Septimo quæro in hoc Rit. quo nam modo poterunt in promptu probari exceptiones oppositæ ad impediendam carcerationem? & in hoc breuiter responderi potest, quod dicitur fieri probatio in promptu, si fieri per instrumentum publicum, item si per aliam scripturam authenticam, & insuper si per testes, ut dicitur ad literam Rit. infra 174. & 175. vbi dico latius. ¶ Octauo quæro, pone quod instrumentum liquidandum iuxta formam presentis Rit. est confectum extra Regnum, nunquid executioni mandabitur, ut hic dicitur? Breuiter Doct. omnes concludunt, quod sic; quia istud quod mandetur executioni absque libello, & litis contestatione, reuocatur ad ordinem attenditur locus iudicij per text. in l. 3. in fin. ff. de testib. l. cum clericis iuncta glo. C. de episcop. & cleric. l. j. C. de emancipat. libero. & §. fin. inst. de satisfda. ita dicit Bart. in l. cunctos populos. quæst. j. nume. 14. & ibidem Iaf. in j. lectu. nume. 20. & in 2. lectu. nume. 57. Bald. in l. 1. quæst. 4. C. ne fil. pro patre, & in c. si. colum. penul. de confess. Roma. consil. 263. ad prædictorum. & Rode. Suarez. in l. post rem. §. circa iudicem. nume. 24. ff. de re iur. ¶ Sed magnum est dubium in hac. q. si debitor opponeret aliquam exceptionem contra instrumentum quæ non posset in promptu probari (ut hic dicitur) nunquid carcerandus erit, & in vinculis audiendus: an extra? & in hoc etiam breuiter resoluendo. dico quod si Rit. iste penitus tolleret omnes exceptiones aduersus instrumentum, tunc cum factum sit extra Regnum, vbi iste Rit. non extat, & istud respiciat lris decisionem: audiretur Rit. non obstante, & seruaretur ius commune: quia in respicientibus lris decisionem, attenditur locus celebrati contractus, ut dicit Bartol. in dicta l. cunctos populos, & alij Docto. quos proximè retuli, sed quia non tollit penitus exceptiones, sed differt tantum, volens quod in omnibus audiatur, verum eo existente in vinculis, dicendum est, quod licet confectum sit extra Regnum instrumentum: debitor aduersus ipsum opponens, & in promptu non probans, carcerari debet, & postmodum audiri, quia istud quod prius carceretur, & postmodum audiatur, vere dicitur respicere lris ordinationem, ut patet ad sensum, & firmat Felyn. in c. fina. nume. 10. de constit. vbi in terminis proprijs loquens de statuto volente, quod debitor ex instrumento capiatur: dicit quod tale statutum dicitur respicere lris ordinationem, non decisionem. ¶ Nono iuxta prefata quæro econuerso quid si instrumentum est factum intra Regnum nunquid executioni mandabitur extra Regnum, vbi non viget iste Rit. nec statutum sibi simile? Bald. in l. vni. in fina. vers. C. de confess. l. 1. quæst. 4. C. ne fil. pro patre, dicit quod aut istud mandare executioni instrumentum est de iure communi, & tunc vbiunque factum fuerit, exequetur: aut est de iure statuario, & tunc fecus: sed seruabitur ius loci vbi est exequendum: ¶ Quia iudex suam non alterius iurisdictionem sequi debet. l. missi opinatores. C. de exacto. tributo. lib. 10. idem Bald. in d. l. cunctos populos. 15. colum. versicu. viso de iure personæ. C. de sum. Trini. Alex. in l. à diuo pio. §. sententiam. colum. 6. versicu. 2. limita. ff. de re iudica. & consil. 37. viso colum. 2. in fin. volu. 2. Deci. consil. 97. in casu proposito. 1. dubio colum. 2. Hipo. fing. 138. iudex. Cott. in memoria. in versicu. instrumentum factum, & Roderi. Suarez. in l. post rem §. circa iudicem, nume. 22. ff. de re iudica. sed quia, ut supra tenui in 1. quæst.

iste Rit. est conformis iuri communi quo ad istud tantum, quod instrumenta confessionata mandentur executioni: & quod ad aliud, videlicet quod opponens exceptionem, quæ in promptu non probatur: carceretur, & demum audiatur, est contra ius commune: dico quod instrumentum factum in hoc Regno mandabitur executioni etiam extra Regnum, quia non requiritur libellus nec lris contestatio: quia hoc est etiam de iure communi. Sed si opponeretur aliqua exceptio, quæ non possit statim probari, non esset debitor carcerandus iuxta hunc Rit. qui extra Regnum non seruaretur: sed audiretur iuxta iuris communis dispositionem, quod non quando eueniet in pract. ¶ Decimo quæro quid si debitor meus contra quem liquidauit instrumentum iuxta formam presentis Rit. habet aliqua nomina debitorum nūquid poterō contra ea exequi virtute dicti instrumenti liquidati? Breuiter Docto. omnes in l. à diuo pio. §. sic quoque. per illum text. ff. de re iudic. concludunt, quod sic: si debere confiteantur, & idem Bald. & alij in l. etiam. C. de execut. rei iudica. si vero negent se debere, & rem ipsam ponant in dubio: fecus erit, ut text. d. §. sic quoque expressim decidit. ¶ Fallit primo secundum Bal. in d. l. etiam. versicu. modo restat nume. 13. Alexan. in d. §. sic quoque nume. 4. & Roderi. Suarez. in l. post rem. quæst. 2. fol. 673. ff. de re iudica. quotiescunque illi debitores essent perpetuo obligati ad aliquam annuam pensionem: quoniam tunc etiam quod negent exequetur contra eos. ¶ Fallit secundo vbiunque negarent per euiden-tem calumniam, ut dicit Cyn. in l. secunda. C. quando fisc. vel priua. Speculat. in titul. de primo decret. §. restat. versicu. quid ergo. Ang. Imol. & Alexand. in d. §. sic quoque. ¶ Fallit tertio, quando licet non appareat de euidenti calumnia, tamen creditor. se offert in contenti probaturum eorum malitiam, ut inquit Alexand. in d. §. sic quoque. nume. 3. versicu. item addatis. ¶ Quarto fallit quando contra tales debitores adesset instrumentum publicum guarentigiatum, vel confessionatum habens executionem paratam: quoniam tunc etiam si negent: exequetur contra eos, ut dicit Bald. in d. l. etiam. num. 3. quod etiam sequitur Alexand. in præallega. §. sic quoque. vbi id ampliat etiam si conuincerentur per instrumentum non habens executionem paratam, per ea quæ not. idem Bald. in dicta l. secunda, C. quando fisc. vbi Bald. dicit quod quotiescunque contra negantem adducitur probatio probata non obstante negatione, sit exequutio: ergo idem in hoc casu, quia probatio quæ fit per instrumentum, dicitur probatio probata, sed contra talem Alexand. ampliat. obstat fortiter quod dicit Ange. in d. §. sic quoque quod ego creditor non possum plus iuris habere contra illos debitores, quam haberet meus debitor, qui est eorum creditor, & ideo si non sunt obligari eorum creditori per instrumentum habens executionem paratam: non est conueniens. quod ego possim exequi contra eos via exequutiua, quia non posset vti eorum creditor: & si diceret quod istud operabitur eorum negatio, quæ euidenter apparet malitiosè facta postquam adest instrumentum publicum: potest responderi, quod ista malitia non potest concedere ius exequutiuum, quod non habet instrumentum: sed quia hoc casu essemus in terminis secundæ limitationis secundum quam conclusum est posse exequi etiam data negatione, si euidenter apparet malitiosè opponi: dici potest ampliatario. Alexand. posse procedere. quotiescunque debitores negantes

numina debitorum

negantes conuincuntur per instrumentum etiam non habens executionem paratam, forte quia non esset liquidum: dum tamen euidenter appareat malitiose negare, aliis secus esset per rationem Angel. & pulchre firmat Roder. Suarez. in pragll. loc. nu. 5.

71 ¶ Undecimo iuxta præceden. q. quæro pone quod debitores mei debitoris, contra quos exequi feci, fatentur se debere, tamen dicunt me non esse creditorem vel esse solutum aut aliud quid opponunt, nunquid admittentur? Breuiter hanc. q. ponit Bald. in l. etiam. num. 12. versic. quæro nunquid. C. de exequ. rei iudica. ¶ & terminat quod ex eorum persona pro eorum interesse possunt omnes exceptiones opponere, argumet. l. si cui. C. de non ntm. pecu. l. idem. que. §. generaliter. ff. manda. & l. si fideiul. §. quidam. eodem titu. ratio est, quia isti non sunt proprie debitores m. i. nec ad eos trahitur instrumentum: cum in eo non sint nominati, vt in sequen. Rit. dicam. in 4. limita. si tamen mihi soluunt, & nullam exceptionem opponunt: liberantur ab eorum creditore. l. si liber. & l. soluendo. ff. de nego. gest. cum alijs quæ Bal.

73 ibidem allegat. ¶ Duodecimo quæro. pone quod citatus super tenore instrumenti compareret in Magna Curia, vel Regia Audientia petendo se remitti ad eius iudicem competentem, ac dicendo de incompetencia ipsius iudicis citantis, nunquid in ea audiendus erit superfecta liquidatione, & carceratione? Moderni Gratii. in hoc Rit. parte. 5. declara. 23. dicunt quod sic, ¶ quia licet per statutum remoueantur omnes exceptiones, non intelligitur remota exceptio ista incompetencia iurisdictionis, vt dicit gl. in clemen. prima. de sequestra posse. & fruct. Bald. in l. e. ceptionem. circa si C. de probatio. & in l. si quis filios. §. quod si quid. ff. de iust. testamento. Dec. & Fely. in capitu. ex parte. 18. falle. de offic. delega. & alij nonnulli quos ipsi allegant. Tu autem dicas aliter, nam aut ista remissio petitur per ipsum citatum, & non potest, quia in omnibus instrumentis adest renunciatio fori, & ideo ea non obstante, procedetur ad liquidationem, & in hoc nulla prorsus

75 est difficultas, ¶ quia in eorum præiudicium potuerunt renunciare l. si quis in conscribendo. C. de pact. aut per eius Baronem, & tunc de iure prætendi possent contrarium, quia vassallus in domini præiudicium non potest renunciare, vt nota. per gloss. in capitu. imperialem. §. præterea. in vers. duos, de prohi. aliena. per Fede. Barto. in l. 1. §. & post operis in fin. ff. de nou. oper. num. Bald. in c. vni. de feud. marchia. Afflic. in consli. iustitiarj nomen. 3. nota. nu. 30. & Mill. in pract. §. propositus. numer. 83. fol. 49. sed de generali consuetudine in hoc Regno seruatur contrarium, quia etiam ad Baronum petitionem nemo remittitur pro causa instrumenti pro quo habes regiam pragma. vnicam in titu. de instrumen. liquido

76 non remittendo. ¶ Decimo tercio quæro quid si debitor citatus compareret, & dicit se filiumfam. & sine presentia ac expresso consensu sui patris contraxisse, nunquid hoc allegato carcerabitur? Breuiter si per instrumentum publicum apparet quod patrem habeat, non detinetur: tum quia, de iure communi instrumenta gaurentiata non habent executionem contra filiosfam. vt dicunt Bald. & Paul. de Cast. in l. fina. §. necessitate. numer. 8. C. de bon. quæ liber. Canar. in tract. exequ. instrum. q. 18. Barz. in tract. de instru. gaurentiata. parte 3. q. 6. Deci. in ca. ex parte. loc. 2. 27. falle. de offic. delega. & Moder. Graui. ne. in hoc Rit. parte 2. declara. 17. nu. 32. tum etiam quia in hoc Regno adest prag. in qua scripsi, quod contractus omnes filiorumfam. sine expresso consensu patris, non valeant, ¶ vt in pragma. per excellentem de senat. conf. macedo. Sed si non constat, de ex-

ceptione per instrumentum tunc, ¶ quia allegans patriam potestatem debet probare vt dicit glo. in l. Titia. in si. ff. solut. matrimo. Corn. conf. 208. nu. 6. vol. 4. & dixi latius in d. pragma. §. 12. vel emancipa. nu. 5. in tali exceptione in vinculis debet audiri: & interrim instrumentum liquidari, vt hic dicitur licet autem non cõstet per instrumentum publicum quem esse filiumfam. si rament constat per testes in promptu idem erit vt carcerari non debeat, at quia creditor posset multa pretendere circa validitatem contractus facti, per eum qui se dicit filiumfam. Iudex tempore vltimi peremptorij constitit sibi in promptu, q. citatus sit filiusfam. decerneret procedendum esse ad liquidationem verum pro debito & pœna superfedendum in executione personali donec aliter fuerit de iustitia prouisum super pœnta nullitate contractus vigore Regia pragmatica. super qua exceptione postea dabit terminum & procedet in causa.

78 ¶ Decimo quarto ¶ quæro pone qd Titius habet instrumentum debiti liquidum contra Seium, & cõterque esset in iudicio, Titius presentat dictum instrumentum iudici, dicens vigore ipsius Seium sibi teneri in tanta summa, & cum sit presentis petit ipsum interrogari super tenore dicti instrumenti iuxta formam Ritus nostri & demum carcerari, Seius vero presentis dicit quod citetur per citationem quemadmodum dicit Ritus, quoniam suo tempore respondet, nunquid poterit iudex procedere ad interrogationem & instrumenti liquidationem quæ admodum Ritus noster disponit? pro Seio facit quod diximus, supra in 3. not. & dicimus infra in Ritu. seque. in 7. limita. quod ad hoc vt instrumenta gaurentiata habeant executionem paratam requiritur citatio debitoris, contrarium tamen verum est & iudex poterit ad interrogationem procedere seruando formam nostri Ritus, quia secundum magis veram & communem opi. citatio non requiritur vbi pars reperitur presentis in iudicio, vt dicit Specu. de libell. concept. §. sequitur. versicu. item dicunt quidam. nume. 6. Ioan. And. in capitu. si. num. 4. de elect. in 6. Bald. in rubr. C. de in ius vo. q. 2. nu. 2. in l. nam ita diuus. num. 4. ff. de adop. & in authen. si omnes. nu. 8. & 9. C. si vt se ab heredi. abst. & plenius scribit Maria. Soci. in tract. cita. arti. 5. q. 16. num. 27. & ideo Bald. in d. auth. si omnes. infert ad statutum volens, quod iudex a die citationis vsque ad certum terminum debeat sic facere, quod si non interuenit citatio, sed presentia partis habet locum statutum, quia idem operatur presentia quod citatio cum debita expectatione citati: quod proprie facit ad casum nostrum cum iste Ritus dicat quod si debitores citentur, vt personaliter compareant responsuri super tenoribus instrumentorum debent etiam comparere personaliter creditores & ipsis partibus comparentibus dat formam procedendi, quæ forma absq. dubio seruari poterit per iudicem si vterque est presentis in iudicio absque alia citatione postquam presentia idem operatur, pro quo etiam faciunt quæ dicti supra in Ritu. 120. limita. 1. Non obstant quæ supra dicta sunt. in 3. not. & dicemus infra Ritu. seque. in 7. limita. quia procedit quando debitor non est in iudicio licet sit in ciuitate vt citari debeat, vt etiam Bald. dicit in d. auth. si omnes. vers. tu dices ibi iste rex. intelligitur Sed dicit quis, aduerte quia presentis in iudicio qui non fuit citatus, potest petere terminum ad deliberandum, & exceptiones dilatorias proponendum vt dicit Spec. in locis allegatis. & Maria. Soci. num. 22. & consequenter iste talis poterit sic euitare interrogationem, siue liquidationem instrumenti tunc faciendam, ad quod respondetur quod presentis Docto, loquuntur in causis ordinarijs in quibus pars

pars conuenta potest dicere omnia ea quæ posset si citatus fuisset, quia presentia supplet solum citationem, non autem aufert alia legum auxilia. vt per So. ci. loco præalleg. num. 23. ver. quod ego arbitror, nos vero loquimur in materiâ instrumentali, in qua sic citatus in vltimo peremptorio termino comparès non potest allegare nisi quæ sibi per hunc Ritus permittuntur, eodem modo non citatus, sed presentis in iudicio interrogatus super tenore instrumenti cogetur respondere, & non admittitur ad allegandum nisi quæ Rit. noster admittit. ¶ Decimo quinto ¶ quæro: Quid si citatus super tenore instrumenti compareret dicendo instrumentum esse verum, gestum tamen fuisse in simul cum patre, dum esset in eius potestate, vt ex lectura instrumenti dicitur apparere, nunc vero reperiri sui iuris, per emancipationem vel mortem patris de qua in promptu docet, nulla que bona paterna possidere, & propterea non deberet ad liquidationem instrumenti procedi, neque ad eius carcerationem, ex quo iure per l. 2. ff. quod cum eo. non tenetur nisi in quantum facere potest, nunc quid procedi poterit ad liquidationem, & ea facta carcerabitur. Breuiter dicas quod non, quia filius familias sui iuris effectus de contractibus gestis in simul cum patre tempore quo in eius potestate erat, si bona paterna non habet non tenetur nisi in quantum facere potest, per d. l. 2. vt etiam pulchre scripsi in prag. per excellentem. §. vel fuerint emancipati. num. 64. de senatus cons. Macedon. Et ideo iudex in vltimo peremptorio tempore liquidationis faciendæ debet decernere quod superfedatur in liquidatione donec aliter fuerit prouisum super beneficio petito, vigore dispositionis d. l. 2. vel melius quod procedatur ad liquidationem, verum pro debito & pœna superfedatur in executione personali donec aliter fuerit pronunciatum super dicto petito beneficio, & vbi in promptu non appareret de emancipatione vel morte, iudex procederet ad liquidationem & carcerationem. Prædicta tamen vera si beneficio d. l. 2. non fuerit in instrumento renuntiatum cum iuramento, vel in casu renuntiationis fuerit saltem absolutio a iuramento impetrata, vt dixi in d. pragmat. nu. 70. in fine. Decimo Sexto ¶ quæro de vna questione quæ de facili poterit sapientius interuenire, Titius habens annuum censum su per bonis Seij cum pacto de retrouendendo, illum vendidit Sempronio, pacto apposito quod in casu nullitatis, inualiditatis rescissionis, vel euictionis contractus liceret ipsi Sempronio petere ab ipso Titio precium receptum pro dicto annuo censu. Postmodum euenit quod Seius vigore pacti de retrouendendo re emit a præfato Titio dictum annuum censum, quare pertuenda ad notitiam dicti Sempronij, comparuit coram iudice cum instrumento venditionis dicti censis factæ per Titium, vna cum fide retrouentionis per eundem Titium factæ Seio, petens expediri citationem super tenore instrumenti contra Titium pro precio per eum recepto, dicens factum esse casum rescissionis & euictionis contractus: postquam census sibi venditus per retrouentionem factam per ipsum Titium Seio erat resolutus. Nunquid poterit dictus Titius citari super tenore instrumenti procedendo contra ipsum executiue via presentis Ritus, Videtur dicendum quod non, ex quo per venditionem census factam per Titium Sempronio dominum census transfuit in ipsum Sempronium adeo quod postmodum Titius non potuit illum retrouendere Seio, ex quo non erat suus, & culpa fuit in Seij retrouentione a Titio tunc non domino, quæ culpa sibi tantum obesse debet, & non alteri, & ita censuit magna curia vicarij eum casus occurrisset in causa Aureliæ

Vitalanq. cum Marino mastro iudice. & Magna Curia fundauit se, quia habuit pro constanti quod Sempronius ceperat iam exigere censum à Seio. adeo q. interuenit vnum de requisitis in l. 3. C. de nouat. & Scijs non recte fecit retroemere a Titio. De quo cum appellatum esset ad sacrum consilium quarto Nouembris 68. fuit decretum posse expediri citationem super tenore instrumenti, & procedi via Ritus. vt in bancha Ioannis Vincentij de angelis actuarij, & fundauit se sacrum consilium, quod non esset verum quod Aurelia cepisset exigere censum a debitore adeo, quod nihil posset imputari debitori quod rem emisset a D. Marino. Ego vero teneo, quod siue Sempronius cepit exigere censum a Seio siue non, Titius citari poterit super tenore instrumenti, & contra eum executiue procedi via Ritus, quia dum Titius allegat Seium fuisse in culpa retroemere ab ipso allegat suam turpitudinem, contra l. alias. ff. de iureiurand. immo detegit suam fraudem retrouendendo, quod non est suum, & recipiendo de eo pretium: Et id quod dicitur de dicto requisito. in d. l. 3. procedit vbi non est facta delegatio, adeo quod remanent actiones pœnes primum creditorem, at in casu nostro pœnes Titium primum creditorem facta per eum absoluta venditione census dicti Sempronio nihil pœnitus remanet, intantum quod dato quod Sempronius non cepisset exigere, ipse non poterat in exactione amplius se intromittere, & consequenter nec in retrouentione, & cum aliter fecerit retrouendendo, precium quod est pœnes eum dicitur es alienum competens Sempronio qui nunc via Rit. vult agere. Salerni, die 29. Septemb. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CLXVII.

Nota quod iste Ritus hoc modo practicatur: videlicet, quod fit interrogatio super tenore instrumenti: nisi fuerint transacti anni viginti a die natiuitatis actionis contentæ in dicto instrumento quo casu quando transacti sunt non fit interrogatio. Sed proceditur via ordinaria vt de iure communi conceditur, ista fuit determinatio facta die quinto mensis Augusti quintedecimæ indictionis quam determinationem de mandato curia respondit, & fecit iudex Henricus Acconzaiocus pro parte totius Curie tunc sedentis: & tunc erat aduocatus partis presentantis dictum instrumentum. Iudex Blasius latius. Item intelligitur iste Ritus quando instrumentum est liquidum per se sine alia probatione, vel petitione danda ad probandum liquiditatem ipsius instrumenti. Potest etiam fieri interrogatio quando essent plura instrumenta, quorum vnum

vnium esset liquidum per respectum ad aliud: vt si esset hæres qui de hæreditate apprehensa ex testimonio in promptu, constaret per instrumenta publica, & haberet instrumentum debiti liquidum: quæ prædicta omnia fuerunt terminata per curiam die prædicto.

S V M M A R I V M.

- 1 Elapsis 20. annis à die natiuitatis actionis in instrumento contentæ: via ordinaria, non iure municipali proceditur.
- 2 Clericus ritibus nostris vti volens, eorum forma, suisque vinculis attentis, vti debet.
- 3 Mala fides nocet prescriptioni.
- 4 Statutum cum præbeat instrumentis executionem intelligendum est de liquidis.
- 5 Instrumentum restitutionis dotis non liquidabitur nisi probato casu restitutionis: nec instrumentum de promissa dote pro contrahendo matrimonio: nisi sequuto matrimonio, nec instrumentum, quia deperditum: & per testes probetur.
- 6 Statutum instrumento executionem tribuens, contra principalem tantum, non contra tertium possessorem locum habet.
- 7 Obligatio personalis non sequitur fundum, nec etiam realis.
- 8 Instrumentum ante diem solutionis venientem, an exequatur ex iusta causa?
- 9 Instrumentum non citato debitore, executionem paratam non habet.
- 10 A citatione incipere, quando sit necesse.
- 11 In quibus locis à captura incipit executio.
- 12 Defensio de iure naturali est: & ad certum tempus reservari potest.
- 13 Instrumentum clausulam guarentigiæ, & executionem paratam habere quid sit.
- 14 Instrumentum liquidum quando dicatur.
- 15 Instrumentum non liquidum per aliud instrumentum liquidatur. An alijs etiam modis liquidari possit: & quibus?
- 16 Exempla non restringunt regulam.
- 17 Instrumentum de proximo liquidandum reputatur liquidum.
- 18 Decreto interposito instrumentum fore liquidum: statutum dictans instrumentum habere executionem: vires habere incipit.
- 19 In obligationibus facti succedit obligatio ad interesse.
- 20 Pratum venditum ad ius pasculandi: si renuntiatio patientia in instrumento non appa-

- reat, an sit liquidum.
- 21 De natura contractus venit euctio.
  - 22 Instrumentum debiti de per se non liquidum, sed relatione ad apocam testibus subscriptum, an tanquam liquidum in mag. accusabitur?
  - 23 Scriptura priuata tribus testibus subscripta, publicum instrumentum dicitur.
  - 24 Scriptura quandoque instrumentum, quandoque documentum appellatur.
  - 25 Dectio, quasi improprietatem, ac similitudinem denotat. Et aliquando veritatem infra. num. sequen.
  - 26 Nullum simile est idem.
  - 27 Instrumentum publicum, & apocha quæ dicantur inspecto communi vsu loquendi.
  - 28 Instrumentum si sit in parte liquidum in parte non: num ipsius presentatio impediatur?
  - 29 Vtile per inutile non vitiatur. Et hec regula inseparabilibus, non autem in inseparabilibus, locum habet.
  - 30 Debitor creditori in alio loco quam creditoris domicilio, in instrumento debitum soluere promissit: citatus super tenore instrumenti non comparet: an condemnabitur: vel si comparens, instrumentum non liquidum ex præfata causa dicit: nunquid liquidabitur? & qualis erit forma actus publici, vide numero 31.
  - 32 Instrumentum censuale confectum ultra an. 20. num. paratam habebit executionem.
  - 33 Citatio an interrumpat prescriptionem. & num. 34.
  - 35 Prescriptioni an possit renunciari.
  - 36 Prescriptioni an cum iuramento possit renunciari.
  - 37 Verbum, quandoque, & verbum, perpetuo an impediatur currere prescriptionem statutariam, vel legalem.

Iste Rit. venit ad limitandum Rit. præcedentem in quo posita fuit obseruantia, & practi. instrumentorum liquidorum in hoc Regno. Limita igitur primo d. Rit. præcedentem non procedere (vt hic dicitur) quocumque a die natiuitatis actionis in instrumento contentæ sunt elapsi viginti anni quoniam tunc contra debitorem procedi debet via ordinaria: non autem via Rit. & ita feruatur in pract. & est conforme his que scribit Bal. in proprijs terminis in l. plane ff. quod fals. tuto. autho. item legibus hispanorum. l. 3. tit. de las prescripciones. licet ibi de decennio tantum ordinetur: vt refert Roderi. Suarez. in l. post rem limita. 6. fol. 608. * Ratio istius Ritus esse potest, quia tempore istorum Rituum debitor ex causa instrumenti liquidati puniebatur pœna manus adeo quod accusationi criminali subditus erat. vt per Ritum. infra 171. & 179. & accusationes criminales regulariter 20. tantum annis viuunt & non ultra per text. in l. querela. C. de fals.

2 fals. ¶ Amplia istam limita. etiã si clericus esset creditor qui vellet elapsis 20. annis, procedere contra debitorem via dicti Rit. quoniam vti debet his Ritibus attenda eorum forma, & cū suis vinculis, vt diximus supra in Rit. præced. q. 2. & firmat Ias. in proprijs terminis de statuto volente quod si sunt lapsi decem anni: instrumenta non mandentur executioni in l. de quib. de leg. col. 2. nu. 12. vers. sed pulchrum dubium. Secundo amplia etiam accedete mala fide debitoris non solventis infra spatium dictorum annorum 20. ¶ quia licet mala fides noceat prescriptioni. c. si. de prescri. & c. possessor. de reg. iur. in 6. tamē non nocet in casu isto quo ad perdedum beneficiū executionis, concessum ab ipso Rit. quod per ipsū tolli potuit, vt in specie pulcherrime consuluit Alex. conf. 115. vol. 7. * & in proprijs terminis. Balbus in tracta. præf. 2. parte. 3. partis prin. q. 14. ver. 3. limita. nu. 76. Secundo limita (vt Rit. met dicit) non procedere qñ instrū nō est liquidum de per se absque aliqua probatione, vel petitione danda ad probandum liquiditatem: ratio est, ¶ quia statutum præbens executionem instrumentis intelligitur de liquidis, vt probat tex. nota. in l. hoc. ff. de verb. oblig. quem ad hoc citat Bal. in l. cum testamento, in fi. C. de manu. testam. Bar. in l. proinde. §. notandum. ff. ad l. Aquil. idē Bal. in l. siquidem, per illum tex. C. de excep. & in l. si causam, ver. pone. num. 9. C. de exequ. rei iudic. vbi allegat tex. in l. fina. C. de compen. Alex. conf. 90. col. 3. vol. 3. conf. 25. col. 3. vol. 2. Rom. conf. 211. Pau. de Cast. conf. 31. & 277. & Doct. vbiq. Ex quo sequitur secundum Bal. in d. l. si causam, nu. 13. ¶ qñ si vigore instrumētī matrimonialis petitur restitutio dotis soluto matrimonio, tale instrū non poterit vigore istius Rit. liquidari, quia eget probatione qualiter factus est casus restitutionis per mortem: & idem si peccatur a viro dos sibi promissa pro matrimonio contrahēdo: quia egeret probatione, qualiter matrimonium est contractum, vt probat tex. in l. tali. ff. de iud. det. & firmat idem Bal. in l. a b exequutore, col. 4. & §. C. quorū appel. nō recipia. gl. quam ibi Alberi. dicit sing. in l. item quia ff. de pac. in l. 2. §. creditum qñ ibi ponderat Ias. ff. si cer. peta. & Rip. in l. in illa. nu. 9. ff. de verb. obli. Tertio limita non procedere vbiunque ipsum instrumentū quod debito confectum fuit (quia deperditum est) probaretur per testes, vt firmant in proprijs terminis Bar. & Bal. in l. j. §. cum hereditatis, in fi. de his que in testa. delen. in l. idem, Bal. in l. i. col. 3. ver. sed quid si scriptura. C. de fideicom. in l. j. in princ. C. vt in possel. lega. & in l. general. C. de sacrosan. eccle. Pau. de Cast. in d. l. nostram. nu. 5. ver. ex prædictis C. de testa. & Roder. Suarez. in d. l. post rem, limit. 3. sed dicit aliquis contra istam limita. facit glof. in l. si. in ver. depositionibus. C. de edi. diui Adria. col. vbi qñ beneficium illius l. datum hæredi ostendendi testamentum non cancellatum, neque abolitum, aut aliqua parte vitiatum, vt mittatur in possessionem hereditatis, habet locum etiam in hærede instituto in testamento nuncupatio cuius nulla est scriptura confecta, sed de quo constat per testes, eorum ad testationibus, per iudicem parte citata & audita receptis: & postmodum in scriptis redactis, quam gl. sequuntur ibi Bar. Bal. Saly. & Alex. & idem Alex. conf. 93. col. fi. vol. 6. Fely. late, in c. sicut, col. 3. declara. 1. de re iud. Hippo. sing. 484. si vera loqui, & Tiraquel. in tracta. retract. consanguine. §. 2. gl. 1. nu. 14. ver. & huic sententiæ cuius gl. authoritate Ang. ibid. inferens ad nostram q. dicit idem etiam si per statutū instrumenta publica habeant executionem paratam, quia creditor poterit per testes probare fuisse factum instrumentum, vel contractum: & talis probatio in scriptis solenniter redacta exequet

sicut instrumentum. Item faciunt contra istā limita. quæ scribit Ang. in l. pen. C. depo. & Matthesi. singu. 5. nota. qñ contractus, vbi qñ id quod dicitur depositum habere executionem paratam, per tex. in d. l. pen. vbi etiam Bart. intelligitur, si de eo apparer publicum instrū, vel publica scriptura attestatone testium qui per iudicem fuerint recepti parte nō citata, in casibus tamen permisis: puta, ad futuram rei memoriã vel citata, & demū tali scriptura publicata, iuxta l. publicati. C. de testa. vt proprie no. Bart. in d. l. si. nu. 27. ver. procedo vterius. C. de edi. diui Adria. col. Responso tñ ad prædicta, est clara secundū Rod. Suarez. d. limita. 3. nu. 4. qñ prædicta contraria procedunt vbi cunq; non solum per testes probabatur debitum, aut instrumentum: verum etiam super talibus depositionibus testium celebrata fuit scriptura, & demum iudicis autoritate publica iuxta formam d. l. publicati, & nota. ibid. per glof. & Paul. de Cast. in princ. post Spec. in titu. de instrū. editio. §. ostenso. nam & sic proprie loquitur Bart. in d. l. fina. vt proxime dixi, & tunc illa scriptura publica testium depositionem exequetur sicut instrumentum Barto. vero & ipsum sequentes, loquuntur vbi solummodo probabatur per testes, & eo probato, quærebatur exequi instrumentum deperditum, aut cancellatum. Aduerte tamen ne erres in hoc Regno, quia licet super depositionibus testium fieret scriptura, & publicaretur: non propterea merebitur executionem vigore præceden. Rit. ratio est, quia in d. Rit. in princ. aperte dicitur quod in illis debitis locum habet de quibus publica apparent instrumenta, quo casu, cū priuilegium executionis censeatur datum ipsi scripturæ instrumētī, dato qñ per testes deponatur, & inde fiat scriptura, non erit satisfactum Ritui, vt Bald. in terminis dicit in dicta l. prima, in fi. versicu. ff. de his que in testam. delen. tanto magis, quia vt ibi dixi in secundo nota. multa debent concurrere in instrumento publico, ad hoc vt locum habeat ille Rit. Quarto limita contra tertium possessorem, aut aliū in instrumento non nominatum, ¶ quia statutum tribuens executionem instrumento, locum habet contra ipsum principalem debitorem tantum, non autem contra tertium possessorem, vt inquit Baldus. in l. i. in princ. 2. col. C. commu. dele. Imo. in l. fin. versicu. aduerte ff. quibus appella. non licet Ange. in l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pact. & in l. i. §. si hæres, vbi etiam Alexand. ff. ad Trebell. & idem Alexan. conf. 83. nu. 11. & conf. 84. num. 8. vol. 3. ¶ & ratio est, quia obligatio personalis non sequitur fundum. l. ca lege. C. de conditio. ob cau. l. vt pomam. ff. de seruitu. l. venditor, in princ. ff. commu. præd. & l. 4. §. opus. ff. de alic. iudi. l. muta. cau. fac. & non solū non habet locum contra tertium possessorem executioni personalis per d. proximam rationem, sed nec etiam realis. l. sæpe, in fi. ff. de re iudic. l. 1. & 2. C. quibus res iudica. non nocet, & no. per Bart. in l. repen. l. creditor. nu. 23. vers. hoc præmissis ibi si vero tale pactū. C. de pigno. licet istud de reali fallat in casibus quos ibid. Bar. ponit, nu. 25. latius Afflict. in consil. Regn. pacis cultum, nume. 23. cum seq. & Roderi. Suarez. in d. l. post rem, limita. prima, numero 5. ff. de re iud. fol. 577. Quinto limita ad instantiam creditoris tantum, non autem tertij, etiam si illius interfit, vt dicit Baldus in l. si pro te, per illum tex. C. de dot. promiss. Alexan. in l. prima. §. si hæres. ff. ad Trebell. Areti. conf. 86. diligenter, col. fina. Deci. conf. 198. col. antepenul. & consilio 410 col. 3. & Ias. in l. iuris gentium. §. prætor ait. ff. de pact. ¶ Sexto limita die solutionis nondum veniente. l. 1. C. de cond. ex lege. l. si mandauero, in princ. ff. manda. l. eum qui caledis. ff. de verbo. obliga. per quæ iura ita not. Ange. in d. l. i.

& Alex. conf. 95. nu. j. vol. j. & istud adeo verum est, quod etiam si à debitore non opponeretur: postea iudex auctorem ex officio repellere, per glossa. in l. vbi pactum. C. de transact. vt tenet pulchre Bart. in l. lecta. col. 4. ff. si cert. pet. & in l. ita stipulatus. ff. de verbor. oblig. & Ang. in l. j. C. vt actio. ab hæredi. licet tamen non detur executio instrumento ante diem solutionis. per præfata, tamen ex iusta causa conceditur creditori persequi pignora. & agere hypothecaria per l. quæ situm. iuncta glossa. ff. de pigno. item capere debitorem fugitiuum. l. j. ad finem vbi hoc not. Bar. Bal. Ang. & Alex. C. de conditione. ex lege. item agere vt sibi idoneæ caueat. l. omnibus. ff. de iudi. l. si creditores. ff. de priuileg. credi. Bald. in l. 3. in fi. C. commoda. cum simil. quæ ponit Roder. Suarez in d. l. post rem. limita. 7. num. 2. & 3. ff. de re iudic. & Afflict. decisio. 279. num. 4. & quandoque agere vt condemnentur ad soluendum adueniente die, quando dies solutionis est statutus per dilationem legalem, vt est in dote. l. vni. §. ex actio. C. de rei vxori. actio. vt nota. Afflict. in d. decis. in fi. & Rip. in l. in illa. nume. 10. ff. de verbor. oblig. ¶ Septimo limita vbiunque debitoris citatio non intertulerit. tunc enim instrumentum eo non citato, non habet executionem paratam, vt in proprijs terminis firmat Bal. in l. ab exequutore. col. 2. versic. sed quid dices. C. quorum appell. non recipia. ratio est secundum eum. ¶ quia cum nulla sententia præcesserit, nec aliter de causa cognitum fuerit: necesse est a citatione incipere. §. fin. institut. de pœna temer. litiga. quod etiam voluit Saly. in d. l. ab exequutore. 2. col. ver. circa istius partis expeditio nem. per eandem rationem, licet Bald. non alleger. & confirmatur ex nostro præcedenti Ritu. vbi de citatione debitoris fit mentio, & ita seruatur in pract. adeo quod nullus iudex ex sola inspectione instrumenti facit illud exequi: nisi prius debitores citet. ¶ Florentiæ tamen, vt dicit Ang. in l. si sic. §. j. ff. de lega. j. seruatur contrarium, & a captura incipitur, nulla citatione præcedente, & ita etiam seruatur in Hispania, vt dicit Roder. Suarez. in dicta l. post rem. 12. ¶ limit. nu. 2. ¶ Et si dicatur quod istud est tollere defensionem, quæ cum sit de iure naturæ tolli non potest. clemen. pastoralis. de re iud. responderet Ang. ibid. quod non tollitur defensio, sed variatur defendendi modus, quia post executionem auditur debitor in defensionibus suis, quæ de iure possunt ad certum tempus, & terminum referuari. l. fi. C. de compensa. l. ille a quo. §. si de testamento. ff. ad Trebell. & l. 2. C. de edict. diui Adrian. toll. & profecto. nisi Rit. noster præcedens expreisset de citatione, absque ea instrumentum exequeretur, per prædicta. ¶ etiam quia vt dicit Rom. in consil. 133. in præsupposito. num. j. instrumentum habere clausulam guarantee, & paratam habere executionem nihil aliud est, quam ipsius vigore cogere sine strepitu, & figura iudicij, a captura personæ de facto incipiendo, vt patet ex his quæ nota. Bartol. in l. si quis. C. de positi. ¶ Sublimita tamen hanc limita. Secundum ea quæ diximus in Rit. præceden. q. 14.

¶ Quæro primo in hoc Rit. quando instrumentum poterit dici liquidum, & ad hoc respondet Rit. mer in vers. item intelligitur, dicens quod erit liquidum quotiescunque nulla eger probatione extrinsecus facienda ad eius liquiditatem, aut etiã diximus supra in 2. limit. subdit tamen Rit. in versic. potest. quod quotiescunque instrumentum de per se solum non esset liquidum, sed iunctum cum alio, sic potest procedi ad eius liquidationem, & interrogationem, quæ sit seruata forma præceden. Ritus. & ponderanda sunt verba Ritus, quia non dicit quod hoc casu instrumentum est liquidum, quia liquidum est quod

alio extrinsecus non eger: (vt dictum est) sed solum dicit quod hoc casu procedi potest ad interrogationem: quasi velit dicere Ritus. quod licet aliquando instrumentum verum non sit liquidum, tamen iunctum cum alio, potest liquidari, dicitur autem tunc instrumentum liquidatum, non autem liquidum, quod nota.

¶ Secundo iuxta præfata quæro, postquam instrumentum non liquidum liquidari potest per aliud instrumentum, & ita ad interrogationem procedi: nunquid etiam alijs modis talis liquidatio fieri poterit? Ritus noster non ponit, nisi de liquidatione faciendâ per aliud instrumentum, Ritus vero infra 18. qui incipit ite seruat ipsa curia, quod si. & alius infra, 286. incipit item seruat ipsa curia, quod quando, qui melius, & clarius loquitur, aperissime decidunt posse etiam fieri per testes, & per quascunque alias probationes, & licet loquantur solum quo ad probandum quem esse hæredem, & non in alijs casibus: tamen vt ex eorum text. liquet: gratia exempli, ponunt illum casum tantum, vt patet per illa verba, puta, quæ sunt exemplificatiua, ¶ & exempla non restringunt regulam. §. hæcenus instit. de gradi. affinita. & l. damni. ff. de damni. infect. cum similibus. quæ Cauens. in d. Rit. 286. late adducit, hanc opinio. tenens. Moder. vero Gratine. in Ritu. præcedenti. parte 4. declar. fin. num. 78. his relatis, aliter tenent. distinguendo, quod aut instrumentum non liquidum potest in promptu liquidari, & tunc procedit. d. opinio. quod Ritus præcedens habet locum etiam in instrumento non liquido quod tamen statim potest liquidari, quomodo cunque liquidetur, quia instrumentum ¶ de proximo liquidandum reputatur liquidum, vt dicit Corn. consil. 223. 2. volum. Alexand. consil. 101. super volum. 4. & Capici. decis. 48. aut non potest in promptu liquidari, & tunc secus tenet: quia postquam non est liquidum: licet liquidari possit: Ritus non habet locum, nisi in liquido, non autem in liquidando: quæ distin. ante ipsum, fuit Ioannes de Imol. quem non allegat. in l. j. in fin. ff. de legat. 2. sed profecto talis distinctio. mihi non placet, tum quia Alexand. in ead. l. j. numero 13. ipsam optimis rationibus reprobat, cum etiam, quia velle quod Ritus præcedens non habeat locum in instrumento illiquidum, tamen liquidando, est contra dispositionem dictorum duorum Rituum qui id decidunt expresse (vt supra dixi) item quia, posita pro vera sua opinio. quod Rit. præcedens non procedit in instrumentum liquidando, talis opin. erit vera etiam si instrumentum esset de proximo liquidandum, licet ipsi aliter dicant, quia ut Capic. met. dicit in alleg. decisio. id quod dicitur de instrumento de proximo liquidando, procedit quo ad alios effectus, quam executionis faciendæ vigore Ritu. puta, quo ad exclusionem compromissi virtute Regiæ pragmat. vt ipse ibidem. exempli ponit. Et ideo Cauens. opinio. sequendo, iuris communis inspecta dispositione, in dubitanter teneo, quod instrumentum per aliud instrumentum per testes, & alias quascunque probationes quas tractant Felyn. & Dec. in rub. de probatio. liquidari potest, vt etiam firmat Bal. in l. si causam. num. 9. versic. pone dicit statum. d. c. de exequu. rei iudic. Et his sequitur, quod siue instrumentum sit illiquidum ratione debiti, puta quia continet interesse, aut extimationem, siue ratione personæ, vt quando est hæres creditoris: siue ratione contractus: puta, quia est condicionalis, aut vltro citroque obligatorius: siue ratione ipsius instrumenti, quod se refert ad aliud, semper poterit præambula petitione oblata, peti, quod liquidetur, & productis producendis, interponi decretum, illud instrumentum esse liquidum: & posse procedi

procedi ad liquidationem ipsius iuxta formam Rit. ¶ quia vt dicit Bald. in d. l. si causam. numero 11. in fin. interposito decreto quod instrumentum sit liquidum: statum quod instrumentum habeat executionem incipit vires habere: licet in pract. in hoc Regno istæ probationes illiquiditatum instrumentorum non seruentur, nisi quo ad probandum aliquem esse hæredem de quo dicti Ritu. 181. & 286. expressim loquuntur & exemplificant, aut quo ad producendum aliud instrumentum pro liquidatione alterius instrumenti, prout Ritu. noster dicit. Ex qua pract. & obseruantia datur nobis intelligi, quod vera est regula nostri Ritu. quod illud instrumentum exequitur, quod per se est liquidum absque aliqua probatione: præterquam, quando per aliud instrumentum liquidaretur, aut quando esset probandum quem esse hæredem creditoris, & sic quod dicti Ritu. qui exemplificant solum in probando quem esse hæredem, locum habeant solum in casu exemplificato, & ideo videmus, quod præambula de quibus dicti Ritus loquuntur, non fiunt ad probandum, & liquidandum alias illiquiditates, quam ad probandum quem esse hæredem creditoris, quæ bene nota. Redeundo tamen ad quatuor illiquiditates quas supra dixi scias quod de prima illiquiditate loquitur Bart. in l. proinde in §. notandum. ff. ad l. Aquil. & in l. j. versic. quæro an in fideiussorem, nume. 3. ff. iudica. sol. Roma. consil. 211. numero 5. Areti. consil. 32. numero 4. in fin. & Alexand. in dicta l. j. numero 13. ff. de legat. 2. in quibus locis præallega. Doctor. dicunt, quod quando instrumentum non est liquidum: quia fuit promissum interesse, non potest peti ipsius executio, nisi prius declaratur illud interesse incertum, & contentum in instrumento, quæ declaratio fieri debet per probationes summarias, non autem opus erit iudicis decretum per quod taxetur certa quantitas, vt dicit Alexand. ibidem motus per text. l. j. cum ibi not. per glossa. & Doctor. C. de ordin. cogni. vbi quod iudex debet se summarie informare de incidenti ad finem vt possit determinare principale, non autem opus est quod super tali incidenti pronunciet, & ipsum sequitur. Roderi. Suarez. in l. post rem. limita. 4. numero 4. circa fin. ff. de re iudic. cuius contrarium voluit Bald. in d. l. si causam. Dicunt tamen multi Doctor. quod Bart. sibi contrarius, in l. prima in fin. ff. de legat. 2. & in l. prima, ff. de eden. tenuit contrarium, & quod instrumentum illiquidum, quia continet interesse incertum, potest peti executio, & postmodum in iudicio executionis declarabitur quantitas, & cum hac Bart. vltima opin. pertranseunt communiter scribentes, vt late scribit Appostill. ad Bartol. in d. §. notandum: sed omissa concordia satis pulchra, quam tradit Roma. in dicto consil. vbi primam opin. Bart. sequitur: item alia concordia quam tradit Socin. consil. 89. volum. 4. videtur dicendum prout etiam Roder. Suarez. dicit in præalleg. loc. nume. 6. quod Bart. nullo modo sibi contrarietur, sed quod vtrouque dicit idem, quia dum dicit in dicta l. prima. ff. de legat. 2. quod potest peti executio & tunc in iudicio declarabitur quantitas, debet intelligi eo modo, quo dixit in d. §. notandum, scilicet, quod prius declarabitur quantitas, & postmodum petitur executio: & prout ipse met. Bart. se ipsum manifeste declarat. in dicta l. prima, nume. 13. ff. iudica. solu. vbi dicit quod instrumentum illiquidum meretur executione declarata prius, & limitata quantitate, & vere iudicio meo, Bart. non habuit diuersam intentionem quod no. limitat tamen præfata Alexand. in dicta l. prima, num. 13. versic. prædicta. vbi cunque interesse incertum esse expresse promissum in instrumento, secus si intellectu ali-

ter, vt quando est promissum fabricare domum, & post modum non adimpletum, ¶ quia in obligationibus facti succedit obligatio ad interesse. l. si quis ab alio. ff. de re iud. & l. stipulationes non diuiduntur versic. Celsus. ff. de verbo. allegat pro hoc Anto. de Eur. in capit. translato, de constit. & ipsum sequitur Roderi. vbi supra numero 9. De secunda illiquiditate loquitur Ritu. infra 181. item, seruat ipsa curia, & Ritu. 286. vbi latius dicemus. & Areti. consil. 211. numero 4. & d. consil. 32. numero 2. De tertia loquitur Bald. in l. cum testamento, circa fin. C. de testa. manu. Socin. consil. 51. præstantissime, & consil. 4. volumine 1. Areti. dicto consil. 32. colum. 1. numero 1. Alexand. consil. 90. colum. 3. volum. 3. Corne. consil. 112. volum. 1. Decy. consil. 46. colum. 3. in princ. & 107. volum. primo. & hoc procedit. siue sit conditio expressa, siue tacita, vt dicunt Angel. & Paul. de Castr. & Alexand. in l. item quia, in princip. numero 5. ff. de pact. ¶ & ideo si fuerit venditum aliquod præsum quo ad ius pascuendi, & in instrumento non appareret renuntiatio patientiæ: instrumentum non esset liquidum, quia habet tacitam conditionem patientiæ præstante vt inquit tex. nota, in l. ex conducto. in princip. ff. loca. Item si instrumentum esset de venditione alicuius fundi, & in eo esset promissum pretium per emptorem, & euictio per venditionem, non esset liquidum, quia ratione promissionis, dicitur contractus vltro citroque obligatorius, per l. Iulianus. §. offerri. vbi Bartol. ff. de action. empti. & ibidem si non esset expressè promissa euictio. ¶ quia cum de natura contractus veniat euictio. l. ex empto. in princip. ff. de action. empti. inest tacita conditio euictionis præstante. De quarta illiquiditate loquitur tex. cū his, quæ ibi. no. scribentes in auth. si quis in aliquo. C. de ede. ¶ Tertio satis necessario quæro, pone quod instrumentum debiti non est liquidum de per se, sed per relationem ad apocham testium subscriptionem sic, nunquid tale instrumentum tãquam liquidum poterit in Magna Curia iuxta formam præceden. Rit. ac causari? prima facie videtur dicendum. quod sic, ¶ quia scriptura etiam priuata manu confecta, si habet trium testium subscriptionem, dicitur instrumentum publicum: vt scribit Specula. in tit. de instrument. editio. §. nunc dicendum, numero 2. versic. quinto dicitur allegat. tex. in cap. 2. de fide instrumenti. vbi appellat istas scripturas, scripta authentica, in l. scripturas. C. qui potio. in pignor. habea. ibi, quasi publice conscriptas, in auth. de fid. instrum. §. si quis igitur. versic. sed & si quis, cum quo concordat authent. si quis vult. C. qui potio. in pigno. habea. ¶ vbi istæ scripturæ quandoque instrumentum, & quandoque documentum appellantur: & text. in capitu. placuit, lo secundo versiculo is autem iuncta glossa. in versic. subscriptione. 16. quæstione 3. cum quo concordat text. in l. ut perfectus. C. de annal. exceptio. Nec obstat si diceretur quod apocha improprie dicitur instrumentum publicum: ponderando. verba dictæ l. scripturas, ibi, quasi publice, ¶ cum dictio quasi improprietatem denotet & similitudinem. l. ad tempus, in fin. ff. de vscap. l. si non quasi hæres. ff. de acquirend. hæredita. l. postmodum. in princip. ff. de iust. testam. glossa. in l. in personam. §. qui pecuniam, ff. de pactis, & in capitulo parochianis, de decimis. Dyn. consilio 41. numero 4. & 5. & Ang. l. de Areti. in l. qui liberis, numero sexto. ff. de vulgar. Iason. in §. sed iste, numero 26. & 68. institutio. de action. & Felynus, in capitulo gratum, numero 12. de officio delegat. cum simili. quæ allegat Alberic. in suo dictio. & Ioan. Baptist. castello, post ipsum, ¶ & nullum simile sit idem. l. quod Neratius. ff. deposit.

37 quæ allegat. Et si dicatur † q̄ Bal. in l. quod si nolit. § si quid ita. ff. de adil. edict. in summano illius. §. dicit, quod ubi in instrumento adest verbum quando-cunque, vel verbum perpetuo, nunquam currit præscriptio statutaria vel legalis, & per hoc infert ad instrumentum quod mereatur executione non obstante lapsu decennij si debitor in eo promisit quod posset quandocunque compelli, motus per illū rex. per quem & per alias causas dicit ita fuisse determinatum, respondetur quod ille rex. non facit ad propositum, ut ipsemet ibi dicit, & Ange. ibi, & Cepol. in tertio no. & melius Fel. in rubrica de præscrip. 5. fall. numero decimo quinto, ubi quamplures responsiones ponit ad dict. §. & conclusio firmata in d. summano per Bald. procederet secundum Cepol. in d. 3. nota. in præscriptione cui renunciari posset ut est in casu illius §. in præscriptione. inducta in defectum prouisionis hominis, & ad autoritatem Bal. respondetur q̄ obstant quæ supra dicta sunt, q̄ præscriptioni renunciari non potest, alia causa per quas Bal. dicit fuisse taliter determinatum, non ponuntur per eum ideo de eis non est faciendū vis: tanto magis, quia illa verba dicentia q̄ posset debitor perpetuo vel quandocunque; conueniri possunt intelligi de conuentione per viā ordinariæ cognitionis cui per hūc Ritum non est præiudicatum, ut dixi in prin. ipsius, non autem de conuentione viā executionis cui per statutum esset præfixus rex. sicuti per hunc Ritum disponitur, & etiam statutum à Bal. relatum.

RITVS CLXVIII.

Tem nota, quod assignans instrumentum in dicta Curia, & petens interrogationem fieri: obligat se, & bona sua, non concordare, cū parte altera sine licentia Curie: immo de prosequendo dictam causam extraordinariam super tenore dicti instrumenti vsque ad finem: ad pœnam tarenorum sex, pro qualibet vncia contenta in dicto instrumento, & non minus: tamen quādo esset vna summa multum excessiua: puta duarum vel trium milium vnciarum: tunc committitur arbitrio curie. Nota quod ille Ritus isto modo prædictatur per ipsam curiam: videlicet licet instrumentum sit liquidum, & omnia concurrant quæ in eo continentur: tamen si ille, qui petit aduersarium, suū interrogati sit præuentus per citationē a dicto aduersario suo, ut rumpat ei instrumentum illud super quo petit interrogationem fieri: tunc non potest fieri interrogatio, nisi sit finita dicta causa rptionis dicti instrumenti: qua finita, videbitur si est locus interrogationi, vel non. Et sit interrogatio hoc modo: vi-

delicet vnus Aduocatus fisci legit in conspectu Curie alta voce dictum instrumentum: quo lecto, audiuntur Aduocati fisci ad fundandum intentionem Curie quod præcedat interrogatio. Secundario, audiuntur Aduocati eius qui præsentauit instrumentum. Tertio, audiuntur Aduocati illius contra quem petitur interrogatio fieri: quibus auditis: si procedit interrogatio, vnus ex iudicibus Curie facit iurare illum contra quem est præsentatum instrumentum: si illud instrumentum habet pro vero: & siue dicat sic, siue non, detinetur in carceribus: & deinde facit iurare facientem interrogari, si aliquid recepit de summa in instrumento contenta: & deinde datur vtrique parti terminus ad probandum (quo termino dato) proceditur in dicta causa hoc modo videlicet: quia dato termino ad probandum, & elapso, vel non elapso, renunciato tamen ipsi termino, (sicut etiam fit in alijs causis) publicatio, & deinde alij actus, & conclusio fit, & datur sententia civilis quo ad sortem, non autem ad pœnam pecuniariam, vel civilem. Ille autem qui præsentat instrumentum, obligat se ad pœnam tarenorum sex, pro qualibet vncia infra duos menses prosequi (quod intelligitur prosequi causam ipsam per citationem, vel alios actus) & non pacisci cum parte aduersa sine licentia curie. Et tunc causa ipsa potest finiri quandocunque etiam post duos menses, prout de iure est.

S V M M A R I V M.

- 1 Quilibet citatus comparere tenetur, suasq; allegare exceptiones, & nunquid iuramentum excludat debitorem à beneficio præuentionis.
- 2 Creditor cui liquebat de præuentione: nunquid ad quam pœnam fuit debitor condemnatus, teneatur?
- 3 Victus victori ad expensas in quas ex propria culpa, ac contumacia incurrit, non tenetur.
- 4 Aduocati fiscales, ratione officij, à principe approbati dicuntur.
- 5 Aduocatus fisci absentibus iudicibus, an ius dicere possit?
- 6 Pœnam in Regno nunquam exigitur, nisi concurrente interesse de stilo.

Causa

7 Causa executionis liquidati instrumenti, causa executionis instrumentalis: & instantia in civilibus quanto tempore durat.

NOta primo ex hoc Rit. iuncto prin. cum si. q̄ quādo creditor vult expedire citationem super tenore instrumenti contra suum debitore, debet ipsum instrumentum in curia assignare, & presentare, item debet obligare se & bona sua de non concordando cum parte absque licentia curie: nec non de prosequendo ipsam causam instrumenti vsque ad finem infra duos menses: ut dicitur in fine Rit. & hoc sub pœna tarenorum sex pro vncia, quando debiti quantitas non est magna, vel arbitrio curie quando esset magna, sed hæc omnia hodie non seruantur: & citationes expediuntur tam super tenore instrumenti presentati si illud presentatum fuit: quam presentandi: ratio est, quia in hoc iste Rit. corrigitur per alium infra. 170. ubi dico in 4. no. immo vidi multoties non fuisse presentatum & in citatione dictum super instrumento presentato. Nouiter tamē & post hæc scripta, edita sunt prag. per Illustrissimum Ducem de Alcalá huius Regni Viceregem, inter quas * prag. 9. quæ incipit inter principales. sub titulo. de offic. magi. iusti. ordinans q̄ citationes super tenore instrumentorum de cetero nō possint expediri, nisi presentato prius instrumento, & per iudicem visō, ac postmodum penes astuariū relicto, sed adhuc male seruatur, & citationes etiam instrumentum non presentato, expediuntur * aliquando in Tribunalibus extra ciuitatem Neap. in Magna tamen Curia Vicaria bene seruatur, & vbiq; seruari debet ne citentur debitores non visō instrumento & demum procedi non possit ad liquidationem. Creditores etiam ad præfata nullatenus se obligant: & hinc est quod etiam citato debitore, se concordant: & non prosequuntur: nec curie curant de eo.

Secundo no. ibi no. q̄ ille, quod Ri. supra 166. qui vult posse procedi ad interrogationem instrumenti liquidati: nō procedit quotiescūque creditor fuisset per viam præuentionis citatus ad instantiam debitoris super cancellatione ipsius instrumenti: quā tunc nō posset procedi ad interrogationem, nisi expedita causa præuentionis: & ita seruatur quotidie: & potest poni inter alias limita. quas supra præcedenti Rit. posui ad d. Rit. 166. Et pondera duo in hoc no. primum q̄ Rit. non dicit q̄ non potest procedi ad citandum debitorem. sed q̄ nō potest procedi ad interrogationem ipsius ut dicam infra in Rit. 189. 2. no. ex quo sequitur q̄ licet creditor sit præuentus: potest tamen suum debitorem citare super tenore instrumenti, verum allegata per ipsum præuentione, superferretur in liquidatione, & interrogatione, & ea finita proceditur ad liquidationem. Secundum, q̄ iste Rit. dicit non posse procedi ad interrogationem, scilicet debitoris, si habet instrumentum pro vero iuxta formam d. Rit. 66. ex quo infertur q̄ licet debitor præuenierit suum creditore ad cancellandum instrumentum, tamen si creditor fecerit ipsum citare super tenore instrumenti, tenetur comparere, & in ipsa curia esse ad allegandum ipsam præuentionem quamuis confitendo de ea non possit ad eius interrogationem procedi. Et ex eo infertur ad aliud, quod si non comparer, potest contumax reputari condemnari & contra ipsum exequi, dato quod in rei veritate præuenisset creditorem, tum quia Rit. non prohibet procedi ad reputandum, & condemnandum contumacem, sed solum ad procedendum ad interrogationem, ut etiam expresse dicitur infra in Rit. 189. item quod quando contigerit, tum etiam quia quilibet citatus tene-

tur comparere, & suas exceptiones allegare, vulga. l. si quis ex aliena. ff. de iud. quod amplio procedere est si in eodem tribunali fuisset facta præuentione, quia ad huc iudici debet de ea liquere facta allegatione per citatum. d. l. si quis. * Quæro primo quid si præuentioni renunciatum est cum iuramento per debitore nunquid non obstante præuentione per eum allegata procedatur ad interrogationem instrumenti: & casu quo procedi debeat stante renuntiatione, nunquid idē erit dicendum si debitor a iuramento in dicta renuntiatione interpositio abolutionē impetrauerit? Quo ad primum facit dubium quod non, ex pluribus primo quia debitor dum opponit præuentionem non aliud præterit quam instrumenti cancellationem, eo quia debitum soluit, & creditor dum vult ipsum a tali exceptione repellere quia ei renunciavit, vñ iterum velle exigere illud idem quod semel sibi solutum est, & consequenter versari in dolo & mala fide ex quo bona fides non patitur ut bis idem exigatur. l. 3. §. condemnano. ver. inde queritur. ff. de tabu. exhibe. l. bona fides. ff. de reg. iur. & c. bona fides. de reg. iur. in 6. accedente etiam, q̄ solutione eius quod debetur sublata est omnis obligatio. insti. quib. mo. tolli. obliga. in princ. & si debitor propter renuntiationem repelleretur, creditor exigendo iterum, quod sibi iam solutum est induceretur ad delinquendum & peccandum, quo casu pactum a iure civili est improbatum per. l. conuenire. ff. de pact. dora. & etiam cum iuramento non obligaret. c. quanto extra de iur. iur. & per nota. per Glof. in ca. 1. per illum text. de nou. oper. nunt. vt plenius dixi supra in Rit. 166. q. secunda. & 3. Secundo quia debitor eo die quo se constituit debitorem promittendo soluere, nullum ius habebat ad præuentionem, & sicuti priuatio præsupponit habitum. l. decem. ff. de verborū obliga. & l. remittit. ff. de iur. iur. eodem modo renuntiatione præuentionis præsupponit præuentionem competere cum non competat. & iuri de futuro renunciari nō potest. l. si ita scriptum. §. sub conditione. ff. de legat. 2. l. qui potest. §. quod quis ff. de regul. iur. cum alijs iuribus quæ Glof. allegat. in l. 1. in ver. te filio. C. de pact. Contrarium tamen verum est, quia iuri. pro se introducto potest quis renunciare. vulga. l. si quis in contribuendo. C. de pact. cum simi. Non obstat primum dubium, quia procederet quando debitor omni tempore per renuntiationem præuentionis exclusus esset a iure opponendi debiti solutionem, sed in casu. q. nostræ excluditur solum propter renuntiationem præuentionis, vt non impediat interrogationem instrumentique liquidationem, cū ea facta semper poterit iura sua proponere & allegare. Non obstat secundū quia limitatur procedere in simplici renuntiatione, quæ solo renuntiantis consensu nititur nō autem in renuntiatione per pactum quod duorum consensu firmatum est. vt dicit Gl. quam ibi communiter scribentes sequuntur in d. l. 1. C. de pact. & Cagnol. qui id pulchre post alios declarat in d. §. quod quis. sicuti sumus in q. nostra. Itē limitatur procedere quando sine instrumento simplex fieret renuntiatione secus si cum iuramento ut in hac. q. agitur. ita Rapha. Cuma. in l. is qui hæres. in prin. ff. de acqui. hæ. Alex. in l. sed & si quis. §. questum. nu. 4. ff. si quis caurio. & Iaf. in d. l. 1. nu. 15. C. de pact. Quo ad secundū dico, q̄ si renuntiatione præuentionis facta per pactum nō valeret, nisi quatenus iuramento firmaretur, pp abolutionem a iuramento opposita præuentione esset superferendum in liquidatione insti, tanquam cessante causa impeditiua. l. adigere. §. quāuis. ff. de iure patro. cum alijs quæ ponit Titaq. in tract. cessa. caus. in ver. legis causa. nu. 25. sed quia per ea quæ diximus supra quando iuri de futuro renunciatur per pactum,

factum, valet renunciatio, cum nihil humane fidei tam congruū sit quam ea seruare que placita sunt. vt dicit tex. in l. 1. in prin. ff. de pact. talis absolutio a iuramento operabitur vt in agendo in causa prauentionis, non possit dici periurus nō autem vt tollatur renunciatio prauentionis per pactum promissa, & ideo stare firma ipsa renunciatione prauentionis, pcedetur ad liquidationē instrūti non obitante absolutioe a iuramento prestito super renunciatione prauentionis, qua liquidatione facta debitor in vinculis iuxta dispositionem Ritus 166. poterit allegare, & probare quæ per viam prauentionis intendebat. Sed quæret aliquis nunquid hoc casu creditor cui de prauentione liquebat, tenebitur ad pœnam ad quam fuit debitor condemnatus? & Breuiter cōcludendum est, q̄ non, quia vt supra dictum est per Ritus loquentes de prauentione, non reperitur prohibitum, procedi ad citandum debitorem prauentionem, & ipsum reputandum contumacem, sed solum q̄ non procedatur interim ad interrogationem ipsius, & ideo non data prohibitione citationis, ista pena in qua debitor propria culpa ob suam contumaciam incurrit, ab ipso creditore per eum recuperari non potest: per ea que no. Spec. in ti. de expen. §. nūc de expen. ver. ceterum. Bar. in l. si pignore. ff. de pignor. actio. Alber. quem ibi sequuntur Deci. & Cag. in l. quod quis ex culpa. ff. de reg. iur. & Afflic. decif. 77. vbi q̄ victus non tenetur victori ꝑ ad expensas in quibus ex propria culpa siue contumacia incurrit per regu. d. l. quod quis, & capit. damnum. de reg. iuris. in 6. pro quo etiam facit textu. in l. qui proprio. §. item. ff. de procura. & in l. si cōmunis familia. ff. de noxa. vbi quod procurator nō recuperat a principa li pœnam quam ex suo delicto passus est. Et ideo videmus in pract. seruari q̄ discussa causa prauentionis, viso q̄ malitiose facta fuit, iudices præsentem creditore, & debitore iuxta formam Rit. 166. fieri faciūt liquidationē instrūti: super quo etiam post prauentionem, citatus fuerat debitor, & postea in vltima superfluum, & ea facta, detinetur. immo cautela est, q̄ creditor præuentus citet debitorem super tenore instrūti, & accuset primā contumaciam: qm̄ in vltima superfluum propter prauentionem, & postmodum vñico contextu discussa prauentione, si apparet q̄ ius fouet in ea: procedat ad liquidationē contra debitorem præsentem, quia præsentem esse debet tempore publicationis, vt dicitur in prag. malitijs litigantium. de preuen. modera. in fi. & si non reperitur præsentem, curia sedente, & vocatur & condemnatur. Tertio no. ibi, & fit interrogatio, veram formam tenendam in liquidationibus, & interrogationibus instrūtorum. Hodie vero instrūmentum curia sedente, non legitur per aduocatum fisci, sed p̄ vnū ex actuarijs, maxime in Magna Curia Vicariæ vbi aduocatus fisci nō accedit ad tribunal vbi curia regitur: quia sedet in Rota cum iudicibus criminalibus pro causis expediendis, sed solum in loco inferiori ante tamen procuratores priuatos, adest procurator fiscalis cum vna sedia, & ille respondet cum opus fuerit, aduocari etiam creditoris & debitoris nequaquam accedunt, nec accedere dignantur, vt alias dixi supra in Rit. 77. & Rit. 101. qui incipientes, respondent pro eis, ratio est, tum multitudo causarum pro quibus informandis coguntur aduocati tota die accedere ad domos consiliariorum, & præfidentium Regiæ cameræ summaria, tum etiam, quia omnes illi procuratores qui astant in curia, sunt literati, & idonei & nonnulli legum professores, & istis exceptis, seruatur Rit. & eius forma. Quarto nota, ibi aduocati fisci, quod tempore istius Ritus. plures

erant aduocati fisci quamuis postea per dispositionē Ritus secundi (qui præsupponi debet post istum) ordinetur quod sit vnus tantum, & ita seruatum fuit vsque ad certa tempora a quibus duo fuerunt constituti a paucis annis vt latius dixi in d. Ri. 2. in 4. no. Quinto nota, ex ordine istius Rit. quod aduocati fisci ceteris priuatorū aduocatis, etiā antiquioribus præferuntur, ꝑ quia a principe sunt approbati ratione officij, l. 2. & l. restituendā. in fin. C. de aduoc. diu. iudicio. Et ex hoc Pet. Rebuff. in comen. consti. Fran. titu. de recusationibus articu. 7. gloss. vna. nu. 9. vol. 1. dicitur inferri, & teneri posse quod absentibus iudicibus, aduocatus fisci potest ius dicere, & causas expedire: comprobatur, quia cum officialis in capite nō habeat suos iudices, quorum consilio procedere possit, & inter aduocatos, iste præferatur, eius consilio præcedere debet: licet postmodum dicat, quod de anno 1540. in senatu Parisiensi, fuit determinatum contrarium, quia aduocatus fisci satis impeditur circa causas fiscales, argu. l. sancimus. la. 1. C. de aduoc. diu. iudicium. Sed ista ratio non obstat: quia absentibus iudicibus qui causas expediunt, officium aduocati fisci silet, & ideo ne aliquæ causæ diutius ventilentur maxime carceratorum tam ciuiliū, quam criminalium, contrarium teneo, intelligendo tamē quod aduocatus fisci nō procedat iure proprio, quia in ipso nulla est fundata iurisdicctio, sed vt cōsultor, officialis qui stat in capite, ad quem spectat absentis suo iudice ordinario, sibi cōsultorem eligere. Et ideo in regia Audientia Principatus citra semper obseruatum extitit, (& vt audio) etiam in alijs Regijs Audientijs obseruatur: q̄ omnibus auditoribus absentibus aduocatus fisci facit omnia pro Auditore, verum decreta non promulgantur, neque sententia nec alia prouisiones expediuntur solum cum sua manu, sed etiam requiritur manus Præsidis, per id quo dixi, quia ipse iurisdictione caret, quod nota. Sexto no. ibi vtrique parti terminus, cum verbis sequentibus, quod carcerato debitore, contra quē est liquidatum instrūmentum, super exceptionibus per ipsum allegatis detur terminus, qui est cōmunis cum creditore, & demum proceditur in causa sicut in alijs, faciendo publicationem, conclusionem, & alios actus, ac interponēdo sententiā ciuilem quo ad sortem supple contentam, in instrūmento. Intellige tamen ista quotiescunque debitor non probauit exceptionem oppositam, adeo quod tractatur de ipso cōdemnando ad debitum, alias si probasset taliter, q̄ veniret liberandus, facta publicatione, nō expectata conclusionē, alijs actibus, & sententia excarcerandus, esset, vt per pulchre scribit Ioan. de Amic. consil. 66. quem sequitur Grauine. in Rit. 164. qui secundum meam computationē est. 166. parte. 4. q. 14. declara. 19. mouetur ipse in dicto consil. ex verbis que sunt in fine Rit. 166. vbi dicitur q̄ de facto debitor liberatur. que verba de facto, neque conclusionem, neque sententiam vidētur requirere. Item quia istud sapit æqualitatem, quia sicut ad instantiam creditoris, nō obitante exceptione allegata, fuit de facto excarceratus, eodem modo probata exceptione, debet etiam ipse de facto liberari, comprobatur, quia nulli dubiū est, quod si in promptu docuisset de exceptione allegata, non fuisset excarceratus, vt d. Rit. met dicit. ergo multo minus debet detineri excarceratus consilio de exceptione per probationes factas, & citato & audito ipso creditore, quia in probatione in promptu dici potest quod si creditor audiret aduersus eam, sorte demonstraret contrarium, quod in probatione facta dato termino, consilio de exceptione dici nō potest: quod nota in pract. cum casus euenier. Septimo no. in fine Rit. ibi non autem ad pœnam. quod

quod licet debitor se obligauerit in instrūto pro obseruantia promissorum ad aliquam pœnam forte dupli, vel aliam (vt fieri solet) nihilominus quando factis probationibus super exceptione per eum allegata, profertur sententia condemnatoria debiti cōtra ipsum, non cōdemnatur ad pœnam in instrūmento contentam, ratio istius Rit. est, ꝑ quia in hoc Regno pena nūquam exigitur nisi quatenus concurrat citi interesse, & ita dicit esse de stylo in sacro consilio Afflic. decif. 135. & Grama. decif. 58. negari tamen non potest, quin istud sit ex æquitate, dico infra Rit. 172. quia nedum noluit in tēpore soluere, sed etiam sententiam expectare. Octauo not. circa fin. ibi, ille autem, quod ille qui presentat instrūmentum, debet se obligare ad pœnam tarenorum sex pro vncia. infra eos menses prosequi causam, quod intelligitur face re citando debitorem, aut alios actus explicando, itē non pacisci cum parte sine licentia curiæ, & talis obligatio scribi debet a tergo ipsius instrūti, vt dicit Rit. infra 180. sed dicit aliquis nonne videtur illud idem dispositum in prin. istius Rit. cui respondēdo, dico quod principium Rit. loquitur quando creditor accedit ad curiam pro expedienda citatione, & assignat instrūmentum actuario, quo casu illi obligationi de prosequendo causam, & non se concordando, videtur satisfactum, si postea contra debitore accusat primam, & vltimam contumaciam: faciendo ipsum condemnari, aut liquidando instrūmentum, finis vero præsentis Rit. in verbis prænaratis loquitur, quādo creditor in vltimo peremptorio presentat id est liquidat instrūmentum contra debitore qui aliquas exceptiones opponit, tunc enim quia prima obligatio est finita, debet alia obligatione se obligare de prosequendo causam contra debitorem qui aliquod præterit infra duos menses, & de non se concordando cum eo sine licentia curiæ, sed sicuti hodie recessit ab aula illa prima obligatio, vt dixi in princ. Rit. eodem modo, & ita secunda ab ipso delinquentem, & creditor ad neutrum de præfatis se obligat, immo quotidie se concordant debitores ad eorum libitum abique licentia curiæ. Nonno not. in h. vñico. ibi quādo cūque etiam post duos menses, quod causa executionis instrūti liquidati durat vltra duos menses (prout de iure est) de iure autē causa executionis instrūmentalis dura: triennio, quia tanto tempore durat instantia in ciuilibus, & ita tenent Cyn. Bar. Bald. Alber. Ang. Salyc. & Alex. in l. properandum. in prin. & in §. si quidem. C. de iud. Abb. in c. pen. de iud. Alex. factus pulchre. cōfil. 50. volum. 2. Pau. de Castr. in l. 2. §. quod obseruari. C. de iuram. calum. Spec. de libel. concep. §. nunc dicendum. melius quā alibi, apud Rom. consil. 174. Afflic. plene decif. 246. Io. de Amic. consil. 66. nu. 3. & 4. & Graui. in d. Rit. par. 4. declar. 19. Salerni. die 13. Octob. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLXIX.

Bi autem citatus super tenore instrūti venit ad ipsam curiam in termino sibi dato in prima citatione, vel infra triduum cum sacco paratus, id est cum pecunia, vel eo quod debetur, tunc non potest exigi pœna ad quam se obliget præsentans instrūmen-

tum, sed denarij tunc ponuntur in manibus Aerarij, qui Aerarius subtiliter indagat, si facta fuerit aliqua concordia extra iudicium inter ipsas partes sine voluntate dictæ Curia, si reperit fore factam aliquam concordiam extra iudicium inter partes ipsas sine voluntate curiæ tunc de ipsa pecunia quæ intrat in buriam actoris se obligantis, retinet pœnam, ad quam actor voluntariē se obligauerat, quando præsentauit dictum instrūmentum, scilicet tarenorum sex pro qualibet vncia, & ipsa pœna acquiritur ipsi curiæ.

S V M M A R I V M.

- 1 Venire cum sacco paratus, quō intelligendum.
- 2 Ad pœnam evitandam, an oblatio tantum absque consignatione, & depositione sufficiat?
- 3 Oblatio ad moram purgandam, congruo loco facienda est.
- 4 Pecuniam an tantum apud Aerarium: verum & apud electum à iudice vel alium deponi possit?
- 5 Iudex in eligendo depositario, nunquid & semetipsum eligere possit, ac debeat?
- 6 Debitor super tenore instrūti citatus si comparet, eoque presente, contra ipsum fit liquidatio, qua propter carceraretur, eodem die facit pecuniam venire, offerens se illam soluere paratum, vel deponere, nunquid liquidationis pœnam evitabit?
- 7 Ex diuersis non fit illatio.
- 8 Appellans à die latæ sententiæ, ad appellandū habet 10. dies, & ex causa biennium.
- 9 Instrūmentum super quo quis citatur non continet pecuniam: sed vinum, oleum, et similib. quæ ad curiam asportari commode minime poterunt. Et quia super eis etiam aliquid præ tenditur, nunquid verbis offerri possint, solui, vel deponi, & pœna evitari?
- 10 Immobilia existentia indigent depositione, quia ex se exhibentur.
- 11 Verba statuti, vel iudicis indefinite loquentis, ciuilitur sunt intelligenda.
- 12 Debitor super tenore instrūti citatus, per procuratorem, aut amicum mittit pecuniam debitam, vel extraneus pro eo comparet cum pecunia: num contra eum procedatur ad contumaciam & pœnam?
- 13 Exceptiones quæ pro parte citati, vel citandi admittantur.
- 14 Obligatio tollitur non solum solutione, sed ob signatione, & depositione eius quod debetur. Et quando.
- 15 Factum quod non releuat, fieri non debet.

Nota,

Nota. j. ex hoc Rit. ibi, ad ipsam curiam, q̄ debitor citatus super tenore instrumenti, si habet intentionem soluendi, & liquidationem impediendi: debet pecuniam, vel id quod debet: portare ad ipsam curiam. E: quo sequitur q̄ si eam deponeret penes alium quem magnum diutem, vel camplorem, & presentaret fidem non esset huic Rit. factum. Confirmatur, quia istud videtur potius deponere, quā soluere: cum tamen per depositum non dicatur fieri solutio * vt dicit Bar. in litem. §. qui paratus. nu. 3. ver. non enim. ff. quibus modis pignus vel Hipo. solui. Item quia alioquin facile aperiretur via debitoribus fraudandi curiam: cum facillimum sit istas fides, & confessiones de recepto habere ad finem euitandi liquidationem instrumentorum: & postmodum se concordandi cum parte. ¶ Secundo not. ibi cum sacco paratus, id est cum pecunia, q̄ venire cum sacco paratus intelligitur ille qui portat pecuniam debitam: & ex ista oppositione quam Rit. facit: collige q̄ non sufficit in curia offerre marsupium, seu sacculum ligatum, vel clausum: sed debet ipsa pecunia offerri: & nec in euitandis videatur. tex. in l. h. ff. de leg. & fidel. cōmiss. ibi, sacculum cū pecunia signatum signis ob signauit, & glos. in auth. vt exact. in stan. dot. §. illud. in vers. cōteretur. vbi quod sufficit pecuniam in sacculo, vel in folle ligatam offerre: quam etiam videtur sequi Bart. in l. acceptam. nu. 7. C. de vsur. tamen intelligitur dummodo fuerit prius coram testibus, & notario numerata; & demum in sacco recondita. vt dicit idem Bar. not. in l. cum seruus. in h. ff. de condit. & demonstr. Imo. in l. si mora. ff. sol. mar. Ang. in l. mora. ff. de sen. & Ale. ad Bar. in proximè cita. loco. item collige q̄ non sufficit oblatio verbalis de debito: postquam ordinat pecuniam, vel id quod debetur afferri. ¶ Licet de iure quo ad penam euitandā, oblatio sine consignatione & depositione sufficiat. vt dicit Bar. in d. l. acceptam, in 2. repet. nu. 11. versic. quandoque queritur nunquid per tex. in l. Celsus, in fi. ff. de arbit. l. si per te. C. de vsur. & quod no. in l. qui sine vsuris. ff. de neg. gest. & idem Salyc. in d. l. acceptam. num. 18. Collige tertio quod licet oblatio ad purgandam moram, fieri debeat congruo loco d. l. acceptam. & vt dicit ibi Bar. in 2. repet. nu. 12. debeat portari ad domum creditoris pecunia, quando est eiusdem fori cum debitore. Item illa. vbi etiam gl. & idem Bar. not. ff. de constit. pecu. tamen per hunc Rit. purgatur mora: si portetur pecunia in curia. ¶ Tertio not. ibi tunc non potest, q̄ licet creditor q̄ expediuat citationem: se obligasset ad penam, causam prosequi: tamen si postmodum non liquidat instrumentum: quia debitor comparuit cum debito: non tenetur ad penam, quia per ipsum non stetit, nisi repertum fuerit q̄ se concordauerit cum parte: & in simul colluserint de comparando cum pecunia ad euitandum liquidationem: qm̄ tunc de ipsa pecunia exigeretur pena: & ipsi curiā applicaretur. Contingebant antiquitus ista collusiones, quia postquā creditor expediuerat citationem: non poterat sine licentia curiā se concordare, vt in prin. præceden. Rit. diximus, sed quia (vt etiam ibi dictū fuit) creditores minime se obligant non concordare sine licentia curiā: non est opus facere collusiones, q̄ compareat cum sacco paratus: quia eo ipso quod sunt in concordia: & creditor in vltimo peremptorio non comparere: non potest vltius procedi: & ita seruatur. ¶ Quarto no. ibi, sed denarij, quod debitor comparet in primo, vel vltimo peremptorio, cum sacco paratus: pecunia de ordine iudicis deponitur penes perceptorē, siue Aerarium curiā. Hodie vero distinguendum est: q̄ aut debitor comparet cum pecunia,

dicens se debere, & velle soluere: & tunc non est opus deponere penes Aerarium (prout Rit. dicit) quia ista depositio tunc fiebat ad indagandū, si colluserat: & se concordauerat cum creditore: quod hodie non seruatur, quia potest se concordare, vt di. i. Aut debitor cōparens cum pecunia, dicit se non debere: quia alias soluit: vel aliud opponit, verum ad euitandam liquidationem offert pecuniam deponere, q̄ petit non liberari (vt quotidie etuenit,) & tunc non fit liquidatio: & pecunia deponitur penes perceptorem, vel Aerarium, & postmodum creditori liberatur cū cautione de restituendo in casu succumbentis. Aduerte tamē fm̄ Gratiani. in Rit. 166. 4. par. declar. 8. q̄ licet per hunc Rit. dicatur pecuniā debere deponi penes Aerarium tñ non propterea excludit quin & deponi possit apud alium quem iudex elegerit, per ea quæ not. Alex. Soccy. & Ias. in l. si fideiusor. la. 2. §. h. ff. qui satisd. cog. Cur. in l. j. q. 4. C. de sequestra. prohib. Et in l. si reus paratus. ante medium. ff. de procu. & ibi etiā Pau. de Calit. col. j. in fi. per illum tex. quem dicit no. & late Tiraq. in tract. retract. conuenti. §. 4. gl. 7. nu. 11. vbi allegando gl. in l. senatuscon. in ver. deponat. ff. de offic. præf. concludunt depositum fieri debere penes iudicem, vel quem ipse statuit. Ego autem arbitror cōtrarium, & q̄ iste Rit. ideo de Aerario dixit, vt tolleret alterationes Doct. an penes iudicem, vel quem ipse elegerit: vt dicebant dicti Doct. aut penes quempiam idoneum mercatorem: vt dicebat Bar. & alij, in l. si solutus. ff. de solutio. vel an penes Aedē sacram, aut quem iudex dixerit: vt dicit idem Bar. si cōtrarius, in l. acceptam. per illum tex. qui hoc dicit expresse. C. de vsu. quem sequitur Tiraq. in d. tract. vbi late de hoc, dicens procedere in deposito iudiciali: secus in e. tra iudiciali, q̄ fieri potest vbi deponens elegerit Extra tñ terminos istius Rit. bene fatore, q̄ depositum iudiciale (q̄ dicitur esse, qm̄ fit de aliquo de quo est controuersia) si fieret alibi q̄ penes Aedē sacram, vel illum quē iudex ordinauerit: non valeret per d. l. acceptam. quā in hoc esset seruanda: licet quo ad id, quod dicitur de Aede sacra: non videamus in vsu in hoc Regno. ¶ Cateat tñ iudex in eligendo depositario, ne semetipsum eligat: quia licet id facere possit: vt dicit glo. in d. l. senatuscon. q̄ Doct. oēs ibidem sequuntur: & Bal. in sua margarita in ver. depositarius. vers. 3. per tex. quem dicit fing. in l. litigatores. §. quid ergo. ff. de arbit. & c. exposita. extra eo. tit. tñ semper honestius est: ne eam prouinciam assumat: nequid suspitionis protelandæ litis oriatur, vt interui ipse vtatur, vt scribit Tiraq. in d. tract. nu. 11. ¶ Quarto satis necessario in hoc Rit. de vna. q. pone qd̄ debitor citatus super tenore instr. comparet: & eo presente, fit liquidatio contra ipsum: & propterea carceratur iuxta formam præceden. Rit. demum eodē die facit venire pecuniam offerens se paratum illam soluere, aut deponere penes perceptorem prouentuum curiā: nunquid penam liquidationis euitabit? ista q̄ conuigit in facto in Regia Audientia Principatus citra non sunt multi dies, & in ea per aduocatum debitoris fuit dictum quod sic: eo quia si non comparuisset, & p̄p̄a fuisset vt contumax condemnatus ad penam nihilominus si postmodum eadē die vsq; ad primū sonnum venisset euitasset penam condemnationis. vt pluries dixi supra in Rit. 28. & Rit. 93. in 3. no. & est et Rit. infra 206. item seruatur ipsa curia q̄ si inferens p̄p̄a, q̄ si secus diceretur: melioris conditionis esset contumax, q̄ ille qui comparuit. Sed hoc non obstante, dicebam, & et nunc dico contrarium esse verius, quia postquam debitor cōparuit: & facta est liquidatio: non remanet aliquid vltius agendū: & actus liquidationis est iam consummatus: & perfectus pp̄ quod frustra postmodum tractatur de facien-

do id quod tempore liquidationis fieri debuit, & factum non fuit tanto magis, quia nulli dubium, q̄ si vere pecuniam habuisset: eam asportasset tempore liquidationis: & ideo cum id non fecerit: suspitione non carebit q̄ inter ipsum & creditorem fit collusio: vt penam euitet, at quando debitor non comparet: & ideo vt contumax condemnatur: remanet adhuc aliquid faciendum, quia potest adhuc comparere ille hinc ad tres quatuor vel quinque horas: & vsque ad primū sonnum: ¶ propter quod ex diuersis illatio fieri non debet. l. Papinianus exuli. ff. de min. Non obstat argumentum præallega. quia secundum istā conclusionem, contumax est melioris conditionis: quia postquam comparet eodē die, & vsque ad tempus sibi concessum: non est verum quod sit contumax: nec vt contumax tractari debet: immo est ita obediens, sicut ille, quia non refert quo ad obedientiā quod veniat per aliquas horas ante, vel post: dum modo in tempore veniat. Præterea iste debitor qui tempore liquidationis comparuit: cum haberet tempus comparendi vsque ad primū sonnum sibi ipsi terminum præclusit, cōparendo citius: propter quod sibi imputare debet sicut in simili videmus ¶ q̄ appellans habet decem dies ad appellandum a die late sententiæ: aut hodie. C. de appella. capitulo cum dilecti. in fin. de electio. cap. significauerunt. de testi. & capitulo ad consultationem. de re iudica. & postmodum ad prosequendum appellationem habet annum, & ex causa bienium. auth. ei qui. C. de temp. appella. & clemen. sicut. de appella. in tantum quod si vult. potest habere annum, & decem dies, & nihilominus si ante lapsum decem dierum appellat secūdo tertio, aut vltiore die: lata sententiā, annus incipit currere non lapsis decem diebus. Sed a die interpositæ appellationis d. clement. sicut. & auth. ei qui. vbi no. Bart. vt dixi latius supra in Rit. 6. debitor vero qui non comparuit vsque ad primū sonnum, non habet quid sibi imputare: quia nōdum vsus est tempore sibi concessio: nec etiam sibi viam præcussit propter quod inter eos magna est differentia: & ita decretum fuit referente Domino Casare de Luciano dictæ Audientiæ Auditore. quod nota, quia poterit pluries euenire.

¶ Secundo quæro, pone q̄ instrumentum super quo debitor citatur: non continet debitum pecunie, sed olei, frumenti, vini, vel aliarū simil. verum: & quæ asportari ad curiam non commode possunt & debitor habet intentionem debitum exoluendi: forte animo quod detur creditori, vel q̄ non detur, quia aliquid præteridit: nunquid verbis offerendo se paratū exoluere, & penens quem curia ordinat deponere: penam euitabit? de iure communi verbalis oblatio non admittitur. ¶ nisi in rebus immobilibus quæ cū ex se continuo se exhibeant: non indigent depositio ne, aut consignatione. vt dicit glo. 1. in l. acceptam, & ibi Bar. in 1. repet. nu. 1. ver. venio ad questiones. & glo. in auth. dos data. quam ibi sequitur Bal. in firmario & Sal. in 1. nota. C. de dona. ante nup. & ideo cum istæ res quas dixi, & similes ex se non se exhibeant. nisi consignentur: oblatio verbalis non sufficit: & quæuis Bart. in ead. l. acceptam, q. 2. nu. 3. dicat in equo sufficere verbalem oblationem & tamen nō est immobilis. Alex. post ipsum ibi in Apostill. tenet contrarium & in l. si mora. colum. 1. circa fi. post Ang. & Roma. ibi. ff. sol. matri. Imo. consi. 75. & Ab. consi. 56. vol. 1. Confirmatur, quia Rit. noster vult qd̄ debitor veniat cum pecunia, vel eo quod debetur, in tantum quod q̄ est de indubitabili (stante hoc Rit.) si oblatio tantum sufficiat. Sed dicit quis ergo secundum hoc portabitur in curia vinum, oleum, vel frumentum: quod quidem videtur ineptum: respondendo

do autem, dico q̄ non erit opus portare oleum, vinū vel frumentum in curia, sed sufficet quod debitor comparando, dicat vinum, vel frumentum esse repositum in tali loco: paratus sum soluere, vel isto q̄ non consignetur: quia alias solui; & tunc iudex dicit, q̄ accedat actuarius, quo accedente, & ita reperto, nō fit liquidatio, & si domicilium creditoris vbi debitor esset soluendum, esset extra locum iudicij: puta quia fuisset citatus in magna curia, aut Regia Audientia & domicilium esset in aliqua terra prouinciarum Regni: tunc sufficeret presentare fidem autenticam qualiter vinum, vel frumentum reperitur per ipsum repositum penes talem. Non obstat iste Ritus. quia quo ad ea, quæ commode ad curiam portari nō possunt. ¶ verba ipsius ciuili modo debent intelligi per l. si cui, vbi no. Bar. ff. de seruit. sicuti etiam verba iudicis indefinite loquentis ciuilitate intelligi debent: & ad iuris intellectum reduci. vt no. Barto. in l. 3. §. prætor ait. ff. de dam. infect. & latius Rom. consi. 220. nu. 4. & sic quod debeant portari eo modo quo commodius potest, cum tamen commodius portari nō possint, quam supra diximus, & satis dicitur debitor venire cum sacco paratus, si modis præfatis comparere, vt clarum est. & quod verba Rit. debeant intelligi non vt portentur ad curiam, sed eo modo quo melius & commodius potest, ponderanda sunt verba sequen. quæ dicunt quod denarij ponuntur in manibus Aerarij, & nihil tractant de alijs rebus quæ forte deberentur, ex quo præsupponitur quod Ritus habuit pro absoluto quod illæ res non portantur ad curiam, & ideo non ordinari poni in posse Aerarij, nisi denarios quod bene no. quia euenit quotidie.

¶ Tertio quæro quid si debitor citatus super tenore instrumenti mittit per procuratorem, aut amicum pecuniam contentam in instrumento vel comparet extraneus pro eo cum pecunia debita: ipse autem debitor non venit, nunquid contra ipsum procedatur, tanquam contra contumacem, condemnando ad penam iuxta Rit. qui sequitur infra 183. item quod vbi breuiter omittis superfluis quæ possem hinc inde dicere, videtur distinguendum, quod aut portatur pecunia per procuratorem, amicum, vel extraneum, non tamen intentione soluendi, sed deponendi, prætendendo aliquas exceptiones contra creditorem, vel instrumentum, & tunc dico quod debitor non comparet, & contumaciam, & condemnationem contra ipsum; non, quia fit prohibitum portari pecuniam per alium (vt statim dicam,) sed quia per Rit. 109. in causis instrumentorum non admittitur procurator etiam ad media (vt ibi latius diximus) & per alium Rit. infra 269. die 21. ¶ prohibitum est pro parte citati, vel citandi aliam exceptionem admitti, quam infirmitatis, absentia, captiuitatis, aut nullitatis, aut portatur animo soluendi, nullam exceptionem in contrarium opponendo, & tunc teneo absque dubio, quod contra debitorem procedi non potest, postquam soluit, ¶ quia solutione eius quod debetur tollitur omnis obligatio debitorque liberatur, siue soluat ipse, siue alius pro eo etiam ignorante, vt dicit text. in l. quib. mod. tolli. obligat. in princ. quem glo. in hac q. citat in l. obligatione in vers. eo loco. in fin. C. de solut. & non solum solutio, verum etiam obsequatio, & depositio per alium facta congruo loco, & tempore iuxta formam d. l. obsequatione liberat debitorem, vt dicit text. ad literam. in l. qui decem. §. cum mihi, vers. hic quoque. ff. de solutio. & in l. cum & postliminij. C. de capu. videtur tenerē glo. ibid. licet non firmet vngulas, vt Cyn. post eam dicit, & expresse firmat Bart. in d. l. qui decem, & in l. solutio. num. 1. ff. eo. & Salic. in l. acceptam. q. fina. C. de

de vsur. & in istis terminis debet intelligi Cauens, in suo Rit. 170. qui secundum meam computationem, est 173. dum in nu. 13. dicta iura allegat, alias in hoc Regno stantibus dictis Ritibus non bene diceret. Et si dicatur, quod dicta iura procedunt antequam debitor citetur: non autem postea. quoniam tunc debet ipse venire: respondetur quod istud est diuinare, & nimium dictas. ll. restringere, tanto magis quia eius presentia itto casu ad nihilum prodest, neque necessaria est, satisque iniquum, & absurdum esset, velle debitorem detinere quem illico opus esset dimittere. ¶ cum in multis iuribus dicatur fieri non debere quod factum non releuat, vt probat text. in c. cum contingat. lo. 3. & ibi Gl. in vers. nihilominus. de offi. deleg. in c. per ritas. de simo & l. ad probatio. net. la. 1. in fin. & ibi, Glo. in vers. non conuenit. C. de probatio. quod tene menti, quia quotidianum. Quarto quæro cum iste Ritus nihil dicat de pœna ad quam debitor se obligauit in instrumento, sed solum de pœna creditoris, vt dixi in 3. no. nunquid in terminis istius Ritus quando pecunia portatur ad Curiam. euitetur pœna, in quam incidit debitor per lapsum termini statuti in instrumento, ad soluendum? ista. q. deciditur per alium Ritum. infra 173. vbi dico latius merito ibi videas. Salerni, die 15. Octob. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CLXX.

Rem nota, quod quando volens interrogationem fieri, idest actor habet instrumentum publicum, & liquidum, & dicit aduerfariarum suum post confessionem dicti instrumenti, factum esse fugitiuum, & duo testes dicunt reum nihil possidere immobile in regno, licet non assignent bene causam scientiæ, tunc fit citatio contra ipsum debitorem isto modo, super tenore instrumenti, videlicet quod citet eum, & in defectu fideiussoria cautionis de iuri stando eum capi faciat de persona, quæ citatio vocatur vulgariter citatio super tenore instrumenti de citando, & capiendo, & hoc quotidie seruat ipsa Curia, præsentato prius instrumento in dicta Curia in forma prædicta, & facta obligatione, vt supra dictum est, aliàs si non facit ipsum capi, curia incipit à citatione multoties etiam non præsentato instrumento in ipsa Curia, & sufficit si instrumentum præsentatur, postea veniente reo, vel dic quod condemnatur ad tertiam partem bonorum eius mobiliu, vbi etiam decernitur per ipsam Curiam actorem fore ponendum in possessionem pro mensura debiti declarati in ipso instrumento, multoties etiam antequam fiat citatio, præsentatur ipsum instrumentum, & se obligat, vt supra dictum est.

S V M M A R I V M.

- 1 *Practica quomodo creditori consulatur quando debitor est suspectus fugitiuus.*
- 2 *Quod procedit etiam coram iudice incompetenti, duobus concurrentibus tamen.*
- 3 *Nec non in debito lite pendente. Et in debitore in diem, vel sub conditione.*
- 4 *Debitor dato pignore, non iurabitur suspectus fugitiuus, & in nu. 10.*
- 5 *Debitor, vt possit suspectus fugitiuus haberi, suspitio post contractum superuenire debet.*
- 6 *Ignorantia in dubio præsumitur, nisi probetur scientia.*
- 7 *Scire, & scire debere sunt paria.*
- 8 *Aduena, seu forensis cum quo contractum fuit noua causa non superueniente, suspectus non iurabitur.*
- 9 *Suspicio fugitiui debitoris per quot testes probari debet.*
- 10 *Suspectus quis ratione modici debiti dici non potest.*
- 11 *Satisfactio de iudicio sisti liberat debitorem à captura. & ibi, quid hodie seruetur in practica.*
- 12 *Probationes faciendæ super fugæ suspitione, an die feriato fieri etiam possint? & nu. seq.*
- 13 *Qui vult consequens: concedit necessario iuramentum antecedens.*
- 14 *Iudex capturam fugitiui debitoris absque summaria cognitione, quando concedere possit?*
- 15 *Citatio debitoris num requiratur super probatione faciendâ de ipsius suspitione.*
- 16 *Debitor meus cum secum contraxi dilapidare ceperat, non taliter quod suspitionis fugæ timor esset, post contractum vero fortius dilapidat, nunquid eius suspitionem probare poterit, vt capiatur?*
- 17 *Creditor non habens instrumentum de debito, sed apocham, vel testes forte lite pendente, an ob fugæ suspitionem ortam post contractum, capturam petere possit?*
- 18 *Appellationi reductio assimilatur.*
- 19 *Creditor si non comparet, sed generalis procurator, affinis vel coniuncta persona probare que per testes velit talem debitorem effectum suspectum fugitiuum, ac expediri citationem, nunquid audiatur?*
- 20 *Debitoris interest pro creditore comparentem speciale habere mandatum. Et quare.*
- 21 *Procurator sine speciali mandato, non admititur ad ea per quæ dominus in penam incidisset.*

Iste Ritu. ponit modum & pract. seruandam ¶ quando creditor habet instrumentum contra debitorem suum, & vult contra ipsum procedere ad citandum, tamen quia factus est suspectus de fuga, vult sibi consulere, si-gua ipsum, quia notabilis est, & seruatur quotidie in pract.

pract. Similem & huic nostro Ritui conformem præcti. ponit Ang. in l. si ab arbitro. §. 1. ff. qui satisfda. cogan. Alex. post ipsum in apostill. ad Barro. in l. si is a quo. §. 1. ff. vt in posse. lega. Cott. in memora. in vers. debito non potest. Lanfra. in repeti. c. quoniam contra. in ver. recusationes. nu. 13. vers. & per hoc. & ibi pulchre apostill. Celsi. de proba. & plene Rode. Suarez. in repeti. legum Hispania. l. 2. ti. de los emplazamientos. nu. 3. 2. & 33. fol. 807. ¶ Amplia hunc Ritum & pract. procedere etiam coram iudice incompetenti, vt tradit Ancha. confi. 192. in auxilium. vers. quo ad primum. nu. 3. Roma. confi. 242. nu. 2. & in l. de puillo. §. meminisse. ff. de noui ope. nuntia. & licet Decy. confi. 75. vol. 1. videatur aliter tenere, & magis late Areti. confi. 95. vbi inquit consilium Ancha. esse falsissimum, tamen prima opin. mihi magis placet eamque late defendit Celsus ad Lanfran. in loc. præ alleg. Iaf. in l. 2. nu. 17. vers. quid tenendum. ff. de iurisd. omni. iud. & Roderi. Suarez. in d. l. 2. num. 47. ver. sed vnum. fol. 813. vbi post Alex. quem allegat. in d. l. 2. ff. de iurisd. omni. iud. duobus cõcurrentibus dicit eã procedere. Primo, quando non facilliter possit haberi copia iudicis cõparentis, secundo, q. postmodum tradatur iudici competenti per rationes de quibus per eum, & secundum istam opinio. quã primam dixi, video seruari. ¶ Secundo amplia etiam lite pendente super debito, vt scribit Auge. in l. nemo. ver. ite quæro quid. C. de exacto. tributo. lib. 10. Alex. confi. 106. Magnifice prætor vol. 3. & Iaf. in d. l. si ab arbitro. nu. 6. ver. quid. Tertio amplia etiam in debitore in diem vel sub conditione, vt tradit Iaf. in d. l. si ab arbitro. nu. 7. ver. item aduerte, per Gl. in l. quæsitum. in ver. interest iuncto tex. ff. de pigno. quam fin. gn. dicit post Bal. in l. 1. in fi. C. de conditio. ex lege. in l. si debitor. ff. de iudi. & in l. 3. in fin. C. comoda. idem Afflic. decisi. 108. in fin. Cepoll. in l. debitor. nu. 2. ff. de verb. sign. Roderi. Suarez. in d. l. 2. nu. 25. ver. tertio & Benuc. strac. in tracta. merca. ritu. de decoct. nu. 25. ¶ Limita hunc Rit. & pract. præallega. non procedere vbi cunq. creditor accepisset pignus a debitore, eo quia presumitur illud pignus idoneum, vt dicit Glo. in l. 2. in ver. redigere. C. de pigno. per quam ita tradit Bal. in l. creditor qui non idoneum. ff. si cerpet. Iaf. in §. superest. nu. 94. in fi. de actio. And. Barb. qui id valde exclamat in rubri. de pigno. & Roderi. Suarez. in præallega. l. 2. nu. 29. ver. limita primo. fol. 306. nisi secundum Alex. in d. l. creditor apparetur pignus non esse idoneum, quoniam tunc ratio Bal. cessaret, quod not. ¶ Nota primò ex hoc Rit. ibi post cõfessio nem, quod ad hoc vt debitor possit capi, vt suspectus, suspicio debet post contractum superuenire. idem Bart. in d. l. si is a quo. §. 1. per illum tex. & in l. fi. C. de sponsa. cum concordat. adductis per Cauen. hic & Roderi. Suarez. in d. l. 2. nu. 32. Limita primo istud nota. non procedere quando suberat tempore contractus ipsa suspicio, verum creditor ignorabat vt dicit Alex. in l. 2. nu. 24. ff. solu. matr. ¶ Presumetur tamẽ ignorantia in dubio nisi debitor probet scientiam, vt Cauen. hic dicit firmasse Alex. ibid. idẽ Bal. in d. l. si per illum tex. C. de sponsa. & Roderi. Suarez. in præalle. l. 2. nu. 41. fol. 811. Sed vtrunq. dictum mihi non placet, quia qui cum alio contrahit, certus esse debet de conditione eius cum quo contrahit, per l. qui cum alio. ff. de regu. iur. ¶ immo, vt dicunt Decy. ibi num. 10. & Cagno. 22. scire, vel scire debere paria sunt, nec obstat authoritas Alex. in d. l. 2. quia non firmat se in illa opin. vt attestatur Cauen. immo totum cõtrarium tenere videtur dum allegat d. l. qui cum alio. & respondet contrarijs, & idem in d. l. si ab arbitro. nu. 4. in fine. Placet tamen mihi, quod dicit Suarez. in d. l. 2. nu. 38. vt dicamus, quod

aut debitor erat talis quod creditor scire debebat, præta, quia erat notorius ribaldus, & procedit secundum dictu, aut non, puta, quia erat mercator, qui reputabatur ad omnibus idoneus, & tunc secus, & allegat per hoc Ange. in l. si creditoris. ff. de priui. credi. & l. creditor. C. de pignor. actio. Secundo limita, quando contraxisset cum aduena, quoniam licet sciebat ipsum esse aduenam, & ex consequenti recessurum, tamen ignorabat an esset recessurus antequam satisfaceret, propter quod sciẽtia suspitionis videtur superuenisse, vt dicit Bald. in rubric. C. de reuoca. his quæ in fraudem credi. num. 4. vers. sed vterius, & referendo, sequitur Iaf. in d. l. si ab arbitro. nu. 5. vers. quarto limita. sed adhuc contra istam limita. obstat, quod supra dixi de l. qui cum alio. ff. de regu. iuris, & ideo sicut sciebam ipsum recessurum tãquam aduenam, eodem modo scire debebã an esset recessurus debito non soluto, informando me de eius conditione, qualitate, & persona, qua propter cum non fecerim reputabor tanquam sciẽs per d. l. & merito a petitione capturæ repelli debebo, & pro hoc allego Bal. in l. hæres absens. §. si quis turelam. in fi. ff. de iudi. quem sequitur Rodericus Suarez. in d. l. 2. nu. 36. ver. item optime. fol. 809. ¶ vbi quod aduena, & forẽ ses cum quib. contractum est, noua causa non superueniente, non possunt iurari suspecti, quia vt dicit Bart. in d. l. hæres absens. §. proinde. semper præsumuntur recessuri. Tertio limita quãdo, dolo, & persuasio ne deceptiua fuisset inductus creditor ad cõtrahendum, vt dicit Paul. de Castr. in l. etiam. §. 1. & Alex. in d. l. 2. nu. 25. ff. solu. matr. idem Alex. confi. 60. vol. 5. & in d. l. si ab arbitro. nu. 6. ver. limita etiam, & ibid. Iaf. nu. 5. ver. limita. Deci. confi. 19. vol. 1. & Cagno. in d. l. qui cum alio. nume. 16. Ratio istius limita. est quia eo casu, quo per dolum fuit inductus creditor clare constat ignorasse per fraudem debitoris suam suspitionem. Quarto limita in vxore, vt dicit Bart. in l. si constante. ff. solu. matr. Ang. in apostill. ad Bal. in l. si pro ea in litera. b. C. manda. & Anch. in c. propter sterilitatẽ loca. ¶ Secundo no. ibi duo testes, q. suspicio debitoris fugitiui debet probari per duos testes. idem expresse firmant Ang. Alex. & Cott. in loco præallega. ad idem Bal. in l. creditor. la. 2. ff. si cer. per. & in l. aperitissimi. in fin. C. de iudi. vbi dicit quod non sufficeret probari per iuramentum creditoris, nisi etiam concurrant indicia inducentia suspitionem, puta quod nõ possidet immobilia, quod composuit sarcinulas, vel quod factus est non soluendo ex aliqua calamitate, vel alia causa, quod est bene notandum secundum Ange. in d. l. si ab arbitro. & Docto. præallega. contra aliquos imperitos assessores, qui immediate ostenso instrumento debiti, & præstito iuramento de suspitione fugæ, concedunt capturam. Aduerte tamẽ, quod postquam iste Ri. nihil dicit de iuramento præstando, sed solum de duobus testibus, non requireretur, vt Docto requirunt de iure comuni in loc. supra citatis, & si non esset prælitum. non posset tractari de nullitate capturæ concessæ, vt aliquando audiui opponi. Limita istud not. non pro-cedere, quãdo debitum esset modicum: quia ratio ne modici debiti, quis non potest dici suspectus vt dicit Bald. in authen. sed iam necesse. C. de dona. ante nupti. Rom. confi. 320. nu. 3. ver. vltimo. & Alex. in l. 2. nu. 24. ff. solu. matr. in Apostill. ad Bart. in l. si is a quo. §. 1. ff. vt in posse. lega. & in d. l. si ab arbitro. nu. 6. vbi etiam Iaf. num. 5. ver. quarto limita licet Rom. in l. fideiussor. ff. qui satisfda. cog. aliter dixerit, & male. vt dicit Alexan. in d. l. 2. Secundo limita, quando creditor pro debito habet pignus, & ei inhaeret, vt dicit Bald. in l. creditor. la. 2. ff. si cert. peta. Iaf. in l. 1. R. in prin.

in prin.col.pen.circa medi. ff. si quis ius dicenti non obtempe. & Cort. in memora.in ver. creditor inhaerens. ¶ Tertio not. ibi & in defectu. quod satisfactio de iudicio fuit liberat debitorem a captura, & idem firmat in his terminis. Ancha. conf. 85. nu. 2. & secundum formam istius Rit. citabitur, & capietur unico contextu debitor: ut etiam prestita ipsi nuncio cautione de iudicio fuit liberatur, & remanet citatus, & ita seruatur, quia in his casibus ita expediuntur citationes & prout Rit. met. dicit.

¶ Quarto no. ibi presentato prius. iunctis, alijs verbis, alias si non facit, quod quotiescunque creditor vult citationem de citando & capiendo contra debitorem: debet prius presentare instrumentum debiti, & se obligare: supple de eo quod dictum fuit supra in Rit. 168. in 1. nota. sed quotiescunque non vult ipsum capi facere, sed tantum citare curia ipsa incipit a citatione; & multoties etiam non presentato instrum. ut in d. Rit. dicebatur: qui in hoc per istum corrigitur quia sufficit, quod presentetur in ultimo peremptorio. & ita seruatur, ut ibid. dixi vbi vide in principio Rit. aduerte tamen, quod dicta obligatio de qua facit mentionem iste Rit. nec etiam seruatur: quando vult citationem creditor de citando, & capiendo.

¶ Quinto not. ibi tertiam partem, & ibi pro mensura debiti, quod tempore istorum Rituum seruabatur, quod in ultimo peremptorio quando debitor citatus super tenore instrumenti, non comparebat: & ideo fiebat contumax: dicebatur quod debitor fuit condemnatus ad tertiam suorum mobilium: & quod creditor ponatur in possessionem bonorum pro mensura debiti etiam dicit alius Rit. infr. 180. Hodie decernitur aliter; & dicitur, quod fuit debitor reputatus contumax, & condemnatur ad poenam in citatione contentam: & quod exequatur contra ipsum realiter, & personaliter ad electionem creditoris pro debito in ipsa citatione contento, vigore cuius interloquutoria capitur debitor de persona: tum quia fuit ita interloquutum in ultimo peremptorio: tum etiam, quia tanquam contumax capi potest de persona: ut dicitur Rit. infr. 172. & si exequitur in bonis statim expeditur mandatum ad releuandum: & proceditur ad venditionem: non expectato tempore trium mensium. sicut in exequutione ex primo decreto dicitur in Regia prag. relatione de ordine iudi. vbi dicitur Iaius. ¶ Sexto no. in si. ibi multoties quod multoties presentatur instrumentum per creditorem in curia antequam expediatur citatio: in tantum quod iunctis his quae diximus in 4. no. quandoque sit vno modo & non presentatur: & quandoque alio, & ista est veritas: & ita seruatur quia in electione est creditoris. * Hodie tamē propter nouā prag. quam in prin. Ritus 168. allegauit aliter statutum est & instrumentum ante citationem presentari debet, quod bene seruatur in Magna curia, in alijs tribunalibus Regni similiter, & aliquando non, ut in d. Rit. dixi.

¶ Quarto quæro nunquid probationes faciendæ super ista suspitione fugæ etiam die feriato fieri poterunt? Bar. per gl. ibi in l. dies festos. in vers. fideiussionis. C. de ferijs. dicit quod debitor fugitiuus si non cauet etiā die feriato in honorem Dei capi potest: & idem Ancha. conf. 95. nu. 1. & conf. 123. nu. 7. immo etiam si esset dies Natiuitatis Domini, aut Paschæ. ut dicit Bal. in c. si. col. si. de fer. Ias. in l. vinum. col. 3. ff. si cer. pera. & Cort. in memora. præallega. licet. Fel. de hoc ultimo dubitet. in c. si. col. pen. de iudi. ratio est, quā Bar. in d. l. si. & Ancha. ponunt in d. cōf. 123. quia si ipse creditor potest autoritate propria hoc facere per l. prætor. §. si debitor. ff. quæ in fraud. credito. multo fortius & ipse iudex: & ideo si ipsa captura etiam his diebus concedi potest & ad ipsam per hunc Rit.

requiritur probationes per duos testes: sequitur necessario, quod etiam ipse prob. tiones ipso die feriato fieri poterunt, quia qui vult consequens: concedit etiam solum necessarium antecedens. Illud vbi etiam not. Bar. ff. de acquir. heredi. l. 2. ff. de iurisd. omni. iudi. l. ad rem mobilem, & l. ad legatum. ff. de procura. cum sim. quæ allegat Alex. conf. 130. nu. 2. vol. 4. Et quod possint fieri probationes, & processus isto casu etiam diebus feriatas in honorem Dei Bar. met. expresse tenet in l. 2. ff. de fer. & late Ias. in l. 1. §. sed excipiuntur. 5. not. nu. 9. co. ti. immo plus dicit Anc. in d. conf. 123. nu. 8. quod etiā absque summaria cognitione iudex potest concedere capturam debitoris fugitiui; quod tamen intelligendum est, quando adeo imminet periculum, quod si fierent probationes: arripere iam fugam: & ita proprie loquitur ipse dum æquiparat iudicem cum creditore: quia etiam hoc facere potest cum clarum sit, quod creditor non aliter potest capere, nisi adeo fugitiui, quod si ad prætorum ire vellet: debitorem amitteret. v. in d. §. si debitor. alias si secus intelligeretur dictum Ancha. esset contra ea, quæ diximus in 1. nota.

¶ Secundo quæro nunquid debitori citatio requiretur super probatione faciendæ de ipsius suspitione? Breuiter licet Rit. nihil dicat de hoc: dicas quod non: ne instruat ad fugam: licet saluum sit postea debitoris impugnandi illas probationes per alias contrarias. ut dicit Bald. in l. creditor. la. 2. ff. si cert. petat. per ea quæ nota. Innocen. in c. significauit. extra de testi. idem Ancha. in conf. 85. Bal. in l. consentaneum. col. 5. ver. quæro vna cum. C. quomodo. & quando iudex. Fely. in ca. Rodolphus. col. pen. 3. falle. de rescrip. Hipp. in l. de vnoquoque. nu. 50. 2. falle. ff. de re iudic. Marant. in pract. parte 6. actu primo limita. 7. nu. 14. in nouis. Lanfr. in c. quoniam contra. in ver. reculationes. nu. 14. ver. secundo. de probatio. Cort. in memora. in vers. debitor non potest in fin. & in vers. citatio partis. 4. fallen. vbi ponendo plures casus in quibus partis citatio non est necessaria: ponit istum, quando recipiendi sunt testes ad probandam suspitionem fugæ & Roderi. Suarez. in sapius allega. l. 2. tit. de los emplazamientos. nu. 34. circa medium & ita practicat quod die: quia data petitione per creditores dicentes causas suspitionis: iudex dicit, quod capiatur informatio: & sic examinantur testes super contentis in ea. ¶ Tertio quæro quid si debitor meus tempore quo cum eo contracti: inceperat iam dilapidare: tamen non modo tali, quod esset timor suspitionis fugæ. nunc autem post contractum, incipit fortius dilapidare: nunquid potero eius suspitionem probare: ut capiatur: & iudicium assecuretur; iste Rit. facit, quod non dicit quod suspitio debitoris debet post contractum superuenire quemadmodum est etiam de iure secundum Bartol. in l. si is a quo. §. 1. per illum textum. ff. ut in posse. lega. in l. fin. C. de sponsa. & in l. si creditor. ff. de priuile. credito. Bald. vero. in l. si pro ea. in princ. C. mand. quem sequitur Alex. ad Bartol. in d. l. si is a quo. in terminis q. nostræ determinat contrarium, quia ille dicitur dilapidare, vel dissipare, qui taliter dissipat, quod timeri potest & idē Rodericus Suarez. in repet. legum Hispaniæ. l. 2. tit. de los emplazamientos. nu. 39. fol. 810. Non obstant Rit. & allegata in contrarium: quia dilapidatio propter quam timeri debet de fuga, dicitur orta post contractum, & non ante. ut Bald. met. ibid. respondet: & Roderi. in d. loco. Et ex hoc sequitur alia limitatio ad primum nota. nostri Rit. ut non procedat, quando causa suspitionis, quæ erat tempore contractus erat ad eo modica: quod non inferebat suspitionem fugæ.

¶ Quarto quæro quid si creditor alicuius non habet

instrumentum de debito: sed forte apocam, aut testes, vel habet; & super eo lis pendet; nunquid poterit ob suspitionem fugæ post contractum ortam, peti captura: iste Rit. videtur sentire quod non, dum dicit de creditore habente instrumentum publicum & liquidum; Anchar. vero conf. 85. nu. 4. in proprijs terminis firmat contrarium per text. not. in l. postquam circa princ. ver. imperator. ff. ut lega. nomi. caue. idem Ang. in l. si ab arbitrio. §. si n. ff. qui satisda. cogan. & in l. nemo. C. de exacto. tributo. & Celsus ad Lanfran. in d. c. quoniam contra. in ver. recusationes. in litera I, ver. quia forensis. immo plus dicit Anchar. ibi quod etiam lite pendente super reductione ad arbitrium boni viri, potest impetrari, & concedi captura ob suspitionem fugæ; quamuis pendente reductione, nihil sit innouandum: quemadmodum nec appellatio pendente. l. j. ff. nihil noua. appella. penden. tunc appellatio reducio assimilatur. l. non distinguemus. §. cum quidam. ff. de arbit. Non obstat iste Rit. quia loquitur quando creditor intendebat citare debitorem super tenore instrumenti: & procedere postmodum ad liquidationem: verum propter suspitionem fugæ volebat etiam quod in citatione diceretur de capiendo tunc enim propter citationem: creditor debet constare de debito per instrumentum publicum & liquidum: ad hoc, ut possit postea procedi ad liquidationem: ut alias dictum fuit supra in Rit. 167.

¶ Quinto quæro quid si creditor non compareret sed eius procurator generalis, vel alius tanquam affinis & coniuncta persona quæ potest sine mandato agere. l. sed hæ. ff. de proc. l. exigendi. C. eo. ut late per Ias. in l. maritus. in princ. eo. tit. C. & talis comparens vult probare per testes debitorem talem esse effectum fugitiuum: & propterea expedire citationem de citando, & capiendo iuxta formam presentis Rit. nunquid admitti debeat? Roma. in proprijs terminis q. nostræ conf. 241. nu. 1. tenet quod non: dicens ad istud requiri speciale mandatum per ea quæ nota. Bar. in l. filiusfam. num. 11. ver. quandoque. ff. de donat. Ego autem arbitror contrarium de iure verum: postquam comparer procurator, vel alia persona quæ ad agendum admittitur absque mandato. Confirmatur, quia autoritas quam habet creditor capiendi debitorem. fugitiuum iuxta. l. ait prætor. §. si debitor. ff. quæ in frau. credito. competit etiam procuratori suo. ut probat gl. in l. j. in ver. ab ijs. C. vbi quis decuriali. Salic. ibid. & melius Ang. And. Barb. in cap. cum nō ab homine. col. m. 15. de iud. & Roder. Suarez. in repet. legum Hispaniæ. l. 2. tit. de los emplazamientos. num. 24. fol. 805. Non obstant quæ dicit Rom. in d. con. quoniam in casu q. suæ. erat statutum puniens certa poena creditorem impetrantem capturam iniustam, quo casu ut dicit Bart. in d. l. filiusfam. interest debitoris quod ille qui compareret pro creditore habeat speciale mandatum, ne postea dicere possit nō fuisse suam intentionem: ut penam euitet. per tex. not. in sim. in c. procurator. de elect. in 6. item interest creditoris ne in penam incidat ex facto alterius: immo procurator sine speciali mandato non potest admitti ad faciendum ea per quæ dominus possit incidere in poenam. l. j. §. si procurator. ff. si quis ius dicit. l. si procurator. ff. quod quisq; iur. & in l. si procurator. ff. de condit. indebit. sed statuto de quo Roman. loquitur deficiente, non videtur quare procurator, vel alia persona de præfatis non sit admittenda: quod not. pro 4. ampliacione huius Rit. & adde alijs quas posui supra in princip. Ebolitæ die 15. Octobris 1559. Prosper Carauita.

Nota. quod ille qui carceratur vigore instrumenti, si non probat legitime infra terminum sibi datum ad probandum: curia ipsa procedit etiam ad truncationem, siue ad mutilationem manus: ut vidi seruari tempore Regis Ladislai: scilicet contra notorium Andream Burranam de Neap. contra quem presentauerat quoddam instrumentum dominus Gualterius Galiota de Neapoli. verum non fuit facta executio dictæ mutilationis manus: quia habuit concordiam cum parte: licet in quadam obseruantia in hoc libro contenta, dicatur quod non proceditur ad mutilationem manus: nisi via ordinaria: & non via extraordinaria agatur, quod nota.

S V M M A R I V M.

1. Pena periurij per regni constit. est mutilatio manus. alia vero est de iure communi.
2. Pena mutilationis manus pro periurio in pecuniariam hodie euasit.

Nota. primo ex hoc Rit. quod debitor qui habuit terminum super exceptionibus per eum oppositis aduersus instrumentum contra ipsum liquidatum, & non probauit: condemnatur ad poenam truncationis manus: & tandiu detinetur carceratus donec creditor satisfact: ut dicitur in alio Rit. infra 139. vbi similis Rit. ratio istius poenæ est: quia postquam habito termino, nihil probat: clare constat ipsum frivole exceptiones opposuisse: & ex consequenti scienter contrauenisse iuramento præstito in instrumento de soluendo: & in periurium incidisse: cuius poena est mutilationis manus per constit. Regni. cum iuxta prouidum. versic. aut per fraudem. & constit. eos qui scienter. cum quibus ut dicit ibi Glo. concordat. l. de eo. & l. de his. de periurijs in Longobar. licet de iure communi aliter super periurio prouisum esset. ut plene colligi potest ex not. per Bald. Ang. & Salyc. in l. 2. C. de rebus credit. Boer. decisio. 303. Corn. conf. 214. num. 16. volum. 2. Rom. & Ias. in l. si duo. §. fin. ff. de iure iur. & plenissime ex Petr. Foller. in sua pract. censua. quam nuper edidit (& post hæc scripta habui) in ver. Nicolaus. num. 83. cum sequen. ¶ Secundo no. ibi licet limitationem ad dd. constit. cum iuxta, & constit. eos qui scienter. ut non procedant quotiescunque extraordinarie acti fuit ad periurium: sed solū quando via ordinaria: & de hac limita. fuit memor Afflic. in consti. Reg. statumimus ut magna. 17. no. nu. 14 sed per hunc Rit. sublimitatur non procedere dictam limitationem in periurio commisso in instrumento liquidato iuxta formam Rit. magna: curia: quia licet causa

Instrumentorum sint extraordinaria, ut patet ex Rit. supra 109. & sic extraordinaria agatur ad periurium: (tamen ut videtur) per hunc & alium Rit. supra allegatum imponitur talis poena, & ut dicitur in hoc Rit. ita seruatur sicut in quadam causa. † Hodie vero ex consuetudine generali omnium curiarum Regni huius, hæc poena manus pro periurio in instrumento liquidato commisso non seruatur, sed solū certa poena pecuniaria ad rationē vnus carleni pro ducato debiti contenti in instrumēto, ut latius dixi supra in Rit. 133, & firmat etiam Afflict. in d. confit. statum. 17. nota. & Petr. Foller. in loco præallega. num. 89. immo plus dico circa istud, quod etiam si ageretur pro periurio via ordinaria, prout multoties agi video, & debitores citari responsuros super libello de periurio (ut dicam infra in Rit. 132.) adhuc talis poena manus non imponeretur, sed forte alia arbitraria ex crimine stellationatus per l. si. ff. de crimi. stello. & ego in tot causis quas vidi ordinarie agi de periurio, nunquam audiui poenam manus impositam: immo nec lites peruenisse ad hunc terminum sententiandi, quia vt plurimum sunt ad terrendum debitores, item quia facilis est defensio ad excusandum debitorem à poena istius periurij extraiudicialis, ob multa quæ probari possunt, vt not. Afflict. in d. confit. eos qui scienter. q. 8. nu. 6. q. not. Eboli die 26. Octobr. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CLXXII.

Tem quod si debitores citati super tenoribus instrumentorum in dictis curijs, vel altera ipsarum fuerint contumaces, & non comparuerint in termino statuto: statim tanquam suspecti possint capi de persona.

S V M M A R I V M.

- 1 Aduerbiū, Statim aliquid faciendum sine temporis interuallo, significat.
- 2 Aliquando cum temporis temperamento, pluresque significationes habet.
- 3 Contumax de fuga suspectus dici potest.
- 4 Exequutio personalis, vel realis contra debitorem ex causa instrumenti, vel alia, nunquid per nuncium die feriata, fieri possit?
- 5 Commissio iudicis de citando, diebus feriatis expediri potest, quia causæ cognitionem non desiderat.

Not. ex hoc Rit. quod debitor citatus super tenore instrumenti, & factus contumax, quia non comparuit, statim capi potest de persona tanquam suspectus. † Sed dicit aliquis istud aduerbiū, statim, denotat quod fiat absque temporis interuallo. I. adiles. §. sciendum. ff. de ædil. edic. & l. cum non solum. §. si. C. de bon. quæ libe. & propterea repugnat Rit. 204. vbi quod debitor condemnatus habet tēpus ad comparandum vsque ad primum somnū illius dici, vt etiā latius diximus supra in Rit. 169. q. 1.

Responderi tamen potest dupliciter primo, quod licet istud statim, regulariter habeat sensum supradictū, † tamen vt patet late ex Alberi. in suo dictionario, alias expositiones habet, & præferim, quod quādoque intelligitur cum temporis temperamento. l. q. dicimus. ff. de solu. & l. damni infecti. §. fabinus. ff. de dam. in fec. & sic q. statim, hic intelligitur elapso illo die, quo fuit factus contumax. Secundo, (& hoc mihi magis placet) q. in hoc Rit. intelligatur, & exponatur, statim id est absque probatione, quod fit suspectus de fuga, prout alias probatio requireretur, vt de persona capi possit si contumax non esset, vt supra dictum fuit in Rit. præced. Ex qua solutione notabis duo † vnū quod contumax dicitur suspectus de fuga prout et Rit. mer hoc dicit, aliud quod licet debitor regulariter capi non possit de persona: nisi probeatur suspicio, vt in d. Rit. late dictum fuit: illud tamen limitatur non procedere in debitore contumace, quod nota, quia est nouum præferim ad hunc Rit. † Quæro in hoc Rit. nunquid exequutio personalis aut realis contra debitorem ex causa instrumenti, vel alia, fieri poterit per nuncium etiam die feriata? Breuiter quando exequutio personalis esset fida ob suspicionem fugæ, non est dubium, quod fieri potest, etiam si sit feriata in honorem Dei, vt dixi supra in Rit. 170. q. 1. sed quando non propter suspicionem fugæ, vel quando esset exequendum in bonis, tunc Docto. communiter concludunt quod si esset dies feriata propter vtilitatem hominum, vt messis, vel vindemiæ, talis exequutio fieri posset, vt dicit Bal. in sua marg. in ver. exequutio sententia, ver. 2. Abb. & Doct. in l. si. de iud. & c. si. de fer. Roma. in l. 1. §. excipiuntur. ff. de fer. Alex. consil. 130. nu. 2. vol. 4. Federi. de Sen. consil. 139. Lanfr. in c. quoniam contra, in ver. citationes, in fi. nu. 29. de probatio. & Roderic. Suarez. in l. post rem, amplia. 4. fol. 567. ff. de re iudica. si vero esset feriata in honorem Dei, tunc secundum Bart. in sumario. d. l. si. C. de fer. & Lanfran. in loc. præallega. secus esset Io. And. vero in c. conquestus, extra de fer. quem refert, & sequitur Sebast. Van. in tracta. nulli. titu. de nulli ex defectu citationis, num. 46. dicit quod quicquid sit de iure, de consuetudine seruatur quod si ipsa commissio facta fuit die non feriata, eius exequutio toleratur die feriata, & idem dicit Cassiod. decisio. 5. de dol. & contuma. vbi expresse loquitur de ferijs nedum ad vtilitatem hominū, verum etiam Paschaliū: dicens, quod quādo cunctaque tempora patiuntur: sit exequutio, quia nō fit per iudicem nec causæ cognitione, & ita etiam seruatur quotidie in Regno vbi personales, & reales exequutiones fiunt quolibet die feriata in honorem Dei, & quandoque ipsa literæ de exequendo etiam in dictis diebus expediuntur, Aduerte tamen quia, & si dixerim ita seruari de consuetudine, attamen videtur posse de iure sustineri, dicit enim Bart. in l. 1. §. nunciatio, ver. quærit. lac. nu. 30. ff. de nou. ope. nun. † q. commissio iudicis de citando, potest expediri diebus feriatis ad vtilitatem hominum; quia causæ cognitionem non desiderat, per tex. no. ad hoc in l. 2. §. dies. ff. quis ordo in bono, posse. ferue. quæ ratio vendicat sibi locum in expeditione literarum executorialium, quæ quotidie expediuntur virtute instrumētij; vel alia causa, ex quo postquam liquidatū fuit instrumentum die non feriata, nulla iudicis cognitio postea requiritur ad literarum expeditionem, vt clarum est, item etiā vendicat sibi locum in exequutione faciēda per nunciū in persona, vel rebus debitoris, cū factum tantū nunciū, & nullā iudicis cognitionē expostuler, vendicat et sibi locum in alio, q. Cassiod. in d. decis. seruari dicit, quod citationes affigendæ, per edictum in locis publicis, etiam dictis diebus affigi

affigi possunt, quia nunciij operam tantum requirunt. Ex alio etiam dico sustineri posse, quod supra dixi, quia istæ literæ commissionales quas nunciij exequuntur realiter, & personaliter virtute instrumenti, aut obligationis, vel ex primo decreto, omnes loquuntur contra debitores contumaces contra quos cum dicantur esse suspecti de fuga, vt Rit. noster dicit omni die exequi posse Docto. omnes concludunt: (vt superius diximus) & licet loquantur solum quo ad capturam personarum: tamen eadem est ratio quo ad bona, ne barantentur, & occultentur, Fa-teor tamen, quod prima ratio generalior est, quia in cludit omnes literas, exequutoriales, secunda vero non includit eas quæ expediuntur virtute sententiæ, & multoties contra non contumaces. Eboli, die 28. Octobr. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CLXXIII.

Tem quod si aliquis, vel si aliqua citatus, vel citata fuerit de mandato dictarum curiarum, seu alterius earum ad respondendum super tenore instrumenti alicuius debiti, in quo contineatur poena pecuniaria, & iuramentum, si de periurio, vel poena accusetur, aut aliter quomodo libet conueniatur, citatus, vel citata compareat in curia in peremptorio termino sibi prefixo cum sacculo paratus, seu parata satisfacere de debito creditori ad quod teneatur, etiam si lapsus fuerit terminus in quo soluere tenebatur huiusmodi debitum in dictis curijs, & qualibet ipsarum ex quadam æquitate nullatenus procedatur contra dictum debitorem, aut debitricem super poenis prædictis.

S V M M A R I V M.

- 1 Mora an de iure purgari possit, cum aderit in contractu dies, iuramentum, & poena?
- 2 Iuramentum, & poena habent exequutionem paratam.
- 3 Per æquitatem, omnia quæ de mora purgatione dici possent, limitantur.
- 4 Purgationi moræ renunciari potest.
- 5 Purgatio moræ in conditionibus, an locum habeat? & ibi habes quid hodie seruet sacrum consilium in hoc.
- 6 Debitor super tenore instrumenti citatus si comparens sine pecunia, se non teneri ad soluendum dicit: quia imminet euictio in re sibi vendita, in limine contractus, demonstratque per authenticam fidem litem sibi motam: quid iuris.

- 7 Fideiusor quo casu non sufficiat dari pro lite tunc mota, si dari debeat pro quacunque in futurum mouenda.
- 8 Fideiusorem dare quando quis non teneatur. vel sic & num. 10.
- 9 Fideiusor a iure vel statuto requisitus dari debet etiam ab idoneo facultatibus.
- 10 Decisiones sacri consilij faciunt ius in Regno.

Iste Rit. conformis est cum alio supra. 269. vbi idem disponitur, sed quia ibi omissum fuerat tractare quid iuris esset de poena contenta in instrumento ad quam debitor si non soluisset, se obligauerat, ac etiam de poena periurij Rit. noster in fin. versicul. decidit. † Not. igitur in fin. Rit. ibi ex quadam æquitate, quod licet lapsus sit terminus datus in instrumento ad soluendum & etiam citatus debitor super tenore instrumenti, nihilominus si compareret in curia cum sacculo paratur de æquitate poenas euitat, & bene dicit de æquitate, † quia de iure mora purgari non potest vbi adeest dies, iuramentum, & poena per nota in l. traiecitia. §. de illo. ff. de actio. & obligat. & in l. si. insulam. vbi Bart. & ceteri Docto. ff. de verb. obligat. not. per Bald. in l. magnam. C. de contrah. & committ. stipulat. in l. & si post tres. ff. siquis cautio. in l. 1. §. edi. ff. de eden. & in l. si pacto quo poenam. numero 6. C. de pact. Alexand. consil. 130. numero 11. volum. 4. Imol. in d. l. si insulam. §. nota. numero 3. vbi post Ange. in specie loquitur de mora commissa in instrumento guarentigato, & Par. de reintegra. feudo. §. sequitur amod. quotidiana quæstio fol. 61. † ratio est secundum Parid. ibi quia iuramentum & etiam poena habent exequutionem paratam, vt not. per las. in l. 2. ff. de iur. iur. in l. nulli. C. de iudi. & in l. fin. colum. 4. C. de edicto diui. Adria. tollen. Hippo. singul. 356. iuramentum. & Boer. decis. 295. volum. 2. licet secundum Bal. in l. cum allegas. num. 12. vers. 6. oppono. C. de vsur. quæ sequitur Alex. d. consil. & simpliciter refert Pau. de Castre. in d. l. & si post tres. præfata procedant in contractibus stricti iuris non autem in contractibus bonæ fidei, & secundum Imol. in d. l. si insulam. nu. 23. vers. item possit dici. procedant in vtriusque contractibus. Fundatus est iste Rit. secundum Paridem in d. §. sequitur. nu. 28. (vbi de eo fuit memort) super æquitate cano. in capud misericordem vbi gloss. 32. q. 1. † per quam æquitate limitantur omnia præallega. & simil. quæ dicuntur de purgatione moræ, vt etiam dicit Bal. in l. qui Crimen. C. qui accusat. non possunt, & Lanfr. in c. quoniam contra. in ver. testium depositiones. nu. 136. vers. not. tamen vnum. † Limita primo hunc Rit. non procedere quoti. scūquæ in instrumento purgationi moræ esset renunciatum, cum renunciari possit, vt dicit Bal. in l. sancimus. per illum text. num. 4. C. de fideiusso. Bald. & Saly. in d. l. magnam Par. in d. §. sequitur. num. 32. & Petr. Folle. qui hunc etiam Ritum citat in Apostill. ad Marant. in pract. parte 6. membro. 9. num. 38. † Secundo limita non procedere in conditionibus: quia in his purgatio more locum non habet. vt dicit Bal. in l. si super possessione. in fin. vers. C. de trans. per l. Thais. §. intra. ff. de fideicom. libert. & Par. in d. §. sequitur. num. 35. exemplum secundum eundem Par. ibi est: quando aliquis promittit soluere affectum in tribus tertijs: videlicet, Paschate, Augusto, & Ianuario, cum conditione quod si in prima tertia non soluerit: possit peti totum debitum: & pro hoc vltra præfata allegat quæ not. Bal. in d. l. cum allegas. nu. 12. versic.

deinde quæro. & in c. 1. nu. 5. ver. ex hoc infero. qualiter dominus proprie feud. priu. ubi fere in terminis determinat Bald. totum debitum peti posse absque purgatione moræ. & licet Petr. Foller. in loco præalleg. dicat alias se contrarium respondisse: & quod nonnulli Docto. Neapo. magni practici ita etiam consulerunt: & quod non obitante dicto pacto, esset locus purgationi moræ: nisi esset renunciatum: nullam de Bal. & Parid. in loc. præalleg. faciendo mentionem: attamen ego indubitanter teneo contrarium, & quod si vidisset Paridem & Bald. forte aliter dixisset. & fateor quod pluries ita vidi practitari, ac totum debitum peti, quod nota. cum casus eueniet. Nec obstat dispositio istius Ritu. volentis admitti purgationem moræ de æquitate: quoniam vt Pari. ibidem dicit Rit. noster loquitur quod ad euitandam penam contentualem forte dupli in instrumento appositam: & penam perituri, & non alias. vt ad literam dicit subitngens Par. quod ita pluries in consil. fuit iudicatum. * Hæc licet de iure vera essent, & etiam de consuetudine, attento tempore Parid. Hodie tamen sacrum Consil. aliter seruat & nisi renunciatum sit purgationi moræ purgatio semper admittitur vt scribit Dom. Friz. in l. de sub feud. libr. 2. de differentijs feud. quater. nu. 24. fol. 241.

6 ¶ Quæro de vna q. q. bis hoc anno euenit in Regia Audiencia Principatus citra debitor citatus super tenore instrumenti comparet sine pecunia in sacculo (vt hic dicitur) verum dicit se non teneri ad soluendum, eo quia super re sibi vendita imminet euictio in limine contractus: demonstrando per fidem authenticam litem motam, quid fieri text. in l. si post perfectam. C. de euictio. facit pro eo, dicens quod non tenetur soluere, & ideo hoc casu in liquidatione super sedebitur. vt firmat in proprijs terminis Ang. consil. 121. Nicolaus & Graui. in Ritu. 164. qui secundum meam computationem 166. parte 6. declara. 26. verum, quia text. præalleg. dicit quod si per venditionem daretur fideiussor de restituendo in casu euictionis: emptor teneretur soluere, & idem Bart. in l. 1. §. stipulatio duplex. ff. de præto. stipu. & Aret. pulchre in §. penul. inst. de suspec. tuto. cautela est: quod creditor statim cum effectu præstet fideiussorem de generali euictione, vt Aret. ibid. dicit: qua præstata, debitor non habet tunc pecuniam proceditur ad liquidationem, quia satisfactum est sibi de fideiussione prout ita exequutum fuit in dictis casibus: ex quo statim fuit præstata fideiussio. discant ergo debitores hoc casu portare pecuniam ad maiorem cautelam, quoniam si eis præstatur fideiussio, poterunt euitare

* liquidationem alias secus. vt dictum est. * Ideo

7 ¶ autem dixi de fideiussore de generali euictione: quia non sufficeret dari fideiussorem solum pro lite tunc mota, sed dari debet pro quacunque lite in futurum mouenda. vt dicit Bar. & ibi communiter scribentes in l. post perfectam. C. de euictio. & firmat Aret. in d. §. penul. Anton. Burgos. in capitu. si venditori. vltimo nota. num. 16. ver. quid autem, lo. 2. extra de empti. & vendi. Gratus consil. 135. nu. 18. vol. 2. post Bart. & Pau. de Cast. in l. 1. §. stipulatio. ff. de præto. stipu. & Gram. consil. ciuili. 106. in causa Armelline. nu. 3. post Alex. in consil. 65. vol. 5. Et hoc etiã si lis mota esset per transactionem sopita. vt scribit Gram. in d. consil. in fi. verbis. mouetur per l. final. &

8 ibi dicta per Albe. ff. de rescin. vendi. Prædicta ¶ quæ dixi de fideiussore dando pro creditorem de generali euictione, quando imminet euictio, limita secundum aliquos, vbicunque creditor esset euidenter idoneus facultatibus, quia tunc onus dandi fideiussorẽ a iure vel statuto requisitum propter euidentes facultates sibi remittitur, vt plene scribit Iaso. in l. 1.

num. 18. ff. qui satisfda. cogan. motus per doctri. Bar. in l. priuata. C. de murile. & l. quicunque. la. 2. C. de fund. patri. libro 1. item per l. j. §. si magistratus. ff. de magistra. conue. & l. legitimus. in princ. ff. de legitimo. idem voluit Paul. de Cast. in l. diuortio. §. interdum. nu. 4. ff. solu. matri. per text. cum Gloss. in l. de creationibus. in versu. sufficientem. C. de episco. audie. & per Doct. Bart. in d. l. quicunque; idem Roma. consil. 67. nu. 4. ver. tertio. motus per d. l. de creationibus. & d. l. quicunque. Alexan. consil. 37. nu. 1. §. vol. 2. motus per prædicta. & Hippo. in rubr. de fideiuss. nu. 180. motus per text. cum Gloss. in l. 1. ff. de Ripa munien. Sed istam ¶ limita. ego non sequor, quia contrariam opin. vt veriore teneo, quod immo fideiussor a iure vel statuto requisitus dari debet, etiam ab idoneo facultatibus quam opin. tenuit Alexan. in d. §. interdum. num. 1. ver. vltimo. & in d. l. 1. nu. 12. ff. qui satisfda. cogan. & Addentes ad d. consil. Alexan. in ver. idoneus. per multa quæ Alexan. allegat. in dd. locis. & Iason. in d. l. 1. dum ponit rationes pro ista opin. Non obstant allegata in contrarium pro alia opi. videlicet text. in d. l. quicunque in d. l. legitimus. & in l. 1. ff. de Ripa munie. quoniam vnica responsio ne tolluntur, videlicet quæ text. præfati vltra procedunt expresse dicendo in illis casibus quod idoneus facultatibus non teneatur satisfacere, & ita respondet Alex. in d. §. interdum. versu. vlti. ibi nec obstat. adeo quod secundum Alexan. in d. l. 1. nu. 12. ff. qui satisfda. cogan. fideiussio in illis casibus in casu inopia tantum est requisita, non autem indistincte. Non obstat text. d. l. de creationibus quoniam secundum Alex. in d. l. 1. nu. 12. loquitur in casu speciali, videlicet in curatore furiosi. vt dicit Gl. insti. de satisfda. tuto. in prin. in versu. idonei. & postet etiam responderi prout responsum fuit alijs præfatis iuribus, quod etiam ille textu. procedit vltra. Minime etiam obstat. d. l. 2. §. si magistratus. quoniam ille textu. non dicit quod tutor excusetur a fideiussione si est idoneus facultatibus, sed quod excusetur magistratus qui fideiussionem non recepit à tutore si is idoneus sit tempore

10 quo conueniendus est. Immo ¶ plus dico quod dato & non concesso, quod prima opinio. esset verior adhuc fideiussio præstari deberet per creditorem (licet diuitem) quando euictio imminet, quia fideiussio in tali casu est requisita per ista verba. in l. penul. ff. de pericu. & commo. rei vend. videlicet ante pretium solutum, dominij quaestione mota: pretium soluere emptor non cogitur, nisi fideiussores idonei a venditore eius euictionis offerantur. & vt alias in simi. q. scripsi in Rit. 189. q. 2. vbicunque fideiussio est requisita cum illa dictione nisi, & post ponitur dictioni negatiue prout in casu nostro per d. verba fideiussio dicitur requisita pro forma. & nisi præstetur actus manet in suspenso, quia non dicitur nata actio nec obligatio ad pretium consequendum. vt in d. Ritu. plenius dixi. Secundo limita vbicunque debitor cui lis mota fuit super re vendita, laudasset in suum autorem ipsum creditorem vt venditorem, & per eundem creditorem fuisset susceptum iudicium, & ab eo similiter laudatus suus autor qui esset notorie diues in bonis stabilibus, & similiter iudicium suscepisset, eo enim casu ille autor laudatus per creditorem cum sit diues facultatibus habebitur vt fideiussor, & ad aliam fideiussionem non tenebitur. vt scribit Afflic. deci. 171. dicens ita fuisse decisum in Magna Curia Vicarie, & sacro Consil. sed profecto ego valde dubito de ista limita. in puncto iuris. quia cũ fideiussio in casu imminetis euictionis sit requisita pro forma vt proxime dixi debet specificè adimpleri & non per equipollens. vt not. Bal. & Ange. in l. 1. & ibid. Alexan. num. 8. ver. ex prædictis. ff. de

de liber. & posthum. Bald. in cap. j. num. 2. versu. sed nunquid de milite vassa. qui contum. est. & in authent. qui semel. num. 23. C. quomodo & quando iudex. pulche Socin. consil. 24. num. 2. volum. j. plene & pulcherrime Felyn. in cap. cum dilecta. num. 10. ¶ 1 versu. amplio vndecimo. de rescript. & quia ¶ decisiones sacri consilij faciunt ius in Regio vt inquit Afflic. deci. 169. in fine. propter autoritatem sacri consilij non audeo contradicere prædictæ limita. sed transeo cum ea. Tertio limita vbicunque apparet rem motam esse calumniosam siue affectatam aut fraudulentam. per ea quæ dicunt Bartol. & Paul. de Castr. in l. j. §. stipulatio. ff. de præto. stipula. idem Bart. in d. l. si post perfectam. C. de euictio. Alexand. d. consil. 65. volum. 5. Socin. consil. 208. num. 5. versu. secunda defensio. volum. 2. & Gramma. d. consil. ciuili. 106. Salerni die 29. Octobr. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CLXXIII.

Tem seruat ipsa curia quò si aliquis, vel aliqua interrogatus, vel interrogata per ipsam curiam super tenore alicuius instrumenti depositi, comodat, vel alterius debiti, siue confiteatur instrumentum ipsum esse verum afferens se satisfecisse: siue neget instrumentum esse verum; statim detinetur & competens terminus datur ad probandum defensiones suas, nisi in promptu doceat per publicum instrumentum quietationis, vel per aliam scripturam authenticam: quo casu non detinetur.

SVMMA RIVM.

- 1 Probatio per publicum instrumentum, aut authenticam scripturam: in promptu probatio dicitur.
- 2 Probatio per instrumentum, realis probatio dicitur pluribusque modis etiam.
- 3 Scriptura authentica quæ dicatur. Et quot modis.

Iste Rit. venit ad suppleendum Rit. 166. vbi dictum fuerat quòd debitor in promptu dicens satisfecisse, non carceratur: cum ibi dictum non fuerat per Ritu. quando dicitur demonstratum de solutione in promptu. vt ibi tetigi in 6. quæst.

¶ Nota igitur ex hoc Rit. ibi in promptu, quod probatio quæ fit per instrumentum publicum vel aliam scripturam authenticam: dicitur esse probatio in promptu idem Bal. in l. 2. C. de edic. diui Adu. tollen. dicens quod qui habet instrumentum in manibus, illudque ostendit sine alia dilatione dicitur incontinenti pro

bare. sequitur Dec. consil. 424. proponitur col. 2. & secundum Socin. consil. 59. in causa. colum. 2. versu. primum clare. volum. 3. ¶ probatio per instrumentum dicitur realis probatio, & secundum Bald. in l. quoties, in fi. C. de iudi. in l. 2. colum. j. versu. sed iuxta hoc quæro. C. quando hinc. vel priu. dicitur probatio probata. & vt dicit Bar. in l. j. in prin. versu. venio ad quaestiones. ff. de nou. oper. nunciat. Bald. in l. interest. C. de solutio. & Hippo. in l. si quis. nu. 162. ff. de quaestio dicitur probatio. certa: quandoque appellatur probatio euidens. c. cum dilecti. ibi ex tenore instrumenti euidenter appareat. vbi etiam not. Abb. in j. nota. de donat. quandoque euidentissima. c. licet causam. ibi, ex priuilegijs euidentissime colligatur. de probatio. aliquando manifesta probatio dicitur secundum gloss. in l. fin. in versu. manifestum. C. de reb. cred. Paul. de Cast. consil. 157. volum. 2. & Alexan. consil. 37. verso col. 4. in fi. versu. arrento vol. 2. & aliquando manifestissima vt dicit Aret. in l. si duo. colum. 2. versu. primum etiam. ff. de acquiren. hæredit. & est bonus tex. quem non allegat, in l. si pluribus. ibi, ex scriptura manifestissimus esset. ff. de legat. j. quandoque appellatur liquida. vt dicit Alexan. consil. 137. volum. 6. alibi appellatur potens. vt dicit Abb. in c. causa. olim per illum tex. vlt. nota. de cens. secundum Bald. in l. generali. colum. j. vltim. not. C. de sacrosan. eccl. Ang. consil. 49. de dictis. post medium & Dec. consil. 423. negari colum. 2. versu. quibus tamen. dicitur in dubitata probatio. adeo quòd. secundum eund. Bald. consil. 233. si per instrumenta. circa princ. volum. j. dicitur habere vim definitionis. & vbi extat instrumentum: non videtur dubitandum. si ceter nec de casu legis secundum eundem Bal. consil. 215. proponitur quod inuestitura. col. 2. vol. 2. & finaliter vt dicit idem Bald. consil. 249. super libris. in fi. vol. j. & Tiraq. in tract. retract. consanguine. §. 2. glof. j. num. 22. vlt. que ad fin. de instrumentum dici potest quod alibi dicitur noli me tangere.

¶ Quæro quid si scriptura authentica producta per debitorem non cantat de satisfactione: sed forte de prorogatione sibi data ad soluendum? Rit. noster videtur solum loqui de satisfactione: tu autem dicas, quod postquam ex his, quæ supra cõclusimus in Rit. 166. q. 6. quælibet exceptio in promptu opponi potest aduersus instrumentum, iste Rit. nihil obstat, quia non venit ad determinandum: si exceptio solutionis tantum potest opponi: sed quando dicatur exceptio solutionis probata dicitur in promptu verificata: & im pedit carcerationem: eodem modo & dicta exceptio prorogationis termini & quælibet alia.

¶ Secundo quæro quæ est illa scriptura quæ authentica dici potest? Breuiter omnis scriptura facta manu publici notarij dicitur authentica. c. 2. vbi et no. Inno. in prin. & Imo. nu. 3. versu. tu potes. extra de fid. instru. & idem Host. in summa eiusdem tit. versu. quibus. nu. 2. secundo dicitur authentica scriptura illa quæ fit per quoscunque autoritate iudicis, vt sunt acta iudiciorum: vt scribit Innoc. in c. j. in prin. de fid. instru. Tertio illa quæ habet sigillum authenticum: puta, alicuius Episcopi capituli vel domini secularis, d. c. 2. iuncta glo. in ver. sigillum. Quarto illa quæ manu priuata scripta est cum subscriptione trium testium. vt dicit Innoc. in d. c. 2. in princ. Imo. ibidem. Hostien. loc. præalleg. per l. scripturas. C. qui potio. in pigno. hab. & Abb. in d. c. j. & quamuis Innoc. sibi contrarius in d. c. j. num. 2. in fi. aliter teneat videatur: tamen text. d. cap. 2. hoc expresse dicit. vt videri potest. & Imol. ibi dicit. Salerni, die 29. Octobr. 1559. Prosper Caraita.

Tem in casu præmissio si interrogatus per ipsam curiam super tenore instrumenti alicuius aduersarij, doceat in promptu per publicum instrumentum quietationis, vel aliam scripturam authenticam: vel per testes se satisfecisse suo aduersario de debito in ipso instrumento contento: non detinetur: sed detinetur sius aduersarius prædictus tanquam calumniator, & periurus.

S V M M A R I V M.

- 1 Argumentum de instrumentis ad testes valet.
- 2 Instrumenta & testes pares vires obtinent. Appellatione instrumentorum veniunt testes. ibid. num. seq.
- 3 Communis usus loquendi in Statutis attenditur.
- 4 Calumniator quando similitudine supplicij puniendus.
- 5 Calumnia in civilibus qualiter puniatur.

Supplet iste Ritu. præcedentem Rit. ut probatio in promptu ad euitandum liquidationem & carcerem: dicatur etiam fieri per testes. nam vt dicunt glos. & Doctor. in l. j. C. de vsur. gloss. in cap. Abbate. §. fin. in ver. censetur. de re iudic. in 6. & Iason. consil. 137. viso & accurate. colum. j. volum. 4. ¶ de instrumentis ad testes valet argumentum, immo vt patet ex l. in exercendis. C. de fide instrum. & c. cum Iohannes. eod. rit. extra testes & instrumenta pares vires obtinent: immo instrumentorum appellatione testes veniunt. l. prima. ff. de fide instrum. cap. peruenit. lo. j. de testi. cogen. Specular. in tit. de dilatio. §. fin. versic. item nota. quod cum datur. & Bartol. & Alciat. in l. notationem. §. instrumentorum. ff. de verborum significatio. & pro hoc facit glos. nota. in l. fin. in versic. de positionibus. C. de edict. diui Adrian. tollen. quam ibi Bartol. Bald. Salycet & omnes communiter sequuntur: vbi quod beneficium illius legis quod datur hæredi ostendenti testamentum non cancellatum, neque abolum &c. vt mittatur in possessionem hæreditatis: locum habet etiam in hærede instituto ex testamento nuncupatio cuius nulla apparet scriptura: sed tantum depositio testium à iudice receptorum, & in scriptis redactorum. Sed dicit aliquis quid ergo opus fuit facere hunc Rit. & de testibus exprimere? cui breuiter respondendo, dico id factum ad tollendam omnem dubitationem: quia & si præfata omnia vera sint de iure tamen attentio communi vsu loquendi, qui in statu

tis attendi debet. l. librorum. §. quod tamen cassius. ff. de legat. 3. l. Labco. vbi nota. per Bartol. ff. de suppel. lega. & Bartol. in l. j. in princip. ff. de suis & legi. hæredi. & nedum in statutis verum etiam in diuina scriptura. in priuilegijs, rescriptis, contractibus, vltimis voluntatibus, in omni constitutione, & in quacunque materia vt late pulchreque scribit Tiraquel. de retract. consanguine. §. 2. glos. j. num. 5. cum sequen. testes non veniunt appellatione instrumentorum: & econuerso. vt dicit Bart. & Alciat. in d. §. instrumentorum. Arcet. consil. 3. si detur. post medium. Imol. Felyn. & Dec. in rubr. de fide instrum. & Tiraquel. in loc. prælegat. num. 15. & supra allega. non procedunt vere, & proprie: sed interpretantur. vt dicit glos. in d. §. instrumentorum. Specul. de instrum. editio. §. instrumentum. in fin. & Ioann. Andr. ad ipsum in litera a, Lanfran. plene in repet. cap. quoniam contra. in ver. instrumentorum productiones in princ. num. 3. de probat. Alber. in d. l. in exercendis. Rapha. Cuman. conf. 97. stante dicto statuto. colum. 3. versic. item licet. Afflic. in constit. Regni iuris peritorum col. 5. versic. quærit hic; Andr. & Tiraq. in d. glos. j. num. 12.

¶ Nota in fi. Rit. ibi tanquam calumniator & periurus, quod quotiescunque debitor citatus super tenore instrumenti, in promptu docet de satisfactione: non carceratur ipse, sed sius aduersarius, tanquam calumniator: quia fecit se creditorem cum vere non esset; item tanquam periurus, quia quando recipitur præsentatio instrumenti: datur sibi instrumentum pro quanta summa illud liquidat iuxta formam Rit. 168. versic. & deinde facit iurare, & reperto postea quod debitum fuerat solutum: remanet periurus in eo, quod iurauit. Sed dicit aliquis postquam tanquam calumniator, & periurus detinetur creditor in casu præmissio: qua pœna punietur? & breuiter respondendo dico, quod inspecto stricto iure Rituum, puniri debet pœna manus, qua puniuntur debitor nisi probasset, per Rit. 171. vbi diximus quia calumniator semper punitur similitudine supplicij, si crimen quod intentabat: erat ordinarium, & pœna ipsius certa. l. fin. vbi gloss. in versic. similitudo. C. de accusat. & habetur in constitut. Regni. pœnam calumnia. vbi Afflic. nota. num. 8. in 4. nota. & idem Afflic. in constitut. pecuniam. numero 8. 9. & si erat extraordinarium, & pœna incerta: pœna quam verisimiliter iudex esset imposurus, vt dicit glos. in dicta l. fin. & gloss. quam ibi sequitur Bartol. in fi. in l. athletas. §. calumniator. in versic. ex vtraque. circa fin. ff. de his, qui nota. infam. item quia pœna periurij est etiam pœna manus per constit. Regni. eos qui scienter, vt latius diximus, in d. Rit. 171. sed quia vt ibi etiam dictum fuit, in 2. nota. pœna manus contra debitorem pro instrumento liquidato non est in vsu: sed solum certa pœna pecuniaria: ¶ sequitur quod tanquam calumniator punietur ad illam pœnam tantum, nec non ad expensas litis, & alia dispendia prout punitur calumnia in civilibus. l. non ignorat. vbi etiam Bald. & Salycet. C. de fruct. & liti. expens. & pro periurio ad arbitrium iudicis, quia pœna manus pro periurio secundum terminos. d. constitut. locum habet cum ordinariè actum fuit. vt in d. Rit. diximus, non autem cum extraordinariè tractatur prout esset in hoc casu, licet etiam si ordinariè ageretur adhuc talis pœna locum non haberet ex communi obseruetia, prout in d. Rit. dictum fuit. Salerni, die 30. Octobris. 1559. Prosper Carauita.

Tem seruat ipsa curia, quod quamuis secundum practicum, immo per capitulum quoniam contra extra de proba. pœnes acta debent remanere originalia documenta, tamen ipsa curia facta collatione, restituit partibus.

S V M M A R I V M.

- 1 Originalia instrumenta presentata, an & quo casu restituuntur producenti, vel remaneant in actis Notarij.

NOta. ex hoc Rit. quod licet originalia documenta, seu instrumenta debeant de iure remanere pœnes acta: tamen in hoc Regno, ex obseruetia & præfata Rit. Magnæ Curia facta collatione, restituuntur partibus: quod quidem bene seruatur in pract. in omni curia, quia pars non cogitur de iure originalia dimittere, vt dicit Specul. de instrum. edi. §. videndum, post prin. sed vt dicit Abb. in c. contingit. in 1. nota. per illum tex. de fide instrum. satis est originale præfente parte producere: & copiam in actis relinquere, vel si sit pars absens. dictum instrumentum sibi intumare, & postmodum copiam ipsius dimittere, vt seruatur in pract. & dixi supra in Ri. u. 96. Intellige tamen hunc Ritum. & præfata: quando pars producens protestatur, quod ipsum instrumentum. præfentat saluo iure relaxandi copiam, & recuperandi originale, (vt in d. Ritum. diximus, & quotidie seruamus) aliàs si absque dicta protestatione esset præfentatum, curia non teneretur restituere, nec restitueret, quia esset effectum de actis, & acta debent in curia remanere. c. quoniam contra. extra de proba. Salerni die 30. Octobr. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLXXVII.

Tem quod quacunque citationes in processibus factis, nunquam ponuntur in processibus, sed in faicio citationum, & hæc duo semper fuerunt, & ad præfens seruantur per dictam Curiam.

Tempore istorum Ritu. omnes citationes, etiam quæ processibus respiciebant: conferuabantur simul in vno fasciculo, & ideo vt iste Ritu. dicit, non ponebantur in processibus, sed istud hodie non seruatur, quia citationes processibus, & causas respicientes cum

ipsis processibus conferuantur, & ligantur: citationes verò super tenoribus instrumentorum conferuantur simul in vno fasciculo & quo ad eas, seruatur præfens Rit. ¶ In text. ibi & hæc duo, adde quod in Ritibus antiquis iste Rit. est coniunctus cum præcedent. & ideo dicit, & hæc duo semper fuerunt &c. vt intelligatur de eo quod dictum est in Rit. præceden. & quod dicitur in isto.

RITVS CLXXVIII.

Tem seruat ipsa curia, quod si debitor alicuius venit, & ipse creditor sit defunctus, & habeatur de debito ipso publicum instrumentum, & præfentetur in curia ad petitionem filij, & hæredis dicti creditoris defuncti, dictus debitor viuens interrogatur super tenore instrumenti, si constat eum esse hæredem, secus autem si debitor ipse sit mortuus, creditor autem viuat, nam hæredem debitoris ipsius quomodolibet interrogare non potest super tenore instrumenti, cum præsumatur iustam ignorantia causam habere.

S V M M A R I V M.

- 1 Citatus debitor, si veniat, defunctus qui sit creditor, an interrogatio ad hæredis instantiam procedat, dum constet eum hæredem, comparatque liquidationis tempore.
- 2 Hæres debitoris, & creditoris ad paria non iudicantur.
- 3 Hæres habet iustam ignorantia causam.
- 4 Instrumentum habens executionem paratam, non solum contra debitorem, sed hæredes etiam exequitur.
- 5 Hæredis persona cum defuncto eadem censetur.
- 6 Hæres hæredis creditoris an liquidare, & comparere contra debitorem possit?
- 7 Hæres hæredis testatoris est hæres.
- 8 Creditor nomen sui debitoris Titio in suo testamento legauit, legatarius, ostenso prius legato, an tale instrumentum contra debitorem liquidabit?
- 9 Ille cui utilis competit actio, executionem petere potest. & in nu. 11.
- 10 Hæredis appellatio ad legatarios etiam trahitur.
- 11 Legatarium hæredem esse, defunctum querepresentare, improprissime dicitur.

Quoniam in Rit. 166. dictum fuerat creditores tempore liquidationis faciendæ de instrumento, debere personaliter comparere, ut ibi l. tius diximus in s. nota. Terat dubium, quid si creditor esset mortuus, & ideo in Rit. ad decidendum istud dicit, quod isto casu si debitor venit, licet creditor sit defunctus, procedit interrogatio ad instantiam hæredis creditoris, si constat ipsum esse hæredem, supple & si compareat ipse hæres tempore liquidationis, & interrogationis: & ita seruatur in pract. idque ante hunc Rit. voluerunt Pau. de Cast. & Alex. in l. postulante. colum. 4. ff. ad trebell. post Ioan. And. ad Spec. de cessio. actio. bald. in l. vni. §. videamus. in fin. C. de rei vxo actio. & in l. j. peri. dum tex. C. quor. lega. & Roderi. Suarez. in l. post rem, amplia. i. nume. 10. ff. de re iud. Quo tamen modo debeat apparere illum esse hæredem: vide infra in Rit. 181. vbi ponitur practica. ¶ Nota. ibi, secus autem quod hæres debitoris, & hæres creditoris non iudicantur ad paria: quia licet ad instantiam hæredis creditoris possit citari super tenore instrumenti, & procedat liquidatio, & interrogatio (vt proxime dictum fuit) tamen hæres debitoris non potest citari pro instrumento nec contra ipsum procedit liquidatio, & interrogatio: & ita seruatur, vt etiam scribit Marant. in pract. parte 6. actu 8. limita. 4. num. 24. in nouis vbi hunc Rit. allegat, ratio est (vt dicit Rit.) quia hæres habet iustam causam ignorantie: & ideo cogi non potest, quod compareat responsurus super tenore instrumenti, quod præsumitur ignorare, nec etiã interrogari potest si illud habet pro vero iuxta formam traditam per Rit. 166. cum ab ipso non fuerit stipulatum & confectum, sed ista ratio non placet Møder. Grauine. in Rit. 64. parte 2. declara. 3. quia hac ratione attentata: hæres creditoris non debet posse liquidare eum etiam ipse teneatur iurare, si aliquid cepit de summa contenta in instrumento, vt dicit Rit. 168. & ignorantie causam prætereendere possit nisi defendendo rationem Ritus, dicamus, quod ista ignorantia quæ præsumitur in hærede debitoris, non præsumitur in hærede creditoris, qui tanquam actor præsumitur certus suorum iurium, & ista est veritas, potest tamen vltra præfatam rationem, assignari alia ratio, quam Grauine. ibidem dicit, quia per Rit. 166. tempore liquidationis, requiritur responsio facienda per principales debitores, & propterea contra hæredes liquidari non potest, at ex parte creditoris non requiritur responsio principalis creditoris, sed solum dicitur de creditore, vt patet ex d. Rit. 68. & merito etiam eius hæres admititur, qui creditor est, de iure verò communi contrarium disponitur: ¶ & instrumentum habens executionem paratam exequitur nedum contra debitorem, sed etiam contra hæredes, vt dicunt Barto. Ange. & Pau. de Cast. in d. l. postulante in princ. per illum tex. Bal. in l. per diuersas C. manda. Ange. in l. creditores. C. de pigno. Imol. in l. j. col. pen. in fin. ff. de his, quæ in testa. delen. & Alexan. consil. 18. attentis narratis. col. fin. versu. per hoc etiam. volu. 7. & est pulcher text. in l. ex contractu. ff. de re iudic. quem citat ad hoc Roderi. Suarez. in d. l. post rem. amplia. 1. col. 4. folio 53. ratio est. ¶ quia persona hæredis dicitur eadem cum defuncto, vt dicit text. in archen. de iur. iuran. à morien. præsti. Bar. in l. 2. §. j. colum. 2. ff. de prætor. stipula. & vt dicit Bal. in l. 1. C. quorum lega. Socv. consil. 141. colum. 1. in fin. volum. 2. Decy. consil. 26. col. 2. versu. 6. & Ias. consil. 217. per totum, vol. 2. nominato Titio in instrumento videtur etiam nominatus hæres, propter quod non potest allegari illa exceptio, tu non es nominatus in instrumento:

attenta maxime, hodierna prac. notiorum: qui semper in stipulationibus ponunt expresse ipsos hæredes, vt etiam dicit Paul. de Cast. in d. l. postulante. in prin. addunt tamen præfati Docto. dummodo priusquam exequatur contra hæredem procedat prius citatio, & discutatur an sit hæres, vt dicit Bald. in d. l. per diuersas quæst. 10. Innoc. quem ibi sequitur Fel. in c. quia. 5. col. pen. de iudi. Pau. & Alex. in d. l. postulante Ang. in d. l. creditores. col. 5. in l. ratione. ff. de fer. in l. 4. §. si ex conuentione ff. de re iudic. & in l. ex contractu. ff. eod. titu. Aret. consil. 21. si diligenter col. pen. circa medium & consil. 32. diligenter consideratis. in primo dubio. Alexan. consil. 188. viso processu. colum. 1. in fin. volum. 2. Cott. in memora. in versu. hæres grauatus circa fin. & Roderi. Suarez. in loco præallega. num. 2. colum. 5.

¶ Quæro in hoc Rit. loquente de hærede creditoris, quid in hærede hæredis creditoris? Cott. in memora. præalleg. circa fin. versu. quid autem, dicit idem quod in primo hærede, & idem Cauens. infr. in Rit. 286. circa fin. nume. 13. ¶ quia hæres hæredis testatoris est hæres. l. si C. de hæred. institu. & l. hæredis appellatio. cum simul. quæ gloss. ibidem alleg. ff. de verbo signifi. declarat Bal. in l. qui liberis. §. hæc verba. ff. de vulg. & pupil. & consuluit latè Anc. consil. 130. pro & contra. idque verè & proprie procedit, vt dicit Bal. in d. l. fina. q. 21. nume. 41. Calderi. qui ipsum allegat consil. 14. titu. de loca. Iaso. in l. si quis filium. §. fina. ff. de acqui. hæred. & Alcia. in d. l. hæredis appellatio. circa princ.

¶ Secundo quæro satis necessario in hoc Rit. pone quod creditor in suo testamento legauit nomen debitoris Titio: nunquid Titius legatarius poterit contra debitorem instrumentum ipsum liquidare ostenso prius delegato per petitionem præambulam? Roderi. Suarez. in l. post rem, amplia. prima numer. 12. ff. de re iudic. in proprijs terminis quæ nostræ decidit quod sic. per doct. Bal. in l. legatario. in fina. verb. C. de lega. item per tex. in d. l. ex legatario. vbi dicit tex. quod legatario nomine debitoris, licet legatario non competat actio directa. non mandatis sibi actionibus ab hærede, tamen competit vtilis, ¶ & ille cui competit vtilis actio, potest petere executionem. l. 4. §. j. & 2. ff. de re iudic. l. nam & potest. §. iusurandum. ff. de iur. iura. & not. Bart. in l. 1. colu. 4. ff. de acti. & obliga. confirmatur, ¶ quia hæredis appellatio etiam ad legatarios trahitur l. in conuentionibus. ff. de ver. signifi. & l. hæredis appellatione vbi Alcia. nota. ff. eodem titu. & Roma. in l. in tempus. ff. de vsucapio. Cott. vero in memoria. in versu. hæres grauatus in fina. versu. in specie tenet contrarium, ¶ quia quæ legatarius sit hæres, & representet personam defuncti, est impropriissime. d. l. in tempus. §. 1. ibi quodammodo quasi hæres per quem tex. ita firmat Bald. in l. si abducta, ver. secundo quæritur. nume. 5. C. de fur. & istam opi. ego sequor, & video in pract. seruari. Non obstat quod supra dicebatur, quod cum legatarius habeat vilem actionem, potest petere executionem: quia in ista materia non aliud attenditur, nisi si iste qui vult liquidare, sit hæres, vt hic patet, & infr. in Rit. 181. & 286. vnde cum vere, & proprie non sit hæres: cessat dispositio istius Rit. aliàs tali ratione attentata, multi essent, qui possent instrumentum liquidare, & tamen non liquidant, prout in cessionario dicemus latè infra, in Rit. 286. Salerni die. 31. Octobris 1559. Prosper Caraita.

RITVS

RITVS CLXXIX.

Rem seruat ipsa curia, quod si aliquis, vel aliqua interrogatus per ipsam curiam super tenore alicuius instrumenti, fuerit incarceratus: & infra terminum ad probandum sibi datum, non probauerit defensiones: facta conclusionem, curia ipsa procedit contra eum ad sententiam mutilationis manus: & tamdiu tenet ipsum captiuum: donec contentabit aduersarium suum qui fecit eum carcerari.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficium cessionis bonorum in Regno, an sublatum esse videatur per Ritum nostrum 179?
- 2 Carceratio impeditur per cessionem.
- 3 Ritum noster interpretationem à iure communi recipere debet.
- 4 Renunciatio cessionis bonorum facta, an & quando valeat?
- 5 Necessitas, & inopia excusant à periurio.
- 6 Necessitas regulis iuris non subiacet: immo illicitum licitum facit.
- 7 Debitor si carceratur vigore liquidationis aliàs factæ & dicit soluisse, & hoc ex præsumptione, quia aliàs fuerat de hoc carceratus: nunquid probata tali carceratione, sit liberandus? Debitor fuit carceratus: ergo soluit: non sequitur. ibid.
- 8 Exactum non dicitur: quod adhuc debetur.
- 9 Alleganti incumbit onus probandi.

De hoc Rit. dixi supra in Rit. 171. & vt ibi dixi in 2. not. ex consuetudine generalis, iste Rit. non seruatur quo ad id quod dicit de mutilatione manus quo ad aliud bene seruatur: quia debitor non liberatur donec creditor non satisfecit de debito vsque ad vnum obolum. ¶ Et ex hoc Rit. inferitur quod vltra carcerationem debitoris processerit vltra dicendo quod non liberetur debitor donec non soluerit: videtur sublatum in Regno beneficium cessionis bonorum per ea quæ not. Socin. Angel. Paul. & Aret. in l. si alia, §. eleganter. ff. solu. matrimon. vbi per hoc fundamentum ita firmat idem Abb. consil. 42. volum. 2. Corn. 212. volum. 2. & Vinc. Maxil. in consue. Bari. de cessio. bonor. in princip. num. 25. ¶ Sed vt dicunt Modern. Grauine. in Rit. 164. parte 5. declarat. 19. per cessionem impeditur carceratio. ita namque firmat Bald. in l. prima, C. qui bon. ce-

de. pos. Alexan. consil. 62. num. 2. volum. 2. Canar. de exequ. instr. quæst. 28. Barz. de instru. guaren. 2. par. 16. quæstio. & Dec. in cap. ex parte, lq. 2. 13. fallen. de offic. deleg. ¶ Nec obstat quod iste Rit. procedat vltra; dicendo, quod non liberetur, nisi soluat; quia debet recipere interpretationem à iure communi. l. fin. §. in computatione. C. de iure deliber. & sic intelligi, nisi cesserit bonis prout de iure communi potest vt Bald. inquit d. l. j. ¶ Et istud amplio procedere etiam si cessionis fuisset in instrumento renunciatum cum iuramento, quia talis renunciatio non valet. vt dicunt Bartol. & Imol. in d. §. eleganter. Cyn. & Salycet. in d. l. j. Imol. in cap. lat. de pigno. Socy. in regula 279. pactum. & Anton. de Butr. in capit. cum contingat. si tamen inopia ipsius debitoris notoria sit, secundum Ant. & Imol. in d. cap. cum contingat. Feder. de Sen. consil. 60. Alexand. in dic. §. eleganter. & Maxilla. in loc. præallega. num. 19. ¶ nec hoc casu obest iuramentum, quia necessitas, & inopia excusaret à periurio capit. quærelam. & cap. breui de iure iuran. vt dicunt Domini de Rot. de cessio. bon. decif. 566. in antiquis & in yltimis decif. decif. 27. de iure iuran. ¶ cum necessitas non subiaceat regulis iuris, cap. secundo, circa fin. de obser. ieiun. & l. illicitas. §. veritas. ff. de offic. præst. & illicitum faciat licitum. vt per Ias. in l. prima, ff. de offic. eius Felyn. in capit. cum accessissent. de iure iuran. & latius Maxill. vbi supra numero 21. & ita seruatur quotidie in pract.

¶ Quæro pone quod debitor vigore liquidationis alio tempore factæ carceretur qui debitor replicat se soluisse & quod ita præsumi debet, cum aliàs steterit carceratus: ex quo per hunc Rit. liberari non poterat, nisi solueret; nunquid probata aliàs carceratione, liberabitur: iste Rit. facit pro eo: sed quia non sequitur fuit carceratus: ergo creditor exigit. vt dicit Bald. consil. 229. primum dubium. num. 4. volum. primo, ¶ & quia non dicitur exactum quod adhuc debetur. l. hi. §. si rem. ff. de legat. 3. debitor probabit solutionem ¶ cum allegati incumbat onus. l. actor cum similibus. C. de probat. maxime quia alio modo potuit debitor ipse liberari: puta, per prorogationem temporis ad soluendum, quod nota: quia vidi pluries euenire. Salerni die 31. Octobris 1559. Prosper Caraita.

RITVS CLXXX.

Rem seruat dicta curia quod postquam ille qui fecit citare aliquem, super tenore instrumenti & fecit condemnari eum, quia non comparuit: (& forte fuit ipse accusatus aliàs accusator missus in possessionem ex primo decreto, & transferunt duo menses à die factæ obligationis) tunc adhuc ipso reo condemnato scilicet ad tertiam partem bonorum mobilium, statim post lapsum dictorum duorum mensium redit instrumentum ipsi actori, quod in dicta curia assignauit, & fecerat obligationem, quæ obligatio scribitur

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

bitur supradicto instrumento à tergo, cuius obligationis tenor statim ponitur: quo instrumentoredito, non exigitur obligatio ab illo qui obligauit se: licet se concordet extra iudicium sine licentia curiæ, tenor obligationis quæ fit in ipsa curia: per eum qui assignat instrumentum ipsum, (qui actus assignationis est primus in dicto extraordinario processu: & citatio est secundus) talis est: videlicet a tergo hoc modo. instru-
mentum pro &c.

S V M M A R I V M.

- 1 *Executio instrumenti qualiter olim concedebatur contra debitorem contumacem.*
- 2 *Creditor quo casu possit se concordare cum debitore sine licentia curiæ absque metu pœnæ.*

Not. primo ꝑ hoc Ritu. ibi ex primo decreto, quod antiquitus contra debitorem citatum: super tenore instrumenti, & contumacem procedebatur ponendo creditorem in possessionem suorum bonorum ex primo decreto iuxta dispositionem iuris communis, in l. fin. iuncta glos. C. vbi in rem actio. athen. ei qui iurat, iuncta glos. C. de bonor. auctor. iudic. possidet. cum similibus, & idem dicitur supra in Rit. 170. sed vt ibi dixi. in 5. not. hodie aliter seruatur: & facta executione cum literis executorialibus, proceditur ad mandatum ad reuendendum & demum expectatis terminis debitis, & factis subhastationibus, ad venditionem, non aliter expectato termino trium mensium, vt requiritur quando executio fit ex primo decreto. vt dicitur Regia. pragmat. relatione. de ordine iudic. vbi dixi latius: & dicta pract. ponendi in possessionem ex primo decreto seruatur solum contra contumaces citatos super citatione cum clausula iustitiæ: non aut super tenore instrumenti liquidi: quod bene nota.

2. ¶ Secundo ꝑ nota. ibi statim post lapsum, quod post lapsum duorum mensium à die obligationis qua se obligauit creditor prosequi causam, & non se concordare sine licentia curiæ iuxta formam Rit. 168. vbi dixi in 8. nota. curia reddit instrumentum quod presentatum fuit ipsi creditori: vt etiam dicitur alius Rit. infra 185. relicta tamen copia pœnes ipsam curiam: vt dixi supra, in Rit. 96. in 2. limita. & ita seruatur vbiq. quo instrumento reddito, potest creditor se concordare cum debitore sine licentia curiæ absque metu pœnæ obligationis (vt hic dicitur) & ratio est, quia illa obligatio erat tantum pro duobus mensibus, infra quos sufficiebat expedire citationem, vel aliquem alium actum facere, vt in d. Rit. 168. dictum fuit elapsis illis duobus mensibus, obligatio quæ scribebatur à tergo instrumenti: erat finita, & propterea poterat se concordare sine licentia: & instrumentum vbi erat scripta obligatio restitui creditori, licet non ante lapsum ipsorum duorum mensium. Sed cum hodie

cesset dicta obligatio. vt in d. Rit. dixi latius teneri potest, quod etiam infra duos menses instrumentum reddi potest creditori.

¶ Tertio not. ibi tenor obligationis quæ fit, quod hic ponebatur forma qua creditores debebant se obligare: licet postmodum in his Ritibus non sit extensa. Credo procedit quia tempore vltimæ compilationis nostrorum Rituum recesserat ab aula talis: obligatio: & fuisse potius superfluum, quàm necessarium. Salerni, die 1. Nouemb. 1559. Prosper Caraita.

R I T V S C L X X X I.

Tem seruat ipsa curia, quod si fit presentatio instrumenti debiti in ipsa curia: quod non est liquidum: puta, quia dico hæredem Titij, cui fecisti instrumentum tale &c. licet non constet per publicum instrumentum quomodo sum hæres: tamen possum dare petitionem: & probare per quaslibet probationes me esse hæredem: & interposito decreto, quod sum hæres: procedat interrogatio. Aliqui tamen dicunt contrarium: dicentes, quod debeo probare in promptu per publicum instrumentum: me esse hæredem: prout in quadam alia obseruantia, &c. quarum quandoque fuit obseruata vna quandoque alia.

S V M M A R I V M.

- 1 *Practica ad probandum quem esse hæredem.*
- 2 *Forma petitionis curiæ offerenda, antequam hæres ad citandum debitorem super tenore instrumenti procedat.*
- 3 *Forma decreti declarantis quem esse hæredem talis &c.*
- 4 *Preambulum ad probandum quem esse hæredem quando, & quibus competat.*
- 5 *In preambula probatione per hæredem facienda, nunquid aduersæ partis citatio sit necessaria?*

Quoniam in Rit. 178. dictum fuerat hæredem creditoris posse instrumentum contra debitorem accusare, & liquidare: si tamen constaret ipsum esse hæredem, ꝑ Rit. noster ponit pract. tenendam per hæredem ad probandum se esse hæredem: & eandem etiam ponit alius Rit. infra 286. & adde quod ista preambula probatio quæ requiritur per hunc Ritum, etiam de iure communi requirebatur. vt dicit Bald. in l. per diuersas. questio. 10. C. manda. & Angel. in l. creditores. colum. fin. C. de pigno. post Innoc. in cap. quia

Com. super Ritibus Magnæ Curie. 103

quia 5. de iudi. Alex. consil. 115. num. 10. volum. 7. & Rodr. Suarez, in l. post rem. amplia. 6. nu. 11. fol. 558. ff. de re iud. ratio est, quam ponit Alex. in d. consil. quia sine tali probatione, instrumentum non esset liquidum quo ad personam dicentis se esse hæredem creditoris & propterea executionem non mereret.

Not. igitur primo ex hoc Ritu. quod hæres antequam procedat ad citandum debitorem super tenore instrumenti: debet offerre petitionem in curia. ꝑ Forma autem petitionis est ista. In curia Magnifici Domini gubernatoris Ebolii cõparet Petrus Antonius filius & hæres quõdam Sempronij, & dicit qualiter anno proxime elapso, dictus Sempronius (cui ipse successit.) decessit relicto nonnullis nominibus debitorum in eius hereditate, & quia ipse est filius, & hæres: ipsamque hereditatem adiuit: vt patet ex testibus quos, offert in promptu examinare: & propterea intendit eosdem debitores, conuenire, & citari facere super tenore instrumenti iuxta formam Rit. per viam præambuli, ac omni alio meliori modo &c. petit per vestram Curiam cõsulto de præfatis, interponi decretum, quod possit, & valeat tanquam hæres conuenire debitores. eosdemque citare super tenore instrumenti, ac contra eos liquidare, & accusare iuxta formam Rituum. Et oblata dicta petitione, si constat per particulam instrumenti qualiter apprehendit ipsam hereditatem. vt dicit Rit. 167. circa fin. statim interponitur decretum, & iste Rit. dicit, fin autem examinentur testes summarie, qui deponent ipsum esse hæredem, & eis examinatis, interponitur dictum decretum, ꝑ cuius forma erit, Curia visa informatione summarie data ad instantiam talis hæredis, prouidet quod dictus talis tanquam hæres talis, possit & valeat omnes debitores in hereditate remanentes conuenire, & citare ac cõtra eos liquidare instrumenta iuxta formam Rit. Magnæ curiæ, quo decreto interposito, expeditur citatio: & in eadem fit mentio de præambulo facto: & ita seruatur, ꝑ Aduerte tamen, quod præambulum de quo loquitur iste Rit. & alij: non solet fieri quando hæres venit ab intestato: nisi ad instantiam filiorum, vel aliorum qui sunt ex linea descendenti propter Rit. 178. qui de filio, & herede loquitur, ad instantiam vero eorum qui sunt ex linea transfusali nequaquam, eo quia cum multi esse possint eiusdem lineæ in eodem gradu, vel maiori, esset satis difficile probare se esse proximiorum defuncto, & quod ille non habebat alium proximiorum, & propter difficultatem probationis nemo se ponit, in hoc bene tamen verum est, quod ad instantiam fratris solet fieri, & ita pluries factum audiui a Domino Cæsare Luciano cum ipse esset iudex Magnæ Curie Vicariæ. Quando autem hæres qui vult liquidare venit ex testamento, tunc quilibet admittitur ad faciendum præambulum & probandum se hæredem, quod not. in pract.

¶ Secundo no. ibi per quaslibet probationes, quod licet in Rit. 167. dictum fuerit quod hæres debet de hereditate apprehensa probare per instrumentum in promptu, tamen iste Ritus talem probationem ampliando, dicit quod istud per quaslibet probationes probari potest, dicens quod quandoque seruatur vna obseruantia: quandoque alia, & ista est veritas, & etiam hodie seruatur.

5. ¶ Quæro in hoc Rit. nunquid in ista præambula probatione quæ fit per hæredem necessaria erit partis aduersæ citatio? Afficit in consil. Regn. eos, qui sciunt. q. 4. nu. 7. dicit quod non, licet nihil alleget, & idem firmat Marant. in pract. parte 6. actu j. & limit. 3. vers. & per hoc. nu. 9. allegat Bald. in l. ea quæ. vers. vlt. not. nu. 11. C. quomodo & quando iudex & in l. sed si hoc. & ibid. Alex. ff. de in ius vocan. vbi expref-

sim firmant citationem partis non requiri, vbi tunc que causæ cognitio requiritur præambula, antequam pars citetur, & in d. l. ea quæ Bald. ponit nonnulla exempla, & præsertim de venia quæ cum causæ cognitione datur liberis ad in ius vocandum parentes. Item potest dari aliud exemplum de monacho qui sine licentia Abbatis non admittitur ad accusandum. cap. ex parte, de accusa. & tamen vt Innocentius ibi dicit, quia talis licentia causæ cognitionem requirit, in tali summaria cognitione citatio partis non requiritur. Cauens vero licet hic videatur idem tenere, tamen infra. in Rit. 286. tenet contrarium per ea, quæ not. Bald. in l. per diuersas. q. 10. C. manda. & in l. 2. num. 12. C. de executio. rei iudica. vbi Bald. expresse firmat partis citationem necessariam vbi tuncque fit liquidatio. sed j. opin. verior est in puncto iuris per præfata, & seruatur in pract. in hoc Rit. in omnibus tribunalibus, vt etiam firmat Gramma. decis. 8. num. 12. Non obstat Doctrina Bald. per Cauens. adducta. quoniam vt Marant. respondet in loc. præall. procedunt quotiescunq; liquidatio esset facienda postquam pars est citata in causa principali non autem in ea quæ necessariò fit antequam citari possit, vel secundum Grauine. in Rit. 164. par. 4. declara. fin. in si. loquuntur quotiescunq; liquidatio fit ad finem exequendi ipsum instrumentum: puta, capiendi debitorem absque citatione vigore statuti. (ita enim proprie Bal. loquitur, in d. l. per diuersas) quo casu antequam debitor capiatur in tali liquidatione audiri debet, secus autem quando fit ad finem cognoscendi, an talis sit admittendus ad agendum, & citandum ipsum debitorem, vt in casu nostro, & in casu Innoc. in d. c. ex parte, quoniam tunc ipsius debitoris citatio non est necessaria, & ratio istius rationis est, quam supra diximus, quia ista causæ cognitio ad hunc finem requiritur, vt debitor citari possit, vnde cum citationem debeat præcedere, ipsius citatio nullo modo est necessaria, & ita iungendo vnanqua rationem, remanet clara responsio ad Doctr. Bald. in dd. locis. Salerni, die 1. Nouemb. 1559. Prosper Caraita.

R I T V S C L X X X I I.

Tem seruat ipsa curia ꝑ si multoties aliquis citari faciat Titium, quem Titium dicit in citatione se velle de periurio accusare, quia constitutus idem Titius in testimonio publico coram iudice, notario, & testibus &c. promisit &c. iurauit, &c. deinde Titio venienti assignatur instrumentum contra eum cum obligatione, & non proceditur ordinarie, sed super tenore instrumenti, & hoc approbatum est per dictam Curiam, & approbatur &c.

S V M M A R I V M.

- 1 *Lex, vel statutum per non usum non tollitur.*
- 2 *In actione criminali de periurio, an cum speciali mandato procurator tam ex parte actoris, quam rei, admittatur.*

- 3 In criminalibus, in quibus ultra relegationem imponenda veniret pena non admittitur procurator.
- 4 Limita in clerico agente citra poenam sanguinis. Et muliere honesta persona.
- 5 Procurator sine speciali mandato, nec coniuncta persona etiam, non admittuntur.
- 6 Et in quo casu sine mandato admittitur.
- 7 Haeres creditoris, an de periurio accusare possit?
- 8 Ut de periurio agi possit, iuramentum de facie ad faciem, prestandum requiritur.
- 9 Causa iuramenti criminalis est, in eaque procurator non interuenire potest.
- 10 Stipulatus est aliquis procuratorio nomine, & promissio non adimpleta per debitorem, nunquid principalis, ac procurator de periurio accusabunt?
- 11 Reconuentio num in actione de periurio locum habeat?
- 12 Reconuentio in criminalibus locum habet. Fallit in multis casibus, ibidem.

NOta, ex hoc Rit. quod si debitor citetur super libello de periurio: contra ipsum praesentando, quamuis non fuerit citatus, quod veniat responsurus super tenore instrumenti liquidandi iuxta formam Rit. si comparet: potest creditor praestare instrumentum debiti petendo eundem interrogari iuxta formam Rit. 166. & 168. & demum liquidare pro debito, & sic in ipsius creditoris electione est, procedere ordinarie super libello de periurio, vel extraordinarie super liquidatione instrumenti: quod nota quando casus occurrit, licet ego non viderim hucusque praticari quod contra citatos de periurio, & comparentes, fuerit post modum processum ad interrogationem, & liquidationem instrumenti, (vt eunq; sit) Rit. iste hoc dicit, & si occurreret, seruandus esset, quia per non usum, non tollitur lex, vel statutum, sed per contrarium usum, vt dicit glos. in §. quibus, & §. penultimo. Instituit. in procem. glos. & Docto. in l. de quibus. ff. de legi. Barto. in §. & antea in procem. ff. Alexan. consi. 136. num. 19. volum. 2. & Ioan. de Amic. consi. 1. vers. post tamen, numero 43. verum si non comparet, & propterea est condemnatus, & factus contumax, potest vsque ad mediam noctem venire coram officiali, aut actuario, dummodo prima curia compareat personaliter, & infra tres dies caueat, alias remaneret condemnatus, vt dicit Rit. 204. & si praestita satisfactione, actor vellet procedere, reus ipse requirendus esset.

- 2 ¶ Quero primo in hoc Rit. nunquid in actione criminali de periurio tam ex parte actoris, qua rei admittetur procurator cum speciali mandato? Breuiter cum causa sit criminalis, & poena periurij personalis, per constituto. Regn. eos qui scienter, vt latius diximus supra in Rit. 171. dicendum est quod non, per l. pen. §. ad crimen. iuncta ibi glos. in vers. iudicij. ff. de publi. iud. ¶ vbi quod procurator non admittitur in criminalibus in quibus poena supra relegationem venit imponenda, vt etiam not. Bart. in l. seruuum quoque. §. publice. in prin. & ibi ceteri scribentes. ff. de procurat. Ange. in l. Pomponius. ff. de procur. & Afflict. in d. constitutio. quaest. 9. num. 13. in fi-

- 4 ne, vbi in specie de procuratore cum speciali mandato in hoc iudicio per actorem loquuntur. ¶ Limita istam conclusionem non procedere: quia talis accusatio fieret per clericum citra poenam sanguinis, quonia tunc cum agatur non criminaliter ad poenam manus, sed pecuniariter, procurator potest interuenire, vt dicit glos. in cap. veniens, de accusa. & Afflict. in d. constituto. eos qui, vers. sed iuxta hoc, num. 4. Secundo limita, quando actor, vel reus esset mulier honesta, in hoc nihil allego, quia est obseruantia Magnae Curiae quae ita seruat indistincte, ¶ dum tamen procurator habeat speciale mandatum, vt dixi, alias non admittetur, nec etiam coniuncta persona, vt dicit glos. in l. exigendi, in vers. non cogitur. C. de procur. Iser. & Afflict. post eum in constituto. Regn. generalia iura. vers. an autem coniuncta, nume. 9. per text. in l. non solum. §. fin. vers. sed non facile. ff. de procur. & firmat Alexan. in d. l. exigendi, in 3. no. num. 6. in 3. falle. ¶ nisi illa coniuncta persona pro qua ageretur, aut quae defenderetur, esset homo prodigus, aut furiosus per tex. (qui alibi non reperitur secundum Alexan.) in l. patri, in si. prin. ff. de mino. quod etiam sequitur Roma. in singu. 227. & illam. & Soci. in l. 3. nume. 7. vers. aduerte etiam. ff. solu. matrim. Aduerte tamen, quod licet in actione de periurio non interueniat procurator, tamen Magna Curia, obseruat quod dato libello, & lite contestata, liberat citatum de periurio sub cautione de stando iuri quoties fuerit requisitus: quod quidem potest esse, quia vt dixi supra in Rit. 171. in 2. nota. ex consuetudine generalis poena manus pro periurio commissio extra iudicium, ob non solutionem factam, vt promissum fuit per instrumentum, abijt in desuetudinem.
- 7 ¶ Secundo quero, an haeres creditoris poterit de periurio accusare. Iser. & Afflict. post eum in d. constituto. eos qui scienter. q. 4. nu. 6. tenent, quod non, quia sibi non fuit praestitum iuramentum, licet crimine stellionatus possit agere vt ibid. dicit in fine. nume. 7. Capici. vero decil. 75. dicit, quod aut loqueris de periurio commissio quo ad ipsum haerem, non soluendo post mortem defuncti, aut de commissio ipsi defuncto, primo casu, si creditor stipulatus fuit pro se & haeredibus, nulli dubium, quod potest accusare de periurio propter illam clausulam instrumenti, quia pro se, & haeredibus stipulatus fuit, dicens ita fuisse decilum in sacro consilio. Secundo casu, dicit fuisse opiniones diuersas in consilio, & quod tandem fuit decilum haerem non posse agere de periurio defuncto commissio, ¶ quia vere sibi de facie ad faciem non fuit praestitum iuramentum, vt requiritur secundum Afflict. decil. 64. Tu autem scias quod Magna Curia antiquitus certo tempore practi cauit admittere accusantem de periurio, etiam si sibi non fuisset praestitum iuramentum de facie ad faciem, in quam opin. Capici. in d. decil. inclinavit vna cum quatuor alijs consiliarijs, licet contrarium fuisset decilum, & ex hoc sequebatur, quod si citatus de periurio non comparebat, sed alius pro eo, petendo in vltimo peremptorio exhiberi instrumentum, quia ab eo apparebat iuramentum non fuisse praestitum de facie ad faciem, Magna Curia non faciebat exhiberi instrumentum, sed procedebat ad condemnandum, & reputandum contumacem. Hodie vero seruatur aliter, & indistincte, vbi non est praestitum actori iuramentum, de facie ad faciem, non admittit ad accusandum de periurio, sed solum crimine stellionatus, quia vt dicit gl. in authen. sceni. in vers. Deo, vbi eunq; poena de periurio locum non habet, quia deficit titulus periurij, habet saltem locum poena illius criminis, vt colligitur ex l. si. iuncta glo. ff. eo. tit. cuius poena extraordinaria est, vt dicit text. in l. penult.

Rem quod vbi aliquod instrumentum praesentetur publicum in dicta curia per aliquem creditorem contra aliquem debitorem, seu eius fideiussorem, quod primo peremptorio dictus creditor debet accusare contumaciam: in vltimo peremptorio debet instare vt interrogetur debitor, & fideiussores super tenore dicti instrumenti, vel in eius contumacia ipsos debet condemnare: nisi iusta causa interuenierit, & non potest creditor prorogare dicto suo debitori, seu dictis eius fideiussoribus terminum ad condemnari faciendum eos: nec aliquod pactum potest dictus creditor facere dicto suo debitori seu dictis eius fideiussoribus tam super prorogatione dicti vltimi peremptorii, quam super restitutione dictae pecuniae, seu partibus ipsius, aut aliter quoquo modo &c.

SUMMARIUM.

- 1 Citatus cum in carcere, vel infirmus, aut absens fuerit; ab alio excusandus erit.
- 2 Creditor citato debitori super tenore instrumenti prorogationem aliquam vltimi peremptorii facere non potest. Et ratio quare.

NOta, ex hoc Rit. quod prima contumacia contra citatum super tenore instrumenti debet accusari in primo peremptorio. erit autem primum peremptorium vltima dies termini dati in citatione vt dicitur supra in Rit. 123. & infra 223. secunda vero contumacia in vltimo peremptorio, erit autem vltimum peremptorium prima curia quae regitur elapso triduo post primam contumaciam. vt in Rit. 94. latius diximus & si voluerit creditor accusare vltima contumaciam: potest accusata prima suo tempore, super sedere, dummodo infra mensem, ipsam accuset: si citatus est in ciuitate Neapol. vel infra duos, si est extra ciuitatem. vt sentit Rit. infra 126. & dixi. in d. pragmat. relatione in 3. & 4. not. quod nota. quia est in viridi obseruantia, in aliquibus tamen curijs seruatur, quod si vltima contumacia non fuit accusata suo tempore tridui: non potest accusari infra mensem: nisi requiratur debitor: & ita obseruatur in Terra Eboli.

¶ Secundo no. ibi, nisi iusta causa: quod citatus super tenore instrumenti non comparens, non condemnatur. Si iusta causa non comparendi interuenit, erit autem causa iusta illa; quas diximus supra in Rit. 166. 4. not. in primo casu. Intellige tamen hunc Rit. si talis iusta causa fuit allegata, alias procederetur

nult. §. pena. eod. tit. licet Afflict. in d. constit. num. 7. in fin. solum pro periurio ipsi haeredi commissio admittit haerem ad accusationem criminis stellionatus, & de periurio defuncto commissio nihil dicebat, ex qua pract. inferri potest quod quemadmodum pro citato super tenore instrumenti, quilibet potest opponere in vltimo peremptorio, quod instrumentum non fuit stipulatum de facie ad faciem vt diximus supra in Rit. 66. in §. casu eodem modo, & pro citato de periurio, ad 200 quod si viso instrumento, ita appareat, non debeat procedi ad condemnationem, & si dicatur quod obstat Rit. infra, 269. per quem in causis criminalibus nulla exceptio admittitur, nisi expressse in ipso Rit. responderetur, quod hoc Rit. attentio, etiam in citato super tenore instrumenti non esset aliquis admittendus ad istam exceptionem ¶ cum etiam causa instrumenti sit criminalis, & in ea non potest interuenire procurator, vt firmat Afflict. decil. 64. cum tamen videamus contrarium seruari, vt in d. Rit. 166. diximus, verum pro citato ad recipiendum copiam libelli super crimine stellionatus, cessat talis exceptio omni modo. & Magna Curia non facit exhiberi instrumentum, nisi tempore libelli offerendi, & litis contestatae, & si citatus non venit; reputatur contumax, nisi opponantur exceptiones quae admittuntur in quibuscunq; causis criminalibus, vt absentie infirmitatis, carceris aut nullitatis de quibus, in d. Rit. 269.

- 9 ¶ Tertio quero, pone quod stipulatus est aliquis procuratorio nomine, & pro parte Titij, & demum non fuit obseruata promissio per debitorem, nunquid tam procurator, quam etiam Titius dominus poterunt accusare de periurio? Breuiter quo ad procuratorem, dicas quod non potest ipse proprio nomine accusare, quia fuit sibi promissum pro procuratori, nec etiam procuratorio nomine sui domini, quia in tali iudicio non potest fieri accusatio per procuratorem vt supra diximus in j. q. nisi in casu impedimenti principalis, & tunc requireretur speciale mandatum. vt dicit Ange. in l. Pomponius. ff. de procur. & Afflict. in d. constit. q. 9. in si. nu. 13. quo ad dominum, de iure dici potest quod sic. vt Afflict. concludit in loco praalleg. quia pro eo iuratum fuit: & modo sibi periuratur. prout supra in 2. q. dicebamus in haere. Sed attenda obseruantia Magnae Curiae quae non admittit ad accusandum de periurio, vbi non est iuratum de facie ad faciem. vt supra dictum fuit: dicendum est quod non potest de periurio accusare, sed tantum crimine stellionatus.
- 11 ¶ Quarto quero an in actione de periurio habeat locum reconuentio; & in hoc breuiter concludendo, dico quod de iure communi non est dubium, quod sic: ¶ quia reconuentio etiam in criminalibus locum habet: sicut in ciuilibus, vt firmat glo. & Doct. in authen. & consequenter. C. de senten. probatur in l. j. & l. neganda. C. qui accus. non poss. & late prosequitur Abb. in c. j. col. 9. de mutu. petitio. licet fallat in multis casibus quos ponit Marant. in pract. par. 4. dist. 6. nu. 56. vers. istam conclusionem in nouis, sed quia per Rit. infra 497. accusator pendente sua accusatione, pro quouis crimine accusari non potest, dicendum est reconuentio locum non esse nisi ex eodemmet instrumento procederet reconuentio: vt dicit Grama. decil. 53. in si. ver. vbi ponit exemplum. Et quia in actione criminis stellionatus proceditur ad instar actionis de periurio, quod dictum est in reconuentione accusationis de periurio, intelligas procedere etiam in accusatione, ex crimine stellionatus: quod not. quia magna curia ita obseruat. Salerni, die 3. Nouemb. 1559. Prosper Carauita.

1 ad contumaciam: quia citatus etiam si sit in carcere, vel infirmus: debet ab alio excusari & eodem modo si sit absens, c. querelam. iuncta glos. in ver. infirmi. & his quæ ibi no. Innoc. in glos. sua in ver. procuratorem, extra de procur. not. per Bartol. in l. is, qui reus. ff. de publi. iud. Bald. in sua marga. in ver. citatio. ver. 2. & est text. not. in l. 2. ff. de diuer. & tempo. præscrip. vt dixi latius in pragmat. relatione 8. not. de ordin. iudic. & ita seruatur.

2 Tertio no. ibi & non potest. quod creditor non potest citato debitori super tenore instrumenti face re aliquam prorogationem vltimi peremptorij: nec etiam ad soluendum debitum vel partem ipsius: ratio est, quia isto tempore prohibitum erat creditori se concordare sine licentia curiæ: quia obligabat se non concordare sine licentia. vt patet in Rit. 168. sed quia vt ibi diximus in princ. in 8. not. tales obligationes non fiunt hodie, creditores faciunt, vt volunt, supercedent in accusatione vltimi peremptorij quamdiu eis placet: & quandoque in totum desistunt. vt omnibus est notum. Salerni die 3. Nouembris. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLXXXIII.

Tem quod facta condemnatione per dictam curiam ad petitionem dicti creditoris, contra dictum debitorem, seu eius fideiussores, præfatus creditor saltem semel in septimana debeat instare in dicta curia, vt dictus debitor, seu eius fideiussores capiantur & contra eos procedatur ad interrogationem super tenore dicti instrumenti: & non potest se dictus creditor modo aliquo concordare cum dicto debitore, seu eius fideiussoribus. vt supra.

Tria dicit iste Rit. Primum, quod creditor postquam fecit condemnare debitorem non comparentem tenetur semel in hebdomada instare quod capiatur. Secundum, quod postquam est captus: procedatur ad interrogationem, & liquidationem instrumenti quod propter eius non comparitionem liquidari non potuit. Tertium, quod non potest se concordare sine licentia curiæ. Circa primum non insisto, quia recessit ab aula ista instantia, quæ requiritur semel in hebdomada: & creditor instat quando vult quod capiatur debitor: alias non cogitur. Circa secundum similiter dico, quod abijt in desuetudinem: & capto debitore, semel facto contumace, ad citationem super tenore instrumenti, non tractatur amplius de interrogatione, & liquidatione instrumenti: sed detinetur in carceribus donec soluat: æque ac si liquidatum fuisset instrumentum: & ita seruatur. Circa tertium dico, quod sicut potest se concordare sine licentia antequam faciat debitorem condemnare: (vt in præceden. Rit. diximus) eodem modo & post condemnationem, immo multo magis quia facta condemnatione, quæ sita est pœna curiæ

propter contumaciam: & per concordiam, nullum sit curiæ præiudicium: sicut antequam fiat condemnatio. Et circa istud, locum habet titulus. ff. quod quisque iur. vt sicut curia se concordat pro pœna antequam creditori satisfiat de debito, eodem modo & creditor sine licentia curiæ, & antequam sibi soluat pœna, quamuis argu. rubr. pen. fisca. credito. præfer. lib. 10. dici possit quod curia malefaciat, concordando se antequam creditori sit satisfactum, cum ipse sit pœna emolumentum ex facto creditoris percipiatur. Salerni, die 4. Nouembris. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLXXXV.

Tem quod facta condemnatione prædicta ad petitionem dicti creditoris contra dictum debitorem, seu eius fideiussores, non debeat fieri restitutio instrumenti dicto creditori in fra menses duos a die præsentationis ipsius in antea numerandos: sed lapsis dictis duobus mensibus, fiat restitutio dicti instrumenti creditori præfato.

Seruatur iste Rit. & dixi de eo supra in Rit. 180. in 2. not. vide quæ ibi scripsi.

RITVS CLXXXVI.

Tem quod vbi facta est præsentatio alicuius instrumenti liquidi contra aliquem debitorem, seu eius fideiussores, & eadem die sit facta præuentio in dicta curia: ante, vel post, quod per dictam præuentioem, seu citationem præuentioem ipsius, factam eodem die cum præsentatione dicti instrumenti, interrogatio super tenore dicti instrumenti non impediatur: immo potest fieri dicta interrogatio dicti instrumenti, dicta præuentioe facta eodem die: non obstante in aliquo, non habito respectu de horis diei in quo fuerit facta præuentio ante præsentationem instrumenti prædicti, vel post.

SUMMARIUM.

1 Debitor super tenore instrumenti citatus fuit: creditorque eadem die super præuentioem:

in vltimo peremptorio: nunquid super liquidatione procedetur, præuentioe non obstante, an etiam super præuentioe, liquidationem supersedendo?

- 2 Præsentationem, & liquidationem instrumenti, idem appellamus.
- 3 Inspicere debemus quæ frequentius contingunt.
- 4 Si apparet de prioritate præuentiois per horas: nunquid adhuc præuentio non operabitur, tanquam facta eodem die.
- 5 Horarum consideratio in multis prodest.
- 6 Ritum noster 186. factus fuit ad tollendas calumnias circa probationem prioritatis horarum: quæ reprobantur.

Supra in Rit. 168. in 2. nota. dictum fuit quod præuentio facta per debitorem creditori, facit supersedere in liquidatione, seu interrogatione instrumenti: verum quia dubitari forte poterat an istud procederet et si fieret præuentio eadem die, ante vel post præsentationem instrumenti: Ritum noster ad tollendam huiusmodi dubitationem, dicit quod quocumque reperitur facta præuentio eadem die qua sit præsentatio instrumenti non impeditur interrogatio: nulla habita consideratione de horis diei ante, vel post, in tantum quod d. Rit. volens præuentioem impedire interrogationem, limitatur non procedere, quando eadem die esset facta præuentio, quia præsentatio instrumenti: pro quo habes etiam decis. Afflic. 387. vbi præfens Rit. allegatur, & ponitur ratio super qua potuit esse fundatus.

¶ Quæro satis necessario in hoc Rit. quid si eadem die qua debitor fuit citatus super tenore instrumenti: creditor citatur super præuentioem: nunquid in vltimo peremptorio procedetur super liquidationem: non obstante præuentioe, an super præuentioe, supersedendo liquidationem? Ex Ritum nostro videtur inferri quod debeat procedi super præuentioe, eo quia dicitur in eo, quod tunc præuentio non impedit interrogationem: cum reperitur facta eadem die, qua sit præsentatio instrumenti: unde cum præsentationem, & liquidationem communiter pro eodem appellamus: & nihil dicatur quædo fiat eadem die cum citatione: satis est, quod fiat præuentio alia die ante liquidationem seu præsentationem instrumenti: non habita consideratione, quod fiat eadem die, vel post citationem super tenore instrumenti. Confirmatur, quia vt dixi in Rit. 168. in 2. nota. præuentio non fit ad impediendam citationem instrumenti: sed interrogationem, & liquidationem ipsius, vt etiam hic patet: & infra Rit. 189. immo ne verbum quidem habemus in his Ritibus de citatione super instrumentum, & ideo satis est, quod præuentio præueniat liquidationem: licet non præueniat citationem. Item confirmatur ex alio, quia si diceretur, quod præuentio debet nedum præuenire per vnum diem ante liquidationem, verum etiam & citationem: sequeretur, quod præuentioes (vt plurimum) deuenirent seruire, quia creditor citatus super præuentioe posset eadem die citari facere debitorem super tenore instrumenti, & sic ipsum excluderet per hunc Ritum. Quid dicendum? Afflic. in d. deci. ver. si. & ideo, nume. 3. videtur sentire contrarium, dum dicit quod præsumitur prius coepta causa super executione si non apparet an præcessit citatio super obligatione, vel præuentioe, & si dicatur quomodo Afflic. lo-

quitur de citatione, cum obligationes pœnes actæ exequantur sine petitione, libello, & citatione, vt supra dictum fuit in Rit. 128. Respondetur quod forte illa obligatio erat antiqua supra decem annos, quo casu (vt in d. Rit. diximus) necessaria est partis citatio ad dicendum causam quare non debet exequi, & ita intelligi debet illa decisio. aliàs Afflic. non posset bene loqui, & ista opin. communiter tenetur in pract. adeo quod ad hoc vt præuentio impediatur liquidationem, fieri debet ante citationem instrumenti. Non obstat ponderatio facta ad hunc Ritum loquentem de præsentatione instrumenti, quoniam non loquitur de illa præsentatione quam (vt supra dixi) communiter appellamus liquidationem, sed de præsentatione instrumenti quam creditor tenebatur facere antiquitus antequam expediret citationem, vt dixi supra in Rit. 168. in princ. adeo quod secundum istum intellectum, præuentio fieri debebat nedum ante citationem, sed etiam antequam expediret, cum expediri non poterat, nisi præsentato prius instrumento. Et quod de ista præsentatione loquantur bene ponderandus est Rit. noster dum dicit, quod facta præsentatione instrumenti, non impeditur interrogatio per præuentioem. Nam si de præsentatione, id est liquidatione loqueretur, non posset tractari de impedienda interrogatione, ex quo interrogatio fit infimul cum liquidatione, immo ante liquidationem, licet eodem contextu (vt omnes sciunt) & si facta est liquidatio: est etiam facta interrogatio. & iste est verus intellectus istius Rit. sed quia, fieri præsentationes instrumentorum antequam expediret citatio, non seruatur* (quod an sit verum hodie vide quæ dixi in Rit. 168. in princ. & Rit. 170. in 5. nota.) nec etiam creditor se obligat de prosequendo, (vt fiebat antiquitus) vt ibi dixi, adeo quod post expeditionem citationis multoties desistit, & se concordat, communis pract. adiuuenit, quod sicut antiquitus præuentio debebat fieri ante præsentationem instrumenti, hodie fiat ante citationem, non obstat aliud quod dicitur quod præuentioes de vento seruirent, quia euitare tale absurdum, est in potestate debitoris, ex quo si veram causam haberet præueniendi, potest creditorem præuenire antequam veniat tempus soluendi, & sic a creditore citari non poterit, & si diceretur, quod multoties causa præueniendi poterit euenire post elapsum terminum soluendi: dico, quod inspicere debemus quæ frequentius contingunt. In ad ea. ff. de legi. nec debet reputari absurdum, quod debitores non nimis facile possint peruenire ad istas præuentioes (cum vt plurimum) sicut malitiose ad dilatandum solutionem, & impediendam liquidationem instrumenti, vt patet ex Regia pragmat. matitij hominum, de præuen. modera. Amplia præfata conclusioem procedere etiam si citatio super præuentioe esset expedita à Magna Curia, vel aliqua Regia Audientia, & citatio super tenore instrumenti eadem die facta, esset expedita à iudice loci vbi degit debitor, tali enim casu adhuc procederet super liquidatione per hunc Ritum. generaliter loquentem, quod quæ eadem die si vtrunque, non impeditur interrogatio. Itæ per ea quæ dixi supra in Rit. 168. in 6. no. vbi latius dixi quod per citationem præuentiois impeditur solum liquidatio, non autem potestas citandi, quia non reperitur scriptum, quod nota.

¶ Quæro iuxta præfata quid si apparet de prioritate præuentiois per horas, nunquid adhuc præuentio non operetur tanquam facta eadem die? Modest. Gratien. in Ritum. 164. parte. 4. declarat. 19. numero 121. disputant hanc quæstio. & tandem concludunt impedi liquidationem, & tum quia, horarum consideratio in multis prodest, vt patet ex glos.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

S V M M A R I V M.

gloss.in l. si ex pluribus. §. fin. ff. de solutio in c. duobus in vers. si non appareat, de rescrip. in 6. cum sim. quæ ponit Afflict. in d. decisi. 387. numc. 6. Soci. in l. qui duos. colum. . ff. de rebus dubijs Alexand. Soc. Iac. & Rip. in l. j. ff. solu. matr. & Deci. & Cagno in l. in ambiguis. ff. de reg. iur. tum etiam, quia secundum eum, iste Ritu. factus fuit ad tollendas subtilitates, & calumnias quas debitor potuisset prætere circum probationem prioritatis horarum prout per constituit. Regn. speciale. vbi Afflict. notat in 6. & 7. nota. ista subtilitates horarum reprobantur, & ideo si ex actis constaret de prioritate horarum, non posset dici debitorem velle calumnie petere terminum ad probandum prioritatem, & ita ipsi resident. Ego autem dico quod circa istam questionem non posset haberi clarior decisio, quam habemus in hoc Ritu. dicente apertissime quod non habeatur respectus horarum dici ante, vel post præsentationem, & ideo indubitanter teneo, quod quotiescunque vna die fieret præuentio, & citatio instrumenti, etiam si per horas ante fuisset citatus creditor super præuentione, non impeditur liquidatio. Non obstat, quod horarum consideratio ad multa prodest: quoniam de iure communi procedit, non autem in materia questionis nostræ, in qua habemus hunc Ritu. aliter volentem, & etiam d. constit. quæ similiter momenta temporum non vult esse in consideratione, quod bene nota quia ita seruatur. Salerni die. 8. Nouembris 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLXXXVII.

Item quæcunque instrumenta quæ præsentantur in dicta Curia, recipiantur per dictam Curiam super illis quæ continent quantitatem vnius vncie inclusivæ, & ultra vnciam vnam, fiat interlocutoria secundum Rit. Curie super alijs autem quæ continent quantitatem infra, interrogetur conuentus per curiam, & si confiterur, mandetur sibi ad certam pœnam, quod soluat infra certos dies, secundum qualitatem personarum, & quantitatem debiti, & hoc quando est possidens, & non suspectus de fuga, alias vel caueat de soluendo, vel detineatur in defectu fideiussionis, si autem citatus aliquid allegaret contra instrumentum, vel quod soluerit, vel aliam iustam causam, curia ipsa committit vni qui examinet testes, super solutione, & alijs dicendis per eum, vt supra dictum est in causis modicis committendis.

- 1 *Ius instrumenti liquidandi non diminuitur per partis eius receptionem.*
- 2 *Iudex potest debitorem vocare: ipsumque interrogare an debitum soluerit? si instrumentum est infra vnciam. & in nu. 4.*
- 3 *Præceptum quod debitori confesso sit: quot dies excedere debeat. Et vbi fieri possit. Et quando oretenus, vel in scriptis.*
- 4 *Nemo ad satisfaciendum est compellendus pendente dilatione, causa de nouo non existente.*
- 5 *Debitor num appellare possit à præcepto sibi tanquam confesso factor: ac dicere de sua confessionis errore coram iudice ad quem, & appellatone pendente, non molestari?*
- 6 *A sententijs à duabus vncijs infra non appellatur causa executionis retardanda.*
- 7 *Si debitor cui sit præceptum: sit filius famil. an tale præceptum sine patris consensu factum, valeat?*
- 8 *Cui non licet quod minus, minime licebit quod maius.*
- 9 *Minor qui in iudicio esse non potest, confitendo obligatur.*

Iste Ritus ponit aliam limitam ad Rit. 166. vltra alias per me positas in Rit. 167.

¶ Nota. igitur ex hoc Rit. quod tunc demum instrumentum habet executionem paratam iuxta formam d. Ritus 166. cum continet quantitatem vltra vnciam. Limita istud not. quotiescunque quantitas infra vnciam esset ex residuo maioris quæ titatis, ratio est, quia tunc licet debitum sit infra vnciam, tamen quantitas contenta in instrumento est supra vnciam, & Ritu. non aliud requirit, quam quod instrumentum contineat maiorem quantitatem.

¶ Item quia ipsum ius, quod habet creditor liquidandi instrumentum pro debito, non diminuitur per receptionem partis debiti, immo integrum manet donec sibi soluarur, argum. l. si ibi sed manere ius integrum. C. de fideiuss. tanto magis, quia iste Rit. non decidit hoc quod diminuatur ius liquidandi, sed tantum quod instrumentum ipsum contineat tantam quantitatem, quæ vncias excedat, vel includat, quod nota, quia seruatur.

¶ Secundo no. ibi super alijs. iuncto verbo illo interrogetur. quod quotiescunque instrumentum continet summam infra vnciam potest iudex summarie vocare debitorem & ipsum interrogare, si dictum debitum soluit, quod not. contra multos proteruos debitores, qui oretenus vocati per iudicem super debito infra vnciam, & interrogati super eo nolunt respondere. Sed dicunt vocet me creditor in scriptis, quoniam tunc respondebam. Salerni cum essem iudex multoties mihi contigit, sed nunquam dedi locum istis calumnijs, quia iudex potest hoc facere oretenus, per hunc Ritu. & firmant Iser. & Afflict. in constit. Regie maiestatis, nu. 10 in multis tamen partibus ad sunt statuta terrarum seu priuilegia, quod à tribus, vel duobus ducatis supra non possit tractari sine scriptis.

¶ Tertio no. ibi & si confiterur, quod debitori confesso debitum sit præceptum de soluendo infra tot dies

Com. super Ritibus Magnæ Curie. 106

dies arbitrio iudicis, inspecta qualitate, & quantitate debiti, & quamuis secundum generalem consuetudinem, non soleant excedere decem dies, vt dicit gloss. in l. si debitori, in versiculo indultum, vbi est rex. confimilis. ff. de iudic. idem gloss. in authent. de exhiben. reis. §. suscepto, in versiculo lite. Pau. de Cast. in dicta lege si debitori, numero decimo quinto, in finali versiculo tamen vt iste Rit. dicit, inspecta qualitate personarum, & quantitate. statuat terminus, & etiam maior dierum decem secundum Albericum in dicta l. si debitori, & Afflict. in dicta constit. Regie maiestatis, numero decimo. Amplia istud not. procedere etiam Curia non sedente, sed in camera iudicis, & etiam die feriata, vt dicit Afflict. in d. constitut. numero decimo, in si. intellige tamen hunc Ritu. quando oretenus prout iudicem fuit interrogatus debitor ad instantiam actoris penitus iustitiam similiter oretenus, & prout dixi in præceden. nota. alias si in scriptis per petitionem actum fuisset, & debitor respondendo fuisset confessus. non esset faciendum præceptum, sed sententia definitiva condemnatoria vt dicit gloss. in capitulo dudum. lo. 2. in versiculo responsonem, de electio. Pau. de Cast. in ead. l. si debitori. num. 6. & Afflict. post i. ser. in præalleg. constit. nisi quando confessus esset, in responsonem dixisset: non animo contestandi litem, vt Pau. de Cast. ibidem dicit.

¶ Quarto not. ibi, & hoc quando, quod contra debitorem confessum, sufficit præceptum sibi factum de soluendo infra certum terminum, vt supra dictum est, quando possidet immobilia, vel non est suspectus, in tantum, quod durante termino, non potest detineri, sed si suspicio fugæ superuenisset post debitum iuxta tradita supra Rit. 166. nota. teneretur cauere de soluendo in tempore, & in defectum cautionis detineretur. At de iure communi in dicta l. si debitori. eo ipso quod erat confessus debitor, & sibi fiebat præceptum de soluendo, tenebatur cauere de soluendo infra terminum etiam non existente causa suspicionis fugæ, vt Pau. de Cast. ibi dicit, numero decimo. ¶ * & Afflict. ipsum sequens in dicta constit. Reg. maiestatis, numero 13. quia & si pendente dilacione, nemo possit compelli ad satisfaciendum, non existente causa de nouo. l. omnibus. ff. de iud. cum alijs per me traditis in d. Rit. 170. tamen illud procedit pendente dilacione conuentionali, non autem legali data à iudice præter voluntatem creditoris, vt latius ipse dicit.

¶ Quinto not. ibi si autem citatus, quod licet iudex possit in debito infra vnciam oretenus procedere, vt supra diximus in 2. nota tamen potest etiam procedere in scriptis, citando debitorem, quo casu si ille comparet, & non confiterur, sed aliqua allegat, auditur super oppositis, & examinantur testes, subaudi dato termino, & quia est causa infra vnciam, committitur, vt alias super causis modicis committendis dictum fuit supra in Rit. 166. in 2. not.

¶ Sexto Quæro an debitor à tali præcepto sibi facto tanquam confesso poterit appellare, & dicere de errore suæ confessionis coram iudice ad quem, ita quod appellatione pendente, non possit molestari iuxta titu. ff. nihil noua. appella. penden. dicas, quod non, quia in casu præsentis Rit. esset confessus, & conuictus per instrumentum, vt dicit Pau. de Cast. in dicta lege si debitori. numero quarto, argumentum lege secunda. C. quorum appella. non recipi. alias si esset confessus tantum, à tali præcepto possit appellare, sicut à definitiva sententia, & errorem suum corrigere, secundum Pau. de Cast. ibidem per l. creditor. §. iustus, iuncta gloss. ff. de appella. ¶ Hoc tamen de iure communi de iure vero Regni etiam

quod solum esset confessus non posset à tali præcepto appellare per Ritum 256. vbi dixi, versicu. ex his sequitur. & istud tanto magis in hoc Regno procedit: quia à sententia à duabus vncijs infra non appellatur ad effectum executionis retardandæ, vt dicitur infra in Rit. 257.

¶ Secundo quæro quid si debitor cui factum est præceptum, est filius famil. an valeat præceptum sine consensu patris: gloss. in l. si. §. necessitate. C. de bon. quæ liber. dicit, quod sic: si factum fuit vbi libellus, & litis contesta. non interuenit. Specu. in tit. de actore. §. r. numero 36. versiculo sed nunquid teneatur. dicit, quod non: quia si non potest litem contestari, quod est minus multo minus poterit recipere præceptum, quod est maius. Bart. vero in dicto §. necessitate, numero 7. versiculo quæro quid si præceptum, quem ibi Pau. de Cast. numero 8. sequitur, dicit, quod aut agitur ratione confessionis factæ coram iudice sine consensu patris, & potest conueniri: quia etiam minor qui non potest esse in iudicio obligatur confitendo. l. certum. §. minorem. ff. de confelicer. possit restituui, & etiam contrahendo quod ad sui præiudicium. l. si. §. r. ff. de verb. oblig. & l. tam ex contractibus. ff. de iud. cum talis confessio magis accedat contractui, quam iudicio. aut agitur ex illo præcepto facto, & tunc, quia est actus iudicialis: non potest, quia non valuit sine consensu patris. d. §. necessitate. licet distingui debeat circa quæ bona emanauit: vt si circa castrensis, vel quasi valeat: si circa alia in quibus patri vsusfructus quæri potest, non valeat. vt late ipse scripsit ibidem numero 2. vsque ad finem. Salerni, die 9. Nouemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CLXXXVIII.

Item seruatur in dicta curia quod instrumentis confectis extra Regnum non creditur: nisi per modum, qui sequitur infra scriptum: quia aut sunt instrumenta Apostolica, vel alia non Regia, nec Reginalia facta in Regno & non adhibetur fides: si sunt facta extra Regnum dicta instrumenta Apostolica, vel alia, tamen si habetur aliqua summaria informatio extraiudicialis, quod notarius qui publicauit est: vt notarius publicus: & locus vbi fuit confectus est notus. vt Florentiæ, statuit sibi, si vero non est locus notus: puta vltra montes, vel est locus qui raro nominatur: & non habetur fides, quod sit publicus notarius, non statuit: sufficit enim quod habeatur summaria fides, quod sit publicus notarius extraiudicialiter, vt credatur dicto instrumento Apostolico, vel non Apostolico confecto, & publicato extra Regnum.

S V M-

- 3 Aliud est velle aliquid in genere, aliud petere in specie.
- 4 Cautum est debitorem volentem creditorem praeuenire, ad praestandum fideiussionem de soluendo debitum, ac etiam in casu succumbentiae, ad vncias decem, teneri: qui praeuentionem sine satisfactione intentauit. Quae erit nunc eius omissione sit nulla praeuentione. Et ea non obstante, ad instrumenti liquidationem sit procedendum?
- 5 Statutum requirens in aliquo actu fideiussionem: intelligendum est: si petita fuerit.
- 6 Fideiussionis petitio etiam tacita, & subintellecta sufficit.
- 7 Statuto aliquid pro forma requirenti, an renunciari possit?
- 8 Dicitio, nisi, conditionem actus suspensum im portet?
- 9 Conditione non adimpleta, non oritur actio nec obligatio.

Iste Rit. ponit pract. & formam tenendam tam per debitorem qui facit praeuentionem aduersus instrumentum, quam per iudicem coram quo fit praeuentione, & ideo signa ipsum.

¶ Not. igitur primo ibi mentionem in citatione, quod praeuentione in materia istius Rit. dicitur fieri per citationem, & in materia iurisd. praeuentione potest fieri nendum per citationem. l. si quis postea. ff. de iudi. & lincola. la. iuncta glof. ff. ad muni. verum etiam per libellum, litis contestationem, & quandoque per sententiam. vt not. per Bar. & post eum Alex. in l. si pluribus. ff. de lega. 1. Et adde quod in tantum ista praeuentione de qua loquitur: debet fieri per citationem: quod si debitor praesentaret petitionem continentem, quod creditor sibi condemnatur ad cassandum instrumentum ex tali causa: & postmodum super tali petitione non facere eundem citare: non diceretur facta praeuentione, sed quia libellus regulariter non habet vim citationis. l. libertus. la. 2. ff. de in ius voca. tum etiam, quia per illam petitionem, non potest dici praeuenisse creditorem, sed velle praeuenire. l. amplius. ff. rem rat. habe. not. Paul. de Cast. in l. si quis maior. 2. not. C. de transact. & Alexand. consi. 34. num. 3. volum. 1. vbi quod impetrans rescriptum contra transactionem iurata, non dicitur contrauenire si postea non fuit eo vsus faciendo aduersarium citare, & ideo si creditor post oblatam dictam petitionem, alia die faceret debitorem citare super tenore instrumenti, procederetur ad liquidationem non obstante dicta petitione prius oblata, & creditori non intimata. Et not. bene hunc Rit. dicentem in dd. verbis faceret mentionem, quod citatio debet continere petitionem debitoris petentis sibi cassari instrumentum ex tali causa, & istud adeo verum est: quod etiam si citatus fuerit creditor ad recipiendum libellum super praeuentione: non induceretur praeuentione secundum Cauens. hic, quia citatio esset generalis & aliud est velle petere in genere, aliud in specie, vt dicunt Paul. de Cast. & Alex. in l. sed & si quis. §. questum. ff. si quis cautio. & Afflic. decisio. 294. quae bene no. quia seruatur in pract.

¶ Secundo no. ibi non procedatur ad interrogationem, quod praeuentione facta per debitorem impedit interrogationem, seu liquidationem instrumenti, & cum

de citatione nihil dicat, sequitur absque dubio, quod ea non impedit, vt dixi latius in Rit. 168. 2. no. & hoc est veritas, & ita praedicatur licet Gratii. in Rit. 164. parte 4. declara. 19. in prin. videatur certo modo aliter sentire.

¶ Tertio not. in si. Rit. quod probata per debitorem sua praeuentione vltra condemnationem quia condemnatur creditor ad sibi cassandum instrumentum: idem creditor punitur pena tarenorum sex pro vicia debiti, quae pena pro medietate applicatur curie, & pro alia pari, sed non video hanc penam pati carri: sed solum in expensis condemnari.

¶ Quero an contumax in vna causa ciuili, vel criminali possit hanc praeuentionem petitionem praesentare? ista q. dependet ab illa an praeueniens est actor, vel reus de qua dicam in proxime sequen. Rit. ideo vide quae dico ibi in 3. nota.

¶ Secundo quero, ecce quod per Regiam pragmat. malitijs hominum, de praue. modera. statutum est, quod debitorem qui creditorem voluerit praeuenire, teneatur praestare fideiussionem de soluendo debitum, & vncias decem in casu succumbentiae, & debitor qui praeuentionem in iudicio intentauit, eandem non praestitit. nunquid ob eius omissione, praeuentione ipsa nulla erit, ita quod ea non obstante, procedi possit ad liquidationem instrumenti. Cauens. in d. pragmat. dicit quod non: per regulam illam vulga. quod statutum requirens fideiussionem in aliquo actu intelligitur si fuerit a parte petita, vt no. Pau. de Cast. & Iaf. in l. vniuersa. C. de preci. imper. offeren. Bald. consi. 361. primo vol. & 309. decretum. vol. 5. Cuma. consi. 182. im petratum in 6. Ana. consi. 82. Alexan. consi. 37. viso. vol. 2. & consi. 96. visis. vol. 4. & Fely. in c. fin. autem. col. 4. de rescrip. cum similibus ponit Hipoi. in repe. Rubr. de fideiussio. q. 18. nu. 145. cum similibus. Graui. vero in Rit. 164. parte 4. declarat. 19. nume. 118. distinguit, quod aut nihil in ea re pro fideiussione non praestita oppositum fuit, & praeuentione valet, aut fuit oppositum praeuentionem non subsistere, admittique non debere, & tunc secus, etiam si non fuerit expressim facta mentio defectus fideiussionis, quod quia fideiussionis petitio etiam tacita, & subintellecta sufficit secundum Alex. consi. 205. visis. vol. 2. & August. Berro. q. 79. si perfecte inspicatur. Ego vero horum omnium contrarium sentio, quia fideiussio in hac praueuentionis materia per pragmat. requisita videtur pro forma inquirenti, renunciari non potest, vt scribit Bal. in l. 1. C. qui admittit. Barba. in c. super literis nu. 169. de rescrip. & dixi latius in pragmat. per excellentem. §. 10. nisi in praesentia. nu. 13. de senatusconsult. macedo. quod autem sit inducta pro forma, ponderanda sunt verba pragmat. dicentis, statuius vt nullus praeueniendo, creditorem suum conuenire possit coram quocunque iudice, nisi prius praestita fideiussio

ne &c. quod dicitio enim nisi, importat conditionem actus suspensiuam, vt late ponit Bar. & omnes in l. 1. col. 4. vers. tertio quero. ff. de conditio. & demonstratio.

¶ Adeo quod conditione non adimpleta, non sit nata actio nec obligatio, secundum eos. l. cedere diem. ff. de verbo. obligatio. & si ponitur orationi negatiue, prout in casu. d. pragmat. dicitur actum requirere pro forma vt dicit Ioan. Andr. ad Specu. de tute. §. fin. in addi. magna Bal. in authen. matri. & auig. colu. 1. C. quando muli. tute. offi. fungi pot. Aret. in j. col. 5. vers. sic. secundo potest ff. de testa. Cassa. in consue. Burg. titu. de droiz. §. 7. nu. 3. & 4. & Gratus. qui specialiter loquitur in materia praestationis fideiussorum consi. 158. num. 6. cum seque. vol. 1. Er vltra quod ista opi. de iure est verior per praefata in pract. ita seruatur, adeo quod nemo est qui praueuit, qui fideiussionem prius non praestet, saltem ad euitandum istas disputaciones

¶ Tertio not. ibi in curia ecclesiastica, quod quando creditor praueuiendus est clericus: tunc praueuentione coram iudice ecclesiastico fieri potest. At in Regno Franciae secundum Gueliel. benedi. in d. c. Rainutus, loc. proxime citat. seruatur contrarium: & etiam contra clericos coram iudice seculari, fieri debent. Ratio istius Rit. est quia ille qui praueuit: dicitur prouocare creditorem in iudicium, petendo eundem cogi ad cassandum instrumentum, & ex consequenti dicitur actor: & praueuitus qui vocatur ad causam, dicitur reus c. forus. §. accusator. & §. reus, de verbor. signi. & pulchre Rom. consi. 217. res ista & actor de iure, forum rei sequi debet. l. 2. C. de iuris. iudi. c. cum sit generale, &c. si clericus, de for. competen. & per hoc faciunt quae scribit Bar. in l. libertas. la. 2. in 1. repet. ver. quero pone quod libertus. ff. de in ius voca. Ant. de But. in c. intelleximus, de iud. Pau. de Ca. & Alex. in d. l. libertus. Afflic. deci. 268. & Deci. consi. 487. nu. 10. & 686. quod vbi quod intentans remedium l. diffamari. C. de ingen. debet illud intentare coram iudice

¶ Tertio not. ibi in curia ecclesiastica, quod quando creditor praueuiendus est clericus: tunc praueuentione coram iudice ecclesiastico fieri potest. At in Regno Franciae secundum Gueliel. benedi. in d. c. Rainutus, loc. proxime citat. seruatur contrarium: & etiam contra clericos coram iudice seculari, fieri debent. Ratio istius Rit. est quia ille qui praueuit: dicitur prouocare creditorem in iudicium, petendo eundem cogi ad cassandum instrumentum, & ex consequenti dicitur actor: & praueuitus qui vocatur ad causam, dicitur reus c. forus. §. accusator. & §. reus, de verbor. signi. & pulchre Rom. consi. 217. res ista & actor de iure, forum rei sequi debet. l. 2. C. de iuris. iudi. c. cum sit generale, &c. si clericus, de for. competen. & per hoc faciunt quae scribit Bar. in l. libertas. la. 2. in 1. repet. ver. quero pone quod libertus. ff. de in ius voca. Ant. de But. in c. intelleximus, de iud. Pau. de Ca. & Alex. in d. l. libertus. Afflic. deci. 268. & Deci. consi. 487. nu. 10. & 686. quod vbi quod intentans remedium l. diffamari. C. de ingen. debet illud intentare coram iudice

¶ Tertio not. ibi in curia ecclesiastica, quod quando creditor praueuiendus est clericus: tunc praueuentione coram iudice ecclesiastico fieri potest. At in Regno Franciae secundum Gueliel. benedi. in d. c. Rainutus, loc. proxime citat. seruatur contrarium: & etiam contra clericos coram iudice seculari, fieri debent. Ratio istius Rit. est quia ille qui praueuit: dicitur prouocare creditorem in iudicium, petendo eundem cogi ad cassandum instrumentum, & ex consequenti dicitur actor: & praueuitus qui vocatur ad causam, dicitur reus c. forus. §. accusator. & §. reus, de verbor. signi. & pulchre Rom. consi. 217. res ista & actor de iure, forum rei sequi debet. l. 2. C. de iuris. iudi. c. cum sit generale, &c. si clericus, de for. competen. & per hoc faciunt quae scribit Bar. in l. libertas. la. 2. in 1. repet. ver. quero pone quod libertus. ff. de in ius voca. Ant. de But. in c. intelleximus, de iud. Pau. de Ca. & Alex. in d. l. libertus. Afflic. deci. 268. & Deci. consi. 487. nu. 10. & 686. quod vbi quod intentans remedium l. diffamari. C. de ingen. debet illud intentare coram iudice

¶ Tertio not. ibi in curia ecclesiastica, quod quando creditor praueuiendus est clericus: tunc praueuentione coram iudice ecclesiastico fieri potest. At in Regno Franciae secundum Gueliel. benedi. in d. c. Rainutus, loc. proxime citat. seruatur contrarium: & etiam contra clericos coram iudice seculari, fieri debent. Ratio istius Rit. est quia ille qui praueuit: dicitur prouocare creditorem in iudicium, petendo eundem cogi ad cassandum instrumentum, & ex consequenti dicitur actor: & praueuitus qui vocatur ad causam, dicitur reus c. forus. §. accusator. & §. reus, de verbor. signi. & pulchre Rom. consi. 217. res ista & actor de iure, forum rei sequi debet. l. 2. C. de iuris. iudi. c. cum sit generale, &c. si clericus, de for. competen. & per hoc faciunt quae scribit Bar. in l. libertas. la. 2. in 1. repet. ver. quero pone quod libertus. ff. de in ius voca. Ant. de But. in c. intelleximus, de iud. Pau. de Ca. & Alex. in d. l. libertus. Afflic. deci. 268. & Deci. consi. 487. nu. 10. & 686. quod vbi quod intentans remedium l. diffamari. C. de ingen. debet illud intentare coram iudice

¶ Tertio not. ibi in curia ecclesiastica, quod quando creditor praueuiendus est clericus: tunc praueuentione coram iudice ecclesiastico fieri potest. At in Regno Franciae secundum Gueliel. benedi. in d. c. Rainutus, loc. proxime citat. seruatur contrarium: & etiam contra clericos coram iudice seculari, fieri debent. Ratio istius Rit. est quia ille qui praueuit: dicitur prouocare creditorem in iudicium, petendo eundem cogi ad cassandum instrumentum, & ex consequenti dicitur actor: & praueuitus qui vocatur ad causam, dicitur reus c. forus. §. accusator. & §. reus, de verbor. signi. & pulchre Rom. consi. 217. res ista & actor de iure, forum rei sequi debet. l. 2. C. de iuris. iudi. c. cum sit generale, &c. si clericus, de for. competen. & per hoc faciunt quae scribit Bar. in l. libertas. la. 2. in 1. repet. ver. quero pone quod libertus. ff. de in ius voca. Ant. de But. in c. intelleximus, de iud. Pau. de Ca. & Alex. in d. l. libertus. Afflic. deci. 268. & Deci. consi. 487. nu. 10. & 686. quod vbi quod intentans remedium l. diffamari. C. de ingen. debet illud intentare coram iudice

¶ Tertio not. ibi in curia ecclesiastica, quod quando creditor praueuiendus est clericus: tunc praueuentione coram iudice ecclesiastico fieri potest. At in Regno Franciae secundum Gueliel. benedi. in d. c. Rainutus, loc. proxime citat. seruatur contrarium: & etiam contra clericos coram iudice seculari, fieri debent. Ratio istius Rit. est quia ille qui praueuit: dicitur prouocare creditorem in iudicium, petendo eundem cogi ad cassandum instrumentum, & ex consequenti dicitur actor: & praueuitus qui vocatur ad causam, dicitur reus c. forus. §. accusator. & §. reus, de verbor. signi. & pulchre Rom. consi. 217. res ista & actor de iure, forum rei sequi debet. l. 2. C. de iuris. iudi. c. cum sit generale, &c. si clericus, de for. competen. & per hoc faciunt quae scribit Bar. in l. libertas. la. 2. in 1. repet. ver. quero pone quod libertus. ff. de in ius voca. Ant. de But. in c. intelleximus, de iud. Pau. de Ca. & Alex. in d. l. libertus. Afflic. deci. 268. & Deci. consi. 487. nu. 10. & 686. quod vbi quod intentans remedium l. diffamari. C. de ingen. debet illud intentare coram iudice

¶ Tertio not. ibi in curia ecclesiastica, quod quando creditor praueuiendus est clericus: tunc praueuentione coram iudice ecclesiastico fieri potest. At in Regno Franciae secundum Gueliel. benedi. in d. c. Rainutus, loc. proxime citat. seruatur contrarium: & etiam contra clericos coram iudice seculari, fieri debent. Ratio istius Rit. est quia ille qui praueuit: dicitur prouocare creditorem in iudicium, petendo eundem cogi ad cassandum instrumentum, & ex consequenti dicitur actor: & praueuitus qui vocatur ad causam, dicitur reus c. forus. §. accusator. & §. reus, de verbor. signi. & pulchre Rom. consi. 217. res ista & actor de iure, forum rei sequi debet. l. 2. C. de iuris. iudi. c. cum sit generale, &c. si clericus, de for. competen. & per hoc faciunt quae scribit Bar. in l. libertas. la. 2. in 1. repet. ver. quero pone quod libertus. ff. de in ius voca. Ant. de But. in c. intelleximus, de iud. Pau. de Ca. & Alex. in d. l. libertus. Afflic. deci. 268. & Deci. consi. 487. nu. 10. & 686. quod vbi quod intentans remedium l. diffamari. C. de ingen. debet illud intentare coram iudice

tationes immo anais ab hinc. 12. cum essem Neapo. in studio, & casus contingeret in facto proprio, consului excellentem Dominum Thomam Salernitanum nunc Regiae Camerae summariae dignissimum Praesidentem qui dixit mihi quod d. pragmat. semper fuit ita seruata, eo quia requirit fideiussionem pro forma, & idem dixerunt mihi alij quam plurimi famosi Docto. Amplia istam conclusionem procedere, & si debitor praueuiens esset manifeste idoneus, & soluendo, quia statuto requirenti fideiussionem, per hoc non dicitur satisfactum, secundum Grauium. in loc. praesal. nu. 119. vt firmat Alex. in l. 1. num. 12. ff. qui satisf. cog. per tex. in l. 1. in princ. ff. vt lega. nom. caue. l. minor. §. si. cum ll. seque. ff. de procurator. & licet Paul. de Cast. in l. diuortio. §. interdum. ff. solut. matr. & Iaf. in d. l. 1. num. 16. & 17. cum seque. aliter voluerint, tamen vt pulchre & nota. in qui t. Rip. in l. si quis ab alio. nu. 5. ff. de re iud. quociescunque statutum requirit fideiussionem ad euitandum dolum, vel fraudem, (vt est proprie d. pragmat. quae vt malitijs praueuentium obuiet, fideiussionem requirit) procedit prima opinio. & ita procedat. l. 1. vt lega. nom. & text. d. §. fin. cum ll. seque. vbi vero requirit vt res salua sit, tunc procedit secunda opinio. quia cessat causa suspicionis, & ita procedat tex. in l. j. §. si magistratus, in l. quicunque. C. de feud. patrimo. lib. 1. & l. legitimus. ff. de leg. tuto. qui pro ea opi. faciunt. Salerni die. 12. Nouemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CXI.

In primis, quod vbi aliquis habet aliquod instrumentum publicum contra aliquem mutui, depositi, seu cuiuslibet alterius contractus: ita quod instrumentum illud sit liquidum ex omni parte. & debitor, seu fideiussores eius velint praueuenire suum creditorem, quod sibi satisfecerint, seu aliter quouis modo velint dicere contra dictum instrumentum, item quod ad satisfactionem dicti debiti debitor, seu fideiussores eius non teneantur dicto suo creditori, quod praueuentione ipsa non potest fieri, nisi in dicta curia, & si fiat in alijs curijs, nullius sit roboris, vel momenti, nisi creditor sit clericus, quo casu praueuentione ipsa fieri possit in curia Ecclesiastica: immo si instrumentum praesentatur in dicta Curia post praueuentionem factam in alijs Curijs procedat interrogatio super tenore dicti instrumenti praueuentione ipsa facta in alijs curijs, non obstante.

SUMMARIUM.

1 Praeuentiones in Regno Franciae fieri non possunt, nisi coram regio officiali, cum ratione.

- Et limita prout in numero 3.
- 2 Praeuentiones quibus in negocijs fieri possint?
- 3 Praeueniens actor, praueuitus reus dicitur.
- 4 Actor forum rei sequi debet.
- 5 Intentans remedium. l. diffamari. C. de ingen. coram iudice aduersarij intentare debet.
- 6 Decisio Afflic. facit ius in Regno.
- 7 Praeuenienti creditorem, denegatur audientia.
- 8 Contumax non nisi vt reus necessarius audiendus.
- 9 Excommunicatus, & contumax equiparatur.

Hucusque per qua plures Ritus tractatum fuit de materia praueuentionis, verum quia nondum de iudice coram quo praueuentione esset facienda dictum erat Rit. noster ad decidendam istam quaestionem factus fuit.

¶ Nota igitur ex hoc Rit. quod praueuentiones non possunt fieri in alio tribunali quam in Magna Curia & casu quo alibi fieret, non valeret, & procedi potest ad interrogationem, & liquidationem instrumenti, praueuentione ipsa non obstante. ¶ Et in Regno Franciae non nisi coram officiali regio fieri possunt, vt pulchre ponit Guelielmus Bened. in c. Rainurius. in ver. sic. & vxorem nomine Adelsiam decisio. 2. nu. 126. de testa. ratio est secundum eum, quia postquam tractatur de viribus, & cancellatione instrumenti confecti a notario, praesertim Regio, non conuenit, quod alius officialis cognoscat quam Regius. Limitat se ipsum iste Rit. nisi creditor praueuiendus esset clericus, quoniam tunc coram iudice Ecclesiastico fieri potest. Sed primum hodie non seruatur de generali consuetudine omnium curiarum Regni & praueuentiones fiunt in omni curia: credo quod ista practi. & obseruantia ortum habuit a Regia pragmat. malitijs hominum, ibi coram quocunque iudice, de praueu. modera. De secundo dicam infra in 3. nota.

¶ Secundo no. ibi seu aliter quouis modo, quod praueuentiones quae aduersus instrumenta quotidie fiunt non solum pro satisfactione fieri possunt: verum etiam & pro quacunque alia causa quam debitor praueuit aduersus instrumentum. vt illud debeat sibi cassari, & cancellari: pro quo Afflic. decisio. 387. vbi praueuentionem etiam super nullitate instrumenti admittit. Cauens. in d. pragmat. & Grauium. in Rit. 164. parte 4. declarat. 19. nu. 116. & ita seruatur.

¶ Tertio not. ibi in curia ecclesiastica, quod quando creditor praueuiendus est clericus: tunc praueuentione coram iudice ecclesiastico fieri potest. At in Regno Franciae secundum Gueliel. benedi. in d. c. Rainutus, loc. proxime citat. seruatur contrarium: & etiam contra clericos coram iudice seculari, fieri debent. Ratio istius Rit. est quia ille qui praueuit: dicitur prouocare creditorem in iudicium, petendo eundem cogi ad cassandum instrumentum, & ex consequenti dicitur actor: & praueuitus qui vocatur ad causam, dicitur reus c. forus. §. accusator. & §. reus, de verbor. signi. & pulchre Rom. consi. 217. res ista & actor de iure, forum rei sequi debet. l. 2. C. de iuris. iudi. c. cum sit generale, &c. si clericus, de for. competen. & per hoc faciunt quae scribit Bar. in l. libertas. la. 2. in 1. repet. ver. quero pone quod libertus. ff. de in ius voca. Ant. de But. in c. intelleximus, de iud. Pau. de Ca. & Alex. in d. l. libertus. Afflic. deci. 268. & Deci. consi. 487. nu. 10. & 686. quod vbi quod intentans remedium l. diffamari. C. de ingen. debet illud intentare coram iudice

iudice aduersarij eo, quia reputatur actor, cum aliū ad iudicium prouocet. Ratio vero obseruantia Regni. Franciæ est, quia licet loco actoris reputetur iste qui prouocat ad iudicium tamen, quia non venit uoluntarie: sed necessitatus, ne in futurum inquietetur; attendi debet potius causa naturalis, quæ ipsum mouet: & est, ut se defendat: quam accidentalis, quæ est quod ipse prouocat: & ex consequenti, causa tractari debet coram illo iudice coram quo præueniens, vel intentans remedium. l. diffamari, fuisse conuentus. ut dicit Guliel. in loc. præallegata. Alexand. consil. 103. volum. 5. Abb. & Fely. in cap. si quis contra clericum. r. nota. de for. comp. Anto. de Butr. in c. cum inter. de exceptio. Fely. in cap. ea quæ. colu. 1. de re iudi. & latius Cagnol. in d. l. diffamari. vers. his sic discussis. nume. 9. ubi hanc secundam opin. dicit communem: sed postquam in Regno habemus non solum d. deci. Afflic. quæ facit ius in Regno: verum etiam & hunc Ritum. approbantem illam primam opin. quod prouocans ex causa non uoluntaria, dicitur actor: standum est primæ opin. ¶ Et ex his sequitur quod si præueniens suum creditorem, sit contumax: & per creditorem opponatur quod non debet audiri, quia sibi denegatur audientia. l. sed & si per prætorem. S. ait prætor. in fin. ubi gl. ff. ex quibus caus. maio. ut latius dico infra, in Ritum. 220. non potest nec debet in ipsa præuentione procedi, quia cum dicatur venire ut actor, iura ipsum repellunt. Immo plus dico, quod etiam præsupposita pro vera opin. supra allegata, Alexand. & sequa. quod non dicatur vere actor: cum ueniat necessitatus, & suus finis sit se defendere: ¶ tamen quia contumax non auditur, nisi quando uenit ut reus necessarius: ut dicunt Pau. & Alexand. in d. l. libertus & Cagn. in d. l. vni. nu. 9. in fin. loquentes in excommunicato, ¶ cui contumax æquiparatur secundum Bal. in l. j. nu. 12. vers. si autem. C. de hered. insti. & Afflic. in consi. grandis. 7. nota. num. 12. & iste qui præuenit: non uenit præcisè ut reus necessarius: audiri non debet quemadmodum nec excommunicatus auditur in intentando. remedium, d. l. diffamari. ut dicunt Barr. Paul. & Alexand. in præalle. l. libertus. Anto. de Butr. Abb. Imol. Fely. & Deci. in c. cum. inter extra, de exceptio. Decif. in c. intelleximus. vers. quid autem. num. 24. de iudic. & Cagn. in alle. l. diffamari. q. 4. nu. 13. Salerni die 14. Nouembris 1559. Prosper Carautia.

RITVS CXCI.

Quod nullus admittatur ad accusandum tanquam vnus de populo: nisi suam, suorumque iniuriam prosequatur.

SVMMA RIVM.

- 1 Accusatio, vel denunciatio de iure communi in publicis iudicijs omnibus permittebatur.
- 2 Suorum appellatione, qui ueniant. Ex quibus excipiuntur pupilli & furiosi ibidem.
- 3 Commater, an ad querelandum occisores com-patris sui, sit admittenda?
- 4 Filio spirituali, sicut & adoptiuo à compatre alimenta debentur.

- 5 Vxor pro morte, vel iniuria marito illata ad accusandum permittitur.
- 6 Maritus appellatione suorum nunquid continetur?
- 7 Commisso delicto, in quo procedi ex officio non potest: accusat aliquis de eo: dicens iniuriam suam, vel suorum prosequi, quia coniunctus illius in quem erat commissum: num sibi creditur: an probabit se talem: ut procedi possit? declarata tamen & intellige ut ibi late.
- 8 Mulier ad accusandam de iniuria illata alicui de suis, quoniam modo, vel regula admittatur. Et ibi successiue habes practicam, quæ in hoc seruatur.
- 9 Si offensus, quis est: pater, vel tutor eius, (qui possunt) iniuriam remisit: mater num accusare poterit?
- 10 Principalis remittendo, an alij admittantur?
- 11 Principalis renunciando, non potest hoc facere nisi in sui præiudicium.
- 12 Habens remissionem à principali, compositus, & absolutus, nunquid ad aliorum instantiam molestabitur remissiuè.
- 13 Committitur delictum propter quod ex officio procedi non potest: propter delinquentis potentiam, offensus, nec alij suo nomine accusare audent: nunquid ad hoc sint cogendi?
- 14 Mala exempla euitare iudex conabitur.
- 15 Plures quando in accusando concurrunt: quis præferendus.
- 16 Aliquis cum vniuersitate vsuram commisit: syndicus non querelat, & sic ex officio curia procedere nequit: an quilibet de vniuersitate ad querelam admittatur?
- 17 Iniuria contra diuinam religionem, vel patriam commissa: propria appellanda est.
- 18 Patrie defensio cuiuslibet permittitur.
- 19 Homines non sibi tantum, sed patrie nascuntur.
- 20 Pater in ius à filio sine uenia, non uocatur: nec patria.
- 21 Filius pro patria tuenda, patrem occidere potest: & è contra.

Iste Rit. duplicatur quasi per eadem uerba infra in Rit. seq. & in Rit. 195. ¶ Nor. igitur ex eis, quæ hodie nemo admittitur ad accusandum, vel denunciandum de aliquo crimine tanquam vnus de populo. ¶ De iure uero communi accusatio, vel denunciatio omnibus erat permissa in publicis iudicijs. l. quauis la. 2. C. de adulter. quia publica iudicia quasi populica dicuntur, ut habetur insti. de publi. iudi. in prin. per gl. & Bar. in rubri. ff. eo. certæ tamen personæ excipiebantur à iuriscon. in l. qui accusare. cum duabus seq. ff. de accusa. quibus accusatio, vel denunciatio tanquam vnus de populo prohibebatur. ut ibi. uerum permittebatur quando suam, vel suorum iniuriam prosequi uoluissent. l. 2. tamen. ff. de accusa. in tantum quod tit. de popula. actio. in Regno nostro per hos Rit. est correctus: quod not. ¶ Secundo not. ibi nisi qui

li qui suam, vel suorum iniuriam prosequuntur, admittuntur in hoc Regno ad accusandum, vel denunciandum. Limita tamen non procedere ubique, denuntiatio, vel accusatio fieret per iniuriam uerbali: quoniam tunc non admitteretur ob hoc solum quod suam, vel suorum iniuriam prosequeretur: nisi etiam libellum daret ut dicit alius Rit. infra 31. ubi dico in 5. nota. ¶ Dicuntur autem suorum appellatione venire omnes illi qui per l. 4. ff. de testi. in iuri testimonium dicere non coguntur. ut dicit glo. in l. si femina. C. ad Turpil. tex. ad literam. in l. 2. in prin. ff. de accusa. Bald. in l. prima. numero 2. in fi. C. qui accusa. non poss. Salyce. uero in dicta l. si femina. post Guido. de Suzà. dicit quod latius dici possunt sui omnes illi pro quibus sine mandato ex periri possumus: de quibus in l. sed hæc, cum seque. ff. de procura. & idem Inno. in c. nulli. de rescript. ubi addit, omnes illos pro quibus hi qui sunt de tertio ordine non postulatum, possunt postulare. quos omnes enumerat text. in l. j. in fi. ff. de postula. Excipiuntur tamen secundum Ioan. And. in c. de cætero. de testi. & in additio. Spec. de accusa. §. 3. in prin. & Saly. in loc. præallegata. pupilli. & furiosi per rationem quam Saly. ibidem allegat. Item & spurij ut dicit Alexand. consil. 60. numero 12. volumine 2. idem uero Bald. sibi contrarius in l. petitionem. C. de aduoca. diuer. iudi. dicit quod uenit omnes coniuncti qui sunt vsque ad quartum gradum. Abb. in dicto capitu. de cætero enumerat eos, cuius opin. dicit communem Fely. in c. dilectus. colu. fi. de accusa. & in c. cum oporteat. colu. 1. de accusa. idem Abb. dicit spectandam consuetudinem patriæ Maran. uero in practi. parte 6. in vers. inquisitio numero 62. vers. sed hic cadit. relatis supra scriptis opin. dicit quod ueniunt omnes coniuncti vsque ad sextum gradum per tex. in l. lex Cornelia. in prin. ff. de iniur. ubi enumerantur sobriini qui dicuntur esse in sexto grad. ut dixit tex. in §. sexto gradu. in situ. de gradi. & eius opin. uidetur mihi uerior per d. lex Cornelia. quod nota. quia D. oct. ualde uariauerunt ut pater ex prædictis, & ex no. per. Guliel. benedic. in c. Raynuitius. in ver. mortuo itaque testatore. 2. 3. & 4. col. de testa. & Cass. in consue. Burgun. ritu. des successiones rubri. 7. §. 3. in glo. as. vrais hæretiers, nume. 3. cum sequen.

¶ Quarto primo an comater admittatur ad querelandum occisores sui compatris. de iure communi mulieres non ad mittebantur ad accusandum: nisi suam, vel suorum iniuriam prosequerentur. d. l. 2. ff. de accu. & l. si femina. C. ad Turpil. prout in Regno per hunc Rit. statutum est in omnibus uolentibus accusare: & nihilominus in terminis iuris communis Bal. concludit quod sic. in l. j. nume. 36. vers. sed an commater. C. de his qui accusa. non poss. mouetur ipse, quia affinitas spiritualis, quæ causatur ex compaternitate: est maior carnali, secundum glo. 1. ante fin. in c. qui dormierit. 27. q. 2. & est tex. in c. ita diligere. 30. q. 3. idem post Bal. firmat Alex. consil. 34. nu. 8. vol. 3. In fin. l. apertissimi. nu. 14. vers. sexta causa. C. de iudic. Cott. in memora in ver. commater. & Boer. decisi. 233. nume. 3. & 4. & idem concludunt Cott. & Boer. in filio iorio per ea quæ no. Bal. in auth. nisi rogati. col. fi. vers. sed tunc ego. C. ad trebellia.

¶ Vbi quod alimenta debentur in subsidium filio spirituali, sicut adoptiuo, in tantum quod stante hoc Rit. commater admittitur ad accusandum de morte compatris, vel filio iorio: & e contrario: postquam de iure communi præallegata. D. oct. admittunt commatrem. ¶ Secundo quæro quid in vxore pro iniuria facta viro, vel de morte sibi illata? Bald. in præalleg. l. 1. nu. 5. vers. si per tertio. C. de his qui accusa. non poss. dicit, quod sic: quia est pars corporis uiri. c. ad

monere. 33. q. 2. sed quia ista ratio Bald. non est sufficiens: cum debeat in iure probari, quod ueniat appellatione suorum: Bar. in l. nu. 2. uerticulo quarto vtrum. ff. de accusa. & Salyceus qui tam de iniuria publica, quam de morte loquitur in d. lege si femina. firmando, quod sic, dicit quod ex lege. 4. ff. de testi. probatur maritum venire appellatione suorum: nam cum ibi dicatur quod iniuria non cogitur ferre testimonium contra locerum: sequitur multo magis quod nec etiam contra maritum: & ex consequenti quod continetur appellatione suorum per ea quæ supra diximus in 2. nota. eandem conclusionem firman. Ioan. Fab. Bald. Alberi. & Ange in l. de crimine. C. qui accusa. non poss. Alberi. in l. 2. ff. de accu. Oldr. & Alb. in l. sororem. C. de his quibus ut indigni. gl. uero in consi. Regn. summo periculo. in ver. mater. quæ ibi sequuntur Iser. & Afflic. nu. 10. q. vlt. & Boer. d. decisi. 233. & si eandem conclusionem teneant: tamen uidentur dicere quod hoc possit facere suo nomine, prosequendo suam iniuriam, quia comitem amisit per l. item apud labeonem. §. si quis uirginem uerbi tenetur. ff. de iniur. non autem prosequendo suorum iniuriam, quia maritus non continetur appellatione suorum ut gl. d. consi. exptesim dicit. Ego autem utranque opin. teneo primam, quia per d. l. 4. probatur quod ueniat appellatione suorum: & secundam per dicto §. si quis uirginem, & ita teneas.

¶ Tertio quæro, pone quod est commissum aliquod delictum in quo ex officio procedi non potest: aliquis de eo accusa. dicens, se prosequi suam, vel suorum iniuriam tanquam frater, pater, vel mater illius in quem est commissum: nunquid de hoc sibi fides adhibetur, ut procedi possit: an probare debet se esse talem text. in l. non ignorat. C. de his qui accusa. non poss. in proprijs terminis dicit, quod non aliter admitti debet, quam si prius probet se talem: & idem Bal. in l. vxor. vers. sed pone. nu. 2. C. de his qui accusa. non poss. nisi secundum gl. ibi esset in quasi possessione fraternitatis, aut paternitatis: quoniam tunc in principio causæ, istud sufficeret: & in processu teneatur postea plenius probare. ut dicit Luc. de Pen. in l. 2. colum. 5. circa fin. ver. quod id etiam si quis. C. de delato. & glo. in constitu. summo periculo in uerfic. mater. prædicta tamen in tell. ge. si fuerit oppositum, alias parte non opponere admitteretur agens nomine suo tanquam mater, pater, aut frater, ut dicit Bald. in d. l. non ignorat. 1. no. nu. 2. & Iser. in consi. Reg. exceptionem filiationis. in ver. exceptionem. in fi. ibi si igitur. & ibid. Afflic. numero 2. ver. quid autem. Item intellige in terminis iuris communis, in Regno uero nostro per d. constitu. est correctæ dispositio d. l. non ignorat. ut expresse dicit Afflic. in loco præalleg. adeo quod secundum eum ubique agere ti nomine suo opponitur exceptio negatiua qualitate ipsius agentis proceditur in causa ad ueteriora, & exceptio referuatur ad merita causæ. Ideo dicitur quando opponitur agere nomine suo, quia si opponeretur agenti nomine alieno, puta ut tutor, curator, prælarus, vel similis, secus esset ex quo in eis non haberet locum d. constitu. secundum Iser. ibi. in d. uerbo exceptionem ibi secus si ageret. & Afflic. ibid. nume. 3. vers. sed quæro, sed secundum iuris dispositionem procedendum esset ut latius per eund. Afflic. ibi.

¶ Quarto quæro quo nã modo, vel regula mulieres admitti debent ad accusandum de iniuria alicui de suis illata? Bal. in l. fenatus per illum tex. C. de his qui accusa. non poss. in Rub. eiusd. ritu. numero 4. & vers. quidam, tradit istam regulam: quod cum mulier non admittatur nisi iure speciali, hoc est quando suam, vel suorum iniuriam prosequitur l. hi tamen. ff. de

¶ de accusa. masculi vero iure communi, quo eis cōceditur potestas accusandi, etiam si suam vel suorū iniuriam non prosequuntur ad hoc ne delicta remaneant impunita vt supra dictum fuit in p. inc. istius Rit. mulier nūquam admitti debet: nisi prius exploratum sit, an velit accusare illi qui admittuntur de iure communi vel sint in mora: adeo quod secundū eū quādiu adsunt masculi, qui possint accusare, ipsa non admittitur, quod etiam sequit Salyc. ibid. & ampliat nedum si esset in pari gradu cum masculis per l. 3. ff. de libera. causa. & per alias multas rationes: verum etiam si esset in priori gradu, quia, & si cum muliere concurreret prioritas gradus, tamen cum masculis cōcurrat dignitas sexus, & ex consequenti discretionis excellentius qui maxime attendi debet in his quæ spectant ad virile officium, & idem post Salyc. firmiter Angel. in tracta. masculi. in versicu. & ad quæram. numero 16. versu. & licet, sed ista Doctri. in hoc Regno redditur dubia: ex quo per hunc Rit. masculi, & femina eiusdem sunt conditionis: quia neuter eorum admittitur, nisi suam, vel suorū iniuriam prosequantur, & sic cessat fundamentum Bal. quod debent prius explorari illi qui de iure communi admittuntur, & ideo ego teneo quod mulieres (præsertim in hoc Regno) admitti debent ad querelandum omni tempore & casu, quo suam, vel suorū iniuriam prosequuntur, etiam stantibus masculis, & eis non exploratis, nec in mora existentibus prout cōmuniter absque difficultate aliqua in omnibus tribunals videmus admitti, & si dicatur dato quod cesset fundamentum Bald. quomodo responderetur ad l. senatus. per quam etiam ipse mouetur: dico quod verus intellectus illius. l. est ille quem Bald. met in principio l. ponit. quod ideo ibi mulier non statim fuit admissa ad accusandum: quia falsitas erat commissa in causa filiorum qui erant vitii, & ideo inferitur ex ea quod quādo est vitii ille in quem delictū est commissum. mulier quæ suorū iniuriam potest, & vult prosequi non aliter debet admitti quam ipso principali offenso nolente accusare, vel si ipse sit pupillus, quando eius tutor non vult, vel est in
* mora * Scias tamen, quia in practica circa istas querelas mulierum seruat quod in contradictorio iudicio eorum quærelæ tunc admittuntur cum quærelant in casibus expressis a iure statutis, quos habes in tex. & Gloss. l. secunda, ff. de accusa. item cum suam suorūque iniuriam prosequuntur. vt in lege tertia. §. sed & si mulier ff. de liber. homi. exhi. l. de crimine. C. qui accusa. non poss. & lege si femina. C. ad Turpillia. Verum quādo suam suorūque iniuriam prosequuntur non aliter admittuntur quā si necem alicuius cōsanguinei prosequantur iuxta d. legem secundam, vel iniuriam cōsanguinei mortui illatam tempore quo erat in humanis, non autem si viuentis iniuriam vindicent, quamuis ipse offensus declaret nolle querulare, vel sit in mora querulandi. & ita in facti contingentia in pluribus casibus declarauit sacrum consilium, & seruamus quotidie in hac Regia audientia. Et si dices quod huic practice contradicit textus, dicta lege tertia §. sed & si mulier. vbi suam suorūque iniuriam prosequendo agit mulier illo interdictione viuere iam suo cōsanguineo, responderetur quod ibi est casus specialis in quo ille cōsanguineus non poterat ipse querulare ex quo detinebatur ab alio occultus, merito mulier admittitur ad proponendum illud edictū de suo cōsanguineo exhibendo, vel dicas quod cum mulier non admittatur, nisi in certis expressis casibus. dicta lege secunda & lege de crimine. ideo ibi admittitur, quia est vnus de certis casibus a iure expressis. Ideo autem dixi in contradictorio iudi-

cio, quia inquisito non reluctante in hoc Regno omnes querelæ mulierum suam suorūque iniuriā prosequendo recipiuntur absque difficultate, vt supra dixi, & ne dum mulierum, sed vnus cuiusque querulantis etiam si querela porrigatur ab eo qui ius querulandi non haberes, quia hoc dat iudicibus materiam capiendi in formationes super delictis. vt præclare inquit Excellens Dominus Clarus libr. 5. sentent. recep. §. fina. quæstione 14. versiculo scias tamen. & si inquisitus reluctet quod sua interest talem querulantem non admitti, forte, quia ea exclusa super illo delicto non potest procedi ex officio, vel quia velit se componere cum curia cum id nō possit sine remissione partis, vt in Rit. 172. vel quia ipse querularus est in alio iudicio quam sui domicilij prætextu quod querulans sit vidua & habeat priuilegium eligendi forum per l. vni. C. quando impera. petendo, propterea debere remitti ad suum iudicem his & alijs similibus casibus declaratur per Curiam tali mulieri ius querulandi non competere, vt sic inquisitus cessante querela, valeat ius suum obtinere in casibus prædictis, vel alijs qui sibi competere possent.
¶ Quinto quæro iuxta prædicta, pone quod offensus, aut eius pater remittit, vel tutor: quorū potestas quo ad hoc æquiparatur: vt dicit Salyc. in l. vxor. nu. 4. C. de his qui accu. non poss. nunquid mater poterit accusare Afflic. in consil. Regn. summo periculo. 9. nu. 7. dicit quod sic, quia suam iniuriā prosequitur, & allegat Saly. in d. l. vxor. vbi nu. 7. versu. quæro an, post glo. ibi dicit quod prioribus negligentibus admittuntur sequentes: quod quidem procedit nedū in matrè: sed in alio quocunque qui sentit se iniuriatū tanquam cōsanguineum, cum eadem ratio sit quod suam prosequatur iniuriam & pro hoc bono tex. in l. sepulchri. la. ff. de sepul. viola. & Saly. in l. accusa. tionē col. 3. ver. ex his igitur, ibi vel dic secundo. C. de his qui accusa. non poss. & si dicatur quod l. sepulchri, & Saly. non loquuntur quādo is ad quem principaliter vindicta spectat remittit, sed negligit. respondere potest, quod etiam quando remittit, negligit, & propterea idē videtur dicendum. ¶ Et quod quando remittit principalis, alij postmodum admitti possunt, probat tex. iuncta gl. in ver. volet. in l. 3. ff. de sepul. viola. & in l. si maritus. la. 2. §. si negauerint iuncta
11 gl. in ver. non audiendū. in l. solu. ff. de adult. ¶ Ratio est quia remittēdo principalis non potest remittere, nisi in sui præiudicium, vt probat tex. in l. qui cætu. §. si ff. ad l. l. de vi publi. vbi bona gl. allegat tex. in l. si vnus. §. pacta quæ rumpem. versu. & in summa. ff. de pact. & potuit etiam allegare alium tex. in l. iurif. gentium. §. si paciscar. eo ritu. & c. si is qui. cum simi. iuncta gl. 23. q. 4. non etiam aliorum qui ex eius iniuria sentiunt se iniuriatos, vt probat tex. in l. 1. in si. ff. de iur. vbi etiam not. per Ang. & Bar. in l. si ita stipulatus. §. Chrisogonus in si. ff. de verbo. obliga. in l. lex Cornelia. ff. de iniur. & in l. cum scimus. C. de agrico. & censib. lib. 11. Soci. consil. 228. col. 3. versu. præterea inimicitia. volu. 2. cum alijs quæ adducit Marant. in pract. parte 6. in versu. inquisitio, numero 58. versu. ex prædictis stante maxime in hoc Regno præsentu Rit. per quem (vt etiam Marant. ibidem dicit) quilibet admittitur ad accusandum dummodo suam, vel suorū iniuriam prosequatur, & idem in proprijs terminis per prædicta firmat Barto. in l. trāfigere in l. repet. numero 8. & ibi etiam Bal. col. pen. circa fin. C. de transact. quos etiam refert Marā. in loco proxime citato, ¶ pro quo et vide quæ dico infra in Rit. 272. 1. not. versu. intellige tñ, An autem si habita remissione principalis offensi, vel eius ad quem principaliter spectat vindicta: fuerit quis composi-

tus,

tus, condemnatus, aut absolutus possit postmodum ad instantiam aliorum iterum moleitari. vide infra in Rit. 272. q. 4. ¶ Sexto quæro pone, quod commissum est aliquod maleficium in quo ex officio procedi non potest, & propter potentiam offendens: offensus, vel alij pro eo nō audent accusare, nunquid ad hoc cogi poterunt? tex. in l. vni. C. vt nemo iniuri. facit quod nō, Spec. vero in tit. de accusat. nu. 9. versu. quid si nullus. contrarium tenet, dicens, quod bene faciet iudex si partem cogat ad accusandum * idem etiam tenent August. & Hier. Chucalon. ad Ang. de malef. in versu. & ad querelam. num. 57. in ver. quæro alicui. tum primo, ne delicta remaneant impunita contra. l. ita vulneratus. ff. ad l. aquil. & allegat pro hoc facere. l. 3. ff. de offi. præsid. & c. vt famæ. de sent. excom. tum etiam exempli diceretur, & vt male exempla euitentur: iudex summo opere conari debet. l. obseruandum. cum cōcord. ibi traditis per gl. ff. de iudi. quod
13 not. quia potest quotidie in facto contingere. ¶ Septimo quæro pone quod plures cōcurrunt in accusando quis preferatur, tex. in l. 3. §. si tamen. ff. de liber. homi. exhi. & in l. si plures. ff. de accusa. dicitur quod iudex hoc arbitrabitur causa cognita, extimatis personis, vel dignitate, ætate vel moribus, vel ex eo quod
16 interest aut alia quæuis iusta causa. ¶ Octauo quæro de vna q. de qua proximis diebus fui interrogatus, quidam commissit vsuram cum vnueritate syndicus ipse non querelat: propter quod ex officio curia procedere non potest, vt dicam latius infra in Rit. 237. nūquid quilibet priuatus, qui sit de ipsa vnueritate admittitur ad accusandum? Breuiter teneo quod sic non tanquam vnus de populo, quia esset contra hunc Ritum, sed tanquam prosequens suam propriam vsuram, quia vt dicit Ang. in §. si. in auth. quomodo oportet. episc. quem sequitur Marant. in pract. parte 6. in ver. inquisitio. nu. 63 in ver.
17 adde tamen. ¶ Iniuria facta contra diuinam religionem, vel contra patriam potest appellari propria iniuria, & idem Bart. in l. j. §. fin. ff. de iusti. & iur. ¶ vbi dicit quod defensio patriæ cuiuslibet est permessa tanquā ad se pertinet, & in hoc casu patet ad sensum, quia vsura quæ sit cum vnueritate: lædit quemlibet priuatum ipsius qui postmodum in collectis, & alijs oneribus, multo magis grauatur. Pro hoc facit tex. in l. j. §. & generaliter ex quibus. ff. de ventr. in posse.
19 mitte. vbi, ¶ quod homines non tantum patribus, verum etiam & patriæ nascuntur, & Cice in ver. 5. qui dicit susceperas enim liberos non solum tibi, sed et patriæ: qui non modo tibi voluptati sed etiam aliquando reipublice vsui esse possent, & in libro de offi. cum inquit: nō solum nobis nati sumus, sed ortus nostri partem parētes, partem patria, & partē amici vendicant, & alibi in eodem libro vniciq; nostrum chari sunt parētes, chari liberi, & familiares sed omnium hominum charitates vna patria cōplexa est, vt etiam referendo, scribit Maria. Soc. consil. 35. circa versu. præterea charissimum. volum. j. Ias. & ibi Apollin. in litera, d. in §. poenales. numero 69. institutu de actio. Firma. in suo reperto. in versu. patria. * Marant. in pract. parte 3. numero 43. facit quod dicit Angel. in l. generaliter. ff. de in ius vocan. & Iason in loco præallega. ¶ vbi quod sicut pater sine venia in ius vocari non potest a filio. per l. 4. §. prætor, & l. parentes. ff. de in ius voc. & per d. §. poenales, eodem modo nec patria, quæ loco parentis habetur. dicto §. & generaliter, cum supra allegatis. Item facit quod dicit Specul. in titu. de feud. §. 2. versiculo 26. Alexand. & Doctor. in l. minime. ff. de religio. & sumpt. fune. & Firma. loc. præallega. in versu. patriæ tuens
1 dæ causa: ¶ vbi quod filius pro patria tuenda, po-

rest patrem suum occidere, & ecounterio pater filium per d. l. minime quod not. quia facile poterit quotidie venire & vnusquisque diceret contrarium. Salerni die 18. Nouemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CXCI.

Tem quod nullus laicus admittatur tanquam vnus de populo ad accusandum de aliquo crimine, vel denunciandum, nisi suam vel suorū iniuriam prosequatur.

¶ Duplicatur iste Ritus in præceden. Rit. & in alio infra 195. ideo ad eius materiam, vide dicta in proxime præcedenti Rit.

RITVS CXCIIL.

Tem si quis, vel si qua accusauerit, vel denunciauerit aliquem indictis curijs, seu altera ipsarum de aliquo crimine durante ipsa causa dictæ accusationis, vel denunciationis persona prædicta accusans, vel denunciās, siue etiam pater, mater, filij, fratres, sorores, nepotes, & neptes carnales ipsius accusatoris, vel denunciatoris accusari, vel denunciari non possint in dictis curijs per dictam personam primo accusatam, vel denunciatam, nisi eadem die denunciauerit, vel accusauerit eisdem, & nisi ex nouo delicto.

S V M M A R I V M.

- 1 Accusatus si de maiori crimine accusatorem reaccusabat, de iure communi, super se habetur in prima, & procedebatur in secunda accusatione. Contrarium vero est de iure Regni. ibidem cum limitat.
- 2 Cessante ratione legis, cessat ipsius dispositio.
- 3 Reaccusatio eodem die facta, quare permittitur.
- 4 Consideratio horarum ad multa prodest.
- 5 Nouum delictum quando, & quod dicatur, vt reaccusatio locum habeat.
- 6 Accusatus criminaliter, an accusatorem civiliter reconuenire possit?

Reaccu-

7 Reaccusatio nunquid locum habeat contra nepotes accusatoris, ad instantiam accusati vel nepotum.

Circa materiam de qua loquitur iste Ritus, habes alium Rit. infra 197. c. Regn. quod incip. iniunxit, in fine & Regiam prag. quæ incipit legislatoris est proprium, in titu. de accusat. quam Gram. decisio. 53. allegat pro capi. & Marant. in pract. parte 4. distinct. 6. nu. 64. in nouis allegat. pr. Rit. de qua etiam Ca. uens. hic mentionem facit. vt autē tibi liqueat quo pacto processerit constitutio Regni loquens de hac materia post ius cōmune, & post constitu. cap. Regn. Rit. & pragma. ¶ scire debes, qualiter de iure cōmuni si accusatus reaccusabat suum accusatorem de maiori crimine, super sedebatur in prima accusatione, & procedebatur super secunda vt dicit tex. in l. j. C. qui accusa. nō poss. si vero de pari, vel minori delicto, aut suam vel suorum iniuriam prosequeretur & poterat reaccusare aut non prosequeretur suam vel suorum iniuriam, & tunc non poterat. l. negāda. C. eod. titu. qui accusa. nō poss. quamuis in eo Doct. maximas inter se facerent distinctiones, & alterationes, vt patet ex Bart. in l. is qui reus. 6. oppo. ff. de publi. iudic. & in l. 2. §. j. ff. de adulte. Pet. de Bella per. in suis qq. quæstio. 144. Salyce. in d. l. negāda. & Are. in tracta. malef. in versic. & ad querelam. q. 63. quæro an accusatus. verum quia consti. Reg. si ciuilitate agens, euidentem accusantis malitiam, & frustrationem manifestam reputauit illius qui de maiori crimine, nō prius quam esset accusatus accusauit, corrigendo. d. l. j. voluit q̄ super vtraque accusatione procederetur, sed quia remanebat adhuc dispositio. d. l. negāda, & in eius terminis similiter dici poterat reaccusantem potius ex calumnia moueri, quā iustitiæ concupiscentia. superuenit p̄ alleg. capit. Reg. iniunxit & corrigendo dispositionem. d. l. negāda ordinauit, quod ille qui primum curiam adiuit pro aliqua accusatione non possit ea p̄dente in aliqua curia reaccusari, vel denunciari de aliquo crimine, in quo non possit procurator interuenire dū tamen offerat se paratum iuri stare coram quocunque iudice, finita prima accusatione, & super hoc caueat, & quia (hominum ex crescente malitia) repperit fuit quod qui non poterat reaccusare suum accusatorem obstante dicto capitulo accusabat eius patrem, matrem, filios, fratres, sorores, nepotes, & neptes, vt sic quouis modo possit, de accusante vlcisceretur, Ritus noster huiusmodi fraudibus, & malitijs occurrendo ordinat q̄ quemadmodum contra accusantem erat prohibita accusati accusatio, eodem modo, & contra personas supra enumeratas: præterquam si eadem die, & ex nouo delicto hoc faceret. & post hunc Rit. factus fuit alius Rit. infra 197. qui idē ordinat quod cap. præallega. nisi quod de fideiussione præstanda per primo accusantem de stando iuri coram quocunque iudice, dicit, quod sit de stando iuri coram quocunque iudice competente. At quia lege condita, excogitatur fraus: & qui non poterat per se reaccusare & de accusante vlcisci: procurabat id fieri per eius uxorem, liberos, parentes: aut fratres vtrinque coniunctos, & in simul habitantes omnium nouissima d. Regia pragma. etiam de super prouidendo, ordinauit vt quod accusato esset prohibitum: etiā personis supradictis interdiceretur: confirmando illud, quod Ritus noster dixerat de nouo delicto, & declarando, quod tunc diceretur prius adita curia per aliquem: quotiescunque per citationem citatus esset p̄enes acta Cur. iæ instituta. Amplia hunc Ritum,

& dictas dispositiones procedere etiam si super secunda querela veller curia procedere ad instantiam ficti: tum quia si secus diceretur facile fieret fraus dictis iuribus, & ritibus: quia semper fiscus diceret, pro ceditur ex officio, & ad mei instantiam: tum etiam quia d. prag. prohibet euocari in iudiciū primum accusatorem per quamuis viam vt dicit Gram. d. decisio. 53. in fine fuisse decisum. Credo tamen quod quādo in rei veritate fiscus procederet super aliquo delicto in personam accusati commissio, ex officio mero ipsius curia, & non ratione querelæ expositæ, tunc locus esset: tum quia, in fisco non præsumitur fieri animo calumniandi & diuertendi accusantem a prima querela, tum etiam quia Rit. noster & omnes præallegatæ dispositiones recusationes, & denunciationes prohibent, non inquisitiones ex officio, & illa verba per quamuis viam, intelligi debent ad instantiam accusantis, vel denunciantis, & ita intelligas d. decisi. Grama. ¶ Nota primo ex hoc Rit. quod accusatus potest suū accusatorem reaccusare eadem die, & ex nouo delicto. istudque intelligit Marant. in loc. præallega. numero 63. coniunctiue. & aliter dicit non procedere reaccusationem: ego autem dico quod in hoc Rit. continentur duo casus: primus est, quando reaccusatio fieret eadē die: secundus est, quando ex nouo delicto, & quod in hoc Rit. ponantur duæ limitationes & non vna. vt ipse scribit, probatur primo ponderando verba istius Rit. qui dicit nisi eadem die, & nisi ex nouo delicto: cum si voluisset vnum casum tantum comprehendere: non ita dixisset, sed nisi eadem die ex nouo delicto reaccusaret. Secundo, quia quando fit reaccusatio ex nouo delicto, siue fiat eadē die siue postea: cessant penitus omnes fraudes & præsumptæ malitiæ in personam reaccusantis, & propterea etiam quod iste Rit. hoc non diceret, reaccusatio fieri posset ¶ quia cessante ratione legis, cessat etiam ipsius dispositio c. cum cessante, in prin. de appellat. c. cum in iur. mitas, de peniten. & remissio. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. & l. in omni. vbi Bart. ff. de adoptio. cum simil. quæ citat Tiraguel. in tracta. cess. causa parte 1. nume. 11. cum seq. Tertio probatur apertissime per d. prag. quæ ex nouo delicto reaccusari permittit: & non dicit eadem, vel alia die, & miror quod ad eam Marant. non aduertit. Quarto, quia nulla profecto bona ratione diuersitatis moueri posset iste Rit. disponendo, quod si nouum delictum accusaretur, eadem die procederet reaccusatio, si alia die, non: cum ratio præsumptæ malitiæ in nouo delicto, ita cesset, reaccusando alia die, sicut eadem, & ita teneas indubitanter: quia d. prag. ita decidit. vltra tamen præfatas duas limitationes, adde tertiam in qua Rit. & dispositiones præallega. locum non habent, quando vtraque accusatio ex eodem fonte, & vnicō met facto procederet, vt dicit Barto. in l. is qui reus, nu. 2. vers. quæro quod. ff. de publi. iud. & Grama. decisio. 53. vbi vterque ponit exemplum. Quarto limita non procedere quotiescunque reaccusatio, fieret pro crimine in quo potest interuenire, procura. vt colligitur a contrario sensu d. Rit. 197. & capit. iniunxit. & dicam statim in 3. q. Quinto limita quando fieret pro crimine in quo non interuenit procurator: verum fieret reaccusatio ciuilitate. vt dicit Marant. latius in d. pract. nu. 68. vers. quartum mēbrum, dum tamen secundum eum, ille iudex sit alias competens primi accusantis per rationem quam allegat. Sexto limita quando reaccusatio fieret pro crimine blasphemie, vt dicit Pet. Foller. ad Marant. ibidem per ea quæ no. Barto. in l. Lucius, in fin. ff. ad Turpil. lia. sed si Bar. ibi legitur, nullum verbum de blasphemia, ideo teneo contrariū: quia d. prag. prohibet generaliter

neraliter pro alio crimine priuato, vel publico quando runcunque maiori reaccusari, vel denunciari: & profecto nulli dubium esse debet: quod qui tandiu crimen blasphemie denunciare recusat: & hodie denunciat: ex alio non mouetur, quam vera nequitia, & manifesta calumnia quod a d. consti. si viriliter. & prag. expresse prohibetur. ¶ Intra præfata quæro primo, qua ratione potuit moueri Rit. quod si eadem die fieret reaccusatio, per mitteretur. Breuiter credo, quod non alia, nisi quia quando vtraque accusatio fit eadem die: non ita facili apparet quis primo curiam adiuit: & ex consequenti cum eadem die reperitur vtraque accusatio facta: super vtraque procedi debet. ex quo sequitur, quod quādoque apparet ex actis met de prioritate, & posterioritate. vt puta, si in libro querelarum prius reperiretur scripta vna, & postmodum alia: secus esset: quia horarum cōsideratio ad multa prodest: præterquam quando aliter reperitur in specie prouisum. vt dixi supra in Rit. 186. in fine. ¶ Secundo quæro quando poterit dici nouū delictum: ad hoc vt procedat reaccusatio? Marant. in præallega. loc. præallega. nu. 63. dicit quando tu accusas me de delicto commissio heri: istud dicitur nouū: & allegat ita tenere Bar. in l. is qui reus, nu. 2. vers. quæro quid si primus, ibi communitur seruatur. ff. de publi. iudi. in tantum quod §. m. ipsum nouum delictū intelligitur illud quod de recenti factum fuit: etiam ante primam accusationē, sed hoc dicto fas miror: primo, quia Bart. in d. l. non dicit, quod tunc dicatur nouum delictum: sed quod tunc dicitur crimina se parata. & non connexa. Secundo, quia istud est contra prag. supra plures allegatam, quæ ad literam declarat nouum delictū in hac materia dici, quod post motam primam accusationem, vel denunciationem, in personam accusati, vel denunciati commissum est: & ideo in hoc Rit. nouum delictum teneas illud quod modo præfato per d. prag. declaratur. ¶ Tertio quæro quid si accusatus criminaliter, re conuenit ciuilitate suum accusatorem: nunquid hoc facere potest? Marant. in d. pract. par. 4. distinctio. 6. num. 76. ver. secundum membrum, dicit quod non tum per text. l. fin. C. de ordin. iudic. tum etiam per dispositionem d. prag. quæ prohibet per quamuis viam accusatorem in iudicio euocari: tu autem tene contrarium: primo per Rit. infra. 197. & per d. c. Regn. iniunxit vbi reaccusatio prohibet in crimine in quo non potest interuenire procurator ergo pro crimine vbi interuenire potest: locum habet reconuentionio, & si crimine, multo magis pro causa ciuili. Secundo, per d. prag. ibi ciuiles ac etiam emanantes &c. vbi hoc expresse videtur esse permissum. non obstat. l. fina. præallega. quia per consti. Regni si ciuilitate agens, est correctæ. vt gl. & Iser. ibi dicunt. Non etiam obstant verba d. prag. dicentia per quamuis viam, quia intelliguntur quod pro crimine publico, vel priuato, vt supra dixerat nō possit accusator per quamuis viam in iudiciū euocari. non autem trahi debent ad alias causas, quam in text. ibi expressas. Et tandem non obstat quod accusans non eligit sibi illum iudicem sponte: sed ex necessitate propter iniuriam sibi factam: propter quod non esset conueniens ibi reconueniri, iuxta ea quæ no. Bar. in auth. & consequenter. col. 3. C. de sent. & Abb. in capit. 1. col. 12. in flexura de mut. petito. quoniam quod dixi de reconuentione: intelligo dum tamen ille iudex sit alias competens illius, qui primo accusauit criminally: & nunc reconuenitur ciuilitate, alias secus esset: & reconuentionio prohibita esset, non ideo quia accusator primo curiam adiuit: vt videbatur velle Marant. sed quia coram iudice incompetenti conue-

nitur. quod etiam Marant. sentire videtur in loco præalleg. ¶ Quarto quæro nunquid reaccusatio hodie licita erit contra nepotes primi accusatoris, ad instantiam ipsius accusati, vel suorum nepotum? videtur prima facie dicendum quod sic: eo quia, quod dixerat iste Rit. de nepotibus per d. pragma. fuit ommissum. & ita audiui aliquos tenere. Sed contrarium est verius, quia Rit. noster ideo expressit nepotes, & neptes, quia prohibuit reaccusari filios, quorum appellatione non veniunt nepotes regulariter. §. si. inf. qui testa. turo. dar. post. l. quid si nepotes. ff. de test. tute. & l. sed & milites. in si. prin. cum si. ff. de excusa. tur. quod latius prosequere cum Alcia. in l. liberorum appellatione. de verb. sign. dicta vero pragma. liberos reaccusari prohibuit per accusatum, etiam ad instantiam liberorum ipsius accusati, quorum appellatione cum veniant nepotes, & pronepotes, & ceteri. vt patet in dd. iuribus. & latius in d. l. liberorum. vbi plene Alcia. non fuit necessarium exprimere nepotes: & neptes: & ita teneas. Salerni die 20. Nouembris 1559. Prosuper Caraita.

RITVS CXCIIII.

Tem quod nullus clericus in ipsi curijs, & qualibet ipsarum admittatur ad accusandum aliquem de aliquo crimine: etiam si citra penam

sanguinis accusauerit, nisi suam, suorum que iniuriam prosequatur: verumtamen admittatur ad denunciandum cum obligatione penali facta per laicum pro parte ipsius clerici.

SVMMA RIVM.

- 1 Antiquitus qui suam, vel suorum iniuriam prosequeretur: ad talionis penam se subscribat.
- 2 Obligatio ad certam penam, iniuriam prosequentibus derogata est: successitque in eius locum cautio de expensis in casu succumbentia.
- 3 Data cautio de expensis per accusatorem in casu succumbentia: in principali causa non, sed in ipsius desertione succumbit: an fideiusfor teneatur?

Superioribus Rit. 191. & 192. prohibitum fuit laicis accusare, vel denunciare pro crimine in quo suam, vel suorum iniuriam non prosequeretur. vt ibi latius diximus verū, quia loquendo tū de laicis, dubitari poterat quod non procederent in clericis. Rit. noster hanc dubitationem tollendo, quod dixerat de laicis prohibet etiam in clericis, quod not. ¶ Not. ibi verumtamen, q̄ licet clericis admittantur ad accusandum, vel denunciandum quā suam, vel suorum iniuriam prosequuntur: tū illud intelligitur dū modo laicus se obliget p̄ ipso derico ad certā penam, casu quo clericus non p̄baret, vel, cōcordaret sine licētia curie, vt dicit alius Rit. in fra. 200. qui concordat cum isto: Ex quo sequitur quod etiam qui suam, vel suorum iniuriam prosequitur dēt ad dictam penā se obligare. ¶ quemadmodum

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

antiquitus se in scribere ad pœnam talionis etiam ille qui suam, vel suorum iniuriam prosequatur ut dicitur in terminis. in l. si crimen. C. qui accus. non poss. & Luc. de Pen. in l. 2. col. 3. vers. sed quare. C. in quib. cau. colon. capi. cens. lib. 1. r. licet Luc. ibid. disputando istam q. a. d. l. decifam, illum tex. non aliter, sed c. tuæ. extra de procu. & mirandū est profecto: q. gl. in auth. quomodo oportet. epif. in §. licentiā. super ver. vniuersis. aliter firmare videatur, nisi eam saluando, dixeris q. eius intentio ibi fuerit in illo casu speciali ratione religionis conseruandæ, illud affirmare: & non aliter, ne contra text. loqui videretur. † Hodie ista obligatio ad certam pœnam non est in v. u. nedum in clericis accusantibus: sed nec etiā in laicis. vt dicam latius infra, Ritu. 199. & Ritu. 200. vbi te remitto, sed solum datur cautio de expensis in casu succumbentiæ, parte petente iuxta iuris communis dispositionem in auth. generaliter. C. de epif. & cler. in auth. de litigio. §. ad excludendas. vt nota etiam Maran. in pract. parte 6. membro 8. numero 16. in nouis.

¶ Juxta præfata, pone quod fuit data per accusatorem cautio de expensis in casu succumbentiæ: & demum non succubuit super causa principali: sed super desertione ipsius: nunquid teneatur fideiussor? Bald. quem etiam refert Maran. vbi supra num. 17. consil. 106. proponitur vol. 2. satis pulchre & nota. dicit quod non: quia debet intelligi de succumbentia in causa principali. Salerni die 21. Nouemb. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CXCIV.

Item, quod nullus laicus admittatur per ipsam Curiam, tanquam vnus de populo ad accusandum de aliquo crimine: nisi suam suorumque iniuriam prosequatur.

Dixi de hoc Ritu. supra in Ritu. 191. cum quo & cum sequen. 192. duplicatur ad literam.

RITVS CXCVI.

Item, quod nullus admittatur, per ipsam Curiam ad accusandum aliquem de vsuraria prauitate, vel ad denuntiandum: nisi cum obligatione pœnali: & Aduocatus & procurator dictæ Curie procedunt contra dictum denunciatum ad priuationem bonorum omnium: ita quod eius obligatio fiat in bona forma iudicis officio re seruata.

S V M M A R I V M.

- 1 Accusatus, quis & qualiter admittatur in crimine vsurarum.
- 2 Accusare, an & quomodo quis possit vsurarium manifestum.

- 3 Crimina in iudicium quot modis deducantur.
- 4 Accusans in crimine vsurarum qualiter se debeat obligare ad pœnam.
- 5 Vsurarium pœna qualis sit.

NOta. 1. † ex hoc Ritu. q. licet in crimine vsurarum per constitu. Regn. vsurarium, quilibet admittatur ad accusandum, vel denunciandum, tamē hodie per hunc Ritu. talis facultas est coarctata, vt tunc demum admittatur, cum se obligat ad certam pœnam, & suam iniuriam prosequatur, vel suorum iuxta dispositionem Ritu. 191. 192. & 195. verum iste Rit. corrigitur per alium infra. 237. dum ibi ordinatur neminem admitti ad denunciandum in hoc crimine, sed solum ad accusandum, & agendum via ordinaria. Adeo quod hodie per illum Ritu. 237. non aliter in crimine vsurarum procedi potest: quam si accusator existat, vt dicunt Parisi. in tracta. syndi. in versicu. inquisitio. circa finem versicu. & hodie. Afflic. in d. constitu. numero 36. & Maran. in pract. parte 6. in versicu. inquisitio. versicul. venio numero 126. in nouis. subdentes præfati Docto. ibidem quod per eund. Ritu. d. constitu. corrigitur, & verum est, quia stare eius dispositione, nedum nemo admittitur ad denunciandum: sed nec etiam curia procedit nisi vbi extat ordinaria accusatio, sed vt dixi per hunc Rit. coarctatur tantū. d. constitu. & non corrigitur: quia nullum verbum hic de facultate procedendi ex officio: bene tamen fateor, quod d. constitu. in quantum faciebat illud crimen populi cum: ita quod quilibet de populo posset accusare, est correcta per alios Ritu. præalleg. volentes neminem admitti ad accusandū pro aliquo crimine, nisi suam, vel suorum iniuriam prosequatur, & quo ad potestatem procedendi in eo ex officio, vltra d. Rit. 237. est etiam correcta per cap. Regn. vt delatas per quod inquisitio permittitur solum vbi venit imponenda pœna mortis naturalis, civilis, vel abscissionis membri, vt ibi Limita † hunc Ritu. non procedere in vsurarijs manifestis: quoniam vt expresse dicit Regia pragma. vsurarum voraginem in titu. de vsur. cap. Reg. & Ritus Magnæ Curie: tales vsurarios non comprehendit, vt etiam dixi supra in Ritu. 20. sed dicit aliquis postquam verba dictæ pragmatice facit mentionem de Ritu. Magnæ Curie, intelligis, & refert ad hunc Rit. ergo sequitur, quod d. Rit. 191. cum sim. remanet firmus etiam in vsurario manifesto, & sic tunc demum admittitur quis ad accusandum vsurarium manifestum sine dicta obligatione, cum suam, vel suorum iniuriam prosequatur: quidam ad euitandum istud, dicebāt, quod verba d. pragmatice. dum faciunt mentionem de Ritu. Magnæ Curie debent intelligi de d. Rit. 191. & non de isto, vt sit sensus: quod vsurarius manifestus potest a quocunque accusari, et si suam iniuriam non prosequatur, nec obligatio ad pœnam requiritur: quia vsu non seruatur. Sed istud dictum non est verum: quia d. pragma. refertur ad Rit. in quo fit mentio de vsurarijs: pro vt est Ritus noster, & nō ad dictum Ritu. 101. in quo nullum verbum de eis, & quo ad illationem præfaram, que propterea inferebatur: dico quod vsurarius manifestus a quocunque etiam non prosequente suam iniuriam potest accusari, vel denunciari, non obstante d. Rit. 191. quia præallega. pragma. ordinat, quod in vsurarijs manifestis seruetur constitu. Regn. vsurarum, quæ expresse permittit in crimine vsuræ accusari, vel denunciari, etiam ab is qui eorum damnum, vel iniuriam non prosequuntur, quæ not. pro intellectu d. pragmatice. ¶ Secun-

Com. super Ritibus Magnæ Curie. 112

- 3 Secundo not. Ibi accusandum, vel denunciandum duos modos deducendi crimina in iudicio, vnus ordinarium, quod est per accusationem, alium extraordinarium, per denunciationem. Tertius modus est per exceptionem, & Quartus per inquisitionem, vt ponit pulchre text. cum glos. in versicu. tribus. in capit. super his, de accusa. & Iodocus in sua pract. crimin. capit. 4. Tertio † not. Ibi cum obligatione pœnali, quod denunciā, vel accusans in crimine vsurarum, debet se obligare ad pœnam. Sed quid debet continere talis obligatio, & quomodo seruetur, dicam infra in Rit. 199. vide ibi plene. Quarto † not. ibi ad priuationem omnium bonorum, quod pœna vsurarium est publicatio bonorum, vt plene habetur in constitu. Regn. vsurarum & dixi supra in Rit. 21. vbi latius vide, die 21. Nouembr. 1559. Prosper Caraita.

per aliqua petitione beneficij, &c. quæ quidem verba scilicet, peremptorius ad dictam curiam veniendum, & cum ponuntur, vbi datur aliquis terminus ad aliquid faciendum, tunc accusatus criminaliter si illo die vltimo termini non compareat, & accusator compareat, vel coadiutor, seu aduocatus fisci, si est ex officio accusatus, cōtra dictum accusatum, vel inquisitum, contumacia accusatur, & sequenti die ad petitionem dicti accusatoris, vel aduocati fisci, potest idem accusatus, vel inquisitus condemnari ad pœnam fideiussionis, & banniri, & fideiussor condemnatur ad pœnam fideiussionis.

RITVS CXCVII.

Item seruat ipsa curia quod accusator, qui prius curiam adiuerit, non possit ipsa accusatione pendente, in aliqua curia de aliquo crimine, in quo non potest interuenire procurator, accusari, vel denunciari, dum tamen sit paratus in dicta curia respondere pro denunciationibus, vel accusationibus quibuscunque (accusatione durante) & nihilominus fideiussoria cautione cauere, quod (accusatione finita) respondeat accusationibus, vel denunciationibus coram quocunque iudice competenti.

¶ Plene dixi de hoc Rit. supra in Rit. 193. & ideo de eius materia, vide ibi dicta, ne idem repetam.

RITVS CXCVIII.

Item seruat ipsa curia: quod vbiunque in termino, qui dicitur peremptorius, ad dictam Curiam veniendum, vsque per totum diem talem: mensis talem, mensis talis, huius anni, talis indictio, sicut fit in principali termino, qui datur ad probandum: in tota causa, & in termino repulsæ, & in termino cuiuslibet publicationis causæ, tam primæ, quam publicationis repulsæ, quam publicationis responsionis, quam termini su-

S V M M A R I V M.

- 1 Dilationes expectatorie ad veniendum, vim peremptorij regulariter non habent.
- 2 Dilationes ad probandum datæ, peremptoriae intelliguntur, & si non sit dictum.
- 3 Accusator comparere in termino, sicut accusatus tenetur, contumaciamque accusare.

Iste Ritus est aliquantulum intricatus, in effectu tamen dicit hoc, quod si citatus ad veniendum & se presentandum ad curiam infra terminum (qui peremptorius dicitur) puta, vsque, & per totum talem diem (pro vt fit in alijs terminis hic enumeratis,) non comparet vltima die termini, sed comparet accusator, vel procurator fiscalis, si ex officio proceditur, accusatur contumacia, & sequenti die tali citatus ad prædictorum instantiam potest condemnari ad pœnam fideiussionis, & banniri, & fideiussor ad pœnam fideiussionis.

¶ Not. j. in princip. Rit. ibi qui peremptorius dicitur, & ibi quæ quidem verba, quod quando datur dilatio, siue terminus ad veniendum ad curiam, vel aliquid faciendum debet ipse terminus dici peremptorius, hoc est in ipso termino debet poni verbum peremptorie. Quo ad primum, circa terminum, qui datur ad veniendum, concordat cum his, quæ not. per Bart. in l. si finita. §. Iulianus. num. 9. versicu. sed in dilationibus. ff. de dam. infect. in l. fin. nu. 12. ff. de ser. & in l. cessante. num. 6. C. quomodo. & quando iudex † vbi dicit, quod dilationes expectatorie ad veniendum, regulariter non habent vim peremptorij: nisi dicatur illud verbum peremptorie, vel æquipollens. Quo ad secundum cum datur terminus, ad aliquid faciendum: puta ad probandum in causa principali, vel repulsæ, contrariatur not. per Bart. in loc. præalleg. † vbi dicit, quod dilationes, que dantur ad probandum, omnes intelliguntur peremptorie etiam si dictum non fuerit. Idem Specul. in tit. de dila. §. j. num. 3. ver. & not. & §. videndum. num. 3. ver. quidam. Ang. in d. l. fin. & Affl. in constitu. Regn. si quem nostrorum. 7. not. num. 12. In pract. seruatur primum, & in omnibus dilationibus expectatorij.

rijs communiter, & indistincte apponitur peremptorium, & ideo videmus quod cum aliquis citatur ad se presentandum in curia pro tali fideiussione praefita, vel tali causa, aut ad soluendum, vel aliud faciendum, & si senserit se grauarum infra talem terminum compareat, semper in citatione ipsa dicitur peremptorie. Secundum vero de dilationibus probatorijs non seruatur, & nullibi reperies, q̄ actarius dicat illud verbum peremptorie in terminis qui dantur in causis ad probandum, & ideo bene dicit Bar. in d. §. Iulianus, q̄ non oportet quod actarius hoc dicat, cum intelligatur.

¶ Secundo not. ibi & actor comparat, quod actor tenetur sicut accusatus, comparere in termino, & contumaciam accusare, alias actore non comparente, reo non imputatur. l. 2. in fin. ff. si quis in ius vocan. non ier. l. arbit. Calendis. ff. de arbit. l. properandum. §. & siquidem. C. de iudi. & not. per Bart. in d. §. Iulianus. num. 10. intelligi nisi etiam ad filci instantiam procedatur, quoniam tunc licet actor non compareat, reo non comparente, procurator fiscalis accusat contumaciam, & fit condemnatio, vt Rit. noster etiam sentit, & ita seruatur, adeo q̄ fere omnes citationes criminales, aut dicunt ad instantiam procuratoris fiscalis, vel coadiutoris talis curie tantum, aut si adest etiam pars querelans, dicitur & talis partis querelantis: quod nota. An autem tenetur etiam actor licentiam, à iudice petere? vide quae dicam infra, in Rit. 218.

¶ Tertio no. in fi. Rit. ibi & sequenti die, q̄ accusata contumacia vltima die termini dati sequenti die potest citatus, & fideiussor condemnari ad poenam fideiussionis. Idem dicitur supra in Rit. 94. sed vt ibi dixi, hodie aliter seruatur, & accusata prima contumacia, expectatur triuuium, & demum sequenti die fit condemnatio: quibus adde Afflictum in coactis. actorum. nu. 6. vers. quid autem. vbi dicit quod ex generali consuetudine, de equitate expectatur triuuium, & ita practicitur. Salerni die 23. Nouembr. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CXCIX.

Tem seruat ipsa curia non recipere denunciationem aliquam: nisi denunciatus se obliget ad certam poenam de probando ipsam denunciationem, & non concordari cum denunciato sine licentia curiae, deinde curia procedit ad dationem capitulorum.

S V M M A R I V M.

- 1 Denunciator sicut accusator tenetur insistere.
- 2 Denunciatus in iudicio crimina, ad certam poenam se obligabit. Et talis obligatio vtrum in locum talionis, vel inscriptionis successerit?
- 3 Maleficia, contra iuris dispositionem, impunita esse non debent.

- 4 Consuetudo quando excusat.
- 5 Denunciante aliquo, non voluntarie, sed coacte, vigore sui officij, nunquid ad certam poenam obligatio sit necessaria?
- 6 Differentia inter accusatorem, & denunciato-rem, remissive.

Quoniam superiore Rit. 194. dictum fuerat, quod accusatio, vel denunciatio clerici non recipere, abique obligatione ad certam poenam: & in accusatione, vel denunciatione facienda per laicos, nihil dictum fuerat de tali obligatione, nisi in vno casu tantum, quando accusaretur crimen vsurarum, vt patet ex Rit. supra, 169. Ritus noster plenius hoc disponendo, ordinat quod nulla denunciatio recipiatur abique obligatione ad certam poenam de probando denunciationem, & non se concordando sine licentia curiae: & ratio est, quia denunciator sicut accusator tenetur insistere. lres quae. §. fin. ff. de iur. fil. & licet Iodocus in pract. de denunciationibus cap. 6. num. 10. aliter dicat, intelligi debet de denunciante vigore officij, non autem voluntarie. vt infra dicam. ¶ Not. j. ex hoc Rit. quod denunciatus crimina in iudicio, debent se obligare sub certa poena: puta, pecuniaria arbitrio curiae. vt dicit Afflict. in const. praesenti lege sancimus. in prin. quae obligatio erit de probando crimen denunciatum: & non se concordando sine licentia: & in hoc concordat cum alio Rit. supra 47. vbi tetigit in 2. not. & cum constit. Regn. poenam calumniae. vbi Afflict. in 2. nota. allegat hunc Rit. verum illa constit. generalius loquitur, tam de denunciatis, quam de accusantibus. Ista obligatio ad certam poenam, vt Afflict. dicit in d. constit. 3. not. successit in locum inscriptionis ad poenam talionis, quae antiquitus de iure communi seruabatur. vt patet ex l. fin. C. de actu. c. super his. de accusat. & cap. tuae, de procur. ego vero dico, quod successit in locum ipsius poenae talionis: ratio est, quia ante hunc Rit. & constit. inscriptio ipsa ad dictam poenam talionis de generali consuetudine sublata erat, vt dicit glof. in l. 2. in ver. periculi. ibi nos dicimus. C. de fid. instru. Spec. in tit. de accus. §. viso. ver. item quod non recte. Bar. in l. si cui. in prin. & in l. libellorum. ff. de accus. Salyc. in auth. sed nouo iure. C. de adult. Angel. in l. qui crimen. C. qui accus. non pos. Aret. in tract. malef. in vers. ad querelam Titij. num. 5. Gand. in tit. qualiter fiat accusa. nu. 6. vers. hodie vero. Afflict. in d. constit. & Iodocus in sua pract. crimin. c. 5. nu. 5. quia si talis inscriptio esset in vsu: pauci homines inuenirentur, qui se vellent ad talem poenam obligare vt dicit, Specul. in tit. de accusa. §. viso. in fi. Fely. in d. c. super his. col. 3. de accus. Gandi. & Iodocus in loc. praalleg. & Affl. in d. constit. praesenti lege, in prin. ratio est, quia posset reus absolui, vel quia maleficium non esset plene probatum, vel propter imperitiam iudicatis, aut aduocari: & sic timore inscriptionis multa maleficia remaneret impunita contra dispositionem. l. ita vulneratus. cum sim. ff. ad l. aquil. verum licet ipsa inscriptio esset sublata, poena talionis adhuc erat in vsu reo absoluto, vt dicit gl. in d. l. 2. C. de fid. instru. Albe. in d. l. fin. C. de accus. & Affl. in praalleg. consti. & ideo ad eam tollendam, adinuenta fuit obligatio ad poenam certam arbitrio curiae: saluando tamen id quod Afflict. dixit: potest dici, quod ista obligatio successit in locum inscriptionis non quod per istam obligationem sit sublata inscriptio, quae antea erat

erat sublata: & non erat in vsu, sed quod sicut antiquitus accusantes se subscribebant in libello ad poenam talionis: ita hodie se subscribant ad certam aliam poenam, & hoc voluit ipse dicere. Sed illa ratio quae fecit ab vsu recedere inscriptionem: eadem etiam fecit cessare obligationem de qua in hoc Rit. & de constit. fit mentio, & ideo in hoc Regno etiam talis obligatio recessit ab aula: vt libentius malefici acculenti, vel denunciati & ita seruati: & etiam tempore Affl. seruabatur. vt patet ex his quae scribit in constit. regni pessimam in 2. nota. vbi allegando hunc Ritum: inuehit contra iudices qui accusantes, & denunciantes admittunt abique dicta obligatione. dicentes, quod absoluto reo, ipsi iudices teneri deberent in syndicato ad poenam ad quam accusantes obligati non fecerunt. & quod procuratores fiscales qui ab eis talem poenam non petere: possent de negligentia redargui, q̄ quia consuetudo contra d. consti. poenam calumniae non excusat per tex. in §. fin. in proemio consti. Regn. sed quicquid dicat: seruatur vt dixi. Bene tamen verum est, quod parte accusata petente, praestatur cautio ab accusante de expensis in casu succumbentiae: vt etiam dixi supra, in Rit. 194. num. 1. & ita quotidie practicitur, & si pars non instat: non cogitur ad eam: quod no. ¶ Quae pone q̄ de denunciatio fieret per aliquem qui non voluntarie denunciat: sed coacte vigore sui officij, pro vt antiquitus fiebat: quando certi officiales deputabantur. l. ea quidem. cum gl. C. de accus. & hodie in aliquibus curijs seruatur, q̄ iurati, aut alij earum seruientes hoc faciunt. nunquid talis obligatio necessaria erit? Breuiter dicas quod non, quia nec etiam requirebatur in eis inscriptio ad poenam talionis de iure communi. vt dicit Cypoll. consti. crimina. 17. nu. 8. & si dicatur quod illud ideo erat: quia de iure communi inscriptio non requirebatur in denunciante: sed solum in accusante vt probat tex. in cap. super his, de accusa. ¶ per quod constituebatur differentia inter accusatorem, & denunciato-rem, vt dicit Bald. in l. edita. C. de eden. Salic. in d. l. ea quidem quaest. 8. numero 17. C. de accus. & Iodo. in pract. de denuncia. c. 6. numero 9. & cum hodie per hunc Rit. accusator & denunciator iudicentur ad paria: cessat fundamentum iuris communis: responderetur quod iste Rit. qui etiam a denunciatore requirit obligationem ad certam poenam: debet intelligi de eo denunciatore qui voluntarie denunciat adeo quod super ipsa denunciatione habeat procedi, non autem de eo qui coacte: quia tunc non proceditur super illa denunciatione, sed per eam proceditur ad inquisitionem. vt not. Salyc. in d. l. ea quidem q. 13. num. 26. & quod de tali denunciante debeat intelligi: patet, quia debet se obligare de probando, quod quidem non competit denunciatis vigore officij, & licet Rit. dicat quod nulla denuntiatio & c. tamen debet intelligi nulla de his, quae voluntarie fiunt. vt super eis procedatur. Sed ista q. in hoc Regno stante obseruantia, de qua supra, dixi: non est necessaria. die 25. Nouembr. 1559 Prosper Carauita.

RITVS CC.

Tem seruat ipsa Curia, quod quando aliquis clericus denunciat aliquem, debet dare aliquos fideiussores, qui se obligent, in casu quo ipse clericus

absque licentia curiae, se concordaret cum parte, vel non probaret dictam denunciationem: id est poenae ad quam tenetur clericus, qui non probat, vel concordat se cum parte sine licentia Curiae memorate, nec obligat se clericus: quia non potest coram iudice seculari: sed alij pro eo obligantur, non in modum fideiussorum, sed obligant se voluntarie praedictis: aliquando est miserabilis persona, vel ecclesiastica, & recipitur denunciatio sine aliqua obligatione.

S V M M A R I V M.

- 1 Actor in principio litis de expensis, in casu succumbentiae cauere tenetur.
- 2 Clerici in foro secularis iudicis ad poenam nullo modo se submittere possunt.
- 3 Practica quomodo fideiubens pro clerico formaliter se obligare debet: cum ratione.
- 4 Fideiussores accedere non possunt vbi saltem, nulla est obligatio.
- 5 Filii fam. ciuilitate & naturaliter obligatur: habet tamen exceptionem.

Iste Rit. tractat de fideiussore quem clericus denunciatus debet praestare, vt se obliget ad certam poenam casu quo ipse clericus non probaret, vel sine licentia curiae concordaret. Sed quia hoc idem disponitur in Rit. 194. vbi etiam dixi. pauca erunt in hoc Rit. dicenda. Id tantum repero quod etiam ibi dixi, q̄ ista obligatio ad certam poenam non est in vsu: sed solū parte inquisita petente, clericus praestare fideiussorem de expensis in casu succumbentiae: pro vt de iure quilibet actor in principio praestare tenetur. per auth. generaliter. C. de episcopis & clericis, vt in d. Rit. etiam dixi.

¶ Not. ibi, quia non potest, quod clerici non possunt se obligare ad poenam coram iudice seculari: quia cum is in eos nullam habeat iurisdictionem: eius iudicio & foro nullo modo possunt se submittere etiam voluntarie & cum iuramento c. si diligent. de for. compet. nec tacite, nec expresse vt Gl. ibi dicit in ver. manifeste in fi. & si secus fieret factum non valeret nec teneret. ca. at si clerici. cum concord. ibi traditis per gl. de iudi.

¶ Secundo no. ibi non in modum fideiussorum, q̄ quando in iudicio seculari aliquis vult fideiubere pro clerico: non debet scribi in modum fideiussoris, quia si dicat, non debet scribi quod talis clericus se obligauit ad eandem poenam, & ad maiorem securitatem posuit talē fideiussorem: prout communiter scribitur, quando capiuntur fideiussores: Sed debet scribi in modum voluntariae obligationis: scribendo hoc modo, quod constitutus poenas acta Curiae talis laicus, se obligauit soluere talem poenam, casu quo talis clericus suam accusationem non probauerit: aut se concordauerit, vel quia hodie tales obligationes non fiunt, qualiter se obligauit soluere expensas in casu succumbentiae ipsius clerici pro quibus obseruandis obligat se ipsum, & eius bona omnia quae bene

bene nota. Cum fueris iudex, & habebis actuarium imperitum. Ratio quare nō debet scribi in modum fideiusforū est: quia obligatio eorum accedens obligationi istius clerici: quæ cum coram laico non valeat. vt dixi in 1. notabil. nullam obligationem parit iure canonico. resistente in dd. cap. & ex consequenti, neque ciuilem, neque naturalem. I. iubeamus, & auth. hoc ius porrectum. C. de sacrosanct. ecclesi. l. quemadmodum. C. de agricol. & censibus, lib. 11. nota. per Bart. in l. cum lex, colum. 3. vers. sed iuxta præfata. ff. de fideiuss. & Grat. cons. 15. num. 30. & 31. vol. 1. & ideo nec etiam ipsi fideiussores tenerentur, ¶ tum quia non possunt accedere vbi saltem naturalis obligatio non adest. l. fideiusfor obligari. §. fideiusfor. ff. de fideiuss. tum etiam quia, cum principalis causa non consistit: nec ea quæ sequuntur locum habent, l. cum principalis. ff. de reg. iur. & in potioribus terminis probatur in l. sed si. §. non solum. ff. ad maced. vbi fideiusfori in contractu filijfamil. subuenitur ex illo edicto, qui si ipse teneretur: haberet recursum ad filiumfamil. ¶ & nihilominus filiusfam. ciuilitè & naturaliter obligatur de iure communi. licet exceptionem habeat. l. cum ibi nota. in vers. petitio. ff. ad maced. vt dixi alijs in pragmat. filiorumfam. incip. per excellentem. §. 17. & acta non teneant. nu. 35. cum sequen. in tit. de senatusconsult. macedon.

¶ Tertio nota. in fi. Rit. ibi aliquando, quod personæ miserabiles, & ecclesiasticæ accusantes, vel denunciantes sint, recipiuntur sine obligat. ad penam si non probauerint. quod nota. inter alia priuilegia quæ istis personis conceduntur: de quibus late dixi supra in Rit. 19. sed dicit aliquis, ergo clericus non est persona ecclesiastica: postquam in eodem Rit. dictum fuit supra quod clericus non admittitur, nisi cum obligatione faciendâ per fideiussores eius nomine, tu autem respondendo, dicas quod iste Rit. antiquitus erat idem cum præcedenti: quo sic stante, quia posita fuerat regula, quod nullâ denūciatio admitteretur sine obligatione prædicta, & quod quando denunciatus esset clericus: alij fideiuberent pro eo, ad præsens in sing. ipsius ponit limita. dicens, quod aliquando remittitur alij obligatio personæ miserabilis, & ecclesiasticæ: non quod velit dicere, quod clericus non sit persona ecclesiastica. sed quod aliquando dicta obligatio sibi, vt personæ miserabili remittitur. & istud aliquando, hodie est semper. vt dixi supra, in princ. Rit. non sunt hic alia Ebolit. die 25. Nouemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCI.

Rtem seruat ipsa curia quod quando venit aliquis, qui sit filiusfam. & vult denunciare aliquem: non recipit denunciationem nisi cum obligatione vt supra, cui obligationi pater consentiat, vel nisi constet curiæ, quod habeat de bonis alijs, de quibus possit solui dicta pœna, vt puta bona Castrensia, in actu armorum, quæ sita, vel quasi castrensia, vt id quod lucratur Aduocatus, & procurator filiusfam.

ex industria: cui similiter obligationi nō assentiet pater. Et nisi sit aliquis qui se sponte obliget non per modum fideiusforis, sed principaliter de soluenda dicta pœna, in casu quo non probauerit, vel concordauerit se sine licentia curiæ cum denunciatio.

S V M M A R I V M.

- 1 Filiusfamilias in bonis castrensibus patris vice fungitur.
- 2 Filiusfam. de bonis castrensibus, & quasi sine patris consensu disponere potest.
- 3 Castrense peculium quod dicatur. quod ve quasi castrense.
- 4 Aduocati antiquitus stipendia à publico percipiunt: erantque matriculati.
- 5 Filiusfamilias si in iudicio pro criminali causa erit accusans, vel accusatus: num patris consensus requiratur?
- 6 Pater in bonis filij, in quibus ei vsusfructus non acquiritur: non erit legitimus administrator.
- 7 In minore, tutoris vel curatoris auctoritas est necessaria.

Iste Rit. secundum communem literam quæ in omnibus Rit. habetur, est valde intricatus, nam primo dicit quod filiusfam. denunciatus non admittitur, nisi se obliget ad penam de qua supra in Rit. 19. dictum fuit: dummodo tali obligationi assentiat pater, demum dicendo, vel nisi videtur velle ponere alium casum, in quo admittitur, denūciatio filijfam. si ne illa obligatione, quia alias illud aduerbitum, vel non bene staret, & tamen postmodum dicit, cui similiter obligationi assentiat pater, sentiendo propterea, quod etiam quando habet castrensia, vel quasi, debet se obligare, & cum consensu patris. Ex quo sequitur, quod ista consideratio de bonis castrensibus vel quasi parum seruit, postquam etiam tunc debet se obligare cum consensu patris, & ideo ego indubitanter puto, quod litera sit deprauata in duobus locis: primo, quod illud, vel, sit superfluum, secundo, quod vbi dicitur, cui similiter obligationi assentiat pater, deficiat vna negatiua: & quæ velit dicere, non assentiat, & ita intelligendo, Rit. erit planus, & absque difficultate. ¶ No. igitur j. ex hoc Rit. secundum literam per me positam, quod filiusfam. denunciatus nō admittitur sine dicta obligatione ad certâ pœnam: ita quod ipsi obligationi consentiat pater, ratio quare cōsensu patris, in obligatione requiritur, est quia cū sit filiusfam. & quicquid acquirat, sit patris, talis obligatio si ne eius consensu, parum seruiret, quia non extarent bona ex quibus pœna exigi possit. Limita vt Rit. dicit & etiam Afflicti. qui ipsum allegat in consili. præfenti lege sancimus, in princ. quando haberet castrensia, vel quasi, quoniam tunc cum cesset ratio prædicta, ¶ & in talibus bonis vice patrisfam. fungatur. l. 2. ff. ad maced. sufficeret sola eius obligatio sine cōsensu patris, & ista est vera mens Rit. absque aliquo dubio. Ex

bio. Ex quo sequitur non esse verum quod Cauens. in hoc Rit. sentit quod consensus patris requiritur quotiescunque filiusfamil. accusat, vel denunciatur in iudicio, & quod iste Rit. in hoc sedauit alterationes quæ erant inter Doct. super tali dubio, vt patet ex Angel. in linter liberos. §. j. ff. de adul. & melius per Aret. in tract. malef. in versic. & ad querelam Titij. quæst. 81. vers. quæro quando filiusfamil. nam consensus patris, de quo in Rit. fit mentio, non requiritur quo ad accusationem, vel denunciationem, sed quo ad obligationem faciendam ad certam pœnâ, per rationem quam supra dixi, & quod hoc sit verum, patet: quia quando habet castrensia, vel quasi: sufficit eius obligatio sine consensu: ¶ tum pro dictis bonis possit disponere sine eo, vt dicit Bart. in l. fi. §. necessitate. nu. 12. C. de bon. quæ lib. & ibid. Bal. Sal. & communiter Doct. & Imo. in l. ille à quo. §. filius. cum sequen. ff. ad Trebell. licet glof. d. §. necessitate. aliter dixerit, & male secundum Barrol. & communem opin. pro qua allegat Bart. text. in terminis. in capit. fin. de iud. item patet ex alio, quia vt statim dicit Rit. talis obligatio cum consensu patris non requiritur, quando alius se obligat pro eo: adeo quod manifeste videtur patris consensum requiri ratione obligationis pœnæ, non autem accusationis.

¶ Secundo no. in fi. Rit. ibi & nisi sit aliquis alium casum: in quo filiusfamil. denunciando. admittitur sine obligatione præfata faciendâ cum consensu patris: & is est quando alius pro eo promittit certam pœnam: casu quo filiusfam. non probauerit, vel se concordauerit sine consensu, dummodo talis obligatio istius tertij non capiatur in modum fideiusforū, sed spontaneæ obligationis, vt dixi tibi in præceden. Rit. in 1. not. vbi posui formam, sed licet præfata vera sint, inspecta dispositione Rit. in pract. filiusfam. admittitur sine obligatione, sed solum præstat cautionem de expen. in casu succumbentiæ præterente, vt in clerico dixi in Rit. præced. in princ.

¶ Tertio not. vt puta, quod castrense peculium dicitur quod filiusfam. in castrensibus, acquirit, ad idem l. castrense peculium, & l. si forte. ff. de castre. pecu. quasi castrense quod aduocatus, vel procurator ex sua industria, vt etiam dicit tex. in l. fori tui. C. de aduoc. diuerso iudicio. & l. cum antiquis. ver. de alijs. C. de inoffic. testam. licet de procuratore nihil dicatur in dd. iuribus. Item adde illud quod clerici ex quacunque causa acquirunt. l. sacrosanctæ, & auth. presbyteros. C. de episc. & cler. vt alias dixi in pragmat. filiorumfam. incip. per excellentem. §. 9. à filijsfamil. num. 25. & §. 1. de expresse consensu. nu. 48. de senatusconsult. macedon. & etiam secundum Specul. in tit. de actore. num. 23. ver. item cum agit, quod acquirit filius ex medicina, notaria, doctrina, vel assessoria, vt de hoc vltimo est tex. in l. velut. C. de assesso. aduerte tamen, quia secundum Spec. in d. loc. tunc acquisita per aduocatum, per iureconsult. assessorem, medicum, præceptorem, vel notarium dicuntur esse quasi castrense peculium, ¶ quotiescunque de publico talia stipendia consequuntur, prout erat antiquitus, quando aduocati erant matriculati, sed glof. in d. l. fori. & Ioan. Andr. ad Spec. ibid. in litera, n. tenet contrarium per text. d. l. velut. vbi assessor ex industria acquirit, & dicitur habere quasi castrense peculium, & tamen non à publico consequitur, item quia ista salaria quæ hodie habent supradicti, succedunt in locum publici salarij quod antiquitus merebantur, a publico & hanc opinio. firmat iste Rit. dum loquitur de aduocato, & procuratore: nec dici potest debere intelligi de his qui habent salarium, a publico, tum quia, esset restringere hunc Rit. & verè diuinare, tum etiam, quia tempore istorum Rituum

Aduocati & procuratores non habebant salaria a publico (prout nec etiam hodie habent,) vt colligi potest ex Rit. 99. vbi diximus. ¶ Quæro primò iuxta hunc Rit. & ea quæ supra dixi. in 1. not. nunquid hodie consensus patris requiratur quando filiusfamil. est in iudicio pro causa criminali accusando, vel accusatus: in quo breuiter pertranseundo. postquam Rit. noster non decidit hoc, vt supra dixi, dico distinguendum esse, quod aut accusat, vel conuenitur pro crimine publico: aut pro priuato, primo casu, licet glof. in l. fi. §. necessitate dixerit requiri, communis opin. Doct. est, quod non requiritur: vt patet ex Bart. ibi, num. 12. Paul. de Cast. & Sal. & Ioan. Faber. Bart. in l. fin. §. j. ff. de verbo. & in l. post legatum. §. filius. ff. de his quibus vt indignis, post Specul. in tit. de actore. §. j. num. 28. vers. sed nunquid. Aret. in d. tracta. malef. quæst. præal. Gandi. in tit. de filiofam. & verum possit accusa. in princ. & in tit. de aliquibus quæstio varijs versic. sed pone. num. 13. Hieron. Cucca. post Aret. in d. loc. vbi dicit ita esse communem, & in iudicando non esse recedendum licet Ang. in linter liberos. ff. de adul. & Gandi. in d. tit. de filiofam. dixerint tutius esse requiri patris consensum, & idem etiam firmat Aufre. ad decisio. tholos. 175. ratio istius communis opinio. est, ¶ quia vbi patri non queritur vsusfructus, vt in casibus not. per glof. & Doct. in auth. excipitur. C. de bon. quæ lib. pater non est legitimus administrator, & ideo eius consensus non requiritur. d. l. fin. §. j. sed quia in criminibus publicis ad publicam agitur vindictam: nec aliquid ad patrem spectare potest: merito eius consensus non est necessarius, vt Bart. dicit in d. §. j. Anchar. consil. 72. in princip. Aret. Gand. & Aufre. in loc. præallegatis. ¶ Hoc tamen verum quando esset maior, verum si esset minor: tunc tutoris, aut curatoris auctoritas esset necessaria, per tex. in l. clarum. C. de author. præst. vt dicit Bar. in d. l. fin. §. j. & Aufre. ad d. decisio. Secundo casu, Odofo. in d. §. necessitate voluit, quod sic per illum text. & idem Gand. in loc. proxime citato, hoc tamen procedere, si esset maior, secus si esset minor: quoniam tunc vltra consensum patris, requireretur auctoritas curatoris, vt pulchrè assignando rationem diuersitatis, scribit Gandi. vbi supra post Specul. loc. præalleg. num. 27. versic. consilium. Ioan. Andr. verò in addit. Specul. d. versic. sed nunquid. numero 28. in litera, post Guid. de Suza. quem allegat, vt etiâ refert August. de Arim. in loc. præalleg. tenuit etiam in priuatis delictis non requiri consensum patris si filius accusaret, vel conueniretur: ego vero vtranque opin. concordando, arbitror dici posse, quod aut in crimine priuato agitur ad rei persequutionem, vt in furto ad restitutionem rei ablata, & in actione iniuriarum pro extirpatione iniuriæ, & tunc cum ex hoc posset aliquid queri patri ratione vsusfructus. procedit opin. Odofo. Gandi. & sequa. quam tamen limita secundum Ioan. Andr. ad Specul. d. versic. sed nunquid. num. 28. in litera, R. quando filiusfam. conueniretur criminaliter ex officio non per accusationem: quoniam tunc patris auctoritas non requireretur, sed tutoris, aut curatoris si esset minor per præfata, aut non agitur ad hoc: sed ad vindictam publicam, vt faciat punire, vel vt ipse puniatur, (vt iura volunt) & tunc procedat opinio Guid. & Ioan. Andr. & hanc distinct. & concordiam videntur sentire (licet non clare) Ang. in tit. de act. §. pœnales. num. 14. ver. in eadem Glof. Tholof. vbi ponunt regulam quod in criminalibus non requiritur, quod pater consentiat filio agenti, vel conuenito: si agitur ad publicam vindictam, secus si pro re familiari. * Excellent tamen Dominus Clarus.

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

Clarus lib. s. sente. recep. §. fi. q. 14. versic. sed quid in filiofamil. relatis his quæ in hoc Rit. per me scripta sunt, dicit quod ipse nunquam vidit in pract. dubitari in causis criminalibus an filiosfam. siue agendo, siue defendendo posset stare in iudicio sine consensu patris, sed semper vidisse procedi siue ageretur de crimine publico, siue de crimine priuato. Ego quoque possum attestari nunquam vidisse dubitatum & oppositum, & quando opponeretur, seruanda esse aruitror, quæ supra dixi, quia quæ de iuris censura scripta sunt nunquam per non vsum tolluntur, sed per contrarium vsum in contradictorio iudicio, vt dixi supra in Rit. 8. num. 1.

Secundo iuxta præfata quæro, pone quod filiosfamil. accusat in crimine priuato ad persequutionem rei familiaris, propter quod iuxta proxime dicta, eger consensu patris, pater suus est de longinqua terra: quid fiet? Gandi. in titu. de filiofamil. & vtrum possit accusare. num. 34. mouet hanc questionem, & dicit quod hoc sibi opponi non potest. Isti casu, quia reputatur eius pater absens: quo casu sine eius consensu agere potest. l. si longius. ff. de iud. & l. fin. ff. de procur. Salerni, die 27. Nouembr. 1559. Prosper Carauita.

rem esse in iudicio, & etiam conuenitum: mandabitur mihi quod idem libellum: vbi non velim desistere: sed velim agere, vel accusare, item not. quod die vltimo termini qui datur ad probandum in causa criminali: debeo ego accuator, & etiam accusatus in dicta curia comparere personaliter, vbi vero non compareo ipso die facit accusatus scribi comparitionem suam, & deinde in antea facit me citari ad procedendum in causa ad illum actum quem, vel quos vult facere, vbi vero ipse accusatus non comparet ipso die: accusabo contumaciam contra eum, & sequenti die faciam eum condemnari, ad pœnam fideiussionis, & banniri item eodem sero, seu die faciam condemnari fideiussores suos, simul cum eo ad pœnam fideiussionis.

RITVS CCV.

S V M M A R I V M.

Nem quod si partes voluerint, seu procuratores, in earum causa ciuili, & criminali ad vltiora procedere, & fuerint forsitan in concordia: debeant petere à curia licentiam desistendi, soluto iure curia consueto, iuxta antiquam obseruantiam dictæ Curia, & si non petierint, teneantur ad pœnam tarenorum decem. Item nota, quod die vltimo termini qui datur ad probandum in causa criminali: debeo ego accuator, & etiam accusatus in dicta curia comparere personaliter vbi vero non compareo ipso die, facit accusatus scribi facere comparitionem suam, & deinde in antea facere me citari ad procedendum in causa ad illum actum, vel actus, quem vel quos vult facere: vbi vero ipse accusatus, non comparet ipso die accusabo contumaciam contra eum: & die sequenti faciam eum condemnari ad pœnam fideiussionis, & banniri. Sed quid si partes in iudicio desistunt, tunc, aut ante litem contestatam, & soluit actor tarenos tres: post litem contestatam, & hoc cum licentia curia solet fieri, & omnia seruantur, quandounque tamen contingat in prædictis casibus me accuatorem, vel acto-

- 1 Licentia cum parte concordandi à iudice, vel à principe petebatur antiquitus.
- 2 Pœna Turpilliani quæ erat de iure antiquo, & quando pernitebatur.
- 3 Contumacia in criminalibus est maior rei, quam actoris: cum ratione.
- 4 Accusatores in criminalibus fauorabiliores sunt, vt malefici terreantur.
- 5 Citatus non comparens in termino ad constituendum procuratorem, & fideiussorem de expensis præstandum: vltius non audietur. Et practica quæ hodie super hoc seruatur, ibidem.
- 6 Accusator hodie non accusatorium libellum porrigit, sed querelam exponit. Et de querelæ solemnitatibus remissive.
- 7 Offensus non dicit se agere velle; nunquid ad inquisiti instantiam præceptum fieri possit quod infra terminum agat: aliàs non audietur.

Not. primo ex hoc Rit. quod litigantes, seu eorum procuratores, tam in causa ciuili, quam criminali, qui volunt ab ipsis litibus desistere: debent ab ipsa curia licentiam petere soluto iure debito ipsi curia, quod vt infra dicit in Rit. sequen. in criminali causa, erit tarenorum sex ante litem contestatam: & tarenorum duodecim post & in ciuili tarenorum trium, ante contestationem litis: & post contestationem, tarenorum sex. Iste Rit. quo ad causas ciuiles, corrigi constit. Regn. sponte volentibus, per quam ante litem contestatam, licitum erat desistere gratis, vel aliquo re-

cepto: & post litem contestatam, si gratis desistebat: erat licitum secundum Afflic. ibidem in 4. not. si alio quo recepto, nequaquam, nisi habita licentia, & soluto iure Curia: vt consti. ipsa dicit. Et quo ad causas criminales corrigi constit. Regn. priusquam. & c. Regn. ad audientiam nostram querela plurium. vbi licitum erat desistere sine licentia priusquam citatæ partes comparuissent: in casibus tamen in quibus accusatio, vel denūciatio tangebatur accusantem tantum, non autem interest: curie principaliter vel accessorie concordat tamen in eo quod de licentia petenda dicitur: cum tex. l. j. §. abolitio. ff. ad Turpillia. & l. 2. C. de abolitio. & cum constit. Regn. accuatorum. in fi. ¶ Sed per d. l. 2. talis licentia ab ipso iudice competente, non a principe erat petenda per d. vero consti. vbi etiam Afflic. hoc tangit. num. 15. non ab alio quam a principe peti poterat, & per hunc Rit. ab ipsa curia licentia est petenda: adeo quod adhæret potius iuri communi, quam d. constit. licet dici posset, quod dum dicit licentiam petendam esse a curia: intelligatur ab ipso Rege iuxta dicta constit. sed esset falsum, quia si voluisset peti à Rege: dixisset, item quia nunquam in his Rit. reperies nominatam personam Regis sub hoc verbo curia: sed semper tale verbum de ipsa magna curia intellectum, intelligi que debere, sed vtunque sit: istud ab aula pœnitus recessit: & in ciuilibus, & criminalibus, desistunt partes sine licentia, ac solutione dictorum iurium: & ita seruatur in omnibus curijs.

¶ Secundo not. ibi & si non petierint, quod desistentes a litibus sine licentia tenentur ad pœnam tarenorum decem: de iure communi puniebantur pœna Turpilliani, quæ erat quinque librarum auri. tertia, in fin. ff. de præua. quando expresse desistebant: & quando tacite, non comparendo infra terminum, pœna extraordinaria. l. qui crimen. C. qui accusa. non poss. nisi terminus præsentibus fuisset datus: quoniam tunc pœna Turpilliani. l. si ea. C. qui accus. non possunt, vt latius ponit Bart. in l. prima, §. si quis autem. ff. ad Turpillia. & in dicta l. tertia, & Aret. in tract. malefici. in versic. & ad querelam Titij. quæstio. 66. versic. quæro accuator: istud que habebat locum tam ante litem contestatam, quam post. vt dicunt Cyn. Bald. & Saly. in l. prima. C. ad turpil. nisi quando fiebat ante litem contestatam: non esset reus citatus: nec data fideiussio de prosequendo, vt late ponit Bar. in l. quæsitum. ff. ad Turpillia. & Aret. in loco præallegat. de iure vero constit. Regn. accuatorum. pœna accuatoris desistentis ante litem contestatam, erat sexta pars mobilium corrigendo pœnam Turpilliani. vt ibi Iser. & Afflic. numero 4. dicunt: & post litem contestatam, per aliam constit. sequit. quæ incipi. accuatorem: erat tertia pars mobilium: & inter alios casus in quibus per capitula regni permittitur compositio: est iste, quod possit componi super pœna statuta contra desistentes sine licentia, tam ante litem contestatam, quam post. vt patet per literam arbitrariam, in capitulo Regni exercere volentes. Et sicut vides, dictæ constit. imponentes illas pœnas desistentibus ab accusationibus, sunt correctæ per hunc Ritum, qui solum pœnam decem tarenorum imponit, vt etiam scribit Marant. qui hunc Ritum. allegat in pract. parte sexta, in versic. inquisitio. versic. quid autem. num. 80. in nouis, & valde miror quod Afflic. ibi de hoc Rit. nullam mentionem facit. Sed etiam ista pœna Rit. ex consuetudine generali est correctæ: postquam vt supra dixi, litigantes desistunt quotidie sine licentia, & metu pœna.

¶ Tertio not. ibi, item nota, quod dato termino in causa criminali, vltima die tenentur actor & reus se præ-

sentate, & scribi facere comparitionem: quod si actor non comparet, sed solum reus: scribi facit similiter suam comparitionem: & postmodum si vult procedere ad actum publicationis, vel alios debet citari facere ipsum actorem: si vero comparet solum actor: & non reus, tunc actor illa vltima die accusabit ei contumaciam & sequenti die facit ipsum condemnare ad pœnam fideiussionis, supple præstita de iudicio sisti vsque ad finem causæ: iuxta formam. l. properandum. §. si autem reus. C. de iudic. auth. offeratur. C. de lit. contestata. §. sed hodie. institu. de satisfacta. not. per Bartol. & Doct. in l. sciendum. in principio. ff. qui satisfacta. cogan. & Marant. in practica parte 6. membr. 8. in princip. vbi quod in ciuili & criminali causa, hæc fideiussio præstat: vt etiam patet ex Rit. infra 211. ¶ ex quo sequitur quod in criminalibus contumacia rei est maior quam actoris vt etiam reperies in constit. Regn. accuatorum. vbi Afflic. tangit numero 1. & ponit rationem. Ratio autem quæ assignari potest ad hunc Rit. est: quia actor non præstat illam fideiussionem de iudicio sisti: & ideo non potest ad aliquid condemnari: sed citari debet cum proceditur ad vltiora. Item quia vt dicit Roffre. beneue. in suis libel. de iure cano. sub rubric. qualiter secundum constitutio. Regn. in accusa. procedatur. quem Afflic. vbi supra refert: ¶ accusatores in criminalibus sunt fauorabiliores vt malefici terreantur. Istud quod in hoc Rit. dicitur in practica non seruatur: quia inquisiti pro causis criminalibus, fere omnes defendunt se in carceribus, & si esset casus in quo posset fideiussoribus comitari iuxta formam constitutio. Regn. humanitate. & ea quæ late dixi supra in Rit. 41. in 2. nota. & curia vult procedere in causa: non præstantur fideiussores de iudicio sisti in forma ita quod possit recedere, vt dixi in d. Rit. 41. sed tantum fideiussores de tenendo palatium, vel ciuitatem loco carceris vel de præstanti do tempore publicationis causæ, absque aliqua requisitione, quæ fideiussio non committitur, nisi eo non inuenio in palatio, vel ciuitate aut se non presentante tempore publicationis: adeo quod non cogitur in fi. termini, vt hic dicitur scribi facere suam comparitionem, si vero curia non vult procedere in causa: quia non habet indicia sufficientia tunc præstantur fideiussores de iudicio sisti, & se presentando quoties fuerit requisitus: & nisi requiratur, fideiussio non committitur. Item quod dictum fuit, quod accuator in fi. termini debet se presentare: & etiam ad instantiam rei, citari ad omnes actus faciendos, aliter seruatur: & accuator non tenetur in fine termini se presentare: ratio est, quia ista presentatio ideo requirebatur, quoniam accuator se inscribebat ad pœnam talionis. vt dixi supra in Rit. 199. & in proprijs terminis scribit Ludou. Gomeff. in cap. primo, num. 44. de iudic. in 6. & ideo cum hodie talis pœna non sit in vsu: non immerito accuatoris presentia non requiritur, bene tamen verum est, quod si habitat in loco iudicij: & fecit partem in iudicio: exponendo querelam. & præstando cautionem de expensis in casu succumbentis iuxta dispositionem athen. generaliter. C. de episcop. & cler. debet intimari in omnibus actibus faciendis, si vero non habitat ibi: sed est aduena: & fecit similiter partem in iudicio, relinquendo procuratorem, vel destinando domum vbi possit intimari: similiter debet citari in omnibus actibus, si vero hæc non fecit: sed solum querelam exposuit: & abijt: si esset de partibus multum longinquis: nõ citatur aliter, quia debuit procuratorem destinare: ne inquisitus fatigaretur ad intimari faciendum in omni actu, sed si non esset nimis procul. seruatur in practic. quod ad instantiam rei fit vna citatio: per

per quam sibi mandatur quod si intendit facere par-
tem in iudicio: infra certum terminum compareat
ad implendum adimplenda, alias eo elapso, non au-
diatur † & si non comparet ad constituendum pro-
curatorem: & praestandum cautionem de expensis,
in ultimo peremptorio prouidetur, quod ulterius non
audiatur, iuxta tex. in l. i. ca. C. qui accus. non poss. &
in l. ab accusatione. §. desistisse. ff. ad Turpillia. nota-
per glos. penult. in l. fin. & post eam Saly. C. ad Tur-
pil. & Afflict. in constitut. accusatorem. 3. nota. nu-
mero 7 & ratio est vt expressius dicitur, in d. §. desisti-
tisse, & no. per Afflict. in tit. de pace iura. firma. §. in-
iuria. num. 124. vers. item censetur: quia non com-
parando videtur renunciare accusationi. * Item est
alia ratio secundum eundem Afflict. in constit. in qui-
sitiones generales. 4. nota. vt sit litium finis, vt dicit.
l. fin. ff. pro suo. sed quia ista prouiso quod ulterius
non audiatur, est valde prauidicialis: multoties fit
alia citatio (quae magis in pract. versatur) per quam
citatur accusator ad omnes, & singulos actus gra-
datim, & successiue faciendos vsque ad sententiae
interpositionem inclusiue. vt docet Bart. in consti-
tut. ad reprimendum, in versic. per edictum, nume-
ro decimotercio. Innocen. in cap. consuluit, in glos.
in versic. quae incip. not. sufficere, extra de offi. deleg.
Bart. Bal. & Ange. in l. qui ante calendas. ff. de verbo-
rum oblig. & domini de Rota. decis. 14. alias 345. vt
late dixi in pragmat. quilibet agere. quaestione quin-
ta, de ordi. iud. post Marant. in pract. parte sexta, & si
non comparet in ultimo peremptorio accusatur vl-
tima contumacia, & Curia sedente, vocatur alta vo-
ce & per iudicem in calce ipsius citationis fit inter-
loquutoria, quod procedatur in causa in eius contu-
macia, & non citatur amplius. quae bene nota. quia
quotidie versantur in curijs.

6 † Quarto no. ibi quando cunque tamen contingat,
quod accusatori praesenti, & agere volenti, manda-
tur quod det libellum accusatorum iuxta terminos
l. libellorum. ff. de accus. Hodie ex consuetudine ge-
nerali libelli accusatorij non portantur, sed satis
est quod exponatur querela, quae scribitur in libro
querelarum deputato in omnibus curijs: vt etiam di-
cit Gandi. in tit. qualiter fiat accus. nu. 6. licet secun-
dum eum, illa querela debeat continere solemnita-
tes quae requiruntur in libellis per d. libellorum.
& ideo volens accusare non potest cogi ad porrigen-
dum libellum, sed solum ad exponendum querelam
& alia quae proxime dicta sunt.

7 † Quarto iuxta praefata, pone quod offensus non
dicit quod vult agere, sed tacet: nunquid ad instan-
tiam inquisi. poterit eidem mandari quod si intendi-
dit facere partem in iudicio: compareat infra cer-
tum terminum ad exponendum querelam, & ad im-
plendum adimplenda quae supra diximus: alias eo
elapso, amplius non audietur: & si non comparet:
prouideri in contumacia, quod non audiat?
breuiter dicas quod non. per tex. in l. vnic. C. vt ne-
mo. in iud. iuncta ibi gloss. in versic. item ille, & l. fin.
C. de vsur. pupil. nisi praecedat diffamatio facta per
istum offensum: quia licet taceat in accusando, &
querelando: tamen ratione diffamationis, potest sibi
praestigi talis terminus & eo non veniente, decerni
quod alias non audiat iuxta tex. l. diffamari. C. de
ingen. & manu. vt dicit Bal. in l. si ea. vers. not. quod
vbi, numero nono. C. de his qui accus. non poss. pul-
chre consuluit Roma. consi. 53. Cag. in dicta l. diffa-
mari, numero 14. versic. quarta difficultas * & Ange.
de malef. in ver. & ad querelam num. 58. vers. qua-
ro an iudex. dicens hoc verum dummodo praecedat
bina monitio, & licet supra dixerim solere fieri tale
praecipuum quod infra certum terminum quis com-

pareat: tamen vt ibi dixi, procedit in eo qui semel ac-
cusauit: non autem in non querelante, qui accusare
cogi non potest, vt glo. & Docto. praallega. pulchre
dicunt, quod not. & vide quae dico infra in Rit. 272.
quaest. 3. numero 20. Aduerte quia in hoc Rit. sunt
duo versiculi. incip. item not. in quibus idem disponi-
tur per eademmet verba Salerni, die 29. Nouembriis.
1559. Prosper Carauita.

RITVS CCIII.

Item seruat ipsa curia quod
si accusator vult desiste-
re ante litis contestatio-
nem, soluit tarenos sex,
post litis contestationem,
sed in ciuilibus ante litis
contestationem tarenos tres, post litem
contestatam tarenos sex. In denuncia-
tore non, vide capi. ad audientiam, sed
Curia vicaria non seruat ipsum, & si de-
nunciator desistit, procedit ad dationem
capitulorum, & si probatur delictum,
proceditur ad condemnationem, sed
exigitur obligatio, quia obligat se, de
non concordando se cum parte sine li-
centia Curiae, & de probando, interim
tamen Curia admittit partem denun-
ciatam ad compositionem, vbi denun-
ciator sit in concordia cum eo, quod
scilicet habere concordiam cum eo, non
potest sine licentia Curiae, quae Curia
consentit semper, verum non compo-
nit, nisi in casibus comprehensis in con-
stitutionibus Regni, & ideo in casibus
in quibus non potest componi, Curia
procedit ad anteriora, & expedit proces-
sum, iustitia mediantem.

SVMMA RIVM.

- 1 Accusatore desistente, curia loco partis ex officio cum procuratore fiscali, procedit.
- 2 Denunciante sine curiae licentia desistens, quae poena puniatur.
- 3 Denunciante desistente, an & in quibus casibus denunciatur ad compositionem admittat?

Iste Rit. in sui princ. ponit illud quod curia exi-
gebat antiquitus a desistentibus cum eius licen-
tia, sed quia de hoc dixi supra in Rit. praeced.
in princ. ibi vide. No. ibi in denunciante, quod
denunciator desistendo a denunciatione, non
soluit praefata iura ipsi curiae, sed solum accusator.
De hoc etiam dixi supra in d. Rit. 1. not. in fi. & vt
ibi dixi, nec denunciator, nec accusator desistendo,
soluunt aliquid ius ipsi curiae.
§ Seco not. ibi vide ca. quod de materia desistitiae extat
in

in hoc Regno capi. Regn. quod incipit ad audien-
tiam nostram quarela plurimum, de quo etiam dixi
in praeced. Rit. 1. nota. sed vt hic dicitur, & etiam
ibi dixi Magna Curia Vicaria non seruat ipsum, &
vere. dicto capit. non seruat in pract. vt etiam di-
cit Marant. in pract. parte 6. in versic. inquisitio.
versic. extat. num. 32. in notis. immo per d. Rit. &
istum corrigetur.

§ Tertio nota. ibi & si denunciator desistit, proce-
dit, quod quotiescunque denunciatus desistit, & non
prosequitur suam denunciationem: curia procedit
ex officio ad dationem capitulorum. & si probatur
delictum, ad condemnationem, & cum hoc Rit.
concordat cap. Regn. ad consultationem, vbi quod
accusatore desistente, curia procedit ex officio cum
procuratore fiscali loco partis. Intellige tamen
istud in casibus in quibus possit ex officio procedi,
vt dicit Par. in tract. syndi. in versic. accusatio. colum.
prima, versic. quod est verum, Abb. in capit. j. colum.
fin. de collusio. detege. & Ioan. Anton. de Nig. in d. ca-
pit. ad consultationem. num. 20. versic. illud autem.

† Hoc tamen casu, quo denunciatus desistit sine li-
centia, tenetur ad poenam obligationis, qua se obli-
gauit de non concordando se sine licentia, & de pro-
bando crimen denunciatum, vt supra diximus in
Ritu. 199. sed vt ibi dictum fuit: talis obligatio ab
aula recessit.

† Quarto not. ibi interim tamen, quod denun-
ciante desistente, Curia admittit denunciatur ad
compositionem: supple. vbi crimen non est proba-
tum: propter concordiam quam habuit denunciatus
cum eo. idem supple. in casibus in quibus potest fie-
ri compositio alias proceditur ad vltiora, ex-
pediendo, processum, iustitia mediantem, vt dicitur
in fin. Ritus. Et quod illud debeat intelligi
vbi crimen non est probatum patet ex proximis di-
ctis, vbi dictum fuit quod si delictum probatum fue-
rit, proceditur ad condemnationem, & si dicatur
contra de Rit. infra 276. vbi compositio prohibetur
fieri crimine non probato, Respondetur dupliciter,
primo, quod ille corrigit istum in hoc: secundo, quod
iste dum dicit de compositione: debet intelligi de
transfatione quae per illum Rit. non dicitur esse pro-
hibita vt ibi dicam latius.

§ Quinto not. ibi quod scilicet, quod denunciatus
qui vult desistere, & concordare cum parte, licet ni-
hil soluat curiae, vt supra diximus, in 1. not. tamen de-
bet petere licentiam ab ipsa curia quae semper con-
sentit, quia si non peteret, possit conueniri ad poenam
obligationis, vt dictum fuit in 3. nota. in fin. sed nec
etiam istud in pract. seruat. Salerni, die 29. No-
uembr. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCIII.

Item quod plerunque
contingit, quod aliqui
banniti legitime per di-
ctam Curiam, seu alte-
ram ipsarum, & con-
demnati ciuilitate, die
quo banna ipsa, & condemnationes edi-
ta sunt: de sero compareant in Curia, vt
est diutius in dictis curijs obseruatum
dictam eorum contumaciam purgatu-

ri, nec amplius in Curia comparere cu-
rant in causis ipsis processuri, sed rece-
dunt pro eorum libito voluntatis, cau-
sis ipsis indiscussis, & minime termina-
tis, praedicti tales postquam de sero com-
paruerint coram Regente, & magistro
actorum, iuxta antiquam formam, & cu-
riarum ipsarum obseruantiam, & con-
tumaciam praedictam eorum purgaue-
rint, sequenti die teneantur & debeant
quando curia ipsa regitur, personaliter
comparere, processuri in causis ipsis,
(prout iustitia suadebit,) & nihilominus
in omnem euentum cauere debeant de
stando iuri, siquidem si criminalis fue-
rit causa, infra tres dies, post diem dicti
banni immediate sequentes, si vero cau-
sa fuerit ciuilis, instare debeat, quod pro-
cedatur, aut a Curia ipsa licentietur,
alioquin dicta eorum contumacia, &
bannitio, seu condemnatio duret, &
procedatur contra eos in causis ipsis, ac
si contumaces fuerint pro ut de iure vi-
debitur conuenire.

SVMMA RIVM.

- 1 Bannitus comparens ne audiatur, ne remaneat contumax quid seruare debeat.
- 2 Condemnatus pro causa ciuili comparens quid facere debeat ne remaneat contumax.

Iste Rit. cum alio Rit. 206. & 215. in quibus
idem disponitur, ponit pract. seruandam quan-
do banniti supple. criminaliter, & condemna-
ti scilicet ciuilitate, non comparent curia seden-
te, & quia talis pract. in viridi est obseruantia
vbique vt dixi tibi latius supra in Rit. 93. 3. nota. si-
gna ipsum, quia etiam quotidie.

§ Nota. primo ibi & nihilominus, quod bannito
pro causa criminali non sufficit comparuisse coram
Regente, vel iudice, aut actorum magistro, eadem
die qua fuit factus contumax: & post modum pri-
ma curia sequenti (vt Rit. dicit) nisi etiam infra tres
dies immediate sequentes cautionem de stando iu-
ri praestiterit: quod si secus fecerit, & cautione non
praestita, recesserit: remanet contumax, & bannitus,
& tanquam contra contumacem proceditur in cau-
sa, intellige hunc Ritum in illis causis criminali-
bus in quibus potest quis fideiussoribus commit-
ti, & relaxari, de quibus in constit. Regn. huma-
nitate & per me supra in Rit. 41. in 2. not. quia in
illis bene seruat, vt dixi tibi in citato de periu-
rio supra Rit. 182. in princ. alias intelligere ipsum
in omnibus causis criminalibus, esset absurdum,
cum in alijs rei comparentes carcerentur, & ibi-
dem defendantur vt dixi supra in Rit. 202. 3. not.
& adde quod praestita cautione de stando iuri (vt
in hoc Rit. dicitur) quando in causa est proce-
dendum: semper ipse reus debet requiri, & inti-
mari,

mari, ut etiam in d. Rit. 182. dictum fuit: quod nota.
 2. Secundo not. ibi si vero causa fuerit civilis, quod
 condemnatio pro causa civili, non sufficit eadem die
 comparere coram Regente, & postmodum prima
 curia sequenti, nisi etiam insteterit, quod procede-
 retur in causa, vel licentiam obtinuerit ab ipsa cu-
 ria, aliàs si secus fecerit: remanebit condemnatus,
 & tanquam contra contumacem proceditur. Et
 not. differentiam, quia bannitus pro causa crimina-
 li, præstat fideiussionem, condemnatus pro civili,
 non præstat: sed debet instare, vel recedere cum li-
 centia, & licet iste Rit. clare non exprimat quod con-
 demnatus civiliter non præstat fideiussionem, tam-
 en in d. Rit. 217. hoc expressim dicitur. Istud non
 seruatur hodie, & si contumax pro causa civili, com-
 parere per se, vel per procuratorem, eadem die, vsque
 ad primum somnum, præsentando actuario curia
 suam petitionem comparitionis euitat contuma-
 ciam: & non tenetur, sequenti die curia sedente,
 comparere, & instare, quod procedatur in causa,
 vel licentietur, & si actor post modum vult proce-
 dere in causa tenetur ipsum in omnibus intimare,
 vel suum procuratorem. Est tamen verum, quod
 in causis præsentationum instrumentorum seruatur
 quod hic dicitur, vt dixi tibi in Rit. 166. 4. not.
 & ratio est, (vt ibi dixi) quia in his causis requiritur
 persona debitoris, qui non potest per procura-
 torem comparere, in alijs causis civilibus cum qui-
 libet possit per procuratorem comparere. l. fin. C.
 de procurat. illa præst. comparendi postmodum cu-
 ria sequenti, non est necessaria, & ideo satis est ad
 euitandam contumaciam, quod reperiat præsen-
 tata petitio pro illa die, qua fuit condemnatus, de-
 bet tamen actarius in calce citationis vbi fuit re-
 putatus contumax: annotare, qualiter comparuit
 de sero: & ita seruatur. Bene tamen fateor, quod
 ad euitandum fraudes magistrorum actorum. ser-
 uari deberet iste Rit. quod si citatus pro causa ci-
 uili, comparet per se, vel per procuratorem, de se-
 ro recta curia teneatur sequenti curia, ipse, vel pro-
 curator comparere, & aliud etiam, quod hic dicitur,
 quod citatus non possit recedere sine licentia,
 esset etiam necessarium: quia multi fraudulenter
 comparent, & non relinquunt procuratorem, vt
 actorem vexent sumptibus ad iniuriam faciendum
 vsque ad eorum domos. Salerni, die 30. Nouembr.
 1559. Proprosperi Caraita.

RITVS CCV.

Tem si aliquis bannitus, vel bannita fuerit pro quocunque delicto tam via ordinaria, quam ex officio per aliquem officialem Regni huius, banniri potest per dictam curiam Vicariae pro eodem crimine, etiam ad petitionem, seu denunciationem illius ad cuius petitionem, seu denunciationem bannitus extitit per officialem prædictum.

S V M M A R I V M.

- 1 Contumax pro vno delicto in aliquo tribunali ad instantiam eiusdem accusatoris, in alio contumax reputabitur. Et ratio quare.
- 2 Et quid si citatus coram secundo iudice citante, comparens litem pendentiam coram primo allegat. Nunquid de ea fide facta, super se deri debeat? cum limitat.
- 3 Litis pendentia nunquid obstat ad instantiam Baronis secundo loco citati coram secundo iudice?
- 4 Contumax purgat contumaciam, comparens quæ coram secundo iudice, petit remissionem sui ad Baronis officialem: nunquid audiendus?
- 5 Contumax contumacia iurisdictionem prorogare non videtur.
- 6 Renunciatio vasalli sibi præiudicat, non suo Baroni tacite, nec expresse.
- 7 Quis coram secundo iudice, soluendo penam, purgavit contumaciam: an & aliam contumaciam coram suo iudice, vbi contumax est, purgabit.
- 8 Facta solutione principalis pænæ delicti coram vno iudice, non tenetur coram alio.
- 9 Contumax absens quando de iure communi, vel municipaliter condemnari possit?
- 10 Contumax condemnatus in duobus locis de eodem maleficio, an ad vtranque solutionem cogi possit?
- 11 Contumax coram vno iudice, si citetur ab alio, non potest coram secundo allegare litem pendentiam coram primo.
- 12 Bannitus vel excommunicatus à diuersis iudicibus sue pro eodem facto, siue pro diuersis egeat pluribus rebannimentis & absolutio- nibus.
- 13 Vindicta non potest pluries sumi pro eodem maleficio, & ibi plura de hoc.
- 14 Iudex competens ad defectum arctandi cita- tum comparere, quis dicatur.
- 15 Contumax in duobus tribunalibus durat per annum in contumacia: qua propter bona eius curia quæ ipsum contumacem reputauit: pu- blicanda sunt: quis iudex in eorum publica- tione potior erit?
- 16 Præuentio in materia iurisdictionis, per cita- tionem inducitur.
- 17 Differentia inter publicationem bonorum ex delicto, & ratione contumaciæ per lapsam anni, remissive.

Not. ex hoc Rit. quod contumax in vno tribunali pro vno delicto, potest pro eo dem ad instantiam eiusdem accusato- ris, in alio tribunali reputari contumax & banniri, & idem firmat Bal. in l. prima, num. 5. C.

5. C. vbi de crim. agi oportet. Ratio istius Rit. est secun- dum eundem Bal. in l. senatus. circa fin. C. qui accus. non poss. quia ex quo neutri obtemperat, ab utroque puniri potest, & poni in banno argum. l. si quis Titio. §. fin. & l. cum quidam ita fideicommissum. ff. de leg. quod bene not. quia in viridi est obseruantia.
 2. Quæro primo, quid si coram secundo iudice ci- tatus, comparet & allegat litem pendentiam coram pri- mo: nunquid facta fide de ea, super se deri debet. Bar. pulchre. in l. sepulchri. nu. 2. ver. circa primum. ff. de sepulchr. violat. dicit quod non, quia alias sequeretur, quod esset in ipsius citati potestate eludere penam, cum coram primo non compareat, & coram secun- do impediat propter pendentiam, idem Bart. in l. quamuis. ff. de dam. infec. in l. vbi cepit. ff. de iudi. Alex. cons. 11. col. 2. in §. dubio. vol. 1. & cons. 23. vol. 3. Abb. in c. ex tenore. in fi. de rescrip. Fely. in c. quali- ter. col. j. de iudi. & in c. cum sit generale. in ver. quarta declaratio. col. 5. de for. compet. Bal. in d. l. senato- res. in fi. Jacobi. in l. si quis postea. nu. 3. ver. 6. fallit. ff. de iudi. Hip. sing. 239. Pet. de Rau. in compen. iur. cano. de rescript. col. 3. fol. 13. & plene Niconi. in rep. c. quoniam contra. nu. 16. de probat. Limita- tamen istud, nisi coram primo iudice purgasset con- tumaciam solutus expensis, & præstita cautione de stando iuri iuxta. l. sancimus. C. de iudic. & l. si post tres. ff. si quis cautio. vel esset paratus nunc purgare, & cautionem præstare de stando iuri coram primo, vt dicit Bar. in d. l. sepulchri. ver. tertio, & licet idem Bar. in l. quamuis. q. 5. num. 8. ff. de dam. infec. teneat contrarium de directo, tamen vt dicunt Paul. de Cast. in l. hoc amplius. §. celsus. num. 8. & Alex. ibid. num. 8. ver. puto posse concludi, post Ange. quem allegant. ff. de dam. infec. verior est prima opin. quam Ang. ibi fortiter defendit.
 3. Secundo iuxta præfata quæro, nunquid ad in- stantiam Baronis dicti citati debeat coram secundo iudice obstatere litem pendentia, postquam ad instan- tiam ipsius citati diximus non obstatere? Breuiter aut citatus comparet, aut non: primo casu, nulli dubium, quod debet obstatere, quia cum Barones habeant in eorum vasallos iurisdictionem ordinariam, si ad pri- mum iudicem non remitteretur causa, processus pri- mi iudicis impediretur per secundum: ex quo non posset contra delinquentem quem secundus penes se retinet: procedere. vt dicit Bart. in d. l. sepulchri. ver. secundo, num. 3. & ita seruatur quotidie. immo etiam remittitur, dato quod non præuenisset iudex Baronis, & hoc ratione priuilegiatorum, quæ tribuunt Baronibus, iurisdictionem priuatiuam cum cæteris officialibus. ¶ Secundo casu, licet Barones Regni huius habeant in priuilegijs quod eorum vasalli non possint ab alio quocunque officiali citari, trahi, & euo- cari: & quod aliter citati non teneantur comparere: & casu quo fuerint effecti contumaces, contumacia sit nulla, nihilominus de tali clausula, nunquam fue- runt, neque sunt in possessione: & ideo priuilegijs omisis, seruatur id quod iuris est, & ex consequenti, quod allegata litem pendentia & præuentio non ob- stant secundo iudici: per rationem quam tradit Bar. in d. l. sepulchri. ver. secundo est videndum. num. 3. in fin. quia processus primi iudicis per secundum non impeditur: ex quo libere potest procedere licet neuter possit delictum punire, cum delinquentem non habeant. & istud si militet ita quotidie practica- tur: adeo quod inquisito non comparente personaliter coram secundo iudice, etiam ad instantiam Baro- nis, non remittitur: nec de remissione tractatur: & quia an tiquitus in regia au ditiæ principatus citra, ob imperitiam quorundam auditorum, seruatum fuit remittere Baronibus petentibus, vasallos citatos, &

non comparentes. Dominus Io. Nicolaus Caraita frater meus in dicta Audientia fisci patronus, inter alias instructiones per eum expeditas pro bona ad- ministracione ipsius Regia Audientia: obtinuit vnâ tenoris sequentis videlicet. Item quod Gubernator, nec Auditores debeant, nec possint remittere ali- quos inquisitos, seu contumaces, nec tractare de eo- rum remissione: nisi comparentibus personalem principalibus inquisitis, vel contumacibus: & purga- ta eorum contumacia tractatur de remissione ipso- rum (prout iuris est.) * quam instructionem inuenies hodie insertam inter Regias pragms. huius Re- gni. pragms. 6. in cap. pro bona. §. item quod guberna- tor. tit. de offi. iustit.
 Tertio quæro in terminis nostri Rit. pone quod post contumaciam purgatam coram secundo iudi- ce, comparet coram eo: & petit se remitti ad officia- lem sui Baronis: nunquid in eo audiri debet? Breuiter licet Bart. in l. si pupillus. §. defendere. ff. de priuil. credi. dubitauerit, de hoc tamen Ang. in l. qui. ff. co. tit. tenuit quod non & hoc in penam suæ contuma- ciæ per gl. in l. si finita. §. idem videamus. ff. de dam. infec. & rex. quem dicit alibi nescire in l. de die. §. pla- ne. ff. qui facti. cog. Idem Imol. in d. §. videamus. Ale- xan. in l. ex quacunque. num. 12. ff. si quis in ius vo- can. non ier. Afflic. dec. 137. vbi dicit fuisse decisum & in constit. pænâ nouem vnciarum. q. 6. num. 9. non equidem illa ratione (quam ab aliquibus audi- ui) quia videtur in iudicem consentisse: quoniam ea falsa est: ¶ ex quo contumax nunquam videtur per contumaciam iurisdictionem prorogare. l. si quis ex consensu. in ver. adfuisse. iunctis his, quæ Eald. ibi not. C. de episcop. aud. Innoc. in c. innotuit, de eo qui fur. or. susce. Eald. in l. gesta. C. de re iud. & Alexan. in d. l. ex quacunque e. num. 12. in prin. sed alia quidem, & meliori ratione, quia cum secundus iudex mero iure sit iudex competens, licet citatus habeat excep- tionem declinatoriam vigore priuilegij sui Baro- nis, vel Regia pragms. 2. in cap. quæruia. tit. vbi de deli- cto quis conue. debe. prohibetis quem extrahi à suo domicilio, ex eo quia in causa procedit: & sibi talis exceptio non opponitur: videtur esse præclusa via am- plius petendi remissionem. vt dicit Alex. in loc. proxi- me cita. quia videtur tali exceptioni, & priuilegio ta- cite renunciassse. vt Afflic. dicit apertius in dicta deci- ¶ Sed quia talis tacita renunciatio sibi tantum po- tuit præiudicare & non suo Baroni, cui nec etiam ex pressa præiudicaret absque eius consensu. vt not. per Bart. in l. §. & post operis, in fi. ff. de nou. oper. nunc- cia. & Bal. in cap. imperialem. §. præterea, qui est fin. num. 19. de prohibi. feud. aliena. per Feder. instante Barone, vel suo officiali, causa esset omnino remit- tenda, purgata prius contumacia facta coram se- cundo iudice, iuxta formam instructionis Regij col- lateralis consilij de qua supra dixi. & ita quotidie seruatur in practica. nisi aliud legitimum impedi- mentum obstatet. vt quia delictum commissum es- set de casibus exceptuatis in priuilegio ipsius Baro- nis. quæ bene nota.
 7. Quæro iuxta præfata quæro pone quod quis coram secundo iudice, purgavit contumaciam. solu- endo penam: nunquid postmodum debeat aliam contumaciam soluere coram suo iudice: vbi etiam est contumax? Maran. in pract. par. 6. in ver. inquisi- to. limita. 10. num. 98. in nouis tangit istam q. & di- cit quod sic: quia cum sint due contumaciæ: ex quo duos iudices contempnit, quælibet contumacia puni- tur pænâ tertie partis suorum mobilium per con- sti. Reg. grandis utilitas. & consi. pænâ nouem vn- ciarum: & solutio, vel purgatio facta de vna, non pot- in alia præiudicare: & pro hac opi. allegat Bar. in ter- minis

minis secundum eum in d.l. sepulchri, in fine. vbi dicit, quod si quis in duobus locis fuit condemnatus tanquam contumax: de eodem maleficio potest cogi vtrunque condemnationem soluere, & quamuis Bal teneat contrarium, in l. si pluribus, circa fi. ff. de leg. 1. dicit ipse quod opin. Bar. sibi videtur verior: & quod id quod dicit Bal. procedit tunc quando est facta solutio pœnæ principalis ipsius delicti coram vno iudice: quo casu ipse bene dicit quod non tenetur coram alio: vt etiam ipsemet Bal. firmat in l. 1. q. 3. nu. 6. C. vbi de crimi. agi oportet per l. licet. §. fi. vers. fin. ff. nau. caupon. stabul. Ego dico quod Marant. bene dicit per rationem quam supra dixi: & ita quotidie feruatur in pract. sed Bart. quem ipse allegat, in d. l. sepulchri non loquitur in terminis istius. q. de solutione faciendâ pœnæ contumaciæ: sed de solutione cōdemnationis factæ de maleficio ex quo in præceden. q. ipsemet Bart. dixerat tunc quod absens contumax in aliquibus delictis condemnari potest de iure communi per l. absentem. ff. de pe. & de iure municipali in multis delictis in aliquibus locis, in quib. absens habetur pro confesso. prout in hoc Regno per contum. sit. pœnam eorum, & in illis terminis dicit tunc quod si fuit condemnatus in duobus locis tanquã contumax de eodem maleficio, potest cogi vtrunque condemnationem soluere, & in eisdem terminis contra Bar. loquitur Bal. in locis præalle. & vere dictum Bal. est verius, quia de eodem maleficio pluries vindicta sumi non debet. l. senatus. ff. de accus. cum sim. vt late ponit idem Marant. ibid. 2. declara. num. 92. & 94.

* Ratio, quæ me mouet, quod contumax in duobus Curijs tenetur vtriusque contumaciæ pœnam soluere, est multiplex, prima quia contumax dicitur Iudicem contemnere, vt in constitut. Regni. grandis, in prin. pro quo contemptu eadem constitut. imposuit pœnam tertiæ partis mobilium, & nisi Curia vbi quis reperitur contumax, dictam pœnam exigeret, impunitus pertransiret contemptus quod esse non debet. vulga. l. ita vulneratus. ver. quod si quis. ff. ad l.

11 Aquil. Secunda tunc quia nos videmus quod cōtumax coram vno iudice, si citetur ab alio, non potest coram secundo allegare litis pendentiã coram primo, vt dixi supra hoc eod. Rit. in princ. q. j. tum per rationẽ ibi positam, tum etiam quia culpa & delictum nemini debet tribuere immunitatem. l. si ab hostibus. ff. solu. matri. & l. relocatorum. §. fina. ff. de interd. & relega. ergo sicuti ex prima contumacia non reportat commodum ad impediendam secundã contumaciam contrahendam, eodem modo nec debet reportare ad impediendam solutionem pœnæ contumaciæ iam contractæ. Tertia ratio est, quia si secus diceretur vtique in potestate inquisiti positum esset mercaturam de eius contumacijs facere, & coram illo iudice contumaciæ pœnam purgare à quo maiorem inueniret aequitatem & gratiã, sicque iuris prouisio in odium delinquentis inuenta, vt possit quis fieri contumax coram pluribus, iuxta Bar. doctrinã, in d. l. sepulchri. reddidaret in eius fauorem quod esse non debet. c. inter corporalia. §. sed neque. ver. nec quod. & ibi etiam Gl. de transla. Bal. & Ang. in l. hæreditas ad statum, per illum tex. ff. de heredi. instit. & no. per Ias. in l. intra dies, nume. 3. ff. de re iudica.

12 Quarta tunc quia bannitus vel excommunicatus à diuersis iudicibus, siue pro eodem facto, siue pro diuersis, eger pluribus rebannimentis & absolutionib. vt pulchre no. Io. de Ana. in c. ita quorundam, in fi. extra de iudæ. Imo. in c. ex parte, num. 6. vers. ex prædictis, de offi. iud. ordina. & Archid. in c. Engeltrudam. 3. q. 4. nec rebannimentum vel absolutio vnus tollit bannum aut excommunicationem alterius, quia secundum Archid. ibid. par in parem non habet do-

minium. c. inferior. 2. i. distin. & cle. innotuit. de electio. Quinta & vltima ratio est, quia cum reperitur prouisum quod potest quis effici contumax in diuersis Curijs, vt supra dictum est, non inuenio postmodum legem Doctorem, vel aliquem dicentem quod ex dictis duabus contumacijs vnus tantum pœna mulctetur, ergo nihil obstat quin quilibet iudex suæ contumaciæ pœnam exigat, iuxta formam d. constitut. grandis. Et tunc si dicatur quod pro eodem maleficio pluries vindicta sumi non debet. d. l. senatus. responsio est in promptu quod ista pœna contumaciæ non sunt pro eodem facto principali, sed pro diuersis contemptibus. Item si dicatur quod pœna contumaciæ debetur solum coram iudice domicilij non autem coram alijs prætextu regie pragmatice. quæ regula expositione, sub tit. vbi de delicto quis conue. debeat ac etiam priuilegiorum concessorum Baronibus & vniuersitatibus demanialibus quod earum homines à quocunque officiali citati non teneantur comparere, & casu quo facti fuerint contumaces contumacia fit nulla. Respondetur dupliciter, primo quod licet per d. prag. & alleg. priuilegia non teneantur citati comparere ad causam tractandam, tamen tenentur comparere ad forum declinandam. vt dico latius in Rit. 230. adeo quod intentio Regis est, vt non cogantur comparere, vt foro consentiant causamque defendant, nõ autem tollere dispositionem. l. si quis ex aliena. ff. de iud. ponderando etiam pro hoc verba. d. prag. volentis causam remitti ad iudicem ordinarium, cum profecto talis remissio fieri non possit nisi citatus comparendo illã petat d. l. si quis ex aliena. Secundo quod per constitut. Reg. priuilegia quibusdam locis sunt sublata similia priuilegia illo tempore concessa tanquam inuentura ad maleficia committenda, vt litera ibi dicit, & sicuti priuilegijs tunc concessis derogatum fuit per d. constitut. eodem modo, dictæ pragmatice & priuilegijs concessis postea, derogatum est per contrariam consuetudinem & obseruantiam, vt dixi supra in 2. q. cuius contrariæ obseruantie credendum est eandem fuisse rationem quæ fuit d. constitut. Et nedum derogatum est per contrariam obseruantiam, verum etiam per cōtrariam ordinationem expeditam Regia Curia, vt inquisiti aut contumaces non possint remitti, nisi personaliter compareant & contumaciam purgent, quam ordinationem supra. quæst. 2. retuli formaliter, & habes eam incorporatam in Regijs pragmatice. in pragmatice. pro bona administratione. §. item quod gubernator nec auditores, sub tit. de offic. iustitiarij. Adeo quod non obstante d. pragmatice. quæst. 2. ac dictis priuilegijs, firmum remanet quod d. constitut. priuilegia. disponit, vt omni omnino discretione submota quicunque & vndecunque fuerit à iudice competenti citatus si cōtumax est in ciuilibus aut criminalibus causis, pœnis subiaceat constitut. in Regni. introductis. Et si quis replicauerit notanda esse verba. dictæ constitut. loquentis de citato à competenti iudice, vt intelligatur solum iudex domicilij, non autem magna Curia aut iustitiarij prouinciarum. Respondetur quod etiam Magna Curia & Iustitiarij prouinciarum sunt Iudices competentes habentque ordinariam iurisdictionem, illa quidem in toto Regno, Isti vero in prouincijs, vt dico latius vt in d. Rit. 230. & patet de iustitiarijs in constitut. iustitiarij nomen, licet dicta iurisdictione sit declinabilis postmodum virtute dictæ pragmatice. quæst. 2. & priuilegiorum Baronum aut vniuersitatum, præterquam in multis casibus per me positis, in d. Rit. 230.

15 Quinto iuxta hunc Rit. quæro, pone quod contumax coram duobus tribunalibus vt hic dicitur, durat in contumacia per annum: propter quod bona quæ

quæ tempore suæ contumaciæ fuerunt annotata iuxta dispositionem l. primæ. in fin. & l. fin. ff. de require. rei. & l. primæ. C. eo. titu. veniunt ipsi curiæ quæ contumacem reputauit, publicanda iuxta formam l. j. 4. & 5. ff. de require. reis & constitu. Regni. grandis vtilitas, quis iudex in eorum publicatione erit potior? Bald. in l. si pluribus. versicul. & ex prædictis. ff. de lega. primo, dicit quod vbi in diuersis locis proceditur pro eodem delicto: bona pertinent ad illum qui præuenit per inchoationem processus, & citationem. tunc quia præuentio per citationem inducitur in materia iurisdictionis l. si quis ponit. ff. de iudi. tunc Ego autem dico quod differentia est inter publicationem bonorum quæ fit ex delicto, & eam quæ fit ratione contumaciæ per lapsum anni a die annotationis bonorum: prout de hac differentia ponit gloss. d. constitu. grandis vtilitas. in versicul. habeat liberos. & tenet Afflict. in consti. Regni patarenorum. 4. not. numero 25. cum sequere. vbi ponendo multos casus, in quibus bona publicantur: istum casum publicationis ponit. vt diuersum ab alijs, in quibus fit ex delictis & ideo videtur dicendum in q. proposita. quod ille iudex erit potior: cui prius curret annus à die annotationis factæ bonorum ipsius contumaciæ, postquam lapsus anni, & annotatio hanc publicationem operantur. vt patet in dd. iuribus & d. constitu. grandis. & quod Doctri. Bald. vendicat sibi locum in publicatione faciendâ propter delictum prout vere ipse loquitur: credo tamen quod quãdo in eodem tempore anni, concurrerent, dictum Bald. posset procedere quod bene notabis. Salerni die 2. Decembris. 1559. Prosper Caruita.

ritatis: quia in eadem citatione a tergo scribitur decretum, & vocatus non comparens, condemnatur ad quatuor vncias, accusata contumacia per aduocatum fisci, vel per alium, ad cuius petitionem fuerunt citati: si non proceditur ex officio: sed alio modo ciuilitè, vel criminaliter contumacia prima accusatur per partem, quæ fecit citare, sed secunda accusatur per ipsam partem, & Aduocatum fisci; quia in secunda contumacia fit cōdemnatio vbi est commodum Curie: & idem seruatur in omnibus cōdemnationibus fideiussorum (qui eodem modo cōdemnantur per decretum quod scribitur a tergo) si compareant eodem die, vsque ad dictam horam cum principali quem præsentant: alias secus, quia remanent cōdemnati, extenderentur in aliam & ita magis extense, puta, si expediret aliter in dicta citatione requisitionis eorum condemnatur postea: tamen si expediret, quod fieret testimoniale, vel alio modo, & idem in omnibus cōdemnationibus interlocutorijs, & quocunque decreto, vel interlocutoria si quis tamen bannitus sit, compareat, debeat dare fideiussores de stando iuri infra tres dies, alias remanet bannitus, sunt autem prædicta vera, si prædicti dicto sero (vt dictum est) compareant personaliter, siue sint ciuilitè, siue criminaliter cōdemnati, vel banniti, & non per procuratorem, etiam si procurator veniat curia sedente pro tribunali, si tamen scriptus est ille actus videlicet, lata est dicta interlocutoria, quia procurator pro tali compare illo sero non potest, secundum antiquam obseruantiam dictæ Curie. de ciuilitè cōdemnato, vide in ritibus dictæ curie prædictis vltimum ritum, & quia plerunque.

RITVS CCVL

Tem seruat ipsa curia quod si aliquis bannitus ad tertiam, vel ad sextam partem bonorum condemnatur: potest comparere illo sero, quo condemnatur vel bannitur: vsque ad primum somnum, scilicet coram Regente, vel alio officiali, vel magistro actorum, vel altero eorum, & curia scribit comparitionem eius: & dicit quod talis comparuit dicto die banni, vel cōdemnationis, adhuc ipsa pro tribunali Curia sedente: & licet in rei veritate, quando comparuit idem bannitus, vel condemnatus: Curia non sedebat: posito quod compareat eadem die, vsque ad primum somnum: non remanet tunc bannitus, vel condemnatus: & idem in alijs decretis: puta in decreto quod imponitur contra testem non comparentem, citatum ad pœnam quatuor vnciarum (vt fit per ipsam curiam) vt compareat peribiturus testimonium ve-

S V M M A R I V M.

- 1 Contumax in criminali causa, pœna tertiæ ac sextæ partis mobilium punitur.
- 2 Comparitiones coram quibus fieri debeant.
- 3 Testis citatus ad deponendum non comparens qua pœna punitur.
- 4 Comparere quando quis possit, vel non possit per

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

per procuratorem tam in civilibus quam in criminalibus.

5 *Petitio absentis, carcerationis, vel infirmitatis in criminalibus admittitur si presentetur curia adhuc sedente.*

Dixi de hoc Rit. supra in Rit. 93. 3. not. & supra Rit. 204. vbi idem disponitur: ideo vide in dictis locis. & in alio Rit. infra 306.

No. primo ibi ad tertiam & sextam, quod contumax in causa criminali puniatur pena tertie, ac sexte partis bonorum mobilium: pena tertie partis imponitur reo contumaci per constitum. Regn. penam nouem vnciarum, & ea etiam hodie est in obseruantia: pena sexte partis imponitur actori non comparenti in ultimo peremptorio ad accusandum contumaciam, contra reum citatum, vt patet in constitum. Regn. accusatorum & infra in Rit. 218. sed in curijs talis pena recessit ab aula. * Secundo nota. ibi coram Regente vel alio officiali vel coram actuario per hunc Rit. sed quia actuarij in hoc plurimum fraudis poterant committere correctum est nouiter per pragma. 13. de offi. magistr. iusti, per quam solum coram regente vel aliquo ex iudicibus iste operationes promittunt, immo in Sitem in eadem pragma. solum de Iudicibus fit mentio, & istud plurimum seruatur in Magna Curia, vt coram iudicibus compareant non coram Regente & in audientijs regijs coram Auditoribus, non coram iustizarijs.

Tertio no. ibi, & idem in alijs, iunctis alijs verbis. Ibi & idem in omnibus condemnationibus fideiussorum, & ibi & idem in omnibus condemnationibus interloquutorijs, quod pract. illa quae seruatur, quod citati possunt comparere vsque ad primum somnum coram Regente, vel actuario, dummodo alia curia compareant: seruatur in omnibus citationibus & interloquutorijs quae curia sedente sunt in contumaciam alicuius, & ita pract. cur.

Quarto nota. ibi condemnatur ad quatuor vncias quod testis citatus ad penam comminatum in citatione, facta tamen prius accusatione primae contumaciae pro parte fisci si ex officio proceditur, vel per partem, si ad querelam agitur, & etiam accusatione vltima per partem & fisco in simul, sed ista condemnatio poenae hodie non seruatur, quia quando testis non venit in ultimo peremptorio curia sedente, dicitur in calce citationis, cum appositione decreti, quod captis pignoribus compellatur, & virtute dicti decreti compulsi sunt literae exequutoriales etiam pro multa contenta in citatione, & earum vigore fit exequutio solum vt testis cogatur venire ad deponendum, sed non venditur pro poena: immo eo examinato, restituitur, verum si duraret in contumacia non veniendi, non obstante exequutione, procederetur ad venditionem exequutionis pro poena, ratione spreu mandati, & tunc talis poena applicaretur fisco. Item aliud de accusatione vltimae contumaciae faciendae per partem in simul cum fisco, non seruatur, sed semper siue ex officio siue ad querelam procedatur solum ad fisci instantiam, tam prima, quam vltima contumacia accusatur: quae bene nota.

Quinto no. ibi & non per procuratorem, quod licet in civilibus possit quis per procuratorem com-

parere. l. si. C. de procura. & in criminalibus etiam, ad allegandum absentiam, infirmitatem, vel carcerationem, vt dicunt Rit. infra 266. 267. & 269. tam postquam curia sedente, effectus est contumax, & scripta est illa interloquutoria, in qua dicitur vocato dicto tali, quia nemo comparuit, fuit factus contumax, & condemnatus ad poenam in mandato contentam, teneatur ipse personaliter comparere, si vult eodem sero vsque ad primum somnum comparere: & contumaciam evitare: alias per procuratorem comparendo, non sufficeret ad purgandam contumaciam, vt etiam dicit alius Rit. infra. 268. si tamen post dictam interloquutoriam, est scriptum illud quod post decreta scribi solet: videlicet lectum latum dictum decretum die tali curia sedente. sed istud in civilibus non seruatur, quia vt dixi, latius supra in Rit. 204. 2. nota. procurator admittitur omni tempore ad comparendum. d. l. fina. & eius persona non est necessaria, & insuper in interloquutorijs, quae curia sedente, interponuntur in contumaciam, non scribitur illud lectum latum quod supra dixi. nec etiam iudex, in eis ponit manum, & ita pract. cur. In criminalibus minime seruatur, quia admittitur petitio absentiae, carcerationis, vel infirmitatis, etiam quod fit factus contumax & condemnatus dummodo adhuc curia sedente, presentetur, vt etiam pulchre scribit Pet. Rebuff. in tracta. de contuma. & defectu. arti. 5. glo. 1. nume. 2. cum seque. & in tracta. de expen. & interesse arti. 5. gloss. vni. nume. 58. ver. limita. per tex. no. in l. penul. ff. de integ. resti. secus si post rectam curiam, in tantum quod dispositio istius Rit. obseruatur post rectam curiam non autem ea sedente, ratio est: vt credo istius obseruantiae: quia Magna curia, & Regia Audientia quando curia sedente, sunt contumaces, illa interloquutoria condemnationis non scribitur tunc, sed postmodum leuata curia, & vt proxime dixi illud lectum latum, de quo hic dicitur: nunquam scribitur nec obseruatur propter quod non sumus in terminis istius Rit. loquentis, quando interloquutoria, & lectum latum est scriptum. In si. Rit. ibi de civiliter condemnato, adde quod dum allegat Ritum Magnae Curiae intelligit de dicto Rit. 204. qui incipit item quod plerumque. Salerni die 2. Decembris. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCVII.

Tem seruat ipsa curia quod si in vna citatione sunt multi (quotquot sint citati) & pars actrix, vel accusatrix fecit vnum condemnari tantum vel banniri, & condemnari semel, (vt fit contra contumaces) non potest demum alios condemnare, seu condemnari facere, vel banniri alijs diebus sine noua citatione, & processu, & similiter si vnus eorum citatorum venerit tanquam obediens, & die quo venit fecit scribere comparisonem suam, & sequenti iuridica fecit condemnare actorem in tribus

Com. super Ritibus Magnae Curiae. 119

bus tarenis, vel accusatorem in sex: & licentiatus recessit: (vt fit semper) omnes alij citati in ipsa citatione, sunt licentiati, & non possunt banniri, neque condemnari sine noua citatione.

S V M M A R I V M.

- 1 *Actor, vel fiscus vltimam contumaciam quando, & quousque supersedere possunt.*
- 3 *Diuisio iudicij quando inducatur, cum limitat.*
- 3 *Pena actoris in vltimo peremptorio non comparentis, ad accusandum reo contumaciam in civilibus.*
- 4 *Vno excitatis comparente, etiam actor comparet, & contra non comparentes vult contumaciam accusare, & contra presentem procedere: nunquid possit?*
- 5 *Absentia contumacium non operatur impedimentum.*
- 6 *Advocato absente, litiganti dilatio danda est.*
- 7 *Absens presentibus non prestabit impedimentum regulariter, cum exceptione.*

NOta primo ex hoc Rit. quod quotiescunque in vna citatione continentur plures citati qui non comparent: actor supple, si est causa civilis, vel accusator, si causa est criminalis: in vltimo peremptorio non potest vnus, vel duos condemnari face re vna die, & alios alia die, vigore eiusdem citationis. sed si contra aliquos tantum processit ad actum contumaciae, omnibus alijs, opus est iterum eosdem quos omisit per nouam citationem & processum citare facere. Illud tamen quod dicitur, sine nouo processu, possit in civilibus procedere, at in criminalibus cum eodem processu, cum quo fuit citatus primo, potest citari nunc licet in criminaliter citatus quod hic dicitur raro contingit, quia contra eos fisco instante, proceditur ad vltimam contumaciam, & ad primam, vt dixi in Rit. praecedent. in 3. nota & ideo quamuis pars vellent contra aliquos procedere ad contumaciam, & contra aliquos supersedere, fisco instante, proceditur aequaliter contra omnes. bene tamen verum est, quod si fiscus vellent supersedere contra aliquos, non possent, postea condemnari facere vigore eiusdem citationis, sed noua citatione opus esset: sicut in parte diximus, per hunc Rit. Sed dicit aliquis non ne actor, aut fiscus potest vltimam contumaciam supersedere vsque ad mensem, si citatus est infra ciuitatem, & vsque ad duos, si est extra ciuitatem: vt patet ex Rit. 226. & dicit Afflict. in constitum. accusatorum. 4. nota. & in constitum. edictorum. quastio. 8. nu. 27. in fin. ergo quae est ratio, quod si contra quosdam proceditur ad actum contumaciae contra alios non potest alijs diebus procedi sine noua citatione: dici potest quod ex quo aliqui tantum, tanquam contumaces fuerunt condemnati, & omisit alij, qui in eadem citatione erant: videtur inducta diuisio iudicij: quod prius simul intentatum fuerat vnica citatione argumen. l. si creditores. C. de pact. & ideo non potest amplius pars aut fiscus vi-

gore eiusdem citationis cui renuntiatum videtur ex presumpsa diuisione contra alios procedere, sed quicquid dicat iste Rit. in criminalibus non seruatur, immo video quot die fieri contrarium: & fisco hoc volente, aliquos vocari, & aliquos supersederi: & postmodum cum eadem citatione condemnari infra mensem antequam citatio circunducatur, & in civilibus similiter fieri video non tamen habui hucusque in facto, quod fuisset a parte oppositum allegando hunc Ritum. Limita hunc Rit. non procedere quotiescunque vltimum peremptorium non curreret equaliter contra omnes, puta quia non eodem die citati fuerunt: quoniam tunc cessat ratio preallegata, & ita seruatur. Secundo limita, quando vnica citatio fieret contra plures pro diuersis debitis, & causis, vt quotidie seruatur in citationibus civilibus ratio est, quia tunc quot sunt personae tot censentur citationes: & in arbitrio actoris est contra vnum vna die procedere, & contra alium, & ita seruatur.

Secundo not. ibi & similiter, quod si ex pluribus citatis pro eadem causa, vnus tantum comparet in vltimo peremptorio, qui quoniam non comparet actor, inculat ei contumaciam: faciendo ipsum sequenti die condemnare. & se ipsum a iudice licentia re iuxta pract. quam infra latius ponam in Rit. 218. non potest actor post modum venire, & inculcare contumaciam contra non comparentes, etiam quod sit infra mensem, vel duos iuxta ea quae dixi in praecedent. nota. & ratio est vt Rit. noster dicit: quia vno licentiato, alij etiam sunt licentiati, ratio autem rationis est, quia cum ista licentia ex vna & eadem causa potuisset omnibus competere: videlicet ratione contumaciae actoris non venientis obrenta ab vno dicitur etiam obtineri ab alijs, per text. in l. j. & 2. C. si vnus ex pluri. appella. Item potest assignari alia ratio, quia tunc per illam condemnationem in eius contumacia factam, citatio est circunducta: vt dicam infra in Rit. 218. quod nota, quia poterit quotidie euenire in civilibus tantum, non autem in criminalibus, in quibus cum fisco instante, procedatur ad contumacias vt supra dixi, non potest dici quod contra fisco accusetur contumacia: cum semper fisco adfit.

Tertio no. ibi in tribus tarenis, quod pena actoris non comparentis in vltimo peremptorio ad accusandum contumaciam reo, in civilibus est trium tarenorum & in criminalibus sex. Sed per Rit. supra 266. vbi dixi in j. nota. & alium Rit. infra, 218. qui corrigit istum, in civilibus & criminalibus statuitur poena sextae partis mobilium contra actorem, non comparentem: de quo vide quae ibi dicam.

Quero iuxta praefata, pone quod vno excitatis comparente, comparet etiam actor: qui contra non comparentes vult accusare contumaciam, & contra presentem procedere, nunquid possit. Bartol. in l. de vno quoque. ff. de re indica. determinat quod sic, per tex. in terminis in l. non idcirco. ff. de iudic. & l. vnica. C. de confort. eiusdem litis. Idem Barto. & Paul. de Castr. in d. l. non idcirco. Angel. in tracta. malefi. in versicul. dictum Sempronium numero 9. versicul. & vt videtis. & plene Fely. qui multa concordat. allegat in cap. cum inter. numero 10. versicul. fallit quarto. de senten. & re iudica. ratio est. quia absentia contumacium non operatur impedimentum respectu presentium, pro quo facit quod not. Bar. in anth. ed. cum testator circa fin. ver. sed quero ecce. Cad. l. falci. vbi quod inuentarium confectum aliquibus non vocatis, & ali quibus presentibus, licet contra absentes non citatos sit nullum: tamen contra praesentes est validum: quia ratione coru. potuit procedi

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

cedi ad confessionem (non obstante absentia aliorum) licet non ratione ipsorum absentium. Item facit quod scribunt Angel. & Pau. de Castr. in d.l. non idcirco ubi quod licet aduocato absente sit danda dilatio litiganti, vel ad ipsum expectandum, vel ad alium de nouo, quarendum. l. ab hostibus. § sed qd simpliciter, & l. ait. prator. §. f. ff. ex quibus caus. maior. &c. i. ubi pulchra gloss. in versic. aduocatus, extra vt lit non contesta. tamen illud non procedit vbi litigans haberet alios aduocatos eiusdem cause confortes, & collegas, per d. rationem: quia absens non debet impedimentum prestare presentibus, nisi iste absens esset ille qui magis de causa esset informatus: quoniam tunc presentes non essent sufficientes ad causam defendendam. vt Pau. de Castr. dicit in d.l. non idcirco. Salerni die. 3. Decem. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CCVIII.

Nem seruat ipsa Curia, quod primo die iuridico quo curia regitur, post quascunque ferias scilicet messium, vel vindemiarum, vel Natalis, vel Resurrectionis vel carni spriuij nullus condemnatus, neque bannitus, in casu quo factis omnibus actis, potuisset illo die condemnari, vel banniri, & hoc fit de aequitate, potius quam de iure.

S V M M A R I V M.

- 1 Aequitas rigori quando preferenda.
- 2 Aequitas scripta, & non scripta.

Iste Rit. in viridi est obseruantia in hoc regno in omnibus Curijs, & ideo dicimus communiter quod prima Curia quae regitur post aliquas ferias, regitur pro forma: quia ipsa sedente, nemo reputatur contumax: nec aliquis actus eo die fit in alterius contumaciam. Immo ea sedente, pro forma interponitur decretum quod ab inde in antea procedatur in omnibus causis civilibus, & criminalibus in terminis in quibus reperiuntur, & qd carcerati habitati virtute generalis decreti, propter ferias, qui partes non concordauerunt: redire habeant ad carceres iuxta formam fideiussionum per eos praestitarum, & ita seruatur.

¶ Not. ibi de equitate, quod praet. in hoc Rit. contenta, est potius de aequitate, quam de iure: quod sequitur, quod aequitas praefertur rigori iuris ad idē rex. in l. 2. §. item varus. versic. quanquam. ff. de aqua pu. arce. l. si tibi. ff. si certum petat. placuit. C. de iudi. & l. cum res. C. si alic. res pigno. dat. sit sed dicit aliquis iste Rit. non dicit, quod aequitas praefertur, sed quod Magna Curia seruatur istud de equitate: nec aliter dicit, quod si secus fieret, contumacia primo die post ferias accusata, & vocata sit nulla: & propterea dicit poffet, quod licet magna curia seruet

istud est equitate: tamen si aliquando hoc noluerit facere: contumacia erit valida: & aequitas non praefertur rigori immo rigor aequitati: respondere tamē potest, quod ista obiectio procederet: quādo ista praet. & equitas non esset scripta per hunc Ritum. quoniam tunc rigor praefertur aequitati vt dicit Bald in d.l. placuit in fin. & ibid. Doctrina Bart. in l. nam natura. ff. de conditio. indeb. & Specu. in titu. de loca. §. 6. versic. 96. sed postquam est scripta in hoc Ritum. bene potest dici & inferri, quod aequitas praefertur rigori per d. iura. vt dicunt etiam Docto. in dd. locis. & propterea si aliter fieret, quam hic dicitur contumacia esset nulla. Scias tamen ad hunc Ritum. quod omnes feriae in eo nominatae seruantur in Regno: exceptis ferijs vindemiarum, quas non vbiq; habemus & feriae messium in hoc Regno incipiunt a 15. Iulij, & durant vsq; ad octauum sept. quae tamen solum seruantur in tribunali-bus ciuitatis Nea. non autem extra per Regnum.

* Et in causis civilibus non in criminalibus, vt etiam de consuetudine de hac attestatur Bart. in l. custodias. circa finem. ff. de publ. Iud. Salerni die 3. Dec. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CCIX.

Nem seruat ipsa curia in sero regi hora vespere-rum, non de mane, nec potest aliquis condemnari: neque banniri: nisi primo vocetur alta voce per tubitam curia, vel alium loco eius in eiuſdem deſectum.

DE hoc Ritum, & eius materia dixi plene supra in Ritum. 38. immo cum illo Ritum. expediui etiam istum. vt dico ibi in si. merito ad ibi dicta me remitto: vnum tantum hic dico, quod circa horam regendi curiam, & vocandi contumaces diuersimode seruatur: & alibi fit de sero, & alibi de mane. In magna curia fit semper de sero, vt hic dicitur. Salerni die 4. Decemb. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CCX.

Item seruatur ipsa cura quod nunquam aliquis licentiatur a dicta curia nisi primo faciat condemnari aduersarium suum ad poenam in obseruantia quae sequitur stabilitam.

Quoniam supra in Ritum. 207. dictum fuit, quod si citatus comparet in vltimo perit prorio, & actor non potest ipse reus accusare contumaciam actori, & facere se licentiari a iudice, & ipsum actorem ad decretam poenam ibi dictam condemnari. Ritum noster ordinat quod nunquam aliquis licentiatur,

Com. super Ritibus Magnae Curiae. 120

S V M M A R I V M.

- 1 Obligatus fideiussores dare, cum effectu eos prestare debet.
- 2 Contumaciam purgare volens tam in civilibus quam in criminalibus, ad quid teneatur.
- 3 Qui statim non reſectis expensis, non est audiendus.

tietur, nisi primo faciat suum aduersarium condemnari ad poenam contentam in obseruantia, quae sequitur supple, in Ritum. 28. sed istud aliter seruatur in praet. secundum quam est in arbitrio citati accusare contumaciam actoris, & ipsum condemnari facere elapso triduo vt in d. Ritum. 218. dicitur, & ideo si non vult, satis est, si reus ipse compareat: ac scribi faciat suam comparationem pro eo die, & demum Curia pro tribunali sedente* etiam quod non sit lapsus triduum vocari faciat actorem quo non comparente non dicitur quod fuit reputatus contumax, & condemnatus ad poenam vt in casu praecedenti, sed solum quod fuit reus licentiatus, & notatur in dicta comparatione. Bene tamen verum est, quod quando reus accusat contumaciam actori, & demum alia curia actor vocatur, & condemnatur iuxta praet. d. Ritum. 218. in illo actu. & interloquutoria dicitur etiam quod ipse reus fuit licentiatus, & ita seruatur. Et circa poenam ad quam actor condemnatur. hoc casu vide quae dico in d. Ritum. 218. Salerni die 3. Decembris. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CCXL.

Nem nota, quod si aliquis vadat ad curiam & dicat velle dare fideiussores de iudicio sisti pro aliquo bannito: & soluere ius banni scilicet tarenos 16. & eos fideiussores det, & soluat praedictum ius: tunc ille extrahitur a banno: qui fideiussores non debent esse de reficiendis expensis aduersario: nisi de iudicio sisti tantummodo, & tunc datur illi litera extractionis a banno: & idem in civilibus, quia si condemnatur civiliter aliquis: & det fideiussores de iudicio sisti, & de reficiendis expensis aduersario, tunc ipsi danti ipsos fideiussores fit litera, quod ille cuius nuncium se asserbat reponeretur in possessione rerum, in quarum aduersarius fuit positus ex primo decreto, vigore dictae condemnationis ad tertiam partem bonorum mobilium, non tamen in actis, nec in dictis literis fit mentio de dicto iure, vel nuntio. Sed dicitur quomodo tales fideiussores voluntarie se obligauerunt in dicta Curia pro tali qui in sine interloqu.

Supra in Ritum. 135. dictum fuit, qualiter licet poena contumaciae tam civilis, quam criminalis sit tertiae partis bonorum mobilium: nihilominus si aliquis contumax sponte comparet coram aliquo officiali, vel commissario super exactionibus contumaciarum, praestando cautionem de stando iuri pro illa causa, extrahitur a banno, seu contumacia, & soluit solum tarenos sexdecim pro iure ipsius banni, remissa sibi poena tertiae partis mobilium, vt ibi dixi, & dicitur in Ritum. 214. in fin. sed quia dubitari forte potuisset si hoc idem concedendum esset dato quod non ipse contumax personaliter comparet: sed alius pro eo, dando dictam cautionem: & soluendo dictum ius banni. Ritum. noster ordinat quod etiam isto casu quo contumax mittit alium pro se: extrahatur a banno, & detur sibi litera extractionis, in qua dicatur (si contumacia erat civilis, & exequutum fuerat ex primo decreto) quod ex quo cautum est de iudicio sisti, & reſectae sunt expensae tali, qui fuerat factus contumax: restituantur bona, in quae talis eius creditor fuerat immisus ex primo decreto. Iste Rit. seruatur solum in hoc, quia ferè omnes contumaces mittunt alios ad purgandum eorum contumaciam, & faciendum se cassari a contumacia licet semper in criminalibus dicatur quod contumacia remaneat firma, quo ad iudicium causae principalis, quo ad ius banni, hic taxatum, nequaquam. sed vt in d. Ritum. 155. diximus soluitur, pro poena plus, & minus (pro vt cum iudice fieri poterit) & semper habetur respectus ad valorem tertiae partis mobilium. Nec etiam quo ad fideiussionem de iudicio sisti in criminalibus, licet in civilibus sic, & ideo videmus quotidie, quod contumaciae purgantur: & talis fideiussio non praestatur: ratio est vt credo, quia talis purgatio contumaciae non operatur nisi redemptionem tertiae partis (bonorum mobilium: pro qua non potest vltius molestari, & quo ad ipsum factum principale, nihil prodest: quia adhuc tanquam contumax capitur & carceratur, quod fieri non posset si praestatio dictae fideiussionis esset in usu. vide tamen Anch. consil. 272. plene, & subtiliter: vbi tenet quod in purgatione contumaciae potest iudex non admittere procuratorem, sed dicere, quod veniat principalis, sed istud est per rationem statuti per eum allegati: ne sequatur absurdum, quod ipse dicit. In Regno (vt dixi) praeticatur vbiq; contrarium: & nedom procurator, sed quilibet purgat contumaciam pro alio.

¶ Not. primo ibi, dicat velle dare, iuncto ver. ibi & eos fideiussores, det quod fideiussores dare obligatus, debet cum effectu ipsos prestare: nō autem sufficit dicere velle dare ad idem rex. in l. seruius si haeredi, in fin. ff. de statu. libe. & l. qui decem. §. idem responsum. ff. de solutio. per quae iura ita firmat etiam Bartol in l. prator. §. si quis paratus. ff. de noui oper. nuntiatio. & Alex. consil. 21. nu. 7. volumine. j.

¶ Secun-

2 ¶ Secundo Nota. ex hoc Ritu, quod ille qui vult purgare contumaciam tam in ciuilibus, quam in criminalibus: tenetur soluere penam ipsi curiæ, dare cautionem de iudicio sisti: & etiam in ciuilibus reficere expensas. & hæc omnia ponit Specula. de falsida. §. in fin. Afflic. in constit. siue reali. 3. & 5. nota. & in constit. contumacem numer. 9. circa finem. Aduerte tamen quia iste Ritu. videtur dicere, quod circa expensas reficiendas, danda est fideiussio: adeo quod videtur innuere quod non sunt reficiendæ in promptu, antequam recuperet bona exequuta ex primo decreto: sed doct. præallega. ponunt ista separata videlicet præstare cautionem de iudicio sisti, & reficere expensas, & idem clare patet ex regia

5 ¶ prag. relatione de ordin. iudic. & in pract. ita seruatur: & nisi statim reficiat expensas: non auditur. l. sancimus. C. de iudicijs: & in constit. Regn. clementiæ. circa fin. & Afflic. ibi 9. nota. nu. 27. quo ad cautionem de iudicio sisti in criminalibus aliter seruatur. vt supra dixi. Salerni die 3. Decemb. 1559. Prosper Caraulta.

RITVS CCXII.

Item nota, quod nullus bannitus potest capi ante lapsum duorum mensium, a die banni: nisi veniat in conspectu Curia: quod nota.

S V M M A R I V M.

- 1 Bannitus habet menses duos a die banni ad comparandum, innocentiamque suam demonstrandum.
- 2 Contumax fictus, & verus quis.
- 3 Lex generaliter loquens, generaliter intelligenda.

Nota. ex hoc Ritu. quod nullus bannitus potest capi de persona ante lapsum duorum mensium, a die ipsius banni, & in hoc concordat cum const. Regn. clementiæ. pro vt eam ibi intelligunt Iser. col. 2. vers. & sic postea. & Afflic. 2. not. vers. sed quid si personaliter. numer. 3. vbi in nume. 4. alleg. hunc Ritu. ¶ Ratio istius Ritus est: quia per illam constit. bannitus a die Banni habet duos menses ad comparandum, & demonstrandum suam innocentiam, præstata cautione de stando iuri. vt Afflic. ibi. dicit. num. 3. ver. sed quando. & Capic. decis. 154. num. 3. vbi etiam de hoc Ritu. mentionem facit. Sed iste Ritu. corrigitur per Rit. infra 229. vbi de vno tantum mense disponitur. Limita primo, vt iste met Ritu. dicit nisi veniat in conspectu ipsius curiæ: credo forte ratione contemptus. Secundo limita, nisi de delicto constaret, & essemus in casu in quo etiam si a princ. comparuisset: non esset fideiussoribus liberandus: sed in carcere audiendus: vt satis no. dicit Iser. in d. constit. circa prin. & Afflic. post eum d. ver. sed quando.

¶ Secundo nota. ibi nullus bannitus. quod iste Ritu. procedit tam in bannito qui fuit intimatus domi: ¶ & sic in ficto contumace, quam in vero, qui fuit de persona citatus, licet de eo dubitauerit Iser. in præallega. constit. circa si. versicu. alij

aquius & Afflic. post eum. num. 3. ver. sed quid si: & quamuis ibid. firmauerint illam constit. generaliter loquentem, generaliter debere intelligi, tamen credo, quod iste Rit. ad maiorem declarationem, voluit apponere illud verbum, nullus, sed iste Rit. nec etiam d. Rit. 220. quoad istud de captura post mensem seruatur in pract. & ideo etiam die sequenti contumaces, & banniri quotidie capiuntur vigore ipsius contumaciæ, bene tamen fateor, quod iudices habito respectu ad qualitatem causæ, & quantitatem iudiciorum, ipsum postmodum detinent, aut liberant sub fideiussoribus purgata contumacia, & ita seruatur Salerni, die 3. Decemb. 1559. Prosper Caraulta.

RITVS CCXIII.

Item nota quod nullus bannitus componitur de mora carceris: nisi sit captus in banno.

¶ Dixi de hoc Ritu. supra in Ritu. 136. ibi me remitto, illud solum hic repeto, quod iste compositio nes pro mora carceris, pœnius ab aula recesserunt Prosper Caraulta.

RITVS CCXIII.

Tem quod si bannitus veniat ad curiam cum denarijs in manu: de iure banni, & prædictis fideiussoribus, soluit ius banni, & præstat fideiussores: non capitur, & extrahitur a banno, & non componitur de tempore, & idem si veniat cum iure nuntius eius paratus cum dictis fideiussoribus: & cum dicta pecunia banni, quia tunc extrahitur a banno, & non componitur de tempore, & in prædictis duobus casibus, quando aliquis est ciuilitè condemnatus: & idem bannitus, vel eorum iure nuncij, non coguntur componere de tertiarijs, ad quas fuerint condemnati.

¶ Materiam istius Ritus late posui supra in Ritu. 135. & 211. igitur ne repetam illud, idem ibi videas.

RITVS CCXV.

Tem quod illi, qui sunt banniti, debeant præstare infra tres dies fideiussores, si cõparent eodẽ die: quo fuerint banniti querit quid in ciuilitè

condemnatis, an debeant præstare? Immo eo ipso quod comparent: etiam vsque ad primum somnum: & faciunt scribi comparitionem: condemnatio illa ad tertiam, vel sextam, est retractata absque alia retractatione, sed solum quod scribitur eodem die ibidem: dictus condemnatus comparuit in dicta Curia: & debet comparere dicto eodem die personaliter: & non per procuratorem: ad hoc vt dicta condemnatio retractata intelligatur, & idem in bannito, vt si eodem die comparet vsque ad primum somnum: intelligitur esse retractatum bannum, & tertiaria: quod nota.

De hoc Rit. plene dixi supra in Rit. 204. & 206. 4. nota. vide ibi.

RITVS CCXVI.

Tem q̄ de quolibet bannito extrahentes a banno, seu de pluribus, qui extraxerunt se a bannis suis vicibus, simul, vel separatim fiant & fieri debeant vnum, vel plura publica instrumenta debitis solemnitatibus roboranda. in quo, seu quibus contineatur litera commissionum dictorum commissariorum, de recipiendis fideiussoribus a dictis bannitis, cum distinctione nominum bannitorum, & diuulgatione bannitorum eorundem ac annotationibus relinquorum bonorum omnium mobilium, & stabiliū bannitorum præfatorum contentorum in eisdem literis executionum, assumendaq; infra terminum, in dictis literis denotatum, dictis solemnitatibus munienda, mittant vna cum pecunia dictorum bannitorum, & tertiariarum ad Curiam supradictam.

Iste Rit. tractat. de his, quæ spectant ad officium commissariorum, qui quotidie deputantur contra contumaces ciuiles, & criminales: sed quia de hoc plene dixi supra in Rit. 132. & hodie in præfatis aliter seruatur, vt ibid. late posui, vide ibi dicta per me. Prosper Caraulta.

RITVS CCXVII.

Item quod post receptionem dictarū fideiussionum, commissarius ipse man-

det ex Reginali dictaq; Curia parte, dictis principalibus bannitis (si præsentés fuerint,) seu eorum fideiussoribus supra dictis in illorum absentia, ad pœnam fideiussionum præfatarum quatenus fuerint banniti, siquidem ipsi fuerint ex officio dictæ Curia banniti, quod dictos bannitos, seu ipsos bannitos principales infra terminum per dictum commissarium eisdem bannitis, seu eorum fideiussoribus præfigendum, pro causis præmissis sistant in iudicio dictæ Curia, & se præsentent.

Iste Rit. eandem materiam tractat quam præcedens, circa incumbentia officio commissariorum. Sed quia de vtroque dixi supra in Rit. 132. ibi te remitto. Prosper Caraulta.

RITVS CCXVIII.

Tem seruat ipsa Curia ab eo tempore cuius contrarium memoria hominum non existit; hanc practicã in istis casibus, si facio aliquem citari ciuilitè, vel criminaliter vt die puta, sexta martij, compareat in dicta Curia, & dicto die sexto non compareo, sed comparet citatus ipse ciuilitè, vel criminaliter & accusat eodem die contumaciam contra me, deinde elapso triduo, condemnabor ad sui petitionem ad sextam partem bonorum meorum mobilium, s. quando citatus fuit aliquis extra locum, & partem eius, vbi curia regitur, si ipse citatus venit cum literis responsalibus citantis, quia citatio debet semper vtriq; parti consimilis assignari, vbi vero non comparet citatus ipse die sexto prædicto, accusatur contra eum contumacia dicto die, & elapso triduo, condemnatur ciuilitè citatus ad tertiam partem bonorum mobilium, & criminaliter citatus ad tertiam partem bonorum mobilium, & etiam bannitur. Et nota q̄ in casibus prædictis, vbi ego accusator, vel actor condemnabor ad sextam partem mobilium, condemnor etiã tunc ad sui petitionem, ad expensas taxandas per curiam, vbi vero ego in præmissis terminis comparui dicto die sexto, & accusaui contumaciam contra eum, quem ciuilitè se-

ei citari, & ipse ciuilitate comparuit infra triduum, vel quodcumque durante citatione, scribatur comparitio, sua, quod non est paratus procedere in dicta causa ad vltiora, quatenus de iure fuerit non tamen aliquam contumaciam accusat contra me: & sequenti die, & quodcumque durante citatione licentiabitur, & ego condemnor ad tarenos tres tantummodo, & non ad expensas, licentiabitur autem tunc, quando condemnabor, & talis condemnatio scribitur in actis. Sed non legitur, & idem in proximo casu seruabitur in criminali, excepto, quia condemnabor ad tarenos sex tantummodo, & non ad expensas (etiam ut dictum est) non sicut in casu praecedenti.

S V M M A R I V M.

- 1 Citatus ciuilitate, vel criminaliter ad comparandum infra certos dies, comparens in vltima die termini, & non actor: accusabit in forma actori contumaciam.
- 2 Poena sextae partis mobilium quando, & vbi statuta.
- 3 Citatio vtrique parti semper consimilis assignatur.
- 4 Citatio per cedulae affixionem, quando fit in domus limine.
- 5 Actor comparens tempore prima, & vltima contumacia, instat procedendum in causa ad vltiora. Hoc sufficit ne, an contumaciam etiam accusabit?

Menti tenendus est iste Rit. quia ponit pract. seruandam in iudicio: quoniam reus comparere in termino, & actor non. ¶ No. igitur primo, ex hoc Rit. quod si citatus ciuilitate, aut criminaliter ad comparandum infra certos dies vltima die termini comparet, & actor non veniet: potest citatus ipse eadem vltima die accusare primam contumaciam actori, quemadmodum illam die fuisset sibi accusata per actorem: si ipse citatus non venisset & accusata dicta contumacia, elapso triduo, prima curia sequenti accusabit vltimam, faciēdo actorem curia sedente, vocari & condemnari ad sextam partem bonorum mobilium, & ad expensas, ut Rit. met dicit Iser. in const. Regn. sponte volentibus, circa si. in vers. sed quid si actor, & Afflic. ibid. post eum. nu. 6. & tex. optimus. in c. actor. de do. & contum. in 6. Et vltra praefata, ut dicunt Iser. & Afflic. ibid. citatio circumducitur per l. & post editum. ff. de iud. & actor vltimus non admittit nisi relictis expensis. Immo per d. c. actor. tenet cauere de comparando postmodum in termino citationis licet hoc in Regno non seruetur Afflic. dicit in const. Regn. actorum. nu. 2. in si de hac pract. accusandi contumaciam actori per reum dixi et tibi s. in Rit. 166. s. nota. Et aduerte quod ante hunc Rit. nulla poena erat statuta actori non comparenti in ciuilibus, quia poena sextae partis mobilium statuta per const. actorum, erat ordinata contra actorem non comparentem in criminalibus: ut dicit Iser. & Afflic. in d. consti. sponte volentibus, sed per Rit. 17. in si. in ciuilibus fuit introducta poena trium tarenorum, & in criminalibus sex, & per istum, (qui circa poenam

corrigit illum) poena dictae sextae partis mobilium statuitur in ciuilibus, & criminalibus (ut vides) quod nota, quia talis contumacia actoris potest poni in libro contumaciarum ciuilium, vel criminalium, & demum tractari prout tractantur contumacia reorum in ciuilibus, & criminalibus, & dixi supra in Rit. 132. & 133. & licet in pract. non videamus seruari, illud ideo est, quia communiter accidentibus (cum reorum sit fugere) raro euenit quod citatus sit ita diligens & sollicitus quod ipse accuset contumaciam actori * & si aliquando euenit communiter eligitur alia via procedendi contra actorem non comparentem quam posui supra in Rit. 210. adeo quod non est opus ponere in libro contumaciarum actoris, quia non reputatur contumax ut ibi dixi, & haec est veritas. ¶ Secundo no. ibi scilicet quando citatus, quod illa pract. ponendi in citatione tot dies ad comparendum: obseruatur, quando citatus, est extra locum iudicij, & tunc attenditur loci distantia, vbi citandus deest terminus apponi debet: quass velit dicere iste Rit. quod quando citandus est in loco iudicij: tunc non ponuntur tot dies, & ita verum est, & pract. citatur. quoniam tunc in citatione dicitur, quod prima die post citationis intimationem compareat: ut etiam ponit Maran. in pract. parte 6. in vers. citatio. nu. 67. in nouis. ¶ Tertio not. ibi, si ipse citatus, quod ad hoc ut citatus veniens in termino possit accusare contumaciam actori iuxta pract. supra positam, debet venire cum literis responsalibus citantis, hoc est, cum ipsa citatione. in qua sit etiam responsale. Id est relatio nuntij, qui ei intimauit, ratio autem quare cum ipsis literis responsalibus debet venire citatus, est ut Rit. dicit ¶ Quia citatio semper assignatur consimilis vtrique parti, & quod citatio assignetur citato: patet ex consti. Reg. edictorum, & constit. citationis literarum. in princ. ¶ Vbi si vero dicitur quod si domus citati absentis non aperiat, citatio sibi relinquitur affixa in limine domus. Intelligitur tamen istud, de literis responsalibus, id est de earum copia, nam ea semper datur, & dari debet citato, ut hic dicitur, & in d. constituit. Aduerte tamen quod dato quod citatus non veniat cum copia citationis, (ut dictum est) nihilominus sufficit, quod in eius defectum, veniat cum aliqua petitione, in qua dicat se fuisse citatum ad instantiam talis, ut etiam dixi latius supra in Rit. 166. s. no. & si facta perquisitione actorum, non reperitur ipsa citatio actoris: adeo quod certum est ipsum primam contumaciam non accusasse: tunc reus accusat contumaciam sibi iuxta pract. supra positam & ita seruatur. ¶ Quarto no. ibi vbi vero ego, quod quotiescunque actor & reus comparent vltima die termini assignati in citatione quo tempore solet accusari prima contumacia: ut dixi supra in prin. verum tempore vltimi peremptorij, (quod erit elapso triduo, vel quocumque durante citatione, infra mensē: si citatus est intra ciuitatem, vel duo menses, si est extra, ut dixi supra Rit. 207.) non comparet amplius actor, sed solus reus, tunc nullam accusat contumaciam actori, sed solus offerat separatim procedere in causa quatenus iuris fuerit, scribitur sua comparitio, & actor condemnatur ad tarenos tres in ciuilibus, & in criminalibus ad tarenos sex: & non ad expensas, & facta tali condemnatione, ipse reus licentia iuxta dispositionem alterius Ritus supra. 210. Ex quo nota, quod quod actor non venit in tempore primae contumaciae: tunc accusatur sibi contumacia & punitur vno modo, quod posui in prin. Rit. sed quando non venit tempore vltimae contumaciae: quia iam paruit primae, tunc non sibi accusatur contumacia, verum punitur alio modo, quem proxime dixi. quae bene nota pro intelligentia praesentis Ritus. valde intricati: sed dicit aliquis contra hoc est Ritus infra 216. vbi expresse dicitur hoc casu accusandam esse contumaciam actori per eum, responderi tamen potest, quod reus in hoc Rit.

Rit. venit ad accusandum contumaciam actori elapso triduo, durante tamen tempore citationis infra quod poterat actor comparere ibi elapso triduo, post tempus citationis. ¶ **¶** Quae iuxta praefata, pone quod actor tam tempore primae, quam vltimae contumaciae comparet, & instat in causa procedi ad vltiora nunquid hoc sibi sufficit: an vero vltra comparitionem, debet etiam contumaciam, incurrere. Afflic. in const. edictorum q. 8. num. 27. mouet hanc q. & dicit quod licet Iser. aliter dixerit, actor tenetur contumaciam accusare per text. in l. properandum. §. & si quidem ibi, absentiam inculante. C. de iud. dicens quod ita semper vidit obseruari: quod quidem verum est: & hodie ita seruatur, & pract. citatur. voluit etiam Bar. in l. si finita. §. Iulianus nu. 10. ver. procedo vltimus, & nu. 1. r. ver. sed quid, ff. de dam. in se. & factis pulchre & nota. Anch. qui hoc lata disputat const. 97. & Alex. post Bar. in rub. ff. de in ius voca. in litera a, & idem Alex. in d. §. & si quidem. num. 4. & adde quod de iure, non solum tenetur actor contumaciam accusare, (ut proxime dictum est) verum etiam, accusata contumacia, non potest illicentiatu recedere. ut dicit Bar. post Gl. in d. §. Iulianus. & idem Bar. in l. si quis. C. de decurio. lib. 10. & in l. consentaneum. nu. 18. vers. quare tertio. circa si. C. quomodo & quando iudex. Alex. in d. §. & si quidem. Abb. Arc. & Fely. in c. j. ibi, illicentiatu recedit de iud. licet in Regno istud non seruetur in pract. Salerni die 4 Decembris. 1559. Prosper Caraita.

R I T V S C C X I X.

Tem quod tam in ciuilibus quam in criminalibus causis, quae in curijs ipsis tractantur, si terminus datus ad probandum partibus, incidat in diem feriatam. sequenti die non feriatam, parte non comparente in curia, contumacia accusatur.

S V M M A R I V M.

- 1 Dilationum materia est amputanda.
- 2 Iudex equitate motus potest gratiam facere.
- 3 Terminum ad probandum elapso, ex litigantibus nemo examinat.

Not. ex hoc Rit. quod si vltima dies termini dati ad probandum in causa incidit in diem feriatum potest pars die sequenti comparere, & probare, alias ea non comparente, illo tempore die sibi accusatur contumacia. Iste Rit. de directo disponit contra id quod firmat Spec. in ti de dilatio §. j. nu. 4. ver. sed pone iudex. & Bald. qui ipsum refert, & sequitur in pract. tit. de citat. q. 9. ver. secus aut. vbi faciendū differentie inter terminum datum ad comparendum in citationibus, & terminum datum ad probandum, dicunt quod primo casu si vltima dies termini incidit in feriatam: admittitur ad comparendum in sequenti die late tradidi supra in Rit. 69. secundo vero casu, decidit contrarium: quod quia dilationum materia est amputanda. l. 2. in prin. C. de temp. app. & dixi late in

d. Rit. ite quia alios dies habuit, quos potuit probare: pro quod non debuit se arctare ad vltimum die feriatum. l. 2. §. si tamen. ff. si quis cautio limitat tamen istud nisi terminus ad probandum, datus esset hoc modo pro iudicem videlicet die Mercurij & die Iouis probat tibi in incumbenda: item limitat Bal. ibi num. 4. nisi iudex equitate motus, admittat partem die sequenti: quia potest ei de hoc gratiam facere, arg. l. j. C. quomodo & quando iudex. & c. consuluit. de off. deleg. dum tamen ex actis appareat, quod iustus iudicis die sequenti, fuit admittus. quid dicendum? quicquid iste Rit. dicat in pract. non seruatur in terminis datis ad probandum: sed solum in terminis citationis prout dicebant Spec. & Bald. in dd. locis. ¶ & ideo lapsa termino dato ad probandum, nemo ex litigantibus examinat die sequenti praetextu feriae praecedentis: nisi iudex hoc sibi concedat (ut Bald. dicit) per modum secundae dilationis: quae in multis partibus Reg. de stylo conceditur. ut supra dixi in Rit. 69. q. j. Salerni die 4. Decemb. 1559. Prosper Caraita.

R I T V S C C X X.

Banitus, vel aliqua bannitus, vel bannita fuerit per dictas Curias, seu alteram ipsarum & subsequenter in banno ipso perdurans, citatus, vel citata, fuerit de mandato dictae curiae: in aliqua causa ciuili non admittatur ad comparendum per procuratorem in Curia ipsa: nisi contumaciam suam primo purgauerit: & si contumaciam non purgauerit infra spatium vnus mensis, computandi a die banni emissi, capi possit de persona.

S V M M A R I V M.

- 1 Bannitus pro vna, pro alia ad comparendum per procuratorem non admittitur.
- 2 Contumaci audientia denegatur.
- 3 Quae requirantur, ut quis bannitus dicatur.
- 4 Bannitus extra ciuitatis protectionem esse dicitur: separatusque a beneficijs alijs ciuibus competentibus.
- 5 Bannitus etiam ad defendendum non admittitur; excommunicatus tamen sic. cum 4. ampliat. & limitat.
- 6 Nemo pro bannito loquatur, vel compareat.
- 7 Contumax, de persona capi quando possit. non purgata contumacia.
- 8 Quod locum habet, tam in ciuili quam criminali causa.
- 9 Allegans, secundum, allegata intelligi debet.
- 10 Iudex aliquem pro debito capere, & carcerare non potest: nisi prius condemnetur.
- 11 Bannitus citatus in aliqua curia ad rem aliquam tradendam: poterit ne comparere per procuratorem excipiendo de pretio non soluto.
- 12 Defensio est de iure naturali.

- 13 *Statum defensionem tollens, nullus est momenti.*
- 14 *Naturalia à civili iure non tolluntur.*
- 15 *Aliud est defensionem perimere: aliud vero de defensionem distinguere.*
- 16 *Cessionario banniti nunquid banni exceptio obstat, in personam cedentis?*
- 17 *Bannum an in feudalibus etiam bannitum afficiat?*
- 18 *Affecta persona, eiusque priuilegia affecta esse dicuntur.*
- 19 *Bannitus infamia facti infamis dicitur. Et a dignitate repellitur.*
- 20 *Officiali, ex delicto bannito, eius iurisdictio suspenditur.*
- 21 *Practica, de sequestranda, per curiam iurisditione Baronis, pro capitali delicto contumacis.*
- 22 *Contumacia in criminalibus qualiter purgabitur: ut bannum non obstat bannito pro alia causa agere, vel defendere volenti.*

Not. ex hoc Rit. ¶ quod bannitus pro vna causa, si citetur pro alia, etiam civili: non admittitur ad comparandum per procuratorem. Ratio istius Rit. est vt dicit Pet. Foll. in pract. criminali in versic. banniantur. num. 55. versic. item contumax ¶ quia contumaci audientia denegatur l. sed si per procuratorem. §. ait prator; iuncta glo. in versic. decreto. ff. ex quibus. caus. maior. & gl. in l. contumacia in versic. litis. damno. ff. de re iudic. sed ista ratio mihi non satisfacit, quia si eam attendimus: bannitus tunc solum non esset admittendus per procuratorem: cum in iudicio compareret. vt actor; non autem si vt reus ad se defendendum: eo quia regula. d. l. sed & si per pratorem non habet locum in contumace qui per se, vel procuratorem venit ad iudiciū. vt reus. ca. intelleximus, de iud. & cap. cum inter de exceptio. & tamen vt hic vides bannitus citatus pro alia causa, & sic comparens vt reus, ad se defendendum, non admittitur per procuratorem: & si dicatur quod istam rationem ponit etiam Bal. in d. l. sed & si per pratorem dicens, post Bart. quod in illo textu. fundantur statuta, q̄ volunt, qd̄ bannito non reddatur ius: responderetur quod Bald. & Barto. bene dicunt in statuto simpliciter dicente, quod bannito non reddatur ius, vel quod bannitus non audiat, quoniam tale statutum intelligitur quando bannitus ageret: non autem quando se defenderet. vt Bald. met dicit, & ratio talis statuti esset fundata super illa quia contumaci denegatur audientia. Sed in terminis istius Rit. qui denegat defensionem bannito; illa ratio quia contumaci audientia denegatur: nō potest adaptari per rationem quam proxime dixi: item quia sequeretur, quod eo ipso quod quis esset contumax in causa criminali: quod esset admittendus ad comparandum per procuratorem in alia causa: quod esset falsum, quia iste Rit. non repellit contumacem, sed bannitum ¶ & ad hoc vt quis dicatur bannitus: multa requiruntur, que ponuntur in constituto. grandis, & ibi per Afflict. in princ. num. 8. & 9. adeo quod si ea non concurrant bannum non tenet: vt expressim Afflict. dicit in d. 9. not. & ideo ego dico quod ratio istius Rit. est ¶ quia bannitus dicitur esse extra protectionem ciuitatis: vt dicit Cyn. in l. j.

C. de natura libe. & Bal. in c. j. in prin. col. 6. de pact. rene. & vt dicit idem Bal. in l. j. C. de hæred. instituen. & Afflict. in constitu. grandis vilitas 7. nota. numero 12. ad similitudinem excommunicati qui reijcitur à foro ecclesiastico, bannitus est separatus à beneficijs comparantibus specularibus personis. vt patet ex c. j. in princ. versic. sed Obertus. hic finitur lex licet magis afficiat bannum in curia seculari, quam excommunicatio in foro ecclesiastico, ¶ quia (vt hic patet) etiam ad se defendendum non admittitur: & tamen excommunicatus sic. vt patet in d. c. intelleximus. & cap. cum inter. Amplia hunc Rit. procedere, etiam si per partem non fuerit oppositum, quia iudex potest bannitum & excommunicatum repellere etiam alio non opponente, vt dicit Iacob. de Are. in l. vni. C. vt quæ desunt aduoca. & Bald. in d. cap. j. numero 3. hic finitur lex. pro quo text. in terminis. in cap. exceptionem. extra. de exceptio. licet alter dixerit Pet. Foll. in loco præallegato. numero 60. versic. & ad hoc. post Ang. in l. venditioni. in princ. C. de vsuca. & Hip. in rub. de fideiussor. numero 149. potest tamen vtraque opinio procedere secundum Salycet. in l. sancimus. num. 2. in fi. C. de iudic. prima, vt possit iudex id facere, etiam si non petatur: secunda, vt non teneatur facere, nisi opponatur: quod nota. Secundo amplia. procedere etiam inter diuersas personas: tum propter generalitatem istius Rit. qui loquitur quod bannitus per Magnam curiam, citatus pro causa civili, non admittitur ad comparandum per procuratorem: & nihil dicit si citatio pro causa civili fuit expedita ad instantiam illius qui fecit ipsum bannire, vel alterius: cum etiam quia militat eadem ratio. vt cum sit bannitus & extra protectionem communis, ¶ nemo pro eo loquatur: neq; compareat. vt dicit Afflict. in d. constitu. 7. nota. numero 12. in fi. & in hoc etiam differit iste Rit. à regula d. l. sed & si per pratorem, quia vt ibi dicit Bologn. in apofitil. d. l. locum habet inter easdem personas: non inter diuersas: & iudice hoc decernente: vt etiam dicit Ias. in l. 2. §. in numero 2. ff. si quis ius dicit. nō obtempera. Tertio amplia. procedere etiam si bannum esset factum in vno tribunali: & modo pro causa civili citaretur in alio: dummodo vtrunq; tribunal à Rege dependeat; prout sunt omnes officiales huius Regni & ita proprie firmat Afflict. in constitu. humanitate. 13. nota. versiculo, sed iuxta. numero 37. & referendo, sequitur Pet. Foller. in dicto versiculo banniantur. numero 53. versiculo, sed istud, licet ipsi loquantur ad alium finem. Limita primo, non procedere nostrum Rit. in materia. l. qui accusare. C. de eden. cum simil. quia licet bannito sit subiecta defensio, etiam pro alijs causis: tñ actore nō probante in causa, quam cum eo habebat: absoluti debet. vt pulchre scribit Cœpoll. caute. 255. similem causetam. & Cort. in memora. in versiculo actore non probante. Secundo limita. vt dicit Pet. Foller. in loco præalleg. numero 57. versiculo & potest. in causa cœpta ante bannimentum, quoniam in ea potest per procuratorem comparere secundum Bartol. & Ang. in rub. C. de dela. lib. 10. & Bartol. in l. vranus. in princ. colum. fin. versiculo deinde quærit Dyn. ff. de fideiussor. tu autem aduerte, quia dubito de tali limita. ex quo Nell. in tract. banni. j. parte 2. temp. quæstio. 59. num. 150. cum sequenti, faciendo longam distinct. super ista quæst. dicit, (vt etiam postmodum Petr. Foller. met refert): quod quando statutum dicit, quod bannitus non audiat, vel quod non fiat ei ius: tunc quandoque intendat comparere, & audiri siue causa fuerit cœpta ante, siue post: debet ei audientia denegari, & ius non reddi: ex quo tunc cum comparet, adest qualitas impeditiua. l. & seruorum.

rum §. 1. ff. de stat. homi. & l. quoties. §. penu. ff. quod iusu. sed quia Rit. noster dicit quod bannitus non admittatur ad comparandum per procuratorem nisi si primo contumaciam purgauerit: sequitur absque dubio, quod in quacūque causa vult comparere: nō debet admitti, quia in hoc partu refert, quod causa fuerit cœpta ante, si quando vult comparere, est bannitus, & ita teneas, & pone istud pro quarta ampliatione ad hunc Rit. i.

¶ Secundo nota. ex hoc Rit. in fin. ¶ quod contumax contumacia nō purgata, capi potest de persona elapso mense, à die contractæ contumacia. Idem Afflict. in constitu. Regn. grandis. 7. nota. num. 12. in fin. in constitu. clementia. num. 3. in fin. versic. & scias. & in constitu. penam nouem vntiarum. q. 3. num. 6. in fin. in quibus locis hunc Rit. semper allegat, feruntur quo ad capturam, sed non quo ad tempus hic statutum: vt dixi supra in Rit. 2. 12. nam contumaces absque aliqua difficultate, capiuntur & carcerantur quotidie infra mensem, immo vt ibi dixi, etiam sequenti die post contumaciam, & quod contumax capi possit de persona, & carcerari vide etiam Mille. in pract. in versic. Andreas. num. 2. & 3. fol. 52. in parte vol. & vide Barto. in l. fin. num. 2. ff. ad leg. Jul. pecu.

¶ Amplia hunc Rit. procedere nō in contumace pro causa criminali, vt loqui videtur: verum etiam in ciuili. vt dicit tex. in auth. de exhiben. reis. §. si vero semel. versic. si vero etiam. Roma. confi. 224. nu. 3. Barto. per illum tex. in l. consentaneum. num. 13. versic. istud videtur. C. quomodo, & quando iudex Abb. in c. fin. §. in alijs. vt lit. non contestat. Afflict. in constitu. Regn. contumacem. 1. nota. & in constitu. Regn. si quis post litem per illum text. 8. not. num. 15. vbi quod etiam tanto tempore debet stare in carcere, quanto durauerit instantia cœpti iudicij, & idē Maran. in pract. parte 6. in versic. contumacia. num. 18. versic. sexta pena. sed ista ampliat. in pract. nō seruatur in Regno ad instantiam partium, sed solum ad instantiam cumæ pro pena contumacia. Nec obstat text. d. §. si vero. & l. consentaneum: quia vt dicit Barto. in d. l. fina. ff. ad l. Jul. pecu. ideo ibi pro debito priuato capi, quis potest de persona, quia fuerat semel in iudicio, & cum iuramento promiserat sistere vnde cum postea non steterit, tanquam periturus capitur, vt proprie, & ad literam, dicit text. d. §. si vero. tex. in d. constitu. si quis post litem, loquitur in eo qui citatus personaliter dixit nolle venire. Abb. Afflict. & Maran. in dd. loc. loquuntur secundum terminos dictorum iurium: ¶ quia cum eadem allegent: dictū eorum ita debet intelligi iuxta Doctri. Bart. in l. non solum ff. de liber. lega. alias absurdum quippe & à legibus absolum esset, intelligere quod citatus pro debito ciuili propter illam contumaciam capi posset, & carcerari ¶ nam vt Bar. dicit in præallega. l. fin. iudex non potest aliquem pro debito capere, & carcerare, nisi prius condemnatur: licet possit secundum eum; capi facere contumacem, solum vt veniat in iudicio, non vt in carcerem ponat sicque etiam allegata supra procedere possent: tanto magis quia in hoc Regno quando aliquis est contumax in causa ciuili: prodita sunt remedia legitima citra omnem contumacis carcerationem: vt patet ex Regia pragm. relatione. de ordin. iudi. vbi quod aut datur terminus in causa in contumaciam absentis, aut actor mittitur in possessionem ex primo decreto, & ita seruatur: qd̄ not. Et ex isto not. collige vnam penam, qua contumax ob suam contumaciam punitur. Alias vero penas contumacis vide per Marant. in pract. loco præallega. vbi late ponit, & enumerat alias viginti tres, & Petr. Foller. in dict. versic. banniantur. numer. 43. cum sequen.

¶ Quarto in hoc Rit. vna cum Petr. Foll. in d. pract. num. 59. vers. potest pone quod bannitus citatur in Magna Curia, vel in alio tribunali ad tradendam aliquam rem: nunquid poterit per procuratorem comparere & exceptionem pretij non soluti opponere? Breuiter ipse dicit quod sic, per doctri. Salycet. & Bal. in l. fina. ille numero 4. & iste nu. 3. C. de pericu. & cōmo. rei vendi. vbi in specie Salycet. dicit, quod stante statuto, quod bannitus non audiat, poterit bannitus de pretio non soluto excipere, tu autem id cas contrarium in terminis nostri Rit. qui specie loquitur de bannito citato pro causa ciuili, quod non admittatur ad comparandum per procuratorem. Nec obstat Doctri. Salycet. & Bald. quia ipsi loquuntur in terminis statuti, quod simpliciter disponit qd̄ bannitus non audiat, & vt supra dixi in 1. nota. intelligitur quando comparat agendo, non autem quando se defendendo, nos vero in terminis presentis Ri. qui expressius prohibet bannito defensionem vt etiam supra dixi in 1. nota. quod nota, quia poterit quotidie euenire. Et si dicatur quomodo per hunc Ritum tolli possunt defensiones bannitus ¶ cum defensio sit de iure naturali, l. vt vim. ff. de iust. & iure.

¶ adeo quod vt ibi dicit Bal. colum. prima ¶ statutum per quod ipsa defensio tollitur, dicitur esse nullius momenti, ¶ quia ea quæ de iure naturali sunt indulta, per ius ciuile tolli non possunt, clem. pastoralis de re iudicata. & §. fina. in statu. de iur. natu. & Iate Afflict. in præiud. constit. Regn. q. 12. nu. 18. responderetur, quod supradicta limitantur non procedere quotiescunque statutum ex causa tolleret defensionem, vt dicit Alexand. confi. 105. numero 8. volumine quinto, allegat pro hoc l. si seruus. C. de his qui ad eccles. confugi. & l. j. & 2. C. quando lice. sine iudi. se. vindi. & ipsemet Bal. in d. l. vt vim, quem Alexan. sequitur in d. consilio limitat dicta ibi per eum non procedere, quando statutum ratione contumacia, tolleret defensionem. Item responderi potest, quod iste Rit. non tollit penitus defensionem: sed in odium bannorum quousque perdurauerit in contumacia non purgando, sed in eadem persistendo, seipos excludunt l. veteres in fi. ff. de iudi. actuque priua. & facit l. non enim. ff. ex quibus caus. maio. ¶ aliud enim est defensionem perimere, & penitus tollere: quod fieri non potest per dd. iura, & aliud est defensionem distinguere certo modo: vt Alexand. dicit in in d. confi. num. 9.

¶ Secundo quæro quid in cessionario banniti, nunquid etiam ipsi agenti, vel se defendenti obstat exceptio banni in personam eius qui sibi cesserit? Doctro. in hoc varij varia dixerunt vt patet ex Speculato. de cesso. actio. §. primo, versiculo illud etiam quæritur. Bald. in l. apud Celsum. §. si cum legitima. ff. de dolo exceptio. Bald. in l. si cum dotem §. si patre. ff. de iuro matrimonio, in l. 3. §. si filius. ff. quod quisque iur. & in l. per diuersas. C. manda. sed quia Nell. in tract. banni. parte 2. 2. temp. q. 7. viso quod, numero 187. omnium distinct. reasumit & late hanc quæst. tracta. ibi te remitto.

¶ Tertio quæro nunquid bannum afficiat bannitum et pro feudalibus? Breuiter dicas quod sic, & de hoc habes tex. cum Gloss. in capitulo primo hic finitur lex. & sequitur ibidem Bal. numero 14. ver. & nota. vtrum. ¶ dicens quod affecta persona, sunt etiam affecta eius priuilegia & patet ex illo cap. quod prohibet vasallis auxilium, & seruitum prestare suis dominis bannitis, & ratio est, quam ibi gl. ponit, & sequitur. Bal. nu. 8. quia interim donec dominus est teneat directum dominium, & vt scribit idem Iser. in c. j. col. j. de milit. va. sal. qui contu. est perdit possessionem

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

sessionem ipsius feudi, & si infra annum non compareret perdit proprietatem, vt etiam no. in d. c. j. & la-
tius tradit Excellens Dominus Marius Friza de sub-
feud. lib. 2. 29. authorita. nu. 11. ratio autem prædictæ
rationis est, quia bannitus dicitur infamis infamia
facti vt dicit Iser. & post eum Afflict. in consti. gran-
dis. q. 2. nume. 23. per tex. in l. fina. C. de requi. reis, &
infamis infamia facti repellitur à dignitate. l. nulla.
C. ex quibus caus. infra. irrog. & l. 2. C. de digna. libr.
12. hoc tamen, donec ipsa infamia durat, vt dicunt
Iser. & Afflict. in constitu. Reg. clementiæ. q. 5. & 16.
20 nu. 16. & 17. † vbi in officiali bannito ex delicto. con-
cludunt eius iurisdictionem suspendi, vt banno du-
rante non possit eam exercere vt etiam tradit Capi.
21 decif. 31. † ex cuius Iser. doctrina in d. consti. clemē-
tiæ. cepit pract. in hoc Regno vt inquit D. Marinus
in loco ræallega. quod vbi feudatarius, vel Baro est
cōtumax pro delicto capitali sit sequestrum iurisdic-
tionis, & curia interim detinet, & iurisdictionem
exercet donec tadio affectus comparuerit, & con-
tumaciam purgauerit: licet infra annum fructus
nō sequestrantur, sed percipiuntur nomine Baro-
nis, per deputatum ab eo, vel procuratorem ipsius,
vt latius per eum.
22 † Tertio Quæro quonam modo dicitur purgata
contumacia in criminalibus, ad hoc vt bannito
non obstat bannum, si velit agere, vel se defendere
in alia causa? quidam Doct. qui partum ad leges ad-
uertit, dicebat, quod si soluit penam curiæ pro con-
tumacia hoc sufficit, quia communiter tunc dicitur
purgata contumacia: cum pœna curiæ est soluta.
tu autem dicas quod dicitur purgata. contuma-
cia tunc cum vltra solutionem pœnæ, comparuit co-
ram illo tribunali quod cum banniuit, & iuri stetit,
vel saltem cauit de stando iuri, debet enim cauere
de stando iuri qui contumaciam vult purgare, & ex
pensas reficere vt dixi supra Rit. 211. in 2. nota. &
Cantens. hic ponit etiam, & hæc est veritas. Salerni
die 4. Decemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXXI.

Item si datus terminus incidit in diem
feriatam contumacia partis non com-
parentis accusatur præcedenti, & se-
quenti die.

Duplicatur iste Rit supra in Rit. 80. & in-
fra Rit. sequen. & Rit. 224. & 226. in fi-
ne, sed quia de hoc dixi in d. Rit. 80. ibi
te remitto.

Quæro in hoc Rit. quonam modo
est quod hic dicitur: quod contumacia accusatur
præcedenti, & sequenti die? Breuiter iste Rit. in
his verbis fecit me diutius insudare, tandem dicas
sic, quando citatio dicit, quod talis compareat hinc
ad decem dies, tunc si decima dies est feriatam: die se-
quenti debet comparere: alias sibi accusatur con-
tumacia, vt hic, & in dd. Rit. dicitur, quando vero
dicit quod compareat hinc & vsque ad decem dies,
tunc quia iste terminus appellatur terminus ad quē,
si decima dies est feriatam, debet comparere die præ-
cedenti, quæ est nona: alias tunc sibi accusatur con-
tumacia: vt etiam latè dixi, in d. Rit. 80. & ponit Ma-
rant. in prac. parte 6. in verbo. citatio. venio ad quin-
tum dubium, num. 120. vbi in num. 123. de his Ri-
ti. mentionem facit. Salerni, die 4. Decemb. 1559.
Prosper Carauita.

RITVS CCXXII.

Rem quod causæ tam in
ciuilibus, quam in crimi-
nalibus, quæ in ipsa curia
tractantur, si terminus
datus partibus incidit in
diem feriatam, sequenti
die non feriato partis non comparentis
in dicta curia contumacia accusatur.

Iste Rit. est idem cum præceden. dic vt ibi dixi.

RITVS CCXXIII.

Rem seruat ipsa curia, q̄
contumacia, si prima ac-
cusatur proximo die quo
ipsi testes debuerunt cō-
parere, deinde expecta-
tur triduo semper, sed fi-
deiuussores ipsi non expectantur triduo,
sed si isti sero debuerunt comparere,
ego accusabo hodie contumaciam cō-
tra eos, & cras condemnabuntur ad pe-
nam fideiuussores, & hoc modo fit om-
nis condemnatio, & de iure eodem in-
stanti acta post contestatam litem, præ-
terquam in testibus.

D hoc Rit. dixi supra in Rit. 94. vbi etiam
posui qualiter practicetur. No. ista ver-
ba, proximo die, & intellige q̄ ipsomet
die quo testes debuerunt comparere: vt
patet ex d. Rit. 94. & 97. & sic proximū
diem comparitiones appellat ipsummet diem vlti-
mum termini quo die tenentur citati comparere,
alias accusatur prima contumacia, (vt in d. Rit. di-
xi) quid autem velit dicere verba fina. istius Rit.
ibi post litem contestatam, & ibi præterquam in tes-
tibus, vide in d. Rit. 94. quia diutius insudauit in eis
antequam d. Rit. vidissem. Prosper Carauita.

RITVS CCXXIII.

Rem nota, quod vbi-
cunq; contumacia de-
bet vno die accusari, si
illo die sunt aliqua fe-
riæ, intellige de sequen-
ti die iuridico immedia-
te sequenti, & si plures dies essent feriatam,
etiam intellige de primo sequenti, & fit
mentio, quomodo tali die non fuit accu-
sata contumacia propter festū tale, quo
die dicta curia recta non fuit. & si fuerint
plura festa, fit mentio in ipso actu de
om-

Com. super Ritibus Magnæ Curia. 124

omnibus festis, puta festum sancti Ioan-
nis, & sancti Petri.

Iste Rit. in viridi est obseruantia, vt dixi supra
Ritu 80. & de eius materia vide quæ ibi posui. & Ma-
rant. in pract. parte 6. in ver. citatio, vers. est etiam
sciendum, numero 68. in nouis, vbi hunc Rit. al-
legat. Prosper Carauita.

RITVS CCXXV.

Rem no. quod tales pri-
mæ contumaciæ accu-
santur die quo non regit-
ur Curia: dummodo,
non sit dies feriatam: sed
dies talis quo potuisset
regi Curia, si voluisset regi: sed dubi-
tatio est in Curia, ecce ego debui hodie
accusare primam contumaciam contra
Titium quo hodierno die non fuerunt
feriæ, sed fuit dies iuridicus, non tamen
fuit recta Curia. ego non accusaui con-
tumaciam dicto die hodierno, sed cras
volo accusare, quando curia regitur:
quæro an admittat, vel spirat citatio:
quia quamuis, quando non tenetur Cur-
ria: non possit accusari contumaciæ, ta-
men de consuetudine Regni est, quod
accusatur, & notarius actorem scribit
præsentationem, & accusationem con-
tumaciæ: dummodo sit dies quo potuif-
set regi ipsa curia: si voluisset, quia for-
te fuit impedita ex alijs: solutio, debet
accusari prima contumacia die termi-
ni, qui non est feriatam: licet curia non
regatur alias spirat citatio: & debet ta-
lis contumacia accusari hora, qua solet
regi curia.

S V M M A R I V M.

- 1 Contumacia prima potest accusari etiam quod
curia non regatur; quod tamen intellige,
vt ibi.
- 2 Contumacia prima coram quo, & qua hora
possit, & debeat accusari.

Not. ex hoc Rit. quod † prima contuma-
cia potest accusari etiam quod Curia
non regatur: dummodo si voluisset, re-
gi potuisset, alias citatio spirat, & non
potest accusari die sequenti, vt hic dici-
tur & infra. in Rit. 227. idem no. Maran. in prac. par-
6. in ver. citatio. ver. est etiam sciendū, nu. 68. in no-
uis, vbi hunc Rit. allegat, Et adde quod est viridi

obseruantia in omnibus Curijs: licet de iure secus
sit, vt Rit. dicit: quia quando curia non regitur, con-
tumacia de iure accusari non potest.

2 † Secundo † no. ibi & notarius, quod prima con-
tumacia potest accusari coram notario solum, debet
tamen accusari hora qua Curia regi solet licet non
regatur. primum obseruatur: & nedū notarius acto-
rum scribit primam contumaciam: sed etiam eius
scribit. Secūdam vero minime, quia omni hora diei
accusantur contumacia (vt omnibus est notum.) Sa-
lerni die 4. Decemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXXVI.

Rem nota, quod si feci te
citare ciuilitur, vel crimi-
naliter, & accusari con-
tra te contumaciam, &
elapso triduo, post vlti-
mum tempus, puta vno
mense, vel duobus, quia nec feceram te
adhuc condemnari, vel banniri, quia
possum stare certo tempore; prout con-
tinetur in quadam alia obseruantia tu
compares in curia, & facis me vocari,
& accusas contumaciam contra me die
prima sequenti potes licentiarum. & ego
condemnor, quod no. si accusatio con-
tumaciæ cadit in diem feriatam, accu-
satur sequenti.

S V M M A R I V M.

- 1 Practica accusandi contumaciam Reo Actori.
- 2 Actor quantum tempus habeat accusandi vlti-
mam contumaciam.

Iste † Rit. ponit pract. accusandi contuma-
ciam à reo actori, qui comparuit tempore pri-
mæ contumaciæ, verum non comparet tem-
pore vltimæ, & dicit quod quandoq; com-
paret reus elapso triduo post mensem: si ipse
est de ciuitate. vel post duos si est extra ciuitatem:
vt dixi etiam supra Ritu. 207. in 1. nota. accusat
contumaciam ipsi actori, & die sequenti facit eum
condemnare: & ipse licentiarum, vt etiam dixi su-
pra Ritu. 218. in 4. nota. vbi posui ad quid condem-
nabitur actor isto casu. Ad vnum tamen aduerte,
vt etiam ibi dixi: quia in terminis illius Rit. po-
nitur quando actore non comparente ad accusan-
dum vltimam contumaciam, comparet reus cla-
pso triduo, durante tamen tempore citationis: hic
vero quando triduum erat elapsum post tempus ci-
tationis: adeo quod casus est diuersus.

2 † Secundo † not. ibi vno mense, vel duobus, iunctis
alijs verbis ibi, quia possum stare, quod actor habet
tempus accusandi vltimam cōtumaciā: vnus men-
sis, vel duorum vt supra dixi, & ita seruat. In fin.
Ritu. ibi si accusatio cōtumaciæ, vide quæ dixi supra
in Ritu. 80. 221. 222. & 224. vbi idem disponitur. Sa-
lerni die 4. Decemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

RITVS CCXXVII.

Item nota, quod in omni casu de mudo vbi expedit, quod accusetur prima contumacia semper ipsa prima contumacia potest accusari, etiam si Curia non regatur: dummodo non sit dies feriatas: sed talis qui illo die regi potuisset, si Curia voluisset. Et ita seruat.

Iste Rit. duplicatur cum alio supra 225. vt etiam ibi dixi, & ideo ad ibi dicta me remitto.

RITVS CCXXVIII.

Item quod nullus priuilegiatus trahat alium priuilegiatum ad Curiam ipsam, nisi sit curialis, sed cum priuilegiatus trahit non priuilegiatum ad Curiam ipsam priuilegiatus iurat, quod perhorrescit, excepto curiali qui non iurat, & priuilegiatus trahit ad curiam ipsam in iure cesso, ex causa tamen necessaria, non lucratiua, excepto curiali, qui ad curiam ipsam de iure cesso non trahit, sed nullus priuilegiatus trahit, ex pena sibi cessa conuentionali, siue legali.

S V M M A R I V M.

- 1 Actor forum rei sequi debet, cum limitat.
- 2 Priuilegio fori, suoque priuilegio quilibet renunciare potest preter clericum.
- 3 Priuilegiatus contra priuilegiatum fori electionem non habet.
- 4 Priuilegiatus contra non priuilegiatum in electione fori, quando perhorrescentiam aduersarij iurare debet.
- 5 Iuramentum perhorrescentie est ius nouum in Regno.
- 6 Bona fides in dubio presumitur semper.
- 7 Pia causa multa habet priuilegia.
- 8 Dicitio, nullus, est signum vniuersale.
- 9 Exceptiones legitime admittuntur, non obstante statuto quod nulla exceptio admittatur.
- 10 Cessio vera, & non simulata constare dicitur.
- 11 Cessionem simulatam non esse, ex quibus constare possit.
- 12 Cessio simulata quibus constabit, & seq.
- 13 Fraus, & dolus non presumendus.
- 14 Cedens si est priuilegiatus, cessionarius non, nunquid cedentis priuilegio cessionarius vti poterit circa fori electionem?

- 15 Succedens in alterius loco, eius iure vti debet.
- 16 Priuilegia personalia cum personis extinguuntur.
- 17 Varians eligere dicitur.
- 18 Curiales an perhorrescentiam iurare teneantur?
- 19 Procurator generalis an possit comparere pro personis priuilegiatis ad eligendum & veritandum forum.
- 20 Procurator specialis constitutus a persona priuilegiata ad eligendum forum an possit iurare de perhorrescentia.
- 21 Mandatum speciale ad iurandum quo casu requiratur.
- 22 Fraus an presumatur enumerantur casus trigintaquatuor.

Not. primo ex hoc Rit. quod nullus priuilegiatus (supple circa fori electionem) potest vti tali priuilegio contra alium priuilegiatum: nisi sit curialis & idem habes infra in Rit. 231. licet iste Rit. sit magis generalis: quia ille loquitur solum, quando pupillus contra pupillam, vel vidua contra viduam, iste vero, quod nullus priuilegiatus contra priuilegiatum. Ratio istius Ritus est, quam etiam sentit d. Rit. 232. quia isto casu reus conuenitur vltra priuilegium, quod habet electionis fori quemadmodum, & actor habet etiam aliud quod sibi tantum est concessum de iure communi. ¶ quod actor sequatur forum rei. l. si. C. vbi in rem actio. & capit. cum sit generale, de foro competenti. cum similibus, propter quod trahi non potest reus in magna Curia: cum debeat vocari in foro suo. Intellige tamen istud procedere quotiescunque fuerit per reum conuentum oppositum, & allegatum: & hoc tum per verba d. Rit. ibi velit declinare, & ibi renuntient ius commune vbi latius dicam. ¶ tum et, quia priuilegio fori per d. l. si. concessio, quilibet potest renunciare. l. si quis in conscribendo. C. de pac. nisi sit clericus. c. si diligenti, de foro competenti. Et ex hoc Rit. generaliter dicente, quod nullus priuilegiatus trahat alium priuilegiatum: sequitur clara, & indubitata decisio, quod siue actor sit priuilegiatus maiori priuilegio quam reus, siue non: ¶ nunquam priuilegiatus eligit forum contra alium priuilegiatum. prout etiam voluit Afflic. in constitu. Reg. statuimus, vt magna q. 2. nu. 14. post Bar. de cap. quem allegat, licet Doct. in auct. quas actiones. C. de sacrosan. Eccle. l. ser. in d. consti. statuimus. Alb. in l. si. ff. ex quibus cau. ma. & Luc. de pen. in l. 2. in fi. C. de silentia. lib. 12. aliter dixerint faciendo diuersas distinctiones. Miror tamen quod Afflic. de hoc Rit. nullum fecit fundamentum in d. constitu.

¶ Secundo no. ibi, sed cum priuilegiatus trahit, quod priuilegiatus qui vult forum eligere, vigore sui priuilegij, contra alium non priuilegiatum: debet iurare quod perhorrescit potentiam sui aduersarij in alio foro: excepto curiali qui non iurat, & in hoc concordat iste Rit. cum d. consti. statuimus. §. & de quaestionibus. vbi concessio priuilegio electionis curialibus, nulla facta mentione iuramenti prefati, postea loquitur de personis miserabilibus, & ordinat tunc deum posse eligere, cum iurant de perhorrescentia. ¶ Istud iuramentum perhorrescentie est nouum ius in hoc Regno tantum, per illam constit. & hunc Rit. quia de iure communi in l. x. C. quando Imperator

Com. super Ritibus Magnae Curiae. 125

ter pupill. & vid. non requiritur vt etiam Afflic. rangit in d. constitu. statuimus. in 8. nota.

¶ Tertio no. ibi & priuilegiatus trahit, quod priuilegiatus qui vult eligere forum: conueniendo suum ad uersarium pro aliquo debito sibi per alium cesso: tunc demum potest vti electione fori, cum illa cessio est facta ex causa necessaria, non lucratiua: & cum ipse est priuilegiatus alio priuilegio, quam curialis, & ad idem habes alium Rit. inf. 290. item quod nullus admittatur. Limita istum Rit. non procedere in personis miserabilibus quibus per dispositionem d. Rit. a constit. statuimus generaliter est concessum priuilegium electionis fori, nulla facta distinctione si cesso est ex causa necessaria, vel onerosa. vt iurat l. ser. in d. constitu. versic. item quid si vratur & Afflic. post eum q. 6. num. 18. si tamen cesso fieret bona fide. ¶ quae in dubio praesumitur argum. l. si. C. de euictio. alias secus secundum eos, vt etiam refert & sequitur Io. de amic. conf. 24. num. 23. Non obstat dispositio istorum Rit. quoniam. vt dicit Afflic. ibid. non intel liguntur loqui in istis personis: ea quidem ratione, quia cum eis ceditur ex causa lucratiua: videtur fuisse donatum ad piam causam: ¶ quae in iure multa alia habet priuilegia. vt late patet Rom. in auct. similiter colli. 4. C. ad l. Falcid. item alia ratione, quia cum praesumatur donatio, licet non sit ad piam causam: succedit aliud, quod leges & Rit. predicti loquentes de iure cesso, non vendicant sibi locum in cessione ob meram liberalitatem, & donationem: vt patet expressim in l. per diuersas. §. si autem. C. manda. & his quae no. Io. de amic. d. conf. num. 25. versic. & considerata. Et si dicatur quo pacto responderetur d. Rit. 290. qui generaliter dicit nullus admittatur ex iure cesso, & propterea per illam dictionem nullus videtur vniuersaliter omnibus negare: responderetur (licet Afflic. nihil de hoc dicat) ¶ quod dicitio, nullus, sit signum vniuersale negatiuum. l. haec oratio. vbi no. etiam Alb. ff. si libert. ingen. tamen vt dicit Albe. in suo Diction. in versic. nulla exceptio. non semper negat vniuersaliter, vt patet ex dicta l. haec oratio. iun. ¶ gl. in vers. nullum. & ex tex. nota. in l. si mihi Meua. §. si. ff. de leg. 3. vbi est casus fortior, quia dicebatur nullus omnino: & pro hoc facit quia stante ita tuto, quod nulla exceptio admittatur, exceptiones quae sunt legitime adhuc statuto non obstant, admittuntur. vt dicit Albe. in d. Diction. & in l. non tantum. §. quod si pro emptore. iuncta gl. ff. de petit. haeredit. per illum tex. & per c. ex parte lo. 2. cum ibi no. de offic. deleg. & c. si quis arbitretur. 22. quae. 2. & per eundem Albe. in l. si quando. C. de inoffic. test. & ideo ab isto signo vniuersali nullus admittatur: excluditur casus quo veniens ex iure cesso, obtinuit cessionem: tamen per donationem, & liberalitatem per d. l. diuersas. & ita teneas. Aduertere tamen sing. quod licet in hoc Regno extet dispositio istius Ritu. & alterius praescripti. 290. tamen in pract. non sunt in obseruancia vt etiam dicit Io. de amic. d. conf. num. 7. versic. non obstat. & ideo in Magna Curia praesertim, & in alijs etiam curijs agentes ex iure cesso, etiam ex causa lucra iura, admittuntur, & si sunt priuilegiati vtuntur eorum priuilegio electionis fori: sicut si venient ex causa necessaria, dummodo ablit fraus. adeo quod conclusio supra firmata per Iser. & Afflic. in personis miserabilibus, in omnibus sibi locum vendicat, & ratio est, quia cessante dispositione istorum Rituum, dispositio iuris communis locum habet, ¶ quod aut cesso est vera, & non simulata: id est; constat, & valet. l. per diuersas. iuncta gl. in versic. cessiones, & in ver. quam alijs causis. C. mandat. nisi fieret potentior l. 2. C. ne lice. potent. vel nisi fieret causa auaræ venalitat. cap. 2. extra de alie. iud. muta. cau.

11 fact. ¶ dicitur autem constare non esse simulatam, secundum Spec. de cesso. actio num. 6. vers. verum si actio. cum seq. quotiescunque actio magnae summae ceditur pro parua: item si fieret ex cau. donationis, tertio, si cohaeres cedit cohaeredi, vel haeres legatario, cui res vel actio est legata quarto cum cedit creditore pro debito, quod sibi debet etiam si cederet maiorem quantitatem, vt patet de his omnibus ad literam, in d. l. per diuersas, quinto cum eius iuramentum affirmat non esse simulatam. vt dicit Guid. pap. decis. 273. & glo. no. in l. si cur. §. iisdem. in versic. doceat. ff. de actu. Aut cesso non est vera: sed simulata, & constat, & tunc non valet l. fin. §. si quis autem.

12 & §. sed & si quis donationem. C. mad. ¶ Dicitur autem cesso simulata illa in qua agitur in rei veritate quod lucrum sit cedentis licet aliud appareat: vt no. per gl. in d. l. per diuersas. in versic. quam alijs. in princ. * & per Dominos de Rota. deci. j. alijs. 177. num. 2. vers. quare de alie. iud. mutan. caus. fa. in no. uis. fol. 26. Aut est dubium, & tunc licet aliqui aliter voluerint. Spec. ipse ibid. num. 7. vers. si vero dubitatur post Odrofe. concludit non praesumi simulationem: ¶ quia fraus, & dolus non praesumitur. l. quoties. §. qui dolo. ff. de prob. & no. per glo. in c. sedes. in ver. dolus. in prin. de relect. excipit tamen tres casus, quas ipse enumerat, & colligit. ex tex. d. l. si. quartus casus esse potest secundum eund. num. 10. ver. item etiam. quando cessionarius est homo litigiosus & solitus talibus implicari, quintus quotiescunque nulla alia ratio assignari potest, quare cesso facta fuit nisi vt reus vexaretur.

¶ Quarto no. in fi. Rit. ibi sed nullus, quod priuilegiati non possunt vti priuilegio electionis fori ex iure cesso, quando id quod eis cessum est, debetur ex penna conuentionali, vel legali quod nota.

¶ Quarto primo nunquid ex alijs modis vltra predictos constare potest, cessionem non esse simulatam? Spec. in d. ti. de cesso actio. num. 10. dicit quod sic, si enim pauper qui non habet vnde causam sequatur cedit alteri, ex necessitate potius quam si cesso praesumitur cesso facta argum. pro hoc. l. alienationes. ff. fa. erc. & l. ob es. C. de praed. min. o. item si ille qui cedit alij: habet ire aut alia facere propter quae litis prosecutioni vacare non potest, arg. l. j. ff. de offic. eius. Item quando actio cedenti esset inutilis: quia forte debitor est potens, ex quo non possit iustitiam consequi vel quia debitor est Hispanus, & ipse actor Neapolitanus propter quod alteri Hispano cedit, vt etiam voluit Pau. de Cast. in d. l. per diuersas, nu. 4. vers. & in effectu. Item quando esset homo qui lites adeo execratur quod potius vult parte debiti carere, quam litibus se implicare argum. l. item si res. §. 2. ff. de alien. iudic. mut. cau. fact. Item si debitum esset multis disputationibus subiectum. vel debitor adeo cauillosus, quod etiam si esset liquidum, vix ab eo ipse extorquere potuisset. arg. l. si. C. de proc. Item quando fuerit personae coniunctae. vt dicunt Cy. & Bal. in d. l. per diuersas q. 19. Cyn. in l. qui impendia. C. de proc. Ioan. And. ad Spec. de cesso. actio. nu. 10. vsr. sed nunquid in litera, e. Io. de amic. conf. praell. num. 8. vers. & tanto magis, & late Tiraq. de retract. in prefatio. num. 53. & 54. licet Spec. in d. versic. sed nunquid, aliter voluerit & Guid. pap. decis. 273. qui in hoc nihil allegat: nisi quod Curia parlamenti hoc non permittit.

14 ¶ Secundo quare pone quod cedens est priuilegiatus cessionarius vero non: nunquid poterit cessionarius priuilegio cedentis vti circa fori electionem? Io. And. in Spec. tit. praell. num. 13. ver. ex praem. in addit. incip. sed quare dicit ¶ quod licet qui in alterius loco succedit: eius iure vti debeat c. is qui. de reg.

reg. ut. in 6. cum simil. tamen illud locum non habet in privilegijs personalibus, & quæ personam sequitur: & cum ea distinguuntur. c. privilegium. eo. titu. de reg. iu. in 6. & ideo refidet, quod hoc casti cū privilegium electionis fori detur personæ, nō actiōni, cessionario non comperit nota. per Pau. de Cast. in l. si post diortium. ff. solu. mar. Alexand. ad Bar. ibi in Appostill. incip. contenti. & firmat Rom. conf. 135. vbi quod cessionarius vitur privilegio suo, non cedentis.

¶ Tertio quæro, tu scias quod ille personæ quæ possunt eligere forum ex privilegio, possunt et variare, 17 ¶ quia qui variat eligere d. l. cum qui certarum. S. j. ff. de verb. obl. & not. per Afflict. in d. consti. statumimus. 18 vt magna. 6. no. q. 13. nu. 25. ¶ nunquid etiam cum variant: teneantur iurare de perhorrescentia, sicut in hoc Ritus. & d. consti. disponitur? Breuiter postquam variare forum, dicitur eligere, & iuramentum in electione præstandum est, nulli dubium quod et in variatione requiritur, & ita vidi pluries determinatum, & in pract. seruatur. Intellige tamen præfata, quando variatio fieret, à curia domicilij ad Curia Regiam, non autem econuerso, ratio est, quia primo casu tractatur de præiudicando officiali domicilij, qui est competens de iure communi, secundo vero casu secus, & ideo tunc strictius procedi debet, vt tunc demum variando, eligant cum iurant perhorrescere, & quod hoc ita debeat intelligi: pondero primo tex. l. j. C. quando Imp. vbi mentio perhorrescentia non fit: quando declinabatur Curia Regis, sed Curia prouincia. secundo Rit. Istum & d. consti. statumimus, vbi fit mentio istius iuramenti electione fori: quæ fit trahendo in Magnam Curiam, & sic quando tractatur de præiudicando officiali, qui aliàs de competens de iure communi. cogitabis tamen, quia est nouum, vt credo.

¶ Quarto quæro ¶ cum per hunc Rit. & consti. statumimus vt magna viduæ alięquæ personæ miserabiles habeant privilegium eligendi forum, nunquid pro earum parte poterit proc. generalis comparere, & eligere aut variare forū? Breuiter dicas quod non, quia ista fori electio iure speciali petitur, ideo mandatū speciale requiritur: sicut in restitutione dicunt Iser. in const. si qui in posterum. in princ. per l. illud. §. si talis. ff. de mino. verum tamen est quod si esset talis proc. generalis cum libera bene posset hoc facere, quia talis proc. potest omnia quæ exigunt speciale mandatū. vt not. Bar. in l. procurator cui libera. ff. de proc. & latius Afflict. in d. const. si quis in posterum. num. 39. in fi. Et dicitur cum libera. secundum Bar. in præalleg. loc. & Afflict. quotiescunque dictum est in mandato, quod possit omnia facere quæ possit propria persona constitutus.

¶ Quinto ¶ iuxta prædicta quæro, pone quod vidua vel alia persona habens privilegium eligendi forum à d. consti. constituit specialem proc. ad comparandum in tali Curia ad eligendum vel variandum forum eius nomine, nulla facta mentione, quod possit etiam iurare de perhorrescentia, nunquid poterit in electione fori quam faciet iurare perhorrescentiam? Videtur dici posse quod non, quia tale iuramentum non potest præstari per proc. nisi habeat speciale mandatū ad iurandum. vt dicit Gemi. in c. vt circa. §. super huiusmodi num. 3. & 4. & ibid. Ioā And. nu. 15. in fi. de elect. in 6. & referendo sequitur Cassad. decij. sub tit. de iureu. Contrarium tamen credo verius, primo, quia constituto proc. ad eligendum aut variandum forum, videtur concessum omne illud sine quo variatio aut electio fieri non posset. l. 2. cum simil. ff. de iuridict. omn. iud. immo cum electio non aliter detur constituto nisi iuret perhor-

rescentiam, per d. constitutionem procurator ad eligendum tacite inest & ad iurandum & ideo non est curandum si non fuit expressum. argum. l. 3. in fi. C. de fideicom. l. 4. ff. de leg. 1. & l. condiciones que extrinsecus. ff. de conditio. & demonst. immo post oppresso habetur vulg l. cum quid. ff. si cer. pet. Secundo quia non est dicendum, quod quis videatur sentire id quod impugnet actum suum. arg. l. 4. ff. de test. milita. & sic. quod fecerit procuratorem ad eligendum & non senserit etiam quod iuret, immo illa verba de eligendo intelligi debent mediante iuramento perhorrescentia, quia verba aptari debet ad casum qui potest intelligi ex ipsis verbis. l. Gallus. in princ. ff. de libe. & posthu. & not. per Gloss. in d. consti. si quis in posterum. in versic. inuocatione. in tantum, quod ex dictis rationibus talis procurator in specie ad eligendum vel variandum forum habetur ac si specialiter constitutus esset ad iurandum de perhorrescentia.

¶ Tertio ¶ probatur, quia præfati Doct. videlicet Gemi. Io. And. & Cassa. in præalle. locis dicunt quod tunc requiritur mandatū speciale ad iurandum vbi à iure requiritur præstari proprium iuramentum, secus si de iuramento tantum fit mentio quoniam tunc potest per alium præstari per clem. j. de iur. iur. & ita tenas sine dubio. nec obstat motuum supra in contrarium allegatum, quia responsio patet ex proximo tertio fundamento. Et si dicatur quod in d. consti. statumimus. vbi fit mentio de iuramento perhorrescentia, non requiritur iuramentum simpliciter, sed dicitur de corporali iuramento, & propterea videatur non posse per alium præstari sicuti præstari non potest vbi à iure requiritur quod præstetur propria ipsius iurantis manu, vel propria persona, vt dicunt Arch. Ioan. And. & Cassa. in dd. locis. vt sic exponatur corporale iuramentum, id est per proprium corpus siue propriam personam. respondeatur. quod iuramentum duplici modo præstari potest, vno siquidē verbis, & alio tactis scripturis. vt probat text. taliter intellectus per Bar. ibi in l. si alterius. C. si minor sena. maior. dixit. & Gloss. j. in §. sed neque. in authent. de manda. princ. & vbi requiritur tactis scripturis, debet præstari super sancta Dei euangelia. secundum Innocen. in cap. & si Christus. de iureiur. nec sufficere ipsorum præsentia nisi etiam esset tactus. secundum Gloss. & ibi Card. in clem. j. §. porro. de hæreti. quamuis de consuetudine sufficiat tangere quilibet scripturam secundum eand. Gloss. dist. §. porro. in fi. Bal. in c. j. §. item sacramenta. num. 4. ver. quaritur vtrum. de pace iura. firma. & Afflict. in constitu. puritatem. 3. no. nisi expresse diceret quod iuramentum. præstet tactis Euangelijs secundum gl. d. §. porro. in fi. vers. quia ergo sit diuersimode iuramentum præstari potest, dicta const. statumimus requirendo iuramentum in perhorrescentia, ne de iuramento verbi fuisse intellecta. additū corporale, id est tactis scripturis, nec habuit intentionem intelligendi, ita est per proprium corpus vel propriam manum. & quod illud corporale ita intelligat & exponatur probat tex. in d. §. porro. Et ideo Rot. in curia Romana. vt dicit Cassado. d. decij. admittit procuratorem ad iurandum de perhorrescentia cum mandato in quo solum det potestas iurandi in animam constitutus, quodlibet licitum vel honestum iuramentum, & tanto magis si diceret, & necessarium, cum iuramentum perhorrescentia sit licitum & honestum & per d. const. necessarium item tanto magis admitteatur talis procurator si data sibi essent potestas iurandi de calumnia, & quodlibet aliud licitum vel honestum & necessarium iuramentum, quia cum sit expressum de iuramento calumnia quod requirit speciale mandatū. c. fi. de iur. cal. & no. per gloss. in c. qui ad agendum.

¶ de procu. in 6. clausula sequens intelligeretur etiam de simi. vt in c. sedes. de rescrip. & d. cap. qui ad agendum. cum ibi nota.

¶ Sexto ¶ quæro supra in 3. no. dictum fuit fraudem in dubio non præsumi, nunquid id semper verum erit? dicas quod illud dictum procedit regulariter, fallit tamen in multis casibus de quibus in d. no. posuimus quinque. Sextus casus in quo fraus præsumitur est in venditione vbi adest pactum de retrouendendo cum modicatore pretij vt probat tex. in capit. ad nostam. extra de emptio. & venditio. quamuis secundum aliam opinio. requiratur etiam quod emptor sit solitus fœnerari. de cuius opinioni veritate vide plene Cagno. in l. secunda. questio. sexta. num. 50. cum seque. C. de pact. inter emptio. & venditio. Septimus est quando debitor alienat eo tempore quo scit se habere creditores, & eius facultates non sufficere, vt probat tex. vbi etiam nota. Bar. in l. si quis cū haberet. ff. quæ in fraud. credito. Octauus in donatione omnium bonorum. per l. omnes. §. Lucius. vbi nota. per Bar. num. 2. ff. quæ in frau. credito. & Bal. in l. eam quam. num. 40. versic. sed subiungitur. in fine. C. de fideicom. miss. & Idem si fuerit de maiori parte. vt not. per Bal. in l. si vnquam. in j. lect. num. 2. versic. quid si. C. de reuocand. donat. post Bar. in l. nomen. §. j. in fi. ff. de legat. 3. Nonus in solutione facta per debitorem creditor ante tempus. d. §. Lucius. versic. si vir. & l. ait prætor. §. si cum in diem. eodem titu. Decimus in eo qui emit à debitore in fraudem alienante non obstante quod fuerit sibi denunciatum à creditoribus ne emeret. d. l. ait prætor. §. si quis particeps. Undecimus in alienatione omnium bonorum d. §. Lucius. vbi no. per Bar. num. 3. & per Gl. in l. qui testamentum. in versic. modum. ff. de prob. & ibi per Bar. num. 3. versic. vlti. & per eundem Bar. in d. l. nomen. §. 1. in fin. vbi id dicit procedere, siue fuerint vendita omnia bona sub illo nomine collectiuo omnia, siue particulariter talis & talis res. vt etiam dicit in d. l. qui testamentum. in fin. verbis. Duodecimus vbi cunctis dominis diminuitur peculium ferui vel filij habentis creditores, vel patris ipsius seruum, aut filium transferre peculium in alium. l. summa cum ratione. & ibi Bar. ff. de pec. Decimustertius vbi cunctis quis intricat suum patrimonium. d. l. summa. vbi per Bar. & not. per Ang. in l. fin. ff. de stipulat. seruo. Decimusquartus in alienatione facta rerum magis pretiosarum retentis inutilioribus & vilioribus, vt inquit Ang. in l. 2. C. de repudian. hære. & in l. si. ff. de stipul. seruo. & Alex. ad Bar. in d. l. summa cū rone. in litera. g. Decimusquintus casus est in alienatione vel donatione facta bonorum ante delictum dummodo concurrat aliqua ex sex præsumptionibus positis per Bar. in l. post contractum num. 2. ff. de donatio. de quibus etiam per Ang. in d. l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. credit. Decimus sextus vbi cunctis in testamento legatur alicui aliqua quantitas vti sibi debita, de qua quantitate alias non fuisset capax, nam debito non probato præsumitur quod in fraudem fuerit dictum sibi deberi. casus est in l. qui testamentum. ff. de probat. & nota. per Angelus in d. §. Lucius. Decimusseptimus quoties fit alienatio aut quitus alius contractus clandestine. l. 2. & 3. C. de rescinden. vendit. & per Angelus in dicto §. Lucius. & in l. secunda. versic. l. 4. C. de repudi. hæredi. Decimus octauus vbi fit aliqua alinatio, & alienans adhuc possidet. l. si. sicut. §. superuacuum. ff. quibus mod. pig. vel hipo. solui. & ibi no. etiam per Barro. & per Angelus. in dicto §. Lucius. & Specula. in titu. de donat. num. 7. versic. l. ego dico. vbi nedu m in alienatione, sed etiam in donatione loquitur. quæ fraudis præsumptio qualiter elidatur, vide per Cœpoll.

in tracta. de simula. contra num. 76. in 24. præsumptione. Decimus nonus quando filius abstinet se ab hæreditate paterna, & postmodum per interpositam personam emit aliqua ex dictis bonis à creditoribus anterioribus. l. si is qui bonis. ff. de acquirenda hæredita. l. pupillus. §. item ipse. & ibi Barto. ff. de authorit. tutor. & nota. per Angelus. in d. l. secunda. C. de repudia. hæredi. vbi dicit idem esset, licet non emat per interpositam personam si emit clā destine pro quo textu. in l. non existimo. ff. de administ. tuto. & Barto. in l. Barbarius. in 2. repetit. in princ. versic. cu. secunda solutio. ff. de offic. prætor. vel si emit incontinenti post abstentionem, vel si emit omnia bona, aut si emit meliora, vt latius per eum. Vigessimus vbi cunctis interuenit celeritas actuum. vt nota. per Bald. in d. l. eam quam. numero 40. in fine. C. de fideicom. per tex. in l. si ventri. in fi. vbi etiam Gl. in versiculo benigne ff. de priuileg. credito. Vigessimus primus casus est, vbi cunctis contractum matrimonium inter tutorem siue eius filium, & eā quæ fuit sua pupilla, dummodo probetur damnnum l. si tutor. cum his quæ ibi nota. Bald. num. 11. versiculo quæro. C. de interd. mar. inter pupil. & tutorē. Vigessimus secundus casus est, vbi interuenit nimia cautela. vt nota Bald. in l. testamentum. 3. nota. versiculo quandoque C. de testa. ordinan. & Corn. in conf. 23. incipien. visa. per totum. volum. 3. vbi de patris insolitis loquitur conf. 303. incipien. videtur in litera m. eo. volum. & conf. 217. incipien. qui laicus. in litera, i. eo. volum. Vigessimus tertius est in credito solito fœnerari vt dicit Bald. in l. cum allegas. numero 15. versiculo quæro quomodo. C. de vi. sup. Vigessimus quartus est vbi cunctis sit aliquid quæ de sui natura est nocium capit. sicut. & ibi Zab. de præsumptio. Vigessimus quintus quando in aliquo actu probantur aliqua præordinationes, quia ex præordinatione ne dum præsumitur verum etiam probatur fraus. secundum Bal. in l. secunda. C. ad senat. consul. Velleia. Vigessimus sextus est vbi in aliquo contractu apparet de læsione minoris. vt nota per Glossa. in l. finali. in versiculo commentitias. C. si aduersa. vendit. Vigessimus septimus est quædo filius bastardus emit ab eo cui pater suus vendidit. vt dicit Bar. in l. si is qui. num. 4. versiculo tertio quæro. ff. de vulg. & pupill. substi. & ne dum quando emit, sed quomodo cunctis reperiat, possidere de bonis paternis præsumitur fraus. vt per eund. Bartol. in dicta l. qui testamentum numero 2. in fi. ff. de probatio. & in consilio. 194. incip. Cecchus. num. 2. versic. super secundo, volum. j. Vigessimus octauus est quotiescunque Seius accipit mutuo centum à Titio, & promittit restituere cui Titius declarabit, si post modum Titius declarat filium Seij. vt dicit Bald. in l. iubemus. §. j. num. 5. versiculo secundo quæstio. C. ad Trebellia. & per eandem rationem Bald. idem erit si Titius declarasset filium suum. Vigessimus nonus est in repudiante hæreditatem, & post modum eam ab intestato possidente. vt no. Bar. in l. j. in princ. versic. quæro hic. num. 2. ff. si quis omisi. cau. test. per tex. in l. quia autem. in princ. versic. ego puto & §. non simpliciter. eodem titulo. Trigesimus casus est in vasallo infudante feudum, cum ipse esset caste natus, id est tã frigidus vt generare non posset, nam præsumitur id factum esse in fraudem agnatorum vel Domini. vt inquit Gloss. in cap. j. §. sed etiam. in versiculo in fraudem. per quos fiat inuestitu. & per Aluarot. numero septimo. versiculo quæro cum Glof. Trigesimus primus in vasallo in feudante in ætate, tam Senili quod generale non posset vt per Gloss. & Aluarot. in dicto §. sed etiam. Trigesimus secundus est in alienatione facta viliori pretio. l. per diuersas iun

Et a gl.in verfic. venditionis. C. mand. & cap. j. §. dona-
re. quali. olim feu. alie. po. not. per Bar. in l. pupillus,
§. item ipse. nu. 4. verfic. primo casu ff. de aut. tut. & per
Bal. in l. si vnquam. num. 2. ver. quod si. in j. lect. C. de
renoua. don. Trigefimus tertius. vbi dicitur extat sta-
tutum quod cessio actionum non possit fieri in no-
bilem, si fuerit facta forensi qui cedat nobili vt dicit
Bar. in l. si quis. C. de heredi. idem quando nobilis
fuit factus procurator ad exigendum cum pacto
quod non teneat reddere rationem. vt dicunt Bald.
Ang. & Alexan. in l. iur. gentium. §. prator ait. ff. de
pact. Trigefimus quartus est in cessione facta cleri-
co à laico. contra laicum. vt dicunt Domini de Rot.
de cec. j. alias. 177. num. 2. verfic. item præsumentur. de
alie. iud. mut. ca. fa. fol. 26. in notis. quod dicit proce-
dere. Spec. in d. tit. de cessione. actio. verfic. quarto. nu. 8.
si clericus trahit laicum coram iudice non suo, &
per eandem rationem idem esset vbi cessio fieret ali-
cui viduæ vel alteri habenti ius eligendi forum. per
l. vnic. C. quando Imp. si post modum dictæ personæ
habentes ius eligendi forum traherent debitorem
extra suum iudicem, puta coram iusticiario provin-
ciæ vel Magna curia, sed in hoc Regno cessat ista præ-
sumptio fraudis, quia clericus non habet ius eligen-
di forum nisi pro bonis Ecclesiæ vt infra in Rit. se-
quen. viduæ & alij priuilegiati circa ius eligendi for-
rum, etiam ex iure cessio possunt trahere eorum de-
bitores in Magna curia, dum modo cessio fit ex cau-
sa necessaria vt in hoc Rit. specialiter disponitur.
Itæ præsumitur fraus in 26. præsumptionibus quas
ponit Cæpoll. in d. tracta. de simula. contract. & in
alijs multis casibus quos studiosus lector facile po-
terit per se inuenire. Salerni, die 5. Decemb. 1559.
Prosper Carauita.

RITVS CCXXIX.

Tem si clerici de rebus
Ecclesiasticis cum iura-
mento dixerunt quod per-
horrescunt trahunt ad
Magnam Curiam, (non
autem de rebus eorum)
priuilegio clericorum. Item qui sunt in
Magna Curia ad gagia ipsius, trahunt ad
ipsam Curiam priuilegio curialium.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici electionem fori contra eorum debito-
res quando habeant. Et pro quibus rebus.
- 2 Clerici in Francia, & Aretio, eorum debitores
pro quacunque causa, coram ecclesiastico iu-
dice trahunt.
- 3 Clerici priuilegium immunitatis collectarum
habent: cum ratione.
- 4 Impositio collectarum non imponit onus rea-
le, sed personale pro rebus.
- 5 Re peruenta ad personam im unem, cessat col-
lectarum exactio.

6 Priuilegium eligendi forum magne curie qui-
bus olim & non concedatur.

Ste Rit. in viridi est obseruantia
& not. ipsum, in eo quod dicit
† quod clerici tunc demum habent
electionem fori iudicis se-
cularis contra eorum debitore:
cum debitum est pro reb. Eccle-
siasticis, non autem pro rebus
proprijs, & cui iurant perhorrescere potentiam ad
uersarij: pro vt supra in alijs dictum fuit. idem firmat
Iser. in constitu. statutum, vt Magna. verficulo
item clericus, & post eum Afflict. ibid. 7. nota. quæst.
4. num. 16. & in constitu. iust. cultoris 5. not. num. 5.
vbi aliquibus contrarijs respondet, licet de hoc Rit.
nullam pœnitentiam faciat mentionem. Ratio istius Rit.
est secundum eos, quia priuilegium istud non datur
personæ ipsorum clericorum. sed Ecclesiæ, &
ideo cum Ecclesiam egreditur, clericis non compe-
tit. & allegant. l. j. ff. de const. princ. & c. priuilegium.
de reg. iu. in 6 & faciunt quæ dixi in præcedent. Rit.
quæstio. 2. † In Francia vero & Aretio, clerici pro
quacunque causa possunt trahere eorum debitore
coram iudice Ecclesiastico vt dicit Specula. in tit. de
cessio. actio. in princ. verfic. quarto præsumitur. num.
8. & in tit. de competen. iud. aditio. in princ. Aduer-
te tamē quod licet clerici pro rebus eorum non ha-
beant priuilegiū fori: † tamen habent priuilegium
immunitatis collectarum. vt dicit gl. fin. in cap. fin.
de vita. & honest. cle. & ibi communiter Doct. Iser. &
Afflict. in loc. præalleg. Cyn. & Bal. in l. placet. C. de sa-
cro. sanct. eccl. & pulchre Silua. qui pro hoc omnino
videri debet in consilio 32. & hoc tam pro patrimo-
nialibus rebus, quam etiam emptis per eos, vt dicit
Spec. in tit. de clerici. coniuga. colum. 2. & 3. verficu-
lo ad huius autem. Barto. conf. 180. si aliqua pos-
sessio. Luc. de pen. in l. oblitere. C. de anno. & tribu.
lib. 10. Ioan. Ant. de Nig. in clement. j. de vita & ho-
nest. cle. num. 104. & late Silua. in dicto consi. quam-
uis in Regno habeamus cap. item statuimus quod
clerici qui clericaliter. quod solum in patrimoniali-
bus loquitur. Sed Nico. de Neapo. ibi. idem tenet de
iure in bonis emptis. Ratio autem, quare prinilegiū
immunitatis collectarum, competat clericis pro re-
bus, ea est secundum Archid. in c. j. de immu. eccl. in
6. Nicola. in d. c. Reg. Imol. in d. c. fi. num. 16. verfic. ter-
tia & vltima. & ibi communiter Doct. Iser. & Afflict.
in dd. locis, quia, collectæ non sunt perpetuæ, nec
certæ: cum secundum varietatem imminentium
negotiorum varientur, & ideo earum impositio
† non dicitur imponere onus reale: sed personale
pro rebus. l. rescripto. §. fin. ff. de mune. & honori.
† & ideo re ipsa peruenta ad personam clericorum
qui sunt immunes, arg. c. j. de iure pat. in 6. collecta-
rum exactio cessat.
¶ Secundo nota. ibi, item quod omnes illi qui sunt
in Magna Curia sub eius gagijs, priuilegio cur a-
lium, possunt eorum aduersarios trahere ad ipsam
Curiam. & in hoc augetur dispositio, constitut. Reg.
statuimus vt Magnæ, † quia per eam hoc priuile-
gium eligendi forum Magnæ Curia, solum curiali-
bus Domini Regis qui in mediare ei assistunt con-
cessum est, vt patet in ea & ibidem nota. Afflict.
6. nota. numero 6. & per hunc Ritum conceditur
etiam illis qui non assistunt in Curia Domini Re-
gis immediate, sed in ipsa Magna Curia sub eius
Gagijs, vt etiam habes infra. in Rit. 233. vbi vide
quæ dicam. j. nota. Salerni, die 5. Decemb. 1559.
Prosper Carauita.

Ritus

RITVS CCXXX.

Tem quod si qua mulier
vidua, seu pupillus, cita-
tus de mandato dictæ
Curia, pro aliquo crimi-
nali, voluerit declinare
forum ipsius Curia ad
alium iudicem competentem. compa-
rere debet personaliter in dicta Curia
Vicaria allegatura, vel allegaturus in ea
dem curia, quicquid sibi de iure compe-
tit super declinatione fori prædicti.

S V M M A R I V M.

- 1 Reatus omnem excludit honorem.
- 2 Beneficium in integrum restitutionis in deli-
ctorum executione non conceditur.
- 3 Citati habentes priuilegium iudicis citantis
forum declinandi, tenentur tamen compare-
re: eiusque priuilegium allegare.
- 4 Citatus à Regia Audientia, quem notorie
constat esse sub Baronis dominio: nunquid
comparere teneatur, ac priuilegium eius
allegare?
- 5 Casus exceptuati qui, & quot sunt: de quibus
non possunt Barones cognoscere.
- 6 Citatus vt comparere teneatur: debet in cita-
tione casus exprimi.
- 7 Magna curia, & Regia Audientia in toto re-
gno, ordinariam habent iurisdictionem.
- 8 Notorium licet releuet ab onere probandi, non
tamen releuat ab onere proponendi.
- 9 Recessus à iure communi est regulariter pro-
hibitus.

Quoniam per dispositionem. l. j. C. quan-
do Impera. & constit. Regn. statuimus
vt Magnæ concessum erat viduis, & pu-
pillis priuilegium eligendi sibi forum:
dubitari facile poterat, num istud pri-
uilegium in delictis locum vendicaret, obstante in
argumen. † regula quæ habet quod reatus omnem
honorem excludit. l. prima. C. vbi senato. vel clarif. l.
raptores. C. de episcop. & cleric. & l. quories. C. de di-
gnita. lib. 12. ac etiam alia quæ habet, † quod bene-
ficium restitutionis in integrum in executione
delictorum non conceditur. l. auxilium. ff. de mino.
& ideo ad huiusmodi dubitationem forte tollen-
dam. Rit. noster dicit quod etiam cum pro delictis
dictæ personæ conueniantur gaudent priuilegio
electionis fori, idem etiam voluit Iser. in d. constitu.
ver. item si pupillus, & Afflict. post num. 7. no. quæst.
5. num. 17. licet hunc Rit. non allegent.

¶ No. ex hoc Rit. † quod citati licet habeant priu-
ilegium declinandi forum iudicis citantis, tenentur
comparere, & eius priuilegiū allegare, & in hoc con-
cordat cū l. si quis ex aliena. ff. de iud. ca. si duobus.
& c. cum parati de appellatio. Glo. not. in c. si episco-
pus. circa fi. 3. q. 2. Et not. quia Ritus vult, quod com-
pareant personaliter citati ad petendam declinato-
riam fori: vt etiam dicit alius Rit. loquens in clericis
infr. 235. vbi dixi in j. not. ad denotandum tibi, q. in
Regno exceptio ista declinatoria fori non admittit-
tur per aliam personam vt etiam dixi in Rit. 105. q.
2. & latius in Rit. 269. Ratio istius Rit. & d. l. est secū-
dum Glo. & communiter Doct. ibi, quia licet citatus
possit per aliquam exceptionem declinare forum,
tamen quia iudici citanti hoc non apparet, in dubio
tenentur comparere, & priuilegium allegare. & li-
cet Afflict. in d. constit. statuimus. 7. not. quæst. 6. nu.
18. dicat quod nõ obstante nostro Rit. sufficit quod
vidua, vel pupillus per procuratorem alleget decli-
natoriam fori, satis miror de tali dicto, cum expresse
loquatur contra hunc Rit. & alium infra. 269. suo
tempore fortè seruabatur, vt ipse dicit, hodie serua-
tur vt dixi, & secundum hunc Ritum.

¶ Quæro in hoc Rit. de vna q. quæ quotidie ver-
satur in tribunalib. Magna Curia vel Regia Audien-
tia alicuius provincie citat aliquem de aliqua ciuita-
te, quam constat notorie esse sub dominio sui Baro-
nis, nunquid ille talis citatus teneatur adhuc com-
parere, & eius priuilegium allegare: Barones omnes
eorumque officiales dicunt, quod non, quia, cum
notorium sit homines illius ciuitatis esse suos vasa-
los, ipsosq; habere in eos ordinariam iurisdictionem,
certum est, citatum non esse de iurisdictione citan-
tis, eoque casu comparere non tenetur. vt dicit gloss.
& Bart. in l. secunda. ff. si quis in ius vocan. non ier.
& in clement. pastoralis in ver. Pisana. de re iud. ple-
ne Imo. in l. quidam. ff. de re iudic. Felyn. in cap. cum
ordinem. colum. 5. circa fin. de rescript. & Dec. post
eum ibidem in glo. fin. Et si diceretur contra eos, q.
licet notorie constet citatum esse vasallum Baronis:
tamen adhuc est dubium an veniat sibi remitten-
dus vel ne, † cum Barones omnes multos casus ha-
beant in priuilegijs exceptos de quibus cognoscere
non possunt, vt crimen hæresis, læsæ maiestatis, fal-
sæ monetae, & assassiniæ, damna clandestina, delicta
commissa extra territorium, causæ pupillorum, &
viduarum, & alij nonnulli, & propterea citatio ali-
qua ex prædictis causis iustificari possit, & cum in ci-
tatione causa non appareat, teneatur comparere,
responderetur secundum Innoc. in cap. præterea. in fi-
na. ver. de dilatio. Bartol. in dicta l. 2. num. 1. in fin.
Felyn. in cap. 1. ampliat. 5. numero 7. de re iudic. &
Matthesil. singu. 19. not. quod sententia. in fi. quod
cum regulariter iurisdictione ad aliquem non spectat,
sed solum in certis casibus, † ad hoc vt citatus teneatur
comparere, debet in citatione exprimi casus su-
per quo possit ipse cognoscere, aliàs si non exprima-
tur, licet citatio ex aliquo casu permissio iustificari
possit ex actis, citatus comparere non tenetur, quia
citatio est nulla, pro quo facit quod scribit Roman.
consil. 283. num. 14. vbi quod licet aliquando lici-
tum sit recedere à iure communi ex causa, tamen
non sufficit, quod illa causa adsit nisi exprimat, fa-
ciunt quæ dicit Ang. in l. vti que. in fi. ff. de rei vend.
vbi quod iudex proferens sententiam contra inten-
tionem actoris, vel rei fundatam, tenetur causam in-
serere, aliàs sententia est iniusta. & faciunt etiam alia
quamplura quæ ad hoc ponit Felyn. in cap. sicut,
verficulo vndecimus casus. numero 17. de re iudic.
& latissime Gabriel Saray. post Matthesila.
dicta singula. Tu autem indubitanter tene con-
trarium,

7 trarium, ea quidem ratione quia Magna Curia habet ordinariam iurisdictionem in toto Regno. vt patet ex Rit. 49. vbi dixi, & per Afflic. in constitut. statuius vt magna. 8. not. q. 3. nume. 29. & Regiæ Audientiarum provinciales in ipsis prouincijs. l. 4. l. de omnibus. & l. seq. ff. de offi. præsidis. Barones vero (licet etiam ipsi habeant ordinariam iurisdictionem in eorum terris:) fundantur in iure speciali: idest in eorum priuilegio, quo stante, nulli dubium esse debet quod cum ab istis tribunalibus citatur aliquis: tenetur comparere, & priuilegium sui Baronis allegare. d. l. si quis ex aliena. Non obstat, quod dicitur per Barones de notorietate suorum priuilegiorum: quia & si priuilegia sint notoria: attamen ob multos casus, quos ipsi cognoscere non possunt: semper dubium est, an subit locus remissioni, vel non: & in eo dubio vendicat sibi locum dispositio. d. l. si quis ex aliena. * Item responderi potest quod notorium licet releuet ab onere probandi, nõ releuat ab onere proponendi: vt dicit Gloss. in clementina appellanti. in versicu. alias. de appellat. Imol. in capitulo cum super. numero 22. versic. & nota. de offic. deleg. & Alexand. in l. 2. num. 14. ff. si quis in ius vocan. non ier. item & tertio quod locum habet quando notorie constat funditus non habere iurisdictionem contra citatos, secus quando nõ est funditus incompetens, sed ope exceptionis. vt fati nota. tradit Imo. in d. capit. cum super. numero 20. ver. ter. Ita conclusio. & num. 22. ver. tamen contra hanc. post Innoc. & Anton. ibi. & idem Alexan. in d. l. 2. num. 13. & 14. Nec obstat illud, quod ex mente Innoc. & aliorum contra istud dictum fuit, quod in hoc casu debeat exprimi causa in citatione alias secus: quoniam illud procedit in eo iudice qui regulariter non habet iurisdictionem, nisi in certis casibus: & tunc verum est, quod nisi citans, causam exprimat: citatus comparere nõ tenetur, quia facit actum notorie sibi non competentem. Ita etiam procedit dictum Roma. loquentis de eo qui facit actum, per quem recedit a iure communi: quia recessus a iure communi, regulariter est prohibitus vt dicit Ioan. de Monte ferra. in rubrica de rescript. in sexto. Sylua. Nup. lib. 6. numero 25. & consil. 12. inter consil. Brun. numero 18. & Tiraquel. in tract. cessa. cau. parte 1. in versic. necessitatis. numero 182. dictum Matthesil. in suo singul. similiter procedit, & loquitur in iudice proferente sententiam expressam contra regulas iuris communis: & finaliter omnia allegata per Felyn. in dd. locis procedunt in eo qui facit actum contra quem regulæ iuris communis sunt in contrarium, quo casu non est dubium, quod faciens talem actum, debet exprimere causam propter quam illum facit: quia regulæ iuris sunt contra eum: nos vero loquimur in casu, in quo iudex citans ordinariam habet iurisdictionem in omnibus causis, & personis: propter quod necesse non habet exprimere casum suæ iurisdictioni permissum: quod bene nota, licet hodie in Regno nullam habeat difficultatem: quia tribunalia præfata a tempore immemorabili, semper ita seruauerunt, & seruant ad præsens, adeo quod quando etiam de iure, Baronum opinio. subtraheretur posset, ex dicta generali, & præscripta consuetudine, ius non fouerent, nec in hoc aliquid Regiæ curiæ imputari debet: sed ipsi met Baronibus, qui nullam, aut modicam iustitiam in eorum terris ministrando, vasallis eorum proprijs, recurrenti ad Curias Regias occasionem dederunt. Salerni die 5. Decembr. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXXXI.

Item si pupillus, vel vidua trahit in ipsa curia ciuilitate, vel criminaliter alium pupillum, vel viduam, & pupillus vel vidua conuentus, vel conuenta velit declinare forum: renunciet ius commune: & actor sequatur forum Rei.

S V M M A R I V M.

- 1 Conuentus non in foro domicilij, uolens consentire, num beneficio pro se introducto renuntiare possit?
- 2 Per vasalli consensum, & expressam renuntiationem Baroni præiudicari non potest.
- 3 Persona in fori electione priuilegiata, conuenta à Mag. Cur. consentit ibidem: an post litem contest. possit pœnitere.
- 4 Priuilegio miserabilibus personis concessio, renunciari minime potest. Cum ratione.
- 5 Iuramentum contra bonos mores non obligat.
- 6 Personæ priuilegiatae circa electionem fori possunt etiam post conclusum in causa variare ab eo cui consenserunt fallit vt ibi nu. 7.

Iste Ritu. dicit idem quod alius Rit. supra 228. & ideo vide que ibi dixi. No. tamẽ ex hoc Rit. quod quãdo pupillus, vel vidua conuenitur in Magna Curia ab alio pupillo, vel vidua, & conuentus vult declinare forum: debet renuntiare, idest allegare ius commune, supple in l. finali. C. vbi in rem actio. & actor sequatur forum rei. Ex quo sequitur, quod nisi ipse conuentus velit declinare forum allegando ius commune; causa ipsa nõ remittitur, sed in ipsa Magna Curia tractatur, vt etiã in d. Rit. dixi, & ratio est: non quia actor habet priuilegium eligendi forum tanquam pupillus, aut vidua, cum, itante quod reus conuentus, est etiam pupillus aut vidua: sibi non competit, sed quia in hoc casu vterque tractatur æquẽ ac si neuter esset priuilegiatus. & ex consequenti si conuentus in alio foro, quam domicilij, vult ibi consentire, & fori declinatoriam non petere, bene potest hoc facere, & beneficio pro se introducto renuntiare, vulg. l. si quis in conscribendo. C. de pact. verum tamen est quod si Baro conuenti, pro eius interesse subintrat petendo remissionem causæ, non esset in Magna Curia tractanda, sed ad ipsum remittenda. quia per consensum vasalli, nec etiam per expressam renuntiationem potest ipsi Baroni præiudicari. vt dicit Bart. in l. prima, §. & post operis. in fine. ff. de nou. oper. nuntiatione. & dixi latius supra in Ritu. 205.

RITVS CCXXXII.

Tem quod omnes curiales dictæ curiæ siue sint ad gagia ipsius curiæ, siue non, omnes qui dictam curiam sequuntur: vt aduocati, procuratores: & alij scriptores curialium priuilegio permittente, in ciuilibus, & in criminalibus causis, trahunt eorum aduersarios in dictam curiam: sed ipsi in alijs curijs non trahuntur ad instantiam aduersariorum suorum, vel ipsorum.

S V M M A R I V M.

- 1 Curiales qui dicantur de iure communi: large à stricto.
- 2 Communis vsus loquendi est attendendus.
- 3 Curiales audientiarum prouincialium num. quid eligendi forum habebunt priuilegium?
- 4 Duo specialia simul non concurrunt.
- 5 Curia Regiarum Audientiarum, Principis curia dicitur.
- 6 Curiales Regiarum Audientiarum habent priuilegium electionis fori, assistentes tãtum in eis Secus extra contrahentes, vel delinquentes ibid. & nu. 8.
- 7 Armorum portatio Regis familiaribus concessa vbi locum habeat.

Supra in Rit. 292. in fi. augendo dispositionem constit. Regn. statuius vt Magnæ, dictum fuit, qualiter priuilegium electionis fori concessum Curialibus Domini Regis competit etiam illis qui assistunt in Magna Curia Vicariæ sub eius gagijs: nuper augendo dispositionem. d. Ritu. dicitur in hoc Rit. quod omnes curiales magnæ Curia; siue sint ad gagia ipsius, siue non: omnes qui ipsam curiam sequuntur; vt Aduocati, Procuratores, & alij scriptores, habent dictum priuilegium: vt ipsi trahant alios in Magna Curia, & ipsi non trahantur ab alijs in alijs curijs. quod Not. igitur ex hoc Ritu. quod curiales dicuntur Aduocati, procuratores, & scriptores ipsius curiæ vt sunt actuarij, & eorum subactarij, seu scribae. Quo ad aduocatos, & procuratores priuatorum videtur iste Rit. nimis durus: eo quia de iure communi, curiales appellatur illi qui curiæ aliquo modo sunt obligati. vt dicit glo. in cap. 1. §. 1. distin. Luc. de Pen. in l. curiales. la prima. C. de decurio. lib. 10. * Alb. in rubr. C. si quis decuriali vel coarctali. vbi late exemplificat & Affli. in d. const. 6. not. num. 7. & licet glo. in d. c. j. exemplificet in aduocatis tamen videtur intelligenda de illis Aduocatis, qui a curia sunt stipendiati, & seruire tenentur, prout erant antiquitus tales aduocati stipendiati, vt dixi supra in Ritu. 99. Et hodie sunt aduocati, & procuratores fiscales, & pauperum

3 205. q. 2. q. no. quia potest quotidie euenire. ff. Quæro in hoc Rit. pone q. aliqua ex istis personis habentibus. priuilegium electionis fori, conuenitur in Mag. Cur. vel aliqua ex Regijs audientijs, & conuenta ibidem consentit: demum post litem contestatam, vult forum eligere, & petit se remitti: num poterit? Afflic. in consti. Regn. statuius vt Magna. 7. not. q. 6. nu. 12. mouet hanc q. & decidit quod non: nisi per errorem. nu. 6. ver. vltimo limita. ff. de iurisd. omn. iudic. sed ego miror valde quod Afflic. istud dixerit: quia priuilegio concessio viduis, pupillis, & alijs personis miserabilibus renunciari non potest: vt dicunt glof. & Bal. in l. vni. C. quando impera. Fely. in c. si diligenti. in ver. tertium correlarium, nu. 16. de for. compet. Barb. conf. 64. scribi. ur. col. 3. vol. 4. & Petr. Rebuff. in comm. constitu. Franc. tract. de senten. prouiso. artic. 3. glof. si. in fi. Ratio est secundum eodẽ, quia tale priuilegium est concessum miserationis intuitu, & si renunciari posset: misericordia tolleretur. quod esset cõtra bonos mores, vt etiam scribit Alex. conf. 122. viso nu. 14. & conf. 126. viso. in fi. vol. 4. Ex quo aliud sequitur, quod etiam si cum iuramento fuisset promissum non variare ab illo foro: non obstante. c. quamuis. de pact. in 6. tale iuramentum tanquam contra bonos mores non obligaret. c. non est obligatorium. de reg. iur. in 6. vbi glo. in specie per il lud. c. limita. d. c. quamuis. * Contrarium tenet Cagno. in prohe. ff. §. illud vero. nu. 239. mouetur ipse autoritate Rom. in consil. 269. Iaf. in l. qui Romæ. in prin. num. 5. ff. de verbo. & tex. in liurigentium. §. vt puta. ff. de pact. & l. de die, cum sequen. ff. de pact. do ta. & Rom. in d. consil. mouetur athen. Cyn. in l. vni. C. quando Impera. inter. pupil. & vidu. & Bal. in l. j. ff. si quis in ius voc. non ier. sed non recedẽdo ab opin. prædicta potest responderi allegatis in contrarium, nam Cyn. allegatus per Rom. in d. consil. non loquitur de renuntiatione priuilegij, sed de concessione facienda per principem, vt non præiudicat pupillis, nisi specialis hat mentio. Bal. in d. l. j. minime etiam loquitur de renuntiatione priuilegij miserationis causa inducti, sed de concessio ratione exuberantis fauoris, cum differentia sit inter vnum & aliud vt Rom. dicit in d. consil. Iaf. in d. l. qui Romæ. qui loquitur quod d. potest renunciari priuilegio inducto miserationis gratia ad restituendam dotem infra annum, pro quo etiam Rom. allegat. d. §. vt puta. & l. de die. cum seq. locũ habet in materia dotis in qua ob eius fauorem specialiter reperitur protulũ. per d. l. 1. de die. cum seq. vt possit dicto priuilegio renunciari, & pacisci eius restitutio citiori tempore non longiori. Et ideo in q. præfata dicas, q. etiam post litem cõ restatam, & post conclusum in causa, tales personæ possunt eligere sibi forum, & variare, ab eo cui consenserant, etiam si iurassent. vt dixi. & firmat Silua. Nupt. lib. 6. num. 38. vbi dicit vidisse, quod post causam apunctuatam vidua petit se remitti, & remissa fuit. Doctr. Alex. præalleg. per Afflic. posset procedere in alijs personis, quam in istis, & vere Alex. ibi nõ loquitur de viduis, & pupillis, sicut loquutus fuit Af 7 flit. quod not. limita. tamen præfata, nisi cum ipsa persona priuilegiata esset admixta alia non priuilegiata: quoniam tunc ratione connexitatis causæ, coram primo iudice deberet determinari, vt dicit not. Are. consil. 83. quia multa col. 4. nu. 7. ver. vltimo dicebam, licet Silu. Nup. loc. præalleg. dicat, quod sibi videtur durum. Et ex prædictis collige, quod clausula illa quam ponunt actuarij in querelis viduarum, dicendo quod cum iuramento promiserunt non variare ad nihil prodest. quod nota. Salerni die 5. Decembr. 1559. Prosper Carauita.

non autem de illis aduocatis, & procuratoribus, qui non sunt obligati seruire, sed quatenus eis placet assistunt. Quo vero ad actuarios, & scriptores cum ipsi sint obligati seruire curiæ, & ad libitum voluntatis recedere non possunt, dici potest quod nedum sit per hunc Rit. Sed etiam de iure per gl. in d. cap. primo. dici tamen potest pro defensione istius Rit. qui curiales appellat aduocatos, & procuratores, quod licet curiales strictè capti dicantur illi tantum qui curiæ aliquo modo sunt obligati, tamen magis large, & inspecto communi vsu loquendi ad quem iste Rit. respexit, & qui de iure attendi debet, vt dicit Bart. in l. talis scriptura, nume. 2. ff. de lega. 1. per l. librorum. §. quod tamen cassius. ff. de leg. 2. & l. Labeo. ff. de supellecti lega. etiam aduocati, & procuratores appellantur curiales, sed primum tenetur, vt etiam dicam in fine Ritus.

¶ Quæro necessario in hoc Rit. quid in curialibus Regiarum Audientiarum quæ sunt in prouincijs, nunquid etiam ipsi earumque aduocati, & procuratores actuarij, & scriptores habebunt priuilegium eligendi forum ipsarum Audientiarum Breuiter videtur dicendum quod non, quia isti Ritus concedunt hoc priuilegium curialibus Magnæ Curie, & vt trahant in ipsa Magna Curia. vnde si modo etiam ad istos extenderetur, sequeretur, quod gauderent priuilegio electionis fori sicuti curiales Magnæ Curie, & quod tali priuilegio vterentur in alio tribunali quam in Magna Curia, & sic concurrerent duo specialia in eis, quod esse non debet. l. 1. C. de dot. promiss. tanto magis, quia de Audientijs Regijs nullum verbum in his Rit. credo tamen contrarium esse verius, per Rit. seq. qui non loquitur vt iste in curialibus Magnæ curiæ, sed de curialibus Regijs, & Reginalibus, ac alijs Regalibus curialibus, cum nulli dubium esse possit, quod curiales Audientiarum Regiarum, dicuntur Regales curiales, & quia & Curia ipsarum dicitur curia Principis, sicut Magna Curia, vt dicit Afflicti. in constitut. iustitiarij nomen, 19. nota. versiculo quinto quæro, numero vigesimoquarto. & dixi supra in Rit. 54. Non obstat quod dicebatur, quod in istis concurrent duo specialia, quia postquam priuilegium electionis fori conceditur omnibus Regalibus curialibus cessat primum speciale, & si dicatur ego fateor, quod etiam isti sunt curiales Regales: tamen quando ex eorum priuilegio volunt eligere: debent trahere in magna Curia, non autem in Audientijs ipsis: quia Rit. omnes loquuntur, & trahant ad Magnam Curiam. Responderi potest, quod Regiæ Audientie Prouinciæ vsu sibi quæsiuerint cognitionem illarum causarum, quæ ad Magnam Curiam spectant ex priuilegio, vt in d. Rit. 54. dixi post. Afflicti. in dicta constitut. iustitiarij. nam per constitut. Reg. statuimus, viduæ, pupilli, & miserabiles personæ quando volebant eligere forum: debebant Magnam Curiam eligere: & nihilominus Audientie Regiæ etiam de earum causis cognouerunt, & cognoscunt & de hoc postmodum factum fuit c. Reg. incip. quia nulla. immo illo tempore concurrent duo specialia in hoc, vnum quod personæ miserabiles eligeant Audientias, cum constitut. Regni statuimus vt Magnæ, de Magna Curia loqueretur, alterum, quod Audientie cognoscant de causis ciuilibus talium personarum, cum in alijs personis cognoscere non possent per d. constitut. Reg. iustitiarij nomen, & eo non obstante, (vt dictum est) Curie Audientiarum eligeantur, & semper electæ fuerunt, & ideo cum hodie in ciuilibus, & criminalibus eandem habeant iurisdictionem, quam Magna Curia, & in omnibus præheminentijs specialiter Magnæ Curie concessis, cum eas omnes vsu sibi

quæsiuerint, vt in d. Rit. dixi, & omnibus est manifestum, nullatenus est dubitandum, quod earum curiales possunt ipsas eligere, & suos aduersarios ibidem trahere ciuilitè, & criminaliter, ipsi vero ab alijs alibi quam in Audientijs trahi non debent, vt hic dicitur, & ita his diebus per Regiam Audientiam principatus citra, & Basilicatæ in causa Norarij Vintij de durante de terra sancti Seuerini, actoris, & conuenientis suam debitorem, & actuarij ipsius Regiæ Audientie, (referente Domino Cesare de Luciano) Auditore, decretum fuit. pender tamen appellatio in Magna Curia. Prædicta tamen vera sunt, donec curiales ipsi pœnes ipsas Audientias assistunt, & non aliter vt dicit Iser. & post eum Afflicti. in dicta constitut. statuimus. 6. nota. in fin. numero octauo, argumen. tex. in l. fine. C. de re milita. & l. generaliter. C. de episco. & cleri. & ideo si in eorum patria contraherent, vel delinquerent, tali priuilegio non gauderent. l. fina in fine. C. de priuileg. schol. libro duodecimo, etiam si eum licentia ad eorum domos accessissent secundum Iser. in d. constitut. & per hoc facit cap. Reg. vt inter subiectos. ¶ vbi quod armorum portatio familiaribus, & domesticis Regis permittitur, in eorum patria prohibetur, & in eundo tamen, & redeundo ad eorum domos gaudent priuilegio, vt dicit Iser. si cum licentia vadunt, argum. lege prima. C. de re milita. & l. qui mittuntur, & l. si cui. §. primo. ff. ex quibus causis maior. Aduerte tamen, quia etiam in Magna Curia Rit. non seruat in aduocatis, & procuratoribus priuatorum, quia quo ad eos recessit ab aula, nisi essent Neapolitani siue habitantes qui vigore priuilegij eisdem concessi, vt patet ex Rit. infra 301. trahunt, & non trahuntur. * Aduerte tamen ¶ quod & si curiales Regiarum audientiarum supra dixerim ius eligendi forum habere, attamen in practica a petentibus non obtineretur, quia magna curia in suos tantum curiales per antiquam obseruantiam hos Ritus interpretata est, in vno tamen casu indubitate teneo procedere quod supra dixi in fauorem curialium, cum his quæ agerentur per prædictos curiales esset pro seruitus per eos prædictis in causis in eodem tribunali Regiæ audientie agitarijs, vel alia simili causa dependentiam habente ab eodem tribunali, quia iudex alias incompetens, ratione dependentie efficitur competens, vt scribit not. Soci. consilio 244. numero quarto, volumine secundo, & plenè Bos. de foro competens. numero 117. vers. Adde ad prædictam materiam. bonus tamen iudex arbitrabitur hæc dependentiam, ne sub tali prætextu auocentur causæ quæ non competunt Salerni, die 5. Decembris. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXXXIII.

Tem clericus, pupillus, vidua, clericorum, vel permittente, ac curiales Regij, & Reginales, ac alij Regales curiales Regalium, & curialium priuilegio permittente, in ipsa Curia ciuilitè, vel criminaliter aduersarios suos trahunt.

S V M M A R I V M.

- 1 Priuilegium electionis fori quibus competat, & quod non iudeæ & hæreticæ late dicit in principio huius commentii.
- 2 Priuilegio l. 1. C. quando imper. inter pupil. & vid. Ecclesia gaudere quando, & in quibus casibus valeat.
- 3 Ecclesiæ pupillis equiparantur. Et vniuersitates.
- 4 Nulla miserabilior persona quam pauperis.
- 5 Miserabiles personæ priuilegio fori gaudere volentes, tales se esse probare tenentur.
- 6 Qui sint, & quot numerandi inter miserabiles personas remissiuè.
- 7 Eligens ex priuilegio forum, competentem iudicem etiam eligere debet.
- 8 Priuilegiatis, quibus permittitur fori electio, an eius variatio permittatur?
- 9 Qui potest eligere, potest & variare. Et varians eligere dicitur ibidem.
- 10 Electio, ac variatio nisi semel tantum permittitur.
- 11 Vidua in magna Curia, & coram iudice loci querelam exposuit in secunda scriptum non reperitur illam exposuisse, variando à prima. Nec adest perhorrescentia iuramentum, qui eorum index erit.
- 12 Vidua Magnæ curiæ forum eligendo, querelam contra aliquem exponit, remittit postea, demum moritur, vel ducit virum. Num ad Barronis, vel alterius partis instantiam debeat causa talis ad proprios domicilij officiales remitti, & vide infra post. num. 18.
- 13 Vbi personæ conditio facit locum beneficio, ea cessante beneficium etiam cessat.
- 14 Accusatore ab accusatione desistente, curia ipsa ex officio ad vltiora procedere potest.
- 15 Cessante causa, cessat & ius successiuum. Cessatque effectus de futuro successiuus ibid.
- 16 Competentia tractum successiuum quando, & quomodo habeat.
- 17 Causa per personam de exceptione declinatoria inquisitam, amplius non tractabitur.
- 18 Pronunciatio à qua non est appellatum firmat iurisdictionem iudicis ordinarij etiam contra non subditos.
- 19 Vidue an competat querella & fori electio pro insuliu facto contra aliquem in domo in qua ipsa habitabat.

Iste Rit. repetit illud idem quod supra dictum fuit in Rit. 228. 229. 230. & sequentibus, & ideo vide quæ in dd. Rit. diximus, vnum tantum videtur iste Rit. plus dicere quam præfati, quia in eis de curialibus Regijs, & Magnæ curie solum

dictum erat, in isto verò latius disponitur de Curialibus Regijs, & Reginalibus, ac de alijs Regalibus Curialibus, vt in præced. Rit. dixi ponendo effectum qui exinde sequitur: & quotidie habetur in curijs. * Limita tamen hunc Ritum. ac l. vni. C. quando Imper. inter vid. & pupil. & constitut. Regn. statuimus vt Magnæ. non procedere quotiescunque personæ hic & ibi enumeratæ essent Iudeæ. vt dicit Iser. in constitut. si quis in posterum. super verbo Iudeis. pro quo etiam vide quæ dixi in Rit. 19. in prima limit. Et licet Afflicti. in ead. constitut. 16. not. nu. 47. miretur de hoc dicto Iser. eo quia ipse Iser. mouetur per text. in auth. de priuileg. dot. hæret. non præsta. qui tex. loquitur de hæreti. non de iudeis, nõ est recedendum a d. Limit. & opin. Iser. nec obstat quod ille tit. in auth. de priui. dot. loquatur de hæreticis. quoniam respondetur dupliciter, primo quod nigrum illius tit. narrando quæ sint hæreticæ, dicit hæreticæ quæ diuersarum sunt hæresum item oēs quæ non sunt membrum sanctæ Dei cathol. & Apostolicæ Ecclesiæ prout propria sunt Iudeæ, & q. per illa verba includantur Iudeæ, legatur idem Afflicti. sui immemor in constitut. præfati. 3. no. num. 5. in fi. vbi dicit quod Aduocatus a Curia statutus pro viduis non debet Aduocare pro vidua Iudæa: quia non est membrum sanctæ Dei Cathol. Ecclesiæ, & alle. d. tit. in auth. de priuileg. dot. adeo q. ipsemet illum tit. intelligit etiam in Iudæis. Secundo respondetur quod licet ille tit. loquatur in hæreticis extenditur etiam ab Iudæis. quia sunt species hæreticorum, vt dicit Azo. in summa. C. de Iudæ. in princ. Et quod hoc sit verum legatur idem Azo. C. de hæret. num. 10. qui ponit omnia quibus priuantur hæretici. & dicunt inter alia priuari priuilegio dotium. per auth. item priuilegium. C. de hæret. & post modum Idem Azo. in tit. de Iudæ. num. 11. in fi. ver. dicit quod Iudæi priuantur. omnibus quibus priuari sunt hæretici remittendo se ad dicta per ipsum. C. de hæret. adeo quod clare tenet illi tit. in auth. de priui. dot. etiam in Iudæis locum habere, quæ not. pro intellectu. d. tit.

¶ Quæro primo in hoc Rit. nunquid vltra personam in hoc & præceden. Rit. enumeratas, reperitur alie quibus competat priuilegium electionis fori? Breuiter dicas quod sic, & ideo potes præfatis addere ecclesiastiam, vt dicit Iser. quem sequitur Afflicti. in constitut. statuimus. 7. not. num. 11. dicentes ita semper fuisse seruatum & postmodum determinatum, per c. Reg. quia nulla. & Capici. decisio. 160. idque etiam probari potest per Ritum. supra 229. & post prædicta firmat etiam Didac. Couar. in lib. pract. quest. c. 7. vers. habent præterea, vbi dicit in illo Regno castellæ ex diuturno vsu ita fuisse receptum, & obtentum. Et non ab re Iser. Afflicti. & Couar. fundantur in vsu & pract. quia si in Regno non extaret. d. c. nec Rit. præallegatus, iure cautum non reperitur quod Ecclesiæ gaudeant priuilegio. l. vni. C. quando Imper. inter vid. & pupil. nisi quædo eisdem fuisset commissa aliqua violentia, rapina vel fraus. vt dicit Ioannes Andr. in c. cum sit generale. de for. compet. lmo. in c. si clericus de for. compet. Alex. conf. 103. in fi. vol. 5. Afflicti. decis. 257. in princ. & Couar. in loc. præallegato. Ratio autem quare iudicantium vsu tributum fuerit etiam Ecclesijs hoc priuilegium pupillorum, & viduarum ea est: quam Didac. ibidem ponit in vers. habuit, & quia etiam ipse pupillis equiparantur, cum earum res sub aliorum Regimine maneant, sicut res pupillorum sub administratione tutorum, & pro hoc text. in c. j. & c. auditis, de in integ. restit. mino. & Bart. in l. pupillorum. in princ. ff. de reb. eorum, quam rationem Afflicti. etiam sentire videtur decisio. 390. nu. 3. Adde etiam vniuersitatem, tum quia sub se includit

viduas, pupillos, aliasque personas miserabiles, propter quod eadem ratio censetur esse, quæ est in vnoquoque eorum, tum etiam, per tex. not. in l. rem publicam. C. de iur. reipublic. lib. 1. iuncta gloss. vbi vniuersitates pupillis æquiparantur, & sicut ratione æquiparationis supra positæ inter Ecclesiam & pupillos, diximus fuisse hoc priuilegium concessum etiam Ecclesijs, eodem modo in vniuersitatibus dici debet, & nõ sunt multi dies, quod litigante in Regia Audientia Principatus citra & Basilicatæ, vniuersitate Campaniæ, fuit petita remissio ad Baronem, & referente Domino Cæsare de Luciano Auditore ipsius Audientie decretum fuit causam remanendam, quod tamẽ postmodum per Magnam Curiam Vicariæ confirmatum fuit. Item adde pauperes, vt pulchre scribit Dida. Couar. in loco præalleg. quæst. 6. versic. secundus, probatur secundum eum ex tex. d. l. vni. & ratione tex. in cap. significantibus, de officio deleg. vbi miserabilibus personis hoc priuilegiũ est concessum: ¶ quasi nulla miserabilior quam pauperis, & pro hoc psalm. 9. tibi derelictus est pauper, orphano tu eis adiutor. Psalm. 10. oculi eius ad pauperem respiciunt, & Psalm. 40. Beatus vir qui intelligit super egenum, & pauperem, & in hoc debent sumopere animaduertere officiales proni ad remittendum causas Baronibus, quia cum coram eis pauper à diuitie opprimatur, ouem lupo remittunt. Aduerte tamen, quia & si dixerim pauperibus concessum hoc priuilegium, intelligi debet dummodo eligens forum vt pauper, doceat se talem, vt Didac. ibidem dicit. & nõdum hoc in paupere requiritur, sed in omnibus eligentibus forum, ¶ adeo quod viduæ, & pupilli, tenentur se tales esse probare, alias succumbent in electione, per tex. in l. non ignorat. C. de his qui accus. non poss. vt etiam dixi supra in Rit. 191. quæstio. tertia. * Et si dicatur quod Afflict. decif. 297. ex doct. Bartol. in l. secunda, in j. lect. num. 9. & in 2. lectu. num. 7. ff. si quis in ius vocan. non ier. dicit, quod licet negetur qualitas quæ fundat iurisdictionem sufficit quod illa qualitas fuerit narrata in libello, nec cogitur alias pars eam probare, sed datur terminus in causa principali, cum clausula, quod si facta publicatione non constabit de illa qualitate causa remittetur, & si constabit procedatur ad vltiora, secundum quam decisio. dicit concurrere magis communem opinionem Tiraq. de retract. con sanguin. in gloss. in versic. iudicem. §. octauo, num. 17. & 20. Respondetur quod non video seruari secundum præct. dictam decisio. Sed quando quis tanquam pupillus, vel vidua, aut vt persona miserabilis in causa ciuili, vel criminali vult trahere suum aduersarium extra curiam sui domiciliij, & petitur remissio ad domicilium prætextu quod actor non sit pupillus vel vidua neque miserabilis, datur breuis terminus trium, vel quatuor dierum ad probandum incumbentia circa remissionem petitam, & summarie cognoscitur de exceptione allegata, & ea cognita, mediante decreto protulidetur causam remanendam, vel remittendam, quæ practica mihi magis placet, & secundum eam fuit in opinione Alexand. in dicta l. secunda, & in consil. 1. colum. 1. & 3. volum. 5. & Felyn. in cap. si clericus laicum. colum. 2. versic. limita secundo de foro competen. in quibus communem esse opinionem. Prædicta tamen intellige vbi per partem negaretur esse pupillum aut viduam, alias nemine negante, etiam non probata dicta qualitate, procederetur in causa, per ea quæ dixi supra in d. Rit. 191. quæstio. 3. & ad fundandam iurisdictionem sufficeret, quod in libello vel querela narraretur quem esse pupillum, viduam, aut personam miserabilem, iuxta dictam doct. Bart. in d. l. se-

cunda, & decisio. capel. Tholos. 210. post Cyn. in l. præscriptione. C. si contra ius vel vit. publ. vltimo adde generaliter omnes personas miserabiles, vt patet ex Rubric. & textu. dictæ l. 1. C. quando imperat. d. capit. significantibus. & constitut. statuumus vt magna. ¶ si quis tamen scire velit qui sint illi qui inter personas miserabiles connumerantur. videat late Rebuff. in commen. constitut. Regn. Franciæ. in tract. de sentent. prouiso. articulo. 3. glossa fin. in principio. vbi quindecim personas enumerat, sed vere Bartol. in dicta l. vnica. in hoc tradidit meliorem Doct. quod in arbitrio iudicantis relinquitur: quia multæ sunt personæ quæ Rebuff. inter miserabiles posuit, quibus hoc priuilegium electionis fori non tribueretur, & si alias alio respectu essent miserabiles. ¶ Et aduerte in ista materia, vt semper intelligas, quod personæ quæ possunt forum eligere ex priuilegio: eligant iudicem qui alias sit competens aduersarij: alias si esset incompetens: non procederet. vt dicit Iser. in d. constitut. statuumus vt Magnæ & Afflic. post eum. 7. no. nu. 13. ver. quid enim, & in eod. not. q. 10. num. 2. & decif. 257. vbi latius de hoc. & Sylu. Nupti. lib. 6. num. 44.

¶ Secundo quero in materia electionis fori cessat viduis, & alijs miserabilibus personis. per l. vnica. C. quando impera. & per constitut. statuumus, vt magna, nunquid sicut eis est permilla electio fori: sit etiam permilla variatio? Afflict. in constitut. Regn. statuumus. 7. nota. quæstio. 13. dicit quod sic ¶ quia qui potest eligere potest etiam variare. l. cum qui certarum. ff. de verbor. obliga. item quia ille qui variat, eligere dicitur. Et istud intellige etiam post litem contestatam, immo etiam post causam conclusam, vt dixi supra in Rit. 231. licet Afflict. in eadem constitut. aliter dixerit: & non bene. vt ibi dixi latius. Aduerte tamen diligenter circa istam materiam variationis, quia quod de variatione dictum fuit, intelligi debet quando variatio fieret a curia sui domiciliij ad Curiam Regiam, alias si aliquem conuenissent in Tribunali Regio: puta Magna Curia, aut Regia Audientia. & ibi consensissent, & demum vellent variare, & causam trahere ad curiam domiciliij, non possent: quia cum variatio permittatur eo quia concessa est electio. dictæ l. cum qui. postquam semel elegerunt, trahendo eorum aduersarium coram iudice per eas electo: vsq. sunt earum priuilegio electionis, & ideo non potest amplius cadere variatio, sicque videtur firmasse Iser. in authent. habita. in ver. litem, in fin. sui libri fendo. & Bartol. in d. authent. num. 7. vbi reprehendendo gloss. dicit quod non, nisi semel permittitur electio, & pariter variatio secundum Bald. ibidem. versic. tertio. dubitatur. num. 35. in fin. versiculo & Tiraquell. in l. Boue. §. hoc sermone. in princip. num. 24. cum sequen. ff. de verborum significat. in tantum quod tunc solum poterunt istæ personæ variare, cum nondum elegerunt aliquam curiam vigore sui priuilegij. & in veritate iuris ita intelligo istam materiam. Bene tamen verum est, quod in pract. non seruatur, & variatio etiam bis, & ter conceditur tam a curia domiciliij, quam a Magna Curia, & Regia Audientia. & vidi ego viduas elegisse Regiam Audientiam, & postmodum variasse ad curiam Baronis, & a curia Baronis variasse iterum ad Regiam Audientiam, & fuisse admittas, sed crede mihi non omnes aduertent, nec bene intelligunt hunc passum variationis.

¶ Tertio quero de vna q. de qua in facto consultus fui, quædam vidua querelauit in Magna Curia, & coram iudice loci, non reperitur scriptum in secunda querela, quod illam exponit variando a prima:

ma: sed solum duæ simplices querelæ, & nec in prima nec in secunda adest iuramentum perhorrescentiæ, vt requiritur per consti. statuumus vt magna, & diximus supra Rit. 2. 8. quis eorũ iudicium causam recinebit? Breuiter ergo dico prout etiam tunc dixi, quod index causæ erit ille qui est competens de iure communi: non obstante alia querela facta coram alio iudice, ratio est, quia ille qui est competens de iure communi, non eget iuramento perhorrescentiæ: sed sufficit ei expositio querelæ, alius verò qui non est competens de iure communi: sed solum ex priuilegio querulantis, tanquam vidua, per d. constitut. statuumus iuramento perhorrescentiæ eger, alias eius Curia eligi non potest, vt in d. Rit. l. xxi. Limita tamen istud, nisi vidua ipsa prosequedo causam, suam querelam corrigeret iurando perhorrescentiam, & variando: quoniam tunc is esset index coram quo ipsa vidua hoc ageret.

¶ Quarto quero de vna no. & practicabili quæstione. pone quod vidua eligendo forum Magnæ Curie, exponit querelam contra aliquem, demum ipsa vidua remittit: moritur vel ducit virum: nõquid ad instantiam Baronis, vel alterius partis, causa ipsa ad proprios officiales domiciliij debeat remitti? videtur primo quod non, eo quia exposita querela per viduam: Magna Curia effecta est iudex competens, & in causa est sibi ius quæsitum: propter quod, licet cesset persona vidua: quæsitum non tollitur. l. si. ff. de pact. l. si post mortem. §. primo. de legat. primo. & l. si post mortem. ff. de bon. posses. contra tabu. & capitu. ab e. de elect. in sexto. cum simi. que pro hoc allegat Tiraquell. in tracta. cessa. causa. limita. 11. Secundo, quia per expositionem querelæ viduæ, effectus electionis fori, qui est facere iudicem competentem: est iam in esse productus, & consumatus, quo casu cessante causa electionis fori, non cessat effectus in esse productus, seu consumatus. l. si. in princip. ff. vnde liber. l. inter stipulantes. §. sacram. ibi. nec reuocatur. ff. de verborũ obligatio. & l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui, vel alieni. iur. Cyn. & Bald. in l. generaliter ille. colum. secunda. versic. in contrarium & iste colum. 3. versic. item exemplum. C. de episco. & cleri. Bart. in l. secunda. §. si. in si. ff. de dona. & Bal. in l. vbi. colum. penult. versic. formatur alia. q. de iur. dot. cum infinitis simi. quæ in idem adducit Tiraquell. in l. si vnquam. in versic. suscepit liberos: num. 65. versic. & ne post tot tantisque & in d. tract. cessante causa. limita. 2. Contrarium ego puto verius. primo, per tex. in l. in omnibus causis id obseruatur. ff. de regulis iuris. vbi ad literam iureconf. ait

¶ quod vbi per se conditio locum facit beneficio: ibi cessante ea, cessat etiam beneficium. & pro hoc aliud quod dicitur quod priuilegij causa cessante, cessat priuilegium. l. Achler. §. primo. ibi quo ad in præsidatu sunt. l. geometra. ibi, donec curam gerunt, & l. idem vlpianus. ff. de excusat. tuto. l. Titia Seio. §. vltimas. vbi gloss. & Bald. ff. de legat. secundo. & l. filius a patre. §. primo. ibi, cum militare desijt. vbi etiam Im. Alex. Arc. & Ias. ff. de l. b. & posthu. cum infinitis quæ ponit Tiraquell. in d. tract. in versic. priuilegij causa. num. 203. ¶ Secundo, quia accusatore desistente ab accusatione, potest curia ipsa ex officio in causa ad vltiora procedere. l. penult. in princip. ff. de pub. iud. l. secunda. vbi no. per Bal. C. de abolitio. c. 1. & 2. extra de col. detegen. capi. Regni ad cõsultationem. & l. monente. C. de delato. libro 10. vbi Ioan. de Plat. num. 2. ampliat istud procedere siue desistat voluntarie siue necessario: vt quia moriatur, vel absens sit: & nihilominus limitatur, non procedere in eo delicto in quo aliàs absque querela ex officio procedi non possit. vt dicit Abb. in d. c. 1. colum. fina. Par. in

tract. syndi. in versic. accusario. colum. 1. ver. quod est verum. & lo. Ant. de Nigr. in d. c. ad cõsultationem, num. c. 20. & cap. pridem. num. 10. ergo eodem modo desistente vidua per remissionem, vel ea mortua, aut nupta, non debet ipsa Magna Curia causam retinere: sed remittere, quia aliàs non esset competens iudex in persona viduæ: Non obstat primũ: quod in contrarium allegabatur de iure quæsitum: quia illud procedit, & verum est, quando ius esset quæsitum de iure cõmuni: secus si de iure speciali, prout est istud quod queritur ex priuilegio concessio viduis tantũ, & personis miserabilibus ¶ quoniam tunc cessante causa cessat etiam ius quæsitum. vt satis pulchre & nota. voluit Bal. in l. si pro ea. quæstio. octaua. num. 10. C. manda. Philip. Fran. in c. cum cessante. col. 1. versic. secunda conclusio limitatur, extra de appel. & Tiraquell. in præallega. tracta. cessa. causa. limita. 11. num. 3. Non obstat secundum: quoniam ad id responderi potest. eodem modo, quod ad primum responsum fuit: item quia illud intelligitur quo ad effectum pro tempore præterito, non autem pro tempore futuro: quoniam tunc ille effectus de futuro successiuus tollitur, vt dicit Bald. in capitul. quem admodum. num. 4. de iur. iurand. idem Tiraquell. in d. tracta. limita. 12. num. 24. & limita. 23. num. 8. per tex. in l. tutel. ff. de cap. diminu. & institut. eod. §. sed & capitis. & §. sequen. vbi q. tutela legitima quæ iã delata erat agnato tollitur quo ad tẽpus futurum, si agnatio ipsa cessat per capitis diminutionem, & ideo in proposito: licet non tollatur effectus electionis quo ad competentiam iudicis circa acta retrofacta, quia illa bene valent, tamen cum effectus electionis sit competentia iurisdictionis: quæ competentia habet tractum successiuum quo ad Baronem, do nec causa durat, ¶ & quo ad partem aduersam vsque ad litem contestationem. l. fina. C. de exceptio quo ad competentiam de futuro & circa acta postmodum facta, cessante persona viduæ, bene cessat effectus electionis, vt sic non sit amplius iudex competens Magna Curia, sed causa spectet ad Baronem petentem remissionem. Limitarem tamen prædicta, quo ad partem, non procedere quotiescunque in causa principali esset lis contestata: & postmodum vidua remittit: et querelam: ratio est, ¶ quia cum non possit vltius tractari per ipsam inquisitã de exceptione declinatoria per tex. d. l. fina. & quia videtur iudicem approbasse. vt dicitur in l. sed & si suscepit. in princip. ff. de iudic. per Ancha. consil. 16. Roma. consil. 169. Cardina. consil. 5. & practi. Papien. in forma libell. declina. iurisdictionis in princ. num. primo. competentia ipsa iurisdictionis est perpetua, & nõ habet amplius tractum successiuum quo ad ipsam, & ideo tunc vt dicit Tiraquell. d. limita. 23. numer. 3. quamuis cesset causa: non cessat effectus consumatus, qui non habet tractum successiuum. Item limitare quo ad Baronem, & etiam quo ad partem, quotiescunque remissio viduæ fieret postquam per iudicem fuisset interloquutum, quod causa remanet: illudque decretum fecisset transitum in rem iudicatam per eandem rationem quam proxime dixi * & per doctrinam Inno. in c. præterea. num. 2. versic. sed si postquam. in fi. de dilat. quam refert & sequitur Alexan. in l. 2. uum. 15. ver. tamen illud fallit. ff. si quis in ius voc. non ier. & Ancha. consil. 192. nu. 4. ver. confirmat

¶ vbi quod pronunciatio a qua non est appellatum, firmat iurisdictionẽ iudicis ordinarij etiam contra non subditos. quæ bene nota. quia sunt quot. diuina, & (vt credo) nondum per aliquem tractata.

* Scias tamen quod & si in puncto iuris vera sint quæ supra dixi quod vidua remittente querelam vel mortua, aut ad secunda vota transeunte potest peti remissio

remissio causæ ab illo Tribunali in quo per viam electionis fori querelam exposuerat, eo quod cessare dicitur persona quæ erat causa priuilegij, at tamen in pract non seruat & predictis non obstantibus decernitur causam remanendam, quæ quidem pract. in casu quo vidua mortua est, vel ad secunda vota tran- sivit, ea ratione defendi potest quia credendum est cum eadem voluntate mortuam esse vel ad secunda vota transiisse postquam de alia voluntate non apparet & de iure voluntatis mutata non presumitur vt probat tex cum Gl. in c. maiores. §. dormientes, in ver. perdurare. de bapuf. & multis probat Deci. cõfi. 19. nu. 6. sed quando remittit, petiturq; remissio cau- sæ ad Curiam domicilij, nõ video qua ratione dicta pract. fundari possit contra d. meam opinio. Quinto ¶ quæro Titius habens inimicitiam cum Seio volens illum offendere, associatus cũ alijs armatis accessit ad eius domum & per vim eius ianuam aperuit, Se- ius hoc presertiens supra rectum se recepit vel alio modo offensam euasit, in illa domo habitabat qua- dam soror Sei vidua vel pupilla quæ tamen in domo nullam portionem habebat, vel erat in ea filia eius- dem Sei virgines, nunquid illa vidua vel iste virgi- nes poterunt querulare Titium pro tali insulta fac- to vbi ipse habitabant, & ipsum trahere in Curiam quam voluerint per viam electionis fori ex priuile- gio. l. vnica. C. quando Imperat. & Ritus nostri? prima facie quilibet absque difficultate diceret q; sic per duos tex. expressos (qui videtur in indiuiduo lo- qui) in l. lex Cornelia. in prin. ver. domũ. ff. de iniur. & §. sed & lex Cornelia, verfi. domum. instit. eo. vbi ad literam dicitur posse quem agere si domus sua vi introita esse dicatur, & domus sua dicitur siue sit propria, siue conducta, siue gratis habiter, siue hospicio receptus sit: sed Doctr. Bart. in l. & habet. §. hospites. ff. de preca. facit dubium in contrarium. dicit enim ipse quod sorores quæ iure familiaritatis habitant cum fratribus vel vxores cum maritis non dicuntur detinere domum, sed ipse detineri quod etiam eadem ratione procedit in filiabus quæ de- zinentur a patribus non autem ipse domum deti- nent, si ergo præfatæ personæ cum detineantur, non detinent domum, pro violentia facta in domo que- relabit Seius & non ipse, quid dicendum, mihi vi- detur præfatæ personis nullum ius querulandi com- petere aduersus Titium, non propter Doctr. Bart. quia intelligendus est in suo casu loqui vt statim di- cam, sed per rationem quia Titius habuit animum offendendi & iniuriandi Seium, & licet in domo Sei tunc temporis habitassent aliæ personæ quæ se iniu- rias tenent ob illum violentum ingressum in domo factum. per dd. §. talis iniuria non fuit principa- liter in ipsas, sed in consequentiam ex quo erant in domo. quo casu dicit tex. nota. in l. eum qui nocen- tem. §. si iniuria. ver. at cum & ibi Barto. ff. de iniur. quod vbi iniuriatus habuit animum offendendi & iniuriandi aliquem, licet ex tali iniuria in conse- quentiam offendatur alius contra quem nõ habuit animum, iniuriatus in consequentiam non poterit agere ex quo cum eo non fuit animus, ex quo sequi- tur q; si Titius intrasset violenter domum Sei causa offendendi eius forem viduam seu pupillam aut filias virgines licet nõ offendisset, possent dictæ per- sonæ pro illo violento introitu querulare per dispo- sitionem. dd. §. quia eorum domus vi introita est, & eo casu non obstaret Doctr. Bart. in d. §. hospites. quia debet inteligi quo ad materiam de qua loquitur vt si quis veller agere interdicto de præcario pro resti- tutione domus quam præcario concessit nõ posset illo interdicto conuenire hospites alios nec eos qui gratis domum habitant quia illi non dicuntur præ-

cario tenere domum, sed detineri & verum est, quod nota quia facile eueniet. Salerni die 7. Decembris. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXXXIII.

Tem vbi pupillus, vel pupilla citatus de man- dato dictæ curiæ ex officio, siue contractu pater no, vel materno, hoc ex- pressio in citatione ipsa, non auditur volen declinare forum ipsius Curia.

S V M M A R I V M.

- 1 *Hæredi conuento pro contractu defuncti, non licebit proprium priuilegium allegare.*
- 2 *vidua & pupillus sunt priuilegiati de iure communi. Cum ampliat.*
- 3 *Statutum in vno de æquiparatis in alio statu- tum esse censetur.*
- 4 *In iure municipali stricte procedendum: vt quantominus ledatur ius commune.*
- 5 *Clericus hæres laici conuentus, forum declina- re potest de iure communi.*
- 6 *Instantia cepta cum defuncto. num. contra hæ- redem ipso iure transeat: ita quod lata con- tra defunctum sententia, contra heredem exequi possit?*

Not. ex hoc Rit. q; licet pupillus habeat electionem fori vt supra in præceden. Ri dictũ fuit nihilominus quocumque que conuenitur vt hæres patris: priuile- gium fori sibi non cõpetit sed debet iu- ri stare vbi defunctus steterit. De iure verò cõmunĩ est secus, ¶ quia licet hæres conuentus pro contractu defuncti non possit proprium priuilegium allegare. l. hæres absens. in prin. ff. de iudi. tamen vt ibi dicit Bart. post glo. non procedit in priuilegio inserto in corpore iuris: quia illud nõ dicitur proprium ipsius hæredis, & ponit exemplum in clerico qui si vt hæ- res conueniatur. potest declinare forum: idem Paul. de Cast. ibid. ¶ ponens exemplum in vidua & pupil- lo, qui cum sint priuilegiati de iure communi, pos- sunt forum declinare vbicunque vt hæredes alte- rius conueniuntur: & secundum iuris communis di- spositionem, aliàs fuit determinatũ in Magna Cu- ria in causa viduæ conuentæ ex contractu defuncti, vt dicit Bartolom. de Cap. in consti. statumimus vt Ma- gnæ, sed tunc non erat conditus iste Rit. hodie cum habeamus ipsum: ius cõmune non seruat in hoc. Amplia hunc Ritum loquentem in pupillo procedere etiam in vidua, & qualibet persona miserabili & priuilegiata in electione fori, ¶ quia statutum in vno de æquiparatis censetur etiam statutum in alio. l. si quis seruo. C. de fut. Liquid verò. iuncta glo. ff. de legi. ca. quamquam c. quamuis, & c. quam sit. de ele- ctio. cap. qui contra certam. de electio. in 6. & Roma. consi. 221. numer. 3 & ita aliàs in Magna Curia non sunt multi dies: obtinuit. D. Augusti. Carauita fra- ter meus in causa cuiusdam viduæ ibidem conuen- tæ tan-

tanquam hæredis, & petentis remissionem ad suũ forum. Secundo, amplia procedere siue lis fuerit cæ- pta cũ defuncto cui pupillus successit, siue non: quia etiam de iure communi, quando lis erat cæpta cum defuncto, & ea transferebatur in hæredem: non po- terat per eũ declinari forum vigore priuilegij ipsius clausi in corpore iuris, etiam si talis hæres fuisset cle- ricus vt dicit Im. in l. si eum hominem. ff. de fideiuf. Pau. de Castr. in d. l. hæres absens. in prin. nn. 4. & in l. si constante. §. fin. vbi etiam Rom. & Alex. ff. sol ma- tri. Iaso. in auth. quas actiones, nu. 39. C. de sacrosan. eccle. & Dida. Conar. in libro pract. quæst. c. 8. verfi. hinc ergo. Intellige tamen Ritum nostrum procedere (vt loquitur) in pupillo, non autem in clerico alia- ve persona ecclesiastica quæ vt hæres alterius con- uenitur de nouo. lite nondum cepta cum defuncto: ¶ nam cum iste Rit. veniat directo contra ius com- mune: debet in eo stricte procedi vt quanto minus possit corrigat, vt probat tex. in l. serui vestri. C. de noxa. nota. per gl. in c. cum dilectus. de consue. & la- te per Capol. in consi. fina. num. 10. ¶ & ideo cum de iure communi clericus vt hæres laici de nouo con- uentus, possit declinare forum, & causam ad suum iudicem trahere. vt dicebat Bar. in d. l. hæres absens, & ibi Cyn. Alber. & Fulgo. Bald. in l. 2. C. vt in posse- lega. Ias. in d. auth. quas actiones. num. 39. Dida. Co- uar. latius in loco præallega. nu. 4. ver. tertia conclu- sio. * & plene etiam Cagno. in repe. l. 2. q. 2. nu. 249. C. de pact. inter empto. & vendit. idemque etiam erat in quolibet laico hærede, vt supra dictum fuit. Ritus noster qui ius commune corrigat in pupillo, non debet ampliari in clerico, de quo non loqui- tur, vt sic in parte tantũ corrigat ius commune, quo ad hæredes laicos, vt sunt pupilli, & viduæ non au- tem quo ad Ecclesiasticos.

¶ Quæro quid voluit dicere iste Rit. in princ. ibi ex officio. breuiter ego credo, quod sensus eius sit dicere, quod siue pupillus hæres citetur ex contra- ctu defuncti, siue ex quasi contractu ratione alicui- us officij: per eum gesti, ex quo oritur obligatio pu- ta, si exercuisset tutelam, vel curam alterius, aut argentariam aliudue officium, vel negotia gessis- set, vt dicit tex. in d. l. hæres absens, in princ. ff. de iudi. semper conuenitur in eo foro in quo defunctus si viuus esset: conueniretur, cogitabis tamen, quia satis me fecit istud verbum cogitare, & credo, quod iste est verus sensus.

¶ Quæro iuxta proxime dicta, nunquid instantia cepta cũ defuncto quam diximus supra transire in hæredem: transeat ipso iure, adeo quod sententia la- ta contra defunctum possit exequi cõtra hæredem? Dic breuiter quod non, per tex. nota. in l. Paulus. la. 2. ff. quæ senten. sine appel. rescinda. & l. in summa. §. si. ff. de re iudi. vt dicunt ibi Pau. de Castr. & Alex. necesse est ad hoc vt instantia transferatur in eum qd citetur per tex. in l. edictum ff. de iud. & l. oratio- ne. ff. de fer. & tunc intelligetur instantia translata, & ex eisdem actis, & instantia iudicari poterit con- tra ipsum per l. si. ff. ad exhi. l. Lucius. §. rogatus, cum his, quæ ibi no. Bar. ff. ad Trebe. Bald. in l. si eos. C. de fideiuf. Ang. & Imo. in l. penales. in prin. ff. ad l. fal- cid Et ideo seruat in pract. in magna Curia Vica- riæ, & in omnibus alijs Curijs, quod mortuo reo li- te pendente actor facit citare filios, vel alios qui præ- tenduntur hæredes: quod compareant ad declaran- dum si sint filij, & hæredes talis, & ex quota parte, & ad videndum translationem iudicij in ipsos faciẽ- dam, qua citatione facta, iudex postmodum interpo- nit decretum quod iudicium in ipsos transferatur, & cum ipsis ad vltiora procedit vsque ad senten- tiam inclusit: nec in aliquo amplius nominatur de

functus & idem etiam seruat ad instantiam rei, mortuo actore lite pendente. Salerni, die 10. De- cembris. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXXXV.

Tem seruat ipsa Curia quod nullus clericus potest comparere, nisi personaliter cum docu- mentis clericatus, alias non auditur in decli- nando forum curiæ ipsius, & ipso veni- ente, datur terminus ad probandum de clericatu, oblata per eum quadam peti- tione declinatoria fori: & raro quasi di- ctus processus finitur, vnde eo ipso quod datur terminus, intelligitur esse remis- sus, multoties etiam finitur processus, & interponitur decretum eum esse cleri- cum, & remittitur sine seruientibus, & si esset suspectus, & de graui re, cum ser- uientibus, & sub fida custodia ad Ar-chiepiscopum, & si Archiepiscopus vult petere copiam inuentorum contra eum, Curia mittit sibi, & hæc seruan- tur per ipsam curiam. quamuis iura ca- nonica hic prædictis videantur aliqua tenus refragari.

S V M M A R I V M.

- 1 *Clericus à iudice seculari citatus vt clericus. comparere non tenetur. Secus si vt laicus. Et ratio quare ibid.*
- 2 *Practica qualiter citatio contra clericum, vel monachum à iudice seculari faciendã sit.*
- 3 *Testis depositio integra scribenda, etiam con- tra fiscum.*
- 4 *Clericatus cognitio ad, quem iudicem spectat.*
- 5 *Practica duplex arbitraria in probatione cle- ricatus.*
- 6 *Probatio clericatus coram seculari iudice, ad quid fit.*
- 7 *Remissio clerici à seculari iudice ad ecclesiasti- cum quando libere, & quando sub fida custo- dia sit faciendã.*
- 8 *Fida custodia quomodo in practica sit interpre- tanda.*
- 9 *Remissio clerici cum ignominia facta, tene- tur lege Iul. de vi iudex.*
- 10 *Absolutio, nec condemnatio in clericos à secu- lari iudice non cadit.*
- 11 *Iudex secularis clericum cum actorum copia*

contra

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

- contra ipsum ad suum iudicem remittere debet.
- 12 *Actis factis in seculari foro standum non est in ecclesiastico iudicio contra clericum.*
  - 13 *Expensæ in remissione clerici a iudice laico, a quo faciendæ.*
  - 14 *Alteri per alterum iniqua conditio inferri non debet.*
  - 15 *Expensæ pro mittendo ad examinandum principalem, ab eo fieri debent.*
  - 16 *Confessione de crimine coram laico iudice facta, an per ecclesiasticum standum sit?*
  - 17 *Confessio extrajudicialis in civilibus, & criminalibus nihil operatur: quid autem in tortura.*
  - 18 *Appellatione clericorum qui veniant.*
  - 19 *Casus in quibus in iure secularis iudex contra clericos procedere potest: remissive.*
  - 20 *Clericatus quomodo probetur.*
  - 21 *Clericus dato sibi termino ad probandum de clericali quid habeat probare.*

NOta. ex hoc Ritu. quod nullus clericus citatus (supple pro causa criminali) potest perire se remitti, nisi ipse personaliter compareat cum Bullis clericatus, quod nota, quia est in viridi obseruantia. † Intellige tamen intendebat se clericum, & quotiescunque citatus prætendebat se clericum, cum tamen fuisset citatus tanquam laicus, non autem quando fuisset citatus ut clericus, quoniam tunc citatio esset nulla, & citatus non teneretur comparere, ut dicit Bart. in l. 3. ff. de iud. & dixi laicius supra in Ritu. 230. Ratio istius Ritu. est, quia cum iudici citanti non appareat citatum esse clericum, ratione dubij tenetur comparere, & suum priuilegium allegare. l. si quis ex aliena. ff. de iud. 2. † Et hinc est quod hodie iudices in citationibus quando citant clericum, vel monachum, ponunt solum nomen, & cognomen citati, nec dicunt citetur donnus talis, vel frater talis, sed ut dicit Bart. in d. l. 3. si hoc ipsum apparet in processu iudices male facerent, quod nota, quia multoties ita fit, & nõ bene, nisi iudex esset certus, vel dubius quod clericatus citato non prodesset, quoniam tunc non crederem malefactum, seruant tamen actuarij in capiendis informationibus, quod licet inquisitus nominetur per testes donnus, vel frater, illud omittunt, ut nec etiam ex processu appareat, sed hoc etiam est male factum, quia testis depositio integra scribi debet etiam in his, quæ sunt contra fiscum ut dicit Regia pragmat. incip. item quia * quæ est pragmat. 6. sub titu. de actuarijs. *in con. praet. 99. c. 33. n. 4.*

† Secundo nota. ibi & ipso veniente datur terminus, † quod licet de iure cano. clericatus cognitio spectet ad iudicem Ecclesiasticum, & non ad secularem, ut dicit tex. in c. si iudex laicus. de senten. re. commu. in 6. vbi glof. & communiter Doct. Anto. de Butr. in c. ex parte. tertio. in fin. extra de priuile. Bald. in l. si qua per calumniam. vers. sed pone quod iste. C. de episc. & cleri. & Capoll. consil. 11. vers. de prima. q. numero 2. tamen in hoc Regno per hunc Ritu. allegato clericali, datur terminus ad probandum clericatum, & eo dato, † seruantur duæ præct. ad iudicis arbitrium, vna est, quod rece-

pris probationibus, non finietur processus, faciendõ publicationem, conclusionem, & alios actus, ac decretum quod remittatur, sed omnibus omittis consulto de clericali, remittitur ipso facto, & consignatur suo iudici sine decreto, & hoc est quod Ritu. dicit quod eo ipso quod datur terminus intelligitur remissus, quia fit ad eo breuiter, & summarie, quod datio. termini cum remissione fit quasi eodem instanti. Et hæc præct. minus quam alia refragatur iuri cano. † quia ut dicunt Bald. & Capoll. in loc. præallegat. coram iudice seculari potest produci probatio clericatus, ad eius instructionem, & informationem tantum, non autem ut vere & plene de eo cognoscatur, quamuis per illam dationem termini præiudicatur adhuc iuri canon. quia vbi datur terminus videtur recipi probatio plena, ut clarum est. Alia præct. quæ seruat, est finire processum cognitionis clericatus, & interponere decretum remissionis ad suum iudicem, quæ præct. quia ut dixi, & Rit. met dicit iuri canon. refragatur de directo. in d. capitu. si iudex laicus, non ita sapius seruat, sicut prima, maxime in Magna Curia Vicariæ, & Regia Audientia Principatus citra. vbi dato termino super probatione clericatus, & facta publicatione ipsius, absque alijs actis iudicialijs, ut plurimum, sine decreto remittitur, & consignatur suo iudici: vel legitime personæ ad hunc actum receptionis carcerari, verum tamen est, quod propter multas difficultates, quas in istis remissionibus faciunt aduocati fiscales, talis psouisio consignationis nimium differtur, & ego scio clericos detentos in Magna Curia inuestisse super remissione per annum, & sex menses & postmodum fuisse remissos. Malicia clericorum eget profecto hodierna præct. quia sub clipeo clericatus, nec seculari, nec Ecclesiastico iudici subsunt, debet tamen in hoc abesse omnis cauillatio, & calumnia, alias aduocati sibi non bene facerent & tenerentur Deo, & mundo. Et ex prædictis, sequitur, quod postquam super probatione clericatus datur terminus, & quandoque interponitur decretum per iudicem secularem in tali probatione: citatio partis est necessaria per vulg. rex. in l. de unoquoque. ff. de rei iud. & licet Bal. & Capoll. in dd. locis aliter firmauerint, argum. l. si quis inficiatus. ff. de pos. & Hipol. in d. l. de vnoquoque. nn. 107. eorum dictum procedit in terminis iuris communis secundum quod iudex laicus non poterat recipere probationem, sed solum quandam iurisdictionem, ut dixi, supra non autem in terminis nostri Rit. & ideo seruat in præct. quod semper per data petitione remissionis per clericum, dicitur in ea quod intimetur parti, si adest, & fisco, qui semper est loco ipsius, licet Cauens. hic num. 3. in terminis nostri Rit. aliter dixerit & male. † Terrio no. ibi sine seruientibus, quod quando clericus remittitur per iudicem secularem ad Ecclesiasticum, debet ipsum remittere sine seruientibus, nisi esse inquisitus de graui delicto, vel esset de fuga suspectus, quoniam tunc cum seruientibus, & fida custodia remitteretur, ad quod adde Bald. & Salyet. in l. eos. §. super his. C. de appell. vbi idem dicunt. † Et quod hic dicitur de fida custodia vlt. seruientes potes intelligere etiam cum catena in manibus vel collo: ut dicit Angel. in auth. de defenso. ciuita. in fi. Par. in tracta. syndica. in vers. remissio. & Boer. decisi. 303. circa finem, dummodo absque aliqua ignominia mittatur, ut dicit Bar. in l. lege Iulia. ff. ad l. Iul. de vi publi. Bar. & Boer. in loco præalleg. † alias si cum ignominia mitteretur, iudex teneretur lege Italia de vi. ut ipsi dicunt post Bart. in d. l. Esset autem mittere cum ignominia, quotiescunque accederent cum mitra, vel cum tubis sonantibus

idem si

Com. super Ritibus Magnæ Curia. 132

idem si cum catena in collo, vbi castus hoc non requireret: quoniam tunc potius ob ignominiam diceretur fieri, quam ad custodiam, ut ipsi dicunt, & dum subdit. Par. quod quidam Regens Magnæ curia fuit priuatus officio pro eo, quia cum catena in collo remissus quendam clericum ad suum Episcopum, debet intelligi: ut dixi quia forte ille Regens non fecit causa custodia, sed ignominia: alias de iure priuari nõ potuisset: quæ bene nota. quia seruantur in præct. & quotidie eueniunt vidi tamen ut plurimum seruari, quod delictum nõ est multum atrox: & iudex Ecclesiasticus non est in loco iudicis remittentis, quod iudex ecclesiasticus capit fideiussores idoneos, qui promittunt quod talis clericus se presentabit coram eo, & deum constituit aliquem procuratorem ad recipiendum carceratum: & iudex secularis cõsignat ipsum illi procuratori dimissa procuratore pones acta, & multoties vidi remitti cum seruientibus curie secularis, & in summa secundum facti, & personæ qualitate hoc expeditur: nec potest dari certa regulæ. Intellige tamen quæ diximus de remissione clericorum faciendâ per iudices seculares: quotiescunque per informationem apparet de delicto pro quo inquiruntur: alijs si cõstaret iniuste detineri: nunquã iudici Ecclesiastico essent remittendi, sed per eundem iudicem secularem relaxandi, ne si remittantur, sine causa, à suo episcopo vixerent, ut dicit Guliel. Bene dict. in c. Rainutius. in ver. & vxorem nomine Adela siam decisi. 2. nu. 147. vers. & præmissa. de testam. * & late Aegid. bosius in titu. de for. compe. nu. 50. vers. sed succedit. † bene dixi relaxandos esse, quia nec absolutio, nec condemnatio cadit in ipsos coram seculari, ut dicit Bal. in auth. clericus col. fi. C. de episc. & cl. Quæ no. etiam pro vassallis Baronum, qui semper (pace bonorũ dixerim) iniuste vixerant, ut non remittantur, si per processum nõ apparent delinquentes. † Quarto no. ibi & si idem Archiepiscopus, † quod iudex laicus remittens clericum ad suum iudicem, debet ipsum remittere cum copia actorum, quæ habet contra ipsum: si iudex ipse eam petat, idem Bal. & Salyet. in dicta lege eos. §. super his, dicentes, † quod licet actis factis coram iudice laico, non sit standum contra clericum in foro Ecclesiastico, ut pater ex capitu. at si clerici, vbi communiter scribentes & Fely. vers. sic. verum Ecclesiasticus numer. 4. de iud. no. per Bar. & Alb. in l. diuus. ff. de cust. reo. Bar. in l. magistratibus. ff. de iurif. omni. iud. & Boer. decisi. 90. nu. 1. vbi dat falleriam, nihilominus profunt quo ad aliqualem informationem ipsius iudicis Ecclesiastici. † Quinto in hoc Rit. iuxta præfata, quis faciet expensæ circa acta quæ fiunt in remissione coram iudice laico: ac etiam pro seruientibus qui habent ducere clericum, & pro copia processus transmittendi ad ipsum iudicem ecclesiasticum? super ista. q. repetio tres opi. prima fuit Ioan. Fabr. in l. vnic. C. de offic. proconf. & lega. vbi argu. illius. l. dicit, quod iudex remittens debet suis expensis remittere: sed ille tex. nihil dicit de hoc: nec etiam ipse nimis firmat se in hoc dicto: quia sine dubio nullam habet rationem. Secunda opi. fuit Bald. in c. 1. §. si iudex. nu. 1. de pac. ten. quem sequitur Afflict. in constitu. Regn. capita neorum. 4. no. num. 6. in fi. vbi quod si ad instantiam accusatoris fit remissio, ipse accusator faciet expensæ remissionis. per l. fina. C. de erog. milita. anno. lib. 1. l. quoniam. C. de testi. & c. mulieres. de iudic. in 6. si vero non ad instantiam accusatoris, sed iudicis ipsius inquisiti, & tunc iudex soluet eas. arg. l. mulier in opus salarium. ff. de capt. & postli. reuer. Tertia opi. est Boer. in d. decisi. 303. nu. 12. vers. quid dicendum. vbi tenet, quod ipse clericus inquisitus debet facere expensæ: & si non est solutio, soluet actor

qui instat, & in eius defectum, iudex ecclesiasticus, & vltimo iudex capiens. mouetur ipse per text. in l. lex. Cornelia. §. si quis librum. ibi præmium constituitur. ff. de iniur. iudicis no. per Ang. & Alex. ad Bar. ibi. & eund. Bar. in l. lege cornelia. in fi. princip. ff. ad Syl. vbi quod informationes, & alia suffragia iustitiæ expensæ carcerati fieri debent: si culpabilis est: & solvendo, sin autem, expensæ accusatoris, vel instigantis, & vltimo ipsius curia: quod etiam firmauit idem Boer. in consue. Bituri. de iurisdic. omni. iud. §. 29. & pro hac opin. facit quia carceratus appellans, & petens se mitti ad iudicem ad quem, debet expensæ ipsius carcerati transmitti: & si non est solvendo, expensæ iudicis a quo. ut dicit Bald. in l. generaliter. §. his de presentibus. num. 4. C. de reb. cred. Io. Fab. in l. minime. C. de appellat. & Aufre. ad decisi. tholos. 190. & istam opin. puto verior per tex. d. §. si quis librum. item quia culpa ipsius carcerati delinquentis non debet suo superiori obesse circa petitionem remissionis ipsius: quia alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri. non debet alteri. cum concordan. traditis ibi per glof. ff. de reg. iur. & ideo expensæ faciendæ super ipsa remissione culpa sua, quia deliquit, damno ipsius delinquentis cedere debent. † sicut dicitur de expensis quæ fiunt promittendo ab examinandum principale absentem quod debet fieri ab ipso absente: quia absentia sua est causa expensarũ. ut dicit Anch. in c. statutum. §. in super. de refcri. Alb. & Ang. in l. actor. ff. de procu. Sali. in d. §. his de presentibus. nu. 10. ver. ego puto. Alb. & Dec. in l. quod quis ex sua culpa ff. de reg. iur. & Afflict. decisi. 177. Et ex hoc sequitur quod Barones qui tenent ad uocatos pones Regias Audientias pro defendendis vassallis, qui per eã citantur, & carcerantur: ad hoc ut ipsos ad eorum officiales remitti faciant: dum salarium annuatim ipsi aduocatis constitutum solui faciant ab vniuersalibus ipsis subiectis: & in prouincijs existentibus, non male faciunt: & si dicatur quod Barones tenendo aduocatos pro remissionibus vassallorum, defendunt eorum iurisdictionem, & priuilegia: & ideo suis expensis debent ipsi salarium soluere: ex prædictis responsio est in promptu: quod si vassalli ipsi non delinquerent: eorũ priuilegia in hoc defensione non egerent, & ideo cum eorum culpa id totum fiat: sibi ipsis imputent. cogitabis tamen.

† Secundo quæro supra in 4. no. dictum fuit, quod actis factis coram iudice laico contra clericum non est standum per iudicem ecclesiasticum, quid dicitur de confessione facta de crimine coram seculari? Areti. in c. at si clerici. de iudi. Cardin. Zabb. in c. per inquisitionem, de electio. dicunt quod licet tanquam confessio iudicialis non valeat: tamen tanquam extrajudicialis valebit: & faciet indicium ad torturam.

† Quia quamuis confessiones extrajudiciales regulariter in civilibus, & criminalibus nihil operentur secundum glo. in c. de hoc. de simo. & cap. si cautio. de fid. instru. & Bar. in l. admonendi. vbi etiam Bal. ff. de iur. iuran. tamen fallit quo ad indicium torture. per rex. cum gl. in l. capite quinto. ff. de adulte. & gl. in l. idus sustum. ff. de ijs, qui no. infa. Bal. in l. j. col. 5. C. de confess. Roma. confi. 8. & confi. 45. 1. Fely. plene in d. c. at si clerici. nu. 6. vers. tu facias. & Boer. plenissime. decisi. 90. nu. 4. ver. tertio. Bald. vero in c. cum super. de confess. & Anto. de Butrio. in c. dilecti. col. 1. de arbi. & ca. fina. col. 6. de confess. tenent quod nec etiam quo ad torturam faciet indicium. & idem Ange. in l. 1. colum. fi. C. de confess. & in l. 1. ff. eo. dicens speciale esse in clerico: quia in laico confitente coram iudice non competente, secus est: & indicium facit. ut etiam prædicta referendo, firmat Afflict. in confi. si damna. quæst. 4. nu. 32. dummodo secundum eum, clericus

clericus retineat postea coram suo iudice per Doctri. Bald. in l. fin. numero 69. C. de confess. & ista opin. est verior de iure. vt dicit. Boer. in d. decisio. num. 3. sed de consuetudine seruatur prima: secundum Aufreri. in reperi. clemen. 1. in 3. regula. versic. confessio vero clerici. de offi. ordi. eamque seruari dicit in illa curia Francia.

18 ¶ Tertio quæro qui nã veniunt appellatione clericorum? tex. in auth. presbyteros. C. de eipse. & cleric. dicit venire presbyteros, diaconos, subdiaconos, cantores & lectores. tex. verò in c. clericos. 21. distinctio. latius responderi in hoc dicens, quod clerici generaliter nuncupantur omnes, qui in ecclesia deseruiunt, quorum gradus, & nomina sunt ostiarius, Psal mista, Lector, Exorcista, Acolytus, Subdiaconus, Presbyter, & Episcopus: & dicti sunt clerici. vt dicit. tex. d. c. & glo. in d. auth. clericos. Grecq. Latine fors, vel hæreditas: quia de sorte domini sunt: vel quia domini partem habent. ¶ Quarto quæro in hoc Rit. nuncquid aliqui. casus reperiuntur in iure, in quibus iudex secularis potest contra clericos procedere, & cogno scere? Cæsar Pirrinus in hoc Rit. inter commentaria. Cauens dicit quòd sic. & in criminalibus enumerat viginti vnum, & in ciuilibus triginta duos, verum quia, nihil allegat in his quæ dicit. vide Guliel. Bene dict. in reperi. cap. Raynutius, in ver. & vxorem nomi ne Adelsiam. deci. 2. ver. ex quibus num. 117. vsque ad numerum 172. de testa. Cassa. in consue. Burgun. titu. des iustices. rubric. 1. §. 5. ver. prima regula. nume. 47. Stepha. Aufre. in tracta. de potesta. seculari super eccle. & Marant. in pract. parte 4. distin. 11. nume. 2. versic. decimosexto. & numero 59. versic. successiue. in nouis. vbi casus omnes enumeratos per Cæserem Pirrinum, & longe plures, cum eorum authoritati bus textuum, & Doct. reperiens. Aduerte tamen, quia multi casus sunt inter eos, qui & si in Regno Fræciq. seruentur ex antiquissima consuetudine (vt ipsi met dicunt,) in hoc Regno non sunt in obseruantia, stan te maxime conuentione inita inter sanctam Romanam ecclesiam, & Regem huius Regni vt clerici ad secularia iudicia nō trahantur, nisi pro bonis feudali bus. vt patet. per c. Regn. item statuimus quòd cleri ci ad secularia.*

20 ¶ Quarto quæro quid si clericus detentus corã iudice laico pro aliquo delicto, & petens remissionem ad suum iudicem non demonstrat bullas sui clericali tatis vt iste Rit. dicit, sed solū bullas alicuius sui beneficii in quibus nominatur clericus, nunquid per tales bullas dicitur probatus clericus. Ioan. Andr. in capitulo non licet. de regu. iur. in sexto, mouet hanc. q. dicens fuisse disputatam pro & cõtra per Guliel. de Pet. late. vt late per eund. Ioan. Andr. referentem omnia eius argumenta, & licet d. Guliel. indistincte fuerit in opin. quòd tales bullæ beneficiales sufficiant a Ioan. Andr. relatas, attamen ipse facit tres casus. primus est quando talis clericus per prius habebatur pro laico, secundus quãdo communiter habebatur pro clerico, tertius quando fuit captus in habitu clericali, & non habebatur pro laico: primo casu ipse tenet contra opin. Guliel. & quod tales bullæ beneficiales non sufficiant sed quod teneatur fidem facere de suo clericali propter presumptionem contra ipsum insurgentem ex præcedenti delatione habitus. per capitulū si iudex in fin. de sentent. excommunicata. in sexto, & quia tales bullæ beneficiales potuissent surreptitig impetrari eo non existente clerico. vt probat text. in capitulo ex literis. de transactio. secundo vero & tertio casu tenet cum Guliel. per dictū capitulū si iudex dicens quod si in talibus casibus esset faciendā remissio ad iudicem Ecclesiasticum absque bullis beneficialibus per dictum capit. si iudex. mul-

to magis existentibus ipsis bullis. Ego vero valde dubito de ista Doctri. & Ioan. Andre. in hoc Regno in dd. duobus vltimis casibus per Rit. 65. dicentem quod clericatus debet demonstrari cum habitu, & tonsura, quæ demonstratio licet ibi non dicatur fieri debet vt Rit. iste expressim dicit per bullas ipsius clericatus, & hoc dico etiam si vltra bullas beneficiales concurrerent simul quod per prius se gessisset vt clericū fuisset captus in habitu & pro tali fuisset communiter extimatus, ratio est, quia ista gestio & communis extimatio nō potest esse ex alio nisi quia fuit visus in habitu & tonsura & tamen d. Rit. 65. vult quod demonstretur clericatus cum habitu & tonsura, & sic vltra habitum & tonsuram debet demonstrari clericatus vt Bullas vt etiam iste Rit. disponit & concordat cum capitul. legum. secunda questione prima, & licet in dicto capitulo si iudex caueatur in dd. casibus absque istis bullis beneficialibus debere fieri remissionem ad iudicem Ecclesiasticum, dico quòd iste Rit. in specie dicit quamuis iura Cano. his peccatis videantur aliquatenus refragari, & considerandum etiam est quod per dictū capitulū si iudex dicitur quod nedum in dd. casibus remissio fieri debet ad iudicem Ecclesiasticum, verum etiam si sit fama publica aliquem esse clericum ista fama probata sufficere vt talis cognoscatur ab Ecclesiastico Iudice, & tamen vt omnes practici bene sciunt, ridiculum putaretur in tribunalibus Regni huius velle obtinere remissionem alicuius tanquam clerici ad Iudicem Ecclesiasticum absque bullis clericatus ex sola probatione famæ publicæ, quod sit clericus aut q. fuerit ita communiter reputatus vel captus in habitu vt dicit. capitul. disponit. in tantum quòd Rit. iste introducens quod clericatus probetur per bullas & quòd alias non audiatur in declinando forum, videtur ipse derogare dicto capitulo per quod dispositum erat aliter. & si diceres quomodo potest Rit. derogare dicto capitulo respondeat tibi qui fecit hunc Rit. satis est quod in Regno seruatur Ritus iste in omnibus ita vt loquitur & disponit.

21 ¶ Sexto quæro Rit. iste dicit quod veniēte & comparente clerico cum bullis, datur terminus ad probandum de clericali, quid nã erit probandum pro parte ipsius clerici infra dictum terminum, tex. hic non exprimit, ideo dic quod probabitur qualiter incesit in habitu & tonsura: vt dicit Rit. 65. item probabitur quod seruiuit in diuinis. iuxta tex. capitul. penul. extra. de vita & honesta. clerico. ac Regiam pragmat. huius regni. incipit quemadmodū canonicis. sub titu. de cleri. subdiacon. salua. & etiam iuxta. notam dispositionem sacri concilij Tridentini. 23. sessione. capit. 6. incip. nullus prima tonsura. alias si talia nō probentur fori Ecclesiastici priuilegio nō gaudebit sed per iudicem laicum cognoscetur hoc tamen inspecta dispositione præfati concilij Tridentini quæ nouiter ita disponit, quia ante. d. dispositionē ista sola non sufficerent ad declarandum vt cognoscatur quoad iudicem laicum, sed non nulla alia concurrere deberent quæ latius ponit Capic. decisio. 161. Et profecto d. Concilium Tridentinum (vt omnia) ita etiam hoc sanctissime disposuit quia licentia istorū clericorum primæ tonsuræ adeo inualuerat quod in Regijs tribunalibus non nisi criminales causæ clericorum tractabantur. ergo multa requirebantur ad perdendum fori priuilegium vt in d. decisio. opus erat ipsos remittere ad iudices Ecclesiasticos. qui vt vxores vt plurimum liberabant & absoluebant, sicq. ad dacia delinquendi in dies magis crescebat vt iam creuerat, Hodie vigore dicti sanctissimi concilij, cum clerici petunt se remitti constituto quod dicta requisita a sacro concilio non seruauerunt, vel nō probato ab eis

eis quod seruauerunt declaratur quod causæ eorum remaneant in Regijs tribunalibus, & tractantur, vt laici. Hoc tamen intellige in clericis primæ tonsuræ seu primorum ordinum non habentium beneficia. vt d. Concilium Tridentinum expressè dicit, in clericis vero habentibus beneficia, vel sacros ordines seruantur disposita alias a iure can. vt late in d. decisio. 161. Salerni, die 5. Decembris. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CCXXXVI

Tem quod in quibuscunque causis ciuilibus, vel criminalibus ordinarijs, vel extraordinarijs, et mouendis in dicta curia ante litem contestatam, vel post, exceptio excommunicationis proponenda per partem altrinsecus, vel contra testes in causis ipsis productos, & etiam producendos, non admittatur per curiam nisi proponens excommunicationem ipsam in promptu, & in ipso instanti legitime doceat dicta Curia de excommunicatione prædicta per legitima documenta.

S V M M A R I V M.

- 1 Exceptio excommunicationis coram seculari iudice opponi tantum, non probari potest.
- 2 Præiudicialia in regno sunt sublata.
- 3 Excommunicatio maior quæ sit: Et contra incorrigibiles pro quo imponatur crimine.
- 4 Excommunicatio minor quæ sit: eiusque effectus.
- 5 Excommunicatio a Deo illata: ita improprie appellatur: Eiusque effectus.
- 6 Exceptio excommunicationis in quacunque parte iudicij opponi potest.
- 7 Exceptio excommunicationis anomala dicitur.
- 8 Omittens excommunicationis exceptionem scienter tenetur in expensis. Redditurque propterea processus nullus ibidem.
- 9 Excommunicatio partem ab agendo, & conueniendo expellit, & nu. 11.
- 10 Testesque a deponendo.
- 11 Excommunicatus contra excommunicatum de excommunicatione non excipit.
- 12 Excommunicatus a patrocinando repellitur. Et quam plures pen.e ipsius ibidem vsque ad nume. 29.

- 25 Cui non communicamus viuo: nec mortuo communicare debemus.
- 26 Absolutio post mortem, quando & quomodo fieri possit.
- 29 Aliquis intendit examinare pro se aliquot testes: pars aduersa non recipi tanquam excommunicatos instat. offerens excommunicationem incontinenti probare. Nunquid interim admittendi?
- 30 Exceptio excommunicationis in Regno non admittitur contra testes.
- 31 Appellatione legitimorum documentorum quid veniat.
- 32 Testes legitimi dicuntur omni exceptione maiores.

NOta. ex hoc Rit. ¶ quòd exceptio excommunicationis quandocunque in quacunque causa opposita, non admittitur: nisi opponens, in promptu, ipsoque instanti, de excommunicatione doceat per legitima documenta. At ex dispositione iuris communis, vt dicit Bald. in l. quoties. in fin. C. de iudi. coram iudice seculari poterat solum opponi ista exceptio: non autem probari etiam per instrumenta. Et ex hoc Rit. corrigitur in hoc Regno. capitul. 1. de exceptio. in 6. & capitul. Regn. pro bono statu. per quæ ad probandam exceptionem excommunicationis terminus a iudice dari debebat vt etiam scribit Marant. in prac. parte. 6. membro. 9. numero 5. in nouis. vbi hunc Rit. allegat. Ratio istius Rit. est quia hominum excrecente malitia, multoties exceptio excommunicationis opponebatur ad differendum lites, & negocia: & si dicitur ista ratio est falsa, quia in hoc Regno exceptio excommunicationis non facit supersedere in causa principali, ¶ quia præiudicialia sunt sublata in hoc Regno, vt patet ex consti. Regn. si ciuilitate agens. vbi glossa in versiculo præiudicialibus. & Afflic. in 6. nota. numero 6. expressim loquuntur de exceptione ista quod non faciat in causa supersedere dico quod licet effectualiter ista exceptio opposita, causam non impediatur: tamen animi opponentium eam, vt plurimum, fuit ad dilatandum & ideo iste Rit. occurrendo istis malitijs, & etiam dispensijs quibus posset altera pars prægaurari: si facile probatio excommunicationis admitteretur: voluit quod eam opponens, in promptu doceat per legitima documenta. Limita primo Rit. nostrum procedere in excommunicato excommunicatione maiori, non autem minori: vt proprie loquitur textu d. capitul. 1. ¶ Ratio est, quia excommunicatio maior, quæ etiam anathema appellatur: & non nisi pro mortali crimine debet imponi contra incorrigibiles. vt dicit text. in capitulo nemo episcoporum. 11. q. 3. illa est, quæ a perceptione sacramentorum, suffragijs ecclesiæ, ac ceteris fidelium separat: vt inquit dionys. Tho. in 4. disti. 18. Abb. in rub. de sentent. excommunicata. & Silae. in summa. in versiculo excommunicatio lo 1. in principio. & numero 11. versiculo. quibus vero causis. ¶ Excommunicatio vero minor, quæ est, cum excommunicatis participare: vt dicit text. iuncta glo. in capitulo cum excommunicatio. 11. q. 3. non separat a ceteris fidelium, nec spiritalium bonorum participatione, aut sacramentorum collatione: licet

conferens peccet: sed solum a participatione passiva sacramentorum: & eorum quae sunt via ad sacramenta percipienda. ut dicit Siluest. ibid. nume. 3. per tex. elegantem, in capitulo si celebrat. de clerici. excommu. Et multo minus potest intelligi iste Ritu. de alia excommunicatione quae a Deo inferitur pro quolibet peccato mortali: ut patet ex capitulo audi. 11. q. 3. quia improprie excommunicatio appellatur ut dicit plene. Dida. Couar. in capitu. alma mater. in princip. nu. 5. versic. est & alia. de sentent. excom. in 6. & licet grauissimè ladat animam, quia segregat Christianum ab interiori illa communione, quae a charitate constat: & qua omnes fideles in Christo coniungimur: & vnum corpus efficiunt. tamen non separant ab his a quibus aliae excommunicationes se parant. ut patet in locis praelleg. Secundo limita procedere quociescunque exceptio excommunicationis opponit in vim dilatorie: secus si in vim exceptionis peremptoriae, ut quia dicatur talis electio, sententia, vel contractus non valet, quia factus de excommunicato, vel ab excommunicato: quoniam tunc cum sit exceptio ipsa non probaretur perimeret ius opponentis, dilatio esset danda ad probandum ut dicit gloss. quam ibi communiter scribentes sequuntur. in d. c. 1. in versicu. opponit. de exceptio. in 6. gloss. in clemen. 1. de excep. in versicu. dilatorie. & Specula. in titulo de dilatio. in prin. numero 12. ver. secus autem ubi excommunicatio, & in titulo de excep. §. nunc videndum. numero 11. versic. quandoque tamen.

¶ Secundo not. ibi ante litem contestatam, quod exceptio excommunicationis, potest opponi tam ante litem contestatam. quam post. & sic in quacunque parte iudicij, & post lapsum terminum statutum ad proponendas exceptiones dilatorias, ut dicit tex. in clemen. 1. de exceptio. quia etiam post sententiam opponi potest. ut dicitur in capitulo 1. de exceptio. in 6. & per Spec. in titulo de exceptio. numero 16. versic. sed nunquid. Ratio est, quam ponit tex. in capitulo. exceptione. extra de excep. & Specu. in d. versicu. sed nunquid, ne quis cogatur cum excommunicato litem gando participare, & periculum animae incurrere, quia etiam ipse esset excommunicatus. d. c. cum excommunicato. 11. q. 3. ¶ Et ex hoc sequitur quod cum in omni parte iudicij possit opponi ista exceptio: dicitur anomala. ut dicit Specula. in d. titulo. de exceptio. in prin. num. 7. versicu. anomala, & §. nunc videndum, numero 8. versicu. porro. & Marant. in pra. loc. praelleg. Amplia hunc Ritu. procedere etiam si scilicet fuerit omissa ista exceptio infra terminum, ut dicit tex. in d. capitu. exceptionem. extra de exceptio. ¶ & licet per illud. c. eam omittens scilicet teneretur in expensis, eo quia processus redderetur nullus per ipsam exceptionem. ut ibi gl. no. in versic. condemnandus, tamen hodie secundum eam, non fiet condemnatio expensarum, quia acta facta retro, non sunt nulla per tex. d. c. 1. de exceptione. in 6. ubi etiam gloss. nota. in ver. duraturis, & latius gloss. c. 1. de exceptio. in 6.

¶ Tertio no. ibi per partem altrinfecus, vel contra testes, quod exceptio excommunicationis potest opponi contra partem, & contra testes: contra partem opponitur excommunicatio ad hoc, ut ipsam repellat ab agendo, & reconueniendo: ut dicit tex. in capitulo decernimus. de sentent. excommu. in 6. & capitulo cum inter. de exceptio. extra, plene Spec. de actore. in prin. nu. 13. versic. item quod est excommunicatus, & Nepos à monte Albano. in tract. excepti. de exceptio. contra actorem. in princip. quod ampliatur procedere etiam si sitam, vel suorum iniuriam prosequi vellet excommunicatus, ut dicit Feder. de Sen. consil. 116.

Ioan. Andre. in addit. Specula. loc. proxime citato, in litera l, * & late Petr. à Plaz. in epito. delicto. libr. 1. capitulo. 44. numero 10. cum sequen. ubi idem tenet, intelligit tamen de excommunicato excommunicatione maiori. ut supra diximus in prima limita.

¶ Contra testes opponitur ut repellatur a deponendo, ut dicit tex. in dicto capitulo. decernimus. in capitulo veniens. lo 2. in fin. extra de testi. capitulo conspiratores. 3. q. 5. & Specul. in titu. de teste. numero 31. versiculo item quod est excommunicatus, quod ampliatur procedere secundum eundem Specula. ibi. numero 32. versicu. sed nunquid. etiam si vellet deponere contra alium excommunicatum, ¶ quia excommunicatus non potest contra excommunicatum de excommunicatione excipere, ut ipse dicit per tex. lapud. §. Marcellus. ff. de exceptio. & capitulo dilecti. & capitulo a nobis. extra eodem titulo. de exceptio. intelligo tamen semper praefata omnia (ut supra dixi) in excommunicatione maiori, quia minor excommunicatio non potest facere tales effectus. ut nota. gloss. dicto capitulo decernimus, in versicu. & testificando. & Specul. in praelleg. titu. de actore. nu. 13. in fi. ver. quid de minori. per tex. d. c. si celebrat. ubi etiam glo. in versic. iurisdictionis. de cleri. excommunicata.

¶ Quarto nota. ex hoc Ritu. duas poenas, quibus excommunicatus afficitur: nam repellitur ab agendo item a testificando. Tertia poena est quia repellitur a patrocinando, ut dicitur. in dicto capitulo decernimus. de sentent. excommu. in 6. cum similibus. traditis ibi per glossa. Quarta poena est (quam supradiximus) separatio à perceptione sacramentorum, suffragijs Ecclesiae, ac ceteris fidelium. Quia est, quia non potest cum alijs interesse diuinis, vel cum eis in Ecclesia orare sine peccato mortali. Immo nec etiam stare extra Ecclesiam, prope eam, adeo quod audiat diuina. capitulo quod in te. de poeni. & remis. Qualiter tamen possit dicere horas, ad quas teneri si esset clericus: vide Siluest. in summa: in versicul. hora. versiculo tertio

¶ quarta. numero 4. ¶ sexta est exclusio a Regno caelorum, si tamen excommunicatio iusta fuit. capitulo quisque. 24. quæstio. 1. idem etiam si non iusta, si fuerit contempta. 11. quæstio. 3. capitulo. nemo. ratio est, quia mortaliter peccatur, ut Doct. dicunt.

¶ Septima est, quia efficitur irregularis si in aliquo ordine existens, ingerit se diuinis, ut dicunt Hostien. Ioan. Andre. & Abb. in capitulo 2. de cleri. excommunicata. intelligendo tamen ut per Siluest. in summa. in versiculo irregularitas, numero 15. versiculo decimotertio quæritur. ¶ Octauo est quia non potest suscipi ad aliquam religionem: nisi prius absolueretur: ut dicit Abba. & ibi communiter docti. in capitulo cum illorum. per illum tex. de sentent. excommunicata. & latius Silue. in summa. in ver. absolutio. lo 5. numero septimo. versicul. nonum est.

¶ Nona poena, est quia non potest eligere, nec eligi. capitulo constitutus de appellatio. & si secus fieret, electio ipso iure esset nulla. capitulo cum dilectus. de consue. & 9. q. 1. capitulo. nos. iuncta. glo. ibi siue fiat de dignitate ecclesiastica, siue laica, ut dicit Siluest. in summa. in versiculo excommunicatio. lo 3. versiculo octauo. adeo quod secundum eum, nec in Regem, nec Imperatorem quis eligi potest. capitulo cum per venerabilem. de electio. ¶ Decima poena est: quia ecclesiasticum beneficium conferre non potest. c. tanta. de excess. praelato. nec etiam illud acquirere. c. postulasti, de cler. excom. & c. cum bonæ, de ara. & qualita. ¶ Undecima poena est quia est suspensus ab omni officio, & beneficio propter quod ligare, & absolueri non potest. c. audiuius. 24. q. 1. Duo-

¶ Duodecima est, quia sibi est interdictus omnis actus legitimus, adeo quod iudicare nullatenus potest, & si iudicer (licet simul cum alijs iudicibus) sententia ipsa annullatur, si tamè excommunicatio ipsa publica erat. cap. ad probandum de sentent. & re iudi. ¶ Decimatertia est quia non potest procurator institui. capitulo. post cessionem, de probatio. nec etiam procuratorem constituere, & secus factum. no tenet. capitulo. fina. de procura. nisi tanquam reus vellet hoc facere. capitulo. intelleximus. ubi gloss. extra de 21 iudic. ¶ Decimaquarta est, quia obligati sibi ad iuramentum fidelitatis ad fidelitatem non tenentur. ca. 22 nos sanctorum & capitulo. sequen. 15. q. 6. ¶ An tamen obligatus cum iuramento ad soluendum in certo termino teneatur tunc soluere excommunicato gl. in d. capitulo. nos dicit, quod sic: & latius Siluest. in summa. in versic. excommunicatio. lo 5. numero 21.

¶ Versi. duodecimum est. Decimaquinta est, quia literè per ipsum a Papa impetratè super alio articulo, quam excommunicationis, vel appellationis, non valent. capitulo. ipso iure, de rescrip. in 6. Decimasexta poena est, quia efficitur infamis. 6. q. 1. capitulo. infamis, si tamen excommunicatio ipsa notoria, est secundum Bald. in capitulo. cum dilectus, de consuetu.

¶ Decimasextima est, quia mortuus non potest in ecclesia aut loco sacro tumulari: quia cui non communicamus viuo, nec mortuo communicare debemus. c. sacris. de sepul. ¶ Decima octaua est, quia pro eo mortuo non potest oblatio suscipi: nec publica oratio fieri nisi in eo signa contritionis ante mortem apparuerint: quoniam tunc absolueretur post mortem: & fieri poterunt omnia praefata. 24. q. 2. c. sane. qualiter tamen absolueretur sic mortuus vide Silue. in summa in versicu. absolutio lo 3. numero 15. versiculo vndecimum. ¶ Decimanona poena excommunicati est, quia eius cadauer non facit locum religiosum sicut cadauer hominis fidelis non excommunicati, ut dicit Silue. in loc. proxime cita. & in versicu. excommunicatio. lo 3. numero primo. in fin. versicu. vigesimo primo. ubi late de istis, & alijs poenis. ¶ Vigesima poena est, quia si ultra annum in excommunicatione perdurauerit, punitur poena. cap. Regn. si quis in excommunicatione, ut etiam scribit Asslct. in constitutu. Regn. poenam eorum. primo nota. numero 2. si tamen talis excommunicatus fuerit per prelatum excommunicatum denunciatus curiae seculari, ut dicit Luca. de pen. in d. capitulo si quis, per aliud capitulo. Regn. quod incipit item statuimus quod si contingat* vide tamen Petr. Rebuff. in concordia. Titu. de excom. non vitan. vol. 2. ubi sexaginta duas poenas excommunicationis ponit.

¶ Quæro primo in hoc Ritu. pone quod aliquis vult examinare pro se aliquos testes, alia pars instat ipsos non recipi, quia sunt excommunicati qui testificari non possunt ut supra diximus. in 3. no. & offert incontinenti probare de excommunicatione, nunquid interim admittentur? Specu. in titu. de teste. §. 1. numero 41. versiculo quid ergo si premissa, arguit pro & contra: tandem dicit quod aut mora ipsos recipiendi est periculum allatura, quia testes sunt infirmi, vel absaturi, & tunc eorum depositio recipi debet, & demum quæri de excommunicatione. arg. c. quoniam frequenter. in prin. ut lite non contest. & l. 1. §. fina. & l. fina. ff. de fer. & l. cum hereditas. ff. ad Trebell. aut non est periculum allatura, & tunc secus, quia cum statim constare possit: non esse admittendos, superfluo admittentur, quod fieri non debet. §. sane. extra in procm. Tu autem dicas quod ista distinctio de iure communi posset procedere: quia per ipsius dispositionem probatio excommu-

nicationis non requirebatur in promptu, & in ipso instanti, ut petet ex c. 1. de excep. in 6. & licet esset oblatum velle incontinenti probare illud incontinenti, non intelligit Spec. sine dilatione, quia si ita intelligeret, quæstio ipsa superflua esset: postquam statim posset de excommunicatione constare. in Regno nostro per hunc Ritu. secus est, quia cum exceptio excommunicationis contra testes, non aliter admittatur, quam si in promptu, & ipso instanti appareat per legitima documenta, verbum interim, non potest in hoc cadere, quia aut constar de ea statim, & non solum superfederetur: sed nec etiam recipiuntur, aut non constar modo quo hic dicitur: & tuuc sine scrupulo recipiuntur quod nota. * Verum tamen est quod in hoc Regno non video practitari hanc exceptionem excommunicationis ad repellendum testes, sed omnes indistincte recipi, & postmodum in termino dato ad repulsam, ipsos repulsari tanquam excommunicatos vel habentes alios defectus, credo quod procedat ratione istius Ritus disponentis exceptionem excommunicationis tunc demum militare cum ipso instanti legitime appareat de ipsa excommunicatione per legitima documenta.

¶ Secundo quæro quid nam veniet appellatione legitimorum documentorum? Breuiter glossa. dicto capitulo primo. de exceptio. in 6. in versiculo documentis, dicit venire instrumenta, vel testes, & idem Alberi. in suo dictionario in versic. documenta. Dicitur tamen legitime quociescunque testes erunt legitimi, ideo omni exceptione maiores. ut dicit gloss. in capitulo at si clerici, in versiculo legitima. extra de iudic. & quociescunque instrumenta ipsa erunt publica, sine authentica, ut late scribit Specular. in titulo de instrumen. editio. §. nunc dicendum. in princip. & Lanfran. in repeti. capitulo quoniam contra. in versiculo instrumentorum productiones. numero 8. versiculo secundo est videndum in tantum, quod exceptio excommunicationis, tunc demum admittitur, cum per testes legitimos omni exceptione maiores, vel instrumenta publica apparebit, dummodo id fiat in promptu, ipsoque instanti. quod nota. pro declaratione verborum istius Ritus. Salerni, die 9. Decembris. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXXXVII.

Tem quod nullus admittatur ad denunciandum aliquem de viuraria prauitate: sed admittatur ad accusandum, agendo via ordinaria, & tunc Aduocatus, & procurator filci dictarum causarum procedant ordinariè contra dictum accusatum ad priuationem bonorum suorum omnium.

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

Dixi de hoc Ritu. supra in Ritu. 196. videas.

RITVS CCXXXVIII.

Ptem quod post terminum datum ad probandum, non recipiantur aliqua scriptura, verum vbi pars producere vellet, curia accipiat ipsas, & non ponantur in processu, sed teneat eas magister actorum, & scribatur in eis presentatae post terminum, scilicet die tali, &c. post terminum, &c. iudices deinde videant eas ad eorum declarationem, & recipiant dicto modo etiam post conclusum.

S V M M A R I V M.

- 1 Casus duo in quibus iura producuntur etiam post terminum, & conclusum in causa. Et ad quem effectum.
- 2 Conclusio cause non nocet dummodo facti veritas habeatur.
- 3 Conclusio fit post scripturarum presentationem, pars petit terminum ad eas comprobandum, quia ille impugnantur, nunquid dandus sit?
- 4 Appellatione scripturarum, veniunt scripturae publicae, & priuatae.

NOta. ex hoc Ritu. quod lapso termino statuto per iudicem ad probandum in causa, scripturae presentatae per aliquam partium non recipiuntur in processu, sed tenentur extra ipsum ad informationem, & instructionem ipsius iudicis. & hoc siue producantur ante conclusionem, siue postea, & idem disponitur infra in Ritu. 240. adeo quod per dispositionem istorum Rit. qui concordat etiam cum constit. Regn. lite. instrumenta, & scripturae, in termino probatorio presentari debent. Limita tamen istud non procedere in duobus casibus, quos ponit sequens Ritus. ¶ Primus est, quando essent scripturae nouiter repertae post terminum, quoniam tunc vsque ad conclusionem in causa presentari, & produci possunt iuxta iuris dispositionem in c. cum dilectus. de fide instr. Secundus est, quando producens eas esset aliqua persona priuilegiata, a iure, vt viduae, pupilli, & aliae personae miserabiles. per l. 1. C. quando impera. inter. vid. & pupill. quod etiam cauetur per d. constit. Regn. lite. sed iste Ritu. correctus est per Regiam prag. 11 incip. cursu dilationum. §. quibus. de ordi. iudi. vbi patet expresse, scripturarum productiones & earum impugnationes fieri posse etiam post lapsum terminum infra quatuor dies a die publicationis. Adeo quod

per illam prag. instrumenta, & scripturae vsque ad conclusionem in causa presentari possunt in processu: quia vt ibi dicitur, conclusio intelligitur facta elapsis illis quatuor diebus. & ante illam prag. vt dicunt Iser. & Afflic. in constit. Regn. lite. 13. nota. nume. 13. versicul. tertia dubitatio. dispositio istius Ritu. non seruabatur sed ius commune. in dicto capitulo cum dilectus. de fide instrumento. in tantum quod vsque ad conclusionem in causa abtque dubio instrumenta & scripturae produci poterant in processu, & ita etiam seruatur hodie ex communi obseruantia in omnibus Curijs Regni non obstante dicta constit. & dispositione istorum. Ritu. vt dicit etiam Marant. in pract. parte 6. actu. 8. numero 47. versiculo venio ad secundum. Bene verum est, secundum eund. Marant. ibid. nume. 49. quod licet vsque ad conclusionem scripturae presentari possint, & non vltra, per d. prag. & per communem obseruantiam, tamen si presententur, seruatur quod hic dicitur, & extra processum recipiuntur non in vim probationis: sed ad instructionem iudicis tantum, & multoties recipiuntur etiam in processu cum clausula quod de eis habeatur ea ratio, quae de iure habenda erit. vt Cauens. dicit in Ritu. sequen. & istud video saepius practicari, quam quod recipiantur extra processum. & adhuc talis clausula parum seruit: quia in omnibus Curijs Regijs habetur ratio omnium scripturarum presentatarum, etiam post conclusionem & recipiuntur vsque ad sententiam, vt omnibus clarum est. Ratio istius obseruantiae est: quia causa omnes in hoc Regno sunt summariae, & in eis proceditur sola facti veritate inspecta. per capitulum Regn. desistantes. quod habes infra. Ritu. 228. & per Regiam Prag. dispendia litium. de ordi. iudi. ¶ quo casu conclusio causa non nocet dummodo facti veritas habeatur. & scripturae omnes admittuntur. vt firmat Roma. in l. admonendi. ff. de iureiuran. & in consil. 176. numero 12. circa fin. & Domini de Rot. decis. 2. alias: 65. alijs tribus. de resti. in integ. & licet Felyn. in d. cap. cum dilectus. numero 19. limita. 7. aliter teneat, dicens istud esse verum solum in causis summarijs beneficialibus: non autem in profanis per aliam decis. Rot. alias 30. fuit dubitarum. de sequestra. posse. tamen in Regno vt dixi, seruatur prima opinio. Roma. & Dominorum de Rot. qui etiam in profanis expresse loquuntur.

¶ Quae in hoc Rit. pone quod conclusio fiat post presentationem scripturarum, verum quia ille scripturae nunc impugnantur, pars ipsa petit terminum ad eas comprobandum, nunquid dari debet? Abb. in capitulo quoniam contra column. 9. in glossa. in versiculo productiones. de probatio. dicit quod sic non obstante conclusione, quia per dationem termini vel admissionem articulorum, videtur tacite reuocata. vt dicit Bellamera decis. 55. & 57. quod potest facere iudex cum sit interloquutoria. capitulo cum cessante. de appellati. & l. quod iussit. ff. de re iudicata. & ita firmat expresse Afflic. decisio. 115. dicens ita fuisse decisum in consil. dummodo scripturae comprobatae sint publicae, vel priuatae: quae de se fidem faciunt, alias si essent priuatae, quae de se fidem non facerent: secus esset. & licet ibi dicat quod quo ad priuatas sacrum consilium seruauit sibi meliorem deliberationem: tamen in alia decisio. 272. hoc expresse determinat. Et quod diximus de termino dando post conclusionem, ad probationem scripturarum presentatarum ante: amplia procedere etiam in scripturis presentatis post conclusionem, quando conclusio facta fuit cum reservatione presentandi scripturas.

Com. super Ritibus Magnae Curiae. 135

peritas. vt dicit Afflic. in decis. 272. semper intelligendo in scripturis publicis, & etiam priuatis modo quo dixi: vt ipsemet dicit, quia reservatio facta presentationis scripturarum, intelligitur de publicis & priuatis: quae fidem faciunt: non de priuatis quae de se non probant. vt dicit Abb. in rub. extra de fide instru. & ita debet intelligi, quod dicit gloss. in cap. 1. in versu. in scriptis. extra de appella. Inno. in cap. 1. de senten. excommunicatio. in 6. & Bald. in l. 1. C. de iuram. calum. ¶ vbi quod scripturarum appellatione veniunt publicae, & priuatae. Dicit tamen idem Afflic. in cap. 1. in princip. versic. sed quae de quadam questione. numero 111. si de inuesti. inter domi. & vasa. lis oria. quod etiam quando essent scripturae sine testibus, quae de se fidem non facerent. sacrum consilium consuevit admittere earum productionem, & dare breuem terminum ad eas comprobandum, non tamen recissa conclusione, sed quod ponantur extra processum pro veritate inquirenda, & habeatur ea ratio de eis quae iure habenda erit: quod nota. Saerni, die 10. Decembris. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CCXXXIX.

Ptem quod in quacunque causa ciuili, quae in dictis Curijs, & altera ipsarum agitur: actor, & reus presentare, debeant instrumenta & cautelas alias, si quas producere habent: ad probandum intentionem eorum infra terminum eis statutum ad probandum in causa ipsa: ita quidem quod terminus detur ad producendum omnia iura sua, & non aliter: nisi essent instrumenta, & cautelae nouiter repertae, quae secundum iuris dispositionem, produci possunt: etiam vsque ad conclusionem, & nisi essent personae priuilegiatae in iure.

S V M M A R I V M.

- 1 Scriptura vsque ad causae conclusionem indistincte presentari possunt: non vltra.
- 2 Facta conclusione liquere de causa dicitur.
- 3 Conclusio in causa eisdem effectus, quos sententia producit. Cum ampliat. & limitat.
- 4 Conclusio in causa multipliciter.
- 5 Iuramentum suppletorium post conclusionem deferri potest.
- 6 Pars interrogari potest post conclusionem, ex officio.
- 7 Aspectus loci omnem superat probationem.

NOta. ex hoc Ritu. quod dispositio iuris communis in capitulo cum dilectus. de fide instrumenta, & scripturas vsque ad conclusionem posse presentari, per hunc Ritu. restringitur, & limitatur procedere solum in duobus casibus positus in text. videlicet, quando essent scripturae nouiter repertae post lapsum terminum, vel pars producens esset persona a iure priuilegiata. sed vt dixi supra in praeced. Ritu. istud non seruatur: & per Prag. Regiam quam ibid. allegaui. est redactum istud ad dispositionem iuris communis in d. ca. Et qualiter hodie praecetur: ibi dixi.

¶ Secundo nota. ibi iuris dispositionem, ¶ quod ex dispositione iuris instrumenta. & scripturae presentari possunt indistincte vsque ad conclusionem in causa, & non vltra. Ratio est secundum Felyn. ibidem. in princip. ¶ quia facta conclusione dicitur omnino liquere de causa. vt dicit gloss. in capitulo significauerunt. in versicul. liquere. vbi etiam ipse nota. extra de testi. & vt dicit Bald. in authen. qui semel. in fin. C. de proba. non est amplius cognoscendum, sed cognitum esse. ¶ Immo multoties conclusio in causa producit eisdem effectus quos facit sententia, vt dicunt Ioan. Moana. Ioan. And. & Domi. in cap. 2. de resti. in integ. in 6. Bald. in l. error. colum. 4. C. de iuris & fact. ignor. est bonus text. in capitulo auditis. extra de procura. in capitulo auditis. de restitutione. in integ. & capitulo pastoralis. de causa. posse. & proprietate. Amplia dispositionem praefatam procedere in conclusione quomodocumque facta, ¶ cum multipliciter fieri possit: & hoc ideo, quia semper militat eadem ratio, quem supra dixi siue conclusio fiat per expressam renunciationem quam facit partes omnibus probationibus, vt dicit Specula. in titul. de renunciatio. & conclusione. in princip. siue per lapsum termini a statuto praefixi ad probandum. vt ponit Bald. in l. si accusatoribus. in fin. C. de accusa. & in d. capitulo pastoralis. post Innocen. in capitulo super eo. lo. 2. super versicu. certum. in principio. de appella. Roma. late consilio 176. & patet ex dicta Regia prag. 11 incipien. cursu dilationum. §. quibus. de ordine. iudi. siue fiat per commissionem factam de causa consilio sapientis decidenda ex voluntate partium. vt dicit Cardina. consilio. 25. in causa Amaretti, & in dicto capitulo pastoralis. & Felyn. in dicto capitulo cum dilectus. numero 30. versicu. alio modo, siue etiam fiat per iudicis interloquutoriam (pro ut hodie in Regno fit communiter. vt dicit gloss. in clemen. saepe. in versicul. conclusione. de verborum significatione. Item amplia alijs quatuor modis, quos ponit Felyn. in d. capitulo cum dilectus. nume. 11. ver. & amplia. Limita non procedere in quatuordecim casibus ibi nota. per eum. numero 13. versiculo modo. cum sequen. Decimoquinto limita non procedere in probatione facienda per dilationem iuramenti suppletorii, ¶ quod etiam post conclusionem deferri potest, vt dicit Roma. d. consilio 176. numero 12. versiculo praeterea. & Alexan. consilio 53. numero 5. volum. 1. per tex. in l. generaliter. §. 1. C. de reb. credito. si tamen antea petiit fuerat. vt declarat Ias. in l. admonendi. ff. de iureiurando, & Marant. in pract. par. 6. actu. 15. num. 4. Decimo sexto limita, in probatione facienda per interrogationem partis ¶ quae etiam post conclusionem interrogari potest ex officio, & ad instantiam partis in causis summarijs, vt dicit gloss. in d. clement. saepe. in versu. interrogauit. Roma. d. consil. 176. nume. 12. in fine. Abb. & Felyn. in c. cum Ioannes. de fide instru. vt dixi latius supra

Domini Prosperi Caraula Ebolitani

in Ritu. 93. Decimosextimo limita non procedere in probatione faciendâ per rei euidentiâ, & aspectum loci ad quem iudex vsque ad sententiâ potest accedere: † quia iste modus probandi superat omne genus probationis. vt dicit Baldus in l. contra negantem. in fin. C. ad l. Aquil. in l. si quis testibus. in fin. C. de testi. & Marant. in loc. præalleg. numero 6. Salerni, die 10. Decembris. 1559. Prosper Caraula.

RITVS CCXL.

Nem seruat ipsa Curia quod post terminum datum ad probandum, non recipit aliquas scripturas: curia accipit eas: & non ponuntur in processu: sed tenet eas magister actorum: & scribitur in eis. præsentata post terminum v. die tali, & c. post terminum, & iudices possunt deinde videre eas, ad eorum declarationem, & recipiuntur dicto modo etiam post conclusionem.

Iste Ritu. ad literam dicit idem quod alius supra 238. ideo ad materiam vide que ibi posui.

RITVS CCXLI.

Nem seruat ipsa curia quod quando aliqua acta in causa ciuili, vel criminali quæ sunt in actis Curie ipsius inducerentur ad probationem alicuius alterius causæ vertentis in eadem Curia, dicta acta nullam faciunt fidem nisi sit oblata petitio de producendis actis predictis quæ pars producere vult. ita fuit de facto practicum.

S V M M A R I V M.

- 1 Acta in vno iudicio facta quando in alio fidem faciunt. & nu. 5.
- 2 Iudex de iure, non de facto supplere potest.
- 3 Actis qui vti quando dicatur secundum practicam. Cum limit.
- 4 Acta quando reproducuntur: si sint testium

depositiones: ille contra quem producuntur eliget eis stare, vel iterum examinari.

Pro intelligentia istius Ritu. scire debes † qualiter acta facta in vno iudicio faciunt fidem in alio inter easdem personas: si tamen quis citatus est. vt dicitur in l. cum antea. §. fina. vbi etiam glo. nota. in versu. iudicij. C. de arbit. alias si non citatur: iudex non potest fidem illis adhibere pro vna causa: quamuis sciat illa esse facta in alia, † quia suppleret de facto, quod non potest: sed solum de iure l. 1. cum ibi nota. C. vt quæ defuncti aduoca. iudex supple. † Dicitur tamen vti tunc, cum illa producit in alia causa. vt dicit nota. Barto. in l. naturaliter. §. nihil commune. numer. 32. ff. de acquir. poss. vbi dat cautelam aduocato, vt ipsa producat in alio iudicio, alias non probant. idem Bald. in l. ordinarij, col. 4. C. de rei vendi. Alexand. consil. 82. nu. 5. vol. 1. & in l. 2. in fin. vbi etiam Dec. numer. 33. C. de eden. & Marthesi. singu. 160. no. singularem. Hoc itaque sic præmissis. Not. ex hoc Ritu. quod Magna Curia seruat quod quotiescunque acta facta in vna causa inducuntur (supple verbo tantum) ad probationem in alia causa, nullam faciunt fidem, nisi ille qui ipsa verbis inducit, & allegat pro se, producat ea mediante sua petitione, in qua faciat mentionem de ipsis, & quod vult eis in tali causa vti: & propterea reproducit: & pro reproductis haberi vult: & ita seruat in pract. quotidie. Limita istum Rit. procedere, quando actorum factorum in vna causa non accipitur copia, & præsentatur in alia causa, non autem quando de eis acciperetur copia: quoniam tunc si illa præsentaretur in alia causa, bene sufficeret, & diceretur vti eis licet petitionem de qua Ritu. loquitur: non præsentet. quod bene no. ne erres: quia & c. etiam practicum. † Aduerte tamen, quod si acta quæ reproducuntur: sunt depositiones testium examinatorum, electio est illius contra quem producuntur: stare illis depositionibus, & earum scripturæ. vel dicere volo, quod iterum veniant, & deponant, vt dicitur in l. fina. C. de testi. & gloss. d. l. cum antea. nisi sint mortui. quoniam tunc omnino eorum depositionibus standum esset. vt in eadem. l. finali disponitur. nota. per Practi. Papien. in forma oppo. contra testes post publicationem in versu. sunt que numero 12. † An tamen & quando verum sit, & procedat quod dixi, acta facta in vna causa fidem facere in alia inter easdem personas & quando inter diuersas. vltra Docto. in d. l. 2. C. de eden. in l. gesta. C. de re iudica. & in d. l. fin. C. de testi. vide pulchrè, & no. Pract. Papien. in loc. præal. quia satis plene & succincte id tractat. Salerni die 10. Decembris. 1559. Prosper Caraula.

RITVS CCXLII.

Nem seruat ipsa curia, quæ dato termino ad probandum in quacunque causa, pendente termino, partes, seu procuratores earum possunt producere ea

Com. super Ritibus Magnæ Curie. 136

ad quæ erat datus terminus ad probandum: sine requisitione amplius alterius partis, vel præsentia, & possunt produci, & debent recipi per subactarios, etiam quando Curia non regitur, dummodo non sit illo die voluisset Curia Regi, potuisset.

S V M M A R I V M.

- 1 Citatio partis, in scripturarum præsentatione, requiritur cum 3. fall.
- 2 Præsentatio scripturarum infra terminum, coram scribis actuariorum etiam fit.
- 3 Præsentatio scripturæ die feriata an fieri possit.
- 4 Præsentatio scripturæ actus iudiciarius non est.
- 5 Attentâ facti veritate in causis, in Regno proceditur.
- 6 Practica & cautela super præsentatione scripturarum ante terminum.

Not. ex hoc Ritu. † quod licet citatio partis requiratur in præsentatione scripturarum, vt dicit Bal. in l. si quando, in fi. C. de testibus. Roma. consilio 176. columna secunda, cum alijs quæ Cauens. hic citat. & Marant. in pract. par. 6. actu. 8. in ver. verum, numero trigesimo quinto, in nouis. tamen illud fallit quando infra terminum datum ad probandum producuntur: vt Rit. noster dicit, & voluit Bald. in l. qui ante Calendas. ff. de verborum obligat. in addit. in d. l. si quado, in fi. & in l. sancimus, in addit. par. 2. C. de iud. & Alex. ad Bar. in litem illa. ff. de constit. pecu. quemadmodum etiam fallit quando præsentatio ipsa fieret vltima die termini, vt dicit Barr. in d. l. item illa. Bald. in l. si. columna secunda C. qui admittit. Ang. in l. propter adum. §. sin autem. C. de iud. Afflict. in constit. cordi nobis, 9. nota. numero duodecimo, in fine. & Marant. in pract. par. 6. in versu. citatio. limita. r. i. nume. decimo octauo, in nouis. Item fallit quando scripturæ præsentantur solum ad iudicis instructionem, vt dicit Bal. vbi ponit exemplum de clerico probante de clericatu coram iudice laico, in l. si qua per calumniam, numero secundo, versu. sed pone. C. de episc. & clericis.

† Secundo not. ibi per subactarios, quod præsentatio scripturarum infra terminum potest fieri etiam coram scribis actuariis, & idem Bald. in l. eos. §. super his. C. de appell. & licet Afflict. in loc. præalleg. dicat aliter fuisse prouisum in Regno per Regem Catholicum, vt non fiat præsentatio scripturarum coram notario actorum, nisi citata parte coram iudice ad videndum præsentationem, tamen hodie seruat Rit. & nedum actuarij, sed eorum scribæ (vt hic dicitur) recipiunt præsentationes instrumentorum & scripturarum, vt etiam dixi latius supra Ritu. 82. in fi. & est Ritus expressus supra in Rit. 91.

† Tertio no. ibi dummodo non sit, quod præsentatio scripturæ non potest fieri die feriata: sed de iure secus esset, † quia vt dicit Specu. in titu. de dilatio. §. 1. versu. sed pone iudex, numero quinto, præsentatio

scripturarum non est actus iudiciarius. & idem referendo, tenet Marant. in d. pract. actu. 8. numero quadagesimo secundo, in pract. seruat Rit. in hoc Reg. vt plurimum, & raro præsentantur scripturæ die feriata, & si præsentantur, non nocet, † quia attentâ facti veritate, proceditur in causis in hoc Regno: vt dispositum est per c. detestante, infra in Rit. 288. † Aduertant tamen semper litigantes, vt instrumenta, & scripturas non producant ante terminum (vt solent non nulli facere, & cum libello producere,) quoniam cum talis productio sit facta ante litem contestatam, & sic in iudicio summario: non facerent fidem lite contestata, & sic in plenario, per cap. veniens, cum ibi no. extra de testib. & casu quo ante terminum præsentasset, sint catui in termino postea eas reproducere, vt dicit Federi. de Sen. consilio 160. in Christi, & Fely. in cap. ex epistolæ, numero 28. versu. 6. & vltimo, de probatio. alias non probarent, vt dictum est, nisi pars contra quam essent productæ: eas impugnasset, vel habuisset terminum ad impugnandum, quod bene nota. Salerni, die 5. Decemb. 1559. Prosper Caraula.

RITVS CCXLIII.

Nem quod causæ ciuiles, non tamen feudales imposterum mouendæ in dictis Magnæ, & Vicariæ Curijs, & qualibet earum, tam principales, quam appellationum, per iudices dictarum Curiarum, & cuiuslibet earum decidentur, terminentur, ac decidi, & determinari debeant intra terminos subscriptos: videlicet, siquidem quando fuerint inter personas ciues, sive habitatores, ciuita. Neap. & eius districtus: infra tres menses continuos a die litis contestata in causa principali, & in causa appellationis a tempore præsentati processus: si vero fuerint de loco a dicta ciuitate Neapol. distante per vnam dietam vulgarem, infra quatuor menses, si vero per duas dietas infra menses sex, & si vltra duas dietas, infra octo menses in antea numerandos, & vltra metas, & terminos prædictos. causæ prædictæ prorogari nequeant, nisi ad id accedat expressus consensus & voluntas ambarum partium, quo casu de voluntate partium prædictarum prorogatio ipsa fieri possit vsque ad alios sex menses, & non vltra.

S V M M A R I V M.

- 1 Instantia causæ incipit à die litis contestatæ.
- 2 In causis summarijs vbi lis non contestatur, incipit

- capit instantia ab actu fieri solito post litem contest.
- 3 Statuta a iure communi interpretationem recipiunt.
  - 4 Instantia nunquam perit in his que sunt ante litem contest.
  - 5 Dieta legalis, 20. continet miliaria; Et est triplex legalis, vulgaris, & singularis.
  - 6 Dieta appellatione in dubio de vulgari intelligitur.
  - 7 Locus quo eundem est si duas habet vias per mare & terram: quarum vna longior altera sit, per quam computabuntur dieta?

Quoniam instantia causarum civilium, & criminalium, per capit. Regn. quorundam. erat statuta, & terminata in sex mensibus tantum, vt ibi pater. iste Rit. corrigendo dicit. capit. (quod iam sine hoc Rit. per mortem illius Regis erat finitum: vt Ioan. Anton. de Nigr. ibi dicit) ordinat alio modo instantiam in causis civilibus, & feudalibus loquitur Rit. sequent. & de criminalibus alius infra. 246. & de hoc facit mentionem Afflic. in constit. hac l. prima, not. num. 2. sed quia dispositio istius Rit. est correctata per alium Rit. infra 248. & instantia causarum est redacta ad ius commune: (vt ibi dico latius) & tangit Afflic. in consti. causas alias 3. not. num. 3. in hoc aliter non me extendo.

- ¶ Not. primo ex hoc Rit. ibi a die litem contestata, & quod instantia causae incipit a die litem contestatae, vt est etiam de iure communi. in l. properandum. in princip. vbi nota. communiter per Doctor. Alexan. num. 5. & Iaf. 5. not. num. 5. C. de iudic. & idem Iaf. in eadem l. §. & siquidem. r. not. & Marant. in pract. parte quinta, in versic. instantia. numero 3. & ideo si per mille annos starent partes. ad litem contestandum: nunquam instantia inciperet secundum eos in loc. praalleg. & Bald. in l. post edictum. §. circumducto. ff. de iudic. & in causis summarijs, vel executionis instrumentorum in quibus lis non contestatur: instantia ipsa incipiet currere ab eo actu qui solet fieri post litem contestatam; vel ab eo die quo fuit tractatum de meritis causae vt dicunt Bartol. Alexand. & Iaf. in l. nulla. C. de procur. Bald. Salyc. Paul. Alexand. & Iaf. in d. l. properandum. in princip. Roman. consil. 174. numero 5. & Marant. in loc. praalleg. num. 4. Et adde quod etiam si dictum non fuisset in hoc Rit. quod instantia curreret a die litem contestata: adhuc ita intelligi deberet: vt dicit Bald. in anthen. clericus. C. de episcop. & cler. & Iaf. in l. properandum. in 5. nota. in princip. C. de iudic. vbi quod si statutum dixerit quod causae terminentur infra sexaginta dies: intelligitur a die litem contestationis: vt sic se conformet iuri communi quo statuta interpretationem recipere debent. l. 2. C. de noxa. & l. fina. §. in computatione iuncta gloss. C. de iure deliberand. Et ex hoc nota. sequitur, quod si inquisitus de crimine, liberatur sub cautione de stando iuri, & de se presentando toties quoties: prout quotidie seruant omnes curiae Regni, & non fuit litem contestata super crimine: instantia causae nunquam perit, & fideiussores, ac principalis semper vocari poterunt: quia in his que sunt ante litem contestatam nunquam perit instantia vt dicit Bald. in l. & post edictum. §. pen. in fi. ff. de iudic. Alexand. in d. l. properandum. in princip. num. 5. versic. & ex hoc tex.

& ibid. Iaf. in 5. not. Capic. decisio. 11. num. 14. Specul. in titu. de appella. §. breuiter. versiculo, sed iusta. & Marant. in practic. parte 5. limita. 10. numero 29. in nouis.

- 5 ¶ Secundo nota. ex hoc Rit. ibi dietam vulgarem, quod vltra dietam legalem, quae continet viginti miliaria, vt dicit text. in l. j. ff. si quis cautio. & in l. 3. ff. de verborum significat. reperitur etiam dieta vulgaris, quae continet tot miliaria quot vulgariter, & communiter secundum consuetudinem regionis fieri solent, vt dicit gloss. in cap. nonnulli. de rescript. & in c. statutum. §. cum vero eiusdem de rescript. in 6. Item reperitur alia quae dicitur dieta singularis, quae est quando quis felici diplomate vsus est faciendo in vna die tot miliaria, quot alius in duobus diebus fecisset vt dicit Capo. in d. l. 3. & de hac dieta loquitur tex. in l. continuus. §. cum ita. ff. de verborum obligat. sed profecto ista expressio de dieta vulgari fuit superflua. quia dietae appellatio, in dubio, de vulgari intelligitur: non de legali, vt dicit gloss. quam ibi sequuntur communiter Doct. in d. c. nonnulli. & Capol. in d. l. 3. q. 8. nu. 22.
- 7 ¶ Quarto in hoc Rit. quid si locus ad quem eundem est: habet duas vias: per terram, & per mare, & vna est longior altera: secundum quam viam computabuntur dietae? Ioan. Andr. in c. olim. de except. quem refert & sequitur Imol. in d. c. nonnulli. num. 4. versic. quid autem si aliter. dicit secundum eam quae magis visitatur, & sic secundum viam, quae fit per terram, quia in dubio via per terram consuevit esse magis visitata quam per mare, propter pericula quae quotidie occurrunt. idem Bart. in l. Imperator. ff. de appellat. & in d. l. j. ff. si quis cautio. & Imol. in d. l. continuus. §. cum ita. Salerni, die 11. Decemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXLIII.

Tem quod instantia causarum feudalium tam principalium, quam appellationum, & cuiuslibet earum duret per annum vnum integrum ad plus, incip. a die litem contest. super testibus vero producendis, & prorogatione instantiae seruentur ea quae infra scripto proximo capitulo continentur.

SUMMARIVM.

- 1 In his que non sunt per leges feudorum decisa: iuris dispositioni statuitur.
- 2 In feudalibus instantia, an duret per annum?

Iste Rit. voluit statuere aliud tempus instantiae in causis feudalibus, principalibus, & appellationum, quam statutum erat per Rit. praecedens. in causis civilibus non feudalibus. Ratio est, quia si per istum Rit. & praecedens non fieret differentia expressa inter causas feudales, & alias: statuto tempore

instantiae in causis civilibus, intelligeretur etiam in feudalibus: quia in his quae per leges feudorum non sunt decisa, dispositioni iuris stari debet vt dicitur in cap. 1. de feud. cogni. Alua. in cap. Imperialem. §. penultimo. in fi. de prohibi. feudi. alie. Curr. in tracta. feud. parte 7. versic. tertio quarto. & Capic. decisio 186. Corrigit istum Rit. quo ad causas principales, l. properandum. C. de iudi. in cuius generalitate etiam causae feudales includuntur. sed quo ad causas appellationum, concordat cum iure communi feudorum, vt patet ex cap. 1. in princ. si de inuestitu. inter domi. & vasa. lis oria. vbi id not. Iser. numero nono. & Alua. numero septimo, ver. oppo. cum gloss. 4. dum allegat auth. ei qui. C. de tempo. appella. sed dispositio istius Rit. est etiam correctata: sicut praecedens, per Rit. infra 248. & licet ibi de feudalibus Rit. non loquatur: tamen propter eius generalitatem, & per rationem proxime dictam de causis etiam feudalibus intelligitur, & quantum Afflic. in constitut. hac lege 1. nota. numero secundo, & Marant. in practi. parte 5. in princ. numero 42. 19. limita. ¶ dicant quod in feudalibus instantia durat per annum per hunc Rit. quem sic simpliciter allegant, mihi videtur per praedicta quod non bene dicant: & ita teneo quo ad instantiam causarum principalium de quibus loquitur d. Rit. 248. & quo ad instantiam causarum appellationum de quibus ille non loquitur: firmus remanet iste Rit. qui cum iure communi concordat (vt dixi) verum tamen est quod ex causa daretur biennium: vt etiam Iser. scribit in loco praallega. iuxta formam d. auth. ei qui. aduerte tamen. quia Boer. in consuetu. Bituri. tit. des costumes. §. 23. in fi. dicit quod de iure communi feudorum instantia causarum feudalium perit anno: & allegat d. c. 1. & ibi not. per Bald. sed miror valde quod Boer. istud dicat: cum annus in illo cap. statutus sit praefixus instantiae causae appellationis, non principalis. vt Iser. Alua. & melius Praeposit. ibidem numero quarto, ver. solutio dicite. quod rex. immo Bald. ibi, nume. decimo quarto, ver. & not. dicit illum annum non dari instantiae causae supple principalis, nisi saluato Boer. dixerimus quod dum dicit quod causa feudalis perit anno per d. c. intelligitur loqui de instantia causae appellationis vt loquitur rex. allegatus per eum, non principalis. Salerni die 11. Decemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXLV.

Tem quod termini dandi, & statuendi ad probandum testes, & instrumenta producendum, & super exceptionibus quibuscumque oppositis, & opponendis sunt, & esse debeant competentes arbitrio iud. moderandi secundum tempus instantiae supradictae: ita quidem, quod iudices per hoc non permittant labi tempus instantiae supradictae, & si permitterent, partibus instantibus vel earum altera, puniatur vice qualibet poena quinquaginta florenorum auri, fisco nostro applicanda, &

vltra hoc etiam alijs poenis nostro arbitrio referuatis, & a breuiatione, & modificatione ipsorum terminorum nullatenus possit appellari, aut reclamari: & si appellari contigerit, appellans siue fuerit procurator, siue principalis: incidat in poenam florenorum auri quinquaginta, applicandum vt supra: & ipsa appellatio nihilominus non teneat: & per ipsas curias, vel alteram ipsarum in causis ipsis procedatur, ac si appellatum non fuisset: & esset friuola, & frustratoria manifeste.

SUMMARIVM.

- 1 Iudicij meta vbi est breuis, breuiores dilationes esse debent.
- 2 Iudex videns instantiam perire: in expeditionis limine, dilationes abbreviabit.
- 3 Iudex ex officio sententiam quando proferre possit, parte non petente.
- 4 Pena statuta contra iudicem causam infra tempus instantiae non expedientem intelligitur expeditione a parte petita.
- 5 Iudex qui sub poena infra tempus instantiae vel aliud tenetur causam expedire non incidit in eam vbi pars non petit expeditionem.
- 6 Sententia lata post tempus instantiae per nostros Rit. abbreviata, an valeat?

Quoniam supra in Rit. 69. dictum fuerat quod iudex in omnibus causis debet dare dilationes, attenta qualitate causae, & locorum distantia, & supra in Rit. 243. statuta fuit instantia in causis civilibus in ciuitate Neapo. trium mensium, in alijs locis quatuor, & in alijs sex, aut octo: dubitari forte poterat, quid nam esset agendum si talis dilatio peteretur, quae attenta loci distantia, absorbere fere posset bonam partem instantiae: & ideo iste Rit. declarando. d. Rit. 69. addit, vt non solum in dilationibus attendatur causae qualitas, & loci distantia: verum etiam tempus instantiae: adeo quod iudex nullatenus faciat ipsam labi propter dilationes, ¶ quia vbi meta iudicij est breuis: ibi breuiores debent esse dilationes, dummodo non adeo arcte, quod sint quasi impossibiles vt dicit Bal. in cap. si. columna sexta, de iur. iura. & in l. j. in prin. C. de tempo. appella. Iaf. in l. properandum, de iudi. in principio, numero 17. versic. adde & Afflic. in constit. Reg. causas alias. 4. nota. Sed quia per Rit. infra 248. Instantia causarum est redacta ad ius commune: adeo quod non est ita breuis, sicut per dictos Rit. praecedens. statutum erat: remanet dispositio d. Rit. 69. in suo robore, vt dilationes dentur in causis secundum earum qualitatem, & loci distantiam, non aliter, attento tempore instantiae statutae per Rit. praecedentes vt hic dicitur. Bene tñ verum est quod si iudex videt instantiam perire, & esse in limine expeditionis, potest dilationes ipsas breuiare, & vnicum terminum dare produ-

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

producendum articulos, examinandum testes, & instrumenta producendum, ac alia similia faciendum: ad hoc ne labatur instantia à iure statuta, vt dicit gloss. in l. properandum. in princ. & ibid. Alexand. numero 6. ver. item not. & Ias. numero 14. versicu. octauo not. C. de iudic. quinimmo secundum eisdem ibidem post Bart. in l. Seius & Augerius. ff. ad l. falcid. Bald. in l. j. C. vt quæ defunt Aduocati, & Imo. in cap. cum contingat membro. 10. q. 3. extra de iur. reur. in tali casu potest iudex ex officio, parte non petente, sententiam proferre. licet Ias. dicat quod si bi videtur forte dictum.

4 ¶ No. primo ex hoc Rit. ibi partibus instantibus, quod pœna statuta hic contra iudicem non expedientem causam infra tempus instantiæ intelligitur si per partē fuerit petita expeditio causæ: sicuti erat etiam de iure communi. vt dicunt Alexan. & Ias. in d. l. properandum in princ. ille num. 8. & iste num. 15. versic. si statutum. idem Paul. de Cast. ibi & communiter scribentes Abb. in cap. pen. in fi. de iudic. Ias. in l. vniuersa. C. de precib. Imp. offeren. & plenè Hippo. in repet. rubr. de fideiuss. num. 145. sed ista pœna contra iudices non expedientes causas infra tempus instantiæ recessit ab aula: & vsu non seruatur: ratio est, quia statuta erat contra iudices nō expedientes causas secundum tempus instantiæ præfixæ per Rit. supra 243. & 244. vnde cum modo illi Rit. sint correcti (vt ibi dixi) & maior instantia sit statuta per Rit. infra 248. remanet etiam correctus iste quo ad pœnam. * Quæro ¶ pone quod causa remissa est per Magnam Curiam vel Regiam Audientiam, ad aliquem officialem Baronis cum comminatione quod ipsam expediat infra duos menses alias aduocetur ad eam, pars non instauit pro expeditione, & terminus est elapsus nunquid euocari poterit? Videtur primo quod non, quia vt dicit Abb. in c. pen. colum. pen. de iudi. iud. x qui sub pœna infra tempus instantiæ vel aliud tempus tenetur causam expedire non incidit in eam, vbi pars non petijt expeditionem. idē Barb. in cap. consuluit. colum. 4. de offic. deleg. Bald. consil. 111. super contentis vol. 51. Carald. in iudica. in ver. 42. incip. adde quod si iudex. & late Hippo. in l. vnius. §. cogniturum. num. 4. ff. de quæstio. & in repet. rubr. ff. de fideiuss. q. 18. nu. 145. Pro alia parte videtur dicendum quod sic, quia dies interpellat pro homine. l. magnam. C. de contra. stipula. c. potuit. loca. clemen. quia contingit. in vers. annis sing. de religio. domi. no. per Anch. in consil. 230. prima facie videtur per Alex. in l. si mora. colum. 2. ff. soluto matrim. & vbiq; per Doct. & proinde ita est ac si per partem fuisset iudex interpellatus, Ego autem arbitrator distinguendum quod aut sumus in causa ciuili, vel criminali, in qua ex officio curia procedere nō poterat, Aut in causa criminali. in qua ex officio procedi poterat. primo casu teneo primam opinio. quia iudex parte non instante non poterat procedere, & illa clausula comminationis aduocationis causæ subintelligitur si fuerit a parte interpellatus per iura primo allegata. Non obstant iura pro alia parte allegata quod dies interpellat pro homine, quia vt dicit Fel. in c. si autem. col. 3. in fi. de rescript. quem etiam sequitur Hippo. in d. §. cogniturum. num. 22. lo cum habent in actib. extraiudicialibus, non autem in iudicialibus expediendis per iudicem, in quibus partis instantia est necessaria secundo casu teneo quod elapso termino & causa non expedita poterit aduocari ad iudicem qui remisit iuxta formam decreti remissionis quod fuit acceptatum per ipsum iudicem ad quem remissa fuit. Non obstant iura primo loco adducta quod iudex debuit interpellari p rationem quam ponit Abb. in d. c. pen. quia non te-

neatur suum officium impartiri nō postulatam per l. j. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect. cum ibi not. per Bar. quando talis ratio in casu nostro profus cessat, & etiam si pars querulans non instauit, iudex debuit in causa procedere. cum poterat ex officio id facere, & tenebatur ad illud, ne delicta remaneat impunita. contra tex. in l. ita vulneratus. circa fi. vers. quod si quis. ff. ad l. Aquil. & l. licitatio. §. quod illicite. ff. de publicia. cum sim.

¶ Secundo not. ibi, & a breuiatione quod quando iudex breuiat terminos causæ ad hoc ne labatur instantia partes litigantes non possunt appellare & si appellauerint tenentur ad certam pœnam: & procedi potest in causa quæ ac si appellatio interposita non fuisset: quod bene nota, quia non reperio istud correctum.

¶ Quæro in hoc Rit. quid si sententia esset lata per iudicem post tempus instantiæ per dictos Rit. 243. & 244. breuiata, nunquid valida erit? Specul. in tit. de iudi. deleg. §. restat. versic. quid si statuto, firmat quod sic: dummodo proferatur infra tempus instantiæ iuris communis: alias esset nulla per text. d. l. properandum. in princ. iuncta gloss. in ver. triennij, circa fin. & ibid. etiam not. Alexand. num. 19. & Ias. num. 26. & communiter scribentes ibi. Mart. de Fano. in l. fin. C. vt omnes causæ tam ciuil. quam cri mi. & Afflic. qui hoc late disputat, in consil. hac l. 2. & not. circa fin. Ioan. Andr. vero in addit. Spec. d. §. restat. quem sequitur etiam Alexand. in d. l. properandum. versic. item iuxta prædicta. num. 22. dicit aliter: & quod prædicta opin. Spec. procedit, & vera est: quotiescunque instantia est breuiata per statutum, & pœna ordinata contra iudicem non expedientem: quia tunc censetur venire addendo iuri communi, non corrigendo: alias si pœna per statutum non esset inducta: secus esset, & sententia non valeret, quia statutum videtur hoc casu subrogare suam instantiam in locum instantiæ iuris communis: & ipsum ius commune corrigere, quæ quidem disti. iudicio meo videtur satis bona: adeo quod cum per hunc Rit. sit statuta pœna contra iudicem non expedientem causam, si post instantiam per dictos Rit. breuiatam, fuerit lata sententia: valet ex opin. tam Specul. & sequa. quam Ioan. Andr. & Alex. sed cum instantia etiam in hoc Regno sit redacta ad ius commune per Ritum infr. 248. præfens quæstio est superflua: quia sententia lata post tempus instantiæ erit nulla: sicuti in d. l. properandum concluditur per gl. & Doct. quos p. xime retuli. Salerni, die 12. Decemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXLVI.

Tem quod causæ criminales mouendæ in districtis curijs, & qualibet ipsarum decidantur, & terminentur per iudices ipsarum curiarum infra terminos subscriptos, videlicet si causæ fuerint in ciuitate Neapolis & eius districtu infra dies quadraginta numerandos a die oblationis libelli, seu capitulorum, si vero fuerint extra ciuitatem prædictam, & eius districtum, per vnam dietam vulgarem, tunc infra

men ses

Com. super Ritibus Magnæ Curia. 138

menses quatuor & si vltra fuerint, vbi- cunque per totum Regnum, infra sex menses, & vltra terminos prædictos causæ criminales prædictæ nullatenus possint prorogari: & extendi: excepto si testes producendi essent extra Regnum: quo casu prorogatio ipsa fieri possit, & debeat per iudicem causa cognita, attempta distantia locorum dictorum testium, & prout superius in causis ciuilibus exprimuntur: & non aliter, nec alio modo, & in ipso casu pœnas ibi expostitas locum habere, & a transgresso- ribus exigi volumus, & iubemus excep- tis tamen causis criminalibus, in qui- bus pœna pecuniaria venit imponenda in quibus seruatur prout in ciuilibus est expressum.

S V M M A R I V M.

- 1 Instantia criminalis causæ prorogatur per iudicem ex causa.
- 2 Idem per partes, dum iuris metam non excedat.

Iste Rit. inducit aliam instantiam in causis criminalibus, quàm fuerat inducta de iure communi per l. properandum. C. de iud. & per c. Regn. quorundam, vt etiam teigi supra in Rit. 248. sed quia vt etiam ibi dixi, per Rit. infra 248. instantia causarum criminalium est redacta ad ius commune: dispositio istius Rit. remanet correctæ.

¶ Nor ex hoc Rit. ibi per iudicem causa cognita, q. instantia causæ criminalis potest ex causa per iudicem prorogari: & hoc ideo est quia instantia per hunc Rit. est breuior, quam per ius commune. in d. l. properandum quo casu etiam de iure communi concludit quod partes possunt ipsam prorogare dummodo biennij metam a iure inductam non excedant vt dicit Salyc. in d. l. properandum. in princ. nu. 6. vers. quæro an terminus. Alex. ibid. nu. 22. vers. item iuxta prædicta, & latius Ias. qui responder contrarijs. num. 23. ver. quinto nota limita. Capici. decisio. 11. num. 16. & Maran. in pract. parte 5. in ver. instantia. nu. 25. ver. prædicta tamen. Quid autem iuris sit hodie: cum per d. Rit. 248. Instantia duret per biennium: dicam infra in eodem met. Rit. 248. Salerni, die 12. Decemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXLVII.

Tem quod teneantur iudices postquam fuerit in causa conclusum: ipsas causas expedire, decidere, & per sententiam terminare infra decem dies nec non dare breues dilationes secundum distantiam locorum, & debent, inquantum possunt, lites abbreviare, &

subterfugia Procuratorum, & Aduocatorum amputare: pro vt superius dictū est in decisione causarum ciuiliū.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudices infra quot dies debeant causas expedire post conclusionem in causa.
- 2 Iudicis circumspectio in dandis dilationibus qualis esse debeat.

Nota. ¶ ex hoc Rit. quod iudices debent causas expedire infra decem dies post conclusionem in causa factam. & in hoc concordat cum constit. Reg. hac lege. vbi etiam Afflic. tangit. in j. not. sed in pract. non seruatur: quod summopere dolendum est: quia in hoc Regno, & præsertim in tribuna libus ciuitatis Neap. lites fere omnes sunt immortales, & difficillime terminantur.

¶ Secundo ¶ not. ibi nec non, quod iudex debet dare breues dilationes: attempta tamen locorum distantia, amputado subterfugia Procuratorum, & Aduocatorum, vt etiam supra dictū fuit in Rit. 69. & 245. vbi de hoc latius. Salerni, die 15. Decemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXLVIII.

Tem seruatur ipsa curia, vt instantia in ciuilibus ipso iure per lapsum triennij perimatur, & idem in criminalibus. per lapsum biennij: si vero Domina Regina prorogaret (vt quotidie fit) licet in curia non præsentetur litera prorogationis infra triennium, vel biennium: non refert, si postea præsentetur si prorogatio facta est infra terminum. facit capit. super eodem. el secundo, extra de appellat.

S V M M A R I V M.

- 1 Instantia triennio in ciuilibus, biennio in criminalibus perimitur cum amp. & limit.
- 2 Instantiæ ciuiliū ac criminalium causarum num per Regem hodie in Regno prorogentur?
- 3 Omnimodo, verbum quam habeat naturam.
- 4 In vno tantum casu instantia Regno prorogatur de que huius ratione.
- 5 Rex spiritum vite peremptæ instantiæ insufflare potest.
- 6 Petens insufflationem spiritus, expensas reser- cere quando tenetur.

Instrum.

- 7 Instantia triennij, & biennij num possit per partes prorogari?
- 8 Instantia per emptio quare inducta.
- 9 Publice utilitati priuatorum conuentione nõ derogatur.
- 10 Instantia nunquid triennij lapsu tantum biennijque pereat: vel iudicis sententia requiratur.
- 11 Meta cognitori, cognitioni, & iudicio imposita dicitur.
- 12 Instantiam ipso iure restituui, quando dicitur. Perque iudicem stetitse causam non expediri, quomodo dicitur ibidem.
- 13 Effectus quis ex instantia peremptorie resultabit.
- 14 Actor nouam causam incipere, aliamque instantiam fabricare potest.
- 15 In causis criminalibus acta non tantum ordinatoria, sed probatoria etiam lapsu biennij pereunt.
- 16 Sententia absolutoria lata in criminali causa ab obseruatione iudicij, propter instantie peremptionem: ulterius ad agendum actor non admittitur cum limitat.
- 17 Index perempta instantia in ciuilibus, & criminalibus, reum ab obseruatione iudicij absoluet.
- 18 Practica in Regno quando fabricato processu reus non possit condemnari: quid agendum, cum limitat.
- 19 Sententia lata ab obseruatione iudicij, nunquid diffinitiuam dicitur?

Not. ex hoc Rit. ¶ quod instantia causarum in ciuilibus triennio perimuntur, & in criminalibus biennio quemadmodum de iure communi est dispositum. Amplia, & limita, vt per Marant. in pract. parte 5. in vers. c. instantia. & Afflic. in cap. 1. in princ. num. 114. si de inuest. inter do. & vasa. lis oria. & per hunc Rit. corriguntur Rit. 243. & 246. in quibus circa hoc aliter fuerat statutum: vt etiam ibidem dixi. * Item limita hunc Rit. in causis Regie camere vbi non perit instantia vt dicit Afflic. in consuet. accusatore. 2. not. ver. scias, nu. 5.

¶ Secundo not. ibi vt quotidie fit, quod in hoc Regno practicatur q̄ instantia causarum ciuiliu, & criminaliu per Regem prorogentur, & idem firmat Par. in tracta. syndic. in ver. sententia. §. restat vnum. nu. 5. & dicit seruari in Francia Boer. in consuet. Bituri. tit. des costumes. §. 23. vbi subdit istas literas prorogationis obtineri à Cancellaria Regis, aut eius parlamenti: sed quicquid dicat iste Rit. & Par. in loc. præalleg. hodie in pract. non seruatur in hoc Regno, quod instantie causarum maxime criminaliu, prorogentur per Regem inquisitis: alias si hoc esset verum Aduocati fiscales semper prorogatione impetrarent, & sic in criminalibus nunquam fere seruaretur dispositio. l. properandum. C. de iud. quod nullatenus esset ferendum, & auditi alias fuisse a magnis Doctoribus quaesitum, & disputatum in ciuitate Neapol. & tandem non obstante hoc Rit. ita

fuisse conclusum per l. si. C. vt intra cert. temp. ponderando verbum, fominimodo, ibi positum, quod excludit facultatem dispensandi in contrarium secundum gl. in clem. vt hi qui. extra de xia. & qua. & Gram. qui alios allegat, & in proprijs terminis loquitur in vot. 31. nu. 7. ¶ Scias tamen, q̄ in vno tantum casu instantia prorogatur hodie in Regno per aliud triennium computandum a die lapsæ instantie, & is est quando in causa esset citatum ad dicendum: quod not. quia ita practicat in Magna Curia. Ratio istius pract. (vt credo) potest esse: quia si postquam citati est ad dicendum: causa non expeditur, videtur stare per iudicem: quo casu, ipso iure restituitur instantia, vt dicit Regia prag. quæ incip. instantia. sub tit. de instantia cause non restitui. Aduerte tamen q̄ licet prorogatio instantie ciuilis, aut criminalis non fiat per Regem, tamen postquam perempta est: ¶ potest eidem insufflare spiritum vitæ, & sic ipsam resuscitare vt dicit Par. in tract. syndic. in loco proxime citato per glo. in lab hostibus. §. sed quod simpliciter. in vers. restitutionis. circa medium. ibi sed dic vtilis suscitatur, quam ibi Bald. not. in §. quoties. ff. ex quib. caus. maior. & idem Bar. in l. si ab hostibus. nu. 5. ver. quæro quando. C. quibus ex cau. maior. Afflic. in consuet. Regni sæpe contingit. circa fin. Capic. decif. 11. 165. & 206. Marant. in pract. loc. præalleg. nu. 3. in nouis. vers. & ex hoc inoleuit pract. & Guid. Pap. consil. 38. in si. verum ¶ tamen est secundum Doct. præalleg. q̄ aut insufflat spiritus viæ ex aliqua iusta causa, & tunc petens insufflatione non soluit expensas parti, aut ex causa colorata, & tunc secus, causas tamen iustas vide ibi per Par. late, & vbi supra per Afflic. & Capic. quæ bene not. quia seruatur in pract. quod iudicem in Regno, vbi sæpius videmus insufflari spiritum vitæ in ciuilibus non autem in criminalibus.

¶ Tertio not. ibi non refert, quod instantie prorogatio sufficit, si infra triennium, vel biennium facta fuit: licet postea presentetur, & idem dicit Marant. per hunc Ritum. vbi supra num. 19. in nouis. vers. quinto limita.

¶ Quarto primo in hoc Rit. nunquid instantia per hunc Rit. statuta conformis iuri communi poterit per partes prorogari. Gl. in l. properandum. in princ. in vers. triennij. circa si. C. de iud. & in l. 2. §. sed si iudex. ff. eo. dicit quod non, idem Bar. Bald. Salyc. Alex. Iaf. & communiter Doct. in d. l. properandum Roman. consil. 174. Boer. decif. 283 nu. 30. volum. 2. & in consuet. Bituri. tit. des costumes. §. 23. Par. in tracta. syndic. in vers. instantia. §. dicit constitutio. num. 8. Syluan. consil. 49. num. 3. Marant. in pract. parte 5. num. 23. vers. an autem. in nouis. & Doct. vbi que ratio est, secundum glof. in d. l. properandum loc. præalleg. ¶ quia peremptio instantie fuit inducta: vt text. ibi dicit, ne lites fierent immortales, in quo dicitur publica vilitas consistere: ¶ cui per pacta, & conuentiones priuatorum derogari non potest. l. 2. §. sed quia veniunt. cum sim. C. de iur. iur. propter calumniam. Limita tamen prædicta non procedere in instantia statuta per partes in compromisso ad expediendum causam, quoniam ea si minor fuit triennio: poterit per ipsas prorogari. vt dicit Alb. in l. non distinguemus. §. dies compromissi. ff. de arbit. per l. arbit. ex compromisso, & l. sed & si compromissum. ff. eodem. vt late scribit Boer. in decif. nu. 22. cum sequen. dum modo terminum triennij non excedant: vt etiam dixi supra in Rit. 246. in si.

¶ Secundo quæro nunquid per lapsum triennij in ciuilibus: & biennij in criminalibus, instantia perimatur: an vero ultra lapsum temporis, requiratur sententia iudicis absolutoria, ab obseruatione iudicij: adeo quod nisi proferatur sententia, possit de causa cognosci,

gnosci, non obstante lapsu temporis prædicti? Oldr. quem refert Bald. in cap. j. in princ. num. 14. vers. sed aduerte. si de inuest. inter dom. & vasa. lis oria. per tres rationes tenuit, quod nisi sententia fuerit prolata, adhuc in causa procedi poterit: non obstante lapsu triennij, vel biennij à die lites contestata: quam opin. tenuerunt etiam Petr. & Cyn. in d. l. properandum. §. hoc proculdubio. C. de iudic. Gloss. vero d. l. properandum. §. si autem vtraq; quam ibi sequuntur Bar. Salyc. & Bald. tenet contrarium, & quod ipso iure absque sententia absolutoria perimatur: etiã si per iudicem stetit nisi fuisset impeditus præ multitudinem causarum: quoniam tunc daretur restitutio. vt dicit ibid. Alex. num. 3. vers. limita. per rationem quam allegant idem Socin. consil. 3. volum. j. Roman. in l. si vero. §. de viro. ff. soluto matrimon. Capic. decif. 11. numero 16. Afflic. in dicto capit. primo, numero 112. vers. vltimo, cum numero sequen. & Gram. vot. 3. numero 11 & 12. dum tamen non possit aliqua negligentia partibus imputari: alias secus. vt Salycet. & Bald. dicunt in dict. §. si autem. vbi consulunt litigantibus, quod faciant multiplices protestationes iudicij in scriptis, instanter, instantius, & instantissime. vt ibidem Iafon dicit. numero 4. vers. tu adde fortius. vt sic detur eis restitutio, & dicit possit per iudicem stetitisse vt etiam Gramat. sequitur in d. vot. numero 13. & ista secunda opin. confirmatur per hunc Rit. dicentem quod ipso iure perimatur instantia, adeo quod quicquid faceret iudex super causa post lapsum triennij, vel biennij, nõ valeret: ¶ quia meta est imposita cognitori. cognitioni, & iudicio. vt Bald. dicit in d. cap. primo, in princ. Alexand. consil. 136. volum. j. & consil. 42. volum. 3. & Marant. in d. pract. parte 5. in vers. instantia. num. 58. vers. alius effectus, Scias tamen, quod hodie in Regno per Regiam pragmat. quæ incip. instantia. tit. præalleg. ¶ quando stetit per iudicem causam expedire: instantia intelligitur restituta ipso iure: adeo quod non est opus petere quod restitatur, & tunc dicitur per iudicem stetitisse: cum per duos menses ante lapsum instantie processus conclusus fuit iudicij presentatus cum petitione, & protestatione, quod ipsum expedire vt etiam dicit Ioan. de Amic. consil. 139. num. 7. vbi vero stetit per negligentiam partis tunc est necessarium petere restitutionem, supple à Rege, vel sacro consil. vt dicit Marant. in d. pract. parte 5. num. 3. 2. vers. & ex hoc inoleuit quæ restitutio secundum eum, alio vocabulo appellatur insufflatio spiritus vitæ, de qua dixi supra in secundo nota. & quod non sit necessarium adire Regem, vel sacrum consilium: quando stetit per iudicem causam expedire: sed instantia de se ipso iure per illam pragmat. reuiscat: vide etiam eundem Marant. loco præallegato num. 34. vers. item per dictam.

¶ Tertio quæro cum in præceden. quaest. dictum fuerit quod per lapsum triennij, vel biennij instantia perit ipso iure, etiam si per iudicem steterit: nisi fuisset impeditus multitudinem causarum, quis nam effectus resultabit ex ista peremptione instantie, & que erunt partes iudicis hoc casu? Breuiter in causis ciuilibus effectus erit, quia acta omnia quæ tendunt ad lites ordinationem pereunt. vt sunt libellus, lites contestatio, terminus, satisfationes, conclusio, & similes, licet non acta probatoria: vt sunt testes, instrumenta, & confessiones. vt dicit Spec. de iudic. deleg. §. restat. vers. sed nunquid omnia. Bart. in l. cum lite. ff. de iudic. solu. Bald. in l. cum antea. circa fin. C. de arbit. Alexan. consil. 58. volum. 2. & Afflic. decif. 148. adeo quod sententia quæ per iudicem in causa fereretur absolucndo, vel condemnando esset, nulla.

vt supra proxima. quaest. dixi. partes iudicis erunt in absolucndo reum ab obseruatione iudicij, & condemnando actorem in expensis. vt dicit Innocen. in cap. fin. de iure iuran. Felyn. & Decy. in capit. de causis. de officio delega. Bald. Alexand. & alij in dicta l. properandum. §. illo. Alexand. consil. 137. & sequen. volum. 2. Dec. consil. 14. in fin. volum. primo, Roma. singul. 788. & Marant. in dicta pract. parte 5. in princ. vers. intellige, numero 59. qua absolutoria lata, non dicitur perire causam, neq; ius partis: ¶ quia potest actor nouam causam incipere, & aliam instantiam fabricare. dict. l. properandum. §. si iuncta glof. in vers. vigore vbi Doct. communiter idem firmant. Bartol. in l. petenda. C. de tempo. in integrum restitutio. & Marant. in loco præalleg. numero 47. ¶ In causis vero criminalibus elapso biennio, pereunt acta nedum ordinatoria verum etiam probatoria vt patet ex nota. per Salce. in l. vnic. tertio nota. numero 3. C. vt intra cert. temp. & in dicta l. properandum. §. si. & ibi Bald. & Alexand. ¶ vbi dicunt quod lata sententia absolutoria ab obseruatione iudicij, in causa criminali propter peremptionem instantie, accusator non admittitur ulterius ad agendum: sicut in ciuilibus, & idem firmat clarus Afflic. in consuet. accusatore. 2. not. per illum text. & Marant. in loc. præalleg. numero 48. vers. limita tamen. & numero 57. vers. prædicta tamen. ¶ partes iudicis in istis causis elapso biennio, esse debent similiter sicut in ciuilibus in absolucndo reum ab obseruatione iudicij, vt dicit text. iuncta glof. in dicta l. vnica. C. vt intra certum temp. & ibi Bald. Io. Fab. & Salyc. Limita tamen quod dixi: quod lata sententia absolutoria ab obseruatione iudicij, in criminalibus, non admittitur accusator ulterius ad causam: vt procedat quotiescunque eius culpa, vel negligentia non fuit causa ipsa terminata: alia si per eum non stetit, sed per iudicem: licet reus sit absolucndus ab obseruatione, vel reperitur absolutus: per iudicem admittendus esset ad iterum accusandum. vt dicit Salicet. nota. in l. qui de crimine. oppo. quarta, numero 8. vers. in criminibus. C. de accusa. & in dicta l. properandum. §. si. colum. prima, quem sequitur Capic. decif. 206. Item limita. quod dixi: quod lapsu biennio in criminalibus, & triennio in ciuilibus, fertur sententia absolutoria ab obseruatione iudicij: quotiescunque lite contestata per reum, non fuerunt producti testes per actorem: nec processus agitatus fuit, secus si fuissent testes producti, & processus agitatus, quoniam tunc lapsu biennio, vel triennio, partes iudicis esse debent in ciuilibus, & criminalibus in absolucndo reum diffinitiuè, stante peremptione instantie a tota causa, vt dicit Petrus. de Bell. perti. in dicta l. vnica. Ioan. de Amic. qui ipsum sequitur consilio 139. numero 9. & Grammat. dicto vot. 31. numero 11. & effectus istius absolutionis a causa, erit secundum eos, quia taliter absolutus non poterit ulterius molestari. ¶ Ex quo sequitur practi. seruanda in Regno nostro in causis criminalibus, nam cum in eis communiter obseruetur, quod datis defensionibus, & agitato processu, si nõ potest procedi ad condemnationem: non absoluitur diffinitiuè inquisitus: sed causa sic indiscussa pendente liberatur cum cautione de stando iuri, & se presentando toties quoties fuerit requisitus iuxta doct. glo. Bal. & clarus glof. in l. si qui. numero 6. vers. ex ista glof. sume consilium. C. de adulter. elapso biennio iudex tenetur ipsum absolucere a tota causa, non autem ab obseruatione iudicij, adeo quod ulterius ipsum molestare non poterit: nec ad instantiam partis nec fisci. Limita tamen istam practicam vbi que de eodem delicto re-

Et reperirentur inquisiti alij socij, & complices, qui non essent in forijs curiæ sed contumaces: quoniam tunc cum possent facile noua iudicia de delicto haberi: inquisitus non esset absolendus a crimine & causa ob peremptionem instantiæ, sed solum ab obseruantia illius instantiæ, præstita cautione de stando iuri, & se præsentando toties quoties fuerit requisitus, vt dicit Gram. in d. not. in fi. vbi quod ita fuit votatum, & exequutum relata causa coram Illustrissimo Prorege huius Regni. Et potest ista limitatio comprobari a simili ex illa Doctr. gl'of. & Salye. in dict. l. si qui nam sicut iudex non debet absolueri diffinitiuè inquisitum, quando causa esset dubia, an esset culpatus, vel ne: sed solum sub cautione liberare. pari modo allegata peremptione instantiæ, non debet absolui a causa: sed ab instantia quotiescunq; iudex redditur dubius de innocentia vt est in casu præmissio quando complices delicti sunt contumaces: quod bene nota.

19 ¶ Quarto iuxta prædicta quæro, nunquid sententia lata ab obseruatione iudicij, diffinitiuè dici poterit? Bald. in l. 2. C. de episc. audie. dicit quod non sed quod appellabitur interlocutoria: idem Guid. Pap. consil. 69. num. 1. ver. ad primum. & decis. 220. num. 3. ratio est secundum Guido. in d. decis. quia non obstante dicta sententia, primæua actio semper remanet: & de nouo agi potest: ex quo sequitur qd quando post sententiam ab obseruatione iudicij, non potest ulterius de causa tractari (vt est in criminalibus) quando stetit per partem: vt dixi supra versic. limita. tamen tunc talis sententia habebit vim diffinitiuæ. quod no. Salerni, die 20. Decemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCXLIX.

Item quod omnes interlocutorias quæ tangunt partes: assignantur vni ex fiscalibus vt ipsas legi faciat a iudicibus.

Iste Rit. non seruatur: quia iudices hodie non legunt ipsi interlocutorias quando curia regitur: sed præct. quæ tenetur (in Magna Curia præsertim) est ista, quod omnes citationes super quibus curia sedente sunt vocandi citati, siue pro causa ciuili, siue criminali, assignantur vni ex actuarijs criminalibus, qui astant cum curia regitur: & pœnes illum actuariũ actitat vnus actuarus causarum ciuiliũ, demum ille actuarus criminalis legit. tubita vocat alta voce: iudex interlocuitur: & postquam interlocutus est oretenus, illa citatio quæ vocata fuit: assignatur illi actuario ciuili qui scribit interlocutoriam dictam per iudicem: & ita fit in omnibus citationibus gradatim, & successiue donec curia regitur: & ea recta, post modum omnes actuarij conueniunt simul: & vnusquisque accipit citationes suas. In Regia audientia principatus citra, & Basilicatæ vbi non est tanta multitudo causarum, & citationum vocandarum: vnus actuarus legit, & scribit interlocutorias, quæ sunt per iudicem curia sedente, & ita etiam fit in alijs curijs Regni. Hodie vero in Magna Curia Vicariæ prouisum est nouiter per Illustrissimum Ducem de Alcalá huius Regni. Viceregem in reformationibus Magnæ Curia, * pragm. 17. §. quia quod dicitur.

de offic. magistrj iusti. quod omnes citationes ciuiles vocandæ curia sedente, qualibet hebdomada perueniant in posse. vnus ex actuarijs qui hebdomadarius dicitur per quem in vno libro annotentur: & curia sedente legantur: & postmodum in fine hebdomadæ distribuuntur inter eos aequaliter per sortem: adeo quod non debet restitui illi actuario per quem fuerunt expeditæ (vt proxime dixi) sed audio quod non seruatur ita, sed vt primo seruabatur, & dixi supra. Salerni die 21. Decembr. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCL.

Item quod relatio ipsarum causarum commissarum dictis iudicibus hebdomadarijs fiat per ambos, vel vnum de consilio alterius. & quod pars quæ senserit se fore grauata potest reclamare ad consocios iudices, quæ reclamatio debet fieri in scriptis, & cum causa grauaminis infra quatuor dies, a die datæ sententiæ in antea numerandos, secundum reclamationem præfatam. & decisio reclamationis debet fieri infra decem dies, a die reclamationis factæ in antea numerandos, & ex eisdem actis, nihilo de nouo addito, vel diminuto &c. sed in sententijs oportet magistrum actorum esse præsentem: & sic dicitur in fine sententiæ, sed si non est præsens in banca, dum fertur sententia: Curia eligit vnum notarium, qui sit publicus, vel duos scriptores, de quo, vel de quibus fit mentio in sententia iuxta præctam Innocent. extra de probatio. capitulo quoniam contra falsam: sed vt plurimum eligitur notarius publicus: & ponitur alia causa propter quam non est præsens dictus magister actorum: puta infirmitatis: hoc modo præsentem notario. N. publico notario &c. in absentia magistrj actorum notarij dictæ curiæ infirmi, vel aliter, alias dicitur solum in absentia magistrj, sine ponere aliud, & sine ponere infirmitatem.

SVMMA R I V M.

1 *Gratuus in Regno a sententia hebdomadarij ad quem & intra quot dies debeat appellare.*

Actua-

- 2 *Actuarij curiarum debent esse presentes probationi sententiæ.*
- 3 *Iudex in absentia actuarij quem eligere possit.*

Iste Rit. deberet seruari (prout credo antiquitus fuisse seruatum) post Rit. 83. vbi de iudicib. hebdomadarijs, & commissione causarum ipsis faciendâ dictum fuerat. & aduerte, quia loquitur de commissione causarum faciendâ iudicibus pedaneis de quibus loquitur. d. Rit. vbi dixi.

1 ¶ No. igitur ex hoc Rit. qd ille qui sentit se grauatum a sententia iudicis hebdomadarij: debet infra quatuor dies reclamare ad consocios iudices: qui infra alios decem dies, ex eisdem actis, debent terminare (vt iuris fuerit.) sed istud hodie non seruatur: quia, vt in d. Rit. 83. dixi: causæ non committuntur iudicibus hebdomadarijs tantum sed omnibus pedaneis iudicibus distribuuntur ad electionem Regentis, qui eas committit: & quando causa ipsa deciditur, non reclamatur ad consocios iudices pedaneos: vt hic dicitur, sed ad iudices ipsius Magnæ Curia, & seruatur forma per me posita supra in Rit. 16. in 2. nota.

2 ¶ Secundo nota. ibi, sed in sententijs, quod actuarij curiarum debent esse presentes probationi sententiæ: idque in fine ipsius dici debet: & ita seruatur. verum in aliquibus curijs (& fere in omnibus) fit mentio de ipso actuario in principio sententiæ seu in rubrica ipsius: vbi dicitur. nos talis gubernator Terræ Eboli assidente nobiscum magnifico tali iudice ipsius, ac notario tali actuario, vel notario tali pro actuario absente, seu infirmo &c. & in aliquibus curijs vbi non fit talis rubrica fit mentio de eo. in fine sententiæ, vbi scribitur. lecta lata supradicta sententia die tali per me talem actuarium, vel pro actuario infirmo, vel absente.

3 ¶ Tertio nota. ibi sed si non est præsens: quod iudex in absentia actuarij potest eligere pro actuario quemlibet publicum notarium, vel supple in defectum publici notarij duos scriptores iuxta præct. positam per c. quoniam contra. extra de probatio. licet vt plurimum in defectum actuarij eligatur notarius publicus, & quando eliguntur duo scriptores qui interueniant pro actuario: debet etiam de eis fieri mentio in sententia, vt supra dixi in præceden. not. & quandoque dicitur quod ille notarius, vel scriptores fuerunt electi propter infirmitatem, vel aliud impedimentum ipsius actuarij: quandoque non, sed solum dicitur, qualiter ipsi interueniunt pro actuario absente: vt Rit. iste dicit: quod nota. cum casus eueniet maxime in istis casibus, & villis, vbi non sunt actuarij, nec publici notarij. Salerni, die 22. Decemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCLI.

Item si appellans fuerit negligens & facta presentatione copie processus, & appellatorum immediate per mensem non prosequendo causam suam appellationis, quod eo casu si appellatus voluerit appellationem ip-

sam statim prosequi: possit, & prosequente, vel non prosequente ipso appellante, non teneatur expectare tempus a quocunque iure canonico, ciuili seu municipali, scripto, vel non scripto, speciali, vel communi, stabilitum in præmissis.

SVMMA R I V M.

- 1 *Causa appellata quando post annum appellationis, & quando post mensem presentati processus, terminari possit.*
- 2 *Terminus in expeditione appellationis quare præfixus.*
- 3 *Appellanti an præfigi debeat terminus ad se presentandum cum processu ad iudicem ad quem?*
- 4 *Iudex ad quem si est de maioribus: cum causa terminum abbreviare potest.*
- 5 *Processum infra terminum breuiatum ad iudicem ad quem, non presentato, transit sententia in rem iudicatam.*

Not. bene hunc Rit. qd licet appellans habeat vnum annum de iure ciuili, ad prosequendum suam appellationem: & ex causa biennium, per auth. ei qui. C. de temp. appel. tamẽ illud intelligitur: cum appellatus non insisterit, alias eo instante, post mensem a die presentati processus per appellantem: potest causa ipsa tractari, prosequi, & terminari statim nõ expectato quod labatur totum tempus a iure concessum. vt hic dicitur. & in ca. oblatæ. in versic. si vero. & c. cum sit Romana. iuncta glo. magna ibi, verius dicas. de appella. & nota. per gl. in cõstit. Regn. appellationum tempora. in versic. non instanter. ¶ Ratio est vt dicit tex. d. cap. oblatæ: quia dictum tempus intelligitur statutum ad hoc vt prorogari magis appellatio non possit: non autem vt breuiari, & citius expediri nequeat: & ita seruatur quotidie in præct. quamuis de iur. communi ciuili. in d. auth. ei qui. appellatus non potuisset instare quod causa expediretur nisi in fine ipsius anni, vel biennij: hoc est enim vnus tantum mensis supererat, vt text. dicit. in d. auth. & ibi Bart. Ange. & Alij Abb. & Philipp. in c. oblatæ. extra de appella. & Marant. in præct. par. 6. in versic. appellat. q. 3. numero 244. versic. scias etiam. vbi per hunc Ritum dicit corrigi ius commune in d. authen. ¶ Et adde quod non solum post presentationem processus, elapso mense, appellatus potest insistere quod causa terminetur, & prosequatur, & sic cogere appellantem ad prosequendum: verum etiam antequam præfenter processum, ne sit in arbitrio appellantis ipsi quando sibi placuerit præsentare, potest petere à iudice qd sibi præfigat terminum infra quem habeat se præsentare cum processu iudici ad quem vt dicit Gloss. per illum text. & ibid. Barto. nume. 3. & Alexand. ad eum in l. præses. C. de appella. Innoc. in c. personas. in fin. extra de appella. Innoc. in c. personas. in fin. extra de appella. Guid. pap. decis. 336. & deci. 436. nume. 47. & plene Marant. in præct. par. 6. in versic. appellatio. numero 205. versic. 21. credo tamen quod in Regno ista termini præfixio

non procedat: eo quia, de iure communi non repe-
riebatur, datus terminus certus infra quem appel-
lans tenebatur se presentare post receptionem pro-
cessus, & apostolorum iudici ad quem, sed solum
erat statutus terminus triginta dierum infra quos te-
nebatur copiam actorum, & apostolos a iudice a
quo recipere, ut dicitur in l. iudicibus. C. de appel.
in cap. ab eo. eodem titu. in 6. & clemen. 2. eod. titu.
& glo. in d. l. presens, & merito iudex ipse a quo po-
terat & debebat certum terminum appellanti statue-
re ad se presentandum cum processu, & literis di-
missoris iudici ad quem tunc cum in Regno ha-
beamus constit. appellationum tempora, per quam
quinquaginta dies statuuntur appellanti ad se pre-
sentandum cum processu iudici ad quem, infra que
terminum includuntur etiam 30. dies qui de iure da-
bantur ad recuperandum copiam actorum a iudi-
ce a quo ut Gloss. ibid. dicit in versicu. infra quod &
Afflict. in 9. not. nu. 16. & est Rit. expr. essu. infr. 260.
quem citat ad hoc Marant. in pract. loco proxime
citato nu. 221. versic. sed istud non video quo modo
practicari possit, quod terminus dictorum quinqu-
aginta dierum abbreviatur: cum aliud sit tractare de-
dando terminum, ad se presentandum, ubi nullus
terminus reperitur statutus: prout est in terminis iu-
ris communis, & aliud tractare de breuiando termi-
num qui a lege, vel statuto reperitur determinatus
in d. constit. & ita teneo. tamen bene verum est.
quod licet iudex a quo non possit dictum terminum
quinquaginta dierum abbreviare per rationem
quam dixi, tamen iudex ad quem, si est de maiori-
bus potest ex causa illud facere. quia sic sibi permit-
titur per d. constit. in versicu. ceterum. ut etiam Af-
flict. ibi dicit in 3. nota. ubi quod ita vidit pluries
fieri per Magnam Curiam, tunc quod si infra illum
terminum breuiatum non esset presentatus pro-
cessus: sententia transferretur in rem iudicatam, &
idem Afflict. ibid. in 8. nota. numero 15. ubi disputat
an Magna Curia includatur inter iudices maiores,
& dicit quod sic. Salerni, die 22. Decembris. 1559.
Prosper Caraita.

RITVS CCLII.

Item si contingat cau-
sas per supplicationem
deuolui, quod tunc de-
bet fieri executio in
causa principali data
cauione, secundum for-
mam authen. quæ supplicatio, tamen
in expensis executio non fit quous-
que causa ipsa supplicationis fuerit
per sententiam, seu sententias debite
terminata.

SVMMA RIVM.

- 1 Supplicatio interposita a sententia, non impe-
dit eius executionem, & nu. 4. & 5.
2 Supplicatio ex gratia, & benignitate Princi-
pis conceditur.
3 Appellatio suspendit pronunciatum. Est que de

- 4 Differentie multe inter appellationem, & sup-
plicationem remissive.
5 Supplicatio retardat executionem quo ad prin-
cipale non quo ad expensas.
6 Supplicatio proprie que dicatur. & nu. 12.
7 Remedium supplicationis quando locum
habet.
8 Cautio in casu retractationis sententia, an pre-
standa, antequam exequatur.
9 Sententia lata fuit in alicuius fauorem: qui in
aliquo grauatus, ab ea supplicat: quo ad re-
liqua, poterit ne exequi prestita cauione.
10 Quis non debet ex eo fructum consequi, quod
impugnauit.
11 Quis habuit sententiam in fauorem, pendente
supplicatione, executionem peti: nunquid
cauere debeat?
12 Supplicationis diffinitio, & supra. nu. 6.
13 Supplicatio quare inuenta.
14 Supplicatio in quibus casibus denegatur. re-
missive.
15 Supplicatio infra quod tempus fieri possit?
16 Supplicationem quis prosequi infra annum, vel
biennium debet.
17 Supplicationes, & reclamationes idem sunt.

Nota. ex hoc Rit. tunc quod supplicatio in-
terposita ab aliqua sententia, non impe-
dit executionem ipsius: immo ea
non obstat, sit executio prestita cau-
tione de restituendo in casu retractio-
nis sententia: prout est et de iure. in auth. que suppli-
catio. C. de preci. impera. offe. no. per gl. in cap. ex lite-
ris, de in integ. restitu. Abb. in c. suscitata. co. tit. Car-
din. in cl. vni. q. 10. de causa posse. & proprie. Carol.
Rui. conf. 84. visis omnibus. volu. 2. & Ant. de tremo.
in Appostill. ad pract. Bonacursij in titu. de impedi.
execu. versic. 5. Ratio est ut dicit Afflict. decisio. 341.
versic. nec obstat. tunc quia supplicatio conceditur ex gra-
tia, & Principis benignitate, cum detur aduersus sen-
tentiam: contra quam non competit remedium ordi-
natum appellationis. ut dicit Abb. in d. c. ex literis,
& supplicatio ipsa non est sicut appellatio tunc que su-
spendit pronunciatum. l. 1. §. inter. ff. nihil notia. & c.
1. vt. lit. pend. quia appellatio innuitur iustitia cum
sit species defensionis. c. cum specialis. §. porro. de ap-
pell. & no. per. Socin. confi. 195. col. 3. versic. confirma-
tur. nam appellatio. vol. 2. & iustitia vult quod ea pe-
dente, nihil innouetur, ut in dd. iurib. tunc ex hoc se-
quitur vna differentia inter supplicationem, & ap-
pellationem, sex alias ponit Afflict. in prefat. consti-
tu. quæst. 10. num. 7. septem Marant. in pract. par. 6.
in versic. appellatio. nume. 15. versic. differtur. & duo-
decim Petr. Rebuff. in commen. constit. Franc. trac-
te de supplica. in prefat. q. 11. nume. 84. cum seq. volu.
1. Item sequitur aliud, quod cum supplicatio execu-
tionem sententia non impediatur, tales supplicationes
in criminalibus locum non habent. quia fatuum ef-
set prosequi executam sententiam ut etiam Rebuff. di-
cit ibidem nu. 71. versic. decimus tertius & num. 90.
versic. septima, & ita seruatur.
tunc quod not. ibi tamen in expensis, quod licet
supplicatio non retardet executionem sententia:
tamen

tamen istud intelligitur quo ad factum principale
per sententiam terminatum, non autem quo ad ex-
pensas ad quas victus condemnatus exitit, ut etiam
dicit Afflict. fuisse decisum in sacro consilio in decis.
231. & hoc est nouum in hoc Regno. ut dicit Maran.
in d. loc. num. 16. ubi hunc Rit. allegat. nam text. in
d. authen. que supplicatio. non aperit hoc dubium.
sed generaliter dicit quod sententia exequitur: non
obstante supplicatione, & ideo Petrus Rebuff. in d.
tractatu de supplicat. in prefatio. nu. 40. dicit quod
in Francia aliter seruant, & nedom pro causa prin-
cipali, verum etiam pro expensis fit executio.
tunc quod primo in hoc Rit. de quib. supplicatio-
nibus debet intelligi iste text. Breuiter licet iste Rit.
dicatur Rit. Magnæ Curia, attamen est Rit. & obser-
uantia tenenda in sacro consilio, & sic in supplica-
tionibus que fiunt a sententijs sacri consilij ad ip-
summet debet intelligi. tunc Ratio est, quia supplicatio
proprie dicitur quando a sententia Regis vel præfe-
cti prætorio supplicatur ad ipsummet. l. prima. C. de
sentent. præfect. prætor. & in d. auth. que supplica-
tio. iuncta glo. in versic. præfectis. not. Spec. in titu. de
de supplicat. §. primo, versic. solus tamen. Rebuff. in
d. tract. versic. tertia in appellatione. num. 86. & Ma-
rant. in loc. præallegat. versic. supplicatio. numero
12. & versic. tertio differt. num. 17. unde cum a sen-
tentijs Magnæ Curia appelleretur ad sacrum consi-
lium, & sic competat remedium ordinatum, & sen-
tentia sua non dicatur sententia sacri consilij,
licet iste Ritus ponatur inter Rit. Magnæ Curia non
propterea voluit præsupponere quod a sententijs
Magnæ Curia supplicetur ad ipsammet: quia non
cadit supplicatio, sed appellatio. ut dixi, & firmat Af-
flict. in constit. Regni Magnæ Curia. 6. not. num. 7.
& * alijs in pragma. per excellentem. §. 14. & postea.
num. 16. de Senatusconsult. Macedon. In vno tamen
casu Rit. iste etiam in Magna curia, & quolibet alio
iudice inferiori potest locum habere, & is esset quan-
do per Regiam maiestatem sibi committeretur cau-
sa appellatione remota: tunc nam tunc cum ordina-
rium remedium appellationis cessaret: postea ab
eius sententia ad ipsammet supplicari. ut dicit Abb.
in d. cap. ex literis. 4. not. & in gloss. supplicat. Ma-
ran. in d. loc. nu. 15. versic. amplia. & Rebuff. num. 37.
versic. decimo.
tunc quod Secundo quæro nunquid priusquam sententia
ipsa executioni mandetur: cautio ipsa præstari de-
bebit? Cauens. hic dicit, quod non, nisi a parte contraria
cautio fuerit petita per not. per glo. in l. vniuersa. C. de
precibus impera. offere. tu vero teneas contrariū,
eo quia iste Rit. vult dari istam cauionem secun-
dum formam. dictæ authen. que supplicatio. ubi di-
citur quod non aliter executioni sententia man-
dabitur nisi victrix pars fideiussorem præstiterit:
ponderando verba, non aliter, & verba nisi, quæ cum
sunt conditionalia: videntur pro forma fideiussione
requirere: adeo quod eadem nullo pacto omitti, ne-
que renunciari potest, ut dixi alias in quæstio. simil.
supra in Rit. 189. quæst. 2. ubi vide latius, & ita serua-
tur quotidie in sacro consilio. adeo quod nisi præste-
tur fideiussio etiam parte minime petente, literæ exe-
cutoriales non conceduntur. ita etiam firmat Re-
buff. in d. tract. in prefati. numero 38. versic. septi-
mo, & nouiter sanctum est in nouissimis pragmat. edi-
ctis per Illustrissimum Ducem de Alcalá in reforma-
tionibus sacri consilij. * pragmat. 5. ibi cauionem ta-
men prius. de officio sacri consilij, & ante Rebuff.
scripsit Vber. de Bonacurso in sua pract. in tit. de im-
pedi. execu. versic. quinto. num. 7. & Spec. in tit. de
execu. sententia. §. j. in princ.

tunc quod Tertio quæro, pone quod ille qui habuit sen-
tentiam in fauorem, sentit se in aliquo capitulo gra-
uatum: & propterea quo ad illud capitulum, suppli-
cat ab ipsa sententia: nunquid quo ad reliqua, pote-
rit executionem petere præstita cauione iuxta
hunc Rit. Breuiter licet iuris regula sit, quod ex eo
non debet quis fructum consequi quod nixus est im-
pugnare. capitulo ex eo. de regulis iuris, in sexto cū
similibi traditis per glo. tamen illa regula non pro-
cedit vbicunque impugnatur sententia continens
plura capitula, ut gloss. ibi dicit per tex. in cap. Rainu-
tius, & capit. Rainaldus. de testa. & ita in proprijs
terminis quæst. nostræ firmat Petr. Rebuff. in tract.
de liter. ciuilibus artic. vni. glossa vltima, versic. etiam
numero 9. volum. primo, & in d. tract. de supplica. in
prefatio. num. 39. versic. immo. & vtrouque dicit
ita fuisse iudicatum in senatu Parisiensi. quod not.
pro amplia. istius Rit.
tunc quod Quarto quæro nunquid ille qui habuit senten-
tiam in fauorem, & nunc pendente supplicatione,
petit executionem: teneatur cauere cum fideiussu-
foribus? Rit. iste videtur dicere quod non, ex eo quia
cauionem requirit: cuius verbum de nuda promif-
sione intelligitur. l. sancimus. C. de verborum signifi-
ficatio. & not. per gloss. in l. prima. C. de procura-
tor. veritas tamen est in contrarium: eo quia dum
iste Rit. cauionem requirit. dicit secundum for-
mam dictæ anth. quod supplicatio: ubi fideiussio requi-
ritur & ita seruatur in pract. Limitat tamen istud
Guid. Pap. decisio. 50. numero 3. & decisio. 189. nisi il-
le qui executionem petit, facta diligenti perquisi-
tione non inueniat fideiussorem: & de eo iurer: quo-
niam tunc eius iuratoria cautio sufficeret per au-
then. generaliter. C. de episcop. & cleric. cum simil.
quæ allegat. Sublimitat tamen istam limita. A postil.
ad eundem Guido. in dicta decisio. 189. procedere
vbicunque talis victor non esset suspectus, alijs si es-
set suspitio fugæ vel dilapidationis, non esset execu-
tio concedenda nisi fideiussione præstita per ea que
nota. Bartol. in l. in omnibus. ff. de iud. & si penitus
fideiussor non reperitur, res ipsa executam sequetra-
ri deberet secundum ea que nota. Goffre. in summ.
de sequestr. poss. & fructu. §. generaliter, versic. tertio
quid. & versicu. & nota. quæ bene nota. quia sunt
quotidiana.
tunc quod Quinto quæro quid sit supplicatio, & in hoc re-
sponderet Abb. in d. capi. ex literis, colum. 2. de in in-
tegr. restitu. dicens quod est quedam præcum porre-
ctio, facta Principi, per quam ex quadam benignita-
te superior restituit supplicantem aduersus senten-
tiam: contra quam non competit remedium ordina-
rium. & idem latius Rebuff. in d. tract. de supplica-
tione. in prefation. versic. secundo, numero 9. cum
sequenti.
tunc quod Sexto quæro qua ratione fuit inuenta supplica-
tio, & in hoc responderet Rebuff. ibidem. versicu. ter-
tio nu. 14. dicens fuisse inuentam ne auxilium con-
tra iniuriam, & iudicium in curiam denegetur. arg. l.
1. ff. de appella. iuncta l. j. ff. de iniur. & ne contra ius
subditos grauari Princeps patiat, & inde oriantur
iniuria: unde iura nascuntur. ut dicitur in l. memine-
rint. C. vnde vi. & capi. qualiter. lo. j. de accus. tunc sexde-
cim tamen casus in quibus supplicatio denegatur:
vide penes Rebuff. ibid. nu. 55. ver. sunt tamen.
tunc quod Septimo quæro infra quod tempus supplicatio
fieri possit? text. in dicta authen. que supplicatio.
dicit infra decem dies: quemadmodum in appella-
tione dicitur. in authen. hodie. C. de appell. text. vero
in l. prima. C. de sentent. præfecti. prætor. dicit in-
fra biennium: ut etiam dicit Guliel. Benedict. in re-
pet. ca. Rainutius. in ver. mortuo, itaque lo. 1. nume.
Aa 3 273.de

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

273. de testa. que quidem iura videntur inter se contraria. tu autem dicas vtrunque tex. procedere: intel ligendo tamen hoc modo, quod si publicatio fiet in fra decem dies, sententia non mandabitur exequutioni, nisi praestita fideiussione: & ita procedat. d. authen. quae supplicatio: si vero fiet post, infra biennium: tunc procedetur in ea, verum exequutio sententiae fiet sine fideiussione, & ita procedat. d. l. i. vt glos. ibi concordare videtur. in versic. nostro numini. iunctis his quae dicit in versic. post successorem ibi & hoc casu: & clarius Abb. in capit. ex literis. colum. pen. versic. & in fin. glos. de integro restit. post Specul. in tit. de supplica. §. i. versic. solus tamen. & idem Bald. in d. authen. Rebuff. in d. tracta. num. 89. versic. 6. Afflic. in praefatio. constir. Regn. quae st. 10. num. 7. Ant. de tremol. in apostil. ad pract. Vber. bonacursio. tit. de impedi. exequ. versic. 5. num. 7. in litera d. Marant. in pract. parte 6. in versic. appellatio. versic. differt autem. num. 18. quod etiam dispositum est in prag. nouissime editis per illustres. Ducem de Alcalá in reformationib. sacri consilij prag. 5. de offic. sacri consil. sed vt ibi dicitur, praedicta vera sunt quando supplicatio ipsimet sacro consilio offertur secus si in consilio collateralis, quoniam tunc semper supplicari potest, & ab ipsa regia cancellaria literas sacro consilio directas obtinere. vt per alium consiliarium partibus non suspectum, causam ipsam reuidere faciat. † Debet tamen post modum qui supplicat, ipsam supplicationem prosequi infra annum, vel biennium: sicuti de appellatione dicitur. in authen. ei qui. C. de tempo. appell. & ita dicit glos. in d. l. i. C. de senten. praefect. praeto. in fina. versic. & licet Afflic. dicat in decis. 78. in fi. fuisse decisum in consil. quod fatalia non currant in supplicationibus: quia in sacro consilio causae semper reidentur ex eisdem actis, non obstantibus temporibus appellationum decursis, quem videtur sequi Rebuff. in d. tract. supplica. in praefatio. quae stio. 9. num. 57. versic. sed tamen, & num. 77. versic. quamuis. licet dicat in Regno Francia seruari quod infra quinquennium finiri debeat: attamen vt dicit Gramm. decis. 13. vbi hoc late disputat. decreto sacri consilij (quod ipse in ferit ad verbum) pronisum est in Regno contrarium eius quod decidit Afflic. & quod fatalia currant etiam in causis supplicationum, siue reclamationum † que idem sunt. vt scribit Marant. in loc. praesalleg. nu. 11. versic. reclamatio & hodie in nouissimis prag. editis per illustres. Ducem de Alcalá in reformationibus sacri consilij prag. 54. de offi. sacri consil. idem sancitum, & determinatum est: ponendo dictum decretum de verbo ad verbum. Salerni die 23. Decembr. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CCLIII.

Item in eisdem curijs: & qualibet ipsarum in omni causa appellationis procedi possit sine libello, & litis contestatione: & causa appellationis inchoet per aperturam processus.

† Duplicatur iste Rit. supra in Rit. 6. & infra in Rit. 254. & 255. sed quia de hoc dixi in d. Rit. 6. ibi te remitto: ne repetam illud idem,

RITVS CCLIII.

Item in curia ipsa in omni causa appellationis proceditur sine libello, & litis contestatione.

† Ille Rit. duplicatur supra in Rit. 6. in Rit. proxime praecedent. & in Rit. sequen. vide igitur ad materiam, quae posui in d. Rit. 6.

RITVS CCLV.

Item in causis appellationum quae agitantur in dicta curia: non datur libellus, nec lis contestatur.

† Quoniam iste Ritu. ad literam dicit idem quod Ritu. sextus. & duo alij proxime praecedentes: vide quae late dixi in eodem Ritu. 6. vbi de his omnibus mentionem feci. Salerni, die 23. Decembr. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CCLVI.

Item seruat ipsa, quod appellatio in infra scriptis casibus remittitur: videlicet quando fit mandatum per ipsam curiam condemnatorium, vel absolutorium.

SVMMA RIVM.

- 1 Appellatio in omnibus causis & grauaminibus civilibus, & criminalibus est admittenda.
- 2 Appellatio defensionis est species. Estque tetrica aduersus iniquam sententiam iudicis ibidem.
- 3 Ab interlocutoria, cum diffinitiva non speratur: licet appellari.
- 4 Praecepta absolutoria, vel condemnatoria, an sint interlocutoria?
- 5 A praeecepto debitori confesso facto, num liceat appellari.

Quantuis

Com. super Ritibus Magnae Curiae. 142

tionem sequen. Ritus. Salerni, die 23. Decembris. 1559 Prosper. Caraita.

RITVS CCLVII.

Item in causis duarum vnciarum civiliter petitarum, non appellatur.

SVMMA RIVM.

- 1 Appellatio de modica summa non recipitur: cum rationibus.
- 2 Appellatione pendente, nihil innouandum.
- 3 Appellantes communiter de nullitate dicunt ex eisdem actis.
- 4 Practica, quando transmissus fuit processus ad iudicem ad quem factaque eius apertura.
- 5 Coaceruatio, ad impediendam executionem: fieri non debet, & nu. 13.
- 6 Casus duo: in quibus appellatio ad effectum retardandae executionis: non admittitur. Et alij remissive.
- 7 Sententia si excedit duas vncias: in modica tamen quantitate: nunquid exequutio impeditur?
- 8 Et an eadem sententia pro summa duarum vnciarum saltem exequi possit?
- 9 Sententia est indiuidua.
- 10 Aliquis conseqni debet ab alio vncias sex: pro domo locata annis tribus: conuentus vnica sententia condemnatur: nunquid appellatione non obstare sententia exequetur?
- 11 Aliquis vnica sententia ad diuersas summas condemnatur: nunquid exequetur?
- 12 Quot summae, tot capitula.
- 13 Coaceruatio fieri non debet: quando impeditur iurisdictio: & nu. 5.

Ponit iste Ritu. alium casum in quo appellatio non admittitur: & is est, quando causa de qua agitur duarum vnciarum summam non excedit: Ratio istius Ritu. est, quia cum tractetur de modica summa † etiam de iure communi civilis, appellatio non recipitur. vt probat text. in auth. nisi breuiore C. de senten. ex pericu. recita. & capitulo anteriorum. secunda quaestio. sexta, licet secus esset de iure canonico: vt dicunt Abb. & Philipp. in cap. de appellationibus extra, eodem titulo. Et ratio rationis esse potest secundum Rebuff. in comment. constit. Franc. in tracta. de senten. exequu. articu. 12. gloss. prima, numero quinto, volum. primo, vt lites citius expediantur iuxta. l. properandum. C. de iudic. Item ne plus expendatur postea in appellatione quam valeat tota causa: vt dicitur in l. mediteraneae. C. de anno. & tribu. lib. 10. Item quia talis exequutio paruum generat praedudicium, vt latius Rebuff. ibid.

Quamuis regula iuris communis sit, † quod appellatio in omnibus causis, & grauaminibus admitti debet per gl. not. in l. qui restituere in ver. restituitur. in fi. ff. de rei vendi. & per generalitatem. 1. ff. de appella. & relati. vt etiam dicit Philip. francus in rubri. de appella. colum. 4. tam in civilibus, quam in criminalibus. vt scribit Decy. in ca. cum sit Romana. 9. nota. de appella. † cum appellatio sit species defensionis. vt dicit text. in capi. cum speciali. §. porro. extra de appella. & patet ex l. i. ff. de appella. recipi. & Soc. consil. 195. colum. 3. volum. 2. & vt dicit Bald. in l. i. C. si de momen. posses. dicitur tyriaca aduersus venenum, id est sententiam iudicis, tamen (vt hic vides) Magna curia obseruat, quod ab eius mandatis, seu praeeptis condemnatorijs, vel absolutorijs non appellatur. † Ex quo sequitur quod licet a sententia interlocutoria, postquam nulla alia diffinitiva speratur: licitum sit appellare vt dicit Bart. in l. ante sententiam. C. quorum appella. non recipi. & in l. 2. num. 2. versic. ex his. ff. de appella. recipi. per l. ait praetor. §. permittitur. ff. de mino. tamen ab istis praeeptis Magnae Cur. quae aliam diffinitiuam non possunt expectare: cum sint condemnatoria, vel absolutoria: non appellatur, vt hic dicitur. † Et si dicit aliquis vbi probatur, quod praeepta absolutoria vel condemnatoria sunt interlocutoria: responderetur quod id voluit gloss. in c. capit. dudum. lo secundo, in versic. responsum de electio. extra. & secunda quaestio. prima, in princip. quaestio. in gloss. magna circa finem. versic. sententia praeepti. & Specular. in titu. de instru. editio. §. nunc vero aliqua. versic. ex his autem queritur. vbi quod praeepta quae faciunt iudices. vbi libellus non est datus: nec lis contestata: non possunt appellari sententia diffinitiva, sed interlocutoria. idem Spec. in titu. de senten. §. 2. Arct. factis pulchre. in l. 5. in prin. nu. 3. in fi. versic. & quia. ff. de verbo. obliga. Gui. Papa. decis. 12. in prin. & Fely. in rubri. de re iud. numer. 5. & 6. pro hoc Barto. in l. j. ff. de confess. vbi dixit quod vbi non est datus libellus: non potest sequi sententia diffinitiva. idem Bar. in l. non fatetur. col. 3. ff. de confess. & Paul. de Castr. in l. si debitori. in prin. ff. de iudi. vbi quod post praeeptum factum per iudicem de soluendo contra confellum iuxta terminos dictae l. si debitori. potest doceri de confessione erronea: quod tamen contra sententiam diffinitiuam non licet. cap. fin. de confess. vt etiam latius ponit Fely. in loc. praesalleg. num. 5. versic. fortius. & diu. supra in Rit. 187. quaest. 1. † Et ex his sequitur quod ante hoc Rit. a praeepto facto debitori confesso iuxta terminos, dictae l. si debitori de qua dixi. in d. Rit. 187. non est licitum appellare: quod nota. Intellige primo hunc Rit. procedere quo ad effectum executionis impediendae per appellationem, non autem quo ad tollendum penitus appellationem. vt dicam infra. in Rit. sequen. versic. intellige. nam iste Ritu. cum illo eadem ratione subnectitur, quia vt plurimum, ista praeepta sunt in causis modicis, in quibus proceditur etiam sine scriptis per authen. nisi breuiore C. de senten. ex pericu. recitand. Secundo intellige procedere quoriscumque talia praeepta sunt non dato libello, nec lite contestata: prout supra diu. alias si libellus esset datus: & lis contestata: talia praeepta tanquam causa cognita emanata, magis accederent sententiae diffinitivae quam interlocutoriae. vt dicunt Ang. & Pau. de Castr. in d. l. si debitori. nu. 5. & propterea appellatio ab eis interposita regulariter sicut appellatio a diffinitiva: & executionem impediret vt dicit Abb. in cap. peruenit. lo secundo in fi. de appell. & Fely. in d. rubri. nu. 5. & 6. nisi essent, a duabus vncijs infra iuxta dispositi

buff. ibid. verum, quia ex eodem iure communi non reperiebatur taxata quantitas, quæ minima si deberet: sed in iudicis arbitrio consistebat: iste Ritu. voluit certam summam dicere quæ bene no. quia in viridi est obseruancia in omnibus curijs Regij, & licet Marant. in pract. parte 6. in versicu. appellatio. versic. vigesimoprimum, limita. numero 356. in nouis, dicat nunquam vidisse hunc Ritu. in obseruancia, sed totum contrarium, parcat mihi dominatio sua: contrarium verum est hodie: sed forte suo tempore erat quod ipse dicit. Intellige primo hunc Ritu. procedere vt eam Cauen. hic dicit, quo ad effectum executionis retardandæ, non autem quo ad finem nullatenus appellandi. Adeo quod iste Ritu. vult dicere quod licet appelletur, & appellatio pendente, nihil sit innouandum. l. i. ff. nihil nouari appel. pende. tamen quando causa continet summam præfatam: non appellatur, id est appellatio non impedit iudicatum, & eius executionem. Et ideo in pract. seruatur, quod iudices appellationum quando eisdem præsentantur appellationes, quæ non continet certam summam: faciunt quod appellantes dicant in eis, de quanta summa fuit sententiatum, & si est supra duas vncias: expediunt prouisiones inhibitoriales in forma: ordinando quod appellatione pendente, nihil innouetur, & quod innouatum est restituatur, si vero est infra dictam summam: tribus modis vidi seruari, aliquando expediri prouisiones quod veniant acta tantum, & non ligari manus iudicis à quo, aliquando eandem causam committi eidem officiali: qui nomine ipsius iudicis ad quem reassumptis actis prouideat de iustitia, cum consilio alterius Doctoris partibus non suspecti, & aliquando inhiberi in forma, modo quo dixi: non obstante, quod sit causa duarum vnciarum, & ratio est, quia communiter in omnibus appellationibus appellantes dicunt de nullitate ex eisdem actis: quo casu executio supersedit, vt patet ex Regia pragmat. 2. in cap. Magnæ Curie Vic. Ritu. de appella. & ex l. si. C. si. ex fal. cau. l. i. vbi no. per Bar. C. quando prouoca. non est necess. Bald. & Salyce. in l. j. C. ne liceat tertio pronoc. & Imo. in c. cum Berrol. dus de re iudi. in fin. vt verum tamen est, quod transmissio processu iudici ad quem, & facta apertura, iudex appellationis dat terminum suo arbitrio competentem, duorum forte, vel trium dierum ad discutiendum nullitates processus, quibus discussis, & viso quod non militat: prouideretur quod eis non obstantibus exequatur sententia iudicis à quo literis in inhibitorialibus expeditis non obstantibus, & datur terminus ad probandum in causa principali, si vero militat tunc dicitur per eum quod visis actis, & discussis nullitatibus allegatis fuit datus terminus in causa ad probandum tacite interloquendo nullitates subsistere, vel sub alijs verbis, & formis, illud idem diuersimode per iudices decernitur. Secundo intellige hunc Ritu. procedere quando sententia continet summam duarum vnciarum, quo ad debitum principale tantum, non autem computatis expensis, ad quas victus condemnatus extitit: quia vt dicit Pet. Rebuff. in loco præallegato articulo. 16. gl. 7. nu. 3. non debet fieri coaceruatio ad impediendam executionem per l. si idem. ff. de iurisd. omni. iudic. sed secundum eum materia principalis considerabitur separatim, & materia expensarum separatim. Et ideo si sententia continet summam ducatorum sex, vel octo, aut decem, vel aliam dummodo duas vncias non excedat: quamuis expensæ ascenderent ad aliam summam, quæ iuncta cum principali, excederet duas vncias: executio ipsius non impediretur, sed Ritu. iste obseruaretur prout, quotidie in pract. fieri, & serua-

ri videmus, quod nota. quia quotidie euenit, & vidi dubitari. Tertio intellige quo ad debitum principale, non autem quo ad expensas, per ea quæ diximus supra in Ritu. 252. in 2. not. vbi quod sententiæ facti consilij quæ non impediuntur per appellationem, tamen impediuntur, quo ad expensas. Et ex hoc sequitur quod si sententia quo ad debitum principale, continet summam ducatorum sex, vel octo, & quo ad expensas aliorum ducatorum duorum, adeo quod iunctæ summæ simul non excedunt summam duarum vnciarum: sententia solum exequitur quo ad debitum principale & quo ad expensas, superseditur per appellationem, vt scribit in proprijs terminis idem Rebuff. d. articulo. 16. numero 3. post Bart. in l. creditor. §. Iustus. ff. de appella. Bald. in l. vnic. C. si de moment. posse. & Affli. decisi. 77. in fine. & ita seruatur, quod nota, quia vidi dubitari, immo per aliquos imperitos iudices, contrarium prouideri. Quarto intellige procedere, (vt etiam Ritu. met dicit) quotiescunque summa duarum vnciarum fuit ciuilitate petita, secus si criminaliter, & ideo si ego criminaliter egi contra aliquem de facto non excedente duas vncias, petendo eundem condemnari prout iura volunt, & mandari: ac etiam ad summam mihi furto subtractam, & quæ rularis per sententiam condemnatus fuit criminaliter: nec non ad satisfaciendum, & soluendum mihi quærelanti summam ipsam furto subtractam: puta ducatorum decem, vnde decem, vel duodecim aut infra: à qua sententia per ipsum condemnatum appellatum extitit: executio superseditur: nedum quo ad pœnam, verum etiam quo ad debitum, quod ciuilitate petiti non fuit, sed criminaliter, & ita seruatur, quod nota. Ex quo etiam sequitur quod si dictam summam ciuilitate petiissem: petendo ipsum solum condemnari ad eam nulla facta mentione de actione criminali, quæuis ex delicto descenderet: sententia per appellationem non impediretur: quia facta est, quod summa in ea contenta non excedat duas vncias, & ciuilitate petita sit, vt Ritu. noster dicit. Adde huic Ritu. duos alios casus in quibus non admittitur appellatio ad effectum retardandæ executionis. Primus est quem nouiter statuit illustriss. Dux de Alcalá huius Regni Vicerex in suis nouissimis pragmat. in reformationibus sacri consilij pragmat. 3. §. quod vero. de offi. sacri consilij. vbi prouisum est, quod sententiæ Magnæ Curie à ducatis centum quinquaginta infra habeant executionem paratam, præstita cautione de restituendo in casu succumbentis, quem admodum in sententijs sacri consilij diximus supra in Ritu. 252. quæst. 1. Intelligendo tamen ne erres, quod propter d. nouissimam pragmat. non sit sublatum iste Ritu. & si sententia Magnæ Curie est infra duas vncias: mandabitur executioni sine cautione prædicta de restituendo quem admodum disponit iste Ritu. qui nihil de cautione dicit, quod no. pro d. pragmat. Secundus est, quem alias Rex Ferdinandus primus statuerat, & quia per desuetudinem non seruabatur, idem Dominus Vicerex in eisdem reformationibus sacri consilij d. pragmat. 3. eodē §. quod vero renouauit, vbi quod à duabus sententijs conformibus latis per quoscūque iudices, & postmodum a Magna Curia confirmatis à viginti quinque vncijs infra, non appellatur: nisi facta prius executione, & præstita cautione prædicta. Et idem etiam si illæ duæ sententiæ conformes essent late per ipsam Magnam Curiam, vt latus ex dicta pragmat. est videre. Alios casus in quibus appellatio non admittitur vide remissive infra in Ritu. 259. in fin.

¶ Quarto primo in hoc Ritu. quid si sententia excedit duas vncias in modica quantitate: nisi quid impeditur executio? Pet. Rebuff. in d. tractat. articulo. 16. gl. 5. in prin.

1. in prin. in proprijs terminis similis constitutionis, dicit quod sic, etiā si in vno obolo per l. 2. & ea, quæ ibi no. Doct. C. de rescind. vendi. & glof. in cap. cum causa, de empt. vbi quod venditio ultra dimidiam, rescinditur etiam si in minimo excedit.

2. ¶ Secundo quæro eadem. q. retenta, nisi quid saltem pro summa duarum vnciarum poterit exequi, idem Rebuff. ibidem, num. 5. & gl. seq. num. 3. in fi. dicit quod non, quia sententia est indiuidua. in hoc iudicio. ff. famil. ercisc. item quia postquam excedit summam, non habet executionem per hunc Ritu. & ita dicit fuisse iudicatum, in senatu licet vidisset dubitari per reg. vtil. de reg. iur. in 6.

3. ¶ Tertio quæro, pone quod aliquis debet consequi ab alio sex vncias, pro locatione forte sibi facta de aliqua domo, pro tribus annis: & lite agitata, conuētus vnica sententia fuit condemnatus: nunquid non obstante appellatione, sententia exequatur? Rebuff. in eo. loco dicit quod si actor in petitione distinxit annos: videlicet duas vncias pro quolibet. sententia mandabitur executioni: quia consensit tot sententiæ, quot sunt anni & etiam totidem stipulationes. l. pluribus. ff. de verbo. oblig. l. sancimus. §. si quis autem. C. de donatio. Barba. consil. 9. col. 1. vol. 3. & Iaf. consil. 87. in præsentia, volum. 3. & pro hoc tex. in l. si idem cum ibi no. per Doct. ff. de dona. alias si simpliciter fuisset petita: ex causa locationis non esset, nisi vnica sententia, quod no.

4. ¶ Quarto quæro in hoc Ritu. quid si quis fuerit condemnatus vnica sententia pro vna causa ad decem, pro alia ad octo: nunquid talis sententia exequatur? Pet. Rebuff. in eod. tract. articulo. 12. gl. 1. versic. quæro quid, mouet hanc q. & dicit, quod tot sunt sententiæ quot sunt capitula. l. scire debemus. ff. de verbo. oblig. & l. quid tamen, in prin. ff. de arbi. ¶ item quia non debet fieri coaceruatio, quando impediretur iurisdic. d. l. si idem. ff. de iurisd. omni. iud. & l. maior. cum l. seq. ff. de pact. licet secus quando faceretur iurisdictioni. l. si quis separatim. §. 1. ff. de appella. no. Bar. in l. vbi fideiussor. ff. de solutio. Alex. consil. 113. viso themate, & consil. 97. vol. 6. & Dec. consil. 344. & pro hoc etiam quæ diximus in præceden. q. Salerni, die 24. Decembris. 1599. Prosper Caraula.

RITVS CCLVIII.

Tem non appellatur ab omnibus sententijs absolutorijs latis per ipsam curiam ex mero officio, vel ex denunciatione criminaliter procedendo.

S V M M A R I V M.

1. Sententijs absolutorijs in criminalibus quando non appelletur. Et ratio quare.
2. Fiscus nullo iure reperitur prohibitus appellare.
3. Appellatio, & repulsa in criminalibus denegatur fisco. Et quare.
4. Terminus ad pignus probandum, fisco denegatur. Hoc idem & mulieribus.
5. Fisco grauato qualiter in Regno succurratur.

Not. ex hoc Ritu. quod a sententijs absolutorijs latis in criminalibus, non appellatur, si ex mero officio, vel denunciatione processum fuit. vt etiam dicitur infra in Ritu. 261. qui concordat cum isto, & per Marant. in pract. parte sexta, in ver. appellatio. limita. 22. num. trecentesimo vigesimo octauo, in nouis. vbi hunc Ritu. allegat. & licet per c. Reg. plerunque aliter in hoc fuerit prouisum: illud cap. in pract. non seruatur (vt omnibus est clarum) & Ioan. Anto. de Nigr. ibidem attestatur. Ratio istius Ritus est, quia cum ex officio, vel denunciatione proceditur, non adest pars offensa, & querulans, quæ læsa possit appellare, sed solum fiscus cui placuit huic Regine appellationem non dare, de iure tamen Innocen. & Abba. in cap. cum clamor, extra de testi. videntur tenere contrarium, & idem Par. in tracta. synd. in versic. condemnatio, quod vbi inquit, quod fiscus nullo iure reperitur prohibitus appellare, sed istud in Regno nullam habet difficultatem, per hunc Ritu. & alium præallegatum: & alias in facti contingencia, cum de hoc fisci Aduocatus vellet contendere, ita fuit decisum contra fiscum in sacro consilio. vt scribit Grama. decisi. 14. in fine. Amplia hunc Ritu. per eandem rationem quam dixi procedere etiam in omnibus decretis, quæ non tractant de absolutione, sed de alijs quæ sunt contra fiscum. vt puta, si decernitur ipsum inquisitum remittendum ad suum domicilium vel quid simile. & ita seruatur, quod nota. Scias tamen, quod his non obstantibus, quia fisci priuilegium, ad multa se extendit, multoties vidi, quod ad eius instantiam, reclamante Aduocato fiscali in coll. consil. sententiæ, & decreta contra ipsum lata, fuerunt retractata: quod quidem videtur accedere dispositioni dicti capituli plerunque. Immo non sunt multi dies quod lato decreto in hac Regia Audientia principatus citra contra Illustr. Comitem Contie, quod quædam causa suorum vassalorum remaneret in ipso tribunali, & ad eum non remitteretur, referente Domino Mario Papæ ipsius Audientie. Auditore, ad postmodum reuocato per Magnam Curiam, nec non per sacrum Regium consilium, ad quod fuerat per alteram partem appellatum, cum a sacro consilio non esset appellationis remedium, vt supra dixi in Ritu. 252. in prima quæstio. idem Auditor videns punctum sibi præiudicalem, fuisse reuocatum, Illustrissimo Domino Prorege significauit, quo vocato ad referendam causam, ac etiam vocata Magna Curia, & sacro consilio factaque ipsius relatione coram ipso Domino Prorege, & coll. consil. fuit decretum Magnæ Curie, & sacri consilij certo modo reformatum, & ordinatum, quod carcerati ad Magnam Curiam transmitterentur, prout transmissi fuerunt quod no.

¶ Et adde quod nedum appellatio in criminalibus denegatur fisco verum etiam repulsa, vt dicit Par. in tract. syndica. in versic. inquisitio. columna prima. & ita seruatur, sed non credas repulsam fisco denegari ob beneficium inquisitorum: sed ipsiusmet, quia loco repulsa habet interrogatoria, cum testes examinantur, (& vt vera fatear) in Magna Curia præsertim, & Audientijs Regijs vbi Aduocati, fiscales, aut procuratores interfunt examini potius vellem sibi concedi repulsam suo loco, quam interrogatoria, quia multi inquisiti qui periclitant, vna cum testibus ob terrorem, & metum qui in examine eis infertur: non periclitarent, (scio quod loquor) & experti credent mihi. ¶ Item denegatur fisco in criminalibus terminus ad pignus probandum, prout etiam & mulieribus denegatur: vt scribit Barba. in clementina prima, col. 1. in fi. versicu. secundo, nisi de

de testi. Fely. in cap. fraternitatis. col. 5. vers. fallit tercio. extra eo. ut. Afflict. in const. Regn. obsequium col. 3. in fi. & Ioan. Ant. de nigr. in d. cap. plerunque. ultimo denegatur sibi terminus ad examinari faciendum per dispositionem Rit. Magnæ Curie supra in Rit. 90. de quo vide que ibi latius dixi. *V num tamē aduerte quod licet fiscus non habeat appellationē, sed tantum reclamationem ad dominum Proregem vt supra dixi, tamen quando euenit quod Aduocatus fiscalis alicuius Regie Audientie sentit se grauatū de aliqua prouisione expedita a magna curia ipsi Regie Audientie, vel quod Magna curia reuocauerit aliquod decretum latum a Regia Audientia & ob id clare cognoscat præiudicium fieri Regio fisco, seruatur in pract. quod pro eius parte detur supplicatio præfidenti sacri consilij, per quem ordinatur relationem fieri per Magnam Curiam ipsi sacro consilio, coram quo facta relatione & audito in ea Aduocato a Regia curia salariato p̄ defensione causarum Regie Audientie, reuocatur id quod per Magnam Curiam prouisum vel decretum fuerat vel reformatur, & aliquando remittitur ad eandem Magnam curiam prout iuris fuerit, & ita quotidie in occurrentibus causis tempore meo seruauit in hac Regia Audientia prouinciarum principatus citra, & Basilicæ. Salerni, die 24. Decembr. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CCLIX.

Tem non appellatur vigore certarum Reginalium literarum a sententia condemnatoria lata contra homicidam. Item non appellatur in ipsa curia a tormentis aliquibus pro delictis, de quibus loquitur obseruantia proxima præcedens. Item non appellatur a decreto ipsius curie ciuili, vel criminali. Item non appellatur ab omnibus casibus, a quibus prohibetur appellari de iure communi, & capitulorum, & constitut. Regni.

S V M M A R I V M.

- 1 *Sententia contra homicidam lata: an liceat appellari? cum ampliat. & limitat.*
- 2 *Omnis appellatio regulariter recipienda.*
- 3 *Condemnatus conuictus, & confessus appellans, non audiendus in Regno.*
- 4 *Sententia principis ex iracundia lata: pro quanto tempore sit differenda executio.*
- 5 *Sententia lata in prægnante, executio differtur post partum. Quod differtur etiam per defectum nutricis. ibid.*
- 6 *Dex non tollitur per non usum: sed per contrarium usum.*

- 7 *Homini summa peritiæ condemnati, differtur executio: donec princeps consulatur.*
- 8 *Cardinalis cum se obuiam facit ei qui ad supplicium ducitur, liberandi eum a morte potestatem habet cum pileo suo.*
- 9 *A tormentis, id est a pronuntiatione: siue decreto lato quem esse torquendum appellatur?*
- 10 *Præheminentia Magnæ Curie consistit in potestate torquendi ex processu informatiuo. & ibi habet quomodo extensa sit ad iustitios prouinciarum.*
- 11 *Practica, quod a decreto de torquendo, appellatio admittatur: & supersedeatur in tortura: iuri communi est conformis.*
- 12 *Appellatio ab interloquutoria manus iudicis non ligat regulariter.*
- 13 *Grauumen irreparabile est de torquendo.*
- 14 *Tortura aliquando ad eruendam responsionem infertur.*
- 15 *Tortura pro quibus delictis inferri possit remissive.*
- 16 *Appellatio a decretis ciuilibus, vel criminalibus Magnæ Curie, quando admittatur.*
- 17 *Appellationem a causis criminalibus magnæ curie, non retardare executionem. Intelligit de ultra farum.*
- 18 *Casus, in quibus de iure appellatio non admittitur: remissive.*
- 19 *Interloquutoria quo casu habeat effectum ligandi manus iudicis.*

Not. ex hoc Rit. quod a sententia lata contra homicidam, non appellatur: & idem per hunc Rit. firmat Gram. in vol. 2. nu. 8. Cauens hic, & Carre. in prac. in l. obseruare curabis. in prin. num. 2. i. ver. in hoc. & Cepol. conf. crim. 32. quidam rustici Vicentini. col. 9. dicit quod per totam Italiam communiter prouisum est per statuta terrarum, quod a sententijs capitalibus non liceat appellare. sed dispositio istius Rit. in hoc est correctæ per alium Rit. inf. 26. i. ubi generaliter. disponitur, quod in quacunq; sententia condemnatoria si fuerit appellatum ab ea, seruetur ius cõe constitutiones, & c. Regni, & miror, quod Gram. in vot. præalleg. & alij præalleg. Doctor. dum allegant hunc Rit. nihil dixerint de illo: nisi velint fortè dicere quod ille Rit. non loquatur de sententia lata contra homicidam: & credo quod ista fuerit eorum opin. que si ita est non potest procedere absque magna ipsius Rit. violentia: cum generaliter loquatur, & quando ita esset (prout ego non teneo) in pract. non seruatur iste Rit. sed ius commune, & volens regulariter omnem appellationē recipi debere, vt dixi plene supra in Rit. 256. in prin. sicq; etiam dicit seruari in Regn. Franc. Pet. Rebuff. in comment. const. Franc. in tract. de appell. artic. 7. gl. 2. vers. 2. casus, nu. 12. vol. 3. verum tamen est: quod si condemnatus est conuictus, & confessus: non auditur appellans in hoc Regno. Iuxta tex. in l. 2. C. quor. appel. nō recipian. Et ideo videmus, quod cum appellatur a sententijs capitalibus ab Audientijs Regijs, & alijs curijs ad magnam curiam: ipsa magna curia cum expedit prouisiones inhibitoriales: multoties dicit, verum si fuerit conuictus, & confessus:

sus: non audiatur appellans, vt ego vidi multoties Magnam Curiam ita scripsisse in prouisionibus, quod nota Amplia quod dixi, sententiam criminalem condemnatoriam, a qua appellatum exiit: nō posse exequi, nisi in casu quem dixi: procedere etiam si appellatum non esset: si tamen durarent decem dies dati ad appellandum, vt dicit Bar. in l. qui ultimo. in fin. ff. de pen. & in l. ad dictos C. de appella. per l. j. circa prin. iuncta ibi gl. ff. nihil noua. appella. pende. & idem Abb. in c. cum sit Romana. 6. nota. extra de appella. & licet dicat Bart. in d. l. qui ultimo, in fin. ver. quod de consuetudine non seruatur, & illi decem dies non expectantur: talis consuetudo seruabitur vbi est, & vbi non, seruatur ius commune prout in Regno ipsum seruamus. Limita primo quod dixi sententiam condemnatoriam non obstantem appellatione, exequi posse: vbi inquisitus esset conuictus, & confessus: non procedere secundum Specu. in titu. de exequu. sententiæ. §. videndum. num. 2. & Areti in l. de offi. iudi. §. & si in rem, vbicunque talis sententia ex rescripto principis ex iracundia moti, esset lata contra debitum: quoniam tunc per triginta dies executio esset differenda vt interim ratione corrigatur quod furore promulgatum est. c. cū apud. 1. i. q. 3. & l. si vendicari. C. de pœn. vbi Salyce. ponit rationem, & idem Cepoll. caute. 2. numero 5. ¶ Secundo limita, vbicunque lata esset contra mulierem prægnantem: quoniam tunc donec pariat: executio differri debet. l. prægnantis vbi etiam Bar. ff. de pœn. Salicet. in l. cum reis. C. de pœn. vbi rationē assignat, & Hippo. in l. edictum, uu. 17. cum sequen. ff. de quæstio. vbi hoc ampliat post Io. de Anan. in c. intelleximus. de his, qui filios occide. vt procedat etiam postquam peperit: si non reperitur nutrix pueri propter defectum nutricis. secus si propter defectum pecuniæ, quia tunc de publico solueretur ne executio impediretur. vt dicit Cepoll. in d. caute. 2. nu. 20. ver. sed dubium. Tertio limita vt dicit Salice. in d. l. cum reis vbicunque aliqua administrationis ratio est reddenda per condemnatum. per l. 1. C. de bon. proscripto. & idem Roma. in l. Pomponius scribit. ff. fami. hereditum. & licet ipse ibid. & Angel. in d. l. dicant quod de consuetudine nō seruantur iudices: tamen vt Cepoll. dicit in præalleg. caute. num. 3. vers. si vis. de iure ita est. & de consuetudine non seruatur: quia non petitur, & lex non tollitur per non usum sed per contrarium usum vt dicit glo. in l. de quibus. ff. de legi. & ego alijs di. i. super his Ritibus. Quarto limita, quoties insula, ad quam inquisitus condemnatus exiit: per principem est eligenda & pro hoc bona glo. in d. c. cum apud & Guliel. benedi. in repeti. c. Raynuitus in ver. mortuo itaque testatore. l. 1. numer. 268. vers. quarto de testamen. ¶ Quinto limita in casu. l. ad bestias. ff. de panit. vbi propter summam condemnati peritiam populo petente gratiam, Princeps est consulendus. Roma. singu. 72. 5. potestas. Hippo. in pract. §. oportune. col. 2. & Cepol. d. caute. num. 1. Sexto limita quando condemnatus accusaretur de alio maiori delicto: ex quo grauior pena ei veniret imponenda. l. 1. §. si. ff. nihil noua. appella. penden. & no. per Barro. in l. 2. in fine. ff. de culto. reorum. Roma. singu. 566. suscipe vnam cautelam. Fely. in c. quærenti. col. 3. Gulielm. benedi. in d. c. loc. præalleg. & Carre. in pract. §. circa. num. 88. quod nota, quia multoties euenit: & non sunt multi dies: quod quidam condemnatus per Regiam Audientiam principatus citra ad remigandum, per triennium in Regijs triremibus: cum esset inquisitus coram Barone suo de delicto capitali: non fuit transmissus ad triemes; vt expectaretur exitus alterius causæ. Septimo limita, quotiescunque testes ex

quorum depositionibus fuit reus condemnatus: aculantur quod corrupti falsum deposuerunt: vt dicit Salice. in l. si docueris. C. de fals. & faciunt not. per gloss. & Abb. in c. licet causam, de probatio. Aduerte tamen circa istam limitam, quia bene possit procedere, quotiescunque appellatio nō admittitur: quia sumus in casibus nota. per gloss. in d. l. obseruare, secus si essemus in casu ipsius legis obseruare: & sic in conuictio, & cōf. flo; quoniam tunc cum ultra testes addit confessio inquisiti. non potest tractari de reuocanda sententia: que nedum propter testes lata fuit: verum etiam propter confessionem, quod not. sublimita tamen istam limitam. non procedere, vbicunque ultra testes accusatos, essent alij: ex quibus possit sequi condemnatio, vt dicit Bal. in l. iuncta gloss. C. de quæstio. Cepol. in d. caute. in fin. & Capici. decif. 25. numer. 3. secundo sublimita nisi talis accusatio fieret malitiose, & de malitia constaret aperte: vt dicit Bal. in l. 1. col. fin. C. qui accu. non poss. Cepol. & Capici. ibid. nisi talis accusans nimium se arctasset: puta, post conclusionem in causa, vt etiam refert & sequitur Carre. in d. §. nu. 90. ¶ Octauo limita vbicunque taliter condemnatus cum duceretur ad supplicium: obuiam faceret alicui Cardinali quoniam tunc Cardinales habent hoc privilegium vt liberet condemnatum a morte: si ei obuiam facerent, vt dicit Bal. in d. l. ad dictos. C. de appella. & Paul de Cast. ibi qui id verum dicit: si cum obuiam faciunt condemnato pileum in eius capite imponunt. idem Cepoll. in d. caute. in princip. Nono limita quotiescunque cōdemnatus post sententiam factus esset furiosus, vt dicit Bal. & Aluar. in c. j. an ille q. interfecit fratrem domini. Ale. ad Bar. in l. Fulcinius. ff. de eo qui mitti in posse. causa rei serua. nisi secundum Capo. in d. caute. num. 7. vers. est & alia, & Carre. in pract. §. circa. num. 89. id fieret simulate, & de hoc apparere: per tex. in l. obseruare. C. de cura. furio. & l. diuus. ff. de offi. præsid. item nisi culpa sua factus esset furiosus, vt dicit Cardin. in clement. 1. q. 6. de homicid. quem refert, & sequitur Carre. in d. §. numero 89. ¶ Secundo no. ex hoc Rit. quod a tormentis non appellatur, id est a pronuntiatione, siue decreto lato, quod inquisitus torqueatur, nam iudex antequam reum tormentis exponat, debet super hoc pronuntiare, siue decernere, vt dicit Bru. in tract. de indi. & tortu. 5. q. principa. num. 13. & Hippo. in l. j. num. 9. vers. & subdit. ff. de quæstio. Dispositio istius Rit. seruatur in decreto lato de torquendo vigore præheminentia Magnæ curie Vicarie ¶ nam cum illa præheminentia consistat in potestate torquendi ex processu informatiuo non obseruatis capitulis Regni, ac iuris ordine prætermisso, vt patet ex c. Regn. in accusaris. cap. tormentis. c. iuris censura. & c. si cum sceleratis ex quorum dispositione colligitur ipsa præheminentia, vt dicit Par. in tracta. syndi. in vers. tortura. §. & an si quis dixerit. num. 8. & Gramm. not. 3. num. 28. de appellatione, que iuris est remedium non conuenit tractari, tanto magis quia. d. c. si cum sceleratis. in specie tollit appellationes: vt patet ex eo. & ideo licet milles appeller inquisitus quando in camera corde interponitur decretum, & infertur tortura de præheminentia, tali appellationi non desertur, sed ea non obstante torqueatur, & ita seruatur Magna Curia. & Audientie Regie in prouincijs, & licet Par. & Grama. in loc. præallegatis dicant, quod sola Magna Curia habet hanc præheminentiam, & quod iudices inferiores debent ab ea abstinere: tamen ex communi obseruaria dilatata est etiam ad ipsas Regias Audientias. verum aliquæ quolibet semestri obtinent

tinent eam per litte ras a coll. consil. & aliq. ex lon go tempore vsu quaesierunt eam: adeo quod pro di ctis literis nunquam mittunt, & illa Audientia qua solita sunt mittere: adhuc parum curant de licentia, tanquam certae de ea, quia passim, & semper conce duntur: literae: adeo quod videtur potius quid super suum, quam necessarium. * Nouiter tamen & post haec scripta, praeheminentia Magnae Curiae concef sa est Iustitiarijs prouinciarum per annum cum co minatione quod circa fine anni procurare habeant prorogationem ipsius, & alias ea uti non possint la pso anno, & prorogatione no impetrata, ut in prag. fina. in titu. de offi. magistri iustitia. sed quando tale decretum de torquendo, interponitur factis defensio nibus per inquisiti, ac publicatione in causa: sicq; legitimo processu, iste Rit. no seruat in pract. si ab ipso decreto appellaretur, sed seruat dispositio cap. Regn. quod in cip. si iuste, ut si iuste appelleretur, recipiatur appellatio: si vero iniuste, minime. & tan dem quia periculosum est torquere, ubi torquendus appellat: ex quo esse potest, ut quod sibi iustum, vel iniustum videtur: aliter appareat iudici ad quem: co muniter seruat, quod appellatio recipitur a decere to detorquendo lato post factas defensiones, & ideo Io. Ant. de nigr. in d. c. si iuste. nume. 36. versu. & licet dicit, quod cautius agit iudex si stante appellatione, super sedet: ne periculo se exponat. Aliqui tamen iudices Baronum, qui volunt apparere fiscales, & cri minalistae, (& quos videmus postea a syndicatu au fugere.) aliter faciunt, & quandoque appellationi de ferunt: quandoque non, & ipsimet discernunt si iuste, vel iniuste appelleretur, sed ut dixi prima pract. est melior, & magis frequatur propter periculum. cu quot capita, tot sententiae, & ista pract. quod appel latio a decreto de torquendo admitatur, & in torcu ra super sedeat, est conformis iuri communi, ut di cunt Bar. & Bal. in l. 2. c. quor. appella. non reci. Bal. in l. si quis prouocatione. & l. eos. C. de appell. & in l. ante sententiam. C. quorum appell. non recipi. Iser. in ti: quae sint rega. in versu. maiestatis, & in consti tu. Regni intentionis. Fely. in c. cum super. colum. pe nul. de re iud. & in c. significauerunt. col. fin. de ex ceptio. Brun. in loco praallega. Neapoda. in d. c. si iuste nume. 15. versu. & ex tex. & Hippo. in practi. §. expedi ta. num. 70. Quae quidem appellati onis admissio in telligitur etiam antequam per iudicem ad quem in 12 hibeatur, nam licet regulariter appellatio ab inter loquentia non liget manus iudicis. nisi a superiore ligentur, ut in c. non solum, de appella. in 6. tamen illud limitatur no procedere in ea interloquutoria 13 quae infert grauamen irreparabile, ut ista de tor quendo, ut dicit Bal. in rubric. C. comina. vel episto. Ias. in l. 1. col. 20. num. 73. versu. secundo adde. ff. de offi. eius Brun. in loc. supra allega. num. 14. & Guid. pap. decisio. 74. Amplia praedicta quae dixi de reci pienda appellatione interposita a decreto de torquē do, procedere etiam si tortura inferatur ad eruē dam responsionem: ut quando accusatus non vult respondere negatiue, nec affirmatiue: iuxta pract. quam tradit Bal. in l. si accusationem. col. fina. C. qui accusa. no poss. Brun. in d. tract. de iudi. §. q. prin. nu. 4. & Capi. decisio. 145. nam cum d. c. si iuste, & Doct. praal. generaliter loquantur de appellatione recipiē da a tali decreto: generaliter debent intelligi, & sic siue inferatur ad eruendam confessionem, siue respō sionem. tanto magis, quia utroque casu, tale decretū tractat de actu irretractabili, & propterea militat ea dem ratio, quod not. in pract. Secundo amplia ne dum, quando appellatur a decreto: verum etiam a comminatione facta de torquendo, ut dicit Brun. in tract. praallega. §. q. prin. num. 14. per gloss. in c. cum

in contemplatione. de regu. iur. & idem Guid. pap. decisio. 136. nu. 15. versu. septimo, & sicut diximus li gari manus iudicis per appellationem a decreto de torquendo: ita etiam ligantur per appellationem a comminatione ut per Brun. ibid. & ita seruat, & practicitur quotidie. 15 ¶ Tertio no. ibi pro delictis, quod tortura no potest inferri in omnibus delictis: sed solum in illis de quibus loquitur proxima obseruantia: sed quia talis obseruantia hic non adest: si vis scire in quibus casibus tortura locum habeat: vide quae dixi supra in Rit. 4. in 2. not. 16 ¶ Quarto no. ibi item non appellatur a decreto, quod appellatio no admittitur a decretis ciuilibus, vel criminalibus ipsius Magnae Curiae, quo ad decre ta ciuilia, seruat: si ea fuerint affirmatiua, ut dicit Afflict. decisio. 261. vbi talia decreta omnia enume rat. Intellige tamē, quod dicitur, quod non appella tur procedere quo ad effectum retardandae execu tionis, quia facta executione decreti appellatio in terposita iustificari, & prosequi potest, ut patet ex Re gia pragma. 2. quae incip. Magnae Curiae Vicariae Ri tum in titu. de appella. & Afflict. in praallega. deci sio. quo vero ad decreta criminalia si ea fuerint ab solutoria, vel contra fiscum bene seruat, ut dixi la tius supra in Rit. 258 si verò fuerint condemnatoria, vel alias contra partes: seruat in omnibus dispo sitio iuris communis per Rit. in fra. 261. qui corrigit istum, & ita se habet communis pract. in toto Re gno. & licet Capici. decisio. 137. nume. 17. in fin. & decisio. 144. in princip. simpliciter, & absolute dicat. 17 ¶ Magnam Curiam habere hanc praeheminentiam, quod appellatio a causis suis criminalibus non re tardat executionem, tamē ipse loquitur de Magna Curia Regni Siciliae ultra farum non autem illius Regni. & videri potest in d. decisio. 144. vbi allegat Rit. illius Curiae, licet Cauen. hic videatur tenere (dū allegat Capic. in d. decisio. 144) quod Capic. ibi lo quatur de Magna Curia huius Regni, & quando de nostra Magna Curia loqueretur: pract. hodie seruat aliter, ut dixi supra. 18 ¶ Quinto, & vltimo no. in fi. Rit. quod appellatio non admittitur in hoc Regno in illis casibus, in qui bus de iure admitti non debet, qui tamen sint isti ca sus vide late, & pulchre per Specul. in titu. de appel la. §. in quibus autem casibus. Soci. in Regu. 24. vbi triginta duos enumerat. Maran. in pract. parte. 6. in versu. appellatio. versu. venio ad secundum mem brum. nume. 280. in nouis vbi tresdecim alios ponit Anto. Micell. in concordijs Glossarum iuris ciui. & cano. concordia sexta. Bernard. Diaz. regula. 35. & Perr. Rebuff. in comen. consti. Franc. in tracta. de ap pella. artic. 7. gloss. 2. vol. 3. * Scias tamen quod li cet inter alios casus in quibus no admittitur appel latio, ut ligentur manus iudicis est vbi sumus in in terloquutoria, ut per doct. praalleg. in dic. locis, & ut etiam supra dictum fuit in 2. no. Tamen quando in terloquutoria est lata super declinatoria iurisdic tionis, declarando iudex se esse competentem, & prouidendo causam coram ipso remanendam, tali casu si appelleretur, iudex no debet ad vltiora procedere in causa principali. ut scribit not. Cur. Iun. in conf. 124. Sacratissime. nu. 13. & Rebuff. in tract. de senten. exe cutio. arti. 3. glo. 2. in prin. & artic. 9. gloss. 6. vol. 1. in tellige tamen hanc limitationem quando ad instan tiam alicuius baronis, alteriusve iudicis fuisset peti ta remissio causae, Secus ad instantiam inquisiti, Ra tio est, quia primo casu talis interloquutoria quo ad baronem alium ve iudicem habet vim diffinitiuam, secundo vero casu non, & ita in practica quotidie obseruatur, Salerni, die 26. Decemb. 1559.

RITVS CCLX.

Tem seruat ipsa Curia q quando aliquis appellat ad eam, procurator, seu principalis appellans, de bet in ipsa Curia infra legi tum tempus praesen tare apostolos, & processum & debet obtinere literas responsales ab ea Curia illi iudici a quo fuit appellatum: & illas scilicet responsales sufficit, si quicunque alius praesentet iudicia, quo fuit appella tum, licet praesentans non sit procura tor, vel principalis.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio deserta efficitur, presentato processu post legitimum terminum. Cum limitat.
- 2 Qua propter iudex ad quem amplius se non intromittet in tali causa: nisi in declarando appellationem desertam.
- 3 Sacrum consilium Neapo. non presentato processu in causa appellat. in termino ex eisdem actis quando & quomodo procedere possit. & numero 7.
- 4 Sacrum consilium Neapo. personam Regis representat.
- 5 Rex, & eius praefectus praetorio desertam appellationem admittere possunt.
- 6 Iudices, & magistratus inferiores a sacro consilio potestatem non habent, contra ius commune per stylum aliquid inducendi.
- 7 Stylus sacri consilij habet vim legis in Regno.
- 8 Sola facti veritate inspecta, proceditur in Regno tam in prima quam secunda instantia.
- 6 Appellans ultra processum praesentationem, ad quid teneatur.
- 10 Appellans, ne dum processum a iudice a quo infra quinquaginta dies tenetur recuperare, sed & iudici ad quem etiam praesentare.
- 11 Appellans instanter, instantissime, ac sapius apostolos non petere tenetur hodie?
- 12 Exceptio desertionis causa ob non praesentationem processus infra 50. dies, opponitur per alteram partem impedimentum al-

- legatur qua propter desertionis punctus du bus redditur, quid per iudicem facien dum?
- 13 Iudex appellationis nunquid iudicem a quo citare debeat: ut ad sui processus defensionem veniat?
- 14 Quod fallit in multis modis.
- 15 A communi opinione non recedendum.
- 16 Practica, quando iudex appellationis expe dit prouisiones pro transmissione actorum.
- 17 Iudex a quo, volens informare pro defensione suae sententiae tantum, non ut aduersarius, iudicem ad quem non repellitur.
- 18 Iudex a quo, si quibus casibus venit citandus: non citabitur, processus fit nullus.
- 19 Et comparens non ut pars, sed ut voluntarius contradictor comparebit.

Ota. ex hoc Rit. quod appellans tenetur per se, vel per procuratorem suum praesentare iudici ad quem, copiam processus cum literis dimissorijs infra tempus legitimum: quod secundum constitutu. Regni appellationum tempora, est quinquaginta dierum, & istud adeo verum est: quod si post terminum praedictum, praesentetur, appellatio efficitur deserta. ut scribit Iser. in d. constitu. per illum tex. columna tertia, versu lo item si non praesentauit. Afflict. post eum ibid. quarto nota. numero quinto. in fine. & 12. nota. numero 30. & Maran. in pract. parte 6. in versu. appella tio. in versu. octauo, & vltimo. ibi secundus casus est, numero 411. in nouis & in tali casu iudex ad quem nullo modo potest in causa appella tionis se intromittere, quia ipso iure, appellatio est deserta, & sententia transit in rem iudicatam. ut dicit Bal. in l. 2. c. ut lite pend. per gl. l. eos. ibi. quid si tempore appellationis. C. de appella. sed eius partes erunt solummodo, in declarando appella tionem desertam: ut dicit Afflict. in d. constitu. 4. not. numero 5. in fi. & ita seruat quotidie. ¶ Limita tamen praedicta non procedere in sacro Regio consilio Neapo vbi propter stylum qui est ibidem, non ob stante praesentatione processus facta post terminum quinquaginta dierum, si nondum fuerit pronuncia tum super desertione: potest in causa ipsa appellatio nis procedi: reuicendo eandem ex eisdem actis. ut di cit Afflict. in decisio. 79. & melius decisio. 243. in fi. & Maran. in loco praallega. numero 411. ¶ Ratio istius stylus est: quia sacrum consilium personam Regis representat, ut patet ex Regia institutione Regis Ferdinandi primi, nuper inserta in nouissimis pragm. pereditis per Illustrissimum Ducem de Alcala huius Regni Viceregem in reformationibus sa cri consilij * pragma. 4. incipient. ad subditorum. de offic. sacri consil. & eius sententiae sub nomine Re gio proferuntur: ut patet ex alia institutione eiusdem Regis in eisdem pragm. inserta * pragm. 6. incipient. Sacrum: adeo quod supplicationes omnes quae ibi dem praesentantur, in earum exordio dicunt, sacrae Regiae Maestati humiliter, & deuota supplicatur ¶ & propterea appellationem desertam pot admitte re: quia id etiam Rex ipse, & eius Praefectus praetorio potest, ut dicit Innoc. in c. ex literis in fi. de in integ restitu.

restitu. & Guido. Pap. decisio. 138. Ex qua ratione sequitur, quod iudices inferiores a sacro consilio, ut est Magna Curia Vicaria, Audientia Regia in provincijs, & iudices secundarum causarum Baronum, cum non sint deputati, nisi ad ius reddendum secundum iura, nec ullam habeant potestatem per stylum aliquid inducendi contra ius commune, ut dicunt Pet. & Cyn. in l. 2. columna quarta, versiculo tertio circa hoc. C. quae sit longa consue. & Alexand. conf. 36. numero 10. volum. 2. conf. 17. numero 14. volum. 4. & conf. 90. volum. 7. not. per gl. in capit. fin. in versicu. figura. circa fin. de heret. in 6. Bald. conf. 330. volum. 4. Abb. conf. 1. volum. 2. & Fely. in cap. j. extra de rescript. non possunt iuxta stylum praesatum, qui est contra ius, causam ex eisdem actis reuidere.

7 ¶ Et si dicatur quod stylus sacri consilij habet vim legis in Regno, ut dicit Afflict. decisio. 135. numero 3. post Cyn. & Bal. in l. j. in fi. C. quae sit longa consue. * vt etiam supra dictum fuit in Rit. 79. numero 12. responderetur primo, quod intelligitur procedere in ipso sacro consilio non autem ut habeat vim legis generalis extra & in alijs curijs. ut dicit Fely. in cap. pastoralis, columna tertia. numero 10. de fide instrumentorum. & in cap. ex parte lo primo. numero 46. versu. regulae Cancellariae. de rescript. & Ias. in l. j. col. 5. numero 29. ff. si certum petatur. vel secundò, & melius secundum Rip. lib. 2. interpreta. d. cap. ex parte. num. 84. procedere intelligitur quotiescunque talis stylus extractus est de corpore iuris communis, vel saltem eidem non est contrarius: exemplum patet ex Rip. ibid. & ex Afflict. in d. decisio. vbi dicit quod stylus sacri consilij est, quod poena apposta obligationi, non exigitur nisi quatenus cum interesse concurrat: nam talis stylus, quia de iure communi provenit: ut patet ex his quae ibi scribit Afflict. seruatur in omnibus curijs Regni, secus quando stylus est contra ius, quoniam tunc pro lege seruatur solum in curia, vbi est (vt supra diximus) & non in alijs, & hanc opin. quod iudices inferiores non valeant iuxta stylum sacri consilij reuidere causam desertam ex eisdem actis reperio firmasse Vincen. Maxillam in proce. consue. Bari. versiculo quid differat. numero 148. folio 11. scias tamen quod licet praedicta vera sint de stricto iure, tamen Magna Curia, & Audientia Regia seruant quod antequam pronuncient super desertione ex causa praesentationis processus post quinquaginta dies, faciunt se informare ab aduocatis partium super meritis causae: citra tamen praedictum desertionis, & si vident sententiam bene latam, vel saltem ex facto intricato dubiam, decernunt appellationem desertam, sin vero male, determinat causam ipsam principalem, omisso capite desertionis, quae praesentationis potest ex eo, quia vt patet ex Ri. in fra 288. in hoc Regno sola facti veritate inspecta, proceditur tam in prima quam in secunda instantia, quod bene not. quia iudicio meo quilibet bonus iudex debet ita facere: immo sicuti ab igne cauere, pronunciare appellationem desertam vbi videt sententiam male latam: sed vel ipsam reuocare, vel a decreto desertionis abstinere.

9 ¶ Secundo no. ibi & debet, quod appellans tenetur ad aliud ultra praesentationem processus, & Apostolorum infra quinquaginta dies: videlicet ad obtinendum literas responsales iudicis ad quem, iudici a quo significantes eidem receptionem processus, quas literas sufficit praesentare, nedum per suum procuratorem, sed per quemcumque alium, vt etiam dicit Afflict. per hunc Rit. in constit. Reg. appellationum tempora. 11. nota. versic. an autem appellans. numero 32. Item per d. constit. tenetur instare pro expeditione causae: & sine iudicis licentia non recedere,

alias causa ipsa efficitur deserta: sicuti ob praesentatione processus post terminum quinquaginta dierum. vt dicitur expresse ibi & nota. per Afflict. in 12. not. numero 36. Hodie vero quod hic dicitur de istis literis responsalibus: non seruatur in praesent. nec iudices appellationum scribant iudici a quo, receptionem processus: sed illud, quod video fieri quandoque est, quod actuarius iudicis ad quem facit vnam si em, qualiter per manus talis fuit sibi praesentatus talis processus: quae fides postmodum praesentatur actuario iudicis a quo: & hoc etiam nonnulli omitunt. Nec minus seruatur quod de licentia petenda dicit d. constit. ratio est, quia per illam constit. appellans tenebatur ipse praesentare processum, & apostolos, & per hunc Rit. potest etiam praesentare per procuratorem. Aliud vero quod de instantia dictum fuit seruatur etiam hodie: nam cum instantia per d. constit. requisita tunc dicebatur fieri: cum appellans faciebat citare appellatum. vt dicit Iser. ibi in versic. non instantes, & Afflict. post eum. 11. nota. versiculo rursus. numero 25. & 30. hodie obseruatur, quod quando iudex ad quem, expedit prouisiones in prohibitoriales pro transmissione processus: in eisdem prouisionibus dicitur in fine, & insuper citetur pars aduersa quatenus infra terminum in eis praesentatum, parere debeat, visura aperturam processus, processuraque in causa ipsa ad alios actus incumbentes gradatim, & successiue faciendos vsque ad sententiae prolationem inclusiue. adeo quod instantia, quam appellans tenebatur facere tempore praesentationis processus: hodie fit in principio appellationis, & ita seruatur quod not.

10 ¶ Tertio not. ex hoc Rit. quod appellans tenetur infra quinquaginta dies, ne dum recuperare processum, & apostolos a iudice a quo: verum etiam illos praesentare iudici ad quem: Ex quo sequitur quod terminus praedictorum dierum quinquaginta includit terminum dierum triginta a iure communi statutorum in iudicijs. C. de appella. ad recuperandum copiam processus cum apostolis a iudice a quo: vt etiam dixi supra in Rit. 251. & propterea, vt dicit Afflict. in constit. Reg. appellationum tempora. 9. not. num. 16. versic. vtrum hodie. inferitur quod appellatione non erit deserta, quia appellans infra triginta dies non recipit processum, & apostolos a iudice a quo: prout erat de iure communi. in l. quoniam nonnulli. vbi not. per Bart. & glosam. C. de appell. quia factis erit si infra quinquaginta dies praesentetur iudici ad quem. vt dicit d. constit. & iste Rit. ¶ Item inferitur aliud. quod licet. de iure communi appellans teneatur petere apostolos instantes, & instantissimè, ac sepius per l. primam. ff. libel. dimisso. vt etiam no. per Bald. in l. eos. §. apostolos. C. de appella. hodie in Regno non necessarium: quia siue fuerint petiti semel, siue bis, cum instantia, aut sine: factis erit, si infra dies quinquaginta fuerint praesentati: vt appellatione non dicatur deserta. vt etiam scribit idem Afflict. in d. constit. nota. num. 18. & ita seruatur licet nonnulli aduocati in petitionibus appellatorijs multoties ponant illa verba. petens apostolos, & copiam processus instantes, instantius, & instantissimè, vt valeat se praesentare iudici ad quem: & credo quod si interrogentur de ratione, & an in Regno teneantur taliter petere, nescient respondere.

12 ¶ Quarto in hoc Rit. iuxta praedicta, ponit quod opposita exceptione desertionis ob praesentatione processus, post quinquaginta dies fuit allegatum impedimentum per alteram partem propter quod punctus desertionis redditur dubius: quid faciet iudex? Per. de Anch. in proprijs terminis desertionis in conf. 362. num. 2. versic. sed re uera. dicit quod si exceptio desertio-

desertionis, non est clara, & liquida: adeo quod sine ulla dubitatione in iure, vel in facto prouideri possit super ea: iudex debet decernere, quod procedatur ad vltiora in causa principali exceptione desertionis ad merita referuata per l. nam, & postea. in princip. ff. de iur. iura. & not. per Barto. in l. fin. ff. pro suo. quemadmodum referuatur aliae exceptiones praedictales de quibus. in cap. j. de lit. contest. in 6. ergo si est clara, & apertissime constat: non obstante impedimento allegato, appellationem esse desertam: iudex non debet desertionem ad merita referuare: sed statim prouidere super ea declarando ipsam desertam, vt scribit Afflict. in d. constit. 11. no. versic. sed iuxta hoc. numero 26. Et Adde secundum Pet. de Anch. ibi. numero 3. quod etiam si iudex dixerit forte procedendum ad vltiora in causa opposita desertione non obstante, nullam poenitentiam faciendam mentionem de reservatione ad merita, non propterea praedictatur opponenti, quin possit postea in processu causae iterum desertionis exceptionem tanquam peremptoriam opponere: quia primo loco opposita, & in initio, videtur opposita in vim dilatoriae ad impediendum litis ingressum, quod nota. quia quotidie euenit, sed cauius & melius faciet iudex si eam expresse referuauerit.

23 ¶ Secundo quare necessario in hoc Rit. nunquid iudex appellationis tenebitur citare iudicem a quo, quod veniat ad defendendum suum processum? Innoc. in cap. in nostra. num. 9. versic. & nota. de procurat. & in cap. cum speciali. num. 6. in versic. iudice. & num. 7. & ibid. etiam Imo. & Abb. in §. fin. de appell. Saly. in l. sancimus. q. 13. C. de iud. Bald. in cap. 2. in 8. nota. de rescript. Fely. in c. dilectus. num. 3. versic. regulatiter. de rescript. & Par. in tract. syndica. in versic. appellatio. col. 3. nu. 6. communiter concludunt, quod non: quia reuocatio sententiae non affert sibi praedictum: licet si velit iudex appellationis, possit ipsum citare: & pro hoc allegatur per eos tex. in c. venerabilibus. in princ. versic. fecus autem. de sententia excommunicata. in 6. ¶ Fallit tamen ista conclusio multis modis: primo secundum Innoc. in d. cap. cum speciali: quotiescunque primus iudex contenderet pro suo proprio iure. per cap. si quis. 2. q. 7. vel causa appellationis posset eidem poenam inferre, vt in exemplo posito per eum, & Fely. in d. c. dilectus. num. 5. versic. secunda declaratio. Secundo fallit secundum eundem Innoc. in d. cap. in nostra. & Fely. in d. capit. dilectus. numero 8. versic. quinta declaratio: quotiescunque expedit ipsum vocari, vt ferat testimonium de his quae acta sunt coram eo. per cap. non sine. de arbit. vel vt per eum instruat ipse iudex appellationis iuxta. c. cum dilecti. de accusa. Tertio fallit vbi cunque ex officio processit primus iudex vt dicit idem Innoc. in d. c. in nostra. gl. in d. cap. cum speciali. in versic. coram superiore. Abb. & Fely. in praealleg. c. dilectus. numero 4. versic. prima. Bald. in d. cap. 2. de rescript. Roma. conf. 343. num. 13. & est tex. in terminis qui cauillari non potest. in d. cap. venerabilibus. in princ. versic. attamen. vbi etiam Gemina. firmat. num. 7. & licet Saly. in l. fin. circa fin. C. si reus, vel acus. mort. fue. aliter teneat per multas rationes allegando, etiam pro hoc Innoc. in d. c. cum speciali attamen. vt dicit Fely. in d. c. dilectus. num. 4. versic. prima (vbi respondet suis rationibus) ¶ non est recedendum a communi opin. quam etiam tenet Boer. decisio. 259. col. penult. Guido. Pap. singu. 597. & Petrus Rebuff. in commen. consti. Fran. in tract. de appell. in princ. num. 31. & quae pro se habet tex. in d. cap. venerabilibus. Ratio est secundum Fel. ibi post Butr. in cap. qua fronte. col. 4. ibi ex tertio nota. de appella. quia cum iudex sine parte ex suo officio

motus fuerit: videtur sua interesse, eius sententiam defendere. In hoc Regno communiter obseruatur, quod primus iudex in nullo casu citatur, sed eius loco procurator fiscalis illius curiae: si habet fiscum, vel si non habet, eius coadiutor, qui idem officium facit quod procurator fiscalis: & licet ex hoc potius attendatur in hoc Regno opi. Salyce. in d. l. fin. volentis primum iudicem non esse citandum, tamen non vsquequaque receditur ab opin. communi, quia ferre idem est cum loco primi iudicis citetur procurator fiscalis, vel curiae coadiutor: immo ista obseruatio inter communem opi. & opi. Saly. est contra aliud dictum eiusdem Saly. ibi. numero 7. & Bartol. in l. j. §. fin. ff. ad Turpi. volentium procuratorem fisci non esse citandum. ¶ Adeo quod communiter seruatur in hoc Regno: quod iudex appellationis cum expedit prouisiones per transmissiones actorum, in fine earum dicit. & insuper citetur pars ex aduerso & regius procurator fiscalis, seu curiae coadiutor quatenus comparere debeant visuri aperturam processus, processurique in causa ipsa ad omnes actus, vsque ad sententiae prolationem inclusiue. ¶ Aduerte tamen quod licet regula sit vt supra dixi in princ. q. iudicem a quo non esse citandum, eaque in omni casu seruatur in hoc Regno (vt proxime dixi) tamen si ipse velit se offerre defensionem suae sententiae ad informationem secundi iudicis tantum, non autem vt aduersarius, non potest repelli. vt dicit Abb. in d. c. dilectus, & Fely. post eum. numero 7. declaratione. 4. & Bald. in Rubr. C. de poen. iudic. qui male iudic. in fi.

18 ¶ Secundo aduerte, quod in casibus in quibus de iure communi dixi esse citandum primum iudicem, nisi citetur processus est nullus, vt dicit Rom. in d. conf. Fely. in d. cap. dilectus. num. 6. versic. tertia declaratio. & Bal. in l. nam ita ditius. in fi. ff. de adoptio.

19 ¶ Tertio aduerte quod in eisdem casibus in quibus diximus primum iudicem esse citandum, si citetur non comparebit vt pars: quia citatio non erit arctatoria, sed vt contradictor voluntarius sicut ille qui citatur si sua putauerit interesse vt dicit Fely. in saepius alleg. c. dilectus. num. 9. versic. sexta, & vltima. quae bene notabis in praesent. Salerni die 27. Decemb. 1559. Prosper Caraita.

RITVS CCLXI

Bi verò denunciatus velit litigare, & non componere cum curia, vel velit modica pecunia componere, tunc Curia procedit ad anteriora, raro tamen venit ad sententiam ferendam ex capitulis, id est ex officio, si tamen venit, tunc in appellatione, si est condemnatoria, seruatur per omnia ius commune, & constit. & cap. Regni. si vero est absolutoria, siue ex mero officio, siue ex officio praecedente denunciatione, nunquam appellatur in aliquo casu, licet ipsa sententia contra fiscum proferratur, siue sit confessus tantum, siue conuictus tantum, & ita pridie de praesent.

ti Anno. 12. Indi. fuit in ipsa curia seruatum, in sententia absolutoria lata pro Bufillo, brancatio, qui inquirebatur per ipsam curiam, facta denunciatione contra eum per dominum Franciscum Caleotam de Neapo.

S V M M A R I V M.

- 1 Compositiones inquisitorum cum quibus & qualiter fieri debeant.
2 Parte concordata ubi proceditur ex officio raro deuenitur ad sententiam.
3 Appellatur de ritu & de iure permittitur a sententia condemnatoria.

Ste Rit. incipit certo modo: quod apertissime demonstrat in antiquis fuisse situatum alio modo: & cum diutius hoc quaesivisset tandem reperi, quod in antiquo ri codice meorum Rittum, iste Ritus est vnus cu alio Rit. que habes infra 275. post quem legedo istum, verba eius bene conueniunt: alias secus. & miror profecto, qd absque vlla ratione de vno Rit. fecerunt duos.

- 1 Not. igitur primo, ubi, velit, quod compositiones inquisitorum debent fieri cum volentibus, non autem cum inuitis, vel coactis consentientibus, de quo dic vt dicam latius infra. in Rit. 172.
2 Secundo t no. ubi raro tamen, quod ubi proceditur ex officio, quia pars querulans, vel denuncians se concordauit, raro causa peruenit ad sententiam: quasi dicat, quod tunc magis communiter proceditur ad compositionem. Hodie quia non in omnibus casibus est licitam componere: vt dicam in d. Rit. est totum contrarium: & causa facilius de iustitia expediuntur, quam componantur. verum tamen est, quod cum causa est componibilis, & querulans est concordata: facilius fit compositio: quam si adest, quia tunc nisi remittat, curia non componit. vt dicitur in Rit. praalleg. sed dicit aliquis, quis reuelauit tibi, quod iste Rit. in illis verbis ex officio, intellexit quando pars denuncians est concordata: cui responderi potest, quod cum iste Rit. debeat stare post d. Rit. 275. si legatur post illum: patebit ad litteram.
3 Tertio t no. ubi, tunc in appellatione, quod quando Magna Curia interponit sententias condemnatorias, vel absolutorias: obseruatur quod a condemnatorijs appellatur: quemadmodum de iure permittitur appellari: vt etiam dixi supra in Rit. 259. in 4. no. & in hoc iste Rit. corrigit illum: vt ibi latius dixi in 1. nota. & ab absolutorijs nequaquam interponitur appellatio: & ita seruatur vt dixi supra plenius in Ri. 258. ubi videas: quia idem disponitur. Salerni, die 27. Decembris. 1559. Prosper Caraula.

R I T V S CCLXII.

Tem seruat ipsa Curia quod quando aliqua causa deuoluitur ad eam remedio appellationis siue sit ciuilibis, siue criminalis, & siue sit deserta postmodum, siue pronunciatum per ipsam tacite, vel expresse: confirmando sententiam, vel retractando nullam: semper exequutio fit per ipsam curiam, & non per aliquam aliam, nisi Rex aliud demandaret.

S V M M A R I V M.

- 1 Sententia qua transierunt in rem iudicatam, paratam habent exequutionem.
2 Iudex qui suam possit sententiam exequutioni demandare.
3 Sententiam confirmari, vel renouari est secundum ius commune. Contra vero desertam effici. cum rationibus.
4 Iudex appellationis in criminalibus mandat exequutioni sententiam.
5 Practica in Regno in causa appellata, quando confirmatur, vel deseritur, exequendam a iudice a quo.
6 Et reuocata in totum, vel partem, a iudice ad quem exequitur.
7 Sententia lata post quod tempus exequutioni demandabitur.
8 Spatio 30. ann. praescribitur iuri petendi sententiae exequutionem.
9 Victor quonam modo sententiam in sui fauorem latam, petet exequutioni demandari.
10 Ex sententia duo remedia oriuntur & quae.
11 Iudex nunquid ad partis instantiam, statim exequatur sententiam qua transiit in rem iudicatam? cum limit.
12 Iudex sententiam a se, vel ab alio latam, nunquid executioni semper mandare teneatur: vel supersedere ad tempus vel in partem aliquando possit? cum fallen. remissive.
13 Sententia lata a iudice contra non subitos: conseruantes tamen in ipsum nunquid poterit eandem ipse exequi? cum limitat.
14 Iudex ubi sunt bona condemnati per alium iudicem poterit ne sententiam talem exequi sine literis requisitorijs illius? cum limitat. & num. 18.

Nemo

- 15 Nemo potest se introuere in exequutione sententiae per alium latae.
16 Actio in factum ubique exerceri potest, ubi reus forum sortitur.
17 Actio est ius residens in persona partium.
18 Officium iudicis residet in persona ipsius.
19 Episcopus, sententiam a iudice laico latam, exequi quando teneatur.
20 Iudex ad alterius iudicis requisitionem exequens, quem styllum, sua, vel requirentis curia seruabit.

Voniam sententiae omnes t quae in rem iudicatam transierunt: paratae habent exequutionem per l. minor. viginti quinque annis cui fidei commissum. ff. de minor. quia si secus ageretur, & debita exequutioni non mandarentur: parum esset eas interponere, vt dicit tex. in c. quod ad consultationem de re iudica. Glof. in rubr. de exequu. rei iudica. & Iser. in constit. Regni dilationes. col. 2. in si iuris communis dispositione prouisum est, t quod idem iudex qui sententiam tulit: valeat ipsam exequutioni demandare si ordinarius sit d. c. quod ad consultationem & l. cum quaedam puella ff. de iuris. d. com. iud. scilicet si de legatus, quia tunc per ordinarium exequeretur. l. a diuo Pio. in princ. & ibi glof. & Bart. ff. de re iudic. nisi esset delegatus a Principe per tex. in l. properandum, §. sin autem reus. iuncta glof. in vers. ad maiorem. C. de iudi. & not. per Alex. in d. l. a diuo Pio, col. 3. & 4. Abb. in c. si quis contra clericum. colum. fin. de foro competen. & cap. significasti. de offic. delega. & Maran. in pract. parte. 4. distin. 5. versic. decimo octauo differt. num. 45. in nouis. veru quia euenit multoties quod cum a sententijs appellatur: aliqua confirmatur, aliqua reuocatur, & aliqua postmodum coram iudice ad quem non terminantur, quia appellatio deseritur, & dubium esse potest quis iudex his casibus sententiam mandabit exequutioni Rit. noster vnica resolutione id decidit.

Nota. igitur primo ex hoc Rit. quod appellata sententia siue criminali, siue ciuili ad Magnam Curiam, tam si confirmetur, quam si reuocetur, vel deserta efficiatur, semper ipsius exequutio per ipsam Magnam Curiam demandabitur. t Iste Ritus quando sententia lata confirmatur, vel reuocatur, est conformis iuri communi. vt patet ex not. per Bar. in l. praecipimus. §. officijs. per illum text. C. de appella. & in l. tale pactum §. qui prouocauit. nu. 3. ubi etiam Bal. in a. lect. an. 10. versic. considera. ff. de pact. & idem Bal. in auth. si quis litigantium. nu. 2. C. de epif. & cler. sed quando appellatio efficitur deserta est contra ius commune, quia eo casu, vt ipsi dicunt in locis praal. exequutio demandabitur per iudicem a quo: si ordinarius fuerit, & hoc per tex. in l. fin. §. illud etiam. & auth. ei qui, in fin. C. de tempo. & repara. ubi quod appellatione deserta, sententia in suo robore manet tanquam si nunquam prouocatum fuisset. Secundo quia appellatio ipsa efficitur deserta ipso iure, absque ipsa pronunciatione, vt not. in l. eos. in prin. C. de appel. Tertio, secundum Bald. in d. auth. si quis. quia talis pronunciatio super desertione est interlocutoria: & non ipsa meretur exequutionem, sed diffinitiuam quae a primo iudice lata fuit. d. §. qui prouocauit. Quarto secundum eund. Bal. quia talis interlocutoria non continet dare vel fieri, & ideo ex ea non potest nasci obligatio, vel actio ad dandum, vel sciendum. Et licet idem Bald. in d. authen. si quis litigantium. dicat

quod in causa criminali appellata semper exequutio spectat ad iudicem a quo: quia cognouit in loco de lecti adeo quod secundum eius opin. iste Rit. quo ad causas criminales videtur esse contra ius commune, tamen veritas est, quod etiam in criminalibus concluditur quod iudex appellationis mandat exequutioni sententiam vt dicit tex. ad litteram in l. addictos ubi Bald. met sibi contrarius id not. & Salycet. C. de appella. Imol. in l. penult. in princ. ff. de publ. iud. & Decy. in Appostyl. ad Bald. in d. authen. si quis. & dictum Bal. in d. auth. non est verum, maxime quia ipse loquitur per verbum credo. t Hodie vero obseruatur in hoc Regno coram quibuscuq; iudicibus appellationum, qd quando sententia confirmatur, vel appellatio deseritur: exequutio ipsius sententiae fit per iudicem, qui eam tulit & ita etiam dicit esse de stylo Francia: Guid. pap. decis. 436. numero 43. & ideo seruatur quod iudex appellationis cum suam sententiam profert, dicit bene iudicatum, & male appellatum, & ideo rescribendum esse iudici a quo suam sententiam exequatur literis inhibitorialibus per ipsum expeditis, non obstantibus, & quando appellatio est deserta: pronunciat ipsam desertam, & similiter dicit esse rescribendum iudici a quo quod suam sententiam exequatur, vt etiam docet Pet. Rebuff. in commen. constit. Franc. tract. de appell. artic. 5. gl. vii. num. 40. versic. practica est volum. 3. demum expeditur rescriptum directum iudici a quo ubi inseritur tenor decreti dati per iudicem ad quem, quo rescripto habito, iudex a quo expedit literas exequutoriales cum inserta forma suae sententiae, & rescripti iudicis ad quem, & cum illis literis exequutorialibus fit exequutio, & ita practicitur. t ubi vero sententia iudicis a quo reuocatur in totum, vel reformatur addendo, aut detrahendo, tunc seruatur iste Rit. & ius commune, & iudex ad quem exequitur sententiam, vt dicebant praalleg. Doct. in dd. locis & Bal. in d. §. qui prouocauit. num. 20. versic. considera. ubi etiam de reformatione loquitur, quae bene not. in pract.

Quaero primo in hoc Rit. post quod tempus mandabitur exequutioni sententia lata, vt dicitur in hoc Rit. Spec. in tit. de exequu. sententiae. §. videndum in princ. & Bart. in l. a diuo Pio. §. in venditione. versic. quare tu eris num. 3. ff. de re iudic. distinguunt, quod aut sumus in actione personali, aut reali, primo casu regulariter fiet post quatuor menses, & non ante per cap. querenti. & c. quod ad consultationem. de re iudica. l. 2. & fin. C. de vsu rei iud. & l. si debitori. ff. de re iudicata. ex causa tamen cognita potest fieri ante & etiam post inspecta qualitate, & quantitate personarum, locorum, causarum, & temporum, vt dicitur in dd. iuribus. Secundo casu si non fuit appellatum, nec restitutio postulata, post decem dies: quoniam tunc transit in rem iudicatam, & statim cogi potest. vt in lit. de offic. iudi. & §. si in rem. iuncta gl. in versic. in praesenti, ad idem extra de electio. cap. cum dilecti. & ca. pirtulo significauerunt. extra de testi. & haec in ciuilibus, in criminalibus post decem dies indistincte, si non fuerit appellatum. l. cum reis. C. de poen. & cap. sicut sint. 2. quaest. 1. nisi in casibus quos postui supra in Rit. 259. in 1. no. t Huic tamen iuri petendi exequutionem sententiae praescribitur spatio triginta annorum vt dicit Bal. in l. debitori tuo. versic. tertio quaero. num. 8. C. de pact. per l. sicut. C. de praescript. 30. ann. Afflict. in decisio. 245 in fi. versic. ad secundum. & Maran. in pract. in fine. 6. partis versic. vlti. numero 54. t Secundo quaero quo nam modo victor petet exequutioni mandari sententiam in sui fauorem latam? Spec. in tit. de exequu. senten. §. breuiter. in princ. * & Afflict. in constit. dilationes numero 20.

Bb 3 dicunt

dicunt quod sicut ex sententia duo remedia oriuntur, actio iudicati, sive in factum ut patet ex l. in iudicati. iuncta gloss. ff. de re iudica. & officium iudicis ut patet ex l. qui restituere. ff. de rei vendita duplici modo exequutio peti poterit: via petendi exequutionem sententia per actionem in factum, prior est illa, qua petitur per officium iudicis, ratio est secundum eum ibi numero 2. quia quando intentatur actio iudicati, debet dari libellus, & dici talem aduersarium esse sibi civiliter obligatum ex tali sententia: & super eo lis contestari, adeo quod iudex tunc in forma iudicij, cognoscat, & partes iudicis assumat, sed quando petitur exequutio per officium iudicis: tunc nec libellus datur nec lis contestatur: nec iudex partes iudicis assumit, sed solum exequutoris faciendo exequi, & demum iubendo distrahari iuxta l. 2. & fin. C. de exequ. rei iud. & ideo in pract. hanc viam, potius quam aliam practicamus, & tenemus: quod not.

11 ¶ Tertio iuxta predicta, quæro nunquid iudex ad instantiam partis, statim sententiam quæ fecit transitum in rem iudicatam exequatur? Breuiter, aut sententia est lata super actione personali ad aliquam quantitatem, vel aliud in genere, aut super actione reali, primo casu, Doct. omnes communiter concludunt, quod non, sed primo citabitur aliam partem contra quam exequutio est facienda: quod compareat ad dicendum causam quare sententia non debet exequi. ita Bart. in l. a diuo Pio. §. in venditione. versic. quæro tu eris. nu. 3. ff. de re iudic. Innocen. in c. super. in glof. in vers. præiudicio. de re iudica. Bald. in l. j. C. de iur. & fact. igno. Abb. in cap. ex ratione. de appella. & Afflic. in constit. dilationes. vers. demum. num. 15. Limitat tamen ista Afflic. in d. constit. numero 22. versic. an autem procedere vbi sententia esset de antiquo lata: secus si de recenti: quoniam tunc sicut quando fit exequutio virtute obligationis accusatæ pœnes acta: non citatur pars, eodem modo quando petitur virtute sententiæ: ut probat ad literam Ritus not. & menti tenendus, quem Afflic. non allegat supra in Rit. 127. & ita seruatur in pract. quotidie in Regno ut etiam late dixi in d. Rit. 227. in 2. not. limit. 4. & 5. Secundo casu Bart. in d. §. in venditione, & in extrauag. ad reprimendum in versic. exequutionem, dicit similiter: quod non, verum hoc casu non requiritur citatio partis vterius: sed tãtũmodo quoddam præceptum iudicis, quod infra tot dies restituat iuxta formam sententiæ, quo termino elapso, si nihil allegatur fit exequutio, si vero aliquid quod requirit alioem indaginem, similiter fit exequutio cum cautione de restituendo, ut dicit Bart. in kar. prator. §. Marcellus. ff. de iudic. & Afflic. in d. constit. numero 16. versic. secunda conclusio. vbi quod sacrum consilium ita seruatur etiam hodie, & tale præceptum appellamus in Regno mandatum de patendo. Limitat tamen ista secundum Afflic. ibid. quotiescunque exequutio petitur contra eundem, qui habuit sententiam in contrarium, & ab eodem qui eam protulit, secus si contra successorem condemnati, quoniam tunc citatio prius requiritur. ut dicit Innoc. in c. quia. in fi. de iudi. Bald. in l. j. circa finem. C. de aliena. iudi. mutand. causa fact. & in l. per diuersas. q. 10. C. manda. vel ab alio iudice forte successore illius qui dedit sententiam: quoniam etiam tunc citatio priusquam exequatur, est necessaria ut dicit Glo. in l. quocies. §. si. ff. de probat. Afflic. ibid. num. 18. versic. quarta conclusio, & latius per me in d. Rit. 127. 2. nota.

12 ¶ Quarto quæro nunquid semper iudex tenebitur sententiam a se vel ab alio latam exequutioni mandare, an vero poterit aliquando superferre ad

tempus, vel in totum? Breuiter dicas, quod semper tenebitur: quia parũ esset eas interponere: nisi &c. ut dixi in princip. istius Rit. fallit in duodecim casibus quos ponit Vber. de bonacurso in sua pract. in tit. de impedi. exequ. & Specul. in tit. de exequ. sententiæ. §. fin. in princip. vbi quinque alios addit. ad quos breuitatis causa te remitto cum casus in pract. contigerit.

13 ¶ Quinto quæro, pone quod sententia fuit lata per iudicem contra non suos subditos: qui tamen in ipsum consenserunt, nũquid poterit ipsemet eandem exequutioni mandare? Glo. in l. 2. in versic. ex causa. ff. si quis in ius vocat. non ier. dicit quod non, sed quod iudex ordinarius condemnatorum hoc faciet ex relatione iudicis qui protulit sententiam iuxta l. cum vnus. §. si qui possidere. ff. de bon. autho. iudic. posside. l. a diuo Pio. §. j. ff. de re iud. & l. properandum. §. fin. autem reus. C. de iudi. idem Vber. de bonacurso. in d. pract. tit. præalleg. vers. septimo. num. 8. Specul. in tit. de exequ. sententiæ. §. fin. numero 3. versiculo sexto, & Guid. Pap. decisio. 77. numero 4. Limitat tamen istud Barto. in d. l. 2. in j. lectu. numero 19. in fi. Anto. de Tremol. ad pract. Bonacur. in loc. præalleg. in versic. extra suum. & Appostil. ad Guid. in d. decis. nisi condemnati habeant bona in territorio iudicis condemnantis: quoniam tunc ipsemet exequatur: nec tenebitur aliter scribere. ut etiam dicunt Pau. de Cast. Alex. & Ias. in d. l. 2. & glo. no. & menti tenenda secundum Bal. in c. significasti. de off. delega. in l. cum quædam puella. in princ. in ver. quod generaliter. ff. de iurisd. om. iud.

14 ¶ Sexto iuxta præced. q. quæro, nũquid iudex vbi sita sunt bona condemnati per alium iudicem, poterit illam sententiam exequi sine literis requisitorijs illius? Cy. & Bald. in l. cum quædam puella. §. fin. ff. de iurisd. om. iudi. mouent hanc q. & dicunt alias in facti contingencia fuisse obtentum Florentiæ, quod talis exequutio facta sine literis iudicis, qui protulit sententiam: esset nulla, quia non potest quis se intrinsece in exequutione sententiæ per alium late. ut probat tex. melior de iure secundum Paul. de Castr. ibi in l. properandum. §. fin. autem reus, quem ad hoc etiam no. ibi Ang. & Ias. in 2. not. C. de iudi. & est tex. in c. Romana. §. contrahentes, de foro compet. in 6. per quæ duo iura ita tenent Bartol. Paul. Alex. & Ias. in l. a diuo Pio. §. j. ff. de re iudic. Limitat tamen istud secundum eosd. Doct. ibid. & Ant. de Tremol. in apostil. ad pract. Bonacur. tit. de impedi. exequu. num. 3. ver. septimo. in versic. extra suum. procedere quando talis exequutio peteretur per officium iudicis, secus

15 si per actionem in factum: quoniam tunc, quia talis actio vbiq; exerceri potest vbi reus sortitur forũ secundum Bart. in d. l. a diuo Pio. §. j. Pau. & Ias. in d. §. fin. autem reus. talis exequutio etiam sine literis ibid. peti, & concedi poterit. Ratio diuersitatis est secundum Ias. & Ant. de Tremol. in dd. locis, quia actio est ius residens in persona partium pro persequendo in iudicio quod sibi debetur propter quod merito vbiq; reperitur debitor sortiri forum talis actio

16 intentari potest: officium vero iudicis residet in persona ipsiusmet iudicis, & est ius faciendi ea quæ sibi incumbunt ex ipso officio: ut dicunt Bar. & Salyc. in l. j. ff. de iurisd. om. iud. & ideo illud ius quod residet in persona illius, qui sententiam protulit, non debet posse intentari coram alio, nisi cum suis literis, quod not. Sed an tunc teneatur, & sit obligatus receptis illis literis, exequi? Bart. in ead. l. a diuo Pio. §. j. colum. fin. versic. sed quæro. cum quo ceteri Doct. ibid. transeunt, dicit quod sic, quia ille iudex scribendo id, facit autoritate legis. ut dicit Bal. in c. licet vndique, colum. fin. de offic. deleg. alias si recufaret, posset per superio-

superiorem cogi, & teneretur parti ad interesse. vt etiam scribit Anto. de Burri. in ca. postulasti, de foro competen. Et istud verum est ne dum si fuerit iudex eiusdem fori, verum etiam si aliterius, (vt quia episcopus) nam teneretur etiam ipse exequi sententiam latam a iudice laico, & e contra, vt dicit Bal. in c. 1. coi. 3. & in c. ecclesia sanctæ Mariz. col. 2. de const. & in d. capitu. licet vndique. & Ias. in d. §. fin. autem reus vbi dicit cordi tenendum: quia multi crederent oppositum, & in d. l. a diuo Pio. §. 1. col. 4. teneretur tamen episcopus, non obediendo præcepto archidiaconi illius iudicis, sententiam exequi sed patrociniando fouere eius iurisdictionem in licitis, & honestis iuxta. cap. 2. de excepti. in 6. vt dicit Bald. in capi. 1. de offi. ordina. & Anto. de Tremol. in loc. præalleg. ¶ Et intellige quod iudex exequens ad requisitionem alterius iudicis, seruabit stylum curia suæ non exquirentis. vt dicit Bal. in l. r. nu. 3. C. de exequu. rei iudi. & Luc. de pen. in l. missi opinatores per illum tex. C. de exact. tributo. lib. 10. Salerni, die 29. Decembris. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCLXIII.

Tem nota, quod quando appellatur ad ipsam curiam: tunc citatur pars ad videndum aperturam processus: & datur etiam terminus ad ponendum per totum sequentem, &c. vt supra: & sic vbi debet poni infra biduum, habes hic omnes calus.

Dispositio istius Rit. bene seruatur in pract. in eo quod dicit de citatione partis ad videndum aperturam processus: verum quod dicit, tunc intellige, id est quando per ipsam Magnam Curiam expediuntur prouisiones iudicia quo quod transmittat copiam processus, vt etiam dixi supra in Rit. 270. 2. nota in fin. Circa aliud vero quod dicit iste Ritu. de termino dando ad ponendum per totum sequentem diem: concordat cum alio Ritu. supra. 86. sed vt etiam ibi dixi, in pract. non seruatur quia in regno datur vnicus terminus tam ad probandum, quàm etiam ad ponendum articulos: qui terminus quandoque est iuris diertum quindecim: quandoque breuior arbitrio iudicis, attenta qualitate causæ, & locorum distantia. ¶ Nota, alia verba Rit. quia demonstrant quod iste Ritu. fuit coniunctus cum alio Ritu. in codicibus antiquis prout in multis alijs diximus supra, & credo quod antiquitus iste Ritu. erat connexus cum d. Rit. §. 6. quia ibi enumerantur omnes casus in quibus debet poni infra biduum, Salerni die 27. Decemb. 1559. Prosper Carauita.

RITVS CCLXIII.

Tem seruatur ipsa curia cognoscere de omnibus causis civilibus, vel criminalibus, & de appellationibus interiectis a sententijs quorumcunque officialium, non tamen in predictis casibus in feudalibus. Vnde si quis ex delegatione Regis cognouit de feudis: & dedit sententiam: non bene appellatur ad curiam vicariae. Item si quando in debitis casibus appellatur ad ipsam curiam: & appellatio deseritur, tunc deserta appellatione, interponitur decretum per ipsam curiam, appellationem esse desertam, non tamen ipsum legitur, sicut leguntur alia decreta interponenda per curiam, & de ipso decreto fit testimoniale in forma curia consueta.

SVMMA RIVM.

- 1 Cause feudales quæ in magna curia tractantur.
- 2 Practica super decreto, quando per curiam causam desertam esse pronunciat.
- 3 Iudex ad quem si fuit aditus, desertaque appellatio: eius pronuntiatio semper requiritur.
- 4 Sententia lata super appellationis desertione, quomodo indicabitur interlocutoria, vel diffinitiu.
- 5 Appellatio quot modis deserta dici potest, & modi qui sint.
- 6 Ab interlocutoria iure canonico appellatur: iure civili vero non ante diffinitiuam.
- 7 Effectus desertionis appellationis qui.
- 8 Vbiunque defensio competere potest: sententia declaratoria requiritur.
- 9 Post desertionem habetur ac si non esset appellatum.
- 10 Iudex ad quem: deserta appellatione, de ea cognoscere, & pronunciare potest.
- 11 Appellatione deserta, appellans tempus iudicatis dari solitum, non habebit.
- 12 Desertio appellationis fingit retro.
- 13 Appellatione deserta, reus in expensis condemnabitur.
- 14 Appellatio in dubio, non presumitur deserta.

Not.

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

Not. ex hoc Rit. præheminentiam, quã habet Magna Curia vt de omnibus causis ciuilibus, & criminalibus, & de omnibus nullitatibus, & appellationibus a quibuscunque iudicibus valeat cognoscere, sed quia de hac præheminentia late dixi supra in Rit. 46. 4. not. & Rit. 52. qui cum isto concordat: ad ibi dicta te remitto.

¶ Secundo not. ibi non tamen, quod licet Magna Curia habeat generalem, & ordinariam iuriisdictionem in Regno in omnibus causis: tamen in aliquibus in feudalibus non habet. Et si dicatur qui sunt isti casus: & responderetur, quod licet hic non apparent tamen apparent ex Rit. 50. in fine vbi dixi in 4. not. immo credo quod cum hic dicatur in prædictis casibus: iste Rit. in antiquis codicibus stabat post illum quod not. sed vt in d. Rit. dixi in fin. in Magna Curia non tractantur causæ feudales nisi essent a viginti quinque vncijs infra quoniam tunc posset de eis cognoscere in prima, & in secunda instantia vt ibi latius scripsi.

¶ Tertio not. ibi vnde si quis, quod quamuis omnes causæ appellationum possint per Magnam Curiam cognosci, tamen id non procedit in illis quæ appellarentur a delegatis Regijs, & hoc tam in feudalibus, quam burgensaticis: vt dixi latius in d. Rit. 52. in 1. no. & licet Rit. iste solum in feudalibus vt deatur loqui, tamen putandum est ipsum loqui per modum exempli, non regulæ, cum in quacunque causa pronuncietur per delegatum Regium: non conueniat appellari ad Magnam Curiam: vt hic etiam dicitur, & ibi dixi, sed ad ipsum delegantem per tex. in l. 1. vbi etiam Bart. ff. qui, & a quo appelle. & Bald. in c. 1. colum. 4. num. 1. vt. ex præmissis. de aliodijs.

¶ Quarto no. ex hoc Rit. quod decretum quo per curiam pronunciatur appellatio deserta: non legitur, sicut legitur alia decreta curia. vt dictum fuit supra in Rit. 37. 2. not. sed solum interponitur, & postmodum de eo fit testimoniale in forma curie consueta, & idem etiam per hunc Ritum firmat Marant. in pract. præte. 6. in ver. appellatio. limita. 19. nu. 206. Et per hunc Rit. corrigit quod dicunt Ifern. & Afflict. in consitu. Regn. appellationum tempora. col. 5. in princ. post eos Marant. in loc. præallega. nume. 202. & Petr. Rebuff. in commen. consitu. Fran. tracta. de appella. articu. 5. gloss. vnica. nume. 4. i. versicu. 3. vbi quod iudex ad quem viso calendario processus, sibi liquet: appellationem esse desertam sine alio decreto desentione faciendo, potest per literas rescribere iudici a quo quod suam sententiam exequatur: ex quo sibi liquet de desentione (nam vt hic vides) requirit decretum: & est conforme iuri comuni vt scribit Philipp. in c. ex ratione. col. 19. in si versu. circa septimum. de appella. Alexand. in l. præses. de re iudica. & Marant. in loco præalle. nume. 200. vbi quod quotiescunque iudex ad quem fuit aditus: si appellatio desentitur: semper requiritur eius pronunciatio. pro quo tex. in l. si contra. & ibi Bald. & l. præcipimus. §. officijs. & ibi Barr. C. de appella. licet si non fuisset aditus iudex a quo posset exequi sine pronuncia: si sibi constat ex actis de desentione. vt dicit Baldus. in capitulo ex parte. lo. secundo. numero 1. & ibid. Fely. numero 9. de rescrip. Philipp. & Marant. vbi supra. citato tamen prius aduersario ad dicendum causam, quare non debeat contra ipsum exequi sententia. vt dicit nota. Angel. in l. si contra. maiores. C. de appellatio. & Fely. in præallega. capitulo numero. 9. versiculo secundo. Iste Rit. in hoc bene seruatur: quia decretum desentionis postquam est scriptum: non aliter legitur, sed solum paribus indatur, prout

fit in omnibus alijs decretis: immo etiam in sententijs diffinitiuis vt dixi plenius in dicto Rit. 37. sed in alio quo ad testimoniale non est in vsu sed lato decreto, illa pars quæ illud habuit in fauorem, expedire facit vnum rescriptum per iudicem, cum incerta forma decreti desentionis: in quo rei scripto scribitur iudicia quo, quod suam sententiam exequatur literis inhibitorialibus expeditis per eum, non obstantibus. vt alias dixi, supra in Rit. 262. in 1. nota.

¶ Quarto in hoc Rit. quomodo indicabitur sententia lata super desentione appellationis, interloquutoria, an vero diffinitiuam? Bald. in l. 2. quaestione 14. numero 20. C. de episco. audien. & in l. si præses. vbi etiam Salyc. numero 3. versiculo oppono. C. quomodo & quando iudex. Guid. Pap. consilio. 77. numero 1. versiculo præterea. & Afflict. in consitutio. Regn. vt vniuersis. 12. nota. numero 29. dicunt quod iudicatur interloquutoria, sapiens tamen vim diffinitiuam: id est interloquutoria, quia non fertur super facto principali. d. l. si præses. & ideo habet vim diffinitiuam quia aliam sententiam post se non expectat. vt dicit Bald. in dicto capitulo ex parte. numero 13. & domini de Rot. decisio. 11. alias. 18. si a sententia. de appellatio. in nouis. Guido vero Papa. decisio. 11. & 12. Aufre. ad decisio. Tholof. 48. & Rebuff. in loco præallegato in tracta. de appellatio. articulo. 5. gloss. vni. numero 43. volumi. 3. post Bartok. consilio 220. appellatum est volumi. primo. distinguunt quod aut appellatio fuit interposita a diffinitiuam, aut ab interloquutoria: primo casu procedunt supra allegata. Secundo vero secus est, & dici debet mere interloquutoria secundum eos, quod bene not.

¶ Secundo quæro in hoc Rit. mentionem faciente de desentione appellationis: quot modis appellatio dici poterit deserta? Breuiter dici potest, quod quinque modis desentitur. Primus modus est quando interposita appellacione ad iudicem competentem (cum plures essent) appellans infra tempus quo poterat appellari non declarauit ad quem illorum appellabat. vt dicit glo. in capitulo si is cui. in versicu. durante. de offic. delega. in 6. Angel. in l. prima. §. si quis. ff. de appellatio. Alexand. consilio 12. colum. 1. volumi. 6. & Rebuff. in d. tracta. appellatio. articu. 5. gloss. vni. nume. 5. Secundus est, quando copia processus appellacionis presentata a fuit iudici ad quem post lapsum quinquaginta dierum statutorum in hoc Regno perconstitit. Regn. appellationum tempora. vt scribit Afflict. decisio. 79. & 243. Tertius modus est, quando appellans presentato processu. infra tempus quinquaginta dierum, non fuit postmodum appellacionem prosequutus infra annum, vel biennium. capitulo cui sit Romana. de appellatio. auth. ei qui. C. de temp. appellatio. & clemen. sicut. de appellatio. cum similibus. Quartus est, quando appellans non petit apostolos intra triginta dies. vt dicit rex. in capitulo ab eo. de appella. in 6. & in clemen. 2. eodem titulo. sed quia vt dixi supra in Rit. 251. iste terminus est hodie sublatas, quia inclusus est sub illis quinquaginta diebus quos habet appellans ad presentandum processum, vt statim dixi. sequitur quod in Regno iste modus deserendi non datur: sed in eius locum successit secundus modus. Quintus & vltimus modus, est quando appellatio ab interloquutoria, verbo tantum, & non scriptis fuit interposita. vt probat tex. in capitulo 1. de appellatio. in 6. et capitulo vt debitus, extra. eod. Guid. Pap. consilio. 77. versicu. ad tertium dubium. num. 4. & Petr. Rebuff. in loco præallega. nume. 8. idem tamen Rebuff. ibid. dicit isto casu sibi videri, quod potius debet dici invalida

6. valida appellatio, quam deserta. ¶ Procedere tamen poterit iste modus de iure cano. quia eo iure a quolibet interlocutoria, vel grauamine appellatur, vt mittitur. l. apertissimi. C. de iudi. l. 2. C. de epif. au. probat tex. in c. cum causam. de appella. & c. dilecto. capitulo vt debitus, & c. cordi nobis. extra. eod. tit. iure vero ciuili an se diffinitiuam sententiam non perdien. & ante sententiam. C. quorum appellatio. non recipiunt. & tradit Barto. in differentijs inter ius cano. & ciuile numero 150. & quando appellaretur in aliquo casu ab interlocutoria, adhuc non procederet in hoc Regno, in quo cum causæ omnes sint summaria, etiam viua voce, & sine expressione grauaminum appellari potest, vt dico infra. in Rit. 288. 4. not. ver. septimo inferitur.

7. ¶ Tertio quæro quis erit effectus desentionis appellationis, & in hoc breuibus me expediendo, dico effectum esse, primo, quia deserta appellacione, sententia in causa lata, rata manet. vt not. gl. post Hofst. in d. clemen. sicut. in ver. a die. circa princ. & Guid. Pap. d. consilio. 77. num. 5. & iudex qui eam tulit potest ipsam executioni demandare, per l. quoniam. la. j. C. de appella. & c. reprehensibilis. ibi, si forte profecti neglexerit tunc episcopus libere sua autoritate vtatur. extra. eod. titu. Præcedente tamen iudicis ad quem declaratione, si processus ad eum fuit transmissus, & in iudicio facta potest enim, & debet iudex ad quem appellacionem desertam esse pronunciare, vt hic pater. & probat tex. in l. præses. C. quomodo & quando iudex, & a iudicij obseruatione absolute vt inquit Barto. in l. eos. C. de appellacion. Fel. in capit. ex parte. 2. col. 5. de rescrip. post. Bald. consilio. 338. reparatio. vol. 3. ratio est, quia multæ exceptiones proponi possent, ne videatur appellatio deserta.

8. c. ex ratione. extra de appel. ¶ & vbiunque potest competere desentio, requiritur sententia declaratoria vt probat tex. in c. cum secundum. de hereti. in 6. & c. cum sit Romana. de appel. ibid. & scribit Rebuff. in d. tracta. loc. præallega. num. 39. Secundo, quia appellacione, deserta, iudex ad quem nullam habet iurisdictionem in causa ipsa principali, vt dicit Bald. in ritu. quo tempore miles. §. fin. & Guid. pap. d. consilio. num. 5. Adeo quod non potest amplius declarare male, vel bene iudicatum secundum Bal. consilio. 20. vol. j. & Rebuff. in d. tracta. loc. præalleg. num. 14. immo neque de nullitate cognoscere. vt dicit Guid. pap. consilio. 10. in presenti. num. 3. & 4. plene Cagno. in l. 2. q. 166. ver. quando vero. C. de pact. inter empto. & Brunus consilio. 50. numero 8. sed eam ad ordinarium remittere, secundum Anch. consilio. 345. iam deserta, & Rebuff. loco proxime cita. num. 14. & insuper nec etiam super attentatis providere secundum eund. Rebuff. num. 15. tum quia si super principali non potest, nec etiam super accessorijs posse debet ¶ tum etiam quia post desentionem habetur ac si non esset appellatum. c. licet. de senten. excom. in 6. & præfata adeo vera sunt, quod si secus faceret iudex, sententia esset nulla vna cum processu tanquam a iudice incompetente, & non suo lata, & neque ad agendum neque, ad defendendum valeret vt dicit Bal. in auth. ei qui. in fine. C. de temp. appel. & in d. cap. fin. quo tempore miles. Anch. d. consilio. 345. Alex. consilio. 62. viso processu. & consilio. 82. vol. 6. Guid. pap. consilio. 47. nu. 4. & 5. consilio. 38. num. 4. & d. consilio. 77. num. 5. & Petr.

9. Rebuff. in loco præalle. num. 12. ¶ datur enim iudici ad quem in hoc solo iurisdictione quando appellatio est deserta, quod possit ipsam desentionem cognoscere, & pronunciare, & quia quo ad hoc non desinit esse iudex. argu. clemen. j. de rescrip. vt scribit Guid. pap. consilio. 10. num. 5. consilio. 47. num. 5. & consilio. 77. numero 5. & Rebuff. d. loco. numero 13. nec etiam

quo ad excommunicationis cognitiones de qua etiam coram eo quæri potest quia de salute animæ agitur. c. licet. de senten. excommunicat. in 6. intelligendo tamen, vt per Robuff. d. tracta. articulo. 5. gloss. vni. numero 16.

11. ¶ Tertio quia appellacione deserta appellans non habet tempus quod dari solet iudicatis sed statim cogi potest ad soluendum, eo quia longo tempore litigauit, per tex. in l. quoniam. in versiculo mox. C. de appella. not. per gloss. in l. prima. in versiculo executioni. C. de tempo. appellatio. Alexand. consilio. 67. & si puto. vol. 3. & Iaf. in l. debitoribus. colum. 2. limita. 4. ff. de re iudica. sub distinctione tamen quam tradit Petr. Rebuff. in præallega. tracta. articulo. 5. gloss.

12. vni. numero 26. ¶ Quarto, quia desentio appellationis fingit retro, quod quidem non faceret sententia etiam confirmatoria primæ late a iudice, a quo, vt dicit Bal. in l. furt. §. j. numero 2. per illum text. ff. de his qui nota. infra. & ideo dicunt secundum eum, & Petr. Rebuff. in d. tract. num. 23. quod magis nocet desentio quam sententia, quia pronuntiat male ap

13. pellatum. ¶ Quinto quia appellacione deserta, reus appellans debet condemnari in expensis instantiæ desentionis ea. ex parte. 2. de rescrip. & c. cum appellacionibus, eod. tit. in 6. eo quia iudicis officium impediuit: vt not. Cy. & alij in l. litigatur. C. de fruct. & lit. expen. Fede. de Senis. consilio. 133. casus talis. Guid. pap. consilio. 48. nedum. columna 2. & Petr. Rebuff. præal-

14. leg. loco. num. 30. ¶ Scias tamen quod in dubio appellatio non debet præsumi deserta, immo iudex potius debet interpretare, quod non sit deserta quam cõtra, quia teneretur semper eligere viam per quam vtrique parti consulari. l. prima. vbi nota. per Iafon. in 6. nota. ff. si quis cautio. Decy. consilio 34. & protenui. numero 5. & Rebuff. in pluries citato tracta. de appellatio. articulo quinto. gloss. vni. numero 27. quod nota. Salerni dic. 1. Ianuarij. 1460. Prosper Caraita.

RITVS CCLXV.

Tem si contingat iudicem ordinarium, vel delegatum allegari suspectum: seruetur in hoc edictum Maiestatis nostræ, cuius tenor sequitur, & est talis. Ioanna secunda Dei gratia Vngariæ Hierusalem, & Sicilia Regina vniuersis presentis ordinationis ferriem inspecturis, tam presentibus, quam futuris, Principis circumspecta prouisio ad subditorum commoda suum frequenter conuertit intentum, & ne in eorum litigijs per subtiles, & magis sophisticas quam veraces aduocatorum, & procuratorum versutias veritas iustitiæ lateat, neue circa celerem executionem eius cuius debitorum existimus, in diffinitione litigiorum numerus producat congrua,

congrua, & debita remedia adhibet pro futuro, sane si cunctis nostris fidelibus notorium esse debet, paruulum, & manifestum, qualiter Neapol. ciuitas praterito tempore, fuit decorata ciuibus, & specialiter Doctoribus, & iurisperitis, tam iuris canonici, quam ciuilibus: qui velut lilia pomerijs florescere videbantur, quatenusve ad praesens depopulationibus, amaritudinibus, alijs generibus, & mortalibus varijs sit imbuta, iudicet animus cuiuslibet iudicantis, cuius rei causa, ipforum doctorum, & iuris peritorum numerus est totaliter diminutus: propter quod indignum censetur, & absonum: si tam pauco restanti dictorum iuris peritorum numero, in causis quae inter partes plerumque verterentur, suspicio inordinata procederet, & quia contingit interdum ex quadam abusione obseruata, hic haecenus (pro vt clamorosa insinuatio nostrum pulsauit auditum:) quod tam iudices ordinarij Curiarum nostrarum, quam alij iudices per Maiestatem nostram delegati, aut delegandi in causis quam omnes alij literati sistentes in ciuitate Neapol. tam iuris canonici, quam ciuilibus nullo exceptuato, fuerant allegati suspecti, & etiam allegantur per alteram partium, interdum per vtraque partem litigantium (nulla causa suspicionis contra eos proprie expressa) ob quod causae ipsae longitudinem recipiunt, & etiam tarditatem, nec discuti possunt, & sine debito terminari, propter quod prorogantur causae in litigantium prauiudicium, contra nostrae Maiestatis honorem: propterea nos cupientes materne circa praemissa remediabiliter prouidere, & subtiles aduocatorum, & procuratorum ipforum in hac parte versutias amputare, & ora calumniantium (in quantum arbitrio nostro possumus) refranare: prouidemus, & hac edictali constit. nostra cum deliberatione nobis assistentis consilij statuimus, & ordinamus, quod non obstante dispositione iuris ciuilibus, qua cauetur quod sufficiat causam suspicionis simpliciter allegare, nec allegans teneatur ad probationem illius, sed sequendo iuris canonici sanctionem, quae in hac parte videtur aequius prouidere, quod quotiescunque occurrerit ali-

quem nostrum iudicum ordinariorum vel delegatorum ac officialium cum eis deputatorum allegari suspectum: causae suspicionis exprimentur coram viro Magnifico Loghotea, & Prothonotario Regni nostri Siciliae, Collaterali Consiliario, & fidei nostro dilecto: vel eius locumtenente, aut alio cui ipse logoteta duxerit committendam: qui extra iudicialiter, & sine scripturis (pro vt expedire videbitur) infra breues dies, de causa suspicionis huiusmodi se informet oretenus: & si quidem secundum eius arbitrium & videre, videbitur, per informationem ipsam causam suspicionis, fore probatum & secundum eius arbitrium esse iustam: tunc recusationem dicti iudicis, vel alterius officialis allegati suspecti admittat: Et vbi non videbitur sibi causam ipsam suspicionis infra breue tempus praedictum, fore probatam, vel a principio non esse iustam recusationem ipsam iudicis, vel alterius officialis, nullatenus admittat: sed ad ipsius prothonotarij dictum iudex ille allegatus suspectus in causa illa procedat (non obstante allegatione praedicta.) Nos autem arbitrio discretioni, & voluntati ipsius Prothonotarij eiusque locumtenentis, vel alterius eligendi per eum per praesentem ordinationem nostram inspiciendum committimus: si causa suspicionis iusta sit, vel iniusta: & in casu quo iusta apparet: si probata sit: vel non infra tempus praedictum: eius prothonotarij, seu eius locumtenentis dicto super hoc stetur, absque aliqua contradictione quacunque eiusque arbitrio committimus imponendi: & exigendi poenas, quae sibi videbuntur ab allegantibus, causam suspicionis: & ipsam minime probantibus coram eo, vt aut edictalis ordinatio nostra: in notitiam deueniat singulorum: & ne ipsius ignorantiam valeant allegare, membranam, ipsius seriem continentem, in porticibus castri nostri noui. Neapol. opponi fecimus & affigi, quae tenorem edictalis ordinationis affatae suo sonoro praeconio, & patulo iudicio publicabit, cum non sit verisimile remanere incognitum, quod tam patenter, in oculis omnium di-

uulgatur,

uulgatur, in cuius rei testimonium, praesens edictalis nostrae ordinationis scriptum exinde fieri, & pendenti Maiestatis nostrae sigillo iussimus communi. datum Neapol. per manus Magnific. Viri Francisc. Zurli de Neapol. Comitum montis auri Logothete, & Prothonotarij Regni nostri Siciliae, collaterali consiliarij, & fidelis nostri dilecti. Anno domini. Mccccxvii. die penultimo Septembr. 11. indictionis Regnorum nostrorum anno quarto. Adijcientes quod in alijs ciuitatibus, & locis Regni, suspensiones praedictae modo, & forma praedictis debeant allegari coram Diecesano loci, vel eius Vicario, qui procedat in praemissis, sicut procedere debet prothonotarius iuxta formam praedictam.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex vt suspectus remotus, relationi, & discussioni dictae causae, non potest interuenire, & infra num. 14.
- 2 Practica hodie coram quibus iudex suspectus sit allegandus.
- 3 Barones non aliam habent iurisdictionem, quam ex eorum priuilegijs concessam.
- 4 Barones secundas causas non habentes, an de suspicionibus suorum officialium cognoscere possit?
- 5 Limitata causa limitatum producit effectum.
- 6 In allegatione suspecti iudicis, an sit necessarium causam exprimere: vel simplex allegatio sufficiat?
- 7 Actuarij de iure suspecti accusantur.
- 8 Practica super causis suspicionum notarij.
- 9 Sufficit pro ratione voluntas.
- 10 Suspicio iudicis, & aliorum allegari quando possit ante, vel post lit. contest.
- 11 In notarijs non est locus iudicis recusationi.
- 12 Tota vis causae in sententia consistit.
- 13 Iudices tam ordinarij, quam delegati suspecti accusari, & remoueri indistincte possunt.
- 14 Suspensione in iudice, qui habuit adiunctum, non cessante, an recusari possit?
- 15 Officium logothete, & prothonotaro, hodie vnitum.
- 16 Officium prothonotarij in quibus versatur hodie. Et illustris ipse appellatur ibidem.

- 17 Iudex allegatus suspectus quando in causa procedere possit.
- 18 Argumentum, a contrario sensu in iure validissimum.
- 19 Recusatio iudicis, & appellatio a pari procedunt, & infra numero trigesimo & trigessimoprmo.
- 20 Appellatio suspendit iurisdictionem, & infra numero 30.
- 21 Iudex recusatus vt suspectus, an reiectis suspicionibus, in causa procedat.
- 22 Malitijs non est indulgendum.
- 23 Allegans iudicem suspectum, & non probans puniendus venit iudicis arbitrio qui super suspicionibus processit.
- 24 Teneturque iudici allegato suspecto actione in iuriarum ibidem.
- 25 Allegatio suspecti iudicis a principali est facienda propter poenam, vel a procuratore habente speciale mandatum.
- 26 Ignorantia quando verisimilis non est.
- 27 Caput tribunalis si est suspectum, nunquid talis suspicio in eodem tribunali, allegabitur? & infra num. 31.
- 28 Consiliarij, sac. conf. praesidentes Reg. Cam. Iudices Magn. Cur. Auditores prouinciarum, nunquid ordinarij, vel delegati dicuntur.
- 29 Baldus nihil ignorauit.
- 30 Iudex allegatus suspectus si hoc non obstante, procedat in causa: acta nunquid valeant?
- 31 Allegans iudicem suspectum: si circa suspensiones vel causam principalem non procedat: quid facturum est iudex.
- 32 Iudex ex quibus causis possit suspectus recusari: remissive.
- 33 Inimicitia qualibet probabilis in specie sufficit ad recusandum iudicem.
- 34 Qui iudex probatis suspicionibus in causa, de iure ciuili, & canonico procedet.
- 35 Suspicio officialis personam sigillat: non Baronis iurisdictionem tollit.
- 36 Appellari si contingat a sententia lata per eum cuius consilio Baro procedere debebat in causa: nunquid ad iudicem secundarum causarum Baronis: vel ad Magn. Cur. appellabitur.
- 37 Appellatio omissio medio, non admittitur.

Ste Rit. ponit modum, & formam seruandam per litigantes in allegatione iudicum suspectorum. vt si in ciuitate Neapol. hoc euenit: corā loghoteta, & prothonotario suspicio allegatur cum expresse causā: si vero extra ciuitatem, in alijs Regni partibus coram Episcopo diecesis, vel eius Vicario: qua allegatione suspicionis proposita, loghoteta, vel Diocesanus sine scriptis infra breuem terminum se informabit, & prouidebit: prout suspensiones apparuerint militare, vel non. Et licet Marant. in pract. parte. 4. distinct. 1. i. versiculo vigesimoquarto. numero 57. in nouis, Cauens. hic in princ. & Ioan. Anton. de Nig. in capitulo Reg. prolixitatem versiculo & in Regno numero 51. dicant. hunc Rit. quotidie seruari in pract. tamen hodie non seruatur: quia si suspicio allegatur de officialibus Ciuitatis Neap. puta, de aliquo Regio consiliario, praesidente Regiæ camere summariæ, vel iudice Magn. Curia per dispositionem Regiæ prag. Caro. V. Impera. incip. statuimus etiam prag. 1. de ius. officialium in ipsomet tribunali allegari non debet, & coram collegijs illius qui suspectus allegatur: ipso excepto, & casu quo suspicio omnibus, vel maiori parte apparebit militare: iubebunt suspectum abstinere: & ipsi in causa praecedent. vt etiam disponitur in quadam ordinatione Regis Ferdinandi primi nuper impressa, & renouata per Illustriss. Ducem de Alcalá, huius Regni Viceregem in nouissimis prag. in reformationibus sacri consil. prag. 40. de offi. sacri consil. vbi q̄ isto casu, ex alijs collegijs prouidebitur de alio commissario causæ non suspecto. † Idque adeo verū est: quod ille iudex qui fuerit, vt suspectus remotus: sicut non potest in causa iudex esse: pari modo, nec etiam discussioni, & relationi praesens. vt scribit Capic. decisio. 138. numero 5. & Rebuff. in tract. recusa. articu. sexto. gloss. fina. num. 8. volum. 3. facit capit. Regni. voluntas libera. & per aliam Regiam prouisionem similiter nouiter impressam, & ibidem insertam * in d. prag. 40. §. illustres & magnifici viri, adeo quod propositio suspicionum coram loghoteta faciendā iuxta formam Rit. nostri recessit ab aula, per dictas nouas ordinationes. Si vero suspicio allegatur de officialibus existentibus extra ciuitatem Neapo. distinguit: quod aut de aliquo Auditore Regio in prouincijs, aut de aliquo alio officiali alicuius ciuitatis, tam Regiæ, quam Baronis: primo casu, idem seruandum est quod in officialibus ciuitatis Neap. diximus & quamuis d. prag. statuimus loquatur solum de consiliarijs, praesidentibus Regiæ Camera, & iudicibus Magnæ Curia, & d. ordinatio Regis Ferdinandi solum in consiliarijs, tamen nouiter prouisum est pe eund. Illustrissimum Viceregem in praeleg. prag. 40. §. sunt, & alia. quod dicta & ordinata be sacro consilio. obseruentur etiam in Magna Curia Vicaria, & Adientijs prouinciarum æque ac si principaliter de eis esset in ipsis prag. dispositum. Secundo casu, licet non habeamus aliquam prag. quæ in hoc corrigat hunc Rit. volentem tales suspensiones proponi coram diecesano † tamen pract. se habet, quo allegentur, & proponantur coram regijs tribunalibus superioribus illi Curia, cuius officialis allegatur suspectus, prout est Magna Curia, & Audientie Regiæ prouinciarum, & Diocesanis hodie non se intromittunt: vt etiam tangit Petr. Foller. ad Marant. in loc. proxime cita. dicens vidisse literas coll. consilij, Regiæ Audientie Principatus citra directas, quod causæ suspensionum officialium per eandem audiantur: & non per Diocesanum & ego vidi & penes me habeo literas eiusdem collatera, consilij: tempore Illustr. Don Petr. de Toledo expeditas quas nuper imprimi feci inter alias prag. huius Regni. & repetes in prag. 2. incipien. Reuerende vir. de suspici. officia. per quas ordinatur Archiepiscopo Archetronino ad instantiam vniuersitatis Petrar perciatæ quod a cognitione suspicionum abstineret in futurum, cum talis cognitio spectet ad iurisdictionem Regiam: nō obstante isto Rit. qui non fuit obseruatus: alias si secus ageret, contra ipsum procederet tanquam contra vsurpantem Regiam iurisdictionem, & idem post modum ordinatum fuit per prag. 3. incipi. semo auisati, eodem titulo. Et praedicta intellige etiam, quando officialis qui allegatur suspectus esset Baronis, siue habentis in sua terra secundas causas, siue non habentis, & licet attentari posset pro Barone, quod cum habeat secundas causas suspensiones primo debent allegari & discuti corā secundo, vel coram ipsomet Earone, tamen ex pluribus non procedit: primo, quia tractatur de grauiamine, vel meritis primæ causæ: & propterea nec etiam tractari potest de iudice secundarum causarum qui tunc debet adiri, cum de causa principali aliqua ex partibus conuenerit. Nec minus tractari potest de ipso Barone † quoniam cum Barones non aliam habeant iurisdictionem quam quæ eisdem. ex tenore priuilegiorum conceditur, nullus Baro reperitur, qui alius habeat in priuilegio, quam iurisdictionem in suos vasallos, & in sua terra, & territorio, & propterea dici minime potest, quod de suspensionibus praefatis erga suos officiales: cognoscere valet: cum istud in eius priuilegio, non concedatur nec exprimitur. Tertio quia in hoc Regno per hunc Rit. generaliter loquentem in omnibus officialibus, certi & determinari erant iudices suspensionum, qui si seruaretur non est dubium, quod etiam in officialibus Baronum procederet: prout quando seruabatur audiui, quo procedebat, quo stante, Cum Regium coll. consil. dicat, quod cognoscere de suspensionibus spectat ad Regiam iurisdictionem, istaque prouisio de officialibus suspensionum successit in locum illorum qui per hunc Rit. dari erant. fatendum est quod sicut antiquitus per hunc Rit. de omnibus officialibus suspectis cognoscebatur, per illos qui numerantur in rex. eodem modo & hodie per tribunalia Regia quæ de eis cognoscunt: de omnibus cognosci debet, quod nota quia quotidie euenit. † Do. tamen Marinus Friz. de feud. lib. 2. titu. de differentia feud. quarta. numero 37. folio 243. in omnibus praedictis, aliter tenet dum dicit quod Barones etiam non habentes secundas causas possunt de suspensionibus suorum officialium cognoscere. & ipsos remouere, vel ei adiunctum dare: argumen. tex. capitulo si contra. de offic. delega. in 6. per quem dicit ita firmasse. Boer. in singu. suo in versiculo suspicio. numero primo. sed pace tanti viri arbitror non recedendum ab is quæ supra dixi: tum quia vrgent rationes per me allegata: tum etiam quia non obsta. capitul. si contra. primo quia loquitur in Episcopo qui ab ipso iure cano. iurisdictionem habet generalem, nos vero in Barone qui de iure est in cognitus, & solum ex priuilegio: † certam, & limitatam habet iurisdictionem quæ propterea limitatam debet producere effectum vulgar. l. in agris. ff. de acquirend. rerum domi. secundo quia in hoc Regno statuti sunt iudices suspensionum per hunc Ritum, & propterea frustra quo ad hoc, ad ius cano. recurrimus: & licet eius dispositio non seruetur: est quia Vicereges Regni ordinauerunt vt supra dixi, quod suspensiones cognoscantur per officiales Regiæ iurisdictionis, & ideo per Regios officiales tantum iuxta mentem superiorum cognosci debet & ita video vt plurimum fieri: & ad tribunalia regi

regi recurri, & insuper considera quod illud de Episcopo est speciale in d. c. si contra. Aduerte tamen ad id quod dicit Petr. Foller. ibid. quod iste Ritu. volens suspensiones allegari coram Diocessano. loquitur solum in aliquibus Regni partibus: quia regulariter fieri deberet coram loghoteta in ciuitate Neap. & alibi coram Regijs Audientijs prouinciarum: nam iste Rit. post sui finem, in versic. adijcientes dicit contrarium: id est quod in alijs ciuitatibus, & locis Regni suspicio allegatur coram Diocessano: & licet hodie allegatur coram Audientijs: vt ipse dicit, non procedit ex eo quod iste Rit. non prouideat istum casum: sed ex noua pract. & obseruantia, quæ hunc Rit. correxit) orta ex voluntate superiorum declarata per literas expeditas in diuersis causis. vt supra dixi.

¶ Not. j. ibi non obstante dispositione iuris ciuili, quod de iure ciuili in allegatione suspicionum iudicum, non est necesse exprimere causam: sed sufficit simplex allegatio. vt dicit Gl. in l. apertissimi, in versic. reculare per illum rex. & ibi etiam Bar. & Bald. & alij. C. de iud. dummodo allegans suspensiones iuret se nō calumniæ causa id agere. secundum gloss. ibidem, & post eam Bald. Salyce. Arer. & Iason. Ancha. co. nfil. 263. subtiliter Lanfra. in repe. capitu. quoniam contra in versic. reculationes. num. 1. Ang. in §. si quidē in statu. de fideicom. hered. & Alex. in l. quia poterat. ff. ad Trebel. De iure vero canonico est secus. vt patet ex c. secundo requiris. extra de appellatio. ex Docto. praeleg. & etiam ex hoc Rit. ibi sed sequendo. & secundum hanc iuris canonici dispositionem, Ritu. noster ordinat quod causæ suspensionum expriman- tur: idque etiam ordinatur in d. prag. statuimus etiā, & in praeleg. prag. 40. & in pract. seruatur. Illud tamen quod Rit. iste dicit, quod sine scriptis audiantur suspensiones: non obseruatur: sed pro vt etiam dicitur in d. prag. 40. datur terminus ad verificandum suspensiones, infra quem examinantur testes: & producuntur producenda ad probationem ipsorum, & postmodum fit publicatio: vt practicantibus est notorium. Bene tamen † verum est, quod cum actuarij in hoc Rit. includantur. vt patet ibi ac officialiū cum eis deputatorum, & Marcel. Bono. hic dicit num. 2. quia etiam de iure suspecti allegari possunt. vt dicit Bal. in l. apertissimi. §. saepe. C. de iudi. Gloss. not. in §. quoniam saepe in auth. de trien. & semiss. & Lanfra. in dicto cap. quoniam contra. in versic. reculationes. num. 6. † circa suspensiones eorum seruatur in pract. quod hic dicitur, & iudex sine scriptis informat se de causis suspensionum & eis veris repertis, protinet de alio actuario partibus non suspecto. vt etiam Marcell. Bon. hic num. 12. seruari arretatur in sacro consil. Magna Curia, & alijs tribunalibus, & licet secundum Ancha. in dicto consil. 263. Alex. consil. 104. versic. circa secundum num. 2. vol. 5. & Afflic. in consil. Regni. iustitiarj per prouincias. 4. nota. num. 5. sufficiat solum iuramentum: quia non infert magnum prauidicium: tamen in pract. semper aliqua causa requiritur ad remouendum eos, quamuis non curetur, q̄ sit nimis vrgens, & in hoc valde versatur arbitrium iudicis: qui multoties ex leui suspitione remouet: vt fieri vidi, † quia vt dicitur Anch. & Alex. in loc. praeleg. sufficit in hoc pro ratione voluntas.

¶ Seundo not. ibi, quocumque occurrerit, quod suspicio iudicum, & aliorum cum eis deputatorum quocumque occurrit: allegari potest (supple tamen tu adhuc Ritum) quocumque occurrit ante litem contestatam: quia postmodum non potest allegari. dicta l. apertissimi. in princip. & ibi gloss. & communiter scribentes, nisi post litem contestationem superueniat. vt est text. in l. non distinguemus. §. cum quidam. ff. de arbit. not. Angel. in l. fina. C. de

iurisdictione omnium iudicum, & Lanfra. in dicto capitu. quoniam contra. in versic. reculatione., numero secundo, sicuti etiam post conclusionem in causa, admittitur: si post conclusionem orta est, vt dicit Felyn. in capitu. pastoralis. numero 17. versiculo excipiuntur certi casus. de exceptio. & Hipo. in l. maritus. numero 28. ff. de quaestio. & licet Domin. in cap. iudex. de officio delegati, in sexto. Roma. in l. si mulier diuertit. ff. de solu. matrimo. & Arcin. in statu. de exceptio. in rubrica numero 36. versiculo septimo quaro in hoc vltimo teneant contrarium, quia conclusio in causa facit notorium, † & in notorijs non est locus reculationi iudicis per capitu. proposit. de appell. tamen vt satis bene dicit Felyn. illud capitu. loquitur in criminalibus, & vbi delictum est notorium, & graue, non autem in ciuilibus. Et insuper vbi poena iuris erat certa: quia si esset arbitraria, secus esset, vt dicit Archi. in cap. quia suspecti 3. q. 5. Hostien. Ioan. Andr. in capitulo cum speciali. de appellat. & Abb. in cap. cum venissent. de iudic. & ista opin. videtur verior: † quia tota vis causæ consistit in sententia, quam etiam videtur sequi Marcel. Bono. hic numero 11. versic. & in quantum, verum tamen est, quod per capi. Regni prolixitatem. quocumque suspicio allegatur post litem contestatam, etiam quod dicatur de nouo emerisse, non aliter admittitur quam si nororie, & euidenter appareat: vt ibi latius est videre.

¶ Tertio nota. ibi ordinariorum, vel delegatorum quod iudices tam ordinarij, quam delegati possunt allegari suspecti per hunc Rit. & ne dum allegari suspecti: verum etiam recusari veris existentibus suspensionibus. vt patet ibi tunc reculationem dicti iudicis admittat, & in hoc iste Rit. sequutus est dispositionem iuris cano. in cap. suspensionis. de officio delega. in capitulo cum speciali. de appella. in cap. requiris. eodem titulo in sexto, & in capitulo 3. de foro compet. vbi idem disponitur, quoniam de iure ciuili iudex ordinarius non potest vt suspectus recusari, dicta l. apertissimi. iuncta gloss. in versicu. iudices. circa fin. & ibi Bald. Paul. & Iaso. exceptis certis casibus, quos ibi gloss. ponit. & Lanfra. & in d. loco numero 7. versic. iudex autem. sed si suspectus fuerit allegatus, datur sibi adiunctus Episcopus. vt dicit tex. in auth. si vero contigerit. C. de iudici. † & si suspicio ex hoc perfecte non cessaret: posset tunc etiam de iure ciuili recusari, vt dicit Bartol. in l. secunda in 2. lectu. in fine. numero 30. ff. si quis in ius voca. non ier. in tantum quod datio adiuncti iudicis ordinarij suspecti, iuxta dispositionem iuris ciuili, per hunc Ritum. admittentem reculationem, est sublata: quod nota. quia pauci aduerterunt hunc Ritum in hoc. Et cum hoc Rit. concordat. dicta Regia pragma. Caro. 5. incipien. statuimus etiam de suspi. officia. & ordinatio Regis Ferdinandi primi quam supra citauimus in dicta pragma. 40. in quibus disponitur de iudicibus ordinarijs, & dicitur quod vera exillente causa suspensionis, iudex remouetur: adeo quod nec etiam praesens relationi causæ esse potest, vt supra dixi in princip. istius Rit.

¶ Quarto nota, ibi Magnifico Viro Loghoteta, & Prothonotario, quod officium loghoteta, & Prothonotarij reperitur in vno homine vnium. Antiquitus diuersa erant ista officia: vt dicit Dominus Marinus Friz. de feud. libro primo. §. quintum officium. folio 32. numero 7. & vt ipse dicit in prin. illius. §. Loghoteta, & Prothonotarij circa diuersa se impediabant: † licet hodie vnium sit vnium alteri: & officium Loghoteta sit in Prothonotario. vt etiam scribit Luc. de penn. in l. neminem. C. de de curion. libro 10. † Officium Prothonotarij consistit

hodie in creationibus notariorum, vt Dominus Marin. ibid. dicit, num. 9. ponit manum, in priuilegijs, quæ à Regia Cancellaria expediuntur. vt dicit Iser. in c. quoniam inter dominum, in additio. in princip. de prohi. feud. alie. per Lotha. & idem Dom. Marin. loco proxime cita. nu. 28. Habet secundum eum. num. 21. nonnulla emolumenta circa suum officium. vt puta, quâdo a Rege aliquis legitimatur, vel fit iudex ad contractus, & quando ipse creat notarios, & insuper vt scribit in d. s. num. 22. appellatur illustris per not. per Bart. in l. j. s. diuus. ff. de var. & extraordinaria. cognitio. & Iacobi. in l. j. col. 4. ff. de offic. alleſſo. & licet hic appelletur Magnificus, procedit ex eo, quia in hoc Rit. loquitur Regina cui satis esse videtur si hoc titulo subditum, suumque officialem honoret, vel ideo est. quia antiquitus in hoc Regno istis titulis, & similibus non ita passim appellabantur homines: vt facimus nostris temporibus quibus res deuenit ad terminos, quod (vt breuibus, me expediam) maximum vituperium est in hoc Regno id quod circa istos titulos seruatur. Audiui tamen, quod ab hispanis ceperunt huiusmodi vsurpationes: quia antea suis, quique titulis appellabatur.

17 ¶ Quinto not. ibi in causa illa procedat non obstante allegatione præfata, quod iudex allegatus suspectus, tunc demum potest in causa procedere, cum auditis suspicionibus, prouisum est eas non militare: 18 ¶ ergo argumento sumpto a contrario sensu quod validum est in iure. l. j. ff. de offic. eius. antequam fuerit super hoc declaratum, pendente discussione suspicionum, non debet se intromittere vt etiam voluit Bar. in l. quia poterat. num. 3. ver. sed quæro. ff. ad Trebel. Hostien. & Ioan. And. in c. cum speciali. extra de appel. Ancha. in c. iudex. de off. deleg. in 6. Lopus allega. j. Alex. consil. 104. num. 4. vol. 5 & late Rom. consil. 220. verfic. quo ad secundum num. 3. Ratio istius conclusionis esse potest secundum Rom. ibid. quam 19 etim Alexan. sentit in d. consil. ¶ quia recusatio iudicis & appellatio à pari procedunt, vt probat text. ad literam. & ibi glof. in c. super eo. lo. 2. extra de appell. 20 lat. ¶ & ideo sicut appellatio suspendit iurisdictionem toto tit. ff. nihil noua. appell. pende. & l. appellacionem. C. de appell. eod. modo, & recusatio. de quo 21 tamen vide infra q. 3. Et ex isto not. ¶ Sequitur quod postquam reiectis suspicionibus, idem iudex procedit in causa, vt etiam disponitur in d. Regia ordinatione Regis Ferdinandi primi prag. 40. de offi. sacri consil. non est verum quod multi dicunt, quod iudex redditur suspectus adeo quod iudicare non potest, propter allegationem factam de eo, quod sit suspectus: Comprobatur, quia si id verum esset aperta esset via omnibus recusandi iudicem, & quilibet allegaret ipsum suspectum: quod satis esset absurdum 22 cum malitijs non sit indulgendum. l. in fundo. ff. de rei vendi. Nec obstat dictum Iser. super quo se fundant. in constitu. Regn. si quis rapere. col. 4. in princip. quoniam Iser. ibi non loquitur de eo qui allegatur suspectus, sed de eo iudice, qui semel grauauit, & ideo appellatur ab eo. quo casu dicit ipse, & bene, quod idem iudex non cognoscit de appellatione: quia functus est officio suo, & de eo conquæritur, propter quod præsumitur ei odiosus. ve etiam probat text. quæ Iser. non allegat in c. proposuit. de appell. quod not. quia multi tenent aliter per illam autoritatem, quæ nihil penitus probat: & quando probaret: iste Rit. & d. ordinatio prouident contrarium.

23 ¶ Sexto not. ibi eiusque arbitrio, quod allegans iudicem suspectum, & post modum nec probans, puniatur arbitrio iudicis: qui super suspicionibus procedit: & idem dicitur in sapius allegata prag. 40. incip. allegantibus. de officio sacri consil. vbi quod tali pœ-

na iudicis arbitrio puniri poterit, tam principalis quam procurator, & Aduocatus qui suspensiones ipsas proposuerint. Et insuper vt dicit Bal. in c. super. q. de off. deleg. & Ang. in l. quæ omnia. per illum text. 24 ibi magis conuictum. ff. de procur. ¶ actione iniuriarum tenentur iudici allegato suspecto Et ex hoc sequitur, quod cum ex allegatione suspicionum non 25 probatarum incidat quis in pœnam: ¶ iudex suspectus allegari debet per principalem, non per procuratorem, nisi habeat speciale mandatum vt dicit pulchre Rebuff. in tracta. recusa. articul. j. glof. j. num. j. volum. 3. Ratio est secundum eum, quia procurator non potest aliquid facere per quod dominus incidat in pœnam, si ad id non fuit specialiter constitutus. vt dicit Bar. in l. si procurator. nu. 6. & 7. per illum text. ff. de condit. indeb. & per l. si pater. ff. quæ in fraud. credito. Dicit tamen Rebuff. ibi. fuisse decisum ibique seruatum, quod si dominus esset absens, & iudex esset suspectus: posset allegare suspectum offerendo dominum ratum habiturum, & petendo terminum ad habendam ratificationem, & speciale mandatum, & interim ipse deberet abstinere. sed hodie ista cessant: quia communis forma omnium procuratorum se habet quod in specie dicatur istud.

26 ¶ Septimo nota. ibi cum non sit verisimile, ¶ quod ignorantia eius quod publico edicto proponitur, non est verisimilis, immo vt dicit glo. in l. fin. ff. de decret. ab ord. facie. talis ignorantia, quia non est licita: non admittitur, idem Bald. in l. sed & si. s. præscribere per illum text. ff. de institor. actio. & facit text. cum Glof. in l. si tutor. C. de pericu. tutor. cum similibus. quæ glof. ponit in d. l. fin. idque adeo verum est: quod volens iurare contrarium, non auditur. vt dicit Glof. in cap. nulli. de electio in 6.

27 ¶ Quæro primo in hoc Rit. quid si caput tribunalis est suspectum: puta, in consilio præfidentis. in Regia Camera locum tenens, in Magna Curia Regens, & in Audiensiujs prouinciarum Iustitiarius: nunquid suspicio sua coram eodem met tribunali allegabitur & probabitur, iuxta ea, quæ supra diximus in princip. Breuiter dico, quod non: quia ob eius suspensionem totum tribunal est suspectum. vt dicit Bal. in l. j. C. si recto. prouinci. & in c. j. num. 7. ver. tertio, & ibi etiam Felyn. col. 2. de indi. idem Fely. in c. causam quæ, circa princ. colum. j. de off. deleg. & Par. in tractat. Syndic. in versu. suspicio. num. 10. & ideo hoc casu, coram tribunali superiori illius fiet, quod ibidem alias esset agendum. Et idem etiam dico, quando maior pars officialium esset suspecta: quoniam secundum Bald. in d. c. & Par. suspicio maioris partis totum tribunal suspectum facit quod nota.

28 ¶ Secundo quæro de vna. q. de qua alias dubitauit: nunquid consiliarij sacri consilij, Præfidentes Regiæ Camera, iudices Magnæ Curia, & Auditores prouinciarum, iudices ordinarij dici poterunt: an delegati? ¶ Bald. (qui omnia sciuit, & nihil penitus ignorauit) in l. præcipimus. nu. j. C. de appell. dicit, quod iudices qui de nulla causa cognoscunt, quam de ea quæ eis nominatim committitur, dicuntur delegati, non ordinarij. Ex quo sequitur quod Regij consiliarij sacri consilij, qui nihil ex se possunt: nisi causa per Præfidentem committatur: dicuntur iudices delegati, non ordinarij: idque etiam patet ex prouisionibus, quas expediunt, quia in eorum principio dicitur Martinus Friz. de Neapo. Miles. Regius consiliarius, & ad infra scriptam causam commissarius, & iudex delegatus per sacrum consilium & c. Præfidentes Regiæ Camera iudices Magnæ Curia, & Auditores Prouinciarum dicuntur iudices ordinarij, & licet etiam ipsis committantur causæ per locum tenentem Regiæ Camera, per Regentem Mag. Cur. & iustitiarum prouin-

ciarum, tamen ipsi possunt ex se multa facere absq; commissione aliqua, vt sunt citationes, quas expediunt, prouisiones in prohibitoiales, & alia mandata quæ omnia si quæres à consiliario: non expediet, nec expedire potest: nisi Præfidentis sacri consilij data supplicatione, committat, immo præfidentes, Iudices, & Auditores prædicti etiam sine commissione, multoties procedunt in causis: quia commissio causarum quæ fit eis potius fit ad euitandum confusiones, & vt quælibet causa suum proprium habeat iudicem quam ad dandum potestatem procedendi: sicut fit cum consiliarijs: quod not. in pract. quando interrogaberis. 30 ¶ Tertio quæro quid si iudex allegatus suspectus, non obstante suspicione allegata, procedit in causa, nunquid acta etunt valida? Ludouic. Rom. d. consil. 220. num. 3. diffuse tractat istam quæstionem: ponendo quinque opinio. quæ fuerunt super ea. quarum vnam sequitur Neapoda. in cap. Regn. prolixitatem. versu. an autem. num. 16. tandem concludit Roman. q. opi. Bar. in d. l. quia poterat. Host. in d. c. cum speciali. Ancha. in d. c. Iudex. Lap. in j. alleg. & sequacijs relatorum per Maran. in pract. parte 4. dist. 16. nu. 4. versu. secundo dicitur, & parte 6. in versu. appellatio. num. 24. dicentium quod sint nulla, est verior de iure ciuili, non autem de iure cano. quia de iure ciuili non requiritur expressio causæ suspensionis: nec probatio: de iure vero cano. secus: vt supra diximus in j. nota. adeo quod sola allegatio de iure ciuili potest tantum quantum de iure canon. allegatio, probatio, & sententia, & sicut de iure cano. per sententiam latam super suspicionibus, suspenditur iurisdictione iudicis recusati, & non ante. d. c. si iudex. eodem modo de iure ciuili per solam allegationem cum ipsa sola sufficiat per d. l. apertissimi. C. de iud. iuncta gl. in versu. sic. recusare. Ex quo sequitur quod cum in hoc Regno procedatur circa istud secundum ius canon. debeantque exprimi, & probari causæ, & postmodum super eis decerni. vt supra diximus in j. nota. acta facta per iudicem allegatum suspectum non erunt nulla: sed venient annullanda postmodum. vt dicebat Inn. in d. c. cum speciali. de appel. hoc est postquam fuerit decretum suspensionis militare, & iudicem suspectum debere abstinere, iuxta ea quæ dicuntur in c. non solum. de appel. in 6. vbi quod innouata post appellationem ab interloquutoria, tunc demum reuocantur cum appellationis causam veram esse conuictum. cum vt supra dictum fuit in j. not. recusatio, & appellatio à pari procedat: & etiam iuxta tertiam opinionem relata per Roma. in d. consil. quæ volebat quod validitas vel nullitas actorum factorum per iudicem allegatum suspectum dependet à futuro euentu, vt si suspensiones militauerint: acta sint nulla, sin vero secus, valida.

31 ¶ Quarto quæro quid si allegans iudicem suspectum, non aliter procedit circa suspensiones: nec etiam in causa principali: nunquid iudex perpetuo ita manebit, cum in causa procedere non debeat, vt supra diximus in j. not. Neapod. in c. Regn. prolixitatem. num. 21. versu. quare vt eorum fraudibus, mouet istam q. & dicit quod iudex allegatus suspectus statim debet impartiri terminum ad eligendū arbitros qui de suspicionibus habent cognoscere. vt probat text. in c. cum speciali. iuncta Glof. in ver. terminum, de appellatio. & si est delegatus, faciet illum statuere per iudicem ordinarium. vt dicit text. in l. apertissimi. versu. necessitate. C. de iudi. cum comminatine quod elapso termino, procedetur in causa principali, iustitia mediante. vt latius ibi. vnde cum hodie in Regno in ciuitate Neap. causæ suspensionum discutiantur coram eodem met tribunali, & extra ciuitatem de officialibus inferioribus coram Regijs Audiensiujs prouin-

ciarum, vt supra diximus in princ. Rit. seruari debet hoc modo quod quâdo idem tribunal habet cognoscere suspensiones: & videt partem differre, debet statuere certum terminum ad probandum suspensiones allegatas: alias eo elapso, procedetur ad vltiora oppositis non obstantibus: & vbi non idem tribunal, sed aliud superius vt quando allegantur suspecti capitanei terrarum, alijque officiales Baronum: tunc idem officialis debet statuere terminum, infra quem adeat superiores, & causas suspensionis prosequatur: quemadmodum statuitur appellanti ad prosequendam appellationem. vt dicit Glof. in d. c. cum speciali: & diximus supra latius in Rit. 251. cum vt supra dictum fuit in j. nota. recusatio iudicis & appellatio à pari procedant, & licet in d. Rit. 251. dixerim quod in Regno isto termini præfixio non potest fieri per iudicem a quo, illud ideo est, quia in appellatione est statutus certus terminus quinquaginta dierum ad se præsentandum iudici ad quem vt latius ibi dixi. vnde cum in allegatione suspecti iudicis non reperiatur certus terminus ad aduendum superiores, istisq; debeat statui per iudicem met recusatum d. ca. cum speciali. non est dubium, quin ita fieri, & obseruari debeat ne iudex recusatus continuo sit in pendenti.

32 ¶ Quinto quæro ex quibus causis iudex potest vt suspectus recusari? Breuiter dicas, quod multæ sunt causæ per Doct. enumeratæ quas si vellem hic ponere: multas membranas occupare: ideo vide Philipp. Franc. in c. cum speciali. & ca. postremo. extra de appellat. vbi enumerat quadraginta causas. Spec. in tit. de offic. deleg. s. superest. Doct. in l. cum apertissimi. C. de iud. Par. in tractat. syndic. in versu. suspicio. & plene Marant. par. 6. in versu. appellat. num. 28. in notis. vbi etiam ipse quadraginta causas scribit. Multas insuper quæstiones possem in hoc Rit. ponere, sed quia in loc. præalleg. Doct. latissime scribunt: Neapoda. & alij in c. Regn. prolixitatem. Capici. deci. 137. & 138.

33 ad ipsos te remitto. ¶ vnum tantum scias, quod cum inter alias causas recusandi iudicem, sit inimicitia. vt per Doct. in dd. locis. quælibet inimicitia sufficit etiam si non sit capitalis, vel grauis, sed solum probabilis allegata in specie, & non in genere. vt dicit Fra. in d. c. postremo. in 32. causa. Gl. & Gemina. in ca. 2. de probat. in 6. & Capici. d. deci. 138. nu. 3. per tex. in c. quia suspecti 3. q. 5. & c. cum super, de off. deleg. q. 34 not. ¶ Sexto quæro satis necessario in hoc Rit. quis iudex procedet in causa probatis suspicionibus? de iure ciuili in auth. si vero. C. de iud. idem iudex recusatus vna cum Archiepiscopo, vel Episcopo, vel cum alio bono viro in adiunctum. vt Bal. Saly. & l. ibid. dicunt. De iure vero can. idem iudex recusatus reasumit iurisdictionem: verum tenetur causam alteri delegare, vel ad superiorem remittere vt dicit text. in c. cum speciali: vbi not. etiam Imo. nu. 11. de appel. & Gl. in c. si quis contra clericum. in ver. executor. de for. comp. & late Capici. deci. 137. num. 10. & sic cum iste Rit. in materia suspicionum sequatur ius can. vt dicit. expresse videtur dici posse, quod ille iudex procedet: quæ iudex recusatus eligit, vel iudex suus superior: si ipse ad eum velit transmittere, sed contrarium verum est in hoc Regno: eo quia, licet Rit. iste sequatur ius cano. tamen in fine ipsius non dicitur quod quâdo fuerit probatæ suspensiones: iudex recusatus eligat iudicem vt vult ius can. imò totum contrarium: dum dicit, quod iudex coram quo suspensiones probatæ sunt recusacionem admittat: quod non aliter fiet, quam prouidendo, quod ille abstinere, stantibus suspicionibus & ex consequenti, eo abstinate, electio facienda de iudice causæ spectabit ad ipsum, qui de suspicionibus cognouit: potestaque quæ de iure cano. reſidebat in potestate iudicis recusati circa iudicis electionem.

tionem: per hunc Rit. ita dicentem ad ipsum iudicem suspicionum pertinebit: vt dixi, & ita seruatur hodie in Regno. Varijs tamē modis & formis prout qualitas suspicionum officialis, vel Baronis & causā videbitur requirere: quandoque enim Magn. Curia stantibus suspicionibus, remittit causam ad Baronē illius terræ vbi officialis est suspectus: cum clausula quod in causa procedat cum consilio alterius officialis partibus non suspecti, eo quia suspicio personam tantum officialis sigillat: non autem Baronis iurisdictionem tollit. l. preter vbi Pau. de Cast. & alij. ff. de iurisd. om. iud. & no. Dom. Marinus Friza de subfeud. lib. 2. tit. de differre. feud. quaternum. num. 37. fol. 243. quandoque si adest etiā aliqua suspicio circa ipsum Baronem, dicitur in decreto remissionis causā quæ ad eum remittitur q̄ procedat cum consilio alterius eligendi per ipsam Magnam Curiam, & quandoque nimium urgente eius suspicione, deputatur certus iudex qui nomine ipsius Baronis procedat cognoscat, & iustitiam faciat in causa. vt idem Do. Marinus tradit in loc. præallega. Verum quando ille officialis, qui allegatur suspectus nō esset Baronis, sed Regius: tunc prouidetur quod causa remaneat in ipsa Magna Curia stantibus suspicionibus eo qui tali decreto non præiudicatur Baronis: & quandoque si partes essent de longinquo: ne cogantur venire ad Magnā Curiam: prouidetur per eandem de iudice partibus non suspecto in locis conuicinis. Prædicta tamen quando capitaneus allegatur suspectus, secus quando eius iudex, siue Baronis, siue Regius, quoniam tunc iuxta hunc Rit. admittitur recusatio dicti iudicis: & remittitur causa ad capitaneum qui in causa procedat, & iustitiam faciat cum consilio alterius iuris periti partibus non suspecti. Euenit ista quæstio proximis diebus in facto in Regia Audientia principatus curia in causa Magnifici Marci Antonij cioffi, dum essem in dicta Audientia aduocatus fiscalis, & cum per prædictum allegaretur suspectus magnificus capitaneus terræ Eboli: fuit decretum quod dictus capitaneus abstineret: & causa remissa ad Illustr. Principem Eboli: qui in causa procedere faceret per officialem per eum in prouincia eligendum, partibus non suspectum: † Sed est dubium, quid si euenit appellari a sententia lata per illum cuius consilio Baro precessit in causa vt proxime dixi, nunquid appellabitur ad iudicem secundarum causarum eius Baronis an vero ad iusticiarios prouinciarū, vel Magnam Curiam? Gloss. quam ibi sequitur Abb. in d. c. si quis contra clericum in vers. exequutor facit quod appellatur ad eundem iudicem, qui fuit recusatus, vt ipse causam appellationis committat: quia si appellaretur ad iudicem secundarum causarum, iusticiarios, vel Magnam Curiam: omitteretur medium quod est ille iudex recusatus à quo gradatim debet appellari: † quia appellatio omissio medio non admittitur: per c. dilecti, de appella. cum simi. Specu. vero in rit. de appel. §. nunc tractemus. versic. si vero num. 5. Host. Ant. de Butr. & Aret. qui alios allegat in d. ca. si quis contra. ver. sed statim quæritur num. 16. faciunt quod debeat appellari ad iudicem secundarum causarum Baronis, gradatim, & postea ad alios quia in casu simili quando Episcopus fuit allegatus & pronunciat suspectus & per eum delegatus iudex iuxta d. c. cum speciali. si appellatur ab illo delegato per Episcopum concludunt communiter appellandum esse non ad Episcopum, sed ad Archiepiscopum. & quamuis ad Archiepiscopum non appellatur: nisi à suo medio, quod est Episcopus, tamen vt ipsi dicunt quando primus iudex est pronunciat suspectus: non dicitur facere medium. argu. c. placuit. 2. q. 6. & ex cōsequenti nō dicitur appellari omissio medio:

quod satis verum videtur, ne alias sequatur Baronē amittere cognitionem secundarum causarum, sine causa: itē aliud absurdum, quia posset esse quod cognitio primarum causarum esset vnus Baronis, & cognitio secundarum alterius Baronis: quem non esset iustum defraudari sua causa ob suspicionem officialis primæ quæ omnia tanquam quotidiana bene not. Saler. die 5. Ianuarij, in Vigilia sanctissimæ Paschæ Epiphaniæ. Prosper Carauita.

RITVS CCLXVI.

Tem si aliquis ciuilliter, vel criminaliter ex officio, vel via ordinaria de mandato ipsius Curie citatus fuerit, & excusetur per aliquam cōiunctam personam ipsius, quod citatus ipse sit absens, quod arripuerit iter ad sanctum Iacobum vel ad sanctum Sepulchrum, talis excusatio admittatur, nisi præsumatur malitiose proponi.

S V M M A R I V M.

- 1 Citatus in omni causa tanquam absens excusatur cum ampliat.
- 2 Practica, quando allegatur absentia citati, & ipsius practica limitatio.
- 3 Excusatori absentiam in genere alleganti, ignorantique vbi citatus reperitur: terminus ad comparere faciendum dabitur.
- 4 Ius publicum in defensione absentium consistit Et in allegatione absentie.
- 5 Ius publicum cuiilibet de populo competit etiam minori.
- 6 Excusans citatum, regulariter de eum infra certum terminum presentando, promittere tenetur cum limit.
- 7 Malitiose opponi, pro alicuius absentia, quando dicatur.
- 8 Pro contumace nemo loquatur.

Not. ex hoc Rit. † quod si citatus pro causa ciuili, vel criminali excusetur tanquam absens: talis excusatio admittitur. vt et probat tex. in l. pen. §. ad crimen. ff. de publ. iud. & licet Rit. non se extendat ulterius, tñ Rit. inf. 268. supleno istum, dicit q̄ oblata petitione absentie, datur iuramentū excusanti, quod nō calumniosè & fraudulenter excusetur: licet tale iuramentū non scribatur vt dicitur in præall. Rit. 268. & postmodū datur terminus competens attenda loci distantia ad comparēdum. † Et in pract. fit isto modo: quod citatus curia sedente, vocatur in vltimo peremptorio. efficitur cōtumax & bannit in forma solita, & in illa interloquutoria in qua fit cōtumax: dicitur quod si cōparuerit inf. tot dies: deleatur a contumacia: & quōtē in calce petitionis absentie scribitur decretum hoc modo, per Regiam Audientiam

Audientiam visa dicta petitione fuit dictum, quod si dictus talis comparuerit infra tot dies, deleatur a contumacia Et quod de iuramento dictum est, & dicitur per d. Rit. 268. in pract. non multum obseruatur, quia in rei veritate vt plurimum periuratur in excusando citatos, quo casu bene facit iudex si iuramentum non defert. Quo termino ad comparēdum dato, si prætenditur in contrarium per partem vtriusque, quod talis excusatio non sit vera, & quod citatus sit in loco, vel post citationem se absentauerit, aut post delictū (vt infra dicam) fuerit visus, tunc in eadem prædicta interloquutoria, vel decreto dicitur, verum si fuerit conuictus de contrario, dilatione non gaudeat, sed sit, & remaneat ex nunc cōtumax, & condemnatus. * Limita tamen istam pract. quando proceditur contra citatos super tenore instrumenti vel de periurio quoniam tunc allegata absentia vel infirmitate non fit condemnatio sed datur terminus ad comparēdum, & seruatur vt dixi in Rit. 166. in 4. not. versic. scias tamen. Sed dicit aliquis, quid est quod iste Rit. dicit in illis verbis, sit absens, quod arripuerit iter &c. nunquid non dicitur absens, qui iter arripuit ad sanctum Iacobum, vel ad sanctum Sepulchrum? cui responderi potest quod iste Rit. in his verbis ponit pract. seruandam per excusantes citatos absentes, vt in petitione absentie nominent locum vbi reperitur citatus, vel ad quem dixit velle accedere. quam pract. sentit etiam Ric. infra 268. vbi dicitur quod terminus dandus absenti ad comparēdum iuxta locorum distantiam dari debet, & ita seruatur. Multoties tamen, quia re vera nescitur locus vbi sit, vel ad quem accessit, admittitur excusatio, & datur terminus magis breuis arbitrio iudicis, † quia excusatori alleganti absentiam in genere, & ignorant locum, vbi reperitur citatus, ex iuris dispositione, terminus ad comparere faciendum dari debet. vt dicit Bart. in extrauagan. ad reprimendum in ver. per edictum. num. 7. ver. quid si intra terminum, & Anton. de Canar. in tracta. de excusa. quæstio. 22. Nec obstat iste Ritus in verbis prædictis, ac etiam quod iudex non potest arbitrari terminum competentem ignorato loco, quia ex communi obseruantia, de æquitate (adhærendo potius iuri communi, quam his Ritibus) talis excusator admittitur: sed in alio oneratur absens, quia non allegato loco, iudex facile præsumit fraudem, & concedit minorem terminum. vt dixi. Amplia, primo hunc Rit. procedere nedum si excusetur absens per coniunctam personam vt hic dicitur: verum etiam per quamcunque: vt dicit expresse Bart. in l. seruum quoque. §. publice. numero 3. versic. vbi cunque per illum tex. ibi quamuis pro eo verba facientem. ff. de procura. vbi Barto. loquitur in excusatore allegante causas innocentias, quod est plusquam allegare causas absentie, & idem Gandi. in tract. malef. in titu. vtrum procurat. numero quinto. Secundo amplia. procedere etiam sine mandato vt dicit Innocen. in capit. veniens in prima glos. & ibi Ioan. And. in secunda glos. de accusa. per text. in capit. querelam. extra de procura. & l. si prætor. ff. de iudic. idem Barto. in l. pen. §. ad crimen. numero 16. versic. quæro quod est officium. ff. de publ. iud. & Bal. in l. reos. circa fin. C. de accusa. quod maxime procedit in hoc Regno. per Rit. 269. in illis verbis pro parte citati, nec alijs sic dicendo, de vento seruiat. Tertio amplia etiam si talis excusans sine mandato, non satisfat de rato. vt dicit gl. in l. in eo. §. nemo. ff. de regul. iur. Ioan. Andr. ad Specul. in rubr. de coniuncta persona in Appostilla incipien. huiusmodi versic. firmat Innocen. Bart. & Bald. in locis proxime citatis. Ratio est secundum eos: quia talis excusans allegans absentiam, non deducit in iudicio ius

absentis: sed sol. ius publicum, quod dicitur consistere in allegatione absentium † vt dicit text. in dicto §. publice. & Gandi. in tit. præallega. nu. 5. Quarto amplia, siue excusans sit masculus, siue, femina, siue maior, siue minor, siue liber, siue seruus, vt dicit Innocen. in capit. veniens. Bar. in d. §. ad crimen. num. 17. Inno. c. aduerte. ad euidentiam Ang. in l. exigendi. C. de procura. Alex. ad Bart. in d. §. ad crimen. versic. sit mulier. Bart. in d. §. publice. col. fin. num. 3. & Bald. in d. l. reos in fine vbi allegat rationem, quia in allegatione absentie, consistit ius publicum, † quod cuiilibet de populo competit, & etiam minori per text. in d. §. publica. Quinto amplia. procedere etiam, si talis excusator allegans absentiam, non satisfat de presentando citatum finita causa absentie. vt dicit Ioan. Andr. ad Specul. in d. rubr. de coniuncta persona in Appostilla incip. scire debes, Glo. in d. §. nemo Alex. in l. exigendi. 2. nota. C. de procur. Canar. in d. tracta. de excusa. q. 30. & Gandi. in loc. præalleg. nu. 4. & Ioan. Anto. de Nigr. in c. Regn. post commissum num. 42. versic. limita. prædicta † licet regulariter excusans alij de causis, teneatur promittere de presentando citatum infra certum terminum vt dicit Bal. Pau. de Cast. & ceteri scribentes in rub. ff. de in ius voc. vt eam. Gandi. in tract. malef. in tit. vtrum procurat. in malef. col. 3. circa fin. & Afflic. decisio 29. Limita primo istud not. non procedere quotiescunque talis absentia malitiose allegaretur. vt dicit text. istius Rit. in fin. † Dicitur tamen malitiose opponi quotiescunque apparet ex processu citatum fuisse visum in loco delicti tēpore quo fuit commissum, aut die præcedenti, vt dicitur in præallega. c. Regn. post commissum. idem etiam seruatur si esset visus die se quenti: intelligendo tamen. prædicta omnia vt etiam Ioan. Ant. de Nig. scribit in d. c. num. 1. i. limita. j. quotiescunque delictum pro quo nūc citatur aliquis: de recenti esset commissum, secus si non de recenti, (arbitrio in hoc relicto iudicanti:) quoniam tunc licet ex actis apparet fuisse visum: non nocet, nec terminus denegatur, quia esse potuit in delicto, & etiam quod nūc ex causa reperitur absens, & non ex fraude, & ita seruatur. Aduerte tamen, quia licet iste Rit. dicat, non admitti excusantem absentiam: quando præsumeretur malitiose opponi, adeo quod videtur solum præsumptionem malitiae requirere tamen intelligi debet de præsumptione, quæ colligitur ex processu modo quo dixi. nam si ex actis apparet Titium de homicidio inquisitum, fuisse visum die delicti aut præcedenti, vel sequenti: licet nunc sit verè absens à territorio, præsumitur quod malitiose se absentauit, & ideo quod nunc malitiose allegetur absentia, alijs si secus intelligeres ista verba raro, & forte nūquam absentibus daretur terminus: quia fiscales semper præsumunt contra inquisitos: quod not. quia ita seruatur. Secundo limita non procedere in citato personali: quia tunc multo magis præsumitur malitiose opponi absentiam, quæ post citationem orta est: adeo quod iste Rit. solum in citato domi, locum habet, & ita seruatur. Tertio limita quotiescunque talis citatus, pro quo allegatur absentia, reperitur cōtumax pro alio crimine, & etiam bannitus: † quoniam tunc (cum pro contumace nemo loquatur, vt dicit Rit. supra 220. vbi diximus) nulla dilatio ad comparēdum dari debet, & ita quotidie obseruatur in curijs, & præsertim in Magna Curia. Salerni, die 7. Ianuarij, 1560. Prosper Carauita.

Nem si aliquis, vel aliqua ciuilitate, vel criminaliter, ex officio, vel via ordinaria de mandato ipsius curiae citatus, vel citata fuerit, & excusetur, per ciuem idoneum, vel aliam coniunctam personam, quia infirmus, vel infirma, vel mulier grauida sit, adeo quod sine sua persona periculo, in dicta curia comparere non potest, quamuis in instrumento excusationis ipsius, vnus medicus, vel obstetrix sit, nihilominus eius excusatio, ex quadam aequitate admittitur per curiam supradictam.

S V M M A R I V M.

- 1 Citatus tanquam infirmus excusatur.
- 2 Mulier citata infirma, vel praegnans excusatur.
- 3 Practica super excusatione citate personae cum ampliat. & limitat.
- 4 Excusatio pro citato per quacunq; personam porrigitur.
- 5 Fides medici pro excusando infirmo, quid continere debeat.
- 6 Fides infirmitatis ad excusandum infirmum, an vnus medici sufficiat? & in num. 8.
- 7 Numerus pluralis duobus est contentus.
- 8 Fides medici pro infirmo, cuiuscunq; gradus conditionis, & sexus: valet.
- 9 Cuilibet perito creditur in arte sua.
- 10 Sententia ex peritorum iudicio lata, an transeat in rem iudicatam?
- 11 Medici maioris auctoritatis: quam obstetrices non sunt.
- 12 Obstetrices medicorum numero ad scribuntur.
- 13 Medici & notarij adeo viles, & propterea non posse de iure postulare?

Supra in Rit. praecedenti fuit dictum qualiter citatus ciuilitate, vel criminaliter excusari potest tanquam absens, & ad praesens in hoc Rit. ponitur qualiter excusari potest tanquam infirmus: vt etiam de iure fieri potest. vt dicitur Bart. Imo. & Alex. in l. quaesitum. ff. de re iud. & in l. ea quae in fin. C. quomodo & quando iudex. est test. in l. 2. §. si quis vbi not. Alex. & alij. ff. si quis cautio. & Afflict. decis. 289. num. 2. & Rebuff. in tract. de excus. num. 26. vol. 3. vbi hunc Rit. allegat. ¶ Nota. igitur primo ex hoc Rit. quod si citatus, vel citata pro causa criminali excusetur, tanquam infirmus, vel infirma, aut mulier tanquam grauida talis excusatio ad-

mittitur, dummodo praesentetur instrumentum in quo citatus se excuset, propter infirmitatem, ac etiam fides medici, vel obstetricis. ¶ Et istud adeo verum est, quod si praesentaretur solum instrumentum excusationis, sine fide, aut sola fides sine instrumento, non releuaret, sed citatus condemnatur tanquam contumax. Multoties tamen de aequitate iuxta facti, & percontatae qualiter in interloquutoria, in qua talis condemnatur, vt contumax: dicitur per iudicem, verum si infra tot dies comparuerit, vel legitime docuerit de infirmitate allegata, deleatur a contumacia. Sed dicit aliquis iste Rit. dicit, quod excusatio citati in fini admittitur, sed non dicit vltra, & quid erit agendum cui (supplendo hunc Rit. respondetur, quod practice. aliquarum curiarum seruat isto casu, condemnare absentem, tanquam contumacem: & in eadem interloquutoria dicere quod si comparuerit, cum primum conualuerit: absq; alia requisitione deleatur a contumacia: melior vero practice seruat dicere, quod si comparuerit infra tot dies, deleatur: quia primo modo comparitio ad citati arbitrium differri possit, secundo non, & si infra illum terminum datum non conualescit, facta alia fide, prorogatur terminus, sed si sicus, vel pars praetenderet ipsum conualuisse, vel nunquam stesisse infirmum: capitur informatio, & quandoque per curiam mittitur alius medicus, & reperta fraude, dilatione non gaudet: sed vt contumax reputatur, vt etiam diximus supra in Rit. praecedent. in prin. & ponit Mansuet. in pract. tit. de contumacia. nu. 24. ¶ Amplia istud not. & Rit. procedere nedum si excusatio praesentetur per coniunctam personam, vel ciuem idoneum. vt Rit. iste dicit: verum etiam si per quancunq; personam per ea quae diximus supra in Rit. praecedent. in prima ampliat. Limita istud not. & quae dixi non procedere quotiescunq; citatus qui vt infirmus excusatur, esset in ciuitate, vel districtu loci iudicij: quia tunc etiam quod non praesentaretur instrumentum excusationis cum fide medici: admitteretur petitio illius, qui ipsum infirmum diceret, & ita seruatur in Magna Curia. verum practice istud modo, quod citatus qui tali modo excusatur, condemnatur. tanquam contumax: & in eadem condemnatione dicitur, quod illa die, vel sequenti accedat actuarius cum medico, & eo reperto infirmo, deleatur a contumacia, virtute cuius interloquutoriae accedit actuarius: & si ipsum (vt praesertur) inuenit infirmum, & delictum est graue, & graua ad sunt indicia: facit sibi caueri de se praesentando, cum primum conualuerit, absq; requisitione faciendae, vel de se praesentando infra tot dies, & si delictum non est graue: facit sibi preceptum penale, quod non discedat vel prout ipsi curiae melius visum fuerit, considerata causa, & persona, & alijs considerandis, & demum ad hoc vt deleri possit citatus a contumacia: penes acta refert: qualiter accessit, & ipsum inuenit, & fecit ita, vel ita (pro vt sibi per iudicem fuerat ordinatum.) Si vero inuenit non infirmum: tunc tanquam contumacem, duci facit carceratum in praesentia iudicis. Secundo limita, non procedere quotiescunq; infirmitas non est talis, propter quam sine periculo venire non posset, vt iste Rit. met dicit, & ideo fides medici debet dicere qualitatem, & speciem infirmitatis, & concludere quod absque periculo vitae discedere non posset alijs citato non opularetur: quod nota. ¶ Secundo not. ibi quamuis in instrumento vnus medicus quod licet de stricto iure fides infirmitatis per duos ad minus medicos fieri deberet: quia iura requirementia medicos loquuntur in num. plurali. l. semel. C. de re milit. lib. 10. & l. j. §. ff. de vet. inspici. & c. significasti. lo 2. de homic. tradit Bar. & ibid. Bal. in j. constituit. ff. Ana. in c. significasti, col. 5. de homicid. Per. Iaco. ibi pract.

pract. tit. de actio. ex empto. Guid. pap. conf. 176. no. bilis. & nouissime Petrus a Plaza. in Epitro. delicto. lib. 1. capit. 13. numero 10. ¶ qui numerus pluralis duorum numero est contentus. l. vbi numerus. ff. de testu. & l. iuris iurandi. C. eodem. tamen per hunc de aequitate non curatur si fides infirmitatis est vnus medici: sed admittitur, & ita seruatur. ¶ Amplia istam conclusionem, & Ritum. procedere: siue medicus sit Doctoratus, siue non, siue seruus, siue liber, & siue masculus, siue foemina, vt dicit Alexand. in conf. 15. in si. volum. 1. Afflict. in constituto. Reg. terminum vitae. quaestione quarta. numero 42. in fin. versu. Bart. eleganter in l. sciendum. ff. de adil. edict. Ana. in rubr. de magistr. Ia. in l. 2. in princip. ff. quod quisque iuris, & Petrus a Plaza. in loco praesalleg. numero 9. Aduerte tamen, quod quando fides medici esset facta per illum qui est deputatus a publico, vel in loco vbi non est nisi vnus medicus tantum: tunc in admittendo eius fidem, non versatur aequitas: sed iustitia, quia in talibus casibus statur dicto vnus. vt dicit Bar. in l. secunda. in fi. C. de pondera. lib. 10. & in proem. ff. columna quarta. tex. in §. vt autem nobis in auth. de non alien. C. epoll. in l. q. nod si uoluit. §. si mancipium. numero 12. versiculo sed iuxta praedicta. ff. de adil. edict. Petrus a Plaza. satis pulchre in praesallegato loco numero 10. Afflict. in d. constituto. & late Boer. decis. 23. numero tertio. licet Abb. in cap. proposuisti. extra de proba. aliter dixerit. distinguendo, & sic limitatur dispositio. d. l. semel. cum supra alleg. vt Doct. praesallegati, & alij quos refert Boer. ibidem communiter concludunt. ¶ Tertio no. ex hoc Rit. quod creditur medico, quod aliquis sit infirmus, & obstetrici, quod aliqua sit grauida: similiter Doctori creditur de discipulo, & magistro militum de milite. l. prima. C. de offic. magistr. mili. Fabro & Archid. etori de fabrica. vt in authent. de non alien. §. quod autem dictum Menfori de officio suo. l. prima. ff. si men. fall. mod. dixit. & l. si irruptione. §. primo. ff. si. reg. Naturali de natura. l. seipsum primo. ff. de statu hom. Discipulo de opinione magistr. l. talem qualem §. penultimo. ff. de arbi. tabellioni de officio suo. l. si quis decurio. C. de fal. legato principis sine literis legationis, si ipse est vir magna virtutis, capit. nobilissimus. 97. distinet. Cardina li, de his quae acta sunt coram eo. secundum Innoc. in capit. cum dilectus extra de accus. & in capit. cum olim. lo 1. de priuileg. Et tandem cuilibet perito creditur in arte sua. 50. dist. c. vt constitueretur. in proem. ff. §. j. rex. in d. l. semel. Gl. in l. cum quidam. §. quod dicitur in versu. obstetrices. ff. de acquir. hered. Afflict. decis. 236. in fi. & in d. const. numero 17. Boer. decis. 220. & Luc. de pen. in l. furiosus. C. de decur. lib. 10. ¶ Sententia tamen lata ex iudicio peritorum, nunquam transit in rem iudicatam, & per iudicium aliorum peritorum reuocari potest. vt dicit Bal. in l. ab hostibus. §. si vir. ff. sol. mar. Bart. & Pau. de Cast. in l. arbitrio. ff. qui satilla. cogant. Ang. & C. epol. in d. §. si mancipium, vbi hoc dictum dicunt singulare, & menti tenendum. ¶ Quarto no. ex hoc Rit. quod tanta fides adhibetur obstetrici, quod mulier sit grauida. quanta medico, quod aliquis sit infirmus. Ratio esse potest: ¶ quia medici non sunt maioris auctoritatis, & precij, quam obstetrices. vt probat rex. optimus in l. fin. in princip. C. commu. de lega. & no. in cap. non sane. in versu. nec medico. 14. quaestione quinta. Spec. in tit. de sala. §. fin. in princip. & Io. de Ana. in cap. primo. columna secunda. de Iudeis, ¶ immo iureconf. in l. prima. §. sed & obstetrices. ff. de varior. & extraord. cognitio. obstetrices numero medicorum adscribit. ¶ Et hinc ortu putat Tiraquel. in tract. nobili. c. 3. r.

numero 414. versiculo quis nunc, quod cum medicina sit adeo vilis, medici non possunt de iure postulare. placet. C. de episco. & clerici. quemadmodum nec notarij, propter eorum utilitatem, aduocati minus exercere. l. vnuerfos iuncta Gl. C. de decur. lib. 12. sed quia vereor, ne quandoque liber iste in manus perueniat medicorum cum talis sim valertudinis, quod eorum remedijs indigeam sapissime: nolo locum istum taliter pertransire, quod irati quandoque vindictam sumant in infirmitatibus meis. Dico igitur ad hunc Rit. quod ratio ipsius est petita obstetricis circa artem suam, non autem aequalitas auctoritatis cum medicis. & cum pateat ex his quae dixi in praeced. nota. quod eo ipso, quod aliquis est peritus in aliqua arte: creditur sibi circa illam artem: non est bona consequentia, quae sit per hunc Rit. creditur obstetrici, quod mulier sit grauida: ergo aequiparatur medico, cui creditur, quod aliquis sit infirmus. Et si quis dicit quod licet consequentia non probetur per hunc Rit. tamen satis bene probatur per tex. in d. l. fin. vbi tanti estimatur seruus obstetrix quanti seruus medicus: responderetur quod non propterea sequitur, olim medicina ipsa non sit omnium artium, atque doctrinarum nobilissima aut nulli postponenda: siue ipsius originem spectemus, siue materiam, siue finem: & siue eos qui eam exercuerunt: vt late, diffuseque ac not. multis comprobatur Tiraquel. in dicto cap. 3. in princ. & per totum. & num. 522. haec sunt. vbi particulariter respondet obiectionibus in contrarium. Salerni die 8. Ianuarij. 1560. Prosper Caraulta.

Nem feruat ipsa Curia: quod petitio excusationis absentiae non admittitur per ipsam Curiam: si datur petitio postquam lata est interlocutoria ciuilibus, vel criminalibus: & non sufficit quod sit lata: nisi etiam lata sit scripta in actis. Vnde si esset lata, id est, lecta per vnum ex iudicibus: (vt est de consuetudine Curiae) & non est scriptum in actis, lata est dicta interloquutoria: & tunc datur excusanti iuramentum: quod animo differendi iudicium, & calumniose non facit: cuius datio iuramenti non scribitur in actis: item datur dicto excusato, quod veniat, & ad comparere faciendum: qui terminus datur secundum distantiam loci: iuxta formam iuris communis, si vero ille excusator cum vellet offerre dictam petitionem, fuit forsitan impeditus: puta, quia ad locum, vbi curia regitur, intrare nequiuit, & Curiae hoc constat verbotenus per aliquem, vel aliquos qui illa hora, qua Curia regitur, fuerit, vel fuerint in Curia, tunc ipsa eadem hora antequam Curia descendat, recipitur

per hunc Rit. creditur obstetrici, quod mulier sit grauida: ergo aequiparatur medico, cui creditur, quod aliquis sit infirmus. Et si quis dicit quod licet consequentia non probetur per hunc Rit. tamen satis bene probatur per tex. in d. l. fin. vbi tanti estimatur seruus obstetrix quanti seruus medicus: responderetur quod non propterea sequitur, olim medicina ipsa non sit omnium artium, atque doctrinarum nobilissima aut nulli postponenda: siue ipsius originem spectemus, siue materiam, siue finem: & siue eos qui eam exercuerunt: vt late, diffuseque ac not. multis comprobatur Tiraquel. in dicto cap. 3. in princ. & per totum. & num. 522. haec sunt. vbi particulariter respondet obiectionibus in contrarium. Salerni die 8. Ianuarij. 1560. Prosper Caraulta.

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

pitur dicta petitio cum predicto iuramento: & fit in ea predictus actus, & habent locum predicta in ciuilibus, & in criminalibus, secundum antiquam obseruantiam dictae curiae, quod nota.

S V M M A R I V M.

- 1 Excusans absentem, non calumniae causa fecisse iurare debet. Et in quibus curijs obseruetur ibidem.
- 2 Impedimento in persona venientis ad excusandum citatum: cessante, dum constat curiae quando admittitur, cum ampliat.
- 3 Iudex quando de impedimento, solo iuramento credat.
- 4 Citatus veniens ad comparandum, si in itinere propter fluminis inundationem pertransire non potuit an propterea a contumacia excusabitur?

Quoniam supra in duobus Rit. praecedentibus dictum fuit qualiter citati ciuilitate, vel criminaliter possunt per quascunque personas excusari, tanquam absentes, vel infirmi: Rit. noster statuit terminum vsque quo possunt tales petitiones presentari, & praesentatae admitti.

No. igitur primo ex eo quod petitiones excusationis absentiae citatorum tam ciuilitate, quam criminaliter non admittuntur: postquam citati curia sedente facti sunt contumaces, & scripta est interlocutio eorum condemnationis: ac etiam lectum latum, quod scribi solet post decreta, vt etiam dicit alius Rit. supra 106. sed quia (vt ibi dixi) nec in ciuilibus, nec in criminalibus obseruatur: si tamen curia adhuc regitur: ad ibi dicta te remitto.

¶ Secundo not. ex hoc Rit. quod excusanti citatum tanquam absentem, datur iuramentum: quod non calumniae causa excusat ipsum: vt et dixi supra in Ri. 266. in prin. & scribit Guid. pap. decif. 338. nu. 3. Ista datio iuramenti in curijs Baronum obseruatur: sed in Magna Curia & Regia audientia principatus, citra non multum est in vsu qui vellet obseruare cum maxime suspicatur quod non est ita: bene potest hoc facere. Ego autem nunquam seruauit: ne sim author perituri: cum certus sim quod multoties allegantur absentiae quae non sunt verae, vt dixi in d. Rit. 266.

¶ Tertio nota. ibi, si vero ille excusatur, & impedimentum causarum in persona illius qui veniebat ad excusandum citatum, si constat Curiae de impedimento: non obstante quod fuerit factus contumax citatus: si postmodum cessante impedimento, venit antequam curia discedat: admittitur. (vt hic dicitur) dixi etiam supra in d. Rit. 206. 4. no. & facit tex. nota. in l. pen. ff. de integ. rest. Amplia ista conclusioem procedere etiam quod talis excusator non venerit: quia forte impedimentum durauit: nam postmodum veniendo principalis, & probando qualiter miserat suum excusatorem, qui demum tali impedimento impeditus, venire non potuit. excusari debet a contumacia, per tex. no. ad hoc in l. cum a magistratibus. C. qui petat, tut. per quem in propria, q. nostra ita fir-

mat Mansue. in pract. tit. de contumacia. nu. 26. ver. item si quis. ¶ Quarto no. ibi constat per aliquos, & impedimentum, de quo dicitur in hoc Rit. per testes probari debet. De iure communi exceptis casibus in iure expressis arbitrarium est iudici qualiter impedimentum probari faciat ipsa qualitate causa, impedimenti, loci vbi fuit impedimentum, & personae impeditae, quoniam attentis istis, potest aliquando solo iuramento credere de impedimento. vt dicit Bar. & Imo. in l. quaesitum. ff. de re iud. Ant. & Imo. in c. querelam. de proc. Bar. in l. contumacia. §. fin. de re iud. & in l. si quis. C. de naufragio. lib. 1. Bal. in l. fin. per illum tex. C. de fide instrum. & in l. j. C. de dilatio. & Bar. in l. 2. §. quod diximus vbi Alex. nu. 2. dicit communiter teneri ff. si quis cautio. ¶ Quero iuxta praedicta, quid si citatus veniebat ad comparandum, & cum esset in itinere, ob aliquam fluminis inundationem, transire non potuit nunquid constituto postmodum de eo ipsi curiae. talis contumax excusabitur a contumacia? tex. in d. l. 2. §. si quis in iudicio. & §. quod diximus. ad literam dicit quod sic, idem Bar. Alex. & alij ibidem. & Bar. in l. praesens. C. de app. quod tamen verum est: nisi nimum se arctasset relicto hoc in arbitrio iudicantis, vt dicit tex. in d. §. quod diximus. & Alex. ibid. post Bar. & ideo Bar. in l. qui comeat. ff. de re milit. & in d. l. praesens. Bal. in l. in pecuniarijs. ff. de fer. Alex. conf. 48. vol. 2. Aret. in l. lex Cornelia. in fi. ff. de vulg. & Fel. in cap. suscitatus. de rescrip. dicunt quod impeditus ne dum debet probare impedimentum, verum etiam quod nisi fuisset impeditus perfecisset illud pro quo veniebat. Salerni, die 7. Ianuarij. 1560. Prosper Caraita.

R I T V S C C L X I X.

Die 21. mensis Iulij primae indi. Neapo. anno domini. 1378. prouisum est per dictam curiam, & decretum cum consilij Reginalis deliberatione matuta, quod in quibuscunque causis criminalibus per quascunque personas, in dicta curia pro tempore mouendis, nulla exceptio admittatur pro parte citati, vel citandi aut citandorum, per procuratorem, scilicet ipsius citati offerenda, nisi fuerit exceptio infirmitatis, aut absentiae aut captiuitatis.

S V M M A R I V M.

- 1 Exceptio declinatoriae fori in criminali causa, an per procuratorem opponatur in regno.
- 2 Opponens declinatoriam fori, se non defendit nec iudicium suscipit.
- 3 Bannitus potest impune occidi.
- 4 Inquisitus de crimine, indultum sibi competens, an per procuratorem petere possit?
- 5 Contumaci, & bannito denegatur audientia.
- 6 Iudex ex se rei absolutionem quando prouidere debeat.

Com. super Ritibus Magnae Curiae. 155

re debeat.

- 7 Citatus exceptionem loci sibi non tuti, opponere poterit.
- 8 In criminalibus a relegatione supra ex parte rei non admittitur procurator.
- 9 Veritas cause liquebit magis per partes litigantes ex se, quam per procuratores. cum ampliat. & limitat.
- 10 Citatus criminaliter in citantis carceribus detentus, an per procuratorem comparere possit?
- 11 Criminaliter contra mortuum etiam, id est eius memoriam, agi potest.
- 12 Delegatus in criminalibus, non cognoscet ciuiles causas.
- 13 Exceptiones in Regno quae quot per procuratorem opponantur.
- 14 Practica exceptionis opponenda quando citatur aliquis repertus alibi carceratus.
- 15 Citatus per maiorem, & minorem iudicem, coram quo comparere teneatur.
- 16 Carceratio affectata quando dicitur.
- 17 Exceptio probabilis, & non necessaria a comparando non excusat.
- 18 Aufugere non dicitur qui vadit ad superiores.
- 19 Carcer priuatus potest committi respectu duplicis finis.
- 20 Exceptio nullitatis ex eisdem actis apparens per quemcunque proposita impedit processum ad condemnationem non comparentis.
- 21 In dubio relationi nuncij citantis standum erit.
- 22 Absolutus ab vno iudice a contumacia & delicto, an dicatur absolutus ab alio iudice a quo fuit contumax ex eodem delicto.
- 23 Prauentio minoris poenae affectate procurata ab vno iudice non prodest delinquenti quin possit ab alio iudice puniri.
- 24 Infirmitas qualis excuset aliquem a contumacia.

Verba istius Rit. formaliter habes post Regiam prag. 4. Regis cath. quae incipit nihil est, sub tit. de possess. non turba. vt potes ibi latius videre. ¶ No. igitur primo ex hoc Rit. quod nulla exceptio admittitur per procuratorem ex parte citati pro quacunque causa criminali, praeter enumeratas per ipsum. ¶ Ex quo sequitur primo quod licet exceptio declinatoriae fori possit de iure communi opponi, & discutiri per procuratorem: quia opponens eam non se defendit, nec iudicium suscipit. vt dicit Bar. in l. pen. §. ad crimen. num. 18. ver. die ergo. ff. de pub. iud. Bal. in l. reos. circa fi. C. de accus. Aret. in c. veniens. nu. 57. verfic. adde de Accus. Gandi. in tract. malefic. in tit. vtrum proc. num. 2. verfic. item quero. Guid. Pap. decif. 338. num. 2. & refert Gramma. in cons. de foriudic. post decif. num. 39. & 76. tamē in hoc Regno per hunc Rit. non admittitur, nisi personaliter compareat citatus. vt et dixi supra. in Rit. 230. in 1. nota. & 205. q. 2. & ita practice in omnibus curijs: scias tamen vnum & Doct. praalleg. loquuntur in terminis iuris

comm. per quod in d. §. ad crimen est prohibita defensio per procuratorem: item loquuntur praesupposito statuto, quod inquisitus de crimine nullam possit proponere defensionem per procuratorem: quo casu benedicunt ipsi in exceptione declinatoria: quae cum per eam reus non defendatur super crimine, admittatur procurator, sed praesupposito statuto dicente prout Rit. iste dicit, quod reus inquisitus nullam possit opponere exceptionem: ipsi non dixissent quod possit opponi per procuratorem, quia aliud est denegare defensionem per procuratorem aliud exceptionem, & ideo idem Aret. in d. c. num. 39. ver. consequenter. praesupposito statuto dicente non admitti exceptiones pro inquisito per procuratorem, dicit quod tali casu declinatoria fori non possit per procuratorem opponi: quod no. Miror tamen quod Gramma. in d. consil. sciens Ritum nostrum, firmet cum dictis Doct. quod exceptio declinatoria fori possit per procuratorem opponi ad instantiam inquisiti, & citati. ¶ Secundo inferitur ex hoc Rit. quod licet de iure communi inquisitus de homicidio possit per procuratorem excipere qualiter occisus erat bannitus, & poterat impune offendi. vt dicunt Bar. Bal. Salyc. Pau. de Cast. & Alex. in l. vbi pactum. C. de transact. Bar. in l. si feruus. C. de his qui ad eccl. confugi. Aret. in tract. malefic. & August. post eum in vers. comparent dicti inquisiti & in termino defensionis. verfic. quid si dicar. nu. 13. Cepol. conf. crimin. 74. & Gandi. in tract. malefic. in tit. vtrum proc. col. fi. ver. nunc restat. maxime quando notorie constaret, quod ille occisus erat bannitus, vt dicit Bar. in d. §. ad crimen. ver. quaedam sunt. nu. 19. ea praesertim ratione, quia ista exceptio venit examinanda separatim a crimine, tamen stante hoc Rit. siue talis exceptio notorie constet, siue non: nullo modo admitti potest per procuratorem. ¶ Tertio inferitur, quod licet inquisitus de crimine possit de iure communi petere indultum pro illo crimine, sibi ex aliqua causa competens per procuratorem. vt dicit Bal. in l. reos. nu. 35. ver. quero hic. C. de accus. & Nell. in suo tract. bannito. in 3. par. 2. temp. q. 68. moti ratione quam nuper diximus, quia in ista exceptione non disputatur de crimine, & an illud fecerit, vel ne: tamen postquam iste Rit. dicit nullam exceptionem admitti, praeter illas quas enumerat exceptio, indultum per procuratorem peti non potest in hoc Regno: vt etiam firmat Pet. Fol. in prag. foriudicatum. nu. 35. ver. decimo quarto. licet ipse non fundet se per hunc Rit. sed per dictum Nelli in loco praalleg. qui dicit contrarium. vt supra dixi. Aduerte tamen, quia iste Rit. loquitur in inquisito de crimine, & citato pro eo, quo casu bene fateor, quod cum curia citauit ipsum ad informandum: nisi ipse personaliter compareat, non admittitur procurator, ad al legandum alias exceptiones quam hic enumeratas: sed quando esset inquisitus tantum, & non citatus, & sponte mittit per procuratorem: tunc quia iste Rit. non loquitur de isto casu mihi videretur, tam in exceptione quae opponitur, quod occisus tanquam bannitus poterat impune occidi, quam etiam in exceptione indulti, quod petitur ex aliqua causa: distinguendum esse hoc pacto, quod aut iste talis inquisitus pro quo nunc sponte comparet procurator: reperitur alias contumax super illo crimine, vel alio, aut non. Primo casu, quia per Rit. supra 220. vbi diximus contumaci denegatur audientia, adeo quod in Regno est expeditum quod pro contumace nemo debet loqui, teneo indubitate, quod procurator nullatenus debet admitti. ¶ Et si dicatur quod Bal. & Nell. in dictis locis loquuntur in bannito cui etiam de iure communi denegatur audientia. I sed si per preterorem. §. ait praetor. ff. ex quibus cau. maior. & tamen conclusio dunt

dunt admitti per procuratorem. Respondetur quod dispositio dicti §. ait prator, intelligitur in alio contumace, qui comparet in iudicio ut actor voluntarius, secus si ut reus necessarius: quoniam tunc secus est per cap. intelleximus, de iud. & ideo non est mirum: si bannitus admittitur de iure communi, ut ipsi concludunt ad petendum indultum per procuratorem: quia talis bannitus non venit ad hoc voluntariè: sed coacte ad sui defensionem, ut reus, sed dispositio d. Ritus nostri 220. procedit. ut ibi diximus, tam si quis bannitus compareat ut actor, quam si ut reus: quod sibi denegetur audientia. propter quod eorū Doct. nō obstant. quod no. in pract. quia quotidie euenit, quod indulta petantur per procuratorem pro parte cōtumacis, & licet in aliquibus curijs aliter seruari vidi: est malefactum. Secundo casu, ego distinguerem cum Bart. in dicto §. ad crimen. num. 19. q. aut dictæ exceptiones sunt notoriæ: & tunc procurator debet admitti, ad ipsas allegandum: quia in tali casu iudex se, nemine petente, debet prouidere quod reus absoluetur, vel non molestetur. l. qui commune. §. libertus. cum ibi no. ff. de bo. liberto. cum simil. & no. Cepol. conf. 21. num. 11. Aut exceptiones in se sunt dubiæ. & tunc secus, ne factū procuratoris possit reo nocere. Sed dicit aliquis, ergo ex prædictis pari ratione sequitur quod inquisitus de crimine, nondum pro Reo citatus, potest mittere procuratorem ad petendam notoriam declinatoriam fori: prout Doct. quos supra allegauimus in princip. communiter concludunt: nō obstante isto Rit. prohibente opponi per procuratorem alias exceptiones, quam hic enumeratas: quia intelligitur procedere, quando inquisitus est citatus, sed huiusmodi obiectioni respondēdo, dico quod licet ita verum sit de iure: cum isto casu cesset dispositio istius Rit. tamen in hoc Regno in pract. seruatur quod exceptiones declinatoriæ in criminalibus non petuntur per procuratorem inquisiti, siue sit citatus, (quia tunc obstat iste Rit.) siue non: quia tunc omnes curiæ replicant, & dicunt quod licet capta sit informatio: tamen nō inferitur inquisito molestia, quando pro crimine citabitur, compareat. & tunc prouidebitur super remissione causa, ut etiam dico infra in Rit. 299. 2. nota. & ideo per sacrum Regium coll. consilium in instructionibus datis Regiæ Audientiæ principatus citra, prouisum, & ordinatum est, quod remissiones tam contumacium, quam inquisitorum non tractentur, nisi ipsi inquisiti, vel contumaces personaliter compareant ut dixi latius supra in Rit. 205. quæst. 2. vbi ad verbum inferui istam instructionem. Sed ut dixi in prag. prima q. 17. num. 167. de exul. communi obseruantia introductum est concedi indulta etiam per procuratorem petentibus adeo quod non obstante. d. Rit. 220. causæ indultorum indistinctè tractantur per procuratorem inquisiti, vel contumacis immo ad id admittitur quilibet pro eo etiam quod non sit procurator ut dixi in dicta prag.

¶ Quarto inferitur ex hoc Rit. quod quamuis de iure communi citatus per iudicem pro aliqua causa, possit opponere exceptionem loci non tuti: ut dicit gl. in capit. cum locum. extra de sponsa. Specu. in tit. de offic. ord. §. 3. & de offic. omni. iud. §. sexto, versic. ante litem. Fely. late in cap. accedens. lo 2. extra ut li. non contest. & Afflict. decisio. 189. numero 20. ea quidem ratione, quia ut dicit Bartol. in l. quia poterat. §. si quis alio. qui legitur cū l. de arate. ff. ad Trebell. citatus ad locum non tutum, non tenetur comparere: tamen in hoc Regno per hunc Rit. reijciuntur omnes exceptiones, præter quasdam talis exceptio pro parte citati non admittitur, crederem tamen quod quando iudici constaret postmodū quod

in rei veritate, locus non erat tutus citato: licet ipsum non admiserit quando reputauit contumacem debet saltem postmodum a contumacia excusare, & delere. si tamen ipse comparet nunc, & exceptionem aliàs oppositam verificat alioquin pro contumace nemo loquitur. ut supra dixi. Quinto, & vltimo inferitur, quod exceptiones quas latissimè ponit Afflict. in dicta decisio. & omnes aliæ similes quas in iure facile reperies, licet a legum latoribus, & Doct. adinuenire, & comprobata fuerint: tamen si pro parte citati opponuntur: eo non comparente, non admittuntur per Ritum nostrum, nisi sint de enumeratis hic, & ita pract. & obseruatur.

¶ Secundo nota. ex hoc Rit. quod in quibuscunque causis criminalibus non admittitur procurator pro parte rei citati: quo ad causas criminales a relegatione supra, concordat cum iure communi in l. pen. §. ad crimen. ff. de publ. iud. & cap. veniens. de accusa. cum alijs quæ ponit Spec. in tit. de proc. §. j. num. 9. versic. item quod causa est criminalis, & Cepoll. cau. 66. sed a relegatione infra est contra ius commune. ut patet ex gl. l. seruum quoque §. publicæ. ff. de procurat. gl. vbi etiam Bart. numero 4. versiculo tertio oppono. in d. §. ad Crimen. Gandi. in tit. vtrum procurator. in princip. Anch. conf. 272. plene & subtiliter. & alij qui communiter concludunt tali casu posse procuratorem interuenire, ut latius dixi supra in Rit. 108. Ratio istius Rit. esse potest: quam ponit illustis, & acutissimus Doct. Fran. Aret. in d. cap. veniens. numero 61. versiculo, ¶ & ideo reiectis. quia partibus litigantibus per se melius potest liquerere de veritate causæ, quam si litigent per procuratorem, dicente Iurisconsulto. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstio. quod veritas melius elucescit in iudicio criminali ex sermonibus, repudatione, & constantia partium. Amplia primo hunc Ritum, procedere nedum si comparet simplex procurator, verum etiam si comparet procurator, qui etiam esset coniuncta persona. ut tenet Iason. in l. sectunda, in 3. nota. per illum tex. C. de proc. Secundo amplia etiam si pro delicto imponeretur pœna corporalis, vel pecuniaria arbitrio iudicis. quoniam tunc pendente arbitrio, iudicatur ut de pœna capitali. ut dicit Bart. in l. fin. per illum tex. ff. de iniur. iuncta. l. si. C. eo. Anch. in d. conf. in princ. & Fely. in d. cap. meminimus. num. 18. versic. item adde quod. circa fin. ut latius dixi supra in Rit. 41. 2. nota. in fi. & Rit. 68. 2. no. in fi. Tertio amplia etiam vbi pro delicto imponeretur pœna pecuniaria, quæ efficeretur corporalis per inficiationem. ut dicit idem Fely. in d. c. meminimus. circa fi. Quarto amplia etiam in delicto, in quo de iure communi imponitur pœna pecuniaria, cum tamen per statutum imponatur corporalis. ut dicit Fely. in præalleg. cap. meminimus. numero 18. circa fin. & faciunt not. per Bart. in l. penult. §. ad crimen. versic. quæro extra. numero 14. ff. de publ. iud. vbi quod ex genere pœnæ iudicatur crimen capitale, vel non, & an possit procurator interuenire. Quinto amplia procedere etiam circa media causæ. ut dicit alius Rit. magnæ curiæ supra 106. vbi dixi latius. Sexto amplia procedere etiam in inquisitis, & citatus esset vidua vel pupillus: ut dicit Rit. supra 230. vbi etiam late dixi in 1. nota. & per totum. Septimo amplia etiam si mulier coniugata citaretur per curiā, non obstante confi. Reg. generalia iura, quæ aliter disponit, & per hunc Rit. corrigitur. ut dixi supra in Rit. 10. Octauo amplia etiam si citati essent personæ illustres, quæ in actione iniuriarum citarentur non obstante. l. fin. C. de iniur. quæ aliter disponit & per hunc Rit. generaliter loquentem quo ad personas, & causas corrigitur: ut etiam in d. Rit. 108. dictum

dictum fuit. Nono amplia etiam si dominus inquisiti, aut pater vellet in causa cōparere, ipsum defendendo pro suo proprio interesse. Nec obstat. quod Bar. in l. penult. §. ad crimen. numero 6. ff. de publ. iud. aliter teneat de iure, & idem Fely. in d. cap. meminimus, numero 12. versic. tertia conclusio. & Cepol. conf. 46. numero 6. conf. 48. 55. & 56. quoniam, ut dicit idem Cepol. caute. 66. in princip. secundum veram opin. tex. in l. si cuiusdam. C. de accus. cum alijs per quos mouetur Barto. intelligi debet in inquisito carcerato, & non aliter prout videtur etiam dicitur ipse. l. si cuiusdam. si rectè ponderetur. ¶ Limita primo istud nota. quando inquisitus, & citatus pro crimine esset iam detentus in carceribus iudicis citantis: quoniam tunc potest per procuratorem in causa comparere, excepta sententia, & litis contestatione: ut dixi supra in Rit. 106. nota. per Bart. in dicto §. ad crimen. numero 10. versic. possumus. Pau. de Cast. in l. seruum quoque. §. publicæ. ff. de procura. Ang. & Imo. in dicto §. ad crimen. Gandi. in tracta. malefic. in titu. vtrum procur. numero 3. versic. item pone quæro, vbi satis pulchre. Specu. in titu. de procura. §. j. versic. sed nunquid media. Aret. in tracta. malefic. in versic. qui iudex videns. Alexand. conf. 116. volum. 2. Ioan. de Ana. conf. 1. num. 3. & Bologni. ad cum in Apostill. numero 14. & Domini de Rota. decisio. 203. de procurat. vbi quod vxor clerici carcerari potest pro marito procuratore constituta. Ratio istius limita. est, quia cessat tunc Ratio prohibitionis, quam supra posui. ut etiam Fely. scribit in dicto capitulo meminimus. numero 15. versic. septima conclusio. Secundo limita in vniuersitate accusata, ut dixi supra in Rit. 108. limita. 2. & scribit Fely. in cap. meminimus. versic. quarta conclusio. de accusa. & idem in ecclesia. ut nota. Specu. in titu. de procurat. §. j. numero 11. versiculo decimo quarto. & idem in moniali secundum Fely. ibid. numero 13. versic. tertia conclusio. Tertio limita quando citati pro eadem causâ, essent plures numero decem: quoniam tunc per cap. Reg. statuumus. possunt ordinare syndicum, qui eorū nomine respondeat, sed istud satis raro euenit: quia inuenta lege, excogitatur fraus, & actuarij hoc casu quando de eodem crimine sunt plures inquisiti, faciunt plures citationes, & sic cap. prædictum euitatur.

¶ Quarto limita quando causa criminalis non agitur contra viuum: sed contra mortuum, seu eius memoriam. ut dicit Bald. in l. reos. ad fin. C. de accusat. Fely. in dicto cap. meminimus. numero 13. versic. quarta conclusio. & Alex. ad l. pen. ff. de publ. iud. ut est in casu de quo per gl. sing. in c. sand. lo 2. 2. q. 2. & in casu. l. si. C. de bo. eorū qui sibi mor. consci. in fi. ¶ Quinto limita vbi causa esset criminalis: verum ageretur de nullitate sententiæ, per tex. sing. in c. hæc quippe. iuncta gl. in versic. de expulsis. 3. q. 6. Sexto limita, quando ageretur ciuilitè pro crimine. ut dicit Spec. in tit. de proc. §. j. num. 10. versic. 11. per tex. in cap. tua. extra de proc. & Fely. in dicto cap. meminimus. nu. 11. versic. 2. conclusio. pro quo facit quod dicitur Domini de Rot. decisio. 111. an iudex apostolicus, in nouis, ¶ vbi quod delegatus in causis criminalibus non potest cognoscere eas in quibus agitur ciuilitè. idem Alber. in tract. statutorum. 2. parte. q. 125. & Rom. in l. secunda, in princip. colum. 17. ff. de verborum oblig. Item pro hac limita. facit, quod in causa suspecti tutoris in qua posset resultare criminalis effectus potest interuenire procurator, quia solus agit ad ciuilem effectum. ut patet ex l. non solus. §. si. iuncta Gl. & l. penultima. ff. de suspect. tut. & not. per Imol. in dicto §. ad crimen. colum. 8. vbi dicit non fuisse ab alio tactum, & per Io. de Ana. &

Fely. in sæpius alleg. capit. meminimus. numero 19. de accusa.

¶ Tertio no. ex hoc Rit. quod in Regno tres tantum exceptiones opponi possunt per procuratorem. videlicet infirmitatis, absentia, & captiuitatis. De prima diximus supra in Rit. 267. de secūda in Rit. 266. de tertia loquitur iste Rit. quarta exceptio quæ etiā admittitur per procuratorem tam de iure, quam de obseruantia huius regni. est exceptio carcerationis pœnes alium iudicem. ut dicit tex. in l. 2. §. simili modo. ff. si quis cautio. Bart. in d. §. ad crimen. num. 18. versic. dic ergo sic. Alexand. in l. 2. §. quæritur. ff. de re iudic. Ang. in l. eos. §. super his. per illum tex. C. de appella. Hipo. in pract. §. sequitur. numero 31. & Afflict. decis. 389. num. 34. ¶ Et ista exceptionis oppositio pract. in Regno hoc modo: quod si inquisitus carceratus ab alio iudice. detinetur in eodem loco: in quo citatur per alium iudicem: in vltimo peremptorio sufficit, quod fiat fides de carceratione per fidem authenticam actuarij curiæ, vel officialis, si vero extra illum locum, & extra eius districtum, siue territorium: tunc fides carcerationis debet esse per publicum, & authenticum instrumentum: aliàs ea nō obstante, cōdemnatur, multoties tamen admittitur et quod non sit per instrumentum publicum: quia per fidecum non opponitur, & satis est, quod sit fides authentica. Et adde quod pract. in hoc Regno se habet, quod opposita carceratione inquisiti coram iudice citante, siue admittatur, siue non, statim per curiam ipsius iudicis citantis, si est maior illo qui detinet expeditur provisiones iudicis pœnes quem inquisitus detinetur: quod ipsum caute detineat: ne succedat locus fugæ, & ipso inconsulto, nō liberet, & postmodum discutitur pœnes quem remanebit cognoscendus, & puniendus carceratus: & si pro eodem crimine molestatur per ipsum secundum iudicem: causa ipsa remittitur ad primum: nisi legitima causa ad sit: propter quam cognitio spectet ad eum: si vero alio crimine, tunc licet de iure communi indistinctè deberet comparere coram ipso maiore iudice: ut dicit tex. in l. contra pupillum. §. si. ff. de re iud. & Gl. & Bart. in l. secunda. §. si. ff. de custod. reorum. tamē per constitut. Reg. contingit. la secunda, debet distingui. quod aut crimen pro quo citatur per iudicem maiorem est par cum eo pro quo inquiritur a primo, & tunc non tenetur coram secundo venire, & propterea tali casu sunt provisiones iudicis inferiori, quæ si remanebit locus pœnæ: non liberet eum ipso inconsulto, si vero crimen est maius: quia venit puniendus pœna mortis, & pro primo non, tunc debet coram secundo venire, & ibidem cognosci, ut dicitur in d. constitut. & ideo expediuntur tunc literæ iudicis inferiori, quod carceratum ipsum consignet suis seruitibus quos ad hunc effectum mittit: quæ no. in Practica. aduerte tamen secundum Afflict. in d. constitut. in j. nota. versic. & prædicta, quod ista dist. in facto. per illam constit. vera est & procedit quocumque citatus per secundum iudicem detinetur per primum: ¶ si secus si citaretur, quoniam tunc indistinctè citatus per minorem, & maiorem iudicem tenetur comparere coram maiore. ut dicit Glof. & Barto. in d. l. secunda. §. fin. Intellige tamen istam exceptionem esse veram: dummodo carceratio non fuerit affectata, & procurata: quoniam tunc ea non obstante, proceditur ad cōtumaciam, ut dicit tex. in d. §. simili modo. Spec. & Io. And. in titu. de cita. §. j. versic. item quod citatus detentus. Fely. in cap. fin. extra de testib. cum simil. late, & no. collectis per Tiraquel. in tracta. retract. con sanguini. §. 35. gl. 4. num. 27. cum sequen. & Cassa. in consu. Burgu. tit. des fiede. §. primo numero decimo, licet alias videatur sententia Hipo. in pract. §. sequi-

sequitur, numero 3 r. vbi dat cautelam ad comparandum per procuratorem. ¶ Dicitur tamen communi obseruatiã affectata quotiescunque facta est post intimationem factam citationis ipsius iudicis citantis, in tantum quod communiter seruatur, quod vbiunque carceratur quis per iudicem inferiorem: postquam citatus fuit per maiorem: exceptio carcerationis sibi nõ admittitur tanquam præsumpta affectata, sed contra ipsum proceditur tanquam contra contumacem quod nota. Et quando hoc modo affectatio nõ appareret: posset, alijs modis verificari per scripturas, vel per testes, & ea constituta, non gaudet beneficio exceptionis carcerationis oppositæ, & ita seruatur: Intellige secundo, dummodo carceratio sit in loco a quo non posset aliquo modo recedere ad sui libitum, de facto impeditur: vt quia esset inclusus in carceribus: secus si teneretur cum cautione per ciuitatem vel territorium: quoniam tunc cum facti impedimentum non habeat, quia si vult comparere, bene potest: ¶ talis exceptio dicitur probabilis, & non necessaria, quæ à comparando non excusat. vt dicit Bartol. in l. penultima. §. ad crimen. numero decimo octauo. versiculo quædam sunt. ff. de publ. iudic. * & ita in proprijs terminis voluit Ang. in l. qui in carcerem. ff. quod metus causa. & Aegidius Bofsius. in tracta. suo. titu. de carcere. numero vigesimo octauo. dicentes quod non dicitur esse in carceribus qui dimissus est fideiusforibus. & si dicatur quod iudex ille inferior ratione contrauentionis fideiussionis, molestabit eum: respondetur quod hoc nihil est, quia iudex maior statim prouidet, quod eum non molester: quia comparauit coram eo ¶ & non dicitur aufugere qui vadit ad superiores. l. capitulum. §. ad statuas. ff. de pœn. & l. quis sit. versiculo item nec eum, ibi hæc ita. vbi Cæpoll. nota. numero vigesimo primo. ff. de edil. edict. verum hoc casu de æquitate fit: quod si infra tot dies comparuerit: delectatur à contumacia: quod nõ, quia quotidianum. * Et si dicatur ¶ in Rit. 47. numero 16. dictum fuit quod pœna priuati carceris exerceatur etiam tenendo aliquem sub fideiusforibus, respondetur quod respectu finis committendi priuatum carcerem ita committitur detinendo sub vinculis sicuti sub fideiussione per ciuitatem aut territorium, quia vtroque casu dicitur detineri sub custodia licet quado est in vinculis dicitur custodia carceralis, & quando non, custodia tantum, vt dicit. l. si grauius. C. de dignit. lib. 12. sed respectu finis nostri an possit vel non possit comparere, clare patet sine legibus, quod si stat sub fideiusforibus non est impeditus factu, & merito non stat carceratus.

20 ¶ Quinta ¶ exceptio quàm in practica seruamus in Regno, est exceptio nullitatis notoriæ ex eisdem actis apparentis, vt puta, si dicatur relationem esse sine testibus, aut carere nomine nunciij citantis, citationem fuisse factam die festiuo, vel esse circumductam: & contumaciam non esse accusatam suo die, vel fuisse accusatam die feriato, aut alias quæuis nullitas allegetur: quæ similiter in promptu pateat ex actis, & ista exceptione allegata, nedum per procuratorem, sed per quemcunque, inspicitur relatio, citatio, aut contumacia accusata, seu actus ille, qui dicitur nullus: & aliqua ex nullitatibus allegatis reperta, non proceditur ad condemnationem non comparentis: nec aliter fit contumax, verum si quoquomodo nullitas allegata notoriæ ex actis nõ appareret: sed aliquam indaginem, discussionem, vel extrinsecam probationem requireret: vt quia diceretur relationem esse falsam, quia talis nunguam fuit citatus: vel quia locus vbi fuit citatus

non erat domus suæ solitæ habitationis: vt in relatione asseritur per nuncium: aut quod vis aliud opponeretur, quod ex inspectione actorum apparere non potest: ¶ quia in dubio standum est relationi nunciij citantis & referentis ipsum citasse, & in domo suæ solitæ habitationis: exceptio ipsa non admittitur: sed proceditur ad contumaciam non comparentis, etiam si offeratur in promptu probatio eorum quæ opponuntur: & quandoque in eadem interloquutoria contumacia dicitur, quod ipso comparente, de oppositis habebitur ea ratio, quæ de iure habenda erit, & licet non dicatur, idem erit si post modum apparebit.

22 ¶ Primo quæro ¶ in hoc Rit. iuxta ea quæ supra diximus de carceratione affectata, pone quod aliquis pro eadem causa fuit quæruatus de aliquo delicto coram præside prouinciæ, & coram iudice originis aut domiciliij, vel delicti, & in vtroque tribunali effectus contumax, demum sponte accessit & se præsentauit coram iudice præfato originis, domiciliij, vel delicti, a quo fecit se expediri absoluenso cum deuiisset condemnari, vel leuiter condemnando aliqua pœna modici exilij cum tanquam conuictus deuiisset grauiori pœna condemnari, immo etiam torqueri ad sciendum complices, qua absolutione, vel condemnatione taliter sequuta, purgata prius pœna contumaciæ contractæ coram præside prouinciæ, comparet coram eo cum copia sententiæ latæ per illum iudicem petens decerni, quod non molesterur stante quod de causa semel cognitum est, nunquid poterit de eodem iterum molestari. tex. in capitulo de his. extra de accusatio. & l. si cui. §. iisdem. & l. fenatus. ff. eodem titulo. decidunt, quod de eiusdem hominis facto sæpius quæri non debet, quod etiam firmant passim Doct. in dd. iuribus. & late Boer. decif. 289. numero sexto. Couar. lib. varia. resolu. 2. capitulo decimo. & Excellens Dominus Clarus. lib. quinto. senten. recepta. §. finali. quæstione 7. in principio. & in fine. versiculo dictum est. vbi alios Doct. allegant. tu autem teneas in hoc casu contrarium stante collusione habita inter inquisitum & iudicem, quæ præsumitur ex illa spontanea comparitione iuncta cum indebita absolutione vel leui condemnatione & etiam omissione torturæ ad sciendum complices, quia quotiescunque aliquid de sui natura habet prodesse, si illud fuit affectatum vel procuratum non prodest. l. spadonem. §. finali. ff. de excusa. tuto. §. item tria onera. in situ. eod. not. Bartol. in l. secunda. §. simili modo. ff. si quis cautio. Cæpoll. Caut. 3. & 4. & alij quos citat Tho. Ferra. caute. 19. iudex malefactorum. numero primo, ex quo Ang. in l. si seruus plurium. §. si quis ante. versicu. sed si. ff. de lega. primo. Cæpoll. caute. 5. quando quis delinquit. Ferra. d. caute. 19. & Boer. in præfata decif. numero decimo. in si. inferunt ¶ quod si quis procurauit vel affectauit inferiorem iudicem vt haberet minorem pœnam, talis præuentio minoris pœna sibi non prodest. vt etiam firmat Clarus in præalleg. quæst. versiculo dictum est. in fine. dicens posse iterum puniri vbi ex parte iudicis qui minorem pœnam imposuit, aliqua fraus siue collusio intercessit, & ideo Præses prouinciæ in quæstio. proposita iterum de causa cognosceret & iustitiam faceret non obstante cognitione taliter facta per alium Iudicem habita tamen aliqua consideratione ad pœnam exilij impositi si ei patuit & quo ad complices torquebit inquisitum ne quo ad eos delictum transferat impunitum. contra dispositionem. lita vulneratus. circa fin. ff. ad legem Aquil. Immo plus dico quod etiam si iste talis fuisset debita pœna condemnatus tanquam de delicto conuictus, & non prou-

provisum super eius tortura quo ad complices, cum ex processu liqueret delictum patratum cum socijs poterit modo præses prouinciæ ipsum torquere solum ad sciendum socios, ne ipsi impune pertranseant, & de eorum scelere glorientur. cum Reipub. interfit delicta puniri. l. licitatio. §. quod illicite. ff. de publicia.

24 ¶ Secundo quæro ¶ ad hunc Ritum quid si pro parte citati allegaretur infirmitas suorum. Alber. Alex. & Iaf. in l. 2. ff. si quis cautio. dicunt qd sicut excusatur quis a contumacia ratione propriæ infirmitatis eodẽ modo ratione infirmitatis suorum. idem Boer. in consue. Bituri. de iurisd. omn. iud. §. 19. Iaf. & alij in l. j. colum. pen. ff. de off. eius in l. j. colum. 2. in ius voc. vt eant. & in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. quæst. 9. ff. de no. ope. nunciat. mouentur omnes per tex. in cap. communis filius. iuncta Glof. 23. distinct. Sed profecto ille tex. si consideretur hoc non dicit, sed tantum narratiuè ponit de illo Episcopo qui discessit propter infirmitatem suorum. & ideo Rebuff. in commen. cons. Fran. in tract. de excusat. num. 31. volum. 3. tenens eand. opin. allegat alium & meliorem tex. in l. interdum. in princip. versic. humanum. iuncta Gl. & in similibus. ff. de iur. iur. qui tex. non loquitur ita generaliter de suis, sed tantum de patre, & filio, ac de viro & vxore. dicit tamen postmodum idẽ Rebuff. ibid. quod hodie vix excusaretur quis etiam ob duram valetudinem aut mortem patris vel matris aut vxoris. quid tamen dicendum in hoc Regno? iste Ritus non loquitur nisi de infirmitate ipsius citati, sed quia posset dici quod in casu omissionis recurrendum sit ad ius comm. per l. commodissimè. ff. de libe. & posth. dico ne dum vt dicit Rebuff. quod vix quis excusaretur, sed quod moueretur risus omnium in tribunali astantium si in casu vbi citatur quis vt personaliter compareat excusaretur propter infirmitatem prædictorum, quia in pract. non vimmur talibus excusationibus, immo ob fraudes quæ quotidie fiunt in excusandis citatis, magna cum difficultate admittitur excusatio ratione propriæ infirmitatis. Salerni, die 13. Ianuarij in octaua Epiphaniæ. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCLXX.

Item seruat dicta curia, ¶ pro periurio scienter commisso vel ignoranter, in iudicio, vel extra iudicium: non possit foriudicari de equitate antiquata, potius quam de iure.

SVMMA RIVM.

- 1 Foriudicatio in quibus delictis locum habeat.
- 2 In crimine periurij, curia ex officio, an procedere possit parte non querelante? Cum limitat.
- 3 Pro iuris iurandi violatione dirimuntur domus.
- 4 Crimen periurij num publicum vel priuatum sit?
- 5 Crimen repetundarum est publicum.

Not. ex hoc Rit. quod pro periurio tam iudiciali, quam extra, & tam ignoranter, quam scienter commisso, ad sententiam foriudicationis procedi nõ potest de æquitate: licet de iure possit, quia pro periurio imposta est pœna manus per Rit. 17 r. vbi latius dixi, ¶ & foriudicatio locum habet in omnibus delictis in quibus impouitur pœna mortis naturalis, ciuili, abscissionis membri, aut carceris perpetui. vt dicitur in c. Regni. siue quis. no. per Afflic. in cons. Regni. grandis vilitas. 3. no. in fi. & in cons. pœnam eorum. num. 2. vers. quatuordecimo requiritur. Ratio istius æquitatis, & Rit. est, quia licet de iure const. Reg. cum iuxta prouidum. & constit. eos qui scienter. & dicti Rit. 17 r. in periurio locum habeat pœna manus: tamen vt plenè dixi in eodem Rit. ex communi obseruatiã recessum est ab illa pœna: adeo quod quando agitur extraordinariè: exigitur certa pœna pecuniaria, & qñ ordinarè, nunquam peruenitur ad pœnam manus: nec etiam ad actum sententiæ, quia periurus ex multis potest se defendere vt ibi dixi, & cum ex pœnè impositione iudicetur: quando foriudicatio locum habeat. vt patet ex d. c. siue quis, visum fuit antiquioribus practicis, & conditoribus istorum Rit. prouidere quod in periurio non procedatur ad foriudicationem, quod not quia seruatur in pract. inconcussè.

¶ Quæro in hoc Rit. nunquid in crimine periurij potest curia procedere ex officio, nemine quæruante? Breuiter attenda pœna statuta per dictas constit. Reg. posset ex officio procedi: quia vbi venit imponenda pœna mortis naturalis, ciuili, vel abscissionis membri: potest absque querela partis iudex ex officio inquirere: vt dicitur in c. Reg. vt delata. sed attenda obseruantia, quæ in pœna periurij aliter se habet. vt supra dixi, quemadmodum ratione pœnæ a qua recessum est: non proceditur ad foriudicationem: eodẽ modo nec etiam ad inquisitionem: & ita etiam firmat Par. de Pute. in tract. syndica. in versiculo inquisitione. §. & aduerte. col. 5. numero 3. versic. & in periurio. vt dicit quod ideo videmus in pract. seruari quod in periurio proceditur porrecto libello. vt etiam dixi supra in d. Rit. 17 r. i. u. fi. & ita seruatur quotidie. Limitat tamen istud Luc. de penn. in l. si vacatia. columna 5. versiculo & ideo videtur melius. C. de bon. vacant. lib. 10. procedere vbiunque in iuramento deductum erat aliquid quod seruari priuata personæ intererat in aliquo dando, vel faciendo, secus si publicæ, vt ipse ponit exemplum in pace iuramento firmata: ¶ pro cuius violatione dirimuntur domus per capitulum primo. §. conuenticula. in fine. de pace iuramen. firma. Item in iuramento præfatio per officialem publicum, quod postea seruatum nõ fuit per l. finali. in fi. C. ad l. Iul. repetu. vbi casus videtur in terminis, & ratio est secundum eum, quia isto casu crimen ipsum censetur publicum non priuatum. Ego autẽ licet magna sit autoritas Luc. talem limita. nõ sequor. & omisa disputatione, quam ipse facit ¶ an crimen periurij sit publicum, vel priuatum? cum satis possit apparere ex l. finali. iuncta l. prima. ff. de crimi. stellio. dico, quod cum in Regno habeamus expressum in dicto capitulo vt delatas. quando potest ex officio procedi: & in periurio non imponatur pœna manus: vt supra diximus: nulli dubium esse debet: quod in eo ex officio inquire non potest, vt Par. concludit, & in pract. indistinctè. in quouis periurio seruari videmus. Nec obstat text. in l. fin. C. ad l. Iul. repetund. qui videtur aliquatenus vrgere: quoniam contrauentio illius iuramenti non remanet in finibus periurij: sed tranfit

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

in delictum legis Iulie repetundarum: † cuius accusatio est publica. vt dicitur in l. prima. in §. finali. ff. de publ. iudic. quod bene nota. quia quotidie poterit euenire. Salerni, die 14. Ianuarij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCLXXI.

Nem seruat ipsa Curia, q̄ si actor, vel accusator, fecit aliquem citari: & in peremptorio teruino citatus cōparuit: & etiam accusator vel actor, si accusator vel actor in dicto peremptorio coram curia dixerit se non habere paratum libellum: & habet aliquam iustam causam, tunc Curia ipsa dat terminum arbitrio Curie vtrique parti: reo, vt veniat pro libello: & accusatori vel actori, vt veniat ad dandum: qui terminus raro scribitur in actis dicte Curie.

S V M M A R I V M.

- 1 Actori comparenti, dicenti que non habere paratum libellum: dabitur terminus iud. arbitrio.
- 2 Querela scribitur in libro in curia ad hoc deputato.
- 3 Lex aliqua per non usum non tollitur, sed per contrarium usum.

Not. ex hoc Rit. † quod reo citato ad instantiam accusatoris, vel actoris, comparet in vltimo peremptorio, si actor, vel accusator compareat: & dicat se non habere paratum libellum datur sibi terminus arbitrio iudicis ad illum presentandum, & reo ad iterum veniendum pro eo, licet talis terminus raro scribatur. Intelligit hunc Rit. loqui in illis casibus in quibus proceditur super libello: vt est in crimine periurij: vt dixi in Rit. præceden. & in Rit. 182. & etiam in actione iniuriarum: vt dicit Rit. infra 311. vbi dicam in §. not. nam cum istis casibus citetur reus respondens super libello contra ipsum porrigendo, per talem de periurio, vel de iniuria, tunc poterit contingere quod dicitur in hoc Rit. in alijs autem causis criminalibus, in quibus non seruat porrigere libellos, † sed solum exponere querelam quæ scribitur in lib. ad hoc in curijs deputo, vt alias in hoc opere dixi. post Gand. in tract. malefic. in titulo qualiter fiat accusatio. in princip. non possit euenire quod dicit iste Rit. tanto magis, quanto in eis non citatus reus ad respondendum su-

per libello: sed ad informandum curiam, & eo comparet, sibi non legitur querela: sed examinatur per diuersa interrogatoria: donec iudici visum fuerit oportunitate examinare, & interrogare, sed adhuc etiam dico, quod in casibus, in quibus proceditur porrecto libello, non video in facto contingere quod hic dicitur: quia litigantes sunt adeo diligentes, & solliciti, quod etiam multoties antequam citetur reus: porrigitur libellus, & quando non porrexerunt eum in vltimo peremptorio semper comparet cum eo: quando tamen accideret de facto, & actor opponeret non habere libellum paratum: seruandus esset iste Ritus. † qui per non usum, non tollitur: sed per contrarium usum. vt dicit Gl. in §. quibus. & §. pen. instit. in procem. & Alexand. conf. 136. numero 19. volum. 2. Salerni, die 14. Ianuarij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCLXXII.

Nem quod vbi proceditur ex officio curie ad denunciationem alicuius cum obligatione pœnalis, maxime in maleficio: curia nunquam componit, nisi prius parte denunciante contenta, & concordata.

S V M M A R I V M.

- 1 Denunciatio iudicialia duplex: publica & priuata. Et de vtriusque effectu, & multa de materia remissionis tam respectu partis offensis, quam eius consanguineorum, & successorum.
- 2 Pars offensa quandoque in eius præiudicium non fisci, potest se concordare.
- 3 Denunciatio in delictis pœnam merentibus, & non merentibus fieri potest.
- 4 Iudex an habita partis remissione absque alio possit inquisitum componere?
- 5 Iusta causa componendi existens, an possit iudex super quolibet delicto componere? Et quæ in compositione requirantur. ibidem.
- 6 In delictis non bursa, sed persona deliquit, & pœna suos teneat authores.
- 7 Officiales Baronum in Regno quam potestatem habeant circa commutationem pœnarum, & delicta componenda, & remittenda.
- 8 Pœna pecuniaria commutata ex personali num ad Barones civilium causarum spectet?

Iudici

Com. super Ritibus Magnæ Curie. 158

- 9 Iudici communi in condemnatoria sententia, an potestantem gratiam faciendi, moderandi vel pœnam minuendi liceat referuare? & ibi quid in officialibus Baronum, & Regijs.
- 10 Iudici in sententia, vel ante compositionem, vel pœna commutationem facere licet: non post.
- 11 Commutare pœnam, vel remittere post sententiam, solius principis est. cum dubitat.
- 12 Compositio vicem legalis pœna obrinet. & in uum. 23. & 24.
- 13 Iudex in impositione pœna, & compositione valde circumspiciendus esse debet.
- 14 Delicta impunita non transeant.
- 15 Remissio peccati delinquendi audaciam non præbeat.
- 16 Pauperes in pecuniarijs pœnis mitius quam diuites puniendi.
- 17 Quilibet pœna personalis etiam minima, maior quacunq̄ pecuniaria.
- 18 Vera iustitia compassionem habet.
- 19 Compositionis summa qualis esse debeat, & cum licentia cuius fieri possit, vide numero 30.
- 20 Commissum est delictum, & per curiam ex officio processum: pars offensa non querelatur, nec remittit si tamen remitteretur posset componi: potest ne per aliquod remedium deueniri ad compositionem?
- 21 Nemo inuitus cogitur agere, vel accusare.
- 22 Vindicta criminum reipub. debetur.
- 23 Iudex inquisitum composuit cum principalis offensi remissione. Nunquid ad instantiam alterius possit eum iterum molestare?
- 24 De eiusdem hominis facto non iterum queri debet.
- 25 Auctoritas iudicis componentis illicitum facit licitum.
- 26 Transactionis effectus in criminalibus quis.
- 27 Consanguinei quando civiliter, vel criminaliter, vel criminaliter tantum, possint accusare, remissive.
- 28 Perpetrato delicto in persona incognita, qua propter incertum sit vnde haberi possit remissio. Nunquid in tali casu iudex possit componere?
- 29 Clausula generalis refertur ad ea ad quæ commode referri potest.
- 30 Clausula ad impossibilia non obligat.

Nota primo ex hoc Rit. quod etiam vbi proceditur ad denunciam, iudex non potest delinquentem componere nisi parte denunciante concordata, aduer- te tamen ne erret, quia vt dicit Salyc. in l. ea quidem. numero 8. versiculo iudicialia. C. de accusat. † denunciatio iudicialia est duplex: publica, & priuata: prima spectat ad vnumquemque

etiam interesse non prætendentem, quæ antiquitus fiebat per officiales ad hunc effectum deputatos. vt dicit glos. in dicta l. ea quidem. & Salyc. ibidem numero decimo. versiculo primo igitur, & dictum fuit supra in Rit. 199. in fi. secunda spectat ad illum qui læsus, & offensus fuit, & propterea Ritus noster debet intelligi de denunciante qui etiam est pars læsa, siue offensa: non autem de eo, qui nullum interesse prætendit: quia aliàs esset absurdissimus, & omni ratione careret. Et quod iste Rit. debeat intelligi de denunciante qui interesse prætendit, tanquam læsus, vel offensus, patet, primo ex eodem met Rit. qui denunciante appellat partem. Secundo patet ex Rit. seq. qui etiam quando proceditur ad denunciationem: dicit quod curia nunquam componit, nisi prius & ante omnia, pars læsa fuerit concordia denunciantis, ille Ritus declarando istum, non nominat amplius denunciante, sed partem læsam: quod bene nota, quia ista est ipsa veritas, & fateor, quod diu cogitavi super vero intellectu istius Rit. in his verbis. Iste Rit. taliter intellectus, & requirens partis cōcordiam, antequam fiat compositio: cōcordat cum Rit. seq. & cum Rit. 275. vbi idem disponitur, & licet alius Ritus infra 274. dicat posse fieri compositionem, etiam vbi non extat remissio partis, dum tamen compositio fiat saluo iure partis: tamē per dictum Rit. 275. qui est post illum: corrigitur, vt dicam ibi, & dispositio istius firma manet, & ad præiens etiam vbiq̄ seruat in hoc Regno. Intelligit tamen quod dictum est de remissione, non solum quo ad remissionem principalis offensi mortui verum etiam omnium personarum quæ de iure ad querelandum admitterentur non obstante quod principalis remiserit. aliàs licet principalis remiserit, si adsunt alij qui propriam iniuriam prosequendo possent querelare, cum solius principalis remissione compositio fieri non posset: quia adesset adhuc pars, & ita post hæc scripta sacrum Regium collaterale consilium declarauit per quasdam literas Regie Audientie principatus citra & Basilicatæ in causa Alcanij Capocrassi de Salerno inquisiti de homicidio, cum peteret se componi, quia principalis remiserat, cum tamen eius soror querelasset, scribens insuper sacrum collaterale consilium, quod ipsa Regia Audientia nedum in illa causa, verum etiam in omnibus alijs in futurum non faciat compositiones solum cum remissione principalis: verum etiam omnium remanentium, & qui querelare possunt * quas literas inuenies nouiter insertas inter Regias prag. in titu. de composit. prag. 6. Qualiter tamen intelligatur d. prag. requirens remissiones omnium remanentium post mortem principalis offensi, vide prag. 8. eodem titulo. vbi quod remissio requiritur ab omnibus illis tantum qui sunt in eodem gradu, & ad quos successio defertur. Et quod remissio habita, a vulnerato etiam de morte, eo mortuo non sufficiat de consuetudine, licet aliud sit de iure, vide Excellentem D. clarum lib. 5. sent. recepta. §. fin. quest. 58. versic. quæro pone. Et ex hoc Rit. cum similibus, sequitur quod curia quæ non potest se concordare ante partem offensam, deterioris conditionis est: quam partes. † quæ possunt quandoque in earum præiudicium tantum, & non fisci, iniuriam eis factam remittere, & se concordare, vt dicit glos. in l. 2. ff. ad Sillan. Barto. in l. prima. §. vsque adeo. ff. de iniurijs. in consi. 175. domino potestati. in l. si tibi. vbi etiam Alexand. & Ias. ff. de pact. & in l. si vnus §. pacta. quæ turpem. ff. eod. titu. Corse. in suis singu. in versic. pœna. & Boer. in consuetu. Bituri. titu. des costumes. §. 16. in glos. fin. Ratio istius diuersitatis esse potest: quia quan-

do curia delicta componeret parte non concordata, licet diceret saluo iure partis, tamen semper ius eius esset debilius, quia officiales non ita procederent diligenter, & rigorose sicut quando curia non est concordata, quae quidem ratio non militat in casu contrario, ut clarum est. Limita hunc Rit. & similibus procedere quotiescunque compositio fieret super delicto principali, secus si super aliquo incidenti: puta contra uentione mandari, aut fideiussionis: ubi ad partem nihil attinet, quoniam tunc iudex potest super eo componere, licet pars non sit concordata super causa principali.

¶ **Quero primo** quid volunt dum dicunt maximè in maleficio? Breuiter ego dico, quod pro eorum intellectu laborari multis horis, tandem credo, quod cum denuntiatio fieri possit, & debeat ne dum de delictis, quae penam merentur, verum etiam de his quae penam non merentur. ut dicit Salyc. in dicta l. ea quidem. numero 13. versicu. quarto quæro. ubi ponit exemplum in marito occidente adulterum, per l. Grachus. C. de adult. & de occidente bannitum, per l. secunda. C. de deserto. & occult. lib. 12. ista uerba debent coniungi cum praecedentibus, quae dicunt cum obligatione penali. ut sensus Rit. sit dicere, quod obligatio poenalis quae requiritur a denunciatis iuxta ea quae diximus supra in Rit. 199. in 1. nota. debet fieri maximè in maleficio, id est quando denunciatur crimen quod est punibile cogitabis tamen.

¶ **Secundo quæro** in hoc Rit. nunquid habita partis remissione, poterit absque alio iudex inquisitum componere? Breuiter dicas quod non, sed requiritur etiam aliud, & secundo, quod ad sit iusta causa componendi: ut dicit Luc. de pen. in l. j. colum. 10. versic. e contra. C. de deserto. libro 12. ubi multas causas enumerat, & idem Par. ibi in tracta. syndi. in versic. compositio. in princip. Hipo. conf. 24. num. 37. conf. 30. num. 20. & conf. 39. num. 59. ubi ponit minorem aetatem. Afflict. de off. 287. & Hipo. sing. 454. ubi ponit antiquitatem delicti. Tertio requiritur, quod casus de quo inquisitus componitur, sit talis, quod ualeat iudex super eo componere. ¶ Et licet de iure communi eo ipso quod extat iuxta causa componendi, possit iudex regulariter super quolibet delicto componere, ut dicunt Luc. & Par. in loc. praalleg. & Afflict. in titulo quæ sint rega. §. poenarum. numero 21. tamen in hoc Regno secus est: & distinguitur inter officiales Regis, & Baronum. Primi namque officiales non possunt componere, seu commutare poenas delictorum pro quibus poena mortis naturalis, vel mutilationis membri infligenda ueniret, sed quando ex aliquibus causis id eis uideretur agendum tenentur prius Illustrissimum Proregem Regni, & eius collaterale consilium consulere: a quibus obtinent postmodum licentiam per literas eorum manibus firmatas, quod inquisitum condonemnt ad remigandum, vel componant, ut dicitur in Regia prag. ma secunda. Caroli Quinti Imperatoris. incipiente. & ne sperata. in tit. de compositio. quam nuper confirmauit in suis nouissimis Prag. ma. Illustrissimus Dux de Alcala huius Regni Prorex in reformationibus Magnae Curiae, sub titu. de offic. magistri iustit. prag. 11. & ante dictam prag. statutum etiam fuerat per Regem Ferdinandum primum per aliam ordinationem quae ibidem etiam renouata, & nouiter impressa est, & incipit ita quia, per quas prag. corrigitur capit. Reg. ne quis. ubi strictius ordinabatur quod ubi quis ueniret personaliter plectendus, non posset inquisitus ad compositionem admitti: sicut etiam in Francia ordinauit (& magis stricte) Carolus Quintus Francorum Rex quod iudices Regni in qui-

buscunque delictis nemi nem recipere ad compositionem ut refert Guliel. Benedi. in q. an liceat occidere peccatores. num. 27. post repet. cap. Raynuius. Ratio praedictarum prag. & ordinationum est, ut dicit

6 Guliel. ibid. quia in delictis non deliquit bursa, sed persona quae puniri debet, ut poena suos teneat auctores iuxta. l. sancimus. C. de penis. Alias poenas aliorum delictorum nec est possent in Regno componere, nisi in eorum commissionibus concesserent eisdem quatuor literae arbitrariae inserae inter capitula Reg. & praefertim illa, quae incipit exercere uolentes: ubi de hoc late disponitur. ut est scribit Afflict. in d. tit. quæ sint rega. §. poenarum. num. 23. & Par. in d. vers. compositio. num. 6. dicens in super ibid. in vers. & aduerte, quod ideo in omnibus commissionibus officialium specialiter conceduntur illae quatuor literae: quia cum fuerint arbitrariae, mortuo illo Rege qui eas concessit, fuerunt extrincae, & amplius non durant sicut alia capitula Regni. quae sunt perpetua.

7 Secundi uero officiales Baronum, quia eorum Barones habent in specie in priuilegijs concessas quatuor literas arbitrarias (& quod plus est) potestatem commutandi poenas personales, & quascunque delicta componendi, ac etiam remittendi, in totum, vel in partem satisfacto prius parti laesa, ut communis forma priuilegiorum se habet, possunt indistinctè omnes causas, & casus componere, & poenas quascunque personales in pecuniarias, vel alias commutare: ut omnibus est satis notum: dummodo habeat ab ipsis Baronibus in commissis potestatem talia faciendi: sed an tunc poena pecuniaria quae habetur ex poena personali commutata, spectet ad Baronem causarum ciuiliu. ¶ vide Capici. decif. 27. & Ioan. Ant. de Nigr. in c. Reg. ad peruersorum. nu. 22.

8 Aduerte tamen quod licet Barones talem habeant potestatem: tamè semper debent cum causa iuxta ea uti iuxta secundum requisitum per me supra positum: quia dicit Regia prag. eiusdem Caroli Quinti Imperatoris quae incipit mandamus. prag. 6. in titu. de Baronibus. quod Barones taliter hac potestatem utantur: quod non cogatur pro iustitiae cultu, pro eorum abusu debite prouidere sed profecto (ut uera narrem) tempus esset iam opportunum, quod Regia maiestas desuper prouideret, quoniam Barones hodierni, ut plurimum, omnia delicta commutant in poenam pecuniariam ob eorum auaritiam: & aliqui etiam indulgent absque aliqua poena: quia forte delinquentes sunt eorum domestici, aut famuli, vel talium consanguinei, de quo in specie contra Barones, ualde dolet Guliel. in d. quæst. numero 28.

9 Immo aliqui eorum officiales (quod uilius est) ut Guliel. inquit, proferunt sententias condemnatorias, & in fine referunt sibi ipsis, vel eorum Baroni potestatem faciendi gratiam vel moderandi, aut minuendi poenam quod fieri non potest secundum eum post Baldum. in l. prima. C. de calum. & in auth. interdiciamus. C. de episc. & cler. quod uerum credo: nisi in eorum priuilegijs diceretur, quod possent poenas commutare in totum, vel in partem, tam ante sententiam, quam post, ut uidi ego in multis priuilegijs Baronum. Hodie uero in hoc Regno etiam quod Barones habeant in priuilegijs talem potestatem commutandi poenas tam ante sententiam quam post, prohibitum est eorum officialibus & etiam Regijs tales reservationes ponere in suis sententijs. ut patet in 21. prag. incip. per quato. in tit. de Baronibus.

10 ¶ **Quarto** requiritur, quod iudex qui uult componere, vel poenam commutare ante sententiam, vel in ipsa sententia hoc faciat: quia post sententiam, ulterius non potest, ut dicit Glossa. per illum tex. in princip. in uerbo. facti. ff. ad Turpill. & in l. ordine. in versic. eius

cum facti. ff. ad municipa. Iser. qui etiam illos tex. allegat in capitulo primo, in uersiculo & bona committentium. numero 75. quæ sint rega. Luc. de penn. & Par. in locis praalleg. & in §. an facta compositione. numero 4. uersiculo nam alij iudices. Bald. in l. secunda. numero 5. C. de sentent. ex breui. recita. & Afflict. in constituto. Reg. v. furariorum. 4. nota. numero 4.

¶ **Tercio** quæro, pone quod commissum est delictum super quo ex officio per curiam processum est, & pars offensa non querelat nec aliquid dicit: sed nec etiam remittit: casus tamen est talis quod si remissio adesset: posset iudex ad compositionem admittit: nunquid poterit aliqua uia prouideri quod non obstante defectu remissionis, possit curia inquisitum componere. Luc. de pen. in d. l. j. q. 4. versic. hoc autem. col. 18. C. de deserto. & Par. in d. uersic. compositio. §. an si compositio. mouet istam q. & dicunt quod sic, quado iudex facit requisitionem partibus quod infra certum terminum compareant ad accusandum si accusare intendunt. quia facta, ac nemine comparere, poterit postmodum inquisitum componere, & partes non admittentur ulterius ad accusandum. arg. c. lato. iuncta Gl. qui fil. sint legit. c. ex tuarum. iuncta Glof. fin. de purgat. cano. capitulo cum in tua. iuncta gl. cap. repellendus. qui matrim. accus. pos. & l. si maritus. la. 2. §. si negauerint. ff. de adul. ubi gl. dicit, quod si maritus requisitus noluerit accusare: & lis post modum ab alio cepta est: non potest amplius maritus admitti: quasi uelint ex hoc dicere Luc. & Par. quod si lite post modum ab alio cepta, qui noluit accusare, amplius non admittitur, multo minus in hoc casu licet fieri a iudice per compositionem. Ego autem licet magna sit auctoritas Luc. & Par. arbitror parte non remittente, nullo modo posse iudicem inquisitum componere, cautelamq;

¶ **Secundo** quæro, si lite post modum ab alio cepta, per eos positam nihil penitus ualere: per iuris regulam, quae se habet quod nemo inuitus cogitur agere, uel accusare. l. j. C. ut nemo inuitus. Et si dicatur quod regula. d. l. j. C. ut nemo inuitus limitatur ubiunque praecedat diffamatio per l. diffamari. C. de inge. manu. & propterea quod cum iste reperitur de crimine diffamatus, & inquisitus, possit iudex partibus certum terminum praefigere iuxta eadem. l. diffamari prout uidetur inter dentes sentire Luca. ibidem: responderetur quod tex. d. l. diffamari non habet locum contra tacentem, sed solum contra dicta diffamatum. ut dicit pulchre Cagnol. ibi. in uersicu. quinta difficultas. numero 14. idque adeo uerum est secundum eum & Rom. conf. 53. in prin. & ueritem quod si vnus est qui diffamat: ratione istius diffamationis non debet praefigi terminus quibuscunque praetendentibus actionem, sed solum diffamanti ne alias sequatur, quod qui silet: cogatur agere. contra d. l. j. confirmatur: quia si eorum opi. procederet: sequeretur quod offensa facta alicui pauperi, qui postea ob eius paupertatem non posset accusare, suamque uindictam prosequi, posset iudex delinquentem componere, pauperi offenso, & laeso, pro suo interesse non satisfacto: quod quidem satis esset impium, &

¶ **Tertio** quæro, si uindicta criminum reipublicae debeatur. l. si a reo. cum concor. ff. de fideiussio. tamè debetur etiam & principaliter priuato offenso. ut dicit tex. in l. si quondam. in fi. C. de adulter. l. finali. in fi. ff. ad Turpill. & licet. in prin. & §. j. ff. de procur. Iser. in tit. quæ sint rega. in versic. & bona committentium. num. 75. & idem Luc. de pen. in d. l. j. quæst. 4. circa princ. colum. 17. Tertio confirmatur quia Rit. noster priusquam iudex inquisitum componat, praambulam remissionem partis requirit: dicens, quod alias curia nunquam componit, ex quo Rit. sequitur quod licet offensus non accuset: nec aliquid dicat: tamen eius remissio non adest, & si absque

si. §. propter malitiam. in fi. iuncta Gl. extra de reuoc. ciar. ¶ Et in summa, talem summam compositionis nomine recipiat, quod pro pena statuta. Deo set iustitiae uideatur uerisimiliter accepta ut dicit tex. iuncta Gl. in c. de uor. & Lucas de pen. in d. l. j. col. 10. versic. talis ergo.

¶ **Tercio** quæro, pone quod commissum est delictum super quo ex officio per curiam processum est, & pars offensa non querelat nec aliquid dicit: sed nec etiam remittit: casus tamen est talis quod si remissio adesset: posset iudex ad compositionem admittit: nunquid poterit aliqua uia prouideri quod non obstante defectu remissionis, possit curia inquisitum componere. Luc. de pen. in d. l. j. q. 4. versic. hoc autem. col. 18. C. de deserto. & Par. in d. uersic. compositio. §. an si compositio. mouet istam q. & dicunt quod sic, quado iudex facit requisitionem partibus quod infra certum terminum compareant ad accusandum si accusare intendunt. quia facta, ac nemine comparere, poterit postmodum inquisitum componere, & partes non admittentur ulterius ad accusandum. arg. c. lato. iuncta Gl. qui fil. sint legit. c. ex tuarum. iuncta Glof. fin. de purgat. cano. capitulo cum in tua. iuncta gl. cap. repellendus. qui matrim. accus. pos. & l. si maritus. la. 2. §. si negauerint. ff. de adul. ubi gl. dicit, quod si maritus requisitus noluerit accusare: & lis post modum ab alio cepta est: non potest amplius maritus admitti: quasi uelint ex hoc dicere Luc. & Par. quod si lite post modum ab alio cepta, qui noluit accusare, amplius non admittitur, multo minus in hoc casu licet fieri a iudice per compositionem. Ego autem licet magna sit auctoritas Luc. & Par. arbitror parte non remittente, nullo modo posse iudicem inquisitum componere, cautelamq;

¶ **Secundo** quæro, si lite post modum ab alio cepta, per eos positam nihil penitus ualere: per iuris regulam, quae se habet quod nemo inuitus cogitur agere, uel accusare. l. j. C. ut nemo inuitus. Et si dicatur quod regula. d. l. j. C. ut nemo inuitus limitatur ubiunque praecedat diffamatio per l. diffamari. C. de inge. manu. & propterea quod cum iste reperitur de crimine diffamatus, & inquisitus, possit iudex partibus certum terminum praefigere iuxta eadem. l. diffamari prout uidetur inter dentes sentire Luca. ibidem: responderetur quod tex. d. l. diffamari non habet locum contra tacentem, sed solum contra dicta diffamatum. ut dicit pulchre Cagnol. ibi. in uersicu. quinta difficultas. numero 14. idque adeo uerum est secundum eum & Rom. conf. 53. in prin. & ueritem quod si vnus est qui diffamat: ratione istius diffamationis non debet praefigi terminus quibuscunque praetendentibus actionem, sed solum diffamanti ne alias sequatur, quod qui silet: cogatur agere. contra d. l. j. confirmatur: quia si eorum opi. procederet: sequeretur quod offensa facta alicui pauperi, qui postea ob eius paupertatem non posset accusare, suamque uindictam prosequi, posset iudex delinquentem componere, pauperi offenso, & laeso, pro suo interesse non satisfacto: quod quidem satis esset impium, &

¶ **Tertio** quæro, si uindicta criminum reipublicae debeatur. l. si a reo. cum concor. ff. de fideiussio. tamè debetur etiam & principaliter priuato offenso. ut dicit tex. in l. si quondam. in fi. C. de adulter. l. finali. in fi. ff. ad Turpill. & licet. in prin. & §. j. ff. de procur. Iser. in tit. quæ sint rega. in versic. & bona committentium. num. 75. & idem Luc. de pen. in d. l. j. quæst. 4. circa princ. colum. 17. Tertio confirmatur quia Rit. noster priusquam iudex inquisitum componat, praambulam remissionem partis requirit: dicens, quod alias curia nunquam componit, ex quo Rit. sequitur quod licet offensus non accuset: nec aliquid dicat: tamen eius remissio non adest, & si absque

eius remissione componeretur: nec iuri suo esset satisfactum: nec etiam Ritui nostro requirenti in compositionibus remissionem partis eum illa dictione, nisi, quæ videtur eam requirere pro forma, per ea quæ diximus supra in Rit. 189. quæstio. 2. & Rit. 251. q. 2. Non obstat tex. in cap. lator. iuncta Gl. quæ Luc. pro se allegabat: quia ideo ibi dabatur certus terminus, post quem postea ille non admittebatur: quia præcedebat diffamatio de illegimitate, & Gl. ibi allegat tex. in d. l. diffamari. non obstat gl. in capitulo ex tuarum, quia similiter debet intelligi quando terminus datus erat præcedere diffamatione, cum essent incerti diffamantes: quod patet, quia ibi de purgatione can. tractatur. Non obstat tex. in cap. cum in tua. quoniam ibi non statuebatur certus terminus ad accusandum pro prosecutione propriæ vindictæ: cum fieri non possit per d. l. j. C. ut nemo iniurius: sed ad accusandum impedimenta matrimonij contrahendi iuxta consuetudinem ecclesiæ, vt tex. ibi dicit in prin. quæ quidem satis differt a prima accusatione: vt clarum est. Vltimo non obstat tex. in l. si maritus. §. si negauerint. quoniam vt Bartol. ibi dicit in prin. versic. quid ergo. verus intellectus illius tex. est. quod ibi proposita fuerat accusatio per maritum: & postmodum distulerat accusare requisitus, & ideo ulterius non admittitur: quia videtur destitisse. vt dicitur tex. ad literam. in l. qui destiterit. ff. ad Turpil. in tantum quod ita intellectus non obstat in aliquo quæstioni nostræ in qua præsupponimus quod partes nunquam accusauerint: quod bene nota. quia poterit quotidie euenire, cum maximè reperiantur multi iudices qui nimium anhelant ad compositiones: vt ego noui, & vidi multos. & vide quæ dixi supra in Rit. 202. versic. quæro iuxta præfata. num. 7.

3 ¶ Quarto quæro pone quod iudex componit inquisitum cum remissione principalis offensio, vel eius ad quæ principaliter spectat vindicta: nunquid ad instantiam aliorum qui etiam ad accusandum admittuntur: tanquam suam iniuriam prosequentes, vt diximus supra in Rit. 191. q. 5. poterit iterum de eodem molestari? Luc. de pen. in d. l. j. q. 4. col. 17. C. de deserto. & Par. in d. versic. compositio. §. an si compositio. mouent istam q. & plene examinant: & tandem concludunt, quod sic: si isti qui secundo loco accusant, suam prosequuntur iniuriam: & docent se ignorasse quod factum fuit, vel si sciuerunt, docent per collisionem actum esse. mouentur per tex. in l. 3. §. si tamen. iuncta gl. in versic. amplius. ff. de liber. hom. ex h. l. 3. in prin. ff. de præuaric. l. eum. §. in popularib. ff. de iur. iuran. & l. si cui. §. i. §. idem. ff. de accus. & pro eis faciunt etiam nota. per Alex. cons. 11. num. 7. versic. circa quintum. vol. 1. Rom. pulchrè conf. 12. præsupposito. & Maran. in pract. parte 6. in versic. inquisitio. num. 54. versic. limita tertio. vbi dicta iura allegant, alias his cessantibus, tenent contrarium & compositionem factam retractari non posse. quia cum solum nomine compositionis succedat in locum pœnæ legalis. l. si eum. §. qui iniuriam. ff. si quis cautio. vt etiam diximus supra q. 2. in 24 6. requisito. ¶ de eiusdem hominis facto iterum queri non debet. l. licet. ff. nau. Caupo. stabn. cum alijs quam pluribus simil. quæ iisdem allegant: quid dicendum: breuiter licet eorū autoritas sit adeo magna in Regno, quod videatur hos ponere in cæli qui ipsos reprehenderet: nihilominus, ego teneo indistinctè quod talis compositio, vltèrius molestari non potest per iura supra allegata per eos, quæ dicunt quod de eiusdem hominis admisso læpius quæri non debet: non obstant iura primo loco adducta, per quæ ipsi fecerunt distinctio, prædictam, quoniam si bene eductantur: loquuntur quando reus fuit de crimi-

ne absolutus, & eo casu allegantur etiam per Alex. Rom. & Maran. in locis præalleg. quo casu bene procedit distinctio. facta per iuriconsultos in dictis iuribus, nos vero loquimur quando reus punitus fuit per compositionem, cum proximè dictum fuerit quod compositio succedit in locum pœnæ legalis, & quando reus semel iam punitus est: distinctio dictarum legum non habet locum, sed dispositio tex. in l. sepulchri. ia secunda. vbi etiam nota. Bartol. in prin. & Alber. ff. de sepul. viola. etiam si minus sufficienter punitus esset: vt late, & pulchre scribit Boer. decif. 289. numero sexto cum sequen. volum. 2. præterea (pro intellectu dictorum iurium) dici etiam potest, quod (vltèra quod loquuntur in re absoluto) procedunt reo absoluto in accusatione facta per alium quam per principale offensum, vel cum ad quem principaliter vindicta spectaret: vt patet ex Rom. in d. consilio. ver. in quo breuiter dicendum. vbi ita expressim intelligit, non autem quando facta esset per offensum proprium, vel cum ad quem mortuo offenso, principaliter vindicta spectaret. quoniam tunc cum collusio aliqua præsumi verisimiliter non possit, sed vera absoluti iusticia, secus forte esset: & dicta iura locum non haberent, & ideo ad istam q. allegari non possent. Confirmatur opi. mea, quia Rit. iste in compositionibus faciendis, non aliu requirit, quam partis offensæ remissionem, & ideo semper quod iudex cõponit habita remissione principalis offensi, vel eius ad quem principaliter vindicta peruenit: huic Ritui satisfaciunt, & compositio taliter facta vltèrius retractari non potest per prædicta

* * per d. prag. 8. in tit. de compositio. ¶ etia quia

25 autoritas iudicis qui composuit, etiam illicitum facit licitum. l. furti. §. qui iussit. ff. de his qui no. infam. & l. eleganter. §. si quis post cum ibi nota. ff. de condit. indeb. ne alias auctoritate ipsius, homines circumueniantur, quod esse non debet. l. secunda. C. de his qui veni. æta. & l. qui testamento, in ff. de excu. tuto. cum alijs quæ idem Luca. & Par. ibid. allegant. Intellige tamè prædicta quotiescunque isti qui velent postmodum accusare, vellent id agere cum eodem processu & instantia. quia vt dicit Bar. nota. in l. transigere. numero 8. C. de transact. quem sequitur ibi Alexand. colum. 4. Abb. in c. j. col. fin. de collu. detegen. & Maran. in pract. parte 6. in versic. inquisitio. num. 55. ver. limita quarto, ¶ transactionis effectus is est in criminalibus, quod super veteri processu, neque iudex, neque alij possunt vltèrius procedere, secus si nouam accusationem, nouamq; processum vellēt instruere, quoniam tunc admittentur, cum ex his quæ diximus in d. Rit. 191. q. 5. quilibet qui suam iniuriam prosequitur, ad accusandum per illum Ritum admittitur non obstante principalis remissione * illud vero quod seruatur in pract. est quod facta compositione cum remissione principalis offensi vel eius ad quem principaliter ius querulandi pertinet, neque ex eodem neque ex nouo processu tractatur amplius de causa, per ea quæ proximè per me dicta fuerunt. quæ bene nota quia quotidiana

27 in pract. ¶ An tamen, & quando isti consanguinei possint accusare criminaliter, & ciuilitè, vel criminaliter tantum. vide Barr. in l. lex Cornelia. ff. de iniur. & late Maran. in loco præalleg. num. 60. versic. limita tamen cum num. seq.

28 ¶ Quinto quæro pone quod delictum pro quo inquisitus vult se componere, fuit commissum in personam alicuius hominis incogniti pp quod non est certum a quo sit habeda remissio: nunquid iudex poterit in hoc casu componere? Rit. iste facit quod nondum dicit, quod curia nunquam componit, nisi pars læsa sit concordata: vt etiam dicit Rit. sequens. Bartol. vero

vero in consil. 167. quod minister fratrum, quem refert, & sequitur Apostil. ad Angel. in tracta. malef. in versic. & ad querelam. num. 11. in litera c, videtur dicere contrarium: quia clausula de obtinenda remissione partis, intelligitur, quando est certa, non autem quando ignoratur a quo sit petenda: ratio est

29 secundum eum, ¶ quia clausula generalis refertur ad ea, ad quæ commode referri potest. l. j. §. ceterum, iuncta gloss. in versic. ex superioribus. ff. de postula. Quid dicendum? ego teneo quod iudex etiam hoc casu non potest componere: quia pars læsa non est concordata: vt dicit iste Rit. sed debet hoc modo se habere, quod aut iudex est in probatis: ita quod possit deuenire ad sententiam pœnæ ordinariæ, vel extraordinariæ, etiam pecuniariæ & tunc debet condemnare, aut non, & tunc debet absoluerè, vel liberare cum cautione de se præsentando quoties fuerit requisitus iuxta practica. gloss. Bald. & Salyc. in l. si qui. numero 6. C. de adulter. de qua etiam dixi supra in Rit. 248. q. 3. & ita faciendo, cum causam de iustitia expediat: parum eger remissione partis. Non obstat consilium Bart. in contrarium allegatum: quia Bart. non dicit, quod vbi adest pars offensa: si tamen est incerta, non sit petenda remissio, sed solum quando non reperitur offensus: quia nullus homo offenditur, vt ponit exemplum in blasphemante. Vnum tamen fateor, quod si causa esset talis quod in ea multa concurrerent: propter quæ iudex posset inquitum componere, & esset quasi certum, quod nunquam pars superueniret posset iudex hoc casu, seruare Ritum. 274. & inquisitum componere pro pœna curiæ, & pro interesse partis recipere cautionem de stando iuri cū parte quandocontingit; superueniret, vt vidi fieri multoties, ¶ quia clausula istius Rit. de habenda remissione partis, non debet obligare ad impossibile iuxta l. impossibile cum simi. ff. de regul. iur.

* eo tamen non obstante consulo iudicibus, vt talem compositionem non faciant absque licentia Domini Proregis vt supra dixi. in secunda quæstione, versic. tertio requiritur, quem arbitror nunquam talem licentiam concessurum etiam præsupposito casu præfato vt patet ex d. pragma. 2. de cõpositio. quid autem seruetur isto casu in statu Mediolanensi, vide per Excellentem Do. Clarum. libr. 5. sentent. recept. §. finali. quæst. 58. versic. sed quid si nullus. Possem in hoc Rit. ad materiam compositionum alias quam plures q. ponere. sed quia Luc. de Penn. & Par. in locis præallegat. ad saturitatem loquuntur ad eorum dicta te remitto. Salerni, die 15. Ianuarij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCLXXIII.

Tem quod dictus locumtenens non debeat, neque possit aliquem pro quocunque delicto componere, vel aliquem ad compositionem admitte re, siue procedatur per ipsam curiam ad denunciationem, siue ad accusationem partis, siue etiam ex officio ipsius curiæ: nisi prius, & ante omnia, pars læsa fuerit concordata, & tunc compositio ipsa

fiat præsentibus iudicibus, actorum magistro, & ærario ipsius curiæ. Verum in casu quo propter absentiam prædictorum a ciuitate Neapolis non possit hoc facere: & si propter dictam absentiam huiusmodi compositionem facere contigerit, subito teneantur, & debeant reuelare eisdem officialibus: & poni facere in quinterno prouentuum dictæ Curia, & quod locumtenens ipse in his recipiat, nisi prout consuetum est, in ipsa curia, & antiquitus obseruatum.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex in partis læsæ præiudicium delicta componere minime potest.
- 2 Nec princeps idem facere potest. ibid. nisi de absoluta potestate.
- 3 Actum non censetur ex absoluta potestate, nisi expressum fuerit.
- 4 Instructiones Regiæ Audientiæ pro compositionibus faciendis.
- 5 Fieri non potest compositio sine partis remissione, si fiet: quid iuris.
- 6 Baro an possit reuocare compositionem non legitime factam per suum officialem, & etiam per seipsum.

Principium istius Rit. tractauimus supra in Rit. præced. in prin. & per totum: ideo ad ibi dicta te remitto. ¶ Not. primo ibi non debeat, neque possit, quod iudex in præiudicium partis læsæ non potest delicta componere, & idem Innoc. in cap. Odoardus, in fi. de solutio. pro quo facit text. in authen. de quæsto. §. si vero aliqui. & in authen. de ad ministra. §. si quis autem, & capitulo pessima. 23. q. 8. vbi quod primum debet læsis satisfieri, & postmodum delinquens puniri. ¶ Et adde quod nedum iudex, sed nec etiam princeps potest in præiudicium partis offensæ delicta indulgere: vt late scribit Luc. de Pen. in l. 1. q. 5. C. de deserto. Iser. in titu. quæ sint reg. in versic. & bona committentium. numero 73. Gloss. & Bald. in l. venia. C. de in ius voca. vbi etiam Angel. & Iason. Angel. in l. si docueris. C. ad l. Cornel. de falsi. Afflic. in consil. Reg. mulier quæ dotarium. 10. nota. numero 25. Abb. consil. 6. in 2. dubio. volu. 2. Fely. in cap. j. numero 4. versiculo secundo declarata. de probatio. Afflic. in titulo quæ sint reg. §. pœnarum. numero 32. Cassa. in consue. Burgu. titu. des iustices. §. 5. numero 163. & consilio 27. nisi ex absoluta potestate hoc faceret ex causa, vt plene scribit Grama. consil. 34. ¶ vbi quod non censetur actum ex hac potestate, nisi expresse dictum fuerit: vt etiam refert Carre. in pract. §. circa. numero 373. versic. item non valet, aut concessio aliter non valet vt scribit Ioan. de San. Iulia. inter consilia Bru. consil. 3. nu. 18. ¶ Secun-

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

¶ Secundo not. ibi & ruit, quod locum tenens, siue Regens Magnæ Curia, quando facit compositiones, debet eas facere in præsentia iudicum, actuatorum, & Aerarij, seu præceptoris prouentuum ipsius Magnæ Curia. Et insuper cum interuentu Aduocati fiscali, vt nouiter prouisum est per nouissimas pragmat. editas per Illustrissimum Ducem de Alcalá huius Regni Viceregem in reformationibus Magnæ Curia sub titulo de offic. magis. iust. pragma. 11. §. in primis & postmodum duplicatur in pragma. 30. §. item volumus. & §. in primis. inimo cum voto aduocati fiscali, vt patet in pragmat. 5. §. & piú perche. in fi. & ante dictas pragmat. cum male seruaretur iste Ritus in Regia Audientia principatus citra, & Basilicæ, quia compositiones fiebant per gubernatores prouinciarum solum, vel per vnú ex auditoribus in domo, per Regium collaterale consilium instante Domino Ioanne Nicolao Carauita fratre meo, in ipsa Audientia fiscali patrono, inter alias instructiones ordinatas ipsi Regia Audientia fuit expeditum capitulum tenoris sequentis videlicet. ¶ Item quod gubernator, & auditores qui pro tempore fuerint in dictis prouincijs, in compositionibus quas faciunt aliquarum pœnarum: seruare habeant tenorem Regia nouellæ pragmat. quod pœnæ corporales nullatenus commutentur, & in casibus in quibus ipsi Regia Audientia permittuntur: facere debeant compositiones in audientia, & banca cum præsentia, & interuentu aduocati fiscali, & in præsentia magistri Camera, & actuarij, & aliter factæ sint ipso iure, ipsoque facto nullæ, & inualidæ. quod capitulum inuenies insertum inter pragmaticas pragmat. 6. quæ incipit per bona. §. item quod gubernator. de offic. iustitia. Et nota. bene dictam nouissimam pragmat. in d. §. & piú. quod cum requiratur votum aduocati fiscali in compositionibus aliter non valeant ipso relictante, fieri non possunt.

¶ Tertio not. ex hoc Rit. quod compositiones postquam factæ sunt: scribi debent in libro prouentuum ipsius curiæ: supple tu, in Magna Curia per perceptorem ipsius, qui facit, & tenet hunc librum, vt nouiter etiam prouisum est in dictis pragmat. in reformationibus Magnæ Curia in titu. de offic. magistr. iust. pragma. 11. §. item vogliamo. el primo. & prag. 30. §. item vogliamo el 6. qui est idem ad literam. Et in Regijs Audientijs per actuarios qui talem librum faciunt, & conseruant. Vnum tamen aduertit: quod licet in dd. §. §. item vogliamo. ordinetur quod scripta compositione in libro prouentuum Magnæ Curia qui sit per perceptorem, in eodem post compositionem, ponatur manus Regentis, iudicum, & aduocati fiscali, tamen in audientijs prouinciarum non seruatur: quia compositiones omnes fiunt per decreta quæ firmantur per manus officialium, & postmodum annotantur per actuarium in libro prouentuum.

¶ Quarto in hoc Rit. hic dicitur quod iudex non potest, neque debet inquisitum componere, parte non concordata: quid si fiat compositio sine remissione partis? Par. de pute. in tracta. synd. in versic. compositio. in princ. num. 7. dicit quod est nulla, & quod potest adiri superior qui in causa habeat procedere. argumen. l. fina. ff. ad Turpillia. l. adoptio nõ iure. ff. de adoptio. l. si cum nulla. ff. de re iudica. l. cum hi. §. prætor. ff. de transactio. Dicit tamen idem Par. quod si superior postmodum componeret. quia pars remittitur: excomputari debet inquisitio quod soluit in prima compositione. Ego autem contrarium teneo: & quod iudex secundus qui habita remissione partis, componit non tenebitur in sua compositione excomputare acceptum indebitè a primo sed totam summam, pro qua componit: exiget & inquisitus recu-

perabit a primo iudice quod dedit pro compositione, vel transactione facta, quæ nunc est resoluta per text. nota. in proprijs terminis (quem Par. non vidit) in l. eleganter. in princip. versic. idem puto. ff. de conditio. indebit. quod not. quia facile poterit quotidie euenire.*

¶ Secundo iuxta prædicta quero quid si is qui nouiter querelat ad Magnam Curiam vel iusticiarium prouincia, cum tamè compositio absque eius remissione facta fuerit in Curia domicilij inquisiti, nunquid peti poterit per eandem iusticiarium ministrare ad instantiam nouiter querulantis. Par. in versic. compositio. §. an si delinquens. num. 4. & 5. pagina 16. videtur facere quod sic. dum dicit quod Bartol. ¶ potest reuocare compositionem non legitime factam per suum officialem ac etiam per se ipsum, & quod potest venire contra factum suum per not. in c. diuersi. fallacis de cler. coniug. Ego autem arbitror hoc pacto distinguendum, aut compositio sine remissione partis facta fuit in Curia domicilij in Terra Regis, aut in Terra Baronis, primo casu absq; dubio decerni potest compositionem nullam, & merito causam remanendam in ipsa Magna Curia vel coram iusticiario prouincia & ibidem procedendum ad ulteriora iustitia mediante per ea quæ scribit Par. in §. oppositio. num. 6. in fi. ver. & ideo consultu. & in d. §. an si delinquens. vbi quod per superiorem debet compositio retractari & in causa procedi. vt in præceden. q. etiam diximus. secundo casu subdistingue, aut fuit per Baronem, aut per suum officialem, primo casu indubitanter teneas idem quia Baronibus præceptu est per Regiam pragmat. q. incip. mandamus etiam in titu. de Baronibus. ne in compositionibus faciendis abutantur eorum priuilegijs, cum in casu nostro negari non possit abusus facta compositione absq; remissione partis, quæ attenda forma priuilegiorum omnium Baronum debet compositionem præcedere. & dato quod non extaret. d. pragmat. neque priuilegia aliquid dicerent de remissione partis requirèda in compositionibus faciendis, adhuc iurisdictio concessa Baroni cum potestate componendi delicta, præcedente partis remissione esset intelligenda: quia de iure sine ea compositio fieri non potest vt latius diximus in princ. nostri Rit. & aliter faciendo abusus est iurisdictioe sibi concessa, cum abusus nõ sit aliud quam malus siue illicitus vsus, vt dicit Guliel. bene. in c. Raynu. in versic. si absq; liberis. lo. 2. de testamen. num. 47. & Rebuff. in commen. consti. Fran. titu. de appella. tanquam ab abusu. in prin. vol. 3. & ante eos Luc. de Pen. in l. vsus aquæ. in princ. C. de aquadu. lib. 1. & cognitio de tali abusu non ad alium spectat quam ad Regiam iurisdictioem, vt dicunt Guliel. & Rebuff. in locis præallega. ille numero 47. & iste numero 12. Et istud amplio procedere etiam si Baro habeat secundas causas in sua Terra, quia iudex secundarum causarum non est supra Baronem, pro quo faciunt not. per Bar. in l. j. §. si quis. num. 12. versic. quero quid. ff. de appella. & eund. Bebuff. in concordat. tit. de friuo. appella. in princip. versic. fallit quando pag. 650. vol. j. Secundo casu similiter subdistingue, aut Baro in illa terra non habet secundas causas aut sic, primo casu dic idem quod supra dixi in alijs casibus per eademmet iura & rationes. Secundo casu dico quod declaratio super nullitate compositionis stante abusu competit Magnæ Curia. vel iusticiari. prouincia verum quia declarata compositione nulla, procedendum est in causa principali ad instantiam nouiter querulantis, talis cognitio debet remitti ad iudicem secundarum causarum, & ideo eodem decreto quo annullatur compositio facta per iudicem

Com. super Ritibus Magnæ Curia. 161

iudicem primarum causarum, debet dici causam remittendam ad iudicem secundarum qui in ea procedat iustitia mediante ad instantiam nouiter querulantis. Non obstat Doctri. Par. in d. §. an si delinquens. quia intelligo procedere quando Baro fuit aditus per nouiter querulantem, non autem in casu nostro in quo fuit aditus superior per ea quæ dicta sunt, quæ bene not. Salerni, die 16. Ianuarij, 1560. Prosper Carauita.

distincte semper in casibus permittis à capitulis, & constitutionibus Regni.

S V M M A R I V M.

R I T V S C C L X X I I I I.

Item Curia ipsa componit de quo libet maleficio, saluo iure partis: excepto crimine hæresis, & læsæ Maiestatis.

Dispositio istius Ritus corrigitur per Titu. sequentem in quo aliter disponitur, vt etiam dixi supra in Rit. 272. in 1. nota. & in effectu hodie in Regno nullibi fit compositio, saluo iure partis, sed semper habita prius remissione, vt dicit Ritus sequens. & duo Rit. præcedentes. In vno tantum casu seruari posset iste Ritus, vt dixi supra in Rit. 272. quaestione 5. in fine. vbi vide.

R I T V S C C L X X V.

Tem seruat ipsa curia nullum denunciatum componere: nisi pars sit in concordia cum ea, quæ eum denunciavit, & duobus modis potest constare curia de ipsa concordia, vel quod ipse denunciator veniat ad Regentem, vel ad quemcumque alium officialem, & dicat ego nolo iustitiam de tali denunciato per me: vbi curia, & vobis placeat, vel vbi hoc non fiat per præsentiam denunciantis, sufficit si de ipsa pace habita inter denunciatum, & denunciantem, & de renuntiatione talis denunciantis referuato beneplacito curia, constet curia per publicum instrumentum dictæ curia præsentatum: quod remanet apud acta dictæ curia. Semper hoc constituto dictæ Curia, per vnum de istis duobus modis, si denunciatus vult componere cum dicta curia in casibus tantummodo a iure permittis, fit compositio, & ipse denunciatus admittitur ad compositionem in-

- 1 *Differentia inter remissionem, concordiam, & pacem.*
- 2 *Modus constandi de remissione partis offensa.*
- 3 *Iniuria duplici remissione, tacita scilicet & expressa remittitur. Tacitaque qualiter fiat.*
- 4 *Facta iniuria remissione per dissimulationem, an damna, expensæ, & interesse remissa videantur?*
- 5 *Renunciatio, quæ verba exprimere debeat in renuntiatione.*
- 6 *Casus permittis in compositionibus faciendis remittitur.*
- 7 *Remissio facta per procuratorem offensi an sufficiat ad compositionem.*
- 8 *Episcopus solus absque capituli consensu, nunquid iniuriam ecclesie illatam remittere possit?*
- 9 *Offensus in mortis articulo per instrumentum declarat iniuriam remississe, querelaque expostita renunciaffe: num per curiam ad compositionem deueniri possit?*
- 10 *Per remissionem in mortis articulo quid remissum censeatur.*
- 11 *In foro conscientie quid remittatur.*
- 12 *Pars offensa in instrumento remissionis aliquam penalem fecit promissionem, & sequuta compositione, postea eam non adimpleuit: nunquid poterit iterum accusari?*
- 13 *Non seruando promissa, quando quis incidat in penam.*
- 14 *Pœna ex delicto, an ex pacto oriri debeat.*
- 15 *Offensus iniuriam, & offensam coram testibus renunciauit, & non fuit confectum instrumentum: talis remissio an possit per testes probari: indeque ad compositionem deueniri.*
- 16 *Casus de necessitate scripturam requirentes qui remittuntur.*
- 17 *Probatio per testes, & scripturas equiparantur.*
- 18 *Clericatus per testes, & scripturam equiparantur.*
- 19 *Clericatus per testes, & instrumenta probatur.*
- 19 *Offensus si minor est: nunquid ipse, vel eius tutor remittere possit.*

Qualitas

- 20 Qualitas quæ fundat, aut priuat: debet ante omnia probari.
- 21 Remissiones factæ a tutore absque decreto & cause cognitione an valeant.
- 22 Pupillus læsus læsione enormi an possit se absolueri a iuramento & petere restitutionem in integrum.
- 23 Tutor antequam ministrare incipiat: ad multa tenetur: si omnia ea non adimpleuerit: remissionemque fecerit: an de nullitate opponi possit?
- 24 Gestia per tutorem qui non satisfacit: sunt ipso iure nulla.
- 25 Requisita in tutore ante administrationem, quando & in quibus requirantur.
- 26 Cessat restitutio in integrum per remissionem factam a tutore: quia per eam pupillus non dicitur læsus.
- 27 Offensus est monachus, & viuit: abbas sine monacho an possit remittere?
- 28 Monachus mortuus mundo dicitur.
- 29 Monachus pro iniuria sibi illata non agit: sed abbas pro eo.
- 30 Iniuria si sit facta monacho, dicitur iniuriata ecclesia.
- 31 Remissio iniuriæ per monachum, vel clericum cum consensu abbatis, vel episcopi num ecclesiæ præiudicet.
- 32 Factum per Abbatem, vel Episcopum cum capituli consensu, per dominum factum dicitur.
- 33 Pecunia peruenienda de remissione iniuriæ monacho illatæ, patri illius, an suæ ecclesiæ competat?
- 34 Monacho interfecto qui habebat patrem & filium legitime susceptum ante monachatum cui competat remissio.
- 35 Clericus secularis & monachus in quo differant.
- 36 Remissio partis, an sit necessaria in compositione fenda cum curia pro delicto non consummato.

Dixi de principio istius Ritus supra in Ritu. 272. in principio, & ibi etiam qualiter intelligatur, quod hic dicitur: quod pars denunciatis sit concordata. Aduerte tamen quod licet in hoc Rit. dicatur quod pars denunciatis, seu offensa debet esse in concordia cum offendente: tamen non intelligitur quod debeant facere pacem in simul: sed voluit dicere Ritus quod pars offensa debet remittere: quia concordatam esse partem, aut remississe idem sunt quo adhuc effectum: ¶ licet alias differat remissio a concordia, seu pace. vt dicit Specul. in tit. de treug. & pace. numero 3. versiculo nota. & Luc. de Pen. in l. prima, columna tertia. versiculo circa secundum, C. public. l. i. libro 12. Afflict. in titulo

de pace iura. firma. §. iniuria. numero 124. versiculo, & scias. & Petrus à Plaza in epitome delictorum. libro primo capitulo 6. numero 43. remissio enim fit cum ab vna parte tantum fuit offensio: pax vero seu concordia cum ex vtraque parte, vt ipsi dicunt. Et si dicatur, quod iste Rit. aliter videtur dicere, dum dicit quod de pace habita inter denunciante, & denunciatarum, & de renunciatione denunciantis sufficit constare per instrumentum: & quod propterea sentiat quod nedum offensus debet remittere, sed etiam pacificare cum offendente, respondetur quod eius intentio non fuit ista. sed tantum ponere modos quibus possit de remissione constare. & quod intentio sua non fuerit talis: patet expresse dum ponit primum modum in quo non dicitur quod denunciatus debet pacem facere cum offenso: sed quod satis est si in curia comparet, & dicit nolle iustitiam de denunciato quantum ad se spectat: & dum ponit secundum modum: licet de pace loquatur, adhuc tamen loquitur retento eodem themate, vt si denunciatus non potest personaliter illud facere comparando in curia satis est, quod constet per instrumentum publicum de ipsa pace hoc est remissione & renunciatione denunciantis: in tantum quod potius iste Ritus confundit ista vocabula remissionem, & pacem, quam quod velit dicere, quod curia non potest componere, nisi ostendens, & offensus faciant pacem, & etiam offensus remittat.

¶ Nota primo ibi, quod ipse denunciator veniat, quod primus modus constandi de remissione partis offensus, est si comparet coram aliquo officiali curiæ, & dicit, quod quantum ad se spectat: non vult iustitiam de denunciato. seu querelato per eum: & adde quod idem etiam est, si non comparet coram officialibus sed coram actuario principali ipsius Curie. vt patet in pragma. nouiter editis per Illustrissimum Ducem de Alcalá huius Regni Viceregem in reformationibus Magnæ Curie * prag. 29. §. item quod nemo. & §. sequen. de offi. magi. iusti. tenetur tamen actuarius ipse, vt ibidem dicitur, cum scribit remissionem partis eandem interrogare qua de causa remittit: & si facit eam per vim, vel metum precium vel amorem: & prout ipse respondent, post remissionem scribere. Et si remissio ipsa fieret in fauorem plurium, de eodem inquisitorum, aut vnico, & eodem tempore, aut diuersis, primo casu, non potest recipere nisi grana decem in totum: si hoc sit in palatio, & si extra per ciuitatem grana quindecim, & extra ciuitatem arbitrio iudicis. Secundo casu potest recipere grana decem pro vnoquoque: vt etiam disponitur in eisdem pragma. in reformationibus Magnæ Curie * prag. 38. §. item pro remissione. eodem titulo. Hodie vero per nouissimam pragma. serenissimi Regis Philippi. pragma. 1. incip. vna delas causas. titu. de remissionibus partium. quam etiam inuenies in pragma. 7. §. vna delas causas. titulo de composit. in ciuitate Neapol. remissiones non possunt fieri nisi in tribunali Magnæ Curie, & extra ciuitatem Neapol. coram Iustitiarijs vel Auditoribus prouinciarum, vel coram officialibus locorum in quibus partes habent suum domicilium, adeo quod d. nouissima prag. concordat cum primo modo dato per hunc Ritus ad hoc vt constet de remissione, sed propter d. pragma. non & sublatum quin possit per notarium publicum stipulari remissio quæ fit ab aliquo & de ea confici publicum instrumentum, dummodo stipulatio fiat coram officiali secundum dispositionem dictæ pragmæ.

¶ Secundo Nota. ibi semper hoc confitio, quod semper quod constat de concordia partis offensus altero de duobus modis hic positus, videlicet: per remissionem

nem factam pœnes acta Curie, vel per publicum instrumentum. curia ipsa potest super crimine componere. Sed dicit aliquis, ergo per hunc Rit. corrigitur, quod de iure communi disponitur: ¶ quod iniuria remittitur, ne dum per remissionem expressam, sed etiam tacitam: puta per dissimulationem quæ fit ridento, ludendo: aut comedendo, scribendo, vel loquendo, cum iniuriante. vt probat tex. in l. non solū. §. j. & l. sed si vnus §. si ante. ff. de iniur. & in §. fin. iuncta gl. vbi etiam not. Io. Fab. & Areti. instit. cod. titu. & late Luc. de Pen. in l. j. quæst. 9. C. publi. l. i. lib. 12. vbi dicit quod ad tollendam accusationem, sufficit tacita remissio quæ fit per dissimulationem, quemadmodum expresse, quæ fit verbis: quod quidem locū habet secundum Io. Fab. in d. §. fin. in fine. siue verbis, siue facto fiat iniuria. vt etiam scribit Afflict. in capitulo primo. §. iniuria. numero 107. versu. nunc videamus. & numero 118. cum sequen. vbi etiam alios modos ponit quibus iniuria remissa censetur. & Petr. a plaza. in epitome delictorum libro primo, cap. 6. numero 43. versiculo ceterum. Huius tamen obiectioni dupliciter responderi potest: primo, quod allegata procedunt, & vera sunt, quocumque postquam offensus, vel iniuria facta fuit iniuriatus non reuocauit eam ad animum suum, sed statim dissimulando per actus extrinsecos demonstrauit remississe, Rit. vero noſter loquitur quado offensus reuocauit ad animum: & Curie denunciat. quo casu offensus, vel iniuria non remittitur per dissimulationem: sed verbis, & facto. vt dicit Glof. fin. in fi. & Io. Fab. in dicto §. fin. numero 4. in fi. de iniur. Bart. in d. l. non solum. §. iniuriarum numero 3. decisio. Tholoſ. 233. in proprijs terminis & Aufre. ad decisio. tholoſ. 127. in fi. & ideo non mirum si duo tantum modi hic ponantur ad constandum de remissione, seu concordia partis. Secundo responderi potest quod etiam quod allegata procedunt, postquam iniuria ad animum reuocata esset per querelam: ¶ per remissionem iniuriæ factam per dissimulationem, non intelliguntur remissa damna expensæ, & interesse vt dicunt Io. Fab. & Aret. in dicto §. final. & Aufre. in d. decisio. 127. in fine. Immo nec etiam si verbis expressis remittatur iniuria. intelliguntur remissa prædicta: vt dicit Spec. in titulo de accusatore. numero 8. versiculo quid si vulneratus. Boer. decisio. 52. numero 6. Petrus à plaza in epitome delictorum libro 1. cap. 6. num. 40. & Ioan. de Amic. consil. 88. numero 14. & propterea cum adhuc possit aliquod prosequi offensus licet probetur per dissimulationem iniuriam remississe: non potest dici concordatus adeo quod curia sine eius remissione possit componere, nisi de concordia, vel remissione appareat altero de duobus modis positus per hunc Rit. quæ bene notabis. Et vide infra questione 4. numero 15.

¶ Tertio Not. ex hoc Rit. ibi nolo iustitiam, & ibi de renunciatione, quod ille qui remittit: in ipsa remissione debet dicere, qualiter renunciat denunciatio- ni, seu querelæ per ipsum expositæ quia non vult iustitiam quantum ad se spectat, contra illum quem denunciauit: vel querelauit. vt latius scribit Specu. in tit. de treuga & pace, in princ. vbi ponit formam instrumenti remissionis seu pacis, & ideo communiter instrumentis remissionum apponuntur illa verba: quod pars ipsa remittens cessat, & irritat, & annullat querelam per ipsam expositam, ac processus omnes desuper fabricatos, reuocando omnes procuratores per ipsam ad causam factos, &c.

¶ Quarto not. in fi. Rit. quod compositio debet fieri in casibus permisis, & non aliter. ¶ qui tamen dicatur casus permisi in compositionibus faciendis per iudices vide supra in Rit. 272. q. 2. vbi etiam posui

aliquas causas per quas iudex induci potest ad componendum. de quibus etiam Cauens. hic tractat numero 7. cum sequen.

¶ Quarto primo in hoc Rit. quid si remissio pœnes acta, vel per instrumentum fieret per procuratorem offensus nunquid ipsa sufficeret, vt curia valeat componere? Rit. iste dicit quod per denunciante ipsum dicit fieri: & hæc est veritas: nisi procurator ipse haberet speciale mandatum: vt dicit Spec. in tit. de treug. & pace. numero 4. versico. hoc quoque nor. per text. in l. mandatum generale. ff. de procura. & l. nam & nocere. ff. de pact. c. per tuas. de arbit. & c. contingit. de transact. & sequitur etiam Nell. in tracta. banni. in 3. parte 2. tempor. quæstio. 37. numero 12. ¶ Et quod diximus in simplici procuratore laici: intellige etiam procedere in Episcopo qui cum sit procurator simplex suæ Ecclesiæ: vt dicit text. & ibi etiam Glof. in c. fina. 12. quæstio. 1. non potest ipse solus absque consensu capituli remittere iniuriam Ecclesiæ illatam. vt dicit Glof. not. in capitulo primo in versiculo punire. de pœn. in 6 & in cap. contingit. extra de senten. excommunic. in cap. si is qui. in versico. possumus. ibi sed nunquid. 23. quæstio. 4. Alexand. in l. pactum curatoris. numero 9. in fine. C. de pact. vbi allegat pro hoc text. in cap. cum desideres. in fine. extra de sent. excommunicat. & Afflict. in tit. de pace iura. firma. §. iniuria. numero 60. versiculo & scias. Immo etiam intellige procedere in summo Pontifice. vt probat tex. in cap. Salernitanæ. 63. dist. zenze. in extrauagan. si fratrum. in versiculo iniuriam. ne sede vaca. Boer. decisio. 120. numero 5. parte j. Petrus a plaza in loco præallega. cap. 6. numero 21. ver. præ ceteris. * & nouissime Excellens. Dominus Clarus libr. 5. sent. recepta. §. fin. q. 58. versico. præterea quæro. Hodie vero remissio per procuratorem etiam cum speciali mandato non valeret, quia is qui habet remittere debet coram officiali id agere per dictam nouissimam pragmatiam, de qua dixi supra in primo not. & si diceretur quod procurator tempore quo remissionem faciet accederet coram officiali, responderetur non sufficere, quia ratio. d. pragma. vt in ea expressim dicitur, fuit ne partes offensus ob vim vel metum facerent remissiones, quæ ratio non dicitur cessare per accessum procuratoris coram officiali cum potuit vis vel metus incuti parti offensus ad constituendum dictum procuratorem. Prædicta tamen non procederent in episcopo vel abbate remittente cum consensu capituli vel monasterij offensus factam ecclesiæ ob iniuriam illatam clerico vel monacho, quia cum ecclesia sit corpus representatum non potest comparere coram officiali & remissionem facere, & idem in syndico remittente iniuriam illatam vniuersitati cui speciali mandato ipsius vniuersitatis, & finaliter in quocumque procuratore alicuius corporis representati, per eandem rationem, quod nota. pro intellectu dictæ pragmatice.

¶ Secundo quæro quid si in mortis articulo offensus per instrumentum declarasset qualiter ipse remittit iniuriam talem sibi factam, vel aliter diceret quod renunciat querelæ expositæ quatenus ad ipsum spectaret: nunquid cum tali instrumento remissionis posset curia componere, quasi censetur pars concordata? Breuiter dicas quod non: ¶ quia per talem remissionem quæ fit in mortis articulo publice, vel secreta: censetur remissus rancor tantum non autem satisfactio iniuriæ & interesse. vt dicit Innoc. in cap. præterea. de iniur. & dam. dat. Barrol. Bald. & Areti. in §. finali. insti. de iniur. licet Glof. fina. ibi aliter dixerit, & male secundum Barto. in dicto §. j. * & idem etiam sequutus est Dominus Clarus (qui alios allegat) in loco præallegat. versiculo quæro modo. Et si dicitur

dicatur prout dicebat Gloss. in dicto. §. finali. quod nisi intelligatur remissio plena quo ad totum: non potuit offensus bene confiteri & peccatorum penitentie: respondetur committere quod etiam in foro conscientie non tenemur remittere satisfactionem & interesse, sed solum rancorem, & animi odium. ut dicit Gloss. in capitulo si quis contristatus. 90. distin. & in cap. si is qui. in versic. possumus. 23. questione quarta Specu. in tit. de treug. & pac. numero 2. versic. & not. Bartol. & Docto. in d. l. si tibi. idem Bartol. in l. non solum. §. iniur. numero 3. de iniur. Ioan. Fab. & Aret. in d. §. fin. limita tamen ista secundum Bald. in tit. de pace iur. firma. Par. in tracta. syndic. in versic. compositio. §. ultimo. & Alex. ad Bartol. in d. §. iniuriarum. nisi remissio ipsa plene facta esset. ut latius per eos. Igneus. in l. j. §. diuus. numero 2. ff. ad Sylla. Angel. in tracta. malef. in versiculo necnon ad querelam. numero 90. & Petrus a Plaza. in epitome delictorum. libr. 1. cap. 6. numero 41. quo casu procedere posset secundum Pet. opinio. gloss. in dicto capitulo si quis contristatus, & sequacium.

¶ Tercio quare quid si pars offendens, siue denunciata, & accusata in eodem instrumento remissionis promittit aliquid ratione expensarum, & interesse, vel per annum non accedere ad patriam partis offensae, vel non transire per eius domos, & facta est compositio: demum promissis non stetit, nunquid poterit pars offensa ulterius accusare, & inquisitum pena debita puniri facere? tex. in terminis quem ibi commendat Bart. Bal. & Salyc. in l. quamuis. C. ad Turpillian. dicit quod non, ratio est secundum Salycet. ibi quia per talem remissionem dicitur accusator desistisse, & in Turpillianum incidisse propter quod amplius accusare non permittitur. l. qui desistit. ff. ad Turpillian. Limita istam conclusionem non procedit quotiescunque remittens nondum querelasset, vel querelasset, & remitteret ante litem contestationem, & dationem fideiussoris de lite prosequenda: quoniam tunc cum simus ante litem contestationem, per remissionem non dicitur quis desistere, nec in Turpillianum incidere. ut dicit Bartolus in lege quae situm. ad Turpillian. & Salycet. in l. prima. numero 2. versiculo ego puto. C. ad Turpillian. & propterea si in instrumento dictum esset quod in casu contraventionis licitum esset agere, & suam querelam prosequi posset ipsum accusare, & poenam iuris contra ipsum prosequi, & insistere: quoniam non seruando promissa, incidit in poenam in instrumento contentam: ut dicit text. in l. vbi pactum. & l. si quis maior. C. de transactio. non obstante dicta l. quamuis: quae in hoc casu non habet locum ratione cessante, ut dixi. Istud tamen verum erit secundum Bartol. in l. si vnus. §. pactus. in fin. versic. iuxta hoc numero 26. ff. de pactis. quem ibi sequitur Alexand. numero 16. & Iason. numero 46. quotiescunque ex illo crimine veniret imponenda aliqua poena pecuniaria, quae potest in stipulationem deduci, quoniam tunc illa poena imponeretur potius ex stipulatione, & pacto posito in instrumento, quam ex delicto cuius poena fuit remissa: secus si alia poena, quam pecuniaria: quoniam tunc talis a delicto non valeret: quia ut ibi dicit text. ex delicto oriri debet non ex pacto, & idem Bartol. in l. non solum. §. iniuriarum. in fin. ff. de iniur. & ideo melius est in istis instrumentis remissionum in quibus aliquod dandum, vel faciendum promittitur, in casu contraventionis, adijcere certam poenam pecuniariam vna cum refectione damnorum expensarum, & interesse, ita quod poena soluta, vel non soluta, rata adhuc maneat promissio quemadmodum docet nos Specul. in tit. de treug. & pace. in princ. vbi ponit formam instrum. remissionis.

¶ Quarto quare pone quod offensus remissit offendenti omnem actionem, declarando coram testibus, nolle aliter iustitiam contra talem: verum non fuit factum instrumentum: nunquid possit ista remissio postmodum probari per testes ut ea probata, valeat iudex inquisitum componere? Nell. in tracta. banni. 3. parte 2. tempo. q. 38. nume. 14. mouet hanc 16 q. & dicit quod sic: quia cum multi sint casus in quibus de necessitate requiretur scriptura. ut patet ex gloss. capitulo primo. §. post. de cens. quae enumerat viginti nouem, & Specul. de instru. editio. §. restat. versiculo sed si vnus non reperitur enumeratus. 17 iste. Pro quo facit: quia probatio per testes, & scripturam aequiparantur. capitu. cum Ioannes Heremita. iuncta gloss. in versic. quodlibet instrumentum. 18 de fide instrumentorum. ¶ Item quia etiam clericatus potest per testes, & instrumenta probari. cap. tue. de cler. peregr. ordina. nota. per gloss. in cap. si iudex laicus. in versic. fecit. de senten. ex. communica. in 6. & Cypoll. consil. crimina. 11. Ego autem per hunc Rit. teneo contrarium, & fatendo contraria, dico quod procedunt de iure communi: quae in hoc Regno locum non habent stante hoc Rit. dicente, quod duobus modis potest constare curiae de remissione partis offensae, & ideo Nell. ibidem dicit quod communiter prouideretur per statuta, quod de remissione debet constare per publicum instrumentum: ne facilius fraudes committantur. Hanc opinio. per hunc Rit. repertam post haec scripta tenere etiam Pet. Foller. in declarationibus per ipsum editis ad generalem indultum columna penultima. * & Dominum Clarum libr. 5. sent. recept. §. fin. q. 58. versic. scias etiam dicens fuisse declaratum in illo senatu, quod si vnus senator & fiscalis attestaretur pacem coram se factam, & delictum non esset valde graue, admitteretur licet de ea non appareret instrumentum.

¶ Quinto quare in hoc Rit. quid si offensus est minor an quid poterit ipse, vel eius tutor, aut ipse cum autoritate tutoris remittere? Doct. circa istud varij varia dixerunt & ideo veriores eorum conclusiones breuiter reassumendo, dico quod aut minor ipse est infans: aut pupillus. Primo casu, communiter concluditur, quod ipse neque solus, neque cum autoritate tutoris hoc potest ut voluit Vbe. de Bobio. quem allegat Specul. in tit. de homici. colum. 2. & Nell. in tracta. banni. 3. parte 2. tempo. q. 36. per gloss. not. in l. j. in versiculo promiserit. ff. de noua. ius tamen tutor bene potest, si remissio infanti expediat, non aliter ut dicunt Bald. & Salycet. in l. pactum curatoris. C. de pact. per tex. iuncta gloss. in fine. C. de transactio. dum tamen secundum Nell. in d. tracta. ead. quaest. consilium propinquorum interueniat: & iudicis decretum, per gloss. & Bartol. in l. tutor. ff. de bono. posse. & Bald. in l. bonorum. C. qui admitt. Secundo casu similiter communiter concluditur, quod si remissio pupillo expedit: potest tam pupillus cum autoritate tutoris, quam etiam tutor ipse solus remittere per d. l. praesentes. ut Bald. & Salycet. dicunt in d. l. pactum curatoris, & ibid. communiter scribentes Bald. in l. j. C. de integ. rest. mino. in rub. de treug. & pace. numero 10. & in l. iuris iurandi. ff. de iur. iuran. Angel. in l. si non conuicti. ff. de iniur. Abb. consil. 39. volum. 1. Pan. de Castro in l. rescriptum. §. plerunque. numero 6. ff. de pact. Nell. in d. tracta. ead. quaest. & Ioan. de Amic. in consil. 88. numero primo. Addit tamen Specul. in loco praallega. columna secunda versic. potest tamen Baldus in d. rubrica de treug. & pace. & Arno. commenta. 188. dummodo etiam iudicis decretum interueniat. Abb. vero in consil. 108. illud in effectu. volumine 2. & Ias. in d. l. pactum curatoris. tenent contrarium, quod etiam videntur sequi Nell. in loco praallega-

legato. & Apostil. Specul. vbi supra. in versiculo tractatur. dum dicunt cautius esse quod interponatur decretum. Ego vero Specul. & Bald. opin. sequor, quod iudicis decretum de necessitate requiritur, quae etiam tenet Petr. à Plaz. in epitome delictorum. libro primo, capitulo 45. numero septimo. Ratio quae me mouet: est, quia ut Bald. Salycet. & ceteri Docto. concludunt in dicta l. pactum. per gloss. in dicta l. praesentes. in fine, tunc demum tutor potest remittere iniuriam pupilli, cum remissio ipsa expedit, & non aliter, & ideo cum non simpliciter hoc possit tutor, sed cum expedit: ista qualitas quod expedit, debet prius apparere, ut eius potestas sit fundata per text. in l. Fulcinius. §. ait praetor. vbi not. Bartol. ff. ne quid in loc. publici. l. Fulcinius. §. cum hoc. iuncta gloss. & Bartol. ff. ex quibus causis in possessione eatur. l. praetor. §. docere. vbi not. Pal. de Castro. ff. ne quis eum qui in ius voca. l. secunda. §. si dubitetur, ff. de iudic. cum similibus, quae tradit Gramma. in consilio de foriudica. post decisio. numero 51. & 53. ¶ vbi quod qualitas quae fundat, aut priuat, debet ante omnia probari, & propterea antequam remissionem faciat tutor, debet in iudicio petere, quod cum ipsa expediat pupillo, capiat inforatio de eo: & ea capta, & confitito, interponatur decretum quod valeat ipsam facere, & ita videmus magis communiter seruari, aliàs si secus fieret esset eius arbitrio remittere quando expedit pupillo, vel non, quod minime dici debet. Praedictam opinionem intelligo absque dubio procedere in remissione facta per tutorem pupilli solum, ut si iudicis decretum non interueniat, remissio ipsa non valeat per rationem praedictam, secus autem vbi per pupillum facta esset cum autoritate tutoris, & ipse pupillus pubes, aut impubes, doli tamen capax iurasset: quoniam tunc ratione iuramenti etiam si aliàs esset inualida: validaretur, per authent. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. ut late disputat, & concludit Abb. in dicto consilio 39. numero primo, & consilio 108. numero secundo, & Afflict. decisio. 322. * & ¶ per hanc rationem iuramenti praestiti a pupillo fundari potest id quod seruatur in senatu Mediolanensi quod remissiones factae a tutoribus absque decreto & causa cognitione valeant ut scribit Dominus Clarus. libr. quinto. sen. recep. §. finali. quaestio. 58. versiculo quare an tutor. quia ut ipse ibidem dicit, requirit ut in simul cum tutore interueniat ipse pupillus si est maior infante. 22 Posset ¶ tamen pupillus laesus laesione enormi, absolui facere se à iuramento, & petere restitutionem in integrum iuxta opinio. Anton. de Butri. in capitulo cum contingat. in quarto casu principali. de iure iuran. & Ancha. in disputa. incipien. capitu. laicus. in repeti. capitu. canonum statuta. 11. quaestio. princip. de constitu. & Abb. in dicto capitulo cum contingat. 28. colum. quam etiam firmat Afflict. in dicta decisio. versiculo tamen dicebant.

¶ Sexto iuxta praedicta quare, nos habemus, quod tutor antequam incipiat administrare: tenetur multa facere, quae late enumerat Bartol. in l. legitimos. in princip. ff. de legiti. tuto. gloss. in l. tutor. qui reperitorium. in princip. ff. de administrat. tutor. Bald. in l. prima. §. item solent. ff. de offic. praefect. vrb. Roma. consilio 425. & Capici. decisio. 50. & pulchre Sebastianus Van. in tracta. nulli. titulo de nulli. ex defectu manda. versiculo in super. numero 148. & praeterim conficere inuentarium. per l. finali. §. finali. C. arbit. & satisfare. per l. prima. C. de tut. & curat. qui satisf. non dedit. nunquid si priusquam inuentarium confecerit, & satisfacionem dederit, remissionem fecerit, opponi poterit, quod non valeat? Breuiter ratione iauerterij non confecti, opponi non poterit,

eo quia text. in dicta l. tutor. & l. finali. §. fina. dicitur, quod ut suspectus remoueri potest: ergo interim donec remoueat, tutor est, & administrat. ut dicit Bartol. in dicta l. tutor. numero septimo. versiculo contrarium puto. ibi, sed si administrat. Alexand. consilio 86. versiculo non obstat. numero octauo. volumine secundo. pulchre Cuma. consilio 15. & Capici. in d. decisio. licet videatur secus sentire. Ratione vero satisfacionis non praestitae, posset dici de nullitate, ¶ quia gesta per tutorem qui satis non dedit, sunt ipso iure nulla. ut probat text. in l. dubium. in fin. versic. C. de tuto. qui satisfada. non dedit, sed in casu nostro, nullatenus dici poterit, quia ut dicit Bartol. in dicta l. legitimos. in fine. princip. & Bald. in l. fina. C. de tutor. qui satisfada. non dedit ¶ requisita in tutore antequam administret, non requiruntur in his quae dilationem non recipiunt, vel in his, quae principaliter ad commodum pupilli spectant. per dictam l. tutor qui reperitorium. in fin. princip. & l. finali. C. de tutor. qui satisfada. non dedit, sed quia per remissionem quam facit tutor, non dicitur pupillus perdere: sed lucrari. ut dicit Bald. in l. pactum curatoris. numero tertio. versiculo quare in ista. C. de pactis. & Ioan. de Amicis. consilio 88. numero tertio. ¶ adeo quod ut dicit idem Bald. in l. prima. numero quarto, versiculo 98. quaeritur. C. de integ. restitutio. mino. & in l. minoribus. ff. de mino. cessat in hoc casu restitutio in integrum: quia per remissionem non potest dici laesus pupillus: sequitur absque dubio quod defectus dictae satisfacionis remissionem non annullat. nec obstat text. dicto capitulo in dubium: quia per praedicta limitatur non procedere in his quae sunt in commodum, & expediens pupilli: maxime quia text. met loquitur de his quae gesta sunt in eius prauidicium, quod bene not. quia quotidie euenit in facto, & facile à multis intelliges contrarium temperari. Intellige tamen quae dixi quod per remissionem quam facit tutor, non dicitur pupillus perdere, sed lucrari: adeo quod aduersus eam non restituitur: praesupponendo quod talis remissio facta fuerit causa cognita, & cum decreto Bald. supra tenuimus in proceden. quaest. aliàs si simpliciter diceretur quod pupillus remittendo semper lucratur, & non restituitur, frustra quaereretur si causa cognitio, iudicisque decretum est necessarium, quod bene nota pro intelligentia eorum, quae dicit Bald. in proximis citatis locis.

¶ Septimo quare pone quod offensus est monachus qui etiam nunc viuit, nunquid poterit solus Abbas sine monacho remittere: ita quod dici possit pars concordata? Bald. in rubrica de treug. & pace. numero primo, quem refert, & sequitur Arno. in commentar. 190. dicit quod Abbas sine monacho non potest remittere: quia licet monachus sit mortuus mundo ut dicitur in capitulo non dicatis. 12. quaestio. prima, & Gloss. in capitulo religiosus. in versiculo non habeat. de testam. in 6. tamen iure naturali censeri debet, & ideo secundum eum in simul cum monacho offenso poterit remittere, & eodem modo, nec monachus solus id facere poterit, quia nec si iniuria sibi illata sit agere poterit, sed Abbas pro eo. ut dicit gl. quam ibi sequitur Abb. & Fely. in cap. parochianos. in gloss. 1. extra de sentent. excommuni. 30 ¶ Sed quia per iniuriam factam monacho dicitur et iniuriata, & offensa ecclesia, ut dicitur in c. cum desideres. in fine. & c. contingit. de sentent. excommuni. 31 ¶ talis remissio facta per monachum, vel Episcopum, quo ad iniuriam Ecclesiae, non sufficit licet quo ad monachum tantum sufficeret, ut dicit text. in d. c. cum desideres.

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

uncta gloss. in versiculo quam offendit, & ideo vt etiam ecclesie præiudicet, fieri debet secundum Bal. in l. præses. numero 11. versiculo septimo quarto. C. de transact. & Ale. in l. pactum separatoris. in fina. versiculo. C. de pact. per ipsum Abbatem vel Episcopum cum cōsensu capituli vt supra diximus. in 1. q. etiam quod non adit consensus monachi: ¶ quia factum per Abbatem, seu Episcopum cum consensu capituli dicitur factum per dominum vt not. in l. iudemus nullam, & authen. hoc ius porrectum. C. de sacro sanct. eccl. & ideo taliter facta remissio ita sufficit secundum Bald. in ea. l. præses quemadmodum sufficit ea. quam facit dominus de iniuria facta seruo per l. si vnus. §. seruus meus. ff. de iniur. ¶ Ex quo sequitur quod pecunia inde peruenienda ipsi Abbati, seu monasterio competit: non patri illius monachi. vt scribit Feder. de sen. consil. 35. quidam monachus. Roma. lingu. 456. statutum vrbis veteris. Deci. in c. in præfenti. in num. 57. & ibi Augusti. Bero. num. 473. de probatio. Alcia. in l. 4. §. Cato. colum. penult. ff. de verbor. obligat. & Petr. à Plaza. in epitome delictorum. lib. 1. cap. 6. numero 18. & licet Boer. decisi. 121. numero 9. aliter teneat dicendo contrariam opin. communem, tamen prima magis placet: & pro ea al legat Petrus Glof. in l. si ex causa. §. Pomponius. in versiculo cum statum. ff. de minor. * An ¶ autem interfecto monacho qui habebat patrem, vel filium susceptum legitime ante monachatum, vltra remissionem sui Abbatis cum consensu capituli vt proxime diximus etiam ipsius patris vel filij remissio requiratur? vide per Dominum Clarum. d. q. 58. versiculo vltimus quæro. Vnum tamen aduerte ¶ ad ea quæ supra diximus, quod differentia est inter clericum secularem & monachum, nam quâdo offenditur clericus secularis. nascuntur duæ actiones, vna ipsi clerico, & altera Ecclesie, vt dicunt Abb. & Fely. in d. cap. cum desideres. 1. nor. & Ioan. Fab. in §. patitur. numero 3. institui. de iniur. & hoc verum licet offensio non sit facta clerico in contemptum Ecclesie, vt dicit Abb. in cap. contingit. numero 10. de sent. excomm. ratio est secundum eum propter nimiam coniunctionem quæ est inter Ecclesiam & clericum. Et sicut quilibet potest agere pro sua offensa vt dictum fuit, eodẽ modo quilibet remittere, verum remissio clerici non præiudicat Ecclesie, nec econuerso remissio Ecclesie præiudicat clerico, vt dicit Glof. 1. & ibi Abba. in cap. parochianos. numero 4. de senten. excomm. Et si quis diceret quod in remissione quam facit clericus in sui præiudicium, requiritur consensus prælati. per d. cap. cum desideres. de senten. excomm. vbi ponitur casus de clerico qui remisit mediante Episcopo, responderetur quod illud. c. non emanauit vt desideret quod sit de necessitate consensus prælati quando clericus remittit quo ad suum præiudicium sed solum vt desideret an commissio clerici cum consensu præiudicet ecclesie quod ibi deciditur, q. non. At quando offenditur monachus, licet fiat offensio personalis in sua persona ac etiam offendatur Ecclesia, nascitur solum vna actio quæ competit suo monasterio, vt dicit Ioan. Fab. in d. §. patitur. numero 2. & Glof. in d. c. parochianos. in tantum quod monachus agere non potest. vt in Glof. præfata. vbi Fel. & omnes Docto Areti. consil. 138. numero 1. & Bossius. in tit. de pace. numero 18. & sicuti non potest agere, eodem modo nec potest remittere, & si remittat nihil agit sed remissio spectat ad ipsum monasterium secundum. Glof. in d. c. parochianos. & dicitur facta per monasterium quando fieret per Abbatem cum consensu capituli vt supra proxime dictum fuit. Et si dicatur quod supra fuit dictum posse Abbatem simul cum monacho remittere, intelligendum est quo ad initi-

riam respicientem particularem personam monachi (licet pro ea non habeat actionem) vt proxime diximus, non autem quo ad respicientem ecclesiam: licet & talis remissio monachi cum consensu Abbatis parum proficiet postquam non fient actionem, nisi monasterium & ab ipso sit facienda remissio vt dictum est. ¶ Octauo quæro ¶ pone quod aliquis est inquisitus per Cur. quod tractauit occidere, vulnerare, aut baculo percutere Titium, verum delictum non fuit cōsumatum, nunquid si cum Curia velit se componere remissio Titij erit necessaria. vide l. ite apud Labeonem. §. si iurauerit. ff. de iniur. Salerni, die 23. Ianuarij. 1560. Prosper Caraita.

RITVS CCLXXVI.

Tem quod nullus accusatus, vel denunciatus, seu ex mero officio inquisitus de aliquo crimine publico vel priuato, ex quo veniat imponenda pœna personalis, vel pecuniaria, admittatur ad compositionem, nisi demum probato delicto per testes, vel per confessionem rei accusati vel denunciati, aut ex officio inquisiti.

SVMMA RIVM.

- 1 Compositio de delicto per iudicem quando fieri possit.
- 2 Delicta manifesta seuerius, occulta lenius puniendi.
- 3 Differentia inter compositionem, & transactionem. Et aliquando pro eodem ponuntur ibidem.
- 4 Cautela pro officialibus compositionem de delicto non constito, facientibus.
- 5 Officiales indebite componentes qua actione teneantur.
- 6 Permissa compositione, transactio quoque permissa censetur.
- 7 Compositio in locum pœnæ succedit.
- 8 Transactio quare fiat.

NOra. ex hoc Rit. ¶ quod compositio debet fieri per iudicem vbi constat de delicto per testes, vel confessionem inquisiti: idem Par. in tracta. syndica. in vers. compositio. num. 6. & Afflic. in titulo quæ sint regali. num. 23. vbi hunc Rit. allegant. Et si dicatur quod Luc. de Pen. in l. j. columna 9. C. de deserto. libro 12. Par. & Afflic. in locis præallega. dicunt contrarium: & quod compositio fieri potest etiam quando de crimine non constat: ea quidem ratione, quia si de iure est permissa vbiunque adest iusta causa vt etiam supra diximus in Rit. 272. quæstio. 1. in 2. & 4. requisito.

facilius debet permitti vbi crimen non est liquide probatum, quàm vbi constat de eo: ¶ quia delicta manifesta seuerius, occulta vero lenius puniuntur. c. 2. extra de apost. responderetur quod eorum intentio non est dicere quod vbi de crimine non constat possit fieri compositio sed transactio: adeo quod dum dicunt quod etiam vbi de crimine non liquet: potest componi: cōfundunt ista vocabula, & volunt dicere transigi, & quod taliter eorū dictum debeat intelligi: patet primo, quia idem met Luc. ibidẽ postquam dixit de compositione faciendâ etiam vbi de crimine non liquet: dicit hæc verba: valeat igitur compositio, dummodo non sit certū fore crimẽ admittum: & allegat tex. in l. eleganter. in prin. vers. si post rem. ff. de condic. indeb. qui de transactione loquens dicit: quod si fiat super re certa non valet. Secundo patet quia paulo inferius idem Luc. loquendo proprie de compositione, dicit quod ordinarius potest indebita pecuniæ summa componere vt loco pœnæ substitutæ conuertatur, & non transactionis: sed commutationis instar obtineat: apertissime demonstrando, ¶ quod facit differentiam inter compositionem quæ fit super certo, & transactionem quæ fit super dubio. Tertio patet, quia ipsimet Luc. Pari. & Afflic. dicunt quod ideo vbi de crimine non constat: compositio fieri potest: quia compositio, & transactio idem sonant: seu pro eodem ponuntur. Lab accusatio. ff. ad Turpill. & c. fin. de transact. ex quibus verbis sentiunt quod eo casu quo de crimine non constat transactio dicitur, & nõ compositio. Et adde quod adeo verum est, quod iudex nõ debet componere, nisi vbi crimen est probatum: quod si iudex secus faciat: & inquisitus causa redimendi se à carceribus, fuit compositus: cum de crimine non cōstaret: tenetur de extortione, seu concussionem finito officio: vt dicit tex. in l. 2. §. fin. inuncta l. seq. cum sua gl. ff. quod mer. cau. & Par. in vers. compositio. §. an si est. num. 5. vers. vbi autem: ¶ Cautelam tamen ponit idem Par. ibidem, vt officialis ad euitadum ista: faciat quod inquisitus constiteatur se culpabilem, & petat se admitti ad tollerabilem compositionem quam cautelam sæpe prædicant officiales Baro num ex coriantes subditos, & cœlum, & terram, & faciunt, quod ad hoc vt inquisitus non valeat de compositione conquiri constiteatur crimen: dicendo se culpabilem, ac remittat se gratis curia. ¶ Et nedum si componit de crimine de quo non constat: tenetur de concussionem: verū etiam si non composuit sed pluries citauit ad hunc finem: vt se componeret cum de crimine non appareret: tenetur actione iniuriarum. vt dicit idem Par. in tract. synd. in §. syndicanur etiam. artic. 8. num. 7. vers. & adde. arg. l. item apud Labeonem. §. si quis non debitorum, & l. si iniuria. ff. de iniur. & not. per Inn. in cap. nouit. de iudi. Iste Rit. prohibens compositiones vbi de crimine non constat: non vendicat sibi locum quotiescunque inquisitus componeretur per viam transactionis ¶ & licet permissa compositione, intelligatur etiam multo fortius permissa transactio. vt diximus supra ex mente Luc. de Pen. Par. & Afflic. tamẽ secus est in prohibitione. Ratio diuersitatis est: ¶ quia compositio dicitur succedere in locum pœnæ substitutæ: per inquisitum adeo quod dicitur pœnæ commutatio vt supra diximus post Luc. de Pen. in vers. secundo patet, & merito non debet fieri vbi delictum non est certum, quia nec etiam certa est pœna, quæ esset infligenda. At transactio nõ succedit in locum pœnæ, nec dicitur pœnæ commutatio: ¶ Sed fit, & fieri solet ratione dubij. vt dicitur in l. j. ff. de transact. & ad euitandum litis dubiosos euentus, sumptus, & expensas: & ideo licet prohibeatur composi-

tio per rationem prædictam, quando delictum non constat: tamen non debet esse prohibita transactio in qua cessat dicta ratio. Et hinc est, quod cum per Regiam prag. Caro. V. Impe. prag. 2. incip. & ne sperata. in tit. de cōpositio. quam supra allegauimus in Rit. 272. q. 2. prohibitum esset officialibus Regijs componere inquisitos in delictis pro quibus veniret imponenda pœna mortis naturalis, vel mutilationis membri: officiales ipsi in dictis delictis ad euitadum dictam prag. componebant per viam transactionis: sed quia multoties istud fraudabat dispositionem dictæ prag. & licet in decretis diceretur per viam transactionis: tamen in rei veritate erant compositiones: quia delicta constabant. dominus Ioan. Nicolaus Caraita frater meus & in prouincijs Principatus citra, & Basilicatæ fisci patronus, significauit hoc Illustri. Domino Proregi Duci de Alua, & eius colla. consil. a quibus fuerunt expeditæ literæ registratæ in regia cancelleria in Registro Curia tertio, continentes in effectu. quod dicta Regia prag. seruaretur etiam per viam transactionis: prout iam ita seruatur, quod not. ad d. prag. quas literas inuenies impressas inter pragmatias prag. 3. incip. in viri. in tit. de compositione. Salerni, die 25. Ianuarij. 1560. Prosper Caraita.

RITVS CCLXXVII.

Item Curia ipsa non credit literis sigillatis alieno sigillo, quantumcunque authentico, etiam si de hoc literæ faciunt mentionem.

SVMMA RIVM.

- 1 Literis alieno sigillo sigillatis, an credendum?
- 2 Literarum appellatio generalis.
- 3 Literarum duæ species, publicæ, & priuatæ. Et quæ vtræque sint.
- 4 Litera proprio sigillo sigillata, quando fidem faciunt.
- 5 Literis, vel epistolis quando standum sit: remissive.
- 6 Sigillum duplex publicum, siue authenticum, & priuatum.
- 7 Sigillum authenticum quod est. Et quare ita: & num. sequen.
- 8 Sigillum priuatum quod sit.
- 9 Omne authenticum est publicum, non econuerso.
- 10 Sigillans alieno sigillo, mentionem de hoc facere tenetur.
- 11 Sigillum in scripturis diuersis de causis apponitur.
- 12 Differentia in sigillante proprio vel alieno sigillo.
- 13 Sigilli vocabulum iuris canonici est, annulus de iure civili appellatur.
- 14 Sigillum in scripturis in quo loco apponendum.
- 15 Sigillum asportanti credendum an sit: prout est si literas asportasset sigillatas.

NOr. j. ex hoc Rit. ¶ quod literis sigillatis alieno sigillo, quātuncunque authentico, non creditur: etiā si in ipsis literis de hoc fiat mentio. De iure vero quod super his, prouisum est contrarium. vt dicit Inno. in c. 2. num. 2. in fine. extra de fid. instr. Spec. in tit. de cit. §. iam de citatione. num. 13. versic. literis, & in tit. de prob. §. videndum. num. 16. versic. & not. per rex. in l. testium. §. si ab ipso. vbi etiam Glos. ff. de testa. & §. possunt. vbi Ioan. Fab. late tracta. num. 1. versic. vel forte. instr. de testa. & l. si vnus. C. eo. tit. & not. per Gl. in c. inter. in versic. delata. extra de fid. instr. ¶ Sed cum literarum appellatio sit generalis, comprehendens quaslibet literas: vt patet ex l. sed & si. §. pro scribere. ff. de instit. actio. & d. c. inter. & l. seruus si hæredi. §. imperator. versic. sed si hæres. ff. de statu. lib. & ex not. per Rebuff. in tractat. de liter. oblig. in princ. volu. 1. ¶ & ipsarum species duæ sint. 3 Publicæ videlicet & priuatæ. secundum eund. Rebuff. ibid. publicæ, quæ sunt Papæ, vel Imperatoris. vt not. Fely. in c. post cessionem. 11. fallentia. num. 17. de proba. & de eis habetur in c. quod super. de fide instr. & l. vnic. C. de mand. princ. item quæ sunt cuiuscunque habentis authenticum sigillum vt patet ex d. cap. 2. cum ibi nota. per Innoc. in princ. de fid. instr. Priuatæ vero de quibus dicitur in tit. de liter. oblig. in princ. & per eundem Rebuff. in tracta. de chirografo. recogn. volum. 1. intelligi debet iste Rit. qui sic generaliter loquitur: in quibuscunque literis, siue publicis, siue priuatis.

4 ¶ Secundo Not. à cōtrario sensu istius Ritus, ¶ quod literæ sigillatæ proprio sigillo fidē faciunt, sed quia istud non semper verum est: licet aliter videatur distinguere Salyc. in l. si qua per calumniam. num. 5. C. de episc. & cleric. & Guid. Pap. decisio. 175. & 481. distinguere, quod aut sumus in persona priuata: aut nō. Primo casu, si literæ sigillatæ vnus personæ priuatæ tractant de facto proprio contra scribentem bene probant. vt dicit tex. & ibi Glos. in l. si procuratore. ff. de procura. l. 2. C. de reb. alienis. nō alie. & l. j. ne satisfactio. ff. rem rat. haber. si vero de facto alieno: & tūc secus, nisi comprobetur. vt dicit Specul. in tit. de procura. §. ratione. num. 2. versic. priuatæ. & tit. de proba. §. videndum. num. 14. versic. sigillum. Bar. in d. l. si procuratorem. num. 2. & Ioan. Fab. in d. §. possunt. num. 2. versic. & not. instr. de testa. per l. instrumenta. C. de probatio. Secundo casu dicit Inn. in d. c. 2. num. 2. versic. nos tamen, & ibi etiam Glos. & Spec. in tit. de probatio. §. videndum. num. 13. versic. decimo. quod si literæ sunt Archiepiscoporum, Episcoporum principum, & Abbatum exemptorum, in omnibus fidem faciunt, si vero inferiorum ab eis, etiam quod iurisdictionem habeant: secus est, nisi in his quæ spectarent ad suam iurisdictionem, per tex. iuncta Gl. in fi. in c. post cessionem. de probatio. cum simil. quæ citat Ioan. Fab. in d. §. possunt. num. 3. versic. item dic. & Glos. in c. cum in iuuentute in versic. rescripserunt de præsumptio. vel nisi consuetudo aliter se haberet secundum eos. per text. in c. cum dilectus. de fide instr. cum simil. quæ allegant. ¶ Et circa istum articulum, an, & quando literis, vel epistolis standum sit: ultra prædicta vide pulchram Bald. distin. in l. non epistolis. C. de proba. & Afflic. in constitu. Regn. in locis demanij. §. not. num. 13.

5 ¶ Tertio Not. ibi sigillo quantumcunque authentico, quod sigillum duplex esse potest: authenticum, siue publicum: & priuatum. ¶ Sigillum authenticum secundum Gloss. in cap. 2. & ibi Innoc. num. 2. de fide instrum. Specul. in d. §. videndum. num. 13. & Ioan. Fab. in dicto §. possunt. numero 13. versiculo

sed quid vocas: dicitur sigillum Episcopi dicto cap. post cessionem. iuncta Glos. & cap. curæ. 11. quæst. 3. etiam si Episcopus sit alienus: dummodo sigillū sit notum. secundum eund. Specul. per cap. 1. & 2. 19. quæst. 2. sigillum Cardinalis. c. quod super his, de fid. instrum. sigillum principis secularis. d. cap. cum dilectus. sigillum capituli vel conuentus capit. tertio. de proba. & in cap. in nomine patris. in fine. 73. distiuct. & cuiuslibet collegij, seu vniuersitatis, cap. cum dilecta. de excessio. prælato. sigillum legati. cap. cum dilecta. de confirma. vtil. vel inuul. sigillum Abbatis c. statuius. 19. quæst. 3. & capit. noscitur. de his quæ fiunt à prælat. si tamen esset de magnis Abbatibus: vt dicit Specula. ibid. item sigillum vnus tribunalis, prout est sigillum Regiæ Cameræ summariæ, Magnæ Curie Vicariæ, & Regiarum Audientiarum, quemadmodum diximus supra de sigillo capituli per d. cap. tertio loco. de proba. & quemadmodum diximus de sigillo vniuersitatis, per d. cap. cum dilecta, de excessio prælato. ¶ Sigillum priuatum dicitur illud quod est aliarum personarum, quam de supradictis, & ideo sigillum etiam vnus Comitum, Ducum, Marchionum, vel alterius Baronum, aut officialis habentis ordinariam iurisdictionem, non dicitur authenticum, nisi secundum Innoc. in d. cap. 2. Specul. in d. §. videndum. numero 13. & Ioan. Fab. in d. §. possunt. numero 3. apponeretur circa concernentia eorum officium, vel iurisdictionem: quoniam tunc secus esset: & authenticum reputaretur. argumen. cap. cum à nobis. iuncta. Glos. in versic. scriptum. extra de testi. vt etiam scribit Rebuff. in tract. de liter. obliga. articulo. . . . . glof. 7. numero 2. vel nisi consuetudo faceret aliud sigillum authenticum: vt ipsimet Innoc. Spec. & Rebuff. dicunt in locis supra citatis, argum. dicto capitulo cum dilectus. de fide instrum. Dicitur tamen sigillum authenticum ex eo quod autoritatem certam habeat: sicut dicitur de instrumento authentico in dicto capitulo secundo. de fide instrum. & l. 2. ff. eod. titulo. vt scribit Rebuff. in loco proximè cita. articulo. 1. in princip. & vt dicit Bald. in l. bonæ fidei. numero 5. in fine. C. de rebus credit. facit scripturam indubitatam. Et ex eo quod est authenticum: dicitur potest etiam publicum: ¶ quia vt dicit Innoc. in sapius allega. cap. 2. de fide instrum. in princip. omne authenticum est publicum per dictum capitulum secundum, sed non è cōuerso.

10 ¶ Quarto not. ibi etiam si literæ faciant mentionem, quod sigillans sigillo alieno, tenetur facere mentionem qualiter sigillauit sigillo alieno, apponendo etiam causam propter quam sigillo proprio non sigillauit, & propter quam alienum fuit appositum. vt dicit Innoc. in cap. 2. numero 2. in fin. de fid. instr. & Specul. in tit. de cita. §. iam de citatione. numero 13. versiculo literis. vbi ponit verba dicenda in fine litterarum per illum qui aliud sigillum posuit, quam proprium. Ratio est, secundum eos ibidem. ¶ quia sigillum ponitur in literis, prouisionibus, & alijs negocijs diuersis de causis. vt etiam dicit Bald. in sua Margia. in versic. sigillum: quandoque in signum autoritatis: cap. cum redemptor. & cap. sacrorum. 12. quæst. 2. quandoque in signum consensus capit. sine exceptione. 12. quæst. 2. l. fideiusor. §. finali. cum l. sequen. ff. de pign. & l. secunda. C. de rebus alienis non alien. quādoque in signum testimonij. l. ad testium, §. si ab ipso. ff. de testa. & §. possunt. instr. eodem & l. Caius. ff. de pignor. action. quandoque in signum confirmationis. capitulo inter. extra de fide instrum. & dicta l. secunda, & quandoque in vim subscriptionis. vt dicit not. Roma. consilio 303. & Hippo. in repert. rubr. de probat. numero 300. versic. his expeditis, & ideo vt dicit idem Specul. ne suspicetur citatus,

citatus, vel alius ad quem pertinet literæ cum sigillo alieno: quod sint falsæ: & propterea possit excusari à comparando, vel faciando, contenta in eis: 22 prædicta omnia in fine earum scribi debent. ¶ Et in hoc differt à sigillante sigillo proprio, qui ista exprimere non tenetur: nec etiam in fine literæ sigillatæ dicere qualiter ipse suum sigillum apposuit: quia eo ipso quod appositum reperitur: standum est: vt dicit Inn. in d. c. 2. num. 2. argum. l. fin. in princ. Carbit. tu. te. cum alijs quæ allegat. Et si dicatur quod idem Innoc. ibidem dicit, quod nō sufficit apponere sigillum nisi etiam dicat qui apposuit, se illud apposuisse per l. hac consultissima. & l. iubemus. C. de testam. quod etiam videtur velle Bart. in proc. m. ff. num. 7. versic. item quæro. & in l. ad testium §. si quis. in fin. ff. eod. dicens, quod ultra sigillum, requiritur etiam subscriptio sigillantis: qui dicat se apposuisse. Responderetur, vt per Alex. in l. quæ dotis. num. 38. ff. solu. matr. & in apostil. ad Bar. in d. §. si quis, quod allegata procedit in casu speciali testamentorum, in quibus de solemnitate requiritur etiam subscriptio: quia de magno præiudicio agitur in eis: vel secundo quod procedunt, quando in vna carta reperitur appositum sigillum alicuius, nec aliter apparet: quod ipse apposuit, vt et expresse sentit idem Inn. ibid. paulo inferius versic. sed si in literis: secus est vbi de hoc apparet, quia non est appositum sigillum absolute. sed est facta litera per aliquem, & postmodum eius sigillum appositum, vt patet ex l. diuus la. 2. ff. de cust. reo. quod not. quia ita seruatur. Multoties tamen in aliquibus testimonialibus dicitur in fine. in quorum fidem has presentes, fieri fecimus nostri sigilli impensione munitas.

23 ¶ Et adde secundum Inn. in d. c. 2. num. 3. versic. episcopus autem. Io. Fab. in d. §. possunt. in princ. & Bal. in sua Margari. in versic. sigillum. post Specul. in d. §. videndum. nu. 17. quod sigilli vocabulum à iure canonum est: quia à iure ciuili appellatur annulus. vt in d. l. ad testium. vbi not. Bart. in §. signum. ff. de testa. d. §. possunt. instr. eodem.

24 ¶ Quæro primo in quo loco sigillum apponi debet in literis, vel prouisionibus. Petr. Rebuff. in præalleg. tracta. articulo. 1. gl. 5. dicit quod in fine per tex. in l. hac consultissima, ibi. finem autem testamenti subscriptiones, & signacula. C. de testa. & l. hac consultissima. C. qui testa. facere poss. ibi & in fine subscriptio. quod bebe seruatur in hoc Regno in prouisionibus aperiis, secus in clausis, quæ hūc per modum litterarum: quoniam tunc non in calce, & intus, sed à retro ponuntur: & tandem circa hoc standum est consuetudini: vt idem Rebuff. ibid. dicit.

25 ¶ Secundo quæro, an sicut per hunc Ritum & iura præallegata creditur portanti literas sigillatas, eodem modo credatur portanti solum sigillum, & ideo admitti debeat tanquam procurator Domini sigilli. Goffr. in c. 2. per illum tex. de solutio. dicit quod sic. Host. vero, & Io. And. ibidem tenent contrarium: nisi portans sigillum caueat etiam de raro argu. l. vni. C. de satisfacta. & id etiam sequuntur Roma. consil. 446. num. 12. versic. secundo ex eo, & Hippo. in repert. rubr. de proba. num. 304. qui ramen sublimitant, nisi persona portans sigillum, sit domestica, ve cohabitaret cū Domino sigilli: quia tunc facile esse posset, quod furto subtraheret. Bald. aurem in tit. de pac. constan. §. imperialis. num. 7. in l. si procuratorem. in 1. lect. versic. quid si procurator. ff. de procura. & in l. falsus. in fin. num. 33. versic. dubitari potest. C. de furt. indistincte tenet contrarium: quia sigillum de per se nihil loquitur, & est sicut testis mutus, & sicut Cyfra & climezza. Geminia. vero in c. quamuis. numero 7. versic. vnde dico. de procurat. in 6. melius & plenius quam alij super hoc articulo. facit duo capita, dicendo, aut tracta-

tur nunquid sola ostensio sigilli inducat probationem mandati, vel alterius negotij, aut nunquid ostendens sigillum, possit admitti vt procurator cum cautione de rato. Primo casu, dicit ipse indubitanter prout dicebat Bal. quod non: quia iure cautum non reperitur quod sigillo soli sit data ista autoritas: sed tū quando est vnium alicui literæ, vel scripturæ. cap. 2. & c. tertio loco. de probatio. cum simil. quæ ipse adducit: & pulchre loquitur. Nec obstat, vt ipse dicit tex. in d. c. 2. de solutio. qui videtur probare cōtrarium, quia ibi non dicit simpliciter literas, seu sigilla: sed subdit tex. quibus possent ecclesie obligari: sentiendo propterea de illis sigillis, quæ essent iuncta cum aliqua scriptura: alias solum ipsum non posset hoc operari. Item quia illa dictio, seu, ibi posita, debet intelligi copulatiue de literis sigillatis, vel de sigillis vnium cum scriptura: cum alterum de per se nō sufficiat: Limitat tamen ipse, & bene, nisi consuetudo se haberet, quod comparenti cum sigillo vniuersitatis, vel domini, credatur: & ita dicit ipse vidisse Senis, vbi hominibus castrorum subiectorum comparantibus cum sigillis Comitatus, creditur tanquam nuntij, & procuratoribus: pro quo est text. in c. cum dilectus. de fid. instr. Secundo casu distinguit, quod aut apparet qualiter ostendens sigillum illud habuit à domino, & tunc procedit opin. Host. Ioan. And. & sequa. quod admittatur cum cautione de rato: aut non apparet, & tunc secus: quia præsumitur, vel esse potest, quod furto subtraherit. vt Imo. dicit in d. c. 2. num. 11. & hæc est ipsa veritas iudicio meo. Salerni, die 28. Ianuarij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCLXXVIII.

Tem seruat ipsa Curia, quod nulla litera Reginalis, puta, litera delegationis, seu rescriptum in ea expeditur nisi sit manus propria Regentis, vel eius locumtenentis, vbi ipse scribit manu propria nomen suum tantum, aliàs dicta litera nullatenus habeatur pro admiffa. Et nota, quotiescunque quis præsentat aliquam literam, sufficit, quod scribatur in ea, præsentata fuit &c. & non dicitur per quem, quæ dirigatur ipsi curiæ cuiuscunque officialis, vel domini sit, de remissione, vel alio modo.

S Y M M A R I V M.

- 1 Regens Magnæ Curie locumtenentem sibi an constituat.
- 2 In casu impedimenti licita est delegatio.
- 3 Præsentatio literarum Magnæ Cur. directarum sit a quocunque.

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

NOta primo ex hoc Rit. quòd nulla litera Reginalis, idest Regiæ Maiestatis in ipsa Magna Curia expeditur, idest exequitur, nisi in ea adsit manus Regentis ipsius Magnæ Curia, vel locumtenentis sui, aliàs si dicta manus non adest habetur pro non admilla. Sed hodie istud non seruatur, quia ad hoc vt habeatur pro admilla: sufficit quòd eidem Domino Regenti, & iudicibus fuerit præsentata, & acceptata: dicendo pro vt communiter dici solet: quòd fuit recepta supra caput cum omni qua decet reuerentia, & parati se obtulerunt obedire, in tantum quòd si aliquis haberet aliquam literam Regiæ Maiestatis annis præteritis expeditam, & etiam ruc præsentatam ipsi Magnæ Curia, & ex præsentatione annotata apparet qualiter fuit recepta supra caput, & paratus se obtulit obedire: satis dici posset hodie quòd fuit tunc admilla: licet manus Regentis non adsit, & ita seruatur.

- 1 ¶¶ Secundo not. ibi vel eius locumtenentis, quòd Regens Magnæ Curia potest habere locumtenentem: vt etiam scribit Afflict. in constir. Regn. officia quæ. num. 2. versic. an autem, & licet illa constir. videatur in hoc obstare, tamen vt ibidem Afflict. dicit semper fuit seruatum, vt etiam hodie seruatur, quòd Regens cum est aliquo modo impeditus: facit in suum locumtenentem vnum ex iudicibus criminalibus, vel civilibus ad eius electionem. Nec obstat illa constir. ¶ quoniam in casu impedimenti licita est delegatio de iure: vt probat text. in l. 2. ff. de offic. eius, & in l. 2. C. eod. titu. cum simili.
- 3 ¶¶ Tertio not. ibi, & nota, quòd præsentatio literarum quæ diriguntur ipsi Magnæ Curia cuiuscunque officialis, vel domini sint: qui forte scribant de remissione, vel alio modo potest fieri per quamcunque personam, & in annotatione præsentationis non dicitur per quem fuerit præsentata vt dicitur in hoc Rit qui aliquatenus est intricatus, & propterea legi, ac constriui debet vt proxime legi, sed licet primum seruetur, quia sufficit præsentari literas per quemcunque, secundum tamen non practicatur, & communiter in annotationibus præsentationum dicitur præsentata fuit per talem &c. Salerni, die 31. Ianuarij 1560. Prosper Caraita.

RITVS CCLXXIX.

Tem quòd nullus officialis, audeat trahere, vel expedire aliquam literam abtente licentia Locumtenentis, & quòd primo ponat sigillum Locumtenentis in ipsa litera: deinde sigillum magnum, seu paruum dictæ Curia: sicut exigentia facti requirit. Item quòd omnes qui sunt in gagia curia debent interesse lectionibus literarum.

S V M M A R I V M.

- 1 Index plura sigilla, an habere possit?
- 2 Lectioni literarum Mag. Curiae presentes, in te rese qui debent.

NOta j. ex hoc Rit. quòd nulla litera potest expediri in Magna Curia absque licentia, & sigillo paruo Regentis ipsius Magnæ Curia, ac etiam alio sigillo magno, vel paruo eiusdem Magnæ Curia: prout facti exigentia requirit. Hodie seruatur aliter: quia in locum licentia, & sigilli parui ipsius Regentis, apponitur eius manus: adeo quòd nulla litera expeditur in Magna Curia absque eius manu. sigillum etiam quòd in ipsis licentis apponitur non variatur (vt hic dicitur) sed semper ponitur paruum licet in prouisionibus apertis secus, vt statim dicam.

¶¶ Secundo Not. ibi sigillum magnum, siue paruum, quòd Magna Curia habet duo sigilla magnum, & paruum: primum ponitur in executtorijs prouisionibus, quæ expediuntur ad exequendum virtute instrumenti, vel alterius causæ. Secundum ponitur in omnibus mandatis, citationibus, literis, & prouisionibus, quæ per eandem expediuntur. ¶ Potest enim iudex plura sigilla habere ad diuersos effectus vt probat text. cum Gl. in c. significauit, de appella. not. Firma. in suo reperto. in versic. sigillum, num. 50. versic. sigilla plura, & Petr. Rebuff. in tracta. de liter. oblig. artic. j. glof. 6. volum. j.

¶¶ Tertio Not. in fine Rit. quòd quando leguntur aliqua litera in Magna Curia: earum lectioni debent interesse omnes illi qui sunt sub gagijs ipsius Curia. Hodie vero aliter seruatur: & solum coram Regente & iudicibus leguntur per actuarium: vt etiam nouiter prouisum est per Illustrissimum Ducem de Alcalá in suis nouissimis prag. in reformationibus Magnæ Curia prag. 24. §. volumus. de offi. magi. iusti. & licet ibi non dicatur de Aduocato fiscali: tamen etiam ipse est præsentis lectioni literarum, & omnibus quæ in Rota tractantur. Limita tamen, quæ dixi nisi aliquis ex prædictis esset suspectus: quoniam tunc secus, & interesse non deberet: vt probat text. e. Regn. voluntas libera. Salerni, die 31. Ianuarij 1560. Prosper Caraita.

RITVS CCLXXX.

Item quòd Curia ipsa, & quælibet ipsarum etiam inter longobardos repulsionem, & reprobationem sacramentalium non admittant.

S V M M A R I V M.

- 1 Sacramentalium quo iure mentionē habemus.
- 2 Sacramentales qui, & quomodo dicantur.
- 3 Ancipites iuramentum subire non cogendi.
- 4 Contra sacramentales repulsa non admittitur.
- 5 Sacramentales recesserunt ab aula.

Præmitto

Com. super Ritibus Magnæ Curia. 166

Remitto prius quòd de istis sacramentalibus, de quibus loquitur Rit. noster: nihil habemus in iure communi: vt dicit Afflict. in rubrica constir. Reg. crebra sed solum in iure longobardo. vt Iser. ibidem dicit, & patet in tit. qualiter quis se defende. debe. l. omnia. & l. suspicio. & per totum in longobard. item in iure feudo. vt patet in tit. de contentio. inter domi. & fidel. de inuesti. & de constir. re. feud. §. sacramentum. & etiam in præ alleg. constir. crebra. ¶ Dicuntur autem sacramentales secundum Iser. in tit. præ alleg. de cont. inter domi. & fidel. numero 7. & Afflict. in d. rubrica. illi qui postquam delatum est iuramentum alicui in defectum probationis: iurant se credere quòd ille talis verum iurauit. vt etiam patet ex dicta l. omnia in longobard. & vt dicit Iser. in loco præ alleg. num. 7. per l. si quis alij. eodem tit. qualiter quis se defende. debe. in longobard. antequam iurent, possunt petere terminum ad certiorandum se si possunt iurare, quòd credant illum verum iurasse: ¶ ad hoc ne ancipites cogantur subire periculum iuxta. l. 4. in princ. ff. de in lit. iur. Istis sic premissis Not. ex hoc Rit. quòd contra sacramentales non admittitur repulsa: etiam si lis esset inter longobardos. vt etiam dicit alius Rit. in fra 293. ¶ Sed vt etiam Afflict. sentire videtur in d. constir. i. not. in f. iusti sacramentales non sunt in vsu, quando tamen casus accideret: forte inter longobardos, vel viuentes eorum iure: seruandus esset iste Rit. si contra eos peteretur repulsa. Salerni die primo Februarij. 1560. Prosper Caraita.

RITVS CCLXXXI.

Tem seruat ipsa curia non concedere repulsam alicui contra aliquas scripturas: videlicet instrumenta, vel alias scripturas: facta publicatione in causa, post terminum datum ad probandum, sed pars potest denunciare de falso, vel accusare vtentes.

S V M M A R I V M.

- 1 Terminus ad repulsandum scripturas presentatas infra terminum datum ad probandum & post conclusum: non conceditur.
- 2 Vera scripturarum repulsa quæ sit.
- 3 Scripturarum appellatione quæ veniant.
- 4 Vtens qualibet scriptura falso, poterit de falso accusari: cum limitat.
- 5 Falsificans priuatam scripturam quæ probat, an falsi pœna puniendus sit, sicut vtens?

NOta primo ex hoc Rit. quòd dato termino ad probandum in causa, & facta publicatione, si forte infra terminum fuerunt præsentata, instrumenta, vel alia scriptura non potest peti terminus ad repulsandum eas, & casu quo peteretur: non debet concedi, vt hic dicitur, & firmat Marant. in pract. parte 6. actu. 13. num. 9. versic. fuit autem, & Petrus Foller. in pract. crimina. 1. parte 2. partis in ver. concedatur repulsa. num. 11. vbi hunc Rit. allegat: ¶ Ratio est, quia vera scripturarum repulsa est, ipsas redarguere de falso: & propterea dicit Ritusmet, quòd qui velit ipsas redarguere de falso, bene poterit, & ita seruatur.

¶ Secundo No. ibi aliquas scripturas, iunctis alijs verbis ibi, instrumenta, vel alias scripturas. ¶ quòd appellatione scripturarum veniunt instrumenta, quæ sunt publica, & scriptura priuata: & ex consequenti quòd Rit. noster loquitur in instrumentis: & sic in scripturis publicis, & priuatis.

¶ Tertio No. ibi accusare vtentes, quòd hic est Ritus volens, ¶ quòd vtens scriptura falsa, siue sit instrumentum, siue scriptura priuata: potest accusari de falso. ad idem tex. in l. fin. C. de fide instrum. & l. damus. C. de fal. quæ iura ad hoc citat Bal. in l. si quis decurio. in princip. C. de fal. intellige tamen verum quando scriptura priuata esset talis, quæ probaret, vt dicit Glof. in dicta l. damus. & Bar. in l. prima. §. ex illa. numero 2. ff. de fal. aliter secus esset: cum nemini nocere posset secundum Glof. in eadem l. damus. Item limita, nisi ille qui produxerit renunciet vsui scripturae falsæ. vt dicit text. & ibi communiter Doct. in l. si falsos codicillos. C. de fal. ¶ An autem falsificans scripturam priuatam quæ probat: puniatur pena falsi. sicut vtens. tex. in d. l. si quis decurio. vbi etiam Bald. no. probat quòd sic. ad idem tex. in l. j. §. qui in rationibus. ff. de falsi. & l. qui veluti. C. eod. tit. Bald. in rub. C. de fide instrum. num. 36. versic. sed queritur, & versiculo seq. vbi pro hoc etiam allegat pulcherimum tex. in l. Titio cum esset. ff. ad municipa. & Alex. constir. 77. numero 1. Salerni die primo Februarij. 1660. Prosper Caraita.

RITVS CCLXXXII.

Tem seruat ipsa Curia, quòd in exceptionibus & articulis primis nulla exceptio, vel articulus recipitur, vbi reprobetur aliquis testis partis aduersæ, cum tempore repulsa quilibet possit reprobari. iuxta capit. præsentium. extra de testi. in dictis tamen primis exceptionibus & articulis quando reprobat testis, quia inimicus. tunc ante repulsam, recipitur talis exceptio. iuxta authen. si testis productus. C. de testibus. quandoque etiam vidi ipsam Curiam non recipere talem exceptionem inimicitia, antequam detur repulsa.

S V M-

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

S V M M A R I V M.

- 1 *Repulsa testium an infra terminum datum, ad probandum fieri possit?*
- 2 *Articuli repulsatorij infra terminum ad probandum datum, non miscentur cum cause principalis articulis. Et poena secus facientis. ibidem.*
- 3 *Exceptio ad impediendam testis receptionem, quando admittatur.*

NOt. primo ex hoc Rit. quod articuli repulsatorij testium non admittuntur cum articulis cause principalis: et ex consequenti repulsa testium non potest fieri infra terminum datum ad probandum. idem etiam Marant. in pract. parte 6. actu. 13. numero 8. versicu. quid autem, & Pet. Follex. in pract. crim. 1. parte 2. partis, in versicu. & facta lis contestetur terminus. numero 12. & in versicu. concedatur repulsa. numero 8. vbi hunc Rit. allegant, ratio istius conclusionis est, quam Rit. met dicit, quia in termino qui datur ad repulsam: omnes testes repulsari poterunt: quod no. quia seruatur nisi dato termino in causa ad probandum, qui vult eodem tempore repulsare renunciet futuræ repulsæ: quoniam tunc secus, & cum eisdem articulis qui fiunt in causa principali fieri etiam poterunt repulsatorij, vt et dixi supra in Rit. 73. in j. no. & Pet. Foll. in loc. præalleg. in versicu. concedatur repulsa. num. 8. et adde quod sicut infra terminum datum ad probandum, non possunt commiseri articuli repulsatorij cum articulis cause principalis, eodem modo infra terminum datum ad repulsam, alias si secus fieret: pro quolibet articulo impertinenter posito in termino repulsæ pars ipsa principalis teneretur poena quinque tarenorum: & procurator poena decem. vt dicit Regia prag. quæ incipit. contingit sepe quæ est prag. 12. in titu. de ordine iud. & Maran. in loc. præalleg. actu. 13. num. 5. vers. ad euitandas. vel vt dicitur quædam ordinatio Regis Ferdinandi Primi nuper impressa inter nouissimas prag. Illustrissimi Ducis de Alcalá in reformat. sacri cons. prag. 30. incip. quilibet. de offic. sacri cons. poena carlenorum decem & alia arbitraria attentata qualitate personarum, & causæ, vt ibi latius disponitur.

¶ Secundo Not. ibi in dictis tamen, quod licet repulsa non admittatur infra terminum datum ad probandum: tamen quando testes repulsarentur ex capite inimicitiarum: secus esset. arg. auct. si testis. C. de testi. et vbi quod exceptio opposita ad impediendum testis receptionem, non admittitur nisi fuerit inimicitia ex causa criminali, & apparuerit de ea. idem Maran. in plac. loc. præalleg. numero 8. & Pet. Foll. in dicto versiculo concedatur repulsa. numero 8. sed in hoc iste Rit. non seruatur: & etiam si repulsa esset ex capite inimicitiarum quantumcunque capitalis: non admittitur infra terminum datum ad probandum: nisi si renunciet futuræ repulsæ: vt supra dixi. & videtur etiam sentire hic Rit. in si. dum dicit, quod quandoque vidit exceptionem inimicitiarum non admitti ante terminum repulsæ, possem hic multa dicere in materia repulsæ: sed quia late scripsi supra in d. Rit. 73. ibi videas. Salerni, die primo Februarij. 1560. Prosper Carauita.

R I T V S CCLXXXIII.

Tem seruat dicta Curia, quod dum petitur repulsa, terminus ad repellendum testes, datur isto modo, ad ponendum hodie, vel cras, ad probandum per totum talem diem, & seruatur ista practica.

NOt. ex hoc Rit. quod cum petitur terminus ad repulsam: iudex debet dare vnum terminum ad ponendum, seu producendum positiones, & articulos: & alium terminum ad probandum: dicendo quod per totum hodiernum, vel crastinum diem ponat: & per totum talē diem probet. vt etiam dicit alius Rit. supra 85. sed vt ibi dixi: non seruatur in pract. tum quia, terminus qui datur ad probandum: intelligitur etiam datus ad ponendum, seu presentandum articulos. (vt omnibus est satis notum) tum etiam, quia terminus ad repulsam semper intelligitur datus: & quotidie datur medietas termini dati ad probandum in causa principali. vt dicit Regia prag. cursu dilationum prag. 11. de ordine iud. & dixi supra in Rit. 73. in 2. nota. quod nota. Salerni, die primo Februarij. 1560. Prosper Carauita.

R I T V S CCLXXXIII.

Tem seruatur in petitionibus beneficij restitutionis, in illo videlicet beneficio in quo non datur terminus ad probandum sicut petitio restitutionis dierum præteritorum feriatorum infra ferias non in honorem Dei, sed de alijs ferijs, quæ concurrent alicui in aliqua causa, cui aliquis terminus datus erat, ita quod infra illum terminum sibi datum, puta ad probandum, fuerunt dies feriat: puta 20. propter ferias messium: nam restituuntur illi data petitione, in qua nullus terminus datur, quia notorium est iudici, vt iudici, (ferias indixisse, & terminum illi dedisse) per acta Curia, dies enim feriarum in honorem Dei non restituuntur per ipsam Curiam, quod nota,

S V M-

Com. super Ritibus Magnæ Curia. 167

S V M M A R I V M.

- 1 *Notorium iudici vt iudici quid quomodo dicitur.*
- 2 *Iudex an ex allegatis, & probatis magis iudicet, quam ex his quæ priuatus vidit?*
- 3 *Iudex secundum purissimam conscientiam iudicabit.*

DIxi plene de hoc Rit. supra in Rit. 92. qui cum isto concordat, ideo ad ibi dicta me remitto.

¶ Nota. in fine Rit. ibi notorium iudici per acta curia, et quod notorium iudici, vt iudici dicitur esse illud quod constat ex actis, & id adeo verum est, et quod iudex ex allegatis, & probatis potius quam ex his quæ vt priuatus aliter cognouit iudicare debet. vt probat tex. iuncta gl. & Bart. in l. lillitas. §. veritas. ff. de offic. præsid. & tex. iuncta gl. in cap. pastoralis. §. quia vero. de offic. deleg. gl. in l. 2. de fer. in cap. j. de offic. ord. & in cap. iudicet. 3. quæst. 7. Iason. in §. si minus. num. 15. in sit. de actio. Prepositi. in d. cap. iudicet. col. pen. And. Alcia. in cap. j. num. 83. de offic. ord. Siluester in sua summa in versicu. iudex. lo. 2. quæst. 5. & Sanctus Thom. in 2. Secundæ. quæst. 77. artic. 2. & late Fely. post Imo. & Barb. in dicto §. quia vero. num. 23. & licet Martinus antiquus Glossator relatus ab Accur. in dicto §. veritas. Calde. & Abb. in dicto §. quia vero, & idem Abb. & Imo. in cap. j. de offic. ord. aliter voluerint tenentes potius abstinendum à iudicandi munere, quam contra propriam conscientiam iudicandum: tamen vt ex prædictis, & alijs quos citat Fely. in d. §. quia vero. communis opin. est contra ipsos. vt late, & pulchre scribit Dida. Couar. in libro varia. resolu. c. j. numero 6. Vbi in vtranque partem arguit, & ita resider. Ego autem semper tenerem contrarium, & à iudicando potius abstinendum in extra opi. præceden. pro qua facit maximè constit. Regni iudices vbi que vbi etiam Afflic. not. & Apostill. ad eam et quæ vult quod iudices iudicent secundum purissimam conscientiam, quod no. Salerni, die 2. Februarij. 1560. Prosper Carauita.

R I T V S CCLXXXV.

Tem seruatur dicta Curia, quod cum actor, vel reus petit repulsam: tunc Curia interrogat aliam partem si vult etiam repulsam, & vbi voluerit, datur ambabus partibus: vbi non vult, sed abinde ad quindecim dies petat, vel circa, iste alius: tunc Curia præsumit, quod ille qui tunc non noluit: fecerit causa protelandi, quia tunc noluit, cum potuerit petere, & esset facta publicatio

pro vtraque parte, & ideo quando postea petit Curia cum maiori deliberatione concedit dictam repulsam ei qui tunc petit, id est, magis differt curia, antequam concedat, multoties ante concedit ex causa prædicta, vel alia arbitrio dictæ Curia.

Iste Rit. non est in obseruantia: quia quando petitur repulsa ab vna partium: non exquiritur voluntas alterius partis: sed solum eidem intimatur petitio illius qui petit repulsam, ad hoc vt de ea notitiam habeat, & si quid habet in contrarium: valeat opponere, quia intimata, siue velit, siue nolit: si nihil quod iustum, & legitimum sit opponit, conceditur terminus ad repulsam, qui est medietas primi termini, vt dixi supra in Rit. 73. in 2. no. & Rit. 283. Et circa aliud, quod tractat iste Rit. de termino repulsæ petito post quindecim dies, per vnam partium quod curia ipsum concedit cum maiori de liberatione, quia postquam, tam diu stetit videtur animum habere protelandi litem, adde quod per regiam prag. cursu dilationum. §. quibus vltimis, lo. j. de ord. iud. certus terminus statutus est ad repulsam petendam: quo elapso, vltius non auditur, etiam terigi supra in d. Rit. 73. in princ. licet vt ibi dixi, in pract. non multum aduertitur ad d. prag. quod no. cetera in materia repulsæ, vide in d. Rit. 73. ibi late dixi. Salerni die 3. Februarij. 1560. Prosper Carauita.

R I T V S CCLXXXVI.

Tem seruatur ipsa Curia, quando creditor presentat instrumentum debiti contra debitorem suum, & instrumentum non est liquidum de se, & velit creditor liquidare instrumentum per petitionem præambuli, & per testes examinandos in dicta petitione, vt puta, quia est hæres creditori defuncti: primo & ante omnia presentare debet in ipsa Curia instrumentum, & exprimere pro quantitate presentat instrumentum, & se obligat ad poenam vnus floreni, pro qualibet vnica debenda ei per debitorem, & prosequi causam infra duos menses, & deinde offerre petitionem præambuli, ad hoc vt si appareat, quod dictus hæres, seu alius creditor non deberet habere integram pecuniam, pro qua se obligauerat, teneatur soluere eidem Curia dictam obligationem ad rationem de floreno vno per vniam, & si instrumentum ipsum non presentabit in dicta Curia, & obligationem ipsam non facit, primo, & ante omnia (vt prædicitur)

citur) nō admittatur per dictam Curiam ad oblationē petitionis præambuli pro eo quod Curia ipsa non intendit vexare partes, & iudicium effe eluforium.

S V M M A R I V M.

- 1 Cessionarius nunquid præambuli petitionem afferre, cessionemque verificare, & liquidare instrumentum possit, ad modum hæredis.
- 2 Quæ sint stricti iuris, extendi non debent.
- 3 Habens vtilem actionem, potest exequutionem.
- 4 Cessionarius dicitur creditor.
- 5 Statutum exequutionem instrumentis præbens, quando locum habeat.
- 6 In contractibus persona extrinsecanunquam subauditur.
- 7 Cautela vt possit cessionarius instrumentum accusare.

TRactat iste Rit. materiã præambuli, & eius formam, sed quia dixi plenè de ea supra in Rit. 178. & plenius in Rit. 181. ad ibi dicta te remitto. Scias tamen, q̄ ea quæ in hoc Rit. dicuntur de instrumento præsentando, & obligatione præsentanda anquam detur petitio præambuli: in præct. non seruantur (vt omnibus est notum.) ¶ Quæro in hoc Rit. nunquid cessionarius ad modum hæredis, poterit offerre petitionem præambuli, & verificare cessionem, & demum instrumentum liquidare iuxta formam Rit. 166. Affl. in const. Reg. eos qui scienter. q. 10. num. 14. dicit quod non: tum quia, esset constadum cessionem factam ex causa onerosa, citato prius debitore, vt dicit Bald. in l. per diuersas. q. 10. C. mand. quæ quidem debitoris citatio in præambulo hæredis non requiritur: secundum veriorē opin. quam supra tenui in Rit. 181. ver. quæro: tum etiam, quia iuramentum præstitum in instrumento, non fuit præstitum ipsi cessionario de facie ad faciem: vt requiritur secundum eund. deci. 64. ¶ & propterea cum sit stricti iuris: non debet extendi. secundum Abb. sic. in c. clericus. de iure iur. Bar. vero in l. j. col. 4. verfic. quæro ex forma statuti. ff. de actio. & oblig. & Bald. in lege ex legato. in fi. verfic. C. de leg. tenent quod sic, ea quidem ratione, ¶ quia habens vtilem actionem sicut habet cessionarius potest petere exequutionem. l. si procurator. ff. de procurat. & l. 4. §. j. & 2. ff. de re iudic. vt dixi etiam supra in Rit. 178. quæst. 2. idem Io. And. in addi. Spec. in tit. de cessio. actio. Bal. in d. l. per diuersas. q. 10. Pau. de Cast. & Alex. in l. postulante. in prin. nu. 5. ff. ad Treb. Rom. conf. 38. & melius. conf. 142. Roder. Suarez. in l. post rem. ampliat. 7. ff. de re iudic. & Maran. in repeti. l. si actor. num. 20. & 22. ff. de prob. moti alia ratione, ¶ quia cessionarius dicitur creditor. l. ab Anastasio. verfic. & in alium creditorem. C. mand. & ideo sicut ad instantiam creditoris, eodem modo & cessionarij fieri poterit: idque etiam firmat Cauens. hic. & Grauine. in Rit. 164. qui secundum meam computationē est 166. 2. par. 23. declara. nu. 94. Non obstat secundum Maran. & Cauens. q̄ iuramentum non sit præstitum à debitore cessionario de facie ad faciem: vt dicebat Affl. in d. const. & de eis: quoniam etiam dici posset in hærede, & tamen

non est dubium, quod potest instrumentum liquidare. vt hic pater & in Rit. 178. & 181. sed ista responsio non placet Grauine. in loc. præalleg. quia ideo hæres potest instrumentum liquidare: quoniam iuramentum etiam sibi præstitum fuit: cum semper pro se, & hæredibus stipulatur creditores, quod quidem in cessionario dici non potest. Mihi vero ista ratio non satisfacit, quia licet iuramentum sit receptum pro se, & hæredibus, tamen non propterea dici potest, q̄ si præstitum hæredibus, tamen non propterea dici potest, q̄ si præstitum hæredibus de facie ad faciem, in tantum quod dici potest, vt etiam Maran. & Cauens dicunt secundum eorum responsionem, quod sicut in hærede non obstat ratio iuramenti non præstiti de facie ad faciem, eodem modo nõ debet obstat in cessionario. Tanto magis, quia vt Cauens hic dicit, nullus Rit. dicit, quod requiratur iuramentum esse præstitum de facie ad faciem: vt Affl. asserit. Quid dicendum? ex prædictis, pater, quod ista secunda opinio communis est inter Doct. & eã communem. dicit Cæpol. in l. creditores. quæst. 4. nu. 2. ff. de verb. sig. licet ipse sibi aliter teneat sub dist. adeo quod vt Rode. Suarez. dicit in loco præalleg. nullum habet dubium, licet Maran. dicat in loc. præalleg. q̄d in Regno de facto nõ seruatur. Ego autem arbitror primam opin. (vlt. quod in præct. seruatur vbique in hoc Regno) etiam in puncto iuris veriorē, ea quidem ratione, quia communis est etiam Doct. conclusio, ¶ quod statutum præbens exequutionem instrumenti, non habet locum nisi ad instantiam creditoris nominati in instrumento non autem tertij non nominati: licet interesse prætendentis: nec et contra tertium non nominatum. vt dicit Bal. in l. si pro te. per illum tex. C. de dot. promiss. Alex. in l. j. §. si hæres. ff. ad Treb. Arer. conf. 86. diligenter. col. fi. Decy. conf. 198. col. antepen. & conf. 4. col. 3. In fin. iuris gentium. §. prætor ait. num. 13. ff. de pact. & Roderi. Suarez. in l. post rem. limita 2. ff. de re iudic. licet fallat iur. vltimis voluntatibus. secundum eundem Bal. in d. l. si pro te, & in l. si cui legetur. §. Titio. ff. de leg. j. item in alio casu posito per eundem Bal. in l. vni. §. videamus. num. 3. verfic. aduertatis. C. de rei vxo. act. & Roder. in loc. præalleg. ¶ Ratio istius conclusionis est, quia in contractibus persona extrinseca nunquam subauditur. l. si ita stipulatus. §. Chrisogonus. ff. de verb. oblig. Vnde cum cessionarius, in instrumento non nominetur, non est mirum si Rit. Regni dantes exequutionem instrumentis in ipso locum non habent: nam & in simili habetur, quod appellatione remota per rescriptum intelligitur quo ad litigantes, non autem quo ad tertium in rescripto non nominatum. vt pater ex cap. super eodem. in fine de offic. deleg. & no. per Bart. in l. j. §. interdum. ff. a quibus appell. non licet. item quod nota. gl. in l. si creditor, in princ. ff. mand. vbi quod regula quæ habet nihil nouari appellatione pendente, non habet locum quo ad tertium in processu non nominatum, vt etiam referendo sequitur Imol. in l. si quis filio exheredato. §. hi qui. ff. de iniust. testa. & l. qui a latronibus. in fi. ff. de testa. Non obstant allegata per Doct. tenentes secundam opin. & primo non obstat, quod dicitur de habente vtilē actionem, quod possit petere exequutionem: quia iura pro hoc allegata loquuntur in domino pro cuius procuratore fuit lata sententia, quo casu nõ est mirum, quia sententia ipsa quæ fertur pro procuratore: semper nominat eius dominum. Secundo non obstat aliud, quod cessionarius sit creditor, quia licet sit creditor & interesse prætendat tamen non propterea sequitur q̄d sit nominatus in instrumento. Ex qua opin. & eius ratione sequitur, quod ideo hæres admittitur per hunc Rit. & alios præalleg.

leg. factio prius præambulo ad liquidandum instrumentum, quia in omnibus instrumentis creditores stipulantur pro se ipsis, & suis hæredibus, & propterea cessionarius nominati sicut principales creditores, quæ bene nota. quia quotidie eueniunt in tribunalibus: & vt credo, non reperies ita discussa, & quæ diximus circa liquidationē instrumenti, intellige procedere circa accusationē obligationum pœnes acta, ad quam cessionarius non admittitur, licet procurator cum speciali mandato sic, ¶ & ideo cautela est, quod adhuc vt cessionarius postea obligationem accuset constituitur procurator primitus ad exigendum a tali tot aureos sibi debitos virtute obligationis, eumq; quietandum, &c. & ipsam obligationem cassandum, & casu quo renitens fuerit: pœnam ipsius obligationis accusandam & accusatam exequi faciendam, &c. & dictis aureis exactis pœnes se retinendum pro totidem ab eo receptis: ponens eum in locum & vicem suam, &c. constituens ipsum procuratorem velut in rem suam, &c. accedens ei omni ius omnemq; actionem, &c. quam formam bene nota. in præct. vt scias illa postmodum vti. Salerni, die 3. Februarij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCLXXXVII.

Tem quia iudicia claudicare non debent, & omnibus æqualiter sunt obseruanda, & iniqua iura concessa tollenda, & iure æquo confirmanda, de certa nostra scientia, ac proprio motu nostro prædictis volumus, mandamus, & decernimus quod omnes illæ personæ vniuersitatesq; Regni prædicti quibus forsitan per nostram Maiestatem, seu per nostros prædecesores salui conductus, seu moratoria concessæ fuerint, seu imposterum forsitan concederentur, de non trahendo ipsos, & quemlibet ipsorum in iudicio: motu proprio concessi & concedendi cuiuscunque dignitatis, status, gradus, præheminentiæ & conditionis existant, vel existat, teneantur & debeant ac teneatur, & debeant idoneam fideiussoriam cautionem eorum creditoribus, ad omnem ipsorum creditorum requisitionem præstare de soluendo debitum, ad quod eis tenentur post tempus statutum, & eis in dictis saluis conductibus, seu moratorijs indultum iuxta formam in moratorijs a iure communi statutam, alias effectum dictorum saluorum conductorum, & moratoriarum careant ipso facto, & eis huiusmodi saluus conductus, & moratoria in iudicio, vel extra non optulerit, quibuscunque clausulis derogatorijs in eisdem saluis conductibus, &

moratorijs forsitan apponendis non obstantibus quoquomodo, & præcipue si in ipsis contineatur quod non teneantur præstare fideiussoriam cautionem.

S V M M A R I V M.

- 1 Moratoria & salui conductus a quibus conceduntur. & num. 3.
- 2 Forma petendi moratoriam pro debitis. remissive.
- 3 Moratoria, seu saluus conductus duplex.
- 4 Saluus conductus pro delictis quando, & a quibus concedi possit.
- 5 Moratoria ad tempus concessa, quam conditionem, & clausulam habeat. Cum limitat.
- 6 Moratoria, seu saluus conductus nunquid ad iurata debita extendatur?
- 7 Princeps & Pontifex actui iurato derogare non intendunt. & in num. 10.
- 8 Iuramentum per creditorem non solum dispensari, sed remitti potest.
- 9 Iuramenti remissio ad quem spectet.
- 10 Princeps, super iuramentis vim Apostolici habet.
- 11 Debitor in instrumento, si exceptioni moratoria vel salui conductus renunciauit in specie: nunquid moratoriam allegare poterit?
- 12 Concessa moratoria à Principe motu proprio, quem à creditoribus non molestandum: an de creditoribus ex delicto intelligatur? Cum ampliat. & limitat.
- 13 Creditor ratione delicti an sit proprie creditor.
- 14 Delinquentes in paupertate semper marcescere digni sunt.
- 15 Ratio legis, vel statuti, legem ipsam, & quamlibet dispositionem ampliare debet.
- 16 Moratoria si concessa est ad tempus: nihilque de fideiussoribus dictum in ea: termino durante, an possit reconueniri?
- 17 Cautela due per quas moratoria etiam si de iussoribus proderit, cum limitat.
- 18 Fideiussores largo sumpto vocabulo, creditores dicuntur.
- 19 Moratoria, an aduersus dotem etiam impetrari possit?
- 20 Moratoria, & bonorum cessione contra Neapolitanos non admittuntur.

Domini Prosperi Caraita Ebolitani

Not. j. ex hoc Rit. in princ. quod æqualitas in iudicijs est seruanda: sed quia de hoc late dixi supra in Rit. 46. vbi idem disponitur ad ibi dicta me remitto.

Secundo Nota ibi per nostram Maiestatem, q̄ moratoria, & salui conductus per Regem ipsum conceduntur, vt hic & in l. quoties. C. de prec. imper. offer. ¶ formam autem petendi à Rege moratorium pro debitis. vide per Ant. Cautum. in Apostil. ad Ang. insit. de exceptio. in rub. num. 13. ¶ Adde tamen q̄ cum moratoria, seu saluus conductus sit duplex: vnus qui fundatur in sola gratia, alter qui fundatur in iustitia: Ritus iste, & tex. in d. l. quoties procedunt in moratoria, seu saluo conducto gratioso: adeo q̄ iudex inferior à Principe non potest ipsum concedere. vt dicit Pau. de Cast. in l. j. qui magistratum, num. 9. per tex. ibi, & gl. ff. quod quisque iur. in moratoria verò, vel saluo conducto fundato super iustitia: vt est proprie quando maior pars creditorum petit à iudice, q̄ minor pars concurrat cum eis ad dandum quinquennalem dilationem debitori: secus est dicendum, & is potest per iudicem quemcum. que dari, & concedi per tex. in l. fin. C. qui bon. cede. poss. vt etiam no. Ang. Pau. de Cast. & Alexan. in l. & suum. §. hodie. supra de pac. ¶ Et istud nedum verum est: cum concedatur debitori, verum etiam si concedatur delinquenti, dummodo fiat cum causa, vt dicit Bart. in l. lillcitas. §. ne potentiores. num. 10. ff. de off. præsid. & in l. is qui reus. per Gl. ibi. ver. vltimus. num. 1. 2. ff. de publ. iud. vbi etiam Imo. Bal. in i. sed si hac. §. & si pœna. ff. de in ius vocan. Afflic. decis. 4. & Gramma. no. 25. num. 11. aliàs si sine causa id fieret esset ex gratia: & ab eo fieri non posset sed solum a Principe. vt dicit Bal. in l. reos. col. 9. C. de accus. Bart. in d. §. ne potentiores. Afflic. in d. decis. & Boer. decis. 179. vol. 1. vbi late de pœna infringentis saluum conductum, & per Guid. decis. 418.

¶ Tertio No. ibi tenentur, & debeant, quod moratoria seu saluus conductus debitori concessus ad certum tempus, tacitam habet conditionem, & clausulam: dummodo fideiussoribus caueat de soluendo finito tempore: alias moratoria sibi non prodest: vt hic dicitur, & concordat cum l. vniuersa. C. de precibus Imperat. offeren. Et istud adeo verum est: quod etiam si in moratoria remittatur adhuc tenetur ipsam præstare. vt hic dicitur in fi. & voluit Gl. quam ibi sequuntur Bald. Salyc. Pau. de Castro. & Fulg. in d. l. vniuersa. Quod tamen limitatur non procedere secundum Cyn. Bald. & Doct. præalleg. in dicta l. vniuersa. quando in ipsa moratoria esset clausula, non obstante, & licet Ias. in d. l. vniuersa. num. 15. videatur tenere quod etiã sine tali clausula possit remitti: tamen comunis opinio est in contrarium, quæ tanto magis procederet in hoc Regno: quia Rit. nosse expresse ordinat, quod remitti non possit per rescriptum ipsius moratoriz. Intellige tamen istud nota. vt Rit. met. dicit: dummodo petatur fideiussor a creditoribus: vt etiam dicit Gl. quam ibi sequuntur communiter scribentes. in d. l. vniuersa. in versic. præbeat. in tantum quod clausula fideiussionis præstandæ quæ inest in moratorijs: habet etiam sub se aliam clausulam, & conditionem dummodo a parte petatur (vt dictum est.) & valde exclamat Pau. de Cast. in eadem l. vniuersa. & ibidem Ias. in princ. vbi per hanc Regulam infert ad multas quæstio. idem Alexand. cons. 210. visis his quæ narrantur in themate. volum. 2. & Aret. cons. 137. clarissime domine.

¶ Quarto primo in hoc Ri. nunquid moratoria, seu saluus conductus extendatur ad debita iurata: ista q̄ habet duo capita, primum est, quãdo sumus in du-

bio: secundum est quando sumus in claris. primo ea su Alex. in cons. 38. num. 4. volum. 3. & Ias. in l. quoties. 2. nota. C. de prec. Imperat. offeren. concludunt, quod non: ¶ quia Princeps, & etiam Summus Pontifex nunquam intelliguntur velle derogare, actui iurato, vt probat tex. expressus in cap. constitutus. extra de rescrip. cum simili. que Alexand. allegat etiam si adsit clausula non obstante, vel alia clausula derogatoria. vt dicit Gl. singu. in cap. cum non deceat. in Gl. fin. de electio. in 6. Cyn. Pau. de Cast. & Ias. in l. fin. num. 5. C. si contra ius, vel vtil. publ. Imo. & Abb. in cap. j. de his quæ sunt a maiori parte capituli. Alexand. cons. 125. volum. 1. Rom. cons. 393. 426. 435. & 404. & Thom. Ferra. cautela. 55. oculata fide. Secundo casu distingue, quod aut sumus in moratoria fundata super iustitia, vt quãdo conceditur a maiori parte creditorum: vt dixi supra in 2. nota. aut in ea quæ fundatur in sola gratia principis. primo casu, indubitanter concludit, quod sic: ¶ quia iuramentum nedum dispensari potest, sed etiam remitti per creditorem. vt patet ex cap. j. de iure iuran. & cap. 2. iuncta Gl. in vers. interpositione. de sponsa. & in iure ciuili per tex. appetitissimos. in l. Labeo. ff. de iure iur. & l. fin. in princ. ff. qui & a quibus manu. libe. non fiant, & ita videmus quoties seruari, & practitari in istis moratorijs, quas vulgariter concurrentias creditorum appellamus. ¶ Secundo casu esset dicendum, quod non valeat, quia Princeps secularis non potest iuramentum remittere, nec etiam super eo dispensare cum spectet ad ecclesiam, vel ad Romanum Pontificem, per cap. Venerabilem. de electio. & c. nouit. de iud. vt tenet Host. in c. quanto. de iur. Ant. de But. in c. contingat. in vers. tertius casus, & ibid. Imo. in 3. membro. & Abb. cod. iur. Cyn. Salyc. & Pau. de Cast. in l. fin. C. si contra ius, vel vtil. publ. Alex. d. cons. 38. volum. 3. & cons. 7. vol. 4. Bal. in l. fin. C. de nonnum. pec. & Ias. in l. qui iurato. num. 26. versic. quarta fuit ibi quid tenendum. ff. qui satisf. cog. sed quia videmus in hoc Regno fieri contrarium. vt ego pluries, & pluries vidi concedi in debitoribus per instrumenta, & obligationes iuratas: dici etiam potest, quod sic. Nec obstant allegata in contrarium, quod Princeps non possit in iuramento dispensare, vel aliter disponere: quoniam cum illud dictum tres alias habeat opi. vt dicit Ias. in l. qui iurato. versic. tu aduerte. num. 23. videtur in hoc Regno recepta secunda opin. per ipsum relata, ¶ quæ se habet quod Princeps habet vim Apostolici super iuramenti iuxta opin. Gl. & Bar. ibid. in l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patr. Bal. in c. 2. col. pen. de prob. in l. 2. q. 9. C. rescin. vendic. in l. si quis inquilinos. §. si per illum tex. ff. de leg. j. & in l. iuramentum. §. generaliter. ff. de pact. Anchar. in cap. quamuis. de pact. in 6. & in cons. 120. cum simili. dummodo id faciat esse causa, vt dicit idem Bal. in l. 2. in fin. versic. C. de ind. vidui. tol. prout semper videmus ex causis vrgentissimis ipsas moratorias concedere. quod nota. In Francia tamen seruatur, vt dicit Ant. Caius ad Ang. insit. de excep. in rub. num. 13. quod isto casu apponitur clausula dummodo dispensetur super iuramento a iudice Ecclesiastico.

¶ Secundo quæro, pone, quod in instrumento esset renunciatum in specie exceptioni moratoria, siue salui conductus: nunquid debitor poterit moratoriam allegare. Cy. in l. fin. nu. 4. vers. vltimus quæro. & ibid. Salyc. ver. quæro. cum Iacob. num. 6. C. si contra ius, vel vtil. publ. Pau. de Cast. in l. fin. nu. 3. & Ias. ibid. nu. 2. 2. ff. qui satisf. cog. dicunt quod sic si in petitione moratoriz de renunciatione fuit facta mentio: quia tunc videtur dispensatum per Principem: quod potest, iuxta ea, quæ in præced. quæst. diximus: alias secus,

Com. super Ritibus Magnæ Curiz. 169

cus, & præsumeret subreptitia per ea quæ in præcedenti quæst. diximus in prin. quod princeps in dubio non censetur derogare actui iurato, & ita seruatur quoties, & seruari vidi.

¶ Tertio quæro in hoc Rit. pone quod concessa est moratoria alicui à Principe motu proprio: quod nunquam præsumitur nisi dicatur, vt dicit Bart. in l. prima. numero decimoquinto. C. de peti. bon. subla. libro decimo. & in ea moratoria ordinatur quod a nullo eius creditore possit per tantum tempus molestari: nunquid intelligitur de creditoribus ratione delicti? Guiliel. de Cune. in l. si ex parte. §. quanquam. ff. quod cum eo. Rom. singu. 182. quid si iustus. Cæpoll. in l. creditores. 8. nota. numero tertio. de verborum significatione. & Rip. in l. prima. numero 97. ff. si certum petatur. dicunt quod non: ratio est, secundum Cæpoll. ibi, ¶ quia creditor ratione delicti, non dicitur proprie creditor per illum tex. vt etiam no. Bart. in dicta l. prima. ff. si certum petatur. licet Rip. ibidem numero 94. disputando aliter teneat: & propterea verba ipsius moratoriz in proprio creditore, qui est ex contractu debet intelligi, item potest alia ratio assignari secundum Rip. in dicta l. prima. quia si secus diceretur, sequeretur quod Princeps faceret gratiam delinquenti quod quidem dicere non debemus: non facta mentione de delicto per cap. postulasti. in versiculo non ita de letui, de rescrip. & per ea quæ nota. late Ias. in authent. res. num. 97. numero vigesimo. C. commun. de leg. Ampliatur ista conclusio secundum Rip. ibidem. etiam si propter paupertatem esset concessa moratoria: ¶ quia delinquentes digni sunt in paupertate semper marcescere. l. quisquis. C. ad l. Jul. maiesta. & l. bona fides. ff. de pos. cum similib. quæ ponit Ias. in dicta authent. res. quæ. Limitatur tamen secundum eundem, nisi ratio moratoriz esset talis, quæ etiam in creditoribus ex delicto locum haberet: quoniam tunc secus esset: ¶ cum ratio legis, vel statuti debeat legem ipsam, & quamlibet dispositionem ampliare. l. regula. §. cum quis. ff. de iure & act. ignoran. & l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de lega. 2. exemplum est secundum eum quotiescunque datus est alicui saluus conductus ad finem veniendi in ciuitatem pro aliqua causa, nam tunc cum sub illo fine subintelligatur etiam data securitas recedendi, vt dicit Bart. in l. vltimur. ff. de sepul. viola. & l. prima. numero quarto. ff. ad l. Jul. maiesta. & Guid. Pap. decis. 418. numero tertio. talis saluus conductus etiam creditores ex delicto, comprehendit, vt ipsum molestare non valeant, & in recessu impedire, ne aliàs sibi de nihilo seruiat. vt etiam firmat Bartol. in proprijs terminis cons. 169. statutum ciuitatis Tuderæ. qui secundum Rip. taliter & ob hanc rationem intelligi debet consuluisse.

¶ Quarto quæro, pone quod moratoria concessa est alicui per tantum tempus: & in ea nihil est dictum de fideiussoribus suis, nunquid termino durante, conueniri poterunt? istam quæst. tangit Cyn. in l. quoties. numero septimo. versiculo sexto quæro, & ibidem etiam Bald. & Salyc. numero quarto. versiculo quæro an. C. de precibus Imperat. offeren. Bart. in l. cum filiusfamil. §. si stipulatus sum. numero secundo. in fi. ff. de verborum obligatione. Dy. consil. 11. Bald. in l. tam mandatori. numero septimo. versiculo secundo quæro. C. de non numerat. pec. & Ang. insit. de exceptio in rubrica. versiculo secundo postquam. numero duodecimo. ex quorum dictis sumitur conclusio, quod cum iste moratoria concedantur ratione personæ debitoris, & vt plurimum ac semper ob eius paupertatem, ad personas fideiussorum non trahantur, per tex. in l. exceptiones. ff. de

except. l. quia personale. cum ibi nota. per Bart. ff. soluto matrimo. l. & si fideiussor. ff. de re iudic. & §. sed quod princip. insit. de iure naturali. cum simi. per eos alleg. ¶ Dantur tamen per eos duæ cautelæ per quas per directum etiam fideiussoribus moratoriz proderunt. Prima est, quod opponatur per eos exceptio discussionis principalis iuxta §. primū, in authent. de fideiuss. vel exceptio cedendarum. iuxta l. nisi. iuncta gl. & nota. per Ang. ibi. ff. de pact. l. si stipulatus esses. §. primo. iuncta gl. in versiculo exceptione, & l. vt fideiussor. ff. de fideiussor. nam tunc cum stante moratoria principalis excuti, nec etiam cedi possit: repellendi sunt creditores maxime quando moratoria esset ab ipsis creditoribus concessa, cum ad id vt excutere, & cedere non possint eorum culpa incidant. argumen. pro hoc l. si pupillus alterum. ff. de administrat. tuto. Limita tamen non procedere istam cautelam secundum Cyn. & Salyc. in dicta l. quoties, quotiescunque moratoria concessa esset generaliter, respectu omnium suorum creditorum: ¶ quoniam tunc cum etiam ipsi fideiussores lato sumpro vocabulo dici possint creditores. argumen. l. prima. in fi. ff. si certum petatur. videtur etiam contra ipsos concessa, & propterea vocati & exacti non possent interim habere recursum contra eorum principalem. Item limita quando in instrumento esset renunciatum istis exceptionibus prout renunciari potest. vt dicit Gl. in dicta l. si stipulatus esses. quoniam tunc secus. vt gl. illa ibidem dicit. Secunda cautela est, quod conuentis fideiussoribus, debitor ipse pro suo interesse compareat, & exceptionem moratoriz alleget. ad hoc ne ipse per indirectum cogatur soluere conuentus postea a fideiussoribus. iuxta l. indebitam. ff. de condic. indeb. & pro hoc rex. in l. idem que. §. generaliter. ff. mand. & l. procurator ad exhibendum. §. si procurator. ff. rem rat. habe. cum simi. cogita tamen, quia quando moratoria esset generaliter concessa aduersus omnes creditores, repelleretur tunc debitor ab ista oppositione per ea quæ supra diximus in prima limita. quæ bene nota. quia quoties eueniunt in pract. Et adde, quod quæ dicta sunt in moratoria debitori concessa: etiam in cessione bonorum locum habent per eandem met rationes.

¶ Quinto quæro in hoc Rit. nunquid etiam aduersus dorem impetrari potest moratoria? Cauens, hic tangit istam quæst. numero decimoquarto. & dicit quod non allegat pro hoc Ioan. Baptista de sanct. blas. in tracta. priuileg. dot. priuilegio 289. Dominus Augustinus Caraita frater meus super hoc passu distinguit, & dicit, quod aut moratoria est concessa debitori per Principem ex gratia, iuxta terminos lege quoties. C. de precibus Imperat. offeren. aut per creditores. Primo casu, dicit ipse procedat fauore dotis dictum Ioan. Bapt. & Cauens. Secundo casu, quia talis moratoria fundatur in iustitia. vt dixi in princ. istius Rit. per dispositionem. l. finali. C. qui bono. cede. poss. tenet contrarium * quod etiam voluit Ioan. Bapt. loco alleg. priuileg. 260. versiculo eo quia, dispositio illius. l. finali. etiam in dote locum habet: vt patet ex gl. l. si constante. §. quoties. in versiculo nec ferenda. in fi. versiculi. ff. soluto matrimonio. vbi Alexand. hoc clarius firmat. numero vndecimo. circa finem, & ita dicit se obtinuisse in sacro consilio referente Domino Mari. Frizia causæ commissario in causa. nob. Gasparis Faballis de Ebo lo: qui dilationem quinquennale obtinuit contra Ioan. Iacobum Columbam terræ Coliani agentem pro dotibus suæ vxoris: & processus conseruatur pœnes vollarum actuarium eiusdem sacri consilij, quod bene nota: quia verissimum est, & quoties practi-

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

atur, & obseruatur in omnibus dilationibus quinquennialibus, quæ per creditores debitoribus conceduntur. Vidi tamen pluries per Vicereges Regni, & eius collaterale consilium concedi istas moratorias per annum, etiam aduersus dotes: dummodo certum, quid interim creditori solueretur, & inter alias recolo fuisse concessum nobili Ioan. Anto. de Rahone de Ebolo contra quondam Magnificum Franciscum de Fulgione eiusdem terræ agentem pro dotibus suæ vxoris, & sororis dicti Ioannis Antonij.

20 ¶ Vltimo vt nihil remaneat intactum, scias, quod moratorias, & cessiones bonorum non admittuntur contra Neapolitanos: vigore eorum priuilegij de quo in priuilegij ciuitatis Neapolis. folio 41. versic. magnifici viri * & in pragma. incip. Regente. de cessione bonorum. Salerni die 5. Februarij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCLXXXVIII.

Apitulum emanatum a Duce Calabriae, Domini Ioanni de Haia Regenti Magnam Curiam de suppleendis defectibus iudiciorum. Item quod in decisione causarum ciuiliu in ipsis Curijs, & qualibet earum agendarum, seruetur, & seruari debeat litera Ducis Calabriae, & æquitas ipsius, cuius tenor sequitur & est talis.

Carolus Illustris Hierusalem & Siciliae Regis Rober. primo genitus Dux Calabriae, & eius Vicarius Generalis Ioannes de Haia paterno Cambellano Magistro Hostiario consiliario, & nostræ Magnæ Curiae Regenti, & Iudicibus eiusdem Curiae consiliarijs, & familiaribus paternis nostrisque salutem, & dilectionem sinceram: Detestantes quod plurimum, & magis per sofisticas quam veraces. Aduocatorum versutias, veritas iustitiæ lateat, & celerem executionem eius, cuius debitorum existimus: indefinitum litium terminum non producat de certa nostra scientia, & præfenti epigrammate declaramus, volumus, vobisque committimus, & iubemus expresse: vt signando processus causarum de quibus, uos, vel vestrum alter in dicta nostra Curia, vt ordinarij, vel delegati eisdem causis cognouistis, vel in antea cognoscetis, vel quas ad vos deuolui. per quamcunque viam contingat vel contingeret, ex defectu ommissæ solennitatis iudicialiæ, proponi allegari, dici vel excipi

contigerit esse nullos, dummodo alias debito modo super negotio liqueat de pura substantia veritatis, propositione, allegatione, aut exceptione huiusmodi non obstante, tunc ad finalem decisionem causarum ipsarum, Deum, & ipsam iustitiam habendo præoculis, procedatis, aliquibus legibus, seu constituto. contrarijs non obstantibus, quoquo modo, illo, vel illis ex vestris iudicibus qui præfens, seu præfentes extiterint executioni præfentium vacaturis, aliorum absentia non obstante exceptis tamen priuilegijs concessis Comitibus, & Baronibus tam generaliter quam specialiter, quæ ex vigore præfentium infringi nolumus quoquomodo. Datum Neapoli: anno Domini M. CCC. XX. die vigesima octaua Decembris secundo. indi. Regnorum dicti domini patris nostri, anno vndecimo. Quas quidem literas declaramus, decernimus, & iubemus: intelligi debere de quacunque omissione etiam substantialis processus solennitatis, dummodo alias ritè, & rectè sententia proferatur.

S Y M M A R I V M.

- 1 Aduocati cavillationibus vtentes, qua pena puniantur.
- 2 Aduocati vtentes legibus, vt debent sunt plusquam religiosi.
- 3 Celeres in expeditione iustitiæ esse debemus.
- 4 Cause in Regno sola facti veritate inspecta, ommissis solennitatibus, terminantur.
- 5 Et propterea in Regno libellus, & litis contestatio non necessarij.
- 6 Indicesque posse inuitis partibus, feriarum tempore procedere.
- 7 Officiales in quibus causis sporulas exigere possunt.
- 8 Verba sententiæ in cuius personam sint dirigenda.
- 9 Princeps num solus causas summarie committere possit?
- 10 Sententia libello non conformis in Regno an valeat?
- 11 Appellans ab interlocutoria, grauaminis causas, in scriptisque appellare tenetur.
- 12 Effectus cause summarie remissive
- 13 Veritatis species sex.
- 14 Indices in omnibus causis, præ alijs, veritatem attendere debent.

Veri-

Com. super Ritibus Magnæ Curiae. 170

- 15 Veritas amicorum causa, non ommittenda Amicus Socrates, amicus Plato, sed magis amica veritas. ibidem.
- 16 Veritas si ex actis vno modo, ex conscientia alio appareat: quid sequendum remissive.
- 17 In causis etiam summarijs debet de negotio debito modo liquere.
- 18 Iudex iudicans sola facti veritate inspecta, iudicat tanquam Deus.
- 19 Poteritque in tali casu testes infames improbosque de iure admittere.
- 20 Vt non tollantur partibus defensiones ad ius commune, constituto. & capit. Regni recurrendum.
- 21 Procedendo sola facti veritate inspecta, Baronum priuilegia seruanda.
- 22 Ordo, seu solennitas iudiciorum duplex alter de substantia, alter vero de iustitia.
- 23 Exceptio debet esse de regula.
- 24 Sententia dicitur de processu: venitque actorum appellatione.
- 25 Verbum, ritè, ordinariè rectè, iustitiam cause respicit.
- 26 Iudex pro tribunali sedendo, & per se ipsum sententiam proferre debet.
- 27 Diuersum in Mag. Cur. & Reg. Audien. vigore inserti decreti.
- 28 Vbi in causis summarie proceditur, posset & in eisdem ordinariè procedi.
- 29 Quare inductum fuit per Rit. nostros posse procedi in causis, ommissis iuris solennibus?
- 30 Lites ex arrogantia proneniunt.
- 31 Lis festinans effundit sanguinem, Multaque mala ipsius litis.
- 32 Iudex litigans cum aliquo, vt suspectus recusabitur.
- 33 Causa si cepta ordinariè fuit postea ordo peruersus: an possit de nullitate dici?
- 34 Stante quod summarie procedi potest: an iurari debeat de calumnia?
- 35 Iuramentum calumnie de quo iure fuerit inductum.
- 36 Naturalia quæ sunt: derogari minime possunt.
- 37 Iuramentum calumnie est de substantialibus iudicij.
- 38 In causa appellationis, an sola facti veritate inspecta procedi possit?
- 39 In discussione cause si de peremptione instantiæ opponatur: nunquid sola facti veritate inspecta procedatur, ea non obstante?
- 40 Instantia currit a die litis contestate.
- 41 Statuta, & Ritus emanarunt vt lites citius expediantur.
- 42 Ratio vbi fauorabilis, ad similem casum extendenda.

43 Quis actus in summarijs causis sit loco litis contestationis.

NOta primo ibi Ioanni de Haia, quod istud cap. dirigitur Magnæ Curiae Vicariae, sed postquæ per Reginam Ioannam insertum fuit inter alios Ritus Magnæ Curiae: cum clarum sit, quod omnes Rit. vbique per Regnum seruari debent. vt late dixi supra in primo Ri. remanet absque dubio: quod etiam istud cap. tanquam Rit. Magnæ Curiae in omnibus Curijs Regni seruari debet. vt etiam firmat Par. in tract. synd. in vers. sententia. §. est tamen in fia. verbis & ita seruetur.

¶ Secundo No. ibi Aduocatorum versutias, quod Aduocati vt plurimum vtuntur versutijs, & cavillationibus: vt lites protrahant. * Ad quod vide notanda verba. August. ad Macedo. relata per Luc. de Pen. in l. prima. C. de lucr. aduoca. lib. 12. vbi plus subdit quod hodie Aduocationis officium potius ad subterfionem veritatisque elucidationem iustitiæ exercetur. Sed qui talia agunt ex malitia, puniuntur a lege in duabus libris auri. vt probat tex. in l. prope randum. §. illo & l. rem non nouam. §. parroni. C. de iud. & insuper tenentur ad restitutionem damnorum per partem ob eorum protractionem pastorum. vt dicit Spec. in titu. de exceptio. §. viso. numero 54. per constituto. vero Regni quæ incip. aduocatos. puniuntur in tribus libris auri, & ab officio aduocandi priuantur cum perpetuæ infamiæ nota: (vt ibi patet.) & cum talis constituto. in destitutum abijisset in hoc Regno, in grauem litigantium iacturam: nuper renouata est per Illustrissimum Ducem de Alcalá in suis nouissimis pragmat. in reformationibus sacri consilij pragma. 21. §. aduocatos. de offi. sacri consilij. adeo quod tenentur hodie per illam constituto. anno quolibet iurare quod partes quarum patrocinium suscipient, cum omni fide, & veritate adiuuabunt: causas desperatas non recipient: & contra eorum conscientiam nullatenus allegabunt, licet non seruent quod de iuramento dicitur. ¶ Si Aduocati hoc faciunt: & etiam quod non iurauerint, legibus vtentur vt debent: meliorem vitam facient, quam fratres prædicatores, vel alij religiosi. vt dicit Hostien. in proem. suæ Summæ. & Alber. in l. prima. circa fin. princip. ff. de iust. & iure. fin. autem parum memores eorum animæ, minime seruabunt: male morientur in eorum peccatis. iuxta tex. prima questione 7. cap. conuenientibus. circa princip. & ad illud tribunal referentur vbi nullum habebunt de allegationis nitore, subsidium: vt dicit Spec. in dicto §. viso. numero 55.

¶ Tertio No. ibi celerem executionem eius, quod Rex Regni dicit se debitorem celeris expeditionis iustitiæ, & infra in Rit. seq. dicit hoc cordi sibi esse: vt breuem finem litibus imponat: idem in constituto. Reg. animalia. versicu. notum. vbi etiam Assid. in j. no. & in const. pessimam. numero 2. Summus etiam Pontifex in c. finem litibus, & cap. si. de dolo & contum. in prin. & in c. cum te consul. de off. deleg. istud etiam ordinat. in cap. nonnulli. extra de rescrip. dicit quod lites potius restringi, quam laxari debent. In iure etiam ciuili sunt nonnulli. tex. qui dicunt quod litium finis esse debet. vt patet ex l. properandum. in prin. C. de iud. in l. litibus. C. de agrico. & censitis. lib. 11. l. fratris. C. de transactio. & l. fina. ff. de transactio. cum similibus quæ dixi supra in Rit. 10. in prin.

¶ Quarto Not. ibi ex defectu ommissæ solennitatis iudicialiæ, iunctis alijs verbis ibi, substantia veritatis, & causæ in hoc Regno ommissis solennitatibus iudiciorum,

eiortum, sola veritate inspecta, terminatur idest summarie, & de plano cognoscuntur: quia omnia ista verba istum sensum habent. vt dicit Par. in tracta. Synd. in vers. sententia. §. vtrum iudex. numero 11. & idem quod hic disponitur infra. in Ri. sequen. ibi, sola veritate inspecta, & in Regia pragma. incip. dispendia litium de ord. iud. in tantum quod per hunc Rit. & per seq. & d. pragma. omnes causae in hoc Regno sunt summarie, & ad hunc effectum quotidie citamus hos Rit. & d. pragma. Ex hoc sequitur primo, quod libelli & lites contestationes in causis in hoc Regno non sunt necessariae. vt probat tex. in clem. saepe. de verborum significat. Par. in d. §. vtrum. num. 12. & §. an dictum. in princ. verb. nam quamuis. Oldra. conf. 244. in princ. & Fely. in capitulo exceptionem. colum. fi. versic. tertio intellige nisi esset causa. de exceptio. Secundo sequitur quod tempore feriarum messium, & vindemiarum iudices procedere possunt etiam inuitis partibus: vt dicit tex. d. clementina saepe. iuncta gl. in versic. ob necessitates, & Maran. in pract. parte 4. distinct. 9. numero 19. & distinctio 16. numero 85. quod etiam dixerat gl. in constit. Regni. Baitulos, & ita seruatur in hoc Regno in omnibus cuius praeferquam in ciuitate Neapo. vbi feriae aeternae seruantur: & nisi per Viceregem concedatur specialiter ad instantiam partis: quod ferijs non obstantibus, procedi possit: non proceditur. Tertio sequitur quod officiales in causis vertentibus, cum sint summarie in hoc Regno: non possunt exigere sportulas secundum Bald. in athen. genera liter. colum. 1. C. de episc. & cler. vbi circa sportularum exactioem aequiparat causas miserabilium personarum, & causas summarias, & sequitur Arno. commenta. 30. hocque prohibitum est etiam per alias nonnullas pragmat. huius Reg. videlicet per pragma. quae incip. vniuersis, & singulis. per pragmat. Renouamus etiam, & per pragma. quae incip. & vt etiam vafallos. in tit. de trigefi. & salario official. Vnam autem non datur pro sportulis: non datur pro subornatione, & barattaria. Quarto sequitur quod licet regulariter de iure ciuili, verba sententiae debeant dirigiri in personam procuratoris, non domini: siue sit condemnatoria, siue absolutoria. vt probat tex. & ibi Bald. in l. j. C. de sent. & interloqu. omni iudic. & Rom. sing. 452. per tex. in capitulo inter dilectos. in fi. extra. de fide instrument. licet secus sit in pupillo litigante per tutorum: cum etiam in ipsum pupillum dirigere possint secundum Bart. in d. l. j. & l. stipulatio ista. §. si stipuler. numero 2. ff. de verborum obligat. & Abb. qui rationem diuersitatis assignat in c. l. cet. in fi. de prob. tamen in hoc Regno in quo causae sunt summarie, possunt dirigere etiam in dominum: vt dicit Imo. in dicta clem. saepe. Rom. singu. 21. & Pau. Paris. ad Bart. in dicta l. prima. de consuetudine. tamen seruatur in hoc Regno iuxta opin. gl. in d. l. j. & verba diriguntur in personam vtriusque: sicque ego pluries seruauit, cum essem iudex Salerni: & seruauit video. Quinto inferitur, quod licet solus princeps possit committere causas summarie, & de plano vt dicit Iser. in proem. constit. Reg. Spec. tit. de legato. §. superest. versic. sed nunquid legatus, & Afflic. qui alia allegat in titu. quae sunt rega. in princip. numero 104. tamen in hoc Regno etiam Barones hoc possunt. vt etiam dicit Par. in tracta. synd. in versic. sententia. §. est tamen. & Afflic. in proem. constit. Regni. quae est. 9. numero 6. & in constit. Regni auctoritatem. la prima, in 2. not. quia cum causae omnes sint summarie in hoc Regno, & de plano cogosci possunt: non dicuntur de nouo committere, sed id quod concessum est per hunc Rit. & seq. & d. pragma. dispendia litium, excitare. argum. l. prima. §. dato. iun-

10 cta Glof. ff. a quibus appell. non licet. Sexto inferitur, quod sententia in hoc Regno licet non conformis libello, valet, vt dicit Barr. in constit. ad reprimen. in versic. videbitur. Bald. in l. nemo. C. de sent. Aret. conf. 83. diligenter. Ias. in l. certi conditio. §. si nummos. num. 32. & 33. ff. si cert. pet. Gramma. decif. 15. num. 3. decif. 19. num. 3. & conf. ciui. 94. numero 2. & Maran. in pract. parte 4. dist. 9. versic. duodecimo operatur. numero 3. stante maxime Rit. seq. qui dicit, quod sufficit, quod ex articulis, positionibus, capitulis productis, aut probatis, confessis, narratis, aut conclusis constat de veritate eorum pro quibus agitur. Septimo inferitur, quod licet appellans ab interloquutoria, teneatur exprimere causas grauaminis, & appellare in scriptis. per cap. cordi nobis. vbi nota. Gemina. de appell. in 6. & plene Maran. in pract. parte 6. in versic. appellatio. num. 153. versic. secunda differentia, tamen cum causae omnes in hoc Regno sint summarie, sufficit si viua voce appellatur: & causae grauaminum non exprimantur. vt no. Ang. conf. 267. incip. constit. Philip. Fran. in cap. vt debitus honor. numero 15. de appella. & Pet. Foll. ad 12 Maran. in loco praallegato. numero 254. Item inferuntur alia multa: quae late enumerat tex. in dicta clem. saepe. & latissime Maran. in pract. parte 4. distinct. 9. numero 11. versiculo primo igitur, & in repet. l. is. potest. numero 193. cum sequen. ff. de acquir. haeredit. vbi omnes effectus ponit qui nascuntur ex causa summaria. 13 Quinto Nota. ibi super negocio de substantia veritatis, quae reperitur vna veritas, quae dicitur veritas negocij per hunc Rit. & per pragma. Regni dispendia litium. de ord. iud. appellatur veritas facti. Secunda veritas reperitur quae dicitur veritas vitae, & haec est ipse Christus. Ioan. cap. 12. & Matth. cap. 24. ego sum via, veritas, & vita. Tertia dicitur veritas humanae iustitiae: quae de caelo prospexit, & est illa, quae reperitur in legibus diuino quodam modo, per ora principum promulgata. l. j. §. sed neque. C. de veter. iu. enuclea. & l. fin. iuncta Gl. in versic. diuino. C. de praescript. longi temp. & haec pertinet ad iudicem, secundum Gl. in cap. 2. in versic. multitudo, de temp. ord. & in cap. qui scandalizauerit. extra de reg. iur. & ligat in foro conscientiae. cap. fi. 16. quae est. 3. nota. in d. l. fi. & pulchre per Cagno. in proem. ff. §. hanc constitutionem. numero 107. Quarta dicitur veritas doctrinae, siue disciplinae. c. quando ergo. 11. q. 3. & haec pertinet ad praelatum, vt dicit Gl. in d. cap. 2. & cap. qui scandalizauerit. Quinta dicitur veritas philosophiae: de qua dicitur in l. j. §. ff. de iust. & iu. ibi, veram ni fallor, philosophiam, & est verus amor sapientiae. vt etiam patet ex Glof. ibidem, & latius ex Neapoda. in consuetu. Neapo. in 1. consue. incip. Carolus. numero 13. cum seq. potes etiam addere sextam veritatem, quae dicitur veritas bonae vitae, & est illa, quae pertinet ad vnumquemque hominem secundum gl. in d. c. 2. & c. qui scandalizauerit. ad quam breuitatis causa me remitto. 14 Sexto Nota. ibi pura substantia veritatis, quod iudices in omnibus causis veritatem praesertim debent attendere: sicuti etiam habes infra in Rit. sequen. & in d. Regia pragma. dispendia litium. & vt dicitur. in c. iudicantem. 30. q. 5. & c. occidit. 23. q. 8. & not. per Bal. in l. fin. in fi. C. de eden. l. neque. & l. fi. C. de testa. iudex modis omnibus conari debet, vt ipsam inquirat. Hinc Prouerb. cap. 3. dicitur misericordia, & veritas te non deserant. Ecclesiast. 4. non contradicas verbo veritatis vilo modo. Psal. 10. in fi. quoniam veritatem requirit Dominus. & Corinthio. 2. c. 13. non possumus aliquid aduersus veritatem, sed pro veritate. Estque adeo vera ista conclusio quae etiam am-

coram causa, veritas omnimitti non debet. vt dicit Soci. consilio 8. visis. versiculo qualitercunque. cum versiculo sequen. volum. 1. quia amicus Plato, amicus Socrates, sed magis amica veritas. vt latius de veritate dixi in pragma. falforum testimonium. in princip. pragmat. 4. incipien. quoniam falforum. de falsis. post Parid. in tracta. synd. in versiculo sententia. §. restat. numero 7. cum seq. 16 An autem si veritas vno modo sibi pateat ex actis: & alio ex conscientia teneatur sequi acta: vide quae dixi supra in Rit. 284. 17 Septimo not. ibi debito modo super negocio liquet. quod licet in hoc Regno omissis solennitatibus iudicarijs attenda veritate procedatur in causis: attamen de negotio debet debito modo liquere. idem Bart. in l. si filius. ff. de donat. & in constit. ad reprimendum. in versiculo videbitur, & Par. in syndica. in versic. sententia. §. vtrum. numero decimo, vbi quod solennitas iuris naturalis vel gentium non videtur remissa. sed solum iuris ciuilis, & quod propterea legitimus numerus testium, defensionesque legitime citatae, ad omnes actus sunt necessariae. Et ideo per Regiam pragma. dispendia litium. in fi. de ord. iudic. dicitur, quod circa probationes necessarias per istum Ritum, sen capitulum, nec per ipsam pragma. intelligitur derogatum dispositioni iuris communis, constit. & cap. Regni. immo secundum Bar. & Parid. in proximè citatis locis cum per hunc Rit. non solum debeat de negotio liquere: sed etiam debito modo liquere: quod est tantum, quantum dicere legitime, licet remittantur solennitates iuris in causis: intelligitur in omni parte processus, praeterquam in probationibus in quibus ordo iuris requiritur, ad hoc vt dici possit liquere de negotio debito modo. Et existo no. quae sequitur primo quod licet vbi iudex potest iudicare sola facti veritate inspecta, possit iudicare etiam Deus, vel Princeps, effecti iudicaturus solum secundum eius conscientiam, in nitendo veritati, absque aliqua probatione: & etiam adhibendo fidem priuatae scripturae in fauorem scripturis: vt dicit Barr. conf. 82. punctus questionis. col. 1. Aret. in cap. dilect. colum. 3. de iudic. Alex. conf. 6. colum. 2. in princip. volum. 3. & conf. 189. in fi. volum. 6. Fely. in cap. olim. colum. penult. de accus. Deci. conf. 631. in fi. & 699. colum. fin. Par. d. §. vtrum. versic. sed inter. numero 5. Aymo. in tract. de antiq. temp. parte 1. numero 202. cum seq. Maran. in pract. parte 4. distinct. 9. versiculo secundo quero. num. 26. & pulchre Gram. in quibusdam allegat. quas habeo ad pennam in fauorem magistri Bartholomei de Venusio. versic. nec militat. fol. 93. volum. 1. attamen in hoc Regno locum non habet: quia debet de negotio liquere: & debito modo liquere. vt dictum est. 19 Secundo inferitur per eadem rationem, quod nec etiam poterit iudex in hoc Regno adhibere fidem rebus assignantibus causam verisimilem: licet de iure non concludentem: nec etiam admittere testes in fames, vel alias de iure reprobos. licet vbi sola facti veritate inspecta iudicari potest secus sit: secundum Bar. in d. l. si filius. col. 2. ff. de don. Aret. in l. eum qui. §. filius. 2. nota. ff. de acquir. haeredit. & Maran. d. dist. 9. numero 18. de quo valde miror: quod firmando supra dicta, cum bene sciuisset hunc Rit. transiit sicco pede. Tertio inferitur, quod vbiunque tractatur de materia probationum, vel quod non tollantur defensiones partibus, debemus recurrere ad ius commune, constit. & cap. Regni: quia in eo iste Rit. nihil seruit, vt etiam firmat Luc. de Pen. in l. licibus. col. 2. versic. & dic talem. C. de agrico. & censu. lib. 10. vbi quod lites in eo tantum sunt accelerandae propter quod possit iudicium prorogari: non aeternum

gitime, & necessariae probationes sunt ommittende per clem. saepe. versic. non sic tamen. quae hoc dicit ad literam. de verb. significat. 21 Octauo no. ibi exceptis tamen priuilegijs, quod licet in hoc Regno per hunc Rit. procedatur in causis omissis solennitatibus iuris, sola facti veritate inspecta: tamen hoc fallit vbiunque ageretur causa alicuius Baronis: quoniam tunc non obstante hoc Rit. seruanda essent priuilegia Baronibus concessa, supple tu per constit. Reg. vt vniuersis. & consti. prosequentes. vt etiam dicit Par. in tract. synd. in versic. sententia. §. vtrum iudex. num. 7. 22 Nono nota. ex additione posita in fi. Rit. ibi substantialibus. solennitatibus, quod cum solennitas, siue ordo iudiciorum sit duplex. vt dicit Iser. in proem. const. Reg. colum. 8. versic. secundo casu. Host. in summa de sent. §. qualiter. versic. is est ordo. & Sebastia. Vant. in tract. nulli. titu. de nulli. ex defectu processus. num. 16. cum seq. vnus qui dicitur esse de substantia iudicij, vt libellus, lites contestatio, & alia quae Host. & Sebastia. enumerat post gl. in l. prolatam. C. de sent. & interloc. omni. iud. qui si ommittatur, vel peruertatur: facit processum nullum ipso iure per d. l. prolatam. Alter qui dicitur esse de iustitia. vt sunt positiones, & responsiones testium, & instrumentorum productiones, & alia per Host. enumerata, qui si ommittat licet non faciat processum nullum: tamen appellari potest, tanquam a grauamine illato secundum eundem Hostien. tamen iste Rit. volens, quod non obstante omissione solennitatis iudiciae, procedatur ad expeditionem causarum inspecta veritate: habet locum siue sit solennitas, seu ordo qui sit de substantia, siue qui sit de iustitia. Et propterea secundum Parid. in d. §. vtrum. num. 13. circa fi. versic. & tamen aduertendum, fuit facta ista additio, seu declaratio, quod no. 23 Decimo no. ibi dummodo sententia, quod cum exceptio debeat esse de contentis in regula secundum Bart. in l. fin. ff. de reg. iur. vt dixi latius supra in Rit. 24 11. iste Rit. probat, quod sententia dicitur esse de processu. facit tex. in l. actorum. vbi no. Bart. ff. de re iud. & in l. in fraudem. §. neque ff. de iure fisci, & licet tex. in l. 2. C. vt li. pend. videatur probare contrarium: tamen veritas est vt ibi dicunt Cy. & Bal. quod sententia venit appellatione actorum, seu processus. vt hic. Nec obstat illa l. 2. quoniam vt Cy. ibidem dicit ideo primo nominantur acta, & postea sententia: quia posuit genus, & postea speciem: adeo quod secundum eum, actorum appellatio continet genus, & similiter appellatio processus, sententiae vero continet speciem, & ita etiam se habet communis vsus loquendi. vt sub processus, vel actorum nomine, intelligantur etiam sententiae. 25 Undecimo nota. ibi, dummodo alias rite, & recte, quod cum verbum rite respiciat ordinem, recte vero iustitiam causae. vt dicit Glof. in l. 2. ff. de in offic. testamen. & in l. non putauit. §. non quauis. ff. de bono. possess. contra tabu. nota. Alexand. in l. 3. de liber. & posthum. & Decy. in l. infantis. C. qui admittit. ex his verbis sequitur secundum Parid. in tract. synd. in versiculo sententia. §. vtrum. in fi. versic. capitulo quod iudices in hoc Regno in prolatione sententiae debent seruare ordinem statutum, quae est vt proferant sententiam sedendo pro tribunali, & per se ipsos legant, non per alios: ne alias sententia sit nulla. vt probat tex. in cap. si. de re iudic. in 6. in authent. de iudic. §. sedebunt. glof. in authent. vt ab illustribus, & qui super eos in verbo. sedere. Hostien. in loco supra allegato, & late Sebastia. Vant. vbi supra num. 84. & 85. versiculo diximus, licet si ista verba non fuissent addita: secus esset, quia vbi

enque summarie, & sola facti veritate inspecta, pro
cedi potest, talis ordo non requiritur. vt probat tex.
in clem. saepe. §. sententiam, & ibi gl. de verb. signific.
Rom. conf. 497. diligenter. colum. j. Lanfran. in re-
pet. cap. quoniam contra. in versic. interloquutoria.
numero 21. de prob. Par. in præalleg. §. virum. nume-
ro 12. versic. nec requiritur Maran. in pract. parte 4.
distinçt. 9. numero 29. & Sebast. Vanti. in loco præal-
legato. numero 84. † Hodie tamen in Magna Cu-
ria Vicaria, & etiam in Regia Audientia principatus
citra, & Basilicæ, quod dicitur de prolatione sen-
tentia faciendâ, Curia sedente pro tribunali, non
seruatur ob quoddam impressum fuit, ad legitimum
utilitatem subnectam. vt habui ex Inferno Magnæ
Curia 34. circa fin. Die 29. mensis Ianuarij. 1538.
Neap. Cur. pro tribunali sedente, protulit est, & de-
cretum, quod omnes actus iuridici soliti fieri in Cu-
ria pro tribunali sedente, ob multiplicationem cau-
sarum & ne in longum trahantur, & differantur:
siant ex nunc in antea extra bancham, & quod ha-
beant eandem vim, robur, & efficaciam, ac si essent
facti dicta Magna Curia pro tribunali sedente, in
his scriptis hoc suum dicta Magna Curia super præ-
missis solenniter interponente decretum omni me-
liori modo, &c. Et similiter eadem die per eandem
Magnam Curiam pro tribunali sedentem, protulit
est: quod super omnibus scripturis recognoscendis,
& prouisionibus desuper faciendis in præfenti Cu-
ria extra bancham recognoscantur, & prouidean-
tur, vt iuris, &c. In tantum quod sententiæ postquam
scriptæ sunt tam in Magna Curia, quam in Regia
Audientia non in præfentia iudicis, per actuarium
publicantur, & notificantur partibus, seu earum pro-
curatoribus, & in calce earum per eundem scribitur
lecta lata fuit supradicta sententia, & ex consequen-
ti non curatur, q̄ curia sedente, per ipsummet iudi-
cem legantur. vt etiam dixi supra in Rit. 37. in 2. no-
ta. vbi in si. allegavi nouam pragma. super hoc edi-
tam. In aliquibus tamen curijs Regni seruatur dis-
positio iuris communis, in iuribus primo loco ad-
ductis, & iudicesmet legunt sententias Curia seden-
te, & in aliquibus alijs curijs legunt eas actuarij so-
lenniter Curia sedente, & iudice præfente.

28 ¶ Quæro primo in hoc Rit. nunquid stante hoc Ri-
& sequen. quorum vigore summaria, & sola facti ve-
ritate inspecta procedi potest in causis, poterit ad-
huc in eis ordinariè procedi. ac seruatis omnibus
solennitatibus iuris. tex. in clem. saepe. §. si tamen.
de verborum significacione. probat quod sic. idem
Bald. in l. testamentum. 3. nota. C. de testamen. & in
l. nulla. in 1. repet. ff. de legi. Goza. pulchre consilio
40. numero quinto. & Arno. soliloquio. 8. vbi loquitur
in terminis Regiæ pragmatice dispendia litium.
de ord. iudic. Ratio istius decisionis est: quia Rit. isti
fauorem partium respiciunt. vt statim dicam in
quæst. sequen. cui nulli dubium esse debet: quod pos-
sunt renunciare vulga. lege, quod fauore. C. de legi.
cum similibus.

29 ¶ Secundo quæro qua ratione fuerunt moti condi-
tores istius Rit. & sequen. ad disponendum, quod in
causis procedatur iuris solennitatibus ommissis? in
quo breuiter respondendo, dico quod ratio est illa
quam Rit. met allegant, videlicet vt lites citius expe-
diantur, quam rationem in statuto simili allegant
Iser. & Afflict. in prælud. constit. Regni. quæstio. 12.
numero 18. Ratio istius Rationis duplex esse po-
test. Prima vt dispendia ipsarum litium evitentur:
cum partibus sint damnosæ. vt probat tex. in l. in ci-
uilibus. ff. de capti. & postlimi. reuer. quam ratio-
nem expresse exprimit Rit. sequens & Regia pragmat.

dispendia litium. Secunda, vt odia, & rancores liti-
gantium tollerentur, † nam cum lites ex arrogan-
tia proueniant. vt dicitur Prouerb. capit. 13. & 46. di-
stinct. in princ. ab experto videmus ex litibus ciuili-
bus (præsertim quæ longo tempore durant) maxi-
mas inimicitias oriri, & in præteritum ortas esse vt
etiam no. Aret. in l. properandum. in princ. C. de iud.
31 † idque patet Ecclesia. c. 28. dum dicit, lis festinans
effundit sanguinẽ. in 1. Metaphi. vbi quod lis est cau-
sa malorum. & in 2. eiusdem vbi dicitur quod lis est
causa corruptionis, & principii eius, si lis non esset
in rebus, omnia essent in vnum, sed cum lis sit in re-
bus, dispergit eas, & non sinit quiescere. Pro hoc fa-
cit tex. in capitulo item cum quis. in fi. de restitutio-
ne spoliatorum. vbi quod inimicitia cũ aliquo præ-
sumitur ob litem motam, & nedum cum eo cum
quo mota est: vt ibi, verum etiam, & cum eo cum
quo moueri potest, vt in auth. vt hi qui oblig. §. vt au-
tem, coll. 6. Item faciunt quæ scribit Abb. in c. cum
super. 3. not. de offic. deleg. & post ipsum Maran. in
32 pract. parte 6. actu 2. numero 40. † vbi quod iudex
potest vt suspectus recusari per aliquẽ: si alias cum
eo tanquam priuato litigat, & in id etiam recidit
quod dicit Gl. in l. prima. §. sed & constitutio. ff. de ca-
lumnia. vbi quod etiam aduocatus, & procurator
partis aduersæ præsumuntur inimici. Et ideo non ab-
re Iurecon. in lege quarta. §. fin. ff. de alien. iud. mut.
causa facti. dicit quod verecunda cogitatio eius qui
lites execratur, vituperanda non est, sed laudanda.
vt etiam referendo sequitur Luc. de Penn. in lege li-
tibus. in princ. C. de agrico. & censuris. libro vnde-
cimo. cum similibus quæ posui supra in Rit. deci-
mo. in principio.

33 ¶ Tertio quæro in hoc Rit. quid si aliqua causa cæ-
pta fuit ordinariè vt fieri potest iuxta ea quæ dixi-
mus supra in 1. q. demum iuris ordo fuit peruersus,
nunquid de nullitate dici poterit per l. prolatam. C.
de senten. gl. in l. proinde. §. fin. in fi. ff. ad l. Aquil. di-
cit quod causa solenniter cæpta, solenniter debet fi-
niri: idem Bald. in l. diffamari. in 2. oppo. C. de inge-
manu. Iser. & Afflict. in prælud. consti. quæst. 12. nu-
mero 18. vbi plenius circa istud idem tenent: dicen-
tes quod d. l. prolatam adhuc locum habet si ordi-
nariè causa incipit, & loquitur Afflict. ibidem in ter-
minis istius Ri. quem etiam ipse allegat. Ego autem
contrarium puto verius in hoc Regno per hunc Rit.
& etiam sequen. ex quibus patet aperitissimè eorum
dispositionẽ habere locum nedum in causis de no-
uo faciendis, verum etiam in iam factis, & quæ tem-
pore eorum pendebat, quo stante, non est dubium,
quod in causis, tunc pendentibus ceptum erat agi
ordinariè, & post modum ordo fuerat peruersus,
quia ante ista iura, nondum erat cautum in Regno
quod in causis omnibus summarie & sola facti veri-
tate inspecta procederetur. Non obstat gl. Bald. &
Iser. in præallegatis locis: quoniam ipsi loquun-
tur in statuto simpliciter volente, quod in causis
procedatur summarie sola facti veritate inspecta:
nos autem in terminis istorum Rituum. qui cum
expresse loquantur etiam in causis pendentibus:
aperte nobis demonstrant, quod etiam si causa in-
cipiat ordinariè. & postmodum ordo peruertatur:
succurri debet eisdem per eorum dispositionem, ex
quo sequitur quod Afflict. qui in dicta quæstione
12. in terminis istius Rit. aliter firmavit motus au-
thoritate Iser. male dixit cum Iser. non loquatur in
his terminis, vt supra dixi. Prædicta tñ intelligas quã-
do causa cæpta ordinariè, ordo iuris fuit peruersus
per errorem, non autem quando ex propria partiu
voluntate, & consensu: quoniam tunc nulli dubium
esset, q̄ possent pœnitere, & summarie procedere,

vt probat tex. in d. clem. saepe. §. si tamen in fine de
verborum significatio. vbi dicitur, quod in causa in
qua potest summarie procedi ex consensu partium,
iuris ordine seruato procedi potest in totum, vel in
partem, & si in partem: ergo causa fuerat cæpta ordi-
nariè. An autem tunc inuito iudice id fieri possit: al-
tercatio est inter gloss. ibi, in versiculo partibus, &
Docto. ibid. tu autem vide Imo. ibid. numero 58. qui
post Ioan. de ligna. concordat opin.

34 ¶ Quarto quæro de vna quæstio. de qua non sunt
multi dies fui interrogatus, nunquid hodie in Re-
gno stante hoc Rit. & sequen. ac etiam dicta Re-
gia pragma. dispendia litium, iurari debeat de ca-
lumnia? Bartolus in constitutio. ad reprimen. in ver-
siculo, & figura. numero 11. in terminis illius con-
stitutio. quæ est consimilis istis Ritibus, dicit quod sic
per textu. qui hoc probat expresse in dicta clemen-
tina saepe. item per rationem, † quia hoc iuramen-
tum de iure naturali, & diuino est inductum tem-
pore Moyfi. Exod. capitulo 22. & capitulo & si Chri-
stus. de iure iurand. quamuis si omittatur, non
vitiet processum. capitulo primo. §. primo. de iura-
ment. calum. in 6. Par. vero in tract. syndi. in versicu-
lo sententia. §. vtrum. numero 13. (licet transitorie)
videtur firmare contrarium, allegando Anton. de
Butr. in capitulo literas. de iuramen. calumnie. Mihi
tamen videtur pro vt etiam tunc dixi, quod opinio.
36 Bartoli sit verior: † nam cum istud iuramentum
iure naturali, & diuino sit inductum vt supra: per
hunc Ritum, & alias dispositiones præallegatas dero-
gari non potest. vulga. clementi. pastoralis. de re
iudicata. & §. finali. institutio. de iure naturali, & pro
ista opinio facit Rit. infra 204. Et quamuis in pract.
non videamus in hoc Regno seruari: illud est quia
partes omittunt, quod possunt. dicto capitulo pri-
mo. de iuramen. calum. in sexto. alias si peteretur:
iudex deberet concedere, non obstante quacunque
consuetudine, quæ in contrarium allegaretur. capi-
tulo ceterorum. extra de iuramen. calum. etiam per
ista media repeti postmodum tenere Afflict. post Iser.
in prælud. constitutio. Regni. quæstio. 12. numero 12.
alioquin processus esset nullus: vt dicit Roma. sin-
gul. 425. tu habes Matthei. singul. 65. nota quod sta-
turum. Cott. in memora. in versiculo iuramentum
calum. & Arno. epitom. 23. Et istud verum, tam in
principio causa, quam in quacunque parte iudicij.
dicto capitulo primo, & tam in causa principali,
quam appellationis. capitulo secundo. de iuramen.
calum. in 6. licet sufficiat, si semel prælitum fuerit
vniuersaliter in tota causa per authenticã hoc sacra-
mentum. C. de iuramen. calum. † Et si quis dixerit
aduertere quia iuramentum calumnie dicitur esse de
substantialibus iudicij, vt patet ex Hostien. in sum-
ma in titulo de sententia. §. qualiter. quem supra al-
legavi. in 9. nota. & tamen iste Ritus locum habet
etiam in his quæ sunt de solemnitate substantiali
processus. vt dixi in d. 9. nota. responderetur, quod
aliud est si processus est nullus propter omissionem
istius iuramenti, aliud propter denegationem
factam a iudice petente parte, primo casu, habet
locum iste Ritus. cum quia Rit. hoc dicit, cum etiam,
quia partes possunt illud ommittere, vt supra pro-
xime dictum fuit. Secundo casu non, & locum
habet quæstio nostra: quia iudex non potest vilo
pacto id denegare parti petenti: vt patet ex dicto
capitulo ceterorum. quod bene nota. in practica. co-
gitabis tamen.

38 ¶ Quinto quæro nunquid iste Rit. etiam in causis
appellationum locum habet? Breuiter dicas quod
sic: per verba ip̄ ex existentia; ibi, vel quas ad vos
evolui per quacunque viam contingat, quod

etiam expresse dixit Rit. sequen. ibi, aut per mo-
dum recursus querelæ, nullitatis, supplicationis,
seu appellationis, & in hoc concordat dispositio
Rit. Magnæ Curia supra in Rit. 6. vbi dicitur quod
causa appellationis in hoc Regno incipit per aper-
turam processus, & in ea proceditur absque li-
bello, & litis contestatione, vt ibi latius dixi, &
ita seruatur.

39 ¶ Sexto quæro, pone quod in discussione causa-
rum opponitur peremptio instantia, vigore l. pro-
perandum. C. de iud. nunquid attenda facti veritate
iudex in hoc Regno iudicabit non obstante perem-
ptione instantia? ista quæst. est nimirum disputata
per Docto. & multi sunt qui tenent quod sic: inter
quos Bartolus. & post eum Angel. ibidem. in l. liti-
bus. C. de agrico. & cens. libro 11. Baldus in l. prima.
C. de iuramen. calum. Cald. in additio. ad Baldum.
in materia syndica. additio. 89. & Iaffre. decisio. 392.
40 moti præsertim illa ratione, † quia instantia cur-
rit a die litis contestatæ. dicta l. properandum. in
principio. cum tamen in istis causis summarijs,
(prout sunt omnes in hoc Regno) litis contestat.
non requiratur per clementina. saepe. de verborum
significacione. vt etiam nota. Bartolus in constitutio.
ad reprimendum. in versiculo & figura. numero deci-
mo. Par. in tractat. syndi. in versiculo sententia. §.
vtrum. numero sexto. Afflict. decisio. 340. & Marant.
in practica. parte quarta. distinctio. 9. numero deci-
mo quinto. & parte quinta. in principio. numero
quarto. vt dixi supra in quarto nota. verior tamen
opinio. & quam in practica seruamus: est in contra-
rium: quam tenet Bartolus, & Baldus, sibi contra-
rij in dicta l. properandum. Alexan. & alij ibid. quos
refert, & sequitur Afflict. in dicta decisio. numero se-
ptimo. Abb. pulchre. in capitulo penultimo. de iu-
dic. Alexand. pulcherrime consilio 50. numero sex-
to. cum sequen. volu. secundo. & Par. (licet ipsum
non alleget Afflict.) in loco præallegato. §. restat. Ra-
tio istius opinio. est secundum Abb. in dicto capitu-
lo penultimo. Alexand. in dicto consilio, numero
decimo, versiculo præterea. & Parid. in dicto §. restat,
41 † quia cum iste Rit. & statuta similia emanent: vt li-
tes citius expediantur. vt dixi supra in quæstione se-
cunda. si prima opinio. vera esset contrarium effe-
ctum operarentur, contra l. nulla. ff. de leg. & l. quod
fauore. C. de legi. item quia vt dicit Alexand. in dicto
consilio. numero octauo. dispositio. dictæ l. properan-
dum. inducta fuit ob publicam utilitatem, & vt cau-
sa finem haberent. vt nota. per Gloss. & Docto. ibid.
42 in principio. † quæ ratio tanquam fauorabilis ex-
tendi debet etiam ad casum similem maxime haben-
tem eandem, vel similem rationem: etiam si essemus
in correctoris. vt dicit gloss. in authen. vt hi qui obli-
ga. habent res mino. in principio. Baldus in authen.
quas actiones. columna secunda. C. de sacrosanct. ec-
cles. cum similibus. & ex consequenti extendi debet
etiam ad causas summarias: in quibus veritur ea-
dem ratio. Non obstat ratio in contrarium allegata:
43 quoniam licet lis non contestetur in causis: † ta-
men vt dicunt Bartol. Par. & Marant. in locis præal-
leg. ille actus qui immediate sequi solet in causis or-
dinarijs, post litem contesta. habet vim litis contesta-
tionis in causis summarijs, & eo ipso quod legitima-
tis personis incipit tractari de meritis causa, vel dan-
tur articuli aut terminus in causa, habetur lis post
contestata, & ab eo tempore seruabitur instantia. vt
dicit Alexand. in dicto consilio, numero septimo. &
præcluditur terminus exceptionum dilatoriarum,
& aliorum actuum qui non possunt fieri post litem
contestatam, vt etiam nota. Bartolus, & Baldus, in
dicta l. properandum. §. siquidem, & Marant. in lo-
co

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

eo præallegato. quæ bene notabis quia seruantur in practica. Salerni, die 9. Februarij. 1560. Pro-
sper Carauita.

RITVS CCLXXXIX.

SABELLA Dei gratia Hierusalem, & Siciliæ Regina, Andagauia, Bari, Loringia Ducissa, positis Marchionissa prouinciae Zenomania, Folquarquerij, ac Pedemontis Comitissa: nec non & pro serenissimo & illustrissimo Principe, & domino coniuge nostro reuerendissimo domino Rainato eadem gratia dictorum Regnorum Rege, &c. Vicario generali, Magnifico Rainundo de Vrsinis Nolano Palatino ac Sarni Comiti, Magistro iustitiario Regni Siciliae collateralis, & ararij Locumtenenti, nec non Regenti Magnam Curiam nostram Vicariae, praesenti, & successiue futuris, consiliarijs fidelibus Regijs, nostrisque dilectis gratiam, & bonam voluntatem, &c. Quantum est possibile cordi nobis est, lites minuere, & eisdem breuem finem imponere expensis damnis ac interesse nostrorum fidelium possentibus obuiare, quæ de re calumnias litigantium, subterfugia, & protelationes postulantium ex debito nostri officij amputantes, hac lege nostra, Deo auctore perpetuo valitura, omnes causas, lites, quaestiones, processus, seu controuersias, quæ in nostra Magna Curia Vicariae Neapol. ordinariae, siue iure delegatae aut per modum recursus, querelae, nullitatis, supplicationis, seu appellationis tractari moueri, aut ventilari, ciuilitate, aut criminaliter contingat: non obstantibus quibuscunque libelli ineptitudine, ac nullitate: etiam si totum processum respicerent: quæ personas litigantium, aut iurisdictionis, seu iudicis non concernant: dum tamen in processibus ex articulis, positionibus, capitulis productis, aut probatis, seu confessis, narratis, aut conclusis de veritate illorum de quibus, seu pro quibus agitur constet, & appareat secundum veritatem, & ipsa sola veritate dunta-

xat inspecta, & considerata decidi definitur, & determinari sancimus. Quoniam scriptum est (veritati semper locum fore) super expensis vero processibus vobis, & cuilibet vestrum vt bonis viris, ac vestrum arbitrio duximus relinquendum. Quæ omnia seruari iubemus, non solum in causis futuris, sed etiam in pendentibus de praesenti. praesentes autem literas magno nostri praesentis Vicariatus, sigillo munitas vobis duximus dirigendas, & concedendas, in testimonium praemissorum. Quas pro ipsarum validiori robore dedimus, & subscripsimus manu propria nostra. Datum in Regio nostroque castro Capuanæ. Neapol. per manus nostræ praedictæ Isabellæ Reginae anno domini M. CCCCXXVI. die decima quarta mensis Aprilis. quartadecima ind. Regnorum vero dicti domini Regis II. De mandato Reginali cum deliberatione: & praesentia consilij. Vitali loco protho. Angelillus miles.

S V M M A R I V M.

1 Ritus noster 289. correctus reperitur quo ad criminales causas.

Sic Ritus tractat materiam praecedentem. Rit. vbi late dixi interpretando etiam hunc Ritus: ideo ad eius intelligentiam, & practica vide quæ ibi dixi: ne hic repetam illud idem. Vnum tamen credo, quod addat iste Ritus praecedenti Ritui quia loquitur in causis, tam ciuilibus, quam criminalibus: cum tamen de criminalibus in praecedentem non esset expressum. Credo tamen quod per Regiam pragmaticam dispendia litium de ordi. iudi. quæ solum loquitur in causis ciuilibus, & mistis: sit correctus: iste Ritus quo ad causas criminales: propter quod non obstante ipsius dispositione, in eis locum habent quæ scribit. Par. in tracta. syndi. in versiculo sententia. §. an per dictum. cap. Afflict. decisio. 250. & in constitutio. Regni. lite legitime contestata. in 6. nota. & procedi debet atrenta dispositione iuris communis consti. & cap. Regn. & ideo videmus in pract. seruari: quod in criminalibus in libellis, vel querelis apponuntur requisita. in libello. ff. de accusatio. & in eis inquisiti contestantur litem: cum tamen in ciuilibus secus sit: vt dixi in praesenti Rit. in quarto nota. & firmat etiam Ioan. Antonio de Nig.

Com. super Ritibus Magnæ Curia. 173

Nig. in capitulo Regni frequens. numero 62. versiculo tercio intellige. in fine. vbi dicit quod de facto iste Ritus non seruatur: & quod fuit localis solum in Magna Curia. vt loquitur expresse, sed nec etiam ibi seruatur. Salerni, die 10. Februarij. 1560. Pro-
sper Carauita.

RITVS CCXC.

Item quod nullus admittatur iure cesso: nisi fuerit causa necessaria: & ex causa non lucratiue facta.

Materiam istius Ritus plene posui supra in Rit. 228. in 3. nota. vbi idem disponitur: merito ad ibi dicta, me remitto. Salerni, die 10. Februarij. 1560. Pro-
sper Carauita.

RITVS CCXCI.

Tem quod pupillis litigantibus in eisdem Curijs, seu altera ipsarum, assententibus se carere curatorem ad litem, abfque aliqua difficultate, & causae cognitione.

S V M M A R I V M.

- 1 Dispositio Ritus praesentis 291. non seruatur.
- 2 Practica in prouidendo a iudice de tutore, vel curatore in litem pupillis, eum non habentibus.
- 3 Curator in litem, nunquid inuito dari possit?
- 4 Pupillus in iudicio, nisi cum curatore non admittitur.
- 5 Curator nunquid & ipse dabitur inuitus.
- 6 Curator tripliciter datur.
- 7 Lata sententia contra pupillum, curator ad litem an appellari, & prosequi teneatur?
- 8 Infans si conueniendus erit: vtrum citari possit?
- 9 Maior septennio potest citari.

Not. ex hoc Rit. quod eo ipso, quod pupilli litigantes dicunt se carere curatore: iudex absque difficultate, & causae cognitione, pronidet eis de eo. Sed vt dicit Afflict. in decisio. 256. iste Rit. non seruatur, sed dispositio iuris: vt in isto casu ad instantiam actoris, iudex citet ipsos pupillos, si

sunt maiores infantibus: quod compareant ad sibi perendum curatorem, & eis comparentibus, dat illum, quem petierint, sin autem, ipse eligeret & constitueret eum, vt dicit text. & ibid. Salycet. in l. prima. C. qui petat. tuto. gloss. in l. qui habet. §. si pupillus. in versiculo cogi. ff. de tute. Ioan. Fab. in §. inuiti. instit. de cura. & Imol. in l. si finita. §. non autem statim, in fin. ff. de damn. infect. si vero non sunt maiores infantibus, sed infantes: tunc quoniam eis curator dari non potest. vt dicit text. in d. §. si pupillus: eo quia, nec petere possunt, cum dari non possint: nec citari valent. vt dicit text. in l. neque. ff. de in ius voc. duplex remedium adhibetur secundum Ioan. Fab. in d. §. inuiti. vel quod actor adeat iudicem, a quo facit eisdem constituere curatorem. per text. in d. l. j. vel quod citet consanguineos, vel amicos, quod compareant ad ipsos defendendū: & eis non comparentibus, faciat, se ponere in possessionem bonorum per l. hoc autem. & l. apud Iulianum. ff. ex quibus caus. in possess. ea. vt etiam scribit Afflict. decisio. 262. in princip. intellige hunc Rit. & praedicta omnia, quando pupilli litigantes, & curatore carentes, non habent tutorem praesentem, vel absentem, vel habent, qui tamen non producit solemniam, de quibus dicitur infra in Rit. 294. quoniam his solum: causis habenti tutorem, datur curator. vt patet ex d. decisio. Afflict. alias fecus. vt dicit text. in l. curato. & l. curatorem. ff. de tuto. & curato. dat. ab his.

¶ Quæro primo in hoc Rit. & iuxta praedicta, nunquid curator iste ad litem inuito dari potest. text. in d. l. qui habet. §. si pupillus dicit, quod non: sed quod nisi ipse petat aliter non datur: in eodem tamen text. versic. idem que cassius. videtur dicere contrarium: & quod si non petat cogitur. & idem text. in d. l. i. C. qui petat. tutores. Gloss. in d. l. j. in versic. officio. sentiens istam contrarietatem in ista q. ista distinguit, dicens aut lis ipsius pupilli est cum tutore, & tunc procedat dispositio d. §. si pupillus, volentis quod non aliter detur, quam si petat. aut cum alio: & tunc procedat dispositio d. versic. idem que cassius. & d. l. prima, quam distinctionem sequitur Afflict. in d. decisio. 256. versic. pro intelligentia. alia vero Gloss. in d. versic. idem que cassius, aliter distinguit: & dicit, quod aut ipse pupillus agit: & tunc procedit. d. §. si pupillus: vt nisi ipse petat, curator non detur: quia tunc non aliter admittitur nisi cum curatore compareat, ne sententia sit nulla. iuxta. l. nec eo minus. C. de pro cura. & Gloss. in d. l. prima: in princip. aut pupillus conuenitur & procedit dispositio. §. idem que cassius. & d. l. prima. vt si ipse petat tutorem, detur ille, quem petierit. sin autem detur a iudice ipso inuito. quam distin. sequitur Bartol. in d. §. si pupillus. numero 1. & Salycet. in d. l. prima. dicens, quod prima distin. iure non probatur: & est ipsa veritas: quia si non posset dari curator inuito pupillo litiganti, nunquam, ipse peteret: ne cum eo ageretur. vt text. dicit. in dicto versiculo. idem que cassius.

¶ Secundo quæro quid in curatore nunquid etiam ipse inuitus dari poterit. Ioan. Fab. in §. inuiti. num. 3. versic. sed nunquid instit. de curat. arguit pro & contra: tandem dicit, quod sic: eo quia iura absolute, & simpliciter dicunt ipsum cogi. & allegat text. in §. quibus. insti. de sancta. tuto. ¶ Salycet. vero. in d. l. r. nume. 3. post Cyn. ibidem distinguit tres curatores. Primus est ille qui datur ad litem. Secundus est qui datur furioso, & mente capto: Tertius est qui datur bonis principaliter, & secundario personæ. primus debet dari volens. per text. in l. qui habet. §. si pupillus. ff. de tute. vbi dicitur quod curator ad litem praesens dari debet: quia frustra praesentia requireretur si inuitus susciperet, ex causa tamen posset dari inuitus:

tus: vt dicit post Cyn. ibi per text. in l. 2. §. quæritur. versic. nisi & magna. ff. de cura. bon. dand. Secundus datur inuitus per text. in l. fi. C. de cura. furio. Tertius datur volens sicut primus, & ex causa inuitus. per text. in d. §. quæritur non obstat. text. in d. §. quibus per quem Ioan. Fab. mouebatur: quoniam ego intelligo ipsum quando curator suscepit onus. vt tunc cogi debeat cauere captis pignoribus rem pupilli, saluam fore: non autem ante, & hunc credo verum intellectum illius. §.

- 6 ¶ Tertio quarto, pone quod lite agitata, fertur sententia contra pupillum: nunquid curator ad litem datus tenebitur appellare, & etiam prosequi Ioan. Fab. in §. inuiti. num. 4. instit. de curato. mundualdum q. & primo dicit esse distinguendum, sicut ipse distinguit in procuratore in l. inuitus. C. de procur. vt si appelleretur ab interlocutoria teneatur ad vtrumque: si a diffinitiuâ: ¶ teneatur appellare tantum: non autem prosequi: nisi velit. per d. l. inuitus, & per glos. in l. si actor. in versic. exercet. C. de appellat. postmodum dicit vel dicas aliud in curatore: aliud in actore suo ab eo constituto: qui non habet ita latam potestatem: quasi velit dicere, quod curator tenetur ad vtrumque per text. in terminis iuncta gl. ibi & Saly. in d. l. si actor, procurator vero ab eo constitutus non tenetur, nisi secundum d. distinctionem. vt etiam probat idem text. cum glos. in d. l. si actor.
- 8 ¶ Quarto quarto, pone quod infans est conueniendus, nunquid ipse citabitur text. in l. neque. ff. de in ius vocand. dicit, quod non: quia citari non potest. sed secundum Barr. & Pau. de Castr. in l. 2. ff. de condi. furt. & Afflict. decisio. 262. in princip. citandus est eius tutor si habet, per text. in l. j. §. sufficit. ff. de adm. nistra. tuto. & si non habet seruandum est quod dixi supra in princip. istius Rit. alias si infans citaretur non posset ad primum decretum in eius contumaciam procedi: vt dicit Imo. in l. contra pupillum. ff. de re iud. vbi refert ita fuisse decisum licet Barr. in d. §. sufficit. aliter voluerit: & idem post Imol. firmat Afflict. in d. decisio. ¶ In eo vero qui est maior septennio, secus est, quia ipse citari potest. vt dicit Bartol. in d. §. sufficit. num. 1. & 2. & Iacobi Petr. Folle. ad Marant. in pract. parte 6. memb. 3. num. 10. vbi etiam quid si citanda est ecclesia, furiosus, aut mente captus. Verum comparente post modum tali citato maiore septennio sit distinctio quam supra posuimus in princip. quod si compareat cum curatore admittitur: si sine, prouidetur vt supra dictum fuit. Salerni, die 11. Februarij. 1560. Prosper Caraula.

RITVS CCXCII.

Item quod Curia ipsa, & quælibet ipsarum dent mulieribus Longobardo iure viuentibus, in singulis causis singulos mundualdos, sine difficultate, & causa cognitione.

SVMMA RIVM.

- 1 Mundualdus mulieri iure Longobar. viuenti quare dandus.
- 2 Ius Longobardorum ius asininum, & sine ra-

tionem. Eique derogatum.

- 3 Mundualdus mulieris quis legitimus erit.
- 4 In dubio, quem iure Longobardo, vel Romano in Regno viuere, an presumatur?
- 5 Argumentum ab ordine litera in iure validum.

NOr. ex hoc Rit. quod si litigat mulier in iudicio: & viuat iure Longobardo iudex debet eidem in qualibet causa quam habet dare suum mundualdum absque difficultate, & causa cognitione. ¶ Ratio est, quia talis mulier quæ dicto iure viuat sine mundualdo non potest vitam suam agere. vt probat text. l. j. qualiter mulie. ali. permi. sit in Longobard. & scribit Luc. de pen. in l. quicumque. col. 2. versic. hec faciunt. C. de re milita. li. 12. sed istum Rit. parum video seruari: vt etiam videtur sentire Cau. hic num. 6. qui dicit quod in iudicijs, vt plurimum mulieres viuunt iure Romano. ¶ Ratio est, quia cum illud ius Longobardorum secundum Isern. in capit. primo. de controuer. inter do. & fide. de inuesti. & in cap. j. §. fina. de no. feud. & Luc. de pen. in d. l. quicumque. in fina. versic. dicatur ius asininum, & secundum Bald. post Odoffre. in authen. dos data. C. de dona. ante nupt. Maran. in pract. par. 3. num. 127. & Vincen. Maxil. in procem. consue. Bari. num. 225. dicitur ius sine ratione, quod merito recessit ab aula. sex potius appellandum, quam lex secundum Luc. in d. l. quicumque. col. 2. circa med. eius dispositioni est derogatum in hoc Regno per generalem consuetudinem, & obseruantiam notoriam tanti temporis cuius non extat memoria in contrarium, vt dicit Marant. in loco præalleg. num. 126. versic. quinto. licet secundum Luc. in d. l. quicumque. col. penult. in fin. in partibus Apulia multum frequentetur. ¶ Quis autem sit legitimus, mundualdus mulieris Luc. in d. l. quicumque. late disputat in marito, tandem. col. penult. concludit quod pater, vel fratres erunt legitimi mundualdi: & in eorum defectus maritus. ¶ An autem in hoc Regno præsumatur: quem viuere iure Romano, vel Longobardo. Cau. hic dicit quod in dubio censetur quis viuere in iure Longobardo per text. constitut. Regn. puritatem, ¶ arguendo ibi ab ordine litera. vt etiam Afflict. ibid. scribit in 6. nota. Marant. vero in loco præalleg. num. 95. versic. sed iuxta hoc, latius & plenius examinat pro & contra: tandem num. 106. versic. verum non obstantibus, firmat contrarium, per multa quæ allegat, dicens in dubio præsumendum quem viuere iure Romano. non Longobardo: nisi aliter ax aduerso allegaretur, & probaretur: quia ei qui allegaret incumberet onus probandi, & ista opinio. est verior in iure: & etiam seruatur in pract. Salerni, die 11. Feb. 1560. Prosper Caraula.

RITVS CCXCIII.

Item Curia ipsa etiam inter Longobardos repulsionem sacramentalium non admitti.

¶ Dixi de hoc Rit. supra in Rit. 280. vbi similis text. ideo ad ibi dicta me remitto.

RITVS

RITVS CCXCIII.

Tem seruat ipsa Curia, quod cum aliquis tutor, vel curator tutorio, vel curatorio nomine contestatur litem in iudicio, siue conuenti siue conuenientis nominibus quibus supra, admittuntur per ipsam Curiam, etiã quod non habeant instrumentum tutelæ, vel curæ, siue veniant etiam cum pupillis, siue sine, verum facta litis contestatione, & iuramento de calumnia, & dato termino ad probandum, datur vnus alius terminus ad docendum de solemnibus, idest de curis, & tutelis infra quæ si non docent: non recipiuntur iura ipsorum tutorum, vel curatorum nominibus quibus supra.

SVMMA RIVM.

- 1 Agens alieno nomine, ante litem contestatam, debet se monstrare esse talem.
- 2 Exceptio legitimationis persone quæ dicitur.
- 3 Exceptiones dilatoria quando regulariter opponantur.
- 4 Solemnia in tutela, & cura, quæ.
- 5 Sententia lata contra pupillum, cuius tutor non cauerat: nulla est.
- 6 Solemnibus a tut. vel cur. non adimpletis, processus est nullus.
- 7 Processus nulliter factus per pupillum, quomodo conuadidetur.
- 8 Agens vt cessionarius, vel vt heres, nunquid ante litem contestatam cessionis copiam demonstrare teneatur?
- 9 Probationes in causa principali ante lit. cont. non admittende.
- 10 Litis contestatio non impeditur vbi quis agit nomine suo, licet negetur esse talis.

Dispositio istius Rit. volentis tutorem, vel curatorem admitti in iudicio, ad litem contestandam: antequam doceant de eorum potestate, est contrarium iuris communi, ¶ quia vt dicit Specular. in tit. de actore, num. 72. versic. sed pone quidam. in tit. de instr. editio. §. nunc dicamus. numero 4. versiculo sed quid. & in titulo de procu. §. finali. numero 9. versiculo an autem, quocumque aliquis alieno no-

mine agit vt tutor, curator, procurator, & similes tenetur ante litem contestatam demonstrare se esse talem: qualem se facit iuxta text. l. non ignorat. C. qui accus. non poss. & ea quæ dixi supra in Rit. 191. q. 3. ad finem vt videri possit si est tutor testamentarius, vel datiuus, & si est datiuus si satisfecit & inuentarium confecit iuxta. l. fina. C. de tutor. qui satis non dedit. & l. veteris. C. arbi. tute. & si est procurator si est legitime constitutus per cap. j. extra de procurato. licet fallat in prælato secundum eum: intelligendo vt ipse dicit in d. tit. de actore. numero 74. in fine. & pro ista opinio. facit aliud: ¶ quia ista exceptio quæ opponitur tutori, vel curator, aut procuratori de eorum potestate, & mandato, dicitur exceptio legitimacionis persone: & dicitur exceptio dilatoria tangens personam litigantis. vt late ponit Marant. in pract. parte 6. membro. 9. in princ. & numero 3. ¶ & exceptiones dilatoria regulariter ante litem contestatam opponuntur: & opponi debent. vt not. gloss. Bald. & Doctor. in l. exceptionem. C. de probatio. & probat text. in l. finali. C. de exceptio. licet fallat in exceptione legitimacionis persone quæ etiam post litem contestatam, opponi potest: quia reddit iudicium retro nullum. vt probat text. in l. licet, vbi gloss. & Bartol. C. de procur. Salycet. in l. quod quis. C. eod. titulo. Marant. in loc. præalleg. numero 10. versic. secundo limita. & patet in hoc Rit. quem etiam Marant. vbi supra numero 4. ad hunc effectum citat sed postquam habemus Rit. volentem tutorem, & curatorem non cogi ante termini dationem ad docendum de eorum potestate: seruandus est in Regno: prout video quotidie seruari.

¶ Nota. ibi de solemnibus, idest curis, & tutelis, quod solemnia dicuntur copiarum tutelæ, & curæ decretæ alicui. Nec tamen putes, quod sufficere tutori, vel curator demonstrare qualiter est tutor vel curator, quia iste Rit. exemplificando expressit solum de tutelis, & curis, non autem disponendo, & restringendo, & ideo dicas quod ultra tutelam tenetur etiam demonstrare qualiter confecit inuentarium. vt dicit Bartol. in l. tutor qui repertorium. numero 24. versic. quæritur. ff. de administr. tuto. & in l. si tutor. in princip. vbi etiam Bald. C. in quibus caus. in integr. restit. non est necesse. & Alexand. consilio 111. columna finali. volumine 2. item qualiter satisfecit rem pupilli saluam fore. iuxta. l. j. C. de tuto. & curato. qui satis non dedit, ¶ quia alias sententia lata contra pupillum cuius tutor non cauerat esset nulla. vt dicit text. in d. l. si tutor. vbi etiam Bart. & licet alia multa teneantur facere tutores priusquam administrant. vt not. Bartol. in l. legitimos. ff. de legit. tuto. pulchre Roma. consilio 425. & Capici. decisio. 50. attamen ista tria quæ dixi magis in pract. frequentantur ad hunc finem legitimandi personam tutoris, aut curatoris comparentis: nec vidi de alijs quæsitum, & dubitatum. ¶ Et adde quod in tantum est necessarium, quod tutor & curator doceat de solemnibus, & quod quilibet comparens legitime suam personam quod nisi hæc fiant: processus erit nullus d. l. si tutor. non obstante quod per Rit. 288. in hoc Regno procedatur sola facti veritate inspecta, quia vt dicit Par. in tracta. syndica. in §. vtrum. numero 11. ille Rit. non tollit legitimaciones personarum: sed tantum solemnia iudiciorum, licet dicat, quod iudices Magnæ Curiae du bitarunt de hoc: & ita seruatur. quod nota, quia omni mis ponere in illo Rit. ¶ Quo tamen modo fiet, vt processus factus nulliter per pupillum conuadidetur vide Afflict. decisio. 262. in fine. & Dec. consilio 549. numero 1. volum. 3. quia est in viridi obseruantia & practicitur quotidie.

¶ Not. in fin. Rit. q. si tutor, vel curator non docet de solemnibus.

folemnibus post datum terminum: non admittitur ad presentandum iura suorum principalium: id est articulos: & istud remedium est valde bonum: quando ipse ageret. Sed quando conueniretur, hoc non sufficeret: quia forte nunquam produceret iura ne secum ageretur, & ideo dicas, quod etiam captis pignoribus potest compelli ad docendum de eis: & ita videtur fieri, & obseruari quotidie.

¶ Quæro iuxta hunc Ritum, pone quod aliquis agit, ut cessionarius, vel ut hæres alterius: nunquid antequam lis contestetur, vel detur terminus, teneatur demonstrare copiam cessionis, vel qualiter est hæres? Breuiter Spec. in d. tit. de instrumen. editio. §. nunc dicamus. numero 40. versiculo sed quid. & de actore.

¶ num. 72. cum seq. determinat quod non tunc quia probationes super causa principali non sunt admittendæ ante litem contestatam: per text. in capitulo exhibita. de iudi. & extra ut lite non contesta. per totum: tum etiam quia ista exceptio tu non es hæres, vel non es cessionarius: perimit ius agentis, & propterea rea litem contestationem non impedit. per text. in capitulo exceptionis. de lit. contesta. in sexto. quod bene nota. quia habui in facto, non sunt multi dies, & multi erant qui dicebant prima facie contrarium.

¶ pro qua opin. habes in hoc Regno constit. exceptione filiationis. per quam secundum Iser. & Afflic. ibi vbiunque quis agit nomine suo, licet negetur esse talem non impedit litem contesta. ut etiam dixi supra in Rit. 191. q. 3. Salerni, die 11. Februarij. 1560. Prosper Caraita.

RITVS CCXCV.

Tem quod quilibet officialis, iudiciarius, capitaneus, iudex, assessor, in Regno in fine sui officij, debeat syndicare put constitu. & capitula Regni iubent, & mandant, & nisi demonstrant literas sui syndicatus: non possint assumi, nec admittantur ad aliud officium.

S V M M A R I V M.

- 1 Officialis quilibet in fine officij syndicatui stare tenetur.
- 2 Differentia inter iudicem, & assessorem qua sit.
- 3 Officiales durante officio, conueniri non possunt cum ampliatur. & limitatur. numero quarto & quinto.
- 6 Officiales omnes regulariter annales esse debent.
- 7 Finis officij vsque ad successoris aduentum non dicitur.
- 8 Officialis non demonstrans literas syndicatus: ad aliud officium non assumendus: cum

- duplici ratione. & ampliatur.
- 9 Semel malus semper presumitur malus.
  - 10 Vbi militat eadem ratio, militabit eadem iuris dispositio.
  - 11 Officialis in syndicatui non habens criminales querelas, relicto ibi procuratore, potest inde recedere cum limitatur.
  - 12 Inductis pro forma renunciari non potest.
  - 13 Officialis quando vere syndicatui stetit dicitur.
  - 14 Verba cum effectu intelligi debent.
  - 15 Officialis coram quo iudice stabit syndicatui.
  - 16 Permissum vni, ceteris prohibitum censetur.
  - 17 Iurisdictio concessa de re alicui pertinenti in contrarium aliquo non apparente, cumulatim magis quam priuatiua dicitur.
  - 18 Præuentio locum habet inter plures iudices cum mulatiua iurisditionem habentes.
  - 19 Actuarij an syndicatui stare teneantur.
  - 20 Fideiusor præstitus in principio officij, si reformabitur: an de gestis anno sequenti teneatur.
  - 21 Si statuto termino dierum 50. in syndicatui elapso cause determinate non fuerint an possit ultra officialis molestari? cum limitatur.
  - 22 Terminus statutus ad expediendum causas syndicatus, currere non incipit: nisi a die litem contestatur.
  - 23 Appellari si contingat a syndicatorum sententia, vel decreto in terra Baronis habentis primas, & secundas causas: ad quem sit appellandum.
  - 24 In dubio censetur concessa magis ordinaria quam delegata iurisdictio.
  - 25 Iurisdictio syndicatorum a quo fluat.
  - 26 Syndicatores nunquid testes citare possint coram eis ad deponendum, & non comparentes cogere?
  - 27 Arbitri falsum coram eis deponentes possunt punire.
  - 28 Concessa iurisditione, omnia ea sine quibus explicari non possit, concessa intelliguntur.
  - 29 Terminus statutus syndicatui, nunquid poterit per syndicatores breuiari?
  - 30 Literæ syndicatus officium qua forma faciende sint.

Not. primo ex hoc Rit. quod quilibet officialis huius Regni in fine sui officij, debet stare syndicatui, prout iubent consti. & capit. Regni supple. constitu. volumus. cap. Regni. item statuimus, quod tam iustitiarj, cap. quod incip. nouas formas, & aliud c. quod incip. item quod prædicti officiales iustitiarj

stuarj scilicet, & capitanei.

¶ Secundo not. ibi iudex, assessor, quod differentia est inter iudicem, & assessorem: postquam hic diuersis nominibus nuncupantur per l. si idem. C. de codicil. iudex namque dicitur ille qui iurisditionem habet cap. forus. extra de verb. sign. assessor vero ille qui nullam habens iurisditionem, iudicibus assistit: eosque instruit ad procedendum, & recte iudicandum, ut dicit Bald. in l. j. in fi. ff. de offic. assessor. & in l. præcipimus. §. quod si is. C. de appell. Bartol. in l. prima. & post eum Ias. num. 16. ff. de offic. assessor. idem Ias. & De ci. in rubr. eiusdem titulo. Deci. consilio 8. & Cagno. in l. diem functo. numero 13. ff. eodem titulo. Hodie de istis assessoribus non habemus: quia generaliter in commissionibus quæ sunt eisdem: dicitur, qualiter creantur iudices, & assessores: adeo quod omnes assessores in hoc Regno sunt etiam iudices, & habent iurisditionem: sicuti officiales sui quibus habent consulere: & ex communi vsu loquendi, iudicem & assessorem pro eodem ponimus, & appellamus.

¶ Tertio not. ibi in fine sui officij, quod syndicatus officialium debet esse in fine officij. Ratio est, quia durante magistratu conueniri non possunt. ut probat rex. in l. pars literarum. ff. de iur. & l. nec magistratibus. ff. de iniur. not. Cyn. in l. si præses. C. de episcop. audien. Bart. in l. 2. ff. ad l. Julia. repetit. & late Par. in tracta. syndica. §. officialis durante officio folio 120. in par. vul. Amplia istud not. procedere siue delinquant officialis, vti officialis: siue vti priuatus extra exercitium officij: ut dicit text. in d. l. nec magistratibus. & Par. in syndica. §. durante officio. numero 2. folio 19.

¶ Limita non procedere in officiali habente dignitatem sine administratione: quoniam is etiam durante officio, conuenitur. ut dicit text. ad literam, & ibi etiam Bartol. in dicta l. nec magistratibus. & Par. in dicto §. durante. numero j. vbi exemplificant in comitibus, Marchionibus, & alijs Baronibus ac prioribus artium, illis tamen, qui non habent merum imperium, vel saltem potestatem carcerandi. ut no. Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipse prætori. num. 9. versic. quæro hic. ff. de noui oper. nuncia. & probat text. in ead. l. nec magistratibus. ¶ Secundo limita in officiali perpetuo. secundum Bartol. in d. §. si quis ipse prætori. versiculo secundo quæro numero 10. & etiam in officiali posito ad beneplacitum, qui æquiparatur perpetuo secundum eum ibid. per text. in l. iuris peritos. in princ. vbi not. ipsemet Bart. in vlt. lectu. ff. de excusa. tuto. & Par. in d. §. durante. numero 1. in fine. Item fallit alijs quinque modis quos ponit Afflic. in constitu. Regni. statuimus ut Magnæ. 14. nota. num. 42. & in constitu. eos tantum. §. nota. numero 5. Par. in locis præallegat. & Roman. consilio 415. numero 3.

¶ Erit autem finis sui officij in fine anni: ¶ cum officiales omnes regulariter debeant esse annales. ut probat text. vbi etiam not. per Bart. & Ioan. de Plat. numero 2. in l. neminem. C. de suscepto. lib. 10. constitu. Regni occupatis. §. horum: vbi Glof. Iser. & Afflic. 1. r. nota. numero 1. r. cap. Regni item quod prædicti officiales. quod supra in princ. allegauimus. Neapoda. in cap. Regni item statuimus quod tam iustitiarj, numero 42. & Regia nouella pragmat. Caro. V. Imper. quæ incipit volumus etiam ut Barones prag. 5. in titulo de Baronibus. possunt tamen quandoque ad plus pro sequenti anno reformari. ut not. Bar. & Io. de Plat. in d. l. neminem. per illum text. in fi. verbis: & probatur per Regiam pragmat. quæ incipit. Regia dignitatis. in fi. pragmat. r. de syndica. officia. & licet. d. nouella pragmat. Caro. V. volens quod officiales sint annales sit posterior dictæ pragmat. Regia dignitatis: tamen non propterea corrigat: sed intelligitur procedere regu-

lariter, quia multoties, sit reformatio: (præsertim per Barones pro anno sequenti. ut omnibus est notum) & tali casu finis sui officij, & tempus sui syndicatus erit finis biennij: quia per d. Regiam pragmat. Regia dignitati in fine prouisum est, quod quando officialis reformatur: non syndicatur: nisi quando in totum finitum officium, corrigendo in hoc text. in d. l. neminem, qui volebat, ut etiam Bart. & Io. de Plat. ibid. not. non aliter posse reformari, quam si primo fuisset syndicatus. ¶ Intelligas tamen prædicta: si finito anno venerit successor: alius finis officij non esset vsque ad aduentum successoris. per text. in l. meminisse. ff. de offic. proconsul. l. j. §. administratores. C. ut omnes caus. & l. præfertur. ff. de offic. præfect. augusta. cum similib. quæ ponit Par. in tracta. syndica. de modo & forma syndica. in principio. folio 32. in partio. volum. ut est etiam prouisum in Regno per Regiam pragmat. inuictissimi Caroli Quinti Imperatoris. quæ incipit. prohibemus pragmat. 2. de offic. iudic. & ita seruatur.

¶ Quarto nota. in fin. Rit. quod officialis qui finito officio, non demonstrat literas sui syndicatus: non potest assumi, nec admitti ad aliud officium, assumi supple. ab his ad quos spectat ipsum creare, admitti supple. ab vniuersitate ad quam destinatur: & ista est melior prouisio, quam illa quæ habetur in capitulo Regni item quod prædicti officiales iustitiarj: scilicet & capitanei: nam per illud capitulum disponitur quod finito officio, non possit quis in anno sequenti obtinere, & exercere illud officium ad hoc ut valeat syndicare. sed per hunc Rit. dicitur a contrario sensu: quod si demonstrat literas syndicatus: potest assumi, & admitti ad aliud officium, quod obseruatur etiam in anno sequenti: non obstante. d. capitulo quod in hoc non seruatur. Ratio istius nota. per Io. de Plat. in d. l. neminem. numero 1. prima quia non debet quis eligi ad aliud officium, nisi primo reddiderit rationem administrationis. ut dicit text. in d. l. neminem. Secunda, quia esse potest, quod fuerit malus officialis: & donec non steterit syndicatui: non debet interim eligi: ¶ quia semel malus semper presumitur malus per regu. semel malus. de regul. iur. in 6. ut etiam nota. Ioan. de Plat. in d. l. neminem. numero 1. Amplia istud not. procedere. nedum ad instantiam vniuersitatis: & hominum loci ad quem modo destinatur quis officialis: verum (quod plus reputatur ab aliquibus) etiam vniuersitatis, & hominum loci in quo de præterito fuit officialis.

¶ Ratio est quia in primo casu vendicat sibi locum secunda ratio proxime allegata ad istud nota. & in secundo casu limitatur prima ratio similiter supra allegata: propter quod militare debet eiusdem Rit. dispo. l. illud. ff. ad l. Aquil. & l. a Titio. in princip. ff. de verb. obligatio. cap. translato. de const. & c. inter corporalia, de translatio. prælat. cum similib. quæ citat Tiraquel. in tract. cessa. caus. par. 1. numero 15. 1. Immo dico plus, quod prouisio facta per hunc Rit. quod officialis non admittatur ad aliud officium: nisi si demonstrat literas sui syndicatus dicitur potius respicere fauorem vniuersitatis, & hominum loci, vbi administratur: quam loci vbi nunc intendit administrare: ex quo ibi forte aliqua male egit: hic vero non dum: ut sic isto tædio, siue impedimento affectus procuret stare syndicatui, & rationem administrationis reddere: quod bene nota: quia nuper fuit in facto: & cuidam iudici vnius ciuitatis, qui non compleuerat syndicatum officij quod gesserat anno præcedenti in alia terra, ad instantiam vnius particularis terræ conuenerentis de dicto iudice: fuerunt expeditæ literæ per Sacrum Regium coll. consilium quod non exereret: donec syndicatui non stetit.

11 ser. ¶ Secundo amplia, siue officialis habeat querelas criminales, siue ciuiles in illa terra vbi gessit de præterito officium: & licet quando habet querelas ciuiles non teneatur ibidem de persona assistere cum possit relicto procuratore recedere. vt probat text. in l. j. §. quod si intra. C. vt omnes iudi. elapso tamen tempore 40. dierum statutorum per d. cap. Regni item quod prædicti officiales, iustitiarij, & capitanei. quia antea non possent. vt dicit text. in d. l. j. in principio. & Ioan. de Amic. consil. 139. numero 12. in fine. tamen iste Rit. non considerat hoc: sed solum si habet literas sui syndicus: quæ non dantur nisi finito eo, (vt clarum est,) & ideo eo ipso quod quis non demonstrat literas syndicus: non debet admitti. Limita istud not. procedere, si hoc fuerit a parte petiti per ea quæ nota. per Glossa. in l. vniuersa. in versiculo præbeatur. & ibid. Pau. de Cast. Iaff. & alij. C. de præcib. Impera. offe. vt etiam dixi supra in Rit. 287. 3. not. & pro hoc faciunt quæ scribit. Pau. de Cast. in l. pen. §. sine. per illum tex. in lectu. Paduana. ff. de lega. 2. quem refert & sequitur Hipo. in repert. rub. de fideiuss. q. 18. numero 146. vbi quod statutum dicens quod appellans, vel petens restitutionem in integrum, debeat cauere de restituendis expensis, alias processus per eum factus sit nullus, intelligitur si cautio fuerit a parte petita. per l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect. nisi ex verbis statuti aliter comprehendatur per ea quæ dixi supra in Rit. 252. q. 2. eo maxime quia ex his quæ supra diximus: fauorem partium solum respicit iste Rit. cui bene possunt renunciare per l. si quis in conscribendo cum sim. C. de pact. Intelligo tamen in hoc partem vt dixi supra in 1. amplia. tam vniuersitatem, & homines vbi nunc vult esse quis officialis: quam etiam vniuersitatem & homines loci vbi fuit officialis, & syndicatum non dedit. Et si dicatur aduerte, quia literæ syndicus requiruntur hic per dictionem, nisi, quæ videtur pro forma eas inducere. vt nota. Bald. in auth. matri. & auar. col. j. C. quando mulie. tute. offic. fung. & Aret. in l. j. col. 5. versiculo secundo. ff. de testa.

12 ¶ & inductis pro forma renunciari non potest, vt dicit Bald. in l. j. C. qui admitt. respōdetur vt dixi etiam supra in Rit. 189. q. 2. & in Rit. 252. q. 2. illud verum esse, quando dicitio, nisi, postponitur dictioni negative: vnde cum hic præponatur: argumentum nõ procedit. Sicque in pract. seruamus: quod nisi opponatur omnes officiales admittimus: etiam quod literas syndicus non demonstrant.

13 ¶ Quinto nota. ibi & nisi, quod nõ sufficit officiali stare syndicatui per tempus a iure statutum: nisi etiã literam expeditionis dicti syndicus obtineat: nam multi sunt, qui stant syndicatui infra dictum tempus, & postmodum cum non adsint causæ in quibus personaliter debeant assistere, recedunt dimissio procuratore. In tantum quod per ista verba tunc dicitur officialis steterit syndicatui, cum effectualiter ab eo fuit expeditus, & licentiarus: demonstrando de hoc literas syndicatorum, vt fieri solet: pro quo faciunt quæ scribit Bartol. post Dyn. in l. amplius. ff. rem rat. habe. & Hip. in l. is qui cum tælo. numero 49. Cad l. Cotnel. de Sica. vbi quod statutum dicens, quod is qui petit executionem, puniatur tali pœna: intelligitur de eo qui petierit, & ad finem produxerit. Item facit quod scribit Deci. consilio 177. incip. quod supra. & post ipsum Hipo. in d. l. is qui cum tælo. numero 67. vbi quod ad hoc vt legatum alicui factum sub conditione, si studuerit, debeat: requiritur quod studuerit: & ad doctoratum peruenerit: & tandem faciunt quam plura similia quæ in idem Hipol. ibid.

14 cumulat pro eo quod communiter dicimus, quod verba debent intelligi cum effectu per l. j. §. 2. ff. quod

quisque iur. & l. penul. §. docere. cum simili. ff. ne quis cum qui in ius vocat. est vt eximat.

15 ¶ Quarto primo in hoc Rit. coram quo iudice officialis stabit syndicatui? istam q. ponit, & late examinat Io. Ant. de Nigr. in capitulo Regni. Item statimus quod tam iustitiarij, versiculo item quarto. numero 69. & dicit quod licet, de iure communi deberet stare syndicatui coram præfecto prætorio, & episcopo. per l. j. C. vt omnes iudi. & §. necessitatem, in auth. vt iudi. sine quoquo supra. & per consil. Regni. volumus. vbi nota. Afflict. in 3. nota. ac per dispositionem illius capituli coram successore: tamen per Regiam pragma. quæ incipit Regiæ dignitati pragma. 1. de iudica. officia. ac per aliam nouellam pragma. Caro. V. quæ incipit. volumus etiam vt Barones, vbi gessit officium, absque necessario interuen-
16 tu successoris. Moueratur ipse ex pluribus. ¶ Primo quia cum per dictas pragma. sit permissum solum syndicatoribus eligendis, ceteris censetur prohibitum per l. cum prætor. ff. de iudi. Secundo, quia cum per d. Regiam pragma. Regiæ dignitati esset prouisum quod syndicus fieret coram syndicatoribus: nisi aliam nouellam pragma. idem disponentem intelligeremus loqui, quod fiat coram syndicatoribus absque interuentu necessario successoris: nihil operaretur, quod non est dicendum. Tertio quia si secus diceretur: sequeretur, quod officialis deberet stare syndicatui coram successore, & syndicatoribus: quod videtur inconueniens. Sed certe istæ rationes facile tolli possunt: quia primum argumentum non procedit. per l. cum prætor. ex quo ibi hoc solum dicitur quod si vni de tribus sit prohibito: ceteris videtur commissum: sed quod si committatur duobus iurisdictione quæ etiam ad alium spectabat, censetur prohibita quo ad illum tex. ille hoc non dicit, secundum etiam minime subsistit: ex quo dicta nouella pragmat. satis operatur aliquid ultra primam: cum ordinet Baronibus quod eorum officiales faciant annales: & ad hoc solum emanauit, & licet etiam loquatur de syndicatoribus coram quibus sit faciendus syndicus: tamen hoc incidenter dicit, & remittit se ad dictam pragma. Regiæ dignitati. Tertium de inconuenienti iure non probatur: propter quod vt vides, eius rationes non stringunt. Quid dicendum? Ego reneo eandem opinio. quam ipse tenet quod interuentus successoris non sit necessarius in syndicatui officialium, coram syndicatoribus: & hoc per dictam nouellam pragma. vt statim dicam. Aduertendum tamen puto, magnam esse differentiam inter primam & secundam pragma. Vigore namque d. primæ pragme dico, quod cum in ea nihil aliud dicatur, quam quod contra officiales, qui stant syndicatui possit procedi per syndicatores eligendos per vniuersitatem: iurisdictione, & potestas syndicandi redditur cumulatiue inter successorem suum, & syndicatores,

17 ¶ cum quælibet iurisdictione, quæ alicui conceditur de re, quæ etiam ad iurisdictionem alterius spectabat semper dicitur cumulatiua potiusquam priuatiua, alio in contrarium nõ apparente, vt probat tex. nota. in l. sine. C. de iurisdictione. om. iudic. tex. in l. prima. vbi hoc nota. Bartol. in l. prima. C. de offic. præfect. vrb. text. in l. adiui. iunctis nota. per Bald. ff. de offic. præfect. vrb. & text. iuncta glossa. in l. finali. C. vbi cau. sica. quæ iura cum nonnullis alijs pulchre citat Roma. consilio 393. in princip. idem pulchre concludit Anch. consilio 159. de iuribus, & efficacia. circa fin. Bald. in l. nulli. in princip. ff. quod cuiusque vniuer. Abb. consil. 25. canonicus regularis, late Fely. in cap. pastoralis. num. 2. de offic. delega. Cagno. in l. in toto.

18 num. 21. ff. de regul. iur. & Grama. decisio. 30. numero 1. cum seq. & propterea tempore dictæ primæ pragme. poterat syndicare successor, & syndicatores: verum inter eos habeat locum præuentionis: quæ semper locum habet inter plures iudices habentes iurisdictionem cumulatiuam. per l. si quis postea. in fi. vbi etiam not. Bartol. ff. de iudi. idem Domi. de S. Geminia. in cap. per hoc de hæreti. in 6. Io. de Ana. in cap. excommuniuimus. §. volumus. de hæret. Ang. in l. j. §. si quis in appellatione. colum. penul. ff. de appell. Aret. consil. 101. spectabilis domine. Afflict. decisio. 41. num. 1. & Grama. in d. decisio. numero 5. vigore vero alterius pragme. quam nouellam appellamus: iurisdictione concessa syndicatoribus, dicitur concessa priuatiue, non per rationem, qua mouebatur ipse: sed quia inter alias limita: quæ dantur ad regulam prænarrazam, quod iurisdictione in dubio dicitur concedi cumulatiue: est vna quæ dicitur cam regulam nõ procedere, vbiunque non conceditur simpliciter iurisdictione alicui de re quæ ad alterius iurisdictionem spectabat, sed dicitur quod causæ emergentes in tali loco, debeant agitari per vicarium ibi ponendum: & apparet de voluntate concedentis, vt dicit Fely. in dicto cap. pastoralis. colum. 2. limita. 1. & Roma. in dicto consilio, vnde cum in dicta nouella pragmati. non dicatur simpliciter, sicut in prima, quod contra officiales possit procedi per syndicatores: sed quod finito anno, officiales debeant stare, & parere syndicatui: faciendo per syndicatores. manifestissime patet intentionem Imperatoris esse eorum iurisdictionem facere priuatiuam, & non cumulatiuam. & ita seruatur communiter, licet in multis terris, & præsertim in Ducatu Amalfiæ interueniat etiam successor: quod bene not. quia quotidie euenit. * Et adde quod ultra prædicta hanc etiam opin. in proprijs terminis firmat Bald. in l. obseruare. §. proficisci. q. 1. numero 2. ff. de offic. proconsul.

19 ¶ Secundo quæro quid in actuarijs Curiarum, nunquid etiam ipsi in hoc Rit. includunt? Breuiter licet de eis non fiat expressa mentio: tamè virtualiter continetur, quia loquitur de quolibet officiali: cuius appellatione veniunt etiam actuarij: vt late scripsi supra in Rit. 9. 3. nota. Item quia iste Rit. loquitur de quolibet officiali, remittit se ad capitula Regni. in quibus extat vnus, quod incipit. item quod prædicti officiales, iustitiarij, & capitanei in quo expresse ordinatur quod actuarij sint annales, & stent syndicatui. & de iure etiam prouisum est per text. not. quem videas in l. 3. C. de assessor. & ita seruatur vbi que exceptis actuarijs sacri consilij, Regiæ Camerae summariæ, & Magnæ Curia Vicariæ, qui sunt perpetui.

20 ¶ Tertio quæro cum supradictum fuerit in 3. nota. in fi. quod officialis finito anno potest per alium annum reformari: nunquid fideiussor præstitus in principio officij, tenebitur etiam de gestis in anno reformato. Bal. in l. si cum hermes. in prin. C. loca. Ang. in l. legem. in fi. C. eodem titulo. & Hipo. in repeti. rubr. de fideiuss. q. 8. numero 94. in proprijs terminis dicunt quod non. per text. in d. l. si cum hermes, cum alijs quæ allegant pro quo facit gl. nor. in l. damni infecti. §. si is qui vicinas. in versiculo. augeri. ff. de dam. infecti. §. si is qui vicinas. in versiculo. augeri. ff. de dam. infecti. quæ dicit, quod promittens fructus talis arboris, nõ tenetur si ea deiecit vel ventorum, vel incisa fuerit ea eadem nata nouella arbor. & ita seruatur quotidie, vbi que reformantur officiales.

21 ¶ Quarto quæro nos habemus in Regno præfixum terminum quadraginta dierum, infra quos officiales tenentur stare syndicatui, commorando in loco, vbi officia gesserunt. iuxta l. j. & 2. C. vbi de ratio. vt patet ex cap. Regni. item statimus quod tam iustitiarij, licet de iure communi essent quinquaginta per text.

in l. j. C. vt omnes iudi. quorum quadraginta dierum viginti dantur ad proponendum querelas, & viginti ad expedendum vt dicit Par. in tract. syndicat. de modo. & forma syndica. §. & modo videndum est. numero 1. folo 35. in paruo vol. nunquid si in fra dictos dies non fuerint causæ determinatæ: instantia syndicus erit perempta quod officialis amplius ob peremptionem instantiæ molestari non possit. Par. in d. tracta. in versiculo. instantia. & in §. seq. incip. dicit constitutio Regni. versiculo. tamè in contrarium. diffuse examinat hanc. q. & tãdem dicit, quod etiam post dictum terminum poterunt tractari, & expediri causæ syndicus, idem Bartol. in dicta l. prima. & in l. properandum. in princ. num. 6. C. de iudi. Bald. in l. scire oportet. §. consequens. ff. de excusa. tuto. Roma. consil. 415. quo ad primum. numero 4. Io. de Amic. consil. 139. numero 12. & Io. Ant. de Nigr. in d. capit. item statimus. numero 66. dummodo expediatur infra alios viginti dies secundum Io. Anto. de Nigr. in d. c. per tex. cum glossa. in d. l. j. in fina. versic. in glossa. præfata modo. Bene tamè verum est, secundum Bart. in d. l. 1. & Io. de Amic. in d. consil. quod lapso termino. 40. dierum si causæ sunt ciuiles: officialis poterit recedere dimisso procuratore iuxta tex. d. l. 1. quod quidem antea infra illum terminum facere nõ poterat. vt dicitur in princ. illius. l. Limita tamè prædicta procedere secundum Alberic. in d. l. 1. Socin. in c. venerabilis. extra de iudi. in tracta. quem ibi fecit de instã. arti. 6. fallen. 7. Parid. in d. §. dicit. constitutio. & Grama. consil. crima. 54. numero 12. quotiescunque per ipsos syndicatores stetit causam expediri, nam rectè intuendo, ita proprie loquitur text. in d. l. 1. in fi. ibi. nam si superfederit, & idem quando steterit, per procrastinatores ipsius officialis syndicandi vt dicit Par. in d. versiculo instantia. §. an si partes. tunc enim verum est, quod etiam post terminum. 40. dierum causæ expediri poterunt: secus vero, quando per procrastinationes partis querulantis: quoniam tunc absque dubio, lapso dicto termino quadraginta dierum, secundum dictum cap. Reg. vel quinquaginta, secundum ius commune: instantia syndicus erit perempta, secundum Alber. Socin. & Grama. ibid. ¶ Aduerte tamen, quod viginti dies statuti ad expediendum causas syndicus, tam per ius commune in d. l. j. quam per d. c. Regni. non incipiunt currere nisi a die litis contestatæ. vt probat text. cum glossa. in d. l. j. in fin. in versic. orta. & ideo cauti officiales statim lapso termino, ad porrigendum querelas omnibus omnibus subterfugijs, contestantur litem super eis: quod bene nota.

23 ¶ Quinto quæro de vna q. quæ quotidie poterit obuenire: ponit, quod a sententia, vel decreto syndicatorum contingit appellari in terra in qua forte Baro habet non solum primas, sed etiam secundas causas: nunquid ad iudicem secundarum causarum ipsius Baronis appellabitur: an vero ad Magnam Curiam, vel Regiam Audientiam prouinciæ? istam q. non reperi hucusque tactam ab aliquo quem viderim, præterquam nouiter a Vincentio Maxilla. in cõsue. Bar. in titulo de immu. nostræ. ciui. in consue. incip. neque a comitibus. numero 29. vbi pro & contra arguit: & dicit, quod ad ipsum Regem, vel suos officiales, maxime ad Magnam Curiam appellari debet: nõ autem ad officialem Baronis in secundis causis ordinatum. Mouetur ipse tribus rationibus: prima, quia cum syndicatores non habeant iurisdictionem coherentem territorio: sed solum sit eis commissa cognitio certarum causarum: non videtur habere ordinariam iurisdictionem: sed delegatam. vt firmat in specie Bartol. in l. 3. num. 11. versic. & per hoc. C. vbi & apud quem. & Iaf. in l. mo.

re. num. 50. ff. de iurisdic. om. iudic. & propterea tanquam a iudicibus delegatis, ad ipsum Regem delegantem, suosve officiales appellari debeat per tex. in l. j. ff. qui & a quo appella. cum similibus. sed ista prima ratio mihi non satisfacit: quia, non purum verum, quod syndicatores sint iudices delegati: nec etiam quod eisdem committatur cognitio causarum: ut dicunt Bart. & Ias. in locis præallegatis. immo teneo indubitanter, quod cum eis committatur iurisdic-tio vniuersalis de quibuscunque causis contra officialem syndican-dum: dicuntur iudices ordinarij nõ delegati, quia ut dicit idem Bartol. in l. more. numero 8. versic. iuxta hoc. ff. de iurisdic. om. iudic. & in l. ambitiosa. numero 34. circa fin. ff. de decre. ab ord. facien. & late Marc. Anto. Blan. in tracta. de compromiss. q. 6. numero 4. versiculo. ego intanta. quotiescunque iurisdic-tio conceditur inter certas personas vniuersaliter dicitur concessa ordinaria, non delegata per tex. in l. prima. §. cum vrbem. ff. de offic. præsid. & d. l. fina. C. vbi & apud quem. Exemplum est secundum Bartol. in d. l. Ambitiosa in fina versic. in authen. habita. C. ne filius pro patre, vbi Doctoribus concessa est iurisdic-tio ordinaria inter scholares. Item exemplum est, secundum Blanc. in loco præallegato. in arbitris electis vigore statuti inter coniunctos: qui cum habeant iurisdic-tionem vniuersaliter inter omnes illos propinquos qui in eos consentiunt: dicuntur etiam ordinarij, non delegati. per prædicta & ea quæ nota Bartol. Alexand. & alij in l. & quia. ff. de iurisdic. om. iudic. & Abb. & Deci. in capitulo re-latum. de offic. delegat. vbi quod quando iurisdic-tio datur simpliciter ad vniuersitatem causarum, absque verbo delegamus: dicitur translata ordinaria nõ delegata, & tanto magis quia in dubio semper dicitur concedi ordinaria iurisdic-tio potiusquam delegata. vt nota Cardin. in capitulo quoniam Abbas. in l. 3. q. de offic. delegat. & Afflict. in consuetu. Regn. authoritate la prima in 2. nota. in fi. per Gloss. lingu. in l. iubere. ff. de iurisdic. om. iudic. & la diuo Pio. in 25 princ. ff. de re iudic. Secunda ratio est, quia cum iurisdic-tio syndicatorum fluat a Rege, vigore Regiæ prag. huius Regni. vt dixi latius supra in prima quæstione ad eundem Regem, seu suos officiales, per appellationem restituere debet. vt dicit Bald. in cap. j. numero 11. versic. ex præmissis. de alodij Bartolom. de capua. in proce. consuetu. Regn. num. 3. Afflict. in consuetu. ea quæ ad decus 2. nota. numero 6. Capi. decisio. 9. & Grama. decisio. 46. & ista ratio mihi satis placet, quam melius declarando, dico, quod satis certum est: quod syndicatores dicuntur officiales Regij cum autoritate dictæ Regiæ prag. procedant non autem ex concessione iurisdic-tionis eisdem facta per Barones, & propterea sicut a sententijs, & decretis latis per officiales regios in terris, & ciuitatibus deputatos, appellatur ad officiales superiores similiter Regios: non autem Barones eodem modo a sententia, & decreto syndicatorum debet appellari ad Regios superiores. vt sic restuat iurisdic-tio vnde manauit. vt supra dictum fuit. Tertia ratio est, quia per Rit. Magnæ Curie supra. 49. excessus officialium, siue durante officio conueniantur siue postea. vt ibi dixi in 4. q. solum a Magna Curia cognoscuntur. quo Rit. existente, sicuti in prima causa Baronibus est sublata cognitio suorum officialium vt latius dixi ibid. in 2. q. pari modo debet eisdem esse sublata in secunda: quæ oritur ab officio syndicatorum non ab eis ordinatum, sed ab vniuersitatibus autoritate Regia in d. prag. dispensata. & iuxta istam opinio. videmus in pract. seruari quod a syndicatoribus non appellatur ad iudicem secundarum causarum Baronis: sed ad Magnam Curiam, vti Audientias Regias Prouin-

ciarum. quod nota.

26 ¶ Sexto quæro nunquid syndicatores poterunt citare testes mandando, quod compareant coram ipsis ad deponendum, & non comparentes cogere? Breuiter ego dico, quod sicut arbitri electi voluntate partium, non possunt ista facere, vt dicit Spec. in titulo de arbit. §. differt. versiculo item arbiter non potest, sed debent procurare: quod fiant per iudicem ordinarium. vt dicit Bald. in l. sed si interpellatur. in j. & 2. lectu. ff. de arbit. & in capitulo j. nu. 10. si de inuesti. inter dom. & vassal. lis oria. Lanfra. in tract. de arbit. num. 11. vol. j. tract. & Mar. Ant. Blan. in tract. de com. promiss. q. 8. num. 13. ¶ Arbitri vero electi vigore statuti, hoc bene possunt. immo etiam, & falsum coram eis deponentes punire: vt dicunt Goffr. Hofst. & Fel. in cap. suspitionis. de offic. delegat. Io. And. in additio. Spec. in tit. de teste. §. j. num. 46. in versic. punire. Ang. in l. si vacantia. C. de bon. vacant. libro 10. & Blan. in loc. præallegato. ea quidem ratione, quia iurisdic-tionem habent vigore statuti. vt diximus supra in præceden. q. eodem modo & syndicatores debent ista posse cum ex his quæ supra diximus, pateat ipsos officiales regios esse: ordinariamque iurisdic-tionem habere vigore Regiæ prag. & clarum sit in iure, quod cui concessa est iurisdic-tio: ea etiam quoque concessa esse videntur, sine quibus iurisdic-tio explicari non potest. l. 2. ff. de iurisdic. om. iudic. Lad rem mobilem, & Lad legatum. ff. de procurator. Spectanda est tamē consuetudo vniuersitatis: quia dicit Ang. & Blanc. in locis præallegatis. Perusij, & in ciuitate Patruina quæ supra dicta sunt de arbitris statutarijs in practic. non seruantur: & ego quoque neque in eis, neque in syndicatoribus video seruari, quod testes per ipsos cogantur, vel puniantur: sed solum quod citentur sub pœna, licet postmodum si non pareant per iudicem cogantur: vt clarum est quia regula. d. l. 2. ff. de iurisdic. om. iudic. intelligitur cum grano salis: & multas limita. habet: vt pater ex Ias. sibi. Deci. & Fely. in capitulo præterea. de offic. delegat. & Iason. in l. plane si consequenti. ff. de legat. 1. & Deci. consilio 77.

29 ¶ Septimo quæro nunquid terminus statutus officialibus ad standum syndicatorum, de quo diximus supra in 4. q. poterit per syndicatores breuiari? Par. in tracta. syndica. de modo & forma syndica. §. & modo. num. 2. fol. 34. in paruo. vol. tangit istam q. & dicit quod cum iste terminus sit a iure præfixus absque ministerio hominis: & dilaciones a iure concessæ absque ministerio iudicis, sine causa breuiari non possunt. vt dicit Bart. in l. 2. num. 4. versic. ego teneo. ff. de re iudic. Gloss. in c. cum sit Romana. de appellat. & in §. sancimus. in versic. viginti. in auth. de exhiben. reis. Ant. de But. in c. 2. de dilatio. Fel. in c. pastoralis. nu. 5. de except. & Deci. in d. c. cum sit Romana. num. 35. syndicatores non poterunt hoc facere: nisi cum causa. licet secundum eum, male seruetur: & arbitrio syndicatorum, dentur tempora syndicatorum: eo quia officiales aliquando administrant anno, aliquando bien-nio, & aliquando plus, & minus arbitrio superiorum. Erunt autem causæ iuxta consuetudinem fori, vt dicit Bart. in d. l. 2. num. 5. post Gloss. in auth. qui se mel. C. quomodo, & quando iudex. Item alia multæ, quas ipse enumerat: & pulchre explicat Rip. post eum. Et ex his dictis Par. duas habes conclusiones. Prima est, quod terminus statutus officialibus ad standum syndicatorum, dicitur præfixus a iure absque ministerio iudicis seu syndicatorum. Secunda est quod dilaciones a iure statutz absque iudicis ministerio non possunt per iudicem breuiari sine causa, licet cum causa sic. Quo ad primam, ego puto quod Par. non bene dicat: & quod talis terminus dicatur a iure

a iure præfixus cum iudicis ministerio. induco tex. in l. prima. in princip. C. vt omnes iudi. tam citi. quam crimina. vbi text. dicit quod officialis postquam sibi successum est, non debet recedere de loco vbi admi-nistrat: antequam quinquaginta dierum constitutus numerus finiatur: ponderando verbum constitutus quod quidem non potest intelligi, nisi de consti-tutione facta per deputatos ad syndican-dum, eo quia ante illum tex. nullo alio iure talis terminus consti-tutus reperitur. Item induco practicam per eund. Patid. postquam in eodemmet. §. in prin. vbi dicit, quod syndicatores debent banna emittere, & in eisdem ter-minum a iure statutum assignare: ex qua practica colligi potest, quod vltra quod legislator in d. l. j. voluit talem terminum esse a iudicibus deputatis con-stituendum: etiam modus syndicandi taliter se habere quod nisi per syndicatores statuatur, & præfigatur: nunquam currere incipiet. vt clarum est, & ex consequenti iudicis, seu syndicatorum ministerio eget. quo stante, nulli est dubium, quod cum a iure sit præfixus cum iudicis ministerio potest per iudicem breuiari: etiam sine causa. vt tradit idem Bartol. in d. l. 2. num. 11. versic. item quid si lex. & ibid. Pau. de Castr. num. 4. Bald. in liubemus. C. de iudi. Angel. in authen. hodie. C. de appella. Rom. consil. 497. numero 2. Imol. consil. 68. num. 8. & plene Rip. in d. l. 2. numero 15. versic. prima. sicque videmus quotidie breuiari per syndicatores fere in omnibus ciuitatibus Regni: licet in aliquibus terris seruetur contrarium: & ne quidem vna dies diminuat de termino statuto. per cap. Reg. * Hodie vero per nouissimam prag. 7. inci. Illustres & magnifici. §. e nel tomar de los sindi-cados. in tit. de compositio. prohibitum est breuiari terminum statutum syndicatorum officialium, & licet loquatur solum in Gubernatoribus, & Capitaneis regijs, illud non est circa verba dispositiua prag. sed circa reatiua exprimens quod de illis audiuit breuiari terminum ad complacentiam, nam postea dicit quod prag. & Capitula Regni quæ super hoc dis-ponunt inuolubiliter seruentur quod not. pro in-tellectu d. prag. Quo ad secundam, contrarium tenuerunt Iac. de Arret. & Cyn. in l. j. C. de dilatio. & in authen. qui semel. C. quomodo & quando iud. Bald. Rom. & plene Ias. in d. l. 2. ff. de re iudic. Bald. in l. de die. ff. qui satisda. coga. & in d. l. iubemus. vbi dicit quod est ipsa veritas Imo. in d. cap. cum sit Romana. vbi dicit hanc esse communem & Rip. in d. l. 2. numero 14. dicentes communiter non posse iudicem id facere etiam cum causa exceptis sex casibus quos Rip. ibid. enumerat. Bene tamen verum est secundum eund. Rip. ibi num. 27. quod si ille cui terminus legalis coarctatus fuit: acceptauit, talis coarctatio valet per tex. in Lad solutionem. C. de re iud. & c. quo ad consultationem vbi not. Abba. extra de re iudic. & idem si fuerit coarctatus causa cognita, & non extiterit appellerum per tex. in cap. cum inter. extra de re iudica. quæ bene notabis.

30 ¶ Octauo quæro, qua forma fient literæ syndicatorum officialium de quibus in hoc Rit. dicitur, quod nisi demonstrentur: officialis non admittitur ad aliud officium? Breuiter licet nõ reperiat formiter sic scripta, nihilominus infra scripta (a me nouiter tradita in syndicatorum infra scripti Auditoris) vti debent pau-cis mutatis, quando syndicatorum officialis aliter fuisset videlicet. Philippus Deci Gratia Rex Castellæ Aragonum, vtriusque Siciliæ, Hierusalem, &c. Don Lope de herrera miles regius collateralis consiliarius, & in prouincijs principatus citra & Basilicæ generalis Gubernator, Cæsar de Luciano & Desiatus Paxileo Regij auditores. Nec non Petrus Maria capocraffus v. i. d. & Lucas Matthæus. Naccarella de ciui-

tate Salerni syndicatores electi, & deputati per regiam prouincialem audientiam Principatus. citra, & Basilicæ ad syndican-dum magnificum v. i. d. domi-num Marium pepe eiusdem Regie audientia auditorem, &c. Sanctissimi Imperatores nostri cum seirent iudicibus quo minus in iure dicendo, & sententijs ferendis, iustitiæ munus explerent: odium, amicitiam, iram, atque auaritiā omnino impedimento esse: optimo iure sancierunt, vt magistratus & iudices qui iurisdic-tionis suæ administratione functi essent: continuo factorum redderent rationem: vt si qui in huiusmodi gerendis, vel crudeliter, vel superbe, aut auare, cupide quid egissent non sine magna & fama: & existimationis nota graues pro-sanctarum ll. constitutionibus pœnas penderet: qui vero itus vrgentes, & æquitate, a praua animi libidine se temperant: famæ suæ, & hominum necessitati-bus cõsultentes, eos summis laudibus per hominum probatorum testimonia in cœlum tollit, idem Imperatoris voluerunt. Quas ob res, vt id recte fieret & sine corruptulæ suspicione homines letissimos, & viros vitæ integritate probatos, repetundarum iudicio diligenter, atque seueræ præesse mandarunt: qui summa adhibita diligentia ex postulationibus, & hominibus, qui non æquo iure, & clementer habiti fuerant: operam darent. Vnde re diligenter & ex veritate perspecta, ita vtriusque consulerent vt nullus iustæ querelæ locus relinqueretur. Quare factum est cum nobis in supradicti magnifici Marij syndicatorum, qui in hac Lucania regione, siue prouincijs Principatus citra, & Basilicæ Auditor fuit: id oneris impositum esset: vt nihil in nostro munere desideraretur: dedimus operam, qui canimus edicto, & præconum voce per harum prouinciarum vrbes oppida. & loca (vt mos exposulat) palam fecimus vnicuique licere per certos dies adesse: & sine metu expos-tulationes, & querelas (si quæ essent) apud nos & nostrum tribunal audacter habere: quo tempore ad nos adedi dato, & consumpto, nemo comparuit, qui querelam aliquam exposuisset. Cum vero diligentissime inuestigaremus, exquiremusque, cuncti eundem dominum Marium quasi pleno ore, laudabant, eiusque virtutes, doctrinam, morum probitatem, & totius vitæ integritatem, summis laudibus tollebant in cœlum, qui non modo factio, sed ne verbo quidem, quemquam læserat, vnquam, quare cognoscetes nos hunc magnificum Marium fuisse in malos sæuerum, in infantes mitem erga bonos beneficum, erga viduas, & pupillos facilem, atque benignum, iudicauimus non modo nostra sententia absoluen-dum; sed etiam vt virum sapientem, iustum, modestum, fortem, & incorruptum, esse omni laude, & summa gloria dignissimum, itaque eum talem esse nostra approbatione comprobamus: & a sui Auditoratus administratione in posterum, & perpetuo liberamus, & quia cupimus in eiusdem laudem & gloriam hoc nostrum iudicium omnibus esse notum: has literas in clarum, & firmum huiuscerei testimonium scribendas curauimus: quibus nostra nomina, manu nostra adscriptimus: atque sigillum eiusdem Regiæ Audientia impressimus. Salerni die 23. mensis Martij. 1560. Don Lopes de Herrera: Cæsar de Luciano. Desiatus Paxileo. Petrus Maria capocraffus. Lucas Matthæus Naccarella.

* ¶ Nonno quæro quod tempus dari debet per syndicatores officiali syndican-do, qui per duos vel tres annos officium exercuit? text. in capitulo Regni item statuimus quod tam iustitiarij. dicit quod pro liber anno dari debent quadraginta dies, adeo, quod si iterit per duos annos, dari debent octuaginta, & si per tres annos centumviginti, attenta semper ra-

ea temporis quo officium exercuit, vt in d. c. dicitur. Bal. vero in l. obseruare. §. proficisci. q. 19. num. 12. dicit q. si sunt plura officia pluries est indicandus, si vero, vnum prorogatum, vnicum est totum tempus rationis reddenda, & ipsum sequitur est Alciatus. consil. 10. num. 4. tomo 2. lib. 7. Dicuntur autem plura officia quotiescunque per annum habuerat commissionem ad illud officium, & eo finito habuit aliam pro alio anno, vbiunque vero durante primo anno commissionem habuit pro alio anno, vel sine noua commissione toleratus fuit, dicitur vnicum officium prorogatum per rex. nota. ad hoc in l. sed si manente. ff. de preca. l. 4. in prin. vbi per Alex. ff. de dam. in fact. l. si cum dies. vbi per Alberic. ff. de arbit. late Decisi. in c. de causis. num. 38. post Bald. ibi. de offic. deleg. & Tiraquell. de retract. couen. §. j. gloss. 7. numero 24. vers. sed dubium. vt dixi latius in prag. 4. q. j. & 2. de exulibus. vbi quod prorogatio dicitur fieri durante primo termino, & si fiat eo elapso, dicitur noua dispositio, & vbi tempus prorogatur non dicitur fieri alterationem prioris dispositionis, sed extensionem. d. l. sed si manente. & scribit Tiraquell. loco praalleg. num. 26. vers. sed id quaerimus. adeo quod secundum eundem ibi. num. 27. vers. ex quo. & Hippo. singu. 300. ipsa prorogatio assumat omnes qualitates, & conditiones primae dispositionis, & censetur esse eiusdem omnino naturae. & hanc Bald. opin. ego sequor. Non obstat. d. cap. Regn. item statuimus. in illis verbis, pro quolibet anno: quoniam cum in sui principio loquatur cum iustitiarijs ceterisque officialibus, illa verba pro quolibet anno referuntur ad ipsos officiales, ut sit sensus quod dicti officiales quilibet pro suo anno stet indicari per quadraginta dies, corrigendo dispositionem iuris communis per quod statuti erant dies quinquaginta absque distinctione si officialis stetit in officio per annum vel per duos. vt in l. prima. C. vt omnes iudi. & in §. necessitatem. in authen. vt iudi. sine quoquo suffra. Minime etiam obstant alia verba. d. c. dicentia pro rata temporis, quoniam illa verba sunt apposta in fauorem officialium supplendo ius commune a quo nihil erat dispositum de tempore indicatus quando stetit minus vno anno, & cum nihil dicat quando starent plus, relinquendum est dispositioni iuris communis vulgat. l. commodissime. ff. de libe. & posth. a quo iure communi tempus ad indicandum officialem statutum fuerat indistincte vt supra dictum fuit: adeo quod intentio praefati capi. est, in vno capite corrigere, & in alio supplere ius commune, & in vtroque fauere officialibus indicandis, non autem statuere vt si officialis stetit in officio per plures annos quilibet annus habeat quadraginta dies ad rationem reddendam, quia in hoc nimis grauarentur officiales contra mentem ipsius capituli quod vt dixi fauere intendit, & ita teneas quia est ipsa veritas. In Regno autem nostro ista. q. vltra praedicta nullam habere debet difficultatem, quia commissiones omnes officialium temporalium, tam Regiorum quam Baronum, expediuntur pro vno anno, cum illa clausula & deinde in antea ad nostrum beneplacitum, exceptis commissionibus quae a Regia Maestate expediuntur Praesidibus prouinciarum, quae fiunt per biennium similiter cum dicta clausula, adeo quod siue officiales stent per duos annos siue plus, semper erit vnicum officium, & quadraginta tantum dies stare debent indicari. & ita seruari videmus in pract. in iudicibus Magnae Curiae, Praesidibus & Auditoribus prouinciarum qui ad minus stant per biennium, & tempore eorum indicatus datur idem terminus, qui dari solet illis qui pro vno tantum anno officium exercuerunt.

Vnum tamen aduerte quo ad sindicatum praesidum prouinciarum & auditorum prouinciarum quod per prag. 3. incip. cum iure. de off. iust. correctum est. d. cap. Regni circa terminum dandum eorum sindicati, adeo quod per d. pragma. debet esse dierum quinquaginta, quae pragmatica seruari debet propter dispositionem alterius nouissimae prag. 7. incip. Illustres & magnifici. §. e nel tomar delos sindicados. de compositio. in ceteris autem officialibus. d. cap. remanet in suo robore. Decimo quaero, Pone quod vntus ex sindicatoribus ordinatis ad sindicandum officialem ipse solus omittit bannum imponendo maiorem terminum ad proponendum querelas, officialis sentiens se grauatum appellat ad Magnam Curiam Vicariae, vel ad praesidem prouinciae, petendo, stante grauamine causam euocari & remanere coram ipsis, nunquid stante tali grauamine protuleri poterit causam remanendam, mihi videtur quod decisio pendeat ab alio articulo, videlicet an vnus ex sindicatoribus possit solus bannum emittere, super quo Paris in suo tracta. sindic. titulo de offic. sindic. §. iudices. versiculo, an si sint plures. numero 10. in proprijs terminis dicit quod sic, quia bannum est interlocutoria. Iason. in l. quod iussit. numero 2. de re iudica. & vnus ex iudicibus ordinarijs vel delegatis ad vniuersitatem causarum, sicut sunt sindicatores, potest interlocutoriam proferre, & valeat & tenet, vt ipse ibidem concludit post Eart. in l. si vni ex pluribus. quaestio. 2. numero 4. de re iudica. & ibi Iason. numero 11. quemadmodum valet & tenet sententia diffinitiuata lata ab omnibus. l. si vni. cum duabus sequen. ff. de re iudicata. non est amplius sindicandus remittendus ad sindicatores, quo stante, sicuti si inferitur grauamen per omnes sindicatores in sententia diffinitiuata causa remanet coram iudice appellationis, & non remittitur amplius ad eosdem sindicatores, per textu. in l. eos. in princip. C. de appella. eodem modo si inferitur per vnum ex sindicatoribus in aliquo actu quem potest ipse solus expedire, vt in interlocutoria diximus, quia quod iuris est de toto quo ad totum idem est de parte quo ad partem. l. quae de tota. in principio. vbi gloss. Bartol. & ceteri Doctor. ff. de rei vendic. & l. iuris gentium. §. adeo. ff. de pact. cum alijs quae allegat Euerar. in locis legal. loco a toto ad partem. fol. mihi 277. Salerni, die 6. Martij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCXCVI.

Tem quod in quibuscunque causis ciuilibus, quae in praefata curia pro tempore agitantur: post conclusionem factam in illis, per dictos actores vel conuentos, aliqua petitio restitutionis in integrum offerri non possit.

Dispositio

Dispositio istius Rit. non seruatur nec vnam quam fuit in obseruantia: vt patet ex decis. Afflic. 114. & his quae dixi supra in Rit. 71. in 2. nota. Bene tamen verum est: quod si vltra conclusionem concurrat etiam citatio ad dicendum, & quod causa capta sit referri per eius commissarium: seruaretur quod hic dicitur. vt scribit Afflic. in constit. obscuritatem. quaest. 9. num. 13. & dixi latius in d. Rit. 71.

RITVS CCXCVII.

Item seruatur ipsa Curia in prima causa: nec in ciuilibus, nec in criminalibus aliquem condemnare in expensis.

SVMMA RIVM.

- 1 In prima instantia an fiat condemnatio in expensis?
- 2 Correctio in iure euitanda.
- 3 Victus victori in expensis condemnandus, vel iuste absoluedus cum limitat.
- 4 Quid autem in expensis criminalis causae. Index omittit in condemnatoria sententia in expensis condemnare: appellat victus num & victor ob ommissa expensarum condemnatione appellabit cum limitat. Index in sententia omittendo expensarum condemnationem, an possit addere: eam supplendo.
- 5 Index victum in expensis debite condemnandum si non condemnauit: an possit in syndacatu molestari? Emergentia post lit. contest. in iudicis arbitrio consistunt.
- 6 Pragmatica iuri communi addere debet.
- 7 Ius non ledunt: quae dubitationis tollendae causa exprimentur.
- 8 Expensae quo iure peti debent.
- 9 Expensae extra iudiciales, quae sint remissive.
- 10 Quae summarie expediuntur: per iudicis officium expediri debent.
- 11 Lites de litibus oriri non debent.
- 12 Index in consequentijs causae ex officio pronunciat.
- 13 Index appellationis in sua sententia dicit victum victori in expensis condemnationis, nunquid expensis primae instantiae, an & secunda, sit intelligendum.
- 14 Index appellationis efficitur iudex totius causae.
- 15 Sententia si dicat, victum victori in expensis: nec sequitur aliud verbum, condemnantes: nunquid quo ad expensas valebit talis sententia: ita quod suppleatur verbum condemnantes.

- 19 Illa interpretatio accipienda, est quae magis valere quam perire actum facit.
- 20 Litigans quando iustam causam litigandi habere dicatur.
- 21 Vincens in prima instantia succumbens postea in secunda, an & quando in expensis condemnatur.

Not. ex hoc Rit. q. Mag. Cur. seruatur in prima instantia non condemnare, in expensis: & pro hoc facit quod no. Io. And. ad Specu. in tit. de expen. §. nunc de expensis. num. 5. in ver. alterutra. in litera g. vbi dicit quod hodie seruatur, victum victori non condemnare in expensis: nisi in causa appellationis. Sed dispositio istius Rit. corrigitur per Rit. infra 310. l. m. Cauens. hic & ibi. Ego autem satis dubito de hoc: tum quia Rit. ille non exprimit in prima an in secunda causa propter quod vt correctio euitetur iuxta. l. praecipimus. in fi. C. de appell. in secunda causa debet intelligi: tum etiam quia, non videtur emanare principaliter ad prouidendum circa condemnationem expensarum faciendam: sed solum circa taxationis reservationem: & licet etiam de condemnatione loquatur expresse, intelligi debeat in illa causa, in qua taxatio & condemnatio locum habet: & sic in secunda, non in prima: in qua per hunc Rit. prouisum erat, cogitabis tamen, licet aut per illum Rit. non corrigatur iste, attamen corrigitur per Regiam prag. temeritatem in tit. de expensis. quae generaliter vult quod victus victori in expensis condēnetur, vel ex iusta causa absoluetur: sicuti etiam per const. Reg. diuorum prouisum erat, & de iure communi cautum est in l. eum quem temere. in prin. ff. de iud. l. properandum. §. siue autem. C. de iud. l. non ignorat. C. de fruct. & lit. expen. & l. seueriter. C. de excusa. tutor. cum similibus & ita seruatur in hoc Regno: tam in causa principali, quam appellationis, vt patet ex dictis iuribus. & no. Bal. in l. eos. §. cautione. nu. 4. C. de appell. Pau. de Cast. in l. destitisse. ff. de iud. & plene Gram. decif. 83. Exceptis tamen semper illis casibus, quos sparsim ponunt Doct. in diuersis locis Bart. in l. si quis inficiatus. ff. de posit. in l. haeres. ff. de administ. tut. in l. qui solidum. §. etiam. ff. de leg. 2. in l. bonorum. num. 4. ff. de bonorum poss. & in d. §. siue autem. num. 2. & 3. & post eum Iason. ibi ponens decem limita. num. 3. cum seq. Bald. & Ang. in l. terminato. C. de fruct. & lit. expen. Guid. Pap. decifio 436. nu. 65. Lanfran. in repet. c. quoniam contra. in vers. expensae. num. 3. Hippo. in l. patre vel marito. col. 7. nu. 2. ff. de quaestio. Pract. Papien. in forma libelli in actione reali. §. & expensis. nu. 12. Caeppoll. in l. quod si nolit. §. apud Labeonem. nu. 12. & in §. idē caelius. lo 3. num. 4. ff. de edil. edi. Bern. Diaz. in suis regulis. in vers. expensarum. reg. 274. & Per. Rebuff. in com. men. constit. Franc. tract. de expen. in prin. num. 25. vers. limitant cum seq. vol. 3. vbi multos casus ponit. Aduerte tamen, quod licet iste Rit. sit correctus per d. prag. attamen adhuc est in obseruantia in criminalibus, nedum in prima causa: (vt loquitur) verum etiam in secunda. vt patet ex Gram. decif. 39. in principio. vbi dicit quod dum casus occurrisset scribae fideles Magnae Curiae fidem fecerunt nunquam recordari in ipsa Magna Curia querulantē fuisse cōdemnatum in expensis, sicq; vbiq; obseruari video in hoc Regno: nec vnaquam in criminalibus factam esse, vel fieri condemnationem expensarum ratione victoriae inquisiti liberati, etiam diffinitiuē absoluti. Et licet Bar. in l. j. in prin. num. 13. ff. ad Turpill. & in l. si postu-

postulauerit. §. fin. per illum tex. ff. de adult. Cyn. in l. qui crimen. quæst. fin. C. qui accus. non poss. Salyc. in d. l. non ignorat. Ias. in d. §. siue autem. num. 2. l. q. 8. vbi ponit tres ampliat. & limita. & post ipsum Bern. Diaz in suis reg. in versic. accusator. reg. 20. Pet. Rebuff. in dicto tract. de expen. in princip. num. 17. & Hippo. in dicta l. patre vel marito. versicu. sed posset quæri. num. 18. & in pract. §. superest. in prin. teneat contrarium de iure, per leges & iura quæ adducunt: sicq; dicat Gram. d. decif. 39. fuisse decifum per Magnam Curiam Vicariæ, nihilominus prima opinio. non solum attenta generali pract. & consuetudine huius Regni, verum etiam dispositione iuris verior est, vt voluit Iac. But. relatus per Bart. in d. l. j. scribit pulchre Bal. in auth. generaliter. num. 1. i. versic. modo quæro. C. de episc. & cler. & in dicta l. qui crimen. numero 22. versiculo circa finem. & Lanfran. in loco præallegato. per tex. qui haud probat sequi meo in d. l. non ignorat. quam etiam videtur sequi Ioan. de Ana. in c. accedens. colum. 5. ver. not. quod in causa de accus. vbi relatis omnibus Doct. qui super ista q. scribunt cum rationibus, quæ hinc inde al legantur tandem dicit se credere, quod non reperitur, tex. nec gl. de iure can. vel ciuili qui, vel quæ expresse probet, quod in causa criminali criminaliter nota non ad pœnam pecuniariam possit fieri condemnatio expensarum ratione victoriæ per officium iudicis mercenarium, vt latius per eum, quem vide, quia satis nota. loquitur. & ipsum refert & sequitur Fely. ibi. num. 3. & ad id quod dicit Gram. in d. decif. fuisse decifum: respondeo quod si quemadmodum ab illa sententia, in illa causa prolata fuit appellatum ad factum consilium: fuisse appellatio profectu: pro certo fuisse talis decisio reuocata, & adhuc dubito si ita fuit decifum.

¶ Iuxta prædicta quæro primo, pone quod iudex in sententia condemnatoria committit condemnare, in expensis: & ab ea sententia victus appellat: nunquid victor poterit ab ommissa condemnatione expensarum appellare? Breviter ego facio tres casus: primus est, qñ omisit condemnare, quia expresse absoluit, secundus est quando omisit referuando post sententiam, tertius est quando verè & propriè omisit, nihil penitus dicendo de expensis. Primo casu dicas, q; sic alias nisi victor expresse appellet, appellatio interposita per victum sibi non prodesset quo ad expensas: sed sententia faceret transitum in rem iudicatam pro eis. vt dicit Imol. in cap. significauerunt. numero 3. per tex. cum gl. & 2. & ibi etiam Fely. num. 2. de exceptio. qui Imol. defendit ab impugnatione Abb. & idè Imol. in cap. fin. col. fin. eodem met. titu. Secundo casu dicas idem: alias sententia quo ad expensas, faceret transitum in rem iudicatam: nec posset ulterius post sententiam de expensis tractari: quamuis condemnatio fuerit referuata: quia ius hoc prohibet. l. terminato. C. de fruct. & lit. expen. vbi etiam Bal. col. penult. versiculo quæro quid: idem Bald. in d. auth. generaliter. numero 1. versicu. item scias. Specu. in titu. de alleg. & disputa. Bart. in l. Paulus. ff. de re iud. & in l. si testis. §. officium. ff. de aqua plu. arcen. Lanfran. in d. c. quoniam contra, in ver. expensar. nu. 10. versiculo quæro nunquid, & numero 15. versicu. sed diceret quis, & Iason. in lege properandum. §. siue autem. 2. nota. numero 26. C. de iudic. verum tamen est, quod in hoc Regno etiam si nõ esset adpellatum ab ommissa condemnatione expensarum. possent postea peti, & de eis tractari non obstante. d. l. terminato, quæ limitatur non procedere, vbi adest statutum prout in Regno. d. Regia pragma. temeritatem mādans, quod victus victori condemnatur in expensis, vt no. Bart. in l. 3. §. rem. ff. de leg. 3. & ia l. non fo-

lum. ff. de rei vendica. Ang. in ead. l. terminato & in auth. de exhib. reis in princ. Alex. in d. l. Paulus. num. 8. Lanfran. in d. cap. in versic. expensar. num. 15. versicu. sed diceret & Afflict. in constit. Reg. diuorum. num. 2. & licet Mathefi. sing. 80. nota. quod Bart. teneat contra istam limita. tamen communis est cum Bart. in d. l. 3. §. si rem, & ad id quod Mathefi. dicit, responde, vt per Gabrie. Saray. nouiter respondetur post dictum sing. in apostil. Tertio casu dicit tex. expressus, & nota. quod non in l. fin. C. quando prouoca. non est necesse Imo. in d. cap. significauerunt. Socy. in suis reg. 24. Fallen. 23. Lanfran. in loco præalleg. num. 20. versic. iuxta præmissa. Cardin. in clem. sepe. §. si. quæst. penult. de verborum signific. & Hippo. in pract. §. superest. num. 21. versic. quærit postea ratio est, secundum Bald. in d. l. fin. Imo. in dicto capitulo. & Lanfran. vbi supra: quia cum appellatum sit per victum: & appellatio rescindat pronunciatum: iudex ad quem, cognoscer tam de principali quam de expensis: & ideo pro eis non est opus appellare: vt dictum est, pro causa principali: minime cū fuerit in eius fauorem, vt tex. met. dicit in d. l. fin. & Bald. ibi num. 2. versic. sed victor. Limita tamen prædicta secundum Lanfran. in loc. proxime cita. Card. in d. clement. & in cap. Nicolao. de appell. & Fely. in dicto capitulo significauerunt. Limita. 3. vbi quæritur victus non appellasset: quoniam tunc victor posset appellare ab ommissa cōdemnatione expensarum, quia cessaret ratio. d. l. fin. Item limita. alijs duobus modis quos pulchre ponit Fely. in d. cap. significauerunt. limita. 2. & 4.

¶ Secundo successiue quæro pone quod iudex omisit condemnationem expensarum nihil pœnitens dicens de eis: nec absoluendo, nec condemnando victum nunquid poterit postmodum ipsam addere, eandem sententiam supplendo? Breviter licet iudex non possit in sententia referuare condemnationem expensarum, postmodum faciendam supradictum est in quæstio. præceden. per l. terminato. C. de fruct. & lit. expen. tamen vbi nihil dixit, potest eadem die & non vltiori eandem sententiam supplendo, addere condemnationem probat tex. nota. cum gl. vbi etiã Bart. & Pau. de Cast. in l. Paulus. 1. ff. de re iud. & cap. cum appellationibus frionis. iuncta gl. in versicu. eadem vbi etiam Geminia. nota. de appell. in 6. intelligerem tamen procedere si parte adhuc sunt præsentis, secus si recessissent: quoniam tunc putarem illam additionem tanquam parte non vocata factam, non valere per l. de vno quoque. ff. de re iud. quod nota. quia facile poterit euenire.

¶ Tertio quæro pone, quod iudex non condemnauit victum in expensis, cum tamen condemnari debuisset: nunquid poterit in syndicato molestari. tex. in l. properandum. §. siue autem. C. de iudic. expresse dicit quod sic: & idem glos. in l. fin. in versic. confiteatur. C. quando prouocare non est necesse, debet tamen intelligi secundum Bart. post Dy. in l. 4. §. hoc autem. quæst. 5. num. 9. ff. de dam. infecto. Bald. in d. l. fin. & in §. hæc autem omnia. instit. de pœn. temer. litig. Anch. in cap. finem, de dolo & contum. Abb. in c. auditis, in fi. de procura. Fely. in d. cap. significauerunt. limita. 4. & Lanfran. in d. versic. expensar. numero 20. versic. sed pone. Aret. in l. sancimus. num. 3. 4. nota. C. de iudic. & Afflict. in constit. Reg. diuorum. num. 1. quotiesunque per partem petita fuerunt: alias secus: quia tunc si vellet bene posset: non autè cogere, quia quæ emergunt post litem contestatam: consistunt in iudicis arbitrio. l. ædiles. §. itè sciendum, vbi hoc etiam firmat Cepol. in §. nota. numero 7. ff. de ædil. ædi. & ideo Bart. in d. §. siue autem in fi. versic. & Bal. in d. l. fin. tradunt cautelam litigantibus

ibus vt semper in libellis petant aduersarium condemnari vna cum damnis & expensis factis, & facien dis. vt quotidie videmus fieri. In hoc tamen Regno supradicta dist. non procedit: quia cum habemus d. prag. temeritatem volentem q; victus victori condemnatur in expensis, vel ex iusta causa absoluatur semper iudex tenetur condemnare in expensis, cum quis condemnari potest, vt sic pragma. addat iuri communi iuxta no. per Bar. in l. 2. ff. de vsucap. & l. 4. §. prætor ait. ff. de damno infecto. & Ang. in auth. de exhib. reis. nu. 6. & similiter stante. d. pragma. supradicta Bart. cautela non videtur necessaria licet semper per bonum sit ipsa vt i quia ius non lædunt, quæ dubitationis tollendæ causa, exprimuntur. l. quæ dubitationis. ff. de reg. iur.

¶ Quarto quæro, quo iure expensar. peti debent. Et in hoc breuiter insistendo, dico quod aut sumus in expensis extra iudicialibus, aut in iudicialibus. Primo casu. Spec. in tit. de expensis. §. j. num. 8. versic. & not. dicit quod iure actionis specialiter per libellum: nisi is qui eas fecit: ius habeat retentionis per tex. in l. si necessarius. ff. de pignor. act. & l. in rebus.

¶ Possunt. ff. de commodat. ¶ quæ autem sint expensar. extra iudiciales, vide per eundem Specula. ibid. in princ. illius. §. & per eorum. Secundo casu, gl. in c. finem litibus. in versic. expensas. circa finem. extra de dolo & contum. distinguit, dicens q; aut sumus in expensis, quæ contingunt ante litem contestatam: aut post. Expensar. quæ contingunt ante litem contestatam, iure actionis nominatim per libellum peti debent per tex. in l. ædile. §. item sciendum. vbi etiam Gl. no. de ædil. edi. quæ vero post litem contestatam iudicis officio peti possunt. per tex. in litem si serui. ff. de ædil. edi. vbi no. per gl. hoc etiam voluit gl. in l. edita in versiculo perpetui. C. de eden. & Abb. in dicto cap. finem litibus qui dicit esse de mente Bart. in l. 4. §. condemnatum. in fi. ff. de damno infecto. dum ibi dar cautelam, quod litigantes in libello petant aduersarium condemnari in expensis. Iacob. vero de Aren. quem refert Cy. in l. sancimus. nu. 10. quæst. 9. C. de iudic. & pract. Papien. in forma libelli. in act. reali in ver. & expensis. num. 4. ver. sed circa. in dist. in c. tē tenet quod per officium iudicis peti possunt etiã quæ ante litem contestatam debentur tribus rationibus. ¶ Prima, quia quæ summarie expediuntur: per officium iudicis debent expediri. l. nequicquam. §. de plano. ff. de off. proconf. sed expensar. quæ ante litem contestatam debentur: summarie expediuntur: quia statum de eis sacramento partis. d. l. sancimus ergo, &c. Secunda, quia si iure actionis deberentur: semper quod quis vellet expensas factas ante litem contestatam, opus esset super eis dare libellum: & litem contestari. iuxta auth. offeratur. C. de li. con. 14. test. ¶ & sic lites ex litibus orientur contra l. terminato. C. de fruct. & lit. expen. Tertia, quia si secus diceretur, sequeretur quod cum actio etiam finita litem, locum habeat l. ceterum Capua. ff. de eo quod cer. loco et post sententiam peti possent cōtra d. l. terminato. Hanc cand. opi. tenet Bar. in d. l. adita. in fi. nu. 32. & Ias. post eum. nu. 38. pract. Papien. in loc. præalleg. circa fi. & plenius Spec. in d. tit. §. j. in prin. & ver. ex his. motus per tex. in c. cum dilecti. in fi. de dolo & contum. & c. auditis. iuncta Gl. in versic. facies circa med. extra de proc. cum simil. & per d. l. sancimus. vbi tam ante litem contestatam quam post dicitur, quod expensar. ratione cōrumaciæ taliter debentur: quod non prius iudicio aditus pandi debet contuma ci quam fuerint refeclæ. Facit etiam pro ista opin. ¶ quia iudex in consequentijs causæ ex officio pronunciat. arg. l. paulus. ff. de re iudic. l. eum qui emit. §. item si iumenta. ff. de fur. & cap. prudentiam. in fi.

de offic. deleg. Secundo facit quia clarum est, quod officium iudicis etiam ante litem contestatam deseruit in citationibus interrogacionibus. & alijs. vt plene no. Specu. in titu. de offic. deleg. §. deseruit: ergo eodem modo debet deseruire in expensis. cap. 2. de offic. iud. Tertio, quia nulli dubium, quod iudex citatum ante litem contestatam & non comparentē punit ex suo officio. l. 2. §. j. ff. si quis in ius voc. nõ ier. & l. j. §. j. ff. si quis ius dice. ergo pari ratione punit in expensis cōrumacem. per d. l. sancimus. Non obstat modo text. in d. §. item sciendum. per quem gl. se fundat, quoniam vt dicunt Cy. in dicta l. sancimus. & Specula. vbi supra. numero 2. loquitur in expensis extraiudicialibus quæ consistunt circa fructus & partus rei petita, & sunt æque principales & per se existentes, in quibus verum est non posse iudicem se intromittere: nisi nominatim iure actiones fuerint petita. vt etiam in principio quæst. diximus, nos vero loquimur in expensis iudicialibus circa litem factis, & sic in casu diuerso & profecto satis miror, quod gl. in d. cap. in ista quæst. alleget. d. §. vel secundo, secundum Cy. dici potest quod tex. ibi nõ dicit quod expensar. quæ ante litem contestatam contestatam contingunt: nullatenus pertinent ad iudicem: sed quod valde non pertinent: quasi velit dicere, quod spectant etiam tunc ad eius officium. sed ille, quæ post litem contingunt: plenius, & valde pertinent: cum in omnibus dicatur factus iudex. vt tex. ibi dicit. Effectus huius q. est secundum Cy. ibidem, quia si expensar. quæ contingunt ante litem contestatam, iudicis officio peti nõ possent: sed iure actionis tantum: iudex non posset aduersarium ad eas cogere ex suo officio: sed opus esset quod is qui eas fecit: libellum, daret, & super eis lites contestatio fieret. vt supra dictum est, quod bene nota.

¶ Quinto quæro iudex appellationis in sua sententia dicit victum victori in expensis condemnantes: nunquid de expensis circa primam instantiam solum intelligitur, an etiam & circa secundam? Fely. in cap. significauerunt. num. 7. versic. demum. de exceptio. & Hippo. in l. patre. num. 74. versic. item scias. ff. de quæst. mouent hanc quæst. & breuiter determinant. quod nisi aliud appareat: ad omnes videtur condemnasse. sed quia ad hoc nihil allegant: nisi Alex. in quodam cons. quod dicit nõ reperisse in impressis: dici potest verum esse, quod ipsi firman: ¶ quia iudex appellationis efficitur iudex totius causæ tam facti principalis, quam etiam expensarum factarum in prima instantia, vt probat tex. in l. fin. C. quando prouoca. non est necesse. & no. per Spec. in titu. de expen. §. nunc videndum restat. num. 7. & Inno. & Bald. in c. sepe. de appell. vbi dicunt quod ad eum deuoluitur tota causa, & etiam officium primi iudicis, vt etiam probat tex. in c. Raynaldus, & c. Raynaldus. de resta. & propterea secundum eos & Philip. ibid. in gl. fi. q. 7. Iser. & Afflict. in d. constit. diuorum. num. 6. ver. secundo quærit, nedum potest condemnare ad expensas factas in causa appellationis: verum etiam in prima instatia per d. l. fi. quæ hoc probat expresse. & per l. tutor. in princ. ff. de vsur. & l. fi. ff. de re iud. cum si. & ideo cum ad ipsum spectet tota causa super qua pronunciat, condemnatio expensarum per eum facta de expensis totius: causæ debet intelligi: nisi sententia diceret victum victori in expensis in hac causa coram nobis factis condemnantes: quoniam tunc secus esset. & quo ad alias videtur absoluisse quod potest facere secundum Spec. & Afflict. in loco præalleg. quod nota.

¶ Sexto quæro pone q; sententia dicit victum victori in expensis, nec aliud verbum condemnantes, subsequitur: nunquid talis sententia valebit quo ad expensas,

penfas, ita quod in ea suppleatur illud verbum condemnantes? Bart. in l. præses. C. de sent. circa istam quod distinguit: dicens quod aut sententia quo ad factum principale est absolutoria, aut condemnatoria. Primo casu, tenet quod non valet: quia non potest quoad expensas suppleri per verbum principale, idem Inn. in capit. quoniam contra. extra de testi. Bald. & Ang. in l. prima. §. si autem. ff. de hæredi. instit. & Rom. in l. prima. ff. de reg. iur. Secundo casu tenet quod sic: quia tunc suppleretur per verbum condemnatum, appositum circa factum principale. Idem vero Bart. in dicto §. si autem videtur indistinctè tenere, quod valeat: & quod verbum condemnantes subintelligatur argum. illius tex. & ipsum sequitur Bal. sibi contrarius. & Pau. de Cas. in l. errore. C. de testa. & Cuma. in d. §. si autem. Imo. tamè in dicto §. si autem. numero 26. & Alex. in Apostil. ad Bart. ibidem dicunt quod prima opi. est de iure verior, & quæ servaretur in pract. licet secunda sit magis æqua: & etiam de iure sustineri possit. vt latius per eos. Aret. vero & Ias. in §. curare. ille. numero 6. iste numero 55. in istu. de act. dicunt Bart. non esse contrarium: quia dicta l. præses loquitur quando sententia non continet alia verba, quam supra dicta: quo casu etiam ipsi tenent cum distin. Bart. ibi at in dicto §. si autem loquitur quando sententia procedit ultra: & dicitur quarum taxationem nobis & nostræ Curie referuamus: quo casu non est dubium, quod per talia verba subintelligitur verbum condemnantes: cum non possit subintelligi verbum absolventes: quia alias non posset fieri taxationis referuatio: & ita ipsi resistent, & credo cum Ias. quod sit pura veritas; Cogita tamen si dici potest, quod siue sententia sit condemnatoria, siue absolutoria. & siue procedat ultra, referuando taxationem siue non, semper debet subintelligi verbum condemnantes: tum quia, semper capi debet illa interpretatio quæ potius facit, quod actus valeat, quam quod pereat. l. quoties. ff. de reg. iur. cum etiam quia non videretur verum quod Doct. dicunt, quod quando sententia non est condemnatoria: aut in ea non extant dicta verba referuatio taxatione: illa verba victum victori in expensis, &c. possunt referri tam ad solutionem, quam ad condemnationem, & quod non sit verum, patet ad sensum, quia si iudex vellent absolueret ab expensis, non diceret victum victori in expensis, &c. sed solum victum in expensis, & eo casu, posset subintelligi vtrumque verbum, sed cum dicitur victum victori, apertissimè denotat aliquid velle dare victori. Durum equidem videretur a communi tatorum patrum opi. recedere, sed nihilominus silere non possum quod mihi satis vrget, cogitabis tamen.

20 ¶ Septimo quæro cum inter alias causas, quæ excusant a condemnatione expensarum (quas tamè posui tibi remissive supra in princ. vers. exceptus) sit ista causa litigandi per l. qui solidum. §. etiam. vbi nota. per Bar. ff. de leg. 2. Corset. in singu. incip. pœna. 1. & Alex. conf. 135. numero 14. volum. 6. cum similibus quædo dici poterit litigantem habuisse iustam causam litigandi. Lanfran. in d. cap. quoniam contra. in vers. expensarum. num. 5. cum seq. de probat. late hoc tractat, ponens quinque casus & latius Rebuff. in commen. conf. Fran. tract. de expen. in princ. numero 30. versic. iustam causam, vol. 3. & ideo ad eorum dicta te remitto, & ad materiam expensarum vide infra in sequen. Rit. *

21 ¶ Octavo quæro si pone quod ille qui in prima instantia obtinuit sententiam pro se, in secunda debet succumbere propter probationes factas per partem aduersam, cum tamen ille nouæ probationes consernerent factum proprium ipsius qui primo vicit,

vel factum alterius de quo poterat eidem verissimè ter constare in prima instantia, nunquid condemnabitur in expensis? Bart. post Gl. ibi in l. Generaliter. §. sed iuramento. numero 8. dicit quod vincens in prima instantia, succumbens postea in secunda non condemnatur in expensis si succumbit ex nouis probationibus, secus si ex eisdem actis. idem Bal. in l. pen. col. fin. C. quando prouoca. non est necess. & in addit. ad Specul. de instru. edi. §. an in causa appellationis. Hostien. & Imol. in cap. finem litibus. de dolo & contum. & Lanfran. in cap. quoniam contra. in vers. expensarum. num. 5. versic. aduerte tamen. de probat. Sed nihil dicunt de casu q. nostræ. tu dicas quod talis succumbens ex talibus probationibus debet condemnari in expensis sicuti si succubisset ex eisdem actis. ita voluit nota. Saly. in d. §. generaliter. in princ. numero 6. vers. sed quando ratio est secundum eum quia isto casu nullam habuit iustam causam litigandam cum ex his quæ sciebat potuit scire iniustam causam fouere quod nota. Salerni, die 17. Martij. 1560. Prosper Caraita.

RITVS CCXCVIII.

Hic tenet ipsa Curia, quando expensæ fiunt ante sententiam in aliquo casu: sicut contingit in multis casibus: tunc Curia committit taxationem expensarum ipsarum magistro actorum, & facta taxatione, si dictæ expensæ veniunt reficiendæ propter contumaciam per l. sancimus. C. de iud. tunc non auditur in iuribus suis nisi eis refectis: si alia de causa veniunt, tunc facta taxatione & inquisitione ipsarum per dictum magistrum actorum ab eius procuratore & aduocato, & commissario, qui dicuntur recepisse dictas expensas, sit executio per Curiam, sicut sententiarum executio.

SVMMA RIVM.

- 1 Plures casus in quibus expensæ in iudicio factæ ante diffinitiuam præstantur.
- 2 Contumax, nisi refectis expensis, non auditur, & num. 8. cum suis ampliatis. & limitatis.
- 3 In quocumque emergenti quis succumbat: ante diffinitiuam in expensis poterit condemnari. cum ampliatis. & limitatis.
- 4 Taxatio expensarum per quem fiat.
- 5 Taxatio expensarum est iurisdictionis.
- 6 Practica super taxatione expensarum, cum limitatis.

Causæ

- 7 Cause quatuor, propter quas reficiendæ veniunt expensæ.
- 8 Temerarius triginta modis dicitur remissive.
- 9 Differentiæ septem inter expensas debitas ratione contumaciæ, & debitas ratione victoriæ. & numero 10. 11. 12. 13. 14. 15.
- 13 Iusta causa litigandi ab expensis an excuset? Legum correctio eandem ibidem.
- 16 Expensarum in litibus faciendarum quinque genera. & numero 17. 18. 19. 20.
- 18 Sportule quæ dicantur proprie.
- 21 Expensæ præstandæ ante sententiam diffinitiuam, si non soluantur: fiet pro eis executio prout in sententijs quæ in rem iudicatam transierunt, cum ampliatis.
- 22 Ab ista taxatione appellari potest.
- 23 Sententia taxationis expensarum licet interlocutoria, habet vim diffinitiuam.
- 24 Si a lata sententia, per quam aliquis in expensis condemnatur, appellabitur: iudex pendente appellatione, nunquid expensas taxabit?
- 25 Iudex expensas taxando non innouare, sed pronuntiata declarare dicitur.
- 26 Aduocatus vincens causam propriam an debeat habere patrocinium à parte sibi condemnata in expensis.

Hinc Rit. loquentem de expensis, quæ fiunt ante sententiam: intellige loqui de expensis, quæ fiunt & præstantur per victum aliqua interlocutoria ante sententiam diffinitiuam: nec etenim loqui posset de his quæ fiunt ante sententiam & præstantur postea: quoniam in præced. Rit. dispositum erat: quod in prima causa victus non condemnaretur ad eas. In tantum quod aut post verbum fiunt, positum in hoc Rit. suppleri debet, & præstantur: aut illud verbum fiunt exponi debet: id est præstantur, quod bene nota. pro intelligentia istius Ritus.

¶ Nota. primo ex hoc Rit. ibi in multis casibus, quod expensæ factæ in iudicio præstantur ante sententiam diffinitiuam, in multis casibus. Primus est (quem Rit. ponit) quando aliquis est contumax: tunc tunc non auditur, nisi refectis expensis per l. sancimus. C. de iud. cap. si. de maiestate & obedientia. cap. querelam. de procur. cap. cum dilecti, de dolo & contumacia. cap. quoniam. §. in alijs. extra vt lite non contestata. & cap. j. de sequestr. poss. & fruct. & Pract. Papien. in forma libelli actione reali. in vers. & expensis, numero 5. versiculo sed hic queritur. Secundus est, quando aliquis maliciosè, aut fraudulenter vexauit aduersarium, per literas dolo, aut fraude contra eum impetratas. probat. tex. in cap. egeret. extra de rescript. Tertius casus est cum quis per modum exceptionis opponit crimen ad repellendum aliquem a beneficio. cap. accedens. extra de accusa. Quartus est, cum quis trahit reum coram diuersis tribunalibus super pluribus personalibus actionibus. cap. si. extra de rescrip. Quintus est quando quis citatus ad totam causam, constituit procuratorem: & demum in contemptum iudicis, & præiudicium partis reuocat ipsum: vt probat. tex. in c. auditus. extra de procur. Sextus est quando minus

sufficientem procuratorem constituit quis in iudicio: quia cum esset reus constituit procuratorem solum ad agendum, vt patet ex cap. constitutis. extra de proc. Septimus casus est, cum quis appellat à denegata quarta productione testium & non probat. vt dicit. tex. in cap. significauerunt extra de testi. Octauus casus est, quoniam quis exceptionem dilatoria, quam opposuit non probauit. si tamen calumniosè ruit opposita, & hoc constat euidenter. vt nota. pulchre gl. in cap. finem. per illum tex. in versiculo expensis. circa princip. de dolo & contum. & Specu. in titu. de expensis. §. si ante. numero 4. versiculo sed nunquid alias, nisi de malicia constaret: licet succumberet in expensis: non condemnaretur, quia à iure conceditur exceptionem proponere maximè vbi ve. si similis adest causa. capit. pastoralis. extra de except. Et ultra prædictos. sunt alij nonnulli casus, quos late ponit Specu. in loco præalleg. numero 9. vbi te remitto. ¶ Et tandem ne super casibus & exemplis immoremur, cõcludendo dico, quod in quocumque incidenti, vel emergenti quis succumbit condemnari potest in expensis ante diffinitiuam sententiam per textum in cap. significauerunt. vbi nota. Bal. extra de testi. Barto. in dicta l. sancimus. & ibi Bald. numero 4. idem Bar. in l. non ignorat. per illum tex. C. de fruct. & lit. expen. Bald. Ang. Salyce. & Alex. in l. properandum. §. si autem alterutra. & ibidem Ias. numero 19. C. de iud. & Lanfran. in cap. quoniam contra. in versic. expensarum. numero 21. versiculo quæro vltius, de probat. Ratio quare succumbens in interlocutoria, potest tunc condemnari & condemnari in expensis: duplex esse potest: secundum Rebuff. in commen. conf. Fran. in tract. de expen. artic. 3. glo. vnica. numero 3. volum. 3. Prima quia litigantes videntes quod in omni incidenti in quo succumbunt condemnantur in expensis, non ita facilliter multiplicabunt dilaciones, & incidentia. Secunda quia esse posset, quod ille qui succubuit in interlocutoria vincat postmodum in diffinitiuam, quo casu si ille qui vincit in interlocutoria, non habuit tunc expensas per ipsum factas: non posset vltius eas petere ab eo qui vincit in facto principali, vt dicit Ang. in l. terminato. C. de fruct. & lit. expen. Lanfran. in repe. cap. quoniam contra, in versiculo expensarum. numero 22. versic. notandum est etiam. de probat. & Rebuff. in loco præalleg. numero 4. & 8. Et si dicatur, quod ista condemnatio expensarum quæ fit in interlocutoria: parum prodest, & omnifera non nocet eo, quia si ille qui succubuit in interlocutoria, & soluit expensas, vincit postmodum in diffinitiuam, aduersarius sibi condemnatur ad expensas per ipsum factas. Replicatur, quod illa condemnatio expensarum non extenditur ad eas quas fecit, quia succubuit in interlocutoria. vt dicit Bart. in l. si pignore. ff. de pign. act. & in l. damni. §. cum pariete. in si. ff. de dam. infecto. Salyce. in dicto §. si autem alterutra. colum. si. Ias. quæst. 7. numero 20. & Doct. in locis præalleg. propter quod secundum eos, semper cautius faciet ille qui obtinuit interlocutoriam, si statim petat aduersarium in expensis cõdemnari. Amplia præfata procedere etiam si tempore interlocutoria, iudex omiserit condemnationem expensarum: quoniam poterit in quacumque parte litis id facere. vt nota. Specu. in dicto §. si ante. numero 11. in fine versic. his igitur. Bald. in d. l. sancimus. numero 4. & in dicta l. properandum. §. si autem alterutra. i. si. & vt nota. Ang. Lanfran. & Rebuff. in locis proxime citatis poterit etiam id agere in sententia diffinitiuam: si tamen ille met qui succumbit in interlocutoria succumbit etiam in principali alias secus, vt proxime dixi. Secundo ampha etiam si ille qui succumbit in inci-

Incidenti iustam habet causam litigandi super principali: quoniam ad hoc ut condemnerur in expensis in incidenti: inspiciatur solum si habuit iustam causam super ipso incidenti non si super facto principali. vt no. expresse Innoc. in cap. finem litibus. numero secundo, versiculo & nota. de dolo & contum. per tex. in capitulo ad hoc. de sequetr. cap. significauerunt, de appel. & cap. sape. §. spacium. in fi. 3. quastione 3. Specul. in titu. de expen. §. nunc de expensis. numero 9. versiculo hoc etiam satis. & Lanfran. in loco praeallegato. num. 22. versiculo notandum. in fine. sicque debet intelligi. Ias. in l. properandum. §. sin autem alterutra. numero 7. versiculo quarto limita. C. de iud. Limita modo quae dixi non procedere vbiunque interloquutoria quae fertur: esset super puncto iuris: quoniam tunc cum iudex potuerit eam statim expedire victus non condemnatur in expensis. vt dicit Innoc. in cap. sape. de appell. Cy. in l. polla. C. de his quibus vt indig. Bald. in l. fi. C. quando prouoca. non est necess. Lanfran. in dicto cap. in versic. expensae. numero 21. versic. quero ulterius. vbi ponit exemplam. & Rebuff. vbi supra num. 7. vbi aliud exemplum ponit & dicit quod communis pract. seruat contrarium, si in effectu in discussione illius quastionis quae erat de iure fuit aliquid expensum. scias tamen quod licet praedicta omnia sint iuris, & de iure peti possunt per partes, & per iudices si xi nihilominus in hoc Regno non video seruari, quod victus in interloquutoria, condemnetur in expensis, sed solum victus in diffinitiu. Quandoque tamen si quis vocat aliquem in iudicio coram iudice incompetente: & causa remittitur ad iudicem competentem: condemnatur in expensis, & condemnari vidi multoties, quod nota.

¶ Secundo Nota. ibi committit taxationem, quod taxatio expensarum ex commissione iudicis fit per actuarium. Hodie autem in hoc Regno non seruatur, sed iuxta iuris communis dispositionem. in l. sancimus. & auth. sequen. taxatio fit per iudicem. & ita etiam dicit seruari in Francia. Rebuff. in tract. de expen. artic. 5. gl. vnica. numero 1. & 3. volum. 3. licet dicat quod etiam ibi antiquitus fiebat per actuarium. Ratio autem quare per iudicem & non per actuarium fieri debeat: ea est, secundum eum, quia taxatio expensarum est iurisdictionis. vt no. Doct. in l. Imperium. ff. de iurisdic. omnium iudicum, quae iurisdictionis poenes actuarium non retinetur, vt clarum est. ¶ Seruatur tamen multoties vbi que in hoc Regno, quod cum iudex in alijs occupatur: & praesentata est nota omnium expensarum iuxta practica. quam ponam inferius: committitur oretenus actuario, si is fidelis est, & expertus. vt listam illam recognoscat. praesertim circa expensas actorum, & in margine quod iustum esse solet adscribat, & demum in calce eiusdem notae, per ipsum iudicem interponitur decretum: in quo dicitur quod dictae expensae fuerunt taxatae, & moderatae in ducatis tot: & aliter actuarij in taxationibus non se intronsittunt, quam practica ponit etiam Bald. in l. properandum. §. & si quidem. numero 8. versiculo ulterius. C. de iud. Limita modo quae dixi de taxatione facienda: procedere vbiunque expensae veniunt reficiendae per listam praesentandam per partem, & iuramentum suum: secus vbi venient per probationes factas: quoniam tunc absque taxatione, quatenus probatum est, reficiuntur: nisi legitimum modum excedant, vt not. Bald. in l. sancimus. numero sexto, versiculo vbiunque. C. de iud. gl. in capitulo cum olim. lo secundo, de priuileg. Ias. in auth. post iurandum. numero 1. in fine. C. de iud. & Afflic. in constit. diuorum. numero 8. 3. nota.

¶ Tertio Nota. ibi reficiendae propter contumaciam, quod causa ex qua veniunt reficiendae expensae est contumacia. vt hic, & in d. l. sancimus. cum similibus supra allegaui in j. nota. Secunda causa est retardatio processus, quia licet quis compareat. si tamē per ambages litem protraxit: condemnatur in expensis. per l. non ignorat. C. de fruct. & lit. expen. Tertia causa est, temeritas. per tex. in l. eum quem temere. ff. de iud. & totum tit. instit. de poena temere litigar. quae quidem temeritas dicitur esse tunc, cum sine causa quid agitur per §. alia. instit. de donat. & no. per Luc. in l. magistrus, colum. tertia. C. de professo. & medi. lib. 10. & cum processum quis sine cons. profequitur. teste eodem. Luc. in l. fi. C. de priuileg. eo. qui in sacro pala. mili. lib. 12. ¶ vbi dicit triginta modis temerarium vocari, & Rebuff. in d. tract. artic. 3. gl. vnica. numero 18. Quarta causa est victoria litis, & istarum expensarum quae ratione victoriae veniunt: quaedam praestantur in fine causae post sententiam diffinitiuam, vt dixi supra in princ. de quibus dixi supra in Rit. praeced. quaedam in medio causae in quolibet incidenti, & interloquutoria, vt dixi supra in j. no. Et de istis quatuor causis expensarum ponit Bal. in d. l. sancimus. numero 4. aliquid per Lanfran. in d. ver. expensae. num. 6. versic. notate singulariter. Mansue. in pract. ritu. de expen. num. 5. versic. item expensarum. pract. Papien. in forma libelli in actione reali. in versic. & expensis. numero 3. & latius per Rebuff. in d. tract. in princ. num. 4. cum seq.

¶ Quarto no. ibi tunc non auditur, quod contumax non auditur nisi prius reficiat expensas vt etiam dixi supra in j. nota. in princip. sed quia istud multipliciter extenditur, & limitatur: vide late Ias. in dicta l. sancimus. 4. not. numero 5. cum seq. vbi ponit duodecim ampliationes, & tres limitationes, & Per. Rebuff. in d. tract. artic. 5. gl. vnica. num. 37. eum seq. vbi duas alias limita. addit.

¶ Quinto Nota. ibi, si alia de causa, differentiam inter expensas quae debentur ratione contumaciae: & eas quae ratione victoriae: nam qui tenetur ad primas non auditur, nisi prius reficiat eas. vt proximo nota. dictum est: qui vero ad alias auditur, quia cautum non reperitur, quod sibi denegeret audientia, sed solum quod pro eis fit exequutio. vt hic dicitur in fine, & latius dicam inferius. Secunda ¶ differentia est, quia in primis expensis nedum veniunt expensae factae in iudicio circa aduocatos, procuratores, actuarios, & viadica: verum etiam damna contingentia ratione personae, vt si tanquam artifex non potuit ille laborare, & etiam ratione reru suarum, in quibus forte ob hoc damnificatus fuit, vt nota. Glos. & Barto. in l. prima. ff. de alien. iudic. mut. causa facta. Bart. in dicta l. sancimus. & Ias. post eum. numero 8. quast. j. & Rebuff. in dicto tract. artic. 5. gl. vnica. numero 55. versic. & in his impensis. & artic. 8. gl. vnica. numero 24. versiculo, item quae debentur. Idque etiam procedit in expensis ratione retardati processus, & ratione temeritatis: de quibus diximus in 3. nota. vt dicit Ias. in l. prima. §. si. numero 11. & 12. ff. si quis ius dicen. non obtempera. in secundis vero expensis secus, & de damnis ratione reru passis, non habetur ratio. secundum eos ibidem. & Barto. in dicta l. prima. §. si. col. prima. & Ias. post eum. ibi num. 14. ff.

¶ si quis ius dicen. non obtempera. ¶ Tertia differentia est: quia in primis expensis non computantur illae quas quis domi facturus esset, in secundis vero sic. vt not. Cy. in l. properandum. §. & si quidem. C. de iudic. Bal. & Ang. in l. sed & si lege. §. quod autē. lo 2. ff. de pet. haered. Ias. in dicta l. prima. §. si. numero 15. Lanfran. in cap. quoniam contra. in versic. expensae. numero 24. versic. est autem. de probatio. & Rebuff. in d. tract.

¶ d. tract. artic. 8. gl. vnica. numero 30. ¶ Quarta differentia est, secundum Ias. & Rebuff. ibid. quia in primis veniunt omnes expensae tam necessariae, quam vtilis, in secundis vero necessariae tantum. vt dicit ante eos Innoc. in cap. cum venissent. de eo qui mit. in poss. & Ang. in dicta l. properandum. §. sin autem alterutra. & Lanfran. in reper. dicti cap. quoniam contra. in versic. expensae. numero 33. versic. quero nunc. de probat. ¶ Quinta differentia est, secundum Rebuff. in loc. praealleg. quia in primis expensis iusta causa litigandi non excusat, in secundis vero sic. vt dicit gl. nota. in §. oportet. in auth. de iud. Spec. in tit. de expen. §. si ante. numero 5. versic. hoc autem certum est, & Imo. in l. sin. colum. sin. ff. de re iudic. Et si dicatur quod ista differentia confunditur in hoc Regno, per consuet. Regni. diuorum. per quam vt ibi dicit Afflic. in summario & 1. nota. numero 4. iusta causa litigandi non excusat. Responderetur quod Afflic. ibi non bene loquitur (pace sua) eo quia illa constit. quae dicit esse condemnandos in expensis victoribus victos quos ignorantiae causa probabilis non excusat, non vult dicere, quod probabilis ignorantia non excusat: quia hoc esset quodam modo iniquum, sed quod illi victi sunt condemnandi, qui ab aliqua iusta causa non excusantur. vt taliter intellecta illa constit. se conformet cum iure communi in l. qui solidam. §. etiam. vbi not. per Bart. ff. de leg. secundo, non autem vt corrigat: quia legum correctio est euitanda, iuxta l. praecipimus. in fi. C. de appellat.

¶ Sexta differentia est, vt dicit Rebuff. ibidem, quia prima etiam post sententiam peti possunt, secunda vero non: vt nota. per glos. in l. tertia. §. si rem. ff. de legat. tertio. Bart. in l. non solum. ff. de rei vindicat. Alber. in l. sancimus. colum. 2. C. de iud. & Bald. conf. 106. quidam dominus. volum. 3. & pater ex his quae dixi in praecedenti Rit. quast. j. ¶ Septima differentia est, secundum eundem Rebuff. eod. loco, quia in primis non admittitur compensatio, & in secundis sic: dicens ita fuisse ibidem decretum in senatu. & licet nihil alleget: immo dici possit in contrarium, quod contumax potest hanc exceptionem compensationis obijcere, per tex. in cap. intelleximus. de iud. & c. cum inter. de except. nihilominus probari potest in hoc Regno per Riturum, quem supra habemus. 220. per quem. vt ibi dixi in j. no. contumax nedum non potest agere verum nec etiam excipere quod bene nota. cum casus eueniet.

¶ Sexto Nota. ibi aduocato, & commissario, duo genera expensarum quae sunt in iudicio. Primum quod consistit in expensis quae sunt aduocatis, & procuratoribus, & etiam notarijs: vt dicit Spec. in titu. de expen. §. postremo. numero 21. versiculo in summa.

¶ Secundum quod consistit in his quae sunt circa iudices. vt etiam not. per glos. in authent. de iudic. §. ne autem. Cy. in rub. C. de sportu. & Spec. in dicto §. postremo. nuper allegato. intelligendo semper iuxta no. & pulchram distinctionem. eiusdem Specul. in titu. de salarijs iudicum. ¶ Tertium genus est secundum eosdem Cy. & Specul. in dictis locis, quod consistit in expensis quae sunt circa nuncios, siue executores, quae expensae proprie vocantur sportulae, vt ipse dicit per tit. C. de sportu. & cap. offeramus. 4. q. 3. & inspecto labore arbitrio iudicis eiusdem taxantur iuxta tex. in §. nullum. in authent. de iudic. exceptis clericis qui certum & taxarum solunt salarium. vt patet ex l. cum clericis. & authent. seq. C. de Episcopis & clericis, & etiam exceptis quibusdam alijs per sonis positus in l. fin. C. de fruct. & lit. expen. & l. fin. C. de agen. in rebus. lib. 12. ¶ Quartum genus est secundum Spec. in dicto §. postremo. quod consistit in expensis, quae sunt in alendis testibus. iuxta tex.

in l. quoniam. C. de test. & 4. quast. 3. cap. 2. circa fi. 20. vers. venturis. ¶ Quintum genus est secundum Cy. in d. rub. quod consistit in expensis, quae sunt per litigantes circa se, & pro hoc allegat l. properandum. §. siue autem alterutra. & l. sancimus. C. de iud. vbi licet nihil de talibus expensis in specie dicatur attamen generaliter dicitur, quod veniunt expensae solite fieri circa quascunque causas: sed de eis loquitur tex. in l. eum quem temere. in princ. dum de viaticis & sumptibus litis loquitur. vt probat per illum Rebuff. in praealleg. tract. de expen. artic. 5. glos. vnica. numero 20. & 21. vbi etiam ipse de istis generibus expensarum tractat.

¶ Septimo Nota. in fine Rit. quod nisi soluantur expensae quae praestantur ante sententiam diffinitiuam in casibus quos supra dixi in j. nota. fit exequutio pro eis quemadmodum pro sententijs (supple quae transierunt in rem iudicatam, de quarum exequutione dixi supra in Rit. 128. in 1. nota. & pro hoc Rit. facit quod dicit Bal. in l. generaliter. §. his de praesentibus. num. 4. C. de rebus credit. & Rebuff. in d. tract. de expen. artic. 2. gl. vnica. numero 6. vbi quod iste expensae statim post condemnationem refici debent: alioquin secundum eundem. Rebuff. artic. 5. gl. vnica. num. 3. bona illius qui tenetur ad expensas: possunt pro eis capi, & vendi, & plus offerenti dari: intelligendo secundum eum, si fuerint expensae taxatae. vt proprie loquitur Rit. noster. Amplia istud not. procedere etiam si ab ipsa taxatione tanquam excessiua, esset appellatum: quia cum fit appellatio ab interloquutoria non impedit exequutionem. non solum de appella. in 6. nota. Bart. in l. eius qui. colu. 2. ff. de appella. recipi. & Marant. in pract. parte 6. in ver. appellatio. ver. quarta differentia. num. 172. ¶ Et si dicatur, quod a nimia taxatione, potest appellari secundu Inno. in c. fi. nu. 4. de his quae vi metusue cau. & in cap. sape. num. 3. de appell. Bart. in lab. exequuto. num. 13. vers. sed iuxta. de appell. & rela. Bald. in l. 2. q. 15. nu. 21. C. de episc. audi. & in l. 3. num. 8. C. de fruct. & lit. expen. Hippo. in l. patre. nu. 9. ff. de quastioni. & Rom. conf. 257. ¶ Quod sententia taxationis expensarum licet sit interloquutoria: tamen habet vim diffinitiuam, quia nullam aliam proferendam ab eodem iudice post se expectat: vt dicit late Rom. conf. 358. & propterea per appellationem eius exequutio debet impediri, vt dicit Saly. in l. pen. nu. 5. & 7. C. quorum appel. non recipi. per l. ait prator. §. permittitur. ff. de mino. Abb. in cap. super eo. 2. no. de appell. Gl. in auth. habita. in fi. C. ne fil. pro patre. & Rebuff. in tract. de sent. exequu. art. 10. gl. 1. nu. 9. volum. 1. & artic. 16. glos. 7. num. 2. & 3. responderetur supradicta procedere. vbiunque; taxatio expensarum fieret post diffinitiuam: quia tunc proprie militante non autem vbiunque fit ante: vt in casibus supra positus in j. not. tunc enim cum eius grauamen posset reparari in diffinitiuam: & talis interloquutoria taxationis merita causae non concernat: per appellationem exequutio non impeditur, vt dicit Saly. in d. l. pen. per illum tex. l. eos. §. super his. C. de appell. & l. j. C. de episc. audi. quae bene nota.

¶ Quarto primo, quid si a sententia in qua quis in expensis condemnatus fuit: appelletur nunquid iudex poterit appellacione pendente, taxare expensas? Breuiter licet appellacione pendente, nihil sit in nouadum tot. tit. ff. nihil noua. appell. pend. immo nec etiam antequam sit appellatum: donec tamē durat decem dies dati ad appellandum, vt patet ex c. non solum. de appell. in 6. nota. per Alexand. in l. 3. §. si seruus. col. penult. ff. de acquiren. possess. nihilominus inter alios casus in quibus limitatur d. regula. quos late ponit Marant. in pract. parte 6. in ver. appellatio. H h versic.

versic. ex ista quarta numero 173. est iste, vt non procedat in casu taxationis expensarum: vt dicit Lap. alleg. 72. in causa matrimoniali. Fely. in cap. significauerunt. colum. 6. de except. Hippo. in l. patre. numero 73. ff. de quæst. & Maran. vbi supra 17. fallen. 25 num. 197. ¶ ratio est secundum eos: quia iudex taxando expensas, non dicitur innouare: sed pronuntiata declarare. vt etiam sentit Bald. in l. 3. num. 8. C. de fruct. & lit. expen. limita tamen istud, nisi iudex ad quem inhibuisset iudici a quo, nō solum q̄ nihil innouet: sed (vt quotie sunt inhibitoriæ) quod in causa non se intromittat, nec aliquid innouet: quoniam tunc per talem inhibitionem erunt ligata manus: & in aliquo non poterit se intromittere: per ea quæ dicuntur. in d. cap. non solum. versic. illa verò & ideo videmus quotie seruari, quod donec iudex ad quem, non inhihet: iudex a quo, procedit ad taxationem expensarum: postea vero minime.

* ¶ Secundo quæro ¶ cum in hoc Ritū fiat mentio de expensis quæ fiunt in causis Aduocatis & procuratoribus nec non magistris actorum pro actis vt supra notauimus. in 6. nota. quid si aduocatus, vel procurator vincit causam propriam & in ea pars aduersa sibi condemnatur in expensis nūquid poterit petere salarium pro suo patrocinio? breuiter dicas q̄ non, quia vere nihil expendit. ita nota. per Glos. & Barto. in l. fin. C. de fruct. & lit. expen. eundem Barto. in l. si stipulatus es. ff. de fideiuss. & in l. quod si domus. in fine, per illum tex. ff. loca. & Boer. decis. 210. volum. 1. Idem etiam dicendum si victor cui victus fuit condemnatus in expensis habuit aduocatum vel procuratorem aut acta gratis. vt voluit Bald. ad Specul. in tit. de sent. in versic. quidam nobilis. Ang. in dicta l. fin. & Ias. in l. propterandum. §. fin. autem aliter utra. numero 14. C. de iud. Veruntamen est quod si Aduocatus, vel procurator peteret salarium tanquam damnum, quia propter illam litem nō potuit vacare aliorum causis id facere posset, quia in condemnatione expensarum ratione victoriæ habetur ratio damnorum ex persona victoris si est solita lucrari. vt nota. per Glossa. & ibi Barto. in l. prima. ff. de alien. iudic. mut. causa facta. & per Ias. in loco præalleg. Et si victor habuit Aduocatum vel procuratorem aut acta gratis ratione beneficiorum per eum alias præstitorum vel præstandorum similiter habebitur ratio dicti patrocinij & actorum in condemnatione expensarum. secundum Spec. in tit. de expen. §. fin. versicu. quid si victor. & Ias. qui alios citat in d. §. fin. autem. num. 14. scias tamen quod si aduocatus vel procurator vincit causam propriam, communem tamen cum aliquo, poterit saltem pro parte socij in ratione expensarum recipere salarium. vt plenè per Boer. in d. decis. 210. Salerni, die 30. Martij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCXCIX.

Nem seruat ipsa Curia, quod quando datur aliqua petitio, puta, clericatus, vel similis in processu inchoato, vel non inchoato, vbi non requiritur libellus, non fit aliquis actus, nisi quia datur terminus ad prodandum, si

expedit, & alius actus non fit in ea petitione per ipsam Curiam.

S V M M A R I V M.

- 1 Super clericatus remissionem quare libellus non requiratur.
- 2 Causa, & processus vere per citationem inchoat.
- 3 Absurda in iure euitanda.
- 4 Quæ petitio similis esse potest clericatus petitioni.
- 5 Cognitio spiritualis ad secularem non pertinet.
- 6 Clericorum appellatione non veniunt monachi, Episcopi, nec ceteri prelati.

Materiam istius Ritus tractaui supra in Rit. 235. vbi idem disponitur: merito ad ea quæ ibi dixi: te remitto.

¶ Nor. tamen primo ibi clericatus, iunctis alijs verbis ibi, vbi non requiritur, quod in iudicio faciendo coram iudice seculari super clericatu alicuius petentis se remitti, tanquam clericum: nō requiritur libellus, sed solum quædam petitio. Ratio est, quia vt dixi in d. Rit. 235. in secundo nota. coram iudice seculari ordinaria cognitio clericatus non est permisa: sed solum summaria, & vbi summarie proceditur: libellus & litis contestatio non requiruntur: sed solum talis qualis petitio. vt dixi in Rit. 288. in 4. nota. Licet autem iste Rit. solum in remissionibus quæ tractantur de clericis loquatur: nihilominus etiam in laicis obseruatur: non quia militet eadem ratio: sed quia in hoc Regno omnes causæ sunt summarie per dictum Ritum 288. & 289.

¶ Secundo Nota ibi, vel non inchoato, quod clericus potest petere a iudice seculari se remitti: etiam vbi nondum processus est inchoatus. Hodie in practica tam in Magna Curia Vicariæ, quam in Regia Audientia, Principatus citra, & Basilicæ istud non seruatur: adeo quod licet aliquis clericus, siue etiam laicus sit inquisitus de aliquo delicto: & sponte compareat petendo se remitti: non admittitur, nisi citatus fuerit ad informandum, & tunc venerit vt etiam dixi supra in Rit. 269. primo nota. versicu. sed dicet. sicq; secundum istam practicam, tūc demum de remissione delinquentis tractatur: cum processus est inchoatus per citationem: ¶ verè enim causa, & processus inchoat per citationem. vt probat text. & ibi etiam Aret. in §. fin. in j. nota. instit. de pœna. temere litig. Ratio istius obseruantie est vt credo, quia multoties cum incipit processus inquisitionis contra aliquem: non bene constat de delicto. de quo tractatur: & si tunc agi liceret super remissione ¶ sequerentur duo absurda, vnum quod remissa causa, iudex ad quem, daret inquisito defensionem: & postea opus esset absoluere: & sic causa destrueretur: quia nouis super venientibus indicijs, non posset vterius molestari. Alterum, quia daretur occasio omnibus iudicibus, ad quos remitterentur tales causæ: molestandi indebite inquisitos, vt quotie videmus ab experto fieri: quia vbi suprema tribunalia non citant: nec procedunt: inferiores iudices proce-

procedunt, & vexant indebite, quo quidè casu etiam supra in d. Rit. 235. in 3. nota. diximus non fieri remissionem ad istud absurdum euitandum quæ bene norabis, quia pulchra, & quotidiana.

4 ¶ Quæro iuxta illa verba dicentia in princ. Rit. puta clericatus vel similis, quænam petitio potest esse similis petitioni clericatus? Breuiter ego dico, quod petitio qua quis petit se remitti tanquam monachum: est similis illi, qua quis petit se remitti, tanquam clericum, ex quo in vtraque petitione deducitur quid spirituale: ¶ cuius cognitio ad secularem non pertinet. vt probat textus in capitulo si iudex laicus. de sententia excommunicationis. in 6. & si dicatur nonne sub eo, quod dixerat de petitione clericatus, includitur etiam illa qua quis dicit se monachum? responderetur quod non: ¶ quia clericorum appellatione non veniunt monachi. vt probat textus in l. generaliter. C. de episcopi. & clerici. & capitulo generaliter. decimasexta quæstione prima. Archidiaconus in capitulo primo. numero tertio. in versiculo clericalem, de biga. in 6. & Alberic. in suo Dictionario. in versiculo clerici appellantur. versiculo sed nunquid. Item dici potest quod petitio qua quis peteret se remitti tanquam Episcopum, Archiepiscopum, Patriarcham, vel Primatem: est etiam similis petitioni clericatus: cum etiam in ista quid spirituale deducatur: sicut in illa: nec posset sub verbis hic dictis de clericatu includi: quia clericorum appellatione non veniunt Episcopi alijve prelati superiores, vt probat text. in cap. quia periculosum. iuncta Glos. in capitulo superioribus. de sententia excommunicationis. in 6. per quam ita firmat Alberic. in suo Dictionario. in versiculo clericorum appellatione. & hoc credo voluit dicere iste Rit. in his verbis quæ multis horis fecerunt me insulare. Ebolit die 2. Aprilis. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCC.

Nem seruat ipsa Curia hanc practicam iuris inter conuentum rei vendicatione, & actorem: nam si dico te indebite & minus iuste tenere, & possidere talem domum, seu dolo malo desijisse possidere, primo & ante omnia interrogaberis a iudice antelitem contestatam, an teneas, & possideas, & si dixeris tenere, & possidere iuste, & rationabiliter: nec negas, tunc procedit libellus, quia intentatur directa rei vendicatio, Si dicis te non tenere: tunc etiam procedit libellus, quia intentatur vtilis rei vendicatio, & prædicta probantur in l. rem & in l. qui petitorio. ff. de rei vendicatio. vbi vero in libello non dicitur, seu dolo malo desijt possidere: tunc non procedit libellus. Quod hic dicitur, non procedere hoc casu libellum, verum

est, si actor velit, quod vterius non procedatur in rei vendicatione, sed vult dare libellum de mendacio, Sed vbi actor velit renunciare beneficio. l. fin. de rei vendicatio. quia non vult dare libellum de mendacio, sed vult terminum ad probandum contra negantem se tenere, & possidere, procedit libellus, & proceditur in causa vsque ad decisionem causæ, & hoc est de iure: & hoc etiam ipsa Curia seruat, & propterea in ipso instanti debet interrogari actor, an velit dare libellum de mendacio iuxta formam, l. fin. ff. eodem titulo. & si dixerit ita, statuatur ei dies quo veniat cum libello mendacij, & reo vt veniat eodem die ad recipiendum eundem, si dixerit non, tunc Curia licentiat ab illa instantia conuentum, & seruat ipsa Curia, quod quando proceditur in vtili rei vendicatione quando dico te dolo malo desijisse possidere, non compellitur reus, nisi diceret possidere, vel non, & seruat etiam ipsa Curia sic interrogare, procuratorem conuenti quando comparet per procuratorem, scilicet ante litis contestationem (vt dictum est) vtrum tenet, & possidet, deinde contestando litem, potest respondere ipse procurator, cætera vero in dicto libello ignorat, prout posita sint, litem contestando super causa prædicta. Et nota quod in causa rei, vendicationis prædictæ, quando actor vult conuincere reum de mendacio, libellus rei vendicationis remanet in Curia, & scribitur in eo actus interrogationis ante litis ingressum si tenet, & possidet, dixit quod non, præsentem tali actore, reum de mendacio conuincere volente, & nullus actus fit in dicto libello, nisi quia datur terminus actori, vt veniat cum libello de mendacio, & reo de mendacio.

S V M M A R I V M.

- 1 In rei vendicatione, ex parte rei intervenire debet possessio, seu quasi. Et etiam de tentatio.
- 2 Pro possidente habetur, qui dolo fecit quominus possideret.
- 3 Ex parte actoris in rei vendicatione dominium vel quasi requiritur, & etiam civilis possessio.

- 4 In iudicio rei vendicationis quare tenetur iudex interrogare num reus teneat, & possideat.
- 5 Iudicium frustratorium quando contra non possidentem agitur.
- 6 Rei vendicationis quatuor species. Et contra quos quælibet intentanda.
- 7 Tenentes alienas res restituere non tenentur, nisi probantibus de iure suo.
- 8 Forma tam actoris, quam rei in respondendo, si tenet & possidet, remissive.
- 9 Multa, & quæ requirantur ut locum habeat remedium. l. finalis. ff. de rei vendicatione.
- 10 In vili rei vendicatione reus interrogatus, si possidet, qualiter respondeat.
- 11 Positioni criminose, an quis respondere teneatur?
- 12 Procurator rei conuenti super rei vendicatione, interrogatus si principalis possidet: qualiter respondebit.
- 13 Libellus super mendacio porrigendus, alius est quam libellus super translatione.
- 14 Forma libellandi in rei vendicatione.
- 25 Conuentus rei vendicatione, nunquid opponere possit non molestandum: quia sit infra tempus inuentarium consiciendi.

Nota primo ex hoc Rit. ibi seu dolo malo desijisse, quod in rei vendicatione sufficit ex parte rei interuenire vnum ex duobus: vel quod possideat vel quod quasi possideat: vt quia dolo desierit possidere. vt dicit gl. quam ibi sequitur Iaf. in §. omnium. versiculo veniamus nunc. numero 76. in situ. de actio. & Barto. in l. prima. in prima opposi. C. de alien. iudic. mutan. causa facta.

2 Ratio est, secundum eos, quia pro possidente reputatur is qui dolo fecit quominus possideret. l. qui dolo. & l. parem. ff. de reg. iur. l. si autem. §. sed & si quis. & l. is qui dolo. ff. de rei vendicatione. prædicta tamen vera sunt: quando conuentus rei vendicatione dolo desijt possidere post litem contestatam: secus si ante: quoniam non competeret rei vendicatio: sed actio in factum ad interesse ex titulo de alien. iudic. mutandi causa facta. vt dicit nota. Abb. in cap. primo. in secunda opposi. de alien. iudic. mutandi causa facta. & Iafon. in præallega. §. omnium. numero 78. versiculo aduertite tamen. ¶ Et eodem modo ex parte actoris sufficit interuenire duorum alterum: vel quod sit dominus, supple directus per l. in rem. ff. de rei vendicat. vel quasi dominus, supple vtilis. vt dicit gl. in dicto §. omnium. quam ita declarat Iafon. ibi versiculo circa primum. numero 66. Barto. in dicta l. prima. & præct. Papien. in forma libelli in actione reali. in versiculo tenet, & possidet. numero primo. & Abb. in capit. examinata. numero septimo. versiculo nota quod. de iudic. Scias tamen, quod etiam quod ex parte rei non interueniat possessio, vel quasi, sed solum nuda detentatio, vt in colono depositario, & similibus, adhuc potest rei vendicatione conueniri: quia facultatem rei restituendi

dæ habet. l. officium. in fi. ff. de rei vendic. per quam ita firmant Aret. in dicto §. omnium. numero 8. Iaf. numero 100. versiculo quaerunt hic. & Gomes. in 3. nota. numero vndecimo. & Bald. in l. secunda, in 2. quaest. C. vbi in rem actio. nisi verè possidens offerat se liti, quoniam tunc talis detentator non posset conueniri, vt voluit not. Innoc. in cap. cum super. extra de re iudic. Imo. in l. sepe. circa fin. ff. de re iud. & Iafon. in §. omnium. numero 101. versiculo aduertite. Et similiter licet ex parte actoris non interueniat dominium vel quasi, sed solum ciuilibus possessio adhuc potest agi rei vendicatione. secundum gl. in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. in gl. finali. circa finem. vbi etiam Barto. ff. de acquir. possess. idem Bart. in l. prima. §. interdum. ff. vt possidet. Iafon. in eo. §. omnium. versic. an autem possidens. num. 109. & Gomes. numero 11.

4 ¶ Secundo Nota. ibi primo & ante omnia, quod in iudicio rei vendicationis, ante omnia, iudex debet interrogare reum si tenet, & possidet. ad id est text. in l. qui petitorio. ff. de rei vendicat. in princip. Aret. in dicto §. omnium. numero octauo. versiculo quaero quid & Iaf. numero 99. versiculo & ex prædictis Maran. in præct. parte 6. membro 7. numero tertio. vbi hinc Rit. allegat. & Præct. Papien. in forma interrog. cum reo conuen. actio. reali. Ratio est, quia nisi quis possideat, vel dolo desinat possidere: non potest rei vendicatione conueniri. vt dicit text. in l. si. ff. de rei vendicat. ¶ & si contra non possidentem ageretur: frustratorium esset iudicium, vt dicit text. in dicta l. qui petitorio. & Bart. in l. si is qui se obtulit. ff. de rei vendicat. & Bald. ibi in rubr. versiculo quaero hic. Istud autem quod hic dicitur, ante omnia, intellige secundum gl. & Barto. in dicta l. qui petitorio. ante litem contestatam vt etiam patet ex hoc Rit. in fine. ibi, ante litem contestationem. immo secundum Aret. & Iaf. in proxime citato loco. & Præct. Papien. in dicta forma interrog. si enim reo conuen. reali actio. ante portectum libellum verum tamen est, quod si talis interrogatio ommittatur: potest quandoque fieri etiam post litem contestatam, secundum gl. & Bart. in eadem l. qui petitorio: quia secundum eand. Gl. in versic. debet Aret. & Iafon. vbi supra in interrogationem istam fieri, consilium est, & cautela.

6 ¶ Tertio Nota. ibi directa, & ibi vtilis, quod rei vendicatio directa datur domino directo contra possidentem, & vtilis contra illum qui dolo desijt possidere, & in hoc iste Rit. approbat opin. Ultramon. relatorum per Bart. in rubr. ff. de rei vendicat. contra opin. gl. ibi quæ volebat, quod contra illum qui dolo desijt possidere: daretur rei vendicatio directa, vtiliter tamen. Scias tamen secundum Bart. in eadem rub. quod rei vendicatio est quadruplex directa de qua supra dixi, directa vtiliter, secundum opi. gl. quam supra retuli: vtiliter directo competens ei qui habet vtile dominium, contra possessorem, & vtilis, vtiliter competens ei qui habet vtile dominium contra eum qui dolo desijt possidere, vt latius per eum ibidem.

¶ Quarto Nota. ibi, vbi vero, & ibi quod hic dicitur, quod quotiescunque conuentus rei vendicatione negat se possidere: libellus rei vendicationis non procedit: intelligendo tamen, vt etiam Ritus dicit: si actor reo negante, vult vt beneficio. l. fin. ff. de rei vendicatione. supple in conuincendo conuentum de mendacio, & faciendo in se transferri possessionem: si autem non vult vt remedio dictæ l. fin. sed ordinariè procedere in iudicio rei vendicationis, probando se dominum, & conuentum, tenere, & possidere: quemadmodum in tali iudicio requiritur,

quitur, vt supra diximus, tunc bene procedit libellus. Ratio autem quare libellus non procedit: quando actor vult vt remedio. dictæ l. fin. est, quia agendo illo remedio, etiam quod non probet se dominum: statim quod conuincit reum de mendacio: consequitur possessionem in pœnam illius mendacij, vt patet ex illa l. & nota. Præct. Papien. in dicta forma interrog. cum reo conuen. reali actio. in versiculo primo an dictus numero secundo. ¶ cum regulariter tenentes res alienas, non debeant illas restituere, nisi probantibus de iure suo, vt dicit textus in l. finali. C. de rei vendicatio. & Iafon. in dicto §. omnium. numero octuagesimo sexto. versiculo vnum etiam agendo vero via libelli in quo intentata est rei vendicatio, cum si in eo dicat dominum rei: esset necesse illud probare, vt supra diximus in principio.

¶ Quinto Nota. ibi & propterea in ipso instanti, quod cum reo negante se possidere, actor habeat duplex remedium (vt proxime dictum est) eo ipso quod reus negat, debet interrogari actor quo remedio intendit vt, & si replicat velle vt beneficio dictæ l. finali. ff. de rei vendicat. statim datur terminus vtri que actor ad producendum libellum de mendacio, & reo vt veniat ad ipsum recipiendum: si vero vult procedere ordinariè in ipsa causa: probando incumbentia, & quod possidet: vel quod dolo desijt possidere: & se dominum esse, tunc datur terminus in causa ad probandum: & proceditur ad vltiora circa ipsam rei vendicationem, & iudex licentiar reum ab illa instantia, supple libelli de mendacio. vt etiam scribit Maranta hunc Rit. allegando in sua præct. parte sexta. membro septimo. numero tertio. ¶ Formam autem tenendam circa scribendas istas responsiones, tam rei, si tenet, & possidet, quam actoris in respondendo quo remedio vult vt: vide in fine istius Rit. in versic. & nota vsque ad finem. ¶ Aduerte tamen tu actor, vt quando interrogaberis: quo remedio ex dictis duobus vis vt: non facile eligas remedium dictæ l. finali. quia ad hoc vt illa l. & eius beneficium locum habeat multa requiruntur. Primo enim requiritur quod probetur reum tempore quo negauit possedisse, ipsumque sciuisse suam possessionem, aliàs si ignorasset, non diceretur contumaci de mendacio. vt dicit gl. & Barto. in eadem l. finali. numero 9. versiculo quaero vtrum Bal. in cap. vassallus feudum sciens. per illum rextum not. si de feud. fuer. controuer. inter domin. & agna. late Rom. consil. 70. visis themate. numero quinto. Aret. in dicto §. omnium. numero octauo. versiculo quaero quid. & Iafon. numero 96. versiculo item aduerte. Secundo requiritur, quod talis negatio fuerit facta per reum super libello apto: alias si fuisset ineptus: non puniretur. vt dicit Bald. in l. edita. columna penultima. C. de eden. Alexand. & Bart. in dicta l. finali. in litera, e, in versiculo transferrur. & Iafon. in dicto §. omnium. numero 97. versiculo item intelligatis. Tertio, quod reus negauerit simpliciter se possidere, alias si negasset implicite, nego narratur, prout narratur: secus esset. vt dicit in l. si dubitetur. §. ita demum. vbi etiam Imo. ff. de fideiuss. Imo. in l. sed hoc ita. ff. de re iudicata. & Iafon. in præalleg. §. omnium. numero 93. versiculo item & vltimo. Quarto, requiritur quod negatio non fuerit reuocata ante litem contestatam: alias si esset reuocata. dicta l. finali. non haberet locum: quia actor non esset grauatus onere probandi. vt dicit Bald. in illa l. post gl. ibi circa finem. ibi item hoc verum. Aret. in dicto §. omnium. numero octauo. versiculo quaero quid Iaf. ibidem numero 99. versiculo & ex prædictis, & plenius Rom. in dicto consi-

lio 70. numero sexto. versiculo secundo principali- ter, & consilio 59. ad discutiendum numero vndecimo. versiculo tertio principaliter. Ex qua ratione sequitur, quod quotiescunque actor non fuisset grauatus onere probandi: dato quod negatio non fuisset reuocata, dispositio illius. l. fin. locum non haberet, vt scribit Rom. ponens in hoc exemplum in dicto consilio 59. numero 9. versiculo dicendum est. Sexto requiritur, quod talis negatio non fuerit reprobata, seu annullata per iudicem, tanquam facta forte super aliquo articulo, vel in interrogatorio reiecto vt impertinente. vt late exemplificando, tradit Rom. in præalleg. consilio 59. numero decimo. versiculo secundo principaliter, ratio est, secundum eum: quia ex confessione partis per iudicis decretum reiecta. nullus effectus oritur, neque parti prouenit vtilitas, vt scribit Inn. in capit. mulieri. de iure iur. & satis commendat Bald. in l. si quis in hoc genus. C. de episc. & cler. Septimo requiritur, quod talis negatio facta fuerit interrogante iudice, non autem interrogante parte. vt dicit gl. in dicta l. fin. in versiculo non possidere. & Ang. ibi sequitur, numero 3. versiculo in gl. prima.

¶ Sexto Nota. ibi & seruat ipsa Curia, quod quando proceditur in vili rei vendicatione: vt quando dico reum dolo desijisse possidere, reus interrogatus super hoc non tenetur respondere aliud quam si possidet, vel non possidet, non autem tenetur dicere si dolo desijt possidere. Contrarium tamen est de iure communi: vt patet ex l. qui petitorio. in princip. vbi hoc not. Ang. ff. de rei vendicat. & licet Bart. ibi videatur dicere contrarium in illo versiculo. vltimo no. dum dicit, quod vbi quis interrogatur de re que delictum suum continet: non tenetur respondere: tamen ibi est superflua illa negatiua, non: & vult dicere tenetur respondere. idque patet tum ex 2. reperi. quam fecit ad illam l. in secunda lectura illius titu. vbi eadem formalia verba ponit sine illa negatiua, cum etiam, ex theorica eiusdem Bartol. in l. Marcellus. §. qui rerum. numero tertio, versiculo secundo est videndum. ff. rerum amotarum. ¶ vbi Bar. in illo art. an positioni criminose teneatur quis respondere? dicit, quod vbi si crimen celaretur. faceret negantem locupletari cum aliena iactura: tenetur quis interrogationi respondere, & ponit exemplum in l. quoties. §. prætor. ff. de noxa. vbi cogitur quis respondere an possideat, vel dolo fecerit quominus possideret.

¶ Septimo Nota. ibi cætera vero, quod procurator rei conuenti super rei vendicatione si interrogatur vtrum suus principalis possidet, vel non, debet circa hoc respondere simpliciter, quod possidet, vel non, & circa alia, debet respondere se ignorare, prout posita sunt in libello, ratio est, quia si circa illud vtrum tenet, & possidet: responderet aliter, quam simpliciter nunquam haberet beneficium. l. si. ff. de rei vendicat. vt dixi supra in quinto nota. in versiculo tertio requiritur.

¶ Octauo, & vltimo Nota. ex hoc Rit. quod reo conuentio rei vendicatione, negante se possidere, & actore eligente velle vt remedio. l. finali. ff. de rei vendicat. dari debet libellus mendacij infra terminum, à iudice præfixum, vt hic dicitur. Contrarium tamen videtur dispositum de iure communi secundum Barto. in dicta l. finali. numero secundo. versiculo quaero vtrum. Bald. in l. finali. columna penultima. C. de exequut. rei iudicata. plene Rom. dicto consilio 70. numero septimo. versiculo tertio principaliter, & Iafon. in dicto §. omnium. numero 89. versiculo & aduerte. allegant omnes gl. ad hoc nota. in §. illud quoque. lo secundo, in gl. magna,

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

gna, in versiculo & legem. circa finem. in authent. de trient. & semiss. ubi quod in translatione possessionis faciendae ex dispositione dictae l. finalis. non est necesse dari libellum. Dicit tamen potest ad euandandum correctionem iuris communis, quod libellus per hunc Ritu requisitus non est necessarius, postquam constat de mendacio ad petendam translationem possessionis. vt Doct. loquuntur in terminis iuris communis: sed est necessarius antequam constet de mendacio: ad hoc vt possit de eo appa-
13 rere in tantum quod alius est libellus porrigendus super mendacio de quo loquitur iste Rit. alius est libellus porrigendus super translatione possessionis: postquam iam constat de mendacio: de quo Doct. dicunt, quod non est necessarius: quia cum constet ex probationibus actoris de ipso mendacio: iudex ex suo officio id faciet sine libello. vt gl. in d. §. illud. dicit. & Rom. in dicto consil. idq; maxime hodie procedit in hoc Regno: in quo libellus in causis est sublati. vt dixi supra in Rit. 288.
14 ¶ Quæro primo in hoc Rit. qua forma erit conficiendus libellus in rei vendicatione? Breuiter quamuis in hoc Regno non requiratur, vt proxime dixi nihilominus ad hoc, vt scias primam petitionem bene ordinare, narrare, & concludere: vide Aret. & Iaf. in dicto §. omnium, qui late hoc tractant: ille numero 10. versiculo quæro ergo. & iste numero 114. versiculo extra gl. & Pract. Papien. in forma libelli in actione reali.
15 ¶ Secundo quæro de vna quæstione quam habui in facto diebus præteritis: nunquid conuentus rei vendicatione potest opponere, quod non potest molestari eo, quia est infra tempus conficiendi inuentarium: iuxta l. finalem. §. donec. C. de iure deliberan. Breuiter dicas quod non: eo quia ista actione non quæritur quis vt hæres, sed tanquam quilibet possessor: & ita inter alijs limitat. limitant illum. §. Bald. Alexand. & Pau. de Cast. ibi in princip. & latius Roder. Suarez. in l. post rem. amplia prima. numero septimo. folio 556. ff. de re iudica. Eboli die 11. Aprilis in sero Iouis sancti. 1560. Prosperi Carauita.

RITVS CCCL.

Ioanna secunda Dei gratia Vngariæ, Hierusalem, Dalmatiæ, Croatia, Romæ, Seruiæ, Galitiæ, Lodomeriæ, Romania, Bulgariaque Regina, prouinciæ Forcalquerij, ac Pedemontis Comitissa Vniuersis, & singulis præsentibus literas inspecturis tam præsentibus, quam futuris.

Concessionem, & gratias benemeritis fidelibus nostris gratiosè concessas, licet perpetua firmitate, consistant, plerunque ad maioris cautelæ præsidium, non solum nostræ confirmationis munimine roboramus. sed libenti animo

de nouo concedimus, atque damus: sanè motæ nouiter supplicationibus vniuersitatis, & hominum Ciuitatis nostræ Neapolis nostrorum fidelium dilectorum per eorum speciales syndicos, ad nostræ Maiestatis præsentiam destinatos: humili cum denotione porrectis, volentesque cum eis benignè, & gratiosè agere: eisdem Vniuersitati, & hominibus præfatæ Ciuitatis nostræ Neapo. omnes & singulas franchitias, immunitates, exemptiones, priuilegia, gratiosè factas, & facta, ac concessas, & concessa eis per claros memoria dominos Reges, & Reginas prædecessores nostros a tempore, scilicet domini Regis Roberti octauis nostri contra, per eorum literas, & priuilegia, & omnia singula in eisdem literis, & priuilegijs contenta iuxta earum, & eorum continentias & tenores quos haberi volumus, de certa nostra scientia præsentibus, pro sufficienter expressis, specificè declaratis. necnon & omnes consuetudines, statuta, ritus, & obseruantias, & capitula antiquata tempore Regis Roberti, & successiue usque ad præterita tempora obseruata in dicta Ciuitate nostra Neapo. eius casalijs, & pertinentijs omnibus, quæ hic etiam haberi volumus pro sufficienter expressis, in quarum & quorum possessione, seu quasi, ad præsens existunt, tenore præsentium de certa nostra scientia, specialique gratia confirmamus, & ad maiorem cautelam de dicta certa nostra scientia, de nouo concedimus, atque damus. Declarantes tamen expresse, ac eadem scientia certa nostra, earundem tenore præsentium, quod per huiusmodi nostræ confirmationis, & nouæ concessionis dictorum priuilegiorum, franchitiarum, immunitatum, & exemptionum, & omnium, aliorum superius expressorum literas, seu priuilegium eisdem Vniuersitati, & hominibus per nos factas, siue factum nos, & nostra Curia nostrique in dicto Regno hæredes, & successores non teneamur, nec teneantur ad solutiones prouisionum quarumcunque pagamenti, seu solutionis, alterius cuiuscunque: nec etiam per eas, vel ea volumus aliorum iuribus quomodolibet derogari, confirmantes, ac de nouo concedentes earundem tenore præsentium de dicta certa nostra scientia

Com. super Ritibus Magnæ Curia. 184

ria iam dictæ vniuersitati, & hominibus præfatæ nostræ Ciuitatis Neapol. infra scriptas alias gratias, & priuilegia videlicet quod ciues nostræ Ciuitatis Neapolis, & habitantes in ea, & eius districtu, non possint vocari, vel ad iudicium trahi ciuilliter, vel criminaliter, etiam ex delegatione, extra ciuitatem Neapol. ratione rei, ratione contractus, & ratione delicti.

S V M M A R I V M.

- 1 Meritis gratiam princeps facit: remittit que legales pœnas.
- 2 Merita ad gratiam consequendam, qualia esse debeant.
- 3 Gratia benemeritis concessa, an possint per Principem reuocari? Excipitur causa publicæ utilitatis. ibidem.
- 4 Princeps concedendo, vel confirmando, iuri tertij derogare non intelligitur.
- 5 Ciues Neapolitani, & habitantes ibi in omni causa trahunt, & non trahuntur. Cum ampliat. & limitat.
- 6 Ciuis Neapolitanus an foro alterius officialis possit consentire?
- 8 Confirmatio quid, & quotuplex & num. 10.
- 9 Confirmatio quando iura nouæ concessionis operetur.
- 10 Aliud est dare: aliud confirmare.
- 11 Confirmatio ex certa scientia fieri dicitur alio ex quinque modis. 12. 13. 14. 15.
- 16 Ciuis Neapolitanus quis dici potest, nouem modis. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25.
- 20 Sola domus comparatio sine habitatione hodie an sufficiat ad efficiendum quem ciuem Neapolitanum?
- 26 Differentia inter ciuem & incolam.
- 27 Habitans ciuitatis Neapolis quis dicatur.
- 28 Verbum, domus, habitationem significat.
- 29 Incola & habitans qui dicantur.
- 30 Habere domicilium, & habitare differunt.
- 31 Appellatione habitantium qui veniant.
- 32 Differentia inter habitantem & habitatorem.
- 33 Habitans ciuitatis Neapol. nunquid statim omnibus eius priuilegijs gaudebit?
- 34 Differentia inter priuilegium fori, & alia priuilegia.

Nota, primo in prin. Rit. ibi gratias benemeritis, quod gratia sunt per principem benemeritis, ratio est quia merita sunt illa propter quæ princeps facit eas: immo remittit pœnas legales: vt probat tex. & ibi gl. & Doct. in §. sed quod principis instit. de iure naturali. & in cap. nisi specialis. de offi. lega. Cassa. in catalo. gloriæ mundi parte 6. considera. 19. vers. istud vero. & considera. 38. in fi. & Gram. consil. crimina. 29. num. 40. & decisi. 23. num. 15. Dicunt tamen Bald. & Salyc. in Lillud. C. de sacro sanct. eccles. Alex. & Iaf. in l. si donatione. C. de collatio. & Guliel. benedict. in quest. de episcopatu. num. 23. post repetit. cap. Rainutius de testa. quod quotiescunque mrrita sunt causa alicuius concessionis, vel dispositionis aliàs a iure prohibita: debent esse talia, quod ad ea nõ fuerit obligatus ille in cuius fauorem concessum vel dispositum fuit: alioquin concessionem non facerent sustinere secundum eos.
3 ¶ Secundo not. ibi perpetua firmitate, quod gratia, & concessionem benemeritis fidelibus per Regem concessa, dicuntur consistere firmitate perpetua: ratio est, quia cum sint concessa, benemeritis: videntur data ob meritum, seu seruitiorum remunerationem: & propterea transire in vim contractus: quo ea su communiter concluditur per Doct. quod per Regem, reuocari non possunt. vt probat tex. quem pro hoc nota. Angel. & Roma. ibi, in l. pater. §. fin. de don. & Balo. in l. si cum mitti. ff. de dol. not. idem Bald. in l. qui se patris. num. 14. versic. sed Nicolaus. C. de bono possess. vnde libe. Inn. in cap. quæ in Ecclesiarum. extra de constitu. Bartol. in l. hi qui. ff. de iure immn. Paul. de Cast. in l. digna vox. C. de legi. Roma. consil. 252. num. 3. Alex. consil. 101. vol. j. & consil. 216. vol. 2. Fel. in cap. j. colum. 2. de proba. per gl. in c. decet. de regul. in 6. Afflic. decisi. 228. num. 10. & Capici. decisi. 121. num. 16. & decisi. 166. cum alijs quos allegauit in pragm. per excellentem. §. 11. & de expresso consensu num. 64. de senat. conf. Macedo. nisi causa publicæ utilitatis id vellet agere. vt dicit Afflic. in constitu. Regni priuilegia. num. 2. versic. sed stat dubium. per tex. in l. quod semel. ff. de decret. ab ordin. facien. & alia quàm plura quæ ipse allegat.
4 ¶ Tertio not. circa finem, ibi, aliorum iuribus derogari, quod princeps concedendo, aut confirmando nunquam intelligitur iuri tertij derogare, ad idem tex. in l. quoties. C. de preci. impera. offeren. & l. fina. C. si contra ius, vel util. publ. cum simil. idque etiam procedit, quamuis, vellet id agere per viam legis: si tamen non subesset causa publicæ utilitatis. l. venditor. §. si constar. ff. de commu. prædio. not. Inn. in d. c. quæ in Ecclesiarum. & Bart. in proœm. ff. & in l. j. in fine ff. de constitu. princip.
5 ¶ Quarto no. in fine. Rit. quod ciues Neapolitani & habitantes in ea, speciali priuilegio eisdem concessa, nec ciuilliter, nec criminaliter vocari possunt extra ciuitatem Neapolis: etiam ex delegatione: supple Regia, siue ratione rei siue ratione contractus, & siue ratione delicti: & nedum conuenti habent priuilegium declinandi quemcunque forum, & petendi se remitti ad Magnam Curiam: verum etiam conueniendo alios, non tenentur sequi forum reorum, sed possunt eligere tribunaia ciuitatis Neapolis, adeo quod dicuntur habere priuilegium electionis fori: & possunt in ciuitatem Neapolis trahere: & ipsi extra eam non trahuntur vt patet inter priuilegia Neapolitanorum ad quæ latius te remitto, & ex Grama. decisi. 87. circa princ. & ita quotidie practicatur, & obseruatur. ¶ Amplia primo prædicta procedere etiam si post delictum, vel contractum, obtentum esset priuilegium ciuilitatis Neapolitanæ, vt dicit Ioan. And. in

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

in cap. j. de obligat. ad ratio. est de intentione Bartol. quem sequuntur communiter scribentes in l. j. ff. de pen. & in l. cum quædam puella. ff. de iurisdic. om. iud. habetur in l. si quis postea. ff. de iud. & dixi supra in Rit. 66. in fine in eo qui post delictum fecit se clericum. ¶ Secundo amplia etiam si Neapolitanus semel consenserit foro alterius officialis quam Ciuitatis Neapolis: quia non potuisset prorogare iurisdictionem iudicis non sui in præiudicium vniuersitatis Neapolis cui per hunc Riturum concessum est, quod eius ciues & habitantes non possint trahi in alijs tribunalibus, & pro hoc Bart. in l. priuilegio, num. 1. C. de decurio. libro 10. vbi allegat. l. assumptio in princ. ff. ad municipa. item per aliam rationem quam reperi dedisse Dominum Federicum longum, laudatissimum filii patronum Regiæ Cameræ summariæ in quibusdam allegationibus alijs per eum æditis in fauorem notarij Gulielmi Siluij de ciuitate Melfiæ, quas habeo ad pœnam in 1. volu. alleg. fol. 344. versiculo præterea. dicit enim ipse ibi, quod Regina Ioanna dum in hoc Ritu disponit, quod Neapolitani nõ possint alibi conueniri quàm in Ciuitate Neapolis: nullam pœnitentiam iurisdictionem ipsis, nec alteri concedit: sed solum cognitionem, & iurisdictionem quo ad eos sibi ipsi in suis tribunalibus Neapolitanis seruauit propter quod cum sint sub ipso Rege relicti & referuati, siue velint, siue nolint postquã sunt Neapolitani: non possunt alterius iurisdictionem prorogare, vt dicit not. Bal. in ca. imper. alem. §. fin. colum. penul. de prohibi. feud. aliena. per Federi. est de mente Inno. in cap. cum M. Ferrariensis, de constit. & in cap. inter dilectos. de excessio. prælato. Guliel. bened. in terminis in c. Raynuitus. in versic. & vxorem nomine Adelaßiam decis. 2. num. 54. de testa. & refert & sequitur Iacobi. in l. 2. §. conuenire. ff. de iudi. Limita primo prædicta non procedere quotiescunque Neapolitani extra ciuitatē Neapolis delinquerent, vel cõtraherent tanquam Barones: qm̄ tunc coram ordinario loci delicti, vel contractus possent cõueniri per tex. in c. j. §. fi. de priuileg. in 6. per quem ita fuit in consilio alias decisum, vt dicit Capici. decis. 59. & seruatur in præf. Secundo limita quotiescunque priuilegium Ciuitatis Neapolitanæ esset obtentum post delictum commissum, vel contractum in fraudem iurta. l. fin. ff. de bonis eorum qui sibi mortem conscii. vt not. Bart. in d. l. j. ff. de pœn. & Oldr. consil. 4.

¶ Quæro primo in hoc Ritu tractante materiam cõfirmationis priuilegiorum, quid est confirmatio & quotuplex, quo ad primum respondendo cum Hostien. Imol. & Decio. in rubrica de confirma. vtil. vel inutil. dico quod est iuris prius quæsitum corroboratio, & ideo dicitur iuris prius quæsitum: quia vt dicit Bald. in l. nominationis. circa finem versiculo, conclude. C. de appella. confirmatio semper præsupponit aliquid esse prius, quod confirmetur: adeo quod secundum eund. ibid. in versicu. illud certum est, commentur ad illud quod confirmatur: & nõ extenditur vltra quam actus confirmatus se extendat. Et eius natura est secundum eund. Bald. in l. aduersus: in fin. C. si aduer. rem. iudi. Cuma. consil. 97. stante dicto statuto. Alex. consil. 122. viso puncto. numero 2. i. volu. 4. & Corne. consil. 278. visis consilijs. volum. 1. adde confirmato, & non extendere, nisi in ipsa confirmatione adesset clausula ex certa scientia: quoniam tunc nedium daret robur actui confirmato: quoniam etiam ipsum extenderet. vt dicit singu. Bald. in cap. penul. colum. fin. versic. quæro ergo, de constit. Alex. d. consil. numero 22. & Cott. in memora. in versiculo confirmatio fit. & omne obstaculum tolleret vt scribit Bart. in consil. 196. 2. colum. versiculo super secundo, & vt dicit Bald. post Cyn. in l. ex verbis, versiculo

& inducit. C. de donat. inter virum, & vxor. & Cott. vbi sup. ¶ quando actus qui confirmatur ex certa scientia alias esset nullus, talis cõfirmatio operaretur causam nouæ concessionis. & idem Bart. in l. & quia. ff. de iurisdic. om. iudic. Imol. in cap. inter dilectos, in glos. appellari, de fide instrum. & Decy. in præallega. rubric. num. 6. versiculo & retenta. cum alias si non esset dicta clausula, illa confirmatio nihil de nouo daret. vt dicit Bald. in d. l. ex verbis, ¶ quia aliud est dare & aliud confirmare, secundum Decy. vbi supra numero 3. per tex. in d. cap. inter dilectos, & glos. in c. veniens. §. nec obstare de præscriptio. Quo ad secundum, dico cum Decy. in præalleg. rubric. num. 8. versic. tertio, & Cott. in memora. supra cita. quod confirmatio duplex est vna que fit in forma communi: de qua loquitur tex. in c. quia diuersitatem de concess. præb. & c. illa. ne sed. va. altera, que fit ex certa scientia. de qua loquitur tex. in c. pastoralis. §. præterea, de off. de lega. & in clem. j. de iudi. confirmatio in forma communi secundum eos, dicitur fieri tunc, cum sine causa cognitione aliqui confirmatur. vt quando dicitur confirmamus tibi tales possessiones, vel tale officium, quod iuste possides: vel sicut iuste possides. vt etiam not. Abb. in c. j. & c. examinata, de confirmat. vtil. vel inutil. consil. 62. volum. j. & consil. 57. volum. 2. & Alexand. consil. 39. volum. 4. cuius confirmationis formam ponit Spec. in tit. de rescript. præsentia. §. 11. ratione quoque formæ versic. sequitur videre. ¶ Confirmatio vero ex certa scientia dicitur fieri altero de quinque modis: primo cum confirmans dicit se ex certa scientia confirmare, vt dicit gl. in clem. 2. de rescript. Imo. in clem. præsentia. eod. tit. & pulchre Rom. consil. 327. ista sunt in 2. col. Abb. in d. c. j. & cap. examinata. Card. consil. 44. quid ratificatio, & satis nota. Dominus Felix de Rubeis sacri Regij consilij consiliarius in quibusdam allegat. quas alias fecit in fauorem Hectoris de pazis. versiculo, nec similiter. & ego habeo ad pœnam in 2. volumi. allegationum.

¶ Secundo cum tenor rei confirmatæ inseritur. vt dicit Specul. in tit. de instrum. editio. §. nunc autem. ver sic. item opponitur. Aret. consil. 15. reuerendissime pater. versic. præterea certa scientia, & est tex. quem Decy. in d. rubric. allegat. in c. penul. de confirma. vtil. vel inutil. ¶ Tertio quando cum causa cognitione. vt tradidit Bald. in d. l. ex verbis. Aret. consil. 8. abunde col. j. & 2. Barba. inter cõsilia Alex. consil. 123. scripsit ecclesiast. volum. 4. & Cott. in d. memoria. ¶ Quarto quando secunda iussio emanat. vt not. Abb. in ca. 15. porrecta. de confirma. vtil. vel inutil. ¶ Quinto cum apponitur clausula non obstante secundum eund. Abb. in proxime allegato. cap. & Decy. in d. rubrica. numero 10. & istius etiam confirmationis formam ponit Spec. in præal. tit. de rescript. præsentia. quem vide.

¶ Secundo quæro quisnam dici potest ciuis Neapolitanus? & in hoc breuiter respondendo, dico primo dici eum qui in ciuitate Neapolis ortus est, vt probat tex. in l. j. in princ. ff. ad municipa. & l. ciues. C. de incol. lib. 10. intelligendo vt dicit glos. in d. l. j. siue ipse ortus sit ibi, siue eius pater, vt probat tex. in l. assumptio. §. filius. ff. ad municipa. & l. municipes, 17. ff. de verbor. signifi. ¶ Secundo qui in eadem ciuitate manumissus fuit. d. l. j. vbi etiam not. Bart. num. 7. & d. l. ciues. ¶ Tertio ille qui ab aliquo Neapolitano adoptatus fuit. vt probat tex. eiußdem l. j. vbi Bar. numero 9. & eiußdem l. ciues. intelligendo tamen vt dicit glos. in d. l. ciues, & Bart. in d. l. j. num. 9. donec dard adoptio, & non aliter. vt dicit tex. ad literam in l. sed si is. ff. ad municipa.

¶ Quarto ille qui ab ipsa ciuitate Neapolis in ciuē receptus est, vt quotidie videmus fieri per specialia priuilegia, quæ ciuitas ipsa & aliæ concedunt. & hoc probat

Com. super Ritibus Magnæ Curie. 185

probat tex. in d. l. j. cum ibi not. per Bart. num. 16. ff. ad municipa. Bart. consil. 61. punctus talis est, & in l. 3. §. hæc verba. ff. de negoc. gest. pulchre Alex. consil. 157. viso instrumento donationis. num. 13. volum. 2. Decy. consil. 352. col. j. & Afflic. decis. 384. num. 14. intelligendo secundum Bartol. & Alexan. in dd. consil. etiam si ibi non habitet, & munera non subeat. vt etiam dicit idem Bar. in d. l. j. versic. veniamus ad tertiam particulam. num. 16. in ff. ad municipa. ¶ Sed hodie ista tolluntur in ciuitate Neapolis, quia nisi ibi quis habitet, & domum habeat, non recipitur in ciuem, nec priuilegium sibi cõceditur. nam & sola domus comparatio sine habitatione non sufficit de iure, vt probat tex. in l. liberrus. §. sola domus. ff. ad municipa. & gl. in c. ex parte. in verbo. andegauenfi, de foro compe. Verum tamen est, quod post receptionem in ciuem, & priuilegium sibi concessum, si non habitat per vnum, aut duos annos tantum adhuc priuilegijs, & prærogatiuis Neapolitanorum gaudet vt vidi in multis causis, electos ciuitatis Neapolis per fides scriptas testari. & firmat etiam in supra allegatis allegationibus Dominus Federicus longus folio 344. versic. fauet quoque. in fine.

¶ Quinto ille qui in ea est electus ad aliquem honorem, seu dignitatem puta vt officialis ipsius. vt dicit glos. in d. l. ciues in versiculo electio. in prin. per illum tex. quem ipse in illis verbis ita intelligit, sed quia Bart. in d. l. j. num. 16. versic. secundo not. ff. ad municipa. aliter dicta verba intelligit, scilicet in electione facta per receptionem de qua proxime dixi & eius intelligentia melior videtur iudicio meo. iste quintus casus melius probatur. in l. pen. quam. d. glos. alle gat eod. titulo. C. de incol. lib. 10. & ex hoc maiori ratione dicimus quod Baro est ciuis suæ terræ, vt etiam probat tex. in d. cap. ex parte. immo primus ciuis * vt probat etiam Regia pragmat. 5. in fine. §. item perche li Baroni. in tit. de admini. vniuer.

¶ Sexto ille qui in ipsa ciuitate vti miles stipendia meretur. vt probat tex. in l. municeps. la. 2. in ff. versic. ff. ad municipa. per quem etiam ita firmat glos. in d. l. ciues. Et ex hoc credo procedere, quod omnes milites Hispani qui sunt in ciuitate Neapolis gaudent priuilegio Neapolitanorum, quod nota quando interrogaberis. Intelligendo prædicta secundum Bart. in ead. l. municeps. siue sit miles armatæ militiæ: siue legalis, vt Doctor, quod quidem potest etiam trahi ad Doctores externos qui in studio Neapolitano conducuntur ad legendum, & ibi stipendia merentur. ¶ Septimo ille qui in ea est rector alicuius ecclesiæ, vel prælatus. vt dicit Inn. in cap. ex ore. versic. item in casibus, de priuileg. Bar. in d. l. j. numero 3. versic. quæro etiam. ff. ad municipa. per tex. in c. cum nullus. de temp. ord. in 6. facit tex. in d. c. ex parte. de fo. compe. & not. Abb. in c. quia in tantum. in fina. ver. extra

¶ Octauo ille qui in ipsa ciuitate est monachus alicuius monasterij. vt dicit Bartol. in sæpius allega. l. j. num. 14. versic. ad propositam. ff. ad municipa. ratio est, secundum eum, quia sicut adoptatus trahitur in potestatem adoptantis: & eiusdem ciuitatis efficitur ciuis. vt supra diximus: eodem modo monachus in potestatem capituli, & Abbatis: qui secundum eum ibid. num. 12. sunt ciues ciuitatis: durat tamen ista ciuilitas donec monachus durat in ipso monasterio & ipso inde recedente, finitur sicut, in adoptione conclusimus. ¶ Nono secundum Bart. in d. l. j. num. 13. ff. ad municipa. illa mulier quæ virum habet Neapolitanum per tex. in l. fin. §. item rescripserunt. ff. ad municipa. ad idem tex. in l. cum quædam puella. ff. de iurisdic. omnium iudic. & l. femina cum ibi nota. per Doctor. ff. de senato. sed istud non puto verum: quia mulier per hoc non efficitur ciuis Neapolitana: vt

dicit Bart. sed incola tantum, vt dicit ad literam tex. 26 d. §. item rescripserunt, cum nulli sit dubium, ¶ differentiam esse inter ciuem, & incolam. vt probat text. in pluries allegata. l. ciues. C. de incol. lib. 10. licet autem non sit ciuis sed incola, tamen gaudet eisdem priuilegijs quo alij ciues. vt dicit Bartol. in tracta. re præfali. q. 5. q. principi. Bald. in l. ciues. num. 4. C. de appella. Socin. late consil. 129. versicu. circa secundam. volum. j. Alexan. consil. 20. in fi. volum. 2. & satis pulchre Silua. consil. primo numero 105. quem vide.

¶ Tertio quæro in hoc Ritu, quis poterit dici habitans Ciuitatis Neapolitanæ? text. in l. j. hæc autem versic. habitare, vsque ad fin. ff. de his, qui deiecit. vel effudit. & ibi Bart. videtur dicere, quod is tantum qui in loco domicilium habet cum vxore, & familia iuxta. l. ciues. quam ibidem Bartol. allegat. C. de incol. libro 1. idem tex. in l. 4. §. totiens ff. de damn. infect. iuncta. l. j. §. domum. ff. de liber. agnos. dicitur, enim in d. §. totiens. quod si aliquis debet citari ad domum

¶ Verbum domus significat habitationem, & in d. §. domum, dicitur quod illa dicitur esse domus alicuius in qua larem constituit cum vxore & familia. idē Bar. in l. prima §. permittitur. num. 7. ff. de liber. agnos. Roma. pulchre. consil. 264. Felyn. in c. quoniam. numero 2. de offi. ordinarij. & alij quam plures quos citat Afflic. decisio. 384. numero 11. & Grama. decisio. 87. Adeo quod secundum ista, ¶ cum incola dicatur ille qui in loco habet domicilium animo ibi perpetuo permattendi vt probat tex. in d. l. ciues, is tantum dici poterit habitans dictæ ciuitatis, qui eiusdem est incola. tex. vero in l. lex Cornelia. §. si tamen. versicu. ego puto. ff. de iniur. dicit quod habitans dicitur etiã ille qui in loco non habet domicilium, & exemplificat in scholari. idem Glos. in l. 3. C. de incol. ¶ vbi facit differentiam inter habere domicilium, & habitare tantum. Vince. in cap. repellantur. quem ibi refert, & sequitur laiffime, & notabiliter Areti. versic. quærit etiam hic numero 13. de accusa. dicit similiter, & quod satis dicitur habitans, qui non paruo tempore manet, nec vt hospes, per tex. in l. licet. §. in factum. ff. nau. caupo. stabula. & idem Archidia. & Io. Andr. in cap. penul. per illum tex. de verbor. signific. in sexto, vbi quod etiam in materia priuilegiatiua ille dicitur habitans, qui in loco est ad tempus, dummodo non stet in loco ad momentum temporis, vel patet diebus, & quod habitans dicatur etiam is qui domicilium non habet firmat Bartol. consil. 42. num. 3. vbi de famulo qui stat ad seruitia dicit, quod dicitur habitare, quia non momento temporis hospitatur, siue tantisper iuxta verba. dictæ l. prime. §. hæc autem. versiculo habitare. ibi tantisper. & idem satis pulchre Neapoda. in vltima consuetud. Neapo. in versiculo habitatoribus, numero 10. & Afflic. in constitutu. quisquis. tertio nota. numero 6. per tex. in l. est differentia. ff. in quibus causis, pignus vel Hipo. rati. contrah. vbi quod serui dicuntur habitantes, & tamen non habent domicilium, & ad idem potuerunt etiam allegare text. in l. quæstum. §. primo. ff. de leg. 3. & ista secunda opin. est verior secundum Areti. in d. capitulo, licet iura super ista materia loquentia satis ambigue loquantur secundum eum. Intelligendo tamen, dummodo habitans maiore parte anni habitet iuxta declarationem Regiæ cameræ summariæ, de qua faciunt mentionem Afflic. & Gramat. in dd. decisio. Non obstant iura pro prima opin. allegata quoniam responderi potest vt per Areti. in d. cap. ad quem te remitto: vel (melius iudicio meo) quod non sunt contraria, dicunt enim eadem id solum, quod habitare dicitur qui habet in loco domicilium, & hoc plusquam verum est: sed quod solum ille dicatur habitare nequaquam decidunt, & propterea ad alias

alias leges id disponentes recurrere debemus. Et ex ista secunda, & veriori opin. sequitur quod exteri qui habitant in ciuitate, vti scholares, vti Magistri Grammaticae, veluti Artifices. dicuntur habitantes ipsius, & habitantium priuilegio gaudere debent per praedicta & per text. admodum. not. in l. si vero plures. §. si horrearius. ff. de his, qui deiec. vel effude. vbi omnes praedicti habitantium appellatione veniunt, cum illud edictum contra habitantes detur. l. j. §. summa. versic. haec. eodem titu. & istis diebus euenit in facto in Regia Audientia Principatus citra, & Basilicatae in quodam homine qui vxorem suam tenebat in Ducatu Amalfitanae, vnde erat oriundus, qui t. men cum apotheca conducta maiore parte anni habitabat in terra sancti Seuerini tanquam Artifex & quandoque declinabat ad videndum vxorem, & quia priuilegiu Illustrissim. Don Cesar. de Gonzaga vtilis domini sancti Seuerini loquitur, quod habeat merum, & mistum imperium contra habitantes, cum essem in dicta audientia aduocatus fiscalis, & peteretur remissio praefati hominis faciebam in eo dubium. per iura praallegata. tandem ex praedictis fuit causa remissa, quia reperito tunc per me Areti. in dicto capitulo, & Neapo. cum Afflict. vbi supra acquietui. & a dubio recessi. Aduerte tamen secundum Neapod. & Afflict. ibidem, quod differentia est inter habitantem & habitatorem, & si primus est: licet non habeat domicilium: tamen secus id, secundo, nihil allegant: sed est text. in terminis, in l. j. §. haec verba. versic. habitare. ff. de his, qui deiec. vel effud. quae omnia vti quotidiana bene nota.

¶ Quarto iuxta praefata quero nunquid eo ipso, quod aliquis est habitans ciuitatis Neapolitanae gaudebit omnibus priuilegijs, praerogatiuis, immunitatibus, & exemptionibus quibus ciues Neapolitani gaudent. Breuiter inspecto iure communi, ex his, quae dicta sunt in quaestio. praecedente esset dicendum quod sic sed inspecto nostro Ritu secus est. nam vt factis clare patet ex eo, dum loquitur de immunitatibus, priuilegijs, & exemptionibus: sic generaliter non nominat nisi vniuersitatē, & homines ciuitatis Neapolis, dum vero loquitur de priuilegio fori nominat ciues & habitantes: & propterea videtur facere differentiam inter priuilegium fori, & alia multa priuilegia quibus Neapolitani gaudent: in tantum quod quaest. praefata respondendo, sic puto distingui debere: quod aut sumus in priuilegio fori: aut in alijs exemptionibus, & priuilegijs. Primo casu, eo ipso quod aliquis est habitans gaudet, & gaudere debet tali priuilegio: tum quia sic est de iure: vt in praecedenti. quaest. tractaui. tum etiam quia sic Rit. iste determinat. Secundo vero casu secus, quia nisi sit homo Neapolitanus eisdem non gaudet: vt hic patet: & confirmatur per Regiam pram. Regis Ferdinandi, quae incipit, pateat vniuersis. in titulo de immun. Neapol. vbi quod exteri habitantes in ciuitate Neapolis non aliter gaudent vti ciues omnibus priuilegijs, libertatibus, & exemptionibus: quam si vxorem duxerint Neapolitanam: & ibi domum edificauerint, aut emerint, sicque videmus in pract. seruari in Regia Camera summariae vbi non aliter obtinet quis decretum ciuilitatis Neapolitanae, quam si dicta pragma. adimpleuerit. quod nota. Salerni, die 27. Maij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCCII.

Ntem quod curia capitanei ciuitatis nostrae Neapol. non possit cognoscere de causis ciuilibus, nec super tenoribus instrumentorum, sed tantum habet cognoscere de causis criminalibus iuxta antiquum ordinem antiquitus obseruatum.

Not ex hoc Ritu, quod antiquitus in ciuitate Neapolis erat Curia quae regebatur per capitaneum: & vt credo, erat illa quae appellabatur Curia Vicariae, in qua praesidebat dictus capitaneus: differens a Magna Curia in qua praesidebat Magister iurisperitus & eius nomine Regens, vt de his duabus Curijs latius dixi supra in Ritu primo in fine. Hodie tale officium in dicta ciuitate non praestit in aliqua Curia, sed cum Curia Vicariae, & Magna Curia sunt vnita, & faciunt vnum tribunal. vt in eodem Ritu. primo dixi, extinctum est officium capitanei in curia: & solus Regens praestit Magnae Curiae Vicariae de hoc Ritu tetigi aliquid supra in Ritu. 109 in fine. vt sic. vide quae ibi dixi. Salerni, die 28. Maij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCCIII.

Ntem quod carcerarius quicumque Curiarum ciuitatis nostrae Neap. non possit, nec debeat aliquid exigere a carcerato, vbi non pernoctauerit, in carcere, & si pernoctauerit, quocumque tempore steterit in carcere, habere debeat tarenum vnum Amalfitanae tantum, iuxta formam cap. Regni.

De materia istius Rit. & eius intellectu, in illis verbis, iuxta formam cap. Regni. dixi plene supra in Rit. 43. ad ibi dicta te remito. Salerni, die 29. Maij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCCIII.

Ntem quod honestatis causa, mulieres Ciuitatis Neapol. citatae pro testibus in causis ciuilibus, in quacumque Curia & pro quauis causa coram iudice ordinario, vel delegato, non compellantur ire ad iurandum, & ad deponendum pro testibus, sed mittatur ad domum earum vnus scriptor ad recipiendum iuramentum: & examinentur in domo sua, vel in alio loco honesto iuxta antiquam obseruantiam in talibus consuetam: & sic similiter si dictae mulieres litigarent in Curia, & essent citatae ad respondendum super articulis, in quibus fuerint citatae ad respondendum.

S V M M A R I V M.

- 1 Practica pro examinandis mulieribus, honestis tamen in ciuilibus, & criminalibus in Regno, cum ampliat.
- 2 Mulieres vagari, nec virorum ceteri immisceri oportet.
- 3 Omnes curiae Regni obseruare tenentur, quod mag. cur. vic. obseruat.
- 4 Actuarius cuius expensis mittendus sit ad examinandum principales, remissioe.

Not ex hoc Rit. quod mulieres Neapolitanae, & honestae in testes citatae pro causa ciuili, non tenentur accedere ad iudicem ad deponendum, & se ipsas examinandum, & minime pro alia quacumque causa tenentur personaliter accedere ad deponendum, vt hic dicitur, sed in loco honesto, vel domo sua mitti debet actuarius qui eas examinet. Et licet Ritus supra 142. disponat quod iudex eo casu debet accedere ad domos earum, vel locum honestum, puta Ecclesiam: dici potest quod loquatur generaliter in omnibus mulieribus: iste vero specialiter in Neapolitanis: vt cunquē tamē sit, in pract. seruat, quod in ciuilibus mittitur actuarius ad earum domos, tam in mulieribus Neapol. quam exteris, tam in ciuitate Neapolis quam in alijs Curijs Regni, & in criminalibus quandoque accedit iudex ad Ecclesiam, quandoque actuarius iuxta naturam causae, & qualitatem personarum. qui actuarius etiam aliquando accedit ad domos. Ratio istius Ritus, & etiam illius est honestas mulierum, vt tex. iste dicit & con-

stitur. Regn. mulieres eas enim non contuenit vagari, nec ceteris virorum immisceri. vt probat text. in cap. mulieres. de iud. libro 6. & latius Afflict. in d. constitur. mulieres. 1. not. inquit quod iudices iuuenes male seruant ista, & facile mulieres praesertim pulchras procurant ad se venire: sed est male factum. Amplia hunc Ritu secundum Caiens. hic (vt etiam proxime dixi) in omnibus mulieribus honestis etiam exteris, cum militet eadem ratio honestatis, vt per eum hic, & ita videmus obseruari in Ciuitate Neapolis, & in omnibus Curijs Regni, quae per ea quae dicta sunt supra in primo Rit. tenentur obseruare quod seruat Magna Curia, maxime cum sit iuris. vt firmat Bart. in l. ad egregias numero 3. ff. de iure iurand. Secundo Amplia secundum Bart. in ead. l. ad egregias. lser. in constit. Regn. in pecuniarijs. colum. 2. in fine. & Marant. in pract. parte 6. in versic. citatio. numero 27. versiculo vigesimo limita etiam parte aduersa absente, & non citata. sed vt dicit Abb. in cap. si qui testium. extra de testi. & Alexan. ad Bart. in d. l. ad egregias ista opin. (licet aequa) de iuris rigore non procedit: quia sicut vadit actuarius ad examinandum mulierem: pari modo debet posse pars accedere: quod mihi magis placet, & videtur tenere etiam Marant. ibidem dum postea allegat Abb. in d. cap. si qui testium. ¶ Secundo not. in fine Rit. ibi, & sic similiter, quod mulieres nedum quando vt testes citantur, non tenentur accedere ad se examinandum coram iudice: sed etiam quando citantur ad deponendum tanquam principales, & melius scientes veritatem, ratio est quam supra dixi in principio istius Ritu. ¶ Cuius autem expensis isto casu ultimo mittetur actuarius ad eas examinandum tanquam principales, dixi supra in Rit. 153. Salerni, die 29. Maij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCCV.

Ntem quod de accusatio- ne contumaciae, in citationibus in Magna Curia, soluaturn torniensis vnus tantum: iuxta antiquum ordinem, & obseruantiam dictae Magnae Curiae: & eodem modo de sigillo magno citationum.

Circa accusationem contumaciae de qua loquitur iste Rit. habes Regiam prag. 5. incip. suscepti. in titulo de actuarijs. per quam mandatur solui vnum granum. Sed hodie aliter seruat. & extat pandecta Magnae Curiae Vicariae nouiter impressa inter prag. Illustrissimi Ducis de Alcala in reformationibus Magnae Curiae * prag. 38. incip. item diciamo. in versiculo. item per accusatione de contumacia. de offic. magistr. iusti. per quam mandatur quod pro accusatione contumaciae ad citationem factam intus ciuitatem & districtum: soluaturn vnum granum, tam per ciues, quam per exteros: & extra Ciuitatem, & districtum per Neapolitanos grana duo cum dimidio, & per exteros grana sex. Intellige, pro prima contumacia: quia pro vltima, exteri soluunt grana

Domini Prosperi Carauita Ebolitani

grana decem : & ita etiam seruatur in Regia audien-
tia principatus citra, & Basilicata: vbi dicta pan-
decta aderat antequam fuisset impræssa. In alijs
Curijs Regni aliter seruatur & qualibet secundum
suos stylos. Quo ad solutionem sigilli de quo etiam
loquitur iste Rit. similiter aliter seruatur, & pro si-
gillo quod apponitur in mandatis cum clausula iu-
stitiæ, & Bannis que quotidie ad partium instantiam
expediuntur: soluitur vnum granum: pro sigillo ve-
ro quod apponitur in prouisionibus, inhibitoriali-
bus duo calerni: & pro executorijs virtute instumē-
ti accusati iuxta formam Ritus, soluitur secundum
quantitatem: a certa summa supra: & infra, & aliter
Neapolitani, quàm exteri. Salerni, die 29. Maij. 1560.
Prosper Carauita.

RITVS CCCVI.

Tem quod vbi aliquis ci-
tatus vel citata ciuilitate,
vel criminaliter in qua-
cunq; Curia fuerit ban-
nitus, vel condemna-
tus, seu bannita, vel con-
demnata: deinde se possunt præsentare
eadem die, Curia sedente pro tribuna-
li, vel post leuatam: & nihil recipiatur
pro præsentatione iuxta antiquam ob-
seruantiam Curie Vicariæ, & tempo-
re præsidatus quondam domini Ludou-
ici de obicicis.

Dixi de hoc Ritu supra in Rit. 93. in 3. no-
ta. ibi vide. scias tamen, quod id quod
hic dicitur de præsentatione: vt nihil
soluatur, non seruatur, & siue præsen-
tet se quis Curia sedente, siue de sero.
semper soluit grana decem, primo casu, pro petiti-
one præsentationis. secundo casu, pro illa cartula quâ
firmat iudex manu sua. vt dixi supra in d. Rit. 93. &
ita etiam cauetur in pandecta Magnæ Curie Vica-
riæ, nouiter impræssa in pragm. editis per Illustrissi.
Ducem de Alcalá: in reformationibus Magnæ Cu-
riæ pragm. 38. incip. item dicimus. versic. item per la
comparsa che si fa per li contumaci. in titulo de of-
fic. magist. iusti. Hic non sunt alia. Salerni, die 29.
Maij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCCVII.

Tem quod pro præsentatione instrumenti, & pri-
ma citatione quæ fit su-
per tenore instrumenti
nihil exigatur: nec reci-
piatur: sed pro interlo-
quutoria soluantur grana decem.

Iste Rit. in eo quod dicit, quod nihil soluatur pro
citatione, super tenore instrumenti: & pro præ-
sentatione ipsius: non seruatur, sed vtroque ca-
su solui debent grana decem: quinque pro cita-
tione, & alia quinque pro præsentatione instru-
menti: iuxta formam Regiæ pragm. 5. incip. suscepti.
in titu. de actuarijs, sed quia actuarij curiarum om-
nia vsurpant, multoties exigunt grana decem pro
quolibet ex dictis casibus. Salerni, die 29. Maij. 1560.
Prosper Carauita.

RITVS CCCVIII.

Item pro syndicatione omnium offi-
cialium ciuitatis Neapol. interfunt duo
syndici eligendi per vniuersitatem, & ho-
mines ciuitatis Neapol.

Vbique seruatur quod hic dicitur de ele-
ctione duorum ciuium, eligendorum
per vniuersitatem ad syndicandum of-
ficiales. vt dixi supra in Rit. 195. q. 1. &
quia ibi late de hoc dixi, ad ibi dicta me
remitto. Salerni, die 29. Maij. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCCIX.

Tem quod magistri acto-
rum, & subactarij Ma-
gnæ Curie non debeant
pro substitutum seruire,
sed personaliter debeant
vacare in exercitio offi-
ciorum ipsorum non obstantibus qui-
buscunque literis & priuilegijs factis, vel
inantea faciendis, sub quacunque for-
ma, & expressione verborum.

Dixi plene de hoc Ritu supra in Ritu. secundo. in
quinto nota. ideo ibi vide. Salerni, die 29. Maij. 1560.
Prosper Carauita.

RITVS CCCX.

Tem iudices Magnæ Cu-
riæ tempore prolationis
sententiæ debeant taxa-
re expensas, & condem-
nare, & non reseruare
eis taxationem in futu-
rum, & ita obseruatur per omnes curias
prout antiquitus solitum erat fieri: &
etiam consuetum.

SVM-

Com. super Ritibus Magnæ Curie. 187

SVMMA RITVM.

- 1 *Practica super taxatione expensarum.*
- 2 *Iudex expensarum condemnationem sibi re-
seruare non potest: sed earum taxationem
sic.*
- 3 *Quis iudex taxabit expensas in sententia re-
seruatas.*
- 4 *Iudex successor est eadem persona cum præde-
cessore respectu officij.*
- 5 *Taxatio expensarum nunquid diffinitiuæ, vel
interloquutoria dicatur. Et ab ea an appel-
letur, remissiuè?*
- 6 *Iudex inique expensas taxans, an possint reuo-
care, vel moderare?*
- 7 *Taxatio expensarum antequam fiat, num par-
tis citatio requiratur.*
- 8 *Taxa dabet parti intimari, cuius appellatio su-
spendit executionem.*
- 9 *Appellandi tempus quando currat.*
- 10 *Qua forma iudices ad expensarum taxationem
procedent.*
- 11 *Munera aduocatorum non veniunt in expensa-
rum taxatione, & quare.*

DE intellectu istius Rit. dixi plene
supra in Rit. 297. in princip. vbi
etiam late posui materiam con-
demnationis expensarum, & in
Rit. 298. ad ibi dicta te remitto.
¶ Nota. ex hoc Ritu. quod anti-
quitus in Magna Curia Vicariæ
primo taxabantur expensas, & p. it modum de eis sic
taxatis fiebat condemnatio: quæ practica sumpta
erat ex text. capituli constitutis. iuncta glos. in versic-
ulo taxatione. extra de procur. vbi idem ad litteram
disponitur. Secundum quam pract. idem iudex taxa-
bat & condemnabat. & ita dicit Cauens. hic multo-
ties seruari, licet vt plurimum contra hunc Ritum
taxatio expensarum reseruetur. Hodie vero que-
quid Cauens. dicat, Ritus iste non seruatur, & taxa-
tio expensarum semper sententia condemnationis
reseruatur in omnibus curijs Regni, idque tutius ef-
se scribit Ioan. Faber in l. sancimus. C. de iudi. & di-
cit communiter, & quotidie seruari Mansuet. in pra-
ct. in titulo de expen. numero 8. versiculo item si iu-
dex. Marant. in pract. parte 6. actu vltimo. numero
22. in fine. & Petr. Rebuff. in commen. consilii. Franc.
tract. de expen. artic. 5. glos. vnica. numero 12. versic-
ulo item taxationem, & numero 15. versiculo nec
valeret. ¶ nam licet iudex non possit condemnationem
expensarum sibi reseruare. vt late dixi supra in
d. Rit. 397. quæst. j. tamen taxationem earum bene
potest sibi reseruare. vt dicit Bart. in l. fructus. in fine.
ff. de rei vendic. Bald. in autthen. generaliter. num. 11.
versiculo item. C. de episcop. & cleric. Ant. de Butr. in
cap. grauis. in fine de restitut. spol. Hippo. in l. patre.
numero 73. ff. de quæsti. Pract. Papien. in forma libel-
li in actio. in reali. in versiculo expensis numero 15.
& Alexand. consil. 37. volum. 2. alias si non reseruaret,

non posset postea taxare, quia functus esset officio
suo. l. j. in princip. & ibi Paul. de Castr. ff. ad l. Falcid.
not. Luc. de Penn. in l. vnica. colum. 3. quæst. 12. C. de
sumpt. recupera. & Petr. Rebuff. in loco præallega-
numero 13. & secundum istam pract. Regni & quæ
vbi quæ ex prædictis generalis videtur: seruant iudi-
ces in fine sententiæ dicere victum victori in expen-
sis condemnantes, quarum taxationem nobis & no-
stræ curiæ in posterum reseruamus: vt etiam scribit
Lanfranc. in cap. quoniam contra. in versic. expensæ.
numero 10. versic. quæro nunquid de probati, & Re-
buff. vbi supra numero 12.
¶ Quæro primo iuxta præfata, quis iudex taxabit
expensas: quarum taxatio in sententia fuit reserua-
ta? Bart. in l. ab exequutore. numero 10. & 11. versic.
item prædicto. ff. de appella. & Pract. Papien. in for-
ma libelli. in actio. reali. versic. & expensis. num. 16. &
Lanfran. in dicto cap. quoniam contra. num. 13. ver-
siculo quæro quis mouent istam q. & ex eorum dictis
elicitur ista distinctio, quod aut sumus in iudice or-
dinario, aut in delegato, aut in arbitrio: primo casu,
dicunt ipsi, quod taxabit idem qui condempnauit, vel
eius successor, ¶ qui est eadem persona respectu offi-
cij. l. cum quærebatur. ff. de re iudica. & cap. si gratio-
se. de rescript. in 6. & sequitur Petr. Rebuff. in loco su-
pra citato. numero 24. dicens id maxime procedere
stantibus dictis verbis sententiæ, quarum taxatio-
nem nobis & nostræ curiæ &c. Secundo, & tertio casu,
taxabit iudex ordinarius: quia ipsi functi sunt eo-
rum officio. ad idem Bald. in l. terminato. nume. 10.
& 11. C. de fruct. & lit. expen. & tex. in l. a diuo Pio. in
princip. ff. de re iud. Verum si duraret adhuc tempus
compromissi, posset arbiter taxare, secundum eoldē.
Bal. & Lanfran. & si iudex delegatus esset talis, quod
adhuc sibi iurisdictione remaneret ad sententiam exe-
quendam: idem esset secundum Bart. in d. l. ab exe-
quutore. & Papien. in loc. præalleg.
¶ Secundo quæro nunquid taxatio expensarum di-
ci poterit sententia diffinitiuæ, an vero interloquu-
toria? & an ab eadem poterit appellari? & breuiter
respondendo, quia de vtroque dixi supra in Rit. 298.
in 7. nota. remitto me ad ibi dicta.
¶ Tertio quæro nunquid iudex postquam semel tax-
auit expensas: videns se inique taxasse: poterit ip-
sam taxationem reuocare, & moderare? Inn. in c. su-
per eo. in fi. quod met. cau. dicit q. sic. idem Bald. in l.
elegant. §. si quis post. col. pen. ff. de condi. inde. l. as-
in l. j. col. 2. C. de iudi. Rom. consil. 358. in princ. Imo.
in l. quod iussit. num. 4. ff. de re iud. & Hippo. in pract.
§. superest. nu. 23. Guid. vero pap. sing. 711. ver. si iudex
tenet contrarium per authoritatem Inno. relata à
pract. Papien. in forma libelli in actio. reali. in versic. &
expensis. in fine. num. 19. & idem Petr. Rebuff. in loco
præal. num. 32. ver. & si iudex. dicens seruari in Fran-
cia, dummodo taxatio fuerit consignata parti. Ego
autem arbitror non esse recedendum à prima opinio-
ne: tum quia habet text. pro se in d. l. quod iussit. tum
etiam quia Inn. relatus à pract. Papien. allegatur in l.
quod iussit, vbi non habentur eius scripta: propter
quod credo, quod sit licera deprauata, & quod vult
allegare Imo. immo Papien. ibi videtur tenere pri-
mam opin. quia dicit quod sententia taxationis, su-
scipit vim interloquutoria, & istud credo verum.
¶ Quarto quæro nunquid partis citatio requiratur
antequam taxatio expensarum fiat? Bal. in l. termina-
to. nu. 9. ver. sed nunquid. C. de fruct. & lit. expen. mo-
uet istam q. & tandem telatis aliquibus opin. & dist.
dicit, quod aut in sententia principali aduersarius nõ
comparuit, sicq; in eius contumaciam fuit prolata:
aut non. Primo casu dicit ipse, quod si fuit citatus ad
sententiam ad certam horam: requiritur noua cita-
tio:

li-
tio:

11 quia prima est consumpta: si vero ad diem: tunc quia citatio intelligitur facta cum suis accessorijs, & plenarie est interpretanda per l. ana. C. de anna. exceptio. non est necessaria noua citatio, secundo casu indistincte tenet quod requiritur citatio partis, per l. de vnoquoque. ff. de re iudicata. & idem etiam sequitur Hipo. in l. patre vel marito. numero 92. ff. de quaest. & Marant. in practica. parte sexta. actu numero vigesimo secundo. & ita seruatur. Et adde

8 quod nendum requiritur citatio partis ad videndum taxationem expensarum, verum etiam postquam facta est ipsa taxatio, debet parti intimari, quia cum ab ipsa taxatione si iudex excesserit in ea, appellari possit. vt dixi supra in Rit. 298. in septimo nota. & ponit Marant. in loco proxime citato. * & si appellatum fuerit executio impeditur. vt tradit nota. Rebuff. in tractat. de sentent. exequu. articulo decimo sexto. gloss. 7. numero secundo & tertio. † appellandi tempus non curreret nisi a die intimationis, vel scientiae. vt probat text. in l. prima. §. finali. ff. quando appella. sit. & capitulo concertationi, de appellat. in 6. quod nota. quia habui in facto: in hac ciuitate in causa Magnific. Ioannis Comitis eiusdem ciuitatis & multi erant qui tenebant contrarium. * Et licet Petr. de monte forte in opere Bart. de capua constitut. Regni poenam exortum. in versiculo, in gloss. magna. dixerit non esse necessariam citationem sed posse taxari in absentia & exequi post decem dies, nec posse appellari iuxta nota. per gloss. in l. si cum exceptione. §. hanc autem actio. in versiculo datum. in fine. ff. quod metus causa. non recedas a distict. Bald. supra quo ad citationem praedictam, & quo ad exequutio. & apellationem non recedas a praedictis quia Bartolus in dicto §. hanc autem. non sequitur illam Gloss. immo communiter reprobat ut Alber. ibi latius dicit quem vide.

10 ¶ Quinto quaro in hoc Rit. qua forma, & modo procedent iudices ad taxationem expensarum? Lanfranc. in saepius allegato capitulo quoniam contra. in versiculo expensarum, numero vndecimo. versiculo & notate. de probatio. dicit quod primo iudex debet taxare, secundo victor iurare illas fecisse. Tertio iudex declarando, condemnare: vt probat text. in authen. post iurandum. vbi etiam Bald. not. C. de iudi. & idem Marant. in practica. parte sexta actu. 9. numero trigessimotertio. Rebuff. vero in praallegato. tractat. de expens. articulo quinto, glossa vnica, numero decimo, volumine tertio. quod in illo Regno Francia non seruatur talis practica, attenda forma, dictae authen. sed iuxta formam. in l. sancimus. C. de iudi. quae fuerat correcta per illam auth. practicitur ibi, adeo quod primo praesentatur lista, seu nota omnium expensarum quas victor fecisse praetendit. secundo per eundem victorem iuratur fuisse illas expensas in illa lite factas. tertio per iudicem taxantur non omnino iuxta partis assertionem, & notam: sed pro viri boni arbitrio, inspecta personarum, & causae conditione, & qualitate vt tradit Bartolus, in l. ab exequutore. quaestione finali. ff. de appellat. nec aliter requiritur quod iudex post taxationem condemnet, vt Lanfran. dicit per dictam authen. quia iam facta est condemnatio, quando proceditur ad taxationem, & secundum istam practica. quam tradit Rebuff. etiam in hoc Regno obseruatur, & proceditur. Et intellige, quod iudex absque aliqua probatione, ex suo officio taxabit expensas, considerata qualitate causae, & temporis prolixitate, per l. non ignorat. C. de fruct. & lit. expen. vt dicit Bart. in l. prima. in fine. ff. si quis ius dice. non obtempera. plene Alexand. consilio trigessimoseptimo, numero trigessimotertio, volumine secundo. & Re-

buff. in loco praallegato, numero vigesimoquinto. † semper aduertendo, quod in honorarijs aduocatorum multa solent partes fundere quae non veniunt in taxationem: ne homines facile litigent. vt dicit Rebuff. & seruatur in hoc Regno, vbi non quantum promissum, aut solutum est aduocatis, taxatur, sed quantum iudici iustum videbitur. Salerni, die 2. Iunij in die Pentecostes. 1560. Prosper Carauita.

RITVS CCCXI.

Tem quod actorum notarij nihil exigere debeant pro scriptura sententiarum. Item pro copijs processuum, & aliarum scripturarum recipiendarum ex actis Curiae soluatur tarenus vnus auri: videlicet pro singulis cartis octo & quod quaelibet facies dictarum cartarum contineat virgulos. 25. & quod quilibet virgulus decem contineat partes. Et insuper volentes cum eisdem vniuersitatibus, & hominibus praefatae ciuitatis nostrae Neapolis ad supplicationes eorum, & petitionem gratiosius, agere: earum tenore praesentium de dicta nostra certa scientia decernimus statuimus, volumus, & mandamus, quod nulla Curia ciuitatis Neap. tam scilicet Magna Curia Domini Magistri iustitiarum Regni Siciliae, seu eius locumtenentis, ac Regentis curiam Vicariae, quam Capitaneorum, vel aliorum Officialium habentium merum & mistum imperium, cum gladij potestate de homicidio & de damnis clandestinis contra vniuersitatem, & homines dictae ciuitatis Neapol. ad poenam, & damni satisfactionem damnus passus a malefactore procedere possint sed contra eundem malefactorem secundum iura communia Regni & constituta & capitula. Statuentes etiam insuper & decernentes, earundem tenore praesentium de dicta certa nostra scientia, quod nulla curiarum praedictarum dictae ciuitatis Neapolis, ex officio procedere possit de verbis iniurijs ad denunciationem partis, sed per libellum accusatorum institutum secundum constituta Regni, & iura communia procedere debeat, atque possit: in alijs vero criminibus, & delictis dicta Magna Curia Vicariae procedere possit, & valeat

non

non ex mero officio: sed ad denunciationem partis, exceptis duntaxat criminibus, & delictis vbi imponitur poena mortis ciuili, vel naturalis, aut membri abscissio: in quibus quidem casibus per ipsam Magnam Curiam procedatur secundum iura communia Regni, constitutiones, & capitula: Curia autem praedicti Capitanei Ciuitatis nostrae Neapolis procedendo in criminalibus, & delictis contra quoslibet, per omnia seruent iura communia Regni constitutiones & capitula, Ritibus, obseruantijs, priuilegijs, literis, & rescriptis quibuscunque praesentibus forte contrarijs sub quacunque forma, & expressione, verborum, etiam si de illis praesentibus esset specialis mentio facienda: quibus in quantum praesentibus refragantur tenore praesentium, & de dicta nostra scientia totaliter derogamus: non obstantibus quoquo modo, mandantes propterea praefatis vniuersis, & singulis alijs nostris officialibus maioribus, & minoribus quocunque nomine nuncupatis, ac officio, & iurisdictione tangentibus eorumque locumtenentibus vbilibet in toto Regno Siciliae, & praesertim in prouincia terrae laboris, praefataque nostra Ciuitate Neapolis praesentibus & futuris ad quos spectat & spectabit, quatenus forma praefatarum literarum, & priuilegiorum praefatorum Regiarum, & Regionum praedecessorum nostrorum de praefatis franchitis, priuilegijs, immunitatibus & exemptionibus eisdem vniuersitati, & hominibus, (vt praefertur,) concessarum, & concessorum ac praesentium nostrarum literarum per eos & eorum quemlibet diligenter attenda nec non & attentis praefatis consuetudinibus, statutis & obseruantijs, & capitulis antiquis, illas, & illa ipsi & quilibet eorum: officiorum suorum temporibus eisdem vniuersitati & hominibus praefatae ciuitatis nostrae Neapolis eodem modo quo in ipsarum: & illorum possessione, seu quasi ad praesens existunt: nec non & praefatas omnes alias concessiones, & priuilegia praesentibus nostris literis expressas, & declaratas obseruent inuiolabiliter, obseruare, & obseruari facere: sicut habent gratiam nostram charam, & beneuolam: nec contra faciant praesentes, si praedicti & ipsorum quilibet indi-

gnationem cupiunt euitare, eisdem eadem scientia certa nostra, ac sub fidelitate earum tenore praesentium similiter & bona fide eisdem vniuersitati verbo, & fide Regalibus, pureque sub nostra concessione ad omnem ipsorum de huiusmodi nostra confirmatione intime pro eisdem requiitionem, & voluntatem vniuersitatis, & hominum, seu per praesentes literas praesentibus similes, bulla aurei, fieri facere mandare nostras lucidas, seu laudandas, in cuius rei testimonium praesentes literas exinde fieri fecimus, magno nostro pendenti sigillo iussimus communiri, quas pro validiori robore earum, dedimus, & subscripsimus propria manu nostra: Ritu, & obseruantia nostrae Curiae contrario non obstante, Dat. in castro nouo Neapolis, per manus nostrae praedictae Ioannae secundae Reginae. Anno Domini. M. CCCCXX. Die. XIX. Mensis Ianuarij. 12. ind. Regnorum nostrum. Anno. 6.

S V M M A R I V M.

- 1 Forma eorum quae actuarij pro sententiarum scripturis exigere debent.
- 2 Valet consequentia, actuarius ergo latro.
- 3 Forma, seu taxa salariorum, quae actuarij pro copijs actorum exigere debent.
- 4 Magna Curia dicitur curia magistri iustitiarum.
- 5 Ciuitas Neapol. & eius homines pro homicidijs, & damnis clandestinis, non molestantur ex privilegio.
- 6 Nec ulla alia ciuitas, vel locus Regni pro eisdem molestatur propter nouam contributionem Barricello seu capitaneo campaniae faciendam.
- 7 Pro verbis iniurijs per Curiam ex officio ad partis denunciatam, non potest procedi: sed per libellum cum limitat.
- 8 Pro iniuria illata facto, competit recusatio non actio.
- 9 Iniuria facta ecclesiastica persona, totam ecclesiam tangit: Deoque facta dicitur.
- 10 Remissio pro damnis clandestinis facta Regno pro solutione facta Barricellis campaniae qualiter intelligenda.

- 11 *Princeps iuri tertij præiudicare nunquam vel-
le intelligitur num. 14. Quod minime sine cau-
sa facere poterit. ibidem.*
- 12 *Dispositio principis alterius dominium asse-
rentis non seruanda.*
- 13 *Cessante causa, cessabit effectus.*
- 14 *Omnis redditus ad ius commune favorabilis,
recessus vero odiosus.*
- 15 *Subrogatum sapit naturam eius in cuius lo-
cum subrogatur.*
- 16 *Qui ad custodiam tenetur: satis erit, si faciet
quod potest.*
- 17 *Formam quam iniuriati libellando seruabunt.*
- 18 *Pro iniuria ciuilitè, & criminaliter agi non
potest.*
- 19 *Index extimabit iniuriam suo arbitrio.*
- 20 *Iniurias nunquid iniuriato ad satisfactionem
iniuriæ, vel honoris teneatur: ita quod possit
de hoc à iudice in sententia condemnari?*
- 21 *Casus in quibus homo homini iniuriarum actio
ne teneri potest remissive.*
- 22 *Verba aliquando iniuriam non sonant: sunt ta-
men in effectu iniuriosa, & ibi adducitur Sa-
lernitanorum prouerbium in hoc.*
- 23 *Iniuria numero alio modo, quam verbis inferri
possit?*
- 24 *Ponens famosum libellum, an & quando pena
ultimi supplitiij, & qua alia puniendus.*

Pincipium istius Ritus in alijs Ri-
tibus impressis vsque nunc non
est impressum in forma Ritus,
sed uti rubrica alicuius Ritus se-
quentis: sed vere est Ritus: &
pro Ritu allegatur per Afflict. in
constitu. Regn. causas alias 8. not.
numero 9. in fine. & Ioan. Anton. de Nigr. in cap. Reg-
ni. Item statuimus quod siue in Magna Curia. &
eius dispositio concordat cum dicto capitulo. Item
statuimus cum Regia pragma. 5. incipien. suscepti.
in titulo de actuarijs. & alia ordinatione eiusdem
Regis nuper impressa inter nouissimas pragma. Illu-
strissimi Ducis de Alcalá in reformationibus sacri
consilij. pragmatic. 25. incipien. magnæ Ritus in ti-
tulo de officio sacri consilij, vbi dictum capitulum
seruari mandatur.

¶ Nota. igitur primo ex hoc Ritu. in sui princ. quod
pro scripturis sententiarum actuarij non debent
aliquid recipere. Ratio istius Rit. & aliorum iurium
supra citatorum est secundum Neapod. in dicto ca-
pitulo. & Afflict. in constitu. Regn. pro scripturis. nu-
mero secundo. quia antiquitus actuarij habebant
gagia a Regia curia. vt etiam dixi supra in Rit. nono.
in princip. & propterea iustum erat quod essent con-
tenti eorum stipendijs, sed quia hodie talis ratio ces-
sat: & actuarij emunt officia a curia: vt etiam di-
xi in dicto Ritu. nono. merito neque capitulis præal-
gat. neque dictarum ordinationum, & nostri Ritus
dispositio obseruatur: sed iuxta dispositionem Ri-
tus vigesimo quinto, quem citat Afflict. in dicta con-
stitutio. pro scripturis. possunt actuarij exigere pro
scripturis sententiarum prout exiit laudabiliter
obseruatum. Est autem laudabiliter obseruatum

in sacro Regio consilio, & Magna Curia Vicariæ in
causis ciuilibus, quod a ducatis quinquaginta su-
pra, vsque ad sexaginta, soluantur quinque carle-
ni, & a sexaginta vsque ad ducentum, carleni de-
cem, a ducentum vsque ad sexcentum quatuordecim
carleni cum dimidio, & a sexcentum supra vs-
que ad quamlibet quantitatem, triginta carleni:
nisi esset sententia Magnæ Baroniar, comitatus, &
alterius status val alicuius hereditatis ducatorum
decem mille: quoniam tunc ad arbitrium sacri con-
silij, & eius præsentis solueretur actuarijs vt patet
ex pandecta sacri consilij nuper impressa in dictis
pragm. Illustrissimi Ducis dicto titulo de offic. sacri
consil. pragm. 25. in fine. versiculo item per cæsuna
sententia. & ex pandecta Magnæ Curia. pragm. 38.
versic. item per ragione de la sententia. in titulo de
offic. magist. iusti. mandatur exigi per actuarios, pro
scriptura sententiarum iuxta formam pandectæ sa-
cri consilij. Et in causis criminalibus, licet nemo
in Magna Curia, neque in Audiencijs Regijs pro-
uinciarum, absoluat per sententiam diffinitiuam,
sed solum per decretum ordinetur liberari inquisi-
tum sub fideiussoribus de stando iuri, & se præsen-
tando toties quoties fuerit requisitus. vt dixi supra
in Ritu. 248. quæstio. 3. pro illo decreto soluuntur
actuarius tres carleni: si non factis defensionibus in-
terponitur, & si factis defensionibus, nihil exigitur.
vt nouiter per Illustrissimum Ducem de Alcalá in di-
ctis nouissimis pragm. sancitum est in reformationi-
bus Magnæ Curia. pragm. 24. §. hoc capitulum. de
offic. magist. iusti. sed actuariorum incorrigibilis ad
surandum habitus, nunquam cessat ab inquisitis ex-
torquere. & multo plurisquam dictum est exigere,
tam in Magna Curia Vicariæ, quam in omnibus cu-
rijs Regni: ¶ quia valida est consequentia, actuarius
ergo latro (pace tamen bonorum dixerim.)

¶ Secundo not. ibi, item pro copijs, quod per hunc
Ritum data est actuarijs forma, & taxa quam habent
seruare circa eorum salaria pro copijs processuum,
& aliarum scripturarum: & iste Ritus in hoc quoti-
die versatur in tribunalibus Regni per ora litigan-
tium: verum actuarij (qui semper omnia latenter ad
se trahunt veluti per alluionem. de quo in §. præte-
rea in situ. de rerum diuis.) continuo fraudem faciunt
huic Ritui. & ordinant eorum scribis, quod faciant
litteras magnas, vt cito impleant chartas, & copia
processus appareat chartosa: sed reddent rationem,
quando de his, & alijs pœnitentiam agere non po-
terunt: & ego ingenue fateor, quod in hoc nihil mi-
hi conscius sum quoniam quatenus ad meum offi-
cium aduocati fiscalis spectauit & spectat, semper
contra ipsos exclamaui in Regia Audiencia Princi-
patus citra, vbi ad præsens dictum officium exerceo:
& continuo exclamabo. Scias tamen quod in Ma-
gna Curia Vicariæ circa salaria actuariorum pro co-
pijs processuum, extat. d. prag. 38. in versic. item per
la copia. per quam mandatur solui iuxta ordinem,
& stylum sacri consil. impressum in eisdem nouissi-
mis prag. in reformationibus sacri consilij d. pragm.
25. §. ex prouisione, versic. item per le copie de li pro-
cessi. vbi actuarijs ordinatur, quod pro quolibet ta-
reno habeant dare decem chartas scriptas: ita quod
quælibet charta contineat viginti virgulos, & qui-
libet virgulos quatuor partes, nisi aliter inter ipsos
& partes fuerit conuentum, quæ quidem taxa si re-
cte consideretur in istam redit. Aduerte tamen quod
licet iste Ritus dicat, tam pro copijs processuum quæ
aliarum scripturarum, tamen nunquam fuit in ob-
seruantia, pro copijs scripturarum: quia pro eis arbitra-
rie soluitur, sed solum pro copijs processuum (vt om-
nibus, notum est.) Limita istud nõ procedere in per-
sonis

sonis pauperibus: quoniam vt latius diximus supra
in Rit. 194. nota. in versiculo secundum est, immu-
nes sunt a solutione sportularum, tam iudicum,
quam actuariorum.

¶ Tertio Nota. ibi Magna Curia domini magistri
iustitiarj, quod Magna Curia, dicitur esse Curia ma-
gistri iustitiarj, & idem supra in Rit. 68. circa finem.
quod est contra aliquos iudices deridentes aliquos
procuratores dicentes in petitionibus, in Magna
Curia domini magistri iustitiarj. Intellige tamen
hunc Ritum loqui eo respectu, quia in ipsa Magna
Curia præsidet magister iustitiarj, & pro eo lo-
cumentens, siue Regens, non autem, quod Curia
sit sua: quia immo est Curia Regia: tum quia Rex,
siue eius locumentens generalis creat in ea Regen-
tem, & iudices, non autem ipse magister iustitia-
rius, tum etiam quia ipse Rex nominando ipsum
magistrum iustitiarj. non dicit magistrum iustitia-
rium suæ Magnæ Curia, sed nostræ. vt patet ex
constitu. Regni statuimus, vt magnæ. & constitu.
Magnæ Curia.

¶ Quarto Nota. ibi, de homicidio, & damnis clan-
destinis, quod ciuitas Neapolitana, & homines ip-
sij: per hunc Rit. sunt privilegiari: quod pro homi-
cidij & damnis clandestinis non possint molestari:
neque pro pena Curia, neque pro emendatione
damni parti læsa: Ex quo sequitur, quod in alijs
vniuersitatibus Regni: ius commune Regni est in
contrarium, vt teneantur ad penam Curia, & sa-
tisfactionem damni parti per constitutio. Regn. si
damna clandestina, & constitu. super incisionibus,
iuncto cap. Reg. frequens & ineffrenata. per quod
etiam ad penam Curia vniuersitates tenentur. vt
latius per Grama. decisio. 47. intelligendo tamen,
quod vniuersitates teneantur vltra damni emenda-
tionem, ad penam Curia in duobus casibus tan-
tum, postea postea per alium posterius cap. Regni.
quod incip. clandestinis. & clarius notatis per Gra-
ma. in præalleg. decis. numero 2. videlicet quando
vniuersitates vellēt occultare malefactores, aut offi-
cialibus ipsos quæreñibus nollent exhibere, quia ex-
tra dictos duos casus dictum capitulum vltra dam-
ni emendationem, nullam penam imponit, corri-
gendo in hoc dictum capitulum frequens. & vt atte-
stat ibi Grama. facta diligenti perquisitione in sa-
cro cõsilio, & Magna Curia Vicariæ, nunquam fuit
reperita aliqua vniuersitas condemnata ad aliquam
penam Curia, vltra damni emendationem. ¶ Sed
hodie nulla vniuersitas Regni molestatur pro homi-
cidij, siue damnis clandestinis: eo quia annis ab
hinc decem Regia Curia in singulis prouincijs con-
stituit capitancos, seu Barricellos campaniæ cum
quinquaginta hominibus cum vnoquoque, pro cus-
todia territoriorum, quibus omnibus soluitur tipē
dium per easdem vniuersitates, quæ sub hoc pacto
consenserunt huic nouæ impositioni, & solutioni,
quod ad custodiam territoriorum non tenerentur,
& pro inde pro clandestinis non molestarentur, in
tatum quod quotiescunque euenit aliquam vniuer-
sitatem molestari pro tali causa, si per eandem ex-
ponitur Illustrissimo Proregi Regni, & eius colla-
terali consilio illico expediturum prouisiones, quod
stante, contributione quam facit solutioni Barri-
celli campaniæ, non molestetur. vt pluries vidi ex-
pediri in multis causis vertentibus in Regia Au-
dientia principatus citra & Basilicata, * & noui-
ter videre poteris per pragm. vnic. in titu. de dam-
nis clandestinis.

¶ Quinto Nota. ibi statuentes etiam insuper, quod
pro verbis iniurijs non potest per Curiam ex offi-
cio procedi ad denunciationem partis iniuriatæ: sed

per libellum institutum secundum formam consti-
tutionis Regni, & iuris communis, & idem etiam fir-
mat Afflict. per hunc Ritum in tit. de pace iuram. fir-
ma. §. iniuria. num. 7. & Gramma. decis. 37. num. 22.
& Pet. Foller. in frag. post pract. titu. de iniur. nume-
ro 139. versic. & est notandum. & limitat Rit. iste di-
spositionem alterius Rit. supra 291. per quem dicitur,
quod qui suam vel suorum iniuriam prosequi-
tur, admittatur ad denunciandum. vt ibi dixi in 2.
not. Et adde quod necdum non potest procedi ex offi-
cio ad denunciationem partis, sed nec etiam ad que-
relam: nisi querulans libellum porrigat. vt patet
ex pandecta Magnæ Curia impressa nouiter in prag-
Illustrissimi Ducis de Alcalá in reformationibus ma-
gnæ Curia. dicta prag. 38. versic. item che nescuno.
vbi ordinatur actuarijs, quod non debeant accipe-
re querelas de verbis iniurijs, & casu quo accepe-
rint, non possint aliquid consequi pro eius castita-
te, neque pro decreto, sed teneantur parti ad expen-
sas. & licet iste Ritus videatur solum loqui in ciuita-
te Neapo. & pandecta solum in Magna Curia, tamē
per totum Regnum idem seruatur, & seruari video.
Et ideo Afflict. in dicto §. iniuria, & Grama. in dicta
decis. dicunt quod stante hoc Ritui, ita seruatur in
Regno, & maximè in ciuitate Neapol. Maranta ta-
men in pract. parte 4. distin. versic. ex prædictis. nu-
mero 11. videtur contra hunc Rit. & præfata loqui
dum dicit, quod in Regno est communis stylus cu-
riarum quod in crimine iniuriarum solet procedi
per libellum, & per querelam, & ideo Pet. Foller. ibi
in apostil. ad eum dicit, quod eius dictum cõtraria-
tur huic Ritui: sed saluari potest Maran. quia non
loquitur in verbis iniurijs, in quibus loquitur Ri-
tus, sed in crimine iniuriarum, intelligendo in alia
iniuria, quam in verbal. vt infra dicam. ¶ Limita pri-
mo hunc Ritum non procedere secundum Pet. Fol-
ler. ad Maran. in loco præalleg. num. 166. vbi cūque
iniuria illata esset facta, quoniam tunc quia compe-
tit accusatio, & non actio. per l. iniuria. ff. de iniur. &
l. lege Cornelia. §. si quis libellum. ff. eo. tit. & l. vnica.
C. de famo. lib. etiam siue libello per accusationem
siue querelam procedi potest. sed ista limita. non est
necessaria. quia Rit. noster nõ loquitur generaliter
in actione iniuriarum, sed in verbis iniurijs, & val-
de miror quod ipse nõ ponderauit hunc Ritum in
hoc. Secundo limita secundum Afflict. in d. §. iniuria.
num. 8. quotiescunque iniuria fieret vasallo per eius
Dominum per cap. Reg. quod ipse alleg. Tertio limi-
ta secundum eundem Afflict. ibid. & Pet. Foller. ad
Maran. in loco præalleg. num. 13. ver. fallit: quoties-
cunque iniuria esset facta viduis, pupillis, ecclesiasti-
cis, & alijs miserabilibus personis, quoniam tunc ex
officio procedi potest per Doct. Bal. in auth. ad hæc.
circa fin. C. de vsur. & in l. si quis in hoc genus. C. de
episc. & cler. & per c. Reg. de iniurijs. vt etiam nota.
Maran. in pract. par. 6. in tit. de inquisitio. num. 141.
& seq. vers. vndecimo inquit. ¶ vbi quod iniuria facta
Deo, & totam ecclesiam tangit secundum gl. in cap.
nõnulli. 3. q. j. & Abb. in c. 2. de foro comp. & c. cum
sit generale. col. 2. eo. tit. Sublimitat tamen Pet. Foll.
istam limita. in prox. citato loco, & in fragmen. post
pract. crim. tit. de iniur. nu. 141. ver. illud adnotandū
est procedere in grati iniuria tantum per ea quæ di-
cit Bal. in l. si quis in hoc genus. in fi. & Hippo. conf.
103. num. 20. vbi quod statutum puniens offenden-
tem clericum, comprehendit solum inferentem ei
grauem, & atrocem iniuriam, non autem leuem,
sed istam sublimita. non puto veram: quia dictum c.
Regni de iniurijs loquitur generaliter, nec obstat
Doct. Bald. & Hippo. quia Bal. non dicit id ad quod
Hippo.

Hippo. ipsum allegat, ut videri potest, sed quia text. dicitur l. si quis in hoc loquitur de atroci iniuria. Bald. in si. illius l. dicit. nota quod non omnis offensa facta clerico, dicitur offensa sed tantum atrox, supple quo ad terminos illius l. loquentis de atroci iniuria, & ista est intentio Bald. alias non recte diceret, nec verum esset, quod clericus non dicitur offensus, vel iniuriatus nisi atrociter offendatur vel iniurietur dictae personae, curia ex officio procedere potest, & quotidie procedi videmus.

¶ Sexto Nota. circa finem, ibi, in illorum possessione, seu quasi quod privilegia omnia Neapolitanis concessa per hunc Riturum confirmantur: cum clausula, scilicet, eo modo quo in possessione existunt.

10 ¶ Quæro satis necessario ad hunc Riturum. supra in quarto nota, dictum fuit, quod hodie in Regno vniuersitates non molestantur pro clandestinis. ex causa solutionum quas faciunt barricellis, nunquid tam pro pœna curiæ, quam pro emendatione damni intelligitur, an vero solum pro pœna curiæ, saluo adhuc remanente iure parti læsæ contra vniuersitates in quarum territorio damnum commissum fuit? Videtur primo quod dicta contributio solutionis exoneret vniuersitates solum ad pœnam curiæ, & Afflicti. in const. Regni. instrumentorum. quæstione duodecima. versiculo sed iuxta hanc numero decimoquinto. & dispositio Principis per quæ dominium alterius aufertur non est seruanda, neque in foro fori neque in foro poli. contrarium tamen arbitror de iure verius, pluribus ex causis: prima, quia recte ponderando omnia iura Regni, quæ de hac materia loquuntur nullibi reperitur quod vniuersitates teneantur ad pœnam curiæ ultra damni emendationem, ratione territorij non custoditi, propter quod credo factum, quod nunquam in Sac. consi. & Magna Curia, vniuersitas aliqua ad talem pœnam reperitur condemnata. ut attestatur Grama. decif. quadragesima septima. & licet per capitulum Regni. quod incip. clandestinis. circa finem. in duobus casibus vniuersitates teneantur ad pœnam curiæ, ut supra etiam dixi in quarto not. si recte illud cap. consideretur, in illis duobus casibus, non teneantur ratione territorij non custoditi, sed quia scientes malefactores, vel pœnes se habentes, nolunt ipsos reuelare, & officialibus quærentibus exhibere, quo stante pro vero, & verissimo, nisi contributionem, quam faciunt vniuersitates barricellis exonerarent eas ab emendatione damni, parum eiusdem profuisset creari facere barricellos pro custodijs territoriorum, & de nihilo penitus eisdem feruiret, & si diceretur, quod satis eisdem prodesset, si in illis duobus casibus, in quibus possent ad pœnam curiæ teneri: non tenerentur. Respondeo quod ego indubitanter teneo, quod etiam hodie stante dicta contributione, vniuersitates non sunt exemptæ ab illis: quia Regia curia, a custodia territoriorum exempta eas, non autem a delictis, prout esset proprie occultare malefactores, vel nolle exhibere. Secundo, quia dato quod tenerentur vniuersitates ad emen-

11 riaz, & quia iuri tertij nedum nunquam intelligitur Princeps velle præiudicare, ut probat text. in l. secunda. §. si quis a Principe. cum concordant. traditis ibi per glof. ff. ne quid in loco publico. sed nec etiam potest id facere, etiam per viam legis absque causa. ut not. Innoc. in capitulo quæ in ecclesiis. de constitu. & Barto. in procem. ff. & in l. prima. in fine. ff. de constitu. princip. pro quo. l. venditor. §. si constat. ff. commu. præd. adeo quod ut inquit Bald. in l. iubemus. in princip. C. de sacrosan. eccles. late. Felyn. in dicto capitulo quæ in ecclesiis. & Afflicti. in const. Regni. instrumentorum. quæstione duodecima. versiculo sed iuxta hanc numero decimoquinto. & dispositio Principis per quæ dominium alterius aufertur non est seruanda, neque in foro fori neque in foro poli. contrarium tamen arbitror de iure verius, pluribus ex causis: prima, quia recte ponderando omnia iura Regni, quæ de hac materia loquuntur nullibi reperitur quod vniuersitates teneantur ad pœnam curiæ ultra damni emendationem, ratione territorij non custoditi, propter quod credo factum, quod nunquam in Sac. consi. & Magna Curia, vniuersitas aliqua ad talem pœnam reperitur condemnata. ut attestatur Grama. decif. quadragesima septima. & licet per capitulum Regni. quod incip. clandestinis. circa finem. in duobus casibus vniuersitates teneantur ad pœnam curiæ, ut supra etiam dixi in quarto not. si recte illud cap. consideretur, in illis duobus casibus, non teneantur ratione territorij non custoditi, sed quia scientes malefactores, vel pœnes se habentes, nolunt ipsos reuelare, & officialibus quærentibus exhibere, quo stante pro vero, & verissimo, nisi contributionem, quam faciunt vniuersitates barricellis exonerarent eas ab emendatione damni, parum eiusdem profuisset creari facere barricellos pro custodijs territoriorum, & de nihilo penitus eisdem feruiret, & si diceretur, quod satis eisdem prodesset, si in illis duobus casibus, in quibus possent ad pœnam curiæ teneri: non tenerentur. Respondeo quod ego indubitanter teneo, quod etiam hodie stante dicta contributione, vniuersitates non sunt exemptæ ab illis: quia Regia curia, a custodia territoriorum exempta eas, non autem a delictis, prout esset proprie occultare malefactores, vel nolle exhibere. Secundo, quia dato quod tenerentur vniuersitates ad emen-

12 dationes, & pœnas ob malam custodiam, prout ex supradictis contrarium patet apertissime, cum Regia curia assumptis in se hoc onus custodiendi, deputando in qualibet prouincia suum Barricellum & milites: videntur ipsæ exemptæ ab omni eo, ad quod ratione custodiæ tenebantur: & quia custodiæ causa cessante, cessat ipse effectus. cap. & si Christus. in si. de iure iur. cap. cum cessante. in princip. de appell. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patr. cum sim. quæ late cumulat Tiraquell. in tract. suo cessante causa. in princip. numero duodecimo. Tertio, quia ut inquit Iser. in const. super incisionibus. circa finem, & in const. si damna clandestina, non reperitur scriptum de iure communi, quod subditi teneantur ad custodiam, secundum Diuum Thom. in 2. secundæ. quæst. 63. art. 7. Rex Regni qui habet redditus, & prouentus, tenetur custodire, & omnes violētias, & latrocinia emendare: quo fit, quod cum dictæ const. & cap. Reg. quæ volunt contrarium, sint contra ius commune per istam contributionem redimus ad ius commune, & & omnis redditus ad ipsum ius commune est fauorabilis, recessus vero ab eo odiosus. ut dicit Silua. Nup. lib. 6. numero 25. & consilio 12. inter consilia Bruni. numero 182. & Tiraquell. in tract. cess. causa. parte 1. in versiculo necessitatis. num. 182. & secundum istam vltimam opi. vidi ego literas Regij collateralis consilij tempore Reuerendiss. Card. Pacechi anno Domini 1542. 1. mensis Iunii expeditas, & registratas in registro partium octa uo. folio 144. per quas ad instantiam vniuersitatis terræ Eboli ordinabatur Regiæ Audienciæ principatus citra, & Basilicatæ quod stante dicta contributione solutionis barricelli, eandem vniuersitatem non molestaret tam pro pœna, quam pro damno, ut ex eis colligitur, & etiã hodie videri potest * quas literas intuenies impressas in d. prag. vnica. in tit. de dam. clandest. Non obstat contrarium supra allegatum, quod iuri tertij Princeps non videtur neque potest præiudicare: quoniam quo ad ius tertij, circa damni emendationem non negarem, quod idem ius quod competebar partibus læsis, contra vniuersitates, posset hodie competere contra Regiam Curiam eximentem vniuersitates, a custodijs territoriorum, cum quoad custodias præfatas, ipsa Regia Curia sit subrogata in locum vniuersitatum, & subrogatū sapia naturam eius in cuius locū subrogatur, per tex. vbi Bar. no. & ceteri scribentes in l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. Verum quia Regia Curia quæ hodie ex causa præfate contributionis teneatur ad custodiam. ut dictum est, deputauit iam Barricellos, & homines in prouincijs pro custodia territoriorum, arbitror quod nec etiam ipsa cōueniri potest a partibus læsis ad damnorum emendationem, quia ut inquit Iser. in præalleg. const. Regni super incisionibus. circa finem. cum prouinciæ Regni sint multæ, & territoria ampla, & nemo possit tam perpetuè tanquæ continēt etiam arctum locum continuo ire, quin possit ab alijs interpellari. ut inquit tex. in l. feruitutes. la. 4. in prin. ff. de feruituti. non est possibile taliter custodire vnã partem territorij, vel prouinciæ, quin in alia latrones deprædentur, & occidant. ut clarum est, & propterea & qui tenetur ad custodiam, satis est secundum eum, si faciat quod potest. l. si. C. de his quibus ut indig. immo, & quod commode potest per l. nepos proculo. ff. de verb. sig. & cap. facia. 22. quæst. 2. & ideo videmus quod ad cōstitutionem facta de dictis barricellis, causæ clandestinorum pœnitus conqueuerunt in hoc Regno: quæ omnia bene not. quia ad præfens lis est in limine in Regia Audiencia Principatus citra, & Basilicatæ, inter Illustriss. comitiſſam Pollicastris adri-

cem ex vna, & vniuersitatem terræ Eboli ream contentam ex altera super emendatione furti clandestini in territorio dictæ terræ commissi in persona cuiusdam hominis, seu vassalli dictæ Comitissæ, qui ad eandem Comitissam asportabat in ciuitatem Neapolis quamdam pecuniarum quantitatem.

17 ¶ Secundo quæro hic dicitur, quod libellus in actione iniuriarum debet institui secundum formam iuris communis, & constituti. Regni, quæ nam erit illa forma, quam iniuriati seruabunt circa hoc? & criminaliter. ut probat text. in §. in summa. institui. de iniur. nota. per Afflicti. in capitulo primo. §. iniuria. numero sexto. de pace iura. firman. & Maran. in pract. parte quarta. in principio. versiculo quia tamen. numero 9. quotiescunque agitur ciuilitate, & debent in libello dicere secundum eos, & iurare quod potius voluisset tot aureos de proprijs bonis ammittere, quam talem iniuriam pati, petendo eundem iniuriantem in illis condemnari sibi secundum dispositionem iuris communis: per quod tota pœna applicatur parti. ut no. Bar. in l. iniuriam. ff. de iniur. Afflicti. & Maran. in dictis locis. secundum vero dispositionem constituti. Reg. varietates pœnarum, condemnari sibi solum per tertia parte, alijs duabus partibus ipsi Curia applicandis, quo libello taliter

18 Breviter & cum pro iniuria possit agi ciuilitate, & criminaliter. ut probat text. in §. in summa. institui. de iniur. nota. per Afflicti. in capitulo primo. §. iniuria. numero sexto. de pace iura. firman. & Maran. in pract. parte quarta. in principio. versiculo quia tamen. numero 9. quotiescunque agitur ciuilitate, & debent in libello dicere secundum eos, & iurare quod potius voluisset tot aureos de proprijs bonis ammittere, quam talem iniuriam pati, petendo eundem iniuriantem in illis condemnari sibi secundum dispositionem iuris communis: per quod tota pœna applicatur parti. ut no. Bar. in l. iniuriam. ff. de iniur. Afflicti. & Maran. in dictis locis. secundum vero dispositionem constituti. Reg. varietates pœnarum, condemnari sibi solum per tertia parte, alijs duabus partibus ipsi Curia applicandis, quo libello taliter

19 instituto. & index postea taxabit illam quantitatem quæ sibi iustior apparebit: personarum loci, temporis, & iniuriæ qualitate pensata. ut dicit rex. in §. pœna. institui. de iniur. & constituti. præallega. varietates pœnarum, condemnando ad eam partem iniuriantem, & distribuendo in sententia modo quem dixi in Regno, vel alio modo extra Regnum vbi seruatur ius commune. Dicit tamen Maran. in loco præalleg. versiculo & hoc fuit inductum. numero decimo. quod inspecto iure communi præfate, secundum quod tota pœna applicatur parti: dicitur agi mere ciuilitate: sed inspecto iure Regni in dicta constituti. per quam pro duabus partibus applicatur Curia: dicitur iudicium mixtum: in tantum quod si peteret iniuriatus totam pœnam applicari sibi: libellus non procederet, secundum eum ibidem numero vndecimo. Quotiescunque vero agitur criminaliter iniuriatus petet iniuriantem condemnari & puniri: prout iura & Regni constituti. volunt, & mandant. ut scribit Afflicti. in dicto §. numero sexto. & Maran. in loco præallegato. numero decimo. versiculo criminaliter. & eo casu pœna erit extraordinaria secundum qualitatem personarum, loci, temporis, & iniuriæ. ut dicit rex. in dicto §. in summa. l. finali. ff. de iniur. & l. pedius. §. primo. ff. de incend. rui. & naufrag. quamuis in Regno habeamus aliam constituti. quæ incipit: ut dignitatum. per quam ceteræ pœnæ determinantur quando criminaliter agitur. ut etiam Maran. dicit in loco proximè citato. & in isto iudicio criminali iniuriatus non extimabit iniuriam: nec aliud petet, quam quod dixi, quia extimatio in tali iudicio pertinet ad iudicem: qui extraordinariè condemnabit, alias si pars secus faceret, libellus, siue querela non procederet. ut no. Maran. in præalleg. numero duodecimo. versiculo ex prædictis infero.

20 ¶ Tertio quæro nūquid iniurians tenetur iniuriato ad satisfactionem iniuriæ siue honoris, puta mentiendo vel veniam petendo, aut famam restituendo, adeo quod ad id iudex debeat in sententia ipsum condemnare? Maran. in pract. parte quarta. in principio. numero decimosextimo. versiculo iuxta hoc, videtur firmare quod sic: nedum quo ad primum etiam quo ad secundum: & quod iniurians teneatur ad satisfactionem honoris firmat Hostien.

21 ¶ Quarto quæro in quibus casibus homo homini teneri potest actione iniuriarum? Matthæus de Affli. in titulo de pace iura. firman. in §. iniuria. numero vigesimotertio. versiculo & ideo quæro. latius super hoc scribens enumerat multos & plene infinitos: ideo ad eius dicta te remitto, & scias tamen ultra eum, quod nedum cum expressim iniuria dicitur: actio iniuriarum locum habet: verum etiam cum aliqua verba proferuntur quæ quo ad corticem iniuriam non sonant: & in effectu iniuriosa sunt. ut scribit Card. in capitulo ex literis. tertio nota. numero primo. de consue. Ioan. Neuiza. in sua filua. libro quarto numero 76. Pet. de Rauem. in allega. consue. inter suum Alfab. columna trigesima quarta. folio 171. & Petrus a plaza in epitome delictorum præallega. capitulo primo. numero decimotertio. vbi exemplificat in eo qui dicit alicui mulieri, tu es vna bona mulier: firmat Ang. in l. vestem. ff. de eo qui dicit, doleo quod fuisti verberibus affectus. & Soci. consilio sexto. volumine primo. vbi de eo qui dicit alicui tu es bonus homo, & communiter intelligitur quod appellat ipsum cornutum. * Salerni etiam sunt aliqui qui sub specie pietatis iniuriant alios dicendo talis est persona satis prudens, sed doleo quod ei successit illud finitrum quod a tali fuit multis verberibus verberatus, vel quod eius vxor fuit inuenta cum tali, vel alia similia dicendo, de quibus non est mirum, quia ut inquit Luc. de Penn. in l. secunda. columna quarta. C. de exact. tribu. libro decimo. prouerbium est Salernitanorum mel in ore, & passorium in manu.

22 ¶ Quinto quæro, in hoc Ritu fit mentio de iniuria

in summa de pœnitentia. §. quibus. versiculo tu dic. Diuus Thom. in secunda secundæ, quæstione sexagesima secunda. articulo secundo. Floren. secunda parte. titulo secundo. capitulo secundo. §. tertio. Par. in tract. syndica. in versiculo compositio. §. quia plures. & Dida. Couar. in libro variarum resolu. lib. primo. capitulo vndecimo. versiculo iustissimum tamen. & probari potest ex capitulo inter sollicitudines. circa finem. de purgatione canonica. & capitulo peccatum. de regulis iuris. in 6. Pet. vero Foller. in apostill. ad Maran. loco præalleg. tenet contrarium quod ad id quod dictum est posse iudicem ad talem satisfactionem condemnare, inquit quod satisfactio fieri consuevit cum partes inter se se concordant: non autem cum in iudicio res agitur, quoniam tunc iudex non aliam pœnam imponet, quam quæ sibi omnibus pensatis iuxta viderit, & quod Par. qui de istis satisfactionibus tractat, ita procedit, ut patet cuilibet legenti & Hostien. dictum cum in foro conscientia agit coram sacerdote loquitur, & verum est, quam opin ego verissimam puto, tam de iure, quam de consuetudine, quæ non seruatur in sententia condemnare ad satisfactionem honoris. & eam etiam tenet Dida. Couar. loco præallega. numero quarto. versiculo verum. dum dicit quod iudices frequentius committunt hoc in sententijs: & aliam pœnam eorum arbitrio imponunt. Non obstant rex. capituli inter sollicitudines. & capituli peccatum. quoniam licet aliquid videatur in argum. probare: tamen de satisfactionibus honoris partium non loquuntur: & quando id dicerent, expresse de iure cano. procederent: quæ bene nota, quia facile quotidie eueniunt, & poteris interrogari. In Hispania tamen per l. secunda. titu. 9. libro octauo. ordin. aliter est statutum in sex tantum verbis iniuriosis. ut dicit Didacus Couarruias loco proximè citato. in princip. capitulo 11. numero secundo. & Petrus a Plaza. in epitome delictorum, libro primo, capitulo primo, numero 2.

23 ¶ Quarto quæro in quibus casibus homo homini teneri potest actione iniuriarum? Matthæus de Affli. in titulo de pace iura. firman. in §. iniuria. numero vigesimotertio. versiculo & ideo quæro. latius super hoc scribens enumerat multos & plene infinitos: ideo ad eius dicta te remitto, & scias tamen ultra eum, quod nedum cum expressim iniuria dicitur: actio iniuriarum locum habet: verum etiam cum aliqua verba proferuntur quæ quo ad corticem iniuriam non sonant: & in effectu iniuriosa sunt. ut scribit Card. in capitulo ex literis. tertio nota. numero primo. de consue. Ioan. Neuiza. in sua filua. libro quarto numero 76. Pet. de Rauem. in allega. consue. inter suum Alfab. columna trigesima quarta. folio 171. & Petrus a plaza in epitome delictorum præallega. capitulo primo. numero decimotertio. vbi exemplificat in eo qui dicit alicui mulieri, tu es vna bona mulier: firmat Ang. in l. vestem. ff. de eo qui dicit, doleo quod fuisti verberibus affectus. & Soci. consilio sexto. volumine primo. vbi de eo qui dicit alicui tu es bonus homo, & communiter intelligitur quod appellat ipsum cornutum. * Salerni etiam sunt aliqui qui sub specie pietatis iniuriant alios dicendo talis est persona satis prudens, sed doleo quod ei successit illud finitrum quod a tali fuit multis verberibus verberatus, vel quod eius vxor fuit inuenta cum tali, vel alia similia dicendo, de quibus non est mirum, quia ut inquit Luc. de Penn. in l. secunda. columna quarta. C. de exact. tribu. libro decimo. prouerbium est Salernitanorum mel in ore, & passorium in manu.

24 ¶ Quinto quæro, in hoc Ritu fit mentio de iniuria

Domini Prosperi Caraula Ebolitani

ria verbis tantum illata: nunquid non alijs modis iniuria inferatur? Breuiter dicas quod sic: & ideo iniuria non tantum verbis inferatur. vt hic dicitur: & probat textus in l. si non conuictij. C. de iniur. l. cum qui nocentem. & litem apud Labeonem. ff. eodem titulo. & capitulo cum te. a. b. extra de re iudicata. verum etiam factu. vt patet ex l. lex Cornelia, & toto titu. ff. de iniur. nota. Dida. Couar. loco præallegato. in principio. & Pet. a plaza in epitome delictorum capitulo primo. in principio. & per totum. Item scriptura vt probat tex. in l. prima. §. si quis libellum, & l. lex Cornelia. §. si quis librum. ff. de iniur. & totus titu. C. de famo. libell. 24 ¶ Scias tamen quod licet ponens famosum libellum pœna vltimi supplicij puniatur per l. prima. C. de famo. libell. tam si contenta in libelo sint vera quam si sint falsa. vt scribit Rom. consilio 96. nu-

mero tertio. versiculo secundo vero casu. post Gl. in dicta l. prima. Dida. Couar. dicto capitulo vndecimo. numero sexto. versiculo secundo eadem. & Pet. a plaza. dicto capitulo primo. numero 5. tamen vt inquit ibi gl. j. quam sequitur ibi Pet. Cyn. & Ang. procedit quotiescunque in libello est descriptum delictum pro quo diffamatus veniret puniendus pœna mortis, alias secus esset, & pœna iudicis arbitrio imponeretur secundum Glossa. & Doct. præallega. & nouissimæ satis pulchre Petrus a plaza in loco præallegato. capitulo tertio. numero secundo. vbi de hoc latius tractat. Et per ista ad laudem omnipotentis Dei ac Gloriosissimæ Virginis Mariæ cuius hodie festum celebramus: sit impositus optatus finis commentarijs super Ritibus Magnæ Curie Vicariæ. Eboli, die 15. Mensis Augusti. 1560. Prosper Caraula. V. I. D.

RITVS MAGNÆ CVRIÆ VICARIAE REGNI NEAPOLIS.

191

Cum expositionibus eximij Iuris Vtriusque Doctoris, Domini
Annibalis Troyfij, ciuis Cauensis:

Per quàm vtilibus, ac necessarijs, maximè in tribunalibus: Quibus accedunt
Appendices Ioannis Michaelis Troyfij. I. V. D.
Et Hieronymi de Lambertis.

Denuò nouiter emendatiores facti, & à quàm pluribus, quibus antea, impressorum
in Curia, scaturiebant erroribus, repurgati.

RITVS PRIMVS.

S V M M A R I V M.

- 1 Ritus huius voluminis, & omnia qua in Magna Curia seruantur, in ceteris Curijs Regni seruari debent.
- 2 Verbum, edicto, pro lege exponitur.
- 3 Curia qualibet suos Ritus, ad causarum ordinationem habet.
- 4 Iudex appellationis quem seruabit Ritus, suæ Curie, vel iudicis à quo?
- 5 Milites etiam suos habent Ritus.
- 6 Ritus diffinitio.
- 7 Magna Curia caput, domina, & fons aliarum curiarum.
- 8 Stylus Curie seruandus pro lege.
- 9 Stylus quando ad causarum decisionem possit allegari.
- 10 Stylus in quo a consuetudine differat.
- 11 Stylus an ius faciat?

IANNA secūda, &c.)
In tex. ibi q̄ omnes, &c.
¶ no. ex tex. isto a quòd omnes Ritus descripti in hoc volumine debent in Magna Curia seruari, & consequenter. In quatuor Curia Regni ¶ b Neapolitani, vt probat tex. in §. fi. inst. de fatid. per quem tex. ita dixit And. de Iser. in consti. Reg. si quis in posterum. in 4. col. probat etiam tex. in consti. Regni, nihil veterum. in fi. & consti. Regni Magnæ Curie. in princ. & probatur ex illo verbo posito in tex. Ritus prædicti, scilicet constitutionum edicto, &c. quia illud verbum, Edicto, exponitur, id est lege generali, vt probat tex. iuncta gl. in vers. oraculo. in l. digna vox. C. de leg. & lege hac edictali. C. de secundis nuptijs. quod verum est quo ad litem decisionem, secus vero quo ad litem ordinationem, ¶ quia quo ad ordinationem litem vnaquæque Curia habet suos Ritus c̄ se

cundum Matth. in d. consti. nihil. in fi. dicentem fuisse declarationem Bart. de Capua. facit tex. in l. tertia. §. si nali. ff. de testi.

¶ Quid autem in iudice causæ appellationis, an debeat seruari Ritus suæ Curie, vel Ritus Curie iudicis a quo? vide gl. in c. licet. Canon. de elect. in 6. & in l. sancimus. C. de sac. san. eccl. Fel. in cap. fi. 2. col. ver. quarto limita. de costit. Matth. in consti. si quis, cap. in decif. 86. num. 19. per Alex. in l. 2. in fi. ff. de leg. 2. ¶ Etiam milites habent suos Ritus per consti. Regni hostiei excep. & ibi per scribentes, in fine tex. ibi decernimus, &c.

¶ Nota clausulam decreti annullatiui: concordat tex. in clem. j. §. j. extra de concess. præb.

¶ Et de non obseruantia Rituum antiquorum, vide per Matth. in consti. Regni humanitate. §. nota. in tex. ibi statuimus, &c.

¶ Adde q̄ tale verbum indicat auctorem velle promulgare noua iura. vt probat gl. in c. vt litigantes. in versic. statuimus. extra de offic. ord. in 6. & in c. fin. de rescrip. secundum Abb. & alios in c. decernimus. in fi. extra de iud.

¶ A D D E quòd Ritus est lex non scripta. §. ex non scripto. insti. de iur. nat. gen. & ciui. & dicitur quasi rebus: & si non rectus dicitur corruptus. Iser. in consti. si quis in posterum. 6. col. Io. Mich. Troy. I. V. D.

¶ A D D E quòd Magna Curia Vicariæ est caput, & domina aliarum curiarum Regni huius, quia est curia Regia consti. appellationum tempora. Matth. in consti. in pecuniarijs. secundo vol. immo supremum tribunal idem Matth. in d. consti. appellationum. 6. no. & est velut fons a quo ceteri riuuli deriuantur: d. consti. nihil veterum, & in iurisdictionem Regiam cōmendatam, vt pote vt membra regis, potiusquam propriam & ipsi soli, & prouin. Iustitiarijs antiquitus concedebatur merum & mixtum imperium. gl. in procem. consti. in ver. gladijs, & in rns alias Curias, tanquam iustitiæ speculum. in consti. mag. curia; immo luminare maius. in cost. seq. Io. Mich. Troyfius.

¶ A D D E quòd Ritus & etiam stylus curie seruan- dus est Bar. in Liuris peritos. in fi. ff. de excu. tut. & Felix. Malleolus in tract. de marr. num. 6. dicit quod sicut stylus Curie Romanæ seruat pro lege; ita & alij. ¶ Et quando stylus possit allegari ad decisionem causarum. vide Io. de Monra. in tract. de parlamen- tis in Add. num. 3. ¶ Et in quo stylus differat a con-

10 tis in Add. num. 3. ¶ Et in quo stylus differat a con-

tuetur Pau. de Cast. in l. j. num. 2. C. de sacrosan. eccle. & an faciat ius, apostillam ibid. allegantem plures quotas: in sacro tamen consilio Neapolitano longeuus stylus facit ius. Afflic. in prælud. consili. not. 9. Ioan. Michael.

RITVS II.

SVMMA RIVM.

- 1 Ordo seruandus.
2 Instrumenta duo si in vna carta scripta reperiuntur: quod primo scriptum censeatur.
3 Quietationibus duabus factis, num duplicata solutio censeatur?
4 Bonorum obligatione facta pluribus, cuius by poteca sit.
5 Instrumenta duo si stipulata sint a diuersis notarijs eadem die: quod prius presumentum remissive. Et de prioritate horarum. ibidem.
6 Et quid de instrumentis habentibus ordinem a natura.
7 Ordo facit conditionem.
8 Concurrentibus patre, & matre ad accusandum de morte filij: quis preferendus.
9 Rex in Regno, an proprie fiscum habeat?
10 Ordo iudicij vnde ortum habuit.
11 Ordo quid sit, pluraque de ordme. Et quod aliquando non seruetur.
12 Instrumenta duo coram eodem no. iud. & test. confecta, diuersa si reperiuntur: quando pro vno censeantur.

N primis quia, &c.) In tex. ibi ordo. Nota ordinem debere seruari. adde tex. & ibi not. in auth. in med. lit. non fieri sa ius. §. fin. l. j. ff. de orig. iur. in l. fin. ff. de hæred. inst. l. reg. §. si quis. & ibi Bar. ff. de iu. & facti igno. habetur per Bar. in l. ambitiosa. antepen. col. ff. de decr. ab ord. fa. & in 2. in princ. ff. de tranfa. Car. in cle. pe. in fi. extra de elect. per Can. in c. pen. in fi. extra de cler. coniug. Bar. & Bal. in prima const. C. §. quibus. per Alex. conf.

- 19. fi. col. primo vol. & in const. 72. 2. vol. & in tantum ordo seruandus est quod si reperiuntur duo Instrumenta scripta in vna carta, primo scriptum intelligitur primo celebratum, secundum Bar. & Bal. in d. §. quibus. & Bald. in l. de rebus. C. de donat. ante nup. probat tex. in l. si quis. §. initium. ff. de eden. & ubi vide Alex. de duabus quietationibus factis an censeatur duplicata solutio, & tex. in l. quotiens. ff. de vsufr. & etiam in eadem scriptura seruabitur ordo & hinc est, quod si in eodem instrumento obligasti bona tua Titio & Seio. Quod hypotheca Seij erit posterior tanquam vltimo nominati. & ita dixit Ang. in auth. de hære. & fal. §. etenim. vbi late de materia. per Doct. in l. 2. §. prius. ff. de vulg. & pup. & per Fely. in c. dilecta. ver. ordo. extra de rescrip. Quid autem si reperiuntur duo instrumenta eadem die stipulata, & confecta a diuersis Notarijs: quo casu non potest de prioritate constare: pro quo erit presumentum? vide Bar. late & alios, maxime Soc. in l. j. in priu.

ff. sol. mar. vbi ponit regulam & fallentias, & ibi repetes. Quid si probetur prioritas per horam? vide etiam per gl. in l. si ex pluribus ff. de sol. per Bal. in l. Imperator. ff. de statu homi.

¶ Et quid si instrumenta habent ordinem a natura, puta, quia vnum continet debitum: aliud quietationem: vel vnum habitum, aliud priuationem: & presumitur pro habitu secundum Cyn. Bal. & alios in l. cum proponas. C. de codicil. & in d. §. quibus. vide Soc. in d. l. j. & Marth. in decif. 387. pen. col.

¶ Quod facit ad questionem, quid si tres sunt ordinati ad officium hoc ordine. §. primus, & si primus non erit: secundus, & si secundus non erit: tertius: primus acceptauit, & sic fuit secundus exclusus, & per exclusionem secundi tertius volebat admitti ex quo purificata fuit conditio in persona secundi exclusi per quam videtur quod tertius debeat admitti. In contrarium dicitur per rationem quia.

¶ Ordo facit conditionem, & per acceptationem primi ceteri sunt exclusi secundum Bal. & Imo. l. cū in testamento. ff. de hæred. inst. habetur per Aret. in l. quando in 4. colum. ff. de acquir. hæred.

¶ Quid enim si pater & mater concurrunt in accusando de morte filij quis ipsorum præferatur & certum est: quod pater, tanquam primo nominatus a const. Regni summo periculo. & ibi hoc not. Marth. in c. nota. & idem de iure communi secundum Salyc. in lege vxor. C. qui accusa. non poss. & per rationem & iura prædicta. Et adde prædicta his quæ dixi in commento Prag. Regni quæ incipit. Scartimus.

in tex. ibi fisci, &c. ¶ Adde an Rex. in hoc Regno habeat fiscum & proprie loquedo. vide per And. de Iser. in prælud. const. & ibi Afflic. in 15. q.

ADDE quod ordo iudicij habuit ortum in paradiso. Spec. in proce. §. ceterum: & seruatur inter dignitates, ita Bar. Brixien. in tract. de rescri. 3. q. nu. 4.

¶ Et quid sit ordo Roland. in tract. hos. testam. rub. 5. & plura de ordine. vide per Nic. Boerium in tract. de ord. graduum vtriusque fori. Aliquando tamen ordo non seruatur, vt puta in notorio secundum Bar. in l. scriptus hæres. ff. de relig. & sump. fun. & Par. in tract. synd. in ver. notorium. & Spec. in tit. de notorio crimine. Io. Mich. ¶ Adde quod si reperiuntur duo instrumenta vnum post aliud scriptum coram eisdem iudice not. & testibus, videlicet primum venditionis, secundum de mutuo: censeatur vnum. Bald. in l. Sempro. de leg. 2. & post eum Afflic. in consti. diuq. memoria. num. 7. & post num. 54. Ioan. Mich.

ADDE Bar. in rub. de iu. fisci. & post eum Franc. Lucani in tract. de fisco & eius priu. in j. q. num. 6. primo vol. Ioan. Mich.

RITVS III.

SVMMA RIVM.

- 1 Non potens prohibere, non incidit in penam, non reuelando. cum fallent.
2 Episcopus coniurationem contra temporalem dominum non reuelans, qua pena puniendus.
3 Quis reuelare secreta, quando teneatur & qua pena reuelans puniatur.
4 Delicta enormia in clerico, quæ.
5 Casus in quibus punitur affectus, non secundo effectu.
6 Pena sacerdotis confessionem reuelantis, & alia similia circa idem.

Item

Item quod adde præter terminos huius ritus, si aliquis sciret aliquem commisisse enormia, non tenetur ad penam ex sola scientia, non reuelando, si non possit prohibere per regulam. l. culpa caret. ff. de reg. iur. & in l. in delictis. in prin. ff. de noxa. habetur per Bar. in l. vtrum. ff. de patri. dato quod non reuelasset, secundum gl. in l. culpa caret: vide per Abb. Panor. in c. j. 2. col. extra, de rest. spol. & hoc est regulare. Sed fallit quando delictum esset committendum contra eum cui conficius delicti erat subiectus, vt in patre, & filio, in seruo & domino, in vasallo & domino. vt vasallus domino. cap. j. §. præterea. quæ sit pri. cau. be. ami. quæ intellige si potest probare. tex. & gl. quæst. 7. plerunque Alex. conf. 55. 4. volum.

¶ Clerico & episcopo, & clerico parochiali & hoc sequito maleficio.

¶ Præter in vasallo & principe. quia tunc secus per l. quisquis. b. C. ad l. Iul. maieft. & 6. q. j. §. rerum. vers. si quis cum militibus. vide plene per Abb. in d. c. j. & per Oldra. in consilio 43. ¶ Sed qua pena punitur. Episcopus non reuelans coniurationem contra dominum temporalem, vide Lud. Rom. in sing. suis. folio 21. ¶ Et an alio casu quis teneatur reuelare secreta. vide per Innoc. in c. officium, extra de pœn. & remis. per Abb. in c. qualiter. & quando. lo primo. extra de accusa. in cap. si sacerdos. de off. ord. & in cap. dilectus. extra de excess. præl.

¶ Quia alias reuelans secreta aliena, sine iusta causa, tenetur pena falsi. l. j. §. is qui. ff. de fals. per Aret. in tract. malef. in versicu. falsario. & etiam tenetur actione in factum, & iniuriarum si iniuriandi animo fecit: secundum gl. in lege. §. sed & si quis. ff. ad l. Aquil. per tex. ibi.

¶ Quæ sint delicta enormia maxime in clerico: vide Cepol. conf. 11. 4. col. Ioan. Mich.

¶ Quia est vnus de casibus in quo punitur affectus non sequuto effectu.

ADDE alios, qui notantur in l. si quis non dicam rapere per gl. & Doct. C. de epif. & cler. & alium per nouellam pragma. punientem mittentes ictus balistarum & archabutorum pœna mortis: etiam non sequuto effectu. & Hyppo. in l. qui falsam ad l. Corn. de fal. qui ponit regulam in fallentijs & limitationibus. Ioan. Mich.

ADDE quod in sacerdote reuelante secreta confidentis, est alia pœna per c. omnis vtriusque, de pœn. Et quid in consiliarijs Regum & alijs reuelantibus secreta Regum. & quid in teste deponente in secreto, & postea reuelante. vide Iser. in c. j. quibus modis feud. ami. 4. & 5. Ioan. Mich.

Ritus Octauus.

SVMMA RIVM.

- 1 Duo officia incompatibilia eodem tempore quando quis exercere possit.

In tex. ibi duo officia, &c.) de ista materia, san & quando quis possit exercere. Duo officia incompatibilia vel non, vno & eodem tempore. vide tex. & quæ ibi habentur per Albericū de Ros. Barro. & alios Doct. in l. 2. ff. de adoptio. per Bart. in l. iubemus. §. sane. C. de sacros. eccl.

per gl. in l. comperimus. C. de prox. sacro scri. & in l. hac parte, eodem titulo. ADDE quid in beneficijs & dignitatibus Abb. in cap. ad hæc, cum cap. seq. & cap. de multa, & quæ ibi no. de præb. & dign. Ioan. Mich.

Ritus Decimus.

SVMMA RIVM.

- 1 Miserabiles persone quæ sint. & num. seq.
2 Vidua diues luxuriosè viuens, an priuilegio miserab. perso. gaudeat? & num. 7.
3 Pauper quis dicatur. & num. 6.
4 Modus probandi paupertatem.
5 Miserabilis persona iudicis arbitrio iudicabitur.
6 Vidua inhonestè viuendo, expellitur a conuicinia.
7 Pauper diuiti quando præferatur.

In tex. ibi miserabilium a de isto Ritu fuit memor. Matt. in 23. rubrica const. Regni: quæ autem sint persone miserabiles: vide per Marth. de Afflic. in const. Regni, quæ incipit lege præsentis in tercio nota. ibi vide, & an Vidua diues gaudeat priuilegio huius ritus: & quid de luxuriosè viuente. Late scripti in pragma. Regni, quæ incipit cursu dilationum. vltima carta. dicam infra in Rit. 186. Item quod nullus in materia iuris cessi habetur per Ioan. And. & Abb. in c. significantibus. extra, de offic. deleg. Et inter miserabiles, personas numeratur pauper. vt ibi per ipsos. ¶ Quis autem dicatur pauper & dicitur ille qui habet quinquaginta solum in bonis. l. nonnulli. ff. de accusa. Bart. in l. qui accusare. ff. eod. in Spec. de accusa. §. item excipitur contra accusatorem, quod est pauper. & in titu. de teste. §. j. versicu. quod est pauper. ¶ De modo probandi paupertatem, vide per Bart. in l. si constante. in princip. vbi per omnes. ff. solu. matr. & in l. vbi adhuc. C. de iur. dori. vbi per Bal. per Ang. in l. si vero. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisf. cog. & in l. in fundo. ff. de rei vend. vbi dixit.

¶ Paupertatem probari per fallimentum mercatoris habetur in l. paupertas. ff. de excusa. tuto. in l. si quis. C. de epif. & cler. & in auth. quod locum. vlt. col. C. de colla. & in l. si pro ea. C. mand.

¶ Probatum etiam per famam publicam gl. & Bar. & Doct. in l. 2. C. cum fiscus, vel priua. per Ang. in auth. de hæred. & fisci. §. hinc bis. j. col. per Alex. plene in d. l. si constante. Et de d. paupertate vidi & de eius priuilegijs, infra Rit. 286.

ADDE quod aliquando & miserabilis persona dicitur secundum quod iudici videbitur Bart. in tract. de car. in fi. Ioan. Mich.

ADDE quomodo & quando dicatur quis pauper. Christ. por. in fit. quibus ex cau. ma. non po. numero 20. Ioan. Mich.

ADDE quod vidua committens stuprum amittit dotem. Pau. de Cast. in l. sororem. nu. 4. C. de is quib. vt ind. & licet vidua retineat domicilium priuilegium viri. & l. filij. §. viduas. & ibi gl. & Bart. ff. ad mun. Alex. in l. cum quidam. nu. 9. & idē Pau. nu. 4. de iuridict. om. iud. attamen. si luxuriosè vixerit amittit. vtrumq; ibidem per supradictos Doct. & alias inhonestè viuendo, potest expelli a conuicinia: idem

Kk 2 Pau.

Pau. in l. nullus. C. de episc. & cler. post eum Dec. in l. semper in contractibus. & apostill. ad eum in l. Femina. ff. de reg. iur. Ioan. Mich.

Ritus Trigefimus nonus.

S V M M A R I V M.

- 1 A captura quando incipi possit.
2 Captus de facto, de facto etiam relaxabitur.
3 Cuius relaxationis cognitio, spectat ad Magnam Curiam.
4 Carceratus iniuste a priuato eximi propria autoritate an possit?

De materia supradicti Rit. vide dicta per me in prag. Regni quae incipit inoleuit, ubi reperies, an & quando possit incipi a captura: quibus adde Bald. in l. si quis curialis. C. de episc. & cler. ubi dixit quod potest a captura incipi, idem dixit Bald. in l. consentaneum. C. quo. & quando iud. quem ibi sequitur Alex. per rex. in cap. si clerici. extra de sent. excom. in 6. & Bald. in l. 2. C. de his qui latr. & in l. si. ff. ad l. Iul. pecu. debet tamen iustitiam. Captura de probabili suspitione, & fide delicti pro quo capitur secundum Io. And. in d. c. si clericos. & Bald. in l. quod euitandi. in fi. C. de cond. ob turp. cau. cum Ritu concordat. cap. Regni incip. Item caueant si non praecedentibus suspitione, & fide delicti, caperetur quis. Sed si de facto a deberet etiam de facto, relaxari secundum Bal. in l. si pacto quo ponam, prima col. C. de pact. quem sequuntur ibi Moder. secundum Alex. cum consilio iudicis. tamen seruata forma supradicti Ritus. Et si eo modo non relaxatur. Eius relaxationis cognitio spectat ad Magnam Curiam Vicariae, & sic prouidere super relaxatione praedicta. vt probat const. Regni magister iustitiarum, & ibi hoc nota. Matth. in tertio nota.

Ritus Quadragesimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Carceratus confitit de innocentia, quando liberandus post publicationem, vel conclusionem?
2 Conclusio an necessaria sit de iure communi?

Item si.) quod, adde quod per supradictum Ritur videtur fuisse correctum cap. Regni, quod incipit ab illo inchoandum quamuis in d. c. de ciditur, quod post publicationem confitit de innocentia, relaxatur carceratus, quia secundum istum Ritur debet expectari conclusio in causa vt in eo legitur, & similiter per istum Ritur videntur moderatae multae quaestiones positae per Matth. in const. Regni humanitate, sed aliter fuit prouisum

per Regiam prag. quae incipit inoleuit, quae emanauit post istum Ritur, & mada seruari dictum. c. ab illo inchoandum sub generalitate verborum contentorum in d. prag. & ita sentit Afflict. in d. constit. humanitate. in 5. nota. ubi dixit istum Ritur fuisse correctum in dicta pragma. fuerunt per me multa dicta: poteris ipsa videre in ipsius commento.

A N autem de iure communi sit necessaria conclusio gl. in clem. saepe. de verb. sig. & post eam Abb. in cap. cum I. & a. de re iudic. num. 13. in criminalibus autem quod non sit necess. tenet Alex. in apostill. ad Bart. in l. prima. §. si quis vltro. ff. de quaest. & Ang. in tract. malef. in versic. qui iudex statuit. numero 24. Ioan. Michael.

Ritus Quadragesimus primus.

S V M M A R I V M.

- 1 Accusare quid sit.
2 Denunciare quid sit.
3 Differunt procedere per accusationem vel querelam, vel ex mero officio.
4 Accusans, deferens, vel Curiam instigans, quando ad expensas condemnatur. & numero 18.
5 Et quando, vel quibus causis a praedictis excusabitur.
6 Requisita in accusatione, & denunciatione.
7 Accusatio, vel denunciatio cui competat.
8 Modus procedendi per accusationem, & c.
9 Constare qualiter dicatur.
10 Constare semiplene quando dicatur.
11 Constare de delicto debet ante torturam, vel condemnationem.
12 Et quid si non reperitur corpus occisi?
13 Carceratus an relaxari possit: cum de delicto per famam constabit?
14 Fama qualiter probetur.
15 Casus in quibus in Regno ad torturam proceditur remissive.
16 Fiscus a sententia absolutoria, an appellet?
17 Quilibet de populo admittitur ad accusandum in publicis delictis, cum limit.
18 Extranei hodie non admittuntur ad accusandum de adulterio.
19 Delicta enormia, graua, grauiora, & grauissima, quae dicantur.

Item si arcusatur, & c.) Adde quod accusare est aliquem reum criminis in libello deferre, vel facere ad vindictam secundum Azo. in summa de accus. Host. in summa eiusdem tit. probatur. in l. cum rationibus. C. qui accusa. non poss. Denunciare autem est crimen deferre apud competentem iudicem, secundum Saly. in l. ea quidem. C. qui accus. non poss. & Gandi. in tit. quo. de crim. cogno. per Guliel. de Suza. in tract. ma. in tit. de denun. vide quae dicam infra in Ritu, item quod nullus sub rubrica quod nullus admittatur, & c. Adde quod procedere, per accusationem vel querelam, vel procedere ex mero officio differunt & quando per accusationem, vel denunciationem proceditur tunc ad partis instantiam proceditur secundum

cundum quod declarat Ang. in tract. malef. in versic. nec non ad querelam & eo casu si accusatio, siue inquisitio non probatur: tunc accusans deferens, siue instigans curiam, condemnatur ad expensas secundum ipsum per tex. cum gl. in l. j. §. incidit. & in l. in senatus. §. an ad eius, & ibi Bart. ff. ad Turpill. & in l. ob haec verba. & ibi Bald. & Ang. ff. de infra. Excusatur tamen quis a praedictis, & a poena Turpilliani ex aliquibus causis: quas vide in l. prima, in principio. ff. ad Turpillia. habetur per Hyppol. in l. patre, in princip. 3. columna. ff. de quaest. Et requisita in accusatione, vide per Ang. in d. tract. malef. in ver. nec non ad querelam, & quae in denunciatione, vide ibidem in versic. nec non ad denunciam. Et adde praedictis quod denunciatio, vel accusatio competit tantum ei cuius interest. secundum gl. in l. si. ff. de priua. delict. per Ang. in dicto versic. & ad querelam. versiculo quareo an quilibet per quae datur intelligi. qd accusatio, vel denunciatio non proponitur per familiares potestati. quod etiam verat. capitulum Regni quod incipit item statuius quod iustitiarum in tex. ibi ex officio, supple. mero, quo proceditur nemine accusante, denunciante, vel instigante, sed fama. vt per Ang. in d. tract. in versic. mero officio. Et modum procedendi eo casu, & diffinitionem, vide per Barro. in l. 2. §. si in publico. ff. de adult. & Ang. in l. si vacantia. C. de bon. vac. lib. 10. & tunc inquirens ex mero officio, si non procedit precedente fama, & indicij, & inquisitio absoluitur ab inquisitione inquirens teneatur inquisito absoluto, ad expensas secundum Bal. & Cy. in l. sancimus. C. de iud. in 13. q. & in authent. generaliter. in fine. C. de episc. & cler. in l. saueriter. C. de excus. tuto. & in rubr. C. de re iudic. firmat Par. in tract. syndic. in versic. expensa, & Ang. de malef. in gl. est haec quadam inquisitio antepenuit. colum. per Bart. & Alexand. in l. prima. & in l. ad eos. ff. ad Turpill. & Par. in d. tracta. versic. inquisitio. in eo tex. ibi constat. Nota qualiter dicitur constare a scilicet vocata parte, & audita secundum gl. in clem. fin. in versiculo constiterit. extra, de censibus. & in clem. prima. in gl. magna. extra de officio delega. habetur per Innoc. & Cano. in dicto capitulo dudum. extra de praesumptio. per quae ita consuluit Alexand. conf. 218. 2. colum. secundo volum. Rota decisio. 684. textus est in const. Regni in cipiens. Regie maiestati, & ibi hoc notat Afflict. secundum da colum. 3. quaestione.

Et etiam dato termino ad probandum secundum Bald. in l. cum, & minores. C. si aduer. re iud. de quo plene vide per Matth. in constitu. Regni pacis cultum. quarta carta, in gl. fin. & Doct. in l. prolaturum. C. de sentent.

Et post publicatum in causa & terminum ad reptulam ita consuluit Car. in conf. 119. immo post conclusum secundum gl. singularem in capitulo signifi cauerunt. extra de testib. & ibi per Innoc. & Fely. per Marthe. in constitu. Regni humanitate. secunda carta fin. col. & videtur decisum in praecedenti Ritu. Licet aliquando dicatur. Semiplene constare iudici per informationem ab eo habitam a pluribus non in figura iudicij secundum Saly. in l. 2. prima col. in fi. C. de custo. reo. allegat notata per Iaco. But. & Iaco. de Aret. in l. iudices. C. de iud. Et dicit hoc sufficere quo ad custodiam subeundam tantum: quod videtur seruari hodie in delictis enormibus. b. In

11 tex. ibi & persona adde quod debet constare de delicto etiam antequam procedatur ad torturam, siue condemnationem, non solum ad detentionem. l. j. §. item illud, & ibi Bartol. ff. ad sen. consul. Sylla. & in l. fin. ff. de quaest. facit tex. in l. si quis. §. si tu Titium. ff. de fur. habetur per Aret. in d. tract. in versic.

fama. pen. carta. versic. 12. per Hyppol. in l. prima, in principio. ff. de quaestio. Sed quid si non reperitur corpus occisi forte, quia fuit proiectum in mare, aut in flumine, aut fuit combustum? Respondeo, quod sufficit si constat per famam secundum Bald. multum notanter in l. c. probatio. ff. de prob. quod

13 singu. not. In tex. ibi alias, adde quod per istam dictionem videtur decisum per istum tex. quod si constaret per famam de delicto: quod non esset locus relaxationi carcerati: quia.

Dictio, alias exponitur, idest alio casu ar. tex. in l. qui testamento. §. mulier. ff. de testam. in Barro. l. j. ver. quinto quero. ff. de cond. & demost. licet Matth. videatur dicere contrarium in const. Regni humanitate. 2. carta, versic. item quero, in fi. in memor for. te de isto Ritu. In tex. ibi per famam, qualiter autem probetur fama, vide Bart. in l. j. l. de minore. §. si plurium, & ibi per Marsi. ff. de quaest. & ibi Alex. dicit probari famam per decem testes deponentes sine causa scientiae. per Aret. in d. tract. malef. versic. fama publica. per Alex. consilio 7. 3. volum. & in consilio 25. 2. colum. 4. volum. Cor. conf. 23. 2. 2. volum. conf. 84. primo volum. Dec. conf. 373. per Mathe. in

15 constitu. Regni humanitate, in fi. tex. Adde casus in quibus in Regno, proceditur ad torturam, vide in cap. Regni quod incipit tormenta, & aliud quod incipit tormentis cumulatatos per me in commento.

16 pragma. Regni quae incipit inoleuit. Et scias quod a sententia absolutoria fiscus non appellat per cap. Regni quod incipit plerunque contingit, & Ritur Magnae Curiae qui incipit item in cautis.

17 A D D E quod istud procedit in priuatis delictis, vt in iuribus per auctore allegatis secus in publicis, vt quia in eis admittitur ad accusandum quilibet de populo. §. consequens, & ibi gl. in sit. de susp. tut. & in sit. de publ. iud. in princ. versic. publica. & Ang. in tract. malef. in versiculo, & ad querelam. versic. in crimine autem publico, & c. quod tamen limita non procedere indistincte in omnibus criminalibus publicis: nam adulterij delictum licet sit publicum. insti. eo. §. Item lex Iulia: attamen non competit cuiilibet nisi seruata forma. l. quamuis. la. 2. C. de adult. quia prius datur cui interest gl. ibidem in versic. omne ge

18 nus. Immo extranei hodie non admittuntur ad accusandum de adulterio. l. miles. §. volenti. iuncta gl. & Barr. ff. de adult. per quam & per alia ita firma uit Angel. & post eum Aug. in dicto tract. malef. in versic. che me hai adulterata la mia donna. in versic. quis possit. de adulterio, & c. Idem etiam in crimine suppositi partus licet sit publicum non competit cuiilibet ius accusandi. gl. in sit. de publ. iud. in princ. versic. publ. Ioan. Mich. Quando dicatur constare adde eundem Afflict. in const. si damna tlandestina. 11. no. num. 4. Ioan. Michael.

19 A D D E quae dicam delicta enormia, siue graua, quae grauiora & quae grauissima & quae leuia. Barr. in l. non solum. §. si mandato. num. 7. ff. de iur. Abb. in cap. tuae discretionis. num. 3. de poenis. decif. Regni 81. & quae sunt enormia in clerico. Cepol. consilio 11. 4. col. Ioan. Michael.

Ritus Quadragesimus sextus.

S V M M A R I V M.

- 1 Constitutioni per Regium rescriptum non derogatur: nisi fiat in eo specialis mentio.
2 Casus in quibus in Regno ex officio proceditur.

- 3 Privilegiis omnibus per derogatiuam clausulam derogatur. cum limit.
- 4 Privilegium quid sit. Et aliqua de privilegio. numero 14.
- 5 Lex vna quando aliam tollere possit.
- 6 Privilegia concessa remunerationis causa, in vim contractus transiuerunt.
- 7 Ius questum ex contractu non potest per principem tolli.
- 8 Privilegium iuratum per generalem clausulam derogatoriā non tollitur. & num. 14.
- 9 Privilegium speciale per generalem legem non tollitur.
- 10 Privilegium primum in dubio non reuocatur, orta dubietate per posterius.
- 11 Princeps ex causa, vel de plenitudine potestatis, an privilegia possit reuocare?
- 12 Clausula derogatoria, que verba continere debeat.
- 13 Aequalitas in iudiciis seruanda.
- 14 Clausula non obstante tali, &c. quid importet.

Imprimis cum nō humana, &c.) In tex. ibi ita magnum, &c. ad de tex. in c. nouit extra de iud. & in c. in iudicijs, de reg. iur. in 6. & in cap. fi. 3. quæst. 9. habetur per S. Tho. 2. 2. q. 63. artic. vlt. & in const. Reg. speciale, &c. In tex. ibi matura. nota. quod author testator præsentem constitutionem factam præcedente deliberatione matura Regij consilij. Ex quibus inferitur quod huic constitutioni nō derogetur per aliquod rescriptum regium: nisi in eo fiat mentio specialis. b vt probat tex. in c. nonnulli, extra de rescrip. & in c. pen. extra, de cap. mon. ita dixit Bal. in l. humanum. in princ. C. de legi. allegat Archid. in c. j. de constit. in 6. sequitur Pau. de Cast. in dicta l. humanum. habetur plene per Lud. Rom. in l. si vero. §. de viro. 23. quæst. ff. solu. matrim. 2. In tex. ibi consti. quæ incipit iustitiarj non per Calendas, vbi ponuntur casus in quibus potest in Regno procedi. Ex officio habetur etiam per And. de Iser. in const. hi qui extant multa capitula regni de signata per Afflict. in const. Regn. inconstitilem, in 19. not. de iure vero communi habes. glos. in l. 2. §. si publico. ff. de adul. In tex. ibi non obstantibus, nota ex textu quod quilibet de regno potest trahi, conueniri, & accusari in magna curia vicarij nō obstantibus aliquibus priuilegijs concessis ante præsentem constitutionem, quibus est derogatum per clausulam derogatoriā appositam in hoc tex. & idem si priuilegia fuissent concessa post præsentem constitutionem, per ea quæ voluit Dy. & Bart. in l. si mihi. §. in legatis. ff. deleg. j. & ibi per Doct. Quod limita primo, nisi privilegia per hanc constitutionem concessa, haberent clausulam derogatoriā: quia tunc huic constitutioni & clausulæ ipsius est etiam derogatum, vt probat tex. in cle. eos. de sepul. ita dixerunt Bald. & Pau. de Cast. in d. l. humanum. C. de legi. in princ. & probatur in l. si quis. in principio testamenti. ff. de leg. 3. nam quod principi placuit legis habet vigorem. l. j. ff. de const. princ. Privilegium enim priuata lex est c. priuilegia 3. dist. In vna lex potest tollere aliam. cap. j. de constit. in 6. maxime facta ab

habente potestatem concedendi eam vt Rex in Regno, hoc secundum And. de Iser. in reper. actor & reus. in vers. tex. & Afflict. in decis. 283. 3. col. probatur. in l. postliminium. ff. de capt. & postli. reuer. in l. fi. C. de leg. secundum intellectum gl. & And. de Iser. in proem. constit. & in c. imperiale. §. præterea, de prohib. feud. alie. per Feder. ita videtur voluisse Fely. in c. fi. in 4. col. extra de constit. & Afflict. in prælud. constit. in 2. q. & pro confirmatione prædictorum vi de quæ dixi in proem. pragma. In Item limita, nisi privilegia transiissent in vim contractus: puta quia fuerunt concessa causa remunerationis per tex. in cta gl. in l. si pater. §. si quis. versic. irreuocabilis. ff. de don. quam sequitur Vitalis in lib. cau. in clausula generalis, &c. pro qua consuluit Rom. eius conf. 197. firmavit etiam Bald. in l. qui se patris. antepenult. colum. C. vnde liber. Pau. de Cast. & alij Doct. in l. digna vox. C. de leg. per Bart. in l. hi qui. ff. de iur. immu. per Rom. conf. 252. 2. colum. in princ. per Alex. conf. 101. primo volum. & in conf. 216. 2. volum. per Matth. in constit. Regni instrumentorum robur. 1. no. 12. quæstione. versic. sed iuxta. & in constit. ea quæ. & in decisione 128. Fely. in capitulo primo, secunda columna. de probat. per glos. in cap. decet. de regulis iuris, in 6. firmavit Capic. in eius decisio. 121. num. 6. & in decis. 166. & eo casu non derogatur dictis priuilegijs per præsentem constitutionem. benefacit id quod dixit Innoc. in capitulo quæ in ecclesiis. extra, de constit. In Vbi dixit quod ius questum ex contractu non potest per principem tolli. Item limita tertio nisi verisimiliter princeps in specie nō derogasset eidem priuilegijs. argum. l. obligatione generalis. ff. de pigno. cap. 2. de deci. in 6. & capitulo fi. extra, de offic. vic. ita dixerunt Arch. & Ioan. And. in c. ei cui. de probat. in 6. habetur per Rom. in l. si vero. §. de viro. 27. fall. in princip. ff. solu. matrimo. quod sequitur Vital. in dicta clausula. & Moder. in l. omnes. ff. de diuer. rescrip. In limita quarto nisi privilegium esset iuratum: d quia tunc per generalem clausulam. derogatoriā non tollitur. gl. est valde not. in cap. cum non decet. in versic. effectus. extra de elect. in 6. quam pro singulari allegauit Ro. in singu. suis singu. 8. incipit quod dispositio. In Item. Adde quod per legem generalem non tollitur priuilegium speciale. ita probat tex. & ibi hoc nota. Bart. in l. decurionibus. C. de silen. Bal. in l. non plures. C. de sacro sanct. eccle. & in cap. primo, in si quo temp. mil. in vers. feu. ita consuluit Soci. conf. 153. 9. col. versic. confirmatur &c. & Decius conf. 301. in princ. 2. volum. Pau. de Cast. in conf. 131. pen. col. Bal. in l. prima, col. pen. C. de fur. Alex. conf. 101. per totum primo volum. mine. In dubio autem primum priuilegium non censetur reuocatum si per posterius oritur dubitatio gl. est sing. 25. quæstione secunda. cap. in summa pro qua consuluit Federicus consilio 227. & Rom. conf. 327. In autem ex causa, vel de plenitudine potestatis princeps possit tollere priuilegia alteri concessa: vide per Capi. in decis. 9. & in decis. 166. in tex. ibi de non trahendis, &c. nota, quod dicta verba important ac si dixisset, non obstantibus priuilegijs in contrarium disponentibus: quia clausula derogatoria debet continere hæc verba, scilicet lege qualibet non obstante in contrarium disponente. secundum Bart. in l. si. in fine. C. si contra ius vel vtil. publ. & ibi per Moder. & in dicta l. si quis, in princip. ff. de leg. 3. in extrauag. ad reprimen. in versic. non obstant. & in dicto §. in legatis. per Bald. in constit. de pace constan. in versic. libellarie. & in l. fin. C. sent. resc. non poss. & in dicta l. humanum. per Bar. in l. prima. ff. de vulg. & pup. & in l. sciendum. in princ. ff. qui facta, cog. per Pau. de Cast. in conf. 55. incip. passus iste

iste & consil. 230. & 315. per Bald. consil. 374 primo vol. per Ang. consil. 139. & in l. nemo potest. ff. de legat. j. per Roma. consil. 436. per Fely. in capit. cum accessissent extra de constitutio. & in c. nonnulli, extra, de rescript. per Matth. in constit. Regni statumus in 7. not. & in constit. regni clementia. 3. not. & in constit. quam plurimum 2. nota. per Alexand. in l. quacunque. C. de mili. test. & in l. centurio. ff. de vulg. & pupil. In Adde quod æqualitas est seruanda maxime in iudicijs l. non tantum. ff. de re iudi. l. viro. ff. solu. matrim. l. in sacris, la 3. & ibi gl. in versic. custodiri. C. de prox. sacro. scri. lib. 12. l. maximum vitium. C. de liber. præte. constit. regni quisquis de Burgenibus. in versic. æqua etiam lance. Pau. de Cast. in l. j. C. de pact. numero secundo & in l. fin. per illum text. secundum vnam lect. C. de fruct. & lit. expe. licet contra videatur glos. & ibi Panor. in c. per tuas. de simonia. in ver. excellentioris. Ioan. Micha. In Mentio specialis. vt puta, per clausulam non obstante tali Ritui. secus si ex certa scientia Luc. de Penna. in l. nulli. C. de vetera. lib. 12. vbi quod si aliquis obtinuit priuilegium cum clausula ex certa scientia, vt non possit conueniri nisi coram certo iudice, an possit conueniri in loco delicti: & firmat quod potest: nisi in priuilegio sit apposita clausula nō obstante. authen. qua in pro uincia. C. vbi de crimi. agi. oport. & de ista clausula non obstante, vide Bart. & Iason. in l. fina. C. si contra ius vel vtil. publ. Pau. de Cast. in l. secunda. C. de præci. impe. offeren. idem Bart. in extrauagan. ad reprim. Fely. in c. accedentes. de præscrip. Ias. & alij in l. omnes cuiuscunque eo. tit. si contra ius vel vtil. Afflict. in prælud. constit. quæstione 25. Ioan. Micha. Priuilegium enim. adde videda nonnulla de priuilegio per Franciscum Lucani in tracta. de fisco & eius pri. in prima quæstio. num. 1. 2. & 3. pri. vol. tract. Ioan. Micha. Nisi priuilegium esset iuratum, Adde Ias. in l. fina. numero 5. C. si contra ius vel vtil. publ. per glos. & per multa alia adde aliam glos. in clem. dudum, versic. pacta. de sepul. facit tex. in cap. constitutus, de rescrip. & Mar. Ant. Bauerius de virtute iuramenti. num. 17. Io. Micha.

Ritus Quadragesimus septimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Guerram quis facere quādo & quomodo iuste dicatur.
- 2 Differentia inter guerram, bellum, & prælium, & duellum.
- 3 Homicidium in duello sequutum quando punitur.
- 4 Diffidantis sine Principis licentia, pœna.
- 5 Diffidatione ex Principe permisa, an pacta inter duellantis seruanda?
- 6 Quis possit bellum indicere. Bellum iustum, & iniustum ibidem.
- 7 Bona in bello acquisita quomodo diuidenda, & an in foro conscientia retineri possint?

Item quod curia &c.) Adde quod guerra in Regnis vtriusq; Siciliae est prohibita. vt in constit. regni Comes & Baro. vbi And. de Iser. diffiniedo guerram, dicit quod ille dicitur facere guerram qui publice gentem armatam cum

vexillis conducit ad alicuius offensionem sine iussu principis.

Quia guerram si princeps permetteret: iuxta iudicaretur, & non punibilis: per dictam constit. vt probat tex. & ibi habetur per gl. in c. 2. 3. 2. q. 2. & in c. qd culpatur. 27. q. j. & in l. j. C. vt armo. vsu. lib. 1. ita sen & And. in d. constit. & ibi Matth. in 4. col. versic. sed præcedat diffidatio cum autoritate principis. vt habetur per Host. & Io. And. in c. j. de homi. lib. 6. & per Bal. in auth. item nuna. C. de episc. & cler. In eo casu homicidium inde sequuta in duello nō punitur secundum Bal. in c. j. de pace tene. in vsu. feu. 6. col. & Io. de Ana. in rub. extra de cler. pug. in duell. & Ioan. de Ligna. in tract. de duell. ante fin. Hippo. de Mar. in l. j. in versic. 7. limita. ff. de sca. In Et an si fiat diffidatio sine licentia principis, incidat in pœnam capitis diffidans: respondeo quod non fretus autoritate Bal. in l. data opera. C. qui accus. non poss. Et si pertenerunt ad duellum: an capite puniantur. vide per Bald. in c. j. §. si quis. de pace tene. vbi per Afflict. & per eundem in d. constit. comes. num. 8. & quamuis de generali consuetudine fuisset permillum duellum secundum Bald. in l. is pœnas. C. de depofi.

Tamen hodie innolet nouella pragmatica. b Caroli Imperatoris inuictissimi. quam videre poteris. In Ad vnum aduerte, quod casu quo permilla esset diffidatio cum duello de permillu principis. An eo casu pacta apposita inter duellum exercentes erunt seruanda, vide Bal. in rub. C. de dici. lib. 12. & in l. pœnes. C. depofi. In Licet autem diffidare sit quid illicitum, priuato: tamen principali licet bellum indicere. secū dum Bald. in l. penul. C. de exequu. rei iudica. de duello in Rego vide Cap. decis. 130. num. 74.

ADDE quis possit indicere bellum & quando dicatur iustum, & quando iniustum Iser. in c. j. in princ. quib. mod. feud. amm. In bona in eis capta cui acquirantur & quomodo diuidantur inter milites Bart. in l. hostes, & in l. siquid in bello, & ibi Alex. ff. de capti. & postlimi. reuer. & an & quando possint retineri in foro conscientia, Bal. in c. j. de mili. vassa. Abb. & Scriben. in c. sicut. el 3. de iur. iur. & cumalata per Angel. de clausio in sua summa versic. bellum. Io. Micha. ADDE quod dicta pragmatic. punit prouocantem ad duellum ipso facto pœna capitis etiam non sequuto effectu prouocationis, que fuit edita 11. Ianuarij. 1540. incipit Carolus. 6. &c. Io. Micha. De duello in regno adde Afflict. in constit. comes. 3. not. in const. omnes nostri. 9. not. in consti. inquam quæstionibus. 12. & 3. not. in consti. inconstitilem. 17. not. in consti. prosequentes. j. not. &c. Io. Micha.

Ritus Quadragesimus octauus.

S V M M A R I V M.

- 1 Iurisdictio ordinariorum cessat per aduentum Magnæ Curia.
- 2 Mag. cur. ex præbeminentia contra quos procedere potest.
- 3 Latrones insignes, & famosi qui dicantur.

Item &c. not. In Quod per aduentum magne cur. in quacunque ciuitate Regni cessat iurisdictio ordinariorum: quod est contra id quod decidit Bartol. in l. quarta. §. penul. ff. de dam. infect. cum alijs Docto. ibi.

¶ Et credo quod propterea emanavit Ritus iste pro augenda iurisdictione magna curia...

Ritus Quinquagesimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Feudum quaternatum quid. & latius. num. 5.
2 Feuda quaternata nobilitant.
3 Quæstio de vita & militia, an sit feudalis?
4 In causis feudilibus proceditur ordinariè.
5 Feudum ex pluribus membris, & iuribus consistit. & sup. num. 1.
6 Forma libelli in causa feudali.

Tem curia &c. In tex. ibi de particula &c. adde quod istam questionem tanquam dubiam disputavit Matth. in constit. Regni statui-

nastive tenimenta: quid mansum: & quid collibetur. Io. Michael.
ADDE Libellus: forma autem libelli in causa feudali, siue petatur totum quid, siue pars ponitur per glos. in constit. constitutionem diuæ memoriæ, in versic. cum his. Io. Michael.

Ritus Quinquagesimus secundus.

S V M M A R I V M.

- 1 Terra in feudum non retenta an possit ad Papam appellare?
2 Dominus temporalis feudi, de eo cognoscit.

Tem quod curia. Adde quod si terra non tenetur in feudum: videtur quod debeat appellari ad Papam secundum glos. in cap. fin. extra, de delict. pue. pro vt eam intelligit Abb. Pano. ibi eam, videtur approbasse hoc casu Anto. Capici. in sua decis. 187. numero 13. & ibi vide per ipsum: quid si constat terram ipsam datam in feudum: quod debeat appellari ad Papam. In fine text. ibi domino temporali, adde tex. & quæ ibi habentur, in cap. verum. extra de foro compet. vbi dominus temporalis feudi cognoscit de eo. vide infra Ritu. 55. & 54.

Ritus Quinquagesimus quintus.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex in criminalibus, quando in civili causa cognoscere possit. cum limit. & num. 8.
2 Et ex eadem instantia, & processu criminaliter, & civiliter condemnare.
3 Crimen per mortem extinguitur. & num. 8.
4 Iudex in civilibus, an in criminalibus cognoscere possit?
5 Ius in criminalibus an dare possit curatorem?
6 Potestas an cognoscere possit sibi illata iniuria, familiae, vel inter familiares?
7 Potestas an possit assensionem punire remissive.
8 Causa civilis quæ: & quæ criminalis. Et quæ mixta. num. 11.
9 Contrarietum eadem est disciplina.
10 Si iniunctum alicui fuerit, ne palatium exeat: exiit, statimque reuersus, an exiisse dicatur.

Tem quod Capitaneus &c. Nota quod ex isto Ritu. videtur includi, quod capitaneus possit causas criminales cognoscere, & non civiles, concordat text. in l. sole-mus. §. laurunculator. ff. de iudi. & in l. medicus. ff. de var. & extra crimi. & in l. j. C. quæ civil. act. prau. crimi. ita dixit Inno. in c. cum oporteat; extra de accusa. text. est in l. interdum. & ibi not. Bart. ff. de publi. iud. & in l. prætor. §. interdum. ff. de vi bon. rap.
¶ Quod limita habere locum quoniam principaliter iudex causarum criminalium veller cognoscere de causa civili, quia non posset per iura prædicta; secus si incidenter,

denter, si proposita actione criminali criminaliter: & consequenter peteretur restitutio rei deductæ in actione criminali, puta furti, quia tunc bene possit cognoscere per text. in l. interdum. §. qui furem. ff. de fur. vbi Bartol. dixit illum text. esse mirabilem probat text. in l. 4. §. si dicatur. ff. fin. regun. & ibi hoc notat. Bartol. & idem Bart. in l. j. in si. princip. ff. ad Turpil. probat etiam text. in l. penul. ff. de calum. ¶ vbi dixit Bald. quod hoc potest iudex ex eadem instantia & processu condemnare in causa criminali, & ad rei restitutionem firmant Bald. & Salyet. in l. si quis ad fundum. ff. ad l. Iul. de vi & Areti. in tracta. malef. in versic. vestem cælestem. in §. colum. versiculo quæro an simul, & Matth. in constit. si quis in posterum. 14. not. 2. q. extat de hoc capitulum Regni quod incipit si de furto.

¶ Quod verum intellige viuente accusato, si autem moreretur accusatus tunc secus, vt probat text. & ibi hoc not. Bart. in l. defuncto. in fin. ff. de publi. iudi. Sequitur vt sing. Ludo. pon. in sing. iudex nunquid, quæ refert apostil. ad Bald. in dicto §. laurunculator, & ratio ponitur ibi in text. scilicet ¶ quia per mortem b crimen extinguitur facit text. in l. prima. C. ne ex delict. defu.

¶ Quid autem econtra an si iudex cognouit de crimine civiliter possit cognoscere criminaliter de delicto, & imponere pœnam criminalem. Bald. in l. quod euitandi. C. de condit. ob turp. cau. dicit quod sic: sed non ex eadem instantia. ¶ Sed quæro an iudex maleficiorum & causarum criminalium possit dare curatorem minori, puta secundum ea quæ habentur in l. clarum. C. de autho. præsta. respondeo quod sic: vt probat text. in l. fin. §. j. de admitt. turo. & in c. fin. extra de offic. iudi. lib. 6.

¶ Vbi dicitur quod iudex causæ semper habet potestatem dandi curatorem in causa quæ coram eo vertitur. ita decidunt Bald. & Angel. in dicto §. laurunculator: secus si veller dare generalem curatorem minori, quia non posset. ¶ Sed incidenter quæritur.

¶ An potestas possit cognoscere de iniuria facta sibi, vel eius familiari, & quid si est lis inter familiares. vide glos. & Bart. in l. si quis forte. §. fin. ff. de pœn. & in l. Senatus. ff. de offi. præsi. & in l. si quis obrepserit antestinem. ff. de fal. glos. in capit. primo. extra, de pœn. in 6. per Cano. in cap. cum venisset. extra de iudic. per Inno. in cap. super extra, de testi. & in c. venerabilis, de censib. glos. 18. quæstione prima, capitulo sicut alzer. Imo. in c. cum contingat. extra, de foro compet. Specul. in tit. de compe. iudi. adi. §. sequitur. versiculo item not. & in titulo de iud. deleg. §. primo, versiculo sed nunquid possit legatus per Cano. in cap. ex parte. lo primo, extra, de verborum signific. plene pes Pari. in tract. syndi. in versic. potestas. 2. carta. ¶ vbi reperies ex dicto Dyni. an possit potestas puniri assessor. rem. In tex. ibi causis civilibus. ¶ Adde quod causa civilis dicitur ¶ quando agitur in iudicio ad aliquid applicandum parti, secundum glos. & Bart. in l. prætor. ff. de sepul. viola. & Specul. in titu. de contu. §. sequitur. versiculo alia civilis & versiculo si vero quæ differrat a criminali. Causa qua agitur ad aliquid fisco applicandum. Lagraria, & ibi Bartol. ff. de termin. amocum similibus.

ADDE quod dicta limitatio non procedit in causa matrimoniali, quia de ea etiam incidenter non potest cognoscere iudex laicus Panor. in ca. tuam. numero 3. de ordi. cogni. idem etiam in causa usuraria Paul. de Castr. in l. quotiens. C. de iudi. & quid econuerso si incidit causa coram iudice ecclesiastico ad ipsum non spectans ibidem. & vide regulam cum pluribus fallentis per Ias. in d. l. quoties. Io. Michae.

ADDE quia mors omnia soluit insti. de usufruct.

§. finitur, & in auth. de nupt. §. deinceps. Io. Michael.
ADDE quod ¶ contrario eadē debet esse disciplina. per scribentes, & maxime per Ias. in rubr. ff. de acquiren. possessio. hinc d. metus Io. Cola. de Vicarijs de Salerno legendo dictam rubr. dixit, quod si est iniunctum alicui vt exeat poss. & exiuit. & statim reingressus est non videtur exisse. & quia contrario- rum &c. ¶ si est iniunctum alicui ne exeat palatium potestatis, & exiuit: & statim reingressus est: non videtur exisse alleg. Bartol. in l. sicut. §. superuacuum. ff. quibus mod. pig. vel hypote. solu. & Bald. in l. prima. §. colum. C. de ser. fug. tenet etiam Ias. in l. si fideiuss. §. primo. de leg. j. & vide Pau. gril. tract. de relaxa. carce. in rubr. de fuga. in carcerati. numero 15. Ioan. Michael.

ADDE, quæ dicatur causa civilis, quæ criminalis in rubrica. C. de iudi. numero 5. & in l. in pecuniarijs. ff. de ferijs. numero 50. & Paul. de Cast. in l. prima. numero tertio. C. vbi de crimin. agi oport. & quæ etiam causa mixta latissime per Andr. Bartol. in tracta. de testa. in tertia parte, folio 82. 2. volumi. tracta. Ioan. Michael.

Ritus Quinquagesimus sextus.

S V M M A R I V M.

- 1 Pœna priuati carceris.
2 Carcerem priuatum committere quis dicatur: & num. 4. & 5.
3 Casus in quibus possit quis capi, & per spacium. 20. hor. detineri.
4 Captura licita quando fiat remissive.
5 Retinens mulierem libidinis causa, vel bannitum priuatum carcerem non committit.

Tem quod curia &c. ibi in text. de guerra mota &c. de ista materia fuit dictum supra in text. ibi de priuato carcere. ¶ Adde quod pœna priuati carceris est pœna capitalis: criminis, scilicet læsæ maiestatis, per l. j. C. de priuato carce. & hoc ibi not. Bart. & Bald. ¶ Et non solum ille dicitur committere priuatum a Carcerem qui habet carceres priuatos ad custodiam, sed etiam ille qui quocunque modo includit aliquem quacunque inclusione per tex. iuncta glos. in l. 3. C. ad leg. Iul. de vi pub. siue in compedibus, aut in vinculis: vt non possit inde recedere. dicitur ad tempus in priuato carcere secundum Ang. & Saly. in d. l. j. etiam si detinuit minori spacio viginti horarum quando sine iusta causa detinet, immo momentanea inclusio sufficit, secundum Ang. in d. l. j. sed si iusta ex causa capri: potest detinere per viginti horas, & ipsum captum iudici præsentare, secundum quod omnes Docto. concludunt. in d. l. j. glos. est in c. cum non ab homine. extra de iudicijs ¶ casus autem quibus quis potest aliquem capere, & detinere dicto spacio viginti horarum. vide per Sal. in d. l. j. per Bart. in l. capite quinto. ff. de adul. ¶ Et de licita captura per Bar. in l. cū eo. ff. ad l. Iul. pecul. & in l. si quis in feruiture. ff. de fur. & in l. ait prætor. §. si debitores. ff. de his quæ in frau d. credi. per Abb. in d. c. cum non ab homine per Matth. in constit. Regni iustitiarum non per Calendas. b Pater vero in filium, & dominus in seruum, non committunt priuatum carcerem: secundum gl. & Saly. in d. l. j.

- 5 d.l.j. & Bartol. in d.l. capite quinto. † Nec etiam qui teneret mulierem causa libidinis secundum Bart. in l. verum. in fine. ff. de fur.
- ¶ Aut bannium, siue foris iudicatum per rationem, quia si potest ipsum impune offendere: vt in constituit. Regni pœnam eorum a fortiori posset in carcere detinere, secundum Iacob. de Aret. & Salyc. in d.l.j. Sed in hoc Regno extat. c. Regni quod incipit cōtra effrenatas, de quo capitulo fuit memor Matth. in cōstit. Regni duram & diram. in 4. nota. quod vide.
- a ADDE priuatum carcerem de fug. in carcerat. num. 16. 4. vol. tractat. Ioan. Michael.
- b ADDE quod idem est in Abba. in monacho per ea, quæ habentur per Abb. in c. fin. num. 2. de regular. & in c. suscipimus. num. 5. de homici. & in c. reprehensibilis. num. 2. de appella. Io. Micha.

Ritus Quinquagesimus octauus.

S V M M A R I V M.

- 1 Per aduentum maioris iudicis, an minoris iurisdictionis cesset? remissive.

Item curia &c.) Adde quod supra est similis Ritus huic in quo multa addidi, & signati: vide ibi dicta & signanter quod per istum Riturum & illum corrigitur id quod dixit Bart. quem alij sequuntur. in l. 4. §. pen. in fin. ff. de dam. infect.

1 vbi firmavit, † quod per aduentum maioris iudicis non cessat iurisdictionis minoris: cuius contrarium dicitur in istis Ritibus, quod nota.

Ritus Sexagesimus quintus.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus citatus a iudice laico, vt clericus comparet an teneatur? & num. 4.
- 2 Laicus per contumaciam non comparendo, priuilegium fori declinandum, amittit.
- 3 Contrarium in clerico. Et de ratione.
- 4 Index secularis, quando de clericatu non constat, cognoscit de clerico.

Item si aliquis &c.) In text. ibi vt laicus. † Adde quia si citetur clericus, a seu aliter de clericatu appareret notorie: citatio esset nulla: & citatus taliter non teneretur comparere. secundum Bald. in l. vt perfectus. in 3. colum. C. de annali. exceptio. per text. in l. prima. ff. de fer. in text. ibi personaliter comparere. adde text. & quæ ibi habentur in l. 2. ff. si quis in ius voca. non ier. & in l. si quis ex aliena. ff. de iudi. vbi vide Doctor. de materia. † Et licet laicus per suam contumaciam in nō comparendo, amittat priuilegium declinandum forum per text. in c. præterea. & ibi hoc not. Innoc. extra de dilat. habetur per Bald. in l. si qui ex consensu. 3. colum. versiculo deinde. C. de episc. audien. per Alexand. in d. l. 2. per Matth. in decisio. 133. † tamen hoc non habet locum in clerico.

¶ Qui nec tacite potest sub priuilegio regulariter renunciare. c. si diligenti. extra de foro compet. per rationem, quia priuilegium concessum clerico, declinandum forum laici, est concessum toti clero; & pro-

pterea vnus clericus ei renunciare non potest. vt habetur. in d. c. si diligenti. vide ibi per Docto. maximo Do. Abb. in text. ibi curia cognoscit &c. † Adde quod de clericatu quando non constat de eo iudici seculari: puta, quia clericus non accedit in habitu & tonsura, cognoscit iudex laicus per text. in c. j. extra, de cler. coniuga. libr. 6. & ibi per Dom. de sancto Gemin. & per Soci. in consil. 122. primo lib. per Alex. in d. l. j. per Rotam in decisio. suis, de foro competen. per Capoll. plene in consil. 111. & bene dicit text. istius Ritus demonstrato priuilegio, &c. quia de eo summarie cognoscit curia per prædicta: & deinde remittit ad suum iudicem. vide infra in Rit. 2. 1. & quæ ibi plene dixi in materia.

a ADDE nisi si citatur vt hæres laici, vel si sua putauerunt interesse, secundum Bald. in l. testamento. C. de testamen. vel si esset depositarius laicis secundum Afflict. in decisio. 24. vbi vide per capitula Regni. Item clerico minori litiganti coram laico datur per laicum curator in causa Rot. decisio. 207. in antiquis. text. in l. fin. de iudi. Bald. in l. fin. C. de auth. rit. Hieronymus.

Ritus Sexagesimus sextus.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus coniugatus non incidens in habitu, & tonsura non gaudet clericatus priuilegijs.

Item quod, si adde quod iste Ritus videtur contrariari text. c. j. extra, de cler. coniug. in 6. & ad hoc vt euitetur contrarietas, videtur debere intelligi in clerico coniugato † qui non incedit in habitu & tonsura: vt tunc non gaudeat priuilegio: sicut non gaudet in alijs casibus exceptuatis de quibus. in d. c. j. per gl. & Doct. quos vide adde no. uam pragmat. Regis Catho.

Ritus Sexagesimus septimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus actor quando reconuenitur coram quo iudice laico egit. & num. 4.
- 2 Iudex laicus de quibus rebus indicare non possit.
- 3 Clericus agens in foro seculari, an laicorum statutus legetur?
- 4 Clericus in Regno quando ad compromittendum compellatur.
- 5 Instantia cum laico defuncto cepta, an in clericum heredem transeat? & num. 8.
- 6 Priuilegiati qui sint.
- 7 Priuilegia concessa priuilegiatis personis que.
- 8 Index laicus clericum quando ad expensas condemnat.

Item clericus &c.) adde quod iste Ritus est conformis cum communi opinione Doctor. qua concluditur. † Quod clericus actor potest coram iudice laico coram quo egit reconueniri a vt firmat gl. in c. extra, de mutui. peri. & in c. at si clerici. extra de iudi. ita dicit Bart. in auth. & consequenter. prima. q. C. de sent. & ibi per Alexan. post ipsum

ipsum. Quod sane intellige si reconuentio esset de re, de qua iudex laicus posset indicare b alias secus puta si reconuentio esset de re spirituali. de quo tamen vide late per Abb. in d. c. j. 1. col. † Quæ autem sint res de quibus iudex laicus non potest indicare vide per gl. & Cano. in c. ex tenore. extra de foro competen. In text. ibi agendo &c. † Adde quod clericus agens in foro seculari, ligatur statutis & consuetudinibus laicorum ordinatorijs & decisorijs iudiciorum.

4 † Et in regno compelleretur ad compromittendum per pragmat. Regni, quæ incipit odia litium &c. per ea quæ consiluit Cor. in consil. 114. 1. vol. & consil. 64. 3. vol. & consil. 187. 4. vol. habetur per Alex. post Bart. in l. j. in §. q. C. de sent. † Sed incidenter quæritur.

¶ An in clericum hæredem transeat instantia cepta cum defuncto laico iuxta terminos legis si eum hominem. ff. de fideiuss. Imo. in d. l. si eum. firmat quod sic: de veritate tamen vide Alex. post Bart. in d. auth. & consequenter d. & in l. si constante. §. fin. ff. solu. ma trim. habetur per Cano. in dicto c. j. de mutui. petri.

6 † Et quia in text. fit mentio de alijs priuilegiatis, qui sint, habetur per Docto. in l. j. C. qua. impetr. inter pup. & in cap. significantibus, extra de officio delega. cumulaui late in pragmat. Regni, quæ incipit cursu dilationum. † Quæ autem sint priuilegia a iure concessa dictis priuilegiatis personis, vide in d. l. prima. & in consil. Regni statuimus. & ibi per Matth. vbi reperies an gaudeat clericus eisdem priuilegijs tanquam connumeratus inter priuilegiatas personas, & infra in Rit. 286. vbi late posui.

a ADDE Reconueniri. Adde quod contrarium de iure tenet Panor. in cap. at si Clerici. num. 19. per tres colum. de iudic. licet de consuetudine secus. adde Stephan. Aufser. de potest. secul. super eccle. &c. in secunda regu Ioan. Michael.

8 † ADDE Afflict. decisio. 173. Item index laicus coram quo agit clericus cōdemnat clericum ad expensas. vide Fely. in c. at si Clerici, extra de iud. colum. 7. in fine. Hieronymus.

c ADDE d. Ant. Cap. in decisio. 66. & an coram tali arbitro vigore statuti habeat locum reconuentio. Panor. in c. cum dilectus nri. 7. distinguendo tenet quod sic extra de arbitris. adde Alex. consil. 119. Ioan. Michael.

d ADDE quod clericus reconueniens non renunciat instantia, vt euitet reconuentionem secundum Bald. in auth. & consequenter, pen. col. C. de sent. Hierony.

Ritus Sexagesimus octauus.

S V M M A R I V M.

- 1 Percussio cum bastono quando pœna manus puniatur: locusque torturae faciat. & numero 6.
- 2 Percutiens cum baculo, an occidendi animum habuerit?
- 3 Officium iudicis in quibus casibus restringitur.
- 4 Mors ciuilis quid sit.
- 5 Personæ ecclesiasticæ quæ sint.
- 6 Pupillus & vidua qui remissive, clericus primæ tonsuræ ibidem.

Item seruat &c.) in text. ibi ad denunciationem &c. adde quod de ista materia denunciationis & processus ex mero officio, fuit dictum supra in Rit. u qui incipit. Item si accusatur vbi vide quæ ibi posui. In text. ibi cum bastono. † Adde quod ex

a percussione cum bastono non venit imponenda pœna manus, secundum Andr. de Iter. in constit. Regni si quis aliquem. quem ibi sequitur Matth. & Tho. in voto. 15. 4. colum. sed erit pœna pecuniaria secundum Bart. de Capta. in d. constit. si quis. vt refert Tho. in dicto voto, nisi percussio cum bastono sit facta congregatis gentibus. quia tunc erit pœna legis Iulie. de vi publica. vt probat text. in l. quæ dolo. §. pen. ff. ad l. Iul. de vi publ. per quæ text. ita dixit Bar. in l. in lege. ff. eodem. & Thom. in dicto voto. 15. vide ipsum in consil. 44. & tunc percutiens deportabitur & erit locus torturae, & fori iudicationi. secundum ipsum in 5. colum. tu autem intellige sane, si eo casu gens congregata fuit armata secundum glof. in dicto. §. pen. in versiculo hac lege. alias erit pœna legis Iulie de vi priuata secundum dictam glof. per text. in l. 2. ff. ad l. Iul. de vi priuata.

¶ Arma requisita in ista materia, vide in l. armatos. ff. de vi publ. † Et an percutiens cum baculo videatur habuisse animum occidendi: si percussit in capite, vel in alia parte corporis: & an si cum asta, si habet lanceam in manu? vide Bartol. in l. j. §. diuus. ff. ad l. Corn. de Sica. & alia adducta per Tho. in voto. 23. & per Hypo. in consil. 7. nu. 44 in j. volum. In text. ibi. c. regni &c. quod incipit si temporum alternata conditio, sub rubrica de non procedendo ex officio. † per quod capitulum liberum officium iudicis restringitur in procedendo, nisi in subscriptis casibus videlicet in casu quo veniret imponenda pœna mortis ciuilis, vel naturalis, membri abscissio: & vbi in persona ecclesiastica, vel pupilli, ac viduæ flagitium esset commissum: & in homicidijs clandestinis. vide tamen per Andr. de Iter. & Matth. in constit. regni inquisitiones. primo. not. & in §. hi qui. 11. not. vbi post Speculat. numerant casus in quibus de iure communi & per constitut. regni proceditur sine accusatore ex mero officio: & quia materia est quotidiana expedit exponere singula verba dicti capituli. Et primo

4 ibi. † Mors &c. Adde quod mors ciuilis, est quando quis damnatur in metallum, seu deportatur secundum Bartol. in lege prima, in nona columna, versiculo secundo, quæro. C. de sacrosanct. eccles. & in l. secunda, in principio. ff. de publi iudic. & idem est in regno quando condemnatur quis ad perpetuum carcerem. Puta triremium, secundum regni constitut. incipien. hi qui. & ibi Matth. in 9. nota. † In text. ibi ecclesiastica persona. Vt est clericus, siue presbyter. vt probat text. in capitulo cler. vige sima prima distinctione, secundum glof. in capitulo si quis suadente. 17. quæstio quarta habetur in athen. presbyteros. C. de episcop. & cleric. & per Fely. in capitulo cum ab eo. extra de rescript. & in capitulo licet. extra de offic. ordin. vt sunt etiam clerici primæ tonsuræ secundum Cardina. in clementina secunda. §. primo. extra de sepul. etiam si essent prorsus illiterati secundum ipsum 22. distinctione capitulo si quis. 20. quæst. 7. capitulo eos. glof. 27. quæstio. prima, cap. primo, quæ glof. dicit eos gaudere priuilegio ecclesiastico si viuunt sub regula ecclesiastica: & idem de clerico coniugato qui cum vnica & virgine contraxit matrimonium: si deserit tonsuram & vestes, capitulo primo, extra de cleric. coniu. lib. 6. Item conuer. si pœnitentes & hospitalarij secundum gl. in cap. qui vero. 6. quæstio. j. c. nulla. 93. distinct. & in l. 2. ff. de in ius voc. & ibi per Ang. & in c. 2. extra de foro competen. & ibi per Fely. plenissime ibi vide. † Quis autem dicatur pupillus & vidua: vide plene dicta per me in commento pragmat. Regni quæ incipit cur su dilationum. De materia homicidij clandestini, vide per Matth. in rubr. 27. in constitut. Regni si damna clandestina. De clericis autem primæ tonsuræ extat

erat nouella prag. Regia. vide eam. Et quod dictum est supra de clericis: intelligas etiam regularibus vt monachis vt probatur in dicto capitulo si quis suadente. & in cap. parochianos. & in capitu. ex tenore, & ibi not. Abb. extra de sent. ex communic. de diuersis monachorum statibus, & regularium, & 12. q. secunda, c. duo sunt. & ibi glo. dicit quod accolti sunt personæ ecclesiasticæ. Et tamen possunt matrimonium contrahere, & idem dicit de templarijs.

a A D D E quod immo ex percussione cum bastono, siue lapide debet imponi pena manus secuto tamen magno vulnere, siue effectu consimili: ac si cum armis: facit c. regni qui cum roncha. iuncl. l. armorum appellatio. de verborum significat. & l. secunda. de vi & vi arma. & vide demum Andr. in dicta constit. si quis cum armis ibi qui habet arma prohibita, & percussit cum lapide non tenetur pœna manus: ergo si non habuisset arma prohibita &c. extendendo. d. capitulum si quis cum roncha ad istum casum bastoni. quod videtur fieri posse etiam in pœnalibus per doctrinam sing. Batt. l. quem admodum, in j. col. C. de agri. & censit. lib. 1. Ioan. Mich.

Ritus Sexagesimus nonus.

S V M M A R I V M.

- 1 Probationes factæ sine termini datione an valeant?
2 Probationes in criminalibus, an sint necessario dandæ?
3 Defectus formæ quicumque vitiat actum.

In primis detur &c.) Adde quod post istum Riturum superuenit noua prag. Regis Ferdinandi primi. In qua terminus ad probandum designatur incipien. post prædictas. Et alia quæ incipit responsionibus. Circa cõmissionem audientia testium vide quæ in vtraque scripsi. Quæritur modo an probationes factæ sine datione termini valeant: & dubium videtur facere tex. istius Ritus. tamen videtur dicendum quod sic per tex. in l. si quando. C. de dila. & ibi hoc not. Richa. Cyn. & Bald. in l. cum a nobis: eo. tit. Bart. Bald. Angel. & Alexan. in l. fin. ff. de fer. Afflict. in constitut. Regni causas alias s. not. & in sua Decisio. 55. Ant. de Butr. & Abb. in cap. licet causam. extra de probat. Imo. & Card. in cap. prudentiam. extra de offic. delega. Spec. in tit. de dilat. §. videndum. Geor. natta. in repe. clem. s. p. §. & quia. 15. colum. Paris in tract. synd. in versic. sententia. 1. car. 57. col. consuluit. Petr. Philip. Cor. in consil. 223. in fin. in 2. vol. etiam in criminalibus secundum Bart. in l. in criminali. ff. de adulte. quia dicit Bald. in l. prima. C. qui accusare non poss. quem refert Alexand. in dicta l. in criminali. quod in criminalibus causis necessario dilationes non sunt dandæ. tum maxime in Regno per cap. Regni quod incipit Isabella a nouiter impressum quo cauetur in omnibus causis veritatem inspicere remotis ineptitudine libelli, & nullitatibus etiam totum processum respicientibus. præter concernentes personas litigantium, iurisdictionis, aut iudicis, ac virtute prag. incip. dispendia litium, per quam proceditur de veritate de qua sufficit constare ex processatis etiã quod non sit deducta in libello: nec alias allegata secundum Raph. Fulg. & Pau. de Cast. quos refert &

sequitur Alexand. in l. si ita stipulatus. §. Grifogonus. ff. de verb. oblig. Ant. de Utr. in consil. incip. viso dicto puncto &c. Et Soc. in consil. 1. 1. in fin. in 3. volum. non obstat dictus Ritus quatenus præcipit dari terminum in causis ad probandum, quia non dicitur ibi quod si non detur terminus, quod probationes factæ sine datione termini, non valeant: quia quãdo lex mandat aliquid: & si non fit eo modo quo mandat, si non procedit vltra annullando actum, tunc actus nõ annullatur b vt probatur in l. statutis. & ibi Bald. & Salycer. C. de senten. exper. recit. & quatenus etiam dicat Ritus quod post terminum non audiat scilicet quando est datus terminus, quia peremptorius, & non excludit per hoc probationes factas sine datione termini.

a A D D E quod d. c. situatur post d. cap. detestantes. de quorum intellectu lae scribit Par. de pureo in tract. synd. in ver. vtrum iudex qui per vim & in ver. an d. c. detestante: & in duobus seq. Ioan. Mich. Annulat. b A D D E eundem Bal. in l. j. ff. de liber. & posthu. sed Panor. in c. cum olim. num. 6. de arbit. reprehendendo Hostien. videtur tenere contrarium: & quod defectus formæ quantuncumq; modicus vitiat actum la. in l. si vnus. num. 4. C. de testa. & in l. vnuerfis. numero 3. C. de precib. impe. offe. & idem Abb. in c. cum post. de elect. & in c. nulli. num. 7. de reb. eccl. alien & vide Berrac. in tract. de gabel. 24. quæstio. 1. primo volum. tract. Ioan. Mich.

Ritus Septuagesimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Requisita vt quis pro confesso habeatur, remissive.

Item quod infra &c.) in fin. tex. ibi pro confessatis &c. adde qd infra aliter disponitur per aliu Riturum qui incipit item seruat ipsa curia quod si quis citatur &c. vide quæ ibi dicam de ista materia: & ibi reperies requisita ad hoc vt quis possit haberi pro confesso.

Ritus Septuagesimus primus.

S V M M A R I V M.

- 1 In criminalibus non conceduntur beneficia.
2 Testes in criminalibus post publicationem, an recipiantur? & num. 6.
3 Iudex pro reperiendo maleficio, vel innocentia, numquid in quacunque iudicij parte testes recipere possit? & num. 6.
4 Restitutio aduersus fori declinatoriam denegata minori non conceditur.
5 Mulier & rusticus de iure communi non restituuntur, secus de iure Regni.
6 Priuilegiatus contra priuilegiatum, priuilegio an vtatur?

Item quod in causis &c.) Adde quæ posui de ista materia primi & secundi beneficij in pragmati. Regni quæ incipit cursu dilationum, ante finem. In tex. ibi & peti possunt. adde quod in criminalibus causis nõ conceduntur beneficia secun-

secundum Specul. in tit. de restitu. in integ. §. qui autem. versic. Sed pone. & Ioan. And. in c. auditis, extra de restitu. in integ. gl. penul. in clem. 2. extra de procur. per Matth. in constit. Regni obscuritatem in 7. col. in fin. Est tamen aliter à iure prouisum videlicet, quod publicatis testibus possunt recipi testes non obstante publicatione in causis criminalibus? per tex. in l. vnus. §. reus. secundum vnã lecturam ff. de quæst. per quem text. ita firmat Bart. in l. j. §. si quis vltro. ff. eo. etiam non obstante conclusione a secundũ ipsum quæ communiter sequuntur Doctores in dicto §. si quis vltro. cum modificatione tamen & limitatione, vt non procedat dicta conclusio in testibus nouiter recipiendis ad offensam: quia tunc tali receptioni & examinationi obstat conclusio & publicatio, ita singulariter limitat Salyc. in l. fin. vlt. colum. C. de quæst. firmat Aret. in c. fraternitatis. de testib. 8. car. & in consil. 146. & Fely. de test. cap. cum clamor. 3. colum. & quatenus Bart. in l. vnus. §. j. & Aret. in tract. male. in versic. comparent &c. Et in versic. & dictum processum &c. Firmant quod etiam ad offensam recipi possunt non obstante publicatione, intellege hoc verum, super nouis capitulis, non autem super antiquis: licet ad defensam tam super nouis, quam super antiquis recipi possunt: secundum Saly. in d. l. si. cuius opinionem firmavit Hyp. in d. §. si quis vltro. per aliquas rationes de quibus ibi per eum, qd valde erit notandum in practica: quia ita vidi obseruari per optimos Docto. licet Matth. in consil. Regni terminum vitæ. in penul. car. teneat indistincte posse iudicem recipere testes in quacunque parte iudicij pro reperiendo maleficio, vel innocentia. allegat Bald. in anthen. qui semel. prima col. versic. 2. falle. C. de proba. & in l. 2. in 2. colum. C. de edend. tamen ibi Bald. solum decidit quod iudex potest ex officio recipere testes in casu quo potest inquirere de iure, & non dicit in quacunque parte iudicij: vt ipsum allegat Matth. licet dicat tam ad offensam, quam ad defensam, & propterea ego adhæro distinctioni, & limitationi Saly. de qua supra distinguendo opin. Matth. vt distincta & limitata est opin. Bart. & aliorum supra, scilicet. vt possint recipi ex officio etiam post publicatum, ad offensam super nouis articulis, siue capitulis & non super antiquis, faretur tamen Matth. quod ad defensam iudex tenetur recipere vsque ad sententiã b prolotionem. allegat Ang. in d. tracta. in versic. iudex statuit &c. & text. in l. fin. ff. de var. & extraor. cogn. Et alias teneretur in syndicatu secundum ipsum. in hoc concordat cum supra dictis Docto. vide Capici. in decisio. 81. num. 4. & 5. Item restitutio non conceditur minori aduersus declinatoriam fori denegatam argum. l. Seio. ff. de restitu. in integ. per quem text. ita decidit Innoc. in cap. coram foelicis. extra de restitu. in integ. licet in dilatorijs secus. l. minor omiffa. ff. de mino. Capic. decisio. 13. Et quamuis mulier siue rusticus de iure communi non restituatur per text. & glo. in l. fin. C. de iur. & fact. igno. habetur per Bartol. in l. prima. §. nunciatio. finali colum. ff. de oper. noui nuncia. & in lege quãdam, & in lege vbi, & ibi Angelus. ff. de edend. in Regnis autem vtriusque Sicilia secus est per constit. Regni mulieribus, & in constit. obscuritatem vbi vide per scriben tes. Sed quæritur An minor contra minorem, seu ecclesia contra ecclesiam restituatur ad pinguius probandum? & videtur quod non, quia priuilegiatus contra priuilegiatum non vitur priuilegio: data paritate priuilegij per text. in l. verum. §. fin. in princ. & in l. si minor viginti quinque annis siliosa. ff. de mino. habetur per Docto. in authen. quas actiones. C. de sacrosan. eccles. contra decidit Matth. in in consil. Regni obscuritatem, in versiculo 10. quæro, allegat

Bald. in l. pupillorum. C. de repudia. hæredit. tu adde text. in dicto §. fina. versic. puto autem. cum gloss. in versic. captus vbi probatur, quod minor quando est captus, restituatur aduersus minorem: sed satis dicitur minor captus per lapsum dilationis ad probandum: & tunc tractat de damno vitando, & merito restituatur vt habetur in cap. auditis. extra de restitu. in integ. & ibi per Docto. ita in terminis consuluit Alexand. consilio 55. finali colum. versiculo hoc præsupposito, quinto volumine. Paul. de Cast. in consilio 317. in fine. a A D D E Et vide Hypo. in allegato. §. si quis vltro, & Angel. de malef. & ibidem Augu. in versic. comparentur dicti inquisiti & negauerunt totum. Et quid in ciuilibus an testes recipiantur post publicatum, & post conclusum per eundem Hypo. d. §. num. 9. b A D D E sententiã prolotionem: adde quod etiam post sententiã est licita defensio in criminalibus, & debet iudex etiam parte non petente, inquirere defensionem Bart. in l. in pecuniarijs. num. 2. ff. de fer. per text. in l. fin. de quæst. Ioan. Mich.

Ritus Septuagesimus nonus.

S V M M A R I V M.

- 1 Forma citandi quem vt principalem, & legatiorum.
2 Veritas in principali in criminalibus, an puniatur, & indicium faciat ad torturam? Et quid de mendacio. & num. 6.
3 Periuurium non puniri, de qua pœna sit intelligendum.
4 Pœna in dubio de corporali intelligitur.
5 Negans inquisitionem cum iuramento, an periuurus dicatur?
6 Mendacium est sufficiens indicium ad torturam & sup. num. 2.
7 Casus 12. in quibus ratione mendacij, aliquibus beneficijs quis priuatur.

Item quod quandoque &c.) Adde quod cum isto Ritu cõcordat Regia pragma. quæ incipit quinta die. Cuius contrarium videtur fuisse decisum per Regni constit. quæ incipit partes in iudicio, & ibi nota. Andre. de Iser. & Matth. & idem And. in repert. in versic. ex du. & in versic. periuurus, sed in Regno statur dispositioni huius Ritus, & dictæ prag. tanquã iuris nouissimi. Formam autem citandi quem vt principalem, & legatiorum, vide infra alium Riturum sub rubrica de for. cita. quem vt lega. & quæ ibi dicam. In text. ibi absque tamen &c. Nota quod varietas in principali non punitur per istum Rit. circa quod ante eum variè fuerant loquuti Doct. quia Bart. in l. de minore. §. si pluri. ff. de quæst. Voluit, qd variatio in principali in criminalibus faceret indicium ad torturam: & in l. fi. eod. tit. dixit quod est magna præsumptio, & Luc. de Pen. in l. quoties. C. de digni. lib. 12. residet cum primo dicto. contrarium firmavit And. de Isern. in consil. si damna, & in c. j. sacramentum. de consuetud. re. feu. L 1 in vi-

Domini Annibalis Troyfij, Cauensis

in vrbus feu. quod Matt. dixit esse verius per ipsum Riturum in d. confli. si damna. 14. not. primam q. & idem firmat Grāma. in vob. 30. num. 16. vide tu late dicta per Par. in tract. synd. in ver. tortura versic. viso de indicij. indubitatis. vbi signanter limitat. vt tunc mendacium a faciat indicium, quando est dictum post prestatum iuramentū veritatis. in tex. ibi periurij &c.

3 Adde quia aliqui tentauerūt dicere, quod licet periurus per hunc Riturum non puniatur: intelligatur, scilicet pœna ordinaria statuta per constitut. Regn. eos. Sed bene punitur extra ordinē: allegabatur pro eis. Ang. in auth. sceni. non solum. in princ. col. 5. vbi dicit quod quando iuramentum est illicitum periurus non solum Deum habet vltorem: sed etiam extra ordinem punitur. & pro eis facit ratio, quia in text. huius Ritus remittitur pœna: quasi dicat quod deliquerit & propterea pœna remittitur. Nam quando lex remittit pœnam: non excludit delictum pro quo inducta est pœna. probat text. in l. si quis vxoti. in princip. ff. de fur. gl. & ibi Bald. in l. Declaraciones. C. ex qui. cau. in fa. irro. & verbum, † Pœna, in dubio intelligitur de corporali secundum dom. Abb. in c. inter alia. in 2. col. versic. ex hoc. extra. de immu. eccl. Card. in clem. 2. §. j. extra de hære. & sic remanente delicto, puniri posset extra ordinem: quod non videtur dicta re text. huius Ritus: intelligendo quod remittat pœnam corporalem tantum. Contra videtur facere id quod dixit Alexan. in l. prima. ff. de bon. eo. qui mort. sib. confc. † Vbi dixit quod negans cum iuramento inquisitionem: non est periurus: & si periurus nō est: delictum non committit: idcirco nullam pœnam meretur, nec ordinariam, nec extraordinariam. per tex. in l. sancimus. C. de pœn. primam opin. sequitur Afflict. in cap. j. §. fin. in 4. nota. 2. q. de constitut. re. feu. in vrb. feud. & in rubr. constitut. Regni de periur. rub. 55. & Fra. Are. in l. si duo. §. fin. ff. de iure iuran. & est ratio, quia quamuis ex decisione istius Ritus sine in te tu pœnæ periuratur quo ad partem, tamen offenditur diuina maiestas. l. 2. C. de reb. cred. & ideo, extra ordinem punitur secundum Afflict. vbi supra.

6 A D D E Hyppolitum late in allegata. l. fin. de quæst. a dicentem quod mendacium est sufficiens indicium ad torturam, & Alex. consil. 62. prima col. 3. volum. &

7 † adde quod ratione mendacij, quis priuatur aliquibus beneficijs quorum decem casus cumulantur per Iaso. in l. quod te. ff. si cert. per. adde 11. quod negans debitum, nō potest cedere bonis. idem in §. eum quo que in 3. colum. nu. 16. de acti. item. 12. quia negans amittit beneficium præsumptionis, scilicet quod solutio simpliciter facta sit facta ex causa debita. cum de indebito. ff. de proba. & vide nonnulla de mendacio per Afflict. in cap. j. §. item si vasallus. 3. nota. de contro. inuest. Ioan. Mich.

Ritus Octuagesimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Actus si tali die fieri debet: reperireturque feruatus. sequenti die iuridico fiet.
- 2 Delegatus, finita delegatione die feriata, quando sententia posset.

Tem feruat &c.) In tex. † ibi de iure cōmuni, vt habetur per Cyn. in l. dies. ff. de fer. per gl. & Archi. in c. placita. 15. q. 4. per gl. in c. cupientes. §. quod si. de elect. in 6. habetur per Doct. in c. si extra, de fer. per Bal. Imo. & Alex. in l. j. §. nunciatio. ff. de ope. noui nun. per Bal. in l. 2. & ibi Alex. remissive. ff. si quis in ius voc. non ier. per Bal. in l. 2. C. de temp. appel. & per Io. Aud. in addi. Specu. in tit. de fer. §. j. versic. pen. vbi dicit verbum notandum † quod si delegatus finit die feriata: delegatus si non fuit in culpa: potest sententia: vide in materia Federic. consil. 75. Petrum de Anch. consil. 98.

Ritus Octuagesimus sextus.

S V M M A R I V M.

- 1 Publicatio in causa, an sit necessaria? & nu. 6.
- 2 Omisio publicationis nunquid vitiet processum ipso iure? cum limit.
- 3 Sententia lata sine cause cognitione, nulla est.
- 4 Practica in presentando iudici cause attestaciones alibi factas.
- 5 Testes non publicati fidem non faciunt: e contra publicati.
- 6 Publicatio per iudicem reuocari potest: & quando renouata censetur.
- 7 Ad instantiamque tertij fieri non potest.

Tem feruat &c.) In tex. ibi publicatio &c. † Quæritur, an publicatio in causa sit necessaria & reddat iudicium retro nullum: si non est facta: vel sit contra ius litigatoris, vide gl. Bar. & Ang. in l. prolatam. C. de senten. Alex. in l. j. §. si. ff. de pratot. stipul. Geor. Nat. in repe. cle. sepe. §. quæ omnia. 72. & 28. col. glo. in constitut. Regni vniuersos. & ibi per scribentes. & in constit. pacis cultus per Matth. 1. not. versic. hinc quæro. per Par. in tractat. synd. in ver. sententia. 4. Ant. Cap. in decis. j. 8. col. magis communis opinio videtur esse cum Inn. Imo. Hostien. & Ioan. And. in c. j. & extra de re iud. & cum Iacob. Bur. & Bar. in d. l. prolatam, secundum Imo. in d. cap. cum i. & a, quam etiam dicit veriore Geor. in d. §. quæ omnia. 29. colum. † Scilicet quod ommissio publicationis: etiam petita non vitiat processum ipso iure: sed grauat partem: & præbet causam appellandi, & si non appellat: valet processus, quam opin. videtur approbare Matth. in locis prædictis, & responder ad gl. in d. constit. vniuersos. videlicet quod quamuis gl. dicat requiri publicationem: non tamen dicit quod si non est facta: processus vitietur: nam licet publicatio sit requisita de iure in casu tamen non sequitur ergo est de substantia secundum Abb. in d. c. cū i. & a, Quam conclusionem limita nō habere locum, quando iudex commississet examen ad partes cuius non esset facta publicatio. † Quid si feratur sententia, dic quod esset nulla tanquam lata sine causæ cognitione secundum Ang. in d. l. prolatam, quæ sequitur Lanfran. in c. quoniam contra. 11. col. extra. de probat. & Geor. in d. §. quæ omnia. 29. col. † & practica presentandi attestaciones alibi factas iudici causæ: est, quod presentem clausas cum sigillo iudicis a quo mittuntur. de qua pract. vide per Fely. in d. cap. cum i. & a. Et adde quod publicatio sit per iudicem causæ interloquendo secundum Bart. in l. cum ab. ff. que admo. testa.

Com. super Ritibus Magnæ Curlæ. 198

testa. aper. quia publicatio testium interlocutoria est secundum Bald. in l. publicati. C. de test. in versic. quinto quæro † quia alias testes non publicati fidem non facerent secundum Bart. in l. solam. C. de testi. & Bal. in l. in bonæ fidei. C. de reb. cred. & publicati perpetuo fidem faciunt secundum Bald. in d. l. publicati: † Quæ autem publicatio cum sit interlocutoria potest reuocari per iudicem. Et tunc censetur reuocare quando admitteret testium productionem secundum Card. in clem. 2. in 2. opposi. de testi. Sed datur materia appellandi secundum eum. † Et ipsa publicatio fieri non potest ad instantiam tertij comparentis b in causa pro suo interesse. cap. constitutus, extra de test. Roman. in singu. suis, versic. tertius comparsens, &c.

a A D D E videndum n. 2. 19. fol. 12. 1. 10. vol. tract. Io. Mich. b Adde quid possit facere tertius comparsens pro suo interesse. Barto. in l. si pro lusorio. ff. de appel. & Pano. in cap. cum super. num. 28. de sent. & re iudi. & Soci. reg. 235. Ioan. Mich.

Ritus Octuagesimus septimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Citatis testibus, & condemnatis non venientibus, in civilibus & criminalibus: curia procedit.
- 2 Sollicitudo vt testes iurent: & iurati deponant, ad quos spectat.
- 3 Producent, & faciens in termino citare testes, quando, si non venerint: non restituendus.

Tem feruat quod citatis &c.) † In tex. ibi constit. Regni, videlicet in consli. in questionibus & ibi not. Matth. in versic. nolentes &c. quæ loquitur in causis criminalibus, in civilibus autem habetur in constit. regni. in pecuniarijs & ibi per Afflict. in 17. no. de materia tamen huius Ritus extra tur in l. si quando. C. de testi. & in c. cum olim. extra eo. tit. & in c. statutum, de rescrip. in 6. † & dicit Pau. de Cast. in d. l. si quando. quod sollicitudo, & instantia. vt testes iurent: spectat ad partem producentem. & si negligens esset in culpa. Sed postquam iurauerunt, spectat ad iudicem qui ex officio eos compellit ad deponendum: quod si non fecerit, ipse iudex esset in culpa secundum Bald. in l. 2. C. de eden. vide prag. Regni quæ incipit cursu dilationum. Adde ibi dicta per me † quod licet producent testes fecerit eos in termino citari non est restituendus, & restaurandus ad terminum, si testes non venerint, nisi accusauerit eorum contumaciam & petierit eos multari, & fuerint sequuti secundum Bal. & Imo. in l. quibus diebus, in princ. ff. de cond. & demon. Alex. in l. si quando. ff. de testi. glo. in clem. j. de offic. deleg. probat & Alex. in l. j. §. si feruus. ff. de quæst.

Ritus Nonagesimustertius.

S V M M A R I V M.

- 1 Principalis nunquid post conclusum in causa interrogari possit?
- 2 Procurator ad deponendum pro domino, an possit constitui.

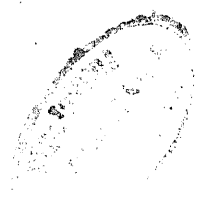
Tem feruat quod responsiones &c.) Adde quod contra istum Riturum videtur notare Matth. in constit. Regni partes in iudicio. in primo not. & in rubrica dictæ constit. immemor forte istius Ritus & Bart. in l. vbi cunque. ff. de interrog. actio. Abbas in cap. cum causam. extra de iura. calum. † vbi volunt etiam post conclusum principales posse interrogari. & in dicta constitutio. partes in 2. colum. in versic. tertio quæro, posuit istam questionem de qua in tex. nostro: † scilicet an possit constitui procurator ad sic deponendum nomine domini: & decidit quod sic. fretus autoritate Iaco. Burr. in l. fin. C. de procur. & minime aduertit ad istum Riturum qui hoc permittit. Sed ramen relinquit arbitrio iudicis de qua materia, vide per Doct. in d. l. fin. & in l. si actor. ff. de procu. & per Matth. in locis prædictis.

Ritus Centesimus primus.

S V M M A R I V M.

- 1 Doctor antiquior inter doctores præfertur cum 6. limit.
- 2 Ad probandum excellentiam quæ requirantur remissive.
- 3 Doctoratus ab Imperatore præfertur doctorato ab inferiore.
- 4 Marchio, & Comes, præfertur Marchioni tantum.
- 5 Primo doctoratus expulsus à ciuitate, & restitutus, nunquid primum locum recuperet?
- 6 Papa, & Imperator potestatem verbo doctorandi habent.
- 7 Licentiatus & doctoratus magno intervallo num præferatur doctorato in isto intervallo?
- 8 Scholaris licentiatus, adhuc scholaris dicitur.
- 9 Cingendus quando pro cincto habendus.
- 10 Filius familias testari quando potest.
- 11 Aliud est esse talem: aliud haberi pro tali.
- 12 Fictione præualeat veritas.
- 13 Præuilegia doctoratus remissive & num. seq.
- 14 Doctor per 20. ann. legens Comes Palatinus efficitur. & num. 2.

In primis doctores &c.) In tex. ibi antiquior. † Nota quod inter doctores antiquior in doctoratu præfertur concordat text. & ibi not. Bar. in l. j. ff. de obse. a lib. pat. præst. & in l. j. ff. de albo scrib. & in l. fin. C. de tiro. lib. 12. & in l. j. C. de consul. eo. lib. arg. l. semper. ff. de iure immu. & in cap. j. extra de maio. & obed. 6. distin. cap. statuimus. & 24. distin. cap. episcopo: quæ regula fallit si doctor iunior est excellentior secundum glo. in §. ordinationem, in authent. de mona. quam ibi sequitur Angel. & idem Ang. in l. cum quid. ff. si certum petatur. & Salyc. in l. prouidendum. ff. de post. Abb. in cap. clerici. extra de iud. per Roma. in d. l. cum quid allegantem glo. similem in l. j. C. de anno. ciuil. libro 11. & in l. si vero. §. de viro. ff. soluto matrimo. allegat text. 74. distin. c. episcoporum & in l. vbi cunque. C. de proxi. sacro scrin. lib. 12. † per quem textum dicit quod ad probandum dictam

dictam excellentiam requiruntur quindecim testes. Item limita nisi iunior doctor sit actu legens a publice, & antiquior actu non legat. quia iunior sibi praeferatur secundum And. de Bar. in l. j. C. de cons. lib. 12. & Ioan. de Plat. in l. 2. C. de dignita. eod. lib. praedicta sequitur Alexand. in dicta l. cum quid 2. colum. Terrio limita, nisi secundo doctoratus sit doctoratus ab Imperatore, & primo doctoratus ab alio inferiore: quia tunc ab Imperatore doctoratus praefertur secundum Lud. Roman. in d. l. si vero. §. de viro. 49. fall. quem refert & sequitur Alexand. in d. l. j. ff. de alb. scrib. in apostil. ad Bar. allegat. text. in c. hi qui auctoritate, extra de praeb. in 6. idem tenet Abb. in d. c. j. de maio. & obed. allegat. text. in cap. per tuas, eod. tit. & in l. fin. ff. de alb. scrib. Quarto limita, nisi secundo doctoratus sit doctor vtriusque iuris: quia praefertur primo doctoratus in iure civili ita dixit Felyn. in cap. clerici, extra de iud. & pro eo facit id quod dixit Bald. in l. sed & milites. ff. de excusat. tut. ubi dixit quod Marchio & Comes praefertur Marchioni tantum: & ibi per illud dictum. & per ea quae dixit Felyn. in d. ca. clerici: & dicit Apostil. in d. l. sed & milites, quod miles & doctor secundo doctoratus, praefertur doctori primo solum. Quinto limita quod si primo doctoratus fuisset expulsus a ciuitate si restitueretur: non recuperat primum locum, & sic non praefertur secundo doctorato. ita dixit Bart. in l. qui ad tempus. ff. de decur. Sexto limita in doctore decretorum qui praefertur doctori iuris ciuili, & doctori artium primo doctoratus secundum Io. And. in d. c. clerici, quem refert & sequitur Lud. Roma. in d. consil. 333. in fine. Omnia praedicta intellige, nisi secundo doctoratus fuit doctoratus in examine rigoroso. per text. in l. nemi. C. de aduoc. diuer. iud. secus autem si solo verbo esset secundo doctoratus etiam ab Imperatore, seu Papa: qui potestatem habent verbo doctorandi secundum Angel. in l. j. C. de senten. pass. quia tunc non praefertur primo doctorato. ita limitat And. Sic. in proce. Clemen. in 14. colum. & Maria. Socin. capit. qualiter & quando in 3. not. extra de accusa. refert & sequitur Ia. in l. 2. §. prius. antepen. colum. ff. de vul. ga. & pupi. Sed pone quod aliquis fuit licentiatu, & in magno interuallo doctoratus, & alius in illo interuallo similiter doctoratus quis eorum praefertur de bet Alex. in l. j. in apostil. ad Bar. ff. de obse. ali. patr. praeta. dicit quod praefertur licentiatu: quamuis postea doctoratus, allegat Bart. in l. j. C. de cons. lib. 12. melius videtur facere. text. in l. pen. ff. de test. mil. quia Bart. in d. l. j. non dicit id ad quod allegatur per Alexand. in d. apostil. sed tantum dicit quod primo adeptus dignitatem, praefertur secundo: etiam si secundus pluries adeptus fuerit contra Alexan. videtur decidere glos. in l. fin. C. de tiro. eod. lib. ubi dicit, quod tiro postponitur militi: & tamen tiro ordinatus est ad militiam. l. ex eodem, ff. de testam. milit. quemadmodum licentiatu ordinatus est ad doctoratum. vt in d. l. pen. pro ista parte consuluit Roma. consil. 333. vers. quo ad secundum facit id quod dixit Bal. in athen. habita in 5. colum. vers. quid de scholari. C. ne filius pro pat. ubi dixit quod scholaris licentiatu adhuc scholaris dici potest: quamuis teneat quoddam medium, & tamen omnes Doctor. in dicto capit. j. & in dicta l. cum quid, & in alijs locis supra allegatis dicitur. quod doctor antiquior praefertur recentiori doctori, & sic ad praerogationem requirunt doctoratum, & non dicunt quod sufficiat esse licentiatu. Non obstat text. in d. l. penul. in contrarium allegatus, ubi probatur quod cingendus habetur pro cincto: quia illud erit verum ubi agit de fauore. secus si tractatur de pena, vel odio secundum intellectum Bald. ad dictam l. pen. quem posuit in l. j. pen. col. vers. quid

si filius. ff. solu. matrim. Nam fauor est filij familiae de proximo cingendi vt habeatur pro cincto ad effectum testandi cum alias testari non posset. l. qui in potestate. ff. de testa. l. senium. C. qui testa. face. poss. & instit. eo. in prin. sed antepone licentiatu doctori esset odiosum: quia anteponebatur sibi non habens eandem dignitatem sicut ipse, per iura superius allegata: nam quicquid est contra iustitiam est odiosum secundum Bal. in l. certum. in princ. C. vnd. cog. quem refert & sequitur Cor. consil. 17. num. 43. vol. 11. Praeterea aliud est esse talem, aliud haberi pro tali probat text. & ibi not. Arer. in l. patris. ff. de vulg. & pupil. habetur per Felyn. in rub. extra de fide instrum. j. col. quia haberi pro tali improprietatem denotat. l. j. in princ. & ibi not. Bar. in fin. ff. de suis & legi. l. mercis. la. 2. & ibi glos. ff. de verb. sign. & sic vt licentiatu 12 habeatur pro doctore est ficte, & improprie cui fictione praevalet veritas, scilicet verus doctoratus secundo. secundum Bald. in l. 3. 2. col. C. de here. instr. per text. in l. precibus. C. de impube. & ali. subfti. secundum Gui. de Suza. ibid. Et signanter, quando veritas, & fictio tendunt ad idem. vt probat text. & ibi not. Bar. in l. filio. ff. de liber. & posth. nam in casu nostro ad idem tendunt: scilicet ad effectum praerogationis, quae nota, quia fuit de facto secundum Alexand. in d. l. j. j. privilegia doctoratus vide per Card. in cle. 2. 4. quaest. de magist. ¶ A D D E quod doctor legens per viginti annos in studijs efficitur Comes Palatinus. l. 2. & ibi Barrol. C. de profes. qui. in vrb. Costan. & per eundem in proemio. C. & per Ioan. Baptist. de Caccialup. in tract. de debitore suspecto. 5. q. num. 2. fol. 225. 9. vol. tracta. Et de doctoribus & eorum priuilegijs & dignitatibus latissime per Petrum Leuanderum. in tract. de doct. eorumque priuilegijs. 6. vol. tract. vers. 164. Ioan. Mich.

Ritus Centesimus secundus.

S V M M A R I V M.

- 1 Aduocatus causas coram iudice proponens, stare non sedere debet.

Item quod nullus (&c.) In text. ibi, sedat adde quod de iure communi aduocatus quando proponit causam coram iudice: debet stare, & non sedere. probat text. & ibi habetur per Doctor. in lege quisquis la prima. Cod. de postul. sed ibi dicit Bartol. quod non seruatur in practica.

Ritus Centesimus octauus.

S V M M A R I V M.

- 1 Casus in quibus procurator in criminalibus admittatur vel non.
2 Casus in quibus non Papa, nec Imperator procuratorem admittet.
3 Procurator in capitalibus, ad allegandum notorias exceptiones pro inquisito admittitur.

Pater,

Pater, an vt pater, vel procurator filij admittatur ad eius defensionem capitalem?

Item si aliquis, (&c.) In text. ibi procurator adde ad declarationem istius Rit. & precedētis, qui incipit. Itē q̄ in causis, &c. quae habentur per Bar. & Doct. in l. pen. §. ad crimen. ff. de pub. iudi. & in l. seruum quoque. §. publice ff. de proc. & in cap. veniens, extra de accusa. in quibus loc. reperies casus in quibus admittitur, vel non procurator in criminalibus, quia est longa materia propterea non refero. Et no. quod in casibus in quibus in criminalibus procurator de iure non admittitur, q̄ Papa nec Imperator potest de potestate ordinaria ex parte rei procuratorem admittere per text. sing. in c. veniens, extra de accusa. per quem text. ita dixit Alex. in d. §. ad crimen in apostil. ad Bart. Vnum nota, & semper reneas mēti, quod etiā in capitalibus, causis admittitur procurator ad allegandum exceptiones notorias pro inquisito, ista est decisio singu. Cyn. in l. reos. C. de accusa. quem refert, & sequitur Bal. in l. 2. C. vt ne priuat. & in d. l. reos. vide plura per Cyn. & alios Doct. De materia ¶ an Pater tanquam pater vel procurator filij admittatur. ad defendendum filium in capitalibus. Vide per Capol. alias per Barth. Veronen. in consil. 41. cum octo sequentibus. & per Capi. in decis. 143. In Regno est prouisum q̄ mulier accusat, & se defendit in accusatione per procuratorem specialiter instructū. per constit. Regni generaliter iura, ubi vide per scriben. & vide And. in suo repertorio actor, & reus.

Ritus Centesimus decimus quintus.

S V M M A R I V M.

- 1 Causa modice quae dicantur, remissive, & num. sequent.
2 Causa minima in rustico, quae.

Item si aliquis, (&c.) In text. ibi causis modicis. ¶ Quae autem sint causae modicae vide Specul. in tit. de sur. vers. quid si nauta. & de libell. cōcept. §. decimo. ver. 3. vide per Ia. in repet. l. admonendi. ff. de iure iur. per Fel. in c. de causis. extra, de testi. & in c. 2. extra de offi. deleg. Par. de put. in tract. synd. in ver. sententia. cū remissionibus per eos traditis in dictis locis per Afflic. in constit. causas. in tertio not. & in consti. quaestiones. Vbi dicit quod causa meri possessorij dicitur modica, & idem dixit Bart. in d. l. admonendi, ante penul. col. ¶ A D D E quae sint causae modicae, & quae minima vid. Ant. Corsettum in tracta. de minimis. vbi latissime de materia. 2. vol. tracta. fol. 87. ubi etiam dicit quod causa vnus bouis immo vnus porcelli in rustico est magna causa post. num. 8. Ioan. Mich.

Ritus Centesimus decimus sextus.

S V M M A R I V M.

- 1 Ferie loci ubi reus est, seruandae.
2 Ferialium quatuor sunt species.

- 3 Citatio facta die feriato in honorem Dei, est nulla.
4 Quibus ferijs renunciari possit. Citatio die ferriata pro non ferriata, an valeat? ibidem.
5 Ferie ad hominum vtilitatem inductae, vt puta vindemiarum, num seruandae vbi vinum non colligitur & num. 8.
6 Nouum festum a populo, & clero inducitur.
7 Testes iurati die non ferriata, examinantur die ferriata.
8 Ferie messium, & vindemiarum n. m. profunt etiam eis qui nihil horum habent.

Item seruat, (&c.) ¶ Puto quod iste Rit. voluit decidere illud in quo variauerunt Doctores: circa contenta in eodem Rit. quia Specul. in tit. de ser. §. j. vers. Sed pone Voluit quod deberet seruari Ferie loci rei i quo reus citatus est. per iura de quibus ibi per eum, & pro eo facit text. in l. praes. C. de serui. & aqu. Inn. vero in c. fin. extra, de ser. & ibi Host. voluerunt quod obseruarentur ferriate loci iudicij. Sed per istum Ritum videtur approbatam fore opinio. Specul. vbi supra, ¶ & adde quod in ista materia Doct. ponunt tres species feriarum, videlicet vnam, feriarum quae sunt inductae in honorem Dei, & de his habetur in dicto capit. fina. & in cap. j. & in cap. rogationes. de consec. distinct. 3. & in l. 2. C. de fer. Aliae sunt, quae inductae sunt ad vtilitatem hominum, vt messium, & vindemiarum, de quibus in l. j. ff. eodem sunt & aliae quae repentinae nuncupantur quae a solo Principe inducuntur, vt est text. in l. a nullo. C. eod. & in l. sed & si. §. si feriae. ff. quibus ex cau. maio. & haec per longum Spec. vbi supra enumerat. & Abb. pano. in d. cap. fina. Adde & quartam scilicet quae inducitur per statutum in arbitramentis in quibus silere debet arbitrator secundum Bald. in l. creticorum. C. de iure delibe. Et aduertatur, quod de primis ferijs, videlicet inductis in honorem Dei, loquitur iste Ritus. ¶ Quia illis citatio facta non valet vt probatur. in d. cap. fin. & ibi per Doct. habetur per Bart. & Doct. in l. j. §. nunciatio. ff. de oper. noui. nunciata. quae crit nulla. ¶ Et dictae nullitati, & eidem ferijs tacite, nec expresse, partes possunt renunciare. vt probatur. in dicto cap. fin. & ibi hoc nota. omnes. ¶ In illis vero ferijs inductis ad vtilitatem hominum citatio est prohibita, & ad eam pars citata non tenetur comparere per text. in lege j. ff. de fer. verum si comparet videtur ferijs renunciare in actibus in quibus comparet secundum Angelum in dicta lege prima, quia eis tacite potest renunciari. vt probatur, in dicta lege prima, & in dicto capitulo finali, & ibi, per Doctor. An autem valeat citatio facta die non ferriata vt comparet die ferriata. Et an ferriate inductae ad hominum vtilitatem seruentur vbi non vindemiarum, & vbi vinum non colligitur, vide per Abb. in dicto capitulo finali, & de materia in dicto §. nunciatio per Doctor. & Federic. in consilio 111. & 242. per Paul. de Castro, consilio 25. ¶ In text. ibi celebraretur, nota. quod a populo, & clero potest nouum festum induci, de consensu tamen Episcopi vt probatur in dicto capitulo finali, & in capit. quoniam, eodem titulo. & ibi per Doct. & vide sequentem Ritum. ¶ Testes autem qui iurant die non ferriata possunt examinari die ferriata, vt infra in Rit. 143. incip. item quod si detur.

† NON vindemiatur, & quid si vindemiatur in ciuitate, an profint dictæ feræ illis qui non habent aliud vindemiare: neq; meti facere. vide Io. Bertach. in tract. de episc. j. q. num. 20. fol. 68. j. vol. tract. & Bartholomeum Brisicien. in rub. de fer. fol. 69. 2. vol. tracta. Ioan. Michael.

RITVS CXII.

Tem prælibata, &c.) per istum Riturum approbatur opinio. Bartol. in l. j. §. nunciatio. ff. de oper. noui nuncia. contra opi. Bald. ibi, & vide dicta supra in præcedenti Ritu.

Ritus Centesimus decimus nonus.

S V M M A R I V M.

1 Dies termini, an computetur in termino?

1 **O**bseruat ipsa curia, &c.) An autem dies termini computetur in termino? vide tex. & ibi gl. & Doct. in l. j. ff. si quis cau. Et quid si iudex dixerit statuo tibi terminum hinc ad quidecim dies: vide ibi per Alex.

Ritus Centesimus vigesimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Contumax pro confesso nisi ter citatus, non habetur, cum limit. num. 3. & 7.
- 2 Contumax verus quando dicitur, & num. 13.
- 3 Minor, mulier, & rusticus quando pro non confesso, & contumacibus habeantur.
- 4 Dolus cum dolo compensatur. & num. 13.
- 5 Habitus pro confesso, facti qualitatem confiteri quando videatur.
- 6 Ut quis pro confesso habeatur, an sit necessaria sententia.
- 7 Contumacia morientis ante declarationem sententia, an noceat hæredi?
- 8 Citatus sub forma nullius iudicij pro confesso non habetur. Nec terminum ad comparandum petit.
- 9 Vbi appellare non licet: ex iusta causa licebit, & in quibus casibus, & num. seq.
- 10 Iusta causæ excusantes quem pro confesso haberi per contumaciam: quæ sint.
- 11 Prohibitus appellare, an etiam & supplicare prohibeatur? & num. 14.
- 12 Habitus pro confesso in integrum num restituitur?
- 13 Requisita quatuor, vt quis pro confesso habeatur.
- 14 Differentia inter appellationem, & supplica-

tionem remissive.

15 In quibus casibus quis recusabit respondere.

1 **I**tem seruat quod si quis, &c.) Adde quod in text. isto deficit dictio ter, quod innuit in fine textus ibi in vltima ipsoform, & ita est de iure cõi. † Quia contumax non posset haberi pro confesso, nisi ter citaretur vt probatur in l. fenatus. §. quod si tribus. ff. de iur. fisc. quem tex. ad hoc allegat pro sing. Bald. in l. penul. in fine. C. de constit. pecu. quem refert, & sequitur Fel. in c. excommunicamus, in j. col. extra de hæreti. nec sufficeret vna promissio secundum Baldum in l. 2. C. quo. & quando: iud. quem approbat Alex. in consil. 137. 4. col. ver. præterea. 2. vol. Et intelligendum est quod in vltima citatione apprehendatur per nuncium personaliter, & ita practicitur. Quia quando per statum quis tanquam contumax habetur pro confesso: intelligitur de vero contumace. ita consuluit Ang. consil. 95. que sequitur Alex. in l. 3. ff. de neg. gest. † Verus autem contumax dicitur quando personaliter citatus non comparet secundum gl. in l. j. C. quor. appe. non recip. & in l. ex consensu, in fin. ff. de appel. quia. si in vltima citatione non esset apprehensus personaliter: non esset verus contumax etiam si in primis duabus fuisset personaliter apprehensus vt firmat Bart. in l. fin. ff. de restit. in integ. quem refert, & sequitur Fel. in c. quoad consultationem, in 4. col. extra, de re iud. habetur per Bart. & moder. in l. properandum. §. fin autem reus. C. de iud. per Bar. & alios in d. l. fin. Ex quibus inferitur quod minor, mulier, & rusticus non possunt haberi pro confesso in terminis istius Ritus, etiam si personaliter forent citati in vltima citatione, aut etiam moniti a iudice: ex quo non possunt dici veri contumaces si citati non comparent secundum Ang. Paul. de Cast. & Alex. & communiter Doct. in l. vbi. post princ. ff. de eden. per dictam gl. vbi nisi expresse dicerent se nolle comparere vel iudicem contemnerent, quia hoc casu esset in dolo expresso secundum ipsos, quod not. ¶ Limita multum singulariter prædicta, nisi aduersarius scienter articulet aut poneret falsum quia tunc verus contumax non posset haberi pro confesso ex quo dolus cum dolo compen- saretur b secundum Bal. in l. sicur, in fi. C. de repudia. hæred. Et not. † qd si articulis, sive positionibus super quibus fuit habitus pro confesso: continetur factum: non intelligitur habitus pro confesso qualitatem facti per ea quæ consuluit Ang. in consil. 146. & per ea, quæ habentur per Bal. in l. 3. C. de fid. instr. & per Doct. in l. sicur. §. j. la. 2. ff. de leg. j. † An autem sit necessaria sententia, vt quis habeatur pro confesso? vide per Bar. & Alex. plene in l. eius. ff. de iur. fisci, & in l. 2. §. si actor. in fi. C. de iur. calu. vbi concluditur qd sic, in qua sententia debet fieri mentio de contumacia, vt firmat Bal. in l. pen. in fi. C. de consti. pecu. si autem ratione suæ contumaciæ quis deberet haberi pro confesso. † Et si moritur antequam habeatur pro confesso per sententiam sua contumacia eius hæredi non nocet secundum Bar. in l. j. §. pen. ff. de cal. & in d. l. eius qui. & in d. §. qd si actor. in fi. & Bal. in c. vasallus. vlti. si de feu. fuer. contro. in vlt. feu. † Et no. qd si iudicium esset ex aliqua causa nullum tunc citatus sub dicta forma, & contumax: non posset haberi pro confesso. vt probat tex. & ibi hoc not. Bar. in l. filius. ff. de interro. actio. fir mat Fel. in c. ex tenore, extra de refer. nu. 2. An autem citatus sub dicta forma aut monitus a iudice possit petere terminum ad respondendum? vide per And. de Iser. & Matth. in constitutio. Regni partes in iudicio. & in suo reper. in ver. iudex dixi plene in pragmat. Regni quæ incipit quinta die. In fine Ritus nota. quod per istum Riturum corrigitur id quod dixit Iacob.

1 **C**ob. de Aret. in l. 2. C. de iuram. cal. & Bald. in l. filius. ff. de interro. act. Vbi dixerunt licitum esse appellare a sententia qua quis habitus fuit pro confesso, quod est contra istum Riturum: posset tamen limitari iste Rirus in casu quo habendus pro confesso, non fuisset legitime citatus: quia tunc admitteretur appellans, per ea quæ voluit notabiliter gl. quam ibi approbat Bart. in l. j. §. ff. quando appell. sit. † Nam vbi in aliquo casu non est licitum appellare tamen ex causa iusta appellare licebit. vt declarat Barto. in l. fin. ff. de appel. recip. Bal. in l. j. C. si de momen. poss. sue. appell. & in l. quisquis. C. quorum appell. puta si dolo aduersarij, vel sine sui culpa abfuit citatus: quo casu licite appellat: vt probat tex. & ibi not. Bartol. & alij in l. diuis. ff. de restitutione in integrum. Et etiam si habitus pro confesso, compareret adhuc iudice pro tribunali sedente, secundum gl. in d. §. fin. Et idem si non sederet pro tribunali: sed ab eo discescit, quia vidit habitum pro confesso volentem comparere: vt etiam admittatur appellans. secundum Bar. in l. si cum ipse. ff. de excus. iur. Et si habitus pro confesso comparuisset in Curia, & reperisset iudicem tempestiue recessisse a banco: admitteretur appellans secundum Bal. in d. l. si cum ipse: aut si malitiosè ver satus fuisset iudex secundum ipsum quæ omnia nota. † Et quia, dictum est supra, quod iusta causa excusat a vera contumacia quomiuus possit haberi pro confesso: causas autem iustas vide in tex. & quæ ibi habentur per Bart. & Doct. in l. questum. ff. de re iud. quibus adde gl. tertiam constit. Regni rei vend. & ibi perscribentes, vbi addunt aliam scilicet si citatus sub forma istius Ritus esset in luctu iuxta terminos legis. 2. ff. de in ius voc. & authen. Sed nec. C. de sepul. viola. & in auth. vt defu. feu. fu. co. §. primo. Et si fuerit habitus pro confesso non impeditur appellare his casibus per prædicta. † Appellat etiam habitus pro confesso a taxatione expensarum secundum Bald. in l. sancimus. C. de iud. habetur per Matth. in consti. Regni speciale in fi. Sed an in terminis istius Ritus prohibitus appellare possit supplicare? & vide tur dicendum quod non. per ea quæ communiter concludunt Doct. in cap. ex literis. extra de in integ. restit. & Cyn. in l. fin. C. vt lite pend. & Iac. in authen. que supplicatio. C. de prec. Imperat. offeren. Vbi concludunt quod prohibitus appellare de iure communi prohibetur etiam supplicare sed iste Ritus in Regno seruatur pro iure communi vt fuit conclusum in princ. operis igitur, &c. Vide Imo. in l. ex consensu. §. fin. ff. de appell. † Sed an habitus pro confesso restituatur in integrum vide tex. & Barto. in l. 13 minor. la prima. ff. de mino. † Et in super adde quod Gul. de Cug. & Bart. in l. filius. ff. de interro. act. posuerunt quatuor requisita ad hoc vt quis possit haberi pro confesso. Primum videlicet quod positio perponentem sit iurata saltem per iuramentum calumniam in tota lite. Secundum quod positio sit lecta. Tertium quod sit iustus seu monitus a iudice respondere. Quartum quod non habeat iustam causam recusandi respondere, & si quod istorum deficeret, non posset haberi pro confesso quæ dicunt probari in capitulo secundo, extra de confess. in 6. ita sequitur Matth. in dicta constitutio. partes in iudicio. in secunda columna, & fatetur Alexand. consilio 188. in secunda columna, versic. nec dicat secundum volumine. De materia vide Bart. in l. qui ante. ff. de verborum obligat. Iacob. de Aret. in l. prætor. ff. de oper. noui nunciat. Afflict. in capitulo primo, de mili. val. qui con. est. 13. columna. Vbi reperies quid si citatus in prima citatione comparet, in alijs non: an sit contumax?

1 **I**tem primū, de vita & honest. cler. in 6. & quis sit verus & quis fictus contumax adde Nepotem de monte albano in tract. exce. fo. 177. numero 7. 9. volum. tracta. Ioan. Michael.

2 **A**D D E l. viro. ff. sol. mar. l. si ambo. ff. de compen. l. si duo. ff. de dolo. & facit quæst. posita per Bar. in l. cum pater. §. libertis. in fi. de leg. 2. vbi si duo fecerunt pacem & postea eam ruperunt & nescitur quis primo, & quis postea non potest accusare alterum de pace rupt. Ioan. Mich.

3 **A**D D E in quibus differant inter se appellatio & supplicatio. Afflict. in præclud. constitut. decima quæstione. numero septimo. vbi ponit sex differentias. Ioan. Michael.

4 **A**D D E nonnullos casus in quibus quis possit reculare respondere per Spec. in tit. de positionibus. §. septimo. adde alium per Bal. in l. mala fide. C. de conditio. ex leg. in fi. Ioan. Mich.

Ritus Centesimus vigesimus octauus.

S V M M A R I V M.

- 1 Stipulatio pœnes acta habet executionem paratam.
- 2 Quod seruat Magna Curia seruandum est in toto Regno.
- 3 Quando is contra quem petitur executio esset citandus.
- 4 Sententia lata coram vno iudice, quando & quomodo exequi possit coram alio.
- 5 In executione sententiæ seruabitur mos Curia exequentiæ, non pronunciantis. & nu. 9.
- 6 Stipulatio pœnes acta, sine causæ expressione, an valeat?
- 7 Causa omissa per testes probatur.
- 8 Geminatae promissiones sine causa valent.
- 9 Consuetudo per duas vices inducitur.
- 10 Iuramentum facit valere actum omni meliori modo quo potest.
- 11 Geminato aliquid operatur. Effectus que geminationis quam plures remissive.

1 **I**tem seruat quod quocumque, &c.) Nota qd stipulatio pœnes acta habet executionem paratam. concordat tex. & quod ibi not. Bald. Pau. de Cast. & Alex. in l. eum pro quo. ff. de in ius vocan. & quod habetur per Barro. in l. prima. in secunda colum. ff. iud. solu. & tex. secundum intellectum Bart. & Alexand. ibi in apostil. in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pact. & Cano. & maxime Barba. in capitulo si quando, extra de offic. deleg. In tex. ibi vna sententia, concordat tex. in l. post rem. ff. de re iud. & in l. prima. C. de confess. & quod not. Bart. in l. minor. la pen. ff. de mino. licet contra videatur tenere Barto. in litem veniunt. §. item recte. ff. de petit. hæred. & in l. qui in offic. ff. de inoffic. testam. & in l. intra vtile. ff. de re iudic. quæ opin. an sit vera de iure communi. vide ibi per Alex. & alios

2 **I**n Regno autē serua hunc Riturum, quia quod seruatur Magna Curia a seruari debet in quavis Curia Regni auctoritate gl. in §. fin. in tit. de satisfactio. secundum And. de Iser. in constituto. Regni si quis in posterum

Domini Annibalis Troyfij, Cauensis

rum ante pen. columnā. In tex. ibi, altercatio, &c. de ista altercatione habetur in l. a. diuo Pio. in §. in venditione. ff. de re iud. per Barr. Alexand. & alios & per scribentes in constit. Regni dilationes. † Et adde q̄ iste Ritus videtur debere intelligi, quando pena est stipulata penes acta curiæ in qua petitur exequutio, secus autem, si in alia curia. Quia tunc non habet exequutionem paratam. Sed necesse est, quod is contra quē petitur exequutio, citetur secundum l. a. tob. de Arct. Per. & Cy. in l. prima. C. de confess. in 10. quæst. quos refert, & sequitur Barto. in l. prima. in fi. ff. de offic. consul. & Bald. in dicta l. a. diuo Pio. §. sententiam. Ant. de Butr. in c. fi. extra de confess. in 10. colum. † Et idem in sententia, quia si coram alio iudice petitur exequutio ipsius, illa exequi non debet nisi vocata parte secundum gl. in l. quod, §. fin. ff. de prob. in vers. interrogationes. quam ad hoc allegauit Matth. in d. constit. dilationes. in quarra conclu. probat tex. in l. propterandum. §. si naurem reus. C. de iud. & in cap. Romana. §. conuahentes, de foro competenti. in 6. per quæ iura ita firmant Bar. & alij Doct. communiter in dicto §. sententiam, & postea ita reperi tenere Matth. in consti. Regni. Baiulus qui furem per tex. in authent. de sanct. episc. §. si vero. Nisi ad requisitionem illius iudicis in cuius actis facta sit stipulatio, vel lata sit sententia, vt habetur in dicto §. sententiam. ita consuluit Pau. de Cast. in conf. 327. & eo. casu dicit ibi Pau. quod iudex exequens debet audire exceptiones, & illas remittere ad iudicem requirentem per ea quæ habentur per Inno. in cap. de cætero, extra de re iud. & in cap. pastoralis. §. quia vero, extra de offic. deleg. probatur in l. si prætor. in principio, & in §. Marcellus. ff. de iud. habetur plene per Bald. in dicta l. a. diuo Pio. in princip. in tertia columna. † Nota tamen quod circa prædicta seruabitur mos Curie exequens, & non Curie pronunciantis, secundum Bal. valde notanter in l. prima. C. de exequu. re iudic. in j. colum. per tex. in l. missi opinatores. C. de exact. tribu. lib. 10. vbi Luc. de Penna notat quod Officialis debet seruare consuetudines regionis in qua regit officium. Et adde † Etiam quod stipulatio penes acta sine expressione causæ valet, secundum gl. Ant. de Butr. & Innoc. in cap. fin. extra de confess. & ibi per Panor. in 6. colum. versic. nota quia: & gl. in l. prima. §. fin. ff. de interrog. actio. per Cy. in l. generaliter. C. de non num. pec. ita consuluit Alex. conf. 132. col. 2. versic. illi. primo volum. casus est in l. si cum maior. C. de repudi. hered. ita firmat Rom. conf. 373. 2. colum. versic. cæterum. & Hyppol. in l. prima. §. præterea. 15. colum. ff. de quæstio. & Abb. in cap. si cautio. 3. colum. in fi. extra de fide instrum. & ibidem Fely. Maxime si est appositum iuramentum: vt firmat Rom. in dicto consilio 373. eod. versic. & Decius consilio 332. numero 5. Ioan. Bapt. Goza. in reper. l. admonendi. ff. de iureiuran. in septima carta. Hyppol. in dicto §. præterea. 15. colum. versic. nec etiam. Vbi concludunt iuramentum esse supple re causam omittam. † Potest etiam causa omittam suppleri & probari per testes secundum Bald. in l. generaliter. 7. quæst. C. de non num. pecu. De materia autem, vide Afflict. in constit. quæ incipit magistri camerarij 13. not. & in constit. edictorum. & in constit. clementiæ, & per Fely. in dicto capitulo si cautio. per glof. & Doctor. in l. 2. §. circa. de doli except. † Valent etiam & obligant duæ promissiones de eadem re sine causa, secundum Ang. singulariter in l. petens. in 3. colum. C. de pactis propter geminationem & promissionū & pro eo facit singulariter doctor. Barto. in l. cum scimus. C. de agri. & cens. lib. 11. Et idem esset. Si causa præcessit stipulationes, quia ceterum repetita in ea per gl. in l. triticum. ff. de verb.

oblig. & ibi per Alexand. Et in super adde notabilem regulam traditam per Bald. in l. scripturas, in fi. C. C. qui portio. in pigno. habe. quod vbi cunque. Priuata scriptura continet speciem contractus, est cum causa, vbi vero continet confessionem sine specie contractus, est sine cau. a D D E. Vide eundem auctorem supra in pri. Ritu: & quæ ibi addidi. Ioan. Mich. b A D D E consuetudinem esse seruandam secundum diuersitatem locorum Bart. in authent. offeratur, numero quarto, & post eum Pau. de Cast. C. de litis contest. † & inducitur per duas vices gl. in authent. de testib. §. quia vero, in princip. Iser. in cap. j. de his, qui feu. da. post. num. 4. Et quid de stylo, vide quæ addidi in primo Ritu, Ioan. Mich. c A D D E quod iuramentum facit valere actum omnino meliori modo quo potest Bart. & alij scribentes in l. j. §. si quis ita. ff. de verb. oblig. firmat Mar. Ant. Bauerius in tsact. de virt. iur. in princip. fol. 48. tertio volum. tract. vbi poteris videre innumerabiles virtutes, & effectus iuramenti. Ioan. Mich. d A D D E quod Geminatio vt plurimum aliquid operatur. l. balista. ad Trebellia. & ibi Barto. & Pau. de Cast. apostill. & alij scribentes, per Hyppol. in l. prima. §. quæstioni. ff. de quæstio. vbi ponit quatuordecim casus, qui effectuantur per geminationem, & plenissime per Ant. Corsetum in tracta. de verbo. gemin. folio 92. secundo volum. tract. qui enumerat septuaginta sex effectus geminationis, quos vide. Ioan. Michael.

Ritus Centesimus trigessimus quintus.

S V M M A R I V M.

- 1 De idoneitate fideiusorum remissive.
- 2 Idonei fideiussores qui non sint.

Item quod dicitur, &c.) In tex. ibi idonei. † De idoneitate fideiusorum: vide tex. & quæ ibi habentur in l. si vero. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisf. cog. † In tex. ibi clerici, adde quod etiam de iure communi clerici non sunt idonei fideiussores, nec scholares, milites, minores, nec mulieres, vel alij priuilegati, vt habetur in l. prima, & secunda, & in l. si fideiussor. ff. eodem titulo. & per Doct. ibi maxime Alexand. de filiofamilias, quod non est idoneus fideiussor: habes de iure communi in l. filiofamilias. & ibi Bald. C. de fideiussor. vide per Bal. in l. fin. C. ad Maced.

Ritus Centesimus quadragesimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Si testes extra Regnum nominati, non examinantur, qualiter de iure communi, & Regni prouisum sit.

Item nisi essent &c.) Ad istum Ritu, vide quod aliter fuit post ipsum prouisum per Regiam pragmat. Regis Ferdinandi primi, quæ incipit si quis petierit, & adde hic quæ ibi dixi: & vide aliam nouellam pragmat. quæ est in vsu. & incipit aliqui,

Com. super Ritibus Magnæ Curie. 101

aliqui, &c. † quæ iubet fieri depositum quindecim ducatorum, quado allegantur testes extra Regnum, & casu non examinantur: depositum diuiditur inter Curiam, & partem. vide eam, De iure vero communi aliter prouisum fuit. vt per glof. in capitulo statutum. §. fin. de rescript. in 6. habetur per Ias. in l. 2. in princip. penultima columna. ff. si quis iud. non obtemp.

Ritus Centesimus quadragesimus primus.

S V M M A R I V M.

- 1 Causæ criminales quæ sint.
- 2 Dieta legalis quæ.

Item quod Curia, &c.) In principio textus ibi criminalibus, &c. † Adde quæ sint causæ criminales tex. & quod ibi no. Bar. & Doc. in l. Agraria. ff. de termi. mo. † In tex. ibi dieta legalis: de dieta legali, vide tex. & quæ ibi habentur per Doct. in l. j. ff. si quis caut. In tex. ibi senes, &c. vide per Doct. in l. ad egregias. ff. de iureiur. per Matth. in constit. Regni in pecuniarijs, & quæ late dixi in commento pragmaticæ, quæ incipit responsonibus, & vide infra Ritu qui sequitur.

Ritus Centesimus quadragesimus tertius.

Item quod si detur.) In fine Ritus, adde quod iste Ritus est conformis iuri communi, vt probat tex. & ibi notat Barto. in l. si quando. C. de test. habetur per Bar. in l. 2. §. fin. ff. si quis in ius vocan. non ier. Et de citatione facta die non ferriata pro feriata. in l. j. §. nunciatio. ff. de operis noui nunciat. & per Doct. ibid.

Ritus Centesimus quadragesimus quartus.

S V M M A R I V M.

- 1 Dicitur clerici ad deponendum admissi, quando valeat.
- 2 Causa ciuiliis quæ dicatur.
- 3 Causa criminalis quæ dicatur.

Item quod clerici, &c.) † Sed quid si clericus secularis aut regularis fuit admissus ad deponendum in causa ciuili, & deposuit: an valeat dictum eius. vide Abb. in c. j. extra de iuram. cal. Abb. & Arct. in cap. cum nuncius, extra de testi. Arct. conf. 160. num. 12. de quo vide Tho. gra. con filio 3. † Adde quod causa ciuiliis dicitur a quando agitur ad aliquid applicandum parti secundum gl. & Bar. in l. prætor. ff. de sepul. viol. & Spec. in titu. de contu. §. sequitur alia ciuiliis. versic. si vero. Secus si agitur ad aliquid applicandum fisco. l. Agraria, & ibi Bart. ff. de termi. mo. † Dicitur causa etiam criminalis quando præsentatur instrumentum secundum formam Ritus: vt decidit Matth. in dec. 324. in tertio dubio per Ritu infra qui incipit item nota: In contrarium videtur Ritus infra incipiens item feruat. sub rubrica q̄ non admittatur procurator. a A D D E. Quæ dicitur causa ciuiliis, quæ criminalis: & quæ mixta. vide supra, quæ addidi. in Rit. 57. Ioan. Michael.

Ritus Centesimus quadragesimus quintus.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes quando post terminum examinari possunt.

Item si detur, &c.) † Adde, an quando testes possunt examinari post terminum, posuit gl. plene, & ibi per Scribentes in constit. Regni in pecuniarijs: vide quæ dixi pro intellectu istius Ritus in prag. Regni incip. responsonibus, & ibi reperies, quid si testes post primum terminum, aut post publicationem, superuenerunt.

Ritus Centesimus quadragesimus sextus.

S V M M A R I V M.

- 1 Audientia testium in repulsa, an committenda?
- 2 Senex in qua ætate dicatur.

Item curia, &c.) † De commissione testium in repulsa nota istum Ritu, quia contra ipsum videtur sentire Matth. in constit. Regni in pecuniarijs. 3. col. ver. tertio querro. Immemor forte istius Ritus vbi dixit posse audientiam testium in repulsa committi solum contra personas: tu dic posse committi curialibus curie, vt iste Ritus permittit. In tex. ibi seruum. † Adde quod senex dicitur ille qui est in septuagesimo anno ætatis suæ secundum Doct. Abb. in c. si qui testis. extra de testi. & Matth. approbat in constit. Reg. in pecuniarijs. in 6. col. dixi in prag. Regni responsonibus. 2. col.

Ritus Centesimus quadragesimus septimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Citatio requiritur in petitione testium examinandorum.

Item si, &c.) † Ibi parte præsentate, supple ibi per contumaciam scilicet præcedente citatione, quæ requiritur quando testes perueniuntur examinari. l. si quando. C. de testib. cap. in nomine domini. extra eod. titu. in fi. tex. ibi iur. cal. vide in l. 2. C. de iureiur. propter cal. dan.

Ritus Centesimus quadragesimus nonus.

S V M M A R I V M.

- 1 In testibus deponentibus attenditur tempus, & dies iuramenti.
- 2 Testes si in congruo loco iurarunt: deposuerunt quæ; in non congruo, valet eorum depositio.
- 3 Testes ad deponendum die feriata cogi non possunt. cum limit.

Item quod.) † Adde q̄ cum isto Ritu concordat gl. in constit. Regni in pecuniarijs. Et nota, quod ex isto Ritu cum sequenti videtur colligi, quod in testibus deponentibus attenditur tempus, & dies iuramenti si iurauerunt infra termi-

Domini Annibalis Troyfij, Cauensis

terminum, vel dies iuramenti fuit feriat. Et si iurauerunt infra terminum etiam die non feriat, possunt deponere post terminum etiam die feriat. Sic etiam dicimus, quod si iurauerunt in loco incongruo, & deposuerunt in loco congruo: valeret eorum depositio. clem. j. de off. deleg. habetur per Spec. in titu. de officio deleg. §. j. verfic. sed nunquid. per Bart. in l. si quando. C. de testi. & in l. qui bona. §. qui damni. & ibi per Alex. ff. de dam. infec. per Bar. & Alex. in l. j. §. si seruus. ff. de quaest. Rom. consil. 443. Est bene verum, quod die feriat testes non possunt compelli deponere, secundum Pau. de Cast. & alios in l. j. ff. de fer. quod limita, nisi causa esset talis in qua feriat non obstant secundum dom. Alex. ibi.

A D D E Feriat non obstant. vt puta si procederetur contra famulos latrones & in alijs atrocibus delictis, vide quae addidi supra in Rit. 48. & 41. num. 19. Ioan. Michael.

Ritus Centesimus quinquagesimus primus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Audientia testium an in criminalibus committatur remissive.*
- 2 *Dieta quid remissive.*

I Tem curia, &c.) De ista materia commissionis audientiae testium, & an possit committi in criminalibus: vide per scribentes in consil. Regni in pecuniarijs. In tex. ibi dietam, de dieta, vide in l. j. per scribentes. ff. si quis cautio.

Ritus Centesimus quinquagesimus tertius.

S V M M A R I V M.

- 1 *Egregiae personae, quae dicantur.*
- 2 *Examinator ad quarum personarum domum est mittendus.*
- 3 *Et an tunc aduersarius sit monendus. Et cuius sumptibus.*

I Tem si episcopus.) In tex. ibi egregia persona. Adde quae dicantur personae egregiae: vide per Doct. in l. ad egregias. ff. de iureiur. & idem intellige in testibus examinandis, quando testes sunt personae egregiae, quia eis mittitur examinatio ad eorum domum, & non solum egregijs, sed etiam personis pauperibus qui per verecundiam non possunt in iudicio comparere. Et etiam mulieribus, & quam pluribus alijs de quibus per Moder. d. l. ad egregias, vbi vide an aduersarius debeat moneri, vt ibi vadat ad videndum iuramenta ipsorum.

† Et cuius, sumptibus mitti debeat: vide ibi & per Matth. in consil. Regni partes in iudicio. in 3. q. & de extensione dictae ad egregias. an habeat locum in alijs personis quam expressis in ea: vide per Hypopol. in l. edictum. pen. col. ff. de quaestio.

Ritus Centesimus quinquagesimus sextus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Senex qua in aetate dicatur.*

I Tem seruatur, &c.) In tex. ibi senium, adde quod senex dicitur ille qui est in anno aetatis suae septuagesimo supra, secundum dom. Abb. in c. si qui testium. extra de testib. & per Matth. in d. consil. in pecuniarijs. 6. col. In tex. ibi valerianiorum, vide per Doct. in l. quaesitum. ff. de re iudic. & vide Ritus sequentem.

Ritus Centesimus quinquagesimus septimus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Examinatio testium regulariter non committitur.*
- 2 *Literati qui dicantur.*

I Tem seruatur ipsa curia, &c.) In tex. ibi regulariter, vt habetur in l. iudices. & per ibi posita. C. de fide instrum. & in consil. Regni in pecuniarijs, & vtrouque per scribentes. In tex. literati, &c. † vt sunt iuris periti & tabelliones & alij vt credo similem peritiam literarum habentes, vt habetur per Doct. in l. sicut. C. de fide instrum.

Ritus Centesimus quinquagesimus octauus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Commissio testium examinationis alibi ad partis instantiam, alij intimatur.*

I Tem seruatur, &c.) Adde quod quando committitur examinatio testium alibi ad instantiam vnius: commissio debet intimari alteri, quod vadat illuc, vbi examinatio committitur ad videndum iurare testes, vt probat tex. in l. iudice. C. de fide instr. & ibi no. Doct. habetur per Bar. in l. generaliter. in fi. C. de reb. credit. & in l. cum ab initio. C. quemad. testa. aper. per Aret. in l. de act. §. quaedam. fin. colum. vide quae dixi in pragmat. quae incipit responsionibus.

Ritus Centesimus sexagesimus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Fideiussor habilis ad conueniendum esse debet.*
- 2 *Facilitas conueniendi multis consideratur modis.*

I Tem quod nullus &c.) In tex. ibi, sed habiles ad conueniendum &c. † fideiussor debet esse habilis ad conueniendum. vt probat tex. in l. 2. in prin. ff. qui satis cogant. † Et facilitas conueniendi consideratur ratione loci forte munitissimi, secundum Guli. & Bar. in dicta l. secunda. Et etiam ratione personae: vt si esset vnus notarius cauillofus multum, seu alius homo potens. vt probat tex. in l. prima. in fi. ff. de alic. iud. mu. cau. facta. & in l. si quis stipulatus sit Stichum. §. j. ff. de verborum oblig. & habetur per Bar. in d. l. secunda. Item si esset priuilegiatus, quia ratione priuilegij esset inhabilis ad conueniendum.

Com. super Ritibus Magnae Curiae. 209

ueniendum, vt in clerico, & alijs de quibus habetur in l. prima. ff. si quis in ius voc. non ier. & ibi Bartol. & Doct.

Ritus Centesimus sexagesimus sextus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Debitor quis dicatur. & num. 3. & 5.*
- 2 *Exigere quid sit.*
- 3 *Fideiussor debitoris appellatione continetur.*
- 4 *Practica super praesentatione instrumenti debiti contra fideiussorem.*
- 5 *Creditor, an dicatur cui ex delicto debetur.*
- 6 *Cessionarius, an dicatur creditor? & num. seq.*
- 7 *Statutum loquens de cessionario, quando locum habeat in creditore.*
- 8 *Cessionarius an via executiua possit agere?*
- 9 *Requisita vt instrumentum dicatur.*
- 10 *Debitor instrumentum non solemnne in sui praesentatione pro vero fateri potest.*
- 11 *Debitor si non per scripturam, sed per testes probaretur: fuissetq; postea guarentigia praescriptum factum per notarium: nunquid posset liquidari? secundum formam Ritus 166.*
- 12 *Instrumenta publica quae dicantur. & num. seq.*
- 13 *Ficta stipulatio in causa dotis a lege inducitur executioni non demandatur.*
- 14 *Instrumentum vt liquidari possit: validum esse debet.*
- 15 *Instrumentum conditionale purificata conditione, an liquidari possit secundum formam Ritus 166.*
- 16 *Guarentigia habet vim confessi.*
- 17 *In iudiciali confessione non requiritur causa.*
- 18 *Si in instrumento aliquid incertum cum interesse promissum fuerit: an instrumentum cum interesse simul liquidabitur?*
- 19 *Exceptio non numeratae pecuniae quando obstat instrumentum liquidando cum limit.*
- 20 *Debitor creditori, & venditor emptori instrumentum facere compelluntur.*
- 21 *Et an iudem liquidum facere cogantur.*
- 22 *Instrumentum quod, & quando liquidum dicatur.*
- 23 *Satisfactio quomodo intelligitur.*
- 24 *Causa super liquidatione instrumenti est criminalis.*
- 25 *Exceptio compensationis, an opponi possit, quando instrumentum est liquidum? & num. 38.*
- 26 *Iuramentum seruandum est in specifica forma.*
- 27 *Iuri suo quilibet renunciare potest.*
- 28 *Exceptiones quam plures post liquidationem instrumenti opponi possunt.*
- 29 *Opponens exceptiones, an causam in vinculis dicat?*
- 30 *Iudex laicus an de instrumenti vsurarij oppositione cognoscat?*

- 31 *Modi probandi falsitatem. & num. seq.*
- 32 *Instrumentum de parte falsum, nunquid totum falsum censetur?*
- 33 *Instrumentum literis non intelligibilibus scriptum, vel contra formam statuti non valet. & etiam si corrosum fuerit. num. 38.*
- 34 *Quae opponi possent contra instrumentorum falsitatem, & inualiditatem.*
- 35 *Instrumentum guarentigiatum quid remissive.*
- 36 *Instrumentum liquidum quid.*
- 37 *Notarij guarentigia praescriptum ex priuilegio habent: & quando fieri possit.*
- 38 *Geminationis virtus, remissive.*
- 39 *Opponi potest contra instrumentum quod caret subscriptione notarij, anno. & indict.*

I Tem quod si qui debitor, &c.) Adde quod debitor dicitur a quo intuito exigi potest l. debitori. ff. de verb. oblig. l. Marcellus. ff. de reg. iur. † Exigere namque est ab intuito extorquere. l. fideicommissa. §. si rem. ff. de leg. 3. † Et comprehenditur fideiussor. l. & magister. ff. de solu. l. si fideiussor. in princ. ff. de leg. j. per quae iura ita colligitur communiter per Doct. in l. j. ff. si cert. pet. vbi vide per Alex. in fi. col. & probatur in tex. istius Ritus.

Et nota † quod quando praesentatur instrumentum contra fideiussorem non opus est, quod creditor ostendat instrumentum debiti in casu quo forte post instrumentum debiti intercessit fideiussor per aliud instrumentum publicum si in instrumentum fideiussionis sit clara mentio debiti. Em Bald. & Ang. in l. sciendum. ff. de verb. oblig. q. est singulare, secundum Alex. ibi. An autem in realibus sit dare creditorem & debitorem. Et † an creditor dicatur ille cui debetur ex delicto? vide in locis praedictis per Doct. Comprehenditur et haeres debitoris sub isto Ritu secundum Bar. Ang. & Doct. in l. postulantem. ff. ad Treb. nisi obstat alius Ritus qui infra sequitur, & incipit. Item seruatur ipsa Curia quod si debitor, qui Ritus prohibet instrumentum praesentari contra haerem debitoris. Debitor autem non dicitur, qui debet aliquid causa conditionis impletae. Em Bar. in l. statu liberos. ff. de sta. lib. Et an † Cessionarius dicatur creditor, vide per Alex. post alios in d. l. j. ff. si cert. pet. & in l. si sic. §. si quis ita. ff. de leg. j. Rom. in consil. 38. & consil. 142. vbi videntur concludere quod sic. & dicit Rom. in d. consil. 142. quod de hoc est casus, in l. 2. C. de don. Et ideo. † Statutum loquens de creditore habet locum in cessionario secundum ipsos: nisi apparet aliam esse mentem statuti: contra tamen eos facit tex. & quod ibi no. gi. & Bal. in l. plane. ff. fam. ercisc. quae videtur loqui in actione reali cessata, quo casu. an dicatur creditor cessionarius, vide in locis praedictis. An † autem possit via executiua cessionarius agere secundum istum Ritus? Matth. videtur dicere quod no, in consil. Regni eos qui scienter. in 10. q. de ista quaestione, vide quae dicam infra in Ritu, qui incipit item seruatur, &c. sub rub. de praebulis, nu. 282. In tex. ibi publica instrumenta, † ad hoc vt dicatur instrumentum: vide requisita posita per Matth. in consil. Regni Bailulos omnes. nu. 19. & in consil. instrumentorum robur. in princ. & in decil. 183. Potest autem † debitor in sui praedictum fateri pro vero instrumentum non solemnne iuxta theoreticam Inn. in c. cum venerabilis. extra de excep. & ibi per Abb. & Felyn. pro qua consultit

fuluit Alex. consilio 34. versicu. sed dixi. 3. volum. ita Bald. in l. si cum. C. de cond. ob cau. secus autem si illud fateretur relatiuè ad instrumentum secundum Rom. consilio 294. Sed pone ¶ pro debito non esset facta scriptura: sed probaretur debitum per testes: & postmodum fuisset factum præceptum guarantigiæ per notarium his omnibus redactis, an possit liquidari secundum formam istius Ritus? & videtur quòd sic, autoritate eius quod singulariter dixit Ang. in l. fin. C. de edicto diui A. d. toll. vbi hoc dixit punctualiter, & dixit esse mirabile, & singulare: sed eius dictum impugnatur ibi Alexand. per doct. Barto. l. 3. C. de pigno. penult. colum. quem vide. dicit tamen posse saluari Ang. in casu quo testes possunt recipi lite non cõtestata, scilicet valerudinarij, & de proximo recessuri. Sed ego dico quòd in terminis istius Ritus nõ potest habere locum doct. Ang.

¶ quia in Regno instrumenta publica dicuntur ea de quibus est confecta scriptura cum requisitis de quibus per Matth. post Andr. in constitut. Baiulos omnes. in 2. carta. & in constitut. instrumentorum robur. primo nota. post glossa. in l. generali. C. de tab. libro 10. & Abb. in capitulo primo. extra de fide instrum. & iste Ritus requirit publica instrumenta apparere de debito cum iuramento, & appositione pœnæ ad hoc vt possint liquidari igitur, & pro quo facit id quod dixit Felyn. in capitulo ex parte. lo 2. extra, de offic. deleg. vbi dixit quòd si per statutum prohibetur opponi exceptio contra instrum. publ. Opponitur tamen, quòd non est instrum. publ. Et per ista videtur posse firmari id quod dixit Imol.

in l. prima. ff. sol. matr. ¶ quòd facta stipulatio inducitur a lege in causa dotis non possit executioni demandari secundum formam statuti mouetur per tex. & quæ ibi habentur per Barto. in l. prima. ff. de his quæ in testa. dele. vbi dixit quòd si instrum. liquidum est deperditum: & probatus est tenor per testes: licet debitum possit peti: non tamen potest peti executione ex forma statuti. Nam instrum. dicitur illud quod continet id quod legi potest, sed facta stipulatio legi non potest secundum ipsos, igitur, & de quo articulo vide plene per Alex. in l. iurisgentiu. §. quod fere. ff. de pact. & in d. l. j. & in l. j. in fi. ff. de leg. 2. post Barto. ibi per. Ant. de Butr. in cap. translato. extra de constitut. Et intellige ¶ quòd etiam instrumentum debet esse validum ad hoc vt. possit liquidari secundum formam istius Ritus. secundum Barto. in l. non putauit. in §. non quæuis. ff. de bon. poss. con. tab. & Bal. in l. etiam. secunda columna. in prin. C. de exequu. rei iud. & in l. hac distali. §. quam obseruationem. C. de secund. nupt. & in l. absentis. C. si certum pet. & in rub. C. de constit. pecu. & in l. si non sortem. §. indebiti. ff. de cond. indeb. ita etiam consuluit Cor. consilio 284. numero 9. libro 4. & sumitur ex isto Ritu. in versic. alios defectus. & vide Ritu sequentem, qui requirit instrumentum esse liquidum b cum quo concordat Bald. in l. 2. ff. colum. C. de exequu. rei iud. & Barto. in l. proinde. §. notandum. ff. ad l. Aquil. & Alex. consilio 188. 2. columna.

¶ versicu. venio. 2. volum. Quid autem. ¶ Si instrum. esset conditionale: & conditio esset purificata, an possit liquidari secundum formam istius Ritus. & videtur quòd sic, per doct. Bald. in l. cum testamento. circa finem. C. de testa. manu. pro qua cõsuluit Deci. consilio 46. 3. columna. in princip. primo libro. & Aret. consilio 32. prima colum. Soci. consilio 4. primo volum. Alex. consilio 50. 3. colum. 3. volum. Cor. consilio 112. j. volum. Deci. consilio 107. j. volum. quòd non credo habere locum in terminis istius Ritus: ex quo obseruantia Magnæ Curia quæ infra sequitur: requirit quòd instrumentum sit liquidum si-

ne alia probatione, vel petitione danda ad probandum liquiditatem: sed in questione prædicta esset necesse verificare purificationem conditionis secundum prædictos. per tex. in l. hoc iure. ff. de verb. sign. per quem textum ita declarat Ias. in l. j. ff. de eden. ita etiam consuluit Soci. consilio 51. incipien. præstantissimè. primo vol. igitur, &c. Nisi in casu quo per aliud instrumentum probaretur purificatio conditionis, quia forte admitteretur ad præsentandum dictum instrumentum: mouetur per id quòd dicta obseruantia dicit, permittendo procedi posse ad interrogacionem quando vnum instrumentum esset liquidum per respectum ad aliud, sic etiam in casu quo purificatio conditionis probaretur per instrumentum deberet posse procedi ad præsentationem ipsius instrumenti conditionalis purificata, & probata conditione, vt supra per Doct. Bald. in l. fin. C. de fal. cau. adie. leg. Sed quid si in instrumeto non liquido apponitur pactum exequutum? vide per Barr. in l. 3. C. de pigno. versic. tertio principaliter quæro. Aret. cons. 3. 2. j. colum. Et quid si instrumentum liquidum habet pactum exclusum executionis in futurum, vide per Socin. in l. pecuniam. ff. si certum pet. & in l. quibus diebus. §. quidam Titio. ff. de cond. & demonstr. per Ang. consilio 203. per Barr. in l. Iulianus. ff. de cond. indeb. Et adde vnum notabile verbum Alexand. in l. scilicet. C. de repud. hæred. videlicet quòd si instrumentum, liquidum non haberet causam, haberet tamen executionem paratam secundum formam statuti, mouetur quia secundum Bal.

ibid. ¶ Guarentigia e habet vim confessi in iudicio. ¶ Et in iudiciali confessione non requiritur causa secundum Cyn. in l. j. C. de confess. & Abb. in c. si cautio. 3. colum. de fide instrum. vbi etiam per Pely. habetur per Alexand. in l. fin. §. in computatione. C. de iur. delib. maximè si instrumentum contineret iuramentum, secundum Rom. consilio 373. incipien: in casu proposito, &c. Circa medium. versiculo ceterum. & Ioan. Bapt. in repet. l. admonendi. in 7. car. ff. de iureiur. Hypo. in l. j. §. præterea. 15. columna. ff. de quæstio. Quia iuramentum supplet causam secundum ipsos, & ideo potest liquidari secundum formam istius Ritus. ¶ Sed quid si promissum fuit interesse, sed aliquid incertum in instrumento: an possit illud instrumentum liquidari, & eodem tempore liquidari interesse? ista quæstio ponitur per Barto. in l. prima. in fi. ff. de leg. secundo. & in l. prima. de eden. & ibi per Ias. Bald. consilio 393. 2. lib. Rom. cõsilio 76. penultima columna. Alexand. in l. certi conditio. in principio. in 3. columna. ff. si certum petatur. vbi etiam per Ias. in 7. columna. & in l. iurisgentium. §. quod fere. ff. de pact. & ibi per Modern. per Alex. consilio 187. 2. lib. ibi videtur conclusum magis cõmuniter quod sic: quorum decisio posset procedere nisi obtaret ei præallegata obseruantia Magnæ Curia quæ requirit instr. liquidum de per se, si ne alia probatione, vel petitione ad probandum liquiditatem. Quid autem. ¶ Si instrumentum quod petitur liquidari secundum formam istius Ritus: cantat de confessione debiti promissi, & nõ de reali numeratione, an si infra biennium præsentatur secundum formam istius Ritus: obstat exceptio non numerata pecunia? & videtur quòd sic, per ea quæ voluit Bald. in l. qui pecuniam. ff. si certum petat. Cyn. Bal. & Alexand. in l. in contractibus, in princip. C. de non num. pecu. per Iason. in d. l. qui pecuniam. concludentes exceptionem non numerata pecunie habere locum contra instrumentum confessionatum, quòd habet executionem paratam habetur etiam per Matth. in constitutio. Regni causas. penult. colum. in fi. quod limita, nisi confessio esset germina-

ta per tex. & ibi Bar. in l. cum fide. C. de non num. pecu. & in l. j. C. de plus per quem tex. ita dicit gloss. Bald. & Ang. in l. contractibus. §. sed quoniam. C. de eo. & Cap. in decis. 19. ¶ Quæro insuper, quia clarum est in iure, quòd debitor potest compelli ad faciendum instrumentum creditori debito, vt firmat gl. & Abb. Panormit. in capitulo significauit, extra de test. & Barto. in l. si finita. §. eleganter. ff. de damno infecto. Aret. in l. 2. in principio. in 3. colum. ff. solu. matrimo. Lucas de Pen. in l. ne casu. C. de disc. libro decimo. firmavit Matth. in constitut. Regni baiulos omnes. penultima columna in princip. Et idem in venditore, qui tenetur facere instrumentum emptori de re vendita, argum. leg. sicut datam.

C. de lib. cau. ¶ an isti scilicet debitor, & venditor teneantur facere instrumentum liquidum, quòd habere executionem paratam per istum Ritu Ang. singulariter in l. omnibus. ff. de iud. dixit, quòd non per rationem, quia ius debitoris efficeretur deterius: & vide per Alexand. in §. elegantur. Et adde quòd iste Ritus conseruatur contra clericum, secundum Bald. in l. cunctos populos. C. de summa Trinitate, & fide catholica. 6. columna. versiculo sed hic licet Bart. videatur ibi tenere contrarium, & non bene secundum ipsum per rationes de quibus ibi per eum, etiam ad instantiam alterius clerici in foro canonico. secundum ipsum, ita decidunt Compostell. Ioan. And. & Antonius de Butrio in rubrica extra, de constitut. probat tex. in l. tertia. §. finali. ff. de testibus. consuluit Alexander consilio 163. incipien. viso processu. prima columna. versiculo attento. secundo volum. firmat Matth. in constitut. Regni si quis in posterum, primo not. septima quæst. Sed quid si clericus habet instrumentum liquidum contra laicum, an possit ipsum præsentare contra laicum. Secundum formam istius Ritus: & videtur, quòd sic, per ea, quæ dixit Bal. in l. cunctos populos. in septima columna. C. de summa Trinitate. An autem in terminis istius currat instantia? vide, quæ habentur per Iason. in l. proferandum. in principio. in secunda columna. in fi. C. de iudicijs. Et quia in sequenti obseruantia dicitur, quòd instrumentum debet esse liquidum. ¶ Quæro, quòd & quando instrumentum dicatur liquidum? vide per Bal. in l. secunda in fine. C. de exequu. rei iudic. & ibi per Alexand. in apposilla, & in consilio 90. penultima columna. tertio libro. & in consilio 253. colum. secundo libro. & consilio 188. secundo volum. per eundem Bald. in l. si quidem. C. de exceptio. per Aret. consilio 32. in princip. Soc. consilio quarto. primo volum. in tex. ibi satisfecisse. ¶ Adde quòd satisfacere intelligitur quocumque modo obligatio creditoris sit soluta, probat tex. in l. solutionis. & in l. satisfactio. ff. de sol. Puta si soluit creditori creatoris sui: quia liberatur a suo creditore per textum, & quæ ibi habentur per Alexand. in l. solutum. §. solutam. ff. de pigno. act. & ibi per Bart. in princip. & idem in similibus, vt habetur per Bart. & Doct. in lege nõ solam. in §. finali. ff. soluto matrimonio. cõsuluit Corn. consilio 52. & consilio 79. primo vol. & consilio 111. quarto volum. Dicitur. Etiam satisfactum si creditor sua volutate habuit promissorem eius, quòd sibi debebatur, ita consuluit Cornelius consilio 169. fin. columna. secundo volum. Quali. tuncque enim est creditori satisfactum, secundum dominum Abb. in capitulo præterea. extra de vsur. In tex. ibi iuramenta, &c. adde quòd Matth. in decisio. 324. in tertio dubio; & in decisio. 64. firmat, ¶ quòd causa super liquidatione instrumenti est criminalis: in contrarium videtur Ritus expressus infra, qui incipit item seruat ipsa curia, sub rubrica, q

non admittatur procurator. ¶ Sed quæritur, an postquam instrumentum est liquidatum: possit opponi exceptio compensationis. ¶ Et in hoc considera verbum soluere positum in tex, quo considerato, videtur dicendum, quòd non sit ante instrumento iuratum in quo solutio promissa fuit, quia. ¶ Iuramentum debet ferri in forma specificata per tex. cum gl. & ibi per Doct. capitulo ad nostram. de iureiur. lo primo. ita consuluit Alexand. consilio 91. secunda columna. secundo volum. contrarium firmatur Barto. & Ang. Raphael. in l. amplius. ff. rem rat. hab. & Ange. in lege si constat. C. de compen. & Alexand. consilio 12. penultima columna, eodem volum. sibi contrarius. Quo vero ad verbum satisfactio de quo in tex. dicitur quocumque modo obligatio soluta est, vt probat tex. in l. solutionis, & in l. satisfactio. ff. de solutio. cum alijs supra ad hoc allegatis tunc in casibus in quibus compensatio opposita a homine fit ipso iure iuxta tex. & quæ ibi habentur in l. si constat, sufficeret ipsam opponere iuxta tex. & quæ ibi habentur in l. si. C. eo. nisi instrumentum liquidatum esset

renunciatum compensationi. ¶ Quia iuri suo quilibet renunciare potest lege si quis in conscribendo. C. de pactis, cum similibus. Et multæ aliæ exceptiones. ¶ ¶ Opponi possunt post liquidationem instrumenti maximè exceptio cedendarum, & acceptilationis de quibus per Barto. & Alexand. in l. prima. §. partu. ff. quod vi aut clam. & in dicta lege amplius. Et collige ex fine istius Ritus ibi, & si debitores, &c.

¶ Opponens exceptionem falsitatis, inualiditatis, & defectus instrumenti, quòd debet causam in vinculis dicere contra opin. Matth. in constitutionibus Regni instrumentorum robur, in tertio no. dicentibus contrarium, sed nihil allegat. ¶ Quid enim si opponitur contra instrumentum liquidum, quòd est vltimum, an index laicus cognoscat. h vide per Bal. in l. quotiens. C. de iudicijs. sequentem distinctionem

¶ Barto. ibidem. In tex. ibi falsitatis, &c. ¶ Adde modus probandi falsitatem instrumentorum. per Specula. in titulo de probat. §. tertio, versiculo instrumentorum, & in titulo de instrumeto. editio. §. octa uo. & §. nono. & in titulo de proba. §. 3. Quæ falsitas non præsumitur. vide per Alex. in l. iurisgentium. §. 2. ferè. ff. de pactis. ¶ Et an si in vna parte instrumentum probatur falsum cõseruatur falsum in totum gl. & Doct. in l. si ex falsis. C. de transact. & Paul. de Castro in consilio 138. & dicit Bald. in dicta l. si ex falsis. versiculo vltimus quæritur. Quòd instrumentum, est falsum in fideiussione, siue pœna: non censetur falsum in principali. Et de modo probandi falsitatem instrumenti, vide per Abb. in cap. tertio loco, extra de probationibus. & in l. iubemus in fine. C. de testamentis, & in l. Imperator. ff. de statu hominum. & vide Alexand. consilio 13. quarta parte. per Doct. in cap. fraternitatis. extra de testi. per Fely. in capitulo fraternitatis, de hæc. & in l. quicquid astringenda. de verborum obligat. vbi Bart. Ang. & Alex. dicunt instrumentum. ¶ Scriptum literis non intelligibilibus non valere, & idem si instrumentum k esset siue apparetur contra formam statuti, secundum Dom. Card. in clemen. j. §. j. in fi. quæst. extra de excess. præl. & consequenter hodie contra formam constitutionis Regni, & ideo non diceretur instrumentum publicum: & per consequens non esset locus præsentationi, & liquidationi secundum formam istius Ritus. Et de his, quæ possunt opponi

¶ contra instrumenta ad eorum falsitatem: & inualiditatem: vide per Doct. maximè Bald. in l. in exercendis. C. de fide instrument. non etiam opponitur, quòd continet pactum nudum: ex quo censetur literis vestitum: & ideo præsentatur secundum Ritu

um autoritate Bald. in l. secunda, in fine. C. de executione rei iudic. Et si instrumentum esset confectum extra Regnum, & contra exterum presentaretur secundum Riturum per not. per Barto. in l. j. C. de sim. Trin. & ibi Bald. & in consilio 453. Corn. in consilio 152. primo volum.

a † A D D. Quid sit instrumentum guarentigæ, vide de Bar. & ibi add. in l. error. num. 2. & Iaf. pen. col. C. de iu. & fact. igno. & Alexand. in l. 3. C. de reali. ger. Ioan. Michael.

b † A D D. Liquidum. Adde quid dicatur instrumentum liquidum per eundem authorem in prag. odia. antepen. car. Ioan. Mich.

c † A D D E quod notarius facit preceptum guarentigæ ex potestate sibi data in privilegio, quia alias non posset per nota. per Bar. in l. fin. C. vbi, & apud quem, & in l. a diuo Pio. §. sententia. in ff. de re iud. contra opi. Pau. in l. prima. de iud. & fit in mere confessum. secundum Iac. But. in l. 2. §. actor. C. de iura. cal. vbi infert, qd non fit contra fratrem confessum, secundum Ant. de But. in reperto. in litera c. numero 214. in versiculo guarentigia per scripta per Can. in c. cum secundum. de hæc. in 6. per Bal. in add. Spe. in tit. de appol. §. item queritur, & in Liubemus. §. sane. C. de sacrosan. eccl. & in l. si quis maior. C. de tran. fact. Hieronymus.

d A D D. Iuramentum. Adde eundem authorem supra in Rit. 129. & quæ additio debet liquidari de virtu. iur. Ioan. Mich.

e † A D D. Geminata. Adde videndum de virtute geminationis Ant. Corsetum in tract. de virt. gemin. & quæ additio supra in Rit. 129. num. 14.

f A D D. Compensationis. Add. quod licet non habeat locum compensatio, admittitur reconuentio incontinenti probanda. Bal. in l. finali. de compens. Ioan. Michael.

g A D D E Aret. consilio 99. Hieronymus.

h A D D E an si contra instrumentum opponitur, qd testes subscripti nõ sunt omni exceptione maiores: an debeat liberari fideiussores, & non dicere causas in vinculis? vide Afflict. in cons. Reg. instrumentorum. in 3. not. Hieronymus.

i A D D. cognoscat, vide quæ additio supra in Rit. 57. num. 2. Ioan. Mich.

k A D D. Non intelligibilibus. Adde, qd idem videtur si in aliqua sui parte esset corrosum, siue deletum, quod non possit oculis corporeis legi, nisi per coniecturam, quia tunc non posset presentari secundum formam Rit. facit optime tex. in l. j. ff. de his, quæ in testam. delent. quem tex. ad hoc ponderauit legendo dominus meus dom. Loyfius Grillus de Salerno. Ioan. Michael.

l † A D D E quod contra instrumentum oppo. qd caret subscripti, notarij, anno, & indictione gl. j. l. generali. C. de tab. lib. 10. l. in nomine Domini. C. de off. præ. Afr. auth. de ann. in princ. col. 6. 23. dist. 5. in nomine Domini, & his deficietibus, non dicitur instrumentum. l. contractus. C. de fide instrum. habetur per Cano. in c. cum p. extra eo. per ciuil. in l. hac consulti. de testa. per Alex. consilio 142. 2. vol. & talia deberent scribi per longum. per gl. in consit. Regni consuetudinem possunt, talia instrumenta impugnari, secundum Matth. ibi.

Ritus Centesimus sexagesimus septimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Instrumentum etiam liquidum, elapsis diebus 20. presentari non potest.

2 Instrumentum liquidum debiti conditionem continens, liquidari non potest: nec paratam habet executionem.

3 Condicio instrumenti iudici liquidanda.

4 Ex duobus instrumentis iunctis probabitur unum liquidum.

Ora quod. In tex. ibi nota qd, &c. ex isto tex. notatur qd instrumentum etiam quod sit liquidum non potest presentari, secundum formam Rit. si sunt transacti anni viginti. à die natiuitatis actionis contentæ in dicto instrumento: & ad effectum cognoscendi, quando sit nata actio, vt videatur si sunt transacti anni viginti: vide de Cyn. l. prima. C. vt actio ab hæred. & contra hæred. & Bar. in lita stipulatus. in 17. col. ff. de verborum obligat. & ibi per Alexand. & alios: & in l. interdum. ff. eodem. habetur per Matth. in decif. 279. per Bald. in l. exceptionem. C. de prob. † In tex. ibi item intelligitur, &c. Adde quod si instrumentum debiti liquidum continet conditionem: non habet executionem paratam: nec posset propterea liquidari secundum formam Rit. per nota. per Innoc. in cap. quia extra. de iud. §. quia conditio debet liquidari iudici, secundum Bal. in l. cum testamento. C. de manu. testa. & Alexand. & alios in l. si. §. j. ff. de vulg. & pup. ita consul. Deci. consilio 107. fin. columna. & consilio 46. 3. colum. primo volum. & in ipsa liquidatione oblata desuper petitione, debet pars citari, secundum Bald. in l. per diuersas, in 10. quæst. C. mand. & Deci. in d. cons. 107. cum concord. ibi allegatis per eum, quod vetat præfens obseruantia: vide quæ dixi supra in Ri. 164. numero 20. quibus adde, quod per petitionem præambulam videtur esse liquidam eo casu conditionem per Riturum infra numero 282. & ipsa liquidata, secundum eius ordinem, liquidari in instrumentum, secundum Riturum, & credo quod ita feruatur. In tex. ibi potest etiam, &c. adde Bal. in l. fin. C. de fal. cau. adiect. leg. in prin. vbi † dixit, qd ex duobus instrumentis simul iunctis probatur aliquod liquidum: quod ex vno solo non probaretur, & dicit notandum ad executionem instrumentorum liquidorum. de materia adde videnda notata per Bart. & quæ ad eum addit Alex. in l. proinde. §. notandum. ff. ad legem Aquiliam. & Cap. in decif. 48. numero 2. & 3. & quæ dixi in prag. odia. quarta carta. in fi. versic. & ibi dicitur.

Ritus Centesimus sexagesimus octauus.

S V M M A R I V M.

- 1 Præuentionis materiam remissive, & num. 3.
- 2 Hæres creditoris beneficium statuti loquentis in creditoris fauorem habet.
- 3 Præuentione per citationem quando inducatur.

Ora qd illa, &c. In princ. Ritus ibi per citationem præuentus, de materia † præuentionis vide prag. Regni quæ incipit malijs: & quæ super ea scripsi quibus adde ibi dum per me allegatur Matth. in decif. 18. aduerte quia est in decif. 387. & processit errore impressoris, & in fi. com. vbi allegatur

tur lex pupillus. Adde Matth. in decif. 138. 3. columna. in fi. tex. adde Imo. in l. si sic. §. ff. de legatis primo, vbi voluit quod hæres creditoris habet beneficium statuti exequutiui in fauorem creditoris loquentis, & hoc cadit, in fine tex. obseruantia: præuentionis. De materia præuentionis, vide quæ dicam infra in Rit. qui incipit item quod quando contigerit sub rubrica de præuentione † vbi declarabo quod per citationem inducitur præuentione, quando citatio continet continenda ex quibus citatus poterit reddi certus de his ad quæ citatur: secus si contineret, quod citatus compareret ad recipiendum libellum: quia tunc non inducitur præuentione per iura ibi alleganda, vbi vide per quæ optime prædicta probantur.

a A D D E quod est in Ri. num. 185. Ioan. Mich.

Ritus Centesimus sexagesimus nonus.

S V M M A R I V M.

- 1 Practica quod veniens cum sacco paratus non exigatur de pœna: vnde sumpta.

Vbi autem citatus, &c. In tex. ibi sacco paratus † credo, quod ista practica fuit sumpta ex tex. & gloss. in capitulo apud misericordem. 32. quæstione prima. vide quæ dicam infra in Rit. qui incipit. Item, quod si aliquis num. 170.

Ritus Centesimus septuagesimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Suspicio fugæ ad capturam sufficiens post instrumentum superuenire debet: non ante. cum limit. & num. 12.
- 2 In dubio præsumitur ignorantia creditoris, onusque scientiam probandi, cui incumbat.
- 3 Dans creditori dolosum promissorem habet contra se actionem de dolo, teneturque ad interese.
- 4 An creditoris iuramento sit standum, quod suspitionis causa superuenit?
- 5 Qualiter fugitiuum quem esse probetur.
- 6 Suspicio fugæ pro modico debito, non allegabitur, nec quando pignus adest. & num. 13.
- 7 Contrahens cum aduena, sciens quæ recessurum nunquid eum capi faciet?
- 8 Captura ob fugæ suspitionem, & die feriato, & à iudice incompetenti fieri permittitur, numero 12.
- 9 Iudex, quando familiam ad suspectum capiendum concedit, eum non citat.
- 10 Captura si post non iustificabitur, erit nulla: captusque relaxandus. Et si aufugeret nemo pro eo tenetur. Et etiam si ipse redire iurasset. ibidem.
- 11 Curia quando a captura incipiat.
- 12 Pactum in instrumento, quod non soluens ca-

piatur propria creditoris anthoritate, an valeat? & num. seq.

13 De modico non curandum.

Item no. &c.) In tex. ibi post confactionem, &c. † Not. qd suspicio fugæ debet superuenire a post confactionem instrumenti concordat tex. cum ibi not. per Bar. in l. si creditores. ff. de priu. cred. & in l. a quo. in fi. vbi per Bar. ff. vt in poss. le. & in l. ait prætor. §. si debitores. ff. quæ in frau. cred. & ibi per Bar. no. Ang. in l. si ab arbitro. ff. qui facti, cog. habetur per Imo. & Alex. in l. 2. in prin. in 4. col. ff. sol. mat. per Ang. in l. nemo carcerem. C. de exact. tribu. lib. 10. & in d. l. si is à quo, per Bar. in l. si. C. de spon. in l. quæsitum, de pi. & in l. qui bona. §. de illo. & ibi Ang. ff. de dam. infe. in tantum, qd si ante suberat suspicio non est sufficiens ad capiendum, & captus deberet relaxari, secundum Ang. & Pau. de Cast. in d. l. si ab arbitro. Limita tamen multum notat, qd si tempore contractus causa suspitionis suberat: & creditor illa ignorabat, qd perinde iudicabitur, ac si postea superuenisset, ita no. Alex. in d. l. 2. in princ. in pen. col. allegat Bar. in l. si. C. de spon. Et dixit Bal. in d. l. si. per tex. ibi in ver. probatum fuerit, qd † in dubio præsumitur ignorantia creditoris, & onus probandi scientiam incumbit debitori. & idem voluit Bal. in l. si legibus. C. de epi. aud. firmavit Alex. in d. l. 2. pen. col. qd no. multum. Secundo limita, nisi dolo debitoris creditor inductus fuisset ad secum contrahendum: quia tunc perdet beneficium dicendi, qd causa suspitionis suberat tempore contractus: ita dixit Pau. de Cast. in l. etia. §. j. ff. sol. mat. quod sequitur Alex. in d. l. 2. qui dicit similiter esse notandum. Et no. † vnum contra mercatorem dolosum, qui dat suo creditori promissorem, qui incontinenti est fugæ arrepturus, qd contra ipsum datur actio de dolo quamuis primeua actio fuerat extincta per dationem promissoris: & ad interesse tenetur, fm Bald. & Ang. in l. si cû do rem. §. si mulier. lo j. & ibi per Alex. ff. sol. matr. & dicitur probari in l. sub prætextu. la prima. C. de transa. & in gl. dicti. §. si mulier. An autem † tunc iuramento creditoris, qd causa suspitionis sibi peruenit? vide per Bar. in l. solent. ff. de alim. & cib. leg. & per Alex. in d. l. 2. in pen. col. In tex. ibi fugitiuum, &c. † qualiter autem probatur quem esse fugitiuum. Doctores varia dixerunt: tñ magis communis conclusio vñ esse, qd solo iuramento probatur quo ad effectum capiendi, propter periculum fugæ, ita qd postea iustificetur captura coram iudice per coniecturas saltem, vt habetur per Alex. & Iaf. in d. l. 2. in princ. antep. col. per Par. de Puteo in tract. synd. in vers. captura. Et aduerte † qd pro modico debito suspicio debitoris allegari non potest, secundum Bal. in auth. Sed iam necesse. C. de don. ante nup. ita firmat Paris in d. ver. ca ptura. nec etiam si creditor incumbit pignori secundum Bal. in l. creditor. la 2. ff. si cer. per. † Sed pone qd aliquis contraxit cum aduena quem debet scire recessurum, an ipsum recedentem possit capi facere? Bar. in d. l. ait prætor. §. si debitorem. vers. queritur. sentit, qd non: quia causa recedendi suberat a principio contractus: quia tanquã aduena poterat recedere, sed Bald. in rubrica. C. de reuo. his quæ per frau. sunt alie. in 2. col. ver. sed vterius dicit contrarium per rationes de quibus ibi per eum, quem sequitur Ro. in l. 2. ff. sol. mat. vide per Alex. in d. rub. in apost. ad Bal. in d. ver. vterius potest tamen. † In casu præmissio captura fieri die feriato et in honorem Dei fm Bar. in d. §. si debitorem. f. vt captus ducatur ad iudicem: nõ autem: vt iudex cognoscat de meritis causa, fm ipsum ita etiam dixit Ang. in dicto §. ab arbitrio, vbi dicit

cit, quod etiam lite pendente, poffet procedi ad capturam: fuperueniente caufa, vide eum etiam fi effet dies dominicus: vt confultat Pet. de Ancha. in eius confilio 122. quem referunt Moderni poft Bart. in dicto §. fi debitor. Ac etiam per iudicem incompetentem & talis captura nō redarguitur propter iudici. in competentiam: fecundum ipfos habetur plene per Deci. confilio 75. primo volumine, & per Card. Zabarel. & Barb. in capitulo, cum non ab homine. extra de iudicijs, in tantum, quod iudex fecularis poteft capere clericum in fraganti, vt poftea ipfum dimittat ad fuum iudicē fecundum Ioan. And. poft Innoc. in cap. vt famæ. extra de fent. excommu. & in dicto capitulo cum non ab homine. & Bart. in l. fi quis in feruitute. ff. de fur. Bald. in l. fi qua per calumniam. C. de epifc. & cler. & in l. j. C. de fer. fug. per Mod. in l. de pupillo. §. meminiffe. ff. de ope. no. nūciat. & per Alexand. in l. 2. ff. de iuri. dict. omn. iudic.

9 Quando autem iudex concedit familiam ad capiendum fufpectum non citatur ille, qui capi iubetur ne inftratur ad fugam, fecundum Bart. in d. §. fi debitor. & Bal. in l. creditor. la. 2. ff. fi cert. per. & in l. fi quis curialis. C. de epifc. & cle. & merito ifte Ritus prouidet in cafu fuo: q̄ simul citetur, & capiat. In tex. ibi duo testes, &c. Adde quod licet ifte Ritus non procedat vltra. ¶ Tamen captura debet iustificari poftea: quia ceffauit timor fugæ: alias erit inutilis, fecundum Doct. in d. l. 2. ff. folu. mat. habetur per Rom. conf. 241. & conf. 416. Pau. de Caft. conf. 39. per Alex. conf. 19. 3. vol. fequitur Fely. in c. dilecta, verſ. ordo. vltima columna. extra de reſcriptis. in tantum, quod ante omnia eſſet relaxandus ipſa captura nō iustificata, vt fupra fecundum Bal. in l. plerique. ff. de in ius voc. & Ang. in dicta l. fi ab arbitro. Et fi auferret ipſa captura non iustificata commentariensis eius fideiuſſor nō tenetur, fecundum Ang. in l. quæ sub conditione. §. fin. ff. de cond. inſti. Et fi iuraffet redire ad carceres, & relaxatur sub iuratoria cautione: redire non tenetur ad eodem carceres tanquam in iuſtos, fecundum gl. no. in dicto capitulo paſtoralis, in verſiculo violentiam, extra de ſentent. & re iudic. ita conſul. Alexand. confilio 144. incipiens. poſt reditum. 2. volum. de quibus fuit memor Marth. in conſtitu. Regni caſtellani: & fi debitor eſſet ex re. ſimiliter ifte tex. vendicat ſibi locum vt egregie conſuluit Alex. conf. 64. 3. volum.

11 ¶ In tex. ibi præſentato inftrumento, &c. Concordat tex. in l. per hanc. C. de erog. mil. anno. & in l. liri. bus, & ibi Barto. C. de agri. & cenſi. habetur per Marth. in tract. de carcere: habetur etiam per Moder. in d. §. fi debitor. & per Ang. in l. nemo carcerem. C. de exacto. tribu. per Imo. in l. Imperatores. ff. de appell. de materia habetur plene in d. §. fi debitor. & in dicta l. 2. in prin. per Cano. in d. cap. cum non ab homine, per Par. in dicto verſiculo captura.

12 ¶ Incidenter quæro, an valeat pactum quod ſolet apponi in inftrumentis, quod debitor non ſoluens in termino poſſit capi per creditorem propria auctoritate? vide per Alexand. in l. alia. §. eleganter. ff. folu. matrimo.

* A D D. Superuenit poſt, &c. Adde plene cum ſumata in hac materia per Ioan. Bapt. de Caccialupis in tractatu de dub. ſuſpi. & fug. folio 223. 9. volum. tract. & Lanfran. in cap. quoniam contra, in verſiculo recuſationes. numero 13. & apoſt. ibidem in verſiculo. quia forenſis. Ioan. Mich.

b A D D E quia de modico non eſt curandū. l. fi oleū. §. poſt. l. ſcio, & de contrah. empt. l. res. Sed contra. ff. de iudicijs. l. fi debitor, iuncta gl. & de damno inſeſto. l. fi proprietarius. Ioan. Mich.

c A D D E quod non ſolum per iudicem incompetentem. Sed etiam per alium, poteſt capi debitor ſuſpectus de fuga Bar. in allegato. §. debitorem, & apoſt. in eo etiam ſi debitor eſſet clericus. Abb. & alij Scribentes in dicto capit. cum non ab homine. de iud. & apoſt. ibidem. & Iaſ. in l. vinum. num. 5. ff. fi cert. per. Ioan. Michael.

Ritus Centefimus feptuageſimustertius.

S V M M A R I V M.

- 1 *Mafculus, & fœmina in oblatione faciendâ non differunt.*
- 2 *Pecunia coram notario, & teſtibus numeranda. & num. ſeq.*
- 3 *Solutionem de nocte recipere quis non cogitur.*
- 4 *Oblatio iudicialis liberationem inducit.*
- 5 *Offerens pignora, liberatur: & qualiter, cum limit.*
- 6 *Oblatio poſt lit. conteſt. an ſufficiat: vel deponi, & conſignari debeat?*
- 7 *Depoſitio, ſeu conſignatio creditori ab extraneo facta, quando debitorē liberet. cum limit.*
- 8 *Oblatio verbalis tantum quando ſufficiat.*
- 9 *Offerens quibus in caſibus iudicium ſubire non teneatur.*

Item q̄ ſi aliquis, vel aliqua, &c.) & bñ dixit vel aliqua, quia ¶ mafculi, & fœminæ circa oblationem faciendam non differunt, vt probat tex. & quæ ibi no. Bar. in l. fin. ff. de leg. commiſſ. & in l. cum ſeruus. ff. de cond. & demō. strar. vbi dicit Bart. quod notarius. ¶ Et teſtes debent cognoſcere quanta lit pecunia exiſtens in ſacculo, ipſam ſcilicet numeratam, allegat tex. in l. j. §. iſta. ff. depoſi. & idem dixit Bald. in l. fi ex cautione. in 7. q. C. de non num. pec. & ideo dixit Bart. infra cautius eſſe, quod numeretur coram teſtibus, & deinde ponatur in burſa, & depoſitetur, bene facit id, quod dixit gl. & Ang. in l. more. ff. de fer. ¶ vbi dicunt q̄ quis non cogitur recipere ſolutionem de nocte, ne decipiatur, & q̄ etiam conſuluit Rom. conf. 352. in principio ſcilicet, q̄ non ſufficit pecuniam offerri ſuper tapeto, niſi ſit numerata, mouetur per d. iura, habetur plene per Alex. in l. fi mora. ff. fol. mat. & ex prædictis confirmari poteſt intellectus, qui datur ad doctrinam Bart. in l. qui rem. §. fi. ff. de pign. act. ¶ vbi dixit, quod oblatio iudicialis inducit liberationem, quam doctrinam ſequitur Bald. in l. in quicem. C. de compe. & l. fi. C. de commu. ſer. manu. vt intelligatur ſi habet pecuniã in manu: ita declarat ipſemet Bar. in litem liberatur. §. qui paratus. ff. quibus modis pign. vel hypo. ſol. allegat tex. in l. fi peculium. in fi. ff. de ſtaru liber. & in l. fundum. ff. de reſcind. vendit. pro iſta declaratione conſuluit Corn. in conf. 85. numero 8. primo volumine, & eo caſu purgatur mora, vt probat tex. in l. interdum. §. fi. ff. de verb. oblig. & ibi Bar. in fi. & in l. fi ſeruus. §. ſequitur. ff. eod. tit. ¶ Et offerens eo modo pignora, liberatur ſecundum Bar. in l. fi debitor. ff. de ſol. ſequitur Aret. in l. fi ſeruus. ff. de vulg. & pupill. Non tamen perpetuo liberatur: quia tenetur ad pecuniam debitam. Sed

vt pignoratitia agere poſſit: & non denegatur creditori petitio pecuniæ. ſecundum ipſum, ita etiam declarat ſing. Bald. in l. acceptam, in 4. oppo. C. de vſur. Quæ tamen limita, niſi creditor cui fit oblatio in iudicio: ſit abſens, quia tunc requiritur conſignatio, & depoſitio, vt probat tex. in l. fi reus paratus, & ibi hoc not. Bald. ff. de procurat. refert, & ſequitur Aret. in d. l. fi ſeruus. ff. de vulg. & pupil. Sed ſi creditor eſſet præſens, & acceptaret oblationem verbalem in iudicio factam: tunc debitor debet realiter ſoluere: aliàs nihil ſibi prodeſſet iudicialis oblatio. Ita ſing. dixit Bart. in l. fin. ff. de diſtra. pignor. quem ſequitur Imol. & Alexand. in d. l. fi mora. ff. ſoluto matrimonio, & in ſuper dixit Bart. in d. l. fin. prædicta habere locum quando debitum eſt liquidum. Sed ſi eſſet iliquidum puta, propter implicationem rationis, tunc debitor poteſt coram iudice interpellare creditorē, vt ponat mercatorem ad calculandum rationem inter ipſos, quod prodeſſet iudicialis oblatio. Ita ſing. conſtituitur, ſequitur Bald. in l. prima. C. ne li. ter. pro uoc. gloſſa. & ibi Bald. in d. l. acceptam, plene per Iaſon. in lege prætor. §. ſiue autem. ff. de noui operis nunciat. cum remiſſionibus ibi traditis per ipſum.

6 ¶ An autem poſt litem conteſtatam ſufficiat oblatio, vel debet deponi, & conſignari: vide per Bart. & Alexand. in dicta l. interdum. §. fin. & in l. ſed ſi alia. ff. de conſtitu. pec. & in l. ſi inſulam. ff. de verborum obligationibus, vbi plene. ¶ Et not. quod ſi depoſitio & conſignatio fieret creditori ab extraneo, debitor liberatur ſecundum gloſſa. quæ ibi ſequitur Bart. in l. ſolutione. ff. de ſolu. per tex. in l. qui decem. §. cum mihi. verſiculo quemadmodum. ff. eodem titulo. ſequitur Bald. in l. obſignatione. C. eodem. Bald. & Ang. in l. tale pactum. §. penultimo. ff. de pact. Bald. in l. acceptam. penultima quaſt. C. de vſur. Vbi limitat, niſi eſſet neceſſaria recognitio iuris creditoris: vt in feudatario, & emphyteota quia tunc mandatum requiritur? vide plene per Iaſon. in l. ſecunda. C. de iure emphyt. numero 77. & 78. Vide etiam de iſta oblatione tertij per Aret. in dicta l. fi ſeruus. ff. de vulg. & pup. vbi notanter loquitur. ¶ Sufficit autem oblatio verbalis quando offertur fundus, aut alia res immobilis, vel etiam mobilis, & non conſignabilis: vt equus, &c. vt habetur per gloſſa. Bart. & Bald. in d. l. acceptam, habetur plene per Alexand. in dicta l. fi mora, vel niſi pecunia eſſet alibi ſoluenda, ſecundum Bald. in d. l. acceptam. ¶ Quibus caſibus offerens non tenetur iudicium ſubire per text. in l. fi reus paratus. ff. de procurat.

a A D D E quod licet emphyteota de iure communi non ſoluens canonem per triennium in profanis, & per biennium in rebus eccl. cadat a iure ſuo. l. 2. & ibi ſcribentes. C. de iur. emph. attamen per iſtum Riturum hodie videtur prouiſum in Reg. quod in profanis comparando in vltimo peremptorio cum ſacco paratus ſoluere, purgat omnem moram licet in contrarium videatur deciſ. Afflicti. 174. Ioan. Mich.

Ritus Centefimus feptuageſimuoſtauus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Faciens pro aliquo inftrumentum liquidum, contra eum liquidare non poteſt.*
- 2 *Tem ſeruatur.*

Item ſeruatur. ¶ In tex. ibi heredem, &c. ¶ Adde etiam quod ſi procurator, vel inſitor faceret inftrumentum debiti liquidum pro ſuo damno, nō poſſet contra dominum liquidari tale inftru-

mentum licet liquidum, ſecundū Marth. in deciſ. 64.

Ritus Centefimus octuageſimus primus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Citatio partis in quibus probationibus requiritur?*
- 2 *Regula. l. ſi quando. C. de teſtib. limitatur.*

Item ſeruatur, &c.) Vide de hoc alium Riturum ſupra ead. car. qui incip. item ſeruatur, quod ſi debitor. In tex. ibi quaſcunque probationes, ¶ adde quod in his probationibus non requiritur citatio partis, vt declarat Marth. in conſtitu. Regni. eos qui ſcienter, verſic. quarto quæro, & ibi vide, iſta pragmat. habuit originem, per cuius doctrinam datur intelligi, ¶ quod in hoc limitatur regula. l. ſi quando. C. de teſt. & c. in nomine Domini, extra eodē, de veritate dicam infra, in Ri. 282.

R I T V S C L X X X V I.

Item quod vbi, &c.) Vide quæ dicam de iſto Ritu infra in eadem carta: in Ritu, qui incipit. Item, quod quando, & quæ dixi ſupra Ritu. 2. numero ſexto.

R I T V S C L X X X V I I.

Item quaſcunque, &c.) In tex. ibi poſſidens, &c. de iſta materia vide tex. & quæ ibi habentur per Doct. in l. ſciendum. ff. qui ſatida. cogan. in tex. ibi ſuſpectus, de fuga, adde de hoc quæ fuerunt dicta per me ſupra in Ritu. Item not. quod quando, &c. num. 168.

Ritus Centefimus octuageſimuoſtauus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Modus probandi inftrumentum extra Regnum confeſtum.*

Item ſeruatur, &c.) In princip. tex. adde quod de iſto Ritu fuit memor Marth. in conſtitu. Regni inſtrumentorum robur. in 9. quaſt. ¶ vbi diſputat iſtum Riturum. & dat modum probandi inftrumentum confeſtum extra Regnum. vt ſcilicet officialis dictę ciuitatis in qua inftrumentum eſt confeſtum: fidem faciat qualiter ille qui ſcripſit inftrumentum eſt publicus notarius, & ita dicit ſeruari de more in Regno.

Ritus Centefimus octuageſimus nonus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Præuentio fit per citationem.*
- 2 *In præuentione dies, non hora conſideratur.*
- 3 *Debitor a creditore in iudicij aſſicuratione conuenus creditorem ſuper inftrum. caſſatione an præuenire poſſit?*

- 4 Praeuentio praeter formam Ritus 189. an inducatur?
- 5 Differunt petere in genere, & in specie.
- 6 Satisfacere, idest quocunque modo obligationem soluere. & num. seq.
- 7 Debitor probans soluisse creditori sui creditorem liberatur.
- 8 Debitor liberatus tempore, satisfaciendi assimilatur.
- 9 Volens praueuentionem facere, ad quid teneatur.
- 10 Probationes legitima quae.

Item, q̄ quando contigerit fieri praueuentionem.) Adde q̄ praueuentionem fit per citationes, vt probat rex. in l. si quis postea. ff. de iud. & in l. incola. la. 2. cum gl. ff. ad municipa. ita Bald. in l. si pluribus. ff. de leg. primo, & probat praecedens Ritus, qui incipit item, quod vbi facta est praueuentione, &c. & adde quod in praueuentione consideratur dies, & non hora qua praueuient secundum Marth. in decis. 287. & probat Ritus supra ea. carta, qui incipit item quod vbi facta est praueuentione, in fi. num. 182. & in d. decis. 287. reperies ratione in qua potuit esse fundatus dictus Ritus loquens de horis.

† Et an debitor conuentus a creditore super allecuratione iudicij possit praueuentionem suam creditorem super cassatione instrumenti? vide Marth. in decis. 294. † Et si praeter formam hic traditam expediretur citatio. Puta si citetur creditor ad recipiendum libellum: siue petitionem, super praueuentione, tunc per talem citationem, non induceretur praueuentione, quia esset generalis citatio.

† Et aliud est velle petere aliquid genitrice: aliud est petere in specie secundum Pau. & Alexand. in l. sed & si quis. §. quae situm. ff. si quis cau. vt concludit Marth. in decis. 294.

† In tex. ibi satisfactum, &c. † Intellige quocunque modo obligatio fit secundum Abb. in capitulo praeterea. extra de vsur. ita probat rex. in l. solutionis, & in l. satisfactio. ff. de solu. & in l. solutus. ff. de verbo rum signific. habetur per Bart. in l. item liberatus. §. qui paratus. ff. de distr. pign. Et tam si ipsa obligatio esset soluta ipso iure, quam si ope exceptionis: debitor esset liberatus, & probatur in tex. ibi alias legitimas probationes.

† Et ideo si debitor probaret soluisse creditori sui creditoris esset liberatus per tex. & ibi habetur per Alex. in l. solutus. ff. de solu. & in l. solutus. §. solutam. ff. de pign. actio. & ibi per Bar. in princ. & idem in similibus casibus per ea, quae habentur per Bart. & Alexand. in l. non solum. §. fin. ff. sol. matr. ita consuluit Cor. conf. 52. in princ. & in conf. 79. primo volum. & in conf. 211. 4. volum. Et si creditor sua voluntate promissorem reciperet debitor esset liberatus: ita consuluit Cor. conf. 169. fi. col. 2. vol. † Et idem si debitor esset tempore liberatus, quia similis est satisfaciendi, vt probat rex. in l. si pupillus, in fi. ff. de administ. tuto. firmat Marth. in decis. 139. 3. col. & vide prag. Regni, quae incip. malitijs, & quae ibi scripsi: prouidentem quod volens, praueuentionem facere, debeat praestare fideiussoriam cautionem de soluendo debitum, & poenam in casu succumbentiae, supple si fuerit petita per partem aduersam, vt probat gl. in l. vniuersa. C. de prec. Imperat. offeren. per qua

gl. ibi decidit Pau. de Cast. quem ibi communiter sequuntur Doct. & loquitur in statuto, ita etiam consuluit Alex. in conf. 205. in 2. vol.

† In tex. ibi legitimas probationes. † Quae autem sint legitima probationes? vide per Alexand. in l. tertia. §. dato. ff. de iureiuran. per Felyn. in rubr. extra de probationibus cum remissionibus de quibus ibi per eum.

Ritus Centesimus nonagesimus secundus.

S V M M A R I V M.

- 1 Populi appellatione qui contineatur, & numero 12.
- 2 In quibus casibus quilibet de populo possit accusare.
- 3 Accusare quid sit.
- 4 Denunciare quid sit, & num. 13.
- 5 Differentiae inter denunciationem, & accusationem.
- 6 Appellatione suorum, qua personae veniant: & num. seq. & num. 13.
- 7 Amicus singularis inter suos numeratur. Amicus amici negocia perire non permittit. Amicitia ex conuersatione nascitur.
- 8 Vxor de iniuria viri non accusat: praeter mortem.
- 9 Pupilli an inter tutoris coniunctos connumerentur?
- 10 Coniunctus ante principalem ad accusandum non auditur.
- 11 Index de delicto non inquirat non citato prius offenso.
- 12 Crimen publicum semper durat.
- 13 Denunciationis quatuor species.

Item quod nullus, &c.) In tex. ibi nullus de populo, adde quod istud verbu' populus est quid generale continens, & nobiles, & ignobiles vt probat rex. instit. de iur. nat. gen. & civil. §. plebs autem, & ibi gl. & scribentes. † Casus autem in quibus quilibet de populo potest accusare: vide per Bart. in l. pen. §. ad crimen. ff. de publ. iudic. per Bald. in rub. C. qui accusa. non poss. per gl. & Barto. in l. prima. §. huius studij. ff. de iust. & iure. & in l. seruuum quoque. §. publice. ff. de proc. & in l. licet. eod. titu. per Bald. in l. reos. C. de accus. & ff. de popu. act. per totum. habetur per Marth. in constit. Regni vsurariorum. † Accusare autem est, aliquem reum criminis in libello deferre ad vindictam, secundum Azon. in summa de accusat. & Host. in summa eiusdem tituli: probatur in lege, cum rationibus. C. qui accus. non poss. & per hoc est expositum verbum accusandum positum in textu nostro. † In textu ibi ad denunciandum b † Adde, quod denunciare est crimine deferre apud competentem iudicem. secundum Saly. in l. eū quidem. C. qui accu. non pos. & Gan. in tract. malef. in tit. quo. de crimine cog. per denun. vide in lab accusatione. ff. ad Turp. & Spec. in tit. de denun. §. j. per Bart. in l. is cui reus. ff. de publ. iud. & in l. Diuus. ff. de iust. reo. † In quibus autem differt denuncia-

ciatio ab accusatione, vide per Marth. in d. const. vsurariorum. secunda carta, vide in dicta lege is qui reus. Bald. & Saly. in d. l. ea quidem. Aret. in tract. male. in verbo nec non, cum verbo sequenti. Et ultra dicta per dictos Doct. vide aliam differentiam inter accusationem, & denunciationem, quia accusator se subscribit ad poenam talionis: sed denunciator non, secundum Bal. in l. editas. C. de eden. † In tex. ibi suam suorumque iniuriam. † Adde ad declarationem illius verbi suorum, quae personae veniant appellatione suorum, & vide quae habentur per Bart. & Alex. in l. 2. ff. de accus. clarijs per Abb. & Felyn. in cap. de cetero. extra de testi. & in c. cū dilectus, extra de accus. per Aret. in l. j. C. vnde vir. & vxor. cum remissionibus ibi traditis per eos, tangit gl. in c. j. §. hoc autem, qui seu. da. poss. in vrb. feud. & vide ap. post. Abb. in d. c. de cetero, vbi per Abba. reperies numeratas infra scriptas personas videlicet parentes. patrem naq; liberi, frater, soror, socer, vxor, socrus, gener, nurus, vitricus, nouerca, & pruitignus, & dixit sin. Bald. in l. j. in 12. col. C. qui accus. non poss. † quod singularis amicus inter suos numeratur: & ipsum sequitur Alex. post Bart. in l. non solum §. qui alieno. ff. de procur. Amicus autem dicitur, qui non permittit negocia amici perire secundum gl. in l. non solum. §. sed si ego, & in l. is qui amicitia. ff. de nego. gest. Amicitia autem ex conuersatione nascitur & nata augetur secundum Bald. in c. j. in princ. de probi. feu. alie. per Fede. allegat rex. in l. cum allegas. C. de Castr. pecul. Quid autem de filijs naturalibus, siue spurij: vide per Bart. in d. l. 2. ff. de accus. per Bal. in d. l. j. C. qui accus. non poss. in 12. col. cum sequenti. Et ibi vide, quid de compatre, & commatre, & quia dixi q̄ vxor connumeratur inter suos: secundum dom. Abb. vbi supra: Adde q̄ de iniuria illata viro, vxor non accusat praeterquam de morte: secundum Bal. in d. l. j. in 13. col. † Et licet inter coniunctos tutoris connumerentur pupillus, tamen hodie displicuit Abb. vt ipse dicit in c. de cetero. cum quo concordat Bal. in l. senatus, in prin. C. qui accus. non poss. per rationem, quia tutor pupilli, siue curator minoris potius admittuntur tanquam personae coniunctae habentes tacitū, secundum Bal. in d. l. qui dicit aliud notabile verbum: vide 10 licet quod semper in casibus praedictis debet † Principalis explorari si vult accusare: nec ante auditur cōiunctus quemadmodum dicimus de iudice. † Qui nō inquit de delicto, nisi prius citetur offensus an velit accusare, allegat gl. in c. presbyter. in versu. vel colligitur. 2. quaestione prima, quod est not. secundū ipsum. Quid autem si tutor negligit accusare, vide 12 ibi per eum, † Et nota vnum quod licet per istum Ritus sit arctata accusatio publica ad certas personas, tamen semper durat crimen publicum, ita dixit Bald. in rub. C. qui accus. non poss. in fine.

a A D D E quod appellatione populi veniunt non solum nobiles, & ignobiles, sed etiam senatores Inno. in c. sedes. de rescrip. Ioan. Mich.

b A D D I. denunciandum.) † adde quod quatuor sunt 13 species denunciationis, nam alia est euangelica, alia canonica, alia regularis, & alia iudicialia. Angel. in verbo nec non ad denunciam, versu. sed quare quot sunt. Ioan. Michael.

c A D D I. appellatione suorum. Adde Ioan. Raynu. in tractatu iustitiae: & extraneitatis in fine. 8. volum. tract. Ioan. Michael.

Item si quis &c.) In text. ibi accusauerit, vel denunciauerit &c. quid autem sit accusare, vel denunciare: vide relata per me supra in praecedenti Ritu: & de materia huius Ritibus, vide aliu' Ritus infra sub rub. de eo. qui prius curiam adiuit, & c. Regis Roberti inter capitula regni, quod incip. iniunxit nobis &c. & literam Reginae Ioannae, quae incip. legislatoris est. insertam inter Ritibus in fine in voluminibus antiquis, & credo quod non sit inserta in hoc volumine errore impraestoris, quae est magis late, & declarat, quod curia intelligitur adita per citationem, vel denunciationem saltem annotatam poenas acta.

Ritus Centesimus nonagesimus nonus.

S V M M A R I V M.

- 1 Contra vsurarium manifestum proceditur absque partis instantia.
- 2 Vsurarius manifestus quis dicatur. & num. 12.
- 3 Potest quis ad vsuras per ipsum non extortas teneri.
- 4 Vsurarium manifestum esse, an per librum priuati probetur?
- 5 A crimine manifesti vsurarij qui, & quomodo excusaretur.
- 6 Et qui a falsi poena excusantur.
- 7 Vsurarius manifestus condemnatus ad appellationem non admittitur.
- 8 Repulsa quando concedatur in crimine manifesti vsurarij.
- 9 Constitutio Reg. vsurariorum in quo corrigatur per ritum. 196.
- 10 Vsuraria diffinitio duplex. & num. 12.
- 11 Quae requirantur in accusatione vsuraria prauitatis.
- 12 Contractus vsurarius qualiter probetur, multa in materia vsurae ibidem.
- 13 Communis error facit ius.

Item quod nullus &c.) Aduertatur quod iste Ritus cum alio simili qui infra ponitur fuit declaratus per quandam Regiam literam insertam inter prag. Regni: quae incip. Ludouicus &c. cui prag. multa addidi pro eius declaratione: vide ibi dicta per me postea successit prag. Caroli Quinti Imperatoris, quae incipit vsurarium etiam &c. per quam limitatur iste Ritus, & consimilis, vt non procedant in vsurario manifesto contra quem mandat dicta prag. procedi sine partis instantia prohibens expresse vsurarios manifestos posse se iuuare auctoritate huius Ritibus, nec dictae literae, & hinc sumpta occasione † Quae ritur quis dicatur vsurarius manifestus, responde, q̄ dicitur ille qui tenet bauchum publicē ad vsuras secundum gl. in c. j. in versu. manifestos. extra de vsur. in lib. 6. Et idem si mutuat ad vsuras in camera cuiuslibet

bet volenti, secundum Bartol. in l. 2. ff. de furt. allegat... in arg. in l. palam. ff. de ritu nup. in princ. & in l. 3. in prin. ff. ad Maced. & si de his fuisset confessus, seu...

quaritur. An dicta constitutio habeat locum in alio contractu, quam metus? istam quaestionem format... Matth. in dicta constit. in 4. col. 8. not. antequam referam eius decisionem: debes scire quid est usura...

Ritus Centesimus nonagesimus septimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Adita curia quando, & quomodo dicatur.
2 Aliud est agere, aliud agere velle.
3 Prius id est per diem, hora non est in consideratione.
4 Casus in quibus non potest procurator intervenire.

Tem &c.) Adita curia dicitur per comparisonem. l. si conuenit gl. 2. ff. de iuris. omniu iud. vbi Bart. & Alexand. §. si vero. in authen. de exhi. re. Quis autem dicatur accusator fuit late dictu supra. Sed pone, quod quis non accusauit: sed dixit in iudicio se velle accusare...

ra. hab. sed videtur dicendum quod sic, vt probat tex. in l. miles. §. socer. ff. de adul. iuncta glof. in versic. socer. vbi dicit, iureconsultus, quod quis testatus fuit se accusaturum, & supplet glof. non dato libello, & postea dicit, & maluit ab accusatione desistere, & sic qui dicit se accusaturum, accusare dicitur, & ibi hoc not. Bart. in versic. no. quod &c. probat etiam. tex. in c. licet, & ibi hoc notat Abb. in versic. not. vterius, extra de accus. & idem ibi sequitur Felyn.

Ritus Ducentesimus primus.

S V M M A R I V M.

- 1 Filijfamilias in criminalibus an paternus consensus prestandus.
2 Et an eidem minori accusato sufficiat paternus consensus?
3 Procurator legitime constitutus idem operatur, quod curator.
4 Confessio minoris in criminalibus in iudicio fieri. Et tortura inferri sine curatore an possit?

Tem seruat &c.) Credo, quod iste Ritus fuit factus ad sedandas opiniones doctorum diuersimode loquentium circa consensum paternum prestandum filiosfamil. In causis criminalibus de quibus per Bar. in l. pen. §. fin. ff. de verb. oblig. & in l. inter liberar. §. fin. ff. de adul. & per Bald. in l. pen. §. fin. C. de bo. quaer. lib. per Gand. in tract. de accus. in princ. Ang. in tracta. malefic. versic. necnon. 16. car. in fin. & insti. de pa. po. §. ius autem, per Pet. de Anch. consil. 73. Et an si filijfamilias accuseret, & sit minor: sufficiat patris consensus, & quod non sufficiat firmavit Bald. in d. §. fina. colum. fin. per text. in l. clarum. C. de aucto. praesta. & ibi vide per Bald. vide per Matth. in decis. 208. & in constit. Regni minorum iura. in 6. not. Hyp. in l. j. in princ. §. col. versic. 8. quero, & in l. de minor. in prin. pen. col. ff. de quaest. vbi dicitur vnum verbum, quod idem operatur procurator legitime constitutus, quod curator & ibi vide. Et quid de confessione minoris facta in iudicio criminali sine curatore an valeat, & dicunt quod non. Et etiam an in tortura inferenda...

minori debeat interuenire auctoritas, & praesentia curatoris? vide cosid.

Ritus Ducentesimus tertius.

S V M M A R I V M.

- 1 Ex delicto duplex oritur actio.
2 Parte desistente, curia ad vindictam procedit.

Tem seruat &c.) In text. ibi desistere &c. Nota quod si denunciator desistit: curia procedit in causa ad vltiora, & est ratio. Quia ex delicto duplex oritur actio: vna curiae & altera partis, & si pars desistit: eius desistentia, & remissio sibi tantum nocet: sed curia procedit in causa pro vindicta publica. argum. text. in l. qui caru. §. qui vacantem. ff. ad leg. Iul. de vi. pub. & in l. iurisdictionum, §. si pacificar. ff. de pact. per quaer. iura ita dicit Bart. in l. iniuria. §. vsque adeo. ff. de iniur. & in l. prima. §. si ea. ff. de vent. in posse. mitte. Aretin. in §. furtum. lo primo. in titur. de obligatio. quaer. ex deli. nascu. Par. in tractatu syndic. in versiculo inquisitio in fine.

R I T V S C C V I L

Item seruat de materia istius Ritus, vide Bart. in l. de vno quoque. ff. de re iud. & in l. furioso, eodem tit. per Soc. consil. 12. primo volum.

Ritus Ducentesimus vicesimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Purgatio contumaciae continet tria.
2 Poena contumaciae in civilibus, & criminalibus quaer.
3 Mulier non est idonea ad fideiubendum.

Tem si aliquis &c.) In text. ibi purgauerit &c. Purgatio contumaciae continet tria, quaer. debet facere contumax: soluere poenam curiae in qua est contumax, rescire expensas parti ad cuius instantiam fuit positus in contumacia: & praestare cautionem de iudicio sibi. ita declarat Spe. in tit. de satisfda. §. j. in fi. habetur per Doc. in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. infect. in c. qm frequenter. §. in alijs. ext. vt lite non cont. & in c. contingit extra de do. & cont. per Matth. in constit. Regni sine reali. 3. & 5. nota. Quae autem sit poena contumaciae in criminalibus, & civilibus: habetur in consti. Regni poenam: & ibi per scribentes, per Matth. in constit. Regni contumaces. in j. not. Credo quod vnaqueque curia circa hoc habet statuta particularia siue stylum, b Mulier aut non praestat cautionem fideiussoriam de stando iuri secudu Spe. in d. §. j. in fi. intellige quod non est idonea ad fideiubendum, vna cum alijs personis de quibus in l. de die: §. j. qui satisfd. cogan. Et de refectione expensa.

Domini Annibalis Troylij, Cauensis

penfarum, vide per Barr. & Bald. in l. sancimus. C. de iud. per Doct. in l. contumacia. ff. de re iudica. And. de Ifern. in suo repertorio actor, & reus. De fideiussione mulieris prohibita extat noua pragma. Caro. Quinti Imperatoris prohibens mulierem intercedere pro alio, & renunciare velleiano.

A D D E si inuenerit fideiuss. aliàs iurat prout supra in Ritu 139. addidi Ioan. Michael.

A D D E Stylum vide, quæ addidi supra in primo Ritu & in Rit. 129. Ioan. Michael.

Ritus Ducentesimus vigesimus octauus.

S V M M A R I V M.

1. Cessio necessaria quæ.
2. In quibus casibus quis de iure cessionem facere teneatur.
3. Causa lucratiua, qua dicatur.
4. Titulus dotis, quando causa lucratiua dicatur.

Item quibus, & priuilegiatus &c.) In text. ibi causa necessaria &c. † Adde quod cesso necessaria dicitur quam quis habet necesse facere necessitate, scilicet iuris secundum Bald. in l. fin. in princip. ibi ex hoc. C. de iure dotium.

2. † Casus autem quibus quis de iure tenetur ad faciendam cessionem, vide per Barr. & Doct. in l. Modestinus. ff. de sol. & in l. pen. & fin. C. manda. In text. ibi lucratio. &c. † Dicitur autem causa lucratiua quando ex donatione capitur. l. j. C. de impo. lu. desc. & ibi Luc. de Penn. l. eum qui. §. j. ff. de pub. l. Iulianus. §. si fundum. ff. de actio. emp. † Item titulus a dotis dicitur causa lucratiua. l. fin. §. si a focero. ff. de his quæ in fra. cre. cogita si potest esse verum ad prædictum effectum per text. in l. pro oneribus. C. de iure dot. Et idem in legato, quod est quedam donatio. l. legatum. ff. de leg. 2. vide glof. in fit. de leg. §. j.
3. **A D D E** quod titulus dotis quo ad mulierem, est lucratiuus, vt in allegato. §. quia focero; & ibi Bartol. & idem Bart. in l. melius. §. duobus, numero 16. de leg. 2. quo autem ad virum est onerosus. d. l. pro oneribus C. de iur. dot. & Lex promissione. ff. de act. & oblig. & nõ solum quo ad virum, sed etiam quo ad filios Bart. in l. si constante. numero 64. 65. 66. 67. ff. sol. matrim. vide apostil. ad Bart. in d. l. si a focero ex quibus patet, quod respectu viri, potest habere locum hic Ritus in causa dotis, & non respectu mulieris, iuxta terminos prædictorum iurium. Ioan. Mich.

Ritus Ducentesimus trigessimus tertius.

S V M M A R I V M.

1. Pupillus, minor, & vidua qui dicantur.
2. Deque ipsorum priuilegijs.

Item clericus &c.) † quis autem dicatur pupillus, quis minor, quæue mulier vidua vide quæ plene scripsi in pragmat. quæ incip. Cursu dilatio nis penultima columna. † & de priuilegijs ipsorum

habetur in l. j. C. quando Imper. inter pupill. & vid. & per Marth. in constit. Regni statutus. la. secunda, in septimo not. vbi vide quando possunt declinare forum ad declarationem supradictorum Rituum: vide dicta per me supra in Rit. 70.

A D D. Vidua. adde quæ per auctorem supra Rit. 19. num. 2. & quæ ibi addidi. Ioan. Mich.

Ritus Ducentesimus trigessimus quinquus.

S V M M A R I V M.

1. Index secularis de clericatu cognoscere non potest.
2. Clericus in minoribus vxoratus, quando clericali gaudeat priuilegio. Et à quibus abstinere se debeat.
3. Potestas secularis de clerico in quibus casibus cognoscit.
4. Habitus, & tonsura in quibus consistat.
5. Clericus portans habitum, & non tonsuram, vel econtra, an clericali gaudebit priuilegio?
6. Clericus coniugatus, an coram iudice laico, de causa mere ciuili conueniri possit?
7. Vxores coniugatorum clericorum num sint priuilegiatae?
8. Priuilegium clericale qualiter probetur.
9. Monachum quem esse qualiter probetur.
10. Litteris testimonialibus Episcopi fidem facientibus quem esse clericum, quando credatur.
11. Clericus à iudice laico citatus, vt compareat, vel non, considerandum qualiter in citatione nominatur.
12. Iudex laicus clericum a sassinum, absque degradatione punire poterit.
13. Clericus propter syndacatum, quando coram laico iudice conueniatur.
14. Clericus regulariter coram seculari iudice non conueniatur, cum 21. fallen.
15. Clerici etiam volentes, coram iudice seculari non possunt conueniri, cum 32. fallen.
16. Talis quis presumitur, in quali habitu reperitur.
17. Habitus non facit monachum.
18. Virginem, seu cognitam à viro esse mulierem, qualiter probetur.
19. Clerica quid sit: quidve significet.
20. Probationes per testes, & scripturam equiparantur.
21. Casus in quibus requiritur scriptura.
22. Professio monachatus qualiter fiat. Et per eam monasterium acquirit ius in monacho.
23. Clericus citra sanguinis pœnam accusans, se corporaliter iudex punit: irregularis non fit.

Item.

Item seruat &c.) In principio Ritus adde, quod si capitur clericus à potestate seculari, & allegat se clericum, & ostendat sibi litteras clericatus, quod debet ipsum remittere ad iuum iudicem: † quia quamuis potestas secularis non possit cognoscere de clericatu, tanquam de re spiritali cap. si iudex laicus, in princip. extra de sentent. excomm. in 6. Tamen quo ad instructionem ipsius iudicis secularis: ne incidat in canonem si quis suadente diabolo, sufficit ostensio litterarum clericatus, ita singu. dixit Bald. in l. si qua per calumniam. C. de episcop. & cler. cuius doctrinam consulendo approbabit Bart. Verò. alias Capol. in consil. 112. colum. versic. & prima. Et tunc quando remittitur, non est opus citari aduersarium, secundum ipsos arg. tex. 2. in l. si quis inficiatus. ff. de posi. † Item debes scire, quod clericus in minoribus constitutus vxoratus habens vnicam, & virginem si accedit in habitu & tonsura, gaudet priuilegio clericali. c. 2. de foro compet. cap. primo. de cler. coniuga. & debet se abstinere a negocijs, & armis secundum glo. 32. dist. c. si quis & gl. in c. tuæ. 20. q. j. Inn. in c. fin. extra, de vit. & honest. cler. Io. Mo. & Gemi. in c. j. de cler. coniug. si capitur a potestate seculari, & allegat se clericum coniugatum.

3. † Potestas secularis potest cognoscere si contraxit cum vnica, & virgine secundum Rot. in suis decisio. de foro compet. quam allegauit ad hoc propositum apostil. Alex. in l. 2. penul. colum. ff. si quis in ius voc. non ier. Et similiter quando capitur clericus per potestatem secularem cognoscit, an incidit in habitum, & tonsura, quia hoc est sibi notorium, ita dixit Dom. de sanc. Gemi. in d. c. j. in fine. in finalibus verbis refert, & sequitur Soc. tanquam no. in consil. 122. antepen. col. primo volu. † Et adde, quod habitus, & tonsura consistunt in clerica d & vestibus, secundum Gemi. in d. c. j. & Bal. in d. l. si qua, ver. vlt. etiam quæro.
5. † Et ibi dicunt, quod si portans habitum, & non tonsuram, vel econtra, non gaudet priuilegio clericali, allegant text. in d. c. si iudex laicus, de sent. excomm. in 6. & dicunt esse notandum, secundum Ioan. And.
6. † Sed incidenter quæritur, an de causa mere ciuili clericus coniugatus possit conueniri coram iudice laico; respondeo, quod sic, quia priuilegiatus est in causis criminalibus criminaliter, siue ciuilitur motis, & non in ciuilibus, ita decidunt Ioan. And. Io. Cal. & Gemi. in d. c. j. §. j. de cler. coniug. c. ordo. in 6. licet secus sit in alijs clericis etiam in minoribus constitutis per d. c. si diligenti, ita consuluit Hyppo. de Marfi. in 7. consil. 57. primo vol. † Et an vxores dictorum clericorum sint priuilegiatae, & quibus priuilegijs vide late per Gemi. in d. c. j. §. fin. † Et insuper adde, quod priuilegium clericale probatur per instrumentum clericatus, & per testes. Qui videntur ipsum clericum esse, est in c. tuæ. extra, de clerici. peregr. ordi. & not. gl. in d. c. si iudex laicus, in ver. fecit prope finem not. Cyn. in d. l. si qua per calumniam, ante finem, ita consul. Bar. Veronen. in consil. 111. probatur etiam clericatus per argumenta. c. inter quatuor, & ibi gl. eo. tit. 2. q. 7. §. diffinitiuu, ver. nullus homicidarum, & 22. q. j. versic. dicit dñs. 27. q. j. versic. nec aliqua. arg. l. iudicia. C. de rei vend. & extra, de præsump. c. literis, ac etiam per vnum testem secundum Bald. multum fin. in c. licet vniuersis, extra de test. & in c. veniens, eod. tit. ita firmat Hyppo. Marfi. in l. j. §. idem Cornelio. ff. de quæst. la. in l. admonedi. ff. de iure iur. in 7. col. & Affl. in cõst. Regni, quæ incip. apostatantes. in 3. col. † In monacho qualiter probetur quem esse monachum vide in c. pen. & vlt. & ibi Cano. extra de regula. & trans. ad rel. De materia tamen vide notanda consilia Cepol. 11.

10 & Alex. 8. j. vol. & Cap. decis. 161. † Sed an credatur literis testimonialibus Episcopi facientibus fidem, quod talis sit clericus. Innoc. in c. post cessionem, extra de proba. & Bald. in d. l. si qua per calumniam, in versic. sed pone. decidunt, quod non, secus si episcopus interlocutus fuit illum esse clericum: & de his fidem facit seculari: secundum ipsos, quos vide. In fin. text. ibi iura canonica refragantur; & verum est quod isti

11. Ritus refragantur iuri canonico. † Quia aut clericus citatus nominatur in citatione clericus: & tunc quia de carentia iurisdictionis notorie constat: non tenetur comparere. c. ex literis, extra de offi. deleg. c. fin. extra, de foro comp. c. veniens, & ibi not. gl. extra, de accus. ita dixerunt Pau. de Leaz. & Pet. de Ancha. in cle. j. extra, de excels. præl. Bart. & Ang. in l. 3. ff. de iudic. aut citat ipsum tanquam laicum, non exprimendo ipsum clericum, vt docet Bart. in l. 3. & solet alibi practi cari, & tunc licet Bar. ibi dicat, quod si est contumax, quod eius contumacia multatur tamen communitate Cano. in d. c. si diligenti tenent, quod non. Immo tortus processus est nullus, ita firmat Thom. grãmati. voto. 18. & voto. 27. etiam si communiter reputabatur laicus, & detecto clericatu, erit nullus, ita concludit Tho. gra. per multa iura in suo prædicto voto. 18. quamuis Card. in d. clem. j. aliter dixerit, & vltra allegata per ipsum in d. voto, ego allego Io. And. in reg. scienti. in mercur. & Pet. de Ancha. in d. clem. vbi hoc dicunt ad litteram, ita etiam consuluit Cornel. in consil. 37. num. 7. primo vol. de his plene habetur in c. at si clerici, extra de iud. & in præal. c. si diligenti, & propterea bene dicit text. quod raro fiunt processus, & quãuis dicatur in text. quod multoties finitur processus: & declaratur illum esse clericum, credo quod seruat magna curia in casibus a iure permissis, vt est supra declaratum. Et vide supra aliũ Ritu in rubr. clericus citatus, inci. item si aliquis &c. Et alium Ritu sequentem, qui loquitur de clerico coniugato, cuius priuilegium per curiam est sublatum, quod est contra dictum. c. j. quatenus Ritus intelligeretur de clerico coniugato cum vnica, & virgine, sed ego in telligerem illum Ritu de bigamis, vel de clerico coniugato cum vnica, & virgine, qui non vadit cum habitu, & tonsura, secundum Anto. in cap. j. de apof. ad hoc ne Ritus ille sit contrarius dispositioni. d. c. primi. cui Ritus ille derogare non potuisset per iura vulgaria. † Posset tamen iudex laicus punire a sassinum clericum absque degradatione, secundum Gemi. in c. pro humani. extra de homi. in 6. Capi. decis. 122. num. 5. & firmat Grãma. in voto. j. num. 4. h licet non alleget Domi. Gemi. vbi supra. Et idem in clerico incorrigibili secundum Domi. vbi supra allegat Io. Ant. in c. cum non ab homine, extra de iudicij.
13. † Item clericus officialis conuenitur in syndacatu eius officij habitus: a domino temporali coram syndicatoribus laicis: vide Par. de synd. in suo tract. in versic. clericus. Ita etiam si esset feudatarius laici. c. verum, extra, de foro comp. † Et adde quod prima regula est quod clerici non possunt coram seculari de crimine conueniri: nec valet consuetudo contraria, siue agatur ciuilitur, siue criminaliter: nec possunt personaliter, aut pecunialiter condemnari à seculari: ista regula fallit primo, nisi Papa concessisset de clericis certi loci potestatem laico: Secundo fallit in clerico falsum deponente: quia exequutione reali puniatur per sonalis autem referuaretur episcopo: & eodem modo in expensis in causis ciuilibus litigans: & idem de vrente falso instrumento: idem quando nollent in ciuilibus deponere: quia possent a seculari per attestationem equi, vel aliam leuem coercionem cogi: Tertio deficiente potestate ecclesiastica: quia tunc secularis poterit punire maxime facientes scisma in ecclesia

ecclesia Dei: si ecclesia non posset illos corrigere. Quarto fallit in actualiter degradato: quia effectus est de foro seculari: de quo per Luc. de Penn. in l. 2. C. de priu. scho. Quinto fallit in clerico verbaliter deposito: & incorrigibili excommunicato: & contumaci anatematizato: quia à seculari comprimitur absq; degradatione actuali. Sexto fallit in ioculatore etiã in sacris constituto: qui monitus. 2. vel 3. non desistit nam ipso iure est priuatus suo priuilegio. Septimo in coniugato non deferente vestes, & tonsuram clericalem. Octauo in clerico in minoribus constituto: qui duas vxores habuit, aut viduam, vel corruptum secus de monacho: vel constituto in sacris: quia priuilegium clericale non amittit: Nono in macellariis: vt tabernarijs: quia si tertio moniti, nõ desistunt: vel tale officium reassumpserit personaliter exercendo: puniuntur a laico maxime coniugati, non coniu gati: si incedunt sine habitu, & tonsura. Decimo ex delegatione sedis Apostolicæ ad hoc. Undecimo quã do post capturam à laico assumpserit habitum clericalem, secus si ante iudicium inchoatum: quod intel lige, vt cognoscat de causa: & non de persona ex quo clericatus illum omnino eximit a laici potestate, quod extendas etiam ad professum. Duodecimo in Francia est præscriptum in fractione saluæ guardiæ, & etiam in portatione armorum offensibilium. Ter tiodecimo: quando clerici offenderent officiales Re gios quos modos vide Bart. in l. vnica. ff. si quis iusdi. non obt. puta in omni genere contumaciæ impedi tiuæ partes iudicis, & eius officium: vt non veniendi non patendi, nõ respondendi. Item propter offensam in personam officialis. Quartodecimo, vbi clerici vel lent vsurpare iurisdictionem Regiam: quia tunc mul ctantur a laico. xv. ratione alicuius artis, vel officij quo casu: si in eo deliquit etiam superior: licet laicus cognoscat. xv. i. fallit in clerico officiali laicorum rationes eius administrationis. xv. i. in clerico as sassinio, qui criminaliter puniuntur a laico. xv. i. i. in clerico, qui post assumptum clericatũ immiscuit se enormibus, & sæuis: & diu in illis perseverauerit habitu, & tonsura: dimissis: idem de buffonibus, seu instrionibus, & galiofardis, qui per annum illam ar tem exercuerunt. xv. i. in clerico, qui relicto ordi ne clericali: & habitu in apostasia tanquam laicus conuersatur. xv. i. in clerico in minoribus constitu to: qui effectus in lex exercet arma. xv. i. fallit in clerico arma militaria deferente, qui si tertio moni tus, non desisterit omne priuilegium perdit. ¶ Secun da regula civilis est: clerici in causa civili etiam is volentes, de iure non possunt coram seculari iudice conueniri contraria consuetudine non obstante: Fal lit primo in causa civili feudali, vt quãdo inter duos vasallos tractatur quis ipsorum sit potior in feudo: quo casu laicus dominus est iudex: quod non procedit, quando ageretur criminaliter, vel civiliter de delicto: Secundo fallit in episcopo, vel clerico habente iurisdictionem temporalem iure feudi: nam dato, qd vasalli sint clerici: tamen ad superiorem appellabi tur: quod non procedit, si episcopus habet hoc ex col latione cum reservatione alicuius seruitij a domino temporali: vel ab eo iurisdictionem recognoscat. Ter tio fallit in causa reconuentionis: quod nõ procedit, quando in fraudem hoc fuisse actum: vt ibi reconueniretur: idem si laicus procurasset conueniri: idem si conueniret pro re famosa: vel iniuria laicum idem si causa tangeret rem spiritualem: vel illi anne xam: idem si reconueniretur de crimine: idem si veni ret restringenda persona clerici: in quibus casibus lai cus non habet iurisdictionem: Quarto fallit in actio ne reali, vel hypothecaria: pro qua secundum multos conuenitur coram laico: tamen in contrariũ est com

munis opinio. Quinto fallit, quando clericus lauda tur in auctorem; quia tenetur de euiditione: nam te netur coram seculari causam agere, & defendere. Sex to fallit quando clericus efficeretur hæres laici cum quo causa erat inchoata: quia tenetur prosequi cau sam coram iudice defuncti, & est opinio æquior: licet multi contra. Septimo, in emancipatione, quæ de bet fieri coram laico. Octauo in insinuatione nomi nationis quæ similiter debet fieri coram laico. Nono fallit in insinuatione testamenti, quando per statutũ deberet fieri. x. fallit si clericus, vt tertius vellet impe dire executionem sententiæ laici, quia coram eo & c. x. i. vbi vellet contradicere publicationi testamenti in quo est hæres institutus laicus: si habet interesse, tenetur contradicere coram laico. xi. i. fallit in confectione inuentarij per laicum citatis creditorib; si clericus sit creditor, seu legatarius tenetur coram iudice inuentarij comparere. xi. i. i. in clerico successore pradoni. xi. i. i. in clerico depositario ex ordine iudicis secularis: & idẽ in sequestris. xv. ratio ne adiuncti: & causæ connexitatis, vt si vnus sit cleri cus cum tribus fratribus laicis conuenus, trahitur coram seculari. xv. i. fallit ratione recõuentionis. xv. i. ratione absurditatis euitandæ: quia vnus iudicaret aliter, quam alter. xv. i. i. ratione administrationis, puta datis pluribus tutoribus quorum vnus erat cleri cus. xv. i. i. ratione vniuersitatis, quia data maiori par te conuentorum laicorum, conueniuntur etiam cle rici coram laico. xx. ratione reclamacionis a laudo sit per compromisso facto per clericum, & laicum: quo casu clericus reclamās: debet adire iudicem laicum. xx. i. secundum aliquos, in hypothecaria respectu bonorum propriorum ipsius clerici, quod an sit verum: non firmo. xx. i. ex delegatione per episcopum facta laico cognitionis causarum civilium, & pecuniarum. xx. i. i. in appellatione a banno facto per laicum su per bonis clerici. xx. i. i. si dubitatur, an sit clericus, vel communi opinione reputatur laicus citatus à lai co, non comparens potest puniri, & condemnari: in expensis: quod extendit etiam ad clericum certum, qñ ex facie citationis apparet causa, propter quam concluderetur citantem habere iurisdictionem in eum. xv. i. in possessorio si allegat se turbari ab alio clerico, vel laico: & intentat interdictum retinendæ ad quod ẽt sunt capitula Regni ad Regale fastigium: siis præcepti charitas, & alia, & procedit tam si con tra clericum, quam si contra laicum & c. & idem si in tentaretur. c. reintegranda, etiam si circa recuperatio nem cum talia possessoria habeant plurimum facti. xx. i. in proprietatibus omnium beneficiorum quo rum collatio spectat ad Regem. xx. i. i. pro reparatio ne ecclesiæ secundum aliquos. xxv. i. pro censibus, & tributis pro quibus non ipsi: sed eorum res videntur conueniri: xx. i. in prouisione tutelæ. xxx. in curatore clerici minoris litigantis coram laico. xxx. i. in clerico negociatore, quia de eius negocijs tenetur ad gabel las: & alia, vt laicus. xxx. i. i. in clerico patiente se con demnari, & executionem à laico committi, quia licet postea alleget priuilegium, condemnatur tamen ad expensas, & non declinans forum laici, venit puniendus arbitrio iudicis tanquam transgressor & c. quod extenditur ad concubinas eorum de quibus etiam iudex laicus cognoscere non potest, nisi in no torijs: idem extenditur ad vxorem clericorum inci dentium in habitu, & tonsura, idem ad familiam cle ricorum, idem ad hæremas, idem ad rectores hospi taliorum de licentia episcopi edificatorum promit tentium castitatem, idem ad fratres tertij ordinis, & hic attende opportunè, quod in concernentibus li tis ordinationem, vt dationem libelli, instantiam, & similibus in præmissis casibus seruabitur ius laico rum

rum in decisorijs: si ratione contractus, & tunc secun dum ius loci contractus, si ratione delicti, locus delicti: si agitur de re ius loci, in quo res stat: si vero ef fer statum respiciens personam: non ligaret cleri cum de quo vide plene per Andr. de Ifern. in consti tutio. Regni si quis in posterum. per Ange. in authen. vt cler. apud propri. episcop. Philip. in cap. secundo. de arbit. in 6. & omnino Felyn. in capitulo Ecclesia Sanctæ Mariæ, extra de constitut. in 7. conclusione co lum. 17. Abb. ibidem, & cap. licet extra, & cap. quod clericus. extra, de foro competen. & in capitulo cum sit generale vbi Moder. eodem titu. Paul. de Castro. in lege priuilegia, & in authen. per Ange. C. de episcopis, & cleric. Andr. in capitulo primo. de his qui feud. da. poss. columna secunda. Alexand. consilio 5. in 5. vo lum. & consil. 136. 2. volum. vbi in mistis, hæc quia notabilia: in serui per conclusiones veras: Cæsar. Perrinus de Neapoli.

A D D. A potestate seculari. Adde, scilicet in habitu seculari, secus in clericali, quia talis quis esse præst mitur, in quali habitu reperitur. c. si vero. lo. 2. & c. in audientia. & ibi Abb. de sent. ex com. text. & ibi Bart. in l. Item apud. §. si quis virgines. ff. de iniur. secus si capitur de nocte: quia tunc indistincte potest capi, & præsentari episc. idem Abb. in d. cap. si vero. de sent. ex com. facit ad supra dicta allega. cap. si iudex laicus, & quæ ibi scribuntur de sentent. excommu. in sexto. Ioan. Michael.

A D D. In habitu. Adde quod sine, videtur idẽ quia habitus non facit monachum. c. porrectam & ibi gl. & Abb. de regula. ex. Ioan. Mich.

A D D. E. cum vnica, & virgine: sed in isto casu, sci licet, an fuerit virgo, quomodo probatur virginitas, cap. proposuisti, de probationibus dicit quod adhi bentur septem mulieres ad inspiciendum corpus, & c. sed qualiter probatur quod cognita a viro fuit vir go tempore coitus primæ vicis: glof. in cap. satis. 33. quæst. 5. dicit quod probatur per inspectionem lin teaminum primæ noctis concubitus, quam sequitur Abb. in dicto cap. proposuisti, & Alexand. in d. l. item apud. §. si quis virginem. ff. de iniur. quamvis Arch. in cap. hæc imago, eod. capitu. & quæ. & refert etiam Panor. in dicto cap. proposuisti. dicit quod hæc sunt quædam media nam mulier millies cognita, bene scit inuenire remedia, vt appareat virgo in prima nocte: quod etiam innuit glossa. in dicto capitulo pro posuisti, ibi quia oculus, & manus abstericum sepe fallitur. Ioan. Michael.

A D D. E. quod clerica est abrasio capitis, & signifi cat depositionem omnium temporalium, & parum capillorum circumcirca significat: quod aliquid pro sustentatione retinere debet. 12. q. 1. cap. duo sunt genera. Ioan. Michael.

A D D. E. quod probationes per testes, & scripturas æquiparantur c. cum Ioannes heremita. & ibi glof. in versicu. quodlibet instrumentum de fide instrumen. sed priuilegium videtur vnus de casibus in quibus requiritur scriptura. c. porro. de priuileg. gl. in cap. j. §. postquam. de cens. in 6. quæ ¶ glof. cumulat. 34. ca. sus in quibus requiritur scriptura: quibus adde trige simum quintum, scilicet quod ordinaria iurisdictione non potest probari, nisi per publicum instrumen tum, Iason. in l. more. num. 33. ff. de iurisdic. om. iudic. Ioan. Michael.

A D D. E. per vnum testem, adde Petrum girar. in fin. 49. & Ioan. de arno. præceptorem meum in suis com men. 118. Ioan. Michael.

A D D. E. capitulo primo. eodem titulo. de regulari in 6. & eod. lib. capitulo vnico, & ibi glof. in versicu. lo tacitam. de vot. & vot. redemp. ¶ in quibus impro batur quod professio monachus sit tacite in mo

sterio per moram ibi factam cum habitu, eo maxi me vbi non sunt habitus distincti, quia post annum nouitatus sit professio Panor. in supradicto capitulo antepenul. cum sequen. extra, de regular. & per pro fessionem monasterium acquirit possessionem in monachum. idem Panor. & Felyn. in capitu. su per. de test. Ioan. Michael.

A D D. E. quod si clericus accusat citra penam san guinis, quod officialis punit accusatum corporaliter: accusans non est regularis Afflic. in const. eos. ibi, sed iuxta hoc, & ibi, ad secundum.

A D D. E. Barr. in l. diuus. ff. de fal. per Afflic. in deci sio. 230. & in const. eos. versic. 6. quæro vbi haberet de materia. Hieronymus.

A D D. E. quod ista regula, & regula præcedens cum earum fallentis, & earundem corroboracionibus ponuntur per Stephanum Auffrer. præsentem parlamenti tholosani in tractat. de potestat. se cul. super ecclesi. & econtra vbi satis abunde. Ioan. Michael.

A D D. E. quod clericus reconuentus non renunciat suæ causæ vt euiret reconuentionem secundum Bal. in authen. & consequenter pen. col. C. de sent. Afflic. decib. 173. Hieronymus.

Ritus Ducentesimus trigessimus sextus.

S V M M A R I V M .

- 1 Iudex secularis, an de excommunicationis ex ceptione cognoscere possit?
- 2 Excommunicatus nunquid compensationem possit opponere?
- 3 Excommunicatus agere non, sed excipere potest.
- 4 Solutio pro facto habetur.

Tem quod in quibuscunq; & c.) Sed an de exceptione excom municationis possit iudex secu laris cognoscere, & dicendum erit quod nõ, secundum Pet. de Anch. in c. canonũ statuta, in 5. q. extra, de constit. & Spec. in tit. de comp. iud. adi. §. j. ver. 2. & An ton. de But. in c. tuam. extra, de ord. cog. pen. col. quos sequitur Alex. in l. Titia. pen. col. ff. sol. mat. quod vide tur prima facie esse contra istum Ritum in fine vbi permittitur probatio excommunicationis in prom ptu in Magna Curia, sed ego intelligerem prædicta procedere de iure communi in ordinaria cognitio ne: secus in incidenti, & summaria. ita videtur loqui iste Ritus, quia casu ipso non denegatur cognitio ip sius iudici laico etiam, quod sit spiritualis ad defectũ impediendi iudicium: ita videtur notare Spec. in tit. de primo decreto. §. restat. vers. quod si agatur. nota. etiam Bal. in l. fi. C. de Carb. edi. & in auth. ei qui. C. de bon. aut. lud. poss. Speculat. in tit. de rei vend. §. nunc dicamus. versiculo, sed nunc incidenter. habetur per Bald. in l. quotiens. C. de iud. & in d. l. Titia. refert & sequitur Rom. cons. 299. post prin. & hinc sumpta oc casione quæro. ¶ An excoicatus possit opponere com pensationem ¶ cum non possit agere, sed excipere. c. cum inter. extra de exceptione. Bar. in l. amplius. in fi. ff. rem rar. hab. dicit, quod non. idem firmavit Bal. in l. cum Papinianus. in fin. C. de int. & Iacob. de Aret. & Bald.

Bald. in l. quoniam. C. de adul. Potest tamen excipere, & dicere ego non soluo tibi, quia tu non soluis mihi, & sic itat per te quo minus tibi solvam. † igitur solutio habetur pro facto secundum Angel. in dicta l. quoniam. quem refert, & sequitur Socin. in l. iure ciuili. ff. de cond. & demon. quod est notandum: quia licet non possit opponere compensationem (vt est dictum supra) tamen per prædicta potest se tueri modo quo supra.

Ritus Ducentesimus trigessimus septimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Denunciare, & accusare quid. Et de differentia inter vtrunque.
- 2 Requisita in accusatione vsurariae prauitatis.
- 3 Accusatio de vsuraria prauitate, num sit cui libet de populo prohibita?

Tem quod nullus, &c.) In text. ibi denunciandum. † Adde qd denunciare est crimen deferre apud competentem iudicem, secundum Sal. in l. ea quidem. C. qui accus. non poss. & Gan. in tract. malef. in tit. quomod. de cri. cog. per denun. per Gul. de cun. in tract. male. in tit. de denun. & in l. ab accusatione. ff. ad Turpil. & Spec. in tit. de denun. §. j. Bart. in l. diuis. ff. de custo. reo.

¶ In text. ibi accusandum. Adde quod accusare est aliquem reum criminis in libello deferre ad vindictam secundum Azo. in sum. de accusa. & Host. eod. titulo. probatur in l. cum rationibus. C. qui accus. non poss. In quibus autem differat accusatio, & denunciatio, vide per Matth. in constit. Regni vsurariorum. 2. car.

- † Et in accusatione huius criminis debent poni requisita per legem libellorum. ff. de accusa. secundum Riturum supra positum sub rubr. de offic. adu. & procur. fisci, † & in hoc est correctio d. constitutio. Regni vsurariorum, scilicet quod per istum Riturum & per c. Regni prohibita est cui libet de populo accusatio de vsuraria prauitate: sicut permissum erat dicta constitutio. vt declarat Matth. in d. constitutio. vsurariorum. & Par. in tracta. synd. in versic. inquisitio in fin. princip. & post istum Riturum emanauit quædam litera Regia inserta in volumine pragma. in qua multa additi: vide ibi dicta per me, nouissime successit nouella pragma. Caroli Quinti Imperatoris inuictissimi, cui Dominus noster Iesus Christus faueat: quæ incipit. vsurarum etiam, & capitulo per quam confirmatur dicta constitutio Regni vsurariorum contra vsurarios manifestos tantum, & mandat eos non posse se iuuare dispositione Ritus & cap. Regni supra nominatorum vt in ea legitur. De vsurario manifesto, vide quæ dixi supra in Ritu qui incip. Item quod nullus, &c. sub rubr. non potest quis accusare, &c. Ritu. numero 192.

Ritus Ducentesimus trigessimus nonus.

S V M M A R I V M.

- 1 Materia productionis scripturarum, ante & post conclus. remissive.
- 2 Personæ priuilegiatæ quæ remissive.
- 3 Sufficit quodocunque de veritate constare.

Tem quod in quacunque, &c.) † Materiam productionis a scripturarum ante conclusionem, vel post vide per And. de l. ser. in constitutio. Regni iuris peritorum, & quæ ibi habentur per Matth. & per Fely. in c. cum dilectus. extra, de fide instrum. per Bar. & alios in l. admonendi. ff. de iure iur. per Matth. late in consti. Regni lite legitime contestata. 13. not. vbi declarat omnes istos Ritus, ibi vide causa breuitatis, in fine text. ibi personæ priuilegiatæ. † Adde, & vide de personis priuilegiatis quæ habentur in l. j. C. quando Imper. inter pup. & vid. & in cap. significantibus, extra de offic. deleg. & vbiq; per Doct. & vltra eos cumulata per me in prag. Regni quæ incipit cursu dilationum, ego vidi seruari etiam in S. R. consil. quod recipiuntur quando cunque: & de ipsis scripturis habetur ratio, † quia sufficit quodocunque constare de veritate per cap. Regni detestantes, & per primam prag. & sic contra istos Ritus.

- a ADDE Lanfran. in c. quoniam contra. in ver. instrumentorum productiones, & ibidem Fel. extra de probation. Ioan. Michael.

Ritus Ducentesimus quadragessimus secundus.

S V M M A R I V M.

- 1 Instrumentum quando in actis presentatur debet pars citari. cum limit.

Tem seruat, quod dato termino, &c.) Adde qd per istum Riturum limitatur communis conclusio. quæ se habet, quod quando, † presentatur instrumentum in actis: debet pars citari: alias non facit præiudicium non citato, de qua per Bald. in l. si quando. in fine. C. de testi. & in l. iudices. C. de fide instrum. & in l. facimus, penul. col. C. de iudi. & per Matth. in constit. Regni baiulos omnes in 17. colum. & in constit. Regni cordi nobis in 13. not. Limita vt non habeat locum quando presentatur instrumentum infra terminum datum ad probandum, & cum isto Ritu in hoc concordat id quod dixit Angel. in l. properandum. in §. si autem. C. de iud. & Bald. in l. fin. 2. colum. C. qui adm. & Bar. in litem illa. 2. col. ff. de constit. pec. & istam limitationem sequutus fuit Matth. in d. constit. cordi. & non allegauit istum Riturum.

Ritus Ducentesimus quadragessimus tertius.

S V M M A R I V M.

- 1 Causa civilis & criminalis, quæ dicatur.
- 2 Dicta vulgaris quæ dicatur.

Tem quod causæ, &c.) † Adde quod causa civilis dicitur quando agit ad aliquid applicandum parti secundum gl. in l. prætor. ff. de sepul. vio. & ibi per Bartol. per Spec. in tit. de contuma. §. sequitur versic. alia civilis. & versic. si vero. Alias si ageretur ad aliquid applicandum fisco, siue ad vindictam diceretur causa criminalis. l. agraria. ff. de ter. mo. & ibi Bartol. vbi, vide per Doct. in text.

text. ibi per vnam dietam vulgarem, † Adde quod dicta vulgaris dicitur secundum consuetudinem regionis: vt not. glof. in c. nonnulli. extra de rescrip. habetur per Doct. in l. j. ff. si quis cant.

Ritus Ducentesimus quadragessimus quartus.

S V M M A R I V M.

- 1 Causa feudalis quæ sit.
- 2 Feudum quaternatum quid sit.
- 3 Instantia causarum feudalium, an sit triennalis? Et quid si lata fuerit sententia feudalis post suprad. terminum. ibidem.
- 4 Fendi diffinitio.

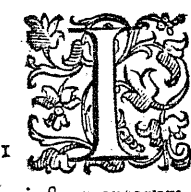
Tem quod instantia, &c.) In text. ibi feudaliū, &c. † Adde quod causa feudalis dicitur in qua de feudo tractatur siue non quaternato. vt probatur in constit. Regni. contingit interdum. in princ. & in cap. j. iuncto fin. & ibi And. de l. ser. de feu. cogni. in vrb. feu. † Et quid sit feudum a quaternatum. vide per Afflic. in constit. Regni statuimus. 2. in quarto nota. In text. ibi per annum. † Adde quod de isto Rit. fuit memor Matth. in constit. Regni hac lege. in 2. col. per quem Riturum corrigitur in hoc Regio generalitas. l. properandum. in princ. C. de iudi. quatenus statuitur terminus triennalis instantiæ causarum civilium. vt non comprehendat causas feudales tam in causa principali, quam appellationis: vt in textu isto habetur. Sed quid si post terminum statutum per istum Riturum. Esset lata sententia in causa feudali: an valeat? vide per Matth. in d. constitutione hac lege. in 2. col. † Feudum autem dicitur esse quoddam beneficium, quod ex benivolentia alicui datur c. j. §. fin. quib. cau. feu. amit. habetur per Bal. & Moder. in prælu. feudo. & cognito quid sit feudum, scies quæ sit causa feudalis de qua in Rit. jo. vbi vide.

Ritus ducentesimus quadragessimus quintus.

S V M M A R I V M.

- 1 Instrumenta producuntur vsque ad conclusionem.
- 2 Testes non producuntur regulariter post public.
- 3 Appellatione instrumentorum veniunt testes.
- 4 Iudex facultatem habet dilationem breuiandi. Et quare, & num. 6.
- 5 Instantia si erit breuis: vt in nundinis: an peti, & concedi possint dilationes iuste, instantiam excedentes?
- 6 Iudex dilationes in totum auferre non potest.
- 7 Dilationes instantiam a lege, vel statuto indutam non transibunt.
- 8 Instantia in quibus emergentibus non currat.
- 9 Sententia lata post tempus præfixum a Ritu. 245. an sit nulla?
- 10 Subrogatum natura eius in cuius locum subrogatur: sapit.
- 11 Lex apponens temporis mensuram, instantiam tempus apponere videtur?

- 12 Elapso tempore instantiæ, an post per sententiam causa possit terminari?
- 13 Dilationes nunquid arbitrariæ?
- 14 Iudex, an ex officio ad sententiam procedere, & alia facere possit.
- 15 Statutum, si dicat causam infra certum terminum committi: intelligendum, si a parte petitur?
- 16 Officium iudicis nisi petenti non impartitur.

Tem quod termini, &c.) In princ. tex. adde quod si esset datus terminus ad producendum testes. In eodem termino non comprehenditur productio instrumentorum nec contra. † Et ratio est, quia alia est regula circa productionem instrumentorum, quæ possunt produci vsque ad conclusionem. a c. cum dilectus, extra de fide instrum. & alia circa productionem testium † qui non possunt regulariter produci post publicatum b c. testibus. in fin. & c. fraternitatis. extra de testi. ita signanter dixit Spec. in tit. de dila. §. fin. versic. item not. & Bald. in l. si ex falsis. C. de tran. in 2. col. & in l. j. ff. de fide instr. & ibi per Alex. per Bal. in l. j. C. de iur. calum. per Pau. de Cast. & Alexan. in lege oratione. ff. de fer. habetur per Abb. Panor. in c. pertinet. num. 1. extra de testi. cogen. Quod videtur verum si dilatio esset data post publicatum: secus si ante, secundum Ioan. de Imo. licet sub dubio in d. l. oratione. quem refert ibi Alex. & dicit probari in d. c. Pertinet. in versic. causa cognita. vbi idem Imo. sic firmat: quamuis regulariter. † Appellatione instrumentorum veniunt testes. vt habetur in d. l. j. ff. de fide instrum. & per gl. & Doct. in d. l. si ex falsis. habetur per Cano. in d. c. pertinet, & in capitulo forus. extra de verb. sign. & in l. in exercendis. C. de fide instrum. e.

¶ In text. ibi labi tempus, &c. adde glof. iuncto text. & quæ ibi habentur per Doct. in cap. de causis. extra de offic. deleg. & in cap. super eo. lo. 2. extra de appellat. Spec. in tit. de dila. cap. j. versic. sed pone. & ibi Ioan. Andr. per quem text. † Et iura prædicta datur facultas iudici breuiandi dilationem. ne instantia labatur causa indecisa.

- 5 Sed iuxta prædicta quæritur. † Quid si instantia esset breuis, vt accidit in nundinis: & contigerit peti iustas dilationes excedentes tempus instantiæ: an sint concedendæ? & videtur dicendum quod sic arg. textus in l. mortuo. ff. de iud. & per ea quæ not. Cy. in l. petendæ. in fine. C. de tempo. in integ. rest. & l. interdum. & ibi per Pau. de Cast. ff. de iud. quia licet. † Iudex possit breuiare dilationes: tamen non potest eas in totum auferre secundum Spec. in d. ver. sed pone. sed Imo. in c. de causis. extra, de offic. deleg. dicit † qd dilationes sunt ita moderandæ: quod non transeat instantia induta a lege, siue a statuto, vide per Petr. de Anch. in cle. j. de foro comp. Bart. in extraua. ad re. pri. in versic. per edicta. Bald. in l. j. in princ. C. de dilat. Imo. in l. qui ante calendas. ff. de verbor. obligatio. Alex. in l. 2. in fi. ff. de appel. recip. & Matth. in consti. causis alias. & dixit Gul. de Cu. in l. properandum. C. de iudi. & Bald. in l. & post edictum. §. primo. ff. de iudi. † quod in emergentibus non currat instantia: in emergentibus dico ante litem contestatam: vt si disputaretur de mandato, siue procuratorio. quod est singu. nota, secundum ipsos: sed quia statutum est tempus ad decidendum causas quæritur. † Quid si sententia esset lata, post tempus præfixum in isto

d Ritu, an valeat vel sit nulla? d Et videtur dici posse nullam. Etiam si sit lata infra tempus præfixum instâ...

c ADDE Lanfran.in cap.quoniam contra, in versic. instrumentorum productiones in princip. de proba. Ioan.Michael.

Ritus Ducentesimus quadragesimus sextus.

S V M M A R I V M.

- 1 Causa criminalis quæ. Et quando stricte dicatur.
2 Pecunia pro testium extra regnum examinatione dep. sua, quando inter Cur. & partem diuidenda.

Tem quod causæ criminales, &c.) Adde quod causa criminalis dicitur quando pena applicatur...

Ritus Ducentesimus quadragesimus octauus.

S V M M A R I V M.

- 1 Instantia in ciuilibus, & criminal. quantum durat.
2 Instantia per triennij lapsum de iure canonico non perit.

Tem seruat vt instantia, &c.) Adde quod iste Ritus concordat cum tex. & his quæ ibi habentur...

Ritus Ducentesimus quinquagesimus primus.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatus quid faciet, appellante non prosequente appellationem.
2 Appellatio potest de iure communi actuario presentari.
3 Tempus appellandi de iure canonico, ciuili, & municipali.

Item

Tem si appellans, &c.) Adde quod iste Ritus quamuis dicat, quod non appellatur intelligitur ad effectum retardandi executionem...

R I T V S C C L I I.

Tem si contingat, &c.) In tex. ibi aut quæ supplicatio, quæ est iurata sua iur. C. de præci. Imperat. offer. Quæ cautio præstatur...

Ritus Ducentesimus quinquagesimus tertius.

S V M M A R I V M.

- 1 In causa appellationis, an procedatur sine litis contest. de iure communi?

Tem in eisdem, &c.) In tex. ibi litis contestatione, &c. Adde quod iure communi in causa appellationis procedatur sine litis contestatione...

Ritus Ducentesimus quinquagesimus septimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio non fit gratia retardandi executionem, sed reuocandi sententiam.
2 Appellatio de iure canonico, etiam in minimis non prohibetur.

Tem in causis, &c.) Adde quod iste Ritus quamuis dicat, quod non appellatur intelligitur ad effectum retardandi executionem...

Ritus Ducentesimus quinquagesimus nonus.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellari de iure communi ab aliquibus casibus non licet.
2 A decreto cur. ciuili, vel criminali num appellatur?

Tem non appellatur ab omnibus, &c.) In tex. ibi de iure communi, habetur in l. 2. C. quo. ap. non reci. & per totum titu. in l. j. C. de rapr. virg. per gl. & Doct. tex. est & ibi habetur per Doct. in l. constit. ff. de appell. habetur per Matth. in consti. Regni humanitate. & in consti. pena eorum. & in consti. pararenorum. Adde. c. Regni plerunque contingit. In tex. ibi ipsius curia, &c.

Ritus Ducentesimus sexagesimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Tempus legitimum est 50. dierum.
2 Processus si post legitimum tempus presentabitur, ante tamen declarationem desertionis, an ex eisdem actis reuidebitur?
3 Iudex ad quem, an possit tempus abbreviare?

Tem seruat ipsa curia quod quando, &c.) In tex. ibi legitimum tempus, adde quod tempus legitimum est quinquaginta dierum...

tem seruat ipsa curia quod quando, &c.) In tex. ibi legitimum tempus, adde quod tempus legitimum est quinquaginta dierum...

in d. confit. appellacionum tempora. in 3. & 8. nota. Ioan. Michael.
B A D D E quod contrarium videtur tenere idem Afflicti. in d. confit. appellacionum tempora numero 5. Ioan. Michael.

RITVS CCLXI.

V Bi vero, &c.) Vide supra car. præcedenti alios similes Ritus sub rubr. de appell. cum aliquibus additi. quas ibi edi, & adde. cap. Regni plerunque, &c.

Ritus Ducentefimus sexagesimus secundus.

S V M M A R I V M.

1 Quis iudex de iure communi exequutioni sententiam mandabit in civili & crimi.

I Tem seruat ipsa curia, &c.) † Adde quis mandabit exequutioni sententiam de iure communi: iudex a quo, an iudex ad quem: vide per Bart. in l. eos. in fin. prin. & in l. præcipimus. C. de app. & in l. a diuo Pio. in princ. & ibi per Docto. ff. de re iudic. per Bald. in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pactis, & Cano. in cap. pastoralis. extra de offic. deleg. Et quid in criminalibus. vide per Bald. in d. §. qui prouocauit, & in l. addictos. C. de appel. & in authen. si quis litigantium.

Ritus Ducentefimus sexagesimus quintus.

S V M M A R I V M.

- 1** Cause suspicionis quæ sint, & num. 7.
- 2** Sententia lata per iudicem recusatum, an nulla?
- 3** Suspicio, an iuramento probetur?
- 4** Iudex, an possit in totum recusari, vel dari adiunctus de iure civili, & canonico?
- 5** Exceptio recusationis quando, & quo ordine opponitur.
- 6** Recusatio indifferenter allegata non valet.
- 7** Officialis si accusatur suspectus, an finito officio & confirmatus, succedat ut suspectus?

I Tem si cõtingat, &c. Ioanna, &c.) Adde quod iste Ritus est in viridi obseruantia: & continuo practicatur. † Quæ autem sunt causæ suspicionis? vide in c. cum speciali, & in c. postremo. extra de appel. vbi per Docto. & maxime per a Filip. de Fran. a habetur: per Felyn. in cap. tanquam. extra de offic. deleg. per Par. in tract. de synd. in versic. suspicio habetur in l. apertissimi, & in l. fin. C. de iudi. vide quæ scripti in pragma. quæ incip. responsionibus vlt. car. † An autem sententia lata per iudicem recusatum sit nulla: vide per Docto. in d. cap. cum speciali, per Alexan. in l. quia poterat. ff. ad Trebell. † Et an suspicio probetur iuramento: vide gl. Bal. & Ang. in d. apertissimi, & Alexand. in l. si fideiusor. §. fin. ff. qui fauld. cogat. † Et an iudex possit in totum recusa-

rian debeat sibi dari adiunctus, vide per Bald. in d. l. apertissimi distinguentem: aut recusatur ille qui est iudex ex prorogatione: & tunc ante litem contestatam, recusatur in totum, aut est iudex ordinarius, & datur sibi adiunctus episcopus nisi ratione præcedentis aduocationis, & eo casu recusatur, & idem vbi suscipatur, quod non sit sibi contrarius: per iura ibi allegata per eum & hoc de iure ciuili. De iure vero canonico ordinarius recusatur, si in recusatone infertur legitima causa recusationis. c. 2. requiris. extra de appell. secundum ipsum. Seruata forma alterius. c. Regni, quod incipit Prolixitatem, &c. ad car. 2. in noua impressura, quod approbatum videtur in hoc cap. † Sed quæro quando potest apponi exceptio recusationis, & quo ordine ponitur, per Innoc. in c. inter monasterium. extra de re iud. per Bar. in l. quidam consulebar. ff. eo. per Bald. in d. l. apertissimi. qui concludunt, quod opponi debet ante quam cõsentiat in iudicem. si tunc subest causa suspicionis: sed si orietur in processu causæ: tunc quandoque orietur, opponi potest secundum ipsos. † Et adde verbum notandum quo si recusatio indifferenter allegatur: videlicet allegando suspectos omnes &c. quod recusatio non valet ita dicunt Ray. Bal. & Imo. ac Mode. in l. hoc modo. ff. de condi. & demonst. † Sed quid si officialis fuit suspectus: finitoque eius officio, an tunc cessit etiam suspectus, & videtur dicendum, quod sic si suspicio inhæret dignitati alij secus: ita decidit Alexand. in d. consil. cum speciali. 12. col. de vtroque tamen vide Dom. meum Ant. Cap. in decisio. 138. numero 6. cum sequen.

a A D D. Qui Philip. enumerat quadraginta causas suspicionis. Adde Specu. in tit. de position. §. 7. & Steph. Aufreri. in tract. de recuf. 9. vol. trac. qui enumerat no maginta causas propter quas quis recusatur vel suspectus allegatur. idem Spec. in tit. de offic. delegat. §. lupereft. Ioan. Michael.

Ritus Ducentefimus sexagesimus sextus.

S V M M A R I V M.

- 1** Absens quis dicatur. & num. 6.
- 2** Iudex si in causa, excusatione non obstante, procedit, processus nullus.
- 3** Si quis excusatur quia alibi ex alia causa carceratur, quid iuris.
- 4** Absentia malitiosa quando, & quæ dicantur.
- 5** Personæ coniunctæ quæ dicantur.
- 6** Absens quinque modis dicitur.

I Tem si aliquis, &c.) In text. Ibi excusetur, adde quod cum isto Ritu concordat text. in l. pen. §. ad crimen. & quod ibi not. Bart. in 3. col. versic. quæro primo. in fine. ff. de publ. iud. & Bal. in l. reos. in fin. col. C. de accus.

a In text. ibi coniunctam personam, &c. & idem si per citem idoneum excusetur ut in sequenti Ritu quos simul examinabimus.

1 In text. ibi absens, &c. † Adde quod absens a dicitur ille qui reperitur extra territorium tempore quo citatur, secundum gloss. in l. hæres absens. ff. de iudi. gloss. in authen. de fideiusor. §. j. super versic. præsentis in fine. & in l. 2. §. fin. in fine. de duo. reis. Etiam si territorium in quo citatus reperitur esset subditum ius dicenti, secundum Bartol. id quod dicit probari in d. §. primo. puta. si vnus præses haberet sub se plu-

res ciuitates. **a** In text. ibi ad sanctum Iacobum, &c. Supple idem esse si haberet alias similes excusationes. ut in sequenti Ritu, & idem si est vltra mare, ut in alia peregrinatione, secundum Bal. in d. l. reos. ff. col. versic. si impediretur transire per iter, vt no. Inn. in cap. veniens. extra de accus. vel si fuit sibi mandatum, qd non transiret per illum locum propter eius inimicos, secundum Matth. in prælud. confit. Reg. 12. quæst. versic. quintum exemplum. & idem dicas in quolibet alio iusto impedimento, secundum Bar. in l. 2. §. si. in prima quæst. ff. de custo. reo. & in extrauag. ad repri. iter neglexerit. & in l. pen. C. quomodo & quando iud. & in l. 2. in fin. ff. de in ius voc. Io. de Imo. & Alex. in l. quæsitum. ff. de re iud. Et talis excusatio absentia ex causa necessaria operatur. † quod si iudex procedit vltra, non obstante excusatione, processus & sententia essent nulli confitio postmodum iudici de impedimento, vt communiter concluditur per Doct. in d. l. quæsitum. habetur etiam per Bar. in d. l. pen. §. fin. ff. de custo. reo. & in l. seruum quoque §. publice. ff. de proc. & in l. 2. §. si quis in iudicio. ff. si quis caut. & in l. liberti. §. si. ff. de neg. gest. per Matt. in d. ver. quintum exemplum. † Et quid si excusatur quis quia est carceratus alibi ex alia causa: vide per Alex. in d. l. quæsitum. & per Matth. in d. loco. in fi. verbis. In text. In fi. text. adde ibi malitiosè; quod malitiosa absentia dicitur quado quis post citationem recessit & se absentauit. vt probatur in c. si aduersarius, & ibi hoc no. Abb. in pen. col. extra de eo qui mittit. in posse. cau. rei ser. vbi etiam dicit secundum Innoc. ibi quod quoties, qui tenentur aliquid face- re, & abest: præsumitur malitiosè abesse vt in exemplo clericorum, qui tenentur residere in ecclesia: & viro qui tenetur habitare cum vxore, & hoc quado ex ista causa agitur cõtra istos. vt per Abb. ibi quem vide, & vide alium Ritum infra. qui incip. die 21. &c.

5 † Quæ autem dicantur coniunctæ personæ. **b** Pro declaratione sequentis Ritus vide in l. j. §. fin. cum l. seq. ff. de posthu. & in l. sed & hæ. in princ. ff. de proc. vide infra Rit. 286. in fi.

a A D D E Absens. † Adde quod absentia dicitur quinque modis: nam vna est absentia probabilis, & necessaria, vt in milite, secunda est probabilis tantum, vt in subdito, tertia est necessaria tantum, in relegato: quarta est volũtaria, vt in mercatore, quinta est vbi per contumaciam, ita d. Nepos à Montalbano in suo tract. excep. sub rub. contra diffini. sententias. in princ. fol. 177. 9. volum. tract. Ioan. Mich.

b A D D E coniunctæ personæ. Adde Bar. in l. 2. & ibi Alex. remissive. ff. de accus. vbi etiam qui sint proximiores, & Panor. late in cap. nonnulli. §. sunt, & alij. num. 10. de rescript. & per eundem author. in prag. odia. litium. Ioan. Mich.

RITVS CCLXVIII.

Item seruat ipsa curia, &c.) In text. ibi formam iuris communis, de qua in l. j. ff. si quis caut. & ibi habetur per omnes Doct. & vide ea quæ dixi supra in ista materia in Rit. 162.

Ritus Ducentefimus sexagesimus nonus.

S V M M A R I V M.

1 Exceptio in criminalibus per procuratorem an admittatur.

- 2** Procurator in crimine læsæ maiestatis an possit comparere?
- 3** Procurator si ad excipiendum fuit admissus: nunquid acta cum eo facta valeat?
- 4** Procurator si in criminalibus admittitur: & de mandato dubitatur: promittet de rato.

D Ie 21. &c.) † Adde quod secus videtur dictum per Bar. & Doct. in l. pen. §. ad crimen. ff. de pub. iud. & in l. seruum quoque. §. publice. ff. de proc. Bar. Veronen. in cõ filio 147. cum sequentibus. † Et quid in crimine læsæ maiestatis an possit comparere procurator: vide Cap. in decis. 143. & quid pro muliere: vide in confit. Regni generalia iura. & ibi per scribentes. † Sed quid si procurator fuit admissus ad excipiendum pro parte citati acta facta cum eo valeant. Afflicti. decidit quod sic, in 15. rub. constitut. Regni in primo lib. num. 9. allegat gl. in l. quamuis. la prima. C. de adul. & ea quæ habentur in cap. j. de iud. in 6. & in l. licet. C. de procurat. sed Bal. in d. l. quamuis restringit illam gl. vt si procurator fuisset admissus acta valent, liquidato tamen negotio, & ita etiam Bart. Ang. & alij intelligunt: vide eos. & per ista vide si potest iste Ri. limitari in casu quo procurator fuisset admissus. † Et nota vnum, quod in casibus in quibus procurator admittitur in criminalibus, si dubitatur de mādato, debet cedere de rato, secundum Bald. in l. non solum. §. fin. ff. de procurat. vide Cap. in decis. 5. vbi ponit exemplum de syndico, seu procuratore vniuersitatis: per ea quæ habentur per Bart. in l. secunda. §. si. ff. de accus. In fi. text. adde quæ fuerunt dicta supra proximè in Ritu incip. Item si aliquis vbi de accusationibus fuit dictum.

Ritus Ducentefimus septuagesimus.

S V M M A R I V M.

1 Pro periurio non est locus foriudicationi.

I Tem seruat, &c.) In text. ibi pro periurio, &c. Adde quod Afflicti. referendo Bar. de Capua. in confit. Regni grandis. in 3. col. firmavit, † quod pro periurio non est locus foriudicationi: & idem dicit in confit. eos qui. 4. col. versic. octauo quæro, immemor istius Ritus: licet secus dixerit in confit. pœnam eorum. num. 22.

RITVS CCLXXII.

I Tem quod vbi, &c.) Adde videndum Par. de Puteo in tract. synd. qui late loquitur in versic. compositio. & nouellam prag. Caroli Quinti Imperatoris quæ incipit, & ne sperata, &c. quæ dicam infra in seq. Rit.

RITVS CCLXXIII.

Item quod, &c.) De intellectu istius Ritus. vide Matth. in decis. 287.

RITVS

Domini Annibalis Troyfij, Cauensis

RITVS CCLXXIII.

Item curia ipsa, &c.) Vide nouam prag. Caroli Quinti Imperatoris quæ incip. & ne sperata, &c. de qua dicam infra proximo in Rit. u.

Ritus Ducentesimus septuagesimus sextus.

SVMMA RIVM.

- 1 Commutatio pene in quibus delictis officialibus Regijs, irrequisito Rege prohibetur, & numero 5.
- 2 Delicta pœnam mortis naturalis infligentia, quæ, & num. 33.
- 3 Affectus quando non secuto effectu, puniatur, & num. 22.
- 4 Delicta in quibus pœna mutilationis membri locum habet.
- 5 Commutare pœnam in delictis grauibz soli Regi, & coll. cons. reseruat. est. & nu. seq.
- 6 Index augere & minuere pœnam, causa cognita, potest.
- 7 Qualitates delictorum sunt in magna consistere ratione: pro augenda, vel minuenda pœna.
- 8 Committens homicidium sine dolo, culpa tamen mitius punitur, & num. 35. & 36.
- 9 Doli capax quis, & quando dicatur.
- 10 Pœna minoratur in committente delictum ex iusto dolore.
- 11 Vulneratus vulnerantem fugientem si occiderit: an de homicidio sit puniendus.
- 12 Vulneratus ab uno letaliter, ab alio paruo vulnere, si moriatur, paruo vulnere vulnerans homicidij pœna non tenetur.
- 13 Delictum mitius punitur per lapsum tēporis.
- 14 Minoratur delictum ratione senectutis.
- 15 Pœna mortis quis ex præsumptionibus non damnatur.
- 16 Titius percussit Caium cum bastono, non animo occidendi, sed moritur: nunquid occisi pœna teneatur?
- 17 Committens homicidium mandato tyranni, morti non traditur.
- 18 Nobilis mitius quam plebeius punitur regulariter.
- 19 Nobilis furtum committens, furca suspendendus.
- 20 Pœna augetur in verberante armatis gētibz. Taliterque verberando nunquid foriudicabitur? ibidem.
- 21 Pœna minus morte qualiter intelligitur.
- 22 Ictus balistæ, scoppetæ, & archibus pœna mortis naturalis punitur etiam non secuta percussione, & sup. num. 3.
- 23 Ictus sagittæ cum arcu ad nocendum, nunquid puniatur, ut ictus balistæ, & similibus.
- 24 Archus balistæ appellatione non venit.

- 25 Statuū odiosum, an & quādo restringendum.
- 26 Ictus cum arcu punitur extra ordinem.
- 27 Quod cōtra ius cōmune est: restringendum est.
- 28 Præstans opem proijcienti sagittam, an eadem pœna puniatur? Et de pluribus similibus.
- 29 Præstans simpliciter opem, mitius quā primcipalis regulariter punitur.
- 30 Mittens ictum balistæ si in vnius iudicis est territorio, ille contra quem mittitur, in alterius: quis iudex de hoc cognoscat.
- 31 Ictus balistæ & similes ante nouam prag. qualiter puniebantur.
- 32 Noua pragmatica de ictu, an ad mandantem etiam extendatur?
- 33 Aliquis extra territorium delictum ictus balistæ & simil. commisit: reuersus in patriam, an puniri de eo possit?
- 34 Habens arbitrium secundum ius se regulabit.
- 35 Infans & furiosus equiparantur.
- 36 Dormiens, vel ebrius delinquendo, an puniendi?

Item q. nullus, &c.) In tex. ibi accusatus, &c. ad de q. superuenit nouella prag. Caroli Quinti Imperatoris inuictissimi, quæ incip. & ne sperata, &c. † per quam prohibetur officialibus Regni. Commutatio pœnæ in delictis in quibus infligitur pœna mortis naturalis, vel mutilationis membri nisi ex eius circumstantijs & qualitatibus aliter fuerit visum Proregi, & Collat. Consil. quo casu commutatur pœna ad triemes Regias in perpetuum. † Quæ autem sint delicta infligentia pœnam mortis a naturalis: vide const. Regni terminum vite. & ibi per scribentes. & per Afflic. in const. iustitiarij. in 6. no. vide cap. Regni. incip. ad hoc. & duos casus nouiter sancitos. per nouellam prag. dicti Imperatoris quæ incip. contra autem videlicet Contra bancherios fallitos non satisfaciētes eorum creditoribus intra terminū in eadem prag. statutum: & alia quæ incip. ad restringendū. contra venētes scoppetis archibus. † Ictus proijcientes contra aliquem, etiam non percipientem, ut his casibus incidant in pœnam mortis naturalis. b Et ter. de iure communi. & ibi habetur per Doct. in l. j. in princ. de sicar. & in l. 3. C. de epi. and. † Delicta autē in quibus pœna mutilationis manus debetur ponuntur in const. Regni si quis aliquem, & in const. eos qui scienter. & ibidē per Scribentes. † Et nota, quod ex illa noua prag. datur arbitrium Proregi & Consil. Collat. commutandi pœnam in delictis ingerētibus pœnam mortis, aut mutilationis membri ex circumstantijs & qualitatibus ipsorum delictorum. concordat text. & quæ ibi habentur per Bar. in l. hodie. ff. de pœn. vbi probatur † quod iudex habet arbitrium augendi & minuendi pœnam causa cognita in delictis in quibus pœna est ordinata. c per tex. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui no. infra. & dixit Bal. in const. vlt. in 3. lib. allegans Iac. de Aret. in l. j. §. sed si claua. ff. ad leg. Iulia. de Sica. q. si habens lanceam in manu, percussit cum asta, & erat sibi liberum percutere cū ferro, & ex percussione sequuta sit mors: percipientis nō tenetur pœna mortis: & in hoc datum est arbitrium a iure præsidibus prouinciarum secundum qualitatē delicti per tex. in d. l. hodie. quod arbitrium in Regno reseruat. est soli Proregi & Consilio Collat. per dī cā no. prag. concurrentibus circumstantijs & qualitatibus

tibus delictorum † quæ qualitates valde sunt in consideratione, etiam de iure communi pro arbitrio augendi, vel minuendi pœnas, ut senilis ætas, bona sunt si semel deliquit, secundum Ioan. de ami. confilio 88. vt etiam probat rex. in l. aut facta. §. qualitate. ff. de pœn. & potest poni exemplum in varijs casibus, † & primo quando homicidium committitur sine dolo, d. sed culpa, tūc licet committens non puniatur pœna mortis: tamen mitius punitur ita dixit Lud. Ro. in l. in actionibus. ff. de in liti. iur. Bart. & Alex. in l. prima. §. j. ff. si quis test. li. esse ius. fue. firmat Alex. in consilio 76. incip. vlt. inquisitione. primo volumine. & in cons. 140. incip. videtur, &c. in secundo volumine. Matth. in rub. d. confiru. terminum vite. vt in eo qui apposuit funiculū in fenestra causa capiendi ingredientes ad furandum, & strangulatus reperitus fuit ita ingrediens secundum ipsos: secundo in infante homicidium committente cū dolo, dico de infante doli capace, qui licet pœna mortis nō puniatur. per rex. in l. infans. ff. ad legem Cor. de Sica. & in clementina prima, extra de homi. per quæ iura ita limitat Marth. dictam cōst. terminum. in 7. fallen. tamen, punitur. sed mitius secundum domi. Abb. in capitulo primo, extra de delict. puer. ita declarat Hyppo. in dicta l. infans. in secunda colum. na, versiculo fateor. & hoc opera. ut qualitas ætatis. † Quando autem dicatur infans doli capax & qualiter probetur: posuit Arch. in c. illud is. quæstione 2. & Ioan. de Ana. in capitulo secundo. 7. columna. de deli. puer. ad quos se remittit Hyppo. in d. l. infans. secunda colum. & dicunt quod doli capax dicitur infans, quando proximus est pubertati, vel ille qui scit discernere inter bonum & malum: & hoc verius in delictis secundum ipsos. Terrio † in committente delictum ex iusto dolore, quia tunc similiter pœna minoratur. vt probat rex. in l. si adulterium. §. Imperatores. ff. de adul. secundum Luc. de Pen. in l. si appariator. C. de coh. 7. colum. lib. 12. & Abb. in cap. olim ex literis. extra de rescript. per illum tex. & in c. dilecti. vlt. colum. extra de excep. & ibi per Fely. ita consuluit Alex. conf. 76. primo volum. & conf. 140. 2. volum. habetur per Marth. in consil. Regni. si maritus. in principio. per Luc. de Penna in l. error. C. de cast. pe. l. j. lib. 12. firmavit Hyppo. in dicta l. prima, in princip. in 9. col. ff. de Sica. etiam Aret. consil. 80. etiam si dolor, seu iracūdia prouenerit aliter quam ex facto offensæ. secundum Luc. Ro. in l. cum mulier. ff. soluto matrimo. per tex. no. in l. lex Iulia. in fin. ff. ad legem Iul. repet. quod dictum pro valde nota. reallūmpit Fely. in capitulo dilecti. 8. colum. versic. secunda declaratio. de exceptio. ita consuluit Pau. de Cast. conf. 192. incipien. in causa carceratorum vlt. col. refert. & sequitur Hyppo. in dicta l. prima, in princip. 9. col. & in d. §. diuus. & suo singu. 270. probat rex. in l. diuus. ff. ad leg. Pomp. de par. & ibi per Hyppo. vbi probat, quod pater occidens filium propter adulterium commissum in personam nouerçę, non punitur pœna mortis, sed mitiori pœna: quia † motus iusto dolore. † Ex quibus etiam inferitur ad aliam qualitatē scilicet quod si vulneratus insequitur vulnerantem, qui post vulnus fugiebat, & eum interfecit. quod non punitur pœna homicidij, quia potius homicidium dicitur culpofum, quam dolo sum in non temperando suum dolorem receptum per vulnus. ita singu. dixit Iaco. de Aret. relatus per Ant. de But. & Abb. sic. in cap. olim. lo primo, extra de restit. spol. refert, & sequitur Hyppo. in dicta l. prima, in principio. in 7. colum. ff. de sic. & Fely. in d. cap. dilecti. extra de exceptio. Marth. in d. constitur. 12. terminum vite in 1. folio. † Item si vnus vulnerauit lateraliter, & alius cum hasta lanceæ, vel cum par-

uo vulnerare: & vulneratus mortuus est quod percipientis paruo vulnere non tenetur pœna homicidij, sed arbitrio iudicis punitur secundum Iaco. de Aret. in l. j. §. sed si claua. ff. de Sica. † Præterea quādo sunt elapsi anni decem a tempore commissi homicidij, tunc homicida mitius punitur. vt probat text. ita dicta gl. in l. si quis diutino. ff. de pe. per quem tex. & per alia ibi adducta per ipsum, ita concludit Marth. in decif. 187. ita firmavit Hyppo. in singu. 454. incip. cursus tēporis. habetur per Pet. de Anch. & Rochum in c. si. extra de consue. per Saly. in l. rerum. ff. ad legem Iul. de vi. † Item pœna minoratur ratione senectutis. l. 2. ff. de termin. moto. l. si quis. §. agnosciatur. ff. ad Syl. 26. quæst. 7. cap. tempora. & ibi gl. ita dixit Deci. in l. si fugitiui. quinta colum. C. de ser. fugi. 15. † Iterum & alio casu. si aliquis veniret condemnandus de homicidio ex præsumptionibus: non imponeretur pœna mortis, sed mitior pœna, secundum Innoc. in cap. quia verisimile. extra de præsumpt. quod dictum tanquam singul. approbant Doct. in cap. afferte. eodem titulo. Bal. in l. non est verisimile. ff. quod metus causa. & in capitulo primo, in si. quibus mod. feu. amit. in si. & ibi Afflic. & in l. eius. §. j. in si. ff. de testib. Abb. in cap. auditis, extra de præscr. Ant. de But. & Abb. in capitulo quanto. extra de præsump. Pau. de Cast. in consilio 199. incipien. vlt. inquisitione. Oldra. consilio 192. vlt. diligenter, &c. & propterea consuluit Pau. de Cast. in consilio 192. incipien. in causa carceratorum, † quod si aliquis percussit aliquem cum bastono animo ipsum bastonandi, & ex illa percussione mortuus est: quod non punitur percipientis de occiso: sed mitius punitur, & ratio est, quia non deliquit ex præposito quo ad homicidium, & sic cessat qualitas doli. quod cōsiliū refert, & sequitur Aug. in addi. ad Ang. in tract. malef. in versic. appensate. & Hypp. in suo singu. num. 176. & in d. l. j. §. diuus. ff. de Sica. & ibi vide multa adducta per ipsum in ista materia, quādo index habet arbitrium augēdi & minuendi pœnam propter qualitates occurrentes in delictis quæ possunt satis prodesse, pro intellectu dictæ no. prag. & intelligas in casibus quibus dixi & dicam mitius puniri, scilicet minus morte naturali, secundum Bal. & Imo. 17 in dicta l. seruos. per illum tex. † vbi ponunt exemplum in committente homicidium mandato tyranni, quod non traditur morti, sed mitius punitur. 18 † Qualitas etiam nobilitatis: operatur vt mitius puniatur nobilis, quā plebeius. vt habetur per Marth. in proce. constit. §. his, itaque. in 6. no. & in const. minoribus. in 2. not. 3. quæst. & Tho. Gram. in voto. 23. numero 22. ego addo tex. & ibi hoc no. Bald. in d. l. seruos. C. ad l. Iul. de vi. & ibi etiam Saly. & tex. in l. pedius. ff. de incend. rui. nau. & in l. 3. §. pen. ff. ad legem Iul. de Sica. Et de nobilitate vide plene per Saly. in d. l. seruos. vbi dicit, quod aliquando pœna augetur in nobili: quod approbat per constit. Regni 19 † quia nobilis furtum committens furca suspenditur: licet in alijs delictis decapitetur. vt in constit. Regni prosequentes. in si. & ibi gl. & Marth. † Augetur etiam pœna contra bastonantē aliquem congregatis gentibus armatis, licet alia pœna nō aucta puniatur bastonator solus. Et an quando congregatis gētibz bastonauit, possit foriudicari? vide de vtraq; 21 Tho. Gram. in voto. 15. numero 20. † Et quatenus dixi supra q. mitior pœna, intelligitur minus morte. Adde quod nō intelligitur in corpus, sed pœna erit pecuniaria, secundum Tho. Gram. in voto. 23. numero 20. allegat tex. & ibi dicta per Doct. in l. adulterium. §. Imperatores. ff. de adul. & in l. si quis. §. si tamen. ff. ad Sylla. & in l. Gracchus. C. de adul. & hæc notabis pro intellectu dictæ nouæ prag. de arbitrio

trio Proregis loquentis: vide Cap. in decisione 27. numero decimoquarto, qui ponit alium casum quo poena potest commutari, scilicet in fronte confesso 22 homicidium ad sui defensionem. Restat aliquid dicere ad intellectum alterius nouae pragmatice...

statuto loquente de principali delinquente, quos refert, & sequitur Hypp. in consilio 7. num. 52. primo libita etiam decidit Matth. in consilio. Regni si quis aliquem 2. nota. in fi. Tum maxime quia loquitur in personam dicta noua pragmatica...

34 C. de fac. san. feccl. & habens arbitrium debet se regulare secundum ius, facit tex. in l. si libertus, de oper. liber. gl. in tex. in clem. pastoralis. §. ceterum, de re iudic. Barto. in l. Titia. §. Imperator. in fi. ff. de leg. 2. Abb. in cap. j. de const. licet ibi impugnetur per scribentes. Ioan. Michael.

& in c. inquisitionis, & in c. cum p. tabellio. extra de accus. & in auth. si dicatur. C. de testi. A D D E Bar. & alios scrib. in l. per hanc. C. de temp. appel. vbi quando contrarij, & quando impertinentes. Ioan. Michael.

Ritus Ducentesimus octuagesimus quartus.

S V M M A R I V M.

I Feriarum materia remissive.

Item seruat, &c.) In tex. ibi honorem Dei. De istis ferijs videatur in l. j. ff. de fer. & in l. omnes. C. eod. & in cap. fin. extra eod. in quibus locis habetur late per Doct. & dictum est supra Ritu 117. numero primo. cum seq.

Ritus Ducentesimus octuagesimus sextus.

S V M M A R I V M.

- 1 Pars contra quam esset liquidandum: an citanda in liquidatione instrumenti?
2 Cessionarius nunquid praambulam petitionem offerre possit, cessionem verificare, instrumentumque liquidare?
3 Cessionarius in rem suam est procurator, & creditor.
4 Exempla non arctant generalitatem antepositam.
5 Principalis creditor, & cessionarius habent idem ius executiuum.
6 Ius executiuum in haeredem, & cessionarium pariter transit.
7 Cessio loco traditionis habetur.
8 Argumentum a simili validum est in iure.
9 Haeres cum cessionario parificatur in liquidatione.
10 Haeres haeredis an instrumentum praesentabit cum petitione praambula?
11 Haeres haeredis verus est haeres.
12 Statutu de herede loquens, in vero locu habet.
13 Haeredis appellatione qui veniant.

Item seruat, &c.) In tex. ibi liquidare, &c. In ista liquidatione debeat pars citari contra quam intendit liquidare instrumentum? Matth. in const. Regni eos qui. in 4. col. videtur dicere quod non, & nihil allegat: sed mihi videretur dicendum contrarium, fretus autoritate Bal. in l. 2. in fi. col. vers. ex ijs. C. de exc. re iud. vbi dixit quod in liquidatione instrumenti pars aduersa citanda est, quia causa cognitionem requirit: & idem firmat in l. per diuersas. 9. q. C. mand. Sed pone pro declaratione istius Ritus an cessionarius possit offerre petitione praambulam, & verificare cessionem legitime facta, & deinde liquidare instrumentum a debiti secundum formam praesentis Ritus: & dubiu facit quia Matth. in const. eos qui. in 10. q. firmat cessionarium non posse liquidare instrumentum debiti secundum Ritu per plures rationes: & prima, quia ante omnia debet constare de cessione, & quod fuit facta ex causa onerosa citato debitore, vt per Bald. in dicta l. per diuersas. in 10. q. questione, cum alijs allegatis ibi per cum

Ritus Ducentesimus septuagesimus septimus.

S V M M A R I V M.

I Quis alieno sigillo de iure communi potest sigillare.

Item curia, &c.) In tex. ibi alieno, &c. Adde quod de iure communi qs poterat alieno sigillo sigillare faciendo expressam mentione de hoc, vt pbat tex. & ibi no. Bar. in l. ad testiu. §. si ab ipso. ff. de test. & in §. possunt. inst. eod. tit. habetur per Bar. in l. si procuratorem. 2. col. ff. de proc. Bal. in l. si in fi. C. de iur. deli. Innoc. in cap. significauit. extra de appella. vbi per Philip. Fran. & per Doct. maxime Ioan. And. in cap. 2. de fide instru.

RITVS CCXXXI.

Item seruat, &c.) In tex. ibi repulsam, &c. de ista materia repulse, vide quae late dixi in pragmat. Reg. quae incipit cursu dilationis. In tex. ibi de falso, &c. de ista materia vide dicta per me in alia pragmat. quae incipit. testem falsum, quae hic causa breuitatis non repeto.

Ritus Ducentesimus octuagesimus secundus.

S V M M A R I V M.

I Impertinentium materia remissive.

Item seruat, &c.) De materia impertinentiu, quo ad istum Ritu vide quae dixi in pragmat. Regni incip. saepe contingit, &c. quae hic breuitatis causa non replico. In tex. ibi authen. si testes, &c. Adde quae habentur, in c. repellantur,

um de causa onerosa. melius allegasset Ritum infra numero 286. Item alia ratione, quia iuramentum non fuit praestitum de facie ad faciem: licet cessionarius, sit procurator in rem suam per quem concludit, ut supra fretus auctoritate Benedi. de Bar. in tract. de guar. allega. tis. tex. in l. si mulier. §. ex asse. ff. de iu. dot. Quibus non obstantibus, videtur dicendum quod legitimus cessionarius possit offerre petitionem praambulam & liquidare cessionem sibi legitime factam, quemadmodum & haeres seruata forma istius Ritus, & pro hoc pondera. tex. huius Ritus in principio ibi, quod quando creditor, & post medium ibi, alius creditor, &c. nam cessionarius creditor est. ut concludunt Doct. communiter in l. prima. ff. si certum petatur. habetur per Alexand. in l. postulantem, in fi. ff. ad Trebell. & Matth. fatetur in d. constituitur. eos. nam que creditori permittitur per istum Ritus petitionem praambulam ad liquidandum instrumentum, ergo & cessionario ad liquidandam cessionem sibi legitime factam: quae liquidata praesentare potest instrumentum debiti secundum formam Ritus contra debitorem sibi cessionem. Non obstat quod Ritus noster videtur se restringere ad haeredes: quia hoc videtur posuisse exempli gratia: ut ostenditur per dictionem similitudinariam positam in textu, & 4. ¶ exempla non arctant generalitatem antepositam. ut est tex. in tit. de gradi. §. haec tenus. & in l. damni. ff. de dam. iuse. & in l. prima, de iur. ff. de vi & vi ar. ma. capitulo primo. extra. ne cler. vel mon. Ita consuluit Corn. consilio 84. & consilio 195. tertio volumine, benefacit id quod dicit Bart. in l. prima, in versiculo quarto, ex forma statuti. ff. de act. & obligat. & Bald. in l. ex legato, in fi. C. de leg. & in l. prima. ff. si certum petatur. ¶ Vbi dicunt quod ius executiuum quod habet principalis creditor ex forma statuti. ratione guarantee habet etiam & cessionarius: hoc idem firmat Cy. Bart. & Alexand. in l. fin. §. fin. ff. de leg. primo. Pau. de Cast. & Alexand. in dicta l. postulantem, qui dicit hanc esse communem opinionem. quam optime probat tex. in d. l. ab Anastasio, in versiculo. in alium creditorem. C. manda. & ibi hoc not. Bald. in tertio nota. ¶ pro ista parte consuluit Rom. in consilio 38. ¶ Nam quemadmodum ius executiuum transit in haeredem, secundum Bald. in capitulo primo. §. si vero. de pace iuram. firm. in v. s. b. seu. quem sequuntur Ang. & Alexand. in l. si ita stipuler. ff. de verborum oblig. Ita & idem ius transit in cessionarium. secundum Bart. & Imo. in l. prima. §. si usufructuarius. in principio. ff. de oper. notu. nunciat. & est communis opinio. secundum Alex. ibi. & in dicta l. si ita stipuler. ¶ Per cessionem nam que transfertur dominium, & cessio loco traditionis habetur. ut no. in l. fin. ff. de donat. habetur per Bald. in dicta lege per diuersas. vnde decima quaestione, & similiter transfertur dominium in haeredem. l. a Titio. ff. de fur. cum similib. & ideo data paritate, & similitudine. ut praedicitur. quam similitudinem etiam importat illa dictio alius posita in text. ut not. per Abb. in capit. mulieres. extra de sent. excommunicat. & per Bart. & Bald. & Alexand. in l. si fugitiui. C. de seruis fugi. ¶ Quod arg. a similitudine validum est in iure, secundum Bald. in l. conuentiulam. C. de episc. & cler. in secunda columna habetur. in l. prima. ff. de offic. eius cui man. est iur. in l. 5. C. de interdictis. glof. Bald. & Imo. in l. si focer. in princ. ff. soluto matrimo. videtur igitur concludendum quod sub isto Ritum comprehendatur & cessionarius, ut possit & per petitionem praambulam liquidare cessionem, & deinde praesentare instrumentum secundum formam Ritus contra debitorem sibi cessionem. Non obstat allegata per Matth. & primo no. obstat doct. Bald. in dicta l. per diuersas. in deci-

ma quaestione, quatenus dicit quod debet liquidare cessionem sibi factam ex causa onerosa cessionarius citato debitore, quia hoc fateor, ut fiat in petitione praambula citato debitore, quemadmodum potest facere haeres qui liquidat primo se haeredem citato debitore, secundum Bal. ibi & in l. 2. in fi. C. de exe. re. iud. ¶ vbi Bald. parificat in ista liquidatione haeredem & cessionarium: ergo sua doctrina facit pro cessionario: & non contra. quod videtur fateri Matth. in d. constituitur. in superioribus verbis dum allegat legem is potest. ff. de acquir. haered. non obstat etiam quod iuramentum non sit praestitum de facie ad faciem cessionarii, & debitoris: quia hoc non dicitur in Ri. u. si qui debitores: sed solum ibi dicitur quod instrumenta quae praesentantur, contineant iuramentum, aut poenas pecuniarum. Praeterea in haerede minime iuramentum fuit praestitum sibi: & tamen admittitur ad liquidandum & praesentandum, cum petitione praambula: ergo idem in cessionario per praedicta. Non obstat doctrina Benedi. de Bar. quia tex. §. ex asse, quem ipse allegat non probat id ad quod allegatur per ipsum: nam ibi ideo prohibetur delegatio fideicommissi in aliam personam, quam fideicommissarii: quia obstat voluntas testatoris, ut declarat ibi Bart. qui allegat tex. in l. sed si ante. in versiculo. quia non restituitur haereditas, ut testator rogauit. ff. ad Trebell. bene verum, q. secundum do. Matth. in d. constituitur. cessionarius non potest liquidare, & praesentare instrumentum contra debitorem sibi cessionem, aliter non liquidata cessione per petitionem praambulam. Item in fauorem cessionarii videtur facere obseruancia Magnae Curiae quae est post Ritum si qui debitores, vbi in fine dicitur quod vnum instrumentum potest liquidare alterum, ut in haerede, &c. ¶ Sed an haeres haeredis possit cum petitione praambula praesentare instrumentum secundum Ritum: & videtur quod sic. ¶ Quia haeres haeredis testatoris est haeres l. fin. C. de haered. instit. l. paterfam. ff. de vulg. & pupil. nam haeres haeredis vere, & proprie est haeres, secundum Bald. in d. l. si. 2. r. q. & directe secundum gl. in d. l. paterfam. ¶ Et statutum loquens de haerede, habet locum in vero haerede, secundum Bald. in rub. extra de causa poss. in fi. & Alex. in cons. 82. ver. praeterea. 2. vol. ¶ Et qui veniant appellati haeredis: vide in d. l. paterfam. maxime per Iaf. Alex. in l. quaedam. §. nihil. ff. de eden. & in l. quod dicitur. ff. de verborum obligatio. & in l. Gallus. §. etiam. ff. de lib. & posth. Et quid de haerede pro parte, quod sic, quia haeres est l. in conditionibus. §. fin. ff. de condit. & demonstrat. vide per Doct. in l. quoties. C. de haered. instit.

a ADDE ut per Maran. in sua pract. in 6. parte folio 54. numero 6. qui videtur sub dubio tenere contra Hieronymum.

b ADDE cessionarius. Adde quod idem videtur in legatario cum in re sibi legata haeres censeatur. l. id tempus. §. fina. ff. de vfu. l. in compensationibus. & ibi Bart. de verborum significat. Afflicti. decis. 44. & 249. & Iaf. in l. si fundum. de leg. primo. numero 49. Ioan. Michael.

Ritus Ducentesimus octuagesimus septimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudicia claudicare non debent.
2 Satisfactio ad creditorum requisitionem praestatur.
3 Concessio moratoriae nunquid teneat, creditoribus

- bus satisfactionem non petentibus?
4 Satisfactio non petita, nec data, decursa salui conductus dilatione, & creditori non satisfactio, an debitor bonis cedere possit?
5 Creditores satisfactionem petunt: debitor non praestat, quia non reperit: an dilatione gaudeat?
6 Priuilegium lex est.
7 Impetrans moratoriam facultatibus idoneus, petita a creditoribus fideiussione, an dare eam teneatur.
8 Argumentum a communiter accidentibus valet.
9 Quando pro actu perficiendo aliquid a lege pro forma requiritur: si in specie non fiat: per equipollens adimpleri non sufficit.
10 Fideiussoria cautio etiam per rescriptum non remittitur.
11 Dilatio simpliciter concessa nunquid ad iuratum debitum se extendat?
12 Moratoria aduersus dotem nunquid impetratur.
13 Moratoria principali concessa, an fideiussori proficit?
14 Si renunciatum sit impetranda moratoriae cum iuramento: nunquid vti poterit absque periurij metu?
15 Priuilegium moratoriae ad heredes non transit.
16 Priuilegia ius tertij quanto minus possunt, ledere debent.
17 Saluus conductus, an possit in criminalibus concedi?
18 Socij qui dicantur.
19 Saluus conductus pro debitis concessus ad criminales condemnationes se extendit.

Tem quia, &c. ¶ In tex. ¶ ibi claudicare, & concordat text. in cap. cum inter. extra de excep. & in c. nouit. extra de iudic. & in l. non debet. ff. de reg. iur. & in l. si ff. de rer. diuis. In tex. ibi moratoria, adde tex. in l. quoties, & in l. vniuersa. C. de prec. Imperat. offer. canonizata. 2. r. q. 2. c. vniuersa. In tex. ibi ad omnem requisitionem, nota quod ¶ satisfactio de qua in tex. praestatur ad requisitionem creditorum. concordat tex. & q. ibi no. gl. & Doct. in d. l. vniuersa. late per Hypp. in l. vnus. §. cogni. de quaestio. vbi adducit multa similia. ¶ Sed quid si creditores non petunt satisfactionem: an concessio moratoriae teneat? & videtur q. sic: secundum gl. Bart. Bald. & Pau. de Cast. in d. l. vniuersa: quia creditores non petendo ipsam, videntur illi renunciare. per tex. in l. si quis in conscribendo. C. de pact. cu. in eorum fauorem sit inducta, ut colligitur ex tex. praesentis const. ¶ Sed pone quod non petita, nec data est satisfactio: & decursa est dilatio de qua in saluo conductu: aliter non satisfactio creditori, an debitor possit bonis cedere. do. Matth. disputauit ista quaestio in decis. 378. & post multa firmavit q. non possit bonis cedere. per gl. in l. si. C. qui bo. cede. postquam ibi approbat Bar. & alij. & in l. alia. §. elegant-

ter. ff. solu. mat. & ibi vide per Alex. aliquos casus in quibus cessio non prodest. ¶ Sed pone quod creditores petunt satisfactionem, & debitor facta diligenti perquisitione. iuxta ea, quae habentur in auth. generaliter. C. de episc. & cler. & in l. j. ff. qui satisf. cog. ipfam non praestat. quia eam non reperit: an gaudeat dilatione? Bald. in l. dedi. in princ. ff. de cond. ob causam. decidit quod omnino debeat satisfare, etiam si eandem non inuenit. per tex. in d. l. vniuersa. vbi idem ibi firmat: sed contra videtur firmare Cyn. in d. l. vniuersa. in 2. quaest. scilicet quod debitor exigitur statim deducta vtilitate medij temporis per tex. in l. si constante. §. quotiens. ff. solu. mat. quam opin. sequitur Alex. in d. §. quotiens, & licet aliqui dicant quod §. quotiens, loquitur in dilatione legali. Tamen dilatio de qua in tex. nostro legalis dici potest tanquam a Rege concessa ex dispositione legis vniuersa, & huius constitutionis ¶ cumq. priuilegium lex est. cap. priuilegia. 3. dist. l. j. ff. de const. & licet praestatio fideiussionis videatur inducta in tex. nostro pro forma, per ea quae habentur per Doct. in l. 2. ff. de lib. & posthu. vbi dicunt, quod quando lex, vel statutum mandat aliquid fieri: & si non fit: annullata actum, tunc videtur illud requirere pro forma, tamen a forma receditur propter necessitatem, secundum Bald. in l. j. C. ut que defunt aduo. habetur per Alexand. & Soc. in d. l. j. ff. de lib. & posthu. & propterea opinio. ¶ Ci. videtur aequior. ¶ Sed quid si impetrans moratoriam, est idoneus facultatibus: & petatur fideiussio a creditoribus: an debeat illam praestare? & videtur quod non. per tex. in l. de creationib. C. de episc. & cler. & in l. quicunque. cum ibi no. per Bar. C. de fun. pat. lib. r. r. & in l. priuata. C. de muri. libro 10. per quae iura Pau. de Cast. in l. j. ff. qui satisf. cog. & in l. diuortio. §. interdum. ff. solu. mat. dixit quod si quis ex forma statuti tenetur dare fideiussorem, quod sit facultatibus idoneus, & non suspectus, si deficiat, non tenetur fideiussorem praestare. ita consuluit Rom. in cons. 67. incip. viso themate, & Alex. cons. 37. incip. viso, & oportune. 5. col. ver. facit, &c. 2. vol. ita firmavit Iaf. in d. l. prima. postposita opin. Alex. & Aret. ibi, tamen non credo praedicta habere locum in terminis istius const. quia Pau. & sequaces loquuntur de statuto simpliciter loquente de eo qui tenetur praestare fideiussorem, & deinde dicunt si est idoneus, & non suspectus, quod imposterum deficiat, sed obrientes moratoriam dilationem communiter solent esse suspecti, & inhabiles ad soluendum debita vt experientia docet, & propterea non videntur posse adduci praedicta ad euitandum dictum fideiussorem: ¶ cum valeat argumentum a communiter accidentibus, secundum gl. & Bald. in l. cum dotis. C. de iure do. & in l. conuentiulam. C. de episc. & cler. & authen. habita. C. ne fil. pro pat. & in l. neque. C. de probat. & in l. neque. C. de nup. tum etiam quod in tex. nostro videtur inductum pro forma quod praestetur fideiussio: ¶ & quando aliquid a lege in actu perficiendo requiritur pro forma: si illud non fit in specie, non sufficit impleri per equipollens per ea quae voluit Bald. in cap. j. in versiculo 3. de mili. vasa. qui cont. est. gl. in cle. j. in versiculo tertiam. extra de vita & honest. cler. Bal. in auth. qui semel. 4. columna. C. quomodo & quando iud. Bart. in l. non sunt liberi. ff. de statu hom. & do. Ant. de Butr. & Imo. in cap. ex tua. exte. de cler. non resid. Ant. de But. in cap. si. de dila. & in cap. quoniam. §. si vero. extra, vt lite non contest. Ioan. And. in additio. Speculat. in titulo de cler. non residen. Imo. in l. si finita. §. si plures. 16. columna. ff. de damno infecto. plenè per Alexand. in dicta lege prima. ff. de liberis & posthumis. Iaf. in l. cum hi. §. si preter. ff. de transact. per Matth. in con-

fitu. Regni siquis in posterum, post principium, & propterea non sufficere facultates petentiū saluum conductum: quia nō esset adimplere textum nostrū in specie, sed per æquipoles, quod verat prædicta, & quōd sit pro forma inducta fideiussio in tex. nostro: probatur per verba ipsius ibi, quia si non præstatur, annullatur effectus ipsius, nā quādo lex aliquid requirit in actu, & si non fit illud, vltra procedit annullando actum. Tunc intelligitur illud requirere pro forma, ita not. dixit Bal. in d.l. q. quē ibi sequitur Alex. & Aret. & consulti Alex. conf. 3. in princip. 4. vol. igitur opus, est vt præstetur fideiussio formiter.

Ritus Ducentesimus octuagesimus octauus.

S V M M A R I V M.

- 1 Ritus 288. an locum habeat in criminalibus.
2 Quod in Magna Curia seruatur, in toto Regno seruari debet.
3 Solemnia iudiciorum quæ.
4 Manu Regia quando procedi possit?
5 Iudex arbitrium habens persuasive probationi credere potest.
6 Pacto nudo ius non patrociniatur.

Tem q̄ detestantes, &c.) Istud c. positi inter hos Ritus. An habeat locum in criminalibus, & dicit Par. de Pu. tract. de synd. in ver. sen. ver. an per d. c. quod nō. & idem Matth. in decis. 250. & in const. Regni lite legitime cōtestata. in 6. no. post quod. emanauit. quādā lite ra Regina Isabella, quæ incip. Isabella, &c. vt infra est situata, & prouidet etiam in criminalibus: eam vide, quia tempore Par. & Matth. non erat inserta in volumine. Et licet præfens. cap. sit directum, ad Magnam Curiam, siue Regentē ipsius, tamen id quod in Magna Curia seruatur a debet seruari in omni cura Regni. arg. tex. §. si. in st. de sauis. secundū And. de Iser. in const. Regni iuris peritorum. pen. col. & Par. in loco præallegato, & ita seruatur per totū Regnum, multa scripsi de d. c. in j. prag. Regni vide.

A D D. seruatur. Adde quia est caput, &c. vide quæ scripsi de Magna Curia in primo Rit. Ioan. Mich., Ritus

Ritus Ducentesimus octuagesimus nonus.

S V M M A R I V M.

- 1 Libellus ineptus quando dicitur, & numero 2. & 3.
2 Inquisitio inepta quando, & qua dicitur.
3 Ineptitudo libelli in conclusione cognoscitur.
4 Libellus nullus quis sit. Et quando non valere dicitur.
5 Processus nullus: quando citatio nulla.
6 Nullitas causata quia in diebus in Dei honorem feriatas processum: nunquid validetur.
7 Statuto iuris solemnitates remouente, diebus in Dei honorem feriatas procedi potest.
8 Iudicium ex tribus constat personis.
9 Libellus ineptus, an possit saluari per clausulam, peto mihi ius, &c.
10 Libellus omni modo est sustinendus.
11 Nullitates reddentes processum nullum. & supra numero 5.

Sabella, &c.) In tex. ibi ineptitudi ne libelli. Adde quōd libellus dicitur ineptus a quando male concludit secundum Bal. in l. si. C. de in integ. restit. vide Corn. conf. 121. incip. quanquam. primo lib. etiam dicitur ineptus libellus quando perturbatur ordo, secundum Barth. Veronen. conf. 12. in princ. idem si continet causam ineptam secundum Alex. in l. j. ff. de eden. & in l. edita. C. eo. & idem si continet malā causam secundum Bal. in l. per diuersas. C. mand. 11. q. 1. Quid si inquisitio sit formata de delicto vno tempore commisso, & probetur de alio tempore. an inquisitio sit inepta? vide per Bar. & Salyc. in l. pen. C. de accus. Dicitur et ineptus libellus quando continet defectum apparentem secundum Inno. in cap. j. extra, de off. vic. & Bal. in l. si defunctus. C. de suis, & legi. in fi. 1. Ineptitudo libelli in conclusione cognoscitur: secundum Ant. de But. in cap. super literis, extra de rescrip. Cy. in d. l. edita. Bald. in l. fin. C. de restit. in integ. Bart. in l. Aurelius. §. idem quæsiuit. ff. de lib. lega. in l. qui interrogat. ff. de pet. hæred. & dicitur ineptus libellus quando petitur res mortua, secundum Ang. & Alexand. in l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verborum obligat. Bart. & Alexand. in l. si seruum. §. finali. ff. eodem titulo.

no. Item non valet libellus agentis petitione hæreditatis, quia tenetur ad collationem si ipsam nō offert secundum Pau. de Cast. in l. filia. C. de colla. vbi dixit, q̄ non valet etiam libellus emptoris agentis ad rem emptam nō oblato pretio, probatur in l. Iulianus. §. offerri. ff. de act. emp. non valet etiam libellus in quo creditor petit sibi dari bona debitoris in solutum, secundū Bar. in l. pro debito. C. de bo. auct. iud. pos. & alias nullitates libelli, vide per Spec. in tit. de libel. concep. in prin. & in §. iusta in tex. ibi totum processum, puta quando processus esset factus non oblato libello, secundum Pau. de Cast. in conf. 7. & Fely. in cap. ex rescripto, extra de iure iuran. De alijs nullitatibus b processus, vide in l. prolata. C. de sen. ten. per gl. Bar. & omnes Doct. ibi, & per Doct. in cle. sæpe, extra de verborum signific. & in c. j. & 2. extra vt lite non contest. Itē processus est nullus, si citatio sit nulla. §. si. in st. de pœna re litig. per quem tex. ita dicit Bal. in l. testamenta. C. de testamen. vide Fely. in c. quoniam, contra in 6. colum. vers. citationes. extra de prob. Quod si eadē nullitas causatur, puta quia fuit processum diebus feriatas in honorem Dei: an eo casu processus validetur, per tex. istius literæ, siue per capitulū detestantes, & videtur dicendum quōd sic: per ea quæ dixit Bar. in l. filiusfam. ff. de don. & in l. milites. C. de testa. mili. quæ sequitur Par. de Pu. in tract. synd. in versic. sententia. versic. vtrum iudex vbi dixit quod remotis solemnitatibus iuris per statutum, potest procedi diebus feriatas in honore Dei, contrarium firmavit idem Bar. in constitu. ad reprimen. in vers. figura, & Imo. in d. l. filiusfam. cum alijs Doct. allegatis per Alex. in d. l. milites quos ipse sequitur per tex. in d. clemen. sæpe, & cum eo pertranfit ibi Ias. & Deci. per multa media quod videtur verius, per iura eorum.

Ritus Ducentefimus nonagesimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Cessio actionis in tertium quo iure, quibusue casibus concessa, & prohibita.
2 Ritus noster 290. de quo iure cesso loquatur: principaliter, vel accessorie.
3 Clausula, quod plus valet, donat: quando simulationis presumptionem insurgere faciat.
4 Cessio iuris est odiosa, & quare.
5 Machinatio dolum importat.
6 Cessione iurium ex necessaria causa facta, regulariter fraus, & simulatio non praesumitur.
7 Cessio, vel legatum miserabili personae factum praesumitur ob piam causam.
8 Personae miserabiles quae dicantur.
9 Privilegia 57. paupertatis remissive. usque ad numero 23.
10 Copia processus pauperi danda est absque salario.
11 Afflictio non addenda afflictio.
24 Paupertatis incommoda multa, & 18.
25 Egestas, est disciplina nouerca.
26 Pauper effectus propter suam culpam, perdit omnia paupertatis privilegia.
27 Paupertas pluribus probatur modis.
28 Cessio iurium personae coniunctae facta simulata non praesumitur.
29 Consanguinitas facit cessare dolum, & fraudem.
30 Consanguinitas cum paupertate praesumi facit legatum ob piam causam.
31 Consanguineis subuenire tenemur.
32 Coniuncta persona quae dicatur.
33 Bastardi, & spurij, an coniuncti dicantur?

Tem quod nullus, &c. Pro declaratione istius textus adde, quod de ista materia cessionis actionis habetur in l. pen. C. ma. d. ex cuius legis prouisione fuit prohibita cessio actionis in tertium prater certos casus in eadem lege exceptuatos, vt ibi in versic. exceptis, &c. & alios eandem rationem habentes secundum Barto. ibi & alios Doct. postmodum superuenit lex fi. C. eod. per quam fuit prouisum quod cessio non possit fieri parum ex causa onerosa, & partim ex causa lucratiua: & voluit eo casu praesumi simulatam: per supradictum Ritur aliter fuit prouisum, vt in eo legitur.
2 Et nota quod dictus Ritus loquitur de iure principaliter cesso. vt declarat Io. de ami. in cons. suo 24. 4. col. vers. non obstat. qui nihil allegat, sed probatur in d. l. pen. in prin. non autem loquitur in casu quo accessorie fieret cessio iurium: prout communiter hodie fit: quasi in omni contractu secundum Barto. in l. si pro re. §. si. ff. de euictio. & in d. l. pen. & Bal. in l. cu succellones. C. de euictio. ita etiam experientia docet secundum ipsum Ioannem in d. consilio fi. ccl. vers.

praterca, adde Abb. in c. ex parte. 4. col. ante fi. extra de alie. iud. ma. ta. fa. vbi dicit nota quod clausula quae solet opponi in contractu. quia statuto predicto solet addi. & quod plus valet donat, &c. 2 quod ex illa clausula insurgit praesumptio simulationis, non intelligas in omni contractu: sed tantum in contractu cessionis actionis quae est odiosa cum soleat fieri in praedictum tertij, & ideo in alijs contractibus in quibus incidenter apponitur dicta clausula, non inducit praesumptionem simulationis sed ipsum, quia si bona fide venderetur, donaretur, seu alio legitimo titulo alienaretur nomen debitoris: regulariter valet alienatio. iuxta tex. in l. nominis. C. de hered. vel act. vend. & in l. nomina. ff. eo. & in d. l. pen. C. mand. fm do. Abb. in d. c. ex parte, & de hoc non videtur loqui iste Ritus. quia aliter dicendo sequeretur tantarum legum correctio contra. l. praecipimus. in fi. C. de ap. & in l. sancimus. C. de test. Sed loquitur quando facta est cessio principaliter, & non ex causa necessaria in fraudem eius contra quem fit: cum praesens Ritus, & tota ista materia fundetur ad euitandum fraudes, & simulationes. vt firmaridem Io. de ami. in d. cons. 24. & voluit gl. in d. l. pen. vers. cessiones. & ver. inhiantes. & in d. l. fi. in vers. machinationes. nam machinatio dolum importat. iuxta rex. in l. j. §. dolum. ff. de dol. & in l. j. C. de plus petit. & in proce. cle. §. j. praedicta singu. nota pro declaratione huius Ritus.
6 Quando autem fit cessio iurium ex causa necessaria, vt in exemplis positis in d. l. pen. vers. exceptis. & habetur per Dy. & Barto. in l. seruum. §. equum. ff. de proc. non praesumitur fraus, & simulatio secundum Barto. & Doct. in d. l. pen. & Abb. in dicto cap. ex parte. Nisi de dolo, & fraude probetur, nam tunc infringitur cessio, aut per d. l. pen. & si. aut per titulum. de alie. iud. mu. cau. fa. aut per tit. ne lice. poten. aut per tit. de litigio. secundum diuersitatem contractuum.
7 iuxta gl. & doct. Abb. in d. cap. ex parte. Item non praesumitur cessio simulata & fraudulenta, quod non fit personae miserabili: quoniam tunc praesumitur facta ob causam piam: licet non haberet aliam causam necessariam, & eo casu cessio valerit secundum Matth. in cons. Regni statuimus. in 7. colum. q. 6. sicut dicitur de legato facto personae miserabili, quia censetur factum ob causam piam, secundum Bal. in auth. similiter. C. ad leg. Falcid. Quae autem sint personae miserabiles, ponitur in l. j. C. quando Imperat. inter pupil. & vid. & ibi per Doct. habetur per canonistas. in cap. significantibus, extra, de offic. deleg. plene cum mulari in prag. Regni, quae incip. cursu dilationum. in fi. & ibi dictis adde, quod inter personas miserabiles numeratur pauper, secundum Io. An. & Abb. Pan. in d. c. significantibus, vide per Matth. in d. cons. ita tuimus. & in decif. 257. & in cons. Regni omnes no stri. in 2. no. & in cons. mulieres. in fi. Vbi enumerat 44. privilegia paupertatis, secundum Luc. de Pen. in l. fi. C. qui nu. libe. Tu autem adde. 45. videlicet, quod contra pauperem appellatorem non currunt fatalia, secundum Inn. & Bald. quos refert Fely. in d. c. significantibus, probatur in l. si procurator. §. si ignorantes, & ibi per Barto. & Moder. ff. mand. habetur per
10 Bal. in cons. 5. 3. lib. & est. 46. scilicet quod pauperi appellati danda est copia processus sine salario, vt probat rex. cum gl. in l. tam demeritis. in fi. C. de epi. aud.
11 ratione quod quia non debet addi Afflictio afflictio, secundum gl. ibi ita firmat Afflictio in cons. Regni appellacionum tempora in 5. no. 47. quia permittitur matri pauperi impune prostituere filiam, ipsa filia consentiente, licet aliam matri non permittatur prostituere filiam impune, quia truncatur sibi nasus in Regni
13 cons. incip. matri qua. la. 2. & ibi Aff. num. 48. quod per clausulam non obstat non tollitur privilegium con-

concessum causa paupertatis, secundum Cy. in d. l. j. C. qua imper. in pu. & vi. quod dictum pro nota. extollit Mar. laud. in tract. de priui. §. 39. secundum Fely. in c. nonnulli, extra de rescrip. in vers. restant, &c.
14 49. quia pauper non prestat cautionem Mutianam secundum Bal. in auth. cui relictum. C. de indi. vidui.
15 50. In teste paupere qui per verendum non potest in iudicio comparere ad deponendum: quia mittitur actuarius ad eius domum. ita not. Alex. de Imo.
16 in l. ad egregias. ff. de iureiur. §. 1. videlicet, quod vendita re duobus, ille est potior, qui in possessione reperitur. l. quotiens. C. de rei vend. quod non habet locum in paupere, tanquam priuilegiato: quia si primo emit pauper, praefertur secundo ementi possidenti, secundum gl. nor. in l. siue autem. §. si duobus. ff. de public. & ibi per Doct. firmat Hyppol. mar. in suo
17 sing. 82. §. 2. per prag. nouellam incip. vsurarum voraginem, mandantem procedi contra vsurarios matri nifestos ex officio ratione paupertatis. §. 53. quia permittitur pauperibus facere collegium secundum Imo. in c. inter. extra de dona. habetur per Alex. post
19 Bar. in l. sodales. ff. de col. illi. §. 54. quod quis stipulatur absentis pauperi secundum Bal. in l. illud. C. de sacrosanct. eccl. In l. stipulatio. §. alteri. ff. de verb.
20 oblig. §. 55. quia pauper euitat caducitatem in re emphyteotica: de quo vide per Ia. in l. 2. C. de iu. emph.
21 num. 64. §. 6. quia pauper euitat peritium secundum gl. in c. breui. extra de iureiur. Bal. in c. j. §. porro. quae fuit prima cau. amit. be. Fely. in c. j. extra de
22 iureiur. Afflictio in decif. §. 57. si. col. videlicet: quod per sonae miserabiles habent quaestiones iudicis rei qua do reus habet plures iudices: quia pauper non soluit collectam. l. fi. & ibi Bar. C. qui. mun. lib. 10. & l. inductiones. C. de anno. & trib. eo. li. nec ad onera personaliter, nec ad sumptus burfales. d. l. inductiones.
d Bal. de d. pa. constit. §. nos de ca. delandus ab extimo
24 Bal. in auth. defuncto. vlt. col. C. ad Tertull. Item contra paupertas habet multa incommoda. Primum, quia paupertas facit quandoque debitoris suspectum. l. si creditores. ff. de pri. cre. Secundo facit testem inhabilem. l. 3. ff. de test. §. sancimus. in auth. eod. titu. Tertio facit eum ab honoribus remoueri. l. ad subeunda. C. de decur. lib. 10. Quarto facit pauperem delinquentem personaliter puniri. ff. de iur. omni. iud. l. si quis. §. 2. l. j. in fi. ff. de pe. & l. in seruorum. §. si. ff. eod. Quinto, quia pauper cogitur satisfacere. l. de creationibus. C. de episc. aud. l. sciendum. ff. qui satisfacere cogan. Sexto facit fructus sequerari. eod. tit. l. fideius. §. fin. Septimo nocet in adop. faciendis. l. nec ei. §. primo. ff. de adopt. Octauo nocet in transactione alimentorum. in l. cum ij. §. sed & personarum. ff. de transa. Nonno praedictat in proponenda actione de dolo. l. non debet. ff. de dolo. Decimo nocet in accusationibus. l. alij. l. nonnulli, cum l. seq. ff. de accusa. Undecimo pauper non solum a iudice contemnitur cum non habeat quid offerat sed etiam contra veritatem opprimitur. l. 1. quae 3. c. pauper. §. nec latet. in auth. vt omni. ob. iud. pro. Duodecimo exequutores, iudicum qui causas preparant non debent esse pauperes in auth. de iud. §. ijs qui. Decimotertio pauper licet doctissimus tamen debet abstinere a magistratus officio. secundum Boetium de disciplina scholast.
25 O quam absurdum est magistratus egestas: cum egestas sit nouerca disciplina. Decimoquarto, quia vt plurimum a cunctis spernitur. §. 3. distinctio. cap. diaconi. ff. de mune. & hon. l. scripto. in prin. l. ad subeunda. C. de decur. lib. 10. Ecclesia. capitulo 13. vnde illud, si fueris diues multos numerabis amicos, si fueris pauper nullus amicus erit. Decimoquinto, pauper timore paupertatis praesumitur peccare de

facili. l. fi. C. de specta. Decimosexto, praesumitur malum de paupere cui non est victus sufficiens. in auth. de defen. citi. post princ. Decimosextimo, in casu. l. sed si proponatur. ff. de in diem adic. Adde. Decimosexto, quod pauper habens officium, praesumitur illud affectare. l. spadonem. §. si non. & ibi Bar. ff. de
26 excu. tur. Limita tamen omnia priuilegia paupertatis, nisi quis esset effectus pauper propter suam culpam, quia tunc perderet omnia eius priuilegia ei cessa propter paupertatem, ita multum no. decidit Bald. in cap. quae in ecclesiarum. extra de constitut. quem sequitur Iason. in auth. res quae. C. commu.
27 de leg. §. Probatur autem paupertas pluribus modis, & signanter per famam, secundum Bal. & Ang. in l. si vero. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisd. cog. & Bald. in l. paupertas. ff. de excu. ruro. & alios modos. vide per Bar. & alios in l. si constante. ff. sol. mar. & in l. qui accusare. ff. de accus. secundum Barto. ibi.
28 Item valerit cessio iurium principaliter facta personae coniunctae, & non praesumeretur simulata, seu fraudulenta, sed facta praesumitur obtentu sanguinis ita dixit Dy. in l. patrem. ff. quae in frau. credi. Cyn. & Bald. in d. l. pen. C. mand. in 19. q. & per praedicta ita consuluit Io. de ami. in d. cons. 24. versiculo & tan to. tu adde Per. de Bellaper. & Cy. in l. qui stipendia.
29 C. de proc. Nam consanguinitas facit cessare dolum, & fraudem, vt no. Barto. & Doct. in l. transactionem. C. de trans. & in l. frater a fratre. ff. de cond. inde. & Bal. in l. Polla. C. de his quibus vt indi. & in l. j. C. si quis aliquem test. prohi. ita consuluit Dec. cons.
30 36. primo volum. Et consanguinitas cum paupertate operatur quod legatum factum consanguineo censetur factum ob causam piam remota fraude. ita Bald. in auth. similiter. C. ad legem Falc. immo praesumi debet quod sit factum ob causam necessariam
31 per rationem quod quia tenemur subuenire consanguineis, & nobis coniunctis: vt probat rex. in cap. non satis. 86. distinctione, & nota. glossa. in cap. omnino. 31. distinctione. & in capitulo primo. extra de cohob. cler. & mul.
32 Et quae dicatur coniuncta persona, & vsq; ad quem gradum, vide tex. & quae ibi habentur per Doct. in l. sed & ha. ff. de proc. per Barto. & Alexand. in l. secundada. ff. de accus. remissive per Alex. in l. exigendi. C. de procura. per gl. Innoc. Abb. & Fely. in cap. nonnulli. §. sunt, & alij. in fi. extra de rescrip. per Bar. & Alex. in l. cum acutissimi, & ibi per Mod. C. de fideicom.
33 Et ibi quid de spurij, & bastardis an dicantur coniuncti: vide per Dy. in consilio 16. incip. diligenter consideratis. Pau. de Cast. cons. 69. habetur in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebell. & in l. cui eorum. §. affinitatis. ff. de postu. per Barto. & Alexand. in l. cum alienam. C. de leg. & in Specula. de coniuncta persona. in princip.
a A DD. quod plus valet donat, &c. Adde quod per ista verba videtur venditor donare in parua, non autem in magna quantitate: nisi sciuerit valorem rei. Barto. in l. 2. C. de rescind. vend. numero 14. & in l. si quis cum aliter. ff. de verb. oblig. attamen ad euitanda remedia. l. 2. & aliarum cautius est, vt dicatur, & quod plus valet, ad quamcumque quantitatem ascendens siue magnam, siue parua, donat, &c. idem Barto. in d. l. si quis. Sed do. Ioan. Cola de vicarijs de Salerno vera iuris lucerna. legendo d. l. si quis. dixit quod pluries consultus, fecit apponere in instrumentis videlicet, & sciens venditor dictam rem plus dicto precio valere, attamen illud plus quod valet cuiuscunque quantitatis etiam magna donat, & c. & haec est distinctio Bartol. in dictis cons. vbi distinctio aut venditor sciuerit, aut ignorauerit valorem rei vendita, &c. Ioan. Michael.

b ADDE non obstante. Adde quæ dixi in Ritu 46.
c ADDE alias limitationes ad d. l. per Alex. conf. 25. in fi. 3. lib. & Ang. confilio 106. in fi. Hyppol. mar. in fing. 28. Hieronymus.
d ADDE quod in causa pauperis proceditur sum-
 mariè. pro quo facit dictum Bart. in tract. de carce. in fi. nam quia pauperi renuit tur multa, secundum And. in cap. j. sed nec. quæ sit prima causa be. amitt. 2. col. Ioan. Mich.

Ritus Ducentesimus nonagesimus primus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Mulieres in Regno, quæ cum mundualdo contrahunt.*
- 2 *Mulier in dubio iure longobardo viuere in Regno censetur.*
- 3 *In Regnis Sicilia quadruplex ius seruatur, & quod primum in ordine.*
- 4 *Ordo literæ seruandus, & ubi.*
- 5 *Mundualdus legitimus quis erit.*
- 6 *Contractus mulieris cum iuramento sine mundio tamen, in quibus casibus teneat.*
- 7 *Mulier si litigat in foro Episcopi quod ius circa eius contractus validandos seruabitur.*
- 8 *Statutum curiæ mercatorum est validum in omni foro.*
- 9 *Mulieribus iure longobardorum viuentibus, læsis an restitutio in integ. concedatur?*
- 10 *Mulier si per procuratorem contrahat: an mundius requiratur?*

Item quod curiæ, &c.) In tex. ibi longobardo iure, &c. † Adde q̄ in Regno mulieres contrahentes debet habere mundualdum quod prouisum fuit per ius longobardorum. Quia dicunt mulieres, q̄ morimur sine mundio sicut moritur piscis sine aqua. l. in longo. qual. mul. alie. permitt. ita dixit Matth. in const. Regni iur. §. 2. col. versic. quid autem. & in decif. 260. post princ. † Et in dubio mulier censetur viuere iure longobardo, † quia in Regnis utriusque Sicilia. Primo seruatur ius constit. Secundo consuetudines rationabiles. Tertio ius longobardū, quo prouisum fuit de mundio mulieribus. d. l. prima. Quarto, ius Romanum, vt in constit. Regni puritatem. & ibi notar Matth. in 6. nota. quodque designat ibi ordo literæ.
 4 † Qui seruandus est. l. hæredes. §. fin. ff. ad Trebell. l. quotiens. ff. de usufruct. gl. fin. 24. quæst. j. cap. alienus. habetur per Matth. in constit. Regni speciale. Et prædicta in contractibus, in testamentis vero videtur idem vt concludit Matth. in dicta decif. 260. & in constit. Regni instrumentorum. in primo nota. in prima quæst. in iudicijs vero seruabitur iste Ritus: tamen in iudicijs, vt plurimum mulieres viuunt iure Romano. † Et quis erit legitimus mundualdus mulieris. Luc. de Pen. in l. quicumque. in pen. colum. C. de re milit. libro 12. dixit quod si habet patrem, & fratres ij erūt mundi legitimi, si vero ipsi deficient: erit vir. & hoc videtur firmasse Matth. in decif. 260. in fi. istud firmat Alexand. de Imo. in consilio 106. in fi. in primo volum. gl. not. in l. Velles. C. de reuo. do-

na. in versiculo sed fecus. & ibi hoc no. Bald. quod communiter seruatur, facit tex. in cap. mulieres. 23. quæst. 5. ita etiam consuluit Cor. in consilio 754. numero 20. primo volum. Tan autem contractus mulieris in iuramento sine mundio, firmetur in iuramento, attento quod in longobarda nou fit mētio de iuramen. o. & videtur quod sic: per ea quæ no. per Doct. maximè Pau. de Cast. in auth. sacramenta pub. C. si aduer. vñ. Ant. de Bur. Imo. & Abb. in cap. cum contingat. extra de iureiuran. vbi concludunt quod si mulier non potest contrahere sine consensu propinquorum, & contrahit cum iuramento sine illorum consensu valet contractus, ita consuluit Soc. in consilio 77. antepenult. colum. primo volum. Corn. consilio 35. 2. colum. & consilio 180. in 3. vol. & consilio 121. 4. volum. Alexand. consilio 29. vltima columna. versiculo ad quartum. 3. volum. Et sic etiam si contrahit mulier sine mundio matrimonio. Aut si contrahit super dote, valet contractus per ea quæ adducit Corn. conf. 254. numero 6. primo vol. Item potest sine mundio contrahere in sui fauorem, ita consuluit Socin. consilio 80. numero 9. 4. libro. Item si contrahit ad pias causas, probatur per adducta per Corn. consilio 256. numero 6. libro quarto.
 7 † Sed pone quod mulier litigat in foro episcopi, & in iudicio fuerunt producti contractus in ius per mulieres sine mundio, an circa validitatem dictorum contractuum in eodem foro seruatur ius longobardum, & Regni constitutiones illud approbantes, & videtur quod sic. per gl. in l. ex ca. ff. de postul. & per illud quod dixit Bal. in l. pen. C. de constit. pec. vbi fir-
 8 mauit, quod † statutum curiæ mercatorum validas scripturam ipsorum, erit validum in omni foro etiā episcopi, refert & sequitur illud dictum Iason in l. quædam. §. numularios. ff. de edendo, & in l. admonendi, decima carta. in princip. ff. de iureiur. bene faciunt ea, quæ communiter concludunt Doct. in c. ecclesia Sanctæ Mariæ, extra de constit. Vbi concludunt quod in foro canonico in deciforij statuta statutis laycorum in causa layci. † An autem istis mulieribus viuētibus iure longobardorum, si leduntur in iudicio: concedatur restitutio in integrum? vide cōstitutionem Reg. obscuritatem, & ibi per And. de Iser. & Matth. late, vbi etiam ponunt quid in mulieribus viuētibus iure Romano, vel iure Francorum. Et in cōstitutione Reg. mulieribus. vbi habes quod per modicam læsionem in iudicio passam per mulierem non restituitur mulier, & ideo debet mulier probare se non modicè læsam, & tunc iudex ex equitate restituit eam. vide ibi. † Et an mundius requiratur si mulier contrahit per procuratorem, & an in constitutione procuratoris: vide per Soc. conf. 112. col. 8. & conf. 172. col. pen. 1. lib. Et quid si adit hæreditatem. in d. conf. 112. col. 7. 172. col. 6.

Ritus Ducentesimus nonagesimus quartus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Tutor pupilli nomine agens, si tutorem docere ante lit. contest. debet.*
- 2 *Solemnia in tutore quæ dicantur.*
- 3 *Processus contra pupillum, & eius tutorem solemnia non adimpletis, est nullus.*
- 4 *Cautela ad validandum processum nullum ex defectu legitimæ personæ.*

Item

Item seruatur quod cum, &c.) In princip. text. † Adde quod tutor agens nomine pupilli, debet ante litem contestatam, docere se tutorem, & hoc est de iure communi per text. in l. fin. C. de tutor. qui fat. non deder. l. veteris. C. arbit. tute. ita dixit Spec. in tit. de acto. versic. sed pone. 2. in tit. de procur. §. fin. versic. an autem. & de instrument. edit. §. nunc dicamus. versic. sed quid. Bart. in l. tuto. ff. de administ. tuto. quia eidem incumbit onus probandi se tutorem, vt habetur per Alexand. in l. lilla. ff. de verb. oblig. In Regno tamen seruabis istum Riturum. in tex. ibi solemnibus &c. † Adde q̄ solemnia dicuntur copia tutelæ, & inuētarij facti per tutorem de bonis pupilli, secundum Bar. & Bald. in l. si tutor. C. in quibus cau. in integr. rest. & caue. quia non dabitur copia totius inuētarij ne manifestentur bona pupilli, sed sufficit copia principij, & finis vt ostendat se inuētarium fecisse secundum Bald. in d. l. si tutor. & Bart. in l. tutor. qui. ff. de adm. tuto. & in l. 2. C. qua. & quibus quar. pars de lib. 10. † Quia processus factus contra pupillum & eius tutorem non implet solemniam, erit nullus, & ideo credo quod fuit prouisum per istum Riturum contra tutorem non doctentem de solemnibus, quod non admittantur iura pupillorum per ipsos producenda: & erit periculo ipsorum tutorum: quia remouebuntur vt suspecti. l. eum qui. & ibi Bart. & Doctor. C. de procur. l. fin. C. de admin. tuto. glof. in l. si tutor. ff. de suspic. tut. l. j. in princip. ff. de administ. tut. † Et ad validandum processum nullum ex defectu legitimæ personæ datur cautela sumpta ex doctrina Bartol. in l. mutari. ff. de procura. & in l. si vt proponis. C. quo. & qua. iud. Vt peratur dari curatorem lit. cum quo omnia acta facta vsque ad dilationem curatoris, reiterentur vnico contextu & fertur sententia secundum probata, ita refert Matth. fuisse practicum in cons. decif. 262. & per prædicta ita consuluit Decius. consilio 549. finali columna.

Ritus Ducentesimus nonagesimus quintus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Verbum, stare, intelligendum est de statione personali.*

Item quod &c.) Adde ad istum Riturum pragmat. Regis Ferdinandi primi gloriosissimi, quæ incip. Regiæ dignitati, & quæ ibi dixi, quibus adde ex quo in ea legitur, debent stare ad syndicatam, † quod videtur debere intelligi de statione personali durante termino syndicatus, ita intelligit Bald. verbum stare in l. prima. C. de lega. & ibi Angel. & Bartol. in l. si quis ita ff. de condit. & demon. vbi dicunt verbum stare quod importat stationem personalem.

Ritus Ducentesimus nonagesimus sextus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Relatione causæ facta post conclusum, restitutio in integrum non admittitur.*

Item quod in quibuscunque &c.) † Adde quod istum Riturum decidit Matth. in decif. 114. vt iure secundum ipsum: si post conclusum in causa, esset facta relatio causæ: non admitteretur petitio restitutionis in integrum secundum Andr. & Matth. in consti. Regni obscuritatem. & in decif. 191. in fin. & ita vidi seruari contra istum Riturum.

R I T V S C C X C V I I.

In prima causa, &c.) Adde quod iste Ritus communiter non est in obseruantia, sed seruatur contrarium: quia semper quod videbitur iudici condemnare ad expensas, etiam in prima causa factas, poterit, secundum iura, & constit. Regni. & si contrario vsu abijt. l. de quibus. ff. de legi. 5. pen. instit. de iur. nat. gen. & ciui. extat Ric. infra 306. qui corrigit istum.

R I T V S C C C.

Item seruatur, &c.) In text. ibi hanc practicum. de materia huius Ritus extat cap. Reg. quod incip. conuentus &c. & consti. Reg. incip. eorum fraudibus: & ibi habetur per And. de Iser. & Matth. de iure vero communi habetur in l. j. C. de litig. in l. sed si lege. §. consuluit. & in l. fin. ff. de petitio. hæred. & in auth. de mona. §. si vero his, per Bart. in l. 3. C. de pigno. per Bald. in l. 2. C. de alie. iud. per Alex. in l. a diuo Pio. §. si super. ff. de re iud.

Ritus Trecentesimus quartus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Mulieres per ciuitates vagari non conuenit.*
- 2 *Mulieres in criminalibus agunt, & conueniuntur per procuratores.*

Item quod honestatis causa &c.) Adde quod iste Ritus debet vbi que seruari quamuis loquatur de mulieribus ciuitatis Neapol. tantum. Et hoc ratione honestatis super qua fundatur iste Ritus, † quia non conuenit mulieres vagari per ciuitates nec ceteribus virorum misceri. cap. mulieres. extra de iud. lib. 6. & constit. Regni incip. mulieres, & ibi per Matth. in constit. generalia iura. 6. nota. Et videtur quod idem sit dicendum in criminalibus propter generalitatem dictorum iurium, & dictæ rationis, in qua fundatur iste Ritus, sci licet honestatis, vt sentit Matth. in d. constit. generalia iura, † & ista ratione in criminalibus agunt, & conueniuntur per procuratorem specialem. d. constit. generalia. & per Andr. in repert. actor & reus. in versic. mulieres. in principio.

Ritus Trecentesimus decimus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Taxatio expensarum, non condemnatio in sententia reseruatur.*

Item

Rem iudices, &c.) † Adde quod communiter hodie in Regno præcedente condemnatio ad expensas. Taxatio vt plurimum referuatur, licet multoties in eadem sententia in qua fit condemnatio taxentur secundum istum Riturum. condemnatio autem expensarum referuari non potest secundum Bald. in l. terminato. C. de fruct. & lit. expen. penult. colum. versiculo quæro quid & per istum Riturum corrigitur Ritus supra. numero 293. & ibi dixi.

Per ista expeditum est hoc opusculum ad suppletionem Rituum Magnæ Curie Vicariæ: ad laudem & gloriam omnipotentis Dei Patris Filij, & Spiritus sancti: vnus deitatis: ac gloriosissimæ Matris Virginis Mariæ: nostræ semper aduocatæ: a quibus si quid boni in eodem opusculo retuli: processisse fateor, non quod iuris pe-

ritis studiosis fuerit necessarium (quibus aperta sunt iura) sed communicare cupiui meas vigilias volentibus illas, cum charitate & benignitate recipere, vt protegant ac illud defendant. Et si quid in ipso imperfectum relatum fuit: illud imbecillitati mei intellectus impudent: saltem ex eo aperta est via reperiendæ veritatis, & perfectionis: qua dixit Ioan. Andreas, in additio. Specul. in proem. post sua scripta, multum restat in opere perfici: & Seneca in epist. 65. nulli enim præcluditur via mille secula aliquid addendi, nihil enim in humanitate reperitur perfectum propter ingenij mortalitatem: vt dicit Imperator in l. secunda. §. si quid, & §. sed & si quis. C. de veter. iure enucle. cui finem impono: sub inuocatione præsidij coram omnipotenti Deo beatorum Benedicti confessorum: sub cuius protectione sum: & Francisci de Paula: Ego Annibal Troysius ciuis Cauensis: sub Anno Incarnationis Dominicæ. MDXLII. die primo mensis Nouembris. In quo festum omnium Sanctorum apud Christicolæ veneratur qui me & omnes fideles Christianos protegant foueant atque regant. Amen.

IOAN. FRANCISCVS
SCAGLIONVS V. I. D.
NEAPOLITANVS,

SUPER ALIQUIBVS RITIBVS
Magna Curia Vicaria.

Et obseruationes ipsorum Rituum, pro vt hactenus in eadem
Magna Curia vidit obseruari.

RITVS PRIMVS INCIPIT IOANNA.

SUMMARIVM.

- 1 Ritus quis dicatur.
- 2 Ritus sunt nulli qui non reperiuntur ascripti in his Ritibus: nisi post hos Ritus fuissent introducti.
- 3 Ritus isti in decisione causarum habent locum in cæteris curijs Regni.
- 4 Ritus pro lege habentur.
- 5 Ritus confirmant processum.
- 6 Ritus dicitur practica a curia confirmata.
- 7 Vbi de Ritu iudex dubitat potest se informare.

† vbi quæstio aliqua emergit de stylo † potest iudex se informare ita dicit Iacobinus de sanc. Geor. in l. de quibus. ff. de leg. & non ligat alios, nisi tantum in eadem curia, quæ viget. in Bald. in l. certum. in 3. col. C. vnde cognata. Et de Ritu, & stylo vide Cassaneum in proemio consuetudinum ducatus Burgundiæ. num. 8. & omnibus dictis locis præfati Bal. Aufferius, Andreas ac Cassaneus tenent quod Ritus habent locum in eisdem curijs in quibus vigent: tu vero dicas: quod isti Ritus quo ad ordinem processus non seruantur in alijs curijs, nisi quoad decisionem causarum.

SUMMARIVM.

- 1 Officialis magister, stipendiarius agrimensor, an possit alium in locum ipsius substituere?
- 2 Officialis mortuus qui erat supernumerarius: numerus redditur ad pristinum.
- 3 Officialis mortuus, si subrogatus in locum ipsius erit vltimus: non ingreditur locum defuncti.

In 3. Ritu qui incipit in primis quia.

Melius esset si audires Imperatorem in authentico, vt iudices sin. quo quo suffr. §. eos autem: vbi dicit quod illi qui sine mercede: sumunt administrationes, præ omnibus studium habere decet, fiscalia vigilanter inspicere, & in denoros quidem & egentes necessitate cum omni exigere fortitudine, & in nullo illæsos, neque pro hoc ipso lucrum aliquod omnino considerantes, deuotis autem paternæ se exhibere, deinde nostros subiectos referuare vndique sine violentia: nihil ab vilo eorum percipientes: sed æqui sint in iudicijs, exequentes delicta: innoxios custodientes: reis autem poenam imponentes secundum legem: & tales consiliarios sumentes, qui circa eos sint. & hic est verus ordo, sed vbi Afferimus etiam cum Iustiano: in authentico de iudicibus, & vt nullatenus cum iuramento eligantur. A Zenone piæ memoriæ scripta est lex de iudiciorum ordine, & Iustinianus reperto ordine iudicum confuso, existimauit non oportere habere nomina quorundam iudicum. ll. in eruditorum, sed affectores per quos eorum præsentia compleant, ad finem

RITVS † dicitur mos sine consuetudo in administrandis officijs comprobatus: stylus varie apud grammaticos sumitur: nam quandoque significat æneum instrumentum quo in albo, id est in ceratis tabulis antiquitus scribebatur, & demum in ligacis libellis, negotiatores cribunt, & hos libellos habent venales reuones, quandoque pro structura orationis: aliquando pro punitione & reprehensione, & quandoque pro stylo censorio quo proscripti notabantur, vt Berosius Cornucopius. col. 9. 36. numero. Mich. 52. dicitur in primo Ritu, † qd ceteri Ritus præter hos sint irriti, & nulli: & conatu: subuenire non solum processibus officialium ipsius Regiæ, sed processibus fidelium suorum, & sic aliorum habentium castra, & vasallos, & illa dictio maxime implicat affectionem quam debet habere præcipuam in vasallis demanialibus & præsertim Neapolitanis, vbi frequentius habitabat: quare ex natura magis afficit propinquos quam remotos, † & ex hoc sumitur fidele argumentum quod isti Ritus vendicant sibi locum in toto Regno, & pro hoc allegatur Andreas de Ifernina: in constitutione Regni si quis in posterum. in 4. col. & † in Magna Curia habentur pro lege: idē in curia Romana, vt tenet Spec. in tit. de teste. §. 9. versic. deinde, & de rescriptis. §. 4. in princ. & confirmat processum, & Aufferius in decis. Tolo. 115. Felyn. in c. 3. in 6. col. de rescrip. Bal. in l. 2. C. quæ sit longa consuetudo, † & dicitur secundum eundem Baldum practica a curia confirmata etiam

vt ibi negarent scire id quod iustum est: illud vtiq; aliunde mendicarent, & eos eligēdos curauit habentes attestacionem, qui communes omnium erunt iudices, tanquam vndique electi, & expectato causarum multarum que plurimis exercitatos singulis, & an iste possit officium per substitutum exercere? dic quod sic, nisi exigat eorum officium industriam personæ, Bart. in l. habentes. C. de præpositis agentium in rebus. & maxime vbi per substitutum posset conferre iurisdictionem. Nec magister posset legere per scholarem, Veronen. in l. si quis sic. ff. de verb. signifi. Nec destinatus ad soluendum stipēdia, ad videndum confinia, ad mensurandum, nisi consenserint partes not. in l. j. § ne autem. C. de cadu. tol. gl. in c. fin. extra de officio delega. & idem Cauens in Regia pragma. noue'la. Item mandamus, quod habentes, sub rubr. officiales non possunt seruire per substitutos, & de num. officialium. extat etiam Regia nouella pragma. quæ incipit, item mandamus, sub rubrica, in Magna Curia octo iure actuarij, &c. & quid si Rex addidit supernumerarium: eo mortuo, vbi cauetur quod nō superaddatur alius, an possit superaddi? dic quod non, & superadditio est nulla. text. est in l. comperimus. C. de prox. sacro. scri. lib. 12. & vbi Ioannes de platea, dicit quod si subrogatur aliquis in locum primi præmortui, erit tamen vltimus in ordine licet obtineat locum in priuilegio primi.

S V M M A R I V M.

- 1 Officialis tenetur secreta in secreto tenere.
2 Officialis reuelans qua pœna puniatur, & 4.
3 Officialis non reuelans tractatum contra Reges qua pœna puniatur.
5 Secreta quæ dicuntur.
6 Antiani reuelantes secreta vniuersitatis, priuantur officio.
7 Actuarius an possit se intromittere de facto alterius?
8 Actuarij qui non dant numerum contumaciarum faciunt litem suam.
9 Consiliarij prohibentur vota eorum publicare.

In tertio Ritu qui incipit item qui omnes officiales curia.

fficialis & Curia tenentur in secreto: secreta curia tenere &c. & quid si reuelauerint, puniuntur attenda natura causa, & criminis videlicet pœna capitis. l. omne delictum. § exploratores. ff. de re milit. quandoque pœna exilij. l. placet. in fin. C. de sac. sanct. eccl. & item econtra non reuelans consulta contra Regem punitur pœna capitis, & publicationis bonorum cap. Regni, quod incipit nuper apud Trantum, in quo non solum cauetur quod tenetur reuelare, sed capere proditorem: vel vbi non potest reuelare nec capere, tenetur acclamare: ecce proditorem Regis, ecce proditorem Regis: & constitutio Regni quæ incipit disputare: sub rubrica, vt nullus se intromittat, & an reuelans consilium Regis inimicis Regis incidat in crimen maiestatis: seu falsitatis ita tenet Angel. in consil. 256. col. 9. quod incipit, quia consultissima. l. si quis aliquid. ff. de pœnis. l. j. C. de Comer. & mer. And. de Ifern. in c. j. quibus mod. feud. amit. & Matth. ibid. col. 3. versic.

ultimo, & plura alia ad hoc congerit dominus Hieronymus Gigas. in tractat. criminis læsæ maiestatis, quæst. 221. & refert Valerius Maximus: de causa Iudæorum, quod tempore Tarquinij superbi, qui reuelauit librum religionis fuit aculeo infusus, & in mare deiectus. & Secreta dicuntur, ea quæ vulgus ignorat Bald. in verbo credentiam, de pace conitant. & quid si antiani reuelant secreta vniuersitatis: priuantur officio eorum. ita tenet Bald. in titulo de pace tenen. In verbo in nomine Christi, & idē in tit. quibus mod. feud. amit. & Er an vnus actuarius possit se intromittere de eo quod spectat ad alium? dic secundum Bartol. in l. in prouincijs. C. de actuar. & num. lib. 12. & quid si actuarij non dant perceptori pertuentum Magnæ Curia numerum contumaciarum faciunt litem suam ita tenet Bart. in l. qui numerarij, eodem titu. C. lib. 12. & item consiliarij prohibentur publicare eorum vota, vt in prag. nouella, quæ incipit: cum vero, & propalatione, & hoc sub pœna priuationis eorum officiorum. limitantur in Rit. 4. super quo glossator dicit multa quæ hic non repero.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio quando interponatur, & quando currit dies appellationis interponenda.
2 Primum fatale currit die interpositæ appellationis?
3 Processus incipit ab apertura.
4 Fatalia quare sic dicuntur.
5 Secundum conceditur ex causa.
6 An partes possint prorogare terminum interponenda, introducenda, & prosequenda appellationis?
7 An termini appellandi, & prosequendi possint arctari?
8 Quot modis appellatio deseritur.
9 Quæ causæ impediunt desertionem.
10 An partes possint acquiescere & parere quod appellatio deserta discutatur.

In Ritu sexto, qui incipit item quod causa.

ppellatio interponitur & infra decem dies. authentica hodie C. de temp. appellatio. constit. Regni, quæ incipit appellationum tempora, & currit a die scientiæ, est primus terminus, seu primum tempus, seu prima instituta appellationis, & ab eo die interpositæ appellationis, seu interponenda & currit primum fatale, & sic dicitur terminus, seu secundum tempus exercenda appellationis. l. j. C. de tempo. appellatio. Bal. in l. fin. C. de tempo. appellationum. in secunda colum. versicu. redeo, ad primum. & Bart. in authentica ei qui. cod. tit. & sed processus incipit ab apertura, quoniam tunc dicitur iudex cognoscere gl. in d. l. fin. § illud, & Guido Papa quæstio. 58. & fatalia dicuntur, quia perueniunt sicuti mors ex negligētia appellantis: & dicuntur, a fluendo, & quod fluunt in fatum: quoniam fatū est mors: sicuti vltima dies anni dicitur dies fatalis in quo instantia perijt. vt idem Bald. in d. l. fin. in 3. col. versic. Modo restat & ex causa conceditur secundum fatale per legem: nam ex capite restitutionis conceditur tantum

tantum pro tanto. authentica ei qui. vbi Bald. C. de tempo. appella. An partes & possint prorogare terminum interponenda appellationis dicit Bald. in authentica ei qui. in fine quod non, quia non possunt facere quod iurisdictione deuoluatur ad non habentem iurisdictionem. priuatorum. C. de iurisdic. om. iudic. item non possunt facere partes, quod sententia non transeat in rem iudicatam, vt not. in l. si diuersa. C. de trans. & an possint prorogare tempus prosequenda appellationis, quod sic. l. quod si nolit. § qui ita. ff. de ædilitio edict. nisi prosequitio esset prius cōsumpta. & per consequens deserta appellatio: extra de offic. deleg. c. significantibus. & Bald. vbi supra. & Cyn. in d. authentica, ei qui. & Guido Papa consil. 38. Nedum inferioris & an possint arctari dicti termini per iudicem, nisi quando ei liqueret de causa. ita Bal. vbi supra, licet secus de iure canonico, vt in cap. cum sit Romana, extra de appellatio. & proinde appellatio & tribus modis deseritur, primo quando non introducitur infra terminum quinquaginta dierum enumerandorum a die interpositæ appellationis, vt in d. l. fin. Bald. & idem Guido Papa. eod. consil. num. 7. secundo dicitur deserta ob lapsum primi fatalis. tertio ob lapsum secundi fatalis, vt tenet idem Guido Papa ead. decis. num. 2. & nullo iure excusaretur pars, vbi sola facilitate, vel imperitia se excusat, & quia requiritur quod intercesserit iusta causa impeditiva, & sine culpa appellantis, sequitur hoc Alex. post Bal. in auth. si appellatione. C. de tempo. appella. in consil. 19. vbi dicit stare per partem vbi bis non allegauit, sed protestatus est de impedimento coram iudice per l. fin. § illud. C. de tempo. appellat. facit text. l. quibus diebus. ff. de cond. & demon. clemen. si appellanti. de appella. Rota decis. 65. num. 3. & vnde etiam si deserta appellatione, ambo acquiescunt processui: sententia est nulla: vt tenet idem Guido Papa consil. 38. numero 3. Intantum quod nec etiam nullitates discuti possunt. Guido Papa consil. 83. num. 9. versic. cum er go, quia qui non est iudex in negotio principali facit desertionem haberi ac si nunquam fuisset appellatum. Guido Papa consil. 69. num. 13.

S V M M A R I V M.

- 1 Officialis quando potest recedere ab officio.
2 Causa legitima recedendi quæ sit.

In Ritu 7. qui incipit item quod nullus.

N officiales & possint recedere ab officio, & ciuitate in qua exercent officium sine licentia locum tenentis? iste Ritus dicit quod non, idem statuit pragmatica nouella quæ incipit: prohibemus etiam quod nullus officialis. & c. Regni quod incipit. Item quod prædicti. cart. 35. & pragmatica Regis catholici, quæ incipit prudentia rerum. car. 3. & est iuris. l. vnica, vt iudices tam ciuiles quam criminales eo, & possint ex causa proficisci, notatur. in l. j. ff. de offic. eius, cui mand. est iur. causa iusta est infirmitas, legatio, & commissio principis: vt notatur in authentico vt deter. sit nume. § illud.

S V M M A R I V M.

- 1 Officialis non potest exercere duo officia.
2 Officialis non potest exercere tutelam, procuracionem, baliatum.

- 3 Officialis olim, & hodie excusatur a tutela præterquam in proprijs filijs.
4 Officialis non potest esse arbiter.

In 8. Ritu. qui incipit item quod nullus officialis.

Nullus & officialis potest duo exercere officia: sed vno debet esse contentus. Adde etiā quod hodie per Regiam pragmaticam Imperato. Caroli quinti nullus consiliarius Regius & Officialis exercens iurisdictionem, seu administrationem pecuniæ & potest esse baiulus neque tutor, seu procurator alicuius, seu assessor, & consultor auditor ad exercendum iurisdictionem infra nec extra Regnum sine licentia Illustrissimi domini Viceregis in scriptis obtenta: quæ incipit. Addentes insuper, idem erat iuris ne pollueretur dignitatis cingulus utilitate officij: & puniebantur pœna exilij. l. si quis decurionem. C. de decur. lib. 10. & nec alia officia poterant acceptare. l. omnes omnia. C. eo. tit. olim excusabantur etiam a tutela præterquā a tutela propriorum liberorum. l. administrantes. §. qui corporis. ff. de excusa. tut. idem in exactore l. j. C. de executor. lib. 12. & Item etiam nec possunt esse arbitri, vt in pragmatica nouella Regis Philippi edita sub præsidatu Illustrissimi domini Don Bernardi de Mendotia.

S V M M A R I V M.

- 1 Aerarius primo fuit vocatus quæstor.
2 Officium aerarij dicebatur quæstorium.
3 Quæstura erat prima senatoris dignitas.
4 Ad quæstorem spectabat erogare pecuniam publicam.
5 Atributa pecunia erat illa, quæ consignabatur alicui soluenda, hanc attributionem pecuniæ assignatæ, vt hodie officiales regij habent loca a quibus pecuniam suspendiorum habent.
6 Quæstores aerarij, qui.
7 Tribuni aerarij, qui.
8 Coactores aerarij, qui.
9 Pecunia emendarum, multarum, pœnarum, & contumaciarum debet venire ad manus perceptorum.

In 9. Ritu qui incipit item quod locum tenens iudices magistri actorum & ærarius, &c.

Quæstor in hoc Ritu a quod præfati locum tenens, iudices, magistri actorum, & ærarius, in fine cuiuslibet mensis faciant diuisionē prouentuum, & soluant cuique ratam secundum morem antiquum, de quo nō habemus notitiam, & poterat esse, quod isti officiales non habebant certum salarium: sed inter se diuidebant prouentus, prout est in pluribus curijs huius Regni. Sed vt non sit tibi penitus incognita antiquitas: iste ærarius multis diuersis que modis fuit vocatus & primo fuit vocatus quæstor a quærendis pecunijs, & sic de hoc fuit inscrip. titulus de officio quæstoris, & officium dicebatur quæstorium. Liuius lib. 10. Itaque captum quæstorium;

storum: quæstorque ibi panfa occisus: Cicero pro planco: Theſſalonicam me inquitiorum perduxit, & ij habebant lictores vestem, & insignia quæstoria vt idem Cicero meminit vbi supra, & Alconius in diuinationem ꝑ hæc erat inquit prima senatoris admini- nistratio ꝑ quæstorem fieri in prouincia, curam gere re publicæ pecuniæ in vsus diuersos erogandæ, & Ci- cero in prætura vrbana ne diutius teneam, inquit pe- cunia ꝑ attributa numerata est: profectus est quæ- stor in prouinciam qui vrbani quæstores erant, ij æra- rium curabant eiu que pecunias acceptas, & expen- sas referre in tabulas publicas conseruabatur. dicun- tur quæstores ærarij ij qui multarum, idest emenda- rum receptores vocantur, & antiquitus vrbani dice- bantur, & munera multa obibant ꝑ tribunos ærarios vocamus solutores stipendiorum: eratque ærarium primo Romanorum temporibus in æde Saturni col- locatum dicunturque ꝑ coactores ærarij illi qui co- gunt debitores fisci soluere, & habent ꝑ antigaphos idest contra scriptores præsentarij publicarum, quos hodie credentieros vulgo vocamus, & ꝑ ad eorum manus exequutores pœnarum, & contumaciarum, tenentur consignare pecuniam sub pœna dupli, & si is qui soluit non curauit pecuniam peruenire ad ma- nus eiusdem: perdit pecuniam. vt cauetur in Regia pragmatica nouella quæ incipit Et quia ad hæc, sub rubrica perceptores prouentuum, & quod istæ pœnæ debent assignari ærario: cauetur in authentico de in- cæstis nuptijs. §. sancimus igitur de cetero. ibi, simul autem, & ea quæ nomine dotis data sunt: ei in nullo potiri sed ea omnia ærario assignari.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudices de quibus possunt habere aliquid pro laboribus.
2 Iudices nec munera, nec candelas capere possunt.
3 Pœna est exilij, & quadrupli hodie.
4 Iudices baiulorum de consuetudine capiunt pro examine, & pro decretis, & alijs.

In Ritu 14. qui incipit item quod iudices, ipsarum curiarum.

Iudices Magnæ Curia: pro subscri- ptione eorum manus, & decisio- ne causarum, ac pro sententijs pro- hibebantur olim aliquid capere, & extorquere: Excepto pro trice- simis, & examinatione testium: hodie prædicta sunt omnia subla- ta in Magna Curia intus ciuitatem, extra habent die- ras pro examine testium, & hoc prouenit, qm Imperator noster auxit salarium, & prohibuit præfata fie- ri, vt in pragmatica nouella, quæ incipit, & quia præ- cipua iura. ꝑ Item alibi prohibuit munera, vt in prag- matica quæ incipit quis nescit munera, & alibi can- delam accipi, vt in pragmatica, quæ incipit, & vt etiã vafallos, & maxime vbi cõstitutum est salarium: alias licet quantum inculpabilis antiquitas diffinitua: a spontaneis potius quam ab inuitis ꝑ sub pœna exilij: authentico, vt iudices sine quoquo suffragio: quæ om- nia non habere locum in iudice baiulorum, qui de consuetudine certa emolumenta capit ꝑ quia nõ ha- bent constitutum salarium & dicuntur extorquere prohibita a iure intuitu officij, & puniunt pœna qua- drupli. cap. ad hoc. sub rubrica de duplicandis gagijs cap. vulgaris fama proloquitur. §. si autem a priuatis,

S V M M A R I V M.

- 1 Aduocatus fisci vbi potest aduocare non debet deferere causam.
2 An possit contra fiscum aduocare.
3 Non debet litem per calumniam mouere.
4 Eoque absente non debet locum tenens cognoscere.
5 Transmittit salarium ad hæredes.
6 Præfertur ceteris aduocatis.
7 Immunis est a muneribus.
8 Durabat officium primo per annum.
9 Sedebat in salutatione principis inter comites, filij illustrabantur in folijs clarissimorum.
10 Aduocatus fisci potest interuenire in receptio- ne testium in tortura, & in votando.
11 Aduocatus in causa propria habet salarium.
12 Prohibitus aduocare potest cõsultare in camera.
13 Impeditus a clientulo debet habere salarium.
14 Aduocatus in eadem causa non potest esse iudex.
15 Aduocatus non potest aduocare contra Regem.

In Ritu 18. qui incipit, item quod aduocatus fisci,

Aduocatus ꝑ fisci vbi potest aduo- care non potest prætextu salarij, non soluti causam deferere. l. j. C. de aduoca. fisci. ꝑ & an possit ad- uocare contra fiscum dic, quod vbi est generalis, q non, secus si particularis. In alijs causis l. po- tes. eod. titu. ꝑ & licet non debeat ommittere vllam litem: non debet aliquam litem per calumniam mo- uere. l. fisci. eo. tit. ꝑ eoque absente non debet locum- tenens cognoscere de causis fisci. l. fi. eo. tit. limitatur hæc regula non habere locum in causis agnatorum & filiorum. l. petitiones. C. de aduoc. diuer. iudicio. & ꝑ vbi moritur infra annum transmittit salarium ad- hæredes. l. post duos. C. eo. tit. ꝑ præferunturque cete- ris aduocatis in sedendo, & deambulando. & inceden- do l. ad similitudinem. eod. tit. & eorum officij primo ꝑ durabat anno l. sancimus eo. tit. ꝑ sunt immunes a multis muneribus. l. sancimus vt aduocatis. & l. cum aduocato. eod. tit. & intantum fuerunt grati Imperatori quod Kalendis Ianuarij sedebant in generali salutatione inter comites palatinos recipiebãt stre- nam: eorumque filij in sola clarissimorum inscribe- bantur. l. laudabile vita. C. de aduoca. diuer. iudicium, & ꝑ an aduocatus fisci possit interuenire in receptio- ne testium in tortura, & in votando: Marth. in con- stit. Regni: quæstionem, numero 3 sub rub. de quæst. inter fiscum, & priuatum mouend. tenet quod non, & allegat. Pau. de Cast. in l. minime. & l. legis cursus. ff. de leg. & Bart. in l. custodias. ff. de public. iud. in l. po- stulauerunt. §. quæstionis. ff. de adul. in l. 2. C. de sac. sanct. eccl. notat. in cap. secundo, & capitulo pastor, de iudic. & Bald. in lege nullum, in lege si quando C. de testibus, quoniam iudex debet deliberare re- motis aduocatis. Item Bald. in l. proxime. ff. de ijs que in test. delent. versicu. deinde nota in alio, & non pos- set iudex habere consilium aduocati ad diffinitiuam senten-

sententiam nisi ad se informandum: propter affectio- nem, quam habet ad causam: immo reuelando com- mitteret crimen falsi, & perinde iudicium præiudi- ciale non potest haberi cum parte, sed colloquiale tantum, & informatiuum, vt tenet Bald. in l. cum qui- dam. §. non distinguemus, in fine. ff. de arbitr. & tunc quando cõsiliium non est auctoritatis: quod verbum Baldi mouet me, quod magn. fisci patronus posset in- teruenire ad hunc finem, quia eius consilium est au- thoritatis, & interuenit pro Rege, qui potest esse iu- dex etiam in causa propria, vt tenet Alex. cons. 34. in j. volum. & in eo nulla cadit affectio: sed cogita. ꝑ Et an aduocatus priuatus possit habere sala- rium, si aduocauit in causa propria, quod sic. Bart. in l. si stipulatus. ff. de fideiuf. & si promisit ꝑ non aduo- care, potest in camera cõsultare. Bart. in l. j. §. postula- re. ff. de postul. ꝑ Item si fuit impeditus a clientulo non aduocare, nihilominus debet habere salarium. Ioan. And. in regula beneficii: num. 10. in sexto. ꝑ Aduocatus et causa in eadem non potest esse iu- dex, vt tenet idem Io. And. in reg. cũ quid in 6. ꝑ Aduo- cati nõ possunt aduocare contra Regem suũ l. moris est aduocationib. ff. de pœnis, & Boer. decis. 8. in j. par.

S V M M A R I V M.

- 1 Vsurâ quid est.
2 Fœnus quid est.
3 Vsurâ est latro legalis.
4 Quot modis capitur vsurâ.
5 Quotplex sit vsurâ.
6 Prohibita a quo iure est vsurâ.
7 Piratica vsurâ.
8 Vbi quæstiones vsurariæ terminentur.
9 Prohibetur per se, vel per alium facere vsurâ.
10 Iudeis conceditur.
11 Appellatio admittitur.
12 Testes singulares probant.
13 Crimen est publicum.
14 Potest procedi quando ex officio.
15 Quando dicitur vsurarius.
16 Vsurarij hæres ab agendo non repellitur.
17 Vsurarius manifestus, qui dicitur.
18 Quid de dantibus animalia ad menandum, quid de cambijs, quid de grano in herba.

In Ritibus, 20. & 21. qui incipiunt. Item quod huius- modi causa. Item, quod procurator curia.

Vsurâ est quicquid percipitur vl- tra sortem dicitur ab vsu, a Lati- nis, a Parthis, a Græcis, a morfu ab Hebræis fœnus ꝑ a factu eo, quod parit contra naturam: Ari- stotil. Politicorum, libro primo cap. 7. & Suidas ex Aristofane in nubibus ait esse beluam, quæ per dies, & menses ali- quid amplius argenti semper parit: serpente tempo- re, & Bernardus in libro primo de cura rei familiaris distinctione prima, & Salyce. in authen. ad hæc. C. de vsur. quæstio. 24. ꝑ dicit, quod vsurâ est latro legalis

prædicens, quid intendit rapere, & similis est morfu, aspidis. Exod. 22. Detterero. 23. & Ioannes Chrysoflo- mus super Marthæum, 5. cap. morfus enim aspidis in- ducit somnum, & suauitate soporis moritur: sic vsu- ra parit beneficium, & mox per omnes facultates de- currit, & totum conuertit in debitum: & vsurarius est vermis totum patrimonium rodens. Bald. consilio 449. vsura large ꝑ capitur pro omni augmento, & accessione fortis in quantitate consistens ex quacun- que causa. aliàs, quam ex mutuo debita. l. Iulianus. §. ex vendito. ff. de actio. empti. l. curabit. l. fructus, C. de vsur. etiam dotis, & susceptorum onerum eius. l. cum post. §. vsuras. §. in domum. ff. de iur. dot. cap. sa- lubriter. extra de vsur. & in iudicijs bonæ fidei debetur ex mora, vt in venditione legat. & fideicom. l. qui so- lidum. ff. de legatis secundo. l. mora. ff. de vsur. quan- doque capitur largissime pro omnium superabundan- tia: siue debeatur quantitas, siue non. 14. q. 3. tertio ca- pitur strictè pro eo, quod accedit vltra sortem, vt in mutuo. l. si tibi decem. ff. de pact. l. rogasti. §. si tibi. ff. de rebus credit.

Aliàs proprie dicitur vsura formalis, quæ capi- tur propter ipsum officium mutationis, & nõ ex alia iusta causa. Aliàs capitur propter indemnitate mu- tuantis, & improprie: Aliàs dicitur vsura recompen- satoria: vt per Mod. in consuetudinibus paris. §. j. glof. fin. num. 20. Aliàs dicitur mentalis, quæ non obligat proximum ad restituendum, sed ad solam pœnitentiam. Pau. de Eleazar. in cle. j. de vsu. & Card. in c. con- suluit, extra de vsur. ꝑ est prohibita de iure diui. Le- uit. c. 25. ꝑ dicitur piratica vbi venditur tẽpus, & qui data dilatione cum fideiussore vendunt merces lon- ge pluris supra iustum precium: easq; per se, vel per interpositas personas reemunt viliori precio, deinde illas cariori precio reuendunt, & isti sunt meri latro- nes, vt apud Aristofanem, non es fur: inquit, sed latro: & dulcibus verbis mutato vultu flentes ad lachimas cocodrilli respiciunt: Innocentius. & Ioan. de Ligna- in c. in ciuitate dicunt, quod si venduntur redditus non habita relatione ad rem, contractus est illicitus: sed si primo constituitur census, & demum venditur: valet vt tenet Laurentius de Rodolph. in tractatu de vsur. par. 2. q. 12. & Aret. consil. 152. viso themate, & pro correptione vsurariorum, emanauit constitutio Regni, quæ incipit statumimus; quæ fuit Regis Roge- rij, & sequitur alia, quæ fuit Federici ꝑ prima cauetur, quod quæstiones vsurariorum terminentur in Curia Regia, & idem cauetur in capitulis. 3. c. in omnibus, c. in manifestis, extra de vsur. per Papam Alexan. ter- tium, verum in Curia Regia: secũdum constitutiones Regias, in curia Romana secundum canones ꝑ prohib- betur vsura per se, vel per alium in magnis, vel par- uis, vel minimis sub pœna publicationis omnium omnibus bonorum. Daturque cuiilibet ꝑ deferendũ crimen huius tanquam publicum ꝑ Iudeis concedi- tur vnã vniam ex decem lucrari in anno. pœna quandoque apponitur in fraudem vsurarum quan- do non interest. l. Iulianus. §. responder. ff. de act. em- pti. & ad finem, vt ab eis auferantur, bona debent damnari, & ꝑ vbi non fuerint conuicti, & confessi admittuntur ad appellandum, & ꝑ quid si testes sunt singulares deponentes de diuersis personis. Andr. in constitutione vsurariorum, tenet, q; probant. c. noui. 14. car. 35. ꝑ contra vsurarium manifestum potest pro- cedi ex officio. c. Regni. Item q; officiales. car. 35. dici- tur ꝑ vsurarius, qui emit vilius, vt carius vendat: vel ante tempus. c. pro bono publico: aliàs incipit curiã habentes cart. 24. ꝑ vsurarij hæres non repellitur ab agendo. Cagnolus. ꝑ In l. ex qua persona. ff. de re. iud. licet cõtrariũ dicat Dec. q; tenet in foro poli nõ foro fori cõl. 11. & siquis dicat,

dicat, quod vsura non est peccatum: efficitur hæreti-
17 cus element. j. de vsur. † vsurarius manifestus dici-
18 tur qui tenet banchum in publico. † Quid de danti
bus animalia ad menandum vbi cõmunicatur dam-
num, & lucrum. contractus est licitus. lo. de Imol. in
cap. flu. de vsur. versic. 10. quæritur: quid de cambijs,
& de ijs, qui emunt granum in herba, vide eundem,
in dicto capitulo finali.

S V M M A R I V M.

- 1 Tubitta dicitur præco, & debet esse idoneus.
2 Citatio per edictum quomodo fiat.
3 Tubitta non potest vocare aliquem, nisi de man-
dato iudicis.
4 Carceratus non potest banniri.
5 Vniuersitas quomodo citanda.

In Ritu 3. qui incipit: item, quod dictus tubitta.

1 D E tubitta † habemus textũ, quod
debet esse idoneus: authentico de
iudicibus. §. ij. qui causas alias di-
citur præco, cuius ministerio vi-
mur inuocandis personis per edi-
ctum: authentico, qui semel Cod.
quomodo, & quando iudex, &
2 † citatio per edictum fit more solito, & in locis vbi
maior pars congregari solet. secunda const. codicis. §.
fin. ibi in verbo ex more, & notatur ad reprimentum
3 in verbo edictum, & † tubitta non debet vocare ali-
quem, nisi de mandato iudicis parte instante. l. prope-
4 randum. §. & si quidem, C. de iudic. & † vtrum carce-
ratus possit banniri? dic quod non: Bal. de pace tenē.
5 §. eius, versic. 5. an debeat quis banniri col. 4. † vniuer-
sitas quomodo citatur dic, quod citatur in locis soli-
tis, & more solito vbi maior pars congregari solet: vi-
de in pragmatica dispensationum, & Bart. in l. j. §. quod
nemo, & post eum Bald. & Bart. in l. fin. ff. quod cuius-
que vniuersitatis, & Decius post Bartolum, & Cagno-
lus post Decium in l. non potest dolo. ff. de reg. iur.

S V M M A R I V M.

- 1 Capere neminem potest, & detinere vltre duos
dies.
2 Capi debet de consilio assessoris.
3 Capi potest in alieno territorio.
4 Carceratus quantum soluit pro portello.
5 Carceratus si aufugit incurrit crimen læsæ ma-
iestatis.
6 Capi non possunt familiares officialium, sine eo-
rum licentia.
7 Carcerari quando aliquis possit.
8 Custodes passuum, & grassia, quando possunt
capere animalia homines, & victualia.
9 Custodia fiat a curia sumptibus ipsius curia.
10 Carcerari in ciuilibus quando possit.
11 Capitanei nõ capiunt salarium vltra taxatum.
12 Nec detrudant aliquem in carcerem, sine li-
centia.
13 Exequentes non capiant arma a domo capti.

14 Exequentes in alieno territorio, an teneantur
petere licentiam?

In 39. Ritu qui incipit.

1 A pere † neminem potest, vt illum
detineat, sed vt præsentet iudici,
alias puniretur vbi detineret illũ
vltra duos dies. cap. contra effre-
natas, & c. amplius, sub rub. de nõ
capiendo, & And. in const. iustitia-
rij per calendas qui si in pecunia
ria causa obtulerit cautionem idoneam debet sub ea
habilitari. cap. statuimus, vt nullus officialis, alias pu-
nitur. c. item iustitiarij. l. neminem. C. de exhi. reis: Io.
2 And. & Inn. in c. quoniam contra, de testib. † & car-
cerari debet de consilio assessoris. cap. item prædicti
3 iustitiarij. car. mihi. 45. † item delinquens potest capi
in alieno territorio per spacium miliariorũ quin-
4 decim, c. iam diu. car. 24. † carceratus vbi detinetur vl-
tra diem soluebat primo tarenũ vnum. c. magistro
iustitiaro car. 18. & Ritus: item, qd carceratus, car. mi-
5 hi. 12. hodie grana tresdecim car. & † si aliquis fran-
geret carceres tenet crimine læsæ maiestatis sic hoc
quomodo intelligitur a deas. Ia. in l. j. §. is videtur. ff.
6 §. quis ius dic. non obtemp. num. 3. & plura consilia,
& vota eximij quondam dñi Thomæ Gram. & variè
reperitur decisum secundum diuersitatem factorum
7 † præterea nemo capiat familiares officialiũ, sine eo-
rum mandato: etiam occasione armorum. c. item sti-
8 pendiarij car. 7. † Nec est carcerandus aliquis anteq-
quam constet de crimine. nullus. C. de exh. rei. † Cu-
9 stodes passuum grassia non capiant homines anima-
lia victualia: nec redimi illos faciant. c. item, quia cu-
10 stodes. car. 9. & quæ ceperint mittant Curia Regia. c.
item prædicti magistri passuum. eo loco: † & pro cu-
11 stodia carceratorum, & captorum soluatur custodia
a Regia Curia. † Carcerari in causis ciuilibus nemo
potest nisi facta discussione bonorum Bar. in l. tutor.
12 §. tutores. ff. de susp. tut. † Capitanei, & alguzerij
non debent capere vltra salarium taxatum in pande-
cta, vt in pragmat. nouella, quæ incipit: & ad tollendã.
13 † Nec possunt detrudere aliquem in carcerem, sine
licentia. Bar. in l. omnes. C. de choar. princip. & corni-
14 cul. lib. 12. † Item exequentes non debent capere ar-
ma ex domo capti sub pena priuationis officij, & fur-
ti extat Regia nouella pragma. quæ incipit capitanei
15 car. 30. † exequens mandata Regia, an teneatur Bar-
oni in terris suis: dic quod non: si secus in alijs execu-
toribus, qui tenerentur crimine vsurp. iuris. Bal. in l.
prohibitum. C. de iure fisci, lib. 10. Boer. in quæst. 8.
in prima parte, num. 6.

S V M M A R I V M.

- 1 Priuilegium quando extenditur ad habitantes.
2 Priuilegiatos, vt trahat priuilegiatum, exigitur,
quod perhorrescat.
3 Priuilegiũ ad beneplacitum nõ potest reuocari.
4 Quando facienda est remissio de loco ad locum.
5 Sortitur forum ratione delicti.
6 Baro debet remittere delinquentes ad officiales
pprios, licet rone superioritatis ceperit illos.
7 Remissio fit vbi petitur.
8 Clericus debet remitti absque requisitione.
9 Priuilegio cum clausula: non obstante eorum,
an possit derogari.

In con-

10 In concessione nouæ gratiæ sunt vocandi, qui le-
di possunt.

In Ritu 47. & 48.

In Ritu 46. qui incipit in primis cum non hu-
manæ: sub rubrica, quod omnes regnico-
læ, vel habitantes.

1 F acit pro hoc Ritu alius Ritus,
qui incipit Ioãna secũda cart.
12. † & priuilegium ratione
rei contractus delicti extendit-
tur ad habitantes, & † si caue-
tur, quod non trahat priuile-
giatus priuilegiatum intelligi-
tur, nisi perhorrescat, extat Ri-
tus qui incipit: quod nullus
2 car. 9. Item priuilegium † concessum ad beneplacitũ
non potest reuocari per generale priuilegium, & ma-
xime vbi est concessum ad seruitia, vt notatur per gl.
& Andream in const. Regni, quæ incipit: item quod
nullus comes, & trahitur ad incolas, vt tenet Bart. in
tract. repræs. in quæst. j. iuxta princip. & sequitur Pau-
3 de Cast. in l. omnes populi, ff. de iustitia & iure, & An-
gelus in tract. male. in verbo, de Bononia. & facit tex.
in l. ciues. C. de app. & Cassaneus. §. 8. car. 118. num. 8.
4 rubrica 3. de fideiuss. † Item est facienda remissio de
loco ad locum. l. j. ff. de iust. & iur. §. quod autem: au-
5 thentico, vt iud. fin. quoquo suffi. † & efficitur ratione
delicti illius iurisdictionis authentica qua in prouin-
cia. C. vbi de crim. agi. opor. & idcirco vt sit solatium
offensis in eodem loco. l. capitalium. §. famosos, ff. de
6 pœn. Item in loco delicti facilius fiunt probationes.
§. hæc considerantes authentico, vt omnes obediant
7 iud. prouinciar: † adeo, quod si baro ratione superio-
ritatis capiat aliquẽ in castro super quo habet superio-
ritatem tenetur illum remittere. not. in l. fin. vbi
Bal. C. si a non comp. iud. c. tuæ. vbi gl. extra de proc.
& Ioan. And. in l. statutum. §. contrahentes: de foro
8 compe. in 6. vbi Iacobus de Beluiso, & in sua practica
9 criminali † & huiusmodi remissiones fiunt vbi peti-
tur. l. 3. ff. de offic. præfecti vrb. & l. fin. ff. de custod.
10 reor. l. solent. l. fin. ff. de off. præfec. vigil. † clericus de-
bet remitti absque requisitione no. in authentico, vt
11 cler. apud propr. episc. §. illud palam. cap. vt famæ, ex-
tra de sent. excommun. † & vtrum priuilegia concessa
cum clausula non obstantibus possint per aliam
derogari, quod non, quasi effectus cuiuscunque priui-
legij, aut rescipri subsequendi in futurum fit subla-
tus. l. placet. ff. de lib. & posthu. & not. in l. si seruitus,
in secundo responso. ff. de seruitutibus rust. prædio. l.
si mihi, & tibi. §. in litibus. ff. de legat. primo, quia ius
mihi quæsitum, sine facto meo mihi auferri non po-
12 test. l. si post mortem in sine. ff. de bonor. possess. con-
tra tab. vbi Bald. 20. quæst. & † hoc, quia in concessio-
13 ne nouæ gratiæ (sunt vocandi, qui ex hoc laedun-
tur. l. in concedendo. ff. de aqua pluuiæ arden. aliàs ni-
hil in præiudicium eorum ageretur. l. j. C. quomodo
& quando iudex.

S V M M A R I V M.

- 1 Nemo potest propria autoritate de iniustitia
iudicis se vendicare.
2 Magna Curia consuevit comminare prouisiones
quod infra duos menses expediat causam.
3 Cognitione retardatæ, & denegatæ iustitiæ spe-
ctat ad Magnam Curiam.

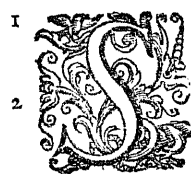

1 Nemo potest † propria autoritate
se vendicare de iniustitia iudicis, vt
in pragmatica Ferdinandi, quæ in-
cipit ad audientiam nostram, sub
rubrica prohibitio repræsalarum,
& ratardatæ iustitiæ ad superio-
rem. cap. de statu. gl. Andr. & Marth. in constitutione
iustitiarij nomen, & normam, † & Magna Curia con-
suevit comminare prouisionem, quod infra duos
2 menses expediat causam aliàs auuocabitur, vt notat
eximius Thomas Gram. consil. 28. num. 1. † & hoc
est vnum, quod spectat ad cognitionem Magnæ Cu-
3 riæ, vt notatur in dicto capitulo, de statu.

S V M M A R I V M.

- 1 Sola Magna Curia cognoscit de presentatione
instrumentorum.
2 Baro vbi potest cognoscere: si præuenit vtrum
debeat causa ad ipsum remitti.
3 Princeps non potest aliquid concedere in præ-
iudicium terrij.
4 Rescriptum impetratum contra stylum curiæ
est falsum.

Ritu 54.

1 Sola † Magna Curia cognoscit de
presentatione instrumentorum, &
hæc est vna de præheminentijs
Magnæ Curia, & vbi † concedi-
tur priuilegium baroni cum clau-
sula derogatoria, & priuatiua. Ri-
tus Magnæ Curia vtrum possit
impedire presentationem Magnæ Curia per viam
præuentionis, & petere remissionem † vel vbi præue-
nit Magna Curia impedire presentationem præsen-
tando priuilegium: hæc materia, & quæstio fuit in
pluribus causis tentata, & pender lis sub iudice, vt
in causa Mag. don. Troyli de spes, cum Gregorio spa-
ra, & hæctenus per sacrum consilium causa tandem
relata per Magnificum Bartholomeum de Massa in
duabus aulis vnus non fuit decisa: vbi plures practi-
ci, & curiales examinati deposuerunt, quod Magna
Curia est in possessione etiam contra dictos priuile-
giatos & proinde tanti patres nõ ausi sunt hanc mo-
lem subuertere: esset enim Ritus Magnæ Curia obli-
rerare, & arguendo ad parres: vbi scolaris haberet
ordinarium iudicem, rectorem scholarium: & per
statutum, episcopus: an sit derogatum consuetudi-
ni per statutum. adeo, quod rector cognoscere nõ pos-
sit Bart. in l. viros. C. de diuers. offic. lib. 12. tenet, quod
non, & not. in cap. j. de consue. lib. 6. & Dec. consil. 3.
a fortiori vbi statutum disponderet, quod non possit
cognosci, nisi per rectorẽ: Bart. in l. ex eo. C. de agen-
in reb. li. 12. In contrarium facit qd huiusmodi statu-
ta concedi non debent nec literæ: nec rescipra quib.
tollatur iurisdictione ordinaria. c. si. extra de rescr. Nam
ordo iuris confunditur si sua vnicuique iurisdictione nõ
seruatur. c. peruenit. 11. q. j. Io. Fab. in §. j. inst. de artil.
turo. & remittitur vasalli petentes remitti ad suos iu-
ces competentes. tenet Io. Fab. in §. j. inst. de vsuc. hu-
iusmodi præheminentia dicitur potius arrogancia,
P p 2 vt di-

vt dicit Petrus Iacobus in tit. de conditio. ex leg. in §. quadrupli. Secundo facit, quod vbi Princeps concedit iurisdictionem, nunquam intelligitur concedere priuariuè. & annullatiuè, tenet Geminianus in c. si ciuitas. §. fin. de sentent. excomm. in 6. & Oldrad. consil. 17. in contrarium, quod esset verum oppositum vbi præcederent verba solum inclusiua non exclusiua & priuatiua iurisdictionis, idem Oldrad. consil. 253. prope finem, concludo, quod vbi dat iurisdictionem Baroni, & auferitur Magnæ Curie debet remitti causa ad Baronem circumscripta pragmatica, item iurisdictione non potest concedi in præiudicium tertij. l. 2. §. si quis, versic. merito. ff. ne quid in loco pub. idem Matthæus in constitutione Regni vassalibus a domino. in 7. not. & Dec. consil. 10. versic. contrarium. facit id quod notat Magna Curia, & in c. fin. de foro compet. in 6. col. & propterea præualeat illud in quo specialius extat priuilegium. Item priuilegiū impetratum contra stylum Curie præsumitur falsum Fely. c. 2. extra, de rescrip. Item sententia. Guido Papa quæstio. 292. fallit dicta regula vbi princeps rescriberet ex certa scientia l. in re mandata. C. manda. quia in re sua quilibet est moderator, & arbiter, & ad prædicta vide Cassaneum in rubrica 13. titulo des foro rest. pasturage, & rueres, num. 20. & 21. & in versic. vidimus supra.

S V M M A R I V M.

- 1 An clericatus possit probari per testes?
- 2 Clericus, vt clericus citatus si sit contumax contumacia est nulla.
- 3 Clericus quando teneatur comparere.
- 4 Iudex laicus in tribus casibus potest procedere contra clericum.

In Ritu 65.

An clericatus possit probari per testes quod non, tenet Guido Papa. quæst. 49. num. 3. licet contrarium pluries fuerit iudicatum de quo latius dicā in suo loco. Clericus si citatur tanquam clericus contumacia est nulla. Bal. in c. si clericus, de pace tenen. & Ias. in l. ex quacunque. ff. si quis ius dic. non obtemper. Et quando teneatur comparere lege. §. si quisquam aliquem, in authentico de sancti. episc. Et iudex laicus in tribus casibus potest procedere contra clericum, videlicet in causa meri possessorij, c. charitatis affectus. c. finis. præcepti charitas, not. in capit. tua. de decim. el primo. Guid. Papa quæst. 72. Idem tenet. Io. Faber. in l. si qua per calumniam. C. de episc. & cler.

S V M M A R I V M.

- 1 Reconuentio quomodo procedit.
- 2 Reconuentio non habet locum coram arbitro.
- 3 Reconueniri clericus, an possit coram iudice laico.
- 4 Fallit vbi procurasset conueniri in fraudem clericatus.

5 Reconuentio non habet locū in causa criminali.

In Ritu 67.

Reconuentio quomodo procedit: Lapus alleg. 3. Reconuentio non habet locum coram arbitro. l. est receptum. ff. de iurisd. om. iudic. Et an clericus possit conueniri coram iudice laico Fely. in c. at si clerici. extra de iud. in 6. col. vbi tenet quod sic. Et nisi procurasset laicus a clerico conueniri in fraudem reconuentio in causa criminali non habet locum etiam vbi sola pena infamiae veniret imponenda, & pecuniaria. Notat. capit. vnico, de cler. coniuga. & Decisio Tol. 95. vbi Aufferius plene examinavit hanc materiam.

S V M M A R I V M.

- 1 Peremptorium edictum, quod dicatur.
- 2 Citatio generalis, & ad constituendum procuratorem instructum quando potest expediri & quomodo debeat citari.
- 3 Terminus primo erat arbitrarius, & concedebatur vni, deinde alteri.
- 4 Terminus hodie est communis, & certus.
- 5 Terminus prorogatur secundum distantiam locorum, & ex alijs causis.
- 6 Terminus non prorogatur extra Regnum, nisi facto deposito.
- 7 Actor, & reus qd facere teneantur in termino.
- 8 Terminus quomodo impeditur currere.
- 9 Terminus non currit vbi ius partis non est factum deterius.

In Ritu 69.

Peremptorium edictum dicebatur quod perimeret iudicem, seu disceptionem, & vltra non patiebatur aduersarium tergiversari. l. & tertium. ff. de iud. & per id cominabatur iudex se cogniturum, & pronunciatum etiam parte absente veluti hodie sub his verbis: si senserit se grauatum compareat tali die, alias in causa procedetur absentia non obstante: & hoc non procedit sine distinctione: quoniam, aut citatur ciuis in loco iudicij: & comminatio ista non operatur, nisi quod prætextu contumaciæ possit procedi ad plenum actum: videlicet: vel condemnari ex primo decreto, vel dari terminus in contumaciam, etiam in alijs debet iterum citari. l. de vnoquoque. ff. de re iud. Et aut forensis, & extra, vel vltra diem, s. miliaria viginti: & in dicto casu sit citatio generalis ad omnes actus: quæ est hoc modo videlicet, & insuper citetur aduersus contenta, & exposita ac ad recipiendum terminum, ad videndum iuramenta testium, ad publicandum, concludendum: dicendum in iure, & in facto: & ad alios actus gradatim conditionaliter, & successiue vsque ad sententiam inclusiue: & tunc debet citari de persona, & non domi ad finem: vt in verum contumacem proferatur sententia: aut est infra diem, & citatur ad constituendum procuratorem instructum cum quo possit procedi, alijs dicatur procedi

procedi in contumaciam ad omnes actus vsque ad sententiam similiter inclusiue: & similiter debet citari de persona: vt eū afficiat citatio, vt late tradunt Anton. de But. & Ioan. de Imo. in capitulo consiluit. de offic. deleg. Soc. consil. 95. in 2. volum. in fin. & is qui ius dicit hoc æstimare debet: pro conditione personæ, causæ, & temporis ordinemque ædictorum, vel compendium moderari. l. non nunquam. ff. de iudic. & si non responderit citatus: agerur causa. l. & post ædictum. ff. de iudicij. vbi comparuerit & negauerit vel confiteretur dabitur terminus. l. cum de indebito. ff. de probatio. Et de iure. ff. nono reperio certum terminum fuisse datum. solum per iura C. l. siue pars. C. de dilatio. idcirco a principio terminus erat arbitrarius vt tenet And. & gl. constitutio. lite legitime contestata. In fine. sub rubrica de sacr. cal. & regulariter fit, est prout hodie regulare vbi fit nominatio testium extra locum iudicij, & distantia locorum, ex multitudine testium, ex difficultate habendi testes & ex alijs legitimis causis. vt not. in constit. Regni exceptiones. de exceptio. cap. præterea. extra de dilatio. l. 2. ff. de re iudic. & Innocentius in capitulo ad presentiam, de accusatio. Et hodie ista dilatio est certa dierum viginti & communiter prædicatur & nominatur terminus iuris & intelligitur viginti dierum Et per nominationem prorogatur pro qualibet die viginti miliarum quinque diebus: ita quod infra Regnum non excedat tres menses. vt in pragmatica. post prædictas reservationes: de modo procedendi Et extra Regnum non admittitur nisi facto realiter deposito ducatorum quindecim pro singulis mensibus, vt in pragmatica: cum frequentius litigantes, lias incipit, alijs similiter occasiones infra certas dilaciones Et debet citari, & producere articulos, & instare pro receptione testium eosque compelli facere multa indicta & alijs remedijs opportunis, & explicare exceptiones oppositas, & cessari facere impedimenta. l. qui potest. ff. de reg. iur. l. sed si per prætorum. §. hæc clausula. ff. ex quibus caus. maior. Bart. in l. qui contractus. ff. de re mil. Bar. Pau. de Caet. Socin. in l. quibus diebus. ff. de condit. & demonst. & Ritus Magnæ Curie, qui incipit.

Et item seruat in petitionibus: fallit vbi impeditur ex altera parte. l. si cum ipse. ff. de excus. tut. vel stare per examinatore, vt in pragmatica, & si per examinatore, vel aliud legitimum intercederet impedimentum. Bart. in l. si ita effecti. ff. de verb. obl. quia in tantum restituitur in quantum abstulit impedimentum. l. j. C. de temp. appel. estque communis dilatio hodie, & currit quæ, vt in dicta constitutione, legitime contest. Et fallit etiam vbi ius partis non esset factum deterius Bal. in l. si ea, C. qui accus. & l. & si post tres dies. ff. si quis cautio.

S V M M A R I V M.

- 1 Repulsa dicitur recusatio.
- 2 Citatus ad videndum iuramenta testium opponat alijs facta conclusione excluditur a repulsa.
- 3 Fallit vbi testes repetuntur facta conclusione.
- 4 Ritibus reprobat?
- 5 Terminus omnes sunt communes in Regno.
- 6 Repulsa non conceditur in primo termino.
- 7 Fallit in causis criminalibus.
- 8 Repulsa scripturarum productarum ante publicationem quando potest fieri.

- 9 Testes reprobat causa excommunicationis, si absoluti, deinde an probent.
- 10 Terminus repulsa est medietas primi termini.
- 11 Repulsa in causis summarijs non conceditur.

In Ritu 73. & 74.

Dicitur recusatio vbi cognouerit se citatum aduersus parentes maiores, & patronos. l. lege Iul. ff. de test. & prouenit ex persona testis qui se accusando repulsa: ex persona eius contra quem producitur vbi allegat ipsum inimicum, & in promptu offert se probaturum, authentica si testis productus dicatur. C. de test. & debet esse talis, quæ repellat testes ex causa vbi sunt infirmi, & valetudinarij, senes, mulieres, & magistratus. l. inuiti. ff. de test. & vbi ex alijs causis non sunt idonei testes: procurator protestetur contra testes, & dicta eorum: quoniam huiusmodi protestatio conseruat ius, & in termino repulsa illud potest explicari, quod euenit modis, vt notatur in l. testis. l. nullus. l. ad fidem. l. quæsitum, & l. sequenti. ff. de test. eorumque dicta animaduertantur per transeuntem: deposuerunt ex persona, ex moribus ex dignitate, ex verisimilitudine, ex tempore, ex causa, ex malignitate, ex errore, ex dolo, & ex alijs causis, quæ enumerantur in dictis legibus vsque ad §. si testes. & in §. & licet dudum. authentico de test.

Et vbi mihi fuerit oppositum facta conclusione non conceditur repulsa. §. si authentico de test. Sed quid si facta conclusione repetuntur. Alteri parti conceditur repulsa. cap. ne per exceptiones, in cap. Regni cart. 19. Et vbi conceditur vni debet interrogari alter si vult illam, secundum Ritum, qui incipit. Item seruat dicta curia, quod dum actor, & vbi recufabat non concedebatur vltterius: sed hic Ritus non est in obseruantia, Et quoniam omnes termini sunt communes, vt in dicta constitutione lite legit. contesta. Et repulsa non conceditur in primo termino, vt in Ritibus qui incipit. Item seruat ipsa curia, quod in exceptionibus car. 11. Et in causis criminalibus vbi reus habet testes, pro repetitis, & legitime citatis, quod est vbi recens est delictum, & possunt haberi de facili, & materia est implicita, & non potest aliter certiorari reus gratia breuiandi iudicium, potest repulsa reus in eodem termino defensionum, verum debet renunciare futuræ repulsa, alijs non deberet admitti ad faciendam repulsa: & vbi ex errore, aut in curia actantis, reus non renunciaret: posset facere repulsa iterum, & ita fuit iudicatum per sacrum consilium in causa quorundam de acerris carceratorum in Magna Curia Vicaria in banca ægregij Lucij capituli referente Magnifico. V. I. D. Nicolao Francisco de Constantio Et repulsa scripturarum productarum ante publicationem, facta publicatione si de eis habuit notitiam non potest facere, nisi referauerit sibi impugnationem, vt in Ritibus qui incipit. Item seruat dicta Curia non concedere, cart. 11. & Marth. de cif. 266. Et testes reprobat ex capite excommunicationis si fuerunt recepti, absoluti probant. c. neque exemptionis cart. 19. Et terminus repulsa est medietas primi termini, vt in pragmatica, quæ incipit curia su dilacionum, sub rubrica de pub. process. Et repulsa in causis summarijs non conceditur Abbas in capitulo veniens. numero secundo, de testi. Capicium decisio. 55. numero 3.

S V M M A R I V M.

- 1 Summaria causa dicitur ratione modi procedendi.
2 Relatio fit communibus impensis.

In Ritu 84.

Dicitur causa summaria ubi deuenitur ad euentum loci: cuius est melior probatio. l. contra negantem. C. ad legem Aquiliam, ubi plenissime Bald. de expertis, qui transmittuntur ad faciem loci, & Panormitanus, & Felyn. in capitulo, quia iudicantem. extra de praescriptio & in ijs non exigitur praesentia partis...

S V M M A R I V M.

- 1 Cedens qui non est in lite, an teneatur deponere ut pluris.

In Ritu 119.

Videtur si est cessionarius in lite, & pars aduersa in termino desiderat, quod deponat cedens tanquam legalior: melius sciens veritatem, virum teneatur cessionarius procurare depositionem cedentis? dic, quod sic, & ita facto verbo in sacro consilio in causa magnificorum de carnelenario referente quodam Magnifico. V. I. D. Ioan. Thoma de minadoes fuit decisum, ut patet ex processu, qui conseruatur penes nobilem Ioannem Portium actuarium dictae causae. & fundatur ex doctrina Imolae. in l. facta. §. si haeres scriptus. versic. inter dum. ff. ad Trebellianum in qua causa interueni, ego Scaglioni.

S V M M A R I V M.

- 1 Quomodo committatur causa pedaneis iudicibus.
2 Indices hodie non committunt sibi causas.
3 Forma relationis.
4 Reuidetur relatio ex eisdem actis.
5 Appellatio a duabus relationibus non suspendit executionem.
6 Exequutio fit infra decem dies praestita cautione.
7 Relatio prima si appellatur non transit in rem iudicatam.
8 Nullitas habet causam impediendi executionem duarum relationum.
9 Quae sententiae habeant executionem.

In Ritu 123.

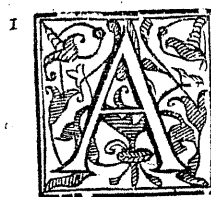

Omittitur pedaneis iudicibus usque ad summam vnciarum sex per ordinem, & eo tempore, quo iudices sedet pro tribunali, & ista est vera obseruantia, & ex quodam vsu indifferenter propter multitudinem causarum causas sumarias captas coram magnificis iudicibus, vel existeret domino regere post terminum, & in qualibet parte ipsius iudicij committuntur Ritus vero. 130. & sequentes de hoc loquentes non obseruantur post aduentum suae maiestatis in hoc Regno aucto salario: ex quo non committunt sibi causam duodecim vnciarum nec plus duodecim vnciarum, & isti iudices pedanei non condemnant, sed referunt esse condemnandum, vel absolendum hoc modo, refero esse condemnandum prout quantu in me est condemnno. & huiusmodi practica sumpta est ex alio ritu a qua relatione: si fuerit reclamatum reuidetur ex eisdem actis nihil addito, vel diminuto per alterum ex magnificis iudicibus dictae Magnae Curiae per quem debet dicta relatio, vel confirmari, vel reformari, aut infirmari & ab eis appellatur postremo ad sacrum consilium, sed non impeditur executio, imo praestita cautione prouidetur, quod exequantur dictae relationes verum non infra quatuor dies sed infra decem dies, & in hoc Ritu est correctus per contrarium vsu, qui Ritus incipit: item quod relatio ipsarum, & ubi fuerit appellatum: appellata relatione iudicis pedanei nunquam transit in rem iudicatam, quia non habent istae relationes fatalia, & ab vltima relatione, licet appellatum sit, fit executio (ut dixi) vide Albericum in l. fin. C. de relati. & Pau. de Cast. in l. 2. C. de legi. & ista obseruantia fuit approbata per sacrum consilium, & solum fallit ex capite nullitatis, ut refert Marth. decis. 28. & 362. & p. inde haec negocia in quibus superfluum erat expectari moderatorem pronunciae committebantur iudicibus pedaneis. l. finali. C. de iudi. ped. & ubi sunt reformatae exequuntur in eo, quod sunt conformes: Petrus Rebuf. ita tenet sub rubrica de Inno. appellatio. versiculo, & adde etiam, quod tres sententiae conformes in praxi. & Barbara consil. 10. & consil. 20. in 3. volum. & Aymon. Crauetta consil. 183. vtrum habeat locum in duabus sententijs latis per Magnam Curiam vna ex officio ipsius altera ex delegatione sacri consilij dic, quod non, quia non est eius praerogatiua, & auctoritatis, ut tenet Socin. in consil. 195. in 2. par. col. 2. & est tex. in la. pro consulibus. C. de appellatio.

S V M M A R I V M.

- 1 Audientia testium in quibus causis committitur.

In Ritu 140.

Audientia testium. Committitur praeterquam in causis feudalibus. & maxime importantibus: quod dicitur ducatorum quingentorum: idem in causa criminali ut tenet And. de Iser. & gl. in cost. in pecuniarijs, & gl. in verbo ciuili in clem. j. de offi. & pote. iud. ubi dicitur Abbas. Idem in repulsa, quae currit de momento ad momentu, ut nota gl. & Doct. in l. 3. §. minor. ff. de mi. & in l. quae rate. ff. de test. & Nicol. de Neap. in l. quinquaginta. ff. de excus. tut. & Ang. in l. si quis ita. ff. de codi. instit. S V M.

S V M M A R I V M.

- 1 Instrumentorum appellatione quae comprehenduntur.
2 Forma contractus, & quot testes requiruntur, ut probetur.
3 Quando instrumentum est ultra libram, & praesentatur infra libram vtrum sufficiant duo testes.
4 An huic statuto possit renunciari.
5 Protocolium quid sit.
6 Numerus testium est supplementum probationis.
7 Materia instrumenti cuius esse debet.
8 Quae requiruntur ut scriptura sit publica.
9 Imbreniatura non est originalis.
10 Copia quando facit fidem.
11 Quomodo, & quando reassumi potest ac renouari.
12 Quis erit iudex in exequendo.
13 Quando continet instrumentum quantitatem incertam quomodo potest liquidari.
14 Quando potest liquidari instrumentum.
15 An instrumentum in dotis possit liquidari?
16 An possit liquidari instrumentum continens certam quantitatem vini, olei, frumenti?
17 Instrumentum liquidum quando dicatur.
18 Liquidatio quomodo fiat.
19 Citatus super tenore instrumenti quid facere debeat.
20 Captus pro crimine potest recommendari pro debito.
21 Cessionarius vtrum possit liquidare instrumentum.
22 Debitor sub conditione pro assecuratione iudicij capi non potest.
23 Carceratus non potest banniri.
24 Carceratio an sit de mero, & mixto imperio?
25 Fides legale notarium facit.
26 Promissio facta in diuersis locis quomodo intelligatur.
27 Citatus in loco non tuto, & suspecto respectu pestis mali aeris, loci inhonesti.
28 Excusatur ex quibus causis.
29 Protestatio facta debitori debitoris, quod non soluat, quid operetur.
30 Creditor, quomodo potest implorare manum militarem contra fugientem.
31 Quando potest recusare pecuniam oblatam, & quando non.
32 Quando tenetur debitori consignare instrumentum debiti.
33 Quando est in mora cum vno ex obligatis insoluidum, an sit in mora cum alijs.
34 Quando debitor carceratus alij debet.
35 Debitum, quando videatur remissum.

- 36 Debitor proprie qui dicatur.
37 Creditor, quando dicatur esse in mora.
38 Instrumentum liquidum est probatio probata.
39 Instrumentum antiquum, & antiquissimum, quando dicatur.
40 Illud dicitur expressum.
41 Quomodo potest impugnari, & reprobari.
42 Attenditur tenor instrumenti non citationis super instrumento.
43 Quare non possit praesentari instrumentum per procuratorem.
44 Instrumenta tangencia magnates fiant per publicos demaniales notarios.
45 Instrumenta extra Regnum, quando possunt praesentari.
46 Quid in instrumento infra vnciam.
47 Quid fiat ubi allegatur satisfactio.
48 Sententia instrumentalis quomodo feratur.
49 Vbi sunt illa verba, nisi aliter ex calculo rationis apparuerit.
50 Contumax quando carceratur.
51 Instrumentum, an exequi possit extra terminum statuentis.
52 Quando soluitur adiecto, an remaneat obligatus.
53 Testes, qui faciunt signum crucis in carta insigni.
54 Quid si in margine instrumenti reperitur satisfactio.
55 Quid si opponitur compensatio.
56 Vtrum possit appellari ab interlocutoria.
57 Quae possunt opponi per tertium.
58 Quid si alterum apparet in protocollo aliud in instrumento.
59 Quomodo fiat praeventio.
60 Instrumenta facta tempore litis, quid probent.
61 Solutio in continenti quomodo intelligatur, & practicatur.
62 Praesentationi praescribitur.
63 Liquidatio extra locum iudicij.
64 Praeambulum quomodo fiat, & quid sit.

In Ritu 163.

Instrumentorum appellatione comprehendendi omnia quibus iudex instrui potest, & sic etiam testes. l. j. ff. de fide instrum. alias apperatum diutius mansurum sine quo possessio exerceri non potest. l. quassum. ff. de fun. instr. & instru. leg. & alia comprehendendi. l. prima. C. de fide instrum. alibi cautionem comprehendendi, ut in authentico de instr. caut. & fid. alias comprehendendi apperatum cas. & an tapocas ut in tribus lib. Cod. largi sume in decretalibus, ut latius per totu titulum, accessit in Regno per seculares rubrica de ferijs. & notarioru salario

salario constit. baiulos, qua cauetur quomodo sunt cogendi notarij, & reassumendi contractus, deinde sunt edita alia constitutio, qua incipit instrumentorum robur: qua datur forma celebrandi contractus & cauetur quot testes rogati praesentes in stipulatione adesse debent, & quot debent se subscribere, vt prober, & est in obseruantia, quod infra libram debent vltra notarium, & iudicem se subscribere duo testes ad minus, & vltra libram ad minus tres, & vbi reassumptum in huiusmodi forma erit, & liquidum praesentatur iuxta formam Ritus alias no. ¶ Sed quid si est vltra libram, & interuenerunt tres testes in stipulatione, sed praesentatur pro summa, quae est infra libram: vtrum sufficiant duo testes: & tandem dico, quod attenditur summa contenta in instrumento, & pro hoc faciunt verba constitutionis ibi contra praedictam autem formam instrumenta confecta in posterum nullam habeant firmitatem, & idcirco huiusmodi forma, quae concernit modum probationis praecise debet obseruari. l. hac consuetudine. §. ex in perfecto. C. de test. l. si vnus. C. cod. titu. & Bald. in l. j. ff. de lib. & posthu. & Decius in l. bonorum, num. 4. versic. ad hoc responderetur. C. de bon. poss. secundum tab. non obstant, quae dicuntur in l. cum quadam. §. quodies. & in l. si idem. ff. de iuris. om. iud. quoniam ibi procedit id quod dicitur respectu iurisdictionis, vt attendatur summa petita non respectu statuti, vel probationis. Math. notat in constitutione instrumentorum robur, in primo no. num. 19. & in constitutio ne baiulos. num. 10. & cap. scripta vero. extra de fide instr. ¶ cui statuto, an possit renunciari. vide Fely. in d. c. scripta vero, dicitur libra auri secundum cursum monetarum, quae quandoq; consistit in ducatis auri septuaginta duobus, vt refert gl. in verbo ad trecentos, in authentico de defensor. & gl. in verbo solidorum. §. fin. instr. de pena. temp. litig. l. quodies de susceper. & archa. lib. 10. hodie respectu cursus monetae variat a dicta libra: ¶ & quia protolloctum est prima imbreuiatura instrumeti, dicitur primu collum, idest prima collocatio literarum ad quam recurritur vbi dubitatur de instrumento. §. illud. in authentico de tabellio. ¶ & numerus testium, qui interuenerunt dicitur supplementum probationis, & ponuntur testes per notarium in principio instrumenti, & postremo completo instrumento se subscribunt, & idcirco dicitur additamentum, & postrema manus subscriptio testium. §. sed si instrumenta, in authentico de instr. fid. & caut. & datur ratio quare iste numerus testium debet interuenire, & subscribere: quoniam illiteratus illico denegaret, quod non interuenit. §. illud. in authentico de tabellio. & proinde requiritur solennis numerus testium, facit in argumentum. §. oportet. iuncta gl. in verbo, quinque. in auth. de instr. fid. & caut. ¶ Materie instrumenti in quo scribitur conuentio, & consensus partium olim erat tabula, & carta de papir. Bar. in l. in commodato. §. si cur. ff. commod. hodie in carta de pergamento: vt in constitutione consuetudinem. ¶ Dicitur publicum, secundum Bal. in l. j. §. editiones. ff. de eden. vbi quatuor interueniunt scilicet, & primo quod sit publica manu scriptum videlicet per notarium. 2. quod scripserit tanquam tabellio. 3. quod fuerit rogatus ab vtraque parte, 4. quod sit fulcitum solemnitatibus requisitis gl. in l. generali. Cod. de tabellio. item etiam quod addit locus confecti instrumenti, & signum notarij, vt idem Bald. in l. qua quisque. ff. de eden. vbi tenet, quod registratio in actis non dicitur originale, quoniam immutata, seu accumulata a paribus conferuari debet pro originali, & sic audio a notarijs Neapolitanis obseruari: ¶ & sic imbreuiatura in iudicio non faceret eadem Gui. Pa. quaest. 19. a fortiori exem

plum sumptum ex dicta imbreuiatura, quam nemo alter posset authenticare, & in publicam formam redigere, nisi idem, vel alter, qui habet hoc in privilegium, vel faciat hoc decreto iudicis, vt tenet Iason in l. prator ait. §. cogitur. vers. 15. quaro. col. 3. ff. de eden. quid si ex errore instrumentum non habet diem, an faciat fidem? vide Guid. Pa. quaest. 582. quod si approbat, & non cantat de facto suo potest illud impugnare, vt tenet idem quaest. 131. & vbi reperitur praesentatum in actis, & ex eo exemplata copia: quomodo restituatur debeat relicta copia, ¶ & an faciat fidem copia extra acta? dic, quod fidem facit, & debet restituatur postquam est collationatum intimata parte ad videndum collationes: nisi pars illud vellet redarguere de falso, quia potest teneri per duos menses. Guido Papa. q. 471. sed quid si praesentauit, & intimauit illud parti, deinde renunciauit vti ipsius, an possit cogi, dic quod non. idem Guido Papa. quaest. 244. ¶ quid si perdidit illud: notarius tenetur iterum reassumere parte citata, vt not. in const. baiulos. §. de cernimus, & Bertachinus in tractatu gabellarum. in 3. par. primae quaestionis. & Capella Tol. q. 417. ite renouatur propter antiquitatem, & consumptione. §. j. authentico, de haered. & sal. Iason. in l. 3. in 9. col. ¶ C. de iure emphyt. ¶ & quis erit iudex in exequendo instrumentum praedictum: dic quod omnis iudex Bar. in l. a diuo pio. §. j. ff. de re iud. in contrarium facit Ritus 54. quo cauetur, quod sola Magna Curia. ¶ Quid si contineat consequentiam incertam: dic quod declarata consequentia liquidatur instrumentum Bar. in l. j. ff. iudic. solu. & cum vellem in causa dotis magnifice Camilla Ferrara vxoris meae ponere hoc in practica quidam ex magnificis iudicibus denegauit hoc facere, & male, ex quo nondum viderat Bartolum vbi supra, quia paria sunt esse liquidum, & posse in continentem, seu in breui liquidari, ita quod non requirat liquidatio altiore in dinem. l. fina. & ibi notatur. C. de comp. & Alexand. in l. quidam aestima uerunt. ff. si certum petat. in 3. col. Et potest liquidari etiam diebus ferratis ad honorem Domini, & tractatur, vt causa criminalis, vt tenet Bart. in l. omnes C. de ferijs, & proinde citatur pars ad liquidandum instrumentum, secundum Bar. in l. creditores in 15. & 16. col. C. de pig. ¶ & an habeat locum Ritus in instrumento dotis, dic, quod sic, vt tenet Bar. in l. j. ff. de ijs, quae in test. delen. & vidi temporibus meis plura instrumenta dotalia liquidati, & maxime illa in quibus fit mentio de matrimonio iam contracto nec indigeat extrinsecus probatione: Er vbi cauetur quod testamenta exequantur: quando debeant exequi, vide Bart. in l. filio praeterito. ff. de iniust. rup. & irr. test. ¶ & an habeat locum Ritus in instrumento continente certam quantitatem vini, olei, frumenti, vide Bar. in l. 1. §. in hac actione. ff. commod. & quid si stipulatio est inutulis, an possit exequi? vide Bart. in l. si quis ita. §. si quis. ff. de verb. obl. ¶ Instrumentum dicitur liquidum quando non indiget quia extrinsecus probatum est. Alias dicitur certa stipulatio quando continet certam contestantem, seu aliquid certum in substantia, qualitate, & quantitate. l. stipulationum. vbi Bar. ff. de verb. oblig. item tenet idem Alexander in dicta. l. stipulationum. quia res clara non indiget alia declaratione, ut tenet Alex. in l. si sic stipulatus. ff. de verb. oblig. Dicitur debitum liquidum instrumentum confessionatum, & eo maxime quando nulla exceptio aduersus debitum opponi possit, vt tenet Angelus in l. 1. ff. de transactio. quem sequitur Paulus de Castro, & Iason vbi supra. Item debitum purum, & in diem dicitur vbi vtriusque dies cessit gl. in verbo conditione. l. si Siuic. §. legata. ff. de noua. verba pura dicuntur ubi non ad sunt illa verba si volueris, gl. in l. ple-

in l. plerunque. §. fin. ff. de iure dot. in verbo: cum pure, & Bar. in l. si quis stipulatus. ff. de solut. & dicitur verba simplicia, verba pura, quae nullam habent conditionem, & modificationem. Ita dicit Alex. in l. j. §. si quis simpliciter. ff. de verb. oblig. & idcirco talia instrumenta non recipiunt compromissum ex necessitate, vt in pragmatica odia litium in fratre de modo proced. Sed quid si instrumenta continent verba incerta, generalia, obscura: quae recipiunt interpretationem promiscuam: liquidari non possunt. l. quicquid astringendae. vbi Doct. ff. de verb. obligat. Idem est vbi est apposta dies, & conditio, quae pendet ex facto promissoris, & steter per promissorem. l. in illa. ff. de verb. oblig. dicunt ibi quidam, quod non habet subscriptionem testium argumento eorum, quae notat Iason. in l. contra. §. si filiusfamilias. ff. de pact. in 2. col. vers. capio glossam, quoniam debet ex omni parte esse perfectum instrumentum, quod praetenditur liquidari, vt tenet Matth. decis. 283. num. 1. an possit tunc solui, ad ea vide Bar. in l. si. ff. de verb. oblig. si dico, constituo me, & Titium soluturum, si Titius non consentit teneor in quinque, si dicam satis fiet tibi a me, vel a Titio eodem Titio non consentiente teneor in solidum. §. fin. authentico, vt cum de appel. cognosc. si constituo me soluturum alijs non illi cum quo stipulor non potest agere, nisi sit pupillus, minor, vel ciuitas cuius es administrator: vel nisi tua interstet, vt not. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. ff. de verb. oblig. & vbi debitor alias offert pecuniam, & creditor recusat, & non habet iustam causam recusandi: aequum est succurri debitori. Exceptione do h, vel iusta interpretatione. l. qui decem. ff. de soluti. post iudicium caprum infra paucos dies. l. si post tre. ff. si quis cautio. adeo: quod illa verba si neque die constituta, supple, neque postea infra paucos dies. l. sed si alia. ff. de constit. pecunia. vbi Salyce. & in l. si pacto quo pecuniam. & Alex. in l. qui Romae. §. coharedes. ff. de verb. oblig. Et quid si debitor facit depositum cum conditione extrinseca, quae non potest sic de facili adimpleri, & non habet liberam facultatem recipiendi creditor: dic, quod debitor non liberatur. l. si soluturus, vbi Paulus de Castro. ff. de solutio. sed quomodo possumus cognoscere, quod instrumentum est conditionale: dic, quod vbi sunt verba, quae important conditionem. l. quodcumque. §. non solum. ff. de verb. oblig. l. promissit. ff. de cond. in deb. l. si Stichum. §. legata. ff. de nouari. & quomodo intelligantur obligationes. adde gl. in l. obligationum. ff. de act. & obligat. Item inspecto exitu conditio, & modus non differunt: sed principio sic: Nam non datur actio, nisi esset conditio. In eo vbi est modus: secus non datur actio, & cauetur de adimplendo. l. liberto. §. Lucius. ff. de annu. leg. l. quibus diebus. §. fin. ff. de cond. & demonst. gl. in l. j. C. de ijs, quae sub modo in verbo, pro conditione, & vbi duo instrumenta reperuntur de eodem debito eodem die facta inter se repugnancia neutri creditur gl. est singularis in l. scriptura, in verb. scriptura. C. de fide instrum. ¶ & in liquidationibus, quae debent fieri iudice sedente pro tribunali: licet hodie per abusum, & multitudinem negociorum reseruatur liquidatio pluries post rectam Curiam in audientia ciuili: forma est, quod principalis cum iuramento interrogatur: creditor pro conuento praesentat instrumentum, & deinde interrogatur debitor: si habet dictum instrumentum pro vero: & cnsitens ac asserens habere pro vero carceratur debitor, & allegas solutionem, seu alia, quae redarguant instrumentum propter, quod cassari debet: nisi venerit cum testibus iudice pro tribunali sedente, & obrulerit in promptu examinari facere: tunc debet admitti, & ita obseruatur: ita dicitur Ritus

iste cum sequentibus Ritibus. Sed an debitor teneatur ad omnia respondere, dic, quod non, nam ad profus incerta, non tenetur respondere, nec ad alia de quibus non fuit intellectum: in iuramento nec de ijs, quae non faciunt ad causam. l. quotiens. §. fin. ff. de noxali. lege secunda. Cod. ad exhibend. Nec ad ea propter, quae esset contrarius priori in terminis, ne inciderat in peritrium. l. si quis liber. §. finali. ff. de pact. haered. nec de facto alieno. l. Marcellus. §. primo. ff. rerum amor. nec super quaestione iuris, & negatiua, quia huiusmodi iuramentum fuit inductum ad exonerandum, & ad releuamen probationis. l. cum, & iudices. §. obseruari. Cod. de iureiuran. propter calum. iurantes debent sacra tangere. lege rem non nouam. C. de iudic. licet glossa dicat hodie obseruari contrarium, & praestari super qualibet carta. ¶ Citatus super tenore instrumenti debet comparere in quolibet termino, & non debet recedere, nisi licentiat, vt in Ritu, qui incipit. item seruat ipsa Curia, quod nunquam, & notat Bart. in l. si finita. §. Iulianus. numero decimo, & vndecimo, ¶ & cum diebus praeteritis fuisset vocatus Marcus Aemus de Ragona de Ebolo, ad instantiam cuiusdam, & accusasset contra, & creditor potuisset licentiarum iudex denegat, & infretis, quod deberet stare donec aperitur instrumentum meae contumaciae, quae infra ciuitatem est mensis, extra est duorum mensium, & tandem porrecta supposita, & facta demum relatione in aula in qua reuertit, & praecedat materiam per Magnam Curiam fuit prouisum, quod licentietur, vt patet ex actis, quae conseruantur poenes egregium notarium de buperijs. ¶ Vtrum possit vocari super tenore instrumenti ad instantiam cessionarij hoc haec tenus non vidi, nec practicaui solum vidi vbi hac cautela, quod d creditorem pro parte cessionis cessionarius fecit obligari, quod debet liquidare instrumentum illudque praesentare iuxta formam Ritus, & sic fuit practicum, quod ambo cessionarius, & cedens assistant tempore liquidationis, & non fuerunt exclusi: sed fuit facta liquidatio & idcirco non potest cedi, quoniam exigitur iuramentum veritatis, quod praestatur, quando interrogatur pro quanto litigat: quod iuramentum cedi non potest, vt tenet Baldus in consilio 314. quod incipit. Vtrum dictus contractus incip. dubio. libro quinto. nec transit ad haeredes, quia personale leg. generaliter. C. de rebus cred. & nota. in capitulo veritatis, de iureiur. secus in haerede, vt tenet Tiraquellus in secunda gloss. & per totum, & vbi capitur pro crimine potest recomdari pro debito, & sic, & contra Barto. in l. prima. ff. ad legem Iuliam, pecul. & in lege placet. C. de sacrosanctis ecclesijs. numero 49. & in lege eximendi. ff. ne quis eum qui. §. primo, numero primo. & vtrum possit pro affectatione iudicij capi pro cessionario, quod sic tenent Iacobus Butrigarius in quaestione, quae incipit statuto cauetur, & Ioan. Andreas, super Specular. in rubrica de cessione. actio. & Baldus, & Doctor. in l. prima, si certum petatur, & in l. per diuersas. Cod. manda. in decima quaestione, & in l. prima. Cod. de act. & obligat. in duodecima quaestione, & Salyceus, numero vigesimo primo. Cod. de verborum significat. in l. creditores. & est communis opinio, & maxime vbi cessa est ei obligatio. Bald. in dicta l. prima, numero decimo quinto. ¶ Idem dicitur in debitor: cum conditione, quia interim non potest capi, vt inquit Bartolomaeus de Salyce in lege debitorum, de verborum significatione, ¶ & si carceratus vocatur super tenore instrumenti non potest banniri, vt tenet Bald. in capit. de pace tenen. & eius violator: versiculo quinto, columna 4. dixi de hoc in Ritu nonagesimo tertio, tamen potest comparere

parere per procuratorem, & si non comparet est cõ-
 rumax, vt tenet Bart.in l.is, qui reus. ff. de publ. iud.
 24 & ¶ an Carceratio fit de mero, & mixto imperio, vi
 de Bart. in authentico de defensor. §. finali, collatio-
 25 ne tertia. ¶ Cautela de legalitate notarij quomodo
 fiat: vide Bart. in l. generaliter. C. de non numerata
 26 pecunia, ¶ & promissio facta de diuersis locis au-
 di Bar. tolum quomodo intelligatur. C. de pactis, in
 27 lege si quis. Cod. de pactis. ¶ Item citatus potest di-
 cere de loco non tuto. Bart. in l. sciendum. §. primo.
 ff. de legatis primo, capitulo accedens, vt lite non
 contestata. & Andr. de Ifern. in constitut. p̄uilegia
 quibusdam, & effectus dictæ excusationis cessat ces-
 sante causa, vt notat Hostiensis, in capitulo dile-
 cti, columna secunda, de foro compet. & Tiraquel-
 lus in tractatu cessante causa, in prima parte, nume-
 ro 43. & potest excipere de acre malo: vt illi de abru-
 tio à mense Iulij vsque ad mensem Septembris. Bar-
 tol. in l. reculare. §. si quis. ff. ad Trebel. & quid de im-
 pedito, tenetur mittere procuratorem. Bartol. in l.
 secunda. §. si quis. ff. si quis caut. non tenetur compa-
 rere ad locum inhonestum. Bartol. in l. ex quacun-
 28 que. ff. de in ius vocan. ¶ Excusatur propter infir-
 mitatem, & ab amico cum instrumento infirmitatis,
 & literis medici, seu saltem cum subscriptione
 medici instrumento infirmitatis, que illud idem im-
 portat, & pluries ita fuit practicum hoc anno. Bar-
 tol. in l. tertia. Cod. de re milit. libro decimo, & extat
 Ritus, qui incipit. item seruat ipsa curia, quod peti-
 tio excusationis, & pragmatica, que incipit Sereniss.
 pro Serenissima Regina, & Matth. decis. 285. idem in
 carceratione vbi carceratio non est procurata, & in
 alijs similibus causis per eadem iura dummodo fi-
 des clara exhibeatur tempore vocationis cum com-
 paritione per quam allegantur præfata. Alias non
 debet admitti ex quo non dicitur formiter allegari
 29 præfata. ¶ Creditor, qui ante citationem, & solutio-
 nem vult protestari debitori debitoris, quod non
 soluat alteri, quam ipsi debet per scripturas docere
 de suo credito. Bart. in lege Iulianus. ff. de regulis iu-
 30 ris. Item ¶ creditor quomodo potest implorare ma-
 num militarem contra debitorem fugientem extat
 Ritus, qui incipit. Item nota, quod quando volens
 interrogationem, & Bart. in lege creditores. Cod. de
 31 pigno. numero vigesimo octauo. ¶ Creditor non te-
 netur recipere debitum incongruo loco, & tempo-
 re. Bartol. in lege creditor. ff. de solutionibus, nec par-
 tem debiti nec rem pro pecunia, vt notatur in l. qui-
 dam æstimauerunt. ff. si certum petatur, fallit pro-
 pter impotentiam, vt tenet Alexander in dicta lege
 quidam æstimauerunt per doctrinam Imolæ, in ca-
 pitulo Odoardus, de solut. nec depositum sub con-
 ditione extrinseca, vt tenet Paulus de Castr. in l. si so-
 lururus. ff. de solut. Anton. de Fano in tractatu de pi-
 gnor. in tertio membro, quintæ partis, numero vn-
 decimo, sed si illam offert in sacco, quia potest vi-
 deri, & explicari tenetur illam recipere, vt tenet Ale-
 xander in l. si seruus. ff. de vulgari, & pupillari, &
 hodie sufficit deferri pecuniam in sacco in marsu-
 pio, & in immocaturio, vel depositari pœnes magni-
 ficum præceptorum præuentum Magnæ Curia, &
 ita dicitur Ritus Magnæ Curia Vicaria, qui incipit.
 Item si aliquis, vel aliqua non obstante, quod de iu-
 re sufficiat in banco publico, vel in æde sacra fieri de-
 positum in lege solutionem. ff. de solutionibus. Et
 32 an ¶ creditor teneatur soluta sibi pecunia configura-
 re instrumentum debiti debitori suo, vide Bart. in l.
 huiusmodi. ff. de legatis primo, & si sunt plures obli-
 33 gati insolidum, & ¶ creditor sit in mora vno ex eis
 offerente, vbi postea creditor interpellauit aliusque
 non obtulit, vt notat Bartolus in authentica hoc

ita, de duobus reis, numero tertio. Creditor, an pos-
 sit eligere iniquam causam. Bartol. & ceteri in lege
 prima. ff. de solut. & an excludatur Velleiano? vide
 not. in l. antiquæ. C. ad Velleia. & vbi creditor confi-
 gnat instrumentum debitori propter cautionem si-
 bi factam faciat sibi facere a debitore cautionem de
 consignatione instrumenti, & quod erat vere debi-
 tum illud, quod soluit: Bart. in l. si plures. C. de fide-
 34 iussor. ¶ debitor carceratus debet alij creditori, vt
 notat Bartol. in l. sanctum. ff. de rerum diuisio. & ita
 obseruatur in Magna Curia per quam capta informa-
 tione de paupertate mandat subministrari ali-
 menta ad rationem denariorum viginti pro quolibet
 die vbi carceratus est ignobilis: vbi vero nobilis,
 statur arbitrio Magnæ Curia, & vbi recusantur: libe-
 ratur a carcere Magnæ Curia, & ita refert fuisse deci-
 sum in sacro consilio Matthæus decisio. sed quid si
 paupertas euenisset post moram, ei nõ deberet pro-
 dedisse, vt tenet Bartol. in l. sancimus. C. de fideiussor. &
 maximè ob culpam ipsius, vt tenet Tiraquel. in re-
 petitio. leg. si vnquam. C. de reuoca. donat. in verbo
 bona, in quinto numero, & idcirco alij debet, quoniã
 est seruus creditoris, & impeditur negociari. Bart. in
 leg. si de lege. Cod. de nouationibus, & in lege si con-
 stante. §. quorones. ff. soluto matrimon. Maxima enim
 est debitoris fragilitas, & idcirco moderanda Bartol.
 in lege si ex cautione. Cod. de non numerata pecu-
 35 nia, ¶ debitum videtur remissum vbi præterijt tem-
 pus decem annorum, & sapius calculata ratio, & in
 tercessit inter debitorem, & creditorem consanguini-
 tatis, vt tenet Bartolus in l. libertis. §. manumissis.
 ff. de alimentis, & cibarijs legatis, non habet locum
 36 in debito instrumentali. Debitor ¶ proprie dicitur
 ille a quo inuito extorqueri potest debitum Bart. in
 lege fideiussor obligari. §. qui certa loca. ff. de fideiuf-
 sor. & quando debitum intelligitur aliquod esse: vi-
 de Bartolus in lege prima. §. debitum. ff. de consti-
 tut. pecun. debitorem fugientem capere possum, non
 vt detineam: sed vt adducam ad iudicem, Bartol. in
 l. si focer. §. Iulianus. ff. de dot. prælega. & suspicio de-
 bet causari post debitum contractum Bartol. in lege
 37 grege. §. primo. ff. de pignoribus. ¶ Creditor dicitur
 esse in mora, quando non venit eo tempore in loco
 in quo solutio fieri debebat, lege item illa. ff. de con-
 stitut. pecun. & licet fuerit impeditus, mora nocet
 ipsi non debitori, & purgat moram debitor soluendo
 postea, nisi interstet creditoris, quia tunc debet of-
 ferre vna cum interesse, vt notat gloss. in præfata le-
 ge in illa. in verbo ad diem, quoniam tempus fuit ap-
 positum gratia debitoris, & vbi solutio facienda ef-
 fet extra locum contractus, vel iudicij, tunc debitor
 teneretur ire ad locum destinatum alias creditor: vt
 38 nota. in dicta gloss. ad diem. Instrumentum ¶ est pro-
 batio probata, vt tenet Decius in consilio trigesi-
 mo sexto, numero vigesimo, & an nullitas instrumẽ-
 ti præscribatur, vide Papiensem in libellis suis in
 39 forma exequutionis, numero octauo, & nono ¶ In-
 strumentum antiquissimum dicitur, quod excedit me-
 tam centum annorum. Decius consilio quadagesi-
 mo secundo, & antiquum, vt non possit acculari vi-
 ginti annorum, vt dicitur Ritus, & notatur in l. quere-
 lam. Codicis de falsis, Boerius quaestione vigesima-
 sexta, numero quinto, in prima parte, & dicitur an-
 tiquum decem annorum, per quos inducitur obli-
 uio. lege peregre. ff. de acquirenda possessione, per
 quos tollitur infamia, & inducitur probitas, vt tenet
 Decius in rubrica, capitulo primo, de probationibus,
 per quos minoratur pena. lege si diutino. ff. de
 pœni. & vbi quis condemnatur simpliciter, sine præ-
 finito tempore ad metallum intelligitur per decen-
 40 nium, lege siue præfinit. ff. de pœni. Item ¶ illud di-
 citur

icitur expressum in instrumento, quod potest colli-
 gi ex verbis expressis Decius consilio 68. in primo
 41 volumine, numero tertio, ¶ quomodo possit re-
 probari, & quod testes exiguntur in reprobatione
 quales esse debeant, & quid debeant deponere, idem
 Decius consilio 101. in primo volumine, & vbi non
 est renunciatum rei non tradita potest opponi,
 idem consilio 119. numero quarto, in primo volu-
 mine, & quod non possit fieri exequutio debiti non
 liquidi, clausula quarentigæ operatur, vt proceda-
 tur summarie Ludouicus Romanus consilio 133.
 & proinde præsentatio instrumenti habetur loco li-
 belli Matth. decisione 191. idemque importat super
 42 tenore instrumenti ¶ quod super tenore libelli, &
 hoc est, quod dixi supra, quod attenditur tenor in-
 strumentum non petitio conuenti, instrumentum re-
 peritur pœnes debitorem non domesticum nec co-
 habitatorem, contra debitorem probat solutionem.
 Ludouicus Romanus consilio 446. & an instrumen-
 ta illiquida, quæ possunt liquidari in exequutione,
 possint præsentari, secundum Riturum. vide domi. Bra-
 cheturonensem in suis aphorismis aphorismo 98.
 43 ¶ & quaeritur num possit præsentari per procurato-
 rem dic, quod vbi exigitur præsentia alicuius: non
 sufficit procurator maximè cū exigatur proprium
 iuramentum in liquidando instrumentum: faciunt
 notata in capitulo statutum. §. cum vero, de rescri-
 ptis, in sexto. vbi Archidiaconus, & Philippus Fran-
 cus, in quarto nota. & idem Archidiaconus capitulo
 10, vt circa de electio. in sexto, & Abbas in capitulo
 finali, de iuramento calumniæ, & gloss. in clemen-
 tina dudum, de sepulchris, & Abbas in capitulo cum
 parati, de appellationibus, & Matthæus de Afflict. de
 cisione sexagesima quarta, vbi dicitur de banco cum
 quo nõ fuit præstitum iuramentum de facie ex quo
 44 banchum non habet requisita. ¶ Item instrumẽ-
 ta tangencia magnates fiant per notarios demania-
 les, capitulo non sine prudentis. carta trigesima sex-
 ta. Item pro præsentatione instrumenti nec pro ci-
 tatione soluat aliquid, nisi interloquutoria gra-
 tia. 12. vt in Ritu, qui incipit item, quod pro præsen-
 tatione. carta 12. sed contra Riturum criminales scri-
 bæ pro confectioe citationis habent carlenum, &
 45 nihil pro præsentatione. ¶ Instrumenta extra Re-
 gnum facta non possunt præsentari, secundum Ri-
 turum: quod incipit item seruat ipsa curia, quod in-
 strumenta, carta septima, vbi aperitur, quod aposto-
 lica non possunt præsentari, nisi de locis notis non
 nimium longinquis facta fide, quod ille, qui confe-
 cit est notarius. Idem Matth. decisione 245. & 251.
 46 ¶ Quid si instrumentum continet quantitatem in-
 fra vnciam interrogetur debitor, & si confitetur fiet
 47 præceptum, quod soluat, ¶ & si est suspectus, an ste-
 tur, & vbi allegauerit satisfactionem detur termi-
 nus, & recipiantur testes, vt in Ritu: item quæcun-
 que instrumenta, carta septima, & vbi mortuus est
 creditor filij facto præter Bald. de quo facta mentio
 ne in citatione possunt vocare debitorem in iudi-
 cio per intermediam personam tutoris: vt in Ritu,
 item seruat ipsa curia carta vndecima, & carta septi-
 48 ma. ¶ Sententia instrumentalis fertur in debitorem
 ad pœnam manus, licet non teneatur exequi, & deti-
 netur quousque satisfiat curia, & per se, vt in Ritu.
 Item nota, quod ille, qui carceratur, & restitutio ori-
 ginalis vocato debitore fit creditori per actuarium,
 vt in Ritu, qui incipit item seruat ipsa curia, quod
 quamuis. carta septima, & nota. in capitulo quoniã
 49 contra fallam: de probationibus, ¶ quid si in instru-
 mento adest clausula: nisi aliter ex calculo rationis
 apparuerit, dic quod est purum, Bartol. & gloss. le-

ge Iulianus verum debitorem. Codice de conditio-
 ne indebiti, & Socyn. in lege quibus diebus. §. qui-
 dam. ff. de conditionib. & demonstration. & habe-
 tur instrumentum celebratum de voluntate partium
 ac si esset factum coram iudice, lege si debitori. ff.
 de iudicij, & reuocari non potest Bartol. in lege er-
 ror. ff. de verborum obligationibus, & habet vim
 sententiæ interloquutoria: Baldus in lege finali. §.
 necessitate. Codice de bonis, quæ liberis, & in le-
 50 ge cum vnus. ff. de bonis auctorit. iud. possid. ¶ Con-
 tumax carceratur, nisi sit contumax actor. Socyn. in
 lege si quis arbitraru, numero quinto. ff. de verbo-
 51 rum obligationibus ¶ si instrumentum extra Re-
 gnum statutus habet exequutionem paratam ex-
 tra Regnum statuẽtis etiam vigor literarum remis-
 soriarum, non potest exequi. Baldus in lege prima.
 52 Codice de confess. in fine. & ¶ quando soluitur adie-
 cto remanet obligatus, & tuctur exceptione, lege
 si quis duobus. ff. de constitut. pecun. & vbi cate-
 tur, quod non admittatur aliqua exceptio intelli-
 gitur de friuolis, notat Bartol. in lege prima. §. &
 53 parum. ff. quod vi, aut clam, & ¶ quid si in instru-
 mento sunt personæ quarum est signum crucis, &
 solet solemnns ciuitatis celebrari, contractus non te-
 net in lege idem erit. ff. pro socio, & ad præfata tu-
 serua distinctionem constitutionum baiulos consu-
 etudinem, & instrumentorum robur. vbi dicitur
 incontinenti, intelligitur arbitrio boni viri, vel iudice
 sedente pro tribunali. Guido Papa quaest. 132.
 54 ¶ Quod si in margine instrumenti reperitur cal-
 sum irritum de voluntate partium, & in eo non re-
 peritur rogitus, tenet cassatura. dicit Baldus in le-
 ge si quis ex argentarijs. §. similiter. ff. de edend. &
 55 ¶ quid si opponitur compensatio, non impeditur
 liquidatio, nisi per confessionem creditoris, vt in
 56 capella tolosana, decisione prima, & ¶ vtrum possit
 appellari ab ista interloquutoria dic, quod non, ni-
 si aliquid addatur, vel diminuat. Baldus in capi-
 tulo finali, extra de sequestratione possessionum.
 bene verum reclamatur, & porrigitur supplicatio, &
 consuevit obtineri, quod reclamaciones faciat Ma-
 gna Curia requisitis requirendis prima die. Item
 57 ¶ licet non possit opponi per debitorem potest op-
 poni per tertium, Baldus in lege prima. Codice
 com. de leg. & in lege si debitori. Codice si aduer.
 58 credit. quid ¶ si vnus appareret in protocollo aliud
 in instrumento: neutro staretur, vt tenet Bartolus
 59 in lege Sempronius. ff. de legatis secundo. ¶ Quo-
 modo fiat præuentio, vide Riturum, qui incipit, item
 seruat ipsa curia, quando contigerit, carta septima,
 vbi non datur terminus in causa præuentiois, ni-
 si fuerit præstita cautio de soluendo debitum, & pœ-
 nam, vt in pragmatica de modo procedendi car-
 ta secunda, quæ incipit malitijs. Item de se præ-
 sentando facta publicatione, vt possit detineri, &
 ista præuentio in alijs curijs fieri non potest præ-
 terquam in Magna Curia, & præterquam per cle-
 ricum, vt in Ritu, qui incipit item, quod ad satisf-
 factionem dicti debiti, qui Ritus hæctenus non fuit
 practicus in ciuitate Neapoli tempore meo: &
 præterquam in sacro consilio, quod repueatur idem
 tribunal, & præuentio fit intra paucos dies post
 diem destinatae solutionis infra quos licet purgare
 moram, vt dixi supra, & ante quam citetur super
 tenore instrumenti, & non restituentur instrumen-
 ta, nisi elapsis duobus mensibus, vt in Ritu, qui
 incipit, item vbi facta est præsentatio ad cartam se-
 primam, Bartolus in lege quarta. §. condemnatum.
 ff. de re iudicata, & nota. in lege is a quo. ff. vt in
 puelleis. lega. & Bartolus in verbo summarie, ad re-
 primendum, lege iudicati, Codice si ex falsis in-
 stru-

In Ritu 243.

Post conclusum in causa iudices infra decem dies debent causam expedire: hoc recipit interpretationem ex causa, & ex loco, & personis, & ex multitudine causarum. vt in constitutione Regni: quæ incipit vniuersos, & singulos. idem fuit prouisum per Regem catholicum in anno. 1510. in ordinationibus sacri consilij, idem in anno. 1539. vt in pragmatica quæ incipit: similiter mandamus fuit prouisum per suam Maiestatem Casaream, & procedit vbi concurrunt voluntas iudicis, alias remanet in arbitrio iudicis quod regulari debet vt suggerunt dicta iura.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio quid sit, & quid operetur; & ad quos interponatur, & quæ debeat continere.
- 2 Pronunciatum quando dicatur.
- 3 Appellatio a quo die currat infra quos dies interponatur, & quod tempus ad prosequendum, & presentandum processum, & coram quo fiat presentatio.
- 4 Computatio quæ sit, quomodo intelligatur, & an habeat cum sententia?
- 5 Reclamare est superiores adire.
- 6 Desertio appellationis nullitatis.
- 7 Appellatus etiam deserta appellatione prosequi potest appellationem.
- 8 Nominati audiuntur in appellatione.
- 9 Mater potest pro filio appellare.
- 10 Sequestratio fructuum quando fieri potest.
- 11 Si sententia transit in rem iudicatam, & admittitur.
- 12 Infra biennium reclamare.
- 13 Appellatio non excludit, sed sustinet ius offerendi.
- 14 Processus si non presentatur infra 50. dies videtur in sacro consilio.
- 15 A quibus appellatur, & non retardatur executio.
- 16 In appellationibus causarum feudaliu Magna Curia non se intromittit.
- 17 Appellans olim quomodo venire debeat vt obtineret literas inhibitoriales.
- 18 Qui potest interpretari sententiam.
- 19 Milites obseruant solemniam appellationis.
- 20 Breuiori via proficiscens, si impeditur sibi ascribitur.
- 21 Appellatio aduersus iuramentum.
- 22 Protestatio conseruat substantiam.
- 23 Vbi causa per alium non agitur nec appellatio detegitur quam iniquitas retractatur.
- 24 Qui frustra appellat punitur.
- 25 Appellatio non priuat iudicem quin in alia causa non cognoscat.

In Ritu 260. & sequentibus sub rubrica de appellationibus admittendis.

Appellatio est remedium condemnationis quo extinguitur pronunciatum. l. j. §. ff. ad senat. Turpil. dixi pronunciatum proprie pro eo pronunciatum: quod fuit pronunciatum: et ab eo qui ius pronunciant habet. l. pronunciatum. ff. de verb. sig. ite appellatione corrigitur male pronunciatum. l. j. ff. de appel. est etiam iustum auxilium. l. ferui. ff. de appell. Appellatio est interponenda ad superiorem, quia si ad inferiorem non valet d. l. j. §. si quis appellatione. Appellatio principaliter debet tria continere: scilicet a quo, ad quem, & a qua sententia: cad. l. §. fin. & omnis cuius interest appellare potest. l. ab exequutore. §. j. ff. de appel. et currit a die scientiæ d. §. j. & d. appellatio potest fieri viua voce d. §. fin. la sententia. §. fin. & procedit etiam sine causa. l. appellanti, eod. tit. appellans habet decem dies ad appellandum: authentica hodie. C. de appel. l. interloquutoria authentica significauerunt. de testi. & currit a die sententiæ & scientiæ. l. j. §. biduum. ff. quando appelladum sit. Et habet quin quaginta dies ad presentandum processum: constitutio Regni appellationum tempora. & annu ad prosequendum: & ex iusta causa, alium annu, & sic biennium. authentica, ei qui. C. de temp. app. presentatio processus potest fieri coram notario actorum. l. eos. §. j. C. de appel. Quid in computatione, dicitur quod non habet cum sententia etiam quare sit per personam publicam approbatam, per rationalem, sed indiget confirmatione. & vbi non fuerit confirmata, non transit in rem iudicatam, nisi post triginta annos, sed vbi admittit non admittenda, possunt retractari vsque ad viginti annos, vt tenet Bart. in l. instar. C. de iure fisci. lib. 10. per l. j. C. de apoc. public. l. calculi. ff. de admistr. rer. ad ciuit. pertin. & vbi facta relatione, & intimata assignatur dies ad discutiendum capita relationis. debet expectari. l. de vnoquoque. ff. de re iud. Alij tenent contrarium per l. 2. §. de frumentaria. ff. de admistr. rer. ad ciuit. pertin. & Ang. in l. j. §. Marcellus. ff. si cui plusquam per l. Fal. & in Regia camera nuncupatur huiusmodi relatio significatoria, a sententia et Regia supplicatur seu reclamatur, authentica quæ supplicatio. C. de precib. impe. offer. & per reclamatione non suspenditur pronunciatum, imò præstita cautione exequitur. Capi. decif. 202. & et appellatio licet deserta non propterea prohibetur dicere de nullitate per viam querelæ & recursus, vt tenet Decius in c. cum sit Romana, extra de appel. l. si expressim. §. fin. ff. de appel. & relat. & Guido Papa tenet contrarium in cõ sil. 28. nu. 3. & conf. 158. & conf. 93. ibi Deci. loquitur per viam recursus querelæ hic Guido Papa, quando appellauit & incidenter dixit de nullitate, quæ est deserta, nisi facta partis vel iudicis fuerit impeditus, aut casu & fortuna. Old. conf. 73. & Decius in c. ex ratione, extra de app. & vbi deservit appellatio nõ possit iudex a quo. exequi sententiam nisi appellatione declarata deserta, sed Ritus Magnæ Curia extat in contrarium vt in sequentibus ritibus, & comprobatur iste ritus per testimonium. l. tempora fatalia. C. de temp. appel. Ant. de But. in c. ex insinuatione. extra de appellatio, & Romanus singu. 162. & quælibet contradictio habetur loco appellationis. l. si quis litigantibus. C. de Epif. aud. & Decius in c. ad audientiam, extra de appel. item vbi superior committit causam, inferior nõ potest se intromittere, cap. vt nostrum, extra de appel. Appellatus potest prosequi appellationem, post annum vel biennium. cap. ex parte, de rescript. l. petenda, C. de tempo. in integr. restit. sententia appellationis

lacionis debet continere condemnationem vel abolutionem. l. cum apud Sempronium. ff. iudicatum solui, & appellatio suspendit executionem. Socy. in l. Iulianus, numero 11. ff. de cond. & demonst. sententia lata actis non discussis non tenet Bal. in l. prolatam. C. de senten. & inter. om. iudic. & fauendum est appellationi, ita quod defendatur a desertione Cagnolus. in l. quoties nihil. ff. de regulis iuris, & non minati audiuntur in appellatione quando plures fuerant condemnati. l. sed si apud acta. §. illud. l. scio. §. quæsitum. ff. de appell. appellatur a quocunque in causa criminali. l. non tantum. ff. de appell. & ex necessitate appellatio potest fieri coram notario l. cũ quidam. ff. de appell. & appellans seruet debitum honorem iudici a quo ca. vt debitus honor, extra de appell. & l. illud. ff. de appell. & vbi condemnatus præcone compellente soluit, reformata sententia restituitur solum. l. cum ex causa. ff. de appellat. item mater potest appellare pro filio. l. prima. ff. de appellat. recip. appellatio interposita omnimodo medio remittitur ad proprium & immediatum iudicem appellationis. l. Imperatores. ff. de appell. & iudex appellationis vbi timet fructus dilapidari facit sequestrationem d. l. Imperatores. §. finali. nihil debet in nouari pendente appellatione l. prima. ff. nil noua pendens. appellat. sententia lata contra mortuum est nulla. l. Paulus. la prima. ff. quæ sentent. sine appel. rescin. & quid si sententia transit in rem iudicatam & appellans admittitur ad probandum & probat, reuocatur sententia Abbas, in cap. cum contingat. de off. deleg. & non dicitur sententia contra sententiam, vt tenet Bal. in l. j. C. quorum appel. non re. cip. a sententia Regia potest reclamari infra biennium gl. in l. vniuersa. C. de precibus Imperat. offeren. Capiccius decif. 169. Ritus 248. appellationi expresse in criminalibus renunciari nõ potest. Marth. decif. 78. & suspenditur in fructibus & interesse, & in expensis Marthæus decif. 77. & Ritus qui incipit. Item si contingat car. 10. Bart. in l. prætor ait. §. Iustus. ff. de appell. & interlo. & si procurator non appellat, & non est soluendo admittitur principalis ad appellandum infra decem dies enumerandos a die scientiæ. Marthæus decisione 344. & appellatio sustinet ius offerendi in causa adiudicationis. Marth. decisione 157. appellatio etiam quod sit deserta in sacro consilio ob non presentationem processus infra quinquaginta dies reuideretur ex eisdem actis nisi fuerit presentatus. Marthæus decisione 79. tempus fatalium currit a die interpositæ appellationis. Bart. in l. cum anterioribus. §. illud. C. de temp. appell. & Andreas in dicta constitutione appellationum temporaria: proceditur sine libello in causa appellationis extat Ritus qui incipit. Item in eisdem curijs, & gl. in l. fin. §. illud. C. de temp. appellat. & Guid. Papa. quæstione 58. verum pendente appellatione possunt expensæ taxari Lapus alleg. 82. Decius in capitulo pastoralis. §. verum. extra de appell. & in eis semper debet condemnari: Barto. in l. tutores. §. tutor. ff. de ad. ministr. tut. Ritus, qui incipit item iudices et car. 12. appellari non potest ab assistentia ad finem retardandæ executionis, vt in Regia pragmatica, quæ incipit Magnæ Curia Ritus. Item a sententia dotis alimentorum, vt tenet Ioan. Bapt. Caccialupus, in capitulo per vestras, de donat. inter vir. & vxor. fol. mihi. 102. columna tertia, versic. aduerte. prope finem. Appellatio procedit absque liti cõtestatione. l. cum anterioribus. §. illud. C. de temp. appell. & sufficit prima contestatio liti. in qua effectus procurator dominus liti ipse appellat. & potest per procuratorem appellare. l. ab exequutore. §. fin. ff. de appell. & relatione: & quod in causa appellationis non requiratur li

tis contestatio extat Ritus. 250. & Andreas in constitutione Regni quæ incipit dilationes. appellatio in causa momentaneæ possessionis non suspendit executionem præterquam in fructibus, & interesse Bald. in l. vnica. C. si de momen. poss. fue. appella. & Marth. decif. 279. Publico, & manifesto debitor denegatur appell. vt publicorum. C. quorum appellat. non recip. & vbi stat per principem quod non committatur appellatio non currunt fatalia. Marth. decisione 78. omnia acta debere transmitti. l. nec causas. C. de appel. Guido Papa quæstione 425. 440. 920. exceptio dolo facis petere quod restitutus es aduersus sententiam opponitur. l. prima. C. de re iudic. l. finali. l. si cum nulla. ff. eodem titulo. capitulo aliquibus, extra eodem titulo. In causis summarijs proceditur ex non scripto Auth. nisi breuiore. C. de sentent. ex per. recita. Ritus 252. 253. capitulo de appellationibus extra de appellat. Appellatio a sententia subreptionis concessionis non suspendit executionem. cap. vulgaris fama. carta 31. Ab exequendo, & decreto quod exequatur non appellatur. l. ab exequutore. C. de appella. Alexand. consilio 95. in secundo volumine. Capiccius decisione 34. Interloquutoria debet reuideri ex eisdem actis nisi fuisset lata in contumaciam vel saperet vim diffinitiuè. Bart. in l. ait prætor, numero 4. ff. de iniur. & in l. quod iussit. ff. de re iudic. Non admittitur appellatio ab anno, ab apertura testi. a perpetuo edicto, a venditione pignoris conuentionalis. l. fin. ff. de appell. a sententia principis, & præfecti prætorio, Capiccius decisione 3. a crimine læsæ maiestatis idem decif. 130. l. prima. ff. a quibus appell. non licet. Non appellant publici latrones, vt no. in l. edicto. §. sin autem. C. de edictiui Adriani tollen. Co nuicti, & confessi non appellant. l. obseruare. C. quorum appellat. non recip. & no. in l. obseruare. ff. de offic. præsid. Non restituuntur pupilli & reipublice aduersus libertatem. l. illud. §. sciendum. ff. de appellationibus, el secundo, & vbi non admittitur appellans, debet appellare a non admisione Capiccius decif. 34. Appellatio restituit causam ad terminos liti contestatæ idem Capiccius decif. 28. In appellationibus rerum feudaliu non se intromittit Magna Curia in Ritu qui incipit. item seruat ipsa curia cognoscere. car. 10. olim in annis fuit per Regem catholicum prouisum quod appellantes non admitterentur nisi presentatis appellatione & literis dimissorijs vna cum sententia & hodie recessit ab aula et abusu. Item si appellatur a sententia Magnæ Curia quæ est infra summam ducatorum centum, & confirmatur: non auditur ulterius reclamando, & ita fuit per Sacrum Consilium declarata dicta pragm. & obseruatur hodie. Nemo facultatem interpretandi sententiam habet nisi præses & procurator Cæsaris ac Sacrum Consilium l. ab exequutore. ff. de app. & relat. Presentia arguit scientiam. l. ab exequutore. §. j. vers. edita. Hæc militibus et solemniam, & appellandi tempora remittitur quoniam si nõ appellant, non admittuntur nec audiuntur, lege, qui suspectum. ff. de appell. & relatio. & vbi iudex remisit causam ad principem potest circumducere, & cassare acta remissionis & cognoscere de causa. l. ad principem. ff. de appellat. & minor effectus maior per restitutionem potest prosequi appellationem interpositam ab eius curatore. l. negociorum. §. curator. ff. eodem titulo. breuiori et via, & in via facere, & impediri prohibentur appellantes. l. Imperator. ff. de appellatio. seruus appellare pro domino non potest. l. creditor eodem titulo. appellatio et admittitur aduersus iuramentum dicta l. §. iustus. & an tutores finita tutela cogendi sint finire appellationem dic quod non dic. l. creditor. §. fin. Imperator

tor potest committere causam appellatione remota, l. j. §. fina. ff. a quibus appell. non lice. & Imo. col. 17. Non dicitur sententia sub conditione. l. prima. §. bi-
 2.2 duum. ff. quando appell. sit pro testamento & conser-
 uat ius & si docuerit de non receptione admittitur, item supponitur principi. l. ei cuius. ff. de appell. recip. & proinde consuevit in literis inhibitorialibus, quod iudex a quo, non admittit ex tali causa, l. sciendum. ff. eod. appellans debet instare instanter, & instantissimè. l. primo. ff. de l. dimiss. & Alex. in l. prope-
 2.3 randum. §. fin. C. de iud. & ubi & causa per alium agi non potest nec etiam appellatio agi potest. l. prima.
 2.4 §. fin. ff. an per aliam caus. appell. Qui & frustratoriā interposuit appellationem soluit pœnam ex stylo Sacri Consilij, & per pragmaticam de modo procedendi, & tenetur reficere expensas domino. l. j. ff. si tutor, vel curator appell. Appellatio non priuat iudicem quin non possit in alia causa contra eundem procedere. l. prima. ff. apud eum a quo appellatur alia causa agi. comp.

S V M M A R I V M.

- 1 An & quando admittatur excusatio aduersus citationem ad informandum?
- 2 Quando dicatur absens.
- 3 Contumax quomodo habeatur pro confesso.

In Ritu 264.

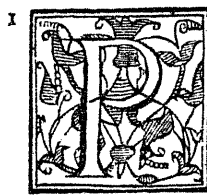
D Olt commissum flagitiū si fuit visus eodem die vel sequenti nō admittitur, excusatio absentis. cap. post commissum a delinquē te flagitium. car. 23. de infirmitate, & alijs causis supra diximus in Ritu qui incipit, item seruat
 2 ipsa curia quod petitio excusationis. Et quando dicitur absens, vide Ioan. Fabrur. §. primo. numero decimo. instit. de vscap. & de modo excusandi, vide pragmaticam Reginæ Ioannæ, quæ incipit Ferdinandus pro Serenissima Regina, & ubi vocatur pterpera statur dicto duarum obstetricum, vt tenet Bartholomeus Veronensis in l. pueri. ff. de verborum significat. & quomodo probetur infirmitas, vide Barto in l. contumacia. in §. fin. & in l. quæritum. ff. de re iudic. Absentes & fugitiui fiunt cōtumaces, & contra eos potest procedi ad foris iudicationem. vt no. in constitu. pœnam eorum, & quando ad condemnationem est tex. & gl. in l. apparitor. C. de cohart. lib. 1. 2. & l. ad Commentariensem. C. de cust. reo. l. ne diu. C. de pœn. gl. in cap. qualiter & quando. extra de accus. in l. absentem. C. de pœ. & in pœna extimationis, & infamix, & vsque ad relegationem inclusiuz, idem de consuetudine Regni Franciæ contumax habetur pro confesso nec postea auditur de crimine, vt in dicta constit. & notat Bart. in l. diuus. ff. de cust. & exhib. reo.

S V M M A R I V M.

- 1 Periuurium quid sit, & quomodo puniatur.
- 2 Intellectus ad constitutionem eos, qui scienter.
- 3 A periuurio non recipiatur verum iuramentum.

- 4 Dicitur iuramentum illicitum.
- 5 Non dicitur deierare.
- 6 Princeps num possit remittere periuurium.
- 7 Quomodo puniatur periuurus.
- 8 Periuurus, an perdat causam?

In Ritu 365.

Periuurium puniatur & ubi scienter quis peierauerit in iudicio, & extra iudicium obruncatione manus, const. Regni eos qui scienter, sed ubi extra iudiciū, vel iudex deserit iuramentum, & reperitur, deinde peierasse non puniatur obruncatione manus. vt tenet Andreas in tit. de cōsuet. recti seu. c. quicun que. 6. quæst. j. hæc duo contraria resolue vt per Andream in d. const. eos qui scienter: & crederem quod
 2 floquitur in teste qui deposuit cum iuramento in iudicio, vel extra, & fuit iudicatum secundum eius de positionem, & contra testes sunt plura prodita remedia, vt se abstinere a falsa depositione, & hæcenus non sufficiunt, & sic loquitur l. 2. C. de iureiur. & l. nullum. C. de test. & Andreas in constitu. edictorum. & A periuuro non admittatur nec recipiatur amplius iuramentum. capit. literas, extra de præsump. capit. qui periurat. 2. 2. quæst. 5. dicitur iuramentum
 4 & illicitum respectu rei si illa res est illicita quæ iuratur. 2. 2. quæstione secunda, capitulo secundo respectu personæ. vt in impubere. 2. 2. quæstione quinta, cap. paruuli. cap. nullus. respectu causæ exemplum si ad rumorem populi iurauit. 2. 2. quæstione 4. cap. cuiusque. ratione modi ubi temere, & præter necessitatem indifferenter iuratur. 2. 2. quæstione quarta, capitulo secundo ratione temporis. 2. 2. quæstione 5. capitulo decreuit: & licet iuramentum non obliget, tamen ad cautelam debet se absolui. cap. cum quidam, extra de iureiuran. 2. 2. quæstione quarta, cap. sacramentum. 1. 6. quæstione quarta, capit. quicunque. Non dicitur deierare qui ex iusta causa deserit sacramentum. l. vltima. ff. qui satisd. cog. Item necessitas, & difficultas excusat a periuurio. cap. querelam. cap. breui. extra de iureiur. ebrius si inter vna iurauit non dicitur periuurus. 2. 2. q. 2. c. vnusquisque. periuurus efficitur infamis, vt no. in l. si quis maior. C. de transact. 6. quæst. 5. cap. 5. quicunque. nec & Princeps potest remittere periuurium, quia iuramentum, & votum sunt de iure naturali c. & si expref. extra de iureiuran. si testis & deierat & cognoscitur ex officio puniatur extraordinariè, si per accusationem ordinariè, vt tenet Petrus de Bell. per. in dicta l. nullum. C. de test. cap. quia. 5. quæstione 6. & Cynus in dicta l. nullum. qui iurat soluere in termino, & soluit post terminum nō dicitur periuurus, vt no. 3. 2. q. j. c. apud misericordem. & Innocentius in c. significante, extra de pigno. & si deierat ignoranter non puniatur vt in Lombarda. de test. 69. l. j. 12. q. j. c. dixit, sed Princeps ante iuramentum potest tollere effectus iuramenti. vt notat Bald. in l. non dubium. C. de leg. & Andreas in constitu. diuæ memoriæ. de reuocandis alienat. & in pragmatica senatus consulti Velle. & de edicto in filium familias. & alibi periuurus, & an perdat causam vide Salycerum in authentica qui iurat. C. de bon. auth. iud. possid. hæc regula fallit in filio inquisito, quoniam non puniatur pœna constitutionis eos qui scienter. vt notat Bartol. in l. prima. C. de hæred. institut. & Alexand. in additionibus ad Bartol. in l. prima. ff. de bon. eorum qui sibi mor. consciue. numero primo.

primo. & exta iste Ritus Magnæ Curix & qui deierat extra contractum, puniatur extra ordinem. Capella. Tolo. decis. 17. accusa. periuurij est criminalis Mathæus decis. 64. & exta Ritus Magnæ Curix qui incipit. Item seruat ipsa curia. car. 7. & ubi mendax in vno non valet in alio & maximè est quando est periuurus in substantialibus. c. fraternitatis. extra de hæreticis. & Bald. in rubrica, de controuer. inuest.

scripta. Cod. de prec. Imperat. offeren. vbi Bald. & in lege qui crimen. & in lege accusationes tenet contrarium dicens quod licet cesset interesse: non definit ius vindictæ.

S V M M A R I V M.

- 1 Sigillum Regis & Baronis quid sit, & de falsificantibus sigilla.

In Ritu 273.

DE sigillo Regio & sigillo Baronis, & qua pœna puniatur qui ea falsificauerit, vide cap. Regni, quod incipit Regis Caroli damna infingentia. & cap. si quis literas. sub rub. de falsar. l. prima. §. qui in rationibus. ff. ad l. Corn. de fals.

S V M M A R I V M.

- 1 Repulsa quid.
- 2 An in repulsa committatur audientia restium?
- 3 Repulsa non competit fisco.
- 4 Repulsa scripturarum.

In Ritu 276. & tribus alijs sequentibus.

Repulsa potest concedi etiam elapso termino ubi testes recipiunt facta conclusione, idè si repetitur, c. ne peremptionis, car. 19. in causa: & repulsa non committitur audientia restium glof. in verbo quo quidem, constit. in pecuniarijs, terminus repulsa odiosus, & currit de momero ad momentum glof. & Doctor. in l. 3. §. minore, ff. de mino. & in l. qua ætate. ff. de test. & Nicolaus de Neap. ff. de excusat. tuto. & Ang. in l. si quis ita, ff. de conditio. instit. Inquisitus potest infra primū terminum reprobare testes dummodo renunciauerit futuræ repulsa, licet contrarium teneat Philippus Francus in allegat. 102. §. testes, versiculo tertio, quæritur limitatur, nisi habuerit testes pro repetitis legitime citatis, & examinatis, vt nota. in capitulo qualiter & quando, el secundo, §. si vero. de accusatio. & abusus iste est præuere iuris ordinem capit. exhibita: de iudic. An & quando admittatur repulsa post conclusionem in causis, vide notata in capitulo presentium, de test. & Lanfrancum, in capitulo quoniam contra. in vers. testium; columna duodecima, de probatio. Repulsa. & non competit fisco, sed parti facienti partem in iudicio vt tenet Paris de Pureo in tractatu syndicat. car. mihi 57. colum. prima, in quarto folio. & de forma articulo in causa repulsa, vide glof. in capitulo secundo, §. testes, in verbo nomina: dum dixit quod committitur nisi sint duo testes examinandi tantum pro quibus consuevit committi indifferenter, sed ubi & conceditur repulsa elapso termino an possit reprobare, & impugnare scripturas dic quod sic nisi fuisset idè terminus datus ad repulandum & impugnandum, & fuit pluries id notatum in sacro consilio, vt refert Capicius decisio. 68. & repulsa petita & non concessa in prima instantia potest concedi in 2. uel ex capite falsitatis. cum subornatio

S V M M A R I V M.

- 1 Citatus super tenore libelli, debet habere paratos libellos.

In Ritu 266.

Quando vocatur & super tenore libelli, dic quod debet esse paratus, aut citatio seruiat loco libelli si conuentus remansit contentus: alias decreuit iudex quod ad primam detur libellus vel recta curia: & in hoc versatur officium assessoris. l. prima. ff. de officio assess.

S V M M A R I V M.

- 1 Compositio quando fieri possit.
- 2 Remissio quid operetur, & quando intelligatur facta.

In Ritu 267.

Parte concordata & faciliores sunt iudices ad componendum Mathæus in constit. Regni si quis aliquem. numero 13. an cogi pars possit dic, quod non, sed suaderi. Bald. in l. omnia. §. quies. ff. de offic. præfe. pret. Fely. in rub. de treug. & pace. in cap. super quæstionum, de offic. deleg. & valet cum carcerato: Guido Papa quæst. 236. 253. & quæ requirantur ad componendum, vide cap. ad peruersorum. scilicet quod vulnus non sit lætale, quod inde non remaneat mutilatio membri concurratque bona fama inquisiti, & quod delictū probetur, vt in Ritu item quod nullus accusatur. car. 11. & Paris de Put. in tractatu syndicatus in verbo inquisitio. & Mathæus decis. 287. hodie procurer fieri inconsulto Rege, seu eius Locumtenente, vt in Regia nouella pragmatica. quæ incipit. Et ne sperata. cap. si quis contristatus. 90. dist. & an possit fieri sine remissione partis, vide Io. And. & Imo. in c. Odoardus. extra de sol. & quando sit iusta causa, vide Ang. in l. senatus. ff. de accus. & ubi cessat interesse partis an possit indulgeri pena. Ita fuit obseruatum tempore Tumultus. An sufficiat remissio in mortis articulo dic quod sic. l. j. §. quod ius publicum. ff. de iust. & iu. & Bart. in dicto §. per ius publicum, & Alex. in additio. ad Bart. in l. non solum. §. iniuriarum. ff. de iniurijs. An & ille qui remisit iniuriam videatur remisisse damna, quod non, tenet Bald. in l. si tibi. §. quædam. ff. de pact. & Matth. in dicta Constit. si quis aliquem. numero 3. item ad præfata, & an quando possit indulgeri sine remissione partis Andreas & Mathæus in constit. quæ sint regal. In verbo & bona committentium. & Iac. in l. fin. si contr. ius vel vit. publ. & in l. damnosa. & in l. re-

ne, vt refert Matthæus de cõfione 266. quid in scripturis productis post publicationem, vide Matthæum de cõfione 115.

S V M M A R I V M.

- 1 Filius repræsentat personam patris.
- 2 Preambulum.

In Ritu 282.

Filius repræsentat personam patris not. in l. fi. C. de hæred. inst. & continuatur ac cõmunicatur ei omne ius patris. l. in suis. ff. de lib. & posth. & sola declaratio exigitur in filio conue. ¶ dicitur præambulum, & nihil innouat: & proinde huiusmodi declaratio nõ indiget tela iudiciaria vbi non est contradictio: Oldradus ibi & iuris præsumptione filius est hæres, & non admittit probationem in contrarium: est glõsa iuncto tex. §. sancimus: in auct. vt ij qui obligatas. coll. 6. & Bal. in l. apud hostes. col. 2. C. de suis & legit. & sic de plano procedit in filio & descendentes ex eo. & in hæred. instituto præambulum absque difficultate.

S V M M A R I V M.

- 1 Saluus conductus moratoria, concurrentia quid sint & an impediunt exequutionem?

In Ritu 283.

Saluus conductus seu concurrentiam quæ dicitur moratoria quinquennalis, vel quantum creditores concesserint procedit etiam in chirografarijs & præiudicat hypothecarijs, quia est modicum præiudicium, vt tenet Bar. in l. rescriptum. ff. de pact. & ita fuit pluries iudicatum referente. M. V. I. D. domino Felice de Rubeis in sacro consil. & aduerte quod cessante causa salui conductus cessat & saluus conductus, vt tenet Tiraquel. in tract. cessa. causa in 1. parte, num. 230. litere quinquennales non impediunt exequutionem sententię sacri consilij. Guid. Pap. quæst. 97. nec extenduntur ad creditores futuros. idem q. 109. nec potest concedi per aduocatum fisci, Matth. decis. 4. & si fuit dilatio concessa per creditores non prohibetur iterum concedi, vt tenet Tiraquel. in l. boues. §. hoc sermone. num. 90. de verb. sign.

S V M M A R I V M.

- 1 Clausula super quibus omnibus & eorum singulis quid operetur.

In Ritu 284.

Illa verba in libello posita: super quibus omnibus & eorum singulis, &c. supplet defectum narrationi: & sequeretur cõdemnatio. vt tenet Pract. Papiensis de forma inquis. In verbo. super quibus, & Bartol. in l. senatus. ff. de accus. &

Bald. in l. 2. C. de probat. Alexand. in consil. 121. in j. vol. Socynus consil. 188. in fine.

S V M M A R I V M.

- 1 Cessio lucratiua quando dicatur.

In Ritu 286.

Cessio lucratiua dicitur ¶ etiam quando colore est titulus quæsitus. l. Sulpitius. ff. de don. inter vir. & vxor. & quando cedit post certamen & motam litem condempnatur ad expensas. l. quidam hiberus. ff. de seruitu. vrbano. prædio.

S V M M A R I V M.

- 1 Curator quibus datur.

In Ritu 287.

Curator ¶ datur minori, muto, surdo, fatuo, prodigo, infirmo, & hære. Ias. in l. cum deliberant. & l. sequenti. ff. de cur. fur. & vbi cessaret causa propter quã datur, cessaret curatio. ita tenet Tiraquel. in tractatu cessante causa. num. 70.

S V M M A R I V M.

- 1 Syndicus qualiter debet fieri.
- 2 Absolutus non potest amplius molestari.
- 3 Quanto tempore debet morari in syndicato.
- 4 Quando ratio reddi debeat.
- 5 Quid si officialis permisit carceratos ire libere.
- 6 Illa verba al syndicato te volemo an inferant iniuriam?

In Ritu 291.

Syndicus ¶ debet congregari more solito de licentia superioris. l. actuarios. C. de nu. lib. 12. & Bartol. in l. in omnibus. ff. ad Trebell. & vbi fuit absolutus, ¶ non potest amplius molestari: Ang. in l. iubemus. C. ad legem Iul. rep. & Baldus in l. obseruare. §. proficisci. ff. de offic. proconsul. & cap. Regni item statuimus quod tam Iustitiarij. car. 13. vbi cauetur quod si officialis per annum stetit in officio, debet morari in syndicato ¶ per 40. dies: sin minus, pro rata temporis, & interim non debet promoueri ad aliud officium: ne fiat confusio administrationis. cap. item quod parti officiales, & iustitiarij car. 36. & Paris in tractatu syndicatus in verbo, syndicatur. car. mihi. 38. numero quarto. & ¶ huiusmodi ratio debet reddi in fine anni. Bart. in l. neminem. Cod. de suscep. & archa. & §. iubemus, authentico. de colla. & Bartol. in l. rescripto. §. debitor. ff. de mun. & honor. & vbi controuertitur de administratione, seu liberatione probari debet l. fin. Cod. de profess. & medi. & quilibet sponte offerre debet

debet syndicatum cap. 2. lib. regum ibi loquimini de me. & præfati possunt absolui a prioribus dictæ ciuitatis. Bald. in l. mancipia. C. de seru. fug. nisi esset culpabilis. vt in additio. Alexand. super l. ambitiosa. ff. de decret. ab ord. faciend. & vbi administrat ibi tenetur reddere rationem. §. si quis autem, in authentico, vt iudices sine quoquo suffragio. Quid si permittitur iudex carceratus ire libere: ¶ tenetur in syndicato. l. ne quis receptam. ff. de custod. reor. & caueant actores, & rei eorumque procuratores, & aduocati dicere illa verba. Al ¶ syndicatove aspectu, quoniam non erit impunes. Bart. in l. si tutor. ff. de autho. tur. & vbi aufugit debet reduci ad standum syndicati glof. iuncto text. in l. siue ex prætorio. C. de exc. & exact. libro 12.

S V M M A R I V M.

- 1 In quibus casibus potest procedi contra clericum.
- 2 Clericus vt clericus citatus non cogitur comparere secus vt laicus.
- 3 Laicus nominans clericum, an declinet forum?
- 4 Clericatus, an possit probari per testes?
- 5 Vbi negatur ciuis, quid faciendum?

In Ritu 295. & 297.

Vdex ¶ laicus in quibus casibus potest procedere contra clericum dicit glof. cap. tuam. el. j. extra, de decim. & Guid. Pap. q. 73. & vbi ¶ citatur vt clericus non efficitur contumax. §. si clericus. de pace tenen. & Ias. in l. ex quacunque. ff. si quis ius dic. non obt. & §. si quis contra clericum: authentico de sanct. epif. & quando debeat gaudere beneficio clericatus. And. de Iser. in consil. apostatantes. & vbi laicus ¶ nominat clericum declinat forum Angel. in l. sicuti. §. Imperator. ff. de accusatio. Clericatus an ¶ possit probari per testes. Guido Papa quæst. 498. num. 3. & in reconuentione quid iuris La pus allega. 3. & an iudex laicus possit cognoscere de clericatu. Ioan. Faber. in l. si qua per calumniam. C. de epif. & cler. & de ciuilitate adest, pragmat. quæ incipit Ferdinandus vniuersis. car. 20. qui si ¶ negatur ciuis probet. l. j. ff. de prob. & Bald. in l. nomina. de pace constan. & vbi cessat habitatio cessat, & priuilegium: glof. & Doct. in l. 2. C. de epif. & cler. & Tiraquellus. in tract. cessa. causa: in prima par. num. 104. & Idcirco Scholaris non dicitur ciuis: quis modo habet annum esse ciuem. Angel. in l. lex Cornelia. ff. de iniur. habitare dicitur qui maiori parte anni habitat. Bart. in l. cum dilanionis. §. Sabinus. ff. de fund. instr. & in instrumento leg. Neapodanus in consuetudine Pupillus. in rubric. de in integr. rest. & Andreas in 10. col. tit. qualiter vas. deb. iur. fidel.

S V M M A R I V M.

- 1 Carceratur de mandato iudicum.
- 2 Carceratus quid soluit.
- 3 Si frangit carceres, & fugit.
- 4 Cura, & regimen carceratorum.

In Ritu 299.

Nemo carceretur, nisi Iudicis præcedente commissione ¶ l. neminem. C. de exhib. re. & Ioã. And. & Imo. in cap. quoniam contra. de prob. ca. item quod prædicti Iustitiarij, car. 33. nec detineatur ultra diem, ¶ & primo detentus soluebat rare num vnum c. magister iustitarius, cart. 8. & ¶ si frangit carceres, vel facit aufugere carceratos cum conspiratione, tenetur crimine læsæ maiestatis. Iaso. in l. prima. §. is videtur. ff. si quis ius dic. non obtem. & in eorum ¶ cura adhibetur Fiscus medicus, & alter chirurgicus, vt in nouella pragmatica quæ incipit: procura pauperum. Item nec cogantur soluere ultra debitum modum, vt in pragmatica nouella quæ incipit item volumus, & mandamus, & si carcerarius passus est inferri ferrum venenatum: puniendus est arbitrio Iudicis l. carceris. ff. de cust. reor.

S V M M A R I V M.

- 1 In quibus casibus potest substitui, & quod in omnibus præterquam in casibus prohibitis.
- 2 Item vbi exigitur industria personæ, & conferatur iurisdictio.
- 3 Fallit nisi partes consentiant.

In Ritu 305. & 306.

In quibus ¶ casibus possit substitui: dic in omnibus præterquam in casibus prohibitis: ¶ & in casibus in quibus requiritur industria personæ. Bart. in l. habentes. C. de præp. agent. in reb. Item vbi conferret iurisditionem. Veronensis. in l. si quis sit. ff. de verbor. signific. exemplum in ijs quæ indigent industria personæ ad videndum stipendia, ad mensurandum, ad videndum faciem loci, ad ponendum confines, vt not. in l. j. §. ne autem. C. de caduc. toll. ¶ fallit vbi consentirent ambæ partes gl. in cap. fin. de offic. deleg.

I E S V S.

Ordo Iudiciarius pro tironibus.

Iudicium.

Faciunt tres personæ necessariae: videlicet Iudex, Actor, Reus.

Iudicium plenissimum.

Faciunt Iudex, Actor, Reus, & Nuncius, Actuaris, Aduocatus, Procurator, exequutor, manus militaris.

Incipit Iudicium.

AB actione qua experimur: libello, comparitione loco qualis libelli, supplicatione, & mandato, siue citatione.

Libellus

Libellus continet.

Causam, rem, personas, tempus, & locum.

Causa.

Obligacionem propter quam, & actionem qua experimur.

Rem.

Quæ petitur, aut factum, aut aliquid aliud.

Personæ erunt.

Actor qui agit. Reus contra quem agitur: Iudex coram quo Agitur.

Tempus.

Intra quod, vel in quo compareat moderandum Arbitrio Iudicis secundum distantiam locorum in quo habebit rationem itineris per terram, ad rationem viginti miliarium pro singulis diebus, per mare ad rationem quinquaginta miliarium: & vbi non exprimitur intelligitur Arbitrio Iudicis.

Exemplum in tempore.

Vbi per terram distaret locus iudicij a loco in quo est citandus reus per centum miliaria, Iudex debet dare dilationem quinque dierum, vbi per mare duorum dierum nisi repugnaret accessus maris.

Locus.

In quo reus compareat: vt sit & tutus: & iudex comperens illius loci. cum quælibet iurisdicctio præter voluntariam, circumscribatur loco, & quod sit honestus.

Arma Actoris sunt.

Libellus, supplicatio, comparitio, mandatum citatio: quæ continet intentionem actoris claram, qua reus veniens possit deliberare, & hinc primo. In initio dabantur induciæ, seu dilationes de liberatoriæ viginti dierum hodie arbitrantur per iudicem.

Arma rei sunt.

Exceptiones quarum quedam sunt dilatoriæ: quedam peremptoriæ, quedam anomalæ, & quælibet ipsarum circumscribuntur tempore.

Dilatoriæ.

Differunt iudicium, quo minus perueniatur ad litem contestationem, & hodie ad dationem termini, & sunt veluti legitimacionis personæ, cautionis expensarum, declaratoriæ intentionis veluti quando libellus est obscurus, generalis, incertus, ineptus,

Exemplum.

Obscurus propter verba quæ sunt apta, comprehendere diuersam sententiæ interpretationem.

Generalis propter rem, quæ petitur in genere vbi in specie peti deberet per suas circumstantias confines, qualitates, & quantitates.

Incertus, quando continet condiciones alternationem, vel dies incertos, & dubios.

Ineptus quando continet non aptam formam vel conceptionem, vel est sibi contrarius in eodem libello, & præcedit conclusio narrationem.

Et istæ exceptiones habent instantiam.

Adie porrecti libelli vsque ad dationem termini, qui est loco litem contestationis, nam hodie qualibet contradictione fit contestatio litem & sic datio termini est finis exclusiuus exceptionum dilatoriarum.

Peremptoriæ exceptiones sunt veluti.

Ius iurandum, peritrium, solutio, res iudicata, pactum conuentio, transactio, & similes, & istæ non excluduntur litem contestatione nec per dationem termini, sed quandoque discutuntur illico, & tunc perimunt iudicium: quandoque referuntur ad merita, & efficiuntur anomalæ ex quo non sunt simplices peremptoriæ nec simplices dilatoriæ.

Terminus.

Et principium instantiæ quæ erit in causa criminali duorum annorum: in causa ciuili trium annorum, & in ciuilibus causis perpetuatur citacione ad dicendum per aliud triennium expedita infra primum triennium, vel suscitatur precibus porrectis principi, solutis, & resectis expensis contra quem suscitatur: nisi esset pupillus, vidua, mulier, eccle. vel aliæ personæ quæ haberent restitutionem in integrum. In criminalibus non perpetuatur: sed prorogatur infra biennium per memoriale oblatum principi.

Terminus hodie in Regno iuris.

Et viginti dierum, & vbi fit nominatio erit quindecim dierum: quoniam si per nominationem releuatur in vno, quia prorogatur terminus iuxta distantiam locorum, scilicet attribuendo cuiuslibet diei miliarium viginti dies quinque, & sic fit dinumeratio dummodo quod facta dinumeratione non excedat dilatio spatium trium mensium, in alio grauatur: quia de viginti diebus detrahuntur quinque, & nominans si non vititur nominatione: refrenatur eius calumnia pœna contenta in pragmaticis.

Dicitur ista dilatio probatoria.

Intra quam actor fundat suam intentionem, & reus suas extensiones, & in ea producunt articulos, exceptiones, positiones, defensiones, testes, scripturas, & quilibet ipsorum vitur diligentia in examinando; danturque dilationes ad dandum listam suspe-

suspectorum locorum officialium examinatorum citantur testes, & sumptibus producentis examinantur. Instruuntur super articulis coguntur multa indicta, & pignoribus captis, & alijs remedijs iuris, & omnia fiunt secretè vsque ad publicationem causæ.

Citatio ad publicandum non habet.

Triduum, sed solum prima citatio habet triduum, & citatio testium in quibus accusatur prima contumacia, & vltima in citacione ad publicandum: si citatur hodie, & nihil dicit, fit sequenti die publicatio, & quandoque cum referuacione ex causa.

Publicatio.

Fit cum termino iuris qui erit in prima dilacione probatoria octo dierum ad capiendum copiam & octo ad percuntandum, infra quos quælibet partium poterit deliberare si indiget repulsa, & impugnatione scripturarum publicarum, seu cõcomitantia etiam publicarum, & publicantur examinationes factæ secretæ: effectusq; publicationis erit quod dato quod instantia pereat: non pereunt probationes, sed habentur ac si esset scriptura publica, & vbi deliberauit de repulsa, & impugnatione.

Terminus repulsæ iuris.

Erit medietas primi termini, & sic in termino viginti dierum erit terminus decem, & sic in alijs terminis, & breuiatis arbitrio iudicis secundum naturam iudicij, & fiet nominatio si indiget, & examinabit vt supra.

Terminus beneficij erit.

Idem scilicet decem dierum, vel medietas primi termini, & hoc in primo beneficio. Quia in secundo beneficio, erit terminus iuris medietas primi beneficij, & sic quinque dierum vel breuior, prout breuior fuit primus terminus causæ.

Terminus repulsæ iuris.

Erit quinque dierum, & sic medietas primæ repulsæ, vel breuior prout fuerit breuior terminus repulsæ, & in omni termino potest fieri nominatio: sed non in omni nominatione committitur audientia testium, nisi in causis consistentibus infra summam quingentorum aureorum ciuilibus. secus in causis criminalibus, & feudilibus, & in repulsa præterquam pro duobus testibus pro quibus consuevit committi.

Citatio ad concludendum ad primam.

Conclusio est terminus exclusiuus omnium probationum, & vbi fit cum termino iuris intelligitur cum termino quatuor dierum ad producendum scripturas: licet de consuetudine, in iudicij practicauius produci vsque ad introductionem causæ.

Citatio ad dicendum in iure, & in facto. ad primam.

Et in hoc termino citati cum eorum aduocatis informant Magnificos Iudices, & dant allegaciones.

Introductio causæ est, & fit.

Vt non perimatur instantia in ciuilibus causis, & quando introducitur, fit relatio omnium meritorum causæ, & excluduntur personæ, quæ habent beneficia a petitione beneficiorum, si illa non petunt in sacro consilio infra viginti quatuor horas præterquam pupilli: quos semper vsque quo notatur causa consuevit sacrum consilium admittere.

Sententia.

Qua finitur instantia, & sopitur quæstio intentata, & est terminus exclusiuus exceptionum.

Decem dies ad appellandum.

Qui currunt quando non est procurator in causa, & fertur in contumaciam a die scientiæ vbi est procurator, & legitur pro tribunali sedente, currunt die quo legitur, & imputatur ei qui malum eligit procuratorem, licet possit habere recursum contra procuratorem quando est soluendo: quando non est soluendo: restituitur, & hoc in inferioribus tribunalibus: secus in Sacro Consilio vbi semper leguntur, & habet biennium ad reclamandum.

Appellatur.

Ab inferiore ad superiorem reclamatur ab eodẽ ad eundem, & si non appellatur infra decem dies in inferioribus tribunalibus transit sententia in rem iudicatam: in superioribus si non reclamatur infra biennium, & si non reclamatur infra decem dies qui obtinuit non tenetur præstare cautionem in casu retractationis.

Sententia superiorum.

Exequitur non obstante reclamacione interposita infra decem dies secus in alijs inferioribus, quæ suspendit per appellacionem præterquam in assistentia, & in momentanea possessione, & in duabus relationibus conformibus in summarijs causis, & infra duas vncias.

Appellatio.

Si fit infra decem dies, appellans habet alios quinquaginta dies ad præsentandum processum, & annum ad prosequendum appellacionem connummandam a die interpositæ appellacionis qui dicitur primum fatale respectu vltimi diei anni qui est fatalis, & quo petitur secunda instantia, & processus appellacionis incipit ab apertura, & ab eo die dicitur quod iudex ad quem incipit cognoscere, & in reclamatio-

Domini Ioan. Francisci Scaglioni

mationibus connumeratur a die quo committitur causa : quoniam consuevit vbi non est facta executio. quando reclamatur, & porrigitur supplicatio prouideri annotetur dies, & facta executione prouidebitur.

Ex causa.

Datur biennium vbi quis protestatur, & petit infra primum fatale secundum fatale. idest secundum annum : & caueant practicantes facere dictas protestationes, & petitiones, & porrigere supplicationes petendo causam expediri, & facere introduci, & vti omni diligentia.

Apertura fit in causa appellationis.

Cum termino iuris scilicet sexdecim dierum octo ad recipiendum copiam, & octo ad per cun-

ctandum: nisi breuiorem terminum impartitus fuerit iudex, quo termino elapso, actor vel reus qui benesentit de causa sua cum causa reeducatur ad terminos litis contestationis, & ad pristinum statum. vbi habetur per aperturam ac si omnia merita facta coram primo iudice essent publicata : facit citare alteram partem ad concludendum, & vbi decreuit velle terminum : terminus iuris in appellatione erit arbitrarius : sed consuevit esse decem dierum licet possit dici viginti, postquam per secundam instantiam restauratur prima : nisi dicatur quod omnes termini post primam dilationem, habent medietatem primæ dilationis : & sic consuevit fieri cæteri termini, & actus procedunt vt in prima instantia, & præfata dixi, & appositæ causa tironum venientium ad practicam, non illorum qui sunt magistri, & sciunt pedibus prædicta, in quibus siquid erraui, relinquo illa correctioni eorum qui melius sciunt prædicta a quibus cupio edificere.

F I N I S.

Series Chartarum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z. Aa Bb Cc
Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq.

Omnes sunt Terniones, Præter †††, Quaternionem, & Ii, Duernionem.

VENETIIS, M. D. LXXXVI.

Apud Valerium Bonellum.

Expensis Iacobi Anielli de Maria, Bibliopole Neapolitani.

